Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Ambrosii Calepini Dictionarivm Vndecim Lingvarvm

Calepino, Ambrogio

Basileae, 1616

C

urn:nbn:de:bsz:31-107476

Visual Library

Bŭtŭmum. [βούτομον. Pol. Sytmiedky.] Frutex est in paludibus nascens, folia ferens iridis proxima, ex una radice non singulos scapos, sed plures veluti virgas emittens, ad vitilium nexus utiles. Frondibus autem boves maximè oblectãtur: unde & nomen accepit. Vulgus hodie *Iuncum cabarinum* appellat, quòd ex foliis ejus sportulæ texantur, quibus ficus & uvę passæ ad nos afferuntur. Vide Ruell. lib. 2. cap. 127.

Bŭtŭrbūtŭm. [Ger. Es ist nicht anter bnem oder schmalzin wärt. Pol. *Pierdolenie.*] Veteres usurpaverunt pro eo quod nugatorium est, & nullius valoris. Festus ex Nævio. Vide ibi Scalig.

Bŭtyrum. [חמאה *chomeäh*, βούτυρον. Gall. *Beurre.* Ital. *Butiro.* Venetiis *Onto fottile.* Alibi *Smalcz.* Ger. Anken/butter. Belg. Botter. Hisp. *Manteca.* Pol. *Masło.* Vng. Vay. Ang. *Butter.*] Portio lactis pinguior, quæ frequenti agitatione, à sero separatur dictum Butyrũ, quasi βοὸς τυρὸς: hoc est, bubulus caseus. Fit enim (teste Plin. lib. 28. cap. 9.) ex lacte bubulo utplurimum. Habet autem penultimam syllabam indifferentem, quanvis apud veteres poëtas non temerè invenias. Macer & Serenus corripuerunt: Sidonius verò aliique nonnulli produxerunt.

Bŭxŭs *fi.* [πύξος. Gall. *Boux.* Ital. *Bosso.* Ger. Buchsbaum. Hisp. *Box.* Pol. *Bokszbaum.* Vng. *Puszpán fa.* Ang. *Boxe or the boxe tree.*] Arbor exigua semper virens & tonsilis. Producit ex se viscum, & semen, seu granum, quod Cartegon dicunt omnibus animalibus invisum. Lignum habet adeò durum, ut cariem non sentiat, & tam ponderosum, ut in aqua subsidat. Hoc Buxum appellatur. Nam in plerisq; nominibus arbores sunt fœminini generis: fructus verò & ligna neutri. Virg. Dat arbuta sylvæ: Cruentaq; myrtha: & Cera pruna, Volubile buxũ. ¶ Quãdoq; tamen Buxus dicitur pro ligno. Virg. lib. 9. buxoq; vocat Berecynthia mater. Ex Buxo fiunt tibiæ multiforatiles, & pectines ad capillos explicandos, & pyxides ad usus plurimos. ¶ Buxum quidam non aliud quàm guajacum lignum esse volunt, quòd pluries compertum sit, ejus decocto etiam feliciùs eos sanatos esse, qui Gallica lue affecti erant.

Bŭxĕŭs, a, um, Quod ex buxo est, vel quod buxi colorem imitatur. [πύξινος. Gall. *De bouys.* Ital. *Di bosso.* Ger. Buchsbaumin/aus buchsbaum gemacht. Hisp. *Cosa de madera è de color de box.* Pol. *Bokszpanowy.* Vngar. *Puszpánbol valo, puszpáni.* Ang. *Of boxe or bik boxe.*] Martialis: Et tres sunt tibi Maximina dentes, Sed planè piceique, buxeique.

Bŭxĕtum, n. s. Locus buxis consitus. [πυξεών. Gall. *Boscage de bouys.* Ital. *Luogo doue sono molti bossi.* Germ. Ein ort da buchsbaum wachsen. Hisp. *Boxedal, lugar de aquellos arboles.* Pol. *Miesce gdzie buksszpan rosnie.* Vngar. *Ajhol sok puszpán fa vagyon.* Ang. *A place setts with boxe trees.*] Mart. Non otiosis ordinata myrretis, Viduaque platano tonsilique buxeto Ingrata lati spatia detinet campi.

Bŭxĕŭs, a, um. Quod buxo simile est. [πυξοειδὲς. Gall. *Plein de bouys, ou fort ressemblant à bouys.* Ita. *Pieno di bossi simile al bosso.* Ger. Das dem buchs gleich ist. Hisp. *Lleno de box, à semejante al box.* Pol. *Tebbny bokszpanowy.* Vngar. *Puszpán fabol hasonlatos.* Ang. *Full of boxe trees or lik boxe trees.*] ut, Lignum balsami buxosum. Plin. lib. 12. cap. 25: Ex hoc Buxosum est optimum, quod est odoratissimum.

Bŭxĭfĕr, Ferens buxum. [πυξοφόρος. Ang. *Which beareth boxe trees.*] ut Buxifer Cytorus, Catullo.

B ante Y

Byne. [Pol. *Sład.* Vng. *Szalad.*] Ex conjectura Cornarii qui in commentariis in 2. lib. Galeni de Compos. medic. secundũ locos hęc scribit: Byne velut nos ex Aetio vertimus, est hordeũ madefactum quod germen emisit, & deinde unà cum enasis ligulis tostũ est. His verbis Aetius planè describit, hordei præparationem, quomodo per omnem Poloniam & Germaniam ad zythum sive cervisiam, ut vocant, coquendam parare solent. Neque scio alium qui bynem, hunc parandi modum appellet, vulgò Polonis *Sład* appellatur digno literis nomine, utpote cujus beneficio fit, ut Bacchi indignationem ac numẽ à nostra Polonia aversum mitiùs feramus. Alludit autem ad bynem appellatio Germanica ipsius cervisiæ. Vna enim litera mutata *Byre* dicunt.

Byrsă. [βύρσα. Gall. *Cuir.* Ital. *Cuoio.* Ger. Läder. Belg. Leer huyt oft vel. Hisp. *Cuero.* Pol. *Skora.* Vng. *Bőr.* Ang. *The hide or skinne of a beast.*] Corium ac tergus Græcis dicitur: unde & βυρσεὺς coriarium appellarunt. Hinc arx in media Carthaginiensium urbe Byrsa appellata. Dido enim quum fratrem fugiens in Africam pervenisset, emit ab Iarba rege tantum solũ quantum taurino tergore posset circundare. Dissecto deinde tergore in minutissimas laminas, tantum loci eo circundedit, quantum arci extruendæ sat esset. Ad hanc fabulam alludit Virgilius quum ait:

Mercatique solum facti de nomine Byrsam,
Taurino quantum posset circundare tergo.

Byssŭs. [βύσσος. Gall. *Cresse, fin lin.* Ital. *Bisso.* Germ. Köstliche und reine leinwat. Hisp. *Cierto genero de lino muy delicado.* Pol. *Płótno cienniuchne.* Vng. *Tiszta.* Ang. *Silk, fine flaxe.*] Tenuissimi lini genus, proximã ab asbeto dignitatẽ obtinens, ex quo subtilissimæ fiunt vestes, quæ mulieribus olim præcipuè in deliciis erant. Plin. circa Elim Achaiæ nasci eredidit. Pollux verò ex India & Aegypto gigni prodidit. Philostratus autor est, byssum ex quadam arbore nasci, quæ altitudine populus æquat, foliis autem salicibus æquiparatur. Quam quum vidisset Apollonius, gavisus est, quòd fusco amictui, quem gestabat, non dissimilis admodum esset.

Byssĭnŭs, a, um, Quod ex bysso est. [βυσσινος. Gal. *De cresse ou de fin lin.* Ita. *Che è di tal lino.* Ger. Das aus köstlicher vñ reiner leinwat gemacht ist. Hisp. *Cosa de materia de aquel lino.* Pol. *Zegniuchne y płótnowe biony.* Vng. *Tiszabol valo.* Ang. *Of silk or fine flaxe.*] ut, Byssinę vestes, q̃ lutei coloris erãt, & fulgore aurũ imitabant: quãquã postea invẽta est ratio byssũ quovis colore inficiẽdi.

C

LITERA muta est, quę ante n, sequente vocali in eadem syllaba ponitur, sed profertur sub voce g, ob cognationem literarum, ut Cnidius, Cneus. Transit etiã per compositiones & derivationes in g, ut Quadringenti, pro quadrincenti. In s, ut Parco, parsi. In x, Duco, duxi, Nocco, noxa. Litera tristis appellatur, quòd nota condemnandi esset, quã Prætor in publicis judiciis dare judicibus solebat in tabella cerata scriptam, ut si reus damnandus videretur, eam in urnã conjicerent. ¶ C tertio loco ponitur à Latinis, variato à Græcis & Hebræis ordine, Medium est inter G & CH. Vnius horum cognita natura, facilè noris reliquarum duarum. Dum profertur, extremæ linguæ pars anteriores dentes percutit, fitque ex eo repercussu obtusior sonus. Diversæ regiones diversimodè pronunciant, aliæ ita proferunt, ut magis ad sonũ S videatur accedere: aliæ verò nonnihil de sono G admixtum habent. Sed nil mirum, quando nulla apud nos est recta elementorum pronunciatio, ut facilè percipi potest. Sed diffusiùs ubi de elemento H verba fecerimus. Auget hæc litera sonum & minuit eadem ratione qua & B. In fine dictionis producit syllabam, præterquam in donec, nec & hic, quæ corripiuntur. ¶ In notis antiquorum C. comitia, comitialem diem. C. causa, causat, centum, con, contra, cum, cornibus, condemno, condemnatio, Caio. C. vel C A. A M. causa amabilis. C B. Corymbus. C. con, Caia. C. C. calumniæ causa. C. C. E. causa conventa est. C C. circum. C C C. D P. tercentum duplex. C C C, T. P. tercentum terræ pedes. C. C. F. Caius Caii filius. C S. causa. C A. vel C A M. Camillus. C AE. Cæsar. C AE S. A V G V. vel A. Cęsar Augustus. C AE S. A V G. Cęsaris Augusti. C AE S. A V G G Cæsares de tribus. C A R. C O I V. carissimæ conjugi. C A R I S. charissimus. C. B. commune bonum, civis bonus. C C. ducẽti. C. C L. R. causam clara regi. C R. contrarius. C C. consilium cepit, vel cessit calumniæ, causa contractus. C S. cujus. C. D. C. Quadringentis condemnatus. C D. condegnum.

Caballĭtio sive Caballatio, onis, in Constitutionibus munus alendi equos publicos, à caballis dicta, Festum autorem habet Alciatus, unde apparet exemplaria in hoc variare.

Căballŭs, Equus. [κόβαλος, ἵππος. Gall. *Cheval.* Ital. & Hisp. *Cauallo.* Germ. Ein Ross/ein caball/ein hengst. Belg. Een paert oft Hengst. Pol. *Koń, siadowk.* Vng. *Kabala lo.* Ang. *An horse.*] Lucil. lib. 21. -succussator terri tardique caballi. Varr. in Parm. Alius caballum arboris ramo in humili alligatum reliquit. Senec. Epist. 87: O quantum erat dies ejus seculi Imperatorium, triumphalem, Crassorumque super omnia: hoc est, Catonem uno caballo esse contentum.

Caballus ab equo distat, quòd caballus ferè nunquam sine derisione dicitur: equus verò semper de apto & probato. Pomponius de Fund. instr. l. Si ita caballus, *ait*, qui in pistrinis *esset*, tanquam dicat malus.

Căballĭnŭs, a, um, pen prod. [κοβαλικὸς. Gall. *De cheval, appartenant à cheval.* Ital. *De cauallo.* Ger. Das zu dem Ross gehört. Hisp. *Cosa de cauallo.* Pol. *Końskij.* Vngar. *Kabalabol valo.* Ang. *Of an horse, or belonging to an horse.*] ut Caballina caro, Plin. lib. 28. cap. 20. ¶ Caballinus fons, est in mõte Helicone Bœotiæ, quã Pegasus in eo loco saxũ ferẽs, aperuit. ἱππουκρήνη. Vnde & Pegaseus vocat. Autor Strabo. Vide infrà in dictione HELICON.

Cabus, Frumentaria est mensura: unde Cabasi qui expiari nequeunt.

Cācĭbo, pen. cor. Propriè est vocis perdicum. [κακκαβίζω, κνισάζω. Gall. *Chanter la perdrix.* Ital. *Cantar de starne.* German. Hunden wie ein rebhun Hispan. *Cantar de la perdiz.* Polon. *Tetlikame przypuszczy.* Vngar. *Az fogoly madar szana meggyárasszolok.* Angl. *To sing like a partrich.*] Ovid. de Philomela (si modò id carmen Ovidii dicendum sit:) Cacabat hinc perdix, hinc gracat improbus anser.

Cacabos lingua Pœnorum Solanum somniferum, apud Dioscorid. lib. 4. cap. 74. cacabulum.

Cacĭbŭs, pen. corr. Vas æneum in quo pulmentarium coquimus. [ἀνὴρ ἀνὴρ λέβης, χυτρόπους. Gal. *Chaudiere ou chaudron, marmite.* Ital. *Lavezzo, caldarone.* Germ. Ein Kessel. Belg. Een panne/pot. Hisp. *Caldera para cocer al huego.* Pol. *Kocziel.* Vng. *Vas fazek, fuzik.* Ang. *A great pan or pottage pot.*] Plin. lib. 23. cap. 6: Succus in cacabo novo coquitur mellis crassitudine. Paul. Iureconsult. Inter ahenum quod supra focum pendet, & cacabum nō multū interest. Nam hoc pulmentarium coquitur, in illo aqua ad potandum calescit. Antiqui enim calidam & frigidam cœnis adhibebant. Apicius: Capita porrorum simul elixabis in cacabo novo, ut aqua ad tertiam deserveat.

Cacalia, κακαλία, Herba est quæ & Leontice vocatur, in montibus ferè nascens, folia ferens candida & magna, inter quę semen dependet ejusdem nominis, minutis margaritis simile. Autores Plin. lib. 25. cap. 11. & Diosc. lib 4. cap. 108. Officinis Coni agreste vocatur, teste Ruellio lib. 3. cap. 128.

Cācēmphātŏn, κακέμφατον, vel Cacophatō, κακόφατον, Durior in oratione sonus, ex malā ut plurimum compositione nascens: quale est illud: -numerum cum navibus æquat. Item illud: O fortunatam natam me consule Romam. ¶ Huic contraria est Euphonia, εὐφωνία.

Cāchēxĭă, f. p. κακχεξία, A medicis appellatur malus corporis totius habitus, quo alimenta corrumpuntur: [Pol. *Złe trawienie, złe sukcy.*] quod fit quū longo morbo vitiata corpora, etiamsi illo vacāt, alimentū tamē in sui substantiā nō cōvertunt. Qui hoc vitio laborant, Cacechici, κακεκτικοί appellantur.

Cāchinnŭs, m. f. Solutus risus, à sono risus fictum vocabulū. [κάχκαβος, κατάγελως. Gall. *Rire desmesuré, mocquerie, risée à pleine gorge.* Ital. *Risò immoderato.* Ger. Das vnzimlich lachen/tückeren/das gaffen. Belg. Een vnmatierlick gelach Hisp. *Risa con carcajada.* Pol. *Szyrokie pusczony.* Vng. *Kacagás hahatalan.* Ang. *A loude laughter.*] Iuvenalis: Sed facilis cujus rigidi censura cachinni. Persius: Ingeminat tremulos naso crispante cachinnos. Hinc Seneca præcipit ut risus sit sine cachinno, vox sine clamore. Apud antiquos non de risu tantùm dicitur, sed & de quovis alio sono vehementiore. Catullus: Procedunt, leviterque sonant clamore cachinni.

Cāchinnōr, ātŭs, deponens: & Cachinno, ās, neutrum. Immodeātè rideo. [צחק *tsachak*, κατακαχάζω. Gal. *Rire à pleine gorge ou desmesurément.* Ital. *Ridere immoderatamente.* Germ. Vnzimlich vber laut lachen. Belg. Zo lachen dat ick schatere Hisp. *Reir demasiadamente, o dar carcajadas de risa.* Pol. *Rzegocze śmie.* Vngar. *Kacagok.* Ang. *To laugh a loude or vnmeasurable.*] Cic. 5. Verrina: Ridere conviva cachinnari ipse Apronius: nisi fortè existimatis eum in vino ac luxu non risisse, qui nunc in periculo ac exitio suo risum tenere non possit. Lucret. lib. 4: Quam famulæ longè fugiant, furumque cachinnant. ¶ Dicitur & de alio quovis sono vehementiore. Accius: Sæva sonāndo crepitu clangentes cachinnant.

Cāchinnātĭo, f. t. dissolutior risus. [κατάγελως. Gall. *Grand ris, risée.* Ital. *Risò dissoluto.* German. Das gaffen/das vnmässig vnstätig lachen. Hisp. *Reir demasiado.* Pol. *Szyrokie wielky.* Vngar. *Kacagás.* Ang. *Vnmeasurable laughing.*] Cic. 4. Tusc. Vt ridere concessum sit, vituperetur tamen cachinnatio.

Cachĭă, [Polon. *s. Lana gelie.*] Plin. lib. 25. cap. 8: Herba est quæ alio nomine Buphthalmus appellatur. Vide suprā.

Cachryes, κάχρυες. Sunt oblonga paniculatum modo nucamenta, quæ squamatim compacta propendent è ramis. Crescunt hyeme, vere dehiscunt in flaventes squamulas, & folio prodeuate decidunt: qualia multa in abiete, picea, cæterisque id genus arboribus conspiciuntur. Vide Plin. lib. 16. cap. 7.

Cāckĭă, f. p. [מריבה *mirmah*, κακία. Gal. *Malice, malice.* Ital. *Malutia, Vitiosità.* Ger. Bösheit/böslichkeit. Hisp. *Malicia, malutia.* Polon. *Złość, złośliwość.* Vng. *Gonoszság.* Ang. *Malice.*] Græca dictio in Latinorum usum non recepta, quam Cicero vitiositatem interpretari mavult, quàm malitiam: quum vitiositas nomen sit generalius ad omnia vitia pertinens, malitia specialius. Apud veteres malitia inter adiaphora: hoc est, indifferentia connumerabatur, quasi sit & bona & mala: ut Dolus bonus & malus. Vnde apud Plautum dicitur cum laude: Te civem summa omni malitia.

Cāco, Alvum exonero, ventris onus depono, excerno. [הלך חוץ *holich chuts*, χέζω. Gallicè, *Chier, aller à la selle.* Italicè, *Cacar.* German. Scheyssen/sein notturft thun. Belg. Ick doe mijn poorch. Hisp. *Cagar.* Pol. *Wypróżniam się, kakam.* Vng. *Szarom.* Ang. *To shyte.*] Martialis: Ventris onus misero (nec te pudet) excipis auro: Basse bibis vitro, cariùs ergo cacas.

Cācātŭs, a, um, Excrementis fœdatus. κεκακαρδωμένος. Catullus: Annales Volusi cacata charta.

Cacaturio, ris, n. q. desyderativum à Caco. [κατζουρᾶν, κατζᾶν. Gall. *Avoir faim de chier, vouloir aller à selle.* Ital. *Hauer voglia di andar del corpo.* German. Scheyssen/einem zu scheyssen nohtthun Hispan. *Auer gana de cagar.* Pol. *Chcieć się kakać.* Vngar. *Szarhaimám.* Ang. *To haue a desire to shyte.*] Martial. lib. 11. in Vacer. Cœnaturit Vacerra, non cacaturit.

Cācōchylĭă, sive Cacochyma. κακόχυλα, καὶ κακόχυμα, Dicuntur illa quæ malum succum habent: quibus contraria sunt Eychyla εὔχυλα, & Eychyma, εὔχυμα.

Cācōdæmŏn, malus genius. [שד *sibedh*, κακοδαίμων. Gall. *Esprit malin, foullet, phantosme.* Ital. *Spirito notturno, spirito maligno.* German. Ein böser geist/ein böß gespenst. Hispan. *Fantasma que parece de noche, Angel male.* Pol. *Złydzich.* Vng. *Bráhog genoz lélek.* Ang. *An euill spirit.*]

Cācōēthēs, dictio tetrasyllaba, neutrius generis, & penultima prod. [κακοήθης. Gal. *Mauuaise nourriture, mauuais coustumes.* Ital. *Cattiua creanza, mala consuetudine.* Germ. Ein böse gewonhait/böse sitten. Hisp. *Mala costumbre.* Pol. *Złe y zmiczay, złe mal'oz.* Vngar. *Gonosz szokás.* Ang. *Euill costome and maners.*] Mala & præposterа consuetudo. Nam κακὸς malum, & ἦθος morem vel consuetudinem sonat. Iuvenalis pro ambitione sumpsisse videtur per translationem, quæ quum semel animo insederit, non facilè amoveri potest: -tenet (*inquit*) insanabile multos Scribendi cacoethes. Hermolaus in Castig. Bud. in Pandect. Politianus miscel. c. 49. ¶ Cacoëthe præterea à medicis appellantur ulcera maligna, quæ quum omnia rectè atque ordine feceris, non tamen curantur: quia in ipso ulceris loco, Galeno teste, inest malignitas, sanari ea prohibens, quum in aliis ulceribus malorum humorum influxus aliunde recipiatur.

Cācōstōmăchŏs, [κακοστόμαχος. Gall. *Qui à mauuais estomac.* Ital. *Quello che ha debole stomacho.* Germ. Der ein böden vnd bösen magen hat Hisp. *El que tiene estomago enfermo.* Polon. *Maiacy ſ'y albo napsowany żołądek.* Vng. *Gyenge gyomrú.* Angl. *That hath an euill stomack or disease d.*] Qui malum ac debilitatū stomachum habet: hoc est, vēnticulum. Os enim ventriculi, qui stomachus dicitur, pro ipso ventriculo sumi solet. Cicer. ad Tironem: De medico & tu bene existimari scribis, & ego sic audio: sed planè curationes ejus non probo: jus enim dandum tibi non fuit, quum κακοστόμαχος esses.

Cācōsynthĕtŏn, κακοσύνθετον. Mala, seu deformis cōpositio: ut apud Virgilium lib. 9 Aeneid. Terga fatigamus hasta.

Cācŏtĕchnĭă, κακοτεχνία, ars mala interpretatur, & ad perniciem inventa. Quint. lib. 2. cap. 20: Cacotechniam quidam nominaverunt artis pravitatem.

Cācōzēlĭă, [κακοζηλία. Pol. *Złe naśladowanie.* Vng. *Gonoz követés.*] Dicitur mala & indecora affectatio, quoties inscitè virtutem aliquam imitantes, in vitium labimur. Veluti si quis, Atticismum affectans, jejunus fiat & aridus: aut contrā copiæ studens, in inepram incidat loquacitatem. Cacozeliæ genere peccare, Quintil. lib. 2. cap. 3.

Cācōzēlŭs, pen. prod. κακοζηλος, Ineptus imitator.

Cāctŏs, [κάκτος. Ger. Artischock/Weischdistel. Pol. *Wlerki oset.* Vng. *Gonoz követö.* Ang. *Artechokes, an hearbe so called.*] Herba est, teste Plin. lib 21. cap. 16, in sola Sicilia nascens, quæ caules habet à radice emissos, & in terra serpētes, quos etiam Cactos vocant. Athenæus eam esse credit, quæ Latinis Carduus, Græcis *Cinara* vocatur.

Cacubalum, Herba acinos ferens nigros, quæ à Græcorum nonnullis *Strychnos*: à Latinis verò, quod strumis medeatur, ab affectu Strumum appellatur. Vide Plin. lib. 27. cap. 8.

Cācŭlĭă, pen. cor f. p. Militis servus, fustibus, clavisq; ligneis armatus ad tutelam dominorum. [משא כלים *mosé chelim*, τῶν ὁπλοφόρων ἀκόλουθος. Gall. *Vn gouiart d'homme de guerre.* Ital. *Ragazzo, seruitore, mastimamente in guerra.* Ger. Ein gwardybrecht/ein trosbub. Belg. Een knecht/eenen jongen. Hisp. *Moco à rapaz del esculdero.* Pol. *Giermek.* Vng. *Katona inas.* Ang. *A man of warres slaue.*] Dictus ἀπὸ τοῦ κόλου: hoc est, à lignis quæ ferebat Plaut. Video caculam militarem me futurum. Vnde & Calones dicti.

Cācūmĕn, penultima producta, n. t. Summitas cujusque rei: [ראש *rosh*, κορυφή. Gallicè, *Sommet ou coupeau de quelque chose.* Ital. *Cima, summità.* German. Ein giyffel/Das oberste theil eines jeden dings. Belg. Een opperste top Hisp. *Cumbre ò alturas.* Pol. *Wierzhoł'ek.* Vng. *Tető.* Ang. *The toppe or hight of any thing, the ridge of an house.*] ut, Cacumina montium, cacumina arborum. Cæsar 7. bell. Gall. Itaque truncis arborum, aut admodum firmis ramis abscissis, atque horum delibratis atque præacutis cacuminibus, perpetuæ fossæ quinos pedes altæ ducebantur. Virgil. 6. Aeneid. -dehinc summa cacumina linquunt.

Cācūmĭnārĕ, Acutum reddere. [ἀκονᾶν. Gall. *Faire poincture ou aigu.* Ital. *Far' acuto, apuntato.* Ger. Spitz machen. Hisp. *Encombrar,*

beat, à calcar, à empinar. Pol. *Sasz, szyemac, Zaostrzyc.* Vng. *Tabeni, hegyes.* Ang. *To make pointed and sharpe.*] Ovid. 3. Metamorph. Dat spatium collo, summasque cacuminat aures. De Actæone loquitur in cervum mutato.

Cĕsĭus, Inānĭs, a, um, adjectivum. [*Κενεωνόδης.* Gallicè. *Aigu, pointu.* Italicè. *Acuto, pontuto.* German. *Spitz.* Hispan. *Agudo, empinado.* Polon. *Spozally, Zaostrzony.* Vngar. *Hegyes, tarkos.* Ang. *Pointed, sharpe, that hath a sharpe toppe.*] Plinius libro 10. cap. 52: Avium ova ex calore fragilia, serpentium ex frigore lenta, piscium ex liquore mollia, aquatilium rotunda, reliqua ferè fastigio cacuminata.

Cādāvĕr, penult. prod. Corpus mortuum, à cadendo (ut inquit Hieronymus) ab eo quòd post mortem ceciderit. Sic Hebræi: נבלה *nebelah* à radice נבל *nabal*, cecidit: & Græci *πτῶμα* *πεσόν* & *πτῶμα*, cadere, deducunt. [*τὸ πεσὸν ἀπὸ τοῦ πίπτειν, καὶ πτῶμα.*] Gall. *Vn corps mort, charongne.* Ital. *Corpo morto.* Germ. *Ein todt cörper.* Belg. *Ein doot lichaam.* Hispan. *Cuerpo de animal muerto.* Pol. *Trup.* Vng. *Oby holt test.* Ang. *A carcage, dead bodie or carcase.*] Cæsar 7. bel. Gall. Quid hominum millibus octoginta uno loco interfectis, propinquis, consanguineisque nostris animi fore existimatis, si pene in ipsis cadaveribus prælio decertare cogentur? ¶ Transfertur & ad alia, ut etiam de oppidis solo æquatis quandoque dicatur. Serv. Sulp. Cicer. Tot oppidorum cadavera projecta jacent. Servius etiam à Carendo deducit. ¶ Vivum cadaver, *ἐμψυχος θανὼν.* Proverbiali figura dixit Sophocles in Antigone: *ἐγὼ δὲ τοῦτον, οὐκ ἐμψυχον νεκρὸν κρίνω τεθεὶς,* hunc ego vivere Haud arbitror, vivum at cadaver judico. In eos dicetur, qui sic vivunt ut nihil dignũ vita agãt.

Cādāvĕrōsŭs, a, um, [*νεκρώδης.* Gal. *Pourry comme charongne, hideux.* Ital. *Vieno de carogne.* Germ. *Das einem cörper gleich ist.* Hispan. *Cosa semejante à cuerpo muerto.* Ang. *Deadlie fare or countenance, a deadlie looke.*] Quod cadaveris similitudinem habetur. Cadaverosa facies, apud Terentium in Hecyra.

Cādĭscŭs, Vasculum quo suffragia colliguntur: [Græcè *κυαθίσκος.* Pol. *Dzban wkiorym na fortunne kładzą.*] diminutivum à cadus. ¶ Fuerunt autem duo apud veteres cadisci, in quos calculos mittebant judices, alterum *κάταγνον*, in quem condemnationis, alterum *ἄπαγνον*, in quem absolutionis calculos projiciebant. Hic *ἀπόλυσις* id est, misericordiæ, vocabatur, in quem *ἀπόλυσιν* mittebantur: alter *θανάτου*: hoc est, mortis erat, priore loco posita. Bud. Com. ¶ Est etiam Cadiscus mons Cretæ, Plin. lib. 4. cap. 12. (cingunt.

Cādmĭtēs, *καδμεία*, Gemma, quam cæruleæ interdum bullæ

Cādmĭā, *καδμία*, Corpus est metallicum: cujus duo sunt genera: alterum, quod in rivis & montibus reperitur earum regionum, in quibus æris sunt metalla: idque cadmiam lapidosam vocat Galen. lib. 9. Simpl. Nam re vera nihil aliud est quã pyrites æroſus, ex quo excoquitur æs. Atq; hoc quidem cadmiæ genus etiam Plinio cognitũ fuit: qui ejus sic meminit lib. 34. cap. 1: Fit & æs è lapide æroso, quẽ vocant Cadmiam. Item capite 10. ejusdem libri: Nanq; ipse lapis, ex quo fit æs, Cadmia vocatur. ¶ Alterum est genus cadmiæ quod in ærariis officinis invenitur: idque rursus duplex. Nam quod ex fuligine sive favilla, quæ ex fornace perpetuò egeritur, sensim colligitur, altioribusq; ædium partibus, in quibus æs excoquitur, adhæresci, Botryitis appellatur, quòd uvæ quandam imaginem repræsentet. Alterum in fornacibus ipsis invenitur supra diphryges, crustæ similitudine: unde & Placitus appellavere. Vide Gal. lib. 9. Simpl. & Agricolam de metallica.

Cĭdo, is, cecidi, casum, n. t. Concido, labor, corruo, præcipito. [*נפל nafal.* *πίπτω.* Gall. *Cheoir, tomber.* Ital. *Cadere, morire, cafare.* German. *Fallen.* Belg. *Vallen.* Hispan. *Caer, morir, y acontecer.* Pol. *Vpadam.* Vngar. *Eldobni.* Ang. *To fall.*] Cic. in Orat. Si semel constiterit, nunquam cadet. Ponitur autem cum dativo. Plaut. in Menah. Quid clamas? quin taces? Quot eras annos natus quum te pater à patria avehit? M E N. Septuennis: nam tum dentes mihi cadebant primulum. Plin. lib. 16. cap. 22: Cadunt plurimis autumno: de foliis loquitur, quæ maximè illo tempore arbores amittunt. ¶ Cum præpositione Ab. Plin. lib. 16. cap. 18 de avibus: Impingi putes aliquas, aut rursus ab alto cadere has, illas salire. Cicero peradverbium dixit: Magnum tamen periculum non adibit: altè enim cadere non potest. ¶ Cum præpositione De. Cic. de Fato: Si Daphitæ fatum fuit de equo cadere, atque ita perire. ¶ Cum præpositione Ex. Plin. lib. 17. cap. 20: Perfringi solùm debet supra ex Novemb. mense in Februarium: quo solutæ, sponte cadunt ex arbore, atque subnascuntur. Habet hoc verbum multas egregias & venustas translationes, locutionesq;. Terent. in Adelph. Laudatur te audit libenter: facio te apud illum deum: Virtutes narro. C T E S. meas? S Y. tuas: homini illico lacrumæ cadunt Quasi puero, gaudio. Virg. Aegl. 1: Et jam summa procul villarum culmina fumant, Majoresque cadunt altis de montibus umbræ. Idem: Cadit & Ripheus justissimus: pro Occidit, moritur. ¶ Item Cadere commodè, opportunè, optatè: pro evenire, contingere. ¶ Cadere in suspicionem, in cogitationem, in deliberationem, in offensionem, pro incidere, venire. ¶ Cadere causa, vel à causa: pro Amittere litem. ¶ Cadere formulas pro Rem ipsam per formulas non rectè explicare. ¶ Cadere animum, cadere oculos, vultus, verba, ὀφθ. pro Frangi, debilitari, opprimi, perire. Et Cicero in Orat. Quòd verba meliùs in syllabas longiores cadunt, pro Terminant, desinunt. Idem ad Atticum: Accedit illud, si maneo, & illum comitatum optimorum & clarissimorum civium defero, cadendum in unius potestatem: pro Venire, redigi, poni. Tracta est metaphora à ludo talorum. Tunc enim talus fœliciter cadere dicebatur, quum in summitate Venerem: hoc est, numerum septenarium ostenderet, aut etiam senionem: contrà sinistrè vel infeliciter cadere dicebatur, quum unionem, quem illi *Canicularem* vocabant, in summo latere ostenderet. ¶ Hinc etiam res nobis feliciter cadere dicuntur, quoties aliquid nobis pro voto obtingit. Cicero ad Atticum: Nihil mihi fœliciùs cadere potuit. ¶ Cadere in cursu M. Tullius libro de Clar. Orat. dixit, pro eo quod est, expetita laude frustrari. Metaphora sumpta est à publicis certaminibus pedibus aut equis currentium. ¶ Hujus composita sunt, Accido, Decido, Excido, Incido, Intercido, Occido, Concido, Procido, Recido, & Succido, quæ habent penultimam correptam. ¶ Derivativa sunt, Casa, Caso, as, & Casito, de quibus infrà.

Cāsŭs, us, m. q. propriè idem quod ruina, à cadendo. [*מפלה mappileth* *נפל nafal.* *πτῶσις.* Gall. *Cheute, ruine, cas, fortune.* Ital. *Caso, fortuna, ruina.* German. *Ein fal, oder gluckfal.* Belg. *Een gheval.* Hispan. *Caso y fortuna, ò cayda.* Pol. *Treff, przypadek.* Vngar. *Esés.* Ang. *A fall, chance or fortune.*] Curtius: Inopinato rheda casu oppressus. ¶ Interdum idem quod fortuna, vel inopinatus eventus, *αὐτόματον, τύχη.* Cicero de amic. Vt si in ejusmodi amicitias ignari casu aliquo inciderint. ¶ Modò calamitas & infortunium *συμφορά.* Virgil. 2. Aeneid. Sed si tantus amor casus cognoscere nostros. ¶ Casus temerarius à Græcis *αὐτόματον* dicitur: à Cicerone Temeritas. ¶ Item casus dicuntur vocabulorum formæ, quibus in aliam atque aliam cadunt effigiem. Hinc etiam veteres Cascum, antiquum dicebant, quasi jam cadentem. ¶ Casus item Latinus dicitur sextus. Ablativus quo Græci carent, cujus vis apud Græcos per genitivum explicatur. Sic appellatur à Varrone, authore Diomede Gram. l. 1.

Cāsŭālĭs, [*πτωτικός.* Polon. *Przypadkowi.*] ut Casuales declinationes apud Probum: & Casualis forma apud Diomedem Grammatices lib. 1: In singulari numero nominum formę Casuales sunt sex.

Cāso, sas, are, Frequenter cado: à quo fit aliud frequentativum Casito, as, [*πτώσκω, πτωτάζω, πτώσσω.* Gall. *Cheoir souvent, cheoir par le menu.* Ital. *Cadere spesse.* German. *Stäng fallen. Oft fallen.* Hisp. *Caer muchas veces.* Polon. *Często vpadam.* Vng. *Gyakran esdem.* Ang. *To fall often.*] Paul. Iureconf. de servit. urb. præditor. l. Servientes: Si antea ex tegula casitaverit stillicidium, postea vel ex tabulato, vel ex alia materia casitare non potest.

Cāsŭs, ūs, f. p. [*πτῶσις.* Pol. *Vpadanie.* Vngar. *Esés.* Ang. *Falling.*] Casus seu cadendi actus. Hieron. Totum amisit in casitu, quod erat ædificatum in sabulo.

Cādŭcŭs, a, um, penultima prod. Fragilis, mobilis, mortalis, à cadendo. [*πτώσιμος.* Gall. *Caduque, corruptible, ruineux, allant en decadence.* Ital. *Caduco, mortale, fragile.* German. *Hinfellig / zerbruchlich / vergänglich.* Belg. *Vangelandich / vergandelick.* Hispan. *Debil, que legeramente puede caer.* Pol. *Vpadli y, smiertelny.* Vngar. *Romlando, vesszenö.* Ang. *Falling into decaie, which falleth, which do not last.*] ¶ Item Caducus dicitur is, qui morbo eo laborat qui hominem cadere facit. Firmic. lib. 7: Si luna in horoscopo fuerit inventa, stultos, lentos, fatuos & caducos efficiet. Plin. lib. 17: In drupis quoque, quæ maturescentes tunc sunt præcipuè caducę, id riguis magis evenit, etiãsi non ceciderint, fastidiendis. ¶ Quandoque Caducus mortuus dicitur. Virgil. libro 6: Hinc multum fleti ad superos, belloque caduci Dardanidæ. ¶ Caduca hæreditas dicitur, & caduca bona, quæ ab eo cui jure debebantur in alium ceciderunt. ¶ Caduca auspicia veteres dicebant, quum aliquid in templo ceciderit, veluti de manu virgæ. ¶ Caducæ literæ, *γράμματα ἀναγνωστέα*, quæ obscuriores sunt, & visum propemodum fugiunt. Plinius libro 13. capite 12: Scabritia levigatur dente, conchâve, sed literæ caducæ fiunt.

Cādŭcĭtĕr, adverbium antiquum, teste Nonio, idem significans quod præcipitanter, [*σφοδρῶς.* Polon. *Neglie.* Vngar. *Vesszendöen / tremlendöul.* Ang. *Rashelie.*] Varro: Frigidos nimbos aqua ista caduciter ruentes pertimuerunt aquatiles querquedulæ natantes.

Cādīvŭs, pen. prod. Quod per se cecidit: [*ἀναγκαίως.* Gall. *Qui chesit aisement & de lay mesmes.* Ital. *Caduto da per se.* Germ. *Das von sich selbs hinfellt.* Hispanicè, *Cosa que por si se cae como fruta.* Polon. *Sam przez sie vpadł y.* Vngar. *Le esés.* Angl. *That falleth by the self, sanfaione.*] unde Cadiva poma dicũtur, quę ũ

mana

manu collecta, sed sua spōte in terram cecidēre: & Cadiva folia, quæ per se ex stirpibus cadunt. Plinius: Colligi mala post æquinoctium autumnale, cadiva separari, stramentis, floribus, paleisve sterni.

Caduceum, n. s. Mercurii virga fuisse fertur, qua ille ad dissidia & discordias tollendas utebatur: à cadendo dicta, quòd contentiones & bella cadere faciat. [κηρύκειον. Gal. *Une verge blanche que portoyent ceux qui alloyent en ambassade pour la paix.* Ital. *Una verga picciola che portavano gl' ambasciadori & mediatori di pace.* German. Ein Ruten oder Scepter des Mercurij / mit welcher die streytigen befriedget hat. Belg. Een Heerstaff. Hispan. *Vara del Embaxador.* Polon. *Lasska ktorej vderzeniem pokoi gnaszi:* item *Laska laska maszyck nasienie noszy.* Vng. *Bikeneg szerecsö pöltzye, vesszö.* Ang. *A white wand which messengers or ambassadours that goth for peace do beare.*] Nam quemadmodum per Fœciales bella indicebantur, ita per Caduceatores finiebantur. Nō immeritò itaq; Mercurio qui orationis deus, & deorū nuntius habebatur, assignatum est caduceum, quòd dissidentium animi oratione præcipuè sedentur. Caduceum Aegyptii in speciem duorum draconum, maris & fœminæ figuraverunt, qui parte media sui voluminis, nodo, quem *Herculeum* vocant, sibi allegantur, primisque partibus reflexi, in modum circuli oscula jungunt. Hanc virgam Apollo dicitur invenisse, & Mercurio donavisse, lyra vicissim ab illo accepta. De draconibus autem caduceo additis hanc afferunt rationem: Mercurium, quum hanc virgam manu tenens in Arcadiam proficisceretur, duos serpentes pugnantes invenisse, virgaque interposita dicto citiùs prælium diremisse. Ad cujus rei memoriam posteri caduceum duorum draconum similitudine fecerunt, qua etiam in palæstra, reliquisque certaminibus utendis usi sunt. ¶ Hasta caduceum: δόρυ κηρύκειον. Dici solitum quoties aliquis simul minaretur & ad concordiam invitaret.

Caduceator, m. s. dicitur legatus qui pacem petebat: à caduceo quem manu gestabat. [עד. κηρυξ. Gall. *Ambassadeur de paix.* Ital. *Ambasciadore.* Ger. Ein Friedbott / ein Legat so man ausschickt friedens zu machen. Bel. Een Heraut. Hisp. *Embaxador.* Pol. *Legat pokoy stanowiący.* Vng. *Bekesség szerzöbe iaro követ, Bekesség vetö hirdetö.* Ang. *An ambassadour of peace, an herauld.*] Cato: Caduceatorem nemo homo nocet. Liv. 6. bell. Pun. Asdrubal, ne in arcto res esset, caduceatorem misit, &c.

Caduciser, nomen quo Mercurius vocitatus est. Quum enim Mercurius lyram in Cyllene monte Arcadiæ septichordem ad Atlantidem numerum instituisset, quòd Maia mater ejus illarum numero esset: ac non multò post deprehensus fuisset ab Apolline boves suas abigere, quò faciliùs veniā ab eo impetraret, Apollini traditur concessisse, ut lyram à se primò inventam prædicaret. Quamobrem Apollinem ferunt virgam eandem Mercurio dedisse: quam quum manu tenens, in Arcadiam proficisceretur, inventos ab eo fuisse dracones duos simul ligatos, & inter se mutuò pugnantes: quo viso virgam interposuisse, & dicto citius prælium diremisse. Qua re conspecta, hujusmodi virgam pacis gratia creditum est constitutam. ¶ Unde factum est, ut legati pacis Caduceatores dicerentur, pollenq; ejus rei exemplo Mercurio virgā deinceps duorum draconum similitudine ubique affinxerint. Hujus virgæ potestatem describit Virgil. Aen. 4:

Tum virgam capit, hac animas ille evocat Orco
Pallentes, alias sub tristia Tartara mittit:
Dat somnos, adimitq; & lumina morte resignat.
Illa fretus, agit ventos, & turbida tranat. Nubila.

Cādūrcum, [Germ. Ein Krämerdecke. Bel. Een Deckset der cramen. Pol. *Pokrowiec* item *Namiotek nagłowskiem.* Vn. *Mochar födel, (nagy) födel.* Ang. *A cortayne, a quilte, a vaule.*] Tentorium, sive culcitra, qua merces teguntur: à Cadurcis Galliæ populis, ut inquit Plinius, apud quos lini præstantia palmam obtinet in culcitris. Iuvenalis: Institor hybernæ tegetis, niveique caduci. Sunt qui putent esse vela illa pensilia, quæ lecto obtenduntur: aut etiam tegmen quoddam quadratum, quale est illud, sub quo principes in solennibus pompis vehi videmur. Iuven. -violato pena caduco.

Cādūs, [ד. nadh. κάδος. Gal. *Une cacque.* Ital. *Barile, botta.* German. Ein Weinfass. Hisp. *Vasija de vino.* Pol. *Winna fassa.* Vng. *Kadhordo.* An. *A wine vessell, a pipe, a barell.*] Vas vinarium, quo vinum conditur, ut vult Acron: cujus prima corripitur. Martialis in Vaticanis condita musta cadis. Continet congios decem, vel (ut alii volunt) duodecim. Primi in Alpibus rustici cados ligneos circulis cinctos excogitarunt.

Cæcĭas, κακίας. Ventus qui ita flare dicitur ab Aristotele, non ut nubes propellat, sed ut ad se vocet. Flat inter Aquilonem & exortum Aequinoctialem. Plin. libro 2. cap. 47: Narrant & in Ponto Cæciam in se trahere nubes. De hoc vide multa apud Erasm. in Adagiis.

Cæcĭlĭa, f. p. Genus serpentis cæci, unde & nomen accepisse videtur. [Polon. *Wężgemia.* Vngar. *Korta vak kigyo.* Ang. *A slow worme being blinde.*] Colum. lib. 7: Est & magnorum animalium noxium virus. Nam & vipera, & cæcilia sæpè quum in pascua bos improvidè supercubuerit, lacessita oncre morsum imprimit. Vide ejusdem cap. 17. lib. 6.

Cæcŭbum, [κεκάβον. Pol. *Winno przybrane.*] Straboni, Vinū generosissimum: sic dictum à Cæcubis Campaniæ populis, apud quos nascitur. Plin. lib. 4. Setivi & Cæcubi obtenduntur agri. His junguntur Falerni, Caleni. Martial. lib. 13: Cæcuba Fundanis generosa coquuntur Amyclis.

Cæcŭs, m. s. Oculis captus, visu carens. [עור. *hivvr.* τυφλός. Gal. *Aueugle.* Ital. *Cieco.* Germ. Blind. Hisp. *Ciego.* Pol. *Slepy, niewidomy.* Vng. *Vak.* Ang. *Blinde.*] ¶ Quandoque idem est quod insidiosus, occultè malus, latens, tacitus, qui videri non potest. κεκρυμμένος. Columel. lib. 1: Ex quibus sæpè contrahuntur cæci morbi, quorum causas ne medici quidem perspicere queunt. Cicero contra Rullum: Cur hoc est tam obscurum atque cæcum! Idem de Orat. Res cæcæ, & ab aspectus judicio remotæ. Sic Virgilius etiam Vada cæca, & Cæcos scopulos vocat, qui ita sub aquis occultantur, ut oculos fallant. ¶ Trāsfertur etiam ad animum: ut quum aliquem Cæcum esse avaritia, furore, amore aut odio dicimus. Cicero pro Sexto Roscio: Ipsos cæcos reddit cupiditas, atq; avaritia. ¶ Sic dicimus Cæcam noctem, in qua non videmus. ¶ Vestigia quoque cæca dicuntur, quæ in obscura aut incognita via versantur. Virgil. 6. Aeneid. Cæca regens filo vestigia. ¶ Idem Locus cæcus dicitur, in quo non videmus. Cæcæ fossæ, cæci aditus, qui sunt obsepti. ¶ Cæcum vallum, in quo præacuti pali affixi herbis vel frondibus occuluntur. ¶ Item Cæcum intestinum, quod inter ileon, & colon situm, parvo oblongoq; ventri simile est: cæcum appellatum ab eo, quod ingressum exitui adversum non acceperit, sed hos tam vicinos habeat, ut plerunque in unum coire, & exitu carere videatur. ¶ Vel cæco appareat, proverbialis hyperbole frequens apud autores, de re vehementer perspicua. ¶ Cæcus cæco dux, τυφλὸς τυφλῷ ὁδηγός. Adagium evangelicis quoque literis celebratum, quo uti licebit, quoties indoctus indoctum docere, inconsultus imprudenti consilium dare conabitur. Allusit ad proverbium M. Tullius lib. de Finib. ultimo: Cæci præscriptio, τυφλὴ παραγγελία, dicitur absurda, quoties iple qui præscribit, non intelligit quid dicat. Socrates apud Platonem in Theeteto. ¶ Huic prorsus simile est, Cæca speculatio, ἀλογοσκοπία. ¶ Neque cæcum ducem, neq; amentem cōsultorem, μήτε τυφλὸν ὁδηγόν, μήτε ἄνοιαν σύμβουλον. Subaudiendum, adhibeas, Disce, sed à doctis: Consilium pete, sed à consultis. ¶ Quid cæco cum speculo? τί τυφλῷ καὶ κατόπτρῳ; Citatur à Stobæo versiculus ex Epicharmo: τί χρὴ κατόπτρου τῷ τυφλῷ κεκτῆσθαι; id est, Luminibus orbo cum speculo quid est rei! Quorsum opus est libris illiterato? quò regnum juveni stulto? quò divitias ei qui nesciat uti?

Cæcŭlus, diminutivum à Cæcus. ¶ Est & nomen proprium filii Vulcani: hujus mater quum juxta ignem sederet, forte fortuna scintilla quædam in ejusdem gremium evolavit, ex qua mulier concepit: peperitq; filium, quem postea ob oculorum parvitatem Cæculum vocavit: à quo Cæcilios ortos putant, quorū familia Romę nobilissima fuit. Hic collecta multitudine, postquā diu latrocinatus esset, Prænestinam civitatem in montibus condidit: & quum ad ludos vicinos populos invitasset, cœpit eos admonere, ut secum habitarent, & pro gloria jactare se filium Vulcani: Quod quum illi non crederent, invocato Vulcano ut se filium comprobaret, omnis illius multitudinis chorus est flamma circundatus. Quo facto commoti omnes, simul habitaverunt, & Vulcani filium esse crediderūt. Hæc Servius in illud Virg. lib. 7. Aeneid. Nec Prænestinæ fundator defuit urbis: Vulcano genitū pecora inter agrestia regē Inventumq; focis, omnis quem credidit ætas Cæculus, &c.

Cæcĭtas, atis, f. t. Privatio visus: Tam ad corpus, quām ad animum refertur. [עורון. *hivvarön.* τυφλότης. Gal. *Cecité, aueuglement.* Ital. *Cecità, l' esser cieco.* German. Blindheit. Hisp. *Ceguedad.* Pol. *Slepota.* Vng. *Vakság.* Ang. *Blindnesse.*] Cic. de Arusp. resp. An tibi luminis obesset cæcitas plus quām libidinis? Idem pro Dom. sua: Pœna omnis oculorum ad cæcitatē mentis est conversa.

Cæcĭgĕnus, ni, m. s. Qui cæcus natus est. [τυφλόγενης. Gall. *Aueugle né.* Ital. *Nato cieco.* Germ. Ein geborner Blinder. Hispan. *Nacido ciego.* Polon. *Slepo narodzony.* Vngar. *Vakon született.* Angl. *Borne blinde.*] Lucr. libro 2: Nam quum cæcigeni, solis qui lumina nunquam Aspexēre, tamen cognoscant corpora tactu.

Cæco, as, act. p. Cæcum facio, excæco. [עור. *hivvér.* τυφλόω. Gal. *Rendre ou faire aueugle.* Ital. *Acecare.* Ger. Blind machen / blenden. Bel. Verblenden. Hisp. *Cegar à otro, hazer ciego.* Pol. *Oślepiam.* Vn. *Meg vakitom.* An. *To make blinde.*] Plin. de viris illustrib. Potitios Herculis sacerdotes pretio corrupit, ut sacra Herculea

servos publicos edoceret: unde cæcatus est. Cicer. 4. Philipp. Sed spes rapiendi atq; prædandi cæcat animos eorum. Idem pro domo sua: Argenti & supellectilis meæ cupiditate esse cæcatum. Cujus cōpolita sunt, Excæco, quod est valde, seu perfectè cæco. Plin. Vt quum lavatur, si oculos attingat, excæcet. Obcæco, de quo infrà.

Cæcūtĭo, is, n. q. Parum video: [ἀμαυρόω.] Gall. *Estre aueugle, ne voir goutte, ou ne voir pas clair.* Ital. *Veder poco, esser bernio.* German. Vbel oder nicht ein wenig sehen / ein bild und abneküend gesicht haben. Belgice. Niet voet sien. Hispanice, *Cegar à cegueras.* Polon. *Pocpuaon sjuiecz.* Vngar. *Vaklok.* Ang. *To be dimme sighted, to see but à little or not cleerelie.*] & Cæcutiens, quasi semicæcus. Varr. Virum oculi mihi cæcutiunt, an ego vidi servos in armis contra dominos? Hieronymus ad Paul. Vt rarus sit, qui non earum cæcutiat lectione.

Cæcūlto, as. Obtusum visum habeo, cæcos imitor. [ἀμαυρόω.] Gal. *Ne voir pas fort clair, Auoir les yeux comme esblouys.* Ital. *Veder poco, contrefare i ciechi.* Germ. Ein bild vnd schwach Gesicht haben. Hisp. *Contrahazer à algun ciego.* Pol. *Sjuiecie.* Vng. *Vaklok, homaly esen látok.* Ang. *To be dimme in sighte.*] Festus: Cæcultare, est cæcos imitari. Plaut. Nūmnam mihi oculi cæcultant? est'ne hic noster Hermio?

Cædĭtĭæ tabernæ, Dictæ sunt à Cæditio quodam, qui eas in via Appia ædificavit.

Cædo, is, cecidi, penult. prod. cæsum, verbum activum. Percutio, ferio, verbero. [הכה *hichchah.* κόπτω, τύπτω, παίω.] Gal. *Frapper, couper, trancher, tuer.* Ital. *Percuotere.* Germ. Schlahen / streichen. Belg. Slaen / geessten / doodem. Hisp. *Herir à matar à hierro.* Pol. *Bjie.* Vng. *Meg verdm, el mereszdm, el tördm, öldozatra le vágom.* Ang. *To beat, to whippe, to cutt, to strike, to kill.*] Terent. in And. Verberibus te cæsum in pistrinum Dave dedam. ¶ Interdum idem quod amputo, præcido. Cic. 3. de Divin. Arbores simul cum luna senescentes tempestivè cædi. Et paulò post: Qui robur illud cecidit, dolavit, inscripsit. ¶ Item Occido. Virgil. 2. Aen. Cæduntur vigiles. ¶ Ponitur quandoque pro immolo, sacrifico: ut apud eundem: -cædunt binas de more bidentes. ¶ Item pro frango. Cicer. 3. Verr. Cædere januam saxis, instare ferro. ¶ Cædi testibus, apud eundem ad Qu. Fratrem, est testium multitudine urgeri, premi, convinci. ¶ Hujus composita sunt Abscido, Concido, Circuncido, ἀφαιρέομαι, Decido, Excido, Incido, Intercido, Occido, Præcido, Recido, & Succido: quorum pen. producitur. ¶ At Cedo sine diphthongo, cessi præteritum: & supinum cessum facit, multaque significat. [לכ *far yaqiim.* Gal. *Se retirer, donner lieu, ceder, obeir.* Ital. *Ritrarsi, dar luogo, accordarsi con alcuno.* Germ. Weichen. Belg. Wocken / plaetse geven. Hisp. *Ir, dar lugar libre.* Polon. *Vstępuie.* Vng. *Engedek.* Ang. *To give place, to obey.*] Nam quandoq; Cedere significat abire, & locum victori dare, ἴκκειν. Cicer. Cui quidem exercitus nostri, imperatoresque cesserunt. ¶ Quandoque discedere, evitare, atque subterfugere rem aliquam. [Pol. *Stępęgysie.*] Plaut. Cedamus imbri. Hinc cedere iræ, ὑπείκειν τῇ ὀργῇ, dare locum iræ, & quasi ab ira discedere. Cedere bonis, Discedere à bonis, & quicquid nostrum erat, tradere creditori, ἐκχωρεῖν τοῖς δανείσι. ¶ Cedere in jure, Jus quod habemus alteri tradere: quod & De jure cedere, dicimus. ¶ Cedere item, Est in jus alicujus venire: ut Cedunt mihi ea bona: id est, in jus meum veniunt. ¶ Et cum accusativo mediante In. Hier. super. Mat. Ita fiebat, ut oblatio liberorum subocasione templi & Dei, in sacerdotum lucra cederet. ¶ Cedere lite, pro victum se fateri, & à judicio victum abire. ¶ Item cedere, ponitur pro accidere, evenire. Omnia ex sententia cedunt, In magnopere fortunatos, quibus & rectè & secus instituta feliciter cedunt. ¶ Item cedere, ponitur pro dare. Enn. Salvete optima corpora, cedite manus vestras, measque accipite. ¶ Pro concedere, obsequi, non repugnare. παραχωρεῖν. Virgil. 2. Aeneid. Cedo equidem, nec nate tibi comes ire recuso. ¶ Pro succedere, seu in sortem contingere. Idem: Cesserit Ausonio si fors victoria Turno. ¶ Pro incidere. Plaut. Aulul. In hostem absolutus cedas. ¶ Invenitur & Cedò imperativum, Dic, φέρε δή, ἄνα: nec habet aliam personam, nisi tantùm Cedite pluraliter, habetque primam correptam. Terent. in Andr. Cedò, cujum puerum apposuisti hic ante januam? Cicer. in Caton. Cedò, qui vestram Remp. tantam amisistis? id est, dic. Terent. in Phorm. posuit pro Da: Quin tu mihi argentum cedò? PHOR. imò uxore tu cedò. ¶ Invenitur cette, pro cedite. Nævius, pro industria ne te regem prognatum patrem Lycurgum cette. Ennius in Medea: Salvete optima corpora, cette manus vestras, measque accipite. Vide Nonium. ¶ Cedere diem, χρόνῳ τινὸς ὑπείκειν, inquit Vlpianus, significat incipere debere pecuniam: sicut Venire diem, significat eum diem venisse, quo pecunia peti possit. ¶ Cedere è vita, est mori. Cic. de Clar. Orat. Hortensius è vita cessit. Hinc Cessicus tutor dicitur in jure, cui tutela cessa est, & Cessitia tutela, quæ ita cessa in jure & translata est.

¶ Item Cessim ire, pro retrò cedere, vel retrò redire. Alfenus in L. 52. D. ad leg. Aquil. Item Iustinus libro 21: Commisso prælio ite cessim, inhibete remos, &c. Hujus verbi composita sunt, Abscedo, Accedo, Antecedo, Concedo, Decedo, Discedo, Excedo, Incedo, Intercedo, Præcedo, Procedo, Recedo, ἀφίστημι, Retrocedo, & Succedo, quæ habent penult. productam.

Cæsĭlis, participium à Cædo: [κεκοπωμένος.] Gal. *Taillé, haca, tué.* Ital. *Tagliato, battuto.* Ger. Geschlagen. Hisp. *Cosa herida à muerte.* Pol. *Vbity, Zmalczony.* Vn. *Le vágatot, verettetbe.* An. *Cutt, killed, beaten.*] Cæsis copiis, Cic. ad Brut. lib. 10. Cæsis victimis, Idem ad Attic. lib. 2. Cæsæ arbores, Plin. lib. 16. cap. 12.

Cæsum. Vide CAESA.

Cæsūrā,ræ. f. p. propriè Incisura. [מחתך *machteh* קצב *keitzeb.* ἀφανισμός. Gal. *Coupe, taillade, incision.* Ital. *Taglio.* Ger. Erhawung / beschneidung. Hispan. *Cortadura.* Pol. *Przerzuenie, odcięcie, odrzynanie.* Vng. *El metszés, el vágás.* Ang. *A cutt, a gash.*] Plin. libro 17: Ante Calendas Martias crescit ad brumam usque, definitque quum durescere incipit hoc signum, quod tempestivam habet cæsuram. ¶ Cæsura item in carmine dicitur, quum in medio versus vox pronuntiantis quasi inciditur, pedis alicujus principio finem dictionis terminante. Hæc quadrifariam dividitur, alia Penthemimeris dicitur, sive semiquinaria, alia Hepthemimeris, sive Semiseptenaria: tertia Trochaica: quarta Bucolica. ¶ Penthemimeris est, quum post duos primos pedes superans syllaba invenitur, quæ dictionem terminet: ut, Arma, virumque cano. &, Italiam fato: habet enim ex quinque dimidium. ¶ Hepthemimeris est, quum post tres pedes similiter syllaba dictionem terminans invenitur: ut, Arma virumque cano Trojæ. Continet enim septenarii medietatem. ¶ Trochaica est, quum post duos pedes trochæus partem orationis perficit: ut, Nil nostri miserere. ¶ Bucolica, quum post quatuor pedes syllaba superat in partem orationis desinens, & invenitur trochæus partem orationis terminans: ut, Omnia vincit amor, & nos cedamus amori.

Cæsūrātim, Succinctè, breviter. [συνεστάλμενος.] Gal. *Succintement, brieuement.* Ital. *Succintamente, breuemente.* Ger. Beschneidigtuerg / behawtich. Hisp. *Cortando, breuemente.* Pol. *Krotce.* Vn. *Rhuidelon.* An. *Shortlie, in few words.*] Vtitur hac voce Sidonius in Epistola quadam ad Claudianum.

Cæsim, adverbium significat cædendo, sive per incisionem gladii: [κατὰ κρεουργίαν, κρεωτομικῶς, κρεουργικῶς.] Gal. *Par membres.* Ital. *Appezzi, à minuto, à brano à brano, di taglio.* Germ. Durch beschneiden oder hauen. Belg. Met houwende / met stekende / met stoinde. Hisp. *Cortando, à cuchilladas, de miembro en miembro.* Pol. *Znarzniemu, rąbaniem.* Vng. *Vágna, meszsze.* Ang. *By cutting in partes or members.*] sicut Punctim. κατὰ ἀραιόστιξιν, pungendo. Liv. 2. bel. Pun. Hispano punctim magis quàm cæsim assueto petere hostem. Colum. lib. 5: Major autem pars operis in vineam ductim potiùs, quàm cæsim facienda est: id est, cum maturitate potiùs, quàm uno impetu. ¶ Cessim vero gemino ss: & sine diphthongo aliud significat: de quo vide infrà suo loco.

Cæsĭo, onis, verbale, Incisio. [מחתך *machteh* קצב *keitzeb.* τμῆσις. Gal. *Coupure.* Ital. *Tagliatura.* Ger. Erhawung. Hispan. *Cortadura.* Pol. *Nacięcie, narzynienie.* Vng. *Metszés, vágás.* Ang. *Cutting.*] Colum. lib. 4 cap. 33: Et post quinquennium cæsa, more salicti recreatur, atq; in pallum formata, scilicet usq; in alteram cæsionem perennat.

Cæsĭtĭum, tii, n. s. [Pol. *Tubella biała.* An. *A handkerchief.*] Linteolum erat purum & candidum: dictum quòd cædendo ad candorē pervenireret: vel quòd oras circuncisas haberet. Plaut. in Epid. Linteolum cæsitium. Ex Nonio.

Cædēs, dis, f. t. Mors ferro, aut alia vi illata, præsertim ab eo qui occidere, aut ferire volebat. [הרגה *rotzach.* φόνος. Gal. *Meurtre, tuerie.* Ital. *Vccisione, morte violenta.* Ger. Todtschlag / mordt. Belg. Eenen doodtsloch. Hispan. *Muerte con fierro, ò matança à hierro.* Polon. *Mord, Zabyczye.* Vng. *O'ldöklés, fegyuer meat vaio halál.* Ang. *Slaughter, murther, killing.*] Cicer. in Bruto: Nam quum in sylva ita facta sua cædes esset. Ovid. 8. Metamorph. -modo vulnera fratrum Ante oculos mihi sunt, & tantæ cædis imago. Plin. lib. 14. cap. 13: Invenimus inter exempla Mecenii uxorē, quòd vinum bibisset è dolio, interfectam fuste à marito, eumq; cædis à Romulo absolutum. ¶ Inde dicimus aliquem commisisse cædem. ¶ Hujus diminutivū est Cædicula. ¶ Cædes [Pol. *Rąbanie.* Vn. *Fa vágás.*] de Cæsura lignorum, talium que. Gellius libro 19. cap. 12: Cur tantàm ligni atque frondium cædem faceret, percontatus est.

Cædŭus, adjectivum, κοπτός, ut Cædua sylva, quæ scilicet religiosa non est, sed quoties opus est, ad ignis vel ædificiorum usum cæditur. [κοπτόξυλον: ὕλη ὑλοτομία, ὑλοτομία.] Gallicè. *Taillis.* Ital. *Bosco da tagliare.* German. Der juh amen ist. Hispan. *Bosque que se corta à puede cortar.* Polonice. *Korabowie polny.* Vng. *Vago, ac mit szabad le vágni.* Ang. *A wood that is cutt at pleasure*

[illegible] Plin. lib. 13. cap. 4: Cæduæ palmarum sylvæ. ¶ Contrà Incidua sylva dicitur, quæ non cæditur.

Cælatura. Vide CÆLO.

Cælebs, generis communis, Vir sine uxore, aut mulier sine marito vivens. [ἄγαμος, ἄνυμφος. Gal. *Qui n'est point marié, sans femme.* Ital. *Huomo suor donna, non maritato.* Germ. Der oder die ausserhalb den Ehestand lebt/ein Mann ohn ein Weib/ein Weib ohn ein Mann. Belgice. Ongehoudt. Hispanicè. *Varon soltero ò muger soltera.* Polonice. *Mąż bez żony albo żona bez męża, mieć odpuszcz.* Vngar. *Özvegy, nőtlen, férj nélkül.* Ang. *Chaste, unmarried, that is single.*] Dictus cælebs (ut inquit Hieronymus) quòd cœlo dignam vitam agat, qui coitu careat. August. Cælebs qui non habet uxorem, vel quæ non habet maritum: qualia sunt numina in cœlo, quæ absque conjuge sunt, si agapetas non attendamus. Hi accipiunt Cælibes non tàm pro uxore carentibus, quàm pro castis & omni venere abstinentibus. Sed propriè dicitur Cælebs, qui uxorem non habet, etiamsi concubinas habeat. Nam Cælebs & maritus contraria sunt. Matt. lib. 12: Corrumpis sine talione cælebs. Hoc est, corrumpis alienas uxores, quum ipse vivas in cælibatu, nec habeas uxorem, quam illi vicissim possint corrumpere. Quint. Num clarus, an obscurus magistratus, an privatus: civis, an peregrinus: liber, an servus: maritus, an cælebs: parens liberorum, an orbus sit. Cicero de Legib. Cælibes esse prohibento. Inde dicimus Totum cælibem, & vitam cælibem, actam in cælibatu. Ovid. Quæ si non fuerat, cælebs te vita deceret.

Cælibatus, us, m. g. Pro vita, quæ agitur sine uxore. [ἀγαμία. Gal. *Estat d'un homme non marié.* Ital. *Lo stato di castità ò di non esser maritato.* Germ. Der lebig Standt ausserhalb der Ehe. Hisp. *Soltera de ser casado.* Pol. *Żywot bez żony, panieństwo, wdowieństwo.* Vng. *Özvegység, férj nélkül.* Ang. *Chastitie, singlenesse, or the estate of one unmarried.*] Mart. Costitui Mercurius pellere cælibatum. Sueton. Verùm amissa uxore Lepida, duobusq; ex ea liberis, mansit in cælibatu.

Cælia, genus ex frugibus confecti: cujus meminit Plin. lib. 22. cap. 25.

Cælibaris hasta, dicebatur, qua caput nubentis comebatur, quæ in corpore gladiatoris occisi stetisset, ut sicut illa conjuncta fuerat cum corpore gladiatoris, sic cum viro nova nupta esset copulata. Festus.

Cælo, as, n. p. Sculpo, incido. [חקק *pitcách*, γλύφω. Gal. *Graver, engraver.* Ital. *scolpire, intagliare.* Ger. Ausgraben/ ausstechen/ gravirt arbeit machen. Bel. Beeldsteen. Hisp. *Labrar de buril ò fuzel, fuzelar.* Pol. *Wierzgować, wierzgać.* Vn. *Kimetszöm, kivésem.* An. *To carve, grave or intagliate.*] Cic. 1. de Divinat. Hanc speciem Praxiteles extant argento, & noster expressit Archias versibus. Virg. -cęlatq; in auro Fortia facta virûm. ¶ A' quo cælata vasa dicuntur, quæ veteres *Anceſa* vocabant, quòd circuncidendo fiant: & cælum, γλυφεῖον, ipsum instrumentum, quo quippiam cęlatur. Plin. lib. 33. construxit hoc verbum instar eorũ, quæ prenum signant. L. Crassus, inquit, orator duos scyphos habuit Mentoris artificis manu cælatos, sestertiis centum: confessus est tamen, nunquam se his uti propter verecundiam ausum.

Cælatura, f. p. Ars est cælandi, aut ipsa scalptura & incisio. [חקק *pitcách*, γλυφή. Gal. *Graveure ou estaffeure, metier de graveur.* Ital. *Intagliamento, l'arte di tal lavore.* Ger. Die kunst den ausgrabens/ausstechens/ oder Bildwercks zu machen. Hisp. *Obra de fuzelo ò la arte de fuzelar.* Pol. *Wierzgowanie, wierzgać.* Vn. *Metszés.* An. *The art of graving or carving.*] Plin. lib. 19. cap. 4: Superq; pistrinarum operibus, & cælaturis vivere. Idem lib. 35. ca. 12: Qui plasticen matrem statuariæ, sculpturæq;, & cælaturæ esse dixit.

Cælator, oris, [חקקן *mephattcách*, γλύπτης. Gal. *Graveur ou estaffeur.* Ital. *Scultore, intagliatore.* Ger. Ein Ausgraber/ Ausstecher. Hispan. *El que labra de fuzel.* Pol. *Wierzgacz.* Vng. *Metszö, faragó.* Ang. *A graver, carver or intagliator.*] Quint. lib. 2. cap. 4: Cælator eximium desiderat, & pictor penicillum. ¶ Argenti cælatores, Plin. lib. 34. cap. 8.

Cælamen, inis, idem quod cælatura. [γλυφή. An. *Engraving, entaglig.*] Ovid. 13. Metamorph. -neque enim clypei cælamina noui Oceanum, & terras cumq; alto sydera cœlo.

Cælo, cęlis, diphthongo, & gemino l, scriptum, Verbum antiquum, & quo solùm in compositis utimur, significat percutio, aut frango. κόπτω, τύπτω. Præteritum facit Ceculi, vel culsi, & supinum Culsum. ¶ Hinc fiunt cõposita Percęllo, Procęllo, & Recęllo: Percęllo idẽ est quòd percutio, pulso, frequenter ad animũ transfertur. Terent. in And. Perculsus illicò animum. Procęllo idem est quod propello, vel everto. Inde Procella: de quo suo loco dicemus. Item Recęllo idem quod reclino. Est & Cello, sine diphthongo scriptum, de quo vide infrà.

Cælos, i, n. est instrumentum ad sculpendum aptum. [Polon. *Wiertło.* Vn. *Véső.*] Quidã à cælo, alii à cælio deducũ putãt.

Cælimã, ulcus in oculi cornea tunica, latius quàm bothryum, sed profundum minus. Avicenna Lilimic vocat.

Cælus. Vide CELSVS.

Cælum, n. s. Instrumentum, quo utuntur argentarii, dum vasa sculpunt, aut quo sculptores, aut fabrili utuntur in ligneis, aut lapideis simulachris scalpendis. [חרט *chéret*, γλυπτήρ, γλυφίς. Gal. *Burin ou autre instrumẽt à graver.* Ital. *Scalpello.* German. Ein Ausstecher / ein Schrotersen/ein Grabmessel. Belg. Een stockyser est graesbeytel. Hisp. *Suzel ò buril.* Pol. *Dłuto, kiesień, wierzgacz.* Vn. *Véső, poncczolo vas.* Ang. *A graving or carving instrument.*] Vnde est illud: -cælo fabricata Myronis.

Cœlum, [שמים *shamaim*, οὐρανός. Gal. *Le ciel, les cieux.* Ital. & Hisp. *Cielo.* Ger. Der Himmel. Belg. Den Hemel. Pol. *Niebo.* Vn. *Menny, Ég.* Ang. *The heaven, the firmament.*] Vno nomine dicitur tota illa mundi pars, quæ est supra elementum ignis, quam philosophi Aethera appellant: ita dictum à celando: hoc est, occultando: quòd inferiora omnia celet, & tegat: sive à stellarum imagine, quæ in eo quodammodo cælatæ apparent. Ambrosius lib. Hexam. Cælum, quòd impressa stellarum lumina habeat, quasi Cælatum appellatur: sicut argẽtum, quod signis eminentibus refulget, cælatum dicimus. Varro cœlum, quasi κοῖλον: hoc est, cavum, dictũ putat: & sic per œ diphthongum scribendum videretur. Cic. pro Pomp. Pompeiũ omnes, sicut aliquem non ex hac urbe missum, sed de cœlo lapsum intuentur. ¶ In cœlum ferre vel tollere, Est summis honoribus afficere. ἐξουρανόω. Cic. Attic. lib. 3: Salaminii nos in cœlum decretis suis sustulerunt. ¶ De cœlo detrahere, Est de summo honoris gradu deturbari. Cicer. 6. Philipp. Collegam de cœlo detraxisti. ¶ Philosophi, decem cœlos esse dixerunt, quorum septem à planetis appellavere: octavum, sydereum, seu stellatum: nonum verò, quum nescirent cujus conditionis esset, vocaverunt cœlum aqueum, crystallinumve, non à frigiditate, sed transparentia, quod per illud sydera apparent, & pelluceant. Decimum locum sibi vendicat cœlum illud, quod ultimum philosophi putantes, Primum mobile vocaverunt. Vndecimum cœlum beatorum sedes, ab Ethnicis philosophis ignoratum, quod idcirco theologi *Empyreum* vocaverunt, non quòd calore, sed splendore & claritate cæteris antecellat. ¶ Sunt igitur undecim cœli, scilicet cœlum empyreum, primũ mobile, cœlum crystallinum, cœlum stellatum, cœlum Saturni, cœlum Iovis, cœlum Martis, cœlum Solis, cœlum Veneris, cœlum Mercurii, & cœlum Lunæ. Hæc fusiùs tractantur in lib. de Cœlo ab Aristotele. Cicer. 4. Tuscul. Cœlum hoc in quo nubes, imbres, ventique coguntur, quod & humidum, & caliginosum est propter exhalationes terræ. ¶ De cœlo sci. est fulmine afflari. Cicero lib. 2. de Divinat. Summanus de cœlo ictus. ¶ De cœlo servare. Est cœli statu observato, auspicia inde sumere. Auspicia enim non nisi sereno cœlo rata erant: cõtrà fulmine aut pluvia turbabantur. Cic. in Vatiniũ: Quòd eo die scires, de cœlo esse servatum. Idem Attico lib. 2: Milo proscriptus se per omnes dies comitiales de cœlo servatum. ¶ Plin. lib. 11. cap. 37. cœlum capitis, cranium videtur appellasse, eò quòd caput totum eo tegatur, ut inferiora hac cœlot. Hoc (inquit) est viscerum excelsissimum, proximumq; cœlo capitis, sine carne, sine cruore, sine sordibus. ¶ Interdum Cœlum sumitur pro aëre. Virg. 1. Aeneid. -maria ac terras, cœlũq; profundum. Idem Georg. 1: -& varium cœli prædicere morã. Vbi Servius, Cœli: id est, aëris. Lucret. In hoc cœlo qui dicitur Aër. Plin. libro 2: Et hoc cœlum appellavere majores, quod alio nomine Aëra. Hinc grandines sunt, & pruinæ, imbres, procellæ, turbines ventorum. ¶ Cœlum pro vivorum regione, id est, terra, sumitur etiam, ut in illo Virg. lib. 6. Aeneid. Sed falsa ad cœlum mittunt insomnia manes: quia sicut Dii nobis, ita nos inferis superi habemur. Macrob. in Somn. Scip. capite 3. ¶ Cœlum ἐξοχὴν antiquissimum deorum fingunt Poëtæ, qui Terra sorore in matrimonium ducta, Saturnum, Rœcillum, Dogana, & Atlanta genuit. A' cujus nomine formosissimum supremum corpus Cœlum dicunt fuisse appellatum. ¶ A' cœlo ad terram, ἀπὸ οὐρανοῦ μέχρι γῆς. Proverbialis figura, perinde valens ac si dicas, quacunq; de re, ab extremo initio usque ad supremum finem. Plaut. in Persa. ¶ Neque cœlum, neq; terram attingit, Οὔτε γῆς, οὔτε οὐρανοῦ ἅπτεται. De re vehementer absurda atque aliena, quæque nulla vicinitate pertinet ad id, de quo agitur: Lucian. in Pseudomante. ¶ Cœlum digito attingere, proverbiali hyperbole dicuntur, qui longè supra mortalium conditionem, ac dũ proximi esse videntur: Cicero ad Attic. lib. 2. ¶ In cœlo esse aliquem, proverbiali hyperbole dicimur, qui est supra modum fortunatus ac gloriosus. Cicero ad Attic. libro 2. ¶ In cœlum expuis, ἐς οὐρανὸν πτύεις. Est. Facis quod in tuum ipsius recidat caput. Aut obloquentis iis qui facilè possint lædere. ¶ In cœlum jaculatis, ἐς τὸν οὐρανὸν βάλλετε. Est apud Zenodotum & Suidam, de iis qui frustrà laborant: aut qui audent eos lacessere, quos non possunt lædere: nihil enim ferire potest, qui cœlum sagittam torquet, nisi quòd divos videtur petere. ¶ Cœlo ac terræ loqui proverbii specie dicuntur, qui frustrà vociferantur. Sic enim solent, qui diffidunt hominum præsidiis, exclamare, ô cœlum, ô terra. Theognetos apud

tus apud Athenæum. ¶ Mare cœlo miscere, Proverbialis hyperbole, pro eo quod est, omnia perturbare, nihilq; non facere. T. Livius: Quid est quòd cœlo terram, terræ cœlũ misceant? Lucianus in Dialogo Promethei & Mercurii. ¶ Cœlum territat: Proverbialis hyperbole apud Virg. & cœlum territat armis. Convenit in minaces & feroces, Thrasonesq; magniloquos. ¶ Toto cœlo errare, proverbium est, in eos qui vehemẽter aberrant, quod usurpat Macrobius Saturnal. lib. 3. ¶ Adhuc cœlum volvitur, Proverbium quo uti licebit, quoties significabimus adhuc superesse spem, & nondum omne tẽpus, quod melioris fortunæ solet occasionem adducere, exactum esse. Theocr. in Charit. Οὔπω πάντας ἄγας ἔφαν· ἀφανὲς, οὐ τὰ κάνωνες: id est, Nondum defessus provolvere desiit æther Menses atq; annos. Quod enim unus annus negat, alter ultrò defert. In masculino genere usus est Ennius: Quem cœlos genuit. Idem: Cœlus profundus, autor est Solipater lib. 1.

Cœlĕstis, ste, Divus, divinus, è cœlo proficiscẽs. [ἐπουράνιος. Gal. *Celeste, de l'air, du ciel, divin.* Ital. *Celeste.* Germ. Himmelisch. Belg. Hemelsch. Hisp. *Celestial.* Polon. *Niebiesky.* Vng. *Menyei.* Ang. *Heavenlie.*] Virgil. 1. Aeneid. -tantæne animis cœlestibus iræ? Liv. 4. ab Vrbe: Siccitate eo anno plurimum laboratum est: nec cœlestes modò defuerunt aquæ, sed terra quoque ingenito humore egens. Cœlestes etiam substantivè dicimus pro cœlitibus, & diis superis. Cicero 6. Philipp. Quid est, quod de voluntate cœlestium dubitare possimus? Idem 3. Offic. Hercules, quem hominum fama beneficiorum memor in cœlestium concilio collocavit.

Cœlĕstissĭmus, superlativus. [Vng. *Fölöttse igen menyei:*] Velleius Paterculus Hist. 2. Cœlestissimorum ejus operum pro captu mediocritatis meæ adjutor fuit.

Cœlĭcŏlă, Qui vel quæ cœlum habitat. [οὐρανίων. Gall. *Celeste, qui habite au ciel.* Ital. *Habitatore del cielo.* Germ. Einwohner des Himmels. Hisp. *Morador del cielo.* Pol. *Mieszkaiący.* Vng. *Menyei, egbe lako.* Ang. *That dwelleth in heaven.*] Virgil. 2. Aeneid. Me si cœlicolæ voluissent ducere vitam.

Cœlĭcŭs, a, um, οὐράνιος, Cœleste: ut, Cœlica regna.

Cœlĭfĕr, Atlantis epitheton est, quem poëtæ ob insignem Astrologiæ peritiam finxerunt sustinere cœlum. οὐρανοφόρος. Virgil. 6. Aeneid. ubi cœlifer Atlas Axem humero torquet stellis ardentibus aptum.

Cœlĭtēs, cœlitum. pen. corr. Dii cœlestes, qui cœlum inhabitãt. [οὐράνιοι. Gall. *Celeste, habitans au ciel.* Ital. *Dei celesti.* Germ. Die Himmelischen, die im Himmel sind. Hisp. *Los dioses ò sanctos del cielo.* Pol. *Niebiescy.* Vngar. *Menybeliek.* Ang. *They which dwellath in heaven.*] Cœlum autem appellabant veteres, illam mundi partem, quam nos Aethera, sive Aethereum mundum vocamus: hoc est, omne illud, quod est supra elementum ignis. Vnde Solem & Lunam, & cæteros planetas inter deos cœlestes numerabant. Cic. 2. de Divin. Ego Deùm genus esse semper dixi, & dicam cœlitum. Idem in Somn. Scipion. Et grates, inquit, tibi ago summe Sol, vobisq; reliqui cœlites. ¶ Legitur & apud Ovid. 5. de Ponto, singulare Cœlite: Quale tamen potui de cœlite, Brute, recenti Vestra procul positus carmen in ora dedi. Vbi vocat Augustum Cœlitem.

Cœlĭtŭs, pen. corr. adverb. Significat è cœlo: sicut Divinitus, à Deo. [οὐρανόθεν. Vng. *Menybül.* Ang. *From heaven.*] Hieronymus: Tandem cœlitus inspiratus præcisam morsu linguam in osculantis se faciem expuit.

Cæmĕntum, n. s. [חומר *chomer*, χάλικες. Gal. *Moilon, blocaille.* Ital. *Pietre & simile materia da murare.* Ger. Allerley vngemachte Steine zu den Mauren. Bel. *Metrescen.* Hispan. *Cimiento ò pared de piedra manpuesta.* Pol. Wszelaky kamień do muro mania sposobny. Vng. *Mészkö kövel együt leöre valo egyeb szerszám.* An. *Mortar, parget, rubbish.*] à Cædo, ut quidam putant. Sunt enim Cementa, omnis rudior materia, à qua ædificia construuntur: quales sunt rudes lapides nulla arte ad ædificium accommodati aut politi, sed quales inveniuntur temerè congesti. Fodinas quoq; rustici Campaniæ *Cementarias* appellant. Livius 1. bel. Pun. Nec erat difficile murum subruere, quòd cæmenta non calce durata erant, sed interlita luto, structuræ antiquæ genere. Colum. lib. 9. Sub porticibus quadratæ aræ cæmentis, vel etiam laterculis extruuntur. ¶ Aliquando ponitur pro ipso opere: id est, ædificio, quod structo lapide erigitur. Plinius lib. 26. cap. 22. Et reliquis pallidus in cæmento raro utilis: Globosus contra injurias fortis. ad structuram tamen infidelis est. ¶ Interpres utitur in Bibliis pro calce, aqua fabuloq; fermentata. Habuerunt lateres pro saxis, & bitumen pro cæmento.

Cæmĕntārĭi, [χαλικοδόμοι. Vng. *Kö mivei.* An. *Rough masons.*] Dicuntur Cæmentorum: hoc est, ædificiorum, quæ ex lapidibus sunt, structores, quos Fabros murarios appellant.

Cæmĕntĭtĭŭs, a, um, Quod ex cæmento est: [χαλικῶδες. Gal. *Fait de moilon.* Ital. *Fatto de rotame di calce.* Ger. Von allerley zusam mengeflossen Steinen gemacht. Hisp. *Cosa edificada de tal manera.* Pol. Zwyczaiakiego kamienia zbudowany. Vng. *Mészkövel alto.* Ang. *Made of mortar or parget.*] ut Parietes cæmentitii. Vitr. li. 2. cap. 8: Itaq; pilis lapideis, structuris testaceis, parietibus cæmentitiis altitudines extructæ.

Cæpĕ, gener. neut. & indeclinabile, à capitis magnitudine dicitur: unde & prima vocalis diphthongum accepit. [Βολβὸς, κρόμμυον. Gal. *Oignon.* Ital. *Cipolla.* Ger. Zwybel. Hisp. *Cebolla.* Pol. *Cybula.* Vng. *Vereshagyma.* Ang. *An onyon.*] Plin. lib. 19. cap. 6: Ergo omnibus annis separatim semen cæpe causa seritur, separatim cæpe seminis. ¶ Dicitur & Cæpa, cæpæ. Ovid. 4. Fast. Cædenda est hortis eruta cæpa meis. ¶ Cæparum plura sunt genera, nobilissima Ascalonia, ab Ascalone oppido Iudææ. Nam ut refert Strabo lib. 16. Ascalonicensium regio præcipuè fert cæpas. Columella: Pompeiam vel Ascaloniam cæpam eligito, & componito in fidelia. Cepa oculos mordet, unde à Græcis nomen impositum κρόμμυον, quasi pupillam oculi cõprimi cogeret, sicut scribit Aristoteles in Problematibus. Vnde Lacrymosa dicitur à Columella. ¶ Cæpas edere aut olfacere, κρόμμυα ἐσθίειν, dicebantur joco proverbiali, qui lacrymari viderentur. Ductum est hinc proverbium, quòd cẽparum odor ut est acris, consueverit lacrymas oculis excutere. ¶ Quis usus cæpis putridi? τί χρῆμα πυθόμενα κρόμμυα; De rebus aut etiam hominibus ridiculis, & quorum nusquam est usus. Etenim quum cæpe sit herba per se vilissima, simul atq; computruit, nihil esse potest abjectius.

Cæpŭlă, diminutivum à Cæpa. [Vng. *Vereshagymácska.* Ang. *A little onyon.*] Pallad. Hoc mense cæpulas feris.

Cæpĭtĭŭs, a, um. [Vng. *Hagyma féle.* Angl. *Of onyons.*] & Cæpitium substantivum, secundum Prisciannm, pro eo quod est ex genere cæparum.

Cæpētum, penult. prod. [κρόμμυον. Vng. *Hagyma féle.* Ang. *An onyon bed.*] Gell. lib. 20. cap. 7: Cæpetum revirescit, & congeminat decedente luna. Quo loco legitur & cæpitium: id est, teste Prisciano, cæpe.

Cæpīnă, pen. prod. est locus cæpis cõsitus, vel ipsarum cæparum uno in loco cõsitarum multitudo. [ὁ κρομμυών, κρομμυόκηπος, κρομμυοφυτία. Gall. *Le lieu où croissent les oignons, oignonniere, cives, civeti, oignons.* Ital. *Luogo seminato de cipolle.* Ger. Ein Zwybelgarten, wo man da vin Zwybel stehen. Hisp. *Cebollino, ò sementera de cebollas.* Polon. *Ogrod cebulny.* Vng. *Vereshagymás kert, ahol sok hagyma vagyon.* Ang. *A place planted with onyons, a bed of onyons.*] Col. lib. 11. cap. 3: Cæpina magis frequenter subactam postulat terram, quàm altiùs conversam. Et paulò post: Sed Cæpina vel sæpiùs, certè non minùs debet quàm quater sarriri.

Cæpus, facio satyro similis, cætera inter canem & ursum, nascitur in Aethiopia. Strabo lib. 17.

Cærĕ, & ejus derivata, Vide CERA. ¶ Malè enim quidam per æ scribunt, quum nec origo quæ est Græca, nec libri veteres id suadeant. Vide Manutii Orthographion.

Cæragŏ, liquor vel succus ex favorum concavitatibus, saporis amari, Græci *erithicem* dicunt.

Cærĕmōnĭæ, pen. corr. [חקות *chukkoth*, θρησκεία, τελετή. Gal. *Ceremonies.* Ital. *Ceremonie.* Ger. Allerley heilige Bräuch, Kirchengebräuch. Hisp. *Las ceremonias.* Pol. *Obrzędy.* Vng. *Ceremonia.* An. *Ceremonies, rites.*] vel ab oppido Cære, vel à cærendo dictæ sunt. Nam Vrbe à Gallis capta, quum Vestales virgines simulachra deorum ex hostibus erepta traducerent, in oppidum Cære potissimum convenêre, ubi benignè fuerunt hospitio susceptæ, donec à Gallis civitas per Camillum liberata fuit. In cujus beneficii memoriam Romani præstiterunt, ut omnis divinus cultus Cæremoniæ à Cære diceretur. Liv. lib. 5. scribit: L. Albinum de plebe virum, virgines sacerdotes, sacraque plaustro Cære pervexisse: unde Cæremoniis sit enatum nomen. Macrob. lib. 2 cap. 3. innuit Cæremonias à cærendo dictas. Servius Sulpitius (inquit) Religionẽ esse dictam tradidit, quæ propter sanctitatẽ aliquam remota & seposita à nobis sit: quasi à relinquendo dicta, ut à cærendo Cæremonia. In quo exemplo illud notandũ est, dici etiam Cæremonia in singulari. Cæsar 7. bell. Gall. Quod more eorũ gravissima cæremonia cõtineret.

Cærete, Vide CAERE.

Cærŭlĕŭs, a, um. Quod cœli puri, & nubibus vacui colorem imitatur: quasi cæluleus. [κυανοῦς. Gal. *De couleur bleu comme le ciel.* Ital. *Color verdino ò d'azzurro.* Germ. Himmelfarb. Hisp. *Color verde ò azul obscuro.* Pol. *Bławatny.* Vng. *Kék, egszínű.* Ang. *Skie coloured, or blew like azure.*] Vnde & mare, quòd à cœlo colorem suum accipit, propriè Cærulcum dicimus. Virg. 12. Aeneid. Fontesque fluviosque voco quæque ætheris alti Religio, & quæ cæruleo sunt numina ponto. Sic etiam Cic. lib. 1. de Nat. deor. Neptuni oculos dixit esse cæruleos, ad maris nimirum colorem respiciens.

Cærŭlĕātŭs, cæruleo colore infectus. [Vng. *Megkékített.*] Velleius Paterculus Hist. 2: Cùm in omnia & in omnibus venalis, cùm cæruleatus & nudus genibus innixus glaucum saltasset.

Cærŭlŭs, a, um, pen. corr. Quod cærulei coloris est per se sutq; natura.

natura. [ἐκλαμπρότ. Vng Kék, eeg fejiwö. Angl. Which is skie colored by nature.] Catullus: Cærula vertentes abiegnis æquora palmis. Et apud Virg. li. 10. Aeneid. Freta cærula. Interest igitur inter cærulum & cæruleum, quòd Cærulus naturæ color est: Cæruleus naturâ fingit & imitatur. Cornelius Fronto lib. de diff. vocab.

Cærulum, substantivum, seu potiùs in plurali numero Cærula, pro mari frequentissimè accipitur apud poëtas. Virgil. 3. Aeneid. Adnixi torquent spumas, & cærula verrunt.

Cærullĕum, Arenæ genus est, quæ in auri atq; argenti metallis nascitur pictorum usui: cujus tria sunt genera, Ægyptium, Scythicum, & Cyprium. Vide Plin. lib. 34. cap. 12. & 13.

Cæsĭ, quæ & incisa vocantur, sunt particulæ orationis, quæ Græci κόμματα vocãt: differuntq; à membris, quæ κῶλα. Membrum enim est pars periodi ex pluribus verbis absolutè aliquid significans, hoc modo: Etsi vereor, judices, ne turpe sit pro fortissimo viro dicere incipientem. Cæsum autem pars orationis ex duobus aut pluribus verbis nondum quicquam absolutè significans, hoc modo: Etsi vereor, judices, ne turpe sit. Cæsa oratio dicitur quum non efficiuntur membra ex cõnexione verborum, sed singula verba aliquid significantia proferuntur, hoc modo: Quis est ille Gellius? Armiger Catilinæ, stipator sui corporis, concitator tabernariorum, latrator fori. ¶ Veteres etiam Cæsa vocabant, quæ postea Gæsa dicta sunt: quæ erant tela Gallis peculiaria, sicuti Romanis pila, & Macedonibus sarissæ. Varro: Qui gladius cincti sine scutis, cum binis cæsis essent.

Cæsile, quod hic corruptè legebatur, vide CASEALE.

Cæsĭtĭes, ĕi, f. g. Coma. A' crebra cæsione: ideoque propriè virorum est. [צִיצִית tsitsith פֵּרָאָה pérah צַמָּה tsamma, ἀκρωμία, κομή. Gall. Perruque. Ital. Zazzera. German. Das Haar der Mannspersonen, welches man offt abschneidet. Hisp. Cabelladura. Polon. Włosy mężcy. Vng. Wöllök. Ang. The heare, or bushe of head heare.] Plaut. in Mil. Vide cæsaries quàm decet. ¶ Cæsaries promissa est, longa, apud Liv. bel. Pun. 8. ¶ Vnde Cæsariam, comati dicuntur. Plaut. in Mil. Qui miles admutiletur cæsariatus.

Cæsĭĭātŭs, [Vng. Wöllökö.] Cum Plauto utitur ita Apuleius libro de Mundo: Videas & viridantibus comis Cæsariatam esse comam.

Cæsion, Cæsum. Vide CAEDO.

Cæsĭus color, Oculorum proprius est, quem & Felineum à felium oculis nonnulli appellaverunt: [γλαυκὸς χρῶμα. Gal. De couleur de ciel, pers. Ital. Color del cielo, azurro. Germ. Himmelblaues farb der Augen besonders. Bel. Hemmels blau/teseuer. Hisp. Tur quesado, color del cielo. Pol. Al'amotny mysok. Vngar. Matrka szöm szinnagy kékes. Ang. Gray of colour.] quemadmodũ & Graeci γλαυκὸς quod nocturnorum oculorum similitudinem repræsentet. Est autem hic color subviridis, igneo quodam splendore intermicans: qualem in leonis oculis potissimum conspicimus. Hujusmodi oculos Minervæ Poëtæ tribuerunt, bellorum prælidi, utpote præferocis animi judices: unde & γλαυκῶπις à Græcis, à nostris Cæsia peculiari epitheto appellatur. Est autem hic color diversus à cæruleo, manifestè eos distinguente. Cic. 1. de Natur. deor. ubi sic habet: Apollinem semper imberbem, cæsios oculos Minervæ, cæruleos Neptuni.

Cæsŏnes, pen. prod. Qui cæso matris utero nati sunt. Plin. li. 7. cap. 9. Primusq; ex Cæsarum familia, à cæso matris utero dictus quasi de cauta & Cæsones dicti.

Cæspĕs, gener. mascul. t. à Cædo fit, & significat terram cum herba avulsam, seu in modum lateris cæsam. [רִגְבוֹ rigbób עִרְעֹרָה ἀκρόφυλλα. Gal. Motte de terre glazon, bloste de terre herbe. Ital. Cespo, zeffite, zoppa. Ger. Ein Wasen/ein Grasbusch. Belg. Eenen turf/een zoffe. Hisp. Cespol, tierra con yerges. Pol. Darn. Vn. Pisson haut. An. A sodde, or turffe.] Virg. 1. Aeglog. Paupertatis & tuguri congestum cæspite culmen. ¶ Ex cæspite agger extruitur. Lucan. lib. 1: Et subitus rapti munimine cæspitis agger Præbet securos intra tentoria somnos. Docet Veget. li. 3. qua altitudine, ac latitudine cæspes circuncidi debeat.

Cæspĭtĭtĭus, a, um, Quod fit ex cæspitibus. [ἐκ βώλων πεποιημένος. Gal. Fait de mottes de terre. Ital. Fatto di terra & di herba. Germ. Das aus Wasen gemacht ist. Hispan. Cosa hecha de cespedes. Pol. Darnitsky. Vng. Az mi hantbol áll. An. Of sodden or turffs.] Vnde Tribunal cæspititiũ, vocatur suggestum ex cæspitibus factum. Flavius Vopiscus: Deinde concursus ad cæspititium tribunal. ¶ Aræ cæspititiæ, ex cæspite congestæ. Iulius Capitol. Centum aræ uno in loco cæspititiæ extruuntur.

Cæspĭto, as, penult. correpta. act. p. Pedem offendo ut quasi ruere cogar, ad cæspitem offendo, vacillo. [כָּשַׁל chaschal. πταίω, σφαλλω. Gal. Broncher, trebucher. Ital. Scapucciare, inciampare. German. Stürchten/sich mit den Füssen stossen. Hispan. Tropezar con el pie. Polon. Szwankuie. Vngar. Botlom. Angl. To stumble, falter.]

Cæspĭtŏsus, [Vng. Botló lunak. Ang. Which stumbleth, which stumbleth, falterth.] equi, qui sæpè in cæspitem, vel lapidem, aut aliquid hujusmodi impingunt.

Cæstrum, n. g. Instrumentum, quo ebur cavatur. Plin. lib. 35. cap. 11: Lala Cyzicena perpetua virgo M. Varronis juventa, & penicillo Romæ pinxit, & cæstro in ebore imagines mulierũ maximè, &c. Ibidem: In encaustice pingendi duo fuisse antiquitus genera constat, cera, & in ebore cæstro: id est, viriculo, donec classes pingi cœpêre.

Cæstŭs, us, m. g. Genus clavæ pilas plumbeas lõris bubulis appensas habens, quo Daretem & Entellũ pugnasse legimus: à cædendo dictum. πύγμη. Virg. lib. 5. Aeneid. Sin crudo fidit pugnam committere cæstu. ¶ Cestus verò, cesti sine diphthongo sumitur pro cingulo, & zona illa virginea, quam maritus prima nocte dissolvebat: & est fœminini generis, quamvis & masculini reperiatur: à variis punctis sic dicta. κεστὸς enim pungere est. Vnde cingulum illud Veneris, quo ipsa Martem, & Iuno Iovem conciliabant, à Poëtis Cestus, κεστὸς dicitur. Martialis: Vt Martis revocetur amor, summique tonantis; A' te Iuno petit cestos, & ipsa Venus. Vnde cestum veneris, τὸν κεστὸν Ἀφροδίτης, habere dicuntur, qui novis modis quemlibet in amorem sui pelliciunt. ¶ Sed & lorum, aut opus interpunctum, acúve pictum, commune ornamentum fœminarum, Cestos Græci vocant. [שִׁתִּיל pethighil חֲגוֹרָה chaghoráh. Gal. Centure d'estoufe. Ital. Centura di donne. Ger. Allerley hübsche Band so die Weiber zu der zierd brauchen. His. Corea ò cinta de la muger. Pol. Opassanie, iakie cudownie, niewieszyie. Vng. Czifrás öv. Ang. A brides girdle.] ¶ Proinde Celsus Africanus, contra quem scripsit Orig. 24. libros edidit, quos à rerum varietate κεστοὺς appellavit. Hinc incestus: & Cestilus diminutivum.

Cæsŭlæ, A' vetustissimis dicti sunt, qui cæsiis sunt oculis. Festus.

Cæsum, Cæsi. Vide CAEDO.

Cæsurĭ, Cæsuratim, Cæsus. Vide CAEDO.

Cætĕrĭ. Cæterum absq; recto masculino in singulari numero usitato, ex Græco, καὶ τὰ λοιπὰ: id est, & alter [אַחֵר achér משאר mischeár. Gall. L'autre, la reste. Ital. Il resto, l'altre cose. Germ. Das vberig. His. Lo restante. Polon. Ostatek, zabedye. Vng. Az ibbi. Ang. The rest, that remaineth.] Ter. in Hec. Quàm fortunatus cæteris sum rebus. Cic. 4. Acad. Cætera series deinde sequetur. Idem 6. Ver. Argentum illi cæterum purum apposuerat. ¶ Cætera doctus, figurata locutio, derivata à Græcis, qui καὶ præpositionem frequenter subaudiunt. Cic. 1. de Natur. deorum: Non solùm enim poëta suavis, verùmetiam cætera doctus, sapiensque traditur, in quo tamen Ciceronis loco in plerisque exemplaribus, Cæteroqui legitur. Martialis: Visceribus bonus est, cætera vile sapit: id est, quantum ad cætera. ¶ Nominativo singulari Cęterus in masculino genere usus est Cato de Re rust. cap. 22, ubi sic habet: Cæterus ornatus domi Pompeii emptus est.

Cætĕrŏ, adverb. [אַחֵר achar. τὸ λοιπόν, δὲ τὸ λοιπόν. Gal. Au reste, au demeurãt. Ital. Quanto al resto. Ger. So viel dz vberig. His. Allende de esto. Pol. Naostatek, ostatnie. Vn. Egyébkor, avjtan. An. Moreover, as touching the rest.] Plin. lib. 10. cap. 58: Palumbes fœmina incubat, post meridiana in matutinum, cæterò mas: hoc est, quod reliquum est temporis.

Cætĕrŏquīn vel Cæteroqui, pro alioquin. [ἄλλως τε, ἀλλὰ μέν. Gall. Sans cela, autrement. Ital. Altramente, altre di questo. Germ. Sunst. His. En otra manera. Pol. Aij. Vng. Egyéb aránt, avagy kimondi. An. Otherwise.] Cic. de Orat. Illam autem concinnitatem adhibet quidem hic subtilis: quem, nisi quòd solum, cæteroquin rectè quidam vocant Atticum.

Cætĕrum, [אבל abál, ἀλλὰ. Gal. Toutefois, neantmoins. Ital. Ma, quanto al resto. Ger. Aber. His. Mas. Pol. Naostatek. Vng. Továbba. An. Moreover: nevertheless.] conjunctio, significat Alioqui, aut Reliquum, sive in posterum. Salust. histor. 4: Scio equidem tibi magnas opes vitorum, armorum & auri esse, & ea re à nobis ad societatem ab illis ad prædam petieris. Cæterùm consilium est Tigranis regno integro procul à domo per nostra corpora bellum conficere: ubi scribit Sosipater pro alioquì positum esse. Plaut. Pœn. Dehinc cæterùm valete: id est, in reliquum & posterum tempus.

Cætĕrŭm, etiam quandoq; adverbialiter capitur pro deinceps. [τὰ λοιπὰ. Vng. Ezután.] Virgil. 9. Aeneid. Cæterà parce pi er bello. Curtius: Cæterà opimam prædam fore; id est, in posterum.

Cāi. Caianus. Vide CAIVS.

Cālæ, [Ang. Sticks.] teste Servio, à majoribus dicebantur fustes, quos portabant servi sequentes dominos ad prælium: unde etiam Calones dicebantur. Nam consuetudo erat militis Romani, ut ipse sibi arma portaret, & vallum: vallum autem dicebant Cala[illegible]. Lucil. Scinde calam, ut caleas: id est, scinde lignum, & focum accende, ut calefias.

Cālabrĭ curia, Romæ erat, prima casa Romuli, à calando: id est, vocãdo dicta, quòd ibi ante fastorum cognitionẽ Põtifex convocata plebe pronuntiabat, quot dies inter Calendas & Nonas

Nonas intercederent. ¶ Hinc Curia ipsa, teste Macrob. lib. 1, cap. 15, Calabra dicta est, quòd in ipsam populus calarcitur.

Caladrius, pro avis nomine, vide CHALADARIVS.

Cālāmā, æ, f. p. est hasta seu spica ipsius frumenti: dicta ἀπὸ τοῦ καλοῦ, quod est lignum, vel ἀπὸ τοῦ καλάμου, sic appellatum, Suidas.

Calamagrostis, καλαμάγρωστις, Graminis genus, foliorum magnitudine ad arundinem penè accedens, jumenta apud Babylonem (ubi juxta vias copiosè nascitur) necās. Latini Græcorum imitatione Gramen arundinaceum appellant.

Cālāmārium, Theca, sive repositorium calamorum, Theca calamaria. [קסת kesith, καλαμοθήκη. Gal. Calamar, ou escritoire. Ital. Pennaiuole. Ger. Ein Schreibzeug/ein Federrohr. Hisp. Cava de escreuanias. Pol. Kalamarz. Vn. Penna tartó, penna valo. Ang. A pennar, a case for pennes.] ¶ Calamariæ thecæ Suet. in Claudio: Sero enim ac vix remisit, ne cuivis comiti, aut librario calamariæ & graphiariæ thecæ adimerentur. Mart. de his lib. 14: Sortitus techam calamis armare memento.

Cālāmēnthā, pen. prod. apud Colli. 4. cap. 27, ponuntur pro fragmentis veterum calamorum: hoc est, pedamētorum, quæ ex calamis: hoc est, ex arundine fiebant.

Cālāmīnthē, æ, [καλαμίνθη. Gal. Poulior sauuage, ou l'herbe au chat. Ital. Nipetella. Germ. Bergmana/Steunmuntz. Hispan. Lanuada. Pol. Polei na chalach rosnacz. Vng. Lámenta. Ang. Wild penniall or poddling grasse.] Herba est montibus familiaris folia habens ocymi incana, surculos aridos, caules angulosos, & florem purpureum. Hoc autem calaminthæ genus officinæ, servata propemodum antiqua appellatione, Calamentum vocant. ¶ Sunt & aliæ duæ Calaminthæ species: quarum altera pulegio est similis, & figura & odore, licet aliquanto major sitiunde & polegium sylvestre à vulgo appellatur. ¶ Altera menthastro similis, foliis oblongioribus, caule & ramulis majoribus, quàm superior. Vide Dioscor. lib. 3. cap 34. & Ruell. lib. 3. cap. 30.

Cālāmīster, vel calamistrum, tri, Tenue ferrum, quo in cinere calefacto crispantur capilli, unde sunt illi tanquam annulli, qui cincinni vocantur. [חרים charit, καλαμίς ἐθ-. Gal. Vn instrument ou fer pour griller ou friser les cheueux. Ital. Ferro da increspares capilli. Ger. Ein Pfriemb/mit dem man das Haar krauß machet. Hispan. Hierro para encrespar los cabellos. Pol. Spilka iaka kedyerzemia wlosy. Vng. Hay fodaritó vas. Angl. A frizling yron to frizle the hoare with.] Cicer. in masculino genere usus est in Orat. id quod & Sosipater Grammaticus annotavit. Removebitur omnis insignis ornatus quasi margaritarum, ne calamistri quidem adhibebuntur. Et Varro de scenicis originibus in masculino quoq; posuit, teste eodem Sosipatro lib. 1. In neutro genere usus est Plaut. in Curculione: Pecten, speculum, calamistrum meum. ¶ Hinc Calamistratus, a, um, adjectivū, id quod calamistro inustum, & ornatum est. [Ang. Frizled or crispel.] Cicer. post reditum: Calamistratus saltator. Idem pro Sextio: Calamistrata coma. Plaut. in Asin. Quisnā istuc tibi accredat, cinœde calamistrate?

Cālāmīrē, f. p. [καλαμίστρια. Gal. Petites grenouilles. Ital. Ranochi piccioli. Germ. Ein kleinfrosch. Hisp. Ranas pequeñas que se hallan en el camaueral. Pol. Zolna żabka. Vng. Zöld béka, vagy szent katalin szegen béka ja. Ang. Little frogges.] Ranæ minimæ sunt, & viridissimæ, quæ à quibusdā Driopetæ vocantur: sic dictæ quòd inter calamos versentur. Plin. lib. 31. cap. 7.

Cālāmītēs, Gemma, à Calamo nomen habens, quòd plures simul junctæ inveniantur. Plin. lib. 37. cap. 10.

Calamochnus, καλαμόχνους, ἀδάρκης, Est salsa quædam lanugo in locis palustribus calamis tenuioribus adnascens, ex aqua dulci & marina, ubi se miscent. ¶ Alio nomine Adarca dicitur. Vide Plin. lib. [illegible]. cap. 10.

Cālāmūs, m. f. Frutex aquaticus ex quo quum multæ res fierent, multa significat. [קנה kaneh, κάλαμος. Gal. Roseau ou canne, tuyau de blé, chaume, chalumeau, gluet. Ital. Canna sottile, penna da escriuere. Ger. Ein Rohr/ein Schreibfäder. Belg. Een schacht. Hisp. Canna, ó paja como de trigo, cana para escriuir ó otra. Pol. Piora, trzcina. Vn. Nád. Ang. A reede, a stalk, a wheate or oaten straw, a pipe or whistell, a penne.] ¶ Primùm significat sagittam. Virg. Aeglog. 3: -quum Daphnidis arcum Fregisti, & calamos. Plin. lib. 16: Calamis populi Orientis bella conficiunt. ¶ Deinde instrumentū quo scribi solet. Primi enim calami ex arundine conficiebantur. Martialis in distichis: Dat chartis calamos habiles Memphitica tellus: Texantur reliqua tecta palude tibi. ¶ Ponitur aliquando pro fistula. Virgil. Aeglog. 5: Nec calamis solùm æquiparas, sed voce magistrū. Hujus primum inventorē fuisse Pana volunt poëtæ. Idem Aeglog. 3: Pan primus calamos cera conjungere plures Instituit. ¶ Calamus item est virga, cui hamus filo longo alligatur ad capiendos pisces, similiter virga ad capiendas aves visco illita. Martialis: Galbula decipitur calamis, & retibus ales. ¶ Aliquando accipitur pro stipula, & pro quacunque re tereti, ac fistulosa ob similitudinem arundinis. Vnde arborum quoque ac vitium calamos dicimus: id est, teretes particulas & virgas ad serēdum in terra aptas. Plin. Qui si longius efferantur pomorum calami, lapis infixos optimè custodire succum arbitrantur. ¶ Est etiam calamus mensura sex cubitorum & palmi. ¶ Calamus odoratus, καλαμόθυμιαμα. Dioscoridi, arundini similis est aspectu multis geniculatus nodis, casiæ sapore, tactu mollis, & quum frangitur, scissilis, intus araneosus, locum in quo nascitur, suavissimo replens odore. Provenit in Arabia, India, & in Syria juxta Libanum montem. Vide Plin. lib. 12. cap. 20. ¶ In officinis appellationem retinet.

Cālāmītās, tis, f. n. propriè significat calamorū fractionē, quę fit grādine aut tempestate. [רעה איד rahah edh שואה שאה sibiah שאמה sibemamah. καλαμίτα. Gal. Calamité, malheurtre, perte, malheur, misere, proprement grosse qui rompt le tuyau doublé. Ital. Grandine, calamità, miseria. Ger. Ein Hagel der die Saat zerschlecht/arbeitseligkeit/jammer/noht. Hisp. Danno que haze la tempestad, generalmente dauno, ó de saltre ó perdida qualquiera. Polon. Nedza, psota, grad kamyszto tłucze. Vngar. Nyomorulsag, nyomoruságos. Ang. Misorie, calamitie, the breaking of the stalkes of cornes by tempest.] Plaut. Calin. Profectò hercle non fuit quicquam olerum, Nisi quicquid erat, calamitas profectò attigerat nunquam. Terent. in Eunuch. Ipsa egreditur nostri fundi calamitas. ¶ Translatè, pro omni miseria, & pernicie ponitur. Cicero ad Attic. Nemo majorem calamitatem morte Pansæ accepit. ¶ Alterius calamitatem & afflictionem ut suam quenque putare debere, atque ferendo quantum in se est adesse decere Ethnicus Poëta Euripides hoc voluisse versu admonere videt, dum inquit: ἐν πόνοις ἀνδρὸς πάντες ἐλπίδων κοινά.

Cālāmītōsus, penult. product. adjectivum. Quod calamitate lædi solet. [ἀλοιγός. Gal. Suiet à grosse & à estre gasté par le mauuais temps. Ital. Rouinato dalla tempesta, dalla gragnola & mali tempi. Ger. Das vom Hagel mag zerschlagen werden. Hispan. Perdido por danno que haze la tempestad. Pol. Rzeczą wyżelka kiora grad może potłuczą. Vn. Nyanalya alá vetetett. Ang. Broken and cast downe by tempest.] Plin. lib. 18. cap. 7: Hordeum ex omni frumento minimè calamitosum: quia tollitur antequam triticum occupet rubigo. Calamitosus ager apud Catonem: & calamitosum cœlū, cap. 1, & 35. ¶ Calamitosus etiam, ærumnosus est, malus calamitatibusq; prægravatus, inquit Nonius. [שואמה sibemamah, רע rah, κακόμοιρος, πολυάθλιος, ἄθλιος. Gal. Miserable, poure malheureux, calamiteux, affligé d'inuin & fascherie. Ital. Pieno di miseria, disgratie, auersità. Ger. Elendhafft/arbeitselig/jamerhafft/mitleht beschweret. Hisp. Cosa perdidosa ó desastrada. Pol. Nędzny, upadły, utrapiony. Vng. Nyanalyás, nyomoruságos. An. Miserable, full of misorie, wrest ched.] Cicer. 1. Verr. Et honoris amplissimi puto esse, & accusare improbos, & miseros, calamitososque defendere.

Cālāmītōsē, adverbium, Miserè. [ἀθλίως, ἀθλίως. Gal. Malheureusement, miserablement, pitoyement. Ital. Meschinamente. Germ. Arbeitseligklich/jamerlich. Hisp. Perdidamente. Pol. Nędznie. Vng. Nyomorultul, nyanalyásságessan. Ang. Miserablie, wretchellie.] Cicer. 3. Offic. Nam quod ajunt minima de malis: id est, ut turpiter potiùs, quàm calamitosè: an est ullum majus malum turpitudine?

Cālāntīcā, f. p. Tegmen muliebre quod capiti accommodatur. [מגבעת tsenipheh, κεκρύφαλος. Gal. Sorte de couurechef ou chaperon de femme, calote ou Chāpaigne. Ital. Cuffie di donna. Ger. Ein Hüchte der Weiberen/Schirm. Hisp. Vn cierto tocado de mugeres que se dize cofia. Polon. Rantuch, podwika. Vng. Kontyi, fore vala gyöt. Ang. An hoode or kerchief for a woman.] Cicer. in Clod. Tunc, quum vincirentur pedes fasciis, quum calanticam capiti accommodares, &c.

Cālāsīs, autore Festo, Vestis genus fuit apud veteres, quod Græci καλάσιρις vocant. Sunt qui dicant tunicæ muliebris nodum esse, quo circa cervicem connectitur.

Cālātā comitia, Vide in dictione COMITIA.

Cālāthūs, pen. cor. ab aliquibus Qualus, & Quasillus: ab aliquibus Fiscella. Vas vimineum, secundum Porphyrionem, in quo mulieres pensa vel tramam revolvunt: aut in quo flores, vel fructus, aut aliquid id genus ferunt. [סל sal סלסלה sallsalah, κάλαθος, κάλαθος. Gal. Panier de osiere ou d'osier. Ital. Sesta, panniere. Ger. Ein Korb/ein Zinnen auß Weyden oder Garten geflochten. Hispan. Canasta de varas. Pol. Kosyk. Vng. Kosár. Ang. A panier, a cayle, or basket.] Virg. in Alexi: tibi lilia plenis Ecce ferūt Nymphæ calathis. Ovid. lib. 4. Fastorum: Hæc implet calathos lento de vimine nexos: Hæc gremium, laxos degravat illa sinus. Erat autem calathi forma superiōrē latior, paulatim in angustū desinens, qualem etiam in turbine cōspicimus. ¶ Accipitur interdum pro calice ad sacrificium apto. Virgilius in Daphnide: Vina novum fundam calathis Arvisia nectar. Servius ait esse vas æneum in quo lac, vel recens caseus distrahitur.

Cālāthīscus, diminutivum. [καλαθίσκος. Vngar. Kosárka, (avagy) kosárcska. Ang. A little cayle, or basket.] Parvus calathus. Catullus:

Catullus: Ante pedes autem candentis mollia lanæ Vellera virgati custodiebant calathisci.

Calathiana viola, Flos est præter violarum naturam Autumno provenies, luteo colore, foliis minutis, sine odore: à calathi figura ita appellatus. Vide Plin. lib. 21. cap. 6.

Cālātōrēs, κλητοί, Dicebantur servi, ἀπὸ τοῦ καλεῖν, quod est vocare, quòd semper vocari possent ob necessitatē servitutis.

Cālbĕi, Autore Festo, dicebantur apud veteres armillæ, quibus triumphantes utebantur, & milites ob virtutem donabantur.

Calcēndix, Festo conchæ genus est.

Calcifrāgă, æ, Herba est in maritimis petris serè nascens, à calculis frangendis ita dicta: λιθοκαυστὶς, de qua vide Plin. lib. 27. cap. 9. & Ruell. lib. 2. cap. 129.

Calciolis (quod hic corruptè legebatur) Vide CARFIOLI, & CARSEOLI.

Calco, & calceus, Vide CALX.

Cālculŭs, m. i. Lapis brevis terræ admixtus: sic dictus, quòd molestiam calcantibus exhibeat: vel, quòd calcem: hoc est, pedem offendat. [מעשן mechaschen. כרור ikrur. ψῆφος, λιθίδιον. Gall. Petit pierre, grauier, la pierre en grauelle, mouran en gyrtem à cuisse ou iambe. Ital. Sassolino. Ger. Ein Sandsteinlein. Belg. Een Kesselsteen. Hisp. Pedrezuela. Pol. Kamyk. Vng. Kövecske, köbörzsök köuecs. Ang. A pebble or grauell stone, the stone in the bladder, a chessie or table man.] Virg. 2. Georg. Tenuis ubi argilla, & in dumosis calculus arvis. Cicero de Orator. Demosthenes conjectis in os calculis summa voce versus multos uno spiritu pronuntiabat. Est item Calculus, Lapillus in renibus, aut vesica generatus, meatum urinæ prohibens, asperrimumq; gignens cruciatum: quod morbi genus Græci λιθίασιν appellant. Plinius lib. 11. cap. 37: Sed hominum quibusdam diro cruciatu subinde nascentes calculi, & setarum capillamenta. ¶ Qui autem eo morbo laborant, Calculosi dicuntur. Plinius libro 40. capite 17. Hic & calculosis, & inflationi, & tormina illinitur. Celsus libro 7. capite 26. de curatione calculosorum. A' Græcis λιθιῶν, λιθῶν. Plinius lib. 21: Vruntur ad alopecias, lithanicos, epistonicos. ¶ Item Calculus, ψῆφος dicitur, quē Latronem seu Latunculum antiqui appellaverunt, vulgus scacum vocat. Martialis: Hic mihi bisseno numeratur tessera puncto, Calculus hic gemino discolor hoste perit. Quoniam autem calculis subducere rationes solemus, calculus pro ipsa rationibus ponitur. Hinc Revocare, sive Reducere ad calculum, est aliquid exactiùs supputare. Cicero de Amicitia: hoc est, quidem nimis exiguè & exiliter ad calculum revocare amicitiam, ut par sit ratio acceptorum & datorum. Idem: Itaque ubi concedo, ut si te alicujus dati pœniter, ad calculū reducas. ¶ Calculis olim Græci sententias & suffragia collegebant, candidis absolutionē, nigris cōdemnationem significantibus, unde factum est, ut Calculum pro suffragio, sententia, & judicio ponamus. ¶ Hinc q; proverbialiter: Album calculū addere, λευκὸν ψῆφον προσθεῖναι, pro approbare, subinde legimus apud doctos. ¶ Connæ calculus, Κόννου ψῆφος. In hominem aut rem nihili nulliusque momenti. Proverbium manavit à Conna quopiam citharœdo. ¶ Calculos mordere, ψῆφον δάκνειν, dicuntur, qui suffragio lædunt aut ulciscuntur hominem. Aristoph. ἐν ἀγορᾷ ἐστι. ¶ Plotium calculus vincit omnes ψῆφος νικᾷ. Quoties in consilio ceditur multitudini.

Cālculo, as, are, ψηφίζομαι. [Angl. To compte, to call accompte.] Rationem facio. Inde

Cālculātōr, A' Calculis: id est, lapidibus minutis, quos antiqui in manu tenentes, numeros componebant. [מחשבן mechaschēn. Gal. Calculeur, conteur, dressoir de conte. Ital. Chi fa conto, calculatore. Germ. Ein Rechnemeister. Hisp. Contador como contador. Pol. Rachmistrz. Vng. Számvető. Ang. Which casteth accompts.] Martial. lib. 10: Nec calculator, nec notarius velox Majore quisquam circulo coronetur.

Cālculōsŭs, a, um, Calculis plenus. [λιθιᾶν, λιθιῶν. Gall. Pierreux. Ital. Pieno di pietrucie. Germ. Von Steinlinen. Hisp. Pedregoso. Pol. Kamienisty. Vng. Köuetsi. An. Full of grauell or small stones.] Colum. Loca aprica calculosa, glareosa, interdum & cretosa amat. Et apud Plin. lib. 35. cap. 14: Calculosum solum.

Cālēndæ. [חדש chodesch. νουμηνία] Plutarcho. Ger. Der erste Tag eines jeden Monats.] Primus dies mensis: ab eo quòd hoc die calentur dies mensis Nonæ à pontificibus, quintanæve an septimanæ sint futuræ. Quinque calo Iuno Novella. Septem calo Iuno Novella. Hæc Varro libro 5. de ling. Lat. Macrobius autem in 1. Saturnal. totam hanc rem copiosè tradit. Fasces, inquit, temporibus antequam fasti à Cn. Flavio scribarentur patribus in omnium notitiam proderentur, pontifici minori hæc provincia delegabatur, ut novæ lunæ primum observaret aspectum, visumque regi sacrificulo nuntiaret. Itaque sacrificio à rege & minore pontifice celebrato, idem pontifex calata: id est, vocata in capitolium plebe, quot numero dies à Calendis ad Nonas superessent pronuntiabat, & quintanas quidem quinquies dicto verbo Calo, septimanas repetito septies prædicebat: Et hunc diem qui ex his diebus, qui calarentur primus esset, placuit Calendas vocari. Hæc Macrobius. Eam autem ob causam populo quotnam dies Calendarum essent prædici necesse erat, ut sciret, quinam Nonarum dies esset futurus, quo confluere in Vrbem populus solebat, ut addiscerent quid eo mense in divinis, humanisq; rebus facto opus esset. ¶ Sciendum, quum dico Tertio Calendas, certum semper diem me significare: Ad tertium verò Calēdas, etiam incertum, ut qui est citeriter tertium Calendas. ¶ Græci autem Calendas non habent, unde proverbiali forma dicere solebat Augustus, ut refert Suetonius: Ad Calendas Græcas soluturos eos quos nunquam soluturos significare volebat, cap. 87.

Cālēndārĭŭs, re, Quod ad Calendas pertinet, ut Iuno Calendaris dicta, quòd Calendarum dies ei sacer esset. Macrob. li. 1. ca. 15: Idus, inquit, Iovi dedicatæ, Calendæ Iunoni: unde Laurentes Calendarem Iunonem appellavēre.

Cālēndārĭŭs, a, um, idem est: ut Calendarius liber, λογιστικός, ἐφημερίς.

Cālēndārĭŭm, [Ang. Calendar, Almanacke.] Dicebantur tabulæ, ab observatione singulorum mensium, ut Diaria, à singulorum dierum ratione observata. ¶ Accipitur etiam Calendarium apud Iurisconsultos pro negotiatione nominum facienda. Vlpianus: Calendarii quoque curatio & quæstura in aliqua civitate inter honores non habetur, sed personale munus est. Africanus: Itaque ipsæ pecuniæ si adhuc calendario: id est, nominibus faciendis destinatæ essent, fideicommisso cedere solent. Bud.

Calculus. Vide CALIX.

Cālĭēndrum. Ornatus est muliebris capitis, vel ceriè coma ascititia, ut interpretatur Acron in illud Horat. 1. Serm. -altum Saganæ caliendrum excidere, atq; herbas, atq; incantata jacentis Vincula cum magno risuq; jocoq; videres.

Cālĭgă, pen. cor. Tibiarum tegumentum. [κνημίς. Gal. Chausse, botine & chaussure de guerre iusques à my-iambe garnie de clous. Ital. Armatura dalle gambe, gambiere, calze. German. Stuffel/Hosen biß auff die Waden. Belg. Een couse. Hispan. Calca ò cierta armadura à vestidura de piernas. Pol. Nogawica, pończoch. Vng. Harisnya, salavári, Nadrág. Ang. An hose, or weather stock.] cujus diminutivum est Caligula. Cic. 2. Phil. Cum caligis & lacerna cucurristi. Plin. lib. 7. cap. 43: Quanquam Massurius autor est, bis in triumpho ductum. Cicero multionem castrensem suffianesū fuisse: plurimi inventam inopem in caliga militari tolerasse. ¶ Caliga Maximini, vulgò dicitatum est in homines insulsos & immodicæ proceritatis. Id Adagii refert Iulius Capitolinus in vita Maximini imperatoris.

Cālĭgātŭs, ta, tum, adjectivum, Caligis indutus. [κνημιδοφόρος. Gall. Portant botines, chaussé de telle chaussure. Ital. Calzato di tali calze. Ger. Mit solchen Hosen oder Stiffeln angethan. Hisp. Cosa armada de aquella armadura. Pol. Wnogawice obuty. Vn. Harisnyás, nadrágos. Ang. That hath hose on.] Iuven. -veniam caligatus in agros. ¶ Dicebantur autem milites caligati, tenuissimæ sortis, & postremarum classium milites ocreas æneas gestabant. Autor est Liv. lib. 1. ab Vrbe condita.

Cālĭgārĭŭs, a, um, Quod pertinet ad caligas. [ὁ τῶν κνημίδων. Gal. De botines, servant aux botines. Ital. Che serve a tali calze. Ger. Das solcher Hosen oder Stiffeln ist. Hisp. Cosa para aquella armadura. Pol. Nogawicowy. Vng. Az my harisnyahoz való. An. Belonging to hose or weather stocks.] Plinius libro 10. cap. 18: In quibus pisces omnibus annis Virgiliarum ortu existunt squamis conspicui crebris atque præacutis, clavorum caligariorum effigie. Idem lib. 34: Aliud brevitate sola placet, clavisque caligariis. ¶ Caligarius, artifex caligarum apud Lampridiū in Alex. Severo: Corpora omnium cōstituit vinariorum, lupariorum, caligariorum & omnino omnium artium. Iulius Firmicus Mathesecos lib. 3: Coriorum confectores, aut caligarii.

Cālĭgārĭŭs, & hoc caligare. [Vng. Nadrághoz harisnyához való. Ang. Belonging to hose or weather stocks.] Idem Plin. lib. 22. cap. 22: Si enim caligaris clavus, si ferri vel chalybis aliqua rubigo, &c.

Cālĭgo, pen. prod. Tenebræ, obscuritas, opacitas, aëris spissitudo. [עפל ophel. ערפל haraphel. ἀχλύς. Gal. Obscurité, ténébrosité, ombrosité. Ital. Nebia folta. Germ. Finsternuß/ Dunckle. Belg. Duysterheit. Hisp. Espuridad ò tenebrad. Pol. Zatymienienie. Vngar. Homály. Ang. Darknesse, slummnesse, the mist.] Virgil. 4. Aeneid: Quis globus, ô cives, caligine volvitur atra?

Cālĭgĭnōsŭs, a, um, Obscurus, caligine tectus. [עפל. γνοφώδης, ζοφώδης. German. Dunckel/ finster Wetter. Polon. Ciemny. Vng. Homályos. Ang. Darke or verie obscure.] Cicer. 1. Tusc. Vt penetret & dividat omne cœlum hoc, in quo nubes, imbres, ventiq; cogunturquod & humidum, & caliginosum est, propter exhalationes terræ.

Cālīgo, as, Cæcutio. [חשך chasché.] Gal. Estre esbloui, ne voir guères clair. Ital. Offuscarsi. German. Finster sehen/ dunckle Augen haben. Belg. Niet wol sien. Hisp. Escurecerse, o cegarse. Polon. Cpiemnieie. Vng. Homályosan látok, vakiok. Ang. To be darke or dimme.] Plin. lib. 20. cap. 22: Inungunt quoque scabras genas, aut caligantes oculos cum melle. ¶ Caligare in sole apud Quint. lib. 1. cap. 2. legitur, vel eleganter, ita & proverbialiter dictum, pro eo quod est in re clarissima cæcutire: idque solet accidere vitiosis oculis qui nihil vident in luce quàm maximè perspicua, videlicet sensum debilem obruente vi splendoris.

Cālīgāns, partic. [ἀμυδρόων.] German. Dunckel / finster. Ang. Dimme, darke.] Virg. 4. Georg. Et caligantem nigra formidine lucum Ingressus.

Cālīgātĭo, onis, verb. [סמרים sanverim מאטליה maapheljah.] Gal. Ebloussement. Ital. Offuscatione. German. Verfinsterung/ verdunckelung. Hispan. Esturidad, o regueldad. Polon. Zacymienie. Vng. Homalyosság. Ang. Darknesse, or dimmesse of sighte.] Plin. lib. 20. cap. 6: Aquilæ misto felle cum melle Attico junguntur nubeculæ, & caligationes, suffusionesque oculorum.

Cālim, Veteres pro Clām usurparunt. Autor Festus.

Cālix, Poculum. [כוס chos.] Gal. Calice, coupe, hanap. Ital. Calice. Germ. Ein Trinckgeschirr/ein Kelch/ein Becher. Belg. Een Drinckvat. Hisp. Vaso, como de vidro, para beber. Pol. Kubek, kosilik. Vngar. Pohár, kelyeb. Ang. A chalice or cuppe.] Ita dictum quòd eo calidam bibebant: nam & calidam, & frigidam conviviis veteres adhibebant. Plautus in Captiv. Aulas calicesq; omnes confregit, nisi quæ modiales erant. Quandoq; ponitur pro majori vase. Cicero li. 1. Tuscul. Quid? huic calix mulsi impingendus est, ut plorare desinat. ¶ Quandoq; pro vase in quo legumina & olera coquuntur. Ovid. lib. 4. Fast. Stant calices, minor inde fabas, olus alter habebat. Varro, Calix à caldo, quòd in ea calida puls apponebatur. ¶ Multa cadunt inter calicem supremaque labra, πολλὰ μεταξὺ πύλης κύλικος καὶ χείλεος ἄκρου. Adagium est, quo monemur, nihil tam certum sperari, neq; quicquã tam esse vicinum, quod non repentinus aliquis casus queat intervertere, adeoque non esse tutum venturis fidere, ut vix etiam illa sint certa, quæ manibus tenemus. ¶ Calices amariores: Catullus Epigram. 24: Minister vetuli puer falerni, Ingere mi calices amariores. Citat sic Gellius libro 7. cap. 20. Vinum vetus intelligit. Seneca Epistol. 64: Quomodo in vino nimis veteri ipsa nos amaritudo delectat.

Cālĭcŭlŭs, li, diminutivum à Calice deductum, quum vas potorium significat. [κυλικίον.] Gal. Gobelet, petit hanap. Ital. Calicetto. Germ. Ein Trinckgeschirrle. Hisp. Pequeño vaso. Pol. Kubeczek. Vng. Pohárocska. Ang. A litle chalice or cuppe.] Cato de Re rust. capite 108: Vinum si voles experiri duraturum sit nè-ne, polentam grandem dimidium acetabuli in caliculum novum indito.

Callā, Herbæ genus est aro simile, in arationibus nascens, ususque eosdem habens quos arum. ¶ Est altera callæ species, quam Anchusam nonnulli, alii Rinoclisiam appellant. Vide Plin. lib. 27. cap. 9.

Cāllæī, κάλλαιοι, Gallinaceorum barbæ dicuntur, eò quòd colorem purpureum, quem κάλλαιον Græci dicunt, imitantur. Vide Cælium Rhodig. lib. 11. cap. 16. ¶ Sed melius sic scripsisset Rhodig. κάλλαιοι, ni. barba seu palea galli gallinacei. Nam κάλλαιοι dicunt Gr. non κάλλαιοι. & de colore quod addit, autorem quære.

Cāllāīs, idis, καλλαΐς, Gemma est ex viridi pallescens, oculi figura extuberans, levisque adhærens petris, non ut agnata, sed ut eisdem apposita. Nascitur in finibus Indiæ, amplitudine cõspicua, sed fistulosa, & sordium plena. Vide plura de hac gemma apud Plin. lib. 37. cap. 8.

Callarias, Piscis est mari peculiaris, ex asellorũ genere, ni minor esset. Vide Plin. lib. 32. cap. ult.

Calleo, Callens, Vide CALLVM.

Cāllĭblĕphārŏn, καλλιβλέφαρον, Medicamen accommodatũ vitiis oculorum, præsertim quum palpebræ cohærescunt, & ulcera oculorum malè curata sunt. Plin. lib. 23. cap. 4.

Callicia, Herba, quę Pythagoras aquam congelaciati tradidit. Vide Plin. lib. 24. cap. 17.

Callielæa, καλλιελαία, Olea sativa. Vide Ruell. libro 1. capite 104.

Cāllĭdŭs, Callidè, Calliditas, Vide CALLVM.

Cāllĭgŏnŏn. [καλλίγονον. German. Weggras oder Wegtritt.] Herba est (quam nonnulli Sanguinariam dicunt) à multitudine feminis, & densitate fruticis sic dicta. Plinii. 27. ca. 32. Dicitur & Polygonon.

Cāllĭmŭs, καλλίμυς, Lapis est ex genere aëtitarum: de quo Plin. lib. 37. cap. 21.

Callion, καλλίων, καλλιόν τὸ κοινῶς, Herba est, quam aliis nominibus Solanum somniferum, Halicacabũ, & Vesicariam appellant. Vide Plin. lib. 21. cap. 31.

Cāllŏnymŭs, καλλώνυμος, Genus piscis, cujus fel cicatrices sanat, & carnes oculorum supervacuas consumit. Plin. lib. 32. cap. 7.

Calliscere, Vide CALLVM.

Cāllĭstĕphānŏs, καλλιστέφανος, Genus est oleastri, quo victores Olympiorum coronabantur: unde & nomen accepit. Autor Pausanias.

Cāllĭstrŭthiæ, φυκάδες, Ficorum omnium frigidissimæ. Plin. lib. 15. cap. 18.

Cāllĭtrĭchŏn. [καλλίτριχον. Germ. Schwartz oder rot Steinbräch/ in der Apoteck Capilli veneris genannt. Pol. Czyrwone włosiky, maski bezey włosiki, Vkropek.] Herba est, quæ alio nomine Polytrichon dicitur, quòd multos & pulchros crines nutriat: nam in vino cocta cum semine apii, adjecto oleo copiosè, & fluere capillum prohibet, & crispum densumq; facit. Dioscorides Adiantum appellat: quo nomine & Plinius utitur lib. 22. cap. 21: Aliud (inquit) adiante miraculum: æstate viret: bruma non marcescit: aquas respuit perfusum, mersumque sicco simile est: tanta dissociatio deprehenditur: unde & nomen à Græcis, alioquin frutici topiario. Quidam Callitrichon vocant, alii Polytrichon: utrunque ab effectu. Hęc ille. ¶ Legitur & nominativus Callitrix. Idem lib. 26. cap. 14: Astragali radix in pulverem trita, humidis ulceribus prodest: item callitrix decocta in aqua.

Callĭthrĭx, icis, καλλίθριξ, Animal est ex genere simiarum, à pilli pulchritudine ita dictum. Plin. lib. 8. cap. 54: Callithrices toto pene aspectu à simiis differunt: barba est in facie: cauda latè diffusa primori parte. Hoc animal negatur vivere in alio, nisi Aethiopiæ, quo gignitur, cœlo.

Callĭtrix, icis, Herba quæ decocta in aqua, humidis ulceribus prodest. Plin. lib. 25. cap. 14.

Callius, mas Tripolicum, Diosc. lib. 4. cap. 136.

Callos, κάλλος, Pulchritudo, honestas. [Vng. Szépség, ékesség.]

Cāllŭs, in masculino genere, & Callum, li, (utroque enim modo dicitur) Est cutis labore viæ pedibus, aut alio opere in manibus, parteve alia corporis densior facta, cujusmodi est in suis rostro, cervice bovis, animalium plãtis, & duritia illa quę in manibus ex labore nascitur. [κάλλος, κάλλη. Gal. Cal, durillon, quand la peau est endurcie, comme es mains par trop labourer, & aux pieds par trop cheminer. Ital. Callo, picciola dureza nelle mani per lavorare, ò ne i piedi per caminare troppo. Ger. Harte/ dicke oder schwiechtige Haut/ die von viel gehen oder viel arbeit erhartet. Belg. Een weer int sich acm. Hisp. El callo de pie à mano ò de otra parte. Pol. Twardosz na rekach od czestey roboty. Vng. Fölsörés. Ang. Hardnesse in the skinne through muche labour.] Plautus in Persa: Plus calleo quàm aprugnum callum callet. Est autem Callum aprugnum caro apri callosior, & ob id saporis jucundioris. ¶ Et in Captivis: Quanta fumini absumedo? quanta callo calamitas? ¶ Vnde Callum obducere dolori, vel labori, per metaphoram dicimus, pro eo quod est longa assuetudine ita nos comparare, ut laboris, vel doloris molestiam non admodum sentiamus. Cic. lib. 9. Epist. Famil. Consuetudo diuturna callum jam obduxit stomacho meo. Idem 2. Tuscul. Et ipse labor quasi callum quoddam obducit dolori, κάλλος.

Cāllŭs, est substantia lapidosa & rigida, compacta quę alba atque expiratione privata caro. Vnde etiam dolorem non sentit: quippe quum neque vena neque nervus ipsam perungat. Curationem ejus vide apud Paulum lib. 6. cap. 77.

Cāllōsŭs, adjectivum, Durus, callis plenus. [κάλλωδες. Gal. Plein de cals & durillons, dur comme un cal, raboteux. Ital. Pieno di calli. Ger. Das hart vnd dicke ist. Hisp. Cosa llena de callos. Pol. Twardy ò miasszy. Vn. Fölsörödt, meg kösörüyodhöt. An. Hard skinned through labour.] Colum. lib. 3. cap. 1: Humido loco sciet non rectè mandari fructus teneri & amplioris acini, sed callosi, & angusti. Autor Carminis ad Pisonem, quod Ovidio à quibusdam tribuitur: Humida callosa quum pinseret hordea dextra.

Cāllĕo, les, lui, propriè Callosus sum. [κάλλοω. Gal. Avoir des cals & durillons. Ital. Far il callo. Germ. Harte oder schwiechtige Haut haben an Henden oder Füssen. Hispan. Hacer callos, ser callosos ò tener callos. Polon. Twardzieć na rekach. Vng. Fölsörödöt vagyok. Angl. To be hardened in the skinne through long vse.] Plautus in Pseud. Neque ego homines magis asinos unquam vidi ita plagis costæ callent: quos dum ferias, tibi plus noceas. ¶ Transferetur & ad animum. Cicero Sulpitio: Aut qui non in illis rebus exercitatus animus callere jam debet. ¶ Interdum Callere, est perfectè scire: [יָדַע jadhah.] Gal. Scavoir par experience quelque chose, l'entendre bien. Ital. Sapere perfettamente. Germ. Ein ding wol können/ eines Handels wol berichtet sein. Hisp. Saber muy bien. Polon. Vmiem prawie dobrze. Vng. Tudom, értem. Ang. To know well, to perceive.] quòd sicut pes vel manus ex longo labore callum acquirit, ita mens longa experientia colligit habitum quendam rerum, in quibus versatur. Et sic neutrum

tum transitivum est. Persius: Dicenda, tacendaq; calles. Horat. in Arte: Legitimumque sonum digitis callemus & aure. ¶ Hujus compositum est, Occalleo: à quo Occallesco, de quo suo loco.

Callēs, nomen, Plin. libro 21. cap. 31: Halicacabi radicem bibant qui sunt vaticinandi calleates. [Angl. Which perceiveth and knoweth well.]

Callēscō veteres dixerūt pro callescere, sive occalescere. Cat. Aures nobis callescunt ad injuriam: id est, occultaverunt. Nonius. [Ang. To make hard in the skinne by labour.]

Callidus, per duplex l, Astutus: differtq; à versuto, ut callidus sit ille (ut scribit Cicero) cujus animus usu, ut manus opera cō callum: Versutus, cujus mens celeriter versetur. [ערום haróm. πανοῦργος. Gal. Fin, raut, rusé, bien appris, prudent. Ital. Scaltrito, astuto. Ger. Klug/ geschwind/listig. Bel. Leve/cleere/teep. Hisp. Astuto y recatado. Polon. Chitry, bistrego rozumu. Vn. Okas, rauaszk. Ang. Wise, quite fell, crafte.] Cicero 4. Academ. Ego enim, ut agitator callidus priusquam ad finem perveniam, equos sustinebo.

Callidē, adverbium, Astutè, vafrè, malitiosè. [πανούργως. Gall. Finement, par ruse. Ital. Astutamente, accortamente. German. Listiglich/schelmischlich. Hisp. Astuta y recatadamente. Pol. Chitrze. Vng. Okossan, rauaszczan; rauaszczil. Ang. Guilefullie or craftielie.] Cic. de Orat. Callide, arguteq; dicere. idem 2. de Finibus: Sed omnia callidè referentem ad utilitatem.

Callidĭtas, ātis, f. t. Vafritia; astutia. [ערמה hormáh. πανουργία. Gal. Finesse, ruse. Ital. Accortezza, astutia. Germ. Geschwindigkeit/ listigkeit. Hispan. Astutia y recatamiento. Pol. Chitrosze. Vngar. Rauaszág, okossag. An. Guile, deceit, craftinesse.] Cicer. 1. Offic. Scientia, quæ est remota ab justitia, calliditas potiùs quàm sapientia appellanda est.

Callis, is, m. t. Via callo perdurata. [מסלה mesilláh. τρίβος. Gal. Chemin battu. Ital. Calle, strada. Ger. Ein gebannter weg. Hispan. Camino hondo y estrecho. Pol. Droga vtorowana. Vng. Kemeny ut, jöwe, ösvény. Angl. A path, or footway.] Virg. lib. 8. Rara per occultos ducebat semita calles. Idem 4. Aeneid. -prædamq; per herbas Conectant calle angusto.

Callo, as, Verbum antiquum à Græcis deductum, idem significans quod voco. [קרא kará. καλέω, καλῶ. Gal. Appeler. Ital. Chiamare. Ger. Rufen/nennen. Hisp. Llamar. Polon. Pozywam, mianuie. Vn. Hivom. An. To call.] Hinc dicta sunt Comitia calata, quæ pro collegio Pontificum haberi solent; aut Regis sacrorum, aut Flaminum inaugurandorum causa. Dicta autē sunt Calata comitia, quòd classes per ordinem calarentur: hoc est, vocarentur. Equites enim vocabantur primi: octoginta deinde centuriæ classis centuriæ, & deinceps suo ordine cæteræ inferiores classes. Budæus. Itaq; omnia comitia Calata à veteribus appellabantur. Hinc & calendæ dictæ sunt, ut Macrobius scribit lib. 1. Saturn. cap. 15.

Callātī, pen. prod. Fest. Calatores servi λαοὶ καλῶν, quia semper ob necessitatem servitutis vocari possent.

Callōnēs, [καλιγίδες, calcei ex ligno facti. Festus. [Gal. Sabot ou galoche. Ital. Zoccolo di legno. Ger. Holtzschuh. Bel. Houtschoeh/platten. Hisp. Sabato hecho de madera. Pol. Trepki drzewiane. Vng. Fa talpu czipelin. Ang. Pattens, or shoues of woode.]

Callōnēs, pen. prod. m. t. [חסבי עלים ושאבים chotebê hetsin vesaabîm. ὑποδήματα. Gal. Les goujats des gendarmes. Ital. Ministri di gente d'arme. Germ. Troßbuben. Hisp. Los lenadores que llevan leños al real. Polon. Pachołkowie zołnierszy. Vngar. Tábortüzelő rabotás szolgák. An. Souldiours slaues.] servi militum castra sequentes dicuntur, qui clavas ligneas, & fustes gerebant, vel qui militibus ligna subministrabant. καλιγίδες. Horatius: Hunc perminxerunt calones atq; caballi. Livius 3. Bell. Punic. Impedimenta subsequi jussit, calones, lixasque, & invalidos milites vallum ferre. Quidam tamen Calones à calando derivant, quòd ad ministerium advocarentur: alii à Calendis, quod Calendarum die cibaria caperent pro toto mense.

Callophantēs, m. p. [καλοφάντης. Germ. Spervogel/ verspotter.] Plautus in Curc. Ardepol nugatorem lepidum, lepidè hunc nathi est Phædromus, Calophantam an Sycophantam magis hunc dicam nescio. Videtur autem hoc nomine appellari qui in speciem apparet bonus, quum sit malus, quales Græci ἀγαθοφάνεις vocant. Alciatus παρίστωρ X I.

Callopodĭōn, [καλοπόδιον. Ger. Ein gattüg Holtzschuh.] Calceamentum signei genus est, quod alio nomine dicimus Soccum, & per diminutionem Socculum.

Callōpūs, καλόπους, Animal Syriæ, juxta Euphratem habitans, asperum ac velox, cornibus longis, quibus arbores deinde ferunt.

Callōr, & Calĭdĭtas, f. t. [חם chom. θέρμη, ἀλία. Gal. Chaleur. Ital. Calore. German. Wärme/hitz. Hispan. Calor natural ò de fuego. Polon. Ciepłość. Vngar. Melegség, hő, hőfség. Angl. Heat.] idem significantia calendo. Plautus in Milit. -nam mihi nimius calor Comburebat gutturem.

Cāldōr, doris, idem quod Calor. [θέρμη. Vng. Hő, hőség, melegség. Ang. Heat.] Varro lib. 1. de Re rust. cap. 55: Olea lecta, si nimium diu fuerit in acervis, caldore fracescit, & oleum fœtidum fit.

Cālĭdus, a, um, à calore fit. Modò ferventem significat. [חם chō חם chom. θερμός. Gal. Chaud. Ital. Caldo. Ger. Warm. Bel. Warm. Hisp. Caliente. Pol. Ciepły y gorący. Vng. Meleg, hő. Ang. Hot, or warme.] Virg. Aeneid. 9: Volvitur ille vomens calidum de pectore flumen. ¶ Modò ferocem, inconsultum. Pacuvius: Cave sis, ne nimis calidè loquaris, & turbam concites. ¶ Modò velocem. Varro: Quum hæc dixisset, ecce calidus quidam navicularis irrumpit in curiam. ¶ Dicitur & Caldus per syncopen. Martial. Frigida non deerit calda patenti.

Caldārĭum, Ahenū quo aqua calida hauritur: vel in quo aqua igni admovetur. [דוד dudh. λέβης. ὑπόκαυστον. Gal. Chaudière. Ital. Caldaio. German. Ein Kessel. Hispan. Caldera. Pol. Kociół, sprzęt. Vng. Melegítő üst. Ang. A cauldron or kettle.] In balneis item Caldarium erat locus in quo calida lavabantur: quemadmodum Frigidarium, in quo frigida: & Tepidarium, in quo tepida.

Caldārĭus, a, um: ut, Caldaria cella, in qua frigida lavabantur. Plin. libro 5. Ep. Frigidariæ cellæ connectitur media: cui sol benignissimè præstò est, caldariæ magis prominet enim. ¶ Caldarium æs, ex quo caldaria: hoc est, ahena fiebant. Plin. lib. 34. cap. 8.

Cālĕo, les, lui, p simplex l, Ferveo, calidus sum. [חמם chamám חם jachám. θέρομαι. Gall. Estre chaud. Ital. Scaldarsi. German. Heiß oder warm seyn. Hisp. Escalentarse. Pol. Ciepły y sciłem. Vng. Meleg vagyok, meg hevülök. Ang. To be haote.] Plaut. in Rud. Os tibi calet. Virgil. 1. Aeneid. Centum calent aræ. ¶ Calere dicitur res per translationem, dum adhuc recens est. Plaut. Pœn. Atenim nihil est, nisi dum calet, hoc agitur. Tracta metaphora à fabris ferrariis, qui ferrum candens simul ac igni exemerunt, statim cudunt ne mora interposita durum fiat, & intractabile. ¶ Aliter tamen calere res apud Cicer. accipitur 3. in Verrem: Posteaquam satis calere res Rubrio visa est: quæso (inquit) Philodame, ὅρα. id est, ubi vidit eos inflammatos & accensos multa comportatione. ¶ Composita sunt Concaleo, & incaleo. ¶ Caletur, impersonale, à Caleo.

Cālēsco, scis, n. t. Calidus, vel calidior fio. [חמם chamám חם jachám. θερμαίνομαι. Gal. S'echauffer, devenir chaud. Ital. Scaldarsi. Ger. Heiß oder warm werden. Hispan. Escalentarse. Pol. Ciepleie, zagrzewam się. Vng. Meleg'lök, hevülök. Angl. To waxe heate.] Plinius libro 20. cap. 21: Succusq; tribus modis exprimitur in fictili, calescitque in eo Sole modicè. Ovid. 6. Fast. Est Deus in nobis, agitante calescimus illo. ¶ A' quo Concalesco, & Incalesco.

Cālĕfăcio, & Calfacio, Calidum reddo. [חמם chimmém. θερμαίνω. Gal. Echauffer. Ital. Scaldare. Ger. Wärmen/heiß oder warm machen. Hisp. Calentar à otra cosa. Pol. Grzeie. Vng. Meg melegitem. Ang. To make hoat, to warme.] Plin. lib. 21. cap. 20: Chrysocholmes radix calfacit & stringit. Cic. 2. de Nat. deor. Partim ad calefaciendum corpus igni adhibito. ¶ Transfertur ad animum. Cic. ad Quint. fr. libro 3: Eodem die Gabinium ad populum luculenter calefecerat Memmius: id est, vexarat, exagitarat. Hinc Excalfacio: à quo Excalfacturus, a, um. θερμανοῦς. Idem excalfactorias habet vires. Concalfacio, calidū reddo, συνεθερμάνθη. Cic. 2. de Orat. Et ait idem, quum brachium concalefecerit, tum se solere pugnare.

Cālĕfăctĭo, Calefactus, Plinio. [θέρμανσις. Vn. Melegítés, hevítés, fűtés.] Scævola D. lib. 32. Tit. 1. l. 36 Videri testatorem super calefactionis & præbitionis onus de his quoq; sensisse. Calefactiones thermarum apud Hermogenianum D. lib. ult. Tit. 4. l. 1. & l. 4: Calefactio publici balnei.

Cālĕfactŭs, participi. [חמם mechammám. θερμανθείς. Gal. Echauffé. Ital. Scaldato. Ger. Gewermbt/warm gemacht. Hisp. Escalentado. Pol. Zagrzany. Vng. Meg melegitetett. Ang. Made hoat or warmed.] Ovidius in Ibin. Vtq; petit primò plenum flaventis arenæ Nondum calfacti velitis hasta solum.

Cālĕfactŭs, us, nomen, m. q. [חמם chammáh. θέρμανσις. Gal. Echauffement. Ital. Scaldamento. Ger. Erwermung/erhitzung. Hisp. Escalamiento. Pol. Zagrzanie. Vng. Melegítés, hevítés. Ang. Heating or warming.] Plin. lib. 29. cap. 5: Cibo quot modis juvent, notum est, quum transmeent faucium tumorem, calefactuq; obiter foveant.

Cālĕfăcto, as, are, frequent. [θαλπόμενος ἐπὶ πόσον χρόνον. Vng. Gyakran melegítem. Ang. To make hoate, to warme often.] Horat. 2. Epist. Sub noctem gelidam lignis calfactat ahenum.

Cālĕfio, Calidus fio, sub voce neutrali passivam habet significationem. [חמם chamám חם pitchám. θαλπόμαι. Gall. Estre echauffé, devenir chaud. Ital. Scaldarsi. German. Warm werden. Hispan. Ser escalentado. Pol. Zagrzywam się. Vngar. Meg melegülök, fűtetem. Angl. To be made hoat, to waxe heat.] Cicer. ad

cet. ad Att. libro 2. Balneum calefieri jubebo. A' quo Concalfio, & Excalfio.

Cālōrĭfĭcŭs, a, um, Quod calorem facit: [מחמם *mechamem.* θερμαντικός. Gal. *Chose qui echauffe.* Ital. *Cosa que scalda.* Ger. Das hitz eder wärme macht. Hisp. *Cosa que haze calor.* Pol. Czynią ciepłym. Vng. *Melegitő, hevitő.* Ang. *That doeth heat, or warmeth.*] sicut à Frigore Frigorificus. Gell. lib. 17. cap. 8: Oleum quoque calorificum est.

Καλὸς λιμήν: id est, bonus portus: ita Græci nominarunt (à re scilicet, ut solent frequentissimè) Scythiæ Europæ portum in Euxino super Tauricos. Pomponius lib. 2.

Calotechnus, καλότεχνος, bonus artifex: cujus contrarium est Cacotechnus, κακότεχνος, malus artifex.

Cālpăr, κάλπη, Dolium, & vini genus, quod sacrificii causa è dolio emittebatur, priùs quàm degustaretur. Varro libro 1. de vita populi Romani: Quia antequam nomen dolii prolatum esset, quum etiam id genus vasorum Calpar diceretur, id vinum Calpar appellatum. ¶ Festus docet esse genus vasis fictilis.

Gālthŭ, χρυσόλιθος. Ger. Ringelblumen. Pol. *Kniec.* Ruellio Chamæleuce. Vng. *Peremu.* An. *Marigold.*] Viola est lutei coloris. Virgil. in Bucol. Mollia luteola pingit vaccinia caltha. Vide latiùs apud Plinium libro 21. cap. 9. Vulgus Gallorum *Soleiam* vocat, quasi soleequiam.

Cālthŭlŭ, læ, Vestis à caltha viola coloris lutei. Plautus: Indusiatam, paragiatam, calthulam, ac crocotulam.

Cālvā, æ, f. p. Dicitur os capitis, ubi capilli esse consuevêre. [גלגלת *ghalgholeth.* κεφαλή. Gal. *Le tête de la teste, ce qui couure le cerueau.* Ital. *Creppa, osso della testa.* Germ. Ein Hauptschädel. Bel. Thoetschett, die pann. Hispan. *La calauerna.* Pol. *Łeb.* Vng. *Fö koponya.* Ang. *The scull or bare scalpe of the head.*] Martialis: Philothro faciemque lavat & dropace calvam.

Cālvārĭă, Totum caput carne nudum: & tàm de brutis, quàm de hominibus dicitur. [κρανίον. Ang. *The scull of the head.*] Caper Calvam vocat. Palladius: Equæ calvaria, sed non virginis, intra horium ponenda est, vel potiùs asinæ. ¶ Calvariæ descriptionem vide apud Celsum lib. 8. cap. 1. ¶ Et Calvariæ, loca sepulturæ publica, κρανιοθήκαι, seu loca in quibus supplicio afficiebantur damnati. ¶ Calvaria piscis etiam est. Plinio Orbis, ἐχῖνος θαλ. Apuleius in Apologia: Tam ridiculum argumentum fore, quàm si dicat, venandis apris piscem Apriculum, aut eliciendis mortuis marinam Calvariam. Ennius in Phagiticis: Coryræ polypus, Calvaria pinguis Acarne sic enim legendum, teste Genero.

Cālvāstĕr, Subcalvus, cui capilli partim deciderunt. [ὑπόφαλακρος. Germ. Glatzkopf. Polon. *Łysiak.* Vng. *Kopasó.* Ang. *A balde man.*]

Cālvātŭ, vinea, in qua vites quidem sunt, verùm paucæ, raræque, ut in calvitio capilli. Plin. libro 17. cap. 22. Cato de Re rust. cap. 33.

Cālvĭtĭŏ, f. q. & Calvitium, n. f. Defluvium capillorum à capite: seu locus capitis, ex quo capilli defluxerunt. [קרחה *korchah.* φαλακρία, φαλακρότης. Gall. *Chauueté.* Ital. *Calueza.* German. Kalheit des Haupts von des Haars auffallen. Belg. Cauheyt. Hispan. *Calueza de cauellos.* Polon. *Łysiość.* Vngar. *Kopasság.* Ang. *Baldnesse.*] Suetonius in Cæsare: Calvitii verò deformitatem iniquissimè ferebat, sæpè obtrectatorum jocis obnoxiam experti: ideo deficientem capillum revocare è vertice consueverat. Cicer. 3. Tusculan. Proinde stultissimum Regem in luctu capillum sibi evellere, quasi calvitio mœror levaretur.

Cālvĕo, ēs, n. f. Calvus fium. [קרח *karach.* φαλακρόω. Gall. *Estre chauue.* Ital. *Essere caluo.* Germ. Kal seyn. Belg. Cael zijn. Hisp. *Encalauarse.* Pol. *Łysieć.* Vng. *Kopasodik, kopasó vagyok.* Ang. *To be balde.*] Plin. libro 11. cap. 37: Et quædam animalium naturaliter calvent, sicut struthiochameli, & corvi aquatici. ¶ Hinc componitur Recalveo, ἀναφαλάντομαι, quod est, rursus in calvitiem revertor.

Cālvĕscĭtĕ, Est calvum fieri. [קרח *charach.* φαλακρόομαι. Gal. *Deuenir chauue.* Ital. *Diuenir caluo.* Germ. Kal werden/ein glatzkopff vbertommen. Belg. Cael werden. Hispan. *Encalauecer.* Pol. *Łysieć.* Vng. *Meg kopasodik.* Ang. *To waxe balde.*] Plin. libro 11. capite 29: Proprium huic calvescere omnibus annis, quum seritur rapa. ¶ Dicitur & de agris. Colum. lib. 5: Propter mures atque talpas sæpè novella castanea calvescunt: id est, rarescunt.

Cālvĕfĭo, fĭs, Calvus fio. [ἀναφαλαντίας γίνομαι. Vng. *Meg kopasodik.* An. *To waxe balde, or pilde.*] Varro de Re rust. lib. 11. ca. 37: Ego ista etiam, *inquit Agrasius*, nō solùm in ovibus tondendis, sed in meo capillo à patre acceptum servo, ut decrescente luna tondens calvefiam.

Cālvo, as, act. p. Calvum facio. [Vng. *Meg kopasztom.* Ang. *To make balde, or pilde.*] à quo Decalvo, & Recalvo. De quibus suis locis.

Cālvo, vis, act. 1. Decipio, Frustror. [מעקם *mipheleth* מעקם *ade kab.* φενακίζω. Gal. *Frustrer, tromper.* Ital. *Ingannare.* Ger. Betriegt. Hisp. *Engañar, faltar en lo prometido.* Po. Oszukaiy. Vn. *Megtsalom.* Ang. *To beguile, to deceiue.*] cujus passivum est Calvor: tractum à calvis militibus, qui omnibus solent esse frustrati: Salust. in 3. Iust. Contrà ille calvi ratus. Hoc est, decepi.

Cālvŏr, deponens. Plautus in Casin. Nam ubi domi sola sum, sopor manus calvitur: id est, decipit. Pacuvius, sed quid conspicio? num me lactans calvitur ætas? Accius Euryface: Sed memet calvor, vos istum ut jussi ocyus abstrahite: tractum à calvis mimicis, quòd sint omnibus frustrati.

Cālvŭs, m. f. Dicitur à cujus capite capilli defluxerunt, sive qui sine capillis natus est: [קרח *kerach.* φαλακρός. Gal. *Chauue.* Ital. *Caluo.* Ger. Kal/glatzkopff. Belg. Cael. Hisp. *Calno de cabellos.* Pol. *Łysy.* Vng. *Kopasó.* Ang. *Balde.*] Vnde Plin. lib. 11. docet esse gentes naturaliter calvas: quales Myconii, qui capillo carentes gignuntur. Sueton. in Cæsare: Vrbani servate uxores, mœchum calvum adducimus. ¶ Calvus comatus apud Martialem haud dubiè figura proverbiali dicitur: conveniet q. in eum qui veris bonis nudus, ascititiis se venditat. Veluti si quis indoctus aliena pro suis ederet: aut si quis dissimulet esse se quod est. ¶ Calvum vellis, φαλακρὸν τίλλεις. Vbi inanem operam quis sumit, aut ubi quis auferre conatur quo vacatis, à quo petitur. Veluti si quis à paupere conetur extundere pecuniam, ab indocto literaturam.

Cālŭmnĭă, Vexatio alicujus in litibus per fraudem, & frustrationem: aut rei alicujus malitiosa interpretatio. [דבה *dibbah.* דופי *dophi* עשק *hesschek.* ἀμφισβήτησις. Gal. *Calomnie.* Ital. *Calunnia.* Germ. Ein Schmachred/ein falsche Auffsagung/Affterredung. Belg. Smaet/falsche versierde tuygenen. Hisp. *Acusacion falsa, calumnia.* Pol. *Fałszywe oskarżenie.* Vng. *Parsuar.* An. *A false or crafte accusacion, a forged crime.*] Nonius malitiosam & mendacem infamationem interpretatur. Cic. 1. Offic. Existunt sæpè injuriæ, calumnia quadam & nimis callida, atq; malitiosa juris interpretatione. Idem in Salust. Sed est quædam calumnia, quam unusquisq; nostrùm, testante animo suo fert de eo, qui falsum crimen bonis objectat.

Cālŭmnĭŏr, aris, d. p. Significat per fraudem & subdolam rationem causa vincendi in litibus, mendaciis alios vero: vel falsa crimina intendo. [הוציא דבה *hotsi dibbah.* ἀμφισβήτω, συκοφαντέω. Gall. *Calomnie, desguiser la verité pour blasmer quelqu'vn.* Ital. *Calomniare.* Germ. Schmähen/lästern/falsche Nachrede treiben. Hisp. *Acusar falsamente, calumniar.* Pol. *Obwiesić, obmawiam fałszywie.* Vng. *Patuarkodom.* Ang. *To accuse falsely, to forge a crime.*] Cicero ad Varronem: Nam quod antea te calumniatus sum, indicabo malitiam meam. ¶ Domesticum thesaurum calumniaris, τὸν οἴκοθεν θησαυρὸν ἀμφισβητεῖς: hoc est, tua ipsius carpis laceraséque: conveniet & in illos, qui suorum ipsorum arcana non celant. ¶ Calumniari enim dandi casu, Asconius Pedianus in Divinat. Frustra calumniantur Ciceroni homines.

Cālŭmnĭātŏr, m. 1. Qui calumniam facit, qui falsum crimen objicit. [הוציא דבה *motsi dibbah.* συκοφάντης. Gal. *Calomniateur.* Ital. *Calomniatore.* Germ. Ein Schmäher/Lästerer. Belg. Ein valsch tassierer. Hisp. *Calumniador, falso acusador.* Pol. *Obmawiacz fałszywy.* Vng. *Patuarkodó.* Ang. *He that accuseth falsely, and forgeth crimes.*] Vnde in lege duodecim Tabularum Calumniator idem patiatur quòd reus, si convictus fuerit. Cicer. pro Cluent. Est hic Ennius egens quidam calumniator mercenarius Oppianici.

Cālŭmnĭātrīx, Quæ calumniā facit. [Vng. *Fö patuarnő* [illegible]. ἀμφισβητήτρια.] Vlpianus D. lib. 37. Tit. 9. l. 1: Nisi manifesta sit calumniatrix mulier.

Cālŭmnĭōsŭs, Qui calumniam inserere solet. [συκοφαντικός. German. Voll Schmaehredem. Ang. *Ready to accuse or forge crimes.*] Augustinus: Nemo illic calumniosus tendiculam verborum requirit.

Cālŭmnĭōsē, adverbium. [συκοφαντικῶς. Ang. *By false accusing, by forging of crimes.*]

Cālvo, calvus, Vide CALVA.

Cālx, calcis, dub. 1. p. calcaneo, extrema pedis parte ponit, qui & pes imus appellatur, à calcando dictus. [עקב *hakob.* πτέρνα, σφυρόν. Gal. *Le dessous du talon.* Ital. *Calcagno.* Germ. Die Ferse des Fuß. Hisp. *Calcanar, à coce, golpe del pie, del calcanno.* Pol. *Pięta.* Vng. *Sark.* Ang. *The heele.*] Virg. 5 Aeneid. calcemque terit jam calce Diores. ¶ Vnde & pro fine metaphorice ponitur: ut, A' vertice ad calcem. Cicero: Quoniam fumus abipsa calce ejus interpellatione revocati. ¶ Ad calcem pervenire, pro eo quod est, ad metam finemque. Proverbialem habet figuram, quoties ad aliud quippiam deflectitur quam ad corpus humanum. Cicero libro de Amic. Vt cum æqualibus possis, quibuscum tanquam è carceribus emissus, eum isdem ad calcem, ut dicitur, pervenire. Simile huic reperitur apud eundem lib. de Senect. Nec verò velim quasi decurso spatio

calce ad carceres revocari. ¶ Aliquando pro ictu calcis, & percussione pedum, plagaque, λάκτισμα. Terent. in Phorm. Nam quæ insciti est, Adversum stimulos calces. Iuvenalis: aut dic accipe calcem. ¶ Et tàm pro calcaneo, quàm percussione, modò masculino, modò fœminino genere usurpari solet. Silius: Iam compos voti ferrata calce cruentat Cornipedem. Virgilius: Cornipedemq; citum ferrato calce fatigat.

Cālcār, aris, penult. product. n. t. Ferreus stimulus ad urgendos equos sic dictus, quòd ad calcem alligetur. [מלחץ *maghlhaíph.* πτέρυγες, κέντρον. Gal. *Vn esperon.* Ital. *Sprone.* German. & Belg. Ein Sporn. Hispan. *Espuela de hierro.* Polon. *Ostroga.* Vngar. *Sarkantyú.* Ang. *A sporre.*] Ovid. Non opus est celeri subdere calcar equo. Cicer. de Orat. Quod dicebat Isocrates doctor singularis, Te calcaribus in Ephoro egere: contrà autem in Theopompo frænis uti solere. ¶ Currenti calcar addere, proverbialis metaphora, pro eo quod est, eum qui sua sponte ad rem aliquam incitatus est, vehementiùs adhuc inflammare, τὸν τρέχοντα ἐπιτείνειν. ¶ Tolle calcar, ἄφες πτύλον, id est, tolle calcar ultorium. Aristoph. in Avib. ἄφες πτύλον, ἢν μάχῃς, tolle calcar, si pugnas. In eum dici solitum, qui jam ultionem parat.

Cālcāneūs, & Calcaneum (utroque enim modo dicitur) Pars posterior pedis imi. [עקב *hakeb*, πτέρνα. Gal. *Le talon, le derriere du pied où se mettent les esperons.* Ital. *Calcagno.* Germ. Die Ferse. Belg. Die versen aen den voet. Hispan. *Calcanar.* Pol. *Podesswa.* Vng. *Sark.* Ang. *The heele.*] Virg. in Moreto: Continuis rimis calcanea scissa rigebant.

Cālceūs, m. f. à calce, Pedis indumentum, quod fit ex pellibus animalium. [נעל *nahal*, ὑπόδημα, πέδιλον. Gal. *Soulliers.* Ital. *Scarpa.* Germ. Ein Schuh. Belg. Ein Schoen. Hispan. *Capato.* Pol. *Boty.* Vng. *Saru.* Ang. *A shoue.*] Cic. 1. de Invent. Si multus erat in calceis pulvis, ex itinere eum venire oportebat. Plaut. in Truc. Iam quos capiam calceos? ¶ Dextrum pedem in calceo, sinistrum in pelvim, δεξιὸν μὲν ὑπόδημα, ἀριστερὸν δὲ πέδιλον. Subaudi verbum ad sententiam accommodum, Mittit, aut ponit. Suidas ex Aristophane citat, aitque dici solere in eos, qui se nosunt commode ad rei præsentis conditionem applicare, pro que loco, tempore, negotiis, aliam atque aliam sustinere personam. ¶ Ne supra pedem calceus, μὴ ὑπὲρ τὸν πόδα ὑπόδημα, id est, ne majora viribus suscipias: aut ne magnificentius te geras, quàm pro tua conditione. Lucian. in imagine, Acin Gallo.

Calcēōlūs, diminutivum à calceus. [ὑποδημάτιον. Gall. *Petit soulier, scarpin.* Ital. *Piccola scarpa.* Germ. Ein Schüble. Hispan. *Capatillo.* Pol. *Bucik.* Vng. *Sarutska.* Ang. *Litle shoue.*] Cic. 1. de Nat. deor. Cum pelle caprina cum hasta, cum scutulo, cum calceolis repandis.

Cālcēūm, i, n. s. in singulari numero pluralis vim habet: quemadmodum & Vestiariū. ὑποδήματα, ὑποδέματα. Nam quū alicui calceorum, aut vestiariū legatum dicimus, nō calceum unum, non vestem unam significamus, sed tantùm vestium, aut calceorum, quantum illi corpori honesteque tegendo, pedibusq; armandis fuerit satis. Vlpian. de Alim. leg. Diariis, vel obiter relictis, neq; habitationem, neq; vestiarium, neq; calceorum deberi palam est.

Cālcēōlārīūs, m. f. Qui calceos conficit. [ὑποδεματοποιός. Gal. *Cordonnier.* Ital. *Calzolaio.* Ger. Ein Schuhmacher. Hisp. *Capatero.* Pol. *Szewc.* Vng. *Saru tsinalo, varga.* An. *Shoue maker, a sower.*] Plaut. in Aul. Propōlę, linteones, calceolarii.

Cālcēūmēn, & Calceamentum, pro ipso calceo. [נעל *nahal.* ὑπόδημα. Gal. *Chaussure.* Ital. *Scarpe, ò altro vestito del piede.* Ger. Schuh. Hisp. *Capato ò qualquier calcado.* Pol. *Obuwie.* Vng. *Saru.* Ang. *A shoue.*] Plin. lib. 19: Hinc calceamina, & pastorum vestis. Cic. 5. Tusc. Mihi amictui est Scythicum tegmen, calceamentum solorum callum, cubile terra.

Cālcēānī, ūm, m. q. idem quod calceamen. [Vng. *Saru.* Ang. *A shoue.*] Plin. Itaq; longo itinere sine calceatu atteruntur pedes. Idem lib. 11. ca. 45: Pea imus vestigio carnosa: qua de causa in longiore itinere sine calceatu fathiscunt.

Cālcēō & Calceo, as, Calceos induo. [נעל *nahal.* ὑποδέω. Gal. *Chaussir.* Ital. *Calzare, ò ferrar muli, ò cavalli, ò asini.* Germ. Schuhen. Belg. Schooven aendoen/ schoeyen. His. *Calzar los pies, ò hacer los botines.* Pol. *Boty obuwiam.* Vng. *Az sarut fül vonszom.* Ang. *To put on shoues, to shoue.*] Et modò accusativum habet ejus rei, qua quis calceatur: modò ablativum. Accusativo junxit Plin. lib. 36. c. 5: Arcesilaum quoq; (inquit) magnificat Varro, cujus se marmoream habuisse leænam tradit, aligerosque ladentes cum ea Cupidines, quorum alii religatam tenerent, alii è cornu cogerent bibere, alii calciarent soccos, omnes ex uno lapide. ¶ Ablativo autem idem junxit lib. 7. cap. 20: Nos quoq; vidimus Athanatum nomine, prodigiosæ ostentationis, quinquagenario thorace plumbeo indutum, cothurnisq; quingentorum pondo calciatum per scenam ingredi. Item Gell. Die feriato tunicis & lacernis indutos, & gallicis calciatos. ¶ Calciari item equi dicuntur, quum pedes eorum adversus saxorum injuriam ferramentis mununtur. Testimonium vide apud Suetonium in Vespasiano. ¶ Hujus compositum est, Excalcio, de quo suo loco.

Cālcītro, as, pen. corr. Pede percutio. [בעט *baat.* λακτίζω. Gal. *Ruer des pieds, regimber.* Ital. *Tirare di calci.* Germ. Mit den Füssen hindersich schlahen/ scharren/ stampffen. Belg. Ick slae achter wemet Worten. His. *Acocear.* Pol. *Kopam.* Vn. *Rúgok, rúgoldozok.* An. *To kicke, to spurne, to winse, to flinge.*] Plin. li. 30. ca. 6: Multas nō calcitrare quū vinū biberint. ¶ Hinc calcitrones dicti sunt equi, qui calcib. infestāt. [ἵπποι λακτιστοί. Gal. *Chevaux qui ruent & regimbent.* Ital. *Cavalli à muli che tirano di calci.* His. *Cavallos acocedores.*] Gellius libro 4. capite 2: Equus mordax aut calcitro, vitiosus, non morbosus est. ¶ Hujus compositum est Recalcitro.

Cālcītrātūs, us, nomen verbale, m. q. Actus ipse calcitrandi. [λακτισμός. Gal. *Regimbement, ruade.* Ital. *Percosso con calci.* German. Das hinden aufschlahen oder scharren mit den Füssen. Hisp. *Obra de acocear.* Polon. *Odskopywanie.* Vng. *Rúgás.* Ang. *A kicking, or winsing.*] Plin. lib. 8. cap. 44: Mulæ calcitratus inhibetur vini crebriore potu.

Cālcītrōsūs, Qui sæpè calcibus ferit. [λακτιστής. Gal. *Qui a de coustume de ruer & regimber.* Ital. *Solito à calcitrar.* German. Der gern mit den Füssen hinden aufschlecht. Hispan. *Cosa acoceadora.* Pol. *Kopiący.* Vng. *Rugowgoldozó.* Ang. *That kicketh, or winseth often.*] Colum. libro 2: Iuvencumque teste tractum calcitrosum reddit.

Cālco, as, propriè significat Pede comprimo. [דרך רגם *dardch ramás.* πατέω, σφίγω. Gal. *Fouler aux pieds, mettre le pied dessus.* Ital. *Premere col' piè, calcar.* Germ. Mit Füssen tretten. Belg. Treden. Hispan. *Hollar à acocear con los pies.* Polon. *Depce.* Vng. *Nyomom.* Virgil. 2. Aeneid. ..mistaque cruor calcatur arena. Ovid. 3. Trist. ..durum calcavimus æquor. Plinius: Ita serratis vestibus calcari solent, parietesque similiter. Carbones calcare, αὐχμηρὰς θάλπειν. Calcare solum, terram, πατεῖν. Pedibus calcare, λακτίζειν. Terra animantium vestigiis calcata, ἡ γῆ ζώων ἴχνεσι πατουμένη. Transfertur etiam ad animum: ut idem significet quod contemno. Autor carminis ad Pisonem: Raraque non humilem calcat fastosa clientem. ¶ Sic dicimus Calcare voluptates, aut alias animi passiones. ¶ Composita sunt Conculco, Inculco, & Proculco. ¶ Tuam ipsius terram calca. Adagium est, quo jubebimus cuipiam, ut in suo loco se contineat, neque se recipiat in nostra. Theocr. in Hodœpor: τὸν δ' αὐτοῦ τοῦτον ἴχνος τὸν ἐπιβαίνει. id est. Quin propriam calcans terram, quercetà teneto. Conveniet ubi parum fidemus alicui, nec volemus in domesticam recipere consuetudinem.

Cālx, fœm. gen. Lapis ustus ex quo arenæ admixtione fit intritata dictus à calcando: nam ita lapide simul adstringit, ut calcari videātur. [שיד שיד *sidd shid.* ἄσβεστος. Gal. *De la chaux.* Ital. *Calcina.* Germ. Kalch. His. *La cal.* Pol. *Wapno.* Vn. *Mészkő.* Ang. *Lime for morter.*] Cic. pro Mil. Repente lyntribus in eam insulam materiam, calcem, cæmēta, atque arma convexit. Palladius: Calx quæ erit ex spisso & duro saxo, structuris cōvexitur: ex fistuloso verò, aut molliore lapide, tectoriis adhibetur utilius. Vide Plin. lib. 36. cap. 23.

Cālcārīūm fornax, in qua calx coquitur: [ἀσβεστοκάμινος. Gal. *Fournaise à chaux, chaufour.* Ital. *Fornace da calcina.* Ger. Kalchofen. Hisp. *Caleria donde se cuece la cal.* Pol. *Wapienni piec.* Vng. *Mészkemencze.* Ang. *A lime furnace.*] sicut Sulphuraria, in qua sulphur. Plin. libro 17. capite 9: Nuper repertum, oleas gaudere maximè cinere è calcariis fornacibus. ¶ Est autem adjectivum Calcarius, a, um. ¶ Calcarius verò substantivè, qui præest fornaci calcariæ. [ἀσβεστοποιός. Gal. *Qui fait la chaux, chaufournier.* Ital. *Chi cuoce la calcina nelle fornaci.* Germ. Ein Kalchbrenner. Hispan. *El calero que haze la cal.* Ang. *A lime maker.*] Cato de Re rust. Calcarius ligna conficit ad fornacem.

Calcātā ædificia, Dicuntur calce contecta: [Pol. *Tinkowana sciana.* Vng. *Meszelthás.* Ang. *Buildinges parged and overlayed with lime.*] quam artem Loricationem & Tectoriam appellāt, & præcipuè si leve pollitumve fuerit, ut superinduci possit penicullus vel albarium, vel pictura, vel aliud quippiam ad venustandam structuram.

Cālcātōrīūm, n. s. [Ang. *The place where they stampe grapes.*] apud Palladium lib. 1. cap. 18. videtur esse semita quædam editior in cella vinaria, inter duos lacus. Verba ejus sunt hæc: Cellam vinariam Septentrioni debemus habere oppositam, ita instructam necessariis, ut non vincatur à fructu: sic autem dispositam, ut basilicæ ipsius forma calcatorium habeat altiore loco constructum: ad quod inter lacus, qui ad excipienda vina hinc inde depressi sunt, gradibus tribus ferè aut quatuor ascendatur. Et paulò pòst: Quòd si cupis, locum suum deputabimus: is locus ad calcatorii similitudinem, podiis brevibus, & testaceo pavimento solidetur. ¶ Dictum autem

videtur Calcatorium, sive à calcando: hoc est, eundo: sive ab opere calcato: hoc est, loricato, quo conficiebatur.

Cālypterā.æ, [לעיף tsaiiph. καλύπτρα. German. Ein Haub. Polon. Kaiuch. Vngar. Fedö, fätyol. Ang. A woman's hoode or cappe.] Genus vestimenti, quo mulieres capita tegebant: à καλύπτω, tego.

Cālyx, m. i. [κάλυξ. Gal. Bouton de rose ou autre fleur, ou la petite peau ou pellure qui couure le fruit, cõme vne noix ou amande. Ital. Guscia è pelle di [illegible] fruttu come di noce è mandorla, bottone è bacciolo di rosa cioè quelle parti che tengono chiuso prima che spanda. German. Die Hülsen oder die Haut einer jeden Frucht/ als der Nussen/ Mandeln/ Rosen. Hisp. El cerro como es castaña è bellota. Polon. Wyplatka l'upina kwiat nakrima owocu, iakoiest orzech, yel ady. Vng. Virágnak czikos mihsuck és magnak czikai. Ang. The yonge bourgeon or budde of a rose, or other flowre, a thinne hull or shell of fruites.] Significat folliculum, quo primùm flos, & deinde semen herbarum, vel fructus arborum cooperitur: ut amygdalæ, nuces, & castaneæ habent suos calyces, παρὰ τὸ καλύπτειν: hoc est, à contegendo. Plin. lib. 15. cap. 22: Necnon & honor his naturæ peculiaris gemino protectis operimento, pulvinati primùm calycis, mox lignei puraminis.

Cālycūlus, diminutivum. Plin. lib. 16. cap. 44: Quod verò in spina fullonia gignitur hypophæston, calyculis inanibus, foliis parvis.

Cama, Lecti quoddam genus breve & circa terram. D. Ambrosius in offic.

Cambades, Vide Chambades.

Cāmbio, is, pfl. Commuto. [חלף chalaph. κατακαλλάσσω. Gal. Changer. Ital. Cambiare. Germ. Vertauschen/ wechseln. Belg. Wisselen. Hisp. Cambiar, è trocar. Pol. Odmieniam. Vn. El valtum, eserlibm. Ang. To change money.] Apud antiquos verò Cambire accipitur pro pugnare, iter inchoare, flectere: à quo Campso, as, quod est iter flecto.

Cāmēllā. Genus vasis est apud Ovidium lib. 4. Fastorum, ubi sic habet: Dum licet, apposita, veluti cratere, camella, Lac niveum potes, purpureamq; sapam.

Cāmelōpārdālis, [καμηλοπάρδαλις. Gal. Giraffe, belle ressemblant au chameau & panthere. Ital. Giraffa. German. Ein Greff. Hispan. Girafa, animal raro. Polon. Gryff. Vng. Griff. Ang. A beast lik a camel and panthere.] Animal est camelo proceritate, colore pantheræ, maculis veluti florentibus variegatum: postremæ infra alvum partes humi subsidunt, sicut in leonibus videmus, humeri pedesque priores, atque item pectus præter cæterorum membrorum rationem proceta, tenuis cervix: camelo capite simile, pedibus & cruribus bovi. Plinius libro 8. cap. 18.

Cāmēlus, m. f. simplici l. [גמל gamāl. κάμηλος. Gal. Chameau. Ital. Camelo. Germ. Ein Kamethier. Hisp. Camello. Pol. Wielbland. Vng. Teve. Ang. A camell.] Animal quadrupes, quod crura prolixa, collum oblongum habet. Sitim per triduum toleratat, sed quum invenit aquam, tantum bibit, ut & præteritæ, & futuræ siti satisfaciat. Bactri camelos mittunt & Arabes, ut scribit Diodorus: sed in hoc differunt, quòd Arabici in dorso bina habent tubercula (hos Dromedarios vocant) Bactriani singula. De camelis multa Plin. lib. 8. cap. 28. Cic. 2. de Nat. deor. Cameli adjuvantur procerritate collorum. Horat. 2. Epist. Diversum confusa genus panthera camelo. ¶ Camelus vel scabiosa complurium asinorum gestat onera, καμηλοφορτία πολλὰ ὄνων κατάγουσα φορτία. De iis qui usque adeò præcellunt quosdam, ut etiam senes, aut alioquin ægroti, præstantiores tamen sint illis integris: aut de iis, qui rebus parum prosperis, tamen plus valent ob pistrinæ fortunæ reliquias, quàm aliis rebus integris. Vsus est Synesius. ¶ Est & Camelus funis nauticus, quo anchoræ religantur. De quo aliqui intelligunt illud in Evangelio: Facilius est camelum per foramen acus intrare, quàm divitem in regnum cœlorum.

Cāmēlīnus, a, um, adject. [καμηλίνος. Gal. De chameau. Ital. Di camelo. Germ. Das von Kamethier ist. Hisp. Cosa de camellos. Pol. Wielbl'adowy. Vng. Teuis, teulbl vala. An. Of a camell.] ut, Camelinum lac. Plin. lib. 28. cap. 9: Dulcissimum ab hominis camelinum, efficacissimum ex asinis.

Cāmēlārius, masc. generis, [καμηλάριος. Gal. Celuy qui mene les chameaux. Ital. Garbiano di camelo. Ger. Ein Kamethirt/ ein Kamethreber. Hisp. El que cuida los camelos. Pol. Wielbl'adnik. Vng. Teue pásztor. Angl. A guider of camels.] qui custodit pascitque camelos. Bud.

Camelasia, sive Camelaria, Camelorum curatio & præfectura: & Camelani, ipsorum camelorum curatores. Arcadius in L. ult. de muner. & honor. Camelasia similiter quoque personale munus est, &c.

Camelopodium, [καμηλοπόδιον. Pol. Sdiita. An. Harebound.] Herba est quibusdam, quam Dioscorides ὀρόβανον, Latini Marrubium vocant.

Cāmērā, penult. corr. f. p. [טוה chippah. אולם ulam. κάμαρα.

Gall. Voulte, berceau, comme celuy qu'on fait aux iardins pour faire vne la vigne ou treille. Ital. Volto. Ger. Ein Gewölb. Belg. Ein gewölf sel. Hispan. Bouveda. Pol. Sklep, agiwie. Vng. Kamara, bolt. An. An vaulte or stele, an archeroofe.] Arcus ædificium sustinens tectumque deverum & incurvatum: quod & Fornix & Testudo à Latinis appellatur. Servius deductum existimat ab adjectivo Camurus, quod curvum significat & inflexum. Cic. ad Qu. fr. Cameras quasdam nõ probavi, mutariq; jussi. Salust. in Catil. Eum muniunt undique parietes, atque insuper camera lapideis fornicibus juncta, sed inculta tenebris. Verrius Flaccus camaram dicendum putavit, ut autor est Sosipater libro 1. Nonius cameram à camero deducit. Camerum, inquit, obtortum significat: inde cameræ tecta, in curvitatem formata.

Cāmērārius, a, um, adject. [καμαρωτός. Gallicè, De voulte ou berceau. Ital. De pergola à volto. German. Das des Gewölbs ist. Hispan. De bouveda. Polonicè. Wsposiaci sive na sklep. Vng. Fára folyo. Ang. Of a vaulte or stele, or archeroofe.] Plinius loquens de cucurbitis, lib. 19. cap. 5: Inde hæc duo prima genera, cameratium & plebeium, quod humi repit. Cameratium, genus cucurbitæ vocat, quod in pergulas arrepit in hortis, non quod humi serpit.

Cāmēlēlāsĭa, productio camelorum. Arcadius D. lib. ult. Tit. 9. l. 18. καμηληλασία.

Cāmĕro, as, are, n. p. Cameram facio. Hinc Concamero. [καμαρόω. Gal. Voulter. Ital. Edificare in volto. German. Wölben/ ein Gewölb machen. Belg. Wetven. Hispan. Edificar de bouveda. Polon. Wolbi'ak budowie. Vng. Boltozom. Ang. To vaulte, to stele, to make an archeroofe.] Plin. lib. 24: Dinocrates architectus Alexandri, Arsinoës templum concamerare inchoaverat.

Cāmĕrātio, [καμάρωσις. Vng. Kamarázás, boltozás. Ang. Vaulting, making of an archeroofe.] Spartianus in Caracalla: Ex ære vel cupro cancelli, quibus cameratio tota concredita est. Ab hoc verbo fit Concameratio, de quo suo loco.

Cāmĕrātus, a, um: unde Concamerata loca, dicimur testudinea: hoc est, quæ fornicibus constant. [Gal. Voulte. Ital. Fatto in volto. Germ. Gewölbet. Hispan. Cosa hecha de bouveda. Polon. Sklepisty. Vngar. Boltozat. Ang. Vaulted.] ¶ Camerata vehicula, quæ Græci καμαρωτὰ vocant, qualia sunt pensilia, quibus matronæ gestantur: cujusmodi etiam hodie hunt corio contecta.

Cāmillus, Propriè puer ingenuus, qui flamini diali ad sacrificia ministrabat. Antiqui enim Camillos & Camillas vocabant ministros & ministras impuberes in sacris. Vnde Mercurius Hetrusca lingua Camillus, quasi deorum minister dictus est. ¶ Camilli, Pomponius Lætus de Sacerdotibus Rom. Sed rerum omnium sacrarum administri camilli dicebantur.

Cāmīnus, pen. prod. Græca dictio à Latinis mutata, Fornax. [כבשן chibsschōn. תנור tanuir. ארובה arubbah. κάμινος. Gal. Fournaise, cheminee. Ital. Fornace, camino. German. Ein Ofen/ ein Camin. Hispan. Horno, è chemineo. Pol. Komin. Vng. Kemencze. Ang. A chemnie or fourneis.] Virg. lib. 3. Aeneid. Suspiratque flammam expirate caminis. Iuvenal. Satyr. 10: Iam fluidum ignes, jam sollibus atque caminis Ardet adoratum populo caput. ¶ Est etiam structura quæ fumũ excipit, vel locus in quo ignis struitur. Cic. ad Trebatium: Luculēto camino utendum censeo. Suet. Vitel. Nec antè in prætorium redit, quàm flagrante triclini ex conceptu camini.

Cāmīno, as, are, In modum fornacis & camini struo. [καμινεύω. Gal. Faire fournaise ou en facon de fournaise. Ital. Far vna fornace. German. Etwas wie ein Ofen oder Camin machen. Hisp. Hazer vna è chemineo. Pol. Budowie iako komin. Vng. Kemencze mizgyára fiudlom. Ang. To make lik a chimnie or fourneis.] Plin. lib. 16. cap. 6: Acervi confertis tales recentibus luto caminantur. Idẽ lib. 15. cap. 15: In primis palmo amplius, & ubique caminata fossura ore compressiore fuit.

Cammaron, [καμμάρον. Pol. Omiog.] Herbarum venenosissima, quæ notiore nomine Aconitum appellatur. Cammaron autem dictum existimant à radicis flexura, quam Dioscorides scorpionis caudæ assimilat. ¶ Mandragoram item herbam nonnulli Cammaron appellant.

Cāmmārus, penult. correpta. [ἀμμαρὸς. Gal. Escrevisse de mer. Ital. Gambarro. Ger. Gattung der Krebsen im Meer. Hisp. Kamaron. Pol. Rakmorski. Vng. Rák. Ang. Crabbe fishe.] Piscis est ex cancrorum genere, molliorem testam habens pro cute. Vide Plin. lib. 31. cap. 8. Mart. lib. 2: Concolor in nostra cammare lance rubes.

Cāmœnæ, cum œ diphthongo, Musæ, Jovis & Memoriæ filiæ, à cantus amœnitate ita dictæ. Varro autor est, ab antiquis Camœnas, & Casmœnas dictas fuisse, q̃ postea abjecto s, vel f, Camœnæ appellatæ sunt. Aliter Festus: Camœnæ (inquit) à carminibus sunt dictæ, vel quòd canunt antiquorum laudes, vel quòd sunt calle mentis præsides. Virgil. 3. Aeglog. Alternis dicetis,

cetis, amant alterna Camœnæ. ¶ Dicimus etiam Camœna numero singulari. Persius Satyr. 5: -tibi nûc hortante Camœna Excutienda damus præcordia. Seneca in Med. Ille vocali genitus Camœna.

Cāmpāna, næ, f. p. [κώδων. Ger. Glocke. Bel. Een clocke.] Instrumentum notum ad pulsandum idoneum, à quo Campanula. Hieronymus ad Eusto. Quousq; campanula in claustro pulsabitur. Malleus campanæ dicitur Rhopalum, ῥόπαλον. ¶ Est etiam instrumentum quo pulsatur ostium.

Cāmpē, [κάμπη. German. Ein Raup oder Grasswurm. Vng. Hernyó.] plur. num. tantùm, & neutr. gen. Vermis genus hortensis, herbas & arborum frondes infestans, à verbo Græco κάμπτω, quod est flectere: eò quòd flexo obliquis tractibus corpore progrediatur. Columell. lib. 10. Nec solùm teneras audens erodere frondes Implicitus conchæ limax hirsutaque campe. ¶ Hinc Hippocampæ pisces, qui & equi appellantur, à flexu caudarum, quæ piscosæ sunt.

Cāmpsŏr, oris, qui ex pecuniæ permutatione lucrum facit. [κερματιστής. German. Ein Wechsler. Pol. Wekslarz. Vng. Hiaual való pénz vátó. Ang. A banker or exchanger of money.]

Cāmptāulēs. Qui canit inflexa tibia, tali in bello utuntur Helvetii. [Vng. Trombitas.] Vopiscus in Carino: Exhibuit centum salpistas, uno crepitu cōcinnentes, & centū camptaulas.

Cāmpus, m. f. Est grande atque amplum spatium terræ planę, ut plateæ ateæq;. [אין כרמל שדה אדמה chirmel sadheh, πεδίον. Gal. Va champ, vne plaine. Ital. Campo. German. Ein feld. Belg. Een veld. Hisp. Campo raso, ò vega para labrar. Pol. Polie. Vng. Mezö. Ang. The fielde or the plane.] Oppius 3. bell. Civil. Sed quū esset inter bina castra campus circiter millium passuum sex, Dominus castrii Scipionis aciem suam subjecit. Virgil. 7. Aeneid. Filius ardentes haud secius æquore campi Exercebat equos. ¶ Dictus Campus à capiendo, quòd animalium, seu rerum aliarum multitudinem facilè capiat: seu quòd veteres ex agro tantum plano capiebant fructus: vel potius, ut Scaliger in Varronem notavit, à verbo Siculo, qui Circum aut Hippodromum κάμπους vocabant, à flexu equorum & quadrigarum quæ ibi certabant. Inde omnia plana κάμπους dicti. Solet tamē accipi pro qualibet re, in qua quis studium habeat. Cicero 2. Acad. Quum sit enim campus in quo possit exultare oratio, cur eam in tantas angustias, & in Stoicorum dumeta compellimus? Latissimum dicendi campum alio loco dixit Cicero, pro ubertate materiæ, quam vocant. ¶ Martis campus, Ἄρεος πεδίον, Suidas ex Alexandridis Pisandro. In eos torquebatur, qui militari confidentia præditi viderentur, quique rem vi nō judicio gererent: & quibus jus est in armis: quos Hesiodus eleganter composita voce χαλκεγχέας vocat. Cæterùm in quo qua valet, id Græci campum illius vocant. ¶ Oblivionis campus, λήθης πεδίον. Dicetur vel de vehementer obliviosis, vel de rebus commentitiis, ac frivolis quæ nusquam sint. Aristoph. ¶ Famis campus, λιμοῦ πεδίον. In civitates dicitur ingenti fame pressas. Eū autem locus quispiam hoc nomine. ¶ Venti campus, ἀνέμου πεδίον. In hominem instabilem, levem & inconstantem dicebatur. Refertur à Diogeniano. Nam in planitie venti liberius huc atque illuc divagantur, nullo coërciti obstaculo.

Cāmpēstrĭs, stre, denominativum à Campo formatum: [πεδινός. Vngar. Mezö. Ang. Belonging to the feel des or plane.] ut, Cāmpestres operari, qui in campo Martio servilem operam candido impertiebantur. ¶ Campestria, Loca plana, à Campo deductum nomen. [πεδιάς χώρα. Ger. Felder/Wysen/Matten. Belg. Plattveld. ¶ Campestria item dicuntur genitalium secretiora, eò quòd ludentes in campo vestibus omnibus exuebantur, & nudi ludebant solis campestribus tecti virilia. [περίζωμα. Gal. Des braies à luicter. Ital. Le braccbe. Germ. Ein Bruch/oder Schandecke. Hispan. Braguas marineras. Polon. Gacie. Vngar. Berbe. Ang. Breeches to wrastle or struggle in.] Horatius: Fornix solstitio, campestre nivalibus auris. Vnde qui ita succinti sunt, Campestratos vulgus appellat.

Cāmpter, camptĕris, metæ in campis. Nonius ex Pacuvii Tantalo: Extremum intra camptere, ipsum Iam progreditur Parthenopæum.

Cāmurĭ, æ, pen. prod. [Angl. A cuppe in olde tyme borne covered before à bride.] Vasis genus, quod operum in nuptiis ferebant, in quo erant nubentis utensilia. Festus.

Cāmūrŭs, a, um. Inflexus, seu curvus. [כמוה nahavéh כמוף camphph מעקל mehekkal, ἀπόκυρτος, κυρτός. Gal. Courbe ou courbe, camus, recourbé. Ital. Torto, piegato. Germ. Gebogen/ krumb. Hisp. Retuerto ò de bouerda. Pol. Nachylony, nakl'oniony. Vng. Meg hajlot, hajtott. An. Crooked or bowed.] Virgil. 3. Georg. -camuris hirta sub cornibus aures.

Cāmūs, mi, m. f. Genus vinculi. [מתג mithegh רסן résen מוסרת mathsérét. κημός, χαλινός. Gal. Frein, bride ou licol. Ital. Laccio. Ger. Ein Band/ein Strick/ein Haffter. Bel. Breydel. Hispan. Lazo cuerda. Polon. Kaganiec, troky. Vn. Gyepsb, ere, fik Ang. A bridle bitte.] Plautus in Cas. posuit pro fune, quo damnati alligantur furcæ, quum ait: Camum & furcam feras. ¶ Item equorum retinaculum, frænum, & muliebre ornamentum. ¶ Græcis etiam Cadum judicialem significat, coni figuram referentem, in quem judices calculos conjiciebant. ¶ Est & genus tibiæ, pabuli, & lilii &, quædam herba. ¶ Item mechanicum instrumentum igniferum. ¶ Chamos aspiratum, idolum est, quod alio nomine dicitur Beelphegor, ut inquit Hieronymus.

Camum, mi, neutr. gener. Genus potionis est apud Vlpianum in lib. 9. D. de tritic. vin.

Canabis. Vide CANNABIS.

Cănālĭcŏlæ, pen. corr. Forēses homines pauperes: dicti quòd circa canales fori consisterent. Festus.

Cănālĭs, pen. prod. & tàm masculini quàm fœminini generis, à canna fit, una litera detracta. Est autem Canalis lignum ad cannæ similitudinem cavatum, quo aqua deducitur. [שקית sokéth תעלה tehalah רהט rahát, αὐλών. Gall. Canal, conduit, esuier, tuyau. Ital. Cannale, condotto. Ger. Ein Kanet. Belg. Een gote. Hisp. Cannal. Pol. Rinna, kanal, korito. Vng. Csatorna. Ang. A condite pippe, à cannell.] Festus: Canales per quos aqua confluit in viis lapide stratis. Virg. 3. Georg. -greges ad stagna jubeto Currentem illignis potare canalibus undam. ¶ Dicitur & hoc Canale. Statius lib. 1. Syl. Flumina demersa trahit intemerata canali. ¶ Canalis animæ, Plinio, canalicula sive fistula per quam spiritus reciprocatur. Aulo Gellio lib. 17. cap. 11. τραχεῖα ἀρτηρία, aspera arteria, sive quibusdam canna pulmonis, cujus caput [λάρυγξ. Gal. Siffler. Ital. Canna de la gola? Vng. Lélkczö vizö torok (anagy) czöve.]

Cănālĭcŭlŭs, diminutivum à Canalis in masculino genere. [αὐλίδιον. Gal. Petit canal, petit esuier, anget. Ital. Picciolo canale. Ger. Ein kleiner Kanet. Hisp. Canno pequeno. Pol. Korisko, rurka. Vng. Csatornátska. Ang. A litle condite pippe.] Columel. lib. 9: Longiore cibo celerius pinguescit: semper tamen etiam canaliculi milio repleti apponuntur.

Cănālĭcŭlă, diminutivum, Parva canalis. [αὐλίδιον. Polon. Rinienka. Vng. Csatornatska.] Gell. lib. 7. cap. 11: Ipsum autem Erasistratum dicere, duas esse quasi canaliculas quasdam, seu fistulas, &c.

Cănālĭcŭlātŭs, a, um. Quod est in canalis modùm factum. [αὐλωτός. Gal. Fait en facon de canal ou tuyau. Ital. A foggia di cannale. Geran. Gemacht wie ein Kanet. Hispan. Cosa acannalada. Polon. Iako korito widl'abani. Vng. Csatorna mog gyára meg, vályatot. Angl. Made lik a condite pippe.] Plinius libro 19: Quibusdam angusta & canaliculata, & cumino: paucis foliacea & lata, ut striplici.

Cănālĭtĭŭs, a, um, adjectivum. [αὐλωνῖτις. Gal. De canal ou tuyau. Ital. Di cannale. Ger. Das zum Kanet gehört. Hispan. Cosa de canno. Pol. Kanal'owi. Vng. Csöt, csatornai. Ang. Of a condite pippe.] ut, Canalitium aurum, dicitur in puteis effossum, quod venarum canalibus per saxa vagatur huc atque illuc, & per latera puteorum. Plin. libro 33. cap. 4: Quod puteis foditur, canalitium vocant: alii Canaliense, marmoris glareæ inhærens.

Cănārĭă, [Ger. Hundsgras.] Herba est, quā vernacula lingua etiam Herbam canis vocamus, quòd canes ægroti ea præsentē vomitum eliciant. Plin. lib. 25. cap. 8. ¶ Invenerunt & canes canariā, qua fastidium deducūt, eamque in nostro conspectu manduni: sed ita, ut nunquam intelligatur quæ sit: etenim defossa cernitur. Ruellius humilem esse herbulam ostendit, foliis tritici multò minoribus, calamulo tenui, geniculis pyxidatim cohærentibus articulato, internodiis tibiarum modo in se interfectis, quæ tracta suis ex vaginulis exeruntur: evanidam spicæ loco panicula habens: deniq; folio & culmo triticum, cacumine arundinem imitans.

Canatius, ab Apuleio dicitur in Flor. pro clara seu præconis voce. Canatius inquit lunam dabo, ut per omnes provincias eat. Sed hoc à canando: id est, Calando videtur dictum. Nam Varro scribit consuetudinis fuisse, ut classicus in arce circumque muros canatum iret.

Cancanos, κάγκανος, Herba est Galeno, quę Dioscoridi & Plinio, Calcalia dicitur, & Leontice. Vide Ruelliū lib. 3. cap. 128.

Cancellĭ, lorum, m. f. Ligna aut ferramenta, modicis intervallis in transversum instar retis invicem annexa, quibus scenæ & tribunalia atque fenestræ muniri solent, aditusque eorum præcludi. [שבכה sebacháh. κιγκλίδες, δρυφακτοί. Gal. Treilis, claires voyes. Ital. Gelosie ferrate. Ger. Gätter auß Holtz oder Eysen. Belg. Traliën. Hisp. Rexas ò verjas de hierro para apartar. Pol. Kratta. Vng. Rostély. Angl. Latticesses, windowes made with barres of timber or yron.] Apud piscos ferè semper fuerunt ærei, quorum multi extant per basilicas distributi, ad lignorum similitudinem fabrefacti, quorum lineolæ altrinsecus in quincuncem superpositæ foramina linquunt, quibus quum aër aspectusque admittatur, prohibetur accessus, servatque usus ejus-

modi claustra vineis pro valvis, foribusq; apponi. Cicero pro Sestio: Tantus est à fori cancellis plausus excitatus. ¶ Cancellos alicui circundare, per translationem dicitur pro eo quod est, limites quosdam angustos cuipiam præscribere, extra quos non liceat evagari. Idem pro Quintio: Si extra hos cancellos, quos mihi ipse circundedit, declinavero. ¶ Sunt & cancelli loca cancellatim: hoc est, tessellatim facta transversariis lignis accommoda sessui. Ovidius: Cancellis primos imposuisse pedes. ¶ Cancellos agere, à cancellis esse: posteriorum temporum scriptores dixerunt, quum Cancellarium esse significare vellent. Cassiodorus lib. 11. Instit. divin. & hum. & li. 11. Vair. Ericus monachus lib. 6 de vita Germani: Volusianus erat præcelso nomine quidam Vrbis patritio toti delectus & urbi, Atque cancellis prisco de more minister. Atque eam ob causam Cancellarius à cancellis dictum videtur. In sacris literis Cancelli vocantur specilla foraminibus plena, & transversim plagulis fenestrata, quas vulgus *Zelotypias* vocitat. Vnde in Proverbiis: De fenestra domus meæ per cancellos perspexi juvenem. Hos cancellos deliciosos Cic. lib. 1. de perfecto genere dicendi, appellat Transennas, ob oculorum videlicet & foraminum transitum: ait enim: Quasi per transennam prætereuntes strictim aspicimus.

Cāncello, as, are, act. p. Colum. lib. 4. cap. 2. de vite loquēs: Hæc autem quæ toto prostrata corpora, quum inferius solū quasi cancellavit atq; intertexit, cratem facit, & pluribus radicibus inter se connexis angitur, nec aliter quàm si multis palmitib. gravata deficit. ¶ Aliquando significat Concido, dilanio, dispungo, erado, deleo. [קצב *katsab* מחה *machah*. Gal. *Canceller, rayer, casser.* Ital. *Cancellare, cassare, torre via.* Germ. Zerstören oder zerrissen/ausstrauen. Belg. Wuttwagen / uitwissen. Hisp. *Tronchar, cassar, ò borrar como la escriptura.* Pol. *Zakraczam, przekrzyżam, zamazyam.* Vngar. *Rossolyozom, ki torlom eltauordosom.* Ang. *To crosse out any thing written.*] Nam sicut ex transverso ducuntur ligna in cancellis, ita delendis scripturis transverso calamo notæ, lineæq; atramentariæ. Iureconf. tit. De his quæ in testamento delentur. Cancellarat quis testamentum, vel induxerat.

Cāncellātus, a, um, adjectivum, Quod cancellorum figuram imitatur. [κανκελλωτός. Gal. *Fait en facon de treillis ou de rets.* Ital. *Fatto in graticola.* Germ. Das der Gätteren form hat. Hisp. *Cosa apariada con rexas.* Polon. *Kraczyaty.* Vng. *Rossolyos, kösöbözött kossol vonyatot.* Ang. *Made like a latte window.*] Plin. lib. 3. cap. 10: Durissimum dorso tergus, ventres molles, setarum nullum tegumentum: ne in cauda quidem præsidium abigendo tædio muscarum (nanque id & tanta vastitas sentit) sed cancellata cutis, & invitans id genus animalium odore. Ergo quum extenti recēpere examina, arctans in rugas repente cancellis, comprehēsas enecant. Vbi cancellatam cutem appellat, quibusdam cancellis distinctam: hoc est, tessellatim quadratam, & in modum capsularum factam.

Cāncellātim, Ad similitudinem cancelli. [δίκτυον κανκελλωτόν. Gal. *En facon de treillis, en maniere de rets.* Ital. *A foggia de graticola.* German. Nach weis vnd form der Gätteren. Hispan. *Apertadamente.* Polon. *Kraczyato.* Vngar. *Rossolyos mödyaro.* Angl. *Latin wise, or like a latte window.*] Plinius libro 11. capite 37: Terrestrium aliis venter denticulatæ asperitatis, aliis cancellatim mordacis.

Cāncellārĭus [סטרים *sopherim*. Gal. *Chancelliers.* Ital. *scrivani, cancellieri.* Ger. Canzler. Bel. Cancelier. Hisp. *Chancilleres.* Pol. *Kanczlerz.* Vng. *Kanczellarius deakok.* Ang. *Chancellours.*] Degenerante jam tum paulatim lingua Latina, dicti sunt scribæ principum, quorum opera illi in conficiendis, examinandisve diplomatibus utebantur. Vtitur hac voce Flavius Vopiscus, scribens à Carino Imperatore factum esse præfectum urbis unum ex Cancellariis suis.

Cāncĕr, cri, [καρκίνος. Gal. *Escrevisse.* Ital. *Gambero.* Ger. Ein Krebs. Belg. Een treeft. Hisp. *Congrejo.* Pol. Rak. Vng. Rak. Ang. *A crabbe.*] Piscis genus est mollem testam habens pro tegumento, cujus multæ sunt species, quas vide apud Plin. lib. 9. cap. 31. ¶ Est item Cancer unum ex duodecim Zodiaci signis, à quadam cancri piscis similitudine ita dictū: eò quòd Sol mense Iunio signum hoc perambulans, paulatim incipit à nobis recedere, & cursu retrogrado ferri, in modum cancri. Refert Hyginus, hunc fuisse cancrum, qui à Iunone in Herculem cum Hydra Lernæa pugnantem, immissus fuit: qui quum pedem ejus momordisset, ab Hercule occisus est, & à Iunone inter sydera collocatus. ¶ Cancer item, [καρκίνος, καρκινώμα. Gal. *Chancre.* Ital. *Cancero infermita.* German. Der Krebs / ein Krankheit die vmb sich frisset. Hispan. *El cancer ò caratan enfermedad.* Pol. *Cancer mamie.* Vng. *Folyoso fene.* Ang. *A cankor, or spreading disease in the bodie.*] morbus est ab atra bile efferv. scēte proficiscens, cùm alias corporis partes, tùm mulierum mammas in primis infestans, quæ menstruo non purgantur. Dictus cancer, vel quòd paulatim serpat cancri piscis similitudine: vel quòd venas circa se habeat extensas, instar brachiorū cancri: vel quòd pertinaciter hæreat, ut solet cancer, si quid chelis non apprehenderit. Est autem & in hac significatione, uti in duabus præcedentibus, masculini generis, & secundæ declinationis. Cato de Re rustica: Eadem brassica vulnera putrida, cancrosque purgabit, sanosque faciet. ¶ Grammaticorum nonnulli in hac significatione neutri generis esse tradiderunt, & tertiæ declinationis, decepti Ovidii loco, quem opinionis suæ corroborandæ causa solent adducere: Vtque malum late solet immedicabile cancer Serpere, & illæsas vicinis addere partes. Qua in re nimium profectò puerīliter fallūtur, non animadvertentes, adjectivum Immedicabile, nō cum nomine Cancer, sed cum dictione Malum, cohærere. ¶ Cancrō Orci, dixit Apuleius, pro faucibus, & tenacibus stationibus, quasi cancellos. ¶ Cancros lepori comparat, κρείττοι ἀνεύπτοι συγκρίσεις. De supra modum dissimilibus. Etenim ut leporum celeritas, ita & cancrorum tarditas nota est. ¶ Cancer leporem capit, κρείττων λαγῶς αἱρεῖ. De qua re nequaquam verisimili, dictuque absurda, velut si quis dicat ab indoctissimo superari doctum. Cācrum rectè ingredi doces, κρείττων ἐρῶν βαδίζειν διδάσκεις. De eo qui docet indocilem. Refertur in Plutarchi Collectaneis, pertinetque ad genus ἀδιδακτοις. ¶ Huic finitimum est quod Aristophan. in pace: Οὐκοῦν ποιήσεις τὸν κρείττονα ἐρῶν βαδίζειν Οὐδ' ἐπὶ τῷ κεφαλῷ ποιήσεις ὕστερον οὐδέν. Id est, Ambulet ut cancer rectà, haud efficeris unquam: Ne quicquam efficies ubi res erit antè peracta. Hoc velut oraculum poëta facetus pronuntiat: Quod à natura sit insitum, nullo cortiges negotio. Nam cancris genuinum, obliquè ingredi.

Canchrys, κόγχρυς, Libanotidis fœcundæ semen est, Dioscoridi lib. 3. cap. 70.

Canderinon, Lapithon, laphas, species est, quam Oxalida vocant, verus ramex.

Cāndāulūs, καυδαύλος, Opsonii genus fuit ex carne elixa, pane, & casco Phrygio, cum anetho, & pingui jure. Vide Cœlium Rhod. lib. 20. cap. 14.

Candefacio, Vide CANDEO.

Candēlā, A candore luminis dicitur. [נר *ner*. λύχνος, κηρός. Gal. *Chandelle, torche cierge, en telle chose esclairant.* Ital. *Candela.* Ger. Ein Kertz / ein liecht. Belg. Een Kaarse. Hisp. *Candela y candil.* Polon. *Swieca.* Vng. *Gyertya.* Ang. *A candell.*] Iuven. Satyr. 9: candelam apponere valvis. Plin. lib. 13. cap. 13: Lapidem fuisse quadratum circiter in medio, arctè vinctum candelis quoquò versus. Loquitur de lapide in quo reperti sunt lib. Numę. Hermolaus: Candelæ, inquit, sunt quacunque constant materia, scirpis, tædā, sevo, cera: uti mirum non sit, libros Numæ candelis involutos tradi. Candelas sebare, Columel. lib. 2. cap. 22.

Cāndelābrum, penul. prod. Instrumentum in quo figitur candela ad lucendum: [מנורה *menorah*. λυχνία, κηρεστήριον. Gal. *Chandelier.* Ital. *Candeliero.* German. Ein Kertzstock / ein liechtstock. Hispan. *El luger donde se pone el candil.* Polon. *Swiecznik, lichtarz.* Vng. *Gyertya tartó.* Ang. *A candlestick.*] dicitur, quòd in eo candelæ figantur, autore festo. Cicer. 6. Verr. Iam verò lectos æratos, & candelabra ænea. Sic 4. Verr. Martial. de candelabro Corinthio, lib. 14: Nomina candelæ nobis antiqua dederunt, Non norat parcos victa lucerna patres.

Candēo, es, ui, n. f. Candidus sum. [לבן *lebben*. λευκός εἰμι. Gal. *Estre blanc.* Ital. *Essere bianco.* Germ. Weiß seyn. Belg. Witt seyn. Hispan. *Emblanquecerse.* Pol. *Bielsze sye.* Vng. *Fehér vagyok.* Ang. *To be white or shyning.*] Virg. 4. Aeneid. Candentis vaccæ media inter cornua fundit. Ovid. 11. Metam. Candida de nigris, & de candentibus atra. ¶ Significat etiam ignitum esse. [קדח *kadhach*. αἴθειν, ἐκκαίειν. Gal. *Estre embrasé, se reluire & estre blanc de force d'estre embrasé & tout au feu.* Ital. *Deventar di fuoco.* Ger. Glühend seyn / feurig seyn. Hisp. *Encenderse.* Pol. *Zarzyć sye.* Vn. Izzó vagyok. Ang. *To be heate and glowing redde.*] Cic. 2. Offic. Qui cultros metuens tonsorios candente carbone sibi adurebat capillum. Composita, Excandeo, & Incandeo, à quibus Excandesco, propriè vehementer incendor, inflammorq; Cato de Re rustica: Nam si sub tecto coquas, quū bitumen & sulphur additum est, excandescet: hoc est, incēdetur, & inflammabitur. Transferuntur etiam ad iram, θυμός, quòd ea est, velut ignis animum incendens, & vultum hominis quodam candore perfundens: vel quia, ut sol quātò candidior, tanto ardentior: ita animus, dum concitatus est, inflammatus, incensus & candescens dicitur, ut tanta mentis commotio significetur. Cælius Cic. Id postquam resciit, excanduit, & me causam inimicitiarum quærere clamitavit: id est, ita vehementer incensus est. Hinc Excandescentia, quæ est (ut Cic. quarta Tusculana inquit) ira nascens, & modò exsilitens, θυμός. Incandesco, candens & ignitus fio. Metamorph. lib. 7: Non secus exarsit, quàm quum Balearica plumbum Funda jacit: volat hoc, atque incandescit eundo: Et quos non habuit, sub

buit, sub nubibus invenit ignes. Est & recãdeo, à quo Recandesco, quod est rursus candesco: & accipitur pro Calefacio. Ovid. lib. 1. Metamorph. Ergo ubi diluvio tellus lutulenta recenti. Solibus ætheriis altoq; recanduit æstu.

Cāndĕsco, Ignitus fio, Ignesco. [קדח kadhéch. πυρόομαι. Gal. S'embraser, devenir feu. Ital. Divenir di fuoco. Germ. Gluend oder feurig werden. Hispan. Encenderse. Pol. Rozpalony zestem, fuscesie odegna. Vng. Meg tüzesedöm. Ang. To make boat or glowing white.] Ovid. 2. Metamor. -cutrusque tuos candescere sentit. ¶ Candescere etiam album fieri significat. Tibullus lib. 1: -liceatq; caput candescere canis.

Cāndŏr, ōris, m. t. Albedo splendori conjuncta. [לבן labán λαμπρότης. Gal. Blancheur, lucur, pureté, bonne foy. Ital. Bianchezza, candore. Ger. Weisse, gnuterkeit. Hisp. Blancura con lustre. Pol. Bial' ości. Vng. Fehérség. Ang. Whitenesse, glowing reddenesse, verprightnesse.] Plautus in Men. O, solem vides, statim ut occæcatus est, præ hujus corporis candoribus. Plin. lib. 12. cap. 14: Thus probatur candore. Cicer. 2. de Nat. deor. Nam Solis calor & candor illustrior est, quàm ullius ignis: quippe qui immenso mundo tam longè lateq; colluceat. Dicitur & per metaphoram candor animi à Cicerone multis in locis, pro synceritate & puritate animi.

Cāndĕfăcio, aft. 1. Candidum facio. [הלבין hilbin. λευκαίνω. Gal. Faire blanc, blanchir. Ital. Imbiancare. German. Weiß machen, weißgen. Hisp. Emblanquecer. Polon. Obielam. Vng. Meg feiérithem. Ang. To make white.] Plautus in Mostel. Vna opera ebur atramento cãdefacere postules. ¶ Aliquando etiam Candefacere, est candentem & ignitum reddere. [πυρώδης. Gal. Echauffer tellement quelque chose qu'on la face reluisante & come blanche. Ital. Scaldare talmente una cosa che si paia bianca. German. Glüend machen. Hispan. Encender. Polon. Rozpalam. Vngar. Meg tüzesedöm. Ang. To make glowing hoat or fire.] Plin. lib. 34. cap. 8. Vbi inter lapides candefactos funditur. Hinc excandefacio, Candens & ignitum facio: unde Ferrum excandefactũ: hoc est, candens & ignitum. Per translationem accipitur pro ira inflammare, ὀργίζω.

Cāndĕo, es, penult. corr. Candorem habeo, subcandidus sum. [לבן lebán. Gal. Estre blanc, tirer sur le blanc. Ital. Essere vn poco bianco. German. Weiß, glinzerechtig seyn. Belg. Blincken, wit gat, oftewit maken. Hispan. Ser blanco por desuera. Polon. Szwieca sie bielo. Vng. Fehérlem, feiérlem. Angl. To be some what white.] Plin. libro 8. insigne ei in dextro latere candicans macula.

Cāndĭdātĭf, æ, pro albedine. [λευκωπία. Gal. Blancheur, couleur blanchastre, tirant sur le blanc. Ital. Bianchezza. Germ. Weisse. Hisp. Blancura. Pol. Iasniaca sçie. Vng. Feiérség. Ang. Blearlooing, making faire or white.] Plin. lib. 37. cap. 13: Fictitiæ scarificationis candicantiam fugiunt.

Cāndĭdātŭs, a, um. Alba veste indutus. [λευκοφόρος, λευκοχίτων. Gal. Vestu de blanc, blanchi. Ital. Vestito di bianco. Germ. Mit weissem Kleyd angethan. Hisp. Cosa vestida de vestia blanca. Pol. Wbial' a sukiir vbrany. Vng. Feiér ruhában öltözöt. Ang. Clothed in white.] Plautus Rud. Ergo vos æquiùs erat candidatas venire, hospitasq;. Item qui luce quadam nitente perfusus. Vnde Lactantius immortalitate nos veluti candidatos esse, eleganter dixit. ¶ Candidati etiam dicebantur, qui ad alicujus magistratus, aut dignitatis petitionem aspirabant, οἱ περιοιόμενοι τὴν ἀρχὴν ἢ ἀξίωμα, à toga candida, quàm per id tempus induebant, sive ad denotandum integritatem, quòd solus hic color sincerus ac purus, & minimè inquinatus est: sive, ut perspici ab omnibus possent. Ire autem candidati per comitia solebãt, suadendo, rogando, submittendo se omnibus, & nudato etiam corpore, cicatrices ostendendo. Cicero pro Muræna: Nec candidatis ista beniguitas adimenda est, quæ liberalitatẽ magis significat, quàm largitionem. Inde per translationem aliarum quoq; rerum petitores Candidati dicuntur, sicut à Quintiliano, Candidatus eloquentiæ, & à Plinio in Paneg. Candidatus gloriæ, & immortalitatis: ab Hieronymo, Candidatus fidei. Ex quibus ostenditur Candidatus construi cum genitivus sit: candidatus Consulatus, Præturæ, Quæsturæ, qui petit consulatum, Præturam, Quæsturam.

Cāndĭdŭs, da, dum, Albus, lucens. [לבן lebán. λευκός, ἀργός. Gal. Blanc, reluisant, resplendissant. Ital. Candido, bianco. German. Weiß, glissend. Belg. Wit, blanck, schynende. Hispan. Blanco con lustre. Pol. Bial' y. Iasnaci sçie. Vngar. Fehér, világos. Ang. Wheite, shyning.] Servius in 3. Georg. Aliud est candidum esse, id est, quadam nitente luce perfusum, aliud album, quod pallori cõstat esse vicinum. Itemque candidum propriè dicitur quod sit cura: album quod sit natura: & candido nigrum, albo verò fuscum opponitur. Cor. Front. de diff. vocab. ¶ Sumitur etiam Candidum αἰθὲς, Pro ignito. [Ang. Fiery, bright shyning like fire.] unde ferrum candidum vocamus, quum accensum est & ignitum. ¶ Et quia inter colores candidus purissimus est, accipitur etiam Candidum pro puro, & syncero, & minimè fucato. Horatius 1. Epist. Albi nostrorum sermonum candide judex. Et candidus sermo, λαμπρὸς λόγος, Græcis dicitur oratio dilucida perspicuaque, à colore qui inter cæteros plurimum habet lucis. ¶ Interdum candidus ponitur pro Fœlici: tractum à Thracibus, qui diem fortunatum, albo: adversum nigro designarunt. Catullus: Fulsêre verè candidi tibi soles. Horat. lib. 2. Ser. -hunccine solem Tam nigrum esse mihi? id est, tristem & exitiosum.

Cāndĭdē, Purè, syncerè, benigné. [εἰλικρινῶς. Gal. A la bonne foy, simplement. Ital. Da huomo da be, di puro cuore. Ger. Einfeltiglich, trewlich, ohne betrug, gütiglich. Hispan. Simple y paramente. Polonice, Szczerze, otwarcie. Vngar. Keszesen, igazdan. Anglice, Simplie, vprightlie.] Cælius Ciceroni: Caveundum tibi erit, ne parum simpliciter, & candidè posuisse inimicitias videaris.

Cāndĭdŭlus, a, um, diminutivum. [λευκόπυρος. Vng. Feiérbetske. Ang. Somewhatte white.] Cic. 5. Tusc. Candiduli dentes, venusti oculi, color suavis.

Cāndĭdo, as, act. p. Candidum facio. [הלבין hilbin. λευκαίνω. Gal. Blanchir, faire blanc. Ital. Imbiancare. Germ. Weißgen, weiß machen. Bel. Wit maten. Hispan. Emblanquecer. Polon. Bielenie. Vng. Meg feiérithem. Ang. To bleache, to make white.] Pomponius: Vellem lixivio candidans. Plinius: Cujus radice utuntur ad candidandos capillos.

Cāndĭfĭco, as, idem. [λευκόω. Vng. Meg feiérithem, feiérre tesztem. Ang. To make white.] Nævius: Polliens sese, & succis herbarum candificans cutem.

Cāndĭdātōrĭŭs, a, um, περιοιόμενος: ut, Candidatorium munus. Cicero ad Attic. lib. 1: Nos in omni munere candidatorio fungendo summam adhibebimus diligentiam.

Candetum, Galli appellant in areis urbanis spatium centum pedum, quasi Centeatum: in agrestibus autem pedum cẽtum quinquaginta quadratorum justum Candetum vocant. Ex libello variorum autorum de Limitibus.

Candosoccus, in vitibus quid dicatur, docet Colum. lib. 5. ca. 4. his verbis: Nõnullos tamen in vineis characatis animadverti, & maximè heluenaci generis prolixos palmites, quasi propagines summo solo adobrucre, deinde rursùs ad arundines erigere, & in fructum summittere quos nostri agricolæ Morgas, Galli Candosoccos vocant. [Ger. Eyngegrubet oder eyngeiegte Gärten der Weinrebem.]

Canella, Vulgò Cinnamomum, idq; Italico idiomate, & à mercatoribus.

Caneo, Vide CANVS.

Canentas, Capitis ornamenta veteres dixêre. Festus.

Cānĕphŏrā, penult. corr. f. p. [κανηφόρος. Ger. Die ein Zeine auff dem Haupt tregt.] Virgo dicitur quæ more Attico sacra in cistulis reposita capite sustinebat. κάνα enim Græci dicunt, quę nos Canistra, & per diminutionem Canistella. Cicer. 6. in Verrem: Habe Canephoras, deorum simulacra restitue.

Cani, canorum, Vide CANVS.

Cania, æ. Vrticæ sylvestris genus. Plin. lib. 21. cap. 15: Et in sylvestri quæ dicitur Cana, acrior, caule quoque mordaci, fimbriatis foliis.

Cānĭcæ, f. p. Furfures ab antiquis dicebantur. [Germ. Kleyen oder Krisch vom Mõl. Polon. Otroby, osipka dla psów. Vngar. Korpa. Ang. Skouffe or brans of wheate.] teste Festo, eò quòd canes iis pascerentur. Vnde Canicaceum panem, furfureum dicimus. Pacuvius: Qui apud te, quasi servus, est canicaceum panem.

Cānĭcĕps, Genus animalis faciem caninam habens. κυνοκέφαλος. Plinius libro 7. capite 2, tradit in Asiæ montibus genus hominum esse canino capite, pro voce latratum edentium, quos vocat κυνοκέφαλους: nos etiam Caniopites vocare possumus.

Canicula, Vide CANIS.

Cānīnŭs, Vide CANIS.

Cānĭs, gen. comm. Animal domesticum satis notum. [כלב chéleb. κύων. Gal. Chien ou chienne. Ital. Cane. Germ. Ein Hund. Belg. Een Hont. Hisp. Can, perro. Pol. Pies. Vngar. Eb, kutya. Ang. A dogge, or bitche.] A' canendo dicitur, quòd nocte in custodia, & in venando signum voce det. Terent. In Phorm. Introiit in ædes ater alienus canis. De hoc Columel. libro 7. cap. 12: Quis hominum clariùs, aut tanta vociferatione bestiã vel furem prædicat, quàm ille latratu? quis famulus amantior domini? quis fidelior comes? quis custos incorruptior? quis excubitor invenitur vigilantior? quis denique ultor aut vindex constantior? De genere autem & natura canum, vide Plin. libro 10. cap. 63, & Xenophontem in opere de Venatione. ¶ Dicebant & veteres etiam in singulari Canes, quemadmodum Varro libro de lin. Lat. 6 probat ex Ennio: Tantidem quasi fœta canes sine dentibus latrat. Lucilius de litera R. Irritata canes quod, homo quam planium dicit Scaliger in Varronem. ¶ Canis item piscis marinus est, ita dictus, quòd cani similis sit. ¶ Canis præterea ludi talaris signum,

quod unum duntaxat punctum continebat: ideo damnosus canis appellatur à Propertio: Semper damnosi subsiluêre canes. Canis ad cibum, κύων ἐπὶ βρῶσιν. De iis qui in suum properant exitium. Qui canem volunt occidere, cibo ostenso allicunt. ¶ Teipsum non alens, cancs alis, αὐτὸν οὐ τρέφων, κύνας τρέφεις. In eum dicebatur, qui quum per inopiam sibi quæ sunt ad vitam necessaria, suppeditare non posset, conaretur, aut equos, aut famulos habere domi, splendidisque vestibus indui. ¶ Cum cane simul & lorum, κυνὶ τὸν ἱμὰν καὶ τὸν ἱμάντα. Eudemus indicat dici quotiès simul omnia pereunt, ut nihil omnino sit reliqui, ne spes quidem recuperandi quod perijt. ¶ Cani das paleas, asino ossa, κυνὶ δίδως ἄχυρα, ὄνῳ ὀστᾶ. Quum res præposterè distribuitur: veluti si quis indocto inurus mittat literarium, erudito flosculos & gladium, bellicúmve, militi librum. ¶ Canis ad proprium vomitum, κύων ἐπὶ τὸν ἰδίον ἐξέμεσμα. Quadrat in eos qui relabuntur in eadem flagitia, à quibus aliquando sunt expiati. Refertur in Epist. D. Petri. ¶ Digna canis pabulo, ἄξιος κύνων τῶν βρωμάτων. Fermè perindè valet ac si dicas, Dignus operarius mercede sua. Refertur à Suida. Quadrabit in hominem non usquequaque rejiciendum atque inutilem. ¶ Canem excoriatam excoriare, κύνα δέρειν ἐκδεδαρμένον. Suidas ait dici solere de iis qui iterum ea patiuntur, quibus aliquando fuerunt afflicti. Aristophanes in Lysistrata. Diogenianus ait convenire in eos qui frustra sumunt operam. Sunt qui putant magis quadrare quum quis affligit afflictum. ¶ Canis festinans cæcos parit catulos, κύων σπεύδων τυφλὰ τίκτει. In eos jaciebatur, qui nimio festinandi studio, rem parum absolutam edunt: ut si quis operis parum elimati præcipitet editionem. Galenus lib. de Semine. ¶ Canis in præsepi, κύων ἐν τῇ φάτνῃ. In eos dicitur, qui nec ipsi fruuntur re quapiam, neque reliquos item sinunt uti. Quandoquidem canis in præsepi nec ipse vescitur hordeo, & equum vetat vesci. Lucian. adversus indoctum. ¶ Objicere canibus agnos, ἀρνοβόλειν τοῖς κυσὶν ἀρνεῖον, dicebatur qui imbellem & litium imperitum calumniatoribus & exercitatis exponeret, quòd genus sit animal omnium maximè imbelle. Refertur à Diogeniano. ¶ Et canis podice, εἰς κυνὸς ἀρνοῦ. Dictum videtur à Luciano pro eo quod est, rebus anxiis atque angustis, quòd ea pars arctior sit huic animanti: quamobrem & exernunt difficiliùs. ¶ Canis sæviens in lapidem, κύων ὀδὰξ τὸν λίθον δαγκανόμενος. Competit in eos qui mali sui causam imputant non ipsi autori, sed alteri cuipiam. Plato de Rep. & Pacuvius apud Nonium. Invitis canibus venari. Hoc Adagio Plautus in Sticho significare videtur non sat feliciter succedere quod à nolentibus extorquetur. ¶ Canis vindictam, κυνὸς δίκαν. Macedonicum adagium, in eos qui præter expectationem pœnas dant iis, quos aliquando læserunt. Natum ab Euripidis tragici poëtæ interitu, qui à canibus fuit discerptus. ¶ Canis caninam non est: proverbium, ad quod allusit Iuvenalis: -parcit cognatis maculis similis fera. Varro libro 6. de lingua Latina. ¶ Canis sydus leporem fugientem sequitur: habet in lingua stellam unam quæ propriè appellatur Canis, magnam quidem & splendidam, in capite alteram, quam nonnulli Sirion dicunt. Sunt ergo duo canes in cœlo, major scilicet & minor: sed Canem dicendo, majorem intelligimus. Minor enim canis Canicula dicitur: quæ quia integrum diem in ortu atque occasu Canem præcedit, à Græcis προκύων, vocatur. Hæc etiam Antecanis, & Sirius dicitur. Cicero: Anteeanem, Procyon Graio qui nomine fertur. Oritur XVII. Calend. August. Occidit, sed non tota, post dies quadraginta: idque dierum spatium, Dies caniculares appellamus, eò quòd sydus hoc iis diebus in medio cœli centro sit, conjunctumq; cum Sole duplicet calorem quo dissolvuntur corpora, & evaporantur. Dicta Canis, quòd corpora morbo afficiat, & nimio calore mordere videatur.

Canis, Plin. libro 8. cap. 40: Garamantem regem canes ducenti ab exilio reduxêre, prælianteis contra resistentes. Propter bella Colophonis, itemque Castabalenses cohortes canum habuêre, eæ primæ dimicabant in acie: nunquam detrectantes: hæc erant fidelissima auxilia, nec stipendiorum indiga. Pugnasse adversus latrones canem pro domino accepimus. Fidelissimi, ut inquit Plinius, ante omnia homini sunt canes. Colum. lib. 7. cap. 12.

Cānĭcŭla. f. p. diminutivum à Cane, quum est fœm. gen. [κυνίδιον. Gal. Petite chienne. Ital. Una picciola cagna. German. Ein Hundtin. Belg. Een Hondeten. Hispan. Perra pequenna perrita. Polonicè, Suka, pssica. Vng. Kutyacska, ebetske, eb kölyök. Ang. A little bitche.] Cicero 3. de Nat. deor. At illud non modò non arrogantis, sed potiùs prudentis, intelligere se habere sensum & rationem, hæc eadem & caniculam non habere. ¶ Accipitur & pro signo cœlesti, ἀστέρι. Columell. lib. 10: Quumque peracto solstitio usque ad ortum Caniculæ, qui ferè dies triginta sunt. ¶ Hinc caniculares dies, αἱ ἀστρικαὶ τῶν κυνῶν ἡμέραι.

¶ Dicebatur præterea, hoc nomine tali latus, quod unitatem ostendebat, in quod converso talo, deponebatur ab eo qui jacta egerat, nummus unus, aut quantum inter se pacti fuerant, sine aliquo lucro: idcirco damnosa canicula vocabatur. Persius: -damnosa canicula quantum Raderet. ¶ Canicula item genus piscis marini, apud Plin. lib. 32. ca. 11. ¶ Canicula item de homine mordaci apud Gellium lib. 4. cap. 20: Qui jurabat cavillator quidam, & Canicula, & nimis ridicularius fuit.

Cānīnŭs, a, um, Quod est ex cane. [κυνοῦς. Gal. De chien, des appartenances de chiens. Ital. Di cane. Germ. Hundisch, was vom Hund ist. Hispan. Cosa de cano à perro, perruno. Polon. Psy. Vng. Ebbol valo. Ang. Of a dogge, doggish or curlish.] Plinius: Sanguine canino nihil contra toxica præstantius est. Vnde canini dentes, post primores: de quibus in dictione DENS. Et caninum prandium abstemium, in quo nihil vini potatur: quoniam canis vinum non bibit. Vide Aulum Gellium libro 15. capite 29. Canina cœna, idem. Plautus in Cas. Hàc ibo, caninam cœnam spero meliorem fore. Et canina facundia. Sallustius apud Nonium Marcellum, in dictione Rabula: Canina, ut ait Appius, facundia exercebatur. Hieronymus ad Rusticum monachum, Pomparum ferculis procedunt in publicum, ut caninam exerceant facundiam. ¶ Caninum studium, ars oratoria per contemptum, ut Canina eloquentia, apud Quint. libro 12. cap. 9. Et Isid. lib. 3. de summo bono. Columella initio operis: Sed ne caninum quidem (sicut dixêre veteres) studium præstantius, locupletissimumque adlatrandi, & contra innocentes, ac pro nocentibus neglectum à majoribus, à nobis etiam concessum intra mœnia, & in ipso foro latrocinium.

Cānārĭŭs, a, um, Quod ad canem pertinet: [κυνοῦς. Gal. De chien. Ital. Canino, cagnesco. Ger. Von jem Hund gehört. Hisp. Cosa de cano à perro, perruno. Vngar. Ebböl, tartozó. Ang. Of a dogge.] ut, Lappa canaria, quæ canibus adhæret. Augurium canarii. Plinius libro 18. cap. 3: Augurio canario agendo dies constituatur, prius quàm frumenta vaginas exeant, & antè quàm in vaginas perveniant.

Cānātim, adverbium significans ad similitudinem canis. [ἀνὰ κυνοῦς. Gal. En chien, en facon de chien. Ital. Cagnesca mente, in cagnesco. German. Auff Hündische weis. Hispan. En manera de cano à perro. Polon. Psyinskie. Vngar. Eb modra. Angl. Like a dogge.] Sicut Bovatim, ad similitudinem bovis. Cnidius Figulus in Comment. Grammat. ut citat Nonius: Sunt etiam assimilanter dicta hæc Canatim, Suatim, Bovatim, quæ ab animalibus sumuntur.

Cānīstrum, & Canister, [Io. fil. κάνεον. Gall. Panier ou corbeille faicte d'osier. Ital. Canestro, cesto, paniere. German. Ein Korb. Hispan. Canasta. Polon. Kosz. Vng. Kosar. Ang. A panier or basket made of wickers or osiers.] Fiscella, cista viminea: à Græco κάνεον, α, in ι, mutato. aut à κάνεον quod idem significat, teste Hesychio. Virgilius: -Cereremque canistris Expediunt. Palladius: Salygnis canistros fieri debere virgultis: quia genus hoc oleum dicitur adjuvare. ¶ Hinc fiunt diminutiva Canistella & Canistellus, κανίσκιον, κανιστήριον.

Cānnă. f. p. [קנה kaneh. κάννα, βόρυζα. Gal. Canne, roseau. Ital. Canna. Germ. Ein rohr. Belg. Een riet. Hispan. Canna. Pol. Rura, trzcina. Vng. Nád. Ang. A cane or reede.] Arundo, licet minor sit, & major calamo. Ovidius: -& pigram velabat canna paludem. Columel. lib. 5. de arundineto: Ea est autem senectus, quum vel exaruit situ, & inertia plurimum annorum, vel ita densatum est, ut gracilis, & cannæ similis arundo prodeat. Strabo scribit in Africa ad cubitos quinos longas, crassitudine verò digiti minoris cannas nasci.

Cānnĕŭs, a, um, adjectivum, Quod ex cannis conficitur. [καλάμινος. Gal. De canne ou roseau. Ital. Di canna. German. Röhrin, das auff Rohren gemacht ist. Hispan. De canna. Pol. Trzcinnego, rurkowaty, dziurkowy. Vng. Nádbol valo. Ang. Made of canne or reedes.] Vnde Columella: Canneas tegetes vocat, storias ex cannis confectas, quæ ad excipiendam olivam arboribus substerni solebant. Sic enim ait libro 12. capite 50: Vrceï quibus oleum progeritur, canneæ tegentes, quibus oliva excipitur.

Cānnĕtum, n. s. Vbi cannarum copia est. [καλαμῶν. Gal. Lieu où croissent les cannes ou roseaux. Ital. Canneto. German. Ein ort da viel Rohr wachsen. Belg. Riet. Hispan. Cannaveral, Lugar donde nacen cannas. Pol. Trzcyniecho. Vng. Nádas, nád termö hely. Ang. A place where canes or reedes growth.] Palladius: Lilieta cannetis ponenda sunt.

Cānnăbĭs. f. r. [κάνναβις. Gal. Du chanvre, chenevis. Ital. Canepa. Germ. Hanff. Belg. Kemp. Hisp. El cannamo. Pol. Konop. Vng. Kender. Ang. Hemp.] penult. corr. Herba est, ex qua fiunt chordæ. Persius: Tun' mare transilias? ubi torta cannabe fulto Cœna sit in transtris? ¶ Dicitur & Cannabum, Palladius lib. 3. cap. 6: Hoc tempore cannabum seris.

Cānnābĭnĕŭs, a, um, & Cannabinus, a, um, Quod est ex cannabe [κανναβίνος]. Gal. De chanvre. Ital. Di canape. Ger. Hänffin/das auß hanff gemacht ist. Hisp. Cosa de cannamo. Pol. Konopny. Vng. Kendebbi vaio. Ang. Of hemp.] Columell. lib. 7: Cannabinis q; funibus cornua jumentorum ligato.

Cānnĭtæ cameræ. Dicuntur in agrestibus ædificiis ex canni constructæ. καλαμῶνες κεραμοῦν, ut est apud Pallad. libro 1. tit. 13.

Cĭno, is, cecini, cantum: sed ejus composita faciunt præteritum in ui, diuisis syllabis, significatque propriè canere, voce modulari [שיר shir זמר zimmer. ἄδω. Gal. Chanter. Ital. Cantare. German. Singen. Hisp. Cantar. Pol. Spiewam. Vng. Enekelök. Angl. To singe.] Plinius libro 10. cap. 29: Merula canit æstate, hyme balbunt. Cicero 4. Acad. Quum cornix cecinerit. ¶ Hoc canere poëtæ dicuntur: quoniam versus rhythmica ratione compositos, cantando pronuntiare consueverunt. Virgil. 1. Aeneid. Arma virumque cano. ¶ Canere etiam is dicitur, qui fides, organaque pulsat, aut qui tibias inflat. Cicero 1. Tuscul. Igitur Epaminondas, princeps meo judicio Græciæ, fidibus præclare cecinisse dicitur. Idem 2. de Orat. Quemadmodum tibicen sine tibiis canere, sic orator sine multitudine ac populo bene eloquens esse non potest. ¶ Canere receptui, τὴν σάλπιγγι σημαίνειν, σαλπιστικὸν σημαίνειν, significat post conflictum milites à pugna revocare, quod fit cantu tubarum & clangore. Livius 6. bel. Pun. Legionum ardor ingens ad hostem insequendum fuit: sed Flaccus receptui cani jussit. ¶ Contrà, Canere bellicum, πολεμικὸν σημαίνειν, τὴν πολεμικὴν σάλπιγγα σημαίνειν, Est milites tubæ clangore ad bellum accendere. Cicero in Orat. Alter incitatior ferrur & de bellicis rebus canit etiam quodammodo bellicum. ¶ Sed quia veteres laudare versibus solebant, factum est, ut Canere pro laudare capiatur. Virgilius 7. Aeneid. -regemque canebant. Et pro prædicare, & cum quodam, ut exaudiri possit, canore proferre. Martialis: Quicquid fama canit, donat arena tibi. ¶ Canere idem etiam quod vaticinari. Cicero in Sextiana: Non hæc à me tanquam fata canebantur. Idem in Catil. Quæ ita nobis consulibus facta sunt, ut hæc quæ nunc fiunt, canere dii immortales viderentur. Idem in Orat. pro dom. Et Virgil. Sola mihi tales casus Cassandra canebat. ¶ Canere eandem cantilenam dicitur is, qui molestus est, sæpiùs eandem inculcans. Terent. in Phorm. Cantilenam eandem canis. ¶ Intùs canere dici soleris, qui privati commodi studiosus, quicquid agit, id omne ad domesticam sert utilitatem. Cicero in Rullum adversus legem Agrariam: Atque hoc carmen hic Tribunus plebis non vobis, sed sibi intùs canit. ¶ Haud canit paternas cantiones, οὐ πατρῴους ᾄδει τόνους. De eo jactatum, qui à paternis moribus degenerat. ¶ Canit, ἄδει ἔξω, pro, nugaris, ineptis, frustrà loqueris: etenim qui canunt non videntur rem seriam agere. Frustra canit, ἄδει ἄδηλα: De iis qui frustra suadent. ¶ Sibi canere, ἑαυτῷ ᾄδειν, dicitur qui non ad alienum arbitrium facit quippiam, sed animo obsequens suo. Hujus verbi composita sunt, Accino, quod est ad aliquid, vel juxtà cano. παρᾴδειν, παρασυνᾴδειν. Concino, simul cano. Intercino, inter agendum cano. Occino, sive Occano, κατᾴδειν, convitium facio. Percino, canendum persevero. Procino, canendo profero. Præcino, prædico, prædicino, & antè cano. Recino, rursus cano. Horatius libr. 1. Carm. Quem deum cujus recinit jocosa Nomen imago. ¶ Interdum significat in contrarium cano. Inde frequentativum Recantare, idem significans, quod retractare, & quod semel à nobis malè aut dictum aut scriptum est, revocare, & congruè quod Græci eodem modo dicunt παλινῳδεῖν. Item libro 1. Carmin. Nunc ego malitibus Mutare quæro tristia, dum mihi fias recantatis amica Opprobriis. Et Succino, quod est submissa voce cano. Et omnia habent penultimam corripiam.

Cāntĭo, onis, f. t. Cantus. [זמירה zemirah שיר shir. ἀοιδή. Gall. Chant, chanson. Ital. Canto, canzone. German. Ein gesang. Hisp. Canto, cancion. Polon. Spiewanie, piosnka. Vngar. Enek. Ang. Singing, a songe.] Plautus in Sticho: Lepidam & suavem aliquam cantionem occipio.

Cāntĭŏcŭla, diminutivum. [ἀοιδάριον. Pol. Piosenka. Vngar. Enekecske. Angl. A songe of light matter.] Cicer. 5. de Finib. Vidit Homer. probari fabulam non posse, si cantiunculis tantus vir uteretur tractetur.

Cāntŏr, oris, m. t. Cantus, & elegantia quædem, ac consonantia. [זמירה zemirah, שיר shir. Gall. Son accordant. Ital. Canto, concento, accordo. Germanice, Ein tiebucher zusammenstimmender stim. Belg. Sang. Hispanice, Canto acordado, tiadera, gala o galanteria. Polon. Spiewanie zgodne. Vngar. Enek fig, egy arsint valo enekles. Angl. Melodious singing.] Ovid. 5. Metamorph. Nec tamen ille canor mulcendas natus ad aureis. Virgil. 4. Georg. -nanque morantes Martius ille æris rauci canor movebat.

Cāntŏrĭŭs, a, um, adjectivum, Vocalis, sonorus. [λιγυρὸς, φωνεῖν, μελῳδόφωνος. Gallicè, Resonans, doux & accordant. Italicè, Sonoro, canoro. Germanicè, Wolthönend/wolsingend. Hispanicè, Cosa que mucho suena à resuena. Polon. Glosny, sprzyczak, brzmiący. Vngar. Hangos szavu. Ang. Lowde, shrill.] Plautus in Pœn. Canora hic voce omnire temperent. Cic. de Senect. Omnino canorum illud in voce splendescit. Virg. 6. Aeneid. Thracia fretus cithara, fidibusque canoris.

Cānōrŏsŭs, a, um, idem. [Vng. Hangos. Ang. shrill.] Gellius: Collectam coactamque vocem, & magis claros, canorosque sonitus facit.

Cāntĭcŭm, s. p. Carmen, canticum. [שירה zemirah, שיר shir, ἀοιδή, μελῳδία, ᾆσμα. Gallicè, Chanson. Ital. Canzone. Germ. Ein gesang/ein lied. Belg. Sanck/een liedeken. Hispanicè, Cancion, canto. Polon. Piosnka. Vngar. Enek. Ang. A songe.] Cicero 1. de Orat. Neque ex scholis cantilenam requirunt. ¶ Accipitur & pro verborum jactatione, denuntiatione, & rumore. [Angl. A speache or tale commonlie used, a rumour.] Brutus ad Cicer. libro 11: Nam de tuo periculo, crede mihi, jactatione verborum, & denuntiatione periculi speraré eos te perterrefacto, adolescente impulso, posse magna consequi præmia: & totam istam cantilenam ex hoc pendere, ut quàm plurimum lucrifaciant. ¶ Cantilenam eandem canis, τὸ αὐτὸ ἀεὶ λέγεις ἄσμα. De eo qui molestus est sæpiùs eandem inculcans: nihil enim odiosius, quà quod semper idem est. Dorio in Phorm. Terent.

Cāntĭcum, n. s. Propriè est elegans & lasciuus cantus. [שיר shir. ᾠδή. Vngar. Eneklés. Ang. A balade, the ditties or mater of a songe.] Quintilianus: Sit poëtæ lectio cum suavitate quadam gravis, & non quidem profè similis (quia carmen est, & se poëtæ canere testantur) non tamen in canticum dissoluta.

Cāntŏr, m. t. & Cantrix, f. t. Verbalia. Qui vel quæ canit. [שר shar. ᾠδός, ἀοιδός. Gall. Chanter. Ital. Cantore. Ger. Ein sanger/oder sangerin. Hispan. Cantor. Polon. Spiewak albo, spiewaczka. Vngar. Kántor, kántálo, enekös. Ang. Which he singeth.] Plautus in Trin. Cantrices, cistellatrices, nuntii, raptores panis & peni. Cic. 1. de Orat. Ita & tibi Iurisconsultus ipse per se nihil, nisi leguleius quidam cautus & acutus, præco actionum, cantor formularum, auceps syllabarum. Mentiuntur multa cantores, πολλὰ ψεύδονται ἀοιδοί. In eos quadrabit qui ad gratiam loquuntur, & auribus blandiuntur. Inde ductum, quòd cantores hoc modo spectantes ut delectent ac placeant, plerq; canunt in laudem auditorum falsa. Aristot. lib. 1. Metaph.

Cāntŭs, us, m. q. à Cano: Cantio, symphonia, vocis inflexio. [זמירה zemirah זמרה zimrah, μέλος. Gallicè, Chant, chanterie. Ital. Canzone. Germ. Ein gesang. Hisp. Cancion. Pol. Spiewanie. Vng. Enekles. Ang. A songe, singing.] Virg. 8. Aeneid. Tum Salii ad cantus incensa altaria circum Populeis adsunt evincti tempora ramis. Cic. de Orat. 2: Qui enim cantus moderata pronuntiatione, pro dulcior inveniri potest? ¶ Cantus etiam incantatione, seu magicis carminibus accipitur. [Anglicè, A charme, enchantment.] Tibull. -nempe hæc eadem se dixit amores Cantibus, aut herbis solvere posse meos.

Cāntō, as, frequentativum à Cano. [השיר hesshir שר shar זמר zimmer. ᾄδω. Gall. Chanter. Ital. Cantare. German. Singen eine sangens. Hispanicè, Cantar. Polon. Spiewam. Vngar. Enekölök. Ang. To singe.] Plinius libro 11. cap. 26: Mares cantant in utroque genere. Terentius in Eunuch. Cantatū provocemus Pamphilam. Plautus in Epid. Conducta veni, ut cantarem fidibus seni. ¶ Item Cantare, pro incantare. [Ang. To charme, to enchante.] Virgil. in Pharmaceutria: Frigidus in pratis cantando rumpitur anguis. Vbi Servius: Cantando, dum incantatur. Nam gerundivus modus ab omni verbo similiter procreatur: unde modo cantando à passivo, ait, quum suprà ab activo dixerit: Cantando tu illum. ¶ Cantare item pro celebrare, collere laudibus, ὑμνῳδεῖν. Cicero ad Atticum: Nam, ut scis, jam pridem illum canto Cæsarem. Ab hoc verbo fiunt Cantatio, ᾠδή. ¶ Composita sunt Accanto, Excanto, Incanto, & Recanto.

Cāntĭtō, as, penultima correpta, frequentativum à Canto sic quentativo formatum. [πολυᾴδειν, πολυῳδεῖν. Gall. Chanter souvent. Ital. Cantare sovente. German. Offt singen/vbvnd etlichs stuck singen. Hispanicè, Cantar muchas vezes. Polonice, Vilemiqpus spiewam, posciewam. Vngar. Gyakran enekölök. Angl. To singe often.] Terentius Adelph. Facturum credo, ut habeas qui cum cantites. Cicero de clar. Orat. Vtinam extarent illa carmina, quæ multis seculis ante suam ætatem in epulis esse cantitata à singulis convivis, &c.

Cāntātŭs, participium. [ᾠδός. Ang. Which is songe, praised.] Statius 1. Syl. Asteris & Iuttis totam cantata per urbem.

Cantātŏr. Qui consuevit canere. [שר shar משורר messhorer. ᾠδὸς μονῳδός. Gall. Chanter. Ital. Cantore. Germ. Ein sanger. Hisp. Cantor. Pol. Spiewak. Vng. Enekös. Ang. A singing man.] Martialis lib. 13: Cantator cygnus funeris ipse sui. ¶ Cantator fidibus. Fidicen, κιθαρῳδός. Gell. lib. 16. cap. 19: Vetus, inquit, & nobilis Arion cantator fidibus fuit.

Cāntātrīx, f. p. [משוררת *mosjhararith*, ᾠδός. Gal. *Chanteresse, chanterelle.* Ital. *Cantatrice.* German. Ein sengerin. Hispan. *Cantera.* Polon. *Spiewaczka.* Vngar. *Enekes asszony.* Angl. *A singing woman.*] Claudian. Implorat citharas, cantatricesq; choreas.

Cāntāmĕn, inis, n. t. pro incantatione accipitur. [לחש *lahasjth.* φαρμακεία. Gall. *Enchantement, enchanterie.* Ital. *Incantamento, incanto, incantesimo.* German. Verzauberung. Hisp. *Obra de encantar de palabras, encantacion.* Polon. Czarowanie. Vngar. *Bűvölés.* Ang. *Inchantment, witchcraft.*] Proper. O utinam magicæ nolsem cantamina Musæ.

Canocersea, Helxine apud Dioscor. lib. 4. cap. 42.

Canon, κάνων, Tributum erat frumentarium, quod Aegyptus, Africa, & Sicilia statum populo Romano quotannis pendebant. Asconius Pædianus tria facit tributorum genera, Canonem, ut in portoriis & rectigalibus: Oblationem, ut in vini distractione, & Indictionem, quæ & Collatio, & collecta dicitur à Cic. lib. 2. de Orat.

Cānōn, onis, pen. gen. corr. m. t. Latinè regula. [משקל *mosjhkal.* κανών. Gall. *Reigle.* Ital. *Regola.* German. Ein regel, ein richtschnur, richtschnur. Hispan. *Regla.* Polonicè, *Linia wedrownama krzem, sjnur cjesielska.* Vng. *Régula, szabot rend.* Ang. *A rule.*] Cic. ad Tiron. Sed heus tu, qui κανὼν esse meorum scriptorum soles, unde illud tam ἄκκανον, Valetudini fideliter inserviendo? Plin. lib. 34. cap. 8: Fecit & quem canona artifices vocant, lineamenta artis ex eo petentes, velut à lege quadam. ¶ Canon etiam lorum scuti, in quod brachium immittitur. [Pol. *Pas u tarczi.* Vng. *Pajzsy.*]

Canonicus, a, um, Regularis κανονικός.

Canonizo, as, act. p. ad regulam examino, regula & regulamen-to, κανὼν & κανονικὸν ποιῶ.

Canor, Canorus, Canorosus, Vide CANO.

Cantā, pro cantata veteres usi sunt. Festus.

Cāntārīs, Vide CANTHARVS.

Cāntēs, pluralis numeri tantùm, & fœminini generis. Fistulæ sunt organorum. [Germ. Orgelen pfeiffen. Vng. *Organa tsövei.*]

Cāntātōr, Cantatrix, Cantatio, Vide CANO.

Cānthārīdēs, Gemmæ species, quæ scarabæorum effigiem habet: quippe Græci κανθάρους vocant scarabæos. Plinius libro 37. capite 11.

Cānthārīs, cantharidis. [κανθαρίς. Gall. *Cantaride, ver ou mouche verde & venimeuse.* Ital. *Cantarella verde & lucida come oro, che si pasce sui rosolici.* Germanicè, Cantarides / sind grüne Kefer. Hispanicè, *Abadejo animal pequeuno ponconoso.* Pol. *Chrząszcz zielony na rośnie albo oldrzewie zwierzem.* Vngar. *Edu termő fenyes, és mérges pók.* Ang. *A green worme venimouse and shyning like gold.*] Vermis terrenus viridis, auri colore superlucens: in summitate ramorum fraxini & olivæ nascens: cujus succus in venas ingressus, & venenum interimit, & humano corpori applicitus, vesicas plenas humore facit. Ovidius: Cantharidum succos dante parente bibat. Plin. li. 29. cap. 4: In cantharidibus magna quæstio: quoniam ipsæ venena sunt potæ, vesicæ cum cruciatu præcipuo. Cic. ad Pætum lib. 9: Cujus accusante L. Crasso cantharidas sumpsisse dicitur. ¶ Cantharis etiam à quibusdam appellatur herba, quæ κανθὶς Dioscoridi. Latinis Fumaria, & Officinis *Fumus terræ* dicitur.

Cānthārīs, κάνθαρος, penult. corr. Poculum quod Baccho tribuitur, sicut Scyphus Herculi: à cantharo, navigii genere. [Vngar. *Kanna.* Ang. *A ing or great pott to drinke in.*] Plin. libr. 33. cap. 11: C. Marius post victoriam Cimbricam cantharis potasse Liberi patris exemplo traditur. Virg. Aeglog. 6: Et gravis attrita pendebat cantharus ansa. Vlpianus scribit Cantharos esse, per quos aquæ saliunt. ¶ Et Cantharus, piscis nomen est apud Plin. lib. 32. cap. 11. Columel. lib. 8: Nam & halecula modò capta, & cantharus, exiguusque gobio. Ovid. Cantharus ingratus succo tum concolor illi Orphus, &c. ¶ Est item Cantharus Græcis, quem Latini Scarabæum vocant, ex genere insectorum, qui circa animalium fimum ferè versatur, pilulas ex eo conficiens, aversisq; pedibus voluntas. De hoc multa Plin. lib. 11. cap. 28, & Aristophanes in Cantharo. Vide Cælium lib. 8. cap. 5. ¶ Aetnæus cantharus, Αἰτναῖος κάνθαρος, De magnis & fœdis. Aristoph. ¶ Cantharus pilulam. Adagium est in eos, qui castigati sæpiùs, nihil proficiunt: sed quod pertinaciter semel arripuerunt, pertinaciùs fovent. Quod enim est animali ingenitum, nulla prorsum arte viceris. Ductum adagium à pilularum: id est, orbicularium stercorum illa volutatione, quæ est cantharis admodum familiaris. Cælius lib. 8. cap. 5. ¶ Est item Cantharus, cœleste signum in Aquario, ex tribus cõstans stellis. ¶ Cantharus item Comicus Atheniensis fuit, cujus scripta memorantur à Suida.

Cānthērĭum, καανθήριον, Vehiculi genus, de quo Senec. Epist. 87: M. Cato Censorius cantherio vehebatur Æthiopico.

Cānthērĭus, [κανθήριος & κανθήλιος. Gall. *Chantier ou chevron.* Ital. *Canthiere.* Germ. Ein gehrd der Rehm. Hisp. *Pecha del à parra.* Pol. *Podpora winnich latorośly, tyka winna.* Vngar. *Lugas karó.* Ang. *A reyle or barre, a kind of instrument in a vineyarde.*] Genus jugi in vinea, de quo Columell. lib. 4. cap. 12: Itaq; aut veteres, ne novæ radicē agant, arundines binas singulis vitibus applicabimus: aut si regionis conditio permittit, vetera deponemus hastilia, quibus annectuntur singulæ transversæ pericæ, in imam partem ordinis: quod genus jugi *Cantherium* vocant rustici. ¶ Cantherius equus. [κανθήριος, ἱππος καστρατος. Gall. *Cheval chastré, hongre.* Ital. *Cavallo castrato.* Ger. Ein Roß den verschnitten ist, ein Wunch. Belg. Een ruyn. Hispan. *Cavallo castrado.* Vng. *Herélt lo.* Ang. *A gelding or gelded horse.*] Cui testes amputati sunt, ut fiat mansuetior. Varro: Et ideò quòd semine carent, Cantherii appellantur: distat ab equo, sicut capus à gallo. ¶ Cantherii item dicuntur, qui subjici solent à fabris materiis, dum moles arborum secant: Vulgus *Caballos* vocat. ¶ hæc Cantherii tigna dicuntur. Vitruv. lib. 5: Et Cantherii prominentes ad extremā suggrundationē. Supra cantherios templa. ¶ Item Cantherius, ut autor est Varro, mons est in Sabinis.

Cānthērĭŏlŭs, diminutivum, pro parvo pedamēto. [κανθήριον, κανθήλιον. Polon. *Tyczka.* Vngar. *Karótska.* Ang. *A little reyle or barre.*] Colum. li. 11. cap. 3: Deinde quum fecerint caulem, humilioribus quasi Cantheriolis interpositis, rigorem stylorum conservato, &c.

Cantherinus, a, um, adjectivum, Plaut. in Menæch. Certè hæc mulier cantherino ritu astans somniat. Solēt enim equi stantes somniare, autore Plin. lib. 10. cap. ult. Cantherinum hordeum. Columell. libr. 2. cap. 9: Proximus est his frumenti usus hordei, quod rustici *bevastrum*, quidam etiam *cantherinum* appellant. ¶ Cantherinum lapathum, Latini Rumicem appellant. Plin. lib 20. cap. 21.

Cānthērĭātŭs, a, um, Colum. lib. 5: Quæ pædaminibus adnixæ singulis jugis imponuntur, eas rustici *cantheriatas* appellant.

Cānthŭs, thi, m. f. [חשק *chisjlsjlhuk.* κανθός. Gallice, *Le fer du tour d'vne roue, les bandes d'vne roue.* Italicè. *Il ferramento che va intorno à vna ruota.* Ger. Ein eysin schinen der rederen. Belg. Datt schene, dat yser rontom trade. Hispan. *Cinchо de la rueda de carreta.* Polon. Wormant. Vng. *Pánt (anagy) kerék talpan vale vas.* Ang. *The strake of a carte, the yron wherewith the carte wheeles ar bounde.*] Ferrum quo rotæ extremitates vinciuntur. Persius: Verrentem sese frustrà sectabere canthum. ¶ Canthos etiam Græci angulos oculorum vocant.

Canticum, Cantilena, Cantio, Cantito, Vide CANO.

Canto, Cantus, Vide CANO.

Cānŭs, a, um, Cui canent, sive albent capilli præ senectute. [שב *sab.* πολιός. Gallicè, *Chenu, grisson, qui a les cheueux blancs.* Italicè, *Canuto, bianco.* German. Graw / der weisse oder graue haar hat von seines alters wegen. Belg. Grys. Hispan. *Blanco à causa de cabellos.* Polon. Szywy. Vngar. *Ősz, vén.* Ang. *Hoare, gray for age.*] Plautus in Asin. Cano capite cuculum uxor ex lustris rapit. Idem in Bacch. Cano capite, atque alba barba. ¶ Transfertur & ad alia aut, Cani montes, albi ex nive. Cana fides. Virgil. 1. Aeneid. Cana fides & Vesta. Vbi Nonius: Canam fidem, veterem, & antiquam interpretatur. ¶ Cana veritas. Varro in Eudæ. Et ecce de improviso accidit cana veritas, Atticæ philosophiæ alumna.

Cani, orum, substātivè, pluraliter tantùm. [שיבה *sibah.* πολιός. Gall. *Blancs cheueux, grisons, chenus.* Ital. *I capegli canuti.* Germ. Die graueu haar. Hispan. *Las canas de la cabeça.* Pol. *Szywe włosy.* Vngar. *Ősz hay.* Ang. *Gray or whyte heares.*] Capilli albi in capitibus senum. Cicer. de Senect. Non cani, non rugæ repentè autoritatem afferre possunt.

Cānĕo, es, ui, n. t. propriè de capillis dicitur in senibus, quū albescunt. [שב *sab.* πολιός. Gall. *Grisser, grissonner, deuenir chenu & blanc.* Ita. *Venir canuto.* Ger. Graw werden. Belg. Wit eest gras worden. Hisp. *Encanecer.* Pol. *Szywieć.* Vngar. *Meg ősülök.* Ang. *To haue gray, or haue white heares.*] ¶ Per translationem autē accipitur pro senescere: & de aliis rebus quàm hominibus dicitur. Cicer. 1. de Legib. Quercus huic loco non deerit, quæ Mariana dicitur: eaque (ut ait Scævola) de fratris mei Mario, canescet seculis innumerabilibus. Idem de Clar. Orat. Quumq; ipsa oratio jam nostra canesceret, haberetque suam quandam maturitatem, & quasi senectutem.

Cānĭtĕs, f. t. & Canitudo, f. q. Capillorum albedo, qualem in senibus conspicimus. [שיבה *sibah.* πολιός. Gall. *Blanchisseure de cheueux, blanche vieillesse, quand l'homme est chenu & grisson.* Italicè, *Bianchezza, canutezza.* Germanicè, Graw des haurs besonders

Insuper vestitus. Belg. Grysbeert. Hispan. Canas dolet cabellos. Polon. Sywqua. Vngar. Szürke. Ang. Whitnesse of heare or age.] Plin. Et ipsa jam canitie venerabilis. Idem lib. 11. cap. 37: Canities hominis tantùm, & equis. Plautus: Stultus est adversus ætatem & capitis canitudinem. Varro Aboriginum: Sed nèque vetulus cantherinus, quàm novellus, melior: nec canitudini comes virtus.

Cānūsĭnātŭs, Dicitur qui est indutus Canusina veste. Martial. lib. 1: Vt canusinatus nostro Syrus assere sudet.

Cāpĕcĭtās. Vide CAPIO.

Capax. Vide CAPIO.

Cāpĕdo, inis. Vas in sacris usitatum, à capiendo dictum. [יום jam. ἀγγεῖον. Gall. Vn grand vaisseau, qui n'est loisir de grand valeur, & souvent aux sacrifices. Ital. Vaso da sacrifici. Germanice. Ein grosse schüssel. Hispanice, Vaso para sacrificar. Pol. Kessel sprzoky. Vngar. Alkezenbecz vaso eldöny. Ang. A great vessell of great value that serveth in sacrifices.] Plin. lib. 37. cap. 2: Sed Nero, ut par erat, princeps vicit omnes, quadringētis sestertiorum millibus capedinem unam parādo. Cic. in Paradox. Minus'ne gratas diis immortalibus capedines ac fictiles urnulas fuisse, quàm delicatas aliorum pateras arbitramur?

Cāpĕdŭncŭlŭs, diminutivum. ὀλιγοστὸν τοῦ ἀγγείου. Cic. de Natur. deor. Doceba meliora me didicisse de colendis diis immortalibus jure pontificio, & more majorum, capedines, capedunculas, quas Numa nobis reliquit.

Cāpĕlli. Vide CAPER.

Cāpĕr, pri, m. f. Mas castratus in genere caprino. [צפיר hircus צפיר. Gall. Vn bouc chastré. Ital. Caprone. Ger. Ein beckbock. Belg. Een bock. Hisp. El cabron ò chivo castrado. Pol. Kozel wykolny. Vngar. Ketske, herélt ketske bak. Ang. A male goat gelded.] Mamalia: Dum jugulas hircum, fœtus & ipse caper. Nam Virgilius impropriè Caprum pro hirco posuit, quum dixit: Vir gregis ipse caper: sicut etiam impropriè brutum animal Virū appellavit. ¶ Dicitur Caper sive Capra à carpendis virgultis: rodit enim omne virgultum, & in primis vites, propter quod Bacchio immolari caper solebat.

Capĕ, f. p. quasi carpa, quòd virgulta carpat: vel quòd capter aperta: vel à crurum crepitu. Vnde & crepas eas antiqui vocabant. [αἴξ hœc αἴξ. Gall. Chevre. Ital. Capra. Germanice. Ein geiss. Belg. Een geit. Hispan. Cabra. Pol. Koza. Vng. Ketske. Ang. A she goate.] Pallad. de Re rust. lib. 2. cap. 3: Studiosè enim de agrestibus fruticibus pascuntur: atque in locis virgulta carpunt: itaque à carpendo capræ nominatæ. ¶ Matris ut caprá dicitur, τὴν μητέρα τὴν αἰγὸς καλοῦσιν. In spuriis dictum videtur, quorum pater incertus est, eaque gratia à matre denominantur. Dictum ab hœdis qui in caprilibus à matre dignoscuntur: nam à patribus haud quaquam possis. Potest & in jocum vertipoverbium, veluti si quis per lusum neget se patrem agnoscere, matrem scire, τὴν μητέρα τὴν αἰγὸς καλοῦμεν: id est, Matris vetere capra vocor. ¶ Capra ad festum, αἰγὸς ἐπὶ τὴν ἑορτήν. Dici solitum ubi quis in tempore ad negotium aliquod accederet: Aut, ubi quis commodè in suam perniciem offert sese. Nam in festis, maximè Bacchi, capram immolabant. Refertur à Plutarcho. ¶ Liberæ capræ ab aratro: ἐλεύθεραι αἶγες ἀρότου. Hemistichium est heroici carminis proverbiale, dictum olim ab iis qui se ab onere quopiam aut molestia liberatos gloriarentur. ¶ Est etiam Capra signum cœleste, quæ (ut poëtis placet) Amalthea capra fuit, cujus lacte educatus est Iupiter: quare postea inter astra eam collocavit. Columell. lib. 11. cap. 2: Decimo Calend. Ianuar. Capra occidit manè, tempestatem significat. ¶ Capram cœlestem orientem conspexerant, αἶγα τὴν ἀστέρα ἐπιτέλλοντα ἑωθινὸν. Hoc dici solitum in res quibus omnia feliciter, eque animi sententia succedebant, propterea quòd antiquitus opinione vulgi comprobatum est, qui capram illam Iovis altricem, & ob id in sideum relatam numerum, conspexissent, quicquid votis conciperent, eiusmodi compotes futuros.

Cāpĕlla, f. p. diminutivum à Capra. [αἰγίς. Gall. Chevrette, petite chevre. Ital. Capretta. Ger. Ein geisslin, ein geissin. Hisp. Cabra pequeña. Polon. Kozka. Vngar. Ketskécske. Angl. A yonnge goate.] Columell. lib. 7. cap. 6: Anniculæ, vel binæ capellæ (nam ternæ, ærae partum edit) submitti hœdum non oportet. Virg. Aeglog. 3: Tityre pascentes à flumine, rejice capellas.

Cāpĕllātŭs, m. f. Custos, exercitorque caprarum. [αἰγοβοσκός, αἰγοβοσκός. Gall. Gardeur de chevres, chevrier. Ital. Caprais. German. Geissenhirt. Hisp. Cabreriço que garda capras. Pol. Kozi pastucha. Vng. Ketske pásztor. Ang. A keeper or feeder of goates.] Varro 2. de re rust. cap. 3: Is enim quum in suburbano haberet agrum jugerum mille, & à caprario quodam, qui adduxit capellas ad urbē, denarios sibi in dies singulos dare audisset, &c. Colum. lib. 3. cap. 10. ¶ Capratius in æsu, αἰγοβοσκὸς τὸν κοιλόμενον. In hominem insatiatæ, aut etiam intempestivæ libidinis dictitabatur. Nam his horis capratii, diu seductis gregibus in umbra latitāt, lasciviæ solitis scribuntur. Autores Zenodotus, & Suidas.

Capreā, pen. correpta f. p. [צביה tsebiyah. ἀγρία ἐλαφος. id est, à videndo. Gallice Chevre sauvage. Italice, Capra salvatica. Ger. Ein reeh, ein rehbock. Belg. Een ree. Hispan. Cabra montes. Polon. Koza dzika. Vng. Vad ketske. Ang. A wilde goate.] Animal sylvestre, non solùm videns, seu perspiciens acerrime, sed & alius visum præbens. ¶ Asserunt enim medici huic animali intra viscera humorem quendam inesse, qui caliginem depellat oculorum, & obtusiores quoque visus exacuat. Martialis in distichis: Pendentem summa capream de rupe videbis, Casuram speres, decipit illa canes. Caprearum genera vide apud Plin. ¶ Est & Caprea vitis, dicta (ut inquit Varro) quod pariat capreolum. ¶ Ne caprea contra leonem, μὴ αἶγα λέοντι ἀγρίῳ: hoc est, ne longè inferior cum potentiore decertes. Diogenian. & Suidas.

Caprĕōlŭs, li, diminutivum à Capreus. [צבי tsebi. ἀγρία ἔλαφος. Gall. Petit chevreul sauvage. Ital. Capriolo. German. Ein rehböcklein, ein steinböcklein. Belg. Een Reebock. Hispan. El hijo de la cabra montes. Polon. Koziel ek dzyky. Vngar. Vad ketskétike. Ang. A little wild kid or roe, a roebucke.] Virgil. Aeglog. 2: Præterea duo, nec tota mihi valle reperti Capreoli, sparsis etiam nunc pellibus albo. ¶ Sunt etiam Capreoli, claviculi intorti in vitibus, & veluti quidam cincinni in tenerioribus pampinis apparentes, quibus vitis, veluti manibus quibusdam adminicula complectitur. [οἱ ἁπαλοὶ ἀμπέλων. Gall. Les petits tenons des vignes desquelles se tiennent, lient & entortillent entour quelque chose pour s'aider à monter plus haut. Ital. I vitticci cioè tralci con che le viti si leggono à i pali & intra se. Germanice, Die gabten so an den weinreben wachsen. Hispanice, Carcillos ò tuerctas de la vid. Ang. The tendrill of a wine wherewith it taketh holde or winneth about some thing.] ¶ Preterea Capreolus, Instrumentum rusticum est bicorne. [Gall. Instrument de fer qui à deux cornes pour mouvoir & rompre la terre. Italice, Instrumento à modo d'una zappa con dei denti de canar à i piedi delle vite. German Ein Karst. Hispan. Azada de dos dientes para cavar. Polon. Motyka. Vngar. Ketske, termésfogó, ketskefog. Ang. An instrument of iron, serving a vinere to digge with and hath two forkes.] Columell. lib. 11. cap. 3: Vere deinde prius quàm cœperit germinare, capreolis (quod genus bicornis ferramenti est) terra commoveatur.

Caprigĕnŭs, a, um, penultima correpta, Quod est ex caprarum genere. [αἰγοφυής. Gall. Qui est du genre des chevres. Ital. Di specie di capra. German. Von dem geschlecht der geissen. Hispan. Cosa de linaje de cabras. Pol. Kozego rodu. Vng. Ketske fay. Ang. That is of the kind of goates.] Plautus in Epid. Caprigenum hominum non placet mihi, neque patherinum genus.

Caprilĕ, penultima producta, Stabulum caprarum, Locus ubi capræ servantur. [αἰγίλιον. Gall. Le lieu & estable où les chevres logent, parc à chevres. Ital. Caprile. German. Ein geissstall. Belg. Een geitenstal. Hisp. Chiberal ò aprisco de cabras. Polon. Kozarnia. Vngar. Ketske akol. Ang. A goate stable.] Plin. libr. 28. cap. 10: Atq; in totum difficilius se recolligentes à serpentium ictu, in caprilibus optimè convalescunt.

Caprīlĭs, adjectivum. [Vng. Ketskéi.] ut, Caprilis casa, apud Eutropium lib. 5. in bello civili.

Caprillus, a, um, αἰγώδης, idem quod Caprinus, sicut ab ove ovillus. Vt, Stercus caprillum & ovillum.

Caprĭmulgŭs, Dicitur qui capras mulget. [αἰγοβοσκός, αἰγοπόμος. Gall. Tette-chevre. Ital. Quello che molge capre. Ger. Ein geissmelcker. Hispanice, Ordenador ò chupador de las cabras. Polon. Kozydoy. Vngar. Ketske fejő. Angl. That milketh goates.] Catul. Suffenus unus caprimulgus aut fossor Rursus videtur. ¶ Caprimulgi, Aves sunt merulæ aspectu; aliquanto grandiores, fures nocturni, interdiu non videntur, nec ipsæ videntur: intrant pastorū stabula, caprarumque uberibus propter suctum lactis advolant, qua injuria emoriuntur ubera. Hos Aristoteles à caprarum mammis, αἰγόθηλας vocat. Plinius libro 10. capite 40. [Germanice, Ein Vogel der zu nacht die Geissen saugt / ein Nachtraam.]

Caprīnŭs, a, um, Capreus. [αἰγῶδης. Gall. De chevres, des appartenances de chevres. Ital. Caprigno, di capra. Germ. Geissen. Hisp. Cosa de cabras. Pol. Kozy. Vngar. Ketskébbi vala, ketskéi. Ang. Of goates, or belonging to goates.] ut, Caprinus grex, Liv. 2. bell. Pun. Caprina pellis, Cic. 1. de Nat. deor.

Caprĭpĕs, pen. corr. capripedis. [αἰγίποδες, αἰγίποδος. Vng. Ketskelábu.] Qui pedes caprinos habet. Proper. lib. 3. Eleg. 17: Capripedes calamo pancs hiante canent.

Caprĭcōrnus. Vide suo loco.

Caprĭfĭcŭs. Vide suo loco.

Cāpĕro, ās, penult. corr. Frontem rugis contraho, & asperitatem vultus ostendo: [כהה chahah. קמט kamat. συσπῶ τὴν ὀφρύν. Gall. Rider, refrongner. Ital. Crespar la fronte. German. Die stirnen rumpffen / saur vnnd scheuflich schen. Hispanice, Rugar la frente. Polonice, Marszczyć, kwaszyć twarz. Vngar. Az homlokomat meg komorítom. Ang. To make wrinckles on the forehead or brows, to frowne, to lowre.] quod à crispis caprorum frontibus, vel à cornuum capri-

nuum caprinorum similitudine tractum est. Vnde & Caperatum, rugosum dicitur. [illegible]. Plaut. Quid illud est, quòd illi caperat frons severitudine? Varro Eumenidibus: Quin mihi caperatam tuam frontem Strobile omittis.

Cāpēsso, Vide CAPIO.

Caphura, [illegible], Actio, & Actuario Indiæ arbor est tantæ magnitudinis, ut sub singulis hominū centuriæ possint quiescere. Nascitur in montibus mari vicinis, materie levi, & ferulacea: gummiq; exudat ejusdē nominis, quod à recentioribus unguentis admiscetur: cujus longè maximus est proventus, quū cœlum fulgetris coruscat. Officinę Camphoram appellant.

Capidum, Genus vestimenti (inquit Festus) quo caput tegebatur.

Cāpillus, m. s. Quasi capitis pilus. [שער sehár. [illegible]. Gall. Cheueul ou perruque, poil. Ital. Capello. Ger. Haar deo haupts. Belg. Haer. Hisp. Cabello de la cabeça. Pol. Włosy na głowie. Vngar. Hay. Ang. The heare of the head, the bush.] Cic. in Pisonem: Erant illi compti capilli, & madentes cincinnorum fimbriæ. Quamvis & pro omni pilo sumatur. [illegible]. Plin. lib. 7. cap. 2: Ossibus humanorum capitum bibere, cutibusque cum capillo pro mantilibus ante pectora uti. Gellius capillum pro hœdino pilo posuit, quum ait: Nam si ovium lacte hœdi, aut caprarum agni alerentur, cōstat fermè in his lanam duriorem, in illis capillum gigni teneriorem. Capillorum affectus novem sunt, scilicet: Contorsio, decoloratio, quassatio, fractio, nutrimenti penuria, [illegible], canities, alopecia, fluxio. Contorsio in extremitate est capillorum habitus & connexio indivisibilis, adeò ut non possint augescere crines. Conquassatio autem hæc est, inæqualis crinium dissidentia, quæ fit forcipibus conbinatis, aut tonsis non dissimilis. Atrophia: id est, nutrimenti indigentia, & vehemens ex defectu gracilitas, propter quam non possunt crines crescere: [illegible] autem est quum lanuginosa est crinium superficies, similis his, qui sunt pulvere discissi & dissoluti. De fluvio capillorum est decidentia, sequens plerunque deficientes, aut qui ex morbo longo convalescunt. Canities est mutatio crinium in alborum ante maturum ætatis tempus. Alopecia, mutatio crinium est in candorem, quum crines veteres radicibus excidunt. Ophiasis est mutatio coloris, similis suprà dictis, at multò densior, etiam tunc quum tortuosi fiunt, & caput dividitur.

Cāpillāceūs, adjectivum. [[illegible]. Gall. De cheueux, delié & menu comme cheueux. Ital. Di capello sottile come capelli. German. Hārin/ von haar gemacht. Hispanicè, Cosa de cabellos. Polon. Włosiany. Vngar. Hay szakádsu. Ang. Of heare, made small lik heare.] Plin. li. 12. cap. 25: Balsamum tenui & capillacea coma, quod vocant entheriston.

Cāpillo, as, are, n. p. Est capillos facere. [[illegible]. Gall. Faire auoir cheueux, produire cheueux. Ital. Mettere capegli. Germ. Haar machen. Hisp. Hazer cabellos. Pol. Włosi zapuszczam. Vng. Meg haiasitom. Ang. To caust to haue heare.] Plin. lib. 37. cap. 11: Polythrix in viridi capillatur, sed defluvia comatum facere dicitur.

Cāpillātus, a, um, Qui crines lōgiores habet. [גמים tsommim. [illegible]. Gall. Cheuelu, qui porte longs cheueux, qui a grosse perruque. Ital. Capigliato, di longi capelli. German. Haarechtig/ der vil oder lang haar hat. Hisp. Cosa de luengos cabellos. Pol. Długowłosy. Vngar. Haiasu. Ang. Heaire, long beared.] Cic. de lege Agr. Non minus bene numinatus, quàm bene capillatus.

Cāpillāmentā, n. s. Dicuntur ipsi capilli. [ציצית tsitsith. צמה tsamah. [illegible]. Gall. Cheuelure, perruque. Ital. Crini. Ger. Die haar. Belg. Haer. Hisp. Los pelos. Pol. Włosy. Vng. Hay. Ang. The haires of head heare.] Apul. lib. 2. de Asin. Tanta est capillamēti dignitas, ut quāvis auro, veste, gēmis, omniq; cętero mūdo exornata mulier incedat, tamē nisi capillum distinxerit, ornata non possit videri. Plin. lib. 21: Herba croci est folio angusto, penè in capillamēti modum. ¶ Transfertur quoq; ad herbas & arbores. Colum. lib. 5: Qui non solū in eo erabāt, quòd primi anni capillamenta seminum intecta patiebantur. [illegible].

Cāpillārē, hujus capillaris, neut. gener. t. Reticum quo mulieres crines involvunt. [רדיד redhidh. [illegible]. Gall. Vne coiffe. Ital. Reticella. Ger. Ein haarhaubem. Hisp. El haluanego, ò capillejo de muger. Pol. Czepiec. Vng. Fökötö. Ang. A caule to couer the heare as maidens doe.] Martial. lib. 31 Non erubescit murice aureo nobis Dividere mœchæ pauperis capillare. ¶ Capillaris & Capillata arbor appellat, in qua tonsum capillū adolescentes suspendebant, quādo deponebant comam, deo eam sacrātes. ¶ Erat & in urbe Roma, teste Festo, arbor antiquissima, quā supra trecētos & septuaginta annos duraße cōperiū est, quæ capillata appellabatur, quòd Virginum Vestalium capillos ad eam deferre mos erat: cujus arboris meminit & Plin. lib. 16. cap. 44.

Cāpillitium, n. s. Capillamentum. [[illegible]. Ang. The hair of head heare.] Sic enim à capillo Capillitiū dicitur, ut à Famulo famulitium, à satellite Satellitium. ¶ Capillitium flavum. Apul.

Cāpillus Veneris, Herba sic dicta, quòd delapsos post alopeciam capillos recreat, sive quod capillorum fluores coēcet. [[illegible]. Gall. Capilli veneris. Ital. Capel venere. German. Mawrnouten / die man nennet frawenhaar. Hispan. Cabellillo de poza. Pol. Czerwone włoski, vel marki boszy włoski. Vngar. Arua leany hay. Angl. The hearbe venus heare.] Plin. Adiantum, polytrichon, & callitrichon appellat.

Cāpĭo, is, cepi, captum, act. t. significat accipio, Comprehēdo, Prehēdo. [לקח lakách לכד lacbádh הכיל hechil. [illegible]. Gall. Prendre, contenir, comprendre, tenir. Ital. Pigliare. Ger. Nehmen/ mit fassen. Belg. Neme. Hisp. Tomar. Pol. Przymuie, posiadam, heare. Vngar. Meg fogom. Ang. To tak to receiue, to containe, to hold.] Virgil. lib. 3. Georg. -cape sacra manu, cape robora pastor. Sed differunt: quia capere est cum affectu: Accipere quum quis non sic accipit, ut habet. Ideo, ut Vlpianus scribit, non videtur quis capere, quod est restituturus. Et capere est sponte, vel non sponte. Accipere tantum, sponte. Vnde dicimus: Cepi labores, Cepi molestiam, Cepi vel suscepi inimicitias: Accepi calamitatem, cladem, contumeliam, vulnus. Valer. Max. Vtnō coactus ensem accipere, sed suā sponte sumere videret. Habet interdū reciprocum usum: ut idē sit, Cepi voluptatē: &, Cepit me voluptas, Cepisti dolorē, [illegible]: Cepit te dolor, [illegible]. ¶ Quandoque significat facere. Terent. in And. Nō si capiundos mihi sciam inimicos homines omnes. ¶ Quādoque delectare, [illegible], inescare, irretire, ex translatione ferarum, venatusq;. Horat. 2. Serm. Te conjunx aliena capit, meretricula Davum. ¶ Quandoque propitiari. Lucret. lib. 2: Nec bene pro meritis capit, nec tangitur ira. ¶ Quandoq; decipere, [illegible]. Virgil. 2. Aeneid. -capitque dolis, lacrymisq; coacti. ¶ Quandoq; eligere, [illegible]. Terent. in Hecyr. Quum illum gnatum cepimus. ¶ Quandoq; perpetiri: ut apud eundē in Heavton. Dum abs te absum, omnes mihi labores, quos cepi, fuēre leves. ¶ Quandoque tenere, [illegible]: ut in Eynucho: Di boni quid turbæ ædes nostræ vix capient. Quandoque invadere, occupare, [illegible]. Cic. Navem quandam piratarum præda onustam cepere. Varro: Quid hic venator nō capit? Hinc vincti, Captivi dicuntur quòd non sui juris sint, sed in potestatem aliorum redacti, [illegible]. Quoniam autem qui ita capti sunt, non sunt amplius sui juris, sed libertate privati, ideo Captos quandoque pro privatis, sive impeditis accipimus. ¶ Mente capti, amantes: hoc est, qui mentis cōmpotes non sunt. Capti oculis, [illegible], qui officio oculorū privati sunt. ¶ Aliquando Capi, est amore accendi: unde Capti amantes dicuntur. Lucilius: Ne aspectu & forma capiare alienā. ¶ Item Capere usu, capere possessione, & præcisè capere, sine ulla adjunctione, pro acquirere ponitur à Iurecōsultis, Lei à quo. & l. 23. D. de usurpat. & usucap. & aliis multis in locis. ¶ Capere, verbum ad affectū acquisitionis magis refertur, quàm accipere. Nam plerunque accepisse dicitur, qui tamen adhuc nō acquisivit. l. naturalis. §. j. ff. de præscript. verb. Quanvis etiam capere dicimus eum qui rapit, vel simpliciter auferit. l. fi. de tutel. Sunt & qui accipere, de manu alterius, capere verò propria authoritate intelligunt. Sed hæc confundi aliquando monuit jam antea Alciat. Antamē fas est capere quàm accipere. l. aliud est capere. de verbor. signif. ¶ In summa hoc verbū sua habet significata pro diversitate rerum, cum quibus jungitur: ut Capere manu, est comprehendere. Capere oculis, videre: Capere auribus, audire: Capere mente, intelligere: Capere consilio, eligere: Capere astu vel dolis, decipere: Capere cantu aut voluptate, delectare. Virgil. 4. Georg. Carmine quo captę dum fusis mollia pensa Devolvunt. ¶ Capere consilium, est deliberare, [illegible]. Cic. Quum autē consilium hoc princeps cepisset. ¶ Capere rationem, est modum invenire, [illegible]. Plaut. Rationem cepi, ut & amanti obsequerēr, & patrem nō offenderem. ¶ Hujus verbi composita sunt, Accipio, à quo Præaccipio, Concipio, Decipio, Excipio, Incipio, Intercipio, Percipio, Præcipio, Recipio, Suscipio & Vsucapio, quæ antepenultimam correptam habent. ¶ Derivata sunt quæ sequuntur, Auceps, Forceps, Princeps, Municeps, Particeps.

Cāptūs, us, m. q. Comprehensio, capacitas, intelligēdi facultas. [לקח lékach. [illegible]. Gall. Capacité & portée. Ital. Capacità, la potenza ò possanza d' alcuno à fare ò intendere qualche cosa. Germ. Dy ergreifen des verstands. Hisp. El tome de algo para hazer ò entender alguna cosa. Polon. Poczęcie rozumu. Vngar. Értelem, ész, elme, meg fogás. Ang. Taking, capacitie or perceiuing.] Cicer. lib. 2. Tusc. Græci homines non latis animosi, sed prudentes, ut est captus hominum: quasi dicerēt, tām prudentes quàm capax prudentiæ est hominum natura. Apuleius dixit, supra captum cogitationis, pro eo quod est, suprà quàm quispiam cogitatione capere & complecti possit. ¶ Accipitur item Captus pro sorte & conditione. Terentius in Adelph. Præterea (ut captus est servorū) non malus: hoc est, ut se habet servorum conditio, sicut exponit Donatus.

Cāptūrā, æ, f. p. Actus ipse capiendi feras, aves, aut aliquid ejusmodi. [מלכודת malkódath מקוה mekkóah ציד tsaydh מלכודת malchódath.

malbhideth, ἁρπαγὴ λάφυρα. Gall. Prinse, proye, gain. Ital. Preda, preda. Ger. Ein fahung. Belg. Ennemi vanck. Hisp. El tomar. Pol. L'etu l'apanie. Vn. Fogó. An. Catching, taking.] Plin. li. 19. cap. 1: At piscium & alium capturam. ¶ Interdum præda, quæ capitur. Idem lib 10. cap. 10: Platea nominatur advolans ad eas quæ in Mau tese mergunt, & capita earum morsu corripiens, donec capturam extorqueat. ¶ Accipitur & pro quæstu. Suet in Calig. cap. 40: Exgenialorum diurnis quæstibus pars octava, ex capturis prostibularum, quantum quæq; uno concubitu mereret.

Captio, f. t. Ipse actus accipiendi, seu id per quod quis capitur. [מלכודת malchodeth לכד lichedh. ἁρπαγὴ, ἁρπαγμὸς. Gall. Prinse. Ital. Aquella cosa da pigliar. German. Ein fang. Hisp. Aquella obra de tomar, agibida. Pol. Vlapienie, semel'ewka. Vng. Fogas. Ang. Taking.] Cic. de Clar. Orat. Quanta esset in verbis captio, cùm in cæteris rebus, cùm in testamentis, &c. ¶ Captio, deceptio. [תרמית mirmah. δόλος, ἀπάτη. Gall. Deception, fraude. Ital. Fraude, inganno. Ger. Ein Betrug. Hisp. Engaño. Pol. Zdrada.] Plaut. Epid. Verum si plus dederis, referam: nulla in re captio est.

Captiosa est, deceptio. [Ang. Deceyuing.] l. si fundo. ff. de Act. empt. Hanc in contractibus, insidias verò extra eos fieri receptum est. l. j. ff. de minoribus. Captio item pro captatione bonorum. l. magistratus. ff. de mun. & honor. cum sum. l. Sed pro captura usurpatur, ut indicat Alberius.

Captiuncula, diminutivum. [ἀπατεωνίδιον. Pol. L'apka. Vng. Alnok gondolat, csalárdság. Ang. A captious cauill.] Gell. Quid autem legis istius propugnatores in illa captiuncula facient, in qua hæc esse necessum est.

Captiosus, sa, sum. Quod capit, seu decipit, & dolis plenum est. [ἐπιβουλος. Gall. Plein de tromperie, trompeur, amadouëur. Ital. Caponjo. Ger. Betrügisch, voll list vnd betrug. Hisp. Engañoso con asechanza. Pol. Chitry. Vng. Csalárd. Ang. That deceiueth and is guilefull.] Gell. Non esse captiosis quæstionibus respondendum. Cic. pro Quinct. Roscio: Quo nihil captiosiùs, neq; indignius dici potest.

Captiosè, adverbium, Vafrè, callidè, arguté. [ἀπατηλῶς, δολερῶς. Gall. Finement, trompeusement, par finesse & tromperie. Ital. Ingannevolmente, astutamente. Germ. Betrüglich, durch list. Hisp. Engañosamente. Pol. Zdradliwie, chytrze. Vng. Csalárdul, álnokul. Ang. Deceitfully.] Cic. 4. Acad. Si me, inquit, antè substinebo, nec diuinùs captiosè, interroganti respondeo.

Captiuus, m. f. Qui in bello captus est, & in hostium potestate detinetur. [שבוי sibhaüi. αἰχμάλωτος. Gall. Captif, pris des ennemis. Ital. Captiuo, prigione. German. Ein gefangener. Belg. Een gevangen. Hispan. Captiuo, prisionero. Pol. Posmaniec. Vng. Begyiy, rab. Ang. Captiue taken in warre, a prisonner.] Cic. 8. Philip. Diuinas seruitutem perpessi sumus, quam captiui frugi & diligenter solent. Virgil. 9. Aeneid. Præterea bis sex genitor lectissima matrum Corpora, captiuosque dabit.

Captiuitas, f. t. Ipsa detentio. [שבי sibhi. αἰχμαλωσία. Gall. Captiuité, seruitude aux ennemis. Ital. Cattiuità. Ger. Gefengtnuss. Hisp. Captiuidad. Pol. Poiecie. Vng. Rabság, fogság. Ang. Captiuitie.] Tacitus: Quocunque oculos Romanus intenderet, captiuitatem, clademq; & dira omnia oculis observari.

Capto, act. p. frequentativum à Capio: licet à primitivi significatione nonnihil deciscat. [מתה pittah לכד tsudh השיג hissigh. θηρεύω, ἁρπάζω. Gall. Guetter & taschier à prendre, cercher le moyen & voie quelque chose. Ital. Cercar via & modo da pigliar per inganno. Germ. Mit begir nemen / einem ding nachstellen. Belg. Na cenich iemt kom. Hisp. Asechar para tomar. Pol. Podchwicham, pal'apiam. Vng. Megikeresni valamit vtain fudhködöm. Ang. To endeuore to gewrak.] Idem est quod blanditiis & illecebris aliquid venari. Hic obsequendo captat auram popularem. Cic. in Pis. Inaria fuit ista, in hi crede, delectamenta penè puerorum, capitare plausus, vehi per urbem, conspici velle. Martial. Capto tuam: pudet heu! sed capto, Maxime, cœnam: Tu captas alias: jam sumus ergo pares. ¶ Aliquando Captare, est conati, decipere, ἀπατᾶν. Terent. in Hecyr. Injurium est autem ulcisci adversanos: aut qua via captent te illi, eadem ipsos capi? Martial. lib. 9. Dum me captares, mittebas munera nobis, Postquà cepisti, das mihi Ruse nihil. ¶ A' Capto rursus deducitur Capito, aliud frequentativum.

Captito, f. t. Venatio. [שיח sigh. θήρα, θηρεύω. Gall. Le soin ou quelque chose qu'on fait pour auoir quelque chose. Ital. Insinghe, piacuolezze fatte per auer qualche cosa. Ger. Das tantzen etwas zu vberkommen. Hisp. Asechanza. Pol. L'ewienie l'apanie. Vng. Hízelkedés valamiért. Ang. A diligent going about or endeuoring to take a gat.] Plin. in Proœm. lib. 14: Postquà cœpit esse captatio in quibus fertilissimo. ¶ Item ponitur pro nimia verborum exquirendorum diligentia. Cic. in part. Et illam disputandi prudentiam: concertatio captatioque verborum imitatur.

Captator, m. f. Venator. [מתחה mephatteh משיח mashigh. צַיָּד. θηρευτής. Gall. Pourchassant & faisant le guet pour auoir quelque chose, amadouëur. Ital. Chi insingha, adulatore per hauer qualche cosa. Ger. Ein nachtzager eines dings. Hisp. Asechador para tomar al go. Pol. L'ewiec missiewiec. Vn. Fogó, fogdoso, vadászó. An. He which a boute to get or tak any thing.] Cic. Captator ille popularis auræ.

Captatorius, a, um: [מתחה mephatteh. ἀπατεωνικός. Gal. Fraudulent, deceuoir. Ital. Fraudolente. Ger. Der betrüglich? nachstellung gebötig. Hisp. Engañoso. Pol. Chytri l'ewiec. Vng. Hízelkedő fo' dalkodó. Ang. Guilefull, deceitfull.] ut, Captatoriæ scripturæ, & captatoriæ institutiones: id est, adulatoriæ, ut interpretatur Papinianus & Cajus Iurisconsulti: quæ scilicet ideo factæ sunt ut vicissim hæres scribatur, aut saltem legatum consequatur ab eo, quem instituisti. Nam Captare, propriè est illecebris, donis, obsequio, & majorum spe aliquid aucupari.

Capesso, is, ivi, itum, secundum Priscianum, verbum activum. Idem quod capio, sive ad capiendum eo. [קחה lekach. λαμβάνω, ἁρπάζω, ἀπολαμβάνω. Gal. Prendre, empoigner. Ital. Capire, pigliare. Germ. Annehmen / ergreiffen. Belg. Nemen / entfangen. Hisp. Tomar. Pol. Biere, przymuie. Vng. Fogdosom. Ang. To take or receiue, to tak in hande.] Salust. lib. 2. Histor. Diversa, uti soleo, rebus perditis capessivit. Liv. lib. 1: Ergo ut segregaret pugnam, capessit fugâ. Similiter Apuleius: Dù simul illi & gratias agerè, & dona capessetem. ¶ Virgilius posuit pro Exequendum suscipio: -mihi jussa capessere fas est. Cicer. 1. Offic. Capessere Rempub. πολιτεύεσθαι. ¶ Plaut. in Asin. pro Immitto, recipio. Quò magis te in altum capessis, tàm æstus te in portù teterit. Idem in Amphit. Nunc pergam hera imperium exequi, & me domum capessam.

Capax, acis, om. gen. t. Quod capit, seu continet, aut continere potest. [כלל kolel רחב rachab מכיל mechil. δεκτικός, ἱκανός. Gall. Capable, contenant. Ital. Capace. Ger. Fähig / Das etwas fassen oder begreiffen mag. Belg. Begrypende / aannemende / vannende. Hisp. Cosa en que mucho cabe. Pol. L'atwi do poiecia, sporky. Vng. Befu. Ang. Able or apt to holde, take or receiue.] Plin. lib. 10. cap. 33: Hirundines utero capaci. Idem lib. 12. cap. 1: Capax quindecim convivarum triclinium. Cic. in Orator. Tamen non semper implet aures meas, ita sunt avidæ, & capaces, & semper aliquid immensum, infinitumque desiderant.

Capacitas, tatis, f. t. Spatium capiendi. [רחב מרחב rachab merchab. χωρητικὸν, ἱκανότης. Gal. Capacité, grandeur de lieu où il peut entrer beaucoup de choses. Ital. Capacità. Ger. Weite / es etwas fassen mag. Hisp. Aquella capacidad de caber. Pol. Szyrokość. Vng. Befogás. Ang. Capacitie, roumnesse or aptnesse to receiuing.] Cic. 1. Tusc. Virtù capacitatem aliquam in animo putamus esse, quo tanquam in aliquot vas, ea quæ meminimus infundantur?

Capis, idis, f. t. [κυλικεῖον, κυλικίδιον. German. Ein gattung eines Trinckgeschirrs / darein viel geht. Pol. Kubek, szyroko. Vng. Kis fazék, pohár, fiuler nyelés edény.] Poculi genus in sacris usitatum est à capiendo. Liv. lib. 10. ab Vrbe: Qui Iovis Opt. Maxim. ornatu decoratus, curru aurato per urbem vectus in Capitolium ascenderit, si conspiciatur cum capide & Lituo, capite velato vlitimam cædat.

Capisterium, n. f. Genus vasis rustici, quod tamen (ut Georgius Merula inquit) Scaphisterium melius dicitur. [σκαφίς. Ger. Ein Wash / sib oder reytern. Pol. Nalewka do czyszczenia. Vng. Tikeöb.] Colum. lib. 2. cap. 9: Quicquid exteretur, capisterio expurgandum erit: & semper quod propter magnitudinem ac pondus in imo subsedent, ad semen reservandum.

Capistrum, Capistro, capistras, Vide CAPVT.

Capitatus, Capitellum, Capitium, Capito, Capitulatum, Capitulatim, Capitulum, Vide CAPVT.

Capnias, ηγκριτος. Gemma est ex lapidum generibus, quod à veluti fumo infecta, unde & nomen accepit. Plin. lib. 37. cap. 9.

Capnion, Vide CAPNOS.

Capnitis, [ηγκριτος. Pol. Polna rosta.] Herba est eadem cum fumo tetræ. ¶ Est item Capnitis Cadmiæ species tenuissima, quæ è fornacibus flamma atque flatu egesta, ameris, lateribusque fornacum adhærer. Vide Plin. lib. 34. cap. 10.

Capnos, m. f. [עשן hasshan. καπνός. Gall. Fumee. Ital. Fumo. Ger. Ein rauch. Hisp. Humo. Pol. Para, Dim. Vng. Füst. Ang. Smoke.] Fumus. Hinc καπνία, dicta sunt ligna sicca, quæ sine fumo ardet. Et, Vinum Capnias, οἶνος καπνίας: hoc est, fumosum. ¶ Capnos etiam, sive Capnion, καπνὸς, Dioscorid. Herba est, quæ & fumus terræ vocatur: nascitur in segete hordeacea. [Germ. Erdtrauch oder rote taubenkröpffen.] Hæc lachrymas ut fumus provocat. Plin. lib. 16. cap. 7. & lib. 25. cap. 13.

Capnomantia, καπνομαντεία, Divinationis genus quod fiebat ex fumi dissectione, qui è thure in ara accenso emanabat. Qui verò hoc augurii genere utebantur, Capnomantes dicti sunt.

Capo, Vide CAPVS.

Cappa, καππαρὶς, Nomen literæ Græcæ, pro qua Latini utuntur c. Græci (ut Suidas docet) quum malum hominem volunt proverbio signare, unum cappa: quum pejorem duo: quum pessimum, tria habere cappa dixerunt, volentes eum intelligi esse Cretensem, Cilica, Cappadoca: qui singularis fuisse improbitatis existimantur. Vide Erasmum in proverbio: Tria καππαρὶς pessima, τρία κακὰ καππαρὶς.

Capparis.

Cāppĭris, f. n. [καππαρις. Gall. Des capres. Ital. Cappari. Germ. Kappren. Hisp. Alcaparra. Pol. Kappary. Vngar. Kaporna.] pen. corr. Frutex est firmioris ligni, sentiscosus, & humilis, baccis oleę, sed minoribus, quibus fatiscentibus emicat flos roseus, candidus, odoratusq; : qui postquam decidit, glans extuberat oblonga, seminis acinosi plena. Nascitur præcipuè in parietinis: hoc est, muris veteribus, & spleneticis prodest: seritur quoque in locis siccis, area circumessossa, parietęque ex lapidibus circundusto, ne latius evagata, sterilex reddat agros. Flos & baccæ in ciborum condimentis laudantur, eò quòd & expetentiam excitent, & lienem laxent, & pituitam per alvum exigant. Colum. Capparis, & tristes inulæ, ferulæque minores. ¶ Dicitur & Cappar. Pallad. Hoc mense mentha & pastinaca, thymum, & origanum, & cappar.

Capricōrnus, m. f. [αἰγόκερως. Gall. Capricorne, vn signe au ciel de vingt estoiles. Ital. Capricorno. Germ. Ein Steinbock. Hispan. Vn signo del cielo. Pol. Koza rogata. Vngar. Bak, cegheli iegy. Ang. Capricorne, an signe in heauen.] Cœleste signum, quod Pana fuisse existimant, qui in Aegypto repentino adventu Typhonis gigantis perterritus, posteriorem partem in effigiem piscis, priorem verò in formam hirci commutavit: cujus ingenium admiratum Iovem, ferunt hanc figuram in cœlum transtulisse. ¶ Alii volunt Capricornum Iovis fuisse collactaneum. Amalthea enim, cui Iupiter nutriendus datus erat, quum ipsa lac nō haberet, aluit eum lacte capræ, quæ duos habebat hœdos, quos Iupiter unà cum matre in cœlum transtulit. Stellam habet in naso unam, in pectore duas, in pede duas, inter scapulas septem, in ventre sex, in cauda duas. Cic. 2. de Natur. deor. Tum gelidum valido de pectore frigus anhelans Corpore semifero magno Capricornus in orbe.

Caprĭficus, ci, penultima product. Ficus est ex sylvestrium genere, nunquam maturescens: sed quod ipsa non habet, aliis tribuens. [ἐρινεός. Gall. Figuier sauuage. Ital. Ficaia saluatica. Ger. Ein wilder feigenbaum. Belg. Een wilden vechboom. Hisp. Cabrahigo. Pol. Fikanie dzikie. Vng. Vad fuge fa, vad fuge. Ang. A wilde fygge tree.] Gignit enim culices, qui ad ficus alias advolantes, ipsis maturitatem conferunt. Vide Plin. lib. 15. cap. 19. Dictam autem volunt Caprificum à carpendo, quòd parietes & maceries, atque adeò saxa ipsa sibi obstantia discerpat. Martialis: Marmora, Messalæ scindit caprificus.

Caprĭficāri, [Germ. Ein wilden feigenbaum zam machen. Ang. To husband or dresse wilde fygge trees.] Ficum proprium est, quò culices ex caprifici fructu (quas Grossos appellant) ad ipsas advolantes, lacteum humorem in eis contentum absumunt, easq; ad maturitatem perducunt. ἐρινεάζειν. Plin. lib. 16. cap. 27: In Cea insula caprifici triferæ sunt. Primo fœtu sequens evocatur, sequenti tertius: hoc fici caprificantur.

Caprĭficātĭo, onis. [ἐρινεασμός, ἐρινεασμός. Pol. Rozsi czepianie, iskori nasczepienie. Vngar. Elő fa lőia beszogatása. Ang. Husbanding or dressing of wilde fygge trees.] (ut hactenus interpretati sunt quotquot onomastico huic manus sunt amoliti) in arboribus dicitur, quotiès illarum cortex cultello finditur, ut commodiùs prorumpant, & crescant, similitudine caprifici, quæ ruptis muris intumescens exit. Qua in re quàm longè à veritate aberrarint, satis docebunt Plinii verba lib. 15. cap. 15. quæ hic subjecimus: Caprificus (inquit) culices parit: hi fraudati alimento in matre, putri ejus tabe, ad cognatam volant, morsusque ficorum crebro: hoc est, avidiore pastu, aperientes ora earum, atque ita penetrātes, intùs solem primò secum inducunt, cerealesque auras immittunt foribus apertis. Mox lacteum humorem: hoc est, infantiam pomi absumunt: quod fit & sponte. Ideoque siccis caprificus permittitur ad rationem venti, ut flatus evolantes in ficus ferat. Inde repertum, ut illatæ quoque aliunde, & inter se colligatæ, injicerentur fico: quod in macro solo & aquilonio non desideratur: quoniam sponte arescunt: loci situ, rimisque eadem, quæ culicum opera, causa perficit: necnon ubi multus, quod evenit maximè frequenti via apposita. Nanque & pulveri vis siccandi, succumque lactis absorbendi quæ ratio pulvere, & caprificatione hoc quoque præstat, ne decidant, absumpto humore tenero, & cum quadam fragilitate ponderoso. Ex quibus Plinii verbis constat, Caprificationem nihil aliud esse, quàm rationem quandam perficiendi, ut culices è grossis enati ad ficus advolent, humoremque eorum lacteo consumpto, ad maturitatem eas perducant. Id autem solet fieri duobus modis: aut enim circum ficeta ita solebant disponi caprifici, ut ventorum flatu culices è grossis enati ad ficus ferrentur: aut grossi aliunde petitæ, & colligatæ, in arborem injiciebantur.

Caprificālĭs dies, Vulcano sacer fuit, quo Attica æstivi mellis vindemias auspicabantur. Vide Plin. lib. 11. cap. 15.

Caprĭgĕnus, Caprile, Caprimulgus, Caprinus. Vide CAPRA.

Caprōnæ, arum, Iubæ, seu comæ in fronte devexæ, quasi à capite pronę. [צמה tsammah. κρόταφοι. Gall. Les crins qui pendent au dessus du front, le toufet qui pend dessus les yeux, comme des chenaux. Ita. Capelli che sono nella fronte, come delle donne. Ger. Das haar so vornen in die stirnen haugt. Hisp. Los cupetes, cabellos dela frente. Pol. Czuprina. Vngar. Szemes le fuggő widik, homlokon alafuggő fuvt hay. Ang. Women heare leyd out ouer thair forehead called gildy lockes.] Lucil. lib. 7. Satyr. (ut citat Nonius) Aptari caput, atq; comas fluitare capronas Altas, frontib. immissas, ut mos fuit illis. Hæ alio nomine dicuntur Antiæ. Ex Festo, & Nonio.

Caprūnculum, [Polonicè, Domoc.] Vas fictile, sic dictum quòd capax sit. Festus.

Capsā, f. p. Cista & repositorium, à Capio, quòd res insertę conditas capiat, vel à κάμπτω, quod est curvo. [ארון arghaz, κιβωτός, κάψα, κάδος. Gall. Coffre, casse, layette, boite. Ital. Cassa. Germ. Ein Kast: Kist. Hispan. Caxa ò arca. Polon. Kapsa, skrzynia, trumhl'a, tl'omok. Vngar. Szekrény. Ang. A coffer or chest.] Cicer. in Divin. in Verr. Mihi quàm multis custodibus opus erit, sitę semel ad meas capsas admisero.

Capsŭlā, diminutivum: à quo Capsella. [κιβώτιον. German. Ein trehgin: testin. Pol. Kapsczka. Vng. Szekrény doboz. Ang. A cocket, tille or coffer.] Plin. lib. 30. cap. 11: Stellionem inclusum capsulis subjiciunt capiti, Catull. Huc una è multis capsula me sequūt.

Capsārĭus, m. f. [κιβωτοφόρος. Gall. Qui porte les cassetins, paniers, ou coffres. Ital. Cassiere, chi porta la cassa ò libri. Ger. Ein Dienet welcher im Bad vmb lohn die Kleyder in den Kisten verhütet. Hisp. El que lleua la caxa, ò el libro al estuela. Pol. Rozpuszczacz, albo strzegł szat w łaźni. Vngar. Szekrény hordó. Ang. That beareth the fist or coffres.] Qui mercedis gratia, servandà in balneis vestimenta suscipit, custos capsarum. Sueton. in Nerone cap. 36: Constat quosdam cum pædagogis & capsariis uno prandio pariter necatos. ¶ Item Capsarius, qui portat libros, inquit Vlpian. ¶ Item Capsarii sunt qui capsas faciunt. L. ult. de jur. im.

Capsĭcēs, pen. cor. Vas olearium. [צפחת tsappachath. λήκυθος. Gall. Bouteille à huile. Ital. Boccale da l'oglio. Ger. Ein Oeltrugelein sunst ein geschirr in das man öl thut. Hispan. Cangilon para tener aceyte. Pol. Banka oleowa. Vngar. Olay tarto edény, mécsly. Ang. A bottle for oyle.] Cyprianus lib. 2. Epist. Fidelia fratris non deficiet, & capsaſes olei non minuetur.

Capsĭs, Antiqui dicebant pro eo, quod est Cape si vis: sicut Sodes, pro si audes. Capsit, Prehēdent, teste Festo. Obsoletum verbum à Capio, quod est Prehendo.

Capsoldum, Barbara vox sic à vulgo cōficta, qui de solido: id est, integro capiatur, author Alciat. Capsoldum nō dissimilem collybo deductionē. Salicetus de stipēdiis Iuris professori deduci non posse docuit. l. privilegia. C. de sacrosancta Ecclesia.

Capsus, Canuca undique tecta.

Captātĭo, Captator, Captatorius, Captio, Captiuncula, Captiosus, Captivus, Captivitas, Capto, Captura, Captus, Vide CAPIO.

Cāpŭlā, f. p. Vas vinarium quo veteres utebantur. [גביע ghabiah. κυλικίον. Gallicè, Long vaisseau pour boire, ou pour tirer l'huile d'vn autre vaisseau auec manches. Italicè, Vaso longo da bere per tenere in mano con i manichi. Germanicè, Ein weitfasz oder ein lang höltzen geschirr / mit welchem man die ölfasz / oder geschirr füllet. Hispanicè, Vaso de dos ansas. Polon. Konew wielka o dwu wchach, l'eyk. Vngar. Fules kanna, kupa. Angl. A ladle or wessel for wine, a spoone.] Varro: Capis, & minores capulæ à capiendo nominantur, quòd ansatæ sint: vel à Græco, quod Calpim & Calpium, digitatos, ansatosque crateras, Erychris fingi solitos Philemon & Pamphilus scripsere. ¶ Capulis item utebantur in vasis olearis deplendis, γεάειν, unde & verbum Capulare manavit: de quo suprà.

Cāpŭlātŏr, m. t. Qui capulis oleum deplet. Col. lib. 12. cap. 50.

Cāpŭlo, as, are. [γεανίζειν. Gall. Desemplir les vaisseaux d'huile, puiser huile & la tirer & mettre de vaisseau en autre. Ital. Votare vno vaso d'olio, cauar l'oglio. German. Mit vnem geze ein ölgefäszes füllen. Hisp. Trasfegar el aceyte del alpechin. Polon. Dolewam lewem. Vngar. Az olayos bordót kopázni. Ky menyen meg wesszlem. Ang. To take oyle out of one wessell and put in another.] Dolia olearia capulis deplere. Cato de Re rust. cap. 67: Ligna in torcolario ne cædat, oleum frequenter capulet.

Cāpŭlŭs, m. f. & Cāpŭlum, à capiendo: Dicitur omne quicquid aliquam rem capit, ut inquit Nonius. Hinc capulum dicitur, quo mortui efferuntur. [מטה mittah, σορός, νεκροφόρος. Gall. Vn sercueil, on vne biere où on met vn corps mort. Ital. Il cassone da portar i morti, sepolcro. Germanicè, Ein todtenbar: oder ein schragen: auff welchem man die todtenbar treat. Belg. Een todtenbaer. Hispanicè, Las andas ò lechiza de muerto, sepulcro. Polon. Mary, trugi. Vng. Szent minaly lova. Ang. A bier.] ¶ Item ipse sarcophagus, quòd corpora capiat. Plaut. in Asin. dicens de senex Perii misera ut osculatus carnifex, capuli decus. Novius Pappo: Pater prius in capulo, quàm in curuli sella suspendit nates. ¶ Capulus item. Manubrium gladii, quòd manu capiatur. [הנכב אחרה והב hannaiab achar hahabab nacah, hacah. Gal. Vn manche par lequel on tient quelque chose. Ital. Manico di spada ouer pugnale.

poyrele. Germ. Ein handthaben oder hefte an einem schwert. Belg. Eenen hebbe een hantheve. Hisp. *El cabo à empuñadura del cuchillo.* Pol. *Rekoyeść miecza.* Vng. *Marokkat, szablya hóda.* Ang. *The hilte, the handle whereof a weapon.*] Virg. 2. Aeneid. -capulo tenus abdidit ensem. Suet. in Calig. Veniam, inquit, veniam, & hic mecum capulum gladii crebrò verberans, quo cinctus erat.

Cāpŭlāris, re, adject. ut Capularis senex: id est, morti cōtignus, & mox capulo efferendus. [γηροβοσκὸς. Gall. *Vieillard, qui est sur le bord de sa fosse.* Ital. *Il vecchio che ha gli piedi nel catalette.* Ger. Der auff der gruben geht. Hisp. *Viejo cercano a la muerte.* Pol. *Strich rzyko.* Vng. *Vén ember kinek fel sába az kaporsóba.* Ang. *Very old, at death's door, at the pitt's brinke.*] Plaut. in Milite: Quid ais tu? itane ego videor oppidò acherontius capularis? ¶ Reum item capularem dicebant, quòd capulo dignus esset. ¶ Stamen capulare, pro vita brevi etiam capulo vicina. Plaut. in Asin. Tam capulari stamine tibi diu videor vivere.

Cāpŭs, pi, & Capo, onis. [ἀλεκτρυών, σιτευτός. Gall. *Chapon, coq chatré.* Ital. *Capone.* Ger. Ein Kappaun. Belg. Eenen Capuyn. Hisp. *Capon.* Pol. *Kapłun.* Vng. *Kappan.* Ang. *A capon.*] Galli cuti testes sunt avulsi. Varr. 3. de Re rustic. Villaticæ galline, mares galli, capi semimares, quòd sunt castrati. Idem: Ex gallo gallinacco castrato fit capus. Sipontinus: Galli quibus testes evelluntur, libidinis abolendæ causa, ut magis pinguescant, capi vocantur: quorum meritò Galli à similitudine sacerdotis Matris deûm dici posse viderētur. Itaq; à contrario sensu Galli appellatos quidam existimant.

Cāpŭt, itis, n. t. [רֹאשׁ *rosch.* κεφαλή. Gall. *La teste, le chef.* Ital. *Capo, testa.* Germ. Ein kopff / ein haupt. Belg. Een hoofd. Hisp. *Cabeza.* Pol. *Głowa.* Vng. *Fő vel fő.* Ang. *The heade.*] Dicitur merò illud quod collo sustentatur: inde dictū quòd ab eo initium capiunt nervi, per quos totū in corpus distribuitur sensus & motus. In summo enim à natura collocatū est quò in eo regimen totius animātis resideret. Alii ἀπὸ τοῦ κεφαλᾶς, quod est caput, vel ἀπὸ τοῦ κέρατος, ejusdem significationis. Terent. in Adelph. Colaphis tuber est totum caput. ¶ Partes capitis distinguuntur: nam eminētior pars Vertex appellatur. Tum corona capitis dividitur in frontem anteriorem, & occiput posteriorē partem: media verò sunt tempora quibus aures inhærent. ¶ Aliquando caput dicitur origo & principium. [ἀρχή. Pol. *Początek.*] Cic. pro Flac. Caput est omnium Græcorū cōcitandorum Heraclides ille Temnites. ¶ Aliquando quod est in re quapiam præcipuum, & ad quod unum reliqua omnia conferuntur, caput proverbio vocamus. Terent. in Adelph. Te esse huic rei caput. Sic à capite arcessere, Cic. 2. de Orat. 1. de Legib. in Topic. & Tusc. ¶ Aliquando pro vita ponitur: ut Capitis res ellud est, de vita periculum est. Plaut. in Trinum. Ei nimirū crederem, cui si capitis res fiet, nummum nunquam credam plumbeum. ¶ Capitis aliquē arcessere. Cic. ζημιοῦν τινὰ θανάτῳ, Plato. ¶ Capitis causam dicere, Cic. ἀπολογεῖσθαι ζημίας δίκην. Thucid. ¶ Capitis damnari, capitis condemnari, Cicer. ζημιοῦν θανάτῳ δικαστικῇ ψήφῳ, Laertius. ¶ Aliquando pro summa prima pecunia, à qua fœnus aut alius quæstus fit, veluti rei principium, quam & Sortem dicunt. [ראש *rosch.* ἀρχή. Gall. *Le principal, le premier argent ou denier qu'on baille à usure, le sort.* Ital. *Principal, somma.* German. Ein hauptsumma gutts / das man zu Wucher anfindet. Hisp. *El caudal en la usura.* Polon. *Summa pieniędzy na lichwę dana.* Vngar. *Derek summa.* Ang. *The principall summe of money given for usurie.*] ¶ Capita item initia parva in libris, quæ Capitula apud vulgares dicuntur. Gell. Quod in capite superiore à Cicolao scriptum esse dicimus. ¶ Caput facere dicitur de suppurationibus, quum apostemata franguntur. Plin. de furunculis. Remedia sunt quæ diximus folia trita cum polenta si non caput fecerint. ¶ Capite censi dicebantur ejusmodi, qui in plebe Romana perquam pauco, aut nullo ære censebantur, οἱ ἀνευ τιμήματος. Budæus à censione capitum, quòd solis capitibus censerentur. Horum opera Romani in bello non utebantur: quòd opes civium obsidum loco ducerent, metuerentque ne infimæ sortis homines, qui nihil quod amittere possent, in urbe reliquissent, aut segniter pugnarent, aut fuisse lucri ad hostes deficerent. ¶ Proletariorum autem eundem paulò erat honestior: nam hi rebus asperis in militiam admittebantur, armaq; illis sumptu publico præbebantur. Horū census erat ad mille quingentum æris: capite censi autem non amplius 375. æris censum deferebant: dicti autem sunt Proletarii, à numero officioq; prolis edendæ, quòd quū ut familiari parva minus possent Remp. juvare, sobolis tamen ponendæ copia civitatē frequentarent. ¶ Capitis diminutio, [φθορὰ τοῦ κεφαλαίου. Pol. *Odebranie głowie.*] Est prioris status mutatio: cujus tria sunt genera (ut scribit Paulus) Maxima, minima, media: Tria enim sunt quæ habemus, libertatē, civitatē, familiam. Igitur quum hæc omnia amittimus, maximam esse capitis diminutionem, ut est deportatio: quum verò amittimus civitatem, & libertatem retinemus, mediam esse capitis diminutionē: ut est in colonias Latinas transportatio. Quum libertas & civitas retinetur, & familia tantùm mutatur, minimam esse capitis diminutionem constat, velut est adoptatio. ¶ Caput demulcere, allegoria proverbii vice recepta, pro blandiri: sumpta ab adulantium gestu: In eundē sensum utur pavit Lucilius Scabere caput apud Nonium. ¶ Quos tenere amamus capite gestare dicimur. Plato de Rep. 10. Translatū apparet à matribus ac nutricibus, quæ infantulos cunis impositos capite portāt. ¶ Quoties in autorem mali malū retorquetur aut recidit, Græci dicūt ἐς τὴν αὐτοῦ κεφαλὴν, in ipsius caput. Demosthenes. [Pol. *Narwe głe*]. ¶ Nec caput nec pedes: Negotium ita perturbatū, ut nescias quo pacto vel expedias, vel amittas, veteres dicebant nec caput habere nec pedes, Cicero Curioni. ¶ Nudo capite, γυμνῇ κεφαλῇ, facere quippiam dicuntur, qui palam ac citra pudorem omnē faciunt. Qui rem pudendam faciebant, iis mos erat centonibus caput operire. Plaut. Capt. Cyrillus interpretans Ioannis Evang. & D. Chrys. in encomio Babylæ martyris. ¶ Sine capite sermo, ἀκέφαλος λόγος, dicitur imperfectus ac mutilus. Plat. de Leg. 6. ¶ Caput sine lingua. Competit in eos qui in consultationibus aut disputationibus ipsi quidem nihil habent quod dicant, verùm aliorum sententiis annuunt. Laber. Caput sine lingua, pedaria est sententia. ¶ Caput vacuum cerebro, ἄνευ κεφαλῆς τῆς ἐγκεφάλου ἔχων: id est, O' quale caput, & cerebrum nō habet. [Pol. *Głowku bez rozumu.*] De iis qui corporis specie præcellunt ingenio carentes. Natum ex apologo Aesopi.

Cāpŭtāl, pen. cor. capitalis, pen. prod. [κεφαλικὸν, κεφάλαιον. Ang. *A coife to truss up the heare.*] quod sacerdotulę etiam nunc in capite solent habere. Hæc Varro de Ling. Lat. Festus autem: Capital, inquit, linteum quoddam quo in sacrificiis utebantur. ¶ Capital item facinus, ut idem Festus autor est, quod pœna capitis luitur. Hinc Attius l. 6. de re milit. Si quis commilitonem gladio vulneraverit, Capital admittit. Cicer. 2. de Legib. Quique non paruerit, capital esto.

Cāpŭtālis, le, adject. [κεφαλικός. Gall. *Capital, criminal, mortel.* Ital. *Capitale, mortale.* Ger. Das den tod verschuldet hat. Belg. Een quet roetetoos mentsch. Hisp. *Crimenoso, digno de muerte.* Pol. *Godzien przepadaiący, śmierci godny.* Vng. *Főbűtős dolog.* Ang. *Deadlie, worthie of the death.*] Quod capitis supplicium meretur: ut capitale crimen, Cic. 7. Verr. Primum insimulatio est repentina, capitalis atq; invidiosi criminis. ¶ Capitale crimē nō ita planè est intelligendum, quòd vita privaretur is, qui crimine capitis damnatus erat, capitis pœna sequeretur. Capitis aūt pœna, vel libertatis vel civitatis amissio dicebat', quā utranq; capitis diminutionē vocabāt: at cap. diminutio quū triplex esset, maxima, media, minima: non omnis tāmē pœna fuit, sed tantū duæ priores: maxima, quę libertatis ademptione: media quæ civitatis: minima, quū familia mutaretur, beneficiū potiùs quām pœna fuit: quòd si cui magistratus adimeretur, capitis ea diminutio nō fuit ut Inst. lib. 1. legimus: sicut capitis ea diminutio fitis manēte magistratu, ut in mancipatione filii: quod xlviii. de capite minutis traditū est: quocunq; aūt in crimine vel maxima vel media capitis diminutio sequeretur, capitale illud esse crimē dicebatur. Ex lib. quem edidit Manutius de legibus Rom. ¶ Capitalis aliquādo ponit' p̄ pretiosus. Cic. in Anton. Capitalem vel pestiferū M. Antonii reditū à Brundusio expectabamus. ¶ Capitalis oratio, ἀξιόλογος λόγος. Cic. lib. 1. Offic. c. 31. Capitalis oratio est ad æquationem bonorū pertinens. ¶ Capitalis ira ab Horatio dicitur pro mortifera. Capitale odium, ἐχθρὸς θάνατος. ¶ Capitalis morbus, quòd caput & hominis vitā perat. ¶ Capitalis locus dicebatur, ubi si quid violatum erat, capite violatoris expiabatur. ¶ Capitale pactum, capitale vitium, propter quod debeat quis ad pœnam capitis peri.

Cāpŭtāl, substantivum, Crimen capitis periculo dignū. [Pol. *Gwałt, a straceniu.* Vn. *Főbűn vétek.* Ang. *A hie adlie crime.*] Plaut. in Menæch. Nunquam ædepol fugiet, tametsi capital fecerit.

Cāpŭtālĭtĕr, adverbium. [κεφαλικῶς, θανατικῶς. Gall. *Mortellement, à mort.* Ital. *Mortalmente.* Ger. Tödtlich. Hisp. *Mortalmente, à muerte.* Polon. *Śmiertelnie.* Vng. *Halálos képpen, fő vesztiben.* Ang. *Deadlie.*] Plin. Epist. 5: Præterea reminiscebantur, quām capitaliter meipsum apud Centumviros lacessisset.

Cāpĭstrum, n. t. Capitis vinculum, quod equis & hujusmodi animalibus adhiberi solet, ne fugiant. [מחסום *machsom.* κημός. Gall. *Licol, bride ou chevestre.* Ital. *Capestro, legame, fune.* Ger. Ein band dz man den Rossen vmb dē kopff legt / ein Halfter. Hisp. *Xaquima à cabestro.* Pol. *Nagłowek.* Vng. *Kötő fék, lanczos fék.* Ang. *An halter.*] Martialis: Pater purpureis aper capistris. ¶ Colum. lib. 5. vitibus attribuit, quum inquit: Quare quum ad summum palum recta vitis extenta est, capistro constringitur, ne fœtu gravata subsidat, curveturq;. ¶ Et capistrum dicitur, quod circa os brutorum volvitur, ne cibos decerpant.

Cāpĭstro, as, act. p. Capistrum impono. [חסם *chasam.* κημόω. Gall. *Enchevestrer, lier par la teste, emmoseler.* Ital. *Incapestrare, incavezzare.* German. Ein Halfter anlegen / anbinden. Hispan. *Encabestrar bestias.* Polonice, *Kiełznam, kładę ogłów.* Vngar. *Meg fe-*

Meg fékezlem. Ang. *To put an halter in the head of a beastle.*] Plin. lib. 18. cap. 19: Si inter arbores, vitesq; aretur, fiscellis capistrari boves oportet, ne germinum tenera decerpant. Colum. lib. 11. cap. 2: Vt juga vineis imponantur, & capistrentur.

Cāpĭtātĭo, onis, f. t. [ΟΗ *mai.* Pol. *Pobor od kaydej głowy.* Vng. *Fiu re valo vaudi, ado.*] Tributum quod in capita ita distributum erat, ut lugatio in juga boum. l. immunitates. & l. sequent. C. De agricol. & cens. lib. 11. ¶ Capitatio item pro annona in tit. C. De annonis & capitatione. Budæus.

Cāpĭtātŭs, a, um. Quod formam habet capitis. [κεφαλωτός. Gall. *Teslu, ayant teste.* Ital. *Che ha testa.* Germ. Der ein topff oder haupt hat. Hisp. *Cosa de grande cabeca.* Pol. *Głowacy.* Vng. *Feies.* Ang. *That hath an head.*] Vnde capitatum porrum. Colum. lib. 12: Cultus autem porri capitati assidua sarritio & stercoratio est. ¶ Item capitata vinea ab eodē dicitur, sicut & brachiata lib. 5. cap. 5: Nam duæ species hujus quoq; culturæ sunt: alii capitatas vineas, alii brachiatas magis probant.

Cāpĭtellum, li, n. C. diminutivum est à capitulum, quod significat parvum caput: id est, crassiorem summitatem cujuscunque rei. [כותרת *cotheroth.* κεφαλίς, κεφάλαιον. Gall. *Teslelette, petite teste.* Ital. *Capitello.* Ger. Ein heuptlin, oder ein capitel vnd vnderscheid in einem Buch. Hisp. *Capitel, como de columna à pilar.* Pol. *Głowka.* Vng. *Feiecske.* Ang. *A little head.*] Plin. lib. 24. cap. 16: Inde ramuli assurgunt sua capitella gerentes. ¶ Item capitellum, dicitur epistylium: id est, caput columnarum. [Ang. *The chapiter of a piller.*] Nam basis inferior pars est, hoc & capitulum vocatur. Plin. lib. 36. cap. 23. Spiræ subditæ, & capitella addita. ¶ Recentiores insuper medici Capitellum sumunt pro vase illo duplici, in quo reponuntur herbæ, aromata, & similia, ut igni supposito ex eis aqua exprimatur.

Cāpĭtĭum, n. s. interprete Nonio, Capitis tegumentum est. [צעיף *tsaiiph* פתיגל *pethigal.* κάλυμμα τῆς κεφαλῆς. Gal. *Chaperon ou cape que les femmes portent au temps de pluye.* Ital. *Capello, beretta.* Ger. Ein haupt decke/ auff ein hut/ kapp/ barehe. Hisp. *Bonete, sombrero.* Pol. *Kapelusz, czapka.* Vngar. *Fövög, bérétta.* Ang. *An head.*] Contrà Varro non obscure innuit muliebre tegumentum fuisse, quo illæ pectus vinciebant, & à capiendo: id est, comprehendendo, non à capite esse deductum. Capitium (inquit lib. 4. de Ling. Latina) quòd pectus capit: id est, comprehendit. Idem lib. 4. de Vita pop. Rom. ut citat Nonius: Neque id ab orbita matrumfamilias instituti, quòd eæ pectore & lacertis essent aperis, nec capita habebant. Vlpianus l. vestis. ff. de aur. & argent. leg. Muliebria sunt veluti stolæ, pallia, capitia, zonæ.

Cāpĭtōnes, m. t. dicuntur duri qui nunquam de sua sententia immutātur, ut apud Plaut. in Persa. [קשה ערף *kesheh oreph.* ἀτεγκτοι. Gall. *Teslu, grosses teles, opiniastres.* Ital. *Testarecci, di suo capo, ostinati.* Germ. Hartkopff/ eintönig/ die von jrem kopff oder Meynung nicht abweichen wöllen. Hisp. *Porfiados, confirmados, hombres de cabeca.* Pol. *Twardyl obowie, vporny.* Vngar. *Meg ázalkodot.* Ang. *That hath great heades, stubborne and wilfull.*] ¶ Dicitur & Capito qui magnum habet caput. Cicer. 2. de Nat. deor Redeo ad deos, ecquos si non tam Strabones, at petulos esse arbitramur? ecquos nævum habere? ecquos filos, flaccos, frontones, capitones, &c. ¶ Est item Capito piscis apud Catonē de Re rust. cap. 158. [Ang. *A wedle fishe.* Κεφαλὸς ποτάμιος, vel potius κεφαλὸς πελάγιος, mugil fluvialis, similis est mugili cujus in dorso unica pinna, os sine dentibus, sed asperum, branchiæ quaternæ ac geminæ, oculi pupilla nigra, Cato cap. 148. de alvo dejicienda, piscem capitonem (scriptum capitoneum) & scorpionem memorat. Ausonius in Mosella: Squamineus herbosas capito interlucet arenas, Viscere prætenero fartim congestus aristis.

Cāpĭtōsŭs, a, um. ¶ κεφαλώδης. Polon. *Wielki łeb.* Vngar. *Nagy fejes.* Ang. *Which hath a great head.*] Qui magnum caput habet. ¶ Interdum dicitur qui est duri capitis, qui & cervicosus appellatur.

Cāpĭtŭlātim, dicitur quod in summo crassum quiddam habet in morē capitelli. [κεφαλωτῆς. Pol. *Kokliaśli.* Vng. *Feiei, hoteu.*] Plin. Folia bovis linguæ similia, minora, subcandida, & in cacumine capitulata.

Cāpĭtŭlātim, adverb. Per capita. [Gall. *Par peti sommaires & articles.* Ital. *Per capitoli, per parti.* German. Durch die capitel/ von capitel zu capitel. Hispan. *De capitulo en capitulo.* Pol. *Po części, od części do części.* Vngar. *Feiecsként.* Ang. *By speciall heades and summes.*] Plin. lib. 2. cap. 12. Nunc confessa de isdem breviter atque capitulatim attingam.

Cāpĭtŭlo, as, act. p. Capitulū appono vel per capita distinguo, κεφαλαιῶ. Vnde & Recapitulare, ἀνακεφαλαιοῦμαι, est breviter quæ dicta sunt per capita recensere.

Cāpĭtŭlum, diminutivum, Significat parvum caput. [κεφάλιον. Gall. *Teslelette, petite teste.* Ital. *Piccol capo.* Germ. Ein hauptlin/ köpffin. Hisp. *Pequenna cabeca.* Pol. *Głowka.* Vng. *Feiecske.* Ang. *A little head.*] Plaut. Curc. Vbi quid surripuere, operto capitulo caldum bibunt. Est & vox blandientis. Idem: Meum capitulum, meus ocellus. Terent. O lepidum capitulum. ¶ Aliquando dicitur initium sententiæ, quod per metaphoram etiam caput vocatur. [κεφάλαιον. Pol. *Początek.* Vng. *Kezdet.*] Cicer. 1. de Legib. Nec verò ferent, si audierint te primū capitulum optimum prodidisse in quo scripsit nihil curare Deum, nec sui, nec alieni. ¶ Item capitulum dicitur caput columnarum. Plin. lib. 36. cap. 23: Quoniam capitulis Corinthiorum eadem est altitudo, &c. ¶ Est præterea Capitulum urbs Italiæ propter Bovillas, & Calatias.

Capitulum Martis, Eryngion apud Dioscor. lib. 3. cap. 23.

Cara, radix est herbæ ejusdem nominis, qua lacti admixta Hirtius scribit Cæsaris exercitum diu inopiam levasse.

Cārābŭs, pen. cor. Genus canci. Plin. lib. 9. cap. 11: Cancrorū genera carabi, astaci, majæ, paguri, heracleotici, leones, & alia ignobiliora. Carabi è cæteris cancris cauda distant. In Phœnice *cerni* vocantur, tantæ velocitatis ut consequi non sit.

Caracalla, æ, indumenti genus fuit ad talos usque demissum ab Anton. Imperatore populo datū: unde & Caracallæ agnomen invenit. Autor Sex. Aurel. in Anton. Ejus hæc sunt verba: Caracalli nomen accepit à vestimento, quod populo dederat demisso usque ad talos, quod antè non fuerat: unde hodie Antonianæ dicuntur Caracallæ hujusmodi in usu maximæ Romanæ plebis frequentatæ.

Carbas, κάρβ. Gal. *Garbin.* Ital. *Garbino.* Ger. Der Wind so vnder Sonnen nidergang des Winters herwehet. Hispan. *Viento abrego.* Pol. *Wiatr od południa wiewiący.* Vng. *Nap nyugoti szél.* Ang. *The south west wind.*] A Vitruvio appellatur ventus ab occasu brumali flans, quē usitatiore nomine *Africum* vocamus: Itali *Garbinum* vocant, nomine à Carba (ut videtur) deducto.

Cārbāsŭs, pen. corr. [κάρπασος, λίνον λεπτόν. Gall. *Fin lin.* Ital. *Lino fino.* Germ. Ein schöur leinwat. Hisp. *Vn genero de lino precioso.* Pol. *Płótno cypriskie, weliakies matery.* Vng. *Vékony vászon, vitula.* Ang. *Lawn or fine linnen cloth, cypres.*] In singulari frequentius fœminini generis, interdum etiam masculini, in plurali verò neutri. Papinius in Achilleid. Nec mora jam dextras libaceis carbasus auras Poscit. Propert. Exhibuit vivos carbasus alba focos. Apud Valerium Maximum in masculino genere invenitur. Ita enim ait lib. 1: Quum carbasum, quem optimum habebat, foculo imposuisset, subitò ignis emicuit. Est autem carbasus genus lini miræ tenuitatis in Hispania primùm repertum, ut scribit Plin. lib. 19. cap. 1. Ex carbaso fiebant vela navium, quæ & ipsa Carbasa, κάρπασα, dicuntur. Virg. 3. Aeneid. & auræ Vela vocant, tumidoque inflatur carbasus Austro. Nonius docet Carbasum esse pallium, quo fœminæ amiciuntur opulentiæ causa, ut serico, aut tenui lino. Virg. 8. Aeneid. cum tenuis glauco velabat amictu Carbasus.

Cārbāsĕŭs, a, um, Ex carbo factus. [ὁ λίνος. Gallicè. *De fin lin.* Italicè, *Fatto di lino.* Germ. Das auß schöner oder remer leinwat gemacht ist. Hispan. *Cosa de aquel lino precioso.* Pol. *Zrobiony z płótna.* Vngar. *Vékony vászonbol tsinyalatot.* Ang. *Made of fine linnen cloth.*] Cic. 7. Verr. Tabernacula carbaseis intenta velis collocabat. ¶ Carbasei venti. Tibul. lib. 3. Eleg. Poll hæc carbaseis humorem tollere ventis.

Cārbāsĭnŭs, a, um, ut Carbasina vela, apud Plin. lib. 19. cap. 2: [λίνα κρόκινα. Vng. *Vékony vászonbol vala.*] Quint. Curtius: Carbasinis vestibus Indi & Arabes corpora velant, quæ sunt auro, purpuraque distinctæ.

Cārbāsĭnĕŭs, a, um, idem. [Vng. *Vékony vászonbol vala.*] Varro de Vita pop. Rom. lib. 4: Eadem postea carbasineo magis, ut pellibus tegerentur togæ.

Cārbātĭnæ, [κρεπίδες. Pol. *Kurpie.* Vngar. *Lábas bakkar.*] Calceamenti rustici genus, ex recentiore corio bubulo, unde Carbatinæ crepidæ, apud Catullum. Aristot. lib. 2. de Animalibus, scribit camælos calciari carbatinis, ne scilicet in exercitu longiore itinere fatiscant.

Cārbo, onis, m. t. Propriè dicitur, quum extincta fuerit pruna. [פחם *pechám* רשף *réscheph.* ἄνθραξ. Gall. *Charbon.* Ital. *Carbone.* Ger. Ein kolen. Belg. Ein gebluste kol. Hisp. *Carbon.* Pol. *Węgiel.* Vng. *Hölt szén.* Ang. *A cole, a charcole out burning.*] Persius: Illa prius cremata, mox hæc carbone notasti. Terent. Adelph. Tam excoctā reddā atq; atrā, quàm carbo est. ¶ Aliquādo dicitur Carbo, quū est ignitus. Plin. lib. 18: Et quū cinis in foco concrescit, quum carbo vehementer perlucet.

Cārbŭncŭlŭs, m. f. dimin. Parvus carbo. [ἀνθρακίσκος. Gall. *Petit charbon.* Ital. *Piccolo carbone.* Ger. Ein kölein. Hisp. *Pequenno carbon.* Pol. *Węglik.* Vng. *Hölt szénecske.* Ang. *A little cole.*] Plaut. in Most. Amboretur misero ei corculum, ut carbunculus. Ad Heren. lib. 4: Ipse à vicinis cū testa ambulans carbunculos corogaret. ¶ Est itē Carbunculus, tumor præter naturā, sive ulcoris genus celeriter crustā faciens, cū vehemēti partis inflammatione: ita dictus à carbonis igniti similitudine. [רשף *réscheph.* ἀνθραξ. Gal. *Apostume nommé charbon.* Ital. *Carbonello.* Ger. Ein böß giftig geschwär / ein Carfunckel blater. Belg. Den Carbunckel.

Hisp.

Hisp. *El carbunol.* Pol. *Węgiel żarzący.* Vng. *Tożzi kelés.*] Ejus hæ notæ sunt: Rubor est, superq; cum noh minimum pustulæ eminent, maximè nigræ, interdum sublividæ, aut pallidæ. In his sanies esse videtur, infiá color est niger, ipsum corpus aridum & durius quàm naturaliter oportet. Plin. li. 23. cap. 4: Nomas repurgant, carbunculos rumpunt. ¶ Est item Carbunculus, Gemma igniti carbonis similitudinẽ referens, ipsisq; etiã noctibus lucens, & quibusdam quasi radiis refulgens: quæ apud Indos, & Garamãtas invenitur. [קדח *ekdách.* αἰθαλώνιον. Gall. *Pierre precieuse appellee esiarbuncle.* Ital. *Pietra pretiosa detta carbonicle.* Ger. *Ein Carfunckelstein der zu nacht scheint.* Hisp. *El carbunol piedra.* Pol. *Karbunkul Kamień drogi.* Vng. *Drága kö'a'z kö karbunculusnak hivnak.*] Plin. lib. 37. cap. 7: Principatum habent carbunculi, à similitudine ignium appellati, quum ipsi non fentiant ignes: ob id à quibusdam Apyroti vocati. ¶ Sumitur quandoque Carbunculus, pro terra, ubi tesselæ lapideæ, & nigræ reperiuntur. Palladius: In Ianuario mense carbunculus, nisi stercoretur, macras vineas reddit. Plin. lib. 16: Maximæq; fabulam humidum, aut carbunculum, aut tophaceam formam. ¶ Hinc Carbunculosus ager dicitur, in quo id genus carbunculi abundat. Colum. lib. 5. cap. 11: Nam carbunculosum agrum nisi stercore juves, macras vineas efficere dixerit. Plinius lib. 31. cap. 3: Sabulosum masculum, & arena carbunculosa certas promittit venas stabiles q; & salubres. ¶ Carbunculus præterea in vitibus & arboribus dicitur, quum earum flores adaruntur, & ad carbonis siccitatem nigredinemque redigunur, σφακελισμός. Plinius lib. 17. cap. 24. Syderatio tota è cœlo constat: quapropter & grando iis in causis intelligi debet, & carbunculatio, quod pruinarum injuria evenit. Hæc enim Verno tempore invitatis, & erumpere audentibus sans mollibus insidens, aduritlactescentes germinum oculos: quod in flore carbunculum vocant.

Cārbūncŭlo, as, ass. p. neut. absolutum, & Carbūcŭlor, aris, deponens, pro eo quod est, carbonis similitudine aduro, seu incendo. [קדח *kodhach.* σφακελίζω. Gall. *Estre enflammé & rongé comme un charbon.* Ital. *Essere infiammato come carbone.* Ger. *Brennen oder mit brennen toten oder wie ein gluh.* Hisp. *Abornazarse la vina.* Pol. *Węgrzeć.* Vng. *Tö'z módra meg gyuladok, i'mödkölni.* Ang. *To be inflammed and redde lik a cole.*] Plinius lib. 25. cap. 3: Succus eorum carbunculantibus circa oculos ulceribus, & pustulis, procedentiq; pupillæ efficax. Idem lib. 12. cap. 7: Verum & his sua injuria est, arq; cœli intemperie carbunculantur, fiunt q; semina cassa, & inania. Idem lib. 12. cap. 28: In hoc tempore intervallo res summa vitium agitur, dectetorio uris syderetillo, quod Caniculam appellavimus: unde carbunculare dicuntur, ut quodam uredinis carbone exustæ.

Cārbōnārĭus, substantivum, m. s. Qui carbones conficit. [ἀνθρακεύς. Gall. *Charbonnier.* Ital. *Carbonario.* Ger. *Der da kolen macht/ Kohlmann.* Hisp. *Carbonero.* Pol. *Węglarz.* Vng. *Szénégető.* Ang. *A colier.*] Plautus in Calt. Sine modò rus veniat, remittam ad te rovum. Cum furca in urbem, tanquam carbonarium.

Cārbōnārĭus, a, um, adjectivum:] ἀνθρακικός. Gall. *De charbon, les apparitances de charbon.* Ital. *Di carboni.* Ger. *Das zu kohlen gehört.* Hisp. *Cosa pertenciente à carbon.* Pol. *Węglowaty.* Vng. *Szénnemü.* Ang. *Pertaining to coles.*] ut. Fornax carbonaria. Carbonarium negotium exercere. Plin. de viris illust. Nam pater eum quæstis patricius, ob paupertatem carbonarium negotium exercuit.

Cārcĕr, eris, m. s. Locus in quo servantur noxii, vel undecunque qui exire prohibetur: quasi Coarcer: à coërcendo, ut doceet Varro: quod vincti in eo custoditi prohibeantur exire. [δεσμωτήριον, φυλακή. Gall. *Prison.* Ital. *Carcere, prigione.* Ger. *Ein Kerker/ein gefengknuß.* Belg. *Een gheveinckenisse.* Hisp. *Carcel, lugar de presion.* Pol. *Tarar.* Vng. *Tömlöc.*] Ang. *A prison or gaol.*] Livius lib. 1: Carcer ad terrorem increscentis audaciæ, medio urbe, imminẽs foro ædificatur. Cicero 7. Verr. Cur carcer ædificatus? cur tot supplicia in improbos more majorum constituta? ¶ Vode & in circo, unde emittebantur equi, Carceres sunt appellati, quòd coërceantur equi, ne inde exeant, antequam magistratus signum miserit. [βαλβῖδες, ἱππόδρομοι. Gall. *La barriere, ou le lieu duquel partoyent les cheuaux pour courir en ce public le mesme.* Ital. *Luoco donde si partano i cauali per correre.* Ger. *Schranken/ in welchen die Roß gehalten werden.* Hisp. *La cuerda que emparcia los cauallos.* Pol. *Sprunky.* Vng. *Tö'ra futo Qil, ab emmenaZ into leuurky boZ ältatuab.* Ang. *Places where the horses lieton to runne, a goale.*] Terminum autem ad campi finem, ubi cursum sistunt. Metam pro fine ponimus. Et hoc quidam dicant in singulari tantùm significari custodiam publicam, in plurali currentiũ equorum repagula, vel funes, qui equis ad metam currere volentibus opponuntur: Cicero tamen utrunq; indifferenter posuit. Nam in Catone sic inquit: Nec verò velim quasi decurso spatio, ad carceres à calce revocari. Et lib. 4. ad Herenn. Quasi liquis ad Olympiacum cursum venerit, & steterit ut emittatur, impudentesq; illos dicat esse, qui currere cœperint, ipse intra carcerẽ stet. ¶ Hinc dicimus, A' carcere, ἀπὸ βαλβῖδος, pro ab ipso rei principio. Et, à carceribus, ἀπὸ βαλβῖδων, pro eodem. ¶ Carceres interdum pro furibus, seu captivis poni solent: Græcè εἱρκτοῦται, idq; per metonymiam, continens pro contentis, quemadmodum etiam Ergastula sæpè accipimus pro iis, qui ergastuli sunt inclusi. Cic. in Epist Quacunq; ivit, ergastula solvit.

Cārcĕrārĭus, a, um, Quod ad carcerem pertinet. [ὁ εἱρκτικὸς, ὁ ἐν τοῖς εἱρκτοῖς, ὁ ἀπὸ τῶν εἱρκτοφυλάκων. Pol. *Tarassowi.* Vng. *Tömlöb. Z hö Z valo.* Ang. *Belonging to a gaill.*] Plautus in Capt. Ægrè mihi est, hunc quæstum facere carcerarium.

Cārchēdŏnĭŭs. [καρχηδόνιος, ὁ μεταξύλιθος. Ger. *Ein Carcedonier.*] Genus inter metalla æris repertum, vilissimum, mimumq;: idem fragile, & colore incertum: ac virentium in caudis pavonum, columbarumq; collo plumis simile. Alio nomine Smaragdites dicitur. Vide Plin. lib. 37. cap. 5.

Cārchēsĭum, [καρχήσιον. Ger. *Ein trauß/ oder ein andere gattũg Trinckgeschirr.* Pol. *Kredenc z ſ'ati.* Vng. *Magas, virágos, fwiss poha.*] Poculi genus. Virgilius 5. Aeneid. Hic duo rite mero libans carchesia Baccho. Tradunt Iovem, quando cum Alcmenã concubuit, in pretium ei concubitus carchesium aureum dedisse. ¶ Est autem id vasis genus procerum, ac circa medium partem compressum, ansatum mediocriter, ansis à summo ad infimum pertingentibus. ¶ Est præterea Carchesium in navibus suprema pars mali, à qua velli latera, quæ cornua vocantur, utrinq; diffunditur: à cujus figura Asclepiades, referente Macrobio, vascula ejusdem nominis dicta arbitratur. ¶ Mali autem navium in tres omnino partes distinguuntur: quarum infima Pterna vocatur, media, πτέρνα, suprema Carchesium. Plura de hoc vide apud Macrobium, Cimitum, & Bayfium.

Carchoquios, genus ranunculi, cæmulentum in dorso, habẽs in venre croceas maculas.

Cārcĭnethrŏn. [καρκινέθρον. Ger. *Wegtrit.* Pol. *Sporyſ, Podrapuk.* Vng. *Szent, indas fuve.*] Genus herbæ, quod Græci polygonon vocant: cujus succus naribus infusus suppurinet sanguinem: & cum vino potus cujuslibet partis profluvium excreationesq; cruentas inhibet. Geniculatam Latini vocant. Plin. lib. 27. cap. 12. Vulgo *Centinodia.* Dicimus hic, herba sancti innocentis.

Cārcĭnĭās, καρκινίας, Gemma est marini cancri colore. Plinius lib. 37. cap. 11.

Cārcĭnŏdes Vide CARCINVS.

Cārcĭnōma, pen. prod. n. t. Cancer morbus. [καρκίνωμα. Gal. *Chancre, maladie en partie superieure.* Ital. *Cancaro.* Ger. *Der krebs/ein krandheit.* Belg. *Den krancket.* Hisp. *Cancerò cerato.* Pol. *Kawernomie cyſ'a, Padanie ſ'ye cyſ'a.* Vng. *Fene.* Ang. *A canker or disease in the superiour partes.*] De quo vide Plinium libro 20. capite 9. Cato de Re rust. Et liquid in mammis ulceris natum, & carcinoma, brassicam tritam apponito, sanum faciet. Celsus tria facit ejus genera: primum Cacoëthes, quum ulcus quidem pressum est, sed quæ circa sunt, intumescunt: secundum sine ulcere: tertium quod Thymũ vocat. Vide plura in dictione CANCER.

Cārcĭnŭs, pen. corr. m. s. Cancer animal & signum cœleste. [καρκίνος. Gall. *Vn cancre.* Ital. *Granchio, granchio, cancro.* Ger. *Krebs/das thier.* Hisp. *Cangrejo.* Pol. *Kak.* Vng. *Rák.* Ang. *A crabbe or he auculie signe.*] Vide in dictione CANCER. Lucan. lib. 9: Par geminis Chiron, & idem quod Carcinus ardens, Humidus Aegroceros. ¶ Est item Carcinus, καρκῖνος, duorum poëtarum Tragicorum nomẽ, quorum alter Atheniensis fuit, alter Agrigentinus: quorum scripta enumerat Suidas.

Cārcĭnŏdes, neut. gen. καρκινώδες, Vitiũ, seu morbus cancri naturam imitans, similiq; modo serpens. [Vng. *Folyſ.*] Plinius libro 20. capite 17: Narium quoque carcynodes consumit illitum ex aqua.

Cardaces. [Pol. *Niſzy kojtcy.* Vng. *Predáual elö kalo Z.*] Apud Persas appellabantur, qui ex rapto vivebant: nam Carda apud eos bellicosum, & violentum significabat. Autor Strab. lib. 15.

Cardamine, [καρδαμίνη. Gall. *Mente aquatique.* Ital. *Balsamita, menta aquatica.* Ger. *Bachmuntz.* Hisp. *Hierba buena de la agua.* Ang. *Water cresses.*] Sisymbrii genus est, quod officinę Nasturtium aquaticum vocant. Vide Diosc. libro 2. capite 117, & Ruell. lib. 2. cap. 60.

Cārdāmōmum, pen prod. n. t. [καρδάμωμον. Ger. *Paradeßkörner.* Ang. *Graines.*] Frutex est amomo similis, odoratus, oblongo semine & anguloso: metitur eodem modo quo amomum. Vide Plin. lib. 12. cap. 15.

Cārdāmum. [κάρδαμον. Gall. *Cresson alenois.* Ital. *Agreto.* Ger. *Brunnencressig.* Hisp. *Nasturcio, malpica.* Pol. *Rzeżucha.* Vng. *Torös.* Ang. *Gardencresses.*] A' Græcis vocatur herba, in hortis passim provenions, quam Latini Nasturtium hortense vocant. Cardamum autem dictum putatur ἀπὸ τῆς καρδίας, quòd cor foveat,

foveat, & in syncope illa, quam Cardiacam vocant, plurimum valeat. Alii diversa ratione usi, sic dictum arbitrantur, quòd caput edomet, quasi καρηδαμνον. Nam arcem mentis obsidens suo ferit acremento, & igneo vi præditum caput tentat. Capitis tamen vitia purgare creditur: unde ortum est proverbium: ἔδε καρηδαμνον: hoc est, Ede nasturtiũ: in eos dici solitum, quibus sanum non est cerebrum.

Cardax, καρδαξ, Saltatio obscœna & Comica, inquit Budæus.

Cārdĭa, Græca dictio, Latinè Cor: [לב leb καρδια. Gall. Cuer. Ital. Cuore. Ger. Das Herz. Belg. Dat Hert. Hisp. Corazon. Pol. Serce. Vng. szyw. Ang. The hart.] quanquam etiam à priscis medicis, teste Galeno, pro superiori ventriculi orificio ponebatur: quo pacto ipsum etiam Hippocratem aliquando loquutum esse ostendit. Hinc factum est ut Cardiacus morbus dictus sit, non qui cor, sed ipsum infestet ventriculum: quippe qui fiat ex humoribus mordacibus, & venenatis, in ventriculo congestis, nimioq; dolore syncopen afferentibus, quam Cardiacam appellant.

Cārdĭăcŭs, ac, Pro illo qui cardiaco morbo tentatur. [καρδιακος. Germ. Den jem Hertzen weh ist. Pol. Kardyakow. Vng. szywe fiża.] Cicero 1. de Divinat. Ego autem haud scio an nec cardiacis hoc tribuendum sit, nec phreneticis. Iuven. Cardiaco nunquam cyathum misturus amico. ¶ Est & Cardia nomen urbis in Thracia, ad Melanem sinum, à cordis similitudine vocata, teste Plin. lib. 4. cap. 11.

Cārdĭālgĭă. [καρδιαλγια. Vng. szywfiża, bolesi szywowa sag. Ang. Sorenes of the harte.] Dolor cordis, & mentis tristitia. Item ventriculi erosio, quæ & Cardiogmos dicitur. Vide infrà.

Cardimum, (quod hic pro nasturtio hortensi perperam legebatur) vide CARDAMVM.

Cārdĭōgmŭs, mi. [καρδιογμος. Pol. Rzyganie wbrzuchu. Vng. Gyomor fuiás. Ang. Gaping of the stomacke.] Morbus est ventriculi, ortum habens ex humoribus acribus & mordacibus, ipsum ventriculi orificium (quod prisci Græci, teste Galeno, etiã καρδια appellarunt) intolerabili punctione erosionemq; infestantibus, nonnunquam etiam syncopen inducentibus. Ea enim pars corporis exactissimo tactus sensu est prædita, propter insigne par nervorũ ad eam à cerebro transmissum. Quo fit ut dolores ea in parte sint maximi, quibus quum vires ferendis pares non sint, solet subsequi ea syncope, quam stomachicam vocant.

Cārdĭsce, καρδικη. Gemma est, quę fit ex draconis cerebro, viventi abscisso, alio nomine Dracontias dicta. Plin. lib. 37. cap. 10: Draconites, sive dracontias è cerebro fit draconum: sed nisi viventibus abscisso nunquam gemmascit, invidia animalis mori se sentientis. Igitur mos est, ut dormientibus animalibus caput amputent. Encardia cognominatur & Cardisce.

Cārdo, inis, dub. gen. 1. Ferramentum circa quod fores vertuntur. [ציר tsir. γονφος, φοφόδε, φοφόδε. Gall. Le gond d'vn huis ou porte, le pivot d'vne porte, le tenon qui se met en vne mortaise. Ital. Cangliero. Germ. Der angel an der thur. Hisp. El quicio sobre que se buelue la puerta. Pol. Haki w drzwi. Vng. Ayto sark. Ang. The hing, hingell, or hooke of a gate or dore.] Virg. il. 6. Aeneid. -foribus cardo stridebat ahenis. Plaut. in Amphit. Pene effregisti, fatue, foribus cardines. ¶ Hinc apud Romanos fuit dea Cardea, sive Cardinea, quæ Cardinibus præerat, quasi Cardina. ¶ Cardines etiam dicũtur duę cœli partes immobiles sibi mutuò oppositæ, quarum altera est ad Septentrionem, altera ad Austrũ: Græci πολους vocant: unde etiam stella Boreali polo proxima, quæ est in cauda minoris Vrsæ, Polaris stella vocatur: non quòd sit polus ipse, sed quòd sua circumvolutione circulum minimum efficiat, cujus polus est centrum. Linea autem illa recta, quam Astronomi ab uno cardine ad alterum imaginantur: propriè Axis appellatur. Sæpè tamen Cosmographi Cardinum nomine quatuor præcipuas cœli regiones intelligunt, Ortum, Occasum, Septentrionem, & Meridiem. ¶ Cardo etiam in agrorum limitatione appellatur limes, qui per agrum cursit à Meridie ad Septentrionem: sicut Decumanus vocatur limes ille, qui secat agrum ab Exortu ad Occasum, ut inquit Plinius, & Columella. ¶ Ponitur interdum Cardo pro opportunitate, ἀκμη, καιρος. Virg. 1. Aeneid. -haud tanto cessabit cardine rerum. Quod Servius inde tractũ existimat, quòd in proverbio dicitur: Res in cardine est, & Circa id verti cardinem dicimus, in quo summa rei est.

Cārdo, à veteribus dictus est limes, qui à Meridiano ad Septẽtrionem dingeret, à mundi cardine. Hoc Aggenus & Hygiinus tradiderunt.

Cārdĭnātŭs, a, um, [σφηλωτος, ἐφηλω. Pol. Hakami spinani. Vng. Sarkas.] ut Tignum cardinatur. Vitr. lib. 10. cap. 22: Conjuncta capitibus transversatio cardinato tigno, & altero mediano inter duos scapos cardinato.

Cārdĭnālĭs, & Cardineus, adjectiva sunt à cardine deducta, quibus recentiorum nonnulli usi sunt pro præcipuo seu principali.

Cārdŏpŏs, [καρδοπος. Gall. Coffre au pain. Ital. Cassa del pane. Ger. Brottasten/Brotkorb. Hisp. Cazna de pan. Pol. Koszyk chlebowy. Vng. Kenyer tarto szekrény. Ang. A cofer or chest for bread.] Significat arcam panariam.

Cārdŭēlis, [κανναβις. Gall. Chardonneret, ou chardonnerette. Ital. Gardarello, gardellino. Germ. Ein distelfink/ein distelvogel. Hisp. Siegerita ave. Pol. Szygiel. Vng. Tengilicz. Ang. A finche birde, or linnet.] Avis parva, capitè rubro, aliis luteis, albo nigroq; distinctis: dicta quòd carduorum semine pascatur. Plin. lib. 10. cap. 24: Minimæ avium cardulaeces imperata faciunt: nec voce tantum, sed pedibus & ore pro manibus.

Cārdŭus, Herba vulgo nota, à qua Carduelis avis appellata. [דרדר dardar, κνικος, κνιφος. Gal. Chardon. Ital. Cardo. Ger. Ein distel. Hisp. El cardo generalmente dicho. Pol. Osat. Vng. Bogancs. Ang. A thistle.] Virg. 1. Georg. -segnisq; horteretur arvis Carduus.

Care, Vide CARYS.

Carectum, Vide CAREX.

Cārĕo, es, carui & caussus sum, & caritum, & caussum, secundum Prisciianum, est rem desideratam non habere: & propriè de re dicitur, teste Cicerone, quod aliquando habuimus, & quo nunc indigemus: [חסר chaser, ενδεια. Gal. Auoir faute de vne chose, ou vouloir bien auoir. Ital. Mancare, essere senza. Germ. Mangeln. Belg. Ochoeven/derven. Hisp. Carecer. Pol. Niedostatecznosc, niedostatnosc. Vng. szükölködöm. Ang. To lack that which we wold haue, or want.] ita enim ait Tusc. lib. 1: Triste est nomen ipsum Carendi, quia subjicitur hæc vis: Habuit quis, non habet, desiderat, requirit, indiget. Et mox: Carere igitur hoc significat, egere eo quod habere velis: inest enim velle in carendo, nisi cum sit tanquam in febri dicitur, alia quadam notione verbi. Dicitur enim alio modo etiam carere, quum aliquid non habeas, & non habere te sentias: etiamsi id facilè patiare. Hactenus Cicero. Ex quo patet, Carere non modò de iis rebus dici, quæ ad nostrum usum naturamq; accommodatę sint, sed etiam de aliis: ut, Carere febri, Carere dolore, Carere molestia, & his similia. ¶ Construitur autem hoc verbum aliquando cum genitivo. Terẽtius in Heavtont. Nam dum abs te absum, omnes mihi labores fuere, Quos cepi, leves, præterquam tui carendi quòd erat. ¶ Aliquando cum accusativo. Plautus in Curcul. Sed quid est, quòd lubet perditũ dicere te? PH. Quia id, quod amo, careo. ¶ Sæpiùs verò cum ablativo: ut, Carere domo, patria. Cicero pro Milone: Comprehensus est in templo Castoris servus P. Clodi, quem ille ad Cn. Pompeium interficiendum collocarat: extorta est confitenti sica de manibus: caruit foro postea Pompeius, caruit Senatu, caruit publico: id est, in forum non venit, in senatu non fuit, in publico non versatus est. Idem de Finib. lib. 1: Itaq; non placuit Epicuro medium esse quiddam inter dolorem & voluptatem: illud enim ipsum quod quibusdam medium videtur, cum omni dolore carere, nõ modò voluptatẽ esse, verumetiam summã voluptatem. Et Epist. Famil. lib. 6: Aegypta ad me venit pridie idus Aprilis: et etsi mihi nuntiavit te planè febri carere, & bellè habere, tamen quod negavit te potuisse ad me scribere, curam mihi attulit. Quod autem Plautus in Curcul. dixit: Caruisne febris te heri, vel nudiustertius? hypallage quædam est, & prepostera omnino loquutio. ¶ Aliquando ponitur pro abesse. Cic. ad Atticum lib. 9: Ego meo Ciceroni, quoniam Roma caremus, Arpini potissimum togam puram dedi.

Carenum, ni, numeratur in generibus vini dulcis, cum mensti unà parte decocta deperditaq; relinquuntur duę. Hujus vocis meminerunt Palladius & Græci rerum rusticarum scriptores, & in Medicina Nicolaus Myrepsus & Apitius coquus. Turnebus autem vinum velut Daricum esse putat. Genus enim tale vini, ut credibile est, primi Cares decoxẽre, & nomine de se affecẽre. Carduariæ inde videntur apud Palladium appellatæ cortinæ & vasa, in quibus coquitur carduum.

Careum, Frutex peregrinus, gentis suæ nomine appellatus culinis principalis: laudatissimus ex sua genere id est, Caria, ut Plinius lib. 19. cap. 8. testatur. Non igitur legendum Carpum à carris, ut Alciat. putat, neq; Carinon, neq; Cæreum.

Careum, sive Carium, Plinio, [καρον. Pol. Kaliarnack.] Dioscoridi. Herbę genus est, gentis suę cognomento ita appellatum, semen habẽs ejusdem nominis. Athenęus Pastinacam majorem interpretatur, vulgata pastinaca multò præstantiorem. Officinæ Carui appellant. Vide Ruell. lib. 3. cap. 43.

Cārex, fœm. gen. Herba acuta & durissima, similis sparto, uliginosis & palustribus locis plurima nascens. [גמא gomeh, סוף suph, דגה dagah. Germ. Riettes Riedgras. Pol. Rogoż, ostrzyca. Vng. Sás. Ang. Segge or sheere grasse.] Virg. 4. Georg. -& carice pastus acuta. Col. lib. 11. cap. 2: Filix quoq; aut carex ubicũq; nascitur, Augusto mense rectè extirpatur: melius tamen circa Idus Iul. ante Caniculæ exortum.

Cārĕtum, ti, Locus caricibus plenus. [גמאה gomeh, סוף suph, דגה dagah. Vng. Sásos. Ang. A place where segge doth grow.] Virg. 1.

Virg.3. Aeglog. -tu post carecta latebas. Colum.lib.6.cap.12: Melius nemoribus herbidis, & frutetis, & carectis, quàm lapidosis locis durantur ungulæ.

Cariatis. Vide CARYATIS.

Cārīcē, æ, f.p. Genus fici, à loco sic dictum. Plin.lib.13. cap.5: Syria præter hanc peculiares habet arbores, &c. In ficorum genere, caricas, & minores ejus generis, quæ coctana vocant. Cic.2.de Divin. Quum M. Crassus exercitum Brundusii imponeret, quidam in portu caricas Cauno advectas vendens, Cauneas clamitabat.

Cārīcō, as, penult. correpta. Onero. [βαρυνω, φορτίζω. Pol. Obciaçam. Vng. Megterhelem.] Hieronymus: Origenes majora cogitans, proprium q; ingenium fere non sufficiens, oneribus majoribus caricabat se: & quum sic incedere non posset, ruina magna devolutus est.

Cārīes, ēi, f.g. Putrilago ex vetustate. [רקב rakib רקבון rikkabon. Gal. Pourriture de bois & vermoulissure, mesissure. Ital. Tarlo. Germ. Schimmel vnd faule so von der eite eines dings kompt. Belg. Verroeydinghe: vermottinghe/verondinghe. Hisp. Carcoma de madera o de otra cosa. Pol. Zbuczał ości, sprochniał ości. Vng. Szu ont, ofsag. Ang. Rottennesse of wood by long continuance, wormeatting.] Lucil.lib.4: Nec auriculam obsidat caries, ne vermiculis. Auson. Lineas, cariemq; pati te charta necesse est. Propriè autem Caries in ligni dicitur, quum à vermiculo, qui à Græcis σής dicitur, erodunter. Colum.lib.12: Omnis materia in ædificia succidi debet luna decrescente, ut vigesima usq; in trigesimã, qui sic cæsa judicatur carie non infestari. Plinius: Cedri oleo perunctæ materies, nec tineam, nec cariem sentit. Idem lib.12: Celeriter ea cariem sentit.

Cārīōsus, a, um. Quod est carie plenum. [רקב rokib. Σεσηπός. Gall. Fort vermoulu, pourri & corrompu. Ital. Rodato, carrotto da tarli. Ger. Schimichtig/ wormstichig. Hisp. Cosa carcomida de carcoma. Pol. Sprochniały, nagniły y złesiałowy. Vng. Szonat. Ang. Full of rottenesse, wormeaten.] Colum.lib.4: Alia summovenda, quæ vel cariosa, vel justo breviora sunt. Ovid.1.Amor. Quid precer inquis? odi vos cariosa senectus. Rodat. Colum.libro 2.cap.4: Quam tenam rustici variam, carrosamque appellant. Vide Catonem cap.54. & Plin.lib.17.cap.5.

Cārīnā, æ, pen.prod.f.p. Pars navis est, quam alvum aut ventrem vocant: hoc est, ipsa navis concavitas. [τρόπις, κοίλη. Gal. Le fond, du navire, la carine. Ital. Il fondo della naue. Ger. Der boden eines schiffs. Hisp. Carena, el hondo de la naue. Pol. Dno, albo spodek łodzi. Vng. Hajo fenék (avagy) dereck. Ang. The kele or bottome of a ship.] Est & infima trabs, cui inædificatur navis, quæq; ab ea est pro fundamento. Ovid.14.Metam. -mediisq; carinis Subdita navigiis, spinæ mutatur in usum. Idem libro 2.de Pont. Dum mea puppis erat valida fundata carina. Cæsar 1. bel. Civili: Carinæ primùm ac statumina ex levi materia fiebant: reliquum corpus navium viminibus contextum coriis integebatur. Poetæ κατ' ἐξοχὴν Carinam accipiunt pro tota nave. Virg.1.Georg. -quum jam postum tetigêre carinæ. Idem 4.Aeneid. Hac cursum Iliacas vento tenuisse carinas.

Cārīnō, Est in modum carinæ formare. [τρόπιν ποιῶ, κοιλαίνω. Gall. Former en maniere de fond de navire, canner. Ital. Fabricare sopra di fondo di naue. Germ. In gestalt eines schiffbodens machen. Hisp. Dar carena al lado de la naue. Pol. Wypoczam. Vng. Hajo dereck meggyára ifinalom. Ang. To make bottome or lik the bottom of a ship.] Plin.lib.9. cap.33: Saliunt pectines & extra volitant, atq; ipsi carinant: id est, sua sibi concha instrumentum pungunt ad navigandum, & ceu carinam quandam ex testa effingunt. ¶ Aliquando Carinare est probra objicere, quòd quæ maximis probris infectantur, sint infimæ sortis homines, sicut & carina navis pars est infima.

Cārīnātus, a, um, adjectivum est à carina deductum. Concavus ac in carinæ modum incurvatus. [κυρτοειδής, κυρτοκοιλοειδής. Gall. Creux, & fait en facon de fond de navire. Ital. Fatto come vn fondo di naue. Germ. Gestalt wie ein schiffboden. Hisp. Hecho à guisa de hondo de naue. Pol. Wypukły. Vng. Hajo werek formájára borgasitva. Ang. Halow lik the bottome a ships.] Plin.lib.11.cap.37: Pectinum tantùm latum, reliquis carinatum. Idem libro 9. cap.10: Concham esse acatii modo carinatam.

Cārīnātim, significat ad similitudinem carinæ.

Cariosus. vide CARIES.

Carnua. vide CARVS.

Carissam, antiqui pro vasto usurpabant, & nonnulli à carne deductum putaverunt.

Cārmĕn, n.t. quasi canimen à canendo, dici potest quicquid est metricè scriptum. [משורר שיר שיר fshir. ἔπος. Gall. Chanson, vers, ryme, poesie. Ital. Verso. Germ. Ein Gesang oder gedicht. Belg. Een ledeten. Hisp. El cantar, cancion, verso. Pol. Pieśń, wiersz, śpiewie. Vng. Vers. Ang. Verse, meter, poesie.] Vnde Virg.1.Aeneid. versum unum carmẽ dixit: -& rem carmine signo, Aeneas hæc de Danais victoribus arma. Et duos similiter in Daphnide: -tumulo superaddite carmen. Daphnis ego in sylvis, &c. Tota insuper Aeneis, heroicum carmen dicitur: item Aeglogæ universæ, carmen bucolicum. ¶ Quandoque carmen dicitur incantatio, [ἐπῳδή. Ang. A charme.] ut, Carmina de cœlo possunt deducere lunam. ¶ Dicebantur etiã carmina apud veteres, formulæ quædam conceptis verbis & solennibus compositæ. Vnde Iurisconsulti illi vetustissimi dicũtur habuisse carmina quædam excogitata, à quibus non licebat recedere. Cic. pro Muræna: Prætor præterea, ne pulchrum se ac beatum putaret, atq; aliquid ipse sua sponte loqueretur, ei quoq; carmen compositum est, cum cæteris rebus absurdum, tùm verò nullo usu, &c. Istam viam dico, inite viam, &c. ¶ Erant & Saliis sua carmina, quę Saliaria vocabant, Martí peculiariter dedicata. ¶ Habebant & Fęciales suum quoddam carmen ad res repetendas, & bellum destinatum. ¶ Habebãt & patres patrati sua carmina, quibus ad ferienda fœdera utebantur, quorum formulam depingit Liv.lib.1.ab Vrbe condita. ¶ Erat aliud carminis genus in urbium obsidionibus solenne, quod dii tutelares, ne cum illis quoq; bellum suscepti videretur, solent evocari. Hoc teste Macrobio, ferè his verbis constabat: Si deus, si dea est, cui populus, civitasque Carthaginiensis est in tutela, teq; maximè qui hujus urbis populiq; tutelam suscepisti, precor, venerorq;, veniamq; à vobis peto, ut vos populum civitatemq; Carthaginiensium deseratis: loca sacra, templa, urbemq; eorum relinquatis, absq; iis abeatis, eiq; populo & civitati metum, formidinem, oblivionem injiciatis, proditiq; Romam ad me, meosq; veniatis: nostraq; vobis loca, templa, sacra, urbs acceptior probatiorq; sit, mihi quoq; populoq; Romano, militibusq; meis præpositi sitis, ut sciamus, intelligamusq;. Si ita feceritis, voveo vobis, templa deosq; facturũ. Erat & aliud carminis genus, quo hostiũ exercitus solent devoveri, cujus formam Macrob. tradit Saturn. lib. cap.9.

Cārmĭnō, as, are, act.p. Est plectere & lanas ab immunditiis purgare. [שלף shalaf מרט marat מרק marak. κτενίζω, λαξεύω. Gall. Carder ou peigner la laine. Ital. Pettinare, carminare. Ger. Die Wollen streichen / oder seuberen. Hisp. Carmenar ò cardar lana. Pol. Grampluie, trzepie czyszcie wełnę. Vng. Gerebellik, hebellik. Ang. To carde wool.] Plin.lib.9. cap.1: Iuitum est è quinquagenis tãscium libris quinas denas carminari. Idem lib.9.cap.38: Quinis lana potat horis, rursusq; mergitur carminata, donec omnem ebibit saniem.

Cārmĭnātĭō, verbale, f.t. [κτενισμὸς, λαξευσις. Pol. Przegramplamanie. Vng. Gerebellés hebellés. Ang. Carding of wool.] Plin.lib.11. cap.23: Hanc ab his quoq; cogi, lubigiq; unguium carminatione, mox trahi inter ramos tenuari ceu pectine.

Cārmĭnātōrēs, [Pol. Gram płoczę. Vng. Gerebellik, hebellik. Ang. Which cardeth wool.]

Carnarium, Carnarius, Carneus, Carnifex, Carnificium, Carnuarii, Carnosus, vide CARO.

Cārō, nis, f.t. Propriè mortuorum animalium est, quòd careat anima, inquit Donatus. [בשר basar κρέας, σάρξ. Gall. Chair. Ital. & Hisp. Carne. Ger. Fleisch. Belg. vlesch. Pol. Mięsa. Vng. Hus. Ang. Flesche.] At Hieronymus inter carnem & pulpam sic distinguit, ut caro sit quæ sanguine, venis, ossibus, nervisq; constringitur: pulpa quæ manducatur, eò quòd pulsetur & concidatur. Plin.l.6.cap.30: Agriophagi pantherarum & leonũ carnibus maximè viventes: Pamphagi omnia mandentes: Anthropophagi, humana carne vescentes. ¶ Et nõ solùm de animalibus: sed etiam de piscibus pomisq; Caro dicitur. Plin. lib.9. cap.17. de mullis piscibus, & aliorũ piscium carne. Idem lib.16.cap.38: Atq; in toto corpore arborum ut reliquorũ animalium cutis, sanguis, caro, nervi, venæ, ossa, medullæ. Quidã hoc nomen à Græco derivant, κρέας, à quo fit Creo verbum.

Cārnārĭus, Qui carnes vendit ac etiam qui carne delectatur. [κρεοπώλης. Gal. Boucher, chaircuitier. Ital. Beccaio. Ger. Ein Metzger. Hisp. Carnicero, amador de carne. Pol. Rzeźnik. Vng. Mészáros, hus áros. Ang. A seller of flesche, a butcher.] Matt.lib.11: Carnarius sum, pinguiarius non sum: hoc est, carnosa muliere delector, pingui non delector.

Cārnārĭum, n.s. Locus propriè ubi caro salsa suspenditur, seu reponitur. [τὸ κρεωπωλεῖον. Gall. Saloir, boucherie. Ital. Carnaio. Germ. Ein Fleischkammer / ein ort da man das gesaltzen fleisch auffhenckt oder hinlegt. Hisp. Lugar donde se guarda la carne. Pol. Spiżarnia mięsna. Vng. Hely ahol a zött hus fol fogatszatik. Ang. A butcherie, a larderer house.] Plinius: Quippe è macello, aut carnario vivendum est. Plaut. in Capt. Adveniens modò deturbavit totum cum carne carnarium. ¶ Quandoque etiam dicitur locus ubi carnes tantummodo venduntur. κρεωπωλεῖον. Plaut. Cœnam è carnario emit, jam factus satur. Varro tabernam carnariam vocat. ¶ Interdum carnarium accipitur pro ipsa carne, sicut cibarium pro cibo. Plaut. Qui mihi carnarium paravit, ridiculus ad jentandum. ¶ Carnarium item instrumentum dicitur cum pluribus uncis, quibus succidiæ: hoc est, carnes salitæ appenduntur.

Cārnārĭus, a, um, Quod ad carnem pertinet: [σαρκικός. Vng. Hubozh valo. Ang. Belonging to fleashe.] ut, Carnaria taberna, ubi carnes venduntur.

Cārnĕus, a, um, Quod ex carne est. [σαρκώδης. Gal. De chair, charnel. Ital. Di carne. Ger. Fleischin. Hisp. Carnal, cosa de carne. Pol. Mięsnyi. Vng. Husos, hushal valo. Ang. Of fleashe.] Cor. Gallus: Carnis ad officium carnea membra placent.

Cārnĭfex, m. t. Tortor, lictor, Qui carnes ex hominibus facit. [δήμιος. Gall. Boucher, bourreau, meurtrier. Ital. Boia, manigoldo. Ger. Ein Nachrichter, ein Henckter. Belg. Den Bueu. Hisp. Sayon ò verdugo de los hombres. Pol. Kat. Vng. Hohér, hako. Ang. A butcher, a tormenter of mal fachours.] Cic. 7. Verr. Aderat janitor carceris carnifex Prætoris, mors terrorq; sociorum, & civium lictor. Hinc Excarnifico, as, pro excrucio. Terent. in Heavt. Hujusmodi semper cōminiscere, uti me excarnifices.

Cārnĭfĭcīnă, pen. prod. Locus publicus in quo jussu magistratus homines fontes à carnificibus occiduntur. [κολακρίσεον. Gal. Le lieu où on fait mourir les malfaicteurs, gibbet, tuerie. Ital. Luogo della giustitia. Ger. Ein Richtstatt, ein Waistatt, da man die Vbelthäter erthödet. Belg. Een Richtplaetse. Hisp. Lugar donde atormentan los hombres. Pol. Katownia, albo, szubienica. Vng. Kinzo helly. Ang. A place where malfaictours are tormented.] Plaut. Quid si desperatis rebus carnificinam petat? Suetonius de Tiberio: Carnificinæ ejus ostenditur locus Capreis, unde damnatos post longa & exquisita tormenta præcipitari coram se in mare jubebat. ¶ Carnificina item dicitur ipsa excarnificatio & cruciatus. Plaut. in Capt. Vel carnificinam hanc facilè possent expeti. Cic. pro Sestio: Nō ea est medicina, sed carnificina est: ista atq; crudelitas. Cato: Carnificinas dixit plurali numero, pro tormentis & crudelitatibus, βασανοις. Vbi societas (inquit) ubi fides majorū? insignitas injurias, plagas, verbera, vibices eos dolores atq; carnificinas per dedecus, atq; ignominiam te facere ausum esse? Plaut. in Cistel. singulari usus est: Credo ego amorem primum apud homines carnificinam commentum. Cic. 1. Tusc. per translationem usus est: Nam cùm omnis perturbatio misera, tùm carnificina est ægritudo, quia instar carnificis cruciat, laniat præcordia, lacerat animum, excarnificatumq; conficit.

Cārnĭfĭcĭŭm, n. t. Ipse actus carnificis, quod & carnificina dicitur. [Pol. Katowanie. Vng. Kenzás. Ang. Renuting or cutting in peaces.] Carnificium cribrum, adjective legitur apud Plaut. in Mostel. O' carnificiū cribrum quod credo fore, Ita te forabunt patibulatum per vias Stimulis.

Cārnĭfĭco, as, act. p. corpus humanum in frusta dissecto, more carnificis. [בתח nittách. κρέας, κατατμῶν. Gall. Tuer en boucherie, faire mourir. Ital. Stracciare, sbranare. Germ. Eines Menschen Leib zu stuck zerhauen. Belg. Justicie dēm. Hisp. Despedacar, encarnicar. Pol. Cwiertuie. Vng. Fél kenzelem. Ang. To rent a mans bodie in peaces, tokill.] Liv. 4. bel. Pun. Quod ubi tribuni militum Graccho nuntiaverunt, neminem stantem jam vulnerari hostem, carnificari jacentes, & in dextris militum pro gladiis humana capita esse, signum dari properè jussit.

Cārnĭvŏrŭs, pen. cor. Carnes vorans. [σαρκοφάγος. Gall. Qui devore & mange chair, goulu de chair. Ital. Devoratore de carni. Ger. Fleischfresser. Hisp. Tragador de carne. Pol. Mięsożad. Vng. Husságo hussál elö. Ang. Thas devoreth flesh.] Vnde dicimus aquilam carnivoram, quod carnibus vescatur. Plin. lib. 10. cap. 73: Serratorum dentium carnivora sunt omnia.

Cārnōsŭs, a, um, Carne, seu musculis abundans: ut Carnosum femur, Carnosum palatum. [πολύσαρκος. Gall. Charnu. Ital. Carnoso, grasso, corpulento, pieno di carne. Ger. Fleischechtig. Hisp. Cosa de mucha carne, carnuda. Pol. Mięsisty. Vng. Husos. Ang. Fleashie, grosse.] Plin. lib. 12. cap. 37: Sed in gustatu linguæ vice carnosum aquatilibus palatum.

Cārnŭlĕntŭs, adjectivum, idem quod carnosus. [Vng. Husos. Ang. Fleashie, grosse.] Solinus cap. 62: Sunt enim illis reciprocis quibusdam pulmunculis vestigia carnulenta. De camelis.

Cārnōsĭtās, Musculorum plenitudo, qualis in obesioribus esse consuevit. [πολυσαρκία. Vng. Husséág.]

Cārūncŭlă, à Caro diminutivum est. [σαρκίον, κρεάδιον. Gall. Vn peu de chair, vn morceau de chair. Ital. Carnicina. Ger. Ein stuckin fleisch. Hisp. Carne poca ò pequenna. Pol. Stuczka mięsa. Vng. Husotska. Ang. A litle mersell of fleashe.] Carnicula verò à Carnis nominativo antiquo. Cicer. 2. de Divin. An tu, inquit, carunculæ vitulinæ mavis, quàm Imperatori veteri cedere? Celsus: Si urina crassa carūculas quasdam exiguas, quasi capillos habet.

Caro, is, ere, Vetus verbum est, Carminare, & lanam pectere & purgare. [ξαινῶ, κτενίζω. Gall. Carder ou peigner la laine. Ital. Pettinare, carminare. Ger. Die Wollen streichen oder säuberen. Hisp. Carmentar ò cardar lana. Pol. Grampluie. Vng. Gerebellök, lebellök. Ang. To carde wooll.] Varro lib 6. de Ling. Lat. à carendo deducit, quod purgatur lana, ac deducitur spurcitia. Sed sine dubio est à Græco κείρω, ἐκείρον, ut doctè tradit Scaliger in Varronem. Plaut. in Menęchmis: Inter ancillas sedere jubeas lanam carere. Sic enim locus ille etiam Varrone & Nonio testibus legendus est.

Caromemphytæ, Vide CARICON.

Caron, Athenæus pastinacam majorem esse putavit, & multò prestātiore sapore, quàm pastinacā vulgarē, lib. 9. Dipnosoph.

Cārōs, [κάρος. Pol. ὕπνος νοῦσος βαρυαισθησία. Vng. Bor szalmál valo fuö fáiás, fuyda lgés. Ang. Surfetting.] Crapularis redundantia: à κάρω perturbo, vexo, agito: seu à κάρηνον, quod est capite aggravor, oblinor, velut ab oppressura capitis, & ingenii offensione. ¶ Apud Medicos Caros est somnus justo profundior, proveniens ex humore frigido, & viscido, cerebrum, & præcipuè anteriores ejus ventriculos occupante, sensumq; pariter & motum ad tempus impediente, spiratione tamen integra relicta. Hæc Gal. lib. 4. De locis affectis cap. 2.

Caros, κάρω. Dioscoridi lib 3, semen est exiguum, anisō proportione respondens, cujus radix pastinacæ modo Esitur, ab Edo, Plaut. & Ovid. esitur. Plinio Careum, sive Carum dicitur, Officinis Carui.

Carotides venæ, [καρωτίδες φλέβες. Pol. Żyli koło szyi. Vng. Torekhöu valo erek.] Circa colli jugulum sunt, quæ & σφαγῖτις Aristoteliid est, jugulares dicūtur. Carotides appellatæ quòd ijs vehementiùs compressis, Caros morbus gignatur.

Carpa. Piscis Cyprinus, aliquibus Carpano.

Carpathon, Periclimenon Dioscor. lib. 4. cap. 14.

Cārpentŭm, n. t. Vehiculi genus, ita dictum: quasi Carmentū à Carmenta Evandri matre. [עגלה ifab. ἅρμα. Gall. Vn chariot branslāt. Ital. Cocchio, caretta. Ger. Ein gattung der Wagen, ein Rott wagen. Belg. Een Kerre oft Wagen. Hisp. Vn cierto genero de carro. Pol. Kareta, item Sanky. Vng. Kocsi, ennyhi kocsi. Ang. A chariot or wagon.] Ovid. lib. 1, Fast. Nam prius Ausonias matres carpenta vehebant: Hæc quoq; ab Evandri dicta parente reor. Plin. de viris illust. A' qua jussa turba recedere, quum domum redire, viso patris corpore, mulionem evitantem super ipsum corpus carpentum agere præcepit.

Cārpēntārĭŭs, m. t. Faber qui carpenta facit, faber lignarius. [חרש עצים charisch hetsim. ἁρμοξοός. Gall. Charpentier. Ital. Legnaiuolo. Ger. Ein Wagner. Belg. Een Timmerman. Hisp. Carpintero. Pol. Kołodzey, Stolmach. Vng. Kocsi tsinyálo, kerekgyártó. Ang. A carpenter.] Hieronymus: Carpētarius artifex fecit scamnum. ¶ Carpentarius equus, qui carpentum ducit. Carpentarium opus, quod ad fabrum lignarium pertinet. Carpentarium vehiculum, Spartianus in Zenobia.

Carpheotum, [Vng. Fuö tisztaságos thmiön.] Thuris genus purissimum, & candidum, quod Autumno legitur ex partu æstivo, Autor Plin. lib. 12. cap. 14.

Cārphŏs, Herbæ genus, quæ alio nomine Fœnogræcum dicitur, & Buceras à similitudine cornuum bovis: à nonnullis etiam ægoceras, quòd semen ejus caprarum cornibus simile sit. Græci τῆλιν nominant. Plin. lib. 24. cap. 19: Nec fœnogræco minor autoritas, quod Telin vocant, alii Carphos. [Gall. Senegré Ital. Fienogreco. Ger. Bockshorn oder Griechisch heu in der Apotek. Hisp. Alforvas, alholvas.] Herba palustris, caule arundineo triangulari, folio teli instar formato, flore albo, deciduo, in medio echinato. [Pol. Bopa trzinka.]

Cārpĭnŭs, pen. cor. [ὄστρυα. Vng. Tsér tölgy.] Arbor nota de acerum genere. Col. lib. 6: Quinetiam cornus, & carpinus, & ornus, nonnunquam & salix à plerisq; in hoc ipsum disponitur. Palladius: Carpinus ultima arbor.

Cārpĭnĕŭs, a, um, Ex carpino factum. Plin. lib. 16. cap. 43: Hygin us manubria rusticis carpinea fieri jubet.

Cārpĭo, onis, à Benaci lacus accolis appellatur piscis, uni huic lacui peculiaris, quē aureis arenulis vicitare tradunt. [Ger. Ein karpff: doch wird in Italia ein fisch im Garsee karpfen genannt. Pol. Karp. Vng. Potyka (auagy) potykafa. Ang. A carpe.] Cave autem accipias pro illo pisce, quem Carpam vulgò dicimus: nam longè ab eo diversus est. Vocatur autem Carpa à quibusdam Cyprinus.

Cārpo, pis, carpsi, ptum, Decerpo. [קטם lakát בלס balás אדה atás. ἁρπάζω. Gall. Cueillir, prendre doucement, tirer & oster sans violence. Ital. Torre, carpire, pigliar senza violenza. Ger. Rebenlaub brechen, ergreiffen. Belg. Afplucken. Hisp. Tomar, sacar sin violencia, cojer. Pol. Obrywam. Vng. Le szeggatom. Ang. To gather as flowers and fruite are by plucking.] Virg. Aegl. 9: Insere Daphni pyros: carpent tua poma nepotes. Idem 3. Georg. Luciferi primo cum sydere frigida rura Carpamus, dū mane novum dum gramina carēt. ¶ Ponitur aliquādo pro eligo. Terent. in Adelph. Vnumquodq; quod erit bellissimum, carpam. ¶ Aliquando pro reprehendo, [κατατίθεμαι, ἀποτίθεμαι. Pol. Karpię. Vng. Megfeddöm. Ang. To rebuke, to reproche.] Martialis: Carpere vel noli nostra, vel ede tua. ¶ Ab hac significatione ortum est Adagium: Carpet citiùs aliquis, quàm imitabitur, [illegible] ¶ Aptè dicetur de re quapiā artis absolutè atq; inimitabili: nā res egregias multò proclivius est carpere, quā æmulari. ¶ Item lædere: ut Virg. Georg. 3: Carpit enim vires paulatim

latim utrique videndo Fœmina. Carpere viam, est ambulare. ¶ Carpere vitales auras, est haurire spiritum. Carpere lanam, est pectere, & attenuare, ἐξαίνειν ἔριον. Virg. lib. 1. Georg. Nec noctuma quidem carpentes pensa puellæ Nescivêre hyemem. ¶ Carpere liniū, est evellere. Carpere cibū, est pasci. ¶ Cōposita sunt, Decerpo, Excerpo, & Discerpo: de quib. vide suis locis.

Cārpim, adverbiū, Hinc atq; illinc carpendo, non ipsam seriem sequendo. [ἀκροδρυῶν. Gall. Par ci par là, en recueillant ci & là par parcelles. Ital. Per particelle, scegliendo di quà & di là. Ger. Hin vñ wider ohn alle ordnung angebiochen oder genommen. Hisp. A pedacos. Pol. Parmcyą. Vng. Szą getua, rend uckwl. Ang. By piking out here and there.] Salust. in Catil. Statuit res gestas populi Rom. carpim, ut quæq; memoria digna vid. buntur, perscribere.

Cārptūs, huius carptus, & Carptura, rę, [קדם] licket δρεπτός, κόψιμος. Gall. Cueillette, cueillement. Ital. Scarpimento. Ger. Abbrechung/ Abpickung. Hisp. Obra de coger, cogimiento. Pol. Odarcie owie, ὀπωρισμός. Vng. Leszegatás. Ang. Gathering and plucking as it were fruits of a tree.] Ipse decerpendi actus, & nonnunquā id quod decerpitur. Plin. lib. 24. cap. 10: Flos cujusq; generis trium digitorum carptu, dysentericos & alvum citam emendat, in vino albo, bis die potus: hoc est, quantum tres digiti decerpere possunt. Varro 2. de Re rust. cap. 16: Necnon etiam aliud discrimen sequantur in carptura, &c.

Cārptōr, oris, m. 1. verbale. Reprehensor. [מוכיח mochiach. ἐλεγκτής. Gall. Reprimeur. Ital. Carpitore. Ger. Ein ergreiffer. Hisp. Reprehendedor. Pol. Vszczypuik. Vng. Meg fedő. Ang. He that reproves.] Gell. lib. 19. cap. 7: Quale illud est, quod vituperones suos, subducti superioris carptores appellavit.

Cārpobālsāmum, n. [καρπὸβάλσαμον], Balsami fructus est. Nam καρπὸς Græcis fructum significat. Vide. Plin. li. 12. ca. 25.

Cārpōphōrūs, pen. cor. [καρποφόρος]. Pol. Vrodzaiui. Vng. Gyümölcshozó. Ang. Fruitefull, that beareth fruite.] Latinè fructifer. Hieronymus ad Eust. de morte Paulæ: Salve Ephrata regio uberrima, atq; καρποφόρε, cujus sterilitas Deus est. ¶ Fuit etiā Carpophorus proprii nomen cujusdam ex familiaribus Domitiani Cæsaris, cujus in conficiendis sceris dexteritatem extollit Martialis in Amphitheatro.

Cārptim, Cārptus, Carptura, Carptor, Vide CARPO.

Carpophyllon, li. [καρπόφυλλον]. Ger. Zapffenkraut. Pol. Bobkowe [illegible]. Genus lauri, non nisi in montibus nascens, foliis mollioribus: unde etiam ad opera topiaria longè aptissimum perhibetur, & ad coronas conficiendas accommodatissimum: de quo Plin. lib. 15. cap. 30.

Carpos, fluis ossis parapechii. Plinius vocat Bracchiale, ossibus compactum octo, cui quod præjacet, Procarpion vocāt.

Carrago, à quibusdam usurpatur pro currubus, reliquisq; carrorum impedimentis, quæ Galli etiam Carragium vocant.

Cārrūs, & Carrum, Currus quatuor rotarum, cujusmodi erāt quibus exercituum impedimenta vehebantur: à sono, ut quidam putant, & rotarū stridore dictus. [עגלה hagalah, ἅμαξα, ἁμαξία. Gal. Char ou chariot. Ital. Carro. Ger. Ein Karren. Hisp. Carro o carreta. Pol. Kiszinarowna kara. Vng. Derek szekér. Ang. A chariot or carre.] Cæsar: Inter Carros, impedimentaq; pręlium commiserunt. Hirtius lib. 6. Pompeius eo die per viarum angustias castra compluria, multosq; lanistas retraxit. Cæs. bel. Gall. li. 1: Alteri ad impedimenta, & carros suos se contulerūt.

Cārrūcā, pen. corr. f. p. Genus vehiculi duas habens rotas, quod & Cissium dicitur. [מרכבה merchabah רכב rechob לב ἐσθ. ἁρμάμαξα. Gall. Petit char ou chariot. Ital. Carrucola. Germ. Ein Karch mit zweyen rideren. Belg. Een carre. Hisp. Carreta para llevar vino. Pol. Karra o dwa kolech. Vng. Taligá. Ang. A carre or carre.] Mart. lib. 5: Nec feriatus ibat ante carrucam. Plin. li. 33. cap. 11: Arnos carrucas ex argento cælare invenimus. ¶ Carruca dormitoria: Scævola D. li. 34. Tit. 2. l. 13. Quæsitū est an carruca dormitoria cū mulis, cùm semper uxor usa sit ei debeatur.

Cārrūcārius, [רכב rachelah, ἁμαξοποιός. Gal. Chartier. Ital. Carretiere. Ger. Ein Karrer. Hisp. Carretero. Pol. Karnik. Vng. Taligás. Ang. A carrier or carrman.] Qui carrucā regit. Vlp. in l. Item quæritur in prin. ff. loca. Si cissarius: id est, carrucarius, dum cæteros transire contendit, cissium evertit.

Cārrūcārīus, a, um. [ἁμαξικός. Vng. Taligához valo. Ang. Belonging to a carre or carte.] Quod ad carrucā pertinet. Pomponius: Pterūq; malas carrucarias tales esse, ut transjungi nō possint.

Cārtāllūs, li. [καρπαλλος]. Ger. Ein Brottrob. Pol. Koszyk. Vng. Vika, kosár. Ang. A hamper or baskette.] Græca dictio significans canistrum.

Cārthegon, Iuxi granum est, Plin. lib. 16, cap. 30.

Cārtīlāgo, inis, f. t. Pars similaris corporis ex spermate genita, quæ tamen neq; os est, neq; caro, sed quoddam inter medium, ovalis est tota auris: & extremæ partes ossium motoriorum. [Ἀρθρικὸν γόνδρος. Gall. Cartelage, tendron ou tendrillon, comme [illegible] de l'oreille ou du nez. Ital. Cartilagine, tenerume, come è quel de l'orecchie. Ger. Knorpel beim. Belg. Weeck been/kaff. Hisp. Termilla. Pol. Chrząstka. Vng. Porczogó. Ang. Gristle.] Plin. li. 11. cap. 4: Insecta non videntur habere cartilaginem. Idem lib. 9. cap. 24: Planorum piscium alterum est genus, quod pro spina cartilaginem habet.

Cārtīlāgīnēūs, a, um, Quod ex cartilagine cōstat. [χονδρώδης]. Gall. De cartilage. Ital. Di cartilagine. Ger. Von knōspiem oder knōspelbeinen. Hisp. Cosa de termilla. Pol. Chrząstliaiły. Vng. Porczogós. Ang. Of gristle.] Plin. lib. 11. cap. 37: Sed auriculæ omnibus, exceptis quæ cartilaginea appellavimus.

Cārtīlāgīnōsūs, a, um, [χονδρώδης. Ger. Knōspelecht. Pol. Zel owar. Vng. Porczogós. Ang. Full of gristle, gristlie.] Plin. lib. 12. cap. 25: Quod maximè laudant cartilaginosum, purum, ad similitudinem ammoniaci, minimeq; lignosum.

Cārtī, Tithymalus apud Dioscor. lib. 4. cap. 168.

Cārūncūlā, Vide CARO.

Cārūs, a, um, Gratus, dilectus, jucundus, suavis, [יקר jakár חביב chabib. ἀγαπητός. Gall. Cher, precieux. Ital. Caro, precioso, diletto. Ger. Lieb/angenem/theur/köstlich. Belg. Dier/weert. Hisp. Agradecido, caro en precio. Pol. Miel'y, wdzięczny, drogi. Vng. Kedves, gyönyörű, igen, szeretemes. Ang. Deere, pretious.] Virgil. 4. Aegl. Cara Deūm soboles. Cicero post reditum ad Quirites: Mihi verò & propter indulgentiam meam, & propter excellens eorum ingenium, vita sunt mea cariores. ¶ Et quia quod omnibus gratū est, magno pretio solet vendi, hinc est factū ut Carū etiā significet, id quod nō vile est, quod magno constat. Cic. 2. de Divinat. Putatē annonam in macello cariorem fore. Sunt qui ita distinguant, ut Charus per aspirationē, significet idē quod dilectus: Carus sine aspiratione, quod magno venditur. Hanc tamē differentiam nō esse veram, vel ex eo solùm ostenditur, quòd alterā significationē ex altera videmus esse deflexā. Satius itaq; erit utrunq; sine aspiratione scribere, quū dictiones sint prorsus Latinæ. Nā iis qui à Græca dictione χαριεν deduci volunt, refragatur primæ syllabæ quātitas, quæ in dictione Carus producitur, quum χαριεν eandem corripiat.

Cārē, adverbium à Carus. [πολυτίμως. Gall. Cherement, à grand pris. Ital. Caramente, de gran precio. Germ. Theurlich grossem wert. Hisp. Modo preciando. Pol. Drodzy, wiepiczęl'acznie. Vng. Szeretemessen, kedvessen. Ang. Of a great price, of great dearth.] Magno pretio, & pluris quàm pro rei valore: ut, Carè æstimare, Carè vænire. Cicer. ad Bratum: Valde carè æstimas tot annos, quod ista ætas recipit. Varro: Quæ pingues, vænerunt carè.

Cārītās, sine h, à careo, Significat exuberans rei alicujus preciū, ex penuria ferè & raritate proveniens. [יקר jekár πολυτιμία. Gall. Cherté, grand pris. Ital. Carestia, inopia. Ger. Theurthöffigkeit. Hisp. Carestia o carezza de precio. Pol. Drogość. Vng. Drágaság. Ang. Dearth, great price.] Cicer. 5. Verrina: Biennio provinciam obtinuit, quum alter annus in utilitate, alter in summa caritate fuerit. Liv. lib. 11: Caritas primùm erat annonæ. Differunt autē Caritas & Inopia: quòd Caritas sit rei ū penuria, quæ adhuc extant: Inopia earum quæ nō extant. Cicer. pro Domo sua: Quā ex re primùm caritas nata est, deinde inopia.

Caryatides, Statuæ muliebres in ædificiis, ut ait Vitruv. sicut viriles, quæ mutulos aut columnas sustinēt, Telamones à nostris, ἄτλαντες à Græcis appellatæ. [Pol. Podpory wiszyńskie nakształt niewiast.] Nam eversa Carya Peloponēsi civitate, & interfectis viris, matronæ in servitutem adductæ fuerunt: nec passi sunt victores eas stolas deponere, ut æterno servitutis exemplo gravi contumelia pressæ, pœnas pendere viderentur pro civitate. Ideo qui tunc architecti fuerunt, earum imagines ædificiis publicis designaverunt onera ferendo, ut etiam postetis pœna Caryatidum memoriæ traderetur.

Cārycā, pen. cor. [καρύκη. Pol. Kiszka kowie. Vng. Vérmes étely.] Genus edulii ex sanguine & variis cōdimentis constās, quod & καρύκιδμα à Græcis dicitur. Vide Cæl. Rhodig. lib. 27. cap. 23. ¶ Carica verò per i nostrum ficus genus est, ut suprà docuimus suo loco.

Caryites, per tres syllabas, media produc. Tithymalli species, foliis myrthi, acutis & pungentibus. Vide Plin. lib. 26. cap. 8.

Cārȳōn, ȳi, neut. gen. [κάρυον. Ger. Ein Nuß. Pol. Włoski orzech. Vng. Tölgymak. Ang. A mallout or mallout tree.] Quanvis Græcis generale sit ad omne nucis genus vocabulum, unde κάρυα πάντοθεν avellanam, & κάρυον βασιλικὸν, juglandem appellant, peculiariter tamen οἱ κοινῶς ἰδιῶται, hoc sibi nomen juglandes vendicarunt. Plin. lib. 15. cap. 22: Caryon à capitis gravedine, propter odoris gravitatem convenit dictum.

Carynus, a, um, adjectivum: ut, Carynū oleum. Idem lib. 23. cap. 4: E' nuce verò juglāde oleum, quod carynum appellavimus, alopecias unle est, & tarditati aurium infusum.

Cārȳōpōs, pi. [καρύοπος]. Ger. Safft von nussen eines Baums/so dem Zimmetbaum in Syria gleich ist.] Genus cinnami, quod in Syria gignitur. Plin. li. 12. cap. 28: In Syria gignitur & cinnamon, quod Caryopon appellant. Hic est succus nuci expressus, multum à surculo veri cinnami differens, vicinia tamen gratia.

Cārȳōtæ sive Caryotides, καρυωτίδες. Palmulæ genus est in Iudæa præcipuè circa Hiericuntem nascens: ita appellatum à capitis

capitis gravedine, quam gignit. Plin. lib. 13. cap. 4: Ab his Caryotæ maximè celebrantur, & cibo quidem, sed & succo uberrimæ: ex quibus præcipua vina Orienti, iniqua capitis: unde pomo nomẽ. Varr. de Re rust. lib. 2: Non scitis palmulas caryotas in Syria parere in Iudæa, invectas in Italiam non posse? Papin. in Sylvis: Prægnantes caryotides cadebant.

Caryum. Vide CARYA.

Cāsa, f. p. Domus rustica ita dicta quasi cava, ut nonnulli existimant, eò quòd primi agricolæ in cavis montium: hoc est, in antris solerẽt habitare. [סכה *succoth*. סלחלה *sulchalah*. דרה *gherah*. כרה *cherah*, κλῆνος. Gall. *Logette, maisonnette, tente.* Ital. *Casa.* Ger. Ein schlechts Bawrenhausslin/ ein hutt. Belg. Een hutteken. Hisp. *Casa pagizza choca.* Pol. *Chalupa kurzka.* Vng. *Kaya, kalibba.* Ang. *A cotage, a little house.*] Alii à casuro est, ruina deductũ malunt: propterea quòd rustica ædificia, quum ex leviore ferè materia conficiantur, minus sunt diuturna, magisq; ruinæ obnoxia. Virg. 2. Aeglog. Atq; humiles habitare casas, & figere cervos. Hirtius lib. 6: Et horrpagones ad casas, quæ stramentis ab nostris hybernorum causa ædificatæ erant, diruendas. Varro secundo de Re rustica, cap. 10: Qui autem sunt in saltibus, & sylvestribus locis pascunt, & non in villa, sed casis, repentinos imbres vitant. ¶ Fores habet tritas, ut pastorum casæ, τῶν ἀγραυλούντων ἀνοίγει ἀεὶ πεπατημένα. Ironia proverbialis in homines inhospitales, aditu difficiles, *sibi viventes*, semper occlusis foribus: quòd pastores procul ab hominũ commercio semotos vix unquam quisquam invisit. Diogenianus.

Cāsula, f. pen. corr. [καλύβιον. Pol. *Kurzetzka.* Vng. *Kuryatska, kalibárika.* Ang. *A little cotage.*] diminutivum. Plin. lib. 35. cap. 10: Caula Protogenes contentus erat in hortulo suo.

Cāsābūndus, Credò cadens, [πτῶσιν. Pol. *Wilamnie padaiaci.* Vng. *Cyakran esö.*] Festus Varr. lib. 6. à cadendo deducit, & Nævium Poëtam antiquum adducit. Rosi egomet casabundum ire ebrium: diabathra in pedibus habebat, atq; amictus erat epicroco.

Cāsārīa, Dicitur mulier quæ casam custodit. [σκηνοφύλαξ, σκηνοφύλακος. Pol. *Kurzi strzegaca.* Vng. *Hites bezb.*] Festus.

Cāsciūs, ca, cum, [זקן *zakên* קדמוני *kadmoni.* πάνυ. Gall. *Vieil, ancien.* Ital. *Vecchio.* Ger. Alt. Belg. Out. Hisp. *Cosa muy antigua.* Pol. *Starzetz.* Vng. *Agö régi.* Ang. *Old, ancient.*] Significat vetus: cujus verbi origo Sabina est. Ennius: Quàm primùm Casci populi genuêre Latini. Refert Varro Manlii nomine celebratà fuisse hanc sententiã: Cascum duxisse cascũ non mirabile cuiuid est, vetulam nuptisse senl. Vide Erasmi Adagia.

Cāsĕūs, m. f. A' coëundo, vel (ut inquit Varro) à lacte coacto dicitur: [גבינה *ghebinah.* τυρός. Gall. *Fourmage.* Ital. *Formaggio.* Ger. Käs. Belg. Kaes. Hisp. *Queso.* Pol. *Syr.* Vng. *Sayt.* Ang. *Cheese.*] nã fit ex lacte coagulato, hœdino in primis, vitulinòve coagulo. Virg. in Buc. Fingunt & ingratæ premerentur caseus urbi. Cic. de Senect. Villa quæ tota locuples est, abundat porco, hœdo, agno, gallina, lacte, caseo, melle. ¶ Caseus mudus: id est: recens & mollis, qui magis alibilis, quàm vetus & aridus. Caseus oxygalacticus commendatur à Galeno, dicituq; quasi accrosum lacunã Græci τὸ ξὺν ὀξυγάλακτι acetũ vocant, & γάλα lac. ¶ Caseorũ varia genera vide apud Plin. li. 11. cap. 42. ¶ Si caseum haberem, non egerem opsonio, Εἰ τυρὸν εἶχον, οὐκ ἂν ἐδεόμην ὀψου. Dicendum ubi quis minimis vilissimisq; contentus. Refertur apud Plut. in Laco. ¶ Caseum neutro genere dixit Pomponius in Lenone. Caseum molle. Sosipater lib. 1.

Cāsĕārĭus, ia, neutri generis, Locus alvo exonerãdæ destinatus: quam Sellã familiarem vocat Varro. [Pol. *Stolicz, do czynienia potrzebi.* Vng. *Kamarafeck, sebezö.*] Colum. lib. 2. cap. 15: Nã ubi greges quadrupedũ versantur, quædã quotidie, ut culina, & caseale: quædam pluviis diebus, ut bubilia & ovilia debent emundari. ¶ Sunt tamen qui existimant Caseale declarare locum in quo aut fit, aut servatur caseus. [τυροκομεῖον, τυροφυλάκιον. Germ. Die Senk atten: darinn man käs macht: Item, der käs laden. Ang. *A cheese presse.*] locũq; Columellæ sic intelligi debere, ut caseale (hoc est, locus conficiendi casei) sicut & culina quotidie purgetur.

Cāsĕārĭus, a, um, adjectivum, A' caseo formatum: [Pol. *Tenkstori seri syrni.* Vng. *Sayos.* Ang. *Belonging the cheese.*] ut Taberna casearia. Vlpian. l. sicuti. §. Arist. ff. si servit. vend. Aristo Cerelio Vital. respondit, non posse se, ex taberna casearia fumum in superiora ædificia jure immitti posse, nisi ejus rei servitutem talem admittat. τυροπωλεῖον, τὸ τυροπωλεῖον.

Cāssĭa, unico s, quanvis apud Græcos κασσία gemino σσ, scribatur. [קציעה *kesiiah* קדה *kiddah.* Ger. Ein frombde riuch wie Zimmet: etliche heißen vnser Zimmet für Cassia.] Frutex est Theophrasto, salicis Amerinæ magnitudine, multis surculosisq; brachiis ramis, crassiore quàm cinnamomũ, sarmento, soloq; cortice commendatus. Virg. 2. Georg. Nec cassia liquidi corrumpitur usus olivi. Diosc. lib. 1, tria facit præcipua cassiæ genera: unum ex nigro purpurascens & rosæ odorem referens, *Zygo* appellatum: alterum longius & angustius, & fistulis plenum, aromatum & vini mistum odorem repræsentans: quod Arabes lingua *Lada*, ab Alexandrinis autem mercatoribus *Daphnitis* dicitur. ¶ Tertium genus superioribus paulò vilius, quod *kalòn mosylicum* vocitarunt. ¶ Hyginus autor est, à Latinis Cassam appellari cocci Cnidii fruticem, quem Græci *Cerinum* vocant, & *Thymelæam*: cujus folia & ig coronamenta veniunt. Vnde est illud apud Virg. 2. Aegl. Tum cassia, atq; aliis intexens suavibus herbis: quanquam ibi cassiam herbam quandam, nõ fruticem videtur designare. ¶ Cassia fistularis, κασσία συρίγγωδης, à recentioribus medicis appellatur, quã ex doctioribus nonnulli, Siliquam Aegyptiam malunt nominare. Est autem siliqua oblonga & teres, concretum intus atramentũ continens, non una coalescens serie, sed ex intervallis ligneis tenuibusq; membranis septum, ossiq; quædam habens immersa, non dissimilia iis, quæ nostra profert siliqua.

Cassignete, κασσιγνήτη. Herbæ genus est apud Plin. lib. 24. cap. 17. ita dictũ, quòd cum sui generis herbis tantùm nascatur. Eandẽ & Dionysionymphadẽ appellat, quòd vino mirè cõveniat.

Cāsnār, Senex dicitur Oscorum lingua. Festus. [Pol. *Staci.* Vng. *Vén, öreg.* Ang. *Olde.*] Id quod Varro de lingua Lat. cõfirmat his verbis: Cascus, *inquit*, significat vetus, ejus origo Sabina, quæ usq; radices in Oscam linguam egit. Quod igitur Osci Casnar, hoc Sabini Cascus: & illos secuti Romani dixerunt. Nonius Casnar, senilis dixit: apud quem male tamen legitur Carnales sedales.

Cāsso, as, are, à cado frequentativum. Vide CADO.

Cāssĭs, hujus cassis, m. t. Rete præsertim venatorum, quòd cassum: hoc est, rarum sit: [רשת *réshath.* δίκτυον. Gall. *Rets, rezeau, venerie.* Ital. *Rete.* Ger. Das garn der Jägerey. Hisp. *Red.* Pol. *Sieci.* Vng. *Vadászmadarászhálója.* Ang. *A hunters net, a bay.*] unde & à raritate Rete dictum. Ovid. 2. de Arte: Incidit in cassis præda petita meos. Virgil. 4. Georg. aut invita Minerva In foribus laxos suspendit aranea cassis.

Cāssĭcŭlūm, diminutivũ à Cassis, Reticulum. [ἀμφίβληστρον. Gall. *Petite rets.* Ital. *Picciola rete.* Ger. Ein kleen garn oder net. Hisp. *Pequeña red.* Pol. *Siatka.* Vng. *Vadászmadarászhálóska.* Ang. *A little net, a bay.*] Hieronymus: Nequaquam aranearum mihi opponas cassiculos. ¶ Dicitur & Cassiculũ neutri generis. Festus: Cassiculum, reticulum, à cassibus per diminutionem dictum.

Cāssĭs, hujus cassidis, f. t. Galea, quòd vacua sit ad caput recipiendum. [כובע *chobáh*, κόρυς. Gal. *Heaume, armet, teilhure, salade, bastinet.* Ital. *Elmo, elmetto.* Ger. Ein Helm/ ein Eisenhut. Hisp. *Capacete.* Pol. *Hełm, szyszak, przyłbica.* Vng. *Sisak.* Ang. *An helmet, or sallet.*] Plautus in Trinum. Mihi & pharetram & sagittas sumpsero, cassidem in caput. Iuvenalis: fracta de casside buccula pendens. Cæsar septimo libro Belli Gallici: Multoque cum cassidibus, equitum specie, ac simulatione collibus circumvehi jussit. ¶ Dicitur & Cassida, æ. Propertius: Aurea cui postquam nudavit cassida frontem. Virgil. 11. Aeneid. Aureus ex humeris sonat arcus, & aurea vati Cassida. Vbi Servius: Cassida, accusativus Græcus pro nominativo Latino Cassis.

Cāssĭtā, pen. prod. f. p. Avis, quam alii Alaudam, alii Galerità dicunt. [κορυδαλίς. Gall. *Alouette.* Ital. *Lodola.* Germ. Ein lerch. Hisp. *Cogujada, cogujeda, ave conocida.* Pol. *Skowronek.* Vng. *Pacsirta.* Ang. *A lark.*] Plin. lib. 10. cap. 37. Vide apud Gell. apologum de cassita, lib. 2. cap. 29.

Cāssĭtĕrŏs, pen. corr. [κασσίτερος. Pol. *Biała ołowa.* Vng. *Fiön.* Ang. *Tinne.*] Latinè plumbum album dicitur. Plin. lib. 34. capite 16: Plumbi duo genera, nigrum atq; candidum. Pretiosissimum candidum, à Græcis appellatum *cassiterum*. ¶ Vnde Cassiterides, κασσιτερίδες, insulæ decem in Oceano, ex adversa Celiberiæ, in quibus plumbum album effoditur. Plin. lib. 4. cap. 16: Ex adverso Celiberiæ complures sunt insulæ, Cassiterides dictæ Græcis, à fertilitate plumbi.

Cāssĭtĭas, Visci genus in abiete & larice nascens. Siponinus.

Cāssŏ, as, Vide QVASSO.

Cāssŭs, a, um, Quod est inane & vacuum, fragile, atq; omni re carens: [κενός, ἄκαρπος רק *rek.* ἐρῆμος. Gall. *De nulle valeur, vain & friuole.* Ital. *Casso, vano, vuoto.* Ger. Lär/ nicht/ vnfruchbar/ vergeblich. Belg. Ydel. Hisp. *Vano, vacio.* Pol. *Nic, próżno.* Vng. *Hiaba vaio, hasznalan.* Ang. *That is of no valeur, vain, friuole.*] ut, Cassa nux à Plauto & Horat. dicta. Lucan. Cassa fraude parat. Plaut. in Aul. Virginẽ habeo grandem, dote cassam, atq; illocabilem. Virg. Lumine cassum: & Aethere cassos, dixit pro vita privatos & vacuos. Vnde & Cassis, & per diminutionem Casculus. ¶ Hinc incassum, adverbium. ἐπὶ κενῷ.

Cāstaldĭa, Gubernatio dicitur, qua domini res gubernantur. [Pol. *Wladarstwo.* Vng. *Hág, birtokos, igazgatása.*] Castaldi Gubernatores vel Vice domini Zas. de Feu. degenerant. Itaq; erat Castaldio non absimilis procuratori & actori possessionum domini, cujus fit mẽtio in l. ult. C. Quod cum eo qui in alien. potest. Secundum Alvarat. & secundũ Gloss. erat velut œconomus quidam, cui res dominica gubernanda cõmittebatur, instar œconomi ecclesiastici, arg. l. jubemus nulli. C. de sacrosanct.

sanct. ecclesia ex comment. feudalibus Baron à Teutenberg.

Cāsā mola, Dicebatur sacrificii genus, quod Vestales virgines faciebant.

Castānēa. [ערמון harmón κάστανον. Gall. Chastaigne, ou chastaigner. Ital. Castagna. Ger. Ein testen/oder testenbaũ. Belg. Kastanien est een kastanien boom. Hisp. Castaña, ò castaño arbol. Pol. Kasztanowe drzewo. Vng. Gesztenyefa, gesztenye. Ang. A chestnut, or chestnut tree.] A' Castano Magnetię urbe, ut putatur, dicta, tàm fructum, quàm ipsam arborem significat. Virg. 2. Aegl. Castaneæ molles, & pressi copia lactis. Plin. lib. 17. cap. 20: Castanea pedamentis omnibus præfertur facilitate tractatus, perdurandi pervicacia.

Cāstānētum, Locus castaneis consitus. [ἀκροκαστάνον, τόπος φυτευθεὶς καστάνοις. Gall. Chastaigneraye, lieu planté de chastaigner. Ital. Castaneto. Ger. Ein Kestenwald. Hisp. Castañar, bosque de castaños. Pol. Las kasztanowy. Vng. Gesztenyefás hely. Ang. A place planted with chestnut trees.] Colum. lib. 4. cap. 33: Propter quæ sæpè novella castaneta calvescunt.

Castānīnum, Oleum ex castaneis factum.

Castē, Vide CASTVS.

Castēllum, Castellanus, Castellani, Castellatim. Vide CASTRVM.

Castēriā. [κασσωνίστρα. Ger. Ein Fischerbeüstin/darin man die Rüben schat. Pol. Dom dzibowania potrzeb ſiperskich. Vng. Haro ſzer ſzamtartó hely.] Significat locum, ubi quũ navigatio conquiescit, remi & gubernacula reponuntur. Plaut. Alin. Quin pol si repulsu remum sola ego in casteria. Vbi quiesco. Lactantio dicitur pertica, quam in navi hortator remigum tenet, qua si incesserit, remiges non desinunt: si deposuerit, conquiescunt à labore.

Castificus, Vide CASTVS.

Castīgo, as, penul. prod. act p. Propriè verbis reprehēdo, quasi castum id est, honestum ago. [יסר jasár הוכיח hochiach. κολάζω, καθαρίζω. Gall. Chastier, corriger, reprendre. Ital. Castigare. Ger. Straffen/verbessern. Belg. Verbeteren/castijen. Hisp. Castigar, corregir. Pol. Karze ſtrafiać. Vng. Dorgálom, feddhen, megbirdom. Ang. To chastise or punishe.] Virgil. 5. Aeneid. Hic gravis Entellum dictis castigat Acestes. ¶ Quandoq; Castigare est vindicare, punire, κολάζειν. Idem lib 6: Castigatq; auditq; dolos, subigitq; fateri. ¶ Hinc Castigatus dicitur correctus, emendatusq; κολαζόμενος καὶ διορθούμενος. Cic. 1. Tuscul. Vidésne, ut obmutuerit, nõ fedatus corpore, sed castigatus animi dolore?

Castīgātio, castigationis, f. t. verbale, Objurgatio, animadversio. [יסור musár תוכחת tochachath. νουθέτησις. Gall. Chastiement, reprehension. Ital. Castigamento. Ger. Straff/zuchtigung. Hisp. Castigo y correccion. Pol. Karnosć. Vng. Dorgálás. Ang. Chastising, correction, blaming.] Cicer. 1. Offic. Animadversio, & castigatio omnes contumelia vacare debet.

Castīgātor, oris, m. t. Reprehensor, & objurgator. [יסר jasár הוכיח mochiach. ἐπανορθωτής, ἐπιτιμητής. Gall. Chastieur, correcteur. Ital. Colui che castiga et riprende. Ger. Ein Straffer/Schelter/Zuchtiger. Hisp. Castigador y corregidor. Pol. Karca. Vng. Dorgáló, feddő, megbirdő. Ang. A chastiser or corrector.] Plaut. in Trin. Ibo ad meum castigatorem. Horat. in Arte: Difficilis, querulus, laudant tempora acti Se puero: censor, castigatorq; minorum.

Castītas, Vide CASTVS.

Castimōnia, Castus, huius castus, Vide CASTVS.

Castor, m. t. [κάστωρ. Ger. Ein Biber. Pol. Bobr. Vng. Hod. Ang. A badger, a grave.] Animal ex genere amphibio, quod Latinè fiber Pontucus appellatur: ex cujus testiculis medicamentum conficitur, quod Castoriũ, καστόριον, medici appellant. Hic comprehensi hominis parte, non antè quàm fracta concrepuerint ossa, morsum resolvit. Habet caudam piscium, cæterà species latræ, pilus mollior pluma. Et licet sint qui dicant castora castrare se, ne à venatoribus capiatur: quòd sciat se expeti propter testiculos, qui medicinis adhibẽtur: Sestius tamẽ diligentissimus medicinę conditor, negat testes amputari ab ipso castore, quam capitur: quinimo parvos esse ait, substrictosq;, & adhærentes spinæ, nec adimi sine animalis vita posse: verùm folliculos geminos esse ex uno nexu dependenteis, qui amputentur, quorũ vis medica sit. Plin. lib. 32. cap. 3: Spectabilis natura potẽtia in his quoq;, quibus & in terris & in aqua victus est, ficut & fibris, quos Castores vocant.

Castōrēus, a, um, adjectivum: [Pol. Bobrem cechowaci. Vng. Hodos, hodzó tömlő. Ang. Belonging to a badger.] ut, Castoreus odor. Plin. lib. 12. cap. 24: Aspalathi probatio est in colore rufo vel igneo, tactuq; spisso, & odore castoreo: hoc est, fœtido & puri, vel acuto. ¶ Castoreũ item appellatur pharmaci genus, ex castoris avulsis testiculis (ut creditur compositũ. Idem lib. 26. cap. 11: Clavos pedum extrahit ladanum cum castoreo, & verbenaca ex vino.

Castōtēs, orum, autore Plinio libro 32. cap. 3. vocantur testes castoris.

Castrāmētor, Vide CASTRVM.

Castrātā, Siliginis genus est apud Plinium libro 18. capite 9. quod in Campania proveniebat, Pisano magis rufum.

Castrēnsis, Vide CASTRVM.

Castro, as, are, Virilia amputo, exceco. [בותק nathák. ἐκτέμνω, ἀνοχλεύω, ἀχρειόω. Gall. Chastrer. Ital. Castrare. Ger. Außhawen/muncken. Belg. tubben. Hisp. Castrar. Pol. Trzebić, wirzynam, ſzepolić. Vng. Herélök, meg herélök. Ang. To geld.] Iuven. - nullus ephebum Deformem sæva castravit in arce tyrannus. Plin. lib. 18. cap. 32: Verres, juvencos, arietes, hœdos, decrescente luna castrato. ¶ Licet & de quacunq; truncatione, sive privatione quandoq; dicatur. Pacuvius: Vt esset aliquis qui linguã ejus castraret. ¶ Castrare alvearia, Est alveos favis spoliare, & inelis vindemiam facere: quod qua ratione faciendum sit, docet Colum. lib. 9. cap. 15.

Castrātio, verbale, Virilium exectio. [ἀνοχλεύω, ἀχρειόω. Gal. Chastrement. Ital. Castramento. Ger. Außhawung/außschneidung der heimlichen gliedt. Hisp. Castradura, castración. Pol. Omnisynie, ostrzebienie. Vng. Herélés. Ang. Gelding or plucking away.] Col. lib. 16. cap. 26: Id optimum genus castrationum, quod adhibetur teneræ ætati.

Castrātūrā, ræ, idem. [ἐκτομή. Vng. Herélés. Ang. Gelding, plucking away.] Plin. lib. 18. cap. 9: Iustum est è grano Campanæ (quam vocant castratam) è medio redire sextarios quatuor siliginis, vel è gregali sinè castratura sextarios quinq;.

Castrum, numero sing. n. t. Locus est muris munitus. [מבצר mibtsár מצוד matsór. ἀκρόπολις. Gall. Chastiau, ou fort, bourg. Ital. Castello. Ger. Ein Burg/ein Schloß oder ein gemawrter Fleck. Belg. Een Castreet. Hisp. Lugar ò villa cercada de muralla, ò adarve, castillo, torre. Pol. Grod, umurowane miaſteczko. Vng. Kastély. Ang. A castle, or tower.] dictus à casa, quòd sit conjunctio quædam casarum. Cic. ad Caton. lib. Epist. 15: Vallo & fossa oppidum circundedit ex castellis, castrisq; maximis septi.

Castrā, plurali numero, appellantur loca, in quibus milites tentoria fixerunt: vel ipsa tentoria, in quibus milites diversantur. [מחנה machanéh. στρατόπεδον. Gall. Le camp, le fort. Ital. Campo, alloggiamẽto, steccato. Ger. Kriegsläger/Heerläger. Belg. Eenen Heerläger/eenen läger. Hisp. Real de la huesto. Pol. Namiotu, pol wynie wpolu obozem. Vng. Tabor. Ang. An armie lodged, a camp, a forte or campe pitched.] Cic. ad Attic. Quum Cæsar ad oppidum castra haberet. Vnde & de navibus Virg. dixit: Nos castra movemus: quoniã in illis milites essent. Cæsar 5. Bell. Gall. Atq; eis imperat, ut coactis omnibus copiis, castrã navalia de improviso adoriantur, atq; expugnent. Dicta à castri similitudine, quòd fossa, valloq; quasi muro circundari solent.

Castēllum, n. t. diminutivũ à Castro, Parvus vicus muris circundatus. [ἐπιτείχισμα, φρούριον, φρουρά. Gall. Petit chastiau, forte place, bourg. Ital. Castello. Ger. Ein Castell/ein kleiner Fleck umbmawret. Hisp. Castillo. Pol. Miasteczko murem obtoczone. Vng. Kastélyocska. Ang. A little castell, or tower.] Cic. pro Cec. Ecce ipse Ebutius in castellum venit. Cæs. bell. Gal. lib. 2: Cunctis oppidis, castellisq; desertis. Dicebantur etiã Castella, quædam in aquæ ductibus receptacula, ex quibus ad omnes viarum anfractus, aqua per uncias & digitos dividebatur. Frontinus: Omne plũbum & omnes impensæ ad aquæ ductus, & castella, & lacus pertinentes, inde erogantur. ¶ Qui autem ejusmodi castellis præerant, castellarii dicti sunt.

Castēllānus, a, um, quod ad castellum pertinet. [Gall. De chastiau. Ital. Cosa de castello. Ger. Das zu dem Castell gehört. Hisp. Cosa de castillo ò villa. Pol. Do miasteczka przynależący. Vng. Kastélybeli valo, kastélyos. Ang. Pertaining to an castell.] ut Castellanus triumphus: id est, de castello capto actus. Cicer. de Clar. orat. Malim mihi L. Crassi unam pro M. Curio dictionẽ, quàm castellanos triumphos duos.

Castēllānī, dicti qui castellum habitant. [κάστρωτοι. Gall. Qui demeurent au chastiau, ou qui en ont la charge. Ital. Habitatori de castelli. Ger. Die in Burgen wohnen/Burgvögt/Schloßherren. Hisp. Los que moran en los castillos, ò que los guardan. Pol. Obrońcy miaſt, bronią nad miaſtem. Vng. Kastélyos, kastélybalako, porkolab. Ang. That dwelleth in a castell and hath the charge of it.] Liv. 4 bel. Mac. Decem millia popularium cum castellanis agrestibus in armis habuit. Salust. in Iugur. Iter castellanorum angustum, undiq; præcisum. Dicti autẽ sunt Castellani à castello ea forma, qua ab oppido Oppidani, & à Vico vicani. Est & castellanus, qui castelli curam & defensionem suscipit, φρουάρχος.

Castēllātim, adverb. quasi turmatim per castella. [κατὰ φρούρια. Gall. De chastiau en chastiau. Ital. Di castello in castello. Germ. Von einer Burg oder Veste zu der anderen. Hisp. De castillo en castillo, de villa en villa. Pol. Od wsiolnego miasteczka do drugiego. Vng. Kastélyonkint. Ang. From castell to castell.] Liv. lib. 7: Vt hosteis, & nocturno pavore attonitos, & circa collem castellatim dissipatos aggrederentur.

Castrāmētor, pen. prod. Castra loco, sive pono. [חנה chanéh. στρατοπεδεύω. Gal. Camper, assoir le camp. Ital. Accampare, attendare. Ger. Das läger schlahen. Belg. Eenen läger slaen. Hisp. Assentar real.

Pol. *Namiati kl'ale, aboszatarzam.* Vng. *Tábori árok.* Ang. *To pitch the camp.*] Liv. 9. ab Vrbe: Eò Consules cum valido exercitu venerunt & primò circa saltus, quum utrinq; ad hostem iniqua via esset, cunctati, castrametatiq; sunt.

Cāstrēnsis, & hoc castrense, quod ad castra pertinet. [τὰ τῶν στρατοπέδων. Gal. *Du camp, des appartenances du camp.* Ital. *Cosa de campo.* Ger. Das zu dem lager gehört. Hisp. *Cosa de real o de la hueste.* Pol. *Do namiotow przynależący.* Vng. *Táborhoz való.* Ang. *Pertaining to the campe.*] Vnde Castrenses vigiliæ, quę castris disponuntur. ¶ Castrense peculium, est quod à parentibus vel cognatis in militia agenti donatum est: vel quod ipse filiusfamilias in militia acquisivit: quod, nisi militaret, non acquisiturus fuisset. ¶ Et castrensia bona dicuntur, quæ licet in militia filiofamiliās non acquiruntur, ita tamen fiunt ipsius acti acquisita in militia fuisse ut sunt ea quę ex officiis acquiruntur. ¶ Ordo castrensis, qui in castris servatur pro uniuscujusq; officio. Milites enim Centurioni parebant, Centuriones Tribuno, Tribunus Legato, Legatus Consuli, & Magister equitum Dictatori.

Cāstūlā, læ, f. p. Palliolum quo puellę nudæ infra papillas precingebantur. Varro: Castulam mulier sumpserat pro succula. Hæc & ἀπόζωμα, & Præcinctorium appellatur. [Pol. *Czapeczka.* Vng. *Fendőöv, öng kebel.*

Cāstus, a, um, Purus, continens, & à libidinis labe immunis. [טהור *tahór* נקי *naki.* ἁγνός, καθαρός. Gall. *Chaste, qui n'est point corrompu.* Ital. *Casto, immaculato.* Ger. Keusch, rein. Belg. Keusch, suyver. Hisp. *Casto è religioso.* Pol. *Czysty, nieposzamarzony.* Vng. *Szűz, tiszta.* Ang. *Chast, not corrupted, not deflowred.*] Plaut. in Pœnul. Eo sumus gnatæ genere ut deceat nos esse à culpa castas. Virg. 2. Georg. Casta pudicitiam servat domus. Vnde dicimus uxorem castam, & castum cantum, in quo nihil est lasciviæ: & castam manū, quæ se ab alienis cōtinet. ¶ Item pro pio & religioso. Vng. 6. Aen. Quinq; sacerdotes casti, dum vita maneret.

Cāstūs, huius castus, per quartā declinationē, castitas. [Vng. *Szűzség.* Ang. *Chastnesse.*] Varr. Et religiones & castus id possunt, ut ex periculo corpant nostro.

Cāstē, castius, castissime, Pudicē, cōtinenter, abstinenter. [ἁγνῶς. Gall. *Chastement, purement.* Ital. & Hisp. *Castamente.* Ger. Keusch, züchtiglich. Pol. *Czysto, nieposzamarzenie.* Vng. *Szűzen, tisztan.* Ang. *Chastlie, without corruption all his livedie.*] Cicer. pro lege Manil. Caste, integreq; versatus est labor meus in privatorum periculis. Idem de Aruisp. respon. Quod quum Dejotarus religione sua castissimè meretur.

Cāstīrās, Castimonia, virginitas. [טהרה *tahorāh* בקיון *nekiyon.* ἁγνεία, καθαρότης, ἁγνότης. Gall. *Chasteté, pudicitia.* Ger. Keuschheit, reinigkeit, zucht. Belg. Kuysheit. Hisp. *Castidad.* Pol. *Czystość.* Vng. *Szűzség, tisztaság.* Ang. *Chastitie, singlenesse of life.*] Cic. 2. de leg. Et colendæ virgines præstant, ut advigilent facilius ad custodiam ignis, & sentiant mulieres in natura fœminarum, omnem castitatem pati.

Cāstīmōnīā, f. p. Castitudo, castitas. [ἁγνότης. Vng. *Szűzség, tisztaság.*] Liv. li. 9. belli Macedon. Decem dierum castimonia opus esse. Accius: ibi fas, ibi cunctam antiquam castimoniam.

Cāstīfīcus, a, um, [ἁγνοποιός. Vng. *Tisztaságot szerzőt.*] Seneca in Hippol. Expelle facinus mēte castifica hominum: id est, quæ te castum faciat.

Cātābāsīs, κατάβασις, Inferior Solis meatus, vel descensus.

Cātāchrēsīs, pen. prod. f. t. κατάχρησις, Tropus, quem nos *Abusionem*, vel *Vsurpationem* dicimus, quum alienis abutimur perinde ac propriis, quum propria deficiunt: ut, quum piscinam dicimus pro natatione, in qua nulli sunt pisces. Simile est illud: Facies q; similima laurinam Facies propriè hominis est. Dicta Catachresis κατὰ τὸ κεχρῆσθαι, quod est abuti.

Cātāclīstā, [κατακλιστή. Pol. *Siodak.* Vng. *Merkőfaha.* Ang. *A garment close round about, as a cloke, &c.*] Vestis undiq; clausa: dicta à verbo κατακλίνω, id est, undiq; claudo.

Cātāclysmūs, m. f. [מבול *mabbūl.* κατακλυσμός. Gall. *Deluge d'eau.* Ital. *Diluvio.* Ger. Ein grosser wasserguss wie der Sundfluss, oder schwall des Wassers. Hisp. *Diluvio, rebossadura.* Pol. *Potop, wylanie wody.* Vng. *Vizözön.* Ang. *A deluge, a fludde.*] Diluvii & inundatio dicitur. Varro 3. de Re rust. cap. 1: Thebę, quæ ante cataclysmum Ogygi conditæ dicuntur. Frequens est cataclysmi mentio apud veteres philosophos. Illi enim magnum quendam annum imaginabantur, cujus hyems esset Cataclysmus: Ecpyrosis verò æstas.

Cātācrīsis, [דין *din* משפט *mishpāt.* κατάκρισις. Gall. *Condemnation.* Ital. *Condemnazione.* Ger. Verdammuss. Hisp. *Condemnacion.* Pol. *Osądzenie, wyrok.* Vng. *Kárhoztatás.* Ang. *Condemnation.*] Condemnatio, decretum, sanctio: à verbo Græco κατακρίνω, quod est condemno, statuo, sancio. Vtitur hac voce Cicero in Epist. ad Attic.

Cātādrōmūs, pen. corr. Decursorium, locus in quo equi decurrunt. [κατάδρομος. Gall. *Lice, espace à courir.* Ital. *Vn luogo à passeggiare da correre.* Ger. Ein lauff oder Rennplatz. Hisp. *Carrera ò lugar donde corren.* Pol. *Miejsce dostrzygania.* Vng. *Futó hely.* Ang. *A place to runne horses in.*] κατὰ τὸ δρόμου enim decurro. Sueton. in Ner. Notissimus eques Romanus elephanto superseden, per catadromum decurrit: id est, per stadium, in quo equites decurrere solebant imaginario prælio, ut fit sæpē in Gallia, principe spectante: *Lusus* vocant. ¶ Est etiam, teste Vitruvio, machinæ genus hoc nomine, quā architecti utūtur ad sublevanda vel demittenda onera: quæ apud Iurisconsultos Catadromus χειρόω vocatur, quasi dicas Decursorium grāvi, à figura scilicet, quōd collum habeat extensum more gruis: quales machinas etiā hodie videmus in maximis emporiis ad exonerandā navigia accommodatas, quas etiā hodie Græc vocamus. ¶ Fuit & alius catadromus, cujus meminit Iulius Pollux lib. 4. cap. 19. quum ex sublimi theatri parte per machinam quis dilapsus aliquem rapit, & secum sursum asportat: ut quā Aurora Memnonē rapiebat, aut Iupiter Ganymedem, aut Diana Endymionē. De hoc machinæ genere videntur intelligenda esse verba Pauli Iurisconsulti, lege pen. de action. empti.

Cātāgnōmīcūm, est signū ex quo cognoscitur effectus interiorum & exteriorum.

Cātāgrāphē, f. p. κατάγραφή. Futurę picturę delineatio est, quā & descriptionē vocant Latini. ¶ Catagrapha autem in picturis obliquæ imagines dicūtur, ex uno tantūm latere sese ostendentes, interprete Plin. lib. 35. cap. 7.

Cātālēctīcūm metrum, καταληκτικόν, Dicitur cui vna tantum deest syllaba, ut apud Horatiū: Mea renidet in domo lacunar. Est enim senarium Iambicum perfectum, una syllaba minus. Acatalectīcū, ἀκαταλήκτικον, dicitur quod legitimo fine claditur, cuiq; ad perfectionē nihil deest: ut, Nec fonte labra prolui caballino. Est enim Iambicum senarium perfectum.

Cātālēpsīs, f. t. κατάληψις, Occupatio, cōprehensio, cognitio. Cic. 4. Acad. & lib. 3. de Finibus: Cognitiones autem, vel si hæc verba aut minus placent, aut minus intelliguntur, καταλήψεις appellemus licet. ¶ Est præterea Catalepsis medicis, affectus cerebri, & potissimum posterioris ejus partis, procedēs ab humoribus frigidis, cerebri ventres, præcipuè posteriores, occupantibus, respiratione tamen integra manente, oculisq; ut in vigilia apertis.

Cātālōgūs, penult. corr. m. f. [מגילה *megillah* מספר *mispār* מכסה *michsah.* κατάλογος. Gall. *Vn rolle ou rollet.* Ital. *Catalogo, tavola.* Ger. Ein Register, ein Rodel. Hisp. *Matricula da frequentar muchos.* Pol. *Katalog, liczba, poczet, wyrok.* Vng. *Lajstrom.* Ang. *A roll or bill of names.*] Sermo vel scriptura quæ numerum, vel ordinem recensēt. Plautus in Milite: Si minus cum cura, aut catalogo loquendi lectum fiet. ¶ Vltra catalogum vivit, παρὰ τὸν κατάλογον ζῇ. De eo dicebatur, qui multū ætatis viveret, ut jam præscriptum illum annorum numerum præterisse videretur. Est, ni fallor, apud Lucianum. Refertur à Suida.

Cātāmī, dīārē, act. p. Verbum Græcū est, ad Latinā declinationem deflexū, quo labascēte jam tum linguæ Latinæ puritate, nonnulli uti sunt pro deridere. [κατακαυνίζω. Gall. *Insulter quelqu'vn publiquement.* Ital. *Beffare, dileggiare.* Germ. Einen etwas schand, spott, oder schmach anthun. Hisp. *Poner ala vergüenza.* Pol. *Pohańbić, zhańbić.* Vng. *Meg gonyolom, nevetem.* Ang. *To mock, reproach, or disgrace.*] Spartianus de cōstitutionibus Adriani imperatoris: Decoctores bonorū suorū, si suæ autoritatis essent, catamidiari in amphitheatro, & dimitti jussit: id est, derideri omnibus per theatrū præberi: à Græco καταμωκᾶσθαι, quod deridere, & ludibrio habere significat. Vnde id propemodū ludibrii genus esse suspicor, quo polygami afficiūtur: id est, qui multis uxoribus abutuntur, quum mitellati in scalario suggestu lascivientis plebeculæ scurrilitates obaudire perficta libidine ad aliquot horas coguntur *mitrare* id appellant: Cui nō dissimile est illud, quod Traducere Latinè dicitur. Iudaeus.

Cātāmītūs, penultima producta, Puer meritorius. [שכיר *sekīr.* μισθὸς *pudicus* Græci mercedem dicunt, quasi ἐξ μισθοῦ id est, pro pretio. Cic. 2. Philip. O hominem nequam! quid enim aliud dicā? magis propriè nihil possum dicere. Ergo ut te catamitum nec inopinato quum ostendisses, præter spem mulier aspiceret. Ausonius: Aut Iovis Elysii tu catamitus eris.

Cātānānchē, κατανάγκη. Dioscorīdi, Herba est, qua ad amorum venefica Thessalæ mulieres utebantur: unde & Thessalā herbam nonnulli appellarunt. Gesneri judicio, limonium veterum. [Pol. *Wiązowiek, garwa macedonska.*] Ejus duo sunt genera. Alterum folia habet longa, cornicis pedi similia, radicē gracilem, sonceamq; capitula aut sex aut septem, in quibus cuno simile semen est, quod quum siccatur, ad speciem unguis exanimati mihi contrahitur. Alterum exigui mali magnitudinē habet, radicem autem exiguam, olivæ magnitudine: folia autem figura coloreq; oleaginis similia. Posterius hoc genus Officinæ *Bistortam* appellarunt: nam superius Herbarius nostris est incognitum.

Cātāngelōs Rubus apud Dioscor. lib. 4. cap. 147.

Cātānchūsa, idem quod Anchusa apud Dioscor. li. 4. cap. 38.

Cataphysis

Cataphysis, καταφύσις, Herba est pulicaris, quæ Psyllion Dioscoridi dicitur. Est autem ex iis nomenclaturis, quę veluti nomina à doctioribus ex Dioscoride abjectæ sunt.

Cātaphrāctus, m. f. [שריון chamósch, καταφράκτης. Gall. Gendarme armé de toutes pieces. Ital. Armato d'ogni parte. Germ. Allenthalben mit Wehr vnd Waffen wol bewart/ein Kürisser. Bel. Rontemment est gecharnascht. Hil. Homóre armado de todo. Pol. Wkierzy zbroiny. Vn. Fegyverbe. Ang. A man of warre armed on all parties.] Vndiq; munitus, à verbo Græco καταφράττω, quod est obsepio, & munio. Vnde Cataphractæ naves dicuntur, quas nos constratas, aut tectas dicimus. Servius 11. Aeneid. Cataphracti equites, qui & ferro muniti sunt, & equos similiter ita muniros habent. Salustius: Et sequebantur equites cataphracti. ¶ Est enim Cataphracta, καταφράκτης, lorica, sive thorax militaris. Vnde Vegetius scribit exercitum Romanum pedestrem cataphractis & galeis fuisse munitum. Et Liv. lib. 37: Pedites loricatos cataphractos vocat.

Cātaphrāctārii, qui cataphractis muniti sunt. Lampridius de Alexandro: Cataphractarios, quos illi clibanarios vocant, decem milia in bello tuteremur.

Cātaplāsma, atis, n. t. [κατάπλασμα, πάστα. Gall. Emplastre. Ital. Emplastro. Germ. Ein Pflaster. Belg. Een pflaester. Hisp. Emplastro. Pol. Plaster. Vng. Ter ruha. An. A plaister made of grene herbes.] Malagma quod constat ex floribus, commque furculis, & axungia: Plin. lib. 20. cap. 16: Dalion herbarius parturientibus ex eo cataplasma imposuit cum opio.

Cātapōtia, n. t. [καταπότια. Gall. Pilules & autres medecines qu'on avale sans mascher. Ital. Pillole. Ger. Pillen/oder andere Arzney die man ist oder trincht. Bel. Pillen. Hisp. Píldoras que se tragan. Pol. Pigułki, albo inszy lek, który się połknie, albo pięcia. Vn. Pilula. Ang. Pilles.] Pilulæ dicuntur, διὰ τὸ καταπίνειν, quod est devorare, vel bibere propriè: quoniam neq; editur, neq; linguitur id genus, sed devoratur. Plin. li. 26. cap. 8: Est & semen in usu cum melle decoctum ad catapotia, solvendæ alvi gratia.

Catapsyxis, Cicuta apud Dioscor. lib. 4. cap. 8.

Cātapūlta, æ, [מכל machi, καταπέλτης. Ger. Ein Armbrust oder Kouggeschütz/ein Wurfe zu schiessen/schneller band. Pol. Kusza. Vn. Szamszerij. Ang. A slingy, an engine of warre to cast stones or darts.] Machina bellica, qua tela, aut saxa excuti solēt. Plaut. in Curc. Atque ita te nervatos quebo, ut catapultæ solēt. Cæs. 2. bell. Civil. Centones insuper injecerūt, ne aut tela tormentis emissa ballistarum pertingerent, aut saxa ex catapultis latentium discurrerent.

Cātapūltārium pilum: hoc est, sagitta, sive jaculum, quod catapulta emittitur. [Vng. Szamszerj czyglyk vala nyil.] Plaut. Curc. Exte hodie facium pilum catapultarium.

Cātarācta, f. p. sive Cataractes, sive etiam geminato r, Catarrhacta, vel Cataractes. [ארובה arubbáh, καταιβάκτης, ὁ καταρράκτης. Ger. Ein gähfaterd Wasser das eben herab schesset. Pol. Przepaść. Vn. Nordik fickodás. Ang. A dammes or floodgate.] Locus est abruptus, & præceps in flumine, unde aqua ruit potiùs, q̃ fluit. Plin. li. 5. cap. 9: de Nilo flumine: Vectus aquis properantibus ad locum Aethiopū, qui Catadupi vocantur, novissimo cataracte inter occursantes scopulos, non fluere immēso fragore creditur, sed ruere. Dictæ autem sunt Cataractæ à verbo Græco καταράττω, sive καταιβάττω, quod inter cætera significat, à impetu decido. Dicuntur autē Cataractæ portæ quædā rubib. aut catenis pendentes, quę attolli, & demitti possunt, cujusmodi in urbium portis videmus, ad hostiū irruptionem propulsandā accommodatas: sunt in fluminibus quibusdam exercendæ, vel retinendæ aquæ idoneæ. [Gall. La lueste ou le pille la porte d'une ville qu'on monte & laisse on cheoir quād on veut. Ital. La serrata delle porte. Le cataratte che se tirano in su quando si dà l'acqua a molino e simili. Germ. Ein Schuggatter/den man auffziehet wo man will. Bel. Een vatpoorte/oft valdoere/oft slatert/oft vlooms. Hisp. La compuerta de la ciudad o fortaleza. Pol. Kratta na homoczyna. Vn. Vízfelfakapu.] Livius: Pendulas & recidentia portas cataractas. Idē: Porta cataracta dejecta clausa erat: eam paulum vectibus levant: partim funibus subducunt in tāntum altitudinis, ut subire recti possent. ¶ Est item Cataractes, Pamphylię fluvius post Olbiam, ita dictus, quòd magno cum impetu defluat. Strabo lib. 14: Post Olbiam est qui Catarrhactes appellatur, amnis magnus, & torrentis more rapidus ab alta petra descendens, adeo ut longissimè strepitus exaudiatur: Meminit hujus fluvii & Pomponius Mela lib. 1, in descriptione Pamphyliæ. ¶ Sunt præterea Cataractæ, aves quædā falcis similes, sed dentatæ, oculosq; habentes coloris igniei, cæteto corpore candido, quæ nusquam terrarum apparent, nisi in insula Apuliæ adjacenti, Diomedis tumulo nobili: ubi advenas Barbaros clangore infestant. Græcis tantùm adulantur, mito discrimine, veluti generi Diomedis hoc tribuentes. Vide plura de iis apud Plin. lib. 10. cap. 44.

Cātarrhūs, m. f. Fluxus, destillatio. [κατάρρυσις, ῥοῦς. Gal. Rheume, catarre. Ital. Catarro, flusso, discesa. Germ. Ein jawendiger Fluß des Haupts so in dem schlund hinab fellt/der pfnüsel oder schnuppen. Bel. Den snof/een catterre. Hisp. Romadizo. Pol. Płoszgł, wnoszgnyka. Vn. Náthá. An. Destillation of humours into the throat, the catarrhe.] Differt à Coryza, & Branchio: κόρυζα enim dicitur, quū pituita nares tantùm obsidet, Gravedo Latinè dicta: Catarrhus verò, quū fauces, palatumq; at βράγχος quum & guttur, & arteria corripitur: ob id & Arteriosum quandoque id vitiū appellant. Omnia hæc tamen Hippocrates Coryzas vocat, nostri Destillationes, quia Græcè καταρρυήσεις nominantur in commune. Dictus est autem Catarrhus à καταῤῥέω, destillo, destillo.

Cātarrhūs, pen. corr. [רטוב rabób, καταῤῥυής. Gal. Bagnié, arrosé. Ital. Bagnato, acquoso. Ger. Gewässert, besuchtiger. Hil. Regado. Pol. Omaczony, okropiony. Vn. Vizes, bedvelt. An. Wattered, moist.] Latinè Irriguus, à verbo Græco καταῤῥέω. Vnde etiam Plin. lib. 5. cap. 4: Hipponem Africæ oppidum Catarrhytum vocatum fuisse tradit propter aquarum irrigos.

Cātascōpium, n. t. [κατασκόπιον. Gall. Vn brigantin, petit navire pour espier & descouvrir pays. Ital. Fregata. Germ. Ein Spähschiff tin. Bel. Ein spieschip: een scepn schipten. Hisp. Nave para atalayar. Pol. Łódka, ciul'ok. Vng. Ladik, faykó. Ang. A brigantine, or barke.] Genus navigii exploratorii, quod circunquaque speculetur. Cic. ad Attic. κατασκόπιον Rhodiorum, & dicrota Mytilenæorum habebam, & alind κατασκόπιον.

Cātascōpus, [מרגלה merágleh, κατάσκοπος. Gall. Espie, espioni. Ital. Spia, spione. Germ. Ein Kundschafter. Hispan. Atalaya, varon que atalaya. Pol. Szpieg. Vng. Ver álló. Ang. An espier.] Latinè speculator. Est cum κατασκοπεῖν speculari.

Cātasta, [מקלדה. Ger. Ein Ort da man die Knecht verkaufft. Teut. ein Stock oder Gefengtnuß der Knechten. Ang. A cage or fell to punish bond men in.] Luciano: Locus erat ubi venales servi exponebantur, à κατατίθεμαι verbo Græco, quod significat expono. Tibullus libro 2. Eleg. 3:

Nota loquor, regnum ipse tenet, quem sæpè coëgit
Barbara gyptatos ferre catasta pedes.

¶ Est & Catasta machina lignea, longæ & magnæ compedis forma, qua servi vincti tenebantur. Plinius libro 35. cap. 18: Talem in catasta videre Chrysogonum Syllæ.

Cātastrōma, pen. prod. [κατάστρωμα. Pol. Burta. Ang. Hatches or decks in a shippe where men stand to fight.] Navis partem significat, per quam nautæ discurrunt. Latini Transtra vocant.

Catastrum, extimum his qui Latinas non callent literas.

Cātastrōphē, [καταστροφή. Ger. Umbwendung. Ang. A subvertion.] Latinè subversio, volumen λόγου τὸ ἐπιφερόμενον id est, à convertendo. Vnde etiam extrema pars fabulę καταστροφὴ appellatur, quòd in ea res turbulentæ in lætam convertantur exitū, ut in Comœdiis fieri solet: aut contrà quòd res læta tristē fortiantur exitum, ut in tragœdiis. ¶ Transumitur etiam pro cujusvis rei exitu, & pro ipsa etiam morte ponitur, quæ est extremus nostræ vitæ actus. [Germ. Ein Außgang oder End eines sedtichen dinge. Ang. The end of an exploit, the end of any thing.]

Cātatypōsis, κατατύπωσις, Figura est, quæ fit quū aliquid ad typū: hoc est, formā alterius describitur: ut apud Virg. li. 4. Aen.

Omnia Mercurio similis, vocemque coloremque,
Et crines flavos, & membra decora juventæ.

Catax, a Veteribus dictus est, teste Festo, qui hodie Clunis dicitur, quem nunc caxonem, carnem arcus citat Lucil. Sat. li. 2: Horatius libb. contra pestē pernicieq; catax, quā & Manlius nobilitat.

Cātēchēsis, pen. prod. f. t. [תורה thorah, κατήχησις. Ger. Ein mündtlicher Bericht. Pol. Nauka, mian lepszi sprawdzić krotcy zebrana. Vng. Kérdezgyűjtegetés fundamentomnak vala tanítás.] Dicitur institutio, vel instructio rerū sacrarū, quæ viva voce tradi solet iis, qui sacris mysteriis initiabātur. Nam Aegyptii theologi (à quibus hic ritus fluxisse creditur) nefas arbitrabantur arcana suæ religionis scripto committere: satiusq; illis visum est, eos qui illorum mysteriis vellent initiari, viva voce instrui, & ita religionis suæ cæremonias velutì per manus ad posteros propagari. Ad hunc etiam modum in primitiva Ecclesia, qui ad Baptismum admitti cupiebant, prius fidei Christianæ mysteria ab Apostolis viva voce accipiebant. Hujusmodi institutionis genus κατήχησιν appellabant, διὰ τὸ κατηχεῖν, quod est viva voce instruere. Illi autem qui ad hunc modum sacris mysteriis initiabantur, κατηχούμενοι dicebantur.

Catechizo, as, are, activ. p. κατηχέω, instruo, doceo, erudior.

Cātechūmēnus, pen. cor. [תמוך thamúch, κατηχούμενος. Ger. Der mündtlich vnderwiesen vnd berichtet ist. Pol. Genuta się vczyć wiarania. Vng. Az ki az kérdezgyűjtegetés fundamentomnak a leg elébbi tanítatik.] Qui sacris nondū est initiatus, sed adhuc imbuitur elementis religionis, nec dū ad sacra spectanda introductus: cui mysteria fidei viva vocis ministerio concredebantur. Bud.

Cātēgōrēmata, κατηγορήματα, Prædicamenta. Cic. 4. Tusc. Distinguitur illud etiam, ut libido sit earū rerum, quæ dicuntur de quodam, aut de quibusdam, quæ κατηγορήματα Dialectici appellantur: Habere divitias, Capere honores.

Cātēgŏrĭă, f. p. [שטנה sitnâh. κατηγορία, ας. Gall. Accusation. Ital. Accusa. Germ. Anklagung. Hispan. Accusacion. Pol. Skarga. Vng. Vádolás. Ang. Accusation or accusing.] Accusatio, à κατηγορεῖν, Accuso: unde & κατήγορος, Accusator. ¶ Categoriæ item sive Categoremata Aristoteli dicuntur Prædicamenta. Quin & positiones quædam à Dialecticis Categoriæ nominantur, quas prædicatorias Latinè dicere possumus: à κατηγορεῖν, prædicare. Sunt autem decem prædicamenta, circa quæ versari videtur omnis quæstio, οὐσία: id est, essentia, Qualitas, Quantitas, Ad aliquid, Agere, Pati, Vbi, Quando, Situs, & Habitus. Appellatas verò Categorias constat (ut inquit Augustinus in Dial.) propterea quòd non possunt nisi à subjectis agnosci. Quis enim quid sit homo possit agnoscere, nisi sibi hominem ponat ante oculos, quasi subjectum homini?

Cātĕllĭ, diminutivum à catena, Vide CATENA.

Cātĕllus, Vide CATVLVS.

Cātēnă, f. p. Vinculum est ferreum, quo vel servos, vel captivos, vel animalia irretimus, ne effugiant. [רתוק rattôk. πέδη. Gal. Chaine. Ital. Catena. Ger. Ein Ketten. Hisp. Cadena hecha de eslauones. Pol. Lancuch. Vng. Láncz. An. A chaine.] Ita dicta, quòd se capiendo teneat: quia in ea anulus anulum capit. Liv. 1. ab Vrbe: Injectæ Turno catenæ. Cic. 7. Verr. Iste hominibus miseris, innocentibusq; injici catenas imperat. ¶ Transumitur etiam ad incorporea. Seneca ad Lucil. Vna est catena quæ nos alligatos tenet, amor vitæ. Cic. pro Sestio: Hanc tetram immanemq; bellum vinctam auspicis, alligatam more majorum, constrictam legum sacratarum catenis, solvit Iubitò legum cura Consul, &c.

Cātēnātŭs, a, um, [רתוק rattôk. אסור assûr. δεδεμένος. Gall. Enchaîné. Ital. Catenato. Ger. An ein Ketten gebunden. Hisp. Encadenado. Pol. Wkowany. Vng. Meg láncz ozva. Ang. Bound with a chaine.] Cæl. ad Ciceronem: Vel cum quidem Venere progenatus tantum animi habuisset in vestro Domitio, quantum ipse catenatus in hoc habuit. Martial. lib. 7: Nulla catenatis pila est præcincta lagenis. ¶ Catenati labores, per translationem: hoc est, sese vicissim sequentes. Martial. lib. 1: Expectant curæque, catenatique labores.

Cātēnātĭō, f. t. Conjunctio, & stricta arctatio. [מחברת machbéreth. ἁρμογή, συνδεσμός. Gal. Connection, liaison. Ital. Congiuntione, ligamento. Ger. Ein zusammenfug, ein nät. Hisp. Encadenamiento de cadenas, atadura. Pol. Skrepowanie. Vng. Láncozás. Ang. Bending or fastening with a chaine.] Vitruv. lib. 2. cap. 9: Et in commissuris, & in coagmentationibus ab lentitudine firma recipiunt catenationes.

Cātēnātŭs, a, um, Qui catena ligatus est. [ἁλυσιδωτός, δεδεμένος. Pol. Lanczuchem związany. Vng. Láncz el meg kötöttetett. Ang. Fastened with a chaine.] Senec. lib. 3. de Ira: Iraseris catenato cani, & hic, quum multũ latravit, objecto cibo mãsuescit. Canis catenarius, qui ad fores domus alligatur causa custodiæ.

Cātēnŭlă, diminutivum à catena. [ἁλυσίδιον. Gall. Chainette, petite chaine. Ital. Catenella. Ger. Ein Kettenlein. Hisp. Cadenilla, o pequenna cadena. Po. Lanczuszek. Vn. Láncztska. An. A little chaine.]

Cātēllă, vel Catellum, aliud diminutivum. [κύλικες. Vng. Láncztska.] Liv. 9, bel. Maced. Quintius alter Prætor suos equites catellis & fibulis donavit. Plautus Curc. Delicatum te hodie faciam, cum catello ut accubes Ferreo. Horat. 1. Ep. 18: Nota refert meretricis acumina, sæpè catellam, Sæpè periscelidem raptam sibi flentis.

Cātĕrvă, f. p. Propriè Gallorum legio. [עבדוד ebedhûdh. λόχος. Gall. Vne bande de gendarmes, vne multitude de gens. Ital. Compania. Ger. Ein schar Kriegsleuten. Belg. Een schare, een menichte. Hisp. Compania. Pol. Wczka. Vng. Sereg. Ang. A band or companie of men of warre, or other folkes, a route.] sicut Phalanx Macedonum: eaq; certo numero constabat. Nã autore Vegetio lib. 2. cap. 2: in caterva erant sena milia. Horat. 1. Epist. Dũ fugiunt equitum turmæ peditumq; catervæ. Plerunq; tamen pro quavis multitudine sumitur. Cic. 1. Tuscul. Catervæ contradicentium. Idem pro Murena: Posthumius obviã cum bene magna caterva sua venit. Virg. 2. Aen. magna comitante caterva.

Cātĕrvātĭm, m. f. Catervatim conglobati. [εἰς ὁμόφυλον. Gall. Vnie en compagnie. Ital. Vniti in frotta. Ger. Die auff den scharen sind / oder ohn Ordnung mit scharen zusammen gelaufen. Hisp. Ajuntados en companna. Pol. Roztrzepani lud. Vn. Szegrekent. An. By bandes and multitudes, by routes.] Suet. in Augusto: Sed & catervatim oppidanos inter angustias vicorũ temerè & sine arte pugnantes. Catervatim vocat vulgares, & non dispositos.

Cātĕrvātĭm, adver. Per catervas. [ὁμαδόν. Gall. Par bandes. Ital. In frotta. Ger. Schrechtig / hauffechtig / von schar zu schar. Hisp. De companna en companna. Pol. Wkupie. Vn. Szegrekent. An. By bandes and multitudes, by routes.] Plin. lib. 10. cap. 24. Sturnorum generi proprium catervatim volare. Liv. bel. Pun. Iam primi conseruerant manus, quũ alii catervatim currerent. [Gall. Par bandes.] Colum. libr. 3. cap. 19: Sed illud etiam dicendum est, an plurium generum vites habendæ sint, eæque separatæ, & distinctæ specialiter, an confusæ & mistæ catervatim.

Cātharmătă, n. t. [חטאת chattâth. καθάρσιον.] Hostiæ, quæ pro peste, aliòve morbo expiando immolabantur diis. Romani Piacula vocabant. ¶ Erat autem interdum hostia humana, interdum ex brutorũ genere, in cujus caput mala omnia quæ civitati imminebant, sese credebant avertere.

Cātharticus, a, um, Latinè purgatorius. [מקה mmakkâh. καθαρτικός. Gall. Purgatif. Ital. Purgatorio. Ger. Das reiniget oder puegiert. Hisp. Purga para purgar. Pol. Czyszczący. Vng. Tisztitó. An. Purgative, that cleansieth.] Vnde Medicamentum catharticum dici potest, quod nos Purgationem vocamus. Cels. lib. 2. Sed medicamenta stomachum ferè lędunt: ideoque omnibus catharticis aloë miscenda est.

Cāthedrā, dræ, f. p. [משב meshîb. καθέδρα. Gall. Vne chaire, vn siege. Ital. Sedia. Germ. Ein Stuel ein hober Sitz / ab moribus man sitzet oder prediget. Hisp. Cadera, o silla. Pol. Krzesło. Vng. Zeczel szek, predikáló szek. Ang. A chaire.] Propriè est sella sublimior professorum, recitatorum, aut declamatorum. Martial. lib. 11: De cathedra quoties surgis, Iuven. Cujus apud molles minima est jactura cathedras. Hor. 1. Serm. Sat. 10: Discipulorum inter jubeo plorare cathedras.

Cāthedrātĭcŏs, Philosophos vocat Seneca, umbratiles illos, quibus satis est de virtute in cathedris garrire. οἱ ἐν καθέδραις φιλόσοφοι.

Cāthedrālĭtĭī, orum: ut, Cathedralitii servi, qui in cathedra herum deferunt: οἱ φορεῖς τοῦ κυρίου ἐπὶ τῆς καθέδρας. Martial. Quum cathedralitios portet tibi theda minutos, Et Libys in longo pulvere sudet eques.

Cathōlĭcus. [καθολικός. Gall. Vniuersel. Ital. Catholico, vniuersale. Ger. Allgemein. Hisp. Vniuersal. Pol. Powszechny, obcemu. Vn. Kathoszegi. Ang. General, vniuersall.] Dici potest universalis, quasi circa omnia versetur: fit enim ex κατὰ: id est, circa, & ὅλος totum. ¶ Inde etiam Catholicon medicamentũ, quod omnibus humoribus simul vacuandis utile est. Item præcepta universalia, vel perpetua, catholica vocant, ait Quintil. lib. 2. cap. 13.

Cātĭllus, Catillones, Catillario, Catillo, Vide CATINVS.

Cātĭnŭs, pen. prod. m. f. quod & Catinum dicitur, vas immensum escariũ, quo pultem aut jurulenti quid ponebant: à capiendo appellatum. [קערה keararâh. τρύβλιον. Gall. Vn plat ou escuelle. Ital. Catino, conca. Germ. Ein Napff / ein grosse Platten oder Schüssel. Belg. Een diepe Schotel. Hisp. Plato, o escudilla. Pol. Misa. Vng. Tál. Ang. A dishe or platte.] Persius Sat. 3: postum est algente catino Durum olus, & populi cribro decussa farina. ¶ Catinus itẽ dicebatur vas, in quo metalla purgabantur. Plin. libr. 33. cap. 44: Quæ è catino jactatur spurcitia, in omni metallo vocatur scoria. ¶ A Catinus fit diminutivum Catillus: à Catinum Catillum, vel Catinulum. κυλικίδιον. Colum. lib. 12. cap. 57: Hanc mistura quum in catillo composueris, oleum superfundito. Vide Bayfium de Vasculis.

Cātĭllŭs, m. f. sive catillum, diminutivũ. [κυλικίδιον. Ang. A little dishe.] Parvum vas escariũ. Colum. lib. 12. cap. 57: Hanc mistura quum in catillo composueris, oleum superfundito. ¶ Est etiam pars superior molæ molendinariæ, sicut meta pars inferior. [רכב rêchebh. τὸ ἐπιμύλιον. Gall. Le dessus d'vne meule de moulin. Ital. Macigno sirano. Ger. Der oberst theil auff der Mumela. Hisp. Muela de encima para moler. Pol. Kesz w mal'ynie. Vng. Tálatska. An. The vpper part of a mill.] Paul. in l. Quum de lanionia. ff. idem consultus. ff. de fundo instructo.

Cātĭnŭlĭŭs, à Catinus, Catinulus, catillus. [Pol. Misska. Vng. Tálatska.] Diomedes Grammat. lib. 1.

Cātĭllōnes, m. t. qui catillos lingunt, & pro gulosis accipi solent. [λιχανοί, λιχνοί, λιμῶδεις ἢ λιχνοί, ἀρτοφάγοι λιχανοί. Gall. Lecheplats, gourmand, friand. Ital. Quelli che leccano i piatti, mangiatori, ingordi. Ger. Platten oder Schüsselnschlecker / fressige leut. Hispan. Golosos, las que lamen los platos. Pol. Lakomstwie, Lakomcy. Vng. Tál nyalók, nyalánkok, tékozlók. Ang. Dishlickers.] ¶ Catillones etiam dicebantur lupi Tyberini, inter duos pontes capti, quòd stercora circa ripas catillarent: id est, devorarent. Vide Macrob. lib. 3. Satur. cap. 16.

Cātĭllō, ās, are, Catinos lingo. [λιχανίζω. Gall. Lecher les plats. Ital. Leccare i piatti. Ger. Platten schlecken. Hisp. Lamer los platos. Pol. Polizuie maky. Vng. Nyalákozom, nyalakodom. Ang. To lick plates or dishes.] Plaut. in Cas. - operam uxoris polliceor foras, quasi catillatum.

Cātĭllātĭō, f. t. Grave opprobriũ objiciebatur hominib. generosis, siqui provincias amicas populi Romani expoliassent, quòd eorum bona lingurisse viderentur. [λιχανία. Pol. Vylizanie dobrzyerzadem. Vng. Nyalakodás, fölnyalás.] Festus.

Cātŏblēpās, pen. cor. καταβλέπουσα. Feræ genus est, solis Aethiopibus cognitum, solo visu hominem interficiens. Plin. lib. 8. cap. 21: Est apud Hisperios Aethiopes fons Nigris, Nili, ut plerique existimant, caput. Iuxta hunc fera appellatur Catoblepas, modica alioquin, cæterisque membris iners, caput tantum prægrave ægrè ferens, idque dejectum semper in terram: alias interneciu

interneciо humani generis: omnibus qui oculos ejus vidêre, confestim expirantibus. De eadem vide & Aelianum lib. 7. cap. 1, apud quem [illegible] dicitur.

Cātŏchē, f. t. [illegible], Morbus est veterno similis: ex melancholicis & biliosis humoribus proveniens, cerebrum occupantibus, perpetuosque sopores invehentibus. Latini Vigilantem soporem interpretantur. Differt à catalepsi, quòd in ea oculi maneant aperti, in catoche autem claudantur.

Cātŏchītēs, [illegible], Gemma Corsicæ insulæ, imposita manum velut gummi retinens. Plin. lib. 37. cap. 10.

Cātŏchus, Detentio seu captio insensibilis animæ cum punctione totius corporis. Species autem huius sunt tres. Vna somniculosa, cui lethargus inest. Alia vigilans, huic adest ratanus. Tertia autem species, quam neque perperam, neque inusitatè Catochon Phreneticon aliquis dixerit. Fit autem ex multorum aggregatio Catochi, & phrenetidis, quemadmodum tiphonia, quæ aut lethargus, aut suffocans, aut lethargicus affectus dicitur. Gal. de Definit. Græcorum medici vetustiores vocaverunt, λὰ τὸ [illegible], quod est detineri & occupari & in eo malo constitutos, [illegible] nuncupaverunt. Recentiores verò fœmININO genere, sed non dissimili significato, [illegible], quasi detentionem & deprehensionem dicat aliquis nominaverunt. Paul. lib. 3. cap. 20. Vide suprà Cataleptis.

Catocœlia, [illegible], alvus, inferior venter, in quo excrementum diutius remoratur.

Cātŏgēum, [illegible], Domicilium subterraneum. [Pol. [illegible] Vng. [illegible]]

Catomum, mi, vinculū & catenā significat. Legit in quodā in Iuvenalē Scolio. Vsurpatur & à Laberico apud Sellū in versu catalectico: Tollet bona fide vos urcus nudas in catomum.

Cātŏptrŏm Intrā [illegible], Divinatio quæ fit per speculum: de qua vide infrà in dictione MAGIA.

Cātŏpyrītēs, [illegible], Gemma, quæ ex Cappadocia venit. Plinius libro 37. capite 10.

Cātŏrthōmā, pen. prod. [illegible]. Vn. Iō isselekolet.] Opus virtutis rectum. Cicc. Perfectum officium interpretatur, & Rectè factum.

Cātŏrthōsis, [illegible], Recta effectio. [illegible], Egregiè cum virtute aliquid facio. Cic. 3. de Finib. Quæ nos aut recta, aut rectè facta dicamus, si placet, illi autem appellant [illegible], omnes numeros virtutis continent.

Cātŭlus, pen. corr. Propriè significat caniculum: hoc est, minorem, vel junioremcanem: ab antiquo nomine catus, quod sagacem significat. [[illegible] [illegible]. Gall. Vn petit chien ou vn petit de quelque autre bestie. Ital. Cagnolo, picciol cane. Ger. Ein jung Hundtin. Bel. Ein junt hondetem. Hisp. El cachorro. Pol. Pisjęk. Vn. Kölyök. Ang. A whelpe.] Varro: Catulus à sagaci sentu & tacto. Cicc. de Natura deorū: Benè igitur idem Chrysippus, qui similitudines adjungēs, omnia in perfectis & maturis doceret esse meliora: ita equo, quàm in equulo: in cane, quàm in catulo: in viro, quàm in puero. ¶ Sed ponitur largè pro fœtu omnū animalium, præterquam avium, sive immanium, sive minorum: unde de colubro Virgilius: -catulos tectis aut ova relinquens. Et de leonibus Plinius: Raptor appropinquante tigride fremitu, abjecit unū ex catulis. Idem: Simiæ gestant catulos quos manuefactæ intra domos peperêre. Idem: Muriū quam catuli ostentū faciunt. Idem delphinum catulos nominat. Lacertarum quoq; & cæterorum serpentiū soboles Catuli dicuntur. ¶ Accipitur quandoq; Catulus pro ipso cane. Apuleius: Catulos secū ducens venaticos, atq; sagaces. ¶ Interdum pro quodā vinculi genere, quod etiam canis dicitur. Plaut. Facium te delicatum catulo ut acubes ferreo.

Cātŭlus, & Catella, diminutiva à Catulus, Parvus canis, vel canicula. [[illegible]. Gall. Vn fort petit chien. Ital. Cagnolino, cagnolina. Ger. Ein gar jung Hündtin. Hisp. Perrillo, ò perro pequeño. Pol. [illegible]. Vng. Kölykötske, katyotska. Ang. A little whelpe.] Plaut. in Stich. Tantillum loci, ubi catellus cubet, id mihi sat est loci. Cic. de Divin. Erat autem mortuus catellus to nomine.

Cātŭllus, Catillus à Catulus. [Vn. Kölykötske, katyotska.] Diomedes Grammat. libro 1.

Cātŭlīnus, a, um, Quod est ex catulo. [[illegible]. Gall. De petit chien. Ital. Di cagnolino. Germ. Das von einem Hündtin ist. Hisp. Cosa pertenecente à cachorro perro nacido. Vn. Kölykökö valo. Ang. Of a whelpe.] Vnde Plin. Catulinam carnem esitavisse Romanos ostendit lib. 29. cap. 4: Genito mane catulo res divina fit: & incœnus Deūm etiamnum ponitur catulina.

Cātŭlīrĕ, n. q. Est gestire, & coitum maris appetere: [[illegible]. Gall. Demander le masle. Ital. Domandare il maschio con gesti, offerirsi. Germ. Leuffig seyn, ist der Hunden oder Fennen. Hisp. Cadendo affer la perra, y todos otros animales. Pol. Zbiegać się, [illegible]. Vng. Bagzósza kösökö zom. Ang. In bitches to desire the male, to go to rutter.] & propriè de canibus dicitur: quanvis etiam ad alia transferatur. Varro: Fœturæ principium admittendi faciunt. Veris principio: tum enim dicuntur catulire: id est, naturæ instinctu in venerem rapi. Plaut. Quin meam uxorem vidi catulientem.

Cātŭlīrĭo, f. t. propriè dicitur de canibus, quū statis anni temporibus ad venerem incitantur. [[illegible]. Gall. Appetit du masle. Ital. Quando la cagna brama il caue. Germ. Das tauffen der Hunden auß Sunnen begierd. Hisp. Quando la perra está cachonda. Pol. [illegible]. Vn. [illegible]. An. Desiring of the male in bitches, going a rutting.] Plin. lib. 16. cap. 25. ad terram transtulit: Catulinoucem (inquit) vocant, gestiente natura femina accipere, eaque animam interente omnibus fatis.

Cātŭllāstĕr, stri, m. f. Catuli imitator, sicut ab Antonio Antoniaster. Catulaster etiam significat ipsum catulum: hoc est, parvum canem, sive filium.

Cārtĭs, a, um. Callidus, & sagax. [עָרוּם *haroum*. [illegible]. Gal. Caut, fin, rusé, accort. Ital. Accorto, sagace. Germ. Beschaiden, listig, vnd sam. Hisp. Astuto y recatado. Pol. Ostrożny, chitry. Vng. Okos, ravasz. Ang. Wise, subtill, wary.] Vnde etiam Catuli dicti sunt, teste Varrone. Horat. lib. 1. Carm. Qui feras cultus hominum recēntum. Voce formasti catus, & decoræ More palestræ. Idem in Serm. Post hæc ille catus, quantumvis rusticus, ibit.

Cātē, Cautē, callidé. [בערמה *beormah*. [illegible]. Gall. Cautement, finement, accortement. Ital. Cautamente, prudentemente, fidelmente. Ger. Beschaidentlich, fürsichtiglich. Hisp. Cautamente, astutamente. Pol. Ostrożnie. Vn. Okosan, ravaszan. An. Subtilly, warily.] Plaut. Men. Sic de. et dari facetè verba, custodi Cātē. Catū enim veteres acuti dicebant, teste Varr. de Ling. l. 4.

Cāvā, æ, f. p. [illegible], Foramen, in quo aves nidificant. [Pol. Dup, ptasje gniazdo. Vng. Vda. Ang. A hole wherein birdes build there nestes.] Plin. Multò tamen efficacissimè, ripariarum pulli, ita vocant in riparum cavis nidificantes.

Cāvædĭum, dii, n. f. (ut Plinius Iunior in Epist. dictione mutilata) sive Cavum ædiū (ut Varro duabus integris dictionibus) Locus est sub dio vacuus, cinctus undiq; porticibus, ad communem omnium usum. [חֵצֵר *chatsir* עִזָּרָה *hazarah*. Gall. Vne basse cour. Ital. Corte, chiostro. Germ. Ein Hof in einem Hauß der vnder dem diesen Himmel ist, aber mit gemahlen vnd gängen vmbgeben. Hisp. Cerradura ò encerramiento, corte. Pol. Sala abo dwor pod niebem gmachami obwiązani. Vng. Környul rekesztöt alatt, (anagy) szabad hely. Ang. A perche or broade place in the cours of a house to stand in.] Huius tria sunt genera, Tuscanicum, Corinthium, Tetrastylon disposiarum, & testudinatum. Plin. Epist. 41: A tergo cavædium, porticum, aream, &c.

Cāucālis, lis, Genus herbæ fœniculo similis, brevi caule, flore candido. Plin. lib. 22. cap. 22.

Cāucōn, [illegible], Herba est, quę etiam Ephedra, & Anabasis appellatur. ¶ Nascitur ventoso ferè tractu, scandens arborem, & ex ramis propendens, folio nullo, citrus numerosis, qui sunt junci geniculati, radice pallida. Hęc Plin. lib. 26. cap. 7. Vulgus *Pelam* appellat: qua mulierculæ utūtur ad purganda vasa culinaria. ¶ Est etiam Caucon Triphyliæ fluvius, à quo vicini populi Caucones appellati sunt. Autor Strabo lib. 8.

Caūdā, f. p. quam veteres etiam Codam dicebant. [זנב *zenab*. [illegible]. Gall. Queue. Ital. Coda. Ger. Ein Schwanz. Belg. Een steert. Hisp. Cola. Pol. Ogon. Vng. Farok. Ang. The tayle of any beast.] Cic. de Orat. Oculos autem natura nobis, ut equo & leoni setas, caudam, aures ad motus animorum declarandos dedit. Virgil. 3. Georg. -extremæq; agmine caudæ Solvuntur. Vnde Caudati, & Codati, [illegible] dicuntur, qui caudas habent. ¶ Interdum Cauda ponitur pro virili membro. Horat. in Sermon. Accidit ut quidam testes, caudamque salacem Demeteret ferro. ¶ Cauda blandiri, [illegible], dicuntur qui specēmodi cuipiam blandiuntur. Aristophanes ✱ Equit. codē modo Caudam gestare, blandiri & assentari est: quæ translatio sumpta est à canibus, qui quum blandiuntur dominis, caudam movent. Pers. Sat. 4: Quin tu igitur summa nolle nequiquam decorus Ante diem blando caudam jactare popello Desinis. ¶ Ne gustaris quibus nigra est cauda, [illegible]. Interpretatur Plutarchus in Commentariis. De liberis instituendis: Ne commercium habeas cum improbis, & iis qui sunt nigris ac infamibus moribus. ¶ Cauda de vulpe testatur, [illegible]. In eos dici solitum, qui pusilla in re cujusmodi sint declarant. Est autem vulpi cauda pro corpore major ac pilosior, ut non sit facilè cclare.

Caudacus, significat suavem & mansuetum.

Caudēcæ, Cistellæ appellatæ sunt ex junco, à similitudine caudæ equinæ factæ. Festus.

Caudēx, vel Codex. [עץ *etsch* [illegible], [illegible]. Gall. Le tronc d'vn arbre. Ital. Tronco d'albero. Ger. Der stack eines Baums. Belg. Den stronck oft block an den boom. Hisp. Tronco de arbol. Pol. Pień [illegible]. Vn. Elö fünak derekja, tökse, tori, ifsiuk. An. The stumpe, stock, or bodie of a tree.] Dicitur in fruticibus & arboribus, id quod à radice supra terram simplex assurgit: sive in quod fruticis

fruticis vel arboris à radice defertur alimentum: differtque in hoc à caule, ut caulis ad herbas, caudex verò ad frutices, & arbores pertineat. Lactantius: Caudice defecto, lachrymat sua gaudia palmes. Virg. 2. Georg. Quin & caudicibus sectis (mirabile dictu) Truditur è sicco radix oleagina ligno. ¶ Est præterea Caudex plurium tabularum contextus. Vnde tabulæ Codices dicuntur, quasi caudices: & naves quibus commeatus subvehuntur, Caudicariæ appellantur. ¶ Sic etiam Appius Claudius Caudex cognominatus est, quoniam primus Romanis persuasit navem conscendere. Seneca de Brevit. vitæ: Claudius is Caudex fuit ob hoc ipsum appellatus, quia plurium tabularum contextus, Caudex apud antiquos vocatur. ¶ Ponitur & pro duro sedili, seu pro sede meretricia, quæ plerumque ex truncis fieri solet. Iuvenalis: Horrida quale facit residens in codice pellex. ¶ Hominem præterea stultum, metaphoricè, Caudicem appellamus. Terent. in Heavton. Quæ sunt dicta in stultum, caudex, stipes, asinus, plumbeus. ¶ Apud veteres Caudex & Codex pro eodem leguntur, sicut Plaustrum & plostrum: Et certè utriusque eadem debet esse significatio: quanvis hodie Codicem frequentiùs pro libro, Caudicem pro trunco accipiamus.

Caūdĕātus, a, um, quod ex caudice est. [γαλίζωνος. Gal. *Fait du tronc d'vn arbre.* Ital. *Fatto di tronco d'albero.* Ger. Das von dem stamen ein Baum ist. Hisp. *Cosa hecha de tronco de arbol.* Pol. Rąbany pniakowy. Vn. *Elò fa tòkè bò vala, torsbol tsiotakbol vala.* An. *Made of the stump or badie of a tree.*] Plaut. in Rud. Cistellam istic inesse oportet caudeam in isto vidulo.

Caūdĭcālis, com. t. [γαλιζωνίου. Gall. *Propre à fendre bois.* Ital. *Cosa atta à fio lore legno.* Germ. Das da gehört zu dem zerschneiden der stamen. Hisp. *Segurum para hender leuna o madera.* Pol. Łopatą pniakow. Vn. *Tòkè hasogatisha alholmatos.* Ang. *That is meet and apt to cleave or cut bodies of trees.*] Ad caudices scindendos idoneus. Plaut. in Pseud. Te cum securi caudicali præficio provinciæ: id est, præpono te oneri scindendorum lignorum: quæ caudicis nomine appellantur.

Caūdĭcārĭus, a, um: ut, Caudicariæ naves, quę commeatus per Tyberim subvehunt: quòd ex lignis crassioribus cavatis fierent. Ficque à caudice, dum pro trunco seu tabula ponitur: quæ & Codicariæ dicuntur.

Cāvĕī. Vide CAVVS.

Cāvĕo, es, cautum, n. f. significat cautionem: hoc est, diligentiam adhibeo, provideo, prospicio ne aliquid præter spem accidat. [משמר מזהר. *mischmàr mizhàr.* ἐπιφυλάττομαι. Gall. *Se contregarder, eschuir, pourueir & donner de garde.* Ita. *Schiffare, prendere cautamente.* Ger. Hüten/mit fleiß fürsehen/sorg haben. Bel. Ich wachte oft mede mę. Hisp. *Huir, proueer a alguna cosa.* Pol. Strzegę się, ostrożnie iestem. Vng. *El kerolòm, magam vè le mez eszem, el tàmoszatom.* Ang. *To be ware and circumspect to forbear least he be deceived.*] ¶ Varia hujus constructio est. Interdum absolutè ponitur. Plautus: Cave nemo id intelligat. Interdum cum dativo. Cic. Famil. lib. 7: Tu qui cæteris cavere didicisti, in Britannia, ab essedariis ne decipiaris, caveto. Quo in loco Cavere verbũ proprium est Iurisconsultis & patronis. Illi enim dicebantur cavere suis clientibus, quum prospiciebant ne circunscriberentur in contractibus, pactis & judiciis. Cic. in proœmio Topicorum ad Trebatium: Etenim quum tu mihi, meique multa sæpè cavisses, veritus sum, ne te gravarer, aut ingratum id, aut superbum videretur. Terent. in Eunucho: Istuc est sapere: ut hoice instruxit, ipse sibi cavit loco. ¶ Cum dativo & accusativo. Plaut. in Bacchid. Hæc ita me orat, sibi qui caveat aliquem ut reperiam hominem, Istuc milite ut ubi emeritum sibi sit, se revehat domum: id, amabo te, huic caveas. P. Quid isti caveam? &c. Et Cato de Re rust. cap. 5: Scabiem pecori & jumentis caveto: id est, videto ne scabie inficiantur. ¶ Cum dativo & ablativo mediante præpositione ab. Plaut. in Pseud. Hercle, quin ut tu prædicas, Cavendum est mihi abs te irato. ¶ Cum accusativo. Terent. in Eunuch. Quod cavere possis, stultum est admittere. Cic. ad Att. Bibulus Pompeium fecerat certiorem, ut caveret insidias. Sunt aliæ quoque in hoc genere loquendi formæ: ut, Cave facias, pro Cave ne facias. Cave faxis, pro Cave ne fecetis, μὴ ποιήσῃς, μὴ ποιήσῃς. Cave responderis, pro Cave ne respondeas. Quæ omnia sine Vt, aut Ne, Latinè diceris, aut etiam cum illis. Terent. in Andria: Tum id cavit, ne unquam infamiæ ea res sibi esset. Cum Vt, Plautus in Bacchidibus: Quid isti ut caveam? ¶ Quin & in jure usus est hujus verbi, quum scilicet (ut tradit Alciatus) significat securum facere. Is autem securus est, cui vel pignore, vel fidejussione consultum est. Itaque pignoribus, & fidejussoribus cavere dicimur, cùm pignora & fidejussores damus. ¶ Cavere aliquando ponitur pro statuere & jubere, Cicer. de Finib. lib. 2: Sed ut sit, etiámne post mortem coletur ea que testamento cavebit is, qui vobis quasi oraculum ediderit, nihil post mortem ad nos pertinere? ¶ Hinc componitur Præcaveo, quod est diligenter caveo. Terentius: Hoc tempus præcavere mihi me monet. ¶ Invenitur & Cavo, is, in eadem significatione. Horat. in Serm. Vade, vale, cave, ne titubes, mandataque frangas. Vbi, ve, syllabæ brevitas satis arguit tertiæ Conjugationis imperativum esse, non secundæ, quæ necessariò produceretur.

Cāutŏr, m. t. [משמר מזהיר. *mischmàr mizhàr.* φυλακτικὸς, ὁ φυλάττων. Gall. *Celuy qui garde, & enseigne qu'on ne soit trompé.* Ital. *Quello che diffende gli altri.* Ger. Behüter / sorgtrager. Hisp. *El que defiende los otros.* Pol. *Obrońca, ostrożnik.* Vng. *Oralmazò.* An. *He that is ware and circumspect.*] Qui cavet, & providet aliis: quales erant Iurisconsulti & patroni, qui consultoribus aut clientelis suis cavere solent, & providere ne quid causæ eorum detrimenti acciperet. Plautus in Epid. Iam cautor ipse captus est. Cicero pro Sestio: At ille sceleratissimus, ex omnium scelerum coniuratione natus, parum se fœdus violaturum arbitratus, nisi ipsum cautorem alieni periculi suis proprius periculis terruisset, &c.

Cāutĭo, onis, f. t. Provisio, evitatio, [אזהרה. *azhàrah* משמר. *mischmàr.* φυλακὴ, φύλαξις, προφυλάκωσις. Gall. *Caution, seureté, prouoyance, asseurance.* Ital. *Cautione, sicurtà.* Ger. Behutsamkeit, fürsichtigkeit, sorgfamme. Hisp. *Cancion o cautela.* Pol. Ostrożność. Vng. *Oraz, oralmazás.* Ang. *A taking head and provision.*] Cic. 4. Tuscul. Quoniamque ut bona natura appetimus, sic à malis natura declinamus: quæ declinatio si cum ratione fiet, Cautio appellatur: eaque intelligatur in solo esse sapiente. Idem de Amicitia: Omnino omnium horum vitiorum atque incommodorum una cautio est, atque una provisio, ut ne nimis citò diligere incipiamus, nève non dignos. ¶ Cautio est, loquutio frequens est apud Comicos, pro Cautione est opus, sive, Cavendum est. Terent. in Andria: Puerum autem ne sciscat mihi esse ab illa, cautio est. Plaut. Pseud. Ne quisquam pertundat crumenam cautio est. ¶ Cautiones etiam à Iurisconsultis vocantur fidejussiones, aut aliæ satisdationes quibus nobis cavetur: id est, securi reddimur. [ἐγγύησις. Ang. *A bill of ones hande or bonde of assurance.*] Vlpian. l. Ita autem. §. Julian. ff. de administratione tutelæ. Nemo enim jus publicum remittere potest hujusmodi cautionibus. ¶ Cautio hæreditaria, Gaius D. libr. 10. Tit. 2. l. 5: Cautiones hæreditarias in æde sacra deponi jubet non ad licitationem rem deducere. Cautio de rato, de rato cavere. D. lib. 3. Tit. 4. lib. 6. Actor universitatis si agat, compellitur etiam defendere, non autem compellitur cavere de rato. Sed interdum si de decreto dubitetur, puto & interponendam de rato cautionem. Vide Rathabitio.

Cāutĭōnālĭs, le, adjectivum: [φυλακτικὸς, ἀσφαλιστικὸς. Vn. *Okòs eszes, oralmazò.*] ut, Cautionales stipulationes Prætoriæ, apud Vlpianum de Præt. stip. lib. 46. Digest. Prætoriarum stipulationum tres videntur esse species, Iudiciales, Cautionales, Communes. Et paulò post: Cautionales autem sunt, quæ instar actionis habent.

Cāutŭs, m. f. Prudens, circunspectus, & qui sibi scit cavere. [משכיל. *mischkìl.* הרום. *harùm* בכון. *nabòn.* ἐπιφυής, φρόνιμος, προφυλακτικός. Gall. *Caut, fin, prudent, bien auisé.* Ital. *Cauto, prouedente, sicuro, scaltrito, accorto.* Germ. Behutsam/fürsichtig/gescheut. Bel. Wysteoon. Hisp. *Cauteloso, aduerto y recatado.* Pol. Ostrożny, opatrzny. Vng. *Eszes, okos.* Ang. *Ware, circumspect.*] Terent. in Phormione: Vt cautus est, ubi nihil opus est. ¶ Nonnunquam ponitur pro tutus. Cic. pro Cecinna: Quo res mulieri esset cautior. ¶ Vade incautus, qui nescit sibi cavere. ἀφύλακτος, ἀπρόβλεπτος. Liv. lib. 3: In incautum hostem decumana porta erupit.

Cāutē, adverb. Prudenter, callidè. [בערמה. *beòrmah.* σοφῶς, προφυλακτικῶς. Gall. *Cautement, finement, prudemment.* Ital. *Cautamente, prudentemente, scaltritamente.* German. Behutsamlich / fürsichtiglich. Belg. Wysteyck. Hispan. *Cautelosamente, aduertamente.* Polon. Ostrożnie, opatrznie. Vngar. Okosan, eszessen. Ang. *Warelie, circumspectlie.*] Plaut. in Curcul. Cautè ut incedas via.

Cāutim, idem est quod Cautè. [Vn. *Okossan, eszessen.* An. *Advisedlie, warelie.*] Terent. in Heavt. Sed hæc ita, ut sunt, cautim & paulatim dabis.

Cāutēlā, pro Cautione. [משמר. *mischmàr* φυλακή. Germ. Versicherung. Pol. Przestroga, asekuracya. Vn. *Oràs, oralmazò, okossàg.* An. *A taking heede, an assurance.*] Paulus in l. Si defunctus §. qui ad communi. ff. de procurat. Qui ad cõmuni dividundo judicium datus est ad agendum idem, & defendendum videbitur datus, duplici cautela interponenda. Pompon. in leg. Quanvis convenerit. ff. de pig. act. Prius idonea cautela à debitore pro indemnitate ei præstanda.

Cāvērnā, Cavernosus, Cavernula. Vide CAVVS.

Cāvĭārēs hostiæ, quæ & Cavæ, Erant partes hostiæ caudatenus, quæ in sacrificio pro collegio Pontificum quotannis ponebantur. Festus.

Cāvillā, læ, f. p. & Cavillus, li, Irrisio quædam jocosa. [לעג. *lòeg* לעג. *kòles.* κωμῳδία. Gall. *Moquerie, raynerie, brocard, raynerie, mentirie.*

Gaceria. Ital. *Scherzo.* Germ. Ein Spottwort/ schatz. Belg. Een koetinghe schimp. Hisp. *Mote lasimero, escarnio.* Pol. *Posmiech, pariemna mowa.* Vn. *Gaggolás.* An. *A mock scoffe, or iest.*] Plautus in Aulul. Pone hoc sis auser cavillam: non ego nunc nugas ago. Idē in Trucul. Quid id est, amabò, isthec ridicularia, cavillationes viri, Opinor, dicere, ita ut pauxillū differat à cavillis.

Cāvillōr, aris, deponēs, p. à Calvo, is, teste Nonio, locosè ludo, dicta dico. [הלעיב *hallub* התקלס *hitkallés* לחץ *tsichek.* σκώπτω, κερτομῶ. Gall. *Se moquer, brocarder.* Ital. *Scherzare, beffare, ingannare.* Ger. Spotten / schertzen / in schimpff einen verterem / vnd verlachen. Bel. Spotten / secken / schimpen. Hisp. *Motejar, burlar, à escarnecer, vir de mabiar.* Pol. *Vezwie, posmiech strole, szydze.* Vng. *Iáczottam, gaggolom, viszszalkodom.* An. *To iest, to wrangle or reason ouerthwartly about words.*] Cicero 2. de Orat. Vt ille in Gorgia Socrates cavillatur. Idem ad Quint. Fratrem libr. 2: Præterea togam suam ejus prætextam, quam erat adeptus Cæsare Consule, magno hominum risu cavillatus. Item 4. de Natura deor. Atque ejusmodi in eo cavillatus est, æstate grave esse aureū amiculum, hyeme frigidum. Est & Cavillari, in disceptationibus fallacia & dolo uti. σοφίζομαι. Hinc Cavillatio, subdola (ut Caius Iurisconsultus definit) ratio, quam conscii nobis mendacii, vincendi tamen causa proferimus. Vnde Boëthius super Topic. scribit, cavillationem partem quandam Logices esse, quum inquit: Colligendi facultas triplici diversitate tractatur. Aut enim veris & necessariis argumentationibus disputatio deducit: & Disciplina vel Demonstratio dicitur. Aut tantùm probabilibus: & Dialectica dicitur. Aut apertissimè falsis: & Sophistica, & Cavillatoria perhibetur. Sic Seneca & Cicero Cavillationes dixerunt, quæ Græcè, σοφίσματα nuncupantur. Vlpianus in l. Natura ff. de verb. & rer. significat. Cavillationis natura, quam Græci σοφισμὸν appellaverunt, hæc est, et ab evidenter veris, per brevissimas mutationes disputatio producitur. ¶ Est item Cavillatio arguta irrisio, quam Græci κερτομίαν, vel σκῶμμα appellant. Cicer. 2. de Orator. Quum duo (inquit) sint facetiarum genera, alterum æqualiter in omni sermone fusum, alterum peracutum & breve, superior Cavillatio, altera Dicacitas nominata est. Suetonius in Vespas. Ermatinè tamen dicacitatem in deformibus lucris affectabat, etiamsi aliqua cavillatione diluere, transferretque ad iniles.

Cāvillātōr, m. 1. Derisor. [מלעיב *mallib* מתקלס *mitkallés* מחץ *mitsadik.* Φλυαρόγελως, Φλυάρόγελως. Gall. *Moqueur, gaudisseur.* Ital. *Trufatore, trovatore di qualche falso.* Ger. Ein Spottvogel / Sagen. Hisp. *burlador, que vsa de malicias.* Pol. *Szydercy.* Vng. *Gúnyolódó.* Ang. *A quareller or wrangling fellowe.*] Cicer. ad Attic. libro 1: Consul autem ipse parvo animo, & pravo, tamen cavillator, &c. Plautus: Cavillator facetus, vel conviva commodus item ero.

Cāvīle, is, n. p. Stabulum ovium, ovile. [כלא *cheile.* ἔπαυλις, ἐπαυλία. Gall. *Estable, tect, bergerie.* Ital. *Stalla.* Germ. Ein Schafstal. Bel. Een schaps cote. Hisp. *Hato, aprisco de ganado.* Pol. *Owczarnia.* Vng. *Akol, istálla.* An. *A sheephouse or fold, a sheepcote.*] à Græco αὐλὶς, (ut quidam putant) quòd non solùm atrium vel aulam, sed etiam stabulum, & omnia septa designat. Festus à Cavo Caulam derivat, quòd apertè Varro de lingua Lat. 4. probat: quòd antiqui ante usum tectorum, oveis in antra ducebant. Sed verius λοῦ καὶ αὐλοῦ: nam etiam nunc fiunt ex viminibus septa. Virg. 9. Aeneid. Ac velut pleno lupus insidiatus ovili, Quum fremit ad caulas. A' veteribus verò Caula pro quocunque receptaculo accipiebatur. Lucret. lib. 6: Dispergunt animas per caulas corpora omnes.

Caulis, hujus caulis, masc. gen. 1. In herbis dicitur ipsum robur, sive stipes id est, ea herbæ pars, unde se producunt folia aut tumuscuti. [גבעול *ghabbōl.* καυλός. Gall. *La tige d'vne herbe.* Ital. *Il gambo de l'herbe.* Germ. Der stengel an den Kreutern / auff welchen die Blätter wachsen. Hisp. *Tallo de la yerua à planta.* Pol. *Gl'ab.* Vng. *Fö'nek szárátorsa.* Ang. *The stalke or stoupe of an herbe.*] Plin. lib. 19. cap. 8: Sativi autem differentia in folio denso, crispo, aut rariore, & leviore: item caule tenuiore aut crassiore. Idem lib. 18. cap. 7: Fabæ in folia exeunt, ac deinde caulem emittunt nullis distinctum internodiis. ¶ Similiter in arboribus & in vite Caulis dicitur, ad quem alimentum defertur, quique supra terram exurgit. Radix autem plantæ est, unde alimentum attrahitur à terra: Ramus, quod à caudice exit. Surculus, qui è ramis oritur. Varro: Ex sarmento caules qui nati sunt, de his plurimum valent. Virg. lib. 2: Pubentibus caulem foliis. ¶ Ponitur & pro quibuscunque olentibus. Iuvenal. Satyr. 1: Caules miseris atque ignis emendus. ¶ Caulis item in volucrum pennis dicitur calamus extra cutem eminens, è quo plumea illa lanugo erumpit. Plin. lib. 11. cap. 39: Pennarum caules omnium avium præcisi mox crescunt, vulsi autem renascuntur. ¶ In animalium quoque caudis caulis dicitur illud unde pili nascuntur. Idem libro 11: Boum caudis longissimus caulis, atque in ima parte hirtus. ¶ Quandoque (sicut docet Servius) sumitur pro virili membro: quandoque pro ferro, & pro quolibet hastili. ¶ A' caulis fiunt composita, Vnicaulis, & multicaulis. Idem libro 12: Est & illa differentia, quòd quædam in his multicaulia, ramosaque sunt, ut carduus.

Cāulīās, liæ, καυλίας. Succus ex caule laserpitii, qui in vas conjectus, admisto furfure, subinde concutiendo, ad maturitatem perducebatur. Plin. lib. 19. cap. 5.

Cāulīcŭlus, m. s. diminutivum à Caulis. [καυλίον. Pol. *Gl'abek.* Vng. *Torzatika.* Ang. *A little or tender stalke.*] Plin. Hic est quidam ipsorum caulium delicatior, tenerior que cauliculus.

Caulēsco, is, in caulem excresco, caulem produco: [καυλοῦμαι. Gall. *Produire satige.* Ital. *Crescere nel gambo & nelle foglie, tallo.* Pol. *Wzl'ab rosnąc.* Vng. *Szárba indulok.* Ang. *To waxe, to stalke.*] licet quandoque ponatur pro folia producere: unde & Decaulescere contrarium, quod significat sine foliis fieri, ἀποκαυλοῦσθαι. Plin. lib. 19: Raphanus uti jucundior detractis foliis antequam decaulescat.

Cāulīnum vinum, juxta Capuam proveniens, ab agro ita nominatum. Plin. lib. 14. cap. 6: Campania nuper excitavit novis nominibus autoritatem sive cura, sive casu, ad quatum à Neapoli lapidem Trebellicis, juxta Capuam Caulinis & in suo agro Trebulanis.

Caulōdēs, καυλώδης, Brassicæ species est, lata habens folia, & caule excūtia: unde & nomē accepit. Autor Plin. lib. 20. cap. 9.

Caūma, atis, [חמה *chammah.* καῦμα. Latinè color, ἀπὸ τοῦ καίειν, quod est uror. Gal. *Chaleur.* Ital. *Calore.* Hisp. *Calor.* Pol. *Ciepłość.* Vng. *Hevség.* Ang. *Exceeding heate.*]

Caūnĭæ, sive Cauneæ, καυνίαι, Fici genus minutum, quod è Cauno maritima Cariæ urbe advehebatur. Cic. 2. de Divin. Quum M. Crassus exercitum Brundusii imponeret, quidam in portu caricas Cauno advectas vendens, Cauneas clamitabat.

Cāvo, Cavas, Cavatus, Cavea, Vide CAVVS.

Caūpo, vel Cupo, onis, masc. gen. 1. Esculentorū poculentorumque venditor. [κάπηλος, οἰνοπώλης. Gal. *Tavernier, qui vend en detail.* Ital. *Hoste, hostiere, tavernieri.* German. Ein Wirt / der Speiß vnd Trank verkauffe. Belg. Een Weert. Hisp. *Tavernero à ventero.* Pol. *Gospodarz napoi y pokarm przedaiący.* Vng. *Kofar.* Ang. *An buckster, a tavernier.*] Vlpia. in l. 1. §. caupones autē. ff. nautæ, caup. stabul. Caupones autem & stabularios equè eos accipimus, qui cauponā vel stabulū exercēt, institorésve eorū. Martial lib. 1: Non potes, ut cuperes, vendere caupo merū. Cicero 2. de Divinat. Quū duo quidam Arcades admodum familiares iter unā facerent, & Megaram venissent, alterum ad cauponam diversisse, ad hospitem alterum, &c.

Caūpōnā, pen. prod. vocatur tam mulier quæ vinū & esculenta vendit, quàm ipsa taberna vinaria. [חנות *chanūth* κάπηλος. Gal. *Tavernie, ou boutique où on vend en detail.* Ital. *Hosteria, taverna.* Ger. Ein Wirtshaus: Item, ein Wirtshauß / Weinhauß. Belg. Een Tavernet. Hisp. *Tavernà ò ventera, taverna ò venta.* Pol. *Karczma.* Vng. *Kafarnö, kortsomárus, kortsóma.* Ang. *A taverne, a woman sel ling wine.*] Cicer. in Pisonem: Nonne tibi nox erat pro die? non solitudo pro frequentia? caupona pro oppido?

Caūpōnŭlā, diminutivum. [καπηλεῖον, καπηλίδιον. Pol. *Karczemka.* Vng. *Kortsomárika, kofrátska.* An. *A tipling house.*] Cicer. 2. Philip. Delituit in quadam cauponula, atque ibi se occultans perpotavit ad vesperum.

Caūpōnātĭō, ōnis, f. p. ars cauponandi: [καπηλική. An. *A vintiners or tavernes craft.*]

Caūpōnĭūs, a, um, quod ad cauponem pertinet. [καπηλικός. Gall. *De tavernie, des appartenances de tavernie.* Ital. *Cosa che apartenga à l'hosteria.* German. Das zum Wirt gehört. Hisp. *De tavernera ò venta.* Pol. *Karczemni.* Vng. *Kortsomárhoz való.* Ang. *Pertaining to a taverne.*] ut, Ars cauponia. Iustinus lib. 12: Iussique cauponias, & ludicras artes, & lenocinia exercere. Martianus de fund. inst. & inst. legat. l. pictoris: Et instrumento cauponio institorium.

Caūpōnŏr, cauponaris, pen. prod. d. p. Cauponariam exercēo, vel re aliqua lucri causa ad quæstum abutor. [καπηλεύω. Gal. *Tavernier, vendre en detail, debiter.* Ital. *Vendere a l'hosteria.* Ger. Wirtschaffe treiben / Erempten. Hisp. *Vender en taverna, andar por tavernas.* Pol. *Gospodarzić, przekupnić.* Vng. *Kofárkodom.* Ang. *To sell wine and other victuales.*] Atque hinc caupo, caupona, & caupa, sive cupa. Olim autem hoc verbum non de una tantùm re, ut nunc, sed ad multa extendebatur, ut καπηλεύειν, Græcum. Itaque Ennius dixit apud Ciceronem de offic. lib. 1: Cauponari bellum: quod ex Aeschylo desumpsit, qui dixit: ἐκ καπηλεύειν πόλεμον. Scaliger in Varronem.

Caūsĭā. [καυσία. Ger. Ein Schatthut oder Schtahut. Pol. *Zamoy.*] Regiū capitis tegmen apud Macedones. Valerius Maximus lib. 5: Quemadmodū Antigonus caput Pyrrhi texit causia, qua velatum caput more Macedonum habebat. Alibi etiam tenuiores causia usos legimus. Plaut. Persa: Tunicā, atque zonam,

zonam, & chlamydem afferto, & causam.

Causōn, vel Causo, [חום chum קדחת kaddächath. καῦσος, ὁ καύσων. Gall. Ardeur extreme. Ital. Ardore, calore excessivo. Germ. Brunst vnd grosse Hitz. Hisp. Ardor, calor estranno. Pol. Zapalczywość, gorączka. Vng. Hevesség, rekkenő hő. Ang. Extremebeat.] Acetus seu ardor. Inde ab Hippocrate Causon febris æstuans appellatur.

Causŏ, f. p. [סבה sibbäh דבר dabár עלילה alilah טעם tähem, αἰτία. Gall. Cause, raison. Ital. Causa, cagione. Ger. Ein vrsach. Bel. Een oorsate. Hisp. Causa ò el echaque ò la occasion. Pol. Przyczyna. Vng. Ok, vgy. An. A cause, a reason.] Propriè dicitur id, ex quo, vel propter quod, vel per quod, vel à quo aliquid fit. Cicer. de Fato: Causa ea est, quæ id efficit, cujus est causa ut vulnus, mortis: cruditas, morbi: ignis, ardoris. Et paulò pòst: Nulla igitur earum est causa, quoniam nullam rem sua vi efficit id, cujus dicitur causa. Differt autem Causa à Ratione: quòd Causa dicitur impulsus ipse ad aliquid agendum: Ratio verò ordo gerendorum ex causa venientium. ¶ Est & aliud frequens bonis autoribus. Quid causæ est? τί οὖν; id est, negaréne quisquam potest, vel causam aliquam afferre? &, Causam haud dicam; id est, per me licet, non recusabo. Quatuor autem causarum genera scripsit Aristoteles. Materialem, ex qua aliquid fit. Formalem, per quam aliquid tale fit: Efficientem, à qua aliquid fit: Finalem, cujus gratia aliquid fit. Hinc rerum omnium opificem Deum, causam causarum esse affirmat. ¶ Per translationem Causa dicitur omnis actio quam in senatu vel in foro habemus. [Pol. Sprawa przed rzędem. Ang. A controversie in suite, a matter to be spoken of before audience.] ἀγών. Vnde tria esse causarum genera scribit Cicero: Demonstrativum, ἐπιδεικτικόν: & Iudiciale, δικανικόν: Deliberativum, συμβουλευτικόν. Ex his tamen magis propriè causa dicitur, quæ judicialis est: unde & causam pro lite ac controversia ponimus: ut, Cicero diligenter egit causam Milonis. Cic. 2. de Orat. Atque in civium causis, disceptationibusque diversantur. ¶ Interdum Causa dicitur occasio, ἀφορμή. Terentius in Eunucho: Nunc diu aliquam causam quærebat, quamobrem insigne aliquid faceret. ¶ Interdum dicitur excusatio, ἀπολογία: ut, Honesta est causa mei discessus. ¶ Interdum ratio, λόγος. Ovid. lib. 1. Fastor. Tempora cum causis Latium digesta per annum. ¶ Interdum origo, ἀρχή. Inde & quidā causam à casu dictam existimant, quòd initia & origines rerum, quę causæ sunt, casu eveniant. Nonnulli à Chaos, detracta aspiratione, quòd cōfusa illa materia prima omnium rerum causa fuerit. Alii à Græco καῦσις, quod ardorem, seu incendium significat, quòd causa sit quæ nos accendit ad aliquid agendum. ¶ Alii à cavendo, quòd ea sit quæ cavet ut aliquid agatur, aut non agatur. ¶ Causa item pro partib. accipitur. Lucan. lib. 1: Victrix causa deis placuit, sed victa Catoni. ¶ Causa deserta, ἐρήμη δίκη, dicitur quum nemo repugnat. Translatum à judiciis, ubi nonnunquam altera pars cedens tradit causam adversario. Itaque deserta causa vincere, est vincere nullo contrà pugnante. ¶ Huic simillimum est, Heteromolia causa, ἑτερομόλιον δίκη, δόντα τῶν ἑτέρων μόλιν, quòd alter duntaxat accedat. Vsurpabitur, nō inelegantes ubi quis damnat absentem. At quoniā causa aliter à philosophis, aliter à medicis, aliter à Iureconsultis, aliter à Rhetoribus consideratur, visum est hic operæpretium, singulorū causas seorsum recensere: præterquàm Philosophorum, quæ priùs erant appositæ.

Medicorum.

Causa, alia est procatarctica: id est, evidens, alia synectica: id est, conjuncta, sive continens, alia præcedens, sive interna. Procatarctica est, quæ dum adversam valetudinē creavit, separatur: ut canis mordens, scorpio pungens. Causa conjuncta est, quę quum præsens est, ejus quoque affectus adest: quum verò desinit, etiā affectus evanescit: ut lapis invesica, unguis in oculo. Præcedens causa est, quæ à procatarctica præparatur & adjuvatur. Vel est, qua aucta augetur, & qua sublata aufertur effectus. Perfecta, quæ eundē in seipsa finem facit. Causæ abditæ in medicina vocantur, in quibus requiritur, ex quibus principiis corpora nostra sint, quid secundam, quid adversam valetudinem faciat. Cels. lib. 1: Causæ evidentes in medicina vocantur, in quibus quæritur initiū morbi, calor attulerit an frigus, fames an satietas, & quæ similia. Causas omnium morborum lege apud Hippocratem libro de Flatibus. Causę morborum sunt, spiritus, & aër eodem. Causa est, ad quam aliquid sequitur. Ad eam verò aliquid sequi, & ex ea, per eam, ab ea: aut ex ejus gratia aliquid fieri. Causa in actu, quæ simul cum effectu existit. Causa in potentia, quæ non simul cum potentia existit. Causa efficiens vocatur, à qua aliquid fit. Causa finalis est cujus gratia aliquid fit. Causa formalis est, per quam res habet esse. Nam dat esse rei, & eam conservat in esse. Ipsa nanque præsente rea est, & ipsa fugiente perit. Causa per se vocatur, quum aliquid suapte natura sit, causalitatis nomine pariter est expressa. Causa per accidens, quæ ad effectum eum non ordinatur, aut causalitatis nomine minimè est expressa. Causa materialis, ex qua cum aliquo aliquid fit, vel ex qua quum forma fit compositum, vel in qua aliquid, ut in subjecto. Causa propinqua est quæ particulari nomine designatur: aut inter quam & effectum haud multæ interjacent causæ. Causa remota, quæ nomine communi designatur, aut inter quam & effectum multæ interjacent causæ.

Iureconsultorum.

Causa, verbum generale est, quod comprehendit principiū negotii quum proponitur, & quum quis deliberat, & proponit ut litiget. Quum verò discutitur, Iudicium est, quod accipitur non solùm quum ipsum factum discutitur, sed etiam tractantur ea, quæ præparatoria dicimus ipsius discutionis. At ubi judicatum fuerit, dicitur facta justitia: quia tum jus unicuique est redditum. Alciat. lib. 2. Disputāt. capite 24. l. Lis. Vnde Causa Vlpiano facta est unde obligatio oritur, quod Rhetores αἰτίαν vocant. Idem in lib. 9. ff. Si cert. Et causa transitivè, dicitur omnis actio, quam in senatu vel in foro habemus. Et Causidici patroni dicuntur, qui in causis judiciisque versantur, ubi lites & controversiæ id est, causæ judiciales aguntur. Causa dicitur id ex quo, vel per quod, vel à quo, vel propter quod aliquid fit. Differtque hoc à Ratione, quòd Causa est impulsus ipse ad aliquid agendum: Ratio verò, ordo gerendorum ex causa veniētium. Causa jus respicit, Occasio factū. Causa dominii quæ proxima fit, item quæ remota, Glos. explicat in l. possidere. §. veteres. ff. de Acquirēd. posses. Causa & Factū interdū pro eodē usurpantur. l. plurimū. ff. de Iur. & facti ignor. l. si ex plagis. §. in clivo. ad Leg. Aquil. Causarum tria genera esse notum est. Demonstrativū, Deliberativum (quod & Concionale appellatur) & Iudiciale. Ex iis tamen propriè causa dicitur, quæ Iudicialis est. Vnde causa pro lite & controversia ponimus. Quamvis nonnulli ita distinguant, & cōtroversiam seu litem dici velint, postquam contestatū est: Causam autem, & ante & post contestationem. Causæ definitionem, quā refert Glos. in Rub. ff. de Condition. & demonstrat. Bart. improbat, qui ait: Causam esse quid præteritū vel instans, quo quis impellitur ad aliquid disponendum. Causa criminalis dicitur major, Civilis minor. Aut, Vt omn. obed. Iud. prov. §. si igitur fuerit. Causa efficiens est ejus, ex quo res ipsa fluit, ut Ius civile, tutelæ: Testator, testamentariæ: Lex, legitimæ & Magistratus, dativæ. Ius gentiū emptionis, locationis, mutui, commodati, depositi, &c. Ius civile stipulationis, contractus emphyteutici, &c. Causa favorabilis non ea est (ut existimat vulgus) favore digna, sed quòd favoris plena apud omnes est, & propemodum hæ sunt causæ testamenti, matrimonii, dotis, legitimationis, pupilli, ecclesiæ, viduarū, & aliarum miserabilium personarum. Causa sontica, quæ cuique rei de qua agitur, nocet atque prohibet, ne quis in jus veniat. Causa superior quæ Iuri communi fundata est, vel jus apparentium. Cujus cōtrarium est, causa inferior. Vide Budæū in posteriore de Origine.

Rhetorum.

Causa est, ut dicit Hermagoras, res quę habeat in se controversiam in dicendo positam, cum personarum certarum interpositione. Cicero de Invent. 1: Causa certis personis, locis, temporibus, actionibus, negotiis cernitur, aut in omnibus aut in plerisque eorum. In Topic. Causa ea est, quæ id efficit cujus est causa, ut vulnus, mortis: cruditas, morbi: ignis, ardoris. De Fato: Causam appello rationem efficiendi, eventum id, quod est effectum. In Partit. Chrysippus causarum genera distinguit: Causarum enim, inquit, aliæ sunt perfectæ & principales, aliæ adjuvantes & proximæ. De Fato: Causarum genera duo sunt. Vnum quod vi sua id, quod sub ea subjectum est, certè efficit, ut ignis accendit. Alterum quod naturam efficiendi non habeat, sed sine quo effici non possit, ut si quis æs causam statuæ velit dicere, quòd sine eo non possit effici. Hujus generis causarum sine quo non efficitur, alia sunt quieta, nihil agentia, stolida quodammodo, ut locus, tempus, materiæ, &c. Alia autem, præcursionem quandam adhibent ad efficiendū, & quædam afferunt per se adjuvantia etsi non necessaria, ut amori congressio causam attulerit, amor flagitio. Ex hoc genere causarum ex æternitate pendentium Fatum à Stoicis nectitur, &c. Sunt aliæ causæ, quæ planè efficiant, nulla re adjuvante: aliæ quę adjuvari velint, ut sapientia efficit sapientes sola per se. In Topic. Causa simplex, quæ absolutam continet quæstionem. De Inventione 1: Causa cōjuncta ex quæstionibus pluribus, in qua plura quæruntur. Ibidem: Causa ex comparatione, quam per cōtentionem, utrum potiùs, aut quid potissimùm sit, quæritur. Ibidem: Causam facere dicitur, quo sublato, controversia stare non potest. De Orat. 2: Tria sunt genera causarum, judicii, deliberationis, exornationis. Aristoteles tribus in generibus verum versari rhetoris officium putavit, demonstrativo, deliberativo, & judiciali. In Part. Causæ à cōmuni quæstione sejunctæ partim in judiciis versantur, partim in deliberationibus.

Est etiam

Est etiam genus tertium quod in laudandis aut vituperandis hominibus ponitur. Hæc tria genera vide suo ordine. De Oratore 1: Genera causarum sunt quinque, Honestum, admirabile, humile, anceps, obscurum. Honestum causæ genus est, cui statim sine oratione nostra auditoris favet animus. Admirabile est, à quo alienatus est animus eorũ qui audituri sunt. Humile, quod negligitur ab auditore, & non magnopere attendendum videtur. Anceps, in quo aut judicatio dubia est, aut causa & honestatis & turpitudinis particeps, ut & benevolentiam pariat & offensionem. Obscurum, in quo aut tardi auditores sunt, aut difficilioribus ad cognoscendum negotiis causa implicita est. De Invent. 1.

Causālĭs, ut Causales conjunctiones, qualis est Igitur, apud Probum.

Caūsārĭūs, adjectivum: ut Causarii milites, [λοιμοφόροι, οἱ ἐξ αἰτίας τινὸς ἀπολυόμενοι Pol. Weltemanates dlia przyczyny wyjęte. Vn. Ieu yek. An. That is exsimed in the lawe or excused for any cause.] dicuntur à Livio libro 7, qui propter honestam causam, puta valetudinem, à militia solvuntur, quasi valetudinarii, sive sontici, aut qui omnino causam & missionem habebant ex morbo, senectutéve: Tertius, inquit, exercitus ex causariis semoribusque à L. Quintio conscribatur, qui urbi mœnibúsque præsidio sint. ¶ Sic Causaria missio dicitur, per quam milites solvuntur à sacramento militari. Vlpianus: Causaria, inquit, missio est, quæ propter valetudinem à laboribus militiæ solvit.

Caūsārĭē, adverb. Martianus in l. Milites agrum. §. is etiam. ff. de re militari. Ideo & ad eum, qui causariè missus est, potest dici pertinere, quum huic quoque præmium præsteretur. [λοιμοφόροις ἡδέως, ὡς τοῖς πολλοῖς ἡδέως. Vn. Ieu wy szczęśc.]

Caūsŭla, diminutivum à Causa. [αἰτιῶδες. Pol. Przyczynka. Vng. Okenka, wyrzuke.] Cicer. in Orat. Sed quia & privata ille plesque, & eas ipsas alias, & parvarum rerum causulas scripsit, videtur esse junior.

Caūsŏr, ātus, deponens, rei gestæ causam affero seu reperio, & excusationem adduco. [αἰτιῶμαι, ἀπολογοῦμαι. Gall. Dire & alleguer la raison ou le dequoi faut, s'excuser. Ita. Escusarsi, mostrare il fatto. Germ. Ein vrsach oder entschuldigung derfür tragen. Hisp. Traer causa o escusa, contar razones. Pol. Wymawiać się, przyczynę wnosić. Vn. Ok ad essal mentum. An. To alledge a reason or excuse, to assoine.] Suet. in Nerone: Causatus nondum esse satis horum. Idem: Sylanum item socerum ad necem, secandásque novacula fauces compulit, causatus in utroq; quòd se ingressum turbatus mare non esset sequutus. Gell. Negotium sibi esse causabatur. Virg. Aeg. 9: Causando nostros in longum ducis amores. ¶ Causari etiam culpare est, αἰτιᾶσθαι.

Caūsĭfĭcŏr, causam dico, excusationem affero, recuso. [αἰτιολογοῦμαι, παραιτοῦμαι. Gall. Alleguer ses raisons ou excuses, s'excuser. Ital. Escusarsi. German. Ein vrsach anzeigen / ein entschuldigung tuehen. His. Traer causa. Pol. Wymawiać przyczynę. Vng. Okat adom. Ang. To alledge a reason or excuse, to assoine.] Plaut. in Aubl. haud causificor, quin eam Ego habeam potissimum.

Caūsīfŏ, f. t. Prætextus, excusatio, vel color: quandoque ponitur pro vitio interiore, & ægritudine. [αἰτίαμα. Gall. Excuse. Ital. Escusazione. Germ. Entschuldigung / anfred. Hisp. Aquella cosa tomar causa, excusacion. Pol. Wymówka. Vn. Mentsig, mazaveyach. An. An excuse, assoiung.] Pallad. lib. 1: Si salvo capite in pulmonibus ac thorace, aut hilla est, aut rara causatio.

Caūsīfŏr, adverb. majore cum causa. [ἐπιεικεστέρως. Pol. Zmiecej przyczyn. Vng. Nagyob wggyel, okal.] Plinius in præfatione ejusdem: Quanto nos Causatius ab aliquo judice defendimur, minus defendimus.

Caūsĭdĭcus, pen. corr. dicitur patronus, qui in causis judiciisque versatur. [δικολόγος, ῥήτωρ. Gall. Avocat, celuy qui plaide. Ital. Avocato. German. Ein Fürsprech in Rechtshändlen. Bel. Een voorspreker tot zaken. His. Abogado de pleitos. Pol. Mowca, rzecznik. Vng. Perkaszo. An. An advocat that defendeth an other mans cause, a man of law.] Cicer. 1. de Orat. Non enim causidicum nescio quem neque proclamatorem, aut rabulam hoc sermone nostro conquirimus. Iuven. Satyr. 10: -nec unquam Sanguine causidici maduerunt rostra pusilli.

Caūsĭfĭcī medicamenta, Sunt quæ habent vim causticam: id est, ustivam. καυστικὰ φάρμακα. Plin. lib. 20. cap. 9: Stirpium bratteæ zadorum cinis, inter caustica intelligitur. Martial. Caustica Teutonicos accendit spuma capillos.

Caūstŏn, καυστὸν Latinè dicitur Vstile. Plin. Quartum caustum adelychna.

Caūtē, Cautela, Vide CAVEO.

Caūtērēs, καυτῆρες, idem cum cauteriis, quos Palladius habendos esse in instrumento rustico præcipit.

Caūtērĭum, rii, n. s. Instrumentum quo notæ imprimuntur, & morbi aliqui insanabiles curari solent. [καυτήριον. Gall. Vacanum, au fer chaud. Ital. Ferro da cremare. Germ. Ein Eysen mit welchem man ein Zeichen brennet. Belg. Een tecken ijsser. Hisp. Hierro para quemar. Pol. Zelazo ktorym czyni napaliamy. Vng. Belyegezõ vas. Ang. A markinge instrument, an hoat yron.] Plin. lib. 22. cap. 23: Tempestivè etiam datum cauterii vim obtinet: affluctis etiam utilius, quàm expertibus. Præterea, Cauterii in pictorum instrumentis cõtinetur, quo bituminationes, & fortiores quęque congiutinationes concoquuntur: maximè in ea pictura, quæ ἐγκαυστικὴ appellatur, quę fit carbonibus inustis, resolutis igne ceris. Martianus titulo De fundo instructo, sic refert: Pictoris instrumento legato, ceræ, colores similáque horum legato cedunt: item peniculi, & cauteria, & conchæ.

Caūtērĭānŭs, a, um, quod est cautetio notatum: [κεκαυτηριασμένος. Pol. Necechowany. Vng. Belyegzõt. Ang. Marked or seared with an hoate yron.] unde ab Apostolo Cauteriata conscientia dicta est. 1. Tim. 4. 2.

Caūtēs, hujus cautis, fœm. gen. t. Saxum asperũ & abruptum. [צור tsur צוק tsoik. Gall. Vn rocher, ou vne roche. Ital. Sasso aspero & grande. Germ. Schroffen / ein rauher Fels. Hisp. Piedra aspera. Pol. Przepaść, skała, opoka. Vng. Kosziklia. Ang. A rugged rocke, or hill full of great stones.] Virg. 6. Aeneid. Quam si dura silex, aut stet Marpesia cautes. Plin. libro 2. cap. 96: Iuxta Harpasa oppidum Asiæ, cautes stat horrenda, una digito mobilis: eadem si toto corpore impellatur, resilens. Cæsar 3. bell. Gall. Et ab æstu devehebat, nihil saxa & cautes timerent. Caute loquacior, ἀκριβὲς λαλιστέρας, proverbialis hyperbole in hominem immodice & permolesse garrulum. Sumpta metaphora à cautibus, quæ quoniam assiduis fluctibus tunduntur, multò resonant fragore.

Caūtŏr, Cautio, Cautionalis, Cautus. Vide CAVEO.

Cāvŭs, a, um, Concavus, vacuus: à Chaos, quod quasi vorago quædam erat inanis. [חבוב habib חלול chalol. Gall. Cave, creux. Ital. Vato, cadato, concauo. Germ. & Bel. Hol. Hisp. Profundo, hondo, à hoco. Pol. Wdł'ubany, głębokemu. Vng. Vrs, vrreg, lyukos. An. Holow.] Virg. 3. Aen. -dat signũ speciosa Minerva ab alta Aere cavo. Ovid. 4. Metam. -quæ sanguine mista recenti Coxerat ære cavo.

Cāvŭs, sive Cavum, Locus cavatus, seu concavus. [גב gheb חב ghob. Gall. Creux, trou, tanière. Ital. Luogo cauato, hoco. Ger. Ein hol Ort / ein Hüterloch. Hisp. Hoyo o agujero. Vn. Vdu, wrsieg, wrog. An. An hole or holow place.] Varr. Favere his cavos oportet laxiores, ubi pullos parere possint. Col. lib. 12: Deinde cavum quem feceris, sarculo obturato. Idem scribit Cavum esse locum, qui inter ædium parietes relinquebatur, patulus ut esset. Horat. 1. Epist. Macra cavum repetes arctum, quem macra subsilit. Plin. libr. 10. cap. 12: Pullos in cavis educant avium soli.

Cāvātĭcŭs, a, um, [ἠχεῖος. Vng. Barlangbeli, wrog belyhez vala.] ut, Cavaticæ cochleæ. Plin. lib. 30 cap. 6. Sunt Balzaticæ, quas cavaticas vocant, quoniam in spelunceis nascuntur.

Cāvo, as, act. p. Evacuo, Cavum facio. [כרה charáh חטר chatar. Gall. Cauer, creuser. Ital. Cauare, votare. Ger. Anshöhlen / hot machen. Hisp. Cauar. Pol. Wdł'abiam. Vn. Meg vayom, meg assom. An. To mak holow.] Plin. lib. 36: In Syphno lapis est qui cavatur, tornatúrque in vasa coquédis cibis utilia. Liv. 1. bell. Punic. Itaq; ingens coacta vis navium est, horrisimúmque temerè ad vicinalem usum parataru: novásque alias primùm Galli inchoantes, cavabant ex singulis arboribus. Ovid. 1. de Arte: Saxa cavantur aqua. Virg. 1. Georg. -cavátque Telurem & solido gravitec sonat ungula cornu. ¶ Hujus composita sunt Concavo, Excavo, & Recavo, pen. corr. Ovid. lib. 2. Metam. Est locus, in geminos ubi brachia concavat arcus.

Cāvātŏr, oris, verbale: [כרה charáh חטר chatar. Gall. Cauer. Ital. Vato. Hisp. Cauador. Vn. Vdu. Ang. Which maketh hollowe.] ut, Cavator arborum picus Martius, δρυοκολάπτης. Plin. lib. 10. cap. 18.

Cāvĕa, caveæ, à cavo fit, significátque specum, vel antrũ subterraneũ. [גב gheb מאורה meorah מערה meárah מחבוא mechabo. Gall. Cave. Ita. Caua sotterra. Ger. Ein Hüle vnder dem Erdtrich. Hisp. Cueua. Pol. Podol loch. Vn. Barlang. An. A cave or denne.] Sed quoniam in hujusmodi locis esse consueverunt ferarum cubilia, caveas pro ipsis ferarũ receptaculis usurpamus. Apul. Bestiam immittimus caveæ. Suetonius: Bestiarum more quadrupedes cavea coërcuit. ¶ Et ab hatum similitudine pro septis ex ligno, sive ex chore, aliáve materia factis, in quibus aviculas tenemus. [כלוב chelub, κλουβίον, κλετία. Gall. Cage. Ital. Gabia. Germ. Ein Vogelkefy. Hisp. Iaula para las aues. Pol. Kliatka. Vn. Kalitka. Ang. A cage.] Plaut. in Curcul. Quia enim cavea si forent cõclusi, itidem ut pulli gallinacei. ¶ Item Cavea, est area in medio theatri, in qua equitum subsellia constituta esse consueverunt, quòd velis tecta caveæ similitudinem haberent. Θεωρεῖον. Plaut. in Amphitryone: Vt conquisitores singuli in subsellia Eam per totam caveam spectatoribus. ¶ Quandoque ponitur pro populi concessu. Virg. 5. Aen. Hic totum caveæ concessum ingentis, &c.

Cāvērnā, næ, Specus, vel antrum subterraneũ, vel tetræ concavitas. [מערה meharáh מחרה mechárah מחבוא mechabo. Gall. Caverne, creux. Ita. Spelonca, caverna. Ger. Ein Hüle vnder dem Erdtrich. Bel. Een hot.

Cen hol. Hispan. Cueua, concauidad. Pol. Iama, dyiurapod ꝑmia. Vng. Barlang, wore hezag bely. Ang. A caue, denne, or holow place.] Cice. de Nat. deor. Quòd magna vis terræ cavernis contineatur caloris, eáque hyeme sit densior. Virg. 2. Aeneid. Insonuère cavæ, gemitúmque dedére cavernæ. Cic. 2. de Natur. deor. Nos ex terræ cavernis ferrum elicimus, rem ad colendos agros necessariam.

Cāvērnōsŭs, a, um, Pro loco passim vacuo, & veluti cavernis pleno. [κοιλώδης. Gall. Ayant plusieurs grandes cavernes, fort creux. Ital. Pieno di caverne. Ger. Grubechtig/ voll löcheren/ oder höhlinen. Hisp. Cosa llena de cuevas. Pol. Dul kowaty dyurkowi. Vng. Likas, hézagos, barlangos. Ang. Full of dennes or holem places.] Plin. lib. 26. cap. 8: Radix in usu, pilosa, coloris intùs herbacei, crassitudine digiti minimi, acetabulis cavernosa, seu poliporum cirri, subdulcis, & in petris nascens.

Cāvērnŭlŭm, lv, diminut. [κοιλάς. Pol. Iamka. Vng. Barlangocska. Ang. A litle caue or denne.] Plin. libro 17. cap. 11: Ipsi quà pediculis adhærent, cavernulas habent, & intùs semen.

C ante E.

CEL. In notis antiquorum, Celeres. CEN. PP. vel CENS. vel CHS. Censor perpetuus. CEN. A. Censoris arbitratu. CENT. Centuria, vel Centurio, vel centenario. CENTV. centuriones. C. F. Caii filius.

Ce. Syllabica adjectio est: de qua vide infra in particula MET.

Cecryphalea. κεκρυφάλεια, Promontorium seu insula Peloponnesi, juxta quam Athenienses ab Aegynetis prælio superati fuerunt. Steph.

Cēcŭbum. Vide CAECVBVM.

Cēdĭtĭæ tabernæ. Aedificia quædam Romæ ita dicta à domini nomine, qui Cedicius vocabatur.

Cēdo, cedis, cessi, cessum: [סור מן מתחת מקומו. Vng. Verdni, végom. An. To give place.] & Cedò, cedite. Vide CAEDO.

Cedratus. Vide CEDRVS.

Cedrēlātē, fœm. gen. [שוף ghiphir. κεδρελάτη.] Genus Cedri. Plin. lib. 24. cap. 5. Cedrus magna, quam Cedrelaten vocant, dat picem, quæ Cedria vocatur, dentium doloribus utilissimam.

Cedria, f. p. [κεδρία. Pol. Żywica cedrowa.] Pix est, quæ ex cedrelate: hoc est, ex majore cedro defluit. Plin. lib. 29. cap. 3: Scabiem corporum, ac pruritum oleo & cedria mithi tollunt. Vide Ruell. lib. 1. cap. 62.

Cedrostis, f. t. κεδρωστις, Vitis alba quam nonnulli Ampeloleucen vocant. [Pol. Przywlep. Vng. Fehér iák.] Plin. lib 23. cap. 1: Vitis alba, quam Græci Ampeloleucen, alii Ophiostaphylon, alii Melothron, alii Psilothron, alii Archezostin, alii Cedrostin, alii Madon appellant. Hæc & Brionia à Dioscoride appellatur.

Cedrŭs, [ארז erez. κέδρος. Pol. Cedrowe drzewo. Vng. Cédrus fa.] Arbor est perpetuò virens, junipero non absimilis, radicibus raris, per summa terræ dispersis, folio duro, acuto mucrone capillato, & spinoso, ligno contorto, nodoso, medulla rubente odorata, baccis myrti flavis, odoratis & esculentis, novo fructu per autumnum cum anniculo pendente. Laudatissima in Creta nascitur: itē in Africa & Syriæ montibus. ¶ Cedro æterna materies, cariem non sentiens, unde classibus & domorum tectis ædificandis in primis est idonea. Vnde proverbialiter Digna cedro dicuntur, quæ promerentur immortalitatem: & ejusmodi judicantur, ut posteritati consecrari debeant. Horat. in arte poëtica: speramus carmina fingi posse linenda cedro. Persius item: - & cedro digna loquutus. Plinius duo cedri facit genera, majoris & minoris discrimine: minorem rursus in duas secans species: quas Lyciam appellat, & Phœniciam, utrinque juniperi similitudine, sed foliis differentem. Nam quæ acutum, spinosum, & durum habet folium, Oxycedrus nominatur. Altera odore præstat. Majoris item cedri duo facit genera. Nam quæ floret, fructum non fert: fructifera non floret, sed in ea antecedentem fructum novus occupat. ¶ Cedrus in Cypro maxima nasci traditur, centum triginta pedum longitudine, crassitudine autem ad quinùm hominum complexum. Vide plura de hac arbore apud Plin. lib. 13. cap. 5. Virg. 2. Georg. Dant alios aliæ fœtus: dant utile lignum Navigiis pinos, domibus cedrúmque, cupressósque. Vitr. lib. 2. autor est, ex cedro oleum nasci, quo libri, aliæve res perunctæ, à tineis & carie non læduntur. Ad quod pertinere videtur illud Persii, Satyra prima: - & cedro digna loquutus. Item illud Ovidii, primo Tristium: Nec titulus minio, nec cedro charta notetur.

Cedrātŭs, a, um, κεδρωτός, Cedrino oleo perunctus. Plin. lib. 13. cap. 13: Et libros cedratos fuisse, propterea arbitrantur tineas non tetigisse.

Cedrīnŭs, a, um, nomen possessivum. Quod est ex cedro. [κεδρινος. Pol. Cedrowy. Vng. Cédrus fából való.] Plin. lib. 13. cap. 5: Cedrinus est Romæ in delubro Apollo Sosianus, Seleucia advectus.

Cedrĭum, n. f. Pix liquida & primaria, quæ ex tæda excoquitur. Plin. lib. 16. cap. 11: Pix liquida in Europa è tæda coquitur navalibus muniendis, multósque ad alios usus. Lignum ejus concisum, furnis undique igni extrà circundato, fervet: primus sudor aquæ modo fluat in canali. Hoc in Syria Cedrium vocatur, cui tanta vis est, ut in Aegypto corpora defunctorum hominum eo perfusa serventur.

Cedrĭdes, pen. corr. κεδρίδες. Pol. Cedrowi owoc. Vng. Cédrus fa gyümölcse.] Fructus Cedri, sicut Daphnides, fructus lauri. Plin. lib. 24. cap. 5: Cedrides: hoc est, fructus cedri, tussim sanant, urinam ciunt.

Cēlārim. Vide CELO.

Cēlāstrŭs, f. t. [Pol. Derem.] Theophrasto, Arbor est æterna frondens coma, cultura degenerans, & omnium tardissimè fructus suos perficiens: usus ejus ad baculos & scipiones accommodatus. Vide Ruell. lib 1. cap. 63, & 138.

Cēlebrĭs, & hoc celebre, vel Celeber, bris, bre, pen. corr. quod celebratur, frequentatur & colitur: clarus, frequens. [משבח meshubbách כבוד kabód. ἐνδόξος, ἐπιφανής, πολυθρύλητος, πολυπρόσκλητος, πολυπρόσκυνητος. Gall. Renommee, hanté. Ital. Famoso, celebre. Ger. Berümpt/ sürnim. Belg. Bernaert. Hisp. Famoso, glorioso. Pol. Sławny, sławny. Vng. Híres neves, nevezetes. Ang. Well renowned, honorable, much haunted.] Cice. de Div. Nunquam illud oracullum tam celebre, aut tàm clarum fuit. Idem in Verrem: Clara res est, tota Sicilia celeberrima atque notissima. Item in eundem: Cùm in foro celeberrimo tanta frequentia hoc tibi objectum esset. Idem pro Pompeio: Portus celeberrimus & plenissimus navium. Ad Heren. Locus quæritur celebris an desertus.

Cēlebrĭtās, f. t. Frequentia & hominum cœtus, concursus. [קהל kahál עדה edhah. πολυανθρωπία. Gall. Assemblee de gens d'homeur, frequentation, grande assemblee d'hommes & de femmes. Ital. La frequentation. Ger. Ein grosse mengevnd versaméung des leuten. Hisp. Companna de hombres. Pol. Wielkie liudu zgromadzenie. Vng. Gyülö. Ang. A great resorte to a place.] Cic. ad Attic. Odi celebritatem, fugio homines, lucem aspicere vix possum. Idem pro Domo sua: Nullis unquam comitiis campus Martius tanta celebritate omnis generis hominum floruit. Interdum Celebritas significat nomen, honorem & famæ claritatem. [כבוד chabódh שמע shémah. ἀκοή. Gall. Renommee, bon bruit, bonne reputation. Ital. La fama, il buon nome, bonoranza. Ger. Berümpter Rach mit hertzichem lob. Hisp. Gloria fama. Pol. Sława. Vng. Híres nevet, hírnevet. An. Renowme.] Idem pro Arch. Hac tanta famæ celebritate quum esset absentibus notus, Romam venit Quintius, ante omnia futurus orator, cui in magna celebritate, & in media Republica vivendum est, assuescat à puero non reformidare homines. Cicer. 3. Offic. Itaque nos, qui in maxima celebritate atque in oculis quondam civium viximus, nunc fugientes conspectum scelleratorum hominum, &c.

Cēlēbĕrrĭmē, Adverbium: Suetonius in Tiberio: Per noctes celeberrimè acclamatum est, redde Germanicum. Dictum ut celeberrimè apud Cic. [Vng. Neveztéssen.]

Cēlebro, as, act. p. Frequento. [התהלך hithhallách. ἐπιφοιτᾶν. Gal. Frequenter & hanter. Ital. Celebrare, frequentare. Ger. Embsig lepen. Belg. Dat gae oft bestick in een plaetse. Hisp. Hazer muchas vezes alguna cosa, o andar muchas vezes à vn lugar. Pol. Spiesz. Vng. Valahova gyakra iárok, gyakorlom. Ang. To haunt.] Varro: Cui non tàm cura erat, ut templa deorum, quàm ut popinas celebraret. Cic. 3. de Orator. Qu. Mutii janua maxima quotidie civium frequentia celebratur. ¶ Est item Celebrare, idem quod prædicare, & illustrare. [שבח shibbách הלל hallél. ἐπαινεῖν, ἐπαινεῖσθαι. Gall. Solennizer par assemblee de gens, louer & faire estime. Ital. Honorare, innalzare. Ger. Loben/ ertencht machen/ Ehren. Hisp. Dissimular per fama y gloria. Pol. Czcyć, zalecać wysławiać. Vng. Dicsérém, magasztalom, hirdetém. An. To make famous, to honour or magnifie.] Cic. pro Rab. Hæc mira laus est, quæ non poëtarum carminibus, non annalium monimentis celebratur, sed prudentium judicio expenditur. ¶ Hinc celebrare laudibus: ἐπαινεῖν, ἐγκωμιάζειν, ἐγκώμιον, & virtutum celebritatem, ἐγκαλλωπίζειν, ἐπιφανεῖς, ἐπιφάνειαν dicimus. ¶ Celebrare ludos, est cum celebritate quadam ludos facere. Cicer. 6. Philipp. Ludi Apollinares incredibili Bruti honore celebrati. ¶ Celebrare diem festum, est feriari. [חג chágh. ἑορτάζειν.] Idem in Catil. Quapropter Quirites celebratote illos dies cum conjugibus & liberis vestris.

Cēlebrātĭo, onis, verb. f. t. [חג chagh תהלה tehillah. ἑορτασμός, ἐπιφοίτησις. Ger. Ein zusammenkuñung des Volcks. Pol. Czczenie. Vn. Dicsérét, magasztalás. Ang. A solemnisation, an assemblee or company.] celebrandi actus. Cic. ad Attic. l. 15: De celebratione ludorum Bruti tibi assentior. Plin. lib. 34: Quæ domus, quæ celebratio, quæ familiaris dignitas, quæ studia amicorum, quæ ex quoquo ordine multitudo?

Cēlebrātŭs, nomen ex partic. [משבח meshubbách כבוד nibhdádh. ἐπιφανής. Pol. Sławny. Vng. Híres, nevezetes.] Cic. 2. Phil. Scio me in rebus celebratissimis sermone omnium versari.

Cēlebrātĭōr, is est, celebrior. [Vngar. Newezettebb, diffiretebb.] Suetonius in Augusto: Quoq; Actiacæ victoriæ memoria celebratior & in postremum esset.

Cēlebrĭfĭco, celebris fio. [Ἐνδοξάζω. Pol. Staie sie zarzuim. Vng. Diffiretebbe newezettebbe lesik. Ang. To make famous and renowmed.] Accius: Et qualiscunq; ætas celebrescat tua. Ex Nonio.

Cēlĕr, celeris, om. t. Velox, incitatus, volucer. [מהיר mahir. מקיר. Gall. Viste, soudain, legier. Ital. Presto, veloce. Germ. Schnell, geschwind, behend. Belg. Ghou, ras. Hispan. Ligero. Pol. Prezky, marsky, ochrzny. Vng. Gyors, serény. Ang. Quicke, swift and spedie, nimble.] Cic. ad Octavium: O miseram, & in brevi tàm celerē, & tàm variam Reip. cōmutationem. Horat. lib. 1. Epist. Oderūt hilarem tristes, tristemq; jocosi, Sedatum celeres, agilem gnavumq; remissi. ¶ Hinc Celerrimus superlativum: pro quo vetustissimi dicebant Celerissimus. Manilius in Iliade apud Priscianum: -celerissimus advolat Hector. Celeres dicebantur milites CCC. quos Romulus ad custodiā corporis sui delegerat, à celeritate dicti, quòd, si belli necessitate, tùm equites, tùm pedites expediti expugnabant. Cas. in l. ij. ff. de Orig. jur.

Cēlĕrĭūscŭlŭs, a, um, Aliquantum celer. [Ang. Somewhat swifte and quicke.]

Cēlĕro, pen. corr. act. p. Celeriter aliquid facio, celeritate utor. [מהר mahér. מקיר. Gall. Hasler, avancer. Ital. Far presto, affretare. German. Etwas schnell thun, eylen. Belg. Ick haeste, ick hoe ras. Hispan. Presto y ligeramente trazer. Pol. Pospiecham. Vngar. Siettek, gyorsalkodom. Ang. To haste, to spede.] Virgil. 9. Aen. Tum celerare fugam, patriaque excedere suadet. Idem 2. Aeneid. Ergo iter inceptum celerant rumore secundo. ¶ Hinc Accelero compositum: de quo suprà suo loco.

Cēlĕrĭtās, ātis, f. t. Velocitas. [מהרה meherah. מקיר. Gall. Legereté, vistesse, soudaineté. Ital. Prestezza, velocità. Ger. Schnellet Behendigkeit. Hispan. Ligereza. Pol. Pospiech, marskosc, prezkosc. Vng. Gyorsaság, sietség. Ang. Quickness, spede, swiftnesse.] Cic. 7. Ver. Hæc centuripina navis erat incredibili celeritate. Idem 1. Acad. In pedibus celeritatē, in manibus vim ponebāt. ¶ Celeritas in malis optima. Sophocles in Antigone: [illegible]: id est, Vrgentibus malis celeritas optima est. Nihil enim molestius, quàm diu animo discruciari.

Cēlĕrĭtūdo, f. t. Celeritas. Varr. 3. de Re rust. Lucius Aelius putabat dictum leporem, à celeritudine, quod levipes esset. [Ang. Quickness, spede.]

Cēlĕrĭpēs, pedis, com. t. Qui levis est pedibus. [ἐλαφρόπους. Gall. Legier du pied. Ital. Veloce. Ger. Schnell/ju fuß/ringfertig. Hisp. Cuyos que tiene li geros los pies. Pol. Prezky prezkonog. Vn. Gyors lábu. Ang. Light and nimble footed.] Cic. ad Att. lib. 9: Venit autem eo ipso die ille celeripes quem Salvius dixerat.

Cēlĕrĭtĕr, celerius, celerrimè, adverbium, Velociter. [במהרה bimherah. מקיר. Gall. Vistement, legierement, soudainement. Ital. Velocemente. Ger. Schnell/ sachte/geschwind. Hisp. Prestamente, ligeramente. Polon. Prezko. Vngar. Gyersan. Ang. Quickelie, swiftelie, spedelie.] Ces. lib. 5. de bell. Gall. Illi imperata celeriter fecerunt. Cic. de Finib. Celerrimeque multa simul agitantem.

Cēlĕrĭnĕr, idem quod celeriter. Accius apud Nonium: Sed quis est, qui maturinum cursum huc celeranter rapit?

Cēlĕrātim, aliud adverbium, pro celeriter. Sisen. histor. libro 5. ut citat Nonius: Quò magis celeratim poterat, in insidiis suos disponit.

Cēlĕtes, pen. prod. m. t. κέλητες, Vocantur equi, qui ad cursum soli adhibentur, sine bigis, vel quadrigis. [Polon. Iezdzkonie Vngar. Futtatni valo hàras lovak. Ang. Posties, horses for running.] Latinè dicuntur Desultorii, quòd ex his facilè desiliatur. Plin. lib. 34. cap. 5. videtur Celetas posuisse pro statuis equestribus. Equestres (inquit) statuæ Romanā celebrationem habent, otto sine dubio à Græcis exemplo. Sed illi celetas tantùm dicabant in sacris victores: postea verò & qui bigis & quadrigis vicissent. ¶ Celetes item dicebantur navigia actuaria, quæ unico remorum ordine agebantur. Latini Celoces appellant.

Celetizontes, [κελητίζοντες. Pol. Wyetwod biegaiacy. Vng. Szégudik, lovaglók, futtatók.] à Græcis dicuntur equitantes, & equū celerem regentes. Qua voce usus est & Plin. lib. 34. cap. 8: Hegias (inquit) Minerva, Pyrrhusque rex laudatur, & celetizontes pueri.

Cēleusmă, n. t. [הידד hedhadh. κέλευσμα. Gall. Cry de plusieurs personnes, chant des mariniers. Ital. Grido unito di più persone. Germ. Das jusamen schreyen/ wann man einanderen ermanet etwas zu thun. Hisp. Canto de marineros. Pol. Zmol auie, pokutka flissowska. Vng. Fel kiáltás, mulatás. Ang. A shouting or crie of ship peoman.] Clamor nautarum & aliorum, quum uno aliquid jubente, omnes uniformiter respondent, quasi sibi invicem jubentes. Matt. lib. 31: Quoniam pervada tarda navigantes Lentos figitis ad celeusmaremos.

Cēleustēs, celeustæ, m. p. [κελευστής. Germ. Ein ermaner vnnd zuschreyer der Ruderknechten.] qui remiges hortatur, quasi navigationis moderator: qui à Plauto Latinè Hortator appellatur, quòd ea hortamenta faciat, quæ verbo Græco Celeusmata dicuntur etiam à Latinis. Budæus.

Cēlĭă, Potus ex frugibus confectus, qui Hispanis præcipuè in usu erat sicut Cervisia Gallis. Plin. lib. 22. cap. ult. ¶ Est item Celia Apuliæ oppidum, in tractu Peucetiorum, non procul ab Egnatia, cujus meminit Strab. lib. 6. Et Ptolemæus l. 3. cap. 2. Vulgò Celia in terra de Barri.

Cēllă, f. p. Dicta est, quòd in ea celentur, quæ esse volumus occulta. [אוצר otsár. Gall. Celier, gardemanger, dessense, chambre, tanniere. Hisp. La celda o camara de bodega. Pol. Piwnica, spiżarnia. Vngar. Terhes hàz, tár hàz, pincze. Ang. A buttrie, a storehouse.] Græci ἀποθήκην dicunt, in qua res esculentæ, & poculentę reponuntur: quanvis propriè ἀποθήκη cella vinaria sit. Cicer. Att. libr. 14: Atticam meam gratias mihi agere de matre gaudeo: cui quidem ego totam villam, cellamque tradidi. Capit autē Cella significationem, pro ratione adjectivorum, quæ illi junguntur: ut, Cella vinaria, οἰνοθήκη, Cella olearia, ἐλαιών: Cella fariseatia. Denique omnis locus, in quo quid reponitur, Cella dicitur. Cicero de Senect. Semper enim boni assiduique domini referta est cella vinaria, olearia, mellaria & pomaria. Terent. in Adelph. Nam me in cellā aliquam cū illa concludam. Virg. itē 4. Georg. favorum cavernas Cellas vocavit, quum ait: -distendunt nectare cellas. κυψέλας. ¶ Item loca in quibus lavamur, aut ungimur in balneis, Cellæ dicuntur. Vnde Caldariam cellam, frigidariam & tepidariam dicimus. ¶ Cella item pars templi erat sacratior, in quam ingredi cuivis fas non erat. ἄδυτον. Vnde apud Gell. legitur: Scipionem in Capitolium sæpè advenisse, jussisseque cellam Jovis aperiri, ibique solum demoratum fuisse. Livius libro 3: In cella Jovis optimi Maximi habitaret exul.

Cēllŭlă, æ, f. p. diminutivum à cella. [ἡ μικρὰ ταμιεῖον, κελλίον. Pol. Pitwnicska. Vng. Pincezécske. Ang. A little buttrie.] Terent. in Eunuch. Quum in cellulam ad te patris penum omne congerebam clanculum. Col. lib. 8. cap. 9: Receptacula non tanquam columbis loculamenta, vel cellulæ cavatæ efficiuntur.

Cēllārĭă, Locus ubi conditur vinum. [אוצר יין otsár jáin. οἰνοθήκη. Gal. Celier. Ital. Cantina, cantina del vino. Ger. Ein Weinkeller. Belg. Een Wintcelder. Hisp. Cella para vino. Pol. Komora wina. Vng. Pincze. Ang. A celler.] Plaut. in Mil. Ego ejiciat cellaria. ¶ Et Cellaria, Quæ præest cellæ. [סוכנת sochéneth. ταμία. Homero. Gal. Dessenssiere, qui a la charge du boire & du manger. Ital. Donna che guarda la dispensa. Ger. Ein Kellerin. Hispan. Dispensera, botillera.] Plaut. in Mil. Iampridem, quia nihil abluiterit, succenset cellaria.

Cēllārĭŭs, m. f. qui in cella præpositus est penui promendo vel condendo. [סכן sochén. ταμίας. Gall. Dessenssier, maistre d'hostel, qui a la charge du boire & du manger. Ital. Prepostto alla mensa, dispensiere. Ger. Ein Kellermeister/ Speismeister. Belg. Kuyckenmeester. Hisp. El cellero, botillero. Pol. Piwniczny, klucznik. Vngar. Kelizár. Ang. The steward, that ruleth the celler.] Colum. Vt cibus & potus sine fraude à cellāriis præbeatur. Plaut. in Capt. Promo quodvis, te facio cellarium. ¶ Hunc etiam Promum condum appellabant. Plaut. in Pseud. Promus & condus sum, procurator peni. Auson. Promusque, quàm condus magis.

Cēllārĭum, rii, n. f. Cella, repositorium. [אוצר אסם otsár. אסם. Gall. Celier. Ital. Ripostiglio. Germ. Ein Keller oder Speistammer. Hisp. Cella. Pol. Spiżarnia, piwnica. Vng. Terhes hàz, pincze. Ang. A buttrie, a cellar.] Videtur ea figura dici, qua Granarium, Penarium. ¶ Hanc & Cellā promptuariam, seu promptuarium appellant, in quo conduntur, & ex quo promuntur ad victum necessaria. Plin. lib. 36. cap. 15: Quorum agri quoq; minorem modum obtinuere, quàm istorum cellaria. Idem & Penarium, & Penaria, seu penaria cella à penu nuncupatur. Cic. in Verr. M. Cato sapiens cellam penuriam Reipublicę nostræ nutricem plebis Romanæ, Siciliam nominavit. Hujus diminutivum est Cellariolum.

Cēllārĭŭs, ra, adject. [ὁ τῆς ταμίου. Vngar. Pincezéhöl hozott vaslo.] ut Columbi cellares. Col. lib. 8. cap. 8: Hæc eadem ratione palumbos, columbosque cellares, pinguissimos facere cōtingit.

Cēllo, is, sine diphthongo, Antiquissimis in usu fuit pro cedo: nunc compositis tantum utimur, Excello, & Præcello, quæ significant Excedo, & antecedo. Vide in dictione CAELLO.

Cēlo, as, act. p. Abscondo, clàm habeo. [סתר סוכה sathár. סוכה chosiah. ἀποκρύπτω, ἀποκρύπτω. Gall. Cacher, celer venir secret. Ital. Ascondere, coprire. Germ. Verbergen/heimlich halten/ verhehlen. Belg. Verbergen/ swygen. Hisp. Encubrir, o esconder. Pol. Taie, nakrywam. Vngar. Elrétzlem, el dugom. Ang. To hide, to keep close and secret.] Construitur modò cum uno duntaxat accus. Cicer. 1. de Nat. deor. Nec tu me celas, ut Pythagoras solebat alienos: Lactant. lib. 5: Verum'ne profitebitur fugitivum se, vel pestilentem domū vendere, an celabit emptorem? ¶ Modò cū duobus. Plaut. in Bacch. Ecdepol fecisti furtum ætati malum,

quum isthæc flagitia me celavisti, & patrem. Eodem modo Græci δοκεῖν λανθάνειν τι τινός. ¶ Interdum loco unius accusativi habet dativum. Terent. in Phorm. Si hoc celetur patri, in metu sum. ¶ Modò cum ablativo, mediante præpositione. Cic. Trebatio: Sed Basilus noster me de hoc libro celavit. ¶ At quù passivè ponitur, res sive persona, quam quis aliquem celavit, ponitur in nominativo. Terent. in Eunucho: Vbi est, dim. celari non potest.

Cēlātus, partic. Occultatus, Absconsus. [נעלם *neelám* מכסה *mecheßéh*. κεκαλυμμένος. Gall. *Caché, celé*. Ital. *Nascosto*. Germ. Verborgen. Hisp. *Escondido, encubrido*. Pol. *Zakryty, utaiony*. Vng. *El reytetet, el tse koltatot*. Ang. *Hidde, keepen close*.] Terent. in And. Ibi tum exanimatus Pamphilus bene dissimulatum amorem, & celatum indicat. Cicero pro Cluentio: Non est profectò de illo veneno celata mater: nihil est ab Oppianico sine consilio mulieris cogitatum.

Cēlātim, adverb. Clàm, occultè. [בסתר *beséther*. κρύφα. Gall. *Secrettement, couvertement, en cachette*. Ital. *Ascosamente, celatamente*. Germ. Verborgentlich, heimlicher weis. Hisp. *Escondidamente*. Pol. *Skrytie, potajemnie*. Vngar. *Reytve, alattomba, titken*. Ang. *Secretlie, quietlie*.] Gell. lib. 12. cap. 15. Sisennam cessans lib. 6. Historiarū: Quàm maximè celatim poterat, in insidiis duo disponit.

Cēlōx, f. t. Navigii exigui genus fuit, quod uno remorum ordine agebatur, a celeritate nomen habens. [κέλης, κελήτιον. Germ. Ein Jagschiff. Belg. Een Sensschip. Pol. *Łodka poiczna*. Vng. *Sayka, fulyo hajo*. Ang. *A brigantine*.] Plaut. in Asin. Quò hanc celocem conferam. Apul. lib. de Repub. Qui celocem regere nequit, onerariam petit. Eam Rhodii invenerunt.

Cēlsus, celsa, celsum. Altus, sublimis, excellēs, elatus, excelsus. [רם *ram* גבוה *ghabóah*. ὑψηλός. Gall. *Haut, eslevé*. Ital. *Alto, sublime*. Germanice, Hoch. Hispan. *Cosa alta*. Polon. Wysoky. Vngar *Magas*. Ang. *High*.] Plin. lib. 13. cap. 24: Firmiores, celsiores que infantes fore. Cic. 2. de Natur. deor. Quæ primùm eos humo excitatos, celsos, & rectos constituit: Deduci quidā volunt hoc nomen à Cello antiquo verbo. Festus à Græco κέλης, quòd qui equo vehuntur, sublimes sint.

Cēlsĭtūdo, inis, f. t. pro excellentia. [רוממה *roméah*. רוממות *romáh*. ἐξοχή. Gall. *Hauteur, eslevement*. Ital. *Eccellenza, grandezza d' animo*. Ger. Hochheit. Hisp. *Altezza, ò grandeza de animo*. Pol. Wysokość. Vngar. *Magosság, nieltosság*. Angl. *Highenesse, excellence*.] Valla in Herodoto.

Cēlsĭtās, tatis, Altitudo, excelsitas, elatio. ἐξοχή. Cic. in Officiis: Celsitas animi, & magnitudo.

Cēltĭs, Est arbor insignis, magnitudine pyri, in Africa, & potissimum circa Syrtes nascens, quæ Lotos appellatur. λωτός. Incisuræ in foliis crebriores, alioqui ilicis viderentur: fructui magnitudo fabæ, color croci. Tam dulcis ibi cibus est, ut nomen etiam genti terræque dederit. Siquidem Lotophagi nominātur. Plin. lib. 13. cap. 17. ¶ Loti sylvestris inodori genus, cui flores lutei sunt, specie columbarum ingluviem repræsentantes. [Pol. *Kąpt*. Ang. *A chessil*.]

Celydrus, Lege CHELYDRVS.

Cēmentum, Vide CAEMENTVM.

Cēmus, κῆμος. Herba est apud Plin. lib. 27. cap. 8, cujus descriptionem se idcirco prætermittere ait, quòd solus in amatoriis usum habeat. Diosc. lib. 4. eandem esse ostendit cum leontopodio. ¶ Cemus autem videtur appellata ex floris, sive calycis figura: quoniam pyxidicula Athenis ita nominabatur, per quam suffragia in subjectum vasculum, quod Cadiscum vocabant, demitti consueverant. Vide Ruellium lib. 3. cap. 130.

Cēmus, Græcè κῆμος, hinnulus, cerva, sive idem quod κοῦρος: quanquam κῆμοι volunt progredi in pascua. Cemum Græcè σφόνος. Aristoteles, & idonei ferè omnes à cervo non distinguunt. Alii primogenitos tantùm cervos procas vocant. Ab hoc animali Proconnesus quoq; appellata est. Nam Ophion quod Sardinia quondā ferebat, interiisse creditur. Cervus non erat, sed animal pilo ac dentibus simile, cervo minus. Barb.

Cēnchramĭdes, [κεγχραμίδες. Pol. *Ziarnka figowe*. Vng. *Kásás fügemag*.] Ficorum grana, ita dicta à milii similitudine, quod Græci κεγχρῶν vocant. Plin. lib. 15. cap. 19, frumenta appellat: Ficis mollis omnibus tactus: maturis frumenta intùs.

Cēnchrĭs, hujus cenchridis, f. t. [κεγχρίς. German. Ein Wassermocher. Polonicè, *Kania*. Vngaricè, *Nyerich kánya*. Angl. *Castrell*.] Avis ex accipitrum genere, quam Arist. l. 6. de Animal. solum ex adunco genere, quaterna, & eo plura ova parere dicit. Plin. lib. 29. cap 6: Turturis fimum albugines extenuat: item cochlearum cinis, fimum cenchridis. Dicta Cenchris, quasi miliaria, Latini à tinnitu vocis Tinniculum appellant. ¶ Est item Cenchris serpens maculis plena, Thebano marmori similis. Lucan. li. 9: Et semper recto lapsurus limite cenchris, Pluribus ille notis, variatam tingitur alvum. Plin. lib. 20. ca. 22: Serpillum adversus serpentes efficax, maximè cenchrin, & scolopendras.

Cēnchrĭtēs, κεγχρίτης, Gemmæ species, quæ veluti sparsis milii granis distincta videtur. Plin. libro 37. capite 11.

Cēnchrŏn. Adamantis genus est, quòd sit milii magnitudine. κεγχρὸς enim milium dicitur. Plin. lib. 37. cap. 4.

Cēnŏtăphĭum, n. f. [κενοτάφιον. Gal. *Vne representation de sepulchre, vn sepulchre où il n' y a rien dedans, mais seulement fait de mouible*. Ital. *Sepolchro, avello, deposito vacuo*. German. Ein tůr grab. Hisp. *Sepulchro vazio y vano*. Pol. *Prożny grob*. Vngar. *Üres koporsó*. Ang. *An hearse set vpon a solemne buriall*.] Vacuum sepulchrum. κενὸς enim vacuus dicitur, & τάφος sepulchrū: à θάπτω sepelire. Est enim ut capsa, quæ ponitur in templo in exequiis mortuorum. Virg. 5. Aeneid. describit Cenotaphium sic:

Solennes tum fortè dapes, & tristia dona.
Libabat cineri Andromache, manesque vocabat
Hectoreum ad tumulum: viridi quem cespite inanem
Et geminas, causam lacrymis, sacraverat aras.

Quo loco Servius tumulum inanem cenotaphium esse dicit. Cenotaphiorum autem usum adinvenit superstitiosa veterū opinio, qui credebant defunctorum animas, si honore sepulchri carerent, stygiam paludem tranare non posse. Vnde à sacerdotibus inventum est exequiarum genus, quod Terræ injectionem vocabant: ut etiam iis, qui naufragio periissent, aut quorum corpora haberi non possent, justa persolverentur. Tumulum itaque ex cespitibus, aut alia materia congerebant, ubi absente defuncti cadavere, tanquam præsente, solenni quodam ritu exequiæ peragebantur. Hujusmodi autem sepulchrum, in quod nullæ illatæ erant reliquiæ, Cenotaphium: hoc est, inane sepulchrum vocabatur. Suetonius honorarium tumulum appellat, in Claudio. Cæterùm, inquit, exercitus honorarium ei tumulum excitavit: circa quem deinceps stato die quotannis miles decurreret: Galliarumque civitates publicè supplicarent. Quibus verbis significat cenotaphium Druso in Germania extructum, quum corpus ejus Romam devectum esset. Sic vocari possunt hodie, quas *representationes* in anni versariis exequiis vocamus. Budæus.

Cēnsĕo, censes, censui, censum, pen. cor. n. f. Existimo, puto, arbitror. [חשב *chaschab* דן *dan* כס *chas*. ἀξιόω, νομίζω. Gall. *Penser, estimer, opiner, être d' avis*. Ital. *Estimare, pensare, giudicare*. Germ. Schätzen, achten, meinen. Belg. Schatten, meynen. Hispan. *Estimar, juzgar, ò pensar*. Pol. *Mniemam, spodziewam się*. Vng. *Vetem, itelem*. Ang. *To think, estime, judge*.] Terent. in Eunuch. Censeō posse me obsirmare, &c. Liv. libr. 6. Bell. Pun. Censent cò ventum obviam Pœnum. ¶ Item constituere, deliberare, sententiam dicere. ἀποφαίνομαι, γνώμην. Nam senator censet, quum sententiā dicit de eo, quod sibi videtur: assentitur, quū alienam approbat. Cic. in Catil. Quid senatus censuerit, exponam. Idem pro Flacco: Cujus patrem armis pellendum à suis mœnibus censuissent. ¶ Item Censere, succensere significat. Varr. Ne vobis censeam, si ad me referretis. ¶ Est item Censere, facultates æstimare, & in censum redigere: quod quinto quoq; anno Censores Romæ facere solebant. Cic. de Legib. Censores populi, civitatis soboles, familias, pecuniasque censento. ¶ Item censere sua bona, idem est aliquando, quod profiteri apud Censores. Cic. pro Flacco: In qua tribu denique ista prædia censuisti. Illoquitur enim non de Censore, qui censere civium facultates solebat: sed de Deciano quodam, qui apud Censorem quū census ageretur, sua prædia profitebatur. ¶ Est etiam Censere deponens, idem significans quod profiteri, & sua bona censere. Cicer. pro Flacco: Verum esto: gloriosus fuisti: voluisti magnum, agri numerum censeri. Et paulò post: Census es præterea numeratæ pecuniæ centum tria millia, &c. Census es mancipia Amyntæ. Ibidem: Ac primò pertimuit quum te audisset servos suos esse censum. ¶ Composita à Censeo sunt, Accenseo, Percenseo, Recenseo, Succenseo.

Cēnsĭlis, adject. ut Censui agriqui emi & venire jure civili poterant. Festus.

Cēnsĭo, onis, f. t. Castigatio. [עבש *hóesch* מוסר *mischsáh*. κόλασις, ἐπανόρθωσις. Gall. *Punition & reformation, estimation, taxe*. Ital. *Castigatione, correttione*. Ger. Ein straff. Belg. Een pene. Hisp. *Castigamiento y corregimiento*. Pol. *Kara, winna*. Vng. *Bünteteö, korsagolás*. Ang. *Chastisement, punishment*.] Vnde Censionem facere dicebantur Censores, quū mulctam cuipiam irrogabant, vel equiti equū adimebant, vel senatorem senatu movebant, vel quempiam ex plebe ærariū faciebant. Plaut. in Rud. Assume quidē, ne censionem semper facias. ¶ Censio hastaria vocabatur, quū militi mulctæ nomine, ob delictū militare indicebat' ut hastas daret.

Cēnsĭtĭo, onis, idem est quod census impositio. [Pol. *Dan, podbor*. Vng. *Adó vetés*.] Spartianus in Nigro: Idem Palestinis rogantibus, ut eorum censitio levaretur, idcirco quòd esset gravata, respondit: Vos terras vestras levari censitione vultis, ego verò etiam aërem vestrum censere vellem.

Cēnsĭtŏr, oris, m. t. ver. ab antiquo verbo Censio, is, quartæ declinationis, idem quod censor. Vlp. in l. Forma. §. illam æquitatem. ff. de censib. Illam æquitatem debet admittere censitor, ut officio ejus congruat.

Cēnsōr, oris, m. r. qui censuram gerit, præfectus morum. [מתקן methaccēn מתקן methakkēn מוכיח mōchiach סופר sōpher. πρακτ. Gall. Censeur, vn reformateur des meurs & de la police. Ital. Censore, correggitore. Ger. Ein schetzer, ein straffer. Belg. Een tuchtheer. His. El juez de los censos y costumbres, corregidor. Pol. Dozorca sprawy, wiewiórki. Vng. Vizsgáló, emendálo, és itélö. Ang. A reformer, or corrector of manners.] Censores magistri morum erant, à censendo id est, arbitrando dicti, quòd illis summū arbitrium esset de civiū moribus castigādis. Vel à cēsu. quòd quinto quoq; anno populi Rom. censum agerent. Varr. Censor ad cujus censionēnd est, arbitrium censeretur populus. Cic. 3. de Legib. ex Leg. XII. tabul. Censores, populi ætates, soboles, familias, pecuniasq; censento: urbis templa, vias, aquas, ærarium, vectigalia tuento. Festi. Censores dicti, quòd quisq; tanti sua æstimaret, quantum illi censuissent: quod nō absurdum videtur, quia & rerū & morum censores erāt. Vnde Plutarchus in Aemilio: Censura maximæ omnium magistratuum reverentiæ, plurimæ potestatis, tùm in aliis rebus, tùm maximè ad morum emendationem. Nam senatores è senatu removere potest equitibus equos adimere, ex plebeis ærarios facere, notare infamia, censum agere, lustrum condere. Erant autē duo Censores, qui quinto quoq; anno creabantur. Vide Liv. l. 4 Dec. 1, ubi docet Censores ab agendo populi censu nomen fuisse sortitos.

Cēnsōr. Quinquennē primùm fuit censorum imperium, ea lege, quæ Geganio Macrino II, Quinctio Capitolino V. coss. lata est: qua simul illud sancitum, ut è gente patricia crearentur, sed eam legē sexennio pōst Mam. Aemilius dictator correxit, lege lata, ne plus quàm annua ac semestris censura esset: gravis enim omnis diuturna potestas in libera civitate. Censorum erat munus, civitatē censere, vectigalia locare, vitia notare: notatio autē, & animadversio in improbos cives nō ejusdem erat generis, senator senatu movebatur: eques equū publicum perdebat: plebeius in Cæritū tabulas referebatur, & ærarius fiebat: hoc est, ferēdi suffragii, & capiendi muneris publici potestate omni privabatur, ut tantū ad æra pro suo capite, tributi nomine, pendenda civis esset. Cærites enim, inquit Gell. pro sacris bello Gallico receptis, custoditisq;, municipes sine suffragii jure facti: concessumq; illis, ut civitatis Romanæ honorem quidē caperent, negotiis tamē atq; oneribus vacarent: hinc tabulæ Cārites appellatę, in quas cēsores referri jubebant, quos notę causa suffragiis privabant: adimebāt igitur censores, quod cuiq; ordini summū erat: senatori, ne in senatu esset: equiti, ne equitis insigne publicum equum, & anulum aureum haberet: plebeio, ne suffragium ferret: quod enim præterea posset adimi, nihil erat: suffragii porrò amissionē sequebatur amissio simul omnium munerū publicorum sicuti, suffragii jure cōcesso, scimus honorū simul ac munerū omniū partem esse datā. Erat ne civi Romano senatori, dicet aliquis, præter ordinis amissionē, alia pœna? erat: nam interdum non modò aditu curiæ prohibebatur: verumetiam tribu movebatur, in ærariosq; referebatur: moveri autem tribu, est, in tribum ignobiliorem transferri, ut ex rustica in urbanam, vel in aliam rusticam minus honoratam. Aemilium quidā Mamercinum, quòd censuræ tempus minuisset, à cēsoribus & senatu ejectū, & tribu motum ærariumq; etiam, cēsu octuplicato, esse factū, Liv. lib. XXIX. scriptum reliquit: eodemq; modo cives Romanos ordinis equestris non modò equo publico privatos, verumetiam in ærarios relatos esse; ex Valerio Maximo, aliisq; didicimus. Censoriam autem notam, atque ignominiam ii, qui succedebant, censores plerunque solvebant: atque etiam, quod censor unus statuerat, id alter sæpè mutabat: præterea, notatos à censoribus pristinum in locum restituere vel judices, re cognita & judicata, suis sententiis, vel populus ipse suffragiis & poterat, & solebat: quòd si quis è senatu ejectus, neque à censoribus sequentibus, neq; à judicibus, neq; à populo in integrum restitutus esset: unam habebat in senatum redeundi viam, si honores illos denuò populi suffragiis consequeretur, quos qui gesserāt, iis, etiam si lecti in senatū à censoribus nō essent, patere tamē curiam leges jubebant. Causæ, quibus cives Romani à cēsoribus notarētur, multæ tradūtur: ut si quis cōceptis verbis pejerasset, si, quū esset in provincia, socios diripuisset, si pecuniam accepisse ob rem indicandam putaretur: si propter æris magnitudinē prædia mancipasset: si paulò esset insolentior in sumptu: qua de re verba sunt hæc apud Gellium lib. IIII. Cornelium Rufinū, bis consulatu & dictatura functū, censor Fabricius senatu movit ob luxurię notam, quòd decē pondo argēti facti haberet: notabantur etiam qui strigosiores equos haberent, quibus equus publicus adimebatur: omnium deniq; rerū nōmine malè audientes, ut furti, peculatus, captarum pecuniarū pro socio, quorū criminum turpia judicia vocabāturā censoribus notabāturut tamē iidē illarum ipsarū rerum postea judiciis absoluti, jus suū, censorū animadversione ademptum, sępè recuperaverint: neq; unquā ita, in quos animadvertissent censores, propterea vel magistratū capere, vel judicem legi, vel alterum accusare non licuit. In censis pœna fuit gravissima, bonorum, & libertatis amissio: eamq; significat quidem Liv. quum ait lib. 1: Servius censum maturavit metu legis de incensis latæ: narrat autem apertè Dionysius: τοῦδε, inquit, μὴ πάντων μόνον πολιτικῶν ἀφαιρεῖν, τῆς τε ἐλευθερίας ἐξιστάς, ἀλλὰ καὶ θνητὸν μηδενὶ τρόπῳ σῶζειν ἀφιείς. Ex nostro lib. de Legib. & ex libro de civitate Romana.

Census. Egregia multa sunt, nec à multis animadversa, quæ de censu civium Romanorum à veteribus tradita licet colligere. Censebantur cives Romani, non ad ætatē ferendis armis idoneam: hoc est, ad annos XVII. pervenerant: qd' video quosdā existimasse, sed à quo primùm die nati erant: nam si robustiores tantum censi essent: Serv. Tullio regnante, qui censum instituit, Romæ fuissent hominum ducenta millia: siquidem Livius octuaginta millia: Dionysius etiam plures in primo censu commemoratur: necesse sit, eos, qui nōdum per ætatē gestare arma possent (omitto senes affecta jam ætate ob infirmitatem virium domi sedentes, aut in lectulis cubātes) haud ferè pauciores ducentis millibus fuisse, tantoque marium numero parem fuisse numerū fœminarum æquè necessarium videtur: quod certè, ad æstimationē quidem judicii mei, vix est ut credi possit: demus, id quod verum est, urbem Romam quinque regum virtute, ac sapientia rebus omnibus vehementer esse auctam: annorum verò CLXXIII. spatio (in illo enim regni principio Servius sextus rex, censum instituit) incremēta fuisse tanta, ut capitum ducēta millia, quā hodiè multitudinē in una aut altera Europæ urbe vix, aut fortasse ne vix quidem invenias, numerata sint, ita simile veri non est, ut monstri simile videatur. Ipse etiam Liv. lib. IIII. quum ait: Qu. Fabio T. Quinctio coss. censa civium capita CXXIIII. millia, CCXIIII. præter orbos, orbasque: nullam ætatem, orbis exceptis, nullumque sexum censu exclusum, satis indicat, idemq; lib. LIX. significat, quū inquit: Cēsa sunt CCCLXVIII. millia, DXIII. præter orbos, & viduas. Quæ si cui dubia videntur argumēta, Dionysii Halicarnassei legat historiā: nam ex ejus verbis, quæ sunt lib. 1, non modò cujusq; rem esse æstimatam, quod unum Livius, scriptor quandoq; parum diligens, tradidit, verumetiā ætates omnium, uxores, liberos, locū ubi habitarent, vel in urbe, vel in agro, publicis in tabulis notatū, planissimè ostenditur. Quod autē ad libertinos attinet: eos item tribū cū ingenuis esse censos, idem Dionysius eodē in loco significat. Vtrū verò, qui extra pomœrium, an soli qui intra pomœrium habitabāt, censerentur, dubitare nō licet: quū ab eodem & de agro Romano fieri mentionē videamus. Et ut de rusticis Romanis cēsis ex Dionysio, sic de municipibus, postea quàm communicari cœpta civitas est, planè constat ex eo Pædiani loco: Convenerat ex municipiis cujuscumq; modi multitudo, aut propter comitia, suffragiorū causa, aut ludorū, aut ut censeretur: nec tamen obscurè idem significant illa verba pro Cluentio: Illum tabulas publicas Latini censorias corrupisse, decuriones universi judicaverunt: certè enim de tabulis iis intelligit, in quas censores quū civium Romanorū censum agerēt, municipum nomina retulerāt. Coloni ante bellum Punicum secundum nō censebantur: ait enim Livius sic lib. XXIX. Duodecim coloniarum, quod nunquam anteà factū erat, deferētibus censoribus, censum accepērūt: ut quantū numero militū, quantū pecunia valerent, in publicis tabulis monumēta extarēt. Censebātur quinto quoq; anno, lustro scilicet cōfecto, qd' integrum quatuor annorū spatium fuit: tametsi, ultra quadriennii intervallum, vel bello, vel domesticis discordiis, vel alio casu, sæpè productū esse censum observavimus. Magistratus huic muneri præfuit, primùm, qui summus in urbe fuit, reges duo postremi. Servius & Superbus: ejectisque regibus, consules: deinde quū consules bellis impedirentur, censores: qui ab re nomē acceperunt: Census in foro fiebat: lustrum in campo Martio condebatur, cæsis sue, ove, tauro, quod sacrificium & solitaurilia, & suoveaurilia vocant: de lustro Livius, Dionysius, omnes historię narrāt: de censu inde conjicio, quod equites trabeatos per medium forū idibus Quinctilibus ante censores sua manu equū traduxisse, Livius, Valerius, Suetonius, Plutarchus affirmāt: qua in re significāda, verbum transvehere, veteres historici libenter usurparūt: Cicero, traducere dixit, quòd si equites in foro censebantur: de cæteris, nihil obstat quin idem putemus. A' principio, è Servii regis instituto, in suaquisque classe, quę in centurias dispertitę erant: hoc est, ex suo quisque censu, quę rei familiaris erat æstimatio, censebatur: qui centū millia, cōve amplius possideret, in prima classe, qui infra centum usque ad septuaginta quinque, in secunda: inde ad quinquaginta millia, in tertia: inde ad viginti millia, in quarta: ab eo ad undecim millia, in quinta: infrā verò, in sexta: ex quo sequit', ut decuriones, equites, senatores omnes in prima classe censerētur: quandoquidē neq; decurio poterat esse, qui centū millia nō haberet: neq; eques, q quadraginta millia: neq; senator, qui octingēta millia. Post expletas verò XXXV.

tribus, non in centuriis, sed in sua quenq; tribu censum esse crediderim: senatores enim clarissimos viros, summis honoribus functos, in ipsos inquã, censores, M. Livium salinatorẽ, C. Claudium Neronem, in suis utrunq; tribubus, nulla facta classium mẽtione, censum esse, Liv. lib. XXIX. perspicuè demonstrat his verbis: Equitũ deinde census agi cœptus est: & ambo fortè cẽsores equum publicum habebãt: quũ ad tribum Polliam ventum est, in qua M. Livii nomẽ erat, & præco cunctaretur citare ipsum censorẽ: Cita, *inquit Nero*, M. Livium. & sive ex residua & vetere simultate, sive intempestiva jactatione severitatis inflatus, M. Livium, quia populi judicio esset cõdemnatus, equum vẽdere jussit. Item M. Livius, quum ad tribum Narniensem, & nomen collegæ vẽtum est, vendere equum C. Claudium jussit. Festus tamen videtur significare, post expletas etiam XXXV. tribus censos esse cives Romanos in centuriis: ait enim sic: Niquiscivit cẽturia est, quæ dicitur à Serv. Tullio rege cõstituta, in qua liceret ei suffragium ferre, qui nõ tulisset in sua, ne quis civis suffragii jure privaretur: nam, scisciro, significat, sentẽtiam dicito, ac suffragium ferto: unde scita plebis: sed in ea centuria neque censetur quisquam, neque centuriæ præficitur, neque centurialis potest esse: quia nemo certus est ejus centuriæ: est autem, Niquiscivit, nisi quis scivit. Pedianus etiam, cujusque civis nomẽ in albo suæ centuriæ scriptum fuisse tradit: indeque exemptos qui à censore ærarii fierent: itaque hãc veterum quasi controversiam ita dirimemus, ut nominatas quidem recognitas in censu singulas tribus nomina tamen civium in sua cujusque centuria scripta esse dicamus. Et quoniam tria genera civium fuisse cõstat, senatores, equites, plebem, & plebi equites, equitibus senatores dignitate præstitisse, cõstat: ratio postulat, id quod etiam veterum exempla testãtur, ut in censu primus ordinis senatorii locus, equitum secundus, plebis verò fuerit postremus: primùm igitur recitabãtur omnium senatorum nomina: erat autem, inter ipsos senatores primùm recitari, per honorificum, isque princeps senatus vocabatur: id in arbitrio censorum positum erat: à quibus tamen neminem, nisi de consularibus, principem senatus esse lectum, animadvertimus: eodem modo princeps equestris ordinis dicebatur is, quem censores primo loco scripsissent in iis tabulis, quæ equitum nomina continebant. Ex nostris observationibus.

Cēnsōrĭus, ad hominem relatum, cum significat, qui aliquãdo censura fuerit functus, πρεσβυτικός: quemadmodum Consularem, & Prætorium vocamus, qui aliquãdo aut Consulatum gesserit, aut Prætura. Cicer. 2. de Orat. Quid enim poterit dicere? Consularem se esse hominem & Censorium. Et paulò post. Id autem committere, vide quàm homini Censorio conveniat. ¶ Dicitur & de aliis rebus omnibus, quæ ad Censores pertinent, quæque Censorum sunt. Censorium dictum, quod est censoris, seu quod ad censorem pertinet, & Censoria virgula. Quintil. lib. 1. cap. 2: Veteres Grammatici nõ versus modo cẽsoria quadam virgula notare, & libros, qui viderẽtur falsò inscripti, tanquam subditicios submovere familia permiserunt sibi, &c. ¶ Censorium nõ est. Cic. pro Cluent. Hominum delictum fortunæ judicio committere, minimè censorium est. ¶ Censoriæ vestes dicebantur, quibus Censores meritò uti possent: ἐξουσίαι πρεσβυτικαί. ¶ Censoriam virgulam tritissimum est ab eruditis appellari judicandi autoritatem, præsertim cum supercilio, à magistratu Romano sumptum.

Cēnsūrā, ræ, Censoris dignitas, sicut à Prætore Prætura. [תוכחת *tochéchath* πρεσβεία, πρεσβεία ἀρχή. Gall. *Reformation, censure, l'office d'un censeur.* Ital. *Dignità di Censore, Censura, reprehensione.* Germ. Das amyt des schesens oder straffens. Hispan. *La judicatura de aquel Cesar, corregimiento.* Polon. *Vrząd sprawuiący obyczaie.* Vngar. *Vizsgálás emendálás.* Ang. *The office of the Censour, reformation.*] Plin. lib. 14. cap 4: Catonum ille primus, triumpho & censura super cætera insignis. Livius lib. 4. ab Vrbe: Alios magistratus annuos esse, quinquennalem Censurã gravem esse. ¶ Accipitur interdum pro severitate, correctione, decreto & lege. Plin. in Paneg. Nam vita principis, censura est, eaq; perpetua: ad hanc dirigimur, ad hanc convertimur. Apud Græcos censuræ genus, δοκιμασία.

Cēnsŭs, us, m. g. [מכסה *michsáh* מכס *mécher*. τίμημα. Gall. *Taxe & estimation, revenu, rente.* Ital. *Censo, entrata, rendita, tributo.* Ger. Schatzung die man einem nach seinem angezeigten Gut auffriegt/ Steur. Belg. Een Schattinge. Hisp. *Peeha, cannana.* Pol. *Dan, szacuneck.* Vngar. *Ado, marha bõtsülés szerint vala ado.* Ang. *A cessing, valuing, a subsidie, or yearlie revenewes.*] Dicebatur æstimatio rerum & bonorum facta, secundum quam tributa pendebãtur. Vnde, Censum agere, est recensere hominum facultates. Liv. 1. ab Vrb. Censum instituit, rem salubrem futuro imperio. ¶ Censui censendo bona esse dicebantur, quæ mancipi erant, & modis jure civili institutis acquisita. Cic. pro Flacco: Illud quæro sint'ne ista prædia Censui censendo? habeant jus civile? sint, nec'ne sint mancipi: subsignari apud ærarium, apud Censorem possint? ¶ Census itẽ, annuus redditus; & quicquid fortunarũ quis habet, ἀστία, πλοῦτος. Iuvenalis: Protinus ad censum, de moribus ultima fiet Quæstio. Cic. 2. de Legib. A quo iterum funerum sumptus præfinitur ex censibus, à minis quinq; usq; ad minã. Vnde qui centũ millia æris in professionẽ detulissent. Censi dicebãtur. Census equestris constabat ex sestertiis quadringentis, Vide Additiones P. Manutii.

Cēnsŭs, a, um, significat id, quod in censum relatum est. [πεπιμημένος. Pol. *Oszacowany.* Vn. *Szám, szám szerint, ado alá vetettet.* Ang. *Cessed, valued, taxed.*] Cic. pro Archia: Illis temporibus nulla populi pars est censa. Idem in Verrem: Te prætore Sicilia censa denuò est. Cic. de Orat. Quæritur de eo qui domini voluntate census sit, si lustrum conditum nõ sit, sit'ne liber. ¶ Censi etiam illi appellabantur, qui centum millia in bonis habebant: quos Iureconsultis appellantur Centenarii.

Cēnsŭālĭs, le, Vlp. l. Forma. ff. de censi. Forma censuali caveri, ut agri sic in censum referantur. Vincula censualia. Idem eod. §. si quis inquil. Si quis inquilinum, vel colonum nõ fuerit professus, vinculis censualibus tenetur.

Cēntaurēā, æ, f. p. sive centaurion, rii, κενταύριον Dioscuridi, Herba est, quæ à Chirone Centauro nomẽ accepit, qui ex curatus dicitur, quum Herculis hospitis sui arma pertractanti, sagitta decidisset in pedem. Ejus duo sunt genera, majus, & minus. Majoris radix, quæ sola in usu est, in Officinis pro Rheo Pontico magno errore ostenditur. [Gall. *Centaure ou centaurée.* Ital. *Rheponticco.* Ger. Tausend guldẽ kraut. Hisp. *Rhepontico.* Pol. *Centaurjum.*] Minus verò Centaurion (quod à Plinio Cẽtaurion lepton dicitur, & à nõnullis Limnesion, propterea quòd ipsa amet loca) etiã hodie in officinis nomẽ retinet: tametsi à quibusdam Febrifugia, & Fel terræ dicitur. [Gall. *Fiel de terre.* Ital. *Biondella.* Hispan. *Hiel de tierra.*] Virgil. 4. Georg. Centaureum appellavit, pen. prod. Cecropiumque thymum, & graveolentia Centaurea. Vide Plin. lib. 25. cap. 6.

Cēntaūrĭs, Plinio, Tertia est centauri species, cognomento Triorches, eò quòd qui eam secat, à triorche accipitrum genere dicatur impugnari. Hæc Plin. lib. 25. cap 6.

Cēntenārĭus, Centenus, Centesimus, Centesimanus, Centiceps, Centimanus. Vide CENTVM.

Cēntĭfŏlĭā, Rosæ genus, in Campania potissimùm proveniens: à foliorum multitudine ita appellatum: de quo vide Plin. lib. 21. cap. 4.

Cēntĭgrānum, Genus tritici, dictum quòd ferat centum grana. Plin. lib. 18. cap. 10.

Centinodia. Vide POLYGONON.

Centĭpēdā, Vermis est pilosus, multis pedibus arcuatim repens, ab aliquibus Multipeda, ab aliis Millepeda dictus. [λιθοσκολόπενδρα. Pol. *Gąsienica.* Vngar. *Hernyo.*] Differt à scolopendra, quæ & minor est, & perniciosior, neque arcuatim serpens. Autor Plin. lib. 29. cap. 6.

Centipellio, onis, Plin. lib. 28. cap. 9. de Cervis: Testes quoq; ejus inveterati, vel genitale maris salutariter dantur in vinum: item ventres qui centipelliones vocantur.

Centĭpēs, com. t. Piscis est alio nomine Scolopendra dictus, σκολόπενδρα, dicitur à terrestris scolopendræ similitudine. Hic hamo devorato omnia interanea evomit, donec hamum egerat: deinde resorbet. Autor Plin. lib. 9. cap. 43.

Cēnto, onis, m. t. Velum laneum, lana aut tomen confertum, qualibus olim in bello uti solebant, ad machinas obtegẽdas, ne tormentorum missilibus perfringerentur. [בלוים *bolóim* εἰσοχεῖς, ἐπίσκεπτρα, σύσκεπτρα. Gall. *Vne chose faite de pieces cousues, amas de plusieurs pieces & morceaux.* Ital. *Schiauina.* Germ. Ein Wollene zusamen gebletzte decke/ oder furhang. Hisp. *Vestidura de obra de remiendos.* Pol. *Worę watkowe y na mocy zszyte/ albo drobrony/ l'atanina.* Vngar. *Tobbszor foltozott lasook pokrócz.* Ang. *A harbarlat, a course couering of diuerse shreds.*] Cæsar: Centones insuper injecerunt, ne aut tela tormentis missa contabulationem perfringerẽt, aut saxa in catapultis latentium discutierẽt. Sisen. lib. 3. Historiar. Aceto madefactis centonibus integuntur. ¶ Quidam Centonẽ capiũt pro Stragulo genere, quod cubantibus insterni solet. Cato de Re rust. cap. 10. & 11: Culcitras octo, instragula octo, pulvinos sexdecim, operimenta decem, mappas tres, centones pueris sex. Similiter & Macrobius dum scropham sub centonibus jacẽre scribit, rusticum stragulũ esse declarat. Fieri autem centones constat ex pannis diversorum colorum, vel lanis in unũ condensatis atq; cõsutis. ¶ Vnde ad earum similitudinem, Centonẽ vocant carminis genus ex diversis carminũ fragmẽtis hinc atq; illinc accersitis, cõtextum, qualiq; consutum: Græci κεντρωνικὰ vocãt. ¶ Extant adhuc Homerocentones, Ὁμηροκέντρωνες. & Virgilio centones, à Proba Falconia consuti: item alii ab Ausonio, qui etiam centonum legem præscribit his verbis: Varia (*inquit*) de locis, sensibusq; diversis quædam carminis structura in unũ solidatur versum, ut coeant, aut cæsi duo, aut unus, & sequens cum medio: nam duos junctim locare ineptum est. ¶ Vnde proverbialiter dicimus fab-

mus farcire centones. Plaut. Epid. Quid tu, *inquit*, alium quæras, cui centones farcias: id est, quem tu gloriosis mendaciis & confarcinatis fabulamentis expleas.

Cēntūnculūs, m. s. dim. à Cento, pro vili ac sordido stragulo. [*ἐπιπόρπημα*. Pol. *Rogoszyna*. Vngar. *Töldozsi foldozsi pokrovetska*.] Senec. lib. 11. Epist. Diurnū accipit, in centunculo dormit. ¶ Accipitur & pro viliori operimēti genere, quod clitellis subiterni solet. Liv. 7. ab Vrb. Multis strata detrahi jubet, binis tantū centunculis relictis. ¶ Centunculus item, teste Dioscor. à Romanis, vocātur herba, quam Græci *Gnaphalion*, & *Chamezelō* vocant. ¶ Ratio nominis tracta videtur à molli foliorū lanugine, qua ad inferciendos centones tomenti inopia suppleri potest. Vide Diosc. lib. 3. cap. 112. Plin. aūt lib. 24. cap. 15. autor est, Centunculū Italis appellatū fuisse tertiū clematidis genus, rostratis foliis, ad similitudinē capitis penularū jacēs in arvis.

Centonalis, Ruta sylvestris apud Diosc. lib. 3. cap. 51.

Cendonicum: id est, Absynthium marinū. Diosc. lib. 3. cap. 26.

Centrinæ, Culices in ficubus, fucis apum ignavia militiaque similes.

Centrum, Latinè punctum in sphæra, orbe aut circulo, mediū à quo lineæ rectæ ad extremitātem ductæ inter se sunt æquales. [קְרֶב *kéreb*. *κέντρον*. Gall. *Centre, le poinct ou milieu d'vne chose ronde*. Ital. *Centro*. Germ. *Ein mittet punct*. Hisp. *Centro*. Polon. *Pauks środek wokrissie*. Vng. *Kellö közepi*. Ang. *The middle point in a round thing*.] Apuleius in cosmographia: Cardinem, *inquit*, mundi (sic enim dixerim centrum) habet tellus. Cic. 1. Tuscul. Persuadent enim Mathematici terram in medio mundo sitam ad universi cœli complexū, quasi puncti instar obtinere, quod Centrum illi vocant. ¶ Centra in marmore sunt quidam veluti exiriores nodi, ad clavi similitūdinem, inimica ferris: qui in intima etiam lignorum parte inveniuntur. Plin. lib. 16. cap. 39. ¶ Inveniuntur & in quibusdam arboribus, sicut in marmore, centra: id est, duritia clavo similis, inimica ferris. Et quædam sorte accidunt, lapide recepto, aut comprehenso in corpus, aut alterius arboris ramo. ¶ Est item Centron crystalli quoddam vitium, durum & fragile, quod & salem appellant. Plin. lib. 37. cap. 2: Infestantur crystalli plurimis vitiis, scabro, ferrugine, maculosa nube, occulta aliquando vomica, præduro fragiliq; centro, & sale appellato.

Centrālis, adjectivum, *κεντρικός*. Plin. lib. 2: Quindecies & pluribus suberit, quàm terra centralis interveniat.

Centrosūs, a, um: [*κεντρώδης*. Polon. *Drzem zyl otwarti wdrzewie albo kamieniu*. Vngar. *Fái kemény mersalék esölik*.] ut, Centrosa scobs: id est, limatura admodum dura, veluti centrum quod in marmore, vel junipero invenitur. Plin. lib. 37. cap. 7: Adulterantur vitro similliimæ, sed core deprehenduntur, sicut aliæ gemmæ factitiæ: mollior enim materia & fragilis, & centrosa scrobe deprehenduntur: & pondere, quod minus est vitreis, aliquando pustulis argenti modo relucentibus.

Cēntum, Nomen numerale & indeclinabile. [מֵאָה *meáh*. *ἑκατόν*. Gal. *Cent*. Ital. *Cento*. Ger. Hundert. Belg. Hondert. Hisp. *Ciento*. Pol. *Sto*. Vng. *Száz*. Ang. *An hundred*.] Cic. pro Mil. Hi centū dies penes accusatorem quū fuissent, ab eo ipso accusatore producti sunt. ¶ Accipitur aliquādo Centū indefinitè pro pluribus. Sic Centum greges apud Horat. 2. Carm. Ode 16. & Centum juvenci apud eundem, lib. Epod. Centum puer artiū, 4. Carmin. ¶ Composita tamen variantur, ut Ducenti, tæ, ta; Trecenti, Quadringenti, Quingenti, Sexcenti, Septingenti, Octingenti, Noningenti.

Cēntiēs, adverb. [*ἑκατονκις*. Gall. *Cent fois*. Ital. *Cento volte*. German. Hundert mal. Hisp. *Cient veces*. Pol. *Stokroć*. Vng. *Szászor*. Ang. *An hundred times*.] ut, Centies circūspicere priūs quàm, *&c*. Plaut. Rud. Centies H-S reliquit. Cic. 1. Phil. Ducenties, Trecenties, Quadringenties, Quingenties, Sexcenties, Septingenties, Octingenties, Noningenties.

Centenārius, [*ἑκατονετής*. Gall. *De cent ans, de cent livres, ou telles choses*. Ital. *Di cento anni, di cento libre & cose simili*. Germ. Das von hundert ahrs oder pfund jar vnd dergleichen andere. Hisp. *Cosa de numero de ciento*. Pol. *Rzecz miecakaiło wsobie lyczbo maiąca*. Vngar. *Száz fontos, mérsö*. Ang. *Of an hundred years in age, of an hundred pound weight, and sicklike*.] & similia in arius denotant nō multiplicationē sui, sed numerū aliarum rerum, quę nō nominātur: ut, Lapis cētenarius, nō quòd centuplus sit, sed centū librarū. Homo centenarius, nō quòd sit centū geminus, sed quòd habeat centum annos. Centenarius numerus gregum, Varr. 2. de Re rust. cap. 5. *ἑκατονταετής πρεσβύτερος*. ¶ Centenariæ cœnæ dicebantur, in quibus lege Licinia non plus centussibus: hoc est, centū assibus impendebatur, qui erant numimi breves ex ære. Festus. ¶ Centenarii itē illi dicunt à Iurecōsultis, qui centū millia H-S possident, qui à veteribus, ut ait Asconius, dicebantur Censi.

Cēntēnūs, a, um. [*ἑκατόν*. Gall. *De cent*. Ital. *Di cento*. Germ. Das zu hundert gehört. Hisp. *Cada vno ciento*. Polon. *Stokrotny*. Vng. *Száz vala*. Angl. *Of an hundred*.] Plin. lib. 11. c. 37: Iecur maximę vetustatis patiens, cētenis durare annis, obsidionum exempla prodidēre: hoc est, centum. Idem lib. 33. cap. 10: Non erat apud antiquos numerus ultra centū millia: itaq; & hodie multiplicantur hæc, ut decies centena millia, aut sæpiùs dicātur. Virgil. 10. Aeneid. It gravis Auletes, centenaq; arbore fluctum Verberat assurgens: hoc est, centum ingentibus remis.

Centēsīmūs, a, um. Propriè ordinis numerus est, significans postremum, vel unum ex centenario, [*ἑκατοστός*. Gall. *Centiesme*. Ital. *Centesimo, cento per vno*. Ger. Der hundertste. Hisp. *Ciento puesto en orden*. Pol. *Sty*. Vng. *Századik*. Ang. *The hundreth*.] Plaut. in Milit. haud centesimā Partem dixi: neq; otium si sit, possem expromere. ¶ Interdū multiplicādi vim habet, & pro centuplo accipitur: ut quū dicimus, Centesimū fructum ager attulit: hoc est, centies tantum quantum sementis acceperat. ¶ Centesima fruges, idē Plin. lib. 5. cap. 4: Ita appellat regio CCL. M. passuū fertilitatis eximię, cū centesima fruge agricolis fœnus reddēte terra. ¶ Centesimas Calendas, Iurisconsulti vocāt centesimum mēsem: unde Centesimis Calendis aliquid dare: hoc est, intra annos octo, & mēses quātuor: ut annotavit Alciat. in Pateng.

Cēntēsīmā, simæ. [Pol. *Lichwa gdzie wziąwszy, poszłe czemie odesła pl'acymi ięzwodzw lecz yechrzesma sieg summa*.] Genus usuræ, quæ centesimo mense explet sortem, utpotè quum centum librarum sors singulis mensibus libram unam usuræ parit: hoc est, duodecim libras singulis annis. *ἑκατοστή*. vide Bud. de Asse. Cic. ad Attic. libr. 1: Nam à Cæcilio propinqui minore centesimis nummum movere non possunt. Plin. Epist. 205: Proinde prima quaque occasione mitte, appositis quidem usuris, quas ego (non possum parcius) centesimas computabo.

Cēntēsīmārē & Decimare exercitum. castrensia verba sunt, pro eo quod est, centesimū, vel decimum militē supplicio afficere. Solent enim Imperatores, quū gravius quippiam milites deliquissent, eam moderationē adhibere, ut neq; universum exercitum delerent, neq; facilitate ventæ alios ad similia invitarēt. Convocatis itaq; universis, centesimum, aut (si videretur) decimum quenq; sorte proditum secuti percutiebant, cæterosq; metu liberabant. Iulius Capitolinus in Macrino: Et cùm seditiones militares patentur, multos sæpiùs decumavit, aliquando etiam centesimavit: quod verbum proprium ipsis est, cùm se clementē diceret, quando eos centesimaret, qui digni essent decumatione atque centesimatione.

Cēntīcēps, pitis, com. t. qui centum habet capita. [*ἑκατογκεφάλος*. Gall. *Qui a cent testes*. Ital. *Di cento capi*. Germanice, Hundertköpffig, das hundert köpffe hat. Hispanice, *Cosa que tiene cient cabezas*. Polon. *Stogłowny*. Vngar. *Száz fejű*. Angl. *That hath an hundred heades*.] Horat. 2. Carm. Ode 13: illis carminibus stupens Demittit aras bellua centiceps Aures.

Cēntīmānūs, qui centum habet manus: [*ἑκατόγχειρος*. Gall. *Qui a cent mains*. Ital. *Di cento mani*. Ger. Der hundert hend hat. Hisp. *El que tiene cient manos*. Pol. *Storęczny*. Vng. *Száz kezű*. Ang. *That hath an hundred handes*.] qualem fuisse Briarcum gigantē. Virg. 6. Aeneid. refert. Ovid. 3. Metamorph. Nec quo centimanum dejecerat igne Typhœa Centimanus Gyges. Horat. 2. Carm. Testis mearum centimanus Gyges Sententiarum.

Cēntūmvīrī, Iudices centum Romæ, qui de causis quibusdam privatis cognoscebant & judicabant, ut de usucapionibus, tutelis, gentilitatibus, agnationibus, testamentis, *&c*. [Gall. *Cent personnes ou plus qui anciennement à Rome iugeoyent des causes civiles*. Ital. *Il magistrato de cent' huomini*. German. Hundert vnd funff Richter verzeiten zu Rom. Hispanice, *Collegio era en Roma de cient varones*. Pol. *Sto pięć sędzów niekie dawzymie*. Vngar. *Száz ember*. Angl. *An hundred iudges that iudged of certaine civill causes in Rome*.] Nam quum essent Romæ triginta quinque Tribus, quæ & Curiæ sunt dictæ, terni ex singulis tribubus sunt electi ad judicandum, & Centumviri appellati: qui licet quinque supra centum fuerint, tamen quò facilùs numerarentur, Centumviri dicti sunt. Festus. Cicero pro Cecin. Et hoc loco Scævolam dixisti causam apud Centumviros non tenuisse. Idem primo de Oratore: Quid quà de re inter Marcellos & Claudios patritios Centumviri judicarunt?

Cēntūmvīrālīs, rale, quod ad centumviros pertinet: ut, Iudicium centumvirale. Cicer. 1. de Orat. Quid quod item in centumvirali judicio certatum accepimus? Centumvirales causæ, Centumviralia judicia, & Centumviralis hasta, *&c*.

Cēntūplex, icis, com. t. [*ἑκατονταπλάσιος*. Gal. *Centuple, double cent fois*. Ital. *A cento doppi*. German. Hundertfeltig. Hispan. *Ciento tanto*. Polon. *Stokrotny*. Vngar. *Száz rizsa, száz fele*. Ang. *An hundreth folde*.] Plaut. in Persa: Hæc nisi inde abierit centuplex murus rebus servandis parvus est.

Cēntūplīcātō, adverb. [*ἐφ' ἑκατονταπλάσιον*. *ἑκατονταπλασιόνως*. Gallicè, En cent doubles, au double cent fois. Ital. *Radoppiato cento volte*. Ger. Dopplet, hundertfeltig. Hisp. *Ciento veces tanto*. Pol. *Sto podwo ckroć*. Vng. *Száz kipper*. Ang. *A hundreth folde double*.] Plin. lib. 6. cap. 23: Quæ apud nos centuplicato vaneunt.

Cēntūplūs, a, um, idem quod Centuplex.

Cēntūssīs, Pecuniæ genus fuit apud Romanos, centum asses, seu

seu (quod in idem recidit) quadraginta valens sestertios. Persius: Et centum Græcos curto centussé licetur. ¶ Centussis pro centusse, id est, assibus centum. Var. apud Gel. lib. 15. cap. 18: Nunc qui illum norunt, volunt emere millibus centum: te qui novit nemo centussis.

Centumcapita, ἑκατοντακέφαλος, ἑκατοντοκεφάλος, Herba est ex aculeatarum genere, quæ alto nomine Eryngo alba, sive Eryngium dicitur, ἐρύγγιον, caule & radice in cibos à Græcis recepta. Plin. lib. 22. cap. 8.

Centumpondium, pro immani pondere legitur, etiam si centum pondo excedat. Plaut. in Asin. Ad pedes quando alligatus es, æquum centumpondium. Cato cap. 13: Cellas duas, trutinam unā, centumpondiū incertū unum, & pondera certa.

Centunculus, Vide CENTO.

Centuria, f. p. numerus Centum. [ἑκατοντάς, πάξις, ἑκατοντάνδρια. Gall. Centaine, bande de cent hommes. Ital. Compagnia de cent' huomini. Ger. Ein Rott hundert triegsleuten. Hisp. Compania de cient hombres armados. Pol. Rota sto żołnierzów pod sobą mająca. Vng. Százallya. Ang. A companie containing an hundred men.] In re militari centum cōtinet homines, qui sub uno Centurione sunt, quorum centenarius justus est numerus. Cic. 2. de Divin. Primùm vide ne in eum dixerint, qui rogator centuriæ fuisset. ¶ Centuriæ in agris, dicebantur ducenta jugera. Centuria à Centum jugeribus vocabatur: sed mox duplicata nomen retinuit, inquit Colum. lib. 6: Sicut Tribus dictæ primùm à partibus populi tripartitò divisi, quæ tamen nunc multiplicatæ, pristinum nomen possident. Var. lib. de Ling. Lat. 4.

Centuria, vocabulum cēturiis, ut ait Siculus Flaccus, ex eo datū est, quum antiqui Romani agrum ex hoste captum victori populo per bina jugera partiti sunt, centenis hominibus ducentena jugera dedeūt, & ex hoc facto cēturia jure appellata est.

Centurio, dicitur qui centum peditibus præest. [שר מאות sar meioth, ἑκατόνταρχος, πάξαρχος. Gall. Centenier, ayant sous soy cent sa charge cent hommes. Ital. Centurione, capitano di cento soldati. Ger. Hauptman über hundert fußvolcht. Hisp. Capitan de cient hombres armados. Pol. Rotmistrz mający pod sobą stoczechów. Vngar. Százados. Ang. A centurion, a capitane of an hundred men.] Cic. pro Marcello: Nihil sibi ex ista laude Centurio, nihil Præfectus, nihil cohors, nihil turma decerpit. In exercitu autem miles Centurioni, Centurio Tribuno, Tribunus Legato, Legatus Consuli obediebat: sed seorsum Magister equitum soli Dictatori obtemperabat. ¶ Centurio autem primæ cohortis dicebatur Primipilus, teste Plin. Veteres quum viderent commisso prælio, acies facilè turbari, ut hoc incommodum evitarent, cohortes in centurias divisere, & singulis centuriis singulos centuriones præfecerūt, qui primò Centurioni vocabant, quemadmodum Decuriones Decurioni. Cohortes in exercitu decē erant in singulis legionibus, sed prima, quæ reliquas & numero militum & dignitate præcedebat, Aquilam habebat, quod præcipuum erat signū Romanorū. Centuriones hujus cohortis cæteris centurionibus digniores habebātur. Prima centuria Primipilum vocabatur, quòd circa signa gravis armaturæ constituta erat. Centurio ipse, primipili centurio dicebatur, & Primipilus: hic non modò Aquilæ præerat, sed quatuor centurias: hoc est, quadringentos milites in prima acie gubernabat: & tanquā princeps totius legionis merita cōsequebatur & commoda. Mart. Grata pudens meriti tulerit quum præmia pili.

Centurio, rias, act. p. in centurias distribuo, refero. [κατατάττειν, κατατάξαι, κατατάττειν. Gall. Mettre par centaine, distribuer par bandes. Ital. Ordinare soldati à cento à cento. Ger. Setzen Rotten ordnen, deren ein jede hundert personen hattet. Hisp. Ordenar los hombres armados de ciento en ciento. Pol. Rotę dzielić nad to osob. Vn. Százankénti osztom. Ang. To distribute and put in bandes of an hundred, to hundred.] Cic. ad Quirites post red. Ego quum homines in tribunali Aurelio palam conscribi, centuriatiq; vidissem. Ager centuriatus, qui in ducenta jugera definitus erat. Romulus enim centenis civibus ducenta jugera distribuit. Et milites Centuriati, qui in centurias ordinabantur, κατατάξεις. Liv. lib. 29: Scipio postquā in Siciliam trajecit, volūtarios milites ordinavit, centuriavitq;. ¶ Centuriata comitia, ut Asconius scribit, dicūtur, quū ab omni sexu & ætate ferrtur suffragium: dicta Centuriata, quòd populus per centurias divisus suffragia ferebat. Hæc in campo fiebāt Martio, & omnium fuerūt maxima, itaq; maximus Comitiatus pro centuriatis comitiis sæpè apud Ciceronē dicitur. Hinc Succenturio, à quo Succenturiati, dicūtur milites non primæ, sed secundæ centuriæ, ubi ad insidiandum maximè collocabantur. Vnde Succenturiatus dicitur, quasi in insidiosis positus. Terent. in Phorm. Nunc prior adito tu, ego in insidiis ero hic succenturiatus, Si quid deficies. Propriè autem Succenturiare significat explendæ centuriæ gratia militum numerum supplere, vel in locum occisorum, vel exautoratorum militum, alios substituere. Gellius eleganter ad cibos transtulit, cuum in locum ciborum qui auferuntur, alii statim substituuntur.

Centuriatus, us, nomen, Dignitas & officium centurionis. [ἡγεμονία. Pol. Rotmistrzowo. Vng. Századosság.] Cicer. pro lege Manil. Quem enim possumus Imperatorē aliquo in numero putare, cujus in exercitu væneant centuriatus, atq; vænierint? Liv. 2. bel. Pun. Vbi ad decuriatū, aut centuriatum cōveniebat. Cic. in Pison. Quid centuriatus palam venditos?

Centuriatim, per Centurias. [κατὰ πάξεις, κατὰ ἑκατόνταρχον, ἑκατόνταρχον. Gall. Par centaines. Ital. Per centenaia, à cento à cento. Germanicē, Von einer Rott, welche hundert hattet, zu der andern, Durch die Rotten. Hisp. De batalla en batalla. Pol. Rotymi, na rotę. Vng. Százankénti. Ang. In hundreths hundreth by hundreth.] Quemadmodum Tributim, per tribus. Cic. pro Flac. Distributis partibus, tributim, & centuriatim descriptis ordinibus, classibus ætatibus. ¶ Hoc centuriatim, abundanter significat & copiosè. Pomp. Proculo: Continuò ad te centuriatim current, qui pancu petent. Ex Nonio.

Centurionus, ab antiquis dicebatur, teste Festo, qui postea Centurio appellatus est, sicut Curionus, & Decurionus, qui nunc Curio & Decurio nuncupantur.

Cepæa, Plinio, Herba est similis portulacæ, nigriore radice, sed inutili nascens in littoribus arenosis, gustu amara.

Cepe, sive Cepa, Vide CAEPA.

Cephalalgia, [κεφαλαλγία. Pol. Bolesć głowy. Vngar. Fejfájás. Angl. Griefe or dolour of the de head.] Generale nomen est ad omnes capitis dolores, continetque sub se Hemicraniam, Cephaliam & similes.

Cephalea, f. p. [κεφαλέα. Ger. Ein hauptweh von tauger jue hat. Pol. Bolesne wszystkiey głowy. Vngar. Meg aggot fájás. Angl. A long dolour of the head.] Diuturnus, & inveteratus capitis dolor, à sono, splendore, vel odore vehementiore, & nonnunquam à meri potu proveniens. Differt ab hemicrania, quòd ea dimidiam tantùm capitis partem infestet, Cephalea totum caput occuper. Plin. lib. 20. cap. 13: Lenit autem capitis dolores potu cum vino, aut cum aceto & rosaceo illita. Si verò sit cephalea, cum farina hordeacea, vel aceto. Sed & Celsus Cephaleam cautum quoddam pestilensq; malum appellat.

Cephalicum, emplastrum sic dictum quòd capiti fracto convenit. Celsus lib. 10.

Cephaline, Linguæ portio, cui gustus potentia inest.

Cephalocrustes, m. t. κεφαλοκρούστης, Vermis qui in folia pesici involvitur.

Cephalos, Daphnoides apud Dioscor. lib. 4 cap. 149.

Cephalotos, Thymus apud Dioscor. lib. 2. cap. 24.

Cephalotus, porrum capitatum, sic dictum, quòd majorem vim habet. Est & quod sectivum porrum vocant.

Cephalus, m. f. [κέφαλος. Germ. Ein Meräsch. Pol. Cfmoc.] Piscis est in metu caput occultans, totum se absconditum existimans: cephalus dictus à capitis magnitudine.

Cephaleus, cephalea, um: ut, Caro cephalea. Lucil. lib. 2. Satyr. Abdomina, thinnia venientibus priva Dabo, cephaleamque carnem. Vide Gel. lib. 10. cap. 20.

Cephas, כיפא. Ioan. 1. Non est (ut quidam nugantur) Græca κεφαλή, sed ut rectè docet D. Hieronymus Syriaca dictio, quæ interpretatur Petrus: id est, rupes, seu lapis, vel petra. Cognomē est Simonis Petri Apostoli, illi à Christo indirum. Quo etiam illum Paulus Galat. 2. & 1. Corinth. 15. & alibi nominat.

Cephenes, κηφῆνες, Recentes fucorum fœtus, quum formam capere cœperint. Plin. lib. 11. cap. 16: Rex apum statim mutat coloris, ut electo flore ex omni copia factus: neq; vermiculus, sed statim penniger. Cætera turba quum formam capere cœperit, nymphę vocātur, ut fuci sirenes atq; cephenes. ¶ Cephenes item fuerunt Asiæ populi, qui postea à Perse Iovis & Andromedes filio Perse appellati sunt. Autor Herodot. lib. 7.

Cephus, Animal est apud Aethiopes, pedes posteriores humanis pedibus, & cruribus, priores hominis manibus similes habens. Hoc animal à Pompejo, quū ludos faceret, in theatro fuit ostensum. & postea Romæ non visum. Plin. lib. 8. cap. 19.

Cepe, Cepina, Vide Cæpe.

Cepedines, saxa prominentia, Festus.

Cepina, sive potius Cæpina, κεπῆνα. Columell. lib. 11. cap. 3. Herba est hortensis, eadem cum cæpa: Cæpina (inquit) magis frequēter subactam postulat terram, quàm altiùs conversam. Et paulò post: Sed cæpina vel sæpiùs, certè non minus debet quàm quater sarriri.

Cepōnides, Gemmæ crystallini nitoris, quæ imagines reddunt, ut speculum. Plin. lib. 37. cap. 10.

Cepites, sive Cecopacites, Gemma candida est, venarum nodis coeuntibus candore imaginē referēs. Plin. lib. 37. c. 10.

Cepphos, avis est ira levis, ut in quancunque partem ventus flaverit, in eam auferat. Vnde & Cepphicus, pen. cor. Adjectivum, pro levi. Cic. Ea quæ dicunt, minimi sunt ponderis, planè cepphica.

Cepurei, m. f. κηπουροί, Græci appellant, quæ nostri hortensia, olera scilicet quæ in horto seruntur. [Pol. Ogrodnicy, ogrodnicy.

Vngar.

Vngar. *Kertipare.*] Vnde Sabinus Tiro librum Cepuricon scripsit: hoc est, hortensium, quem Mœcenati dicavit.

Cera, [דבש *dmigh.* κηρίον. Gall. *Cire.* Ital. & Hisp. *Cera.* Ger. Wachs. Pol. Wosk. Vng. *Viasz.* Ang. Wax.] Satis notæ significationis est, nempe illud quod melle ex favis expresso remanet. Plin. lib. 21. cap. 14: Cera fit expressis favis, sed antè purificatis aqua, & triduò in tenebris siccatis, quarto die liquatis igni in novo fictili. ¶ Eadē cera, ἐν κηρίον, idem favus, dicebantur proverbiali figura, qui uno ore idem affirmarent: aut qui inter se conspiraßent. Ductū à favorum cellulis inter se cōnexitive quòd cera tenax, sibiq; hærens: sive quòd olim in ceratis tabellis scribebant. Vade & Horatius: Cera laudatur eadem. ¶ Imis ceris radere, pro eo quod est, delere penitùs, sic ut nullum omninò memoriæ pristinæ vestigium extet. ¶ Ceram auribus obdis, κηρὸν τοῖς ὠσὶν ἐπιπλάττεις. In eos qui recusant audire vel æqua vel iniqua. Natum ab Vlyßis cera, quā suas ac sociorū aures obturat apud Homer. adversus Sirenarum cantilenas. ¶ Cera tractabilior, κηρὸς δεξιοτέρης. De vehementer docili dicebatur, aut de ingenio facili tractabiliq;, & in quemvis habitum sequaci. Horatius, Persius. ¶ Cera etiam veteres, ante inventum papyri usum, pugillares suos obducere solebant: unde etiam pro epistolis & pugillaribus positū invenis. Iuvenal. Nonne libet medio ceras implere capaces Quadrivio? Plin. Epist. lib. 1: Erat in proximo, non venabulum aut lancea, sed stylus & pugillares: meditabar aliqua, annotabamq;: ut si manus vacuas, plenas tamen ceras reportarē. ¶ Hinc profectæ sunt illa loquēdi genera, quæ sæpè apud veteres occurrunt, In prima cera, In secunda cera, Ima cera, & Extrema cera. Romani enim sua testamenta in tabulis ceratis perscribebant. Suet. in Cæs. Q. Pedium ex quadrāte heredē instituit, reliquos in ima cera: hoc est, in ultima parte testamēti. ¶ Inter ceras optima creditur Punica candidissima, proxima maximè fulva.

Cērŭl.ĭ.læ, dimin. [τὸ κηρίον. Polon. Woßczyk. Vngar. *Viaszocska.*] Cicer. ad Att. lib. 16: Cerulas enim tuas miniatulas illas extimescebam.

Cēro, as, Cera obduco. [κηρόω. Gal. *Cirer, encirer, enduire ou couurir de cire.* Ital. *Incerare.* Ger. Bermachsen, mit wachß vberziehen. Hisp. *Encerar.* Pol. Nowoßczyam. Vng. *Meg viaszozom, czirálom.* Ang. *To dresse, to scare or ouerlaye with waxe.*] Colum. lib. 12. cap. 50: Sexta quaq; olivitate dolia cerati oportere antiqui dixerūt. Hinc Tabulę ceratę dicebātur, cera superinductę. ¶ Hinc fit compositū Incerare. Iuvenalis: -genua incerare deorum.

Cerĭfĭcē, apes dicuntur, quū ceram faciunt. [κηροποιῶν. Gall. *Faire cire.* Ital. *Far cera.* Ger. Wachß machen. Hispan. *Hazer cera.* Pol. Wosk czinią. Vn. *Lépet czinálni.* Ang. *To make waxe.*] Plin. lib. 9. cap. 38: Quum cerificavēre, fluxos habent succos. Quędā tamen exemplaria hoc in loco habent fœtificavēre.

Cērātūr.ā, ræ, f. p. Ceratio, ceræ obductio. [κήρωσις. Gallice, *Ciroment, cirure.* Ital. *Ceramento.* Ger. Wachßung. Hisp. *Encerramiēto.* Pol. Nowoßczynie. Vng. *Viaszczbat, czirálás.* Ang. *Searing or dressing with waxe.*] Colum. lib. 12. cap. 10: Sic vetera non credidērunt, propter olei succum, ceraturam pati.

Cērātum, sive Cerotum, n. s. [κηρωτόν. Gall. *Cerot.* Ital. *Ciroto.* Ger. Ein pflaster von wachß gemacht. Hisp. *Ceroto.* Pol. *Plaster woskowy.* Vng. *Iro ruha.* Ang. *A scare cloth.*] Malagmatis genus, quod vulneribus solet superimponi: constat ex rebus ficcioribus, & igni appositum mollescit, sed corpori admotum durescit, & pertinaciùs hæret. Dictum videtur à cera, quæ ferè omnibus ceratis adhiberi solet. Plin. lib. 13. cap. 22: Faciemque invadunt ignes sacri, ob id cerato priùs illinunt.

Cērātum, n. s. [Pol. *Zapf ata od pręf ręcznia pieczęci do lyżu.* Vng. *Plaszpiri.*] Apud Cic. 5. Verr. Videtur accipi pro eo, quod cerę nomine penditur: cujusmodi est, quod etiam hodie pro diplomatum sigillis exoluimus. Cic. 5. Verr. Ex omni pecunia quā oratoribus solvere debuisti, certis nominibus deductiones fieri solebant, primùm pro spectatione, & collybo: deinde nesciò pro quo cerario.

Cēreus, a, um, quod ex cera fit: [κήρινος. Gall. *De cire, fait de cire, ou de couleur de cire.* Ital. *Fatto di cera, ò di color di cera.* German. Wächsen, das von wachß gemachet ist. Hisp. *Cosa hecha de cera ò de color de cera.* Pol. Woskowy. Vng. *Viaszból fiadt.* Ang. *Of waxe, coloured lik waxe.*] ut, Imago cerea. Cic. 3. de Nat. deor. Vt enim si omnis cera cōmutabilis esset, nihil esset cereum, quod cōmutari nō posset. ¶ Sumitur quandoq; pro molli, facili, & flexibili. Horat. de arte: Cereus in vitium flecti, monitoribus asper. ¶ Ponitur aliquādo pro flavo. Virg. 2. Aegl. Addam cerea pruna, à ceræ videlicet colore. ¶ Inde ficedulæ pingues ab Accio ceteæ vocantur, translucete nimirum per cutem flava pinguedine. Quandoque pro uncto. Martialis: Cerea si pendet lumbis, & trita lacerna.

Cērēŭs, m. f. substantivum, Fax cerea. [κηρὸς, ἡ κηρέα. Gall. *Vn cierge ou chandelle de cire, torche.* Ital. *Cereo, torchio.* Ger. Wachßterz. Hisp. *Cirio.* Pol. Świeca woskowa. Vng. *Viaszgyertya, viaszból csinált szálmécsek.* Ang. *A torche of waxe, a waxe candle.*] Est funale, vel candela ex cera confecta. Martialis: Hic tibi nocturnos præstabit cereus ignes.

Cēroferarii, m. f. οἱ ἀκόλουθοι, κηροφόροι, dicti sunt à deportandis cereis in sacris.

Cēroferarium, instrumentū quo cereus fixus cōtinetur. In Decretis canon. distinct. 24. Acolythus accipiat ceroferarium cū cereo, ut sciat se ad accendenda lumina mancipare.

Cerĕōlŭs, diminutivum. [Pol. Woßczykowi. Vngar. *Viaszgyertyácska.* Ang. *A litle waxe candle.*] Hieronymus: Magnū honorem præbent hujusmodi homines beatissimis martyribus, quos putant hujusmodi cereolis illustrandos.

Cēr̄ĭnŭs, a, um, quod ceræ simile est: [κήρινος, κηροειδής. Gall. *Resemblant à cire, de couleur de cire.* Ital. *Simile alla cera.* Ger. Das da wachß gleich ist. Hisp. *Cosa semejante à la cera.* Pol. Woskowi podobny. Vng. *Viaszszinum.* Ang. *Like or resembling waxe.*] ut, Cerinus color. Plin. Sunt & nigra, ac laudatiora cerina, atq; purpurea. Cerini smaragdi, apud eundem lib. 37. cap. 5. Plaut. in Epid. Cumatile, aut plumatile, aut cerinum, subintellige vestimentum: quod & Melinum ab eodē dicitur à mellis colore, quod μελὶ Græci appellant.

Cērŏsŭs, a, um, quod Ceram admixtam habet. [κηρώδης. Pol. Woskowati. Vng. *Viaszos, viaszszal elegyitetet.* Angl. *Full or mingled with waxe.*] Vnde mel cerosum dicitur nondum satis expurgatum. Plin. Liquore veluti mellis cerosi.

Cerachātēs, κηραχάτης, Gemma est ex achatæ generibus, ceræ colorem præ se ferens. Plin. lib. 37. cap. 10.

Cerăĭtes, κηραΐτης, à quibusdam appellatur herba, quæ Græcis τῆλις, Latinis Fœnogræcum dicitur. Ceraitis dicta, quòd fructum habeat corniculis similem.

Cĕrăm̄ĭtēs, Gemma est testę colorem habens, unde & nomē accepit: nam κέραμος, tegulam vel tegulam sonat. Meminit hujus gemmæ Plin. lib. 37. cap. 10.

Cerarium. Vide CERA.

Ceras Amaltheas, κέρας ἀμαλθείας, Dicitur cornucopiæ, à cornu Amaltheæ Nymphæ, quæ (ut fabulantur Poētæ) Iovem caprino lacte nutrivit. Vide infrà CORNVCOPIAE.

Cerasbola, [κεραβόλα. Pol. *Twarde sęmiona.*] Semina sunt, quæ tempore sementis bubula cornua si attigerint, ea veteres credidērunt neque igni consumi, neque facilè coqui. Vnde & ἀκεράβολα nominat Plutar. in Sympoßiacis, quasi incoctilia. ¶ Hinc homines duri, & contumaces non inverecunda metaphora κεραβόλοι appellantur.

Cerascomion. Oenathite, Dioscor. lib. 5. cap. 334.

Cerasphoros, κεραφόρος, à nostris *cerniger* dicitur.

Cerasconia, Pastinaca sylvestris, Dioscor. lib. 4. cap. 57.

Cerasta, Arbor quæ sit, require ex Theophrasto lib. 8. cap. 18.

Cĕrastēs, stæ, m. p. [שרף *sehrephphim.* κεράστης.] Genus est serpentis, quod testę Plin. lib. 8. cap. 23: Quadrigemina cornua præfert, simillima arietum, unde & nomen habet. [Nam κέρας, ατος, Cornu dicitur. Lucan. -spinaq; vagi torquente cerastæ.

Cĕrăsŭs, si, pen. cor. f. f. [κέρασος. Gal. *Cerisier.* Ital. *Ciregio arbore.* Ger. Ein Kirßbaum. Belg. Eenen kersboom. Hisp. *Cerezo, arbol conocido.* Pol. Drzewo wiśniowe. Vng. *Czereszszye fa* (vel) *szereszszye fa.* Ang. *A cherie tree.*] Arbor nota, à Cerasunte Ponti civitate sic dicta: quā quum Lucullus delevisset, inde illam Romam transtulit, & à civitate Cerasum appellavit. Sanè arbor Cerasus dicitur, fructus verò Cerasum. [τὸ κεράσιον. Gall. *Cerise.* Ital. *Ciriegia frutto.* Ger. Ein Kirse. Hisp. *Cereza fruto.* Pol. Wiśnia albo trzęśnia. Vn. *Czereszszye* (vel) *szereszszye.* Ang. *A cherie.*] Ovid. de nuce: Audiat hæc cerasus, stipes manis erit. Plin. lib. 15. cap. 25: Cerasorum Apronianà maximè rubent. Et paulò pòst: Inter Cerasa principatum obtinent Duracina. Gal. lib. 2. de Alimen. κεράσια vocat. Cerasa Aquitanica dici possunt, quæ Galli vocāt *des Guisnes*, quòd ab Aquitania, quę ab illis *Guienne* appellatur, primùm sint advecta. ¶ Dicitur & Cetasum pro arbore. Colu. Cerasa & tuberes, & armeniacæ, & amygdalæ, quæ primę florent, possunt inseri cōmodè. Sunt & alia genera Siciliana, rotunda, Iuniana, Poracina, Campanica, Laurea, Amarasia, Visula, Germanica, Gallica, Macedonica. Plura alia videri possunt apud Plin. lib. 13. cap. 25. lib. 15. cap. 1. lib. 16. ca. 19. Theophrast. lib. 3. cap. 24. Diosco. lib. 7. Aegineram lib. 6. Serapion cap. 145. Gal. 7. fim. cap. 18. & Alimentorum lib. 2. cap. 11.

Cĕrăt̄ĭ.ĭ.tæ, Genus herbæ, de qua Plin. lib. 26. cap. 8: Ceratia uno folio, radice nodosa & magna, in cibo cœliacis & dysentericis medetur.

Cĕrăt̄ĭŭs, Comæ genus, ἀπὸ τοῦ κέρατος: hoc est, à cornu, cujus speciem habet. Plin. li. 2. cap. 23: Ceratias cornus speciē habet, qualis fuit quum Græcia depugnavit apud Salamina.

Cĕrăt̄ĭnŏ, [κερατίνη. Ger. Geschwinde vñ argßige art zu arguiren/mit welcher einer bald gefangen wird. Pol. Wey/ wate pitanie.] apud Quintilianum, vocantur argumentationes quædam sophisticæ inexplicabiles, quæ à Latinis etiam argumenta cornuta vocantur; dictæ à cornibus: hoc est, à materia ipsa qua uterentur verborum: cujusmodi est, Quod non perdidisti, habes: cor-

bes: cornua non perdidisti: cornua ergo habes.

Ceratis, Corniculatum papaver, apud Diosc. lib. 4. cap. 92.

Cĕrātium, [κεράτιον. Vng. Egy maingerni.] Minimum pondus, quod apud nos *siliqua* dicitur: ittes verò siliquę cōficiunt obolū. ¶ Ceration itē Græcis appellat arbor siliquas ferēs corniculorum similitudine: unde & nomē habet. Latini Siliquā Græcam appellant. Col. lib. de Arb. cap. 25: Siliquā Græcam, quā quidā κεράτιον vocāt, deinde Persicū ante brumā per autumnū serito.

Ceratonia, [κεράτωνια. Pol. Świętego Jana chleb.] Galeno arbor est, quæ Latinis Siliqua dicitur, cujus fructus etiam Græco nomine τὸ κέρατον & κεράτια appellatur, propterea quòd corniculorum similitudinem referat.

Ceratum Vide CERA.

Ceraunobolus, κεραυνοβόλος, Dicta est Apellis tabula, in qua tonitrua, fulgetra, & fulgura pinxit: ita dicta quasi τὸν κεραυνὸν βάλλων: hoc est, fulmen, torquens. Plin. lib. 35. cap. 10.

Cĕraunĭā, niæ. Gemma est candida. Plin. lib. 37. cap 9: Est inter candidas & quæ Ceraunia vocatur, fulgorē syderum rapiens.

Ceraunium, Tuberis genus, in Thracia nascens. Plin. l. 19. c. 3.

Cerceraphron, Anagallis à Dacis sic vocata.

Cercitam, κερκίτην, Pausanias Grammaticus ait vocari temonis genus, à populis inventoribus, qui Cercitæ appellabantur in terra India.

Cercĭus, qui & Circius dicitur, Ventus est violentissimus, Galliæ Narbonensi peculiaris, reliquis cœli partibus ignotus. Vide Aul. Gell. lib. 2. cap. 22. & Plin. lib. 2. cap. 47.

Cercopa, Græci appellant lucri undiq; cupientem, quasi κέρδωπα, [Polon. Zyskożerca. Vng. Pusainy uyereség szomiúhozó.] quem nos quoque lucrionem vocamus. Festus.

Cercōpĭthecus, penult. prod. [קוף koph. κερκωπίθηκος. Gall. Un marmot, une espece de singe ayant queue. Italice. Gatto mammone. Germanice. Ein Meerkatz. Hispanice, Gattopauo. Pol. Morikiet. Vngar. Farkas maiom. Angl. A munkey or marmoset.] nomen compositum ex κέρκος, quæ dicitur cauda, & πίθηκος simia, quasi simia caudata, quam *marmonem* vulgò dicimus. Plin. lib. 8: Cercopitheci nigris capitibus, pilo asinino, & dissimiles cæteris voce sunt. Martial. lib. 13:

Callidus emissas eludere simius hastas,
Si mihi cauda foret, cercopithecus eram.

Cercōs, (quod hic pro accipitris genere corruptè legebatur.) Vide CIRCOS.

Cercūrus, κέρκουρος, Navis Asiana prægrandis, autore Nonio, a Cypriis inventa, teste Plin. lib. 7. cap. 56. Plautus in Sticho: Cercurum, quo ego me majorem nō vidisse censeo. ¶ Est item Cercurus, vilissimi oleris genus: unde natū est illud Græcorū prover. ἐν κέρκουρος οὐ λαχανοῦς: id est, Est & cercurus inter olera.

Cerdo, m. t. Artifex sordidus, & qui arteis illiberaleis quæstus gratia exercet, quales sunt sutores veterum calceorum, qui à Suetonio Veteramentarii appellantur. [חרש אמן omān charāsch. βαφεύς. Gall. Cordonnier, sauetier, ou conreyeur, artisan. Ital. Artifice vile, che solamente attende al guadagno. Ger. Der vnflätige handtwerck treibt vmb gewins willen. Hisp. Official de algun arte de ganancia. Polon. Wszelaki rzemieślnik plugawi robota, garbarz. Vngar. Tiz, ir foldeuy varga. Ang. A cobler or botcher.] Mart. lib. 3: Ebrius es: nec enim faceres hoc sobrius unquam, Vt velles corio indere cerdo tuo. Cic. 1. de Nat. deor. Orpheum poëtam docet Aristoteles nunquam fuisse, & hoc Orphicum carmen Pythagorei ferunt cujusdam fuisse cerdonis. Dicti autem sunt Cerdones, à Græco κέρδος, quod lucrum significat: unde & Lucriones à Latinis appellantur. ¶ Cerdo etiam nomen fuit hæretici, à quo Cerdoniani, qui Christum nec natum à fœmina, neq; habuisse carnem, nec verè mortuum, vel quicquam passum, sed simulasse passionem dicebat.

Cere. Vide CAERE.

Cĕrēālis. Vide CERES.

Cĕrebrum, n. s. inquit Plinius: Est viscerum excellentissimum, proximūq; cœlo capitis, sine carne, sine cruore, sine sordibus. [מוח mōach. ἐγκέφαλος. Gall. Cerueau, ou cerueille. Ital. Cerullo. Ger. Das hirn. Belg. Hersenen. Hisp. Meollo de la cabeça. Polon. Mozg. Vng. Agy velő. Ang. The braine.] Hic habet sensus arcē, hic culmen altissimum, hic mentis est regimen. Cicer. 1. Tusc. Alius pars quædam cerebri visa est animi principatum tenere. Alius nec cor ipsum placet, nec cerebri quandam partem esse animum: sed alii in corde, alii in cerebro dixerunt animi esse, sedem & locum. A cerebro proficiscitur somnus. Quæ cerebrum non habent, non dormiunt.

Cĕrebĕllum, n. s. dimin. [ἐγκεφάλιον. Gall. Petit cerueau. Ital. Cerullino, picciol cerullo. Ger. Das hirnle. Hisp. Pequeño meollo de la cabeça, ó la nuca del meollo. Pol. Mozdżek. Vng. Agy velőcske. Ang. A little brayne.] Plin. li. 29. cap. 5: Morsis à cane rabido, ne rabiosi fiant, cerebello galliinaceo occurritur. Medici cerebelli nomine intelligunt posteriorē cerebri partem, quam μεσεγκεφαλίδα Græci appellant, à reliquo cerebro duplicatis meningibus seclusam, eoque duriorem & ficciorem: cujus pars extrema per spinæ fistulam illapsa in ossis sacri imum trajicitur: à qua duriores nervi, ut ex arboris caudice rami proferuntur.

Cĕrebrōsus, m. s. cui vitiatum est cerebrum, quique præceps fertur in iram, totusque suo consilio hæret, & obstinatus à nemine persuadetur, & iracundiæ obtemperans sine ratione fertur. [קשה עורף kasāh oreph. αὐθάδης, πικρόκορος. Gal. Cerueleux, fort colere, entetueux, obstiné, & rigoureux. Ital. Cerueel leggiero, ostinato. Ger. Bisterkopff, hirnwütig. Belg. Hersenloos, eygenkopptch. Hisp. Loco, como sin meollo. Polon. Szalony mózg. Vngar. Haragos, vizza fordult agyú. Anglicè. Stubborne, obstinat, headstrong.] Horat. libro 1. Serm. Donec cerebrosus prosilit unus. ¶ Dicitur & de brutis. Colum. lib. 2: Quod eo tempore satum pecori sit noxium, & præcipuè bobus, quos pabulo suo cerebrosos reddit.

Cereo, Antiquum verbum, & idem quod Creo: unde Ceres dicta, non ut Cicero & Varro volunt à gerendo. Meminit hujus Varro libro 5. de Ling. Latin. Itemque Festus, qui dicit ab hoc verbo in Saliari carmine fuisse, Cerus manus: id est, creator bonus.

Cĕrĕā, æ, Potionis genus ex frugibus confectum, quo utuntur Hispani. Plin. lib. 12. cap. 15. Vide suprà Cella. [Vng. Búzasör. Polon. Piwo.]

Cĕrĭnthē, es, f. t. vel Cerinthia, æ, κηρίνθη, Genus herbæ est, mellis cū cera mixti saporem habens. Virg. 4. Georg. Cerinthę ignobile gramen. Habet foliū candidum, incurvū, capite concavo, cujus flotū apes sunt avidissimæ. ¶ Dicitur & Cerinthus κήρινθος, & à Dioscoride Ceranthe, ab Aristotele Eruthace. Vulgò eam vocare solent *Carbinem*, in Hetruria præsertim & Liguria: quia flatu Africi nasci creditur, quem (ut inquit Vitruvius) Carbam nautæ, vel Carbinum cognominant.

Cĕrĭnnis, Vide CERA.

Cĕrĭŏn, κηρίον, Vlceris genus, achoribus simile, ma usculis foraminibus, in quibus sanies melli similis, instar favi apum cōtinetur, unde & nomen accepit: nam κηρίον Græcis favum significat. Plin. lib. 20. cap. 2: Sanat radix ulcera concreta in modum favi, quem Cerion appellant. Idem lib. 23. cap. 7: Cum melle item ulceribus, quæ Ceria vocantur, illinuntur.

Cĕrĭtes, pen. prod. κηρίτης, Gemma est cerei coloris: cujus meminit Plin. lib. 37. cap. 10.

Cĕrĭtus, pen. prod. quasi cereritus: hoc est, Cereris ira & indignatione vexatus, κατοκωχιμος. Nam in Cereris sacris furore corripiebantur. Et sicut à Baccho Bacchantē dicimus, sic à Cerere Ceritum. Horat. in Serm. Ceritus fuit, aut cōmotę crimine mentis: id est, insanus & furiosus. Plaut. in Amph. Tu certè lavatus es, aut ceritus. Idem: Iube hanc pro cerita circumferri.

Cerno, is, crevi, cretum. Video. [ראה רבים rāah hobbīm. βλέπω. Gall. Voir, regarder. Ital. Vedere. Ger. Sehen, tugen. Belg. Sien. Hisp. Mirar, à ver con los ojos. Pol. Widzę. Vng. Látok, nézek. Ang. To see, to perceive.] Differt aūt Cerno à video, aspicio, spectio, intueor, quod cernimus animo: videmus natura: aspicimus ex improviso: spectamus voluntate: intuemur cura: quemadmodum elegantissimè tradit Corn. Fronto, in diff. vocab. Virg. 5. Aen. Cernimus astātes ne quicquā lumine torvo Aeneōs fratres. Et 2. Aen. Ardētes clypeos atq; æra micantia cerno. Plaut. Cistel. Tum antehac te amavi & mihi amicam esse crevi mea Gymnasium: id est, vidi. ¶ Transfertur & ad animum, & significat animadverto, considero. Cic. in Topic. Verecūdē tu quidem, ut omnia, sed tamen ut facilè cernerem te ardere studio, mecum, ut tibi illa traderē, egisti. Idem lib. 3. Epist. Cerno jam animo, quanto omnia uberiora futura sint. ¶ Quandoque significat judicare, statuere, deliberare. κρίνειν. Cicer. de Legib. Quotcunque Senatus creverit, populūsve jusserit, tot sunto regio imperio duo sunto. Lucilius: Postquā præsidium castra educere crevit. Pacuvius: Et æquū & rectū est quod postulas, jurati cernāt. ¶ Quandoq; dividere, secernere, cribrare. [נפה nōph. διαστίνω, κοσκινεύω. Gall. Cribler, passer, tamiser. Ital. Crestare, vagliare. Ger. Vnderscheid machen, sichten. Hisp. Acernar, cernir, cernar. Pol. Rozsiewam, przesiewam. Vngar. Ki vallogatni, megszitálni. Ang. To sift, to searce.] quod & Incernere dicitur: unde & incernicula cribros vocamus. Plin. li. 18. cap. 11: Rursus quæ transit, arctiore cernitur. Vnde & Crines dicti sunt, quòd sint discreti. ¶ Quādoq; dimicare. [רבה רב הרבה rāb, hirbāh, hobrāh. διαφερετίζω, ἀγωνίζομαι. Gall. Se battre, combattre. Ital. Contendere, combattere. Ger. Streiten, kempffen. Hisp. Contender, ó pelear. Pol. Bijsię, walczę. Vng. Vivni.] Plaut. Pro patria Amphitryo dum cernit. ¶ Quandoq; adire, unde Cernere hæreditatē, hæredes dicuntur. ἀγχοῦ ἔλθον τινί, ἐπιπαρέλθειν τὸν τοῦ κληρονόμου, ἐν δίκῃ. Cic. ad Dolabellam: A te peto, ut me hanc quasi falsam hæreditatem alienæ gloriæ sinas cernere. Composita hujus verbi sunt Concerno, Decerno, Discerno, Excerno, Incerno, Secerno, Succerno, quorum significationes vide suis locis.

Cĕrĭtŏ, onis, f. t. verbale, Solennitas, quę adhibebat in adeūdis hereditatibus. Cic. ad Att. l. 11: Galeonis hereditatē crevi. Duco enim cretionē fuisse simplicē, quoniā ad me nulla missa est.

Varro

Varro 5. de ling. Lat. Facito videant te hæredem: itaq; in cretione adhibere jubent testes. Theodosius Imper. lib. 6. C. tit. de jure deliber. Cretionum scrupulosam solennitatem hac lege penitùs amputare decrevimus: ἢ ὡς τῶν ἐκείνου ἐμπόδιον, ἢ τῶν ὑπόχρεων ἐμποδίσαι.

Cĕrnŭo, as, are, id est, Cernuũ me facio, ad terrã inclino. [Pol. Φθείνω, φθείρω. Vng. Fold fele borgadna magyk. Ang. To bowe downward.] Varro de vita pop. Rom. Et jã pelles bubulas oleo perfusas percurrebant, ibique cernuabãt: id est, ad terram sese inclinabant, aut saltando in terram cadebant proni. Nonius.

Cĕrnŭlus, a, um, Inclinatus, quasi qui terrã cernat. [ἐπικυφός. Gal. Penchant, enclouï vers la terre. Ital. Chino, inclinato. Ger. Nider gebogen: dogeb tig. Hisp. El que mira la cabeça baxa. Pol. Nachylony, napiony. Vn. Hanyas homlok, vagy fold felé orczal haylos. Ang. Crooking downe towards the earth.] Virg. lib. 10: erectoq; incubit cernuus armo. Vbi Servius: Cernuus equus dicitur, qui cadit in faciem, quasi in eam partẽ, qua cernimus. Vnde & pueri quos in ludis videmus, ea parte qua cernunt stantes, Cernui vocantur: et iam Varro in ludis theatralibus docet.

Cĕrōmă, n. t. [κήρωμα. Ger. Ein Salb von Oel vnd Erden/damit sich die Kempffer bestreichen.] Oleum quo sese athletæ perungere solent, adhibito quodam terræ genere. Cælius li. 4. c. 26, vocat κονίαν: cui si sudor accessisset, κονιάμα vocabatur ab iis, qui nimis Attici videri volebant, ut inquit Galenus. Arenam autẽ qua Athletæ se aspergebant, post hujusmodi unctionem ἀφὴν vocabant. Martialis: Et flavescit haphe. Fiebat autem ceroma ex oleo, terraq; nec ex omni terra, sed ex quibusdam generibus, quibus robustiora fieri corpora, & ad tolerandos æstus, atque algores reddebantur firmiora: & erat albida quædam terra pertenuis, ex Albano agro, & rubrica, & Bajanus pulvis. Adhibebatur autem oleum, tùm ad agilitatem præstandam, ut corpora lubrica fierent: tùm quod natura olei est, tepefacere membra, & contra algores munire. Terra verò ad indurandos magis artus, & adversus æstum firmandos admiscebatur. Stat. de Palæstris: Postquam oleo gavisa cutis, petit æquor uterque Procursu medium, atque hausta vestitur arena, Tum madidos artus alterno pulvere siccant. ¶ Ponitur & pro loco in quo palæstritæ ungebãtur, quem Vitruvius κονιστήριον vocat. Plinius: idem palæstras athletarum imaginibus, & ceromata sua illustrant.

Cĕrōmătĭcŭs, a, um, quod cēromate perunctum est. Iuven. Sat. 11. 5: Et ceromatico fert niceteria collo.

Cĕrōstrōtum, pen. prod. κηρόστρωτον, compositum à κέρας cornu, & στρωτὸς stratus, & est picturæ genus, quum ex cornibus ramenta tinguntur variis coloribus: deinde vermiculatim ligno inseruntur. [German. Eingelegte Arbeit von mancherley farben.] ¶ Principiò hoc ex lignis bracteis fieri cœptum: postea cœpere tingi animalium cornua, dentes elephantorum secari, lignumq; ebore distingui, mox totum operari. Plin. lib. 11: Nũc tincta, nunc sublita, nunc quæ Cerostrota, picturæ genere dicuntur. Propriè tamen dicuntur Cerostrota, cornibus strata: sicut Lithostrota, lapidibus strata.

Cĕrōtum. Vide Ceratum in CERA.

Cĕrri. Piscium genus, de quibus Dioscor. lib. 2.

Cĕrrŭs, f. Arboris glandiferæ species est, cujus glande suilla caro fintior redditur. [αἰγίλωψ. Germ. Ein besonder geschlecht von Eichen/Bäumen baum. Vng. Tölgy mak fa.] Plin. lib. 16. cap. 6: Glans optima in quercu atque grandissima, mox æsculo: nam roboti parvas. Cetro tristis, horrida, echinato calyce, ceu castaneæ.

Cĕrnus, a, um: ut Cerrinus calyx. Plin. lib. 5. cap. 10: Quidam pecus ejus bibendum censent, & in cerrino calyce.

Cĕrĕŭs, a, um: ut Cerrea glans. Plin. lib. 16. cap. 6. de glande fagina loquens: Proximam huic cerream tradit Nigidius, nec ex alia solidiorem carnem, sed duram.

Certē. Vide CERTVS.

Certo, as, n. p. Pugno, prælior, bellum gero, contendo. [רב rab nitsah. ἀγωνίζομαι. Gal. Debattre avec quelqu'vn, combattre. Ital. Contendere, combattere. Germ. Streitten/tempffen. Bel. Stryben/vechten. Hisp. Contender y pelear. Pol. Walczyc. Vn. Vaivek, tusakodom. An. To debate, to fight, to strive.] Tacit. li. 21: Missus in eos eques cũ expeditis cohortib. ambiguè certavit. ¶ Cum dativo. Virg. Aeglog. 5: Montib. in nostris solus tibi certet Amyntas. ¶ Cũ ablativo. Terentius: Benedictis si certasset, audisset bene. ¶ Cũ ablativo & præpositione De. Livius: Arcini atq; Ardeates de ambiguo agro quum sæpè bello certassent. ¶ Cum præpositione Cum. Salustius: Sed ut mos est illius gẽtis, equitare, jaculari, cursu cum æqualibus certare. ¶ Cũ præpositione inter. Cicero: Reliquum est, ut officiis certemus inter nos. ¶ Et cum adverbiis Mecum, Tecum, Secum. Plin. Iun. Nam mihi satis est certare mecum. ¶ Certare cum usuris fructibus prædiorum, dicuntur, quorum vectigalia vix, aut ne vix quidem usuris persolvendis parta esse possunt. Cicero Catil. 2: Meo beneficio tabulæ novæ proferrentur, verùm auctionatæ: quod si maturius facere voluissent, neque id quod stultissimum est certare cum usuris fructibus prædiorum locupletioribus, his & melioribus civibus uterentur. Hotomanus. ¶ Hinc componuntur Decerto & Concerto.

Certāmĕn, n. 1. Conflictus, concertatio, contentio, prælium. [רִיב rib מִלְחָמָה milchamah. ἀγών, ἀθλος, ἀμφισβήτησις. Gal. Debat, combat, estrif. Ital. Battaglia abbattimento, contrasto. Ger. Streit/Kampff. Belg. Een Strydt/stoot. Hisp. Pelea, contencion, y porfia. Pol. Bojtwa, woina. Vng. Vtadal, tusakodás. Ang. Debate, fight, strife.] Ovidius 10. Metamorph. Mors pretium tardis: ea lex certaminis esto. Interdum res ipsa de qua certatur, scilicet uter columbam sagitta feriat, uter prior decurrat ad metas. Virg. 2. Georg. Velocis jaculi certamina ponit in ulmo. ¶ Græca certamina celebratissima hæc fuerunt: Olympia, Pythia, Isthmia, & Nemæa, in quibus Græci magnos honores constituerunt victoribus athletis. Nam Olympia, juxta Olympiam Elidis civitatem quinto quoq; anno in honorem Olympii Iovis celebrabantur: & qui vicisset corona ex oleastro, qui Philostephanus dicitur, donabatur: instituraq; sunt anno mundi quadringentesimo supra quatuor millia: in eoq; certamine Hercules primus coronatus est. ¶ Pythia, Apollini sacra erant, in memoriam Pythonis serpentis ab Apolline occisi instituta. Vnde & nomen tenuerunt. Ex hoc certamine victor coronam laureã cum malis reportabat. Nam quòd Ovidius Pythiorũ victori æsculeam coronam videtur tribuere lib. 1. Metam. (quum ait:

Nève operis famam posset delere vetustas,
Instituit sacros celeri certamine ludos,
Pythia perdomitæ serpentis nomine dictos.
Hic juvenum quicunque manu, pedibúsve, rotáve
Vicerat, æsculeæ capiebat frondis honorem,) id non ex animi sententia affirmat, sed ut commodiorem faceret transitũ ad fabulã Daphnes. Subdit enim: Nondum laurus erat. ¶ Isthmia, ab Isthmo Peloponesi, ubi celebrabãtur in honorẽ Palæmonis, quem Latini Portunum dicunt, in quibus qui vicisset, coronam ex pinu reportabat. ¶ Nemæa, à Nemea sylva in memoriam Archemori Lycurgi filii fiebant, quorum victores apio coronati abibãt. De hisce quatuor sacris Græcis certaminib. extat etiam nobile Archiæ poëtæ Græcum epigramma:

Τέσσαρες ἐστὶν ἀγῶνες ἀν' Ἑλλάδα, τέσσαρες ἱεροί·
Οἱ μὲν μὴ βροτέοις, οἱ δὲ θεοῖς ἐφίλοντο·
Ζηνὸς, Λητοῖδαο, παλαιμονίου, Δημητρόφοιο.
Ἀ Ὀλυμπὶ τοῦ, Πυθοῖ, Ἰσθμοῖ, Νεμέα, τίνες. Id est,

Quatuor Argivis certamina sacra feruntur:
Bina hominum natis binaq; cœlitibus:
Phœbo ipsiq; Iovi, Archemoro & parvo Melicertæ.
Poma, oleastra, apium, præmia pinus erant.

Hæc certamina etiã Ludi plurãli numero dicuntur, & spectacula. ¶ Certamen significat etiam privatam contentionem. Salust. Diu magnum inter mortales certamen fuit, vine corporis, an virtute animi res militaris magis procederet. ¶ Certamen, prælium. Cic. 4. de Finib. Sed ut magnum, & difficile certamen iniens, quum sibi cum capitali adversario dolore depugnandum videret, excitaret omnes rationes fortitudinis & patientiæ. Plancus Ciceroni: Aut ipse à certamine belli tam necessarii me removissem. Certamen non accipit excusationes: ἀγὼν οὐ δέχεται σκῆψιν. Plat. lib. de Leg. ἀλλὰ γὰρ ἀγῶνα σκῆψιν οὐκ ἔστιν οὐδὲν ὀλιγωρεῖν φασιν: id est, Verùm ajunt certamen non admittere causationes. Locus erit proverbio, quum quis in magno præsentaneoque periculo velit tergiversari, & occasionem expectare.

Certamen Chrysantianũ, ab aureo flore præmio victoris nuncupatum, χρὺς τὸν ἄνθος: id est, ab auro, & ἄνθος flore.

Certātĭo, onis, f. Contentio, certamen. [מְרִיבָה meribah. מִלְחָמָה machmah. φιλονεικία. Gal. Debat, combat. Ital. Contesa. Germ. Streitten oder tempffen. Hispan. Contencion y porfia. Pol. Walka, bitwa. Vng. Vakodás, vitonczas, tusakodás. An. Debate, striving.] Cic. 3. de Nat. deor. Sed nequaquam istuc ibit: magna est certatio. Idem 2. de Leg. Ludis publicis (quod sine curriculo, & sine certatione corporum fiat) popularem lætitiam in canto, & fidibus, & tibiis moderanto.

Certātim adverb. Cum certamine, cõtentione, & æmulatione. [φιλονείκως. Gal. A l'envie l'vn de l'autre, à qui mieux mieux. Ital. Agara, à chi fa più presto. German. Mit streit/in tempffowen. Hispan. Contenciosa, y porfiadamente. Polon. Walecznie, wiprzedzając. Vng. Egymásra vaio képpel, versengel. Ang. By striving and contention to do best.] Virg. lib. 8. Aen. Tunc lecti juvenes certatim, aræque sacerdos Viscera tosta ferunt taurorum. Suet. in Aug. Senatus & in funere ornando & in memoria honoranda eo studio certatim progressus est.

Certātĭs, us, ui, nomen, m. q. idem quod certamen. [Vng. Vtadal, tusakodás.] Stat. li. 3. Syl. -sidetq; benigna Parthenope gentile sacrum, nudosque virorum Certatus, & parva suæ simulachra coronæ.

Certŭs, a, um, Clarus, & indubitatus, à Cerno pro video: quia

ea quæ cernimus, clara & indubitata sunt. [ידוע *jadd'ûah* מאמן *nermain.* ἀφανῆς, δῆλος. Gal. *Certain, & asseuré.* Ital. *Certo chiaro.* Germ. Gewiß. Belg. Seker/openbaer. His. *Cierto, no dudoso, claro.* Pol. Pewno, jasny. Vng. Nyilván valo, bizonyos. Ang. *Certane sure.*] Plaut. Mercur. Quid illud sit negotii, lubet scire me, ex hoc ut sim certus metu. Gellius: Certi sumus non ignorare te quid una appellatur. ¶ Interdum certus dicitur constitutus: hoc est, tantus & talis quantum ac qualem volumus. Vnde Certum vulnus fecisse aliquem dicimus, quum nec plus nec minus fecit, quàm voluit. Mart. O quàm certa fuit librato dextera ferro. Interdũ discretus, ἀφωρισμένος. Hinc certos ferè plurali numero dicimus, pro eo quod est Quosdã, quasi à ceteris discretos. Cicer. Is enim cum certis aliis ad Cæsarem missus, paulò antè discesserat. Sallust. Apud latera certos locavit. ¶ Itẽ certus, firmus, non vacillans. βέβαιος. Ovid. Da mihi quod petitur certo contingere telo. ¶ Et certum dicimus deliberatum, in quo plerunq; adjungitur dativus cum infinitivo: ut, Certũ est mihi in Asiam navigare. δεδογμένος. Virg. in Gallo: Certũ est in sylvis inter spelæa ferarum Malle pati. Terentius: Si ita certum est tibi, ὁ νοῦς δεδόκται σοι. ¶ Certo certius, proverbiali tropo dicimus, quod prorsus indubitatum haberi volumus. Vl. Pandect. lib. 23. Tit. de testam. tutel. Testamento dat sponsores non esse cogendos satisdare rem salvam fore, certo certius est.

Cĕrtĭfĭco, [Pol. *Vpewniam.* Vng. *Bizonyossá teszöm.* An. *To make certane or sure.*] pro hoc verbo ceu reprobato, pariq; ponũt, certum aut certiorem facere seu reddere, licet etiam certiorẽ facere dicimur, qui alioquin nihil certi à nobis habuerit: atq; sic obtinuit frequentior usus scribendi: tamen aliter à Cicerone positum lib. 9. Epist. Fam. Insulanus observavit.

Cĕrtĭŏr, & Certius, comparativa, pro competentiore, exploratiore, & peritiore. [Pol. *Vpewniaiem.* Vn. *Bizonyosb.* Angl. *More certane, more sure.*] Senec. in Hip. loquens de Cupidine: Ipsumq; Phœbum, tela qui nervo regit, Figit sagitta certior missa puer. Facere certiorẽ, δηλοῦν, πληροφορεῖν, est notum facere, indicare, & dicere ita esse. Cic. 6. Verr. Adsunt Segestani clientes tui, soci populi Romani atq; amici: certiorẽ te faciunt, P. Africanũ Carthagine deleta, &c. Plaut. in Cas. Face me certiorẽ quid meus vir me velit. Terentius Phor. Quantũ potes, me certiorẽ face.

Cĕrtĭŏro, as, act. p. Certiorem facio, certiorem reddo. [הודיע *hodhiah.* δηλοῦ, πληροφορεῖ. Gal. *Certiorer, faire savoir, avertir.* Ital. *Certificare.* Germ. Zu wissen thun. His. *Certificar y avisar.* Polon. *Vpewniam, vyjaśnim.* Vng. *Bizonyítom, tudtom.* Ang. *To make certane, or sure, to advertise.*] Quod verbum nõ temerè alibi reperias, quàm apud Iurisconsultos. Vlp. de eo qui pro tut. l. j. Sed necessarios pupilli non certioravit. Idem l. j. ff. de Act. empt. & vẽditi. Hæc ita vera sunt, si emptor ignoraverit servitutes: quia nõ videtur esse celatus qui scit: nec certiorari debuit, qui non ignoravit.

Cĕrtĭsso, certissas, Certus fio. Pacuvius apud Nonium: Vocant cocos, unde certissent.

Cĕrtĭtŭdo, f. r. à certus. [אמונה *amanah.* מון *mûn.* ἀσφάλεια, πληροφορία. Gal. *Certitude, assurance, seureté.* Ital. *Certezza.* Ger. Gewisse eines dinges/sicherheit. His. *Certidũbre.* Pol. *Vfność, pewność.* Vng. *Bizonyosság, miluam valosság, valaminek bizonyos volta.* Ang. *Certantie, sureness.*] Vnde incertitudo, notæ significationis.

Cĕrtē, adverbium affirmantis. אמנם *emnám.* ἀμήν, ἰσχύς. Gal. *Certainement, assurement, sans doute.* Ital. *Certo, certamente, sicuramente.* Germ. Warlich/ja/fürwahr/eigentlich. Belg. Voorwaer. His. *Ciertamente, affirmando.* Pol. *Pewnie, zaysze.* Vng. *Nyilván, bizony.* Ang. *Trueliie, surlie, verely.*] Cic. de Finib. 3: Satisne hoc conclusum videtur? certè. ¶ Interdum idem quod certò, σαφῶς: hoc est, clarè & manifestè. Cicer. Q. Fratri: Certè enim scio, te fecisse cum causa. Idem Attico: Quod te molestè ferre, certè scio. ¶ Interdum idem est quod saltem. Cicer. pro Marcello: Victi sumus igitur: aut si vinci dignitas non potest, certè fracti, & abjecti.

Cĕrtō, Clarè, liquidò. [באמונה *beemunah.* σαφῶς. Gal. *Clairement.* Ital. *Chiaramente.* German. Gentzlich/ohn alles fähten. Hispan. *Claramente.* Pol. *Zapewnie, zilotnie.* Vn. *Nyilván bizonyossan.* An. *Manifestlie, clearlie.*] Ter. in Eunuch. Hoc certò scio, Rhamnusium se esse ajebat. Cic. in Epist. Etsi certò scio, &c.

Cĕrvī, Cervarium, Vide CERVVS.

Cĕrŭchus, pen. prod. m. f. [מקרן *makrin.* κεροφόρος. Gal. *Cornu.* Ital. *Cornuto.* Ger. Gehörnt. Hispan. *Cervi, cosa que tiene cuernos.* Polon. *Rogaty.* Vng. *Szarvas.* Ang. *Horned.*] Latinè dicitur Cornutus, quasi κεραστὴς ἰχθύς. In navibus autem Ceruchi dicũtur rudentes antennarum cornua firmantes, suasq; habentes in puppe ansas, ad quas religantur. Flaccus 1. Argon. Temperet ut tremulos Zethes, fiaterq; ceruchos. Hesychius Ceruchos vocat, quasi τὰ κεφάλαια ἱστοῦ.

Cĕrvĭcĭl, Vide CERVIX.

Cervī, m. f. Animalia satis notantur dicta quòd magna cornua gerãt, quasi gervi, g in c mutata. [איל *ajal.* ἔλαφος.] Vel δὸν τὸ κεφάλιον: hoc est, à cornibus quæ primùm binis oriuntur, simplicia quidem & recta ad subularum similitudinem: quam obrem Subulones per id tempus appellantur. [Gal. *Cerf.* Ital. *Cervo.* Germ. Hirtzen. Belg. Herten. Hispan. *Ciervo, animal conocido.* Pol. *Gelenie.* Vng. *Szarnasok.* Angl. *Harten or stag.*] Plin. lib. 8. cap. 32: Cervis quoque est sua malignitas, quanquam placidissimo animalium. ¶ Cervi item dicuntur furcæ, quæ ad casæ sustentationem figuntur ad similitudinẽ cornuum cervi. Virgil. 2. Aeglog. Atque humiles habitare casas, & figere cervos. ¶ Cervus canes trahit. -τὸν κυνὰς ἑλκεῖ. Adagium est inter ea, quibus ἀδιάφορα seu præposterum quippiam significamus. Præposterum est enim ut cervus venetur canes.

Cĕrvă, væ, fœminiinum. [Ang. *A hyande.*] Plin. lib. 25. cap. 8: Simplicius cervæ monstravẽre elaphoboscon, de qua diximus.

Cĕrvārĭŭs, a, um, adjectivum à cervo deductum, ἐλαφόκυνος. Vnde Lupus cervarius. [Gal. *Loup cervier.* Ital. *Lupo cerviere.* Ger. Ein luchß. His. *Lo bo o gato cerval.* Pol. *Lampart.* Vng. *Fúdoc?* Ang. *A wild beast like a wolffe with the spottes of a panthere.*] Sed Aristoteli, si Theodoro credimus) dicta est fera lupi effigiem habens, & Pantheræ maculas, nomine (ut opinor) à cervina pernicitate imposito. Plin. lib. 8. cap. 22. de lupis: Sunt in eo genere qui cervarii vocantur, qualem è Gallia in Pompeii magni arena spectatum diximus. ¶ Cervarium venenũ. Plin. li. 27. ca. 11: Limeum herba appellatur à Gallis, quà sagittas in venena tingunt medicamento, quod venenum cervarium vocant.

Cĕrvīnŭs, Quod ad cervum pertinet: [ἐλαφόκυνος. Gall. *Dercf.* Ital. *Di cervo.* German. Das zu dem Hirtzen gehört. Hispan. *Cosa perteneciente al ciervoẽ* Pol. *Iel eny.* Vng. *Azmy szarnasbőr, szarvasből valo.* Ang. *Belonging to a stagge or an hart.*] ut, Cervina cornu. Varr. 3. de Re rust. Circum caveas eorum incendendã cornu cervinum, nequa serpens accedat. Cervinus color, qualis est pellis cervi, vel castaneæ. Palladius lib. 4. ca. 13: Coloreet hi præcipui, badius, aureus, albineus, russeus, murteus, cervinus, gilvus. &c. Pellis cervina. Horat. 1. Epist. venaticus ex quo Tempore cervinam pellem latravit in aula, Militat in sylvis catulus. ¶ Cervinus vir, ἐλαφόκυνος ἀνὴρ, olim dicebatur formidolosus, & fugæ fidens magis, quàm viribus. Cervus enim animal cursu perniciissimũ, & in venatu pedibus quærit salutem.

Cĕrvĭsĭă, [ζύθος. Gal. *Cervoise.* Ital. *Cervogia.* Ger. Bier. His. *Cerveza.* Pol. Pywo. Vn. *Ser.* Ang. *Ale.*] Potus ex aqua & frugibus cõfectus, & præcipuè ex hordeo madefacto, & rursus clinabis siccato, addito lupi salictarii flore: quo potus genere etiam hodie pleraq; Galliæ & Germaniæ loca, Britanniæque universa, vini inopiam supplent. Plin. lib. 22. cap. 25: Ex isdem fiunt & potus, zythus in Aegypto, cælia, & ceria in Hispania, cervisia & plura alia genera in Gallia.

Cĕrvīx, f. r. Posterior colli pars, quæ ab occipitio incipit, & tendit ad spinam. [עֹרֶף *hôreph.* ἰνωπίς, αὐχήν. Gal. *Chignon de col, le col.* Ital. *Coppa.* Ger. Der nack/das genick. Bel. Den Nect/den achter hals. His. *Cervix, del cuello.* Pol. *Szyia.* Vng. *Nyak.* An. *The neck.*] Quæ autem anterior est, Gula dicitur. Cervicis hęc commodiras est, ut ad dextram, sinistrámve prorsum, retrorsumq; vertatur. Constat enim ex ossibus orbiculatim vertebratis, ex quibus fit ad circunspectum facilis. Hinc est quòd qui nec flocti, nec cogi possunt, cervicis duræ perhibeantur. Vnde dicimus hominẽ durę cervicis, quasi indomabilẽ, sive inexorabilem, atq; cõtumacẽ: qui & Cervicosus dicitur. ἀνεύκαμπτος. Antiqui verò (ut Quintilianus ait) Cervices pluraliter dicebãt, primusq; Horten. Cervicem dixit. Cicer. in Vat. Inflato collo, tumidis cervicibus intulisti. Cato: Si caput aut cervices dolunt, ea lotio caldo lavito.

Cĕrvĭcŭlă, diminutivum. [τὸ αὐχένιον, ἡ μικρὸν αὐχήν. Pol. *Szyika.* Vngar. *Nyakocska.* Ang. *A little neck.*] Cic. 5. Verr. Tamenne putamus patronum tuum in hoc crimine cerviculam jactaturum, & populo se ad coronam daturum?

Cĕrvicalĕ, & per apocopen Cervical, pen. prod. Significat cervicis sustentamentum, & munimentum, cui scilicet dormientis caput & cervix innituntur. [מראשות *meraschoth.* ἀναπεφάλαιον. Gall. *Chevet ou traversain, coussin de lit, ou oreiller.* Ital. *Guanciale.* Ger. Ein Hauptkissen. Belg. Ein oorcussen. His. *Almohada o cobrical para la cabeça.* Polon. *Podeszka głowna.* Vng. *Vánkos, finaly.* Ang. *A bolster, or a bed.*] Iuvenal. Conducit comites, sellam, cervical, amicas. Mart. Tinge caput nardi folio, cervical olebit. Plin. lib. 20. cap. 20: Sunt qui ante Solis ortum cervicalibus subjici efficaciter putent. Vestis nomine cervicalia continentur apud Vlpianũ de auro & arg. quòd si ad muliebrem mundum ea pertinent, significari putat hoc nomine Hotomanus, quæ Græci ἀναπεφάλαια nominant, quæ Iul. Pollux in mundo muliebri recenset: sin ad ornatum virilem, fascias eã quę frigoris vitandi causã cervici circundantur.

Cervicosus, ponitur pro duro & inexorabili.

Cerus, Vide CERRVS.

Cerula, Vide CERA.

Cerussa, pen. prod. f. p. Plumbo in acuto aceto soluto comparatur. [Ceruse, ceruse. Gal. De la ceruse, fard. Ital. Biacca. Germ. Bleiweiß. Belg. Loodwerwe. Hisp. El alualde. Pol. Biała farba, ołowiana. Vng. Górbz festék, kendőzés. Ang. White lead or ceruse, painted that women vse.] Vitru. docet quomodo fiat, dicens: Rhodii in doliis sarmenta collocantes, aceto suffuso supra sarmenta collocant plumbeas massas, deinde ea operculis obturant, ne spiramentum obturata emittant: post certum tempus aperientes, inveniunt è massis plumbeis cerussam. Eadem ratione lamellas æreas collocantes efficiunt ærugine. Cerussa verò quum in fornace coquitur, mutato colore, ad ignis incendium efficitur Sandaracha. Id autem incendio factum ex casu didicerant homines, ex eo multò meliorem usum præstari, quàm quæ de metallis per se nata foditur. Vtcunque igitur ita cerussa comparetur, neq; acutum, neq; lancinans quicquam habet, neque distrahens, sed emplasticum, ac refrigerans. Vita autem, *Inopis Actius*, puta cerussa mutatum id quod Syricum nuncupatur: medici *Sandyca* vocant. Vide Galen. lib. 9. Simplic. & Plin. lib. 34. cap. 8.

Cerussatus, a, um: [כחול *chachol*, Ἀμφιμόλιον. Pol. Vmaglowana. Vngar. Azkis kendőzik. Ang. Coloured, painted.] ut Cerussatæ mulieres, quæ candoris comparandi gratia cerussa utuntur. Marial. lib. 2: Cerussata timet Sabella solem. Cerussata cutis, Cerussatæ buccæ, Mart. lib. 7. Cic. in Pisonem.

Ceryx, f. r. κῆρυξ, Latinè præco, & caduceator: [Pol. Herol, sługa. Angl. A beadle, such as cleith congregations in the vniversities.] unde Eusebius scribit à Nerone Cerycas fuisse certamine superatos. Seneca ad Serenum: Non vis nisi Consul aut Prætor, aut Ceryx, aut Suffes administrare Rempublicam: hoc est, caduceator, & magistratus ad Rem gerendam.

Cespes, Vide CAESPES.

Cessio, onis, f. t. [An *Yeilding or geuing ouer.*] Cic. Topic. Abalienatio est ejus rei quæ mancipi est, aut traditio nexus, aut in jure cessio, inter quos ea jure civili fieri possunt.

Cessim ire. [ἀναχωρῶ. Polon. Wiad wstępuie. Vngar. Hátra menni, vissza menni. Ang. To recule, to retire.] significat regredi, retrocedere. Iustinian. lib. 2. Commisso prælio ite cessim, inhibete remos, & à bello discedite. Et apud legis consul. tit. ad legem. Aquil. Interim superius plaustrum cessum ire cœpit: fit autem à Cedo.

Cesso, as, n. p. Abstineo, ab opere vaco. [חדל *chadhal* שבת *shabath* בטל *batal* אחר *achar*, παύομαι. Gal. Cesser, estre tarif. Ital. Cessare, indugiare, abstinere. Germ. Aufhören, abtassen. Belg. Afstaen, ophouden. Hisp. Cessar, tardar, o abstenerse. Pol. Przestawam. Vng. Megszűnöm, hanyatlódom. Angl. To cease, to leiter, to linger.] Virg. 7. Aeglog. Et liquid cessare potes, requiesce sub umbra: id est (inquit Servius) si potes breve otium tibi persuadere. ¶ Dicimus autem Cessare in re aliqua, & Cessare à re. Cic. Nequ unquam in suo studio atque opere cessavit. Liv. Nec ex quo castris castra collata sunt, cessatum à levibus prælis est. ¶ Item Cessare, ἀργεῖν, ἀναβάλλομαι, tardare, remorari, diutiùs immorari in re aliqua facienda, & eam negligentius agere. Virg. 6 Aen. Cessas in vota precesq; id est, tardus est in vota facienda. Terent. in Eunuch. Paululum si cessassem, Pythia, Domi nō offendissem, ità jam adornabat fugam. Idem in Adelph. Aeschinus odiosè cessat, prandium corrumpitur. ¶ Et cessare dicimus eos, quorum officium desideramus. Gellius in fabulâ Cassinæ: Amici isti magnam in partem cessatores sunt, ἀργοί. Breviter sic accipe, quòd Cessare interdum significat nihil agere, vacare: interdum conquiescere vel respirare, & hic duobus modis absolutè ponitur, ut apud Ciceronem de Natura deorum: Cur tam multos deos nihil agere, & cessare patiuntur? & apud Terent. in Eunuch. & Adelph. ut dictum est. Quum verò pro intermittere, desistere, desinere, vel finem facere ponitur, habet alium secum infinitum. Cic. ad Quintum fratrem: Si te quoq; inimici vexare cœperint, ne cessatis me certiorem facere ut accurram. Terent. in Andr. Cessas alloqui: & in Phormion. Absenti tibi te indignas, seq; dignas contumelias nunquam cessavit hodie dicere: id est, toto die nihil aliud quàm contumelias loquutus est. ¶ Hujus compositum est Cōcesso.

Cessator, oris, m. t. verbal. à Cesso, as, Cunctator, otiosus, qui cessat, & nihil agit. [אחר *mechar*, μαθαρός, ἀργός. Gal. Cossieur, musard, oisif, ou fainéant, lasche ou besongne. Ital. Indugiatore, otioso. Germ. Saumig, müssig, der etwas zu thun aufgehört hat. Hisp. Tardio, ociosos. Polon. Niepospiesch, lenywiec, y oskl'adacz. Vng. Hétkedő, henyélő. Ang. A lingerer, a loiterer, an idle fellow.] Gell. Amici isti magnam in partem cessatores sunt. Cicero Pæto lib. 9. Hæc tibi antea non rescripsi: nō quod cessator esse solerem, præsertim in literis: sed quia, &c.

Cessātus, a, um, participium sine verbi origine, sicut Regnatus, & similia: nam Regnor, aut Cessor non dicimus. [Ἀργήσας. Angl. That hath been fallow.] ¶ Hinc cessata arva: id est, neglecta, & non culta. Ovid. 4. Fast. Largaque provenit cessatis messis in arvis.

Cessatio, onis, verbale, f. t. Otium. [שבת *shebath* משבת *meshbath*, μετάνοια, ἀργία. Gall. Relasche, oisiueté, lasseté. Ital. Indugio. German. Aufhörung, müssigang. Hispan. Tardanza. Polon. Przestawanie, lenistwo. Vngar. Vetkőzés, henyélkedés. Ang. Slacknesse, loitering, weariness from labour.] Cic. 1. de Nat. deor. profectò Epicurus, quasi pueri delicati, nihil cessatione melius existimat. Colum. lib. 2. cap. 1: At econtrà seu sponte, seu quolibet casu destituta humus, quum est repetita cultu, magno fœnore cessationis colono respondet.

Cestĭcillĭs, [Angl. A *musse, or wreath to be layed under the vessell that is borne on the head, a musse.*] autore Fest. Circulus est quem mulieres imponunt capiti, quò commodiùs onera ferant.

Cesticulus, m. f. parvum cingulum, κεστός μικρός.

Cestrosphēndŏnē, [κεστροσφενδόνη. Pol. *skal.*] Telum erat semicubitale, bipalme spiculum infixum habens digiti crassitudine, cui ad libramen pinnæ tres, veluti sagittis solent, circundabantur. Nomen invenit à figura & usu, quorum utrunque medium habet inter telum & fundam: κεστὸς enim Græcis teli genus est, Persico bello inventum: σφενδόνη autem id est, quod Latini fundam vocant: [Ang. A sling, an engine of warre to cast darts.] nam fundæ modo librabatur. Inventum autem fuit hoc teli genus, autore Livio, in bello Macedonico.

Cestrĕus, duabus tantùm syllabis, κεστρεύς, Piscis genus, qui & Cephalus, & mugil vocatur, publicis adulterorum supplicis destinatus apud Athenienses. Vide Cæl. Rhodig. li. 27. cap. 4. ¶ A' cujus natura tractum est adagium: Cestreus jejunat, Κεστρεὺς νηστεύει. De famelicis & voracibus dici consuevit. Vnde & qui fame oscitant κεστροὶ dicuntur, & κεστρεύειν.

Cestrum, κέστρον, Instrumentum quo cavatur ebur. Suidas putat esse genus teli, Persico bello inventi, Latini Viriculum appellant. Iulius Pollux pro stimulo, sive stylo accepit. ¶ Est & herba Cestron, quę & Betonica dicitur, à varietate remediorū, & efficacia nomine imposito. Plin. lib. 25. cap. 8. Quæ Betonica dicitur in Gallia, in Italia autem *Serratula*, à Græcis *Cestron*, *Psychotrochon*.

Cestus, Veneris, Vide in dictione CAESTVS, & Politianum Misc. cap. 11.

Cetarii, Vide CETVS.

Cētra, træ, f. p. Scutum, breve oreum, quo utuntur Afri & Hispani. [גבה *gibbah*, πέλτη, γέρρον. Gal. Vne petite targe & bouclier dequoy vsoyent les Espagnols & ceux d'Afrique. Ital. Targetta, brocchiero. Germ. Ein Schild wie man sie in Hispania vnnd Africa braucht. Hispan. El adarga, o escudo de cuero. Pol. Tarcza mała, taki cy używania Hispanowie y Murzynowie. Vngar. Tarcsa pan. Ang. A short buckler which the Spaniardes and Africkes doeth vse.] Virg. 7. Aen. Lævas cetra tegit. Liv. 1. bel. Pun. Hispani sine ulla mole in utres vestimentis conjectis, ipsis cetris superpositis incubātes, flumen transnatavēre. Hinc Cetrati dicti sunt milites cetris muniti, quos Peltastas vocant. πελτοφόροι, πελταστοί. Cæsar bel. Civil. lib. 1: Erant, ut suprà demonstratum est, Legiones Afranii tres, Petrei duæ, præterea scutatæ citeriores provinciæ, & cetratæ ulterioris Hispaniæ cohortes circiter octoginta. Liv. li. 1. bell. Maced. Nocte cetratos quos Peltestas vocāt, loco opportuno inter bina castra in insidiis abdiderat.

Cētus, m. f. [חמין *tamin*, κῆτος. Gal. Grand poisson de mer, comme Dauphin, Marsouin, Balaine et semblables. Ital. Ogni sorte di pesci smisurati: & grandissimi. Germ. Ein grosser Meerfisch, besonders aber die andere Fisch von Fisch gebären, als Walfisch, Delphin. Hispan. Pescado grande como ballena. Pol. Morska ryba, wielorib. Vng. Czet hal. Ang. A whale fishe or such great fishes.] Nomen est majoribus omnibus marinis piscibus commune, iis præsertim qui animal pariunt, non ovum: cujusmodi sunt balenæ, orcæ, pristes, thynni & similes. ¶ Vnde Cetarii appellantur, teste Nonio, qui majores in mari pisces capiunt. Plin. lib. 32. cap. 1: Cetos sexcentorum pedum longitudinis, & trecentorum sexaginta latitudinis in flumen Arabiæ intrasse tradit Iuba, pinguiq; ejus negociatores, & omnium piscium adipe cancellos perungi in eo situ, ut asilos ab his fugent odore. Dicimus & Cete pro iisdem plurali tantùm numero, nullaq; casuum inflexione. Virg. 5. Aeneid. Immania cete.

Cetārĭus, m. f. Qui cetos: hoc est, marinos pisces majores capit aut vendit. [κητοπώλης. Gal. Poissonnier, qui vend de grans poissons de mer. Ital. Venditori è pescatore di grossi pesci. German. Ein Fischer, welcher die grossen Meerfisch fängt, oder dieselbigen verkauffet. Hisp. Pescador ò vendedor de las almadrabas. Pol. Rybołowstwo albo ribak wielorib nb morskich. Vng. Czet hal árolo. Ang. That fisheth or selleth great fishes, a fishmonger.] Colum. lib. 8: Saltamentorum omnium purgamenta quę cetariorum officinis everuntur, præberi convenit. Varro: Adversis cetarios, quum videri volunt in mari turmas, ascendere in malum altè, ut penitùs per aquam perspiciant.

Cētārĭa, æ, arum, f. p. Loca juxta mare stagnante lacu, in quibus thynni & alii hujusmodi pisces capiuntur & juxta saliunt. [ἰχθυοπωλεῖον. Gal. Poissonnerie de grans poissons de mer. Ita. Pesciaria de grandi

grand pesci. German. Grosse Gräben bey dem Meer/in welchē man die grossen Fisch fangt vnnd faincet. Hispan. *Almadrana de atunes.* Pol. *Przegrodi vmorza gdzie wielkie ryby łowia y nassalaia.* Vng. *Hely abol hreg halakat fogznak be.* Ang. *Places where great fishes haunted and is taken.*] Plin. lib. 37. cap. 5: Ferunt & in ea insula tumulo reguli Hermiæ juxta cetarias marmoreo leoni fuisse inditos oculos ex smaragdis.

Cēu, adverbium similitudinis, idem significans quod Tanquā vel quasi: magisque est Poëtarum quàm Oratorum: sed quo multi & præsertim Plinius, utuntur. [ᴴᵃ *chemo. ołas, ciesni.* Gal. *Comme, quasi, tout ainsi que.* Ital. *Come.* German. Gleich als/ eben wie. Hispan. *Assi como.* Polon. *Iakoby, rownie.* Vngar. *Vgymint.* Ang. *As, lik as.*] Virg. 2. Aen. Adversi rupto ceu quodam turbine venti Confligunt. Plin. lib. 8. cap. 17: Incremento terga ceu quodam incitamento flagellantur.

Cevī, æ, f. p. Genus vaccæ humilioris. [Polon. *Krowka rowna.* Vng. *Gobolyi, alacsony no gulya.* Angl. *A little milke cowe.*] Colum. lib. 6. cap. 23: Melius etiam in hos usus altinæ vaccæ probantur, quas ejus regionis incolæ *Cevas* appellant. Eæ sunt humilis staturæ, lactis abundantes: propter quod remotis earum fœtibus, generosum pecus alienis educatur uberibus.

Cevēre, *σκιρτᾶν, σκιρτᾶν, σκιρτᾶν, πηδᾶν.* Aristophani in avibus, *κινεῖν*, pen. prod. est clunes movere, quod fit adulando, ut in canibus videmus. Persius: An Romule ceves?

C ante H

C. H. In notis antiquorum, Custos hæredum.

Chære: id est, salve. Martial. lib. 5.

Chærophyllon. [*χαιρέφυλλον.* Pol. *Trzebula.*] Herba est, pastinacæ erraticæ, sive dauci folio aliquanto tenuiore, radicula caudicante, subamara. Veteres *Gingidion* appellarunt. Nam Chærephylli nomen recentius est, à comę luxuria, & aspectus jucunditate (ut videtur) impositum. Hodie à vulgo herbariorum *Chærefolium* appellatur, Græca & Latina voce in unam coalescentibus.

Chilāsis, f. t. *χάλασις*, à medicis appellatur *laxatio articulorum*, quùm scilicet ex lassitudine nimióve labore, aliáve ex causa evenit, ut laxatis vinculis membrum excidat: ut si radius in brachio à cubito submoveatur, ita ut locus quidam in medio vacuus relinquatur. [Polon. *Wywichnienie cz'onka.* Vngar. *Kificzemoldis.*]

Chālāsis, pen. prod. Tunicæ genus quod & Græci *χιτῶνα* vocant à laxitate: vel (ut quidam volunt) nodus tunicæ muliebris, quò connexa circa cervicem, tunica submittitur.

Chālāzī, f. p. [*χάλαζαι.* Gal. *Glande, glandule.* Ital. *Chiandola, natta.* German. Ein böse trüß oder bütz vnder der haut. Hispan. *Granigo.* Polon. *Sadzel.* Vngar. *Eneszkom wlisse, tyuk szem.* Ang. *A wate kernell.*] Collectio subcute, & buboni & Aegyptiæ fabæ similis, dolorem si tangatur, afferens: à Latinis à Grando dicitur.

Chālāzīās, *χαλαζίας*, Gemma quæ grandinum colorem & figuram habet adamantinæ duritiæ. Plin. lib. 37. cap. 11.

Chalazion. [*χαλάζιον.* Pol. *Grodawiczka na powiekach.* Ang. *Arpa.*] Tuberculum est in oculorum palpebris, non dissimile illi, quod à Græcis *χαλάζιον* appellatur: diversæ tamen figuræ, & mobile si huc atq; illuc pellatur. Recentiores medici *Grandinem* appellant.

Chālcānthum, n. s. [*χάλκανθος.* Gal. *Vitriol ou couperose.* Ital. *Vitriolo.* German. Vittriol oder Schuhmacherschwertze. Hispan. *Cappariosa.* Pol. *Czerwidło szywieckie, witreolum.* Vng. *Galicz kö.* Ang. *Copras or vitriall.*] Corpus est metallicum, quod à Latinis atramentum sutorium appellatur. ¶ Est autem duplex, fossile & factitium. Fossilitium aliquādo est cæruleū, aliquando pallidum, aliquando candidum & pellucidum in morem vitrunde & *Vitreolum* à vulgo appellatur. Factitium verò ex qua pluvia fit per metalla defluente in lacunam, qui inde ab iis quæ metalla sunt damnati in vasa ampla fictilia perfertur, in quibus paucis diebus concrescit. Dictum Chalcanthum, quasi flos æris. Atramenti autem sutorii nomen accepit, quòd ex eo aqua dissoluto corium denigretur. Vide de hoc plura apud Dioscoridem libro 5. & apud Plinium libro 34. cap. 12.

Chalceos. Herbæ genus est apud Plin. lib. 21. cap. 18. spinosos habens aculeos.

Chalcetum. Herbæ etiam genus est apud eundem li. 26. ca. 7: Item herba Chalcetum è vineis contrita imponitur.

Chālcēutīcē, *χαλκευτική*, Aeraria fabrica. Nam *χαλκεὺς* faber ærarius est, quem excusorem Quintilianus interpretatur.

Chālcīs, idis, *χαλκίς, ίδος*. Serpētis venenosi genus est è genere lacertarum, quasdā ærei coloris lineas in tergo habens: unde & nomen habet. Plin. lib. 32. cap. 3: Quippe adversus scorpiones ex vino bibuntur, adversus phalangia & araneos ex mulso, &c. adversus Chalcidas cum myrrite. Idem lib. 29. cap. 5: Lacerta, quam hi sepa, alii chalcidem appellant. Chalcidis lacertæ meminit & Aristoteles de animalibus. ¶ Est & Chalcis Homero avis nocturna, ex genere accipitrum, bellum intercecinum cum aquila gerens. Plin. lib. 10. cap. 8. cymindin vocat. ¶ Est & Chalcis piscis quidam ex genere chombrorum apud Plin. lib. 32. cap. 11.

Chalcites, *χαλκίτης*, Gemma æris coloris, sed nigrioris. Plin. li. 37. cap. 11.

Chalcophonos. *χαλκόφωνος*. Gemma quæ illisa, æris tinnitum reddit. Plin. lib. 37. cap. 10.

Chālcōsmārāgdōs, *χαλκοσμάραγδος*, Gēma ex genere smaragdorum, æneis venis turbida, Plin. lib. 37. cap. 5.

Chālcūs, m. s. Exiguum pondus erat apud Atticos, quos decies sumptum, obolum conficiebat. Plin. li. 22. cap. ult. Drachma Attica denarii argentei habet pondus: eademq; sex obolos pondere efficit, obolus decem chalcos.

Chālēpī versus, *χαλεποὶ στίχοι*, Dicuntur duri, asperi, ac prolatu difficiles, qualis est versus Virgilianus: Quadrupedante putrem sonitu quatit ungula campum. [Pol. *Nędzne wiersze, nieprzyjemne wiersze.* P. G.]

Chalix, *κυκεὼν λιθίδιον.* Lapis genus, ex quo deducitur ignis.

Chalybs. Vide in PROPRIIS.

Chāmæ, à Græcis [*χαμαί.* Vn. *Tsiga.*] species sunt conchārū. Aliud in mari videtur piscis esse genus chamæ, quas Hirulas quidam interpretantur, habētes vulvā, sicut & qui Erichthynii hoc est, Rubelliones dicuntur: Chamarum duo traduntur genera, scilicet, Tracea: hoc est, asperæ, mali succi, quas & ostrea cognominant, & in Macedonia Corycos, & Atheris Crios. Alterum leves multò meliores & crassiores: ob id Pelorides & Pelorinæ à quibusdā & Basilicæ vocantur, & ab Hollio Spartiano Liostria: id est, Lithostrea, si mendosè legatur. Plin. lib. 32. cap. ult. Chamarum plurima genera recenset: Chamarum, *inquit*, genera (perperam editum cancrorum, legendo Chamarum.) 1. Cametrachea *χαμαὶ τραχεῖα*, quia chamarum testæ durissimæ. 2. Camæleos *χαμαιλέων*, vel *λέα*, cujus testa albissima ac tenera. 3. Campælorides, *χαμαιπελωρίδες, κόγχαι πελωρίδες*, apud Athenæū à magnitudine: quia *πελώριος* est ingens, generis varietate distantes & rotūditate. 4. Chamæ glycymerides *χαμαὶ γλυκυμερίδες* à dulcedine sic dictæ, quæ sunt majores quā pelorides. 5. Colycia sive Coniphya, aliis Corycia. Additur apud Athenæum aliud genus: Camenigra. *κόγχαι μέλαιναι* vel *μελαγκρίς*.

Chāmæācte, ctes, [*χαμαιάκτη.* Gal. *Herbe appellee hieble.* Ital. *Ebulo.* Germ. Attich. Hisp. *Hiezgo.* Pol. *Chebd.* Vng. *Fölö vno xe.* Ang. *Daynewort, or walwort.*] Sambuci genus est humilius, quod à Latinis Ebulum appellatur. Plin. lib. 24. cap. 8: Sambucus habet alterum genus magis sylvestre, quod Græci *Chamaeklon*, alii Helion vocant, multò brevius.

Chāmæcēr āsī, *χαμαικέρασοι*, Ex cerasorū genere humillimæ, terna rarò altitudinis cubita excedentes. Plin. lib. 15. cap. 25: Sunt & Macedonica parvæ arboris, raroq; tria cubita excedentis: & minore etiamnum frutice chamæcerasi.

Chamæcyparissos. [*χαμαικυπάρισσος.* Germ. Cypresstraut.] Herba quę ex vino pota, contra venena serpentium omnium, scorpionumq; pollet. Plin. lib. 24. cap. 15. Ruellius docet, plurimum esse fruticem, in hortis seri solitum, foliis incanis, cupressi arboris folia odore & figura referentibus. Vnde & à vulgo *Cypressus* appellatur. ¶ Sunt qui pusillā cupressum abrotonum fœminam vocent, à similitudine quam hæc cum arbore in multis habet. [Pol. *Cyprys.*]

Chāmæcissūs, [*χαμαικισσός.* Germ. Gundreben/oder ein art Ebhew.] Genus hederæ, quæ nunquam se ab humo attollit. Composita dictio ex *χαμαί*, quòd humi sive ad terram significat, & *κισσὸς*, hedera. ¶ Sic Chamæplatani, vocantur humiles platani, & coactæ brevitatis.

Chāmædāphne, f. p. *χαμαιδάφνη* Plinio. [Gal. *Laureole.* Ital. *Chamedaphne.* Ger. Windeträut/ sonst auch Zeberstrauch. Hisp. *Laurel bazo, laureola.* Pol. *Bluszcz.* Vng. *Folyo borostyan.*] Herba est in hortis seri solita in funiculi modum sese porrigens, & vicina quæq; vinciens, unde & Vincapervinca ab eodem appellatur: Folia habet lauro similia, ideo chamædaphne: hoc est, parva laurus appellatur: florem autem violæ similem: de hac Plin. lib. 21. cap. 11. Dioscoridi *κλῆμα δαφνοειδὲς* dicitur. ¶ Est & altera Chamædaphnes species, cujus idem Plin. meminit li. 24. cap. 15: Chamædaphne (*inquit*) unico ramulo est, cubitali ferè, folio tenui, lauri similitudine: cujus semen rubens adimitum foliis, illinitur capitis doloribus recens. Hanc Romani *Laureolam* aut *Lauriolam* appellant. Dioscorides autem, & Galenus hanc solam chamædaphnes nomine noverunt.

Chamædracontes, *χαμαιδρακοντες*, genera serpentium.

Camædrops, Chamædrys, apud Diosc. lib. 3. cap. 11.

Chāmædrȳs, *χαμαίδρυς.* Gall. *Germandree.* Ital. *Quercuola, chamandrina.* Ger. Klein bathenget/oder klein betonien. Hisp. *Camedrios.* Pol. *Vsinka mielka.* Ang. *Germander.*] Herba est Plin. lib. 24. c. 15. quæ Latine Trifolium dicit. Aliqui eā Chamædropen, alii Teucrion appellavēre. ¶ Dicitur autem Chamædrys quasi humilis

humilis & tetrestris quercus, Vulgò *Serratula* appellatur, teste Ruell. lib. 3. cap. 56.

Chamælæ, [χαμαιλαία. Polon. Dyrnicol, ziemzyrzyka.] Herba quæ similitudinem foliorum oleæ habet. Plin. lib. 25. ca. 7: Multum infra hunc succum est, qui in Gallia fit ex herba Chamælæa, granum cocci ferente. Idem lib. 24. cap. 15: Chamælæa similitudinem foliorum oleæ habet: sunt autem amara, odorata in petrosis palmum altitudine non excedente. Vulgus à foliorum similitudine *Olivellam* vocat.

Chamæleon, chamæleonis, χαμαιλέων, Herba est ex genere aculeatarum: ita dicta à varietate foliorum. Mutat enim cum terra colorem, hic niger, illic viridis, alicubi cyaneus, alicubi croceus. Quibusdam in locis viscum gignit sub alis foliorũ: unde & Ixia appellatur. Ejus duo sunt genera, album & nigrũ, radicis colore distincta. Album Latini Carduum suarium, quòd sues enecet, officinę *Carlopatium* appellant. [Gal. *Chardonsse.* Ital. *Cardo maria, cardo maculato.* German. *Klein oder weiß Eberwurz.* Hisp. *Cardo pinto.* Pol. *Ostropest.*] Nigrum Latini Vemilagium, vel Carduum nigrum. [Gal. *Chardonnette de quoy on fait prendre le lait à faire fromage.* Ital. *Cameleone nero.* German. *Groß oder schwarz Eberwurz.* Hispan. *Cardo pinto nero, cardo alogero.*] Vide Plin. lib. 22. cap. 18.

Chamæleon, tis, m. t. χαμαιλέων, Qualis parvus leo, animal est diversa varietate conspersum, ut pardus, & ad colores quos videt, conversione facillima variatur, præter ad rubrum & album. ¶ Ab hac colorum mutatione oritur paræmia, Chamæleonte mutabilior, χαμαιλέοντος μεταβολώτερος. Competit in hominem versipellem, sive inconstantem, ac pro tempore sese vertentem in omnem habitum. Nascitur in India, figura & magnitudine lacertæ, nisi quòd crura habet recta & excelsiora. Latera ventri junguntur, ut piscibus, & spina simili modo. Eminet rostrum simile suillo, cauda prælonga in tenuitatem desinens, & implicans se viperinis orbibus: ungues uncinci, motus tardior, ut testudini, asperum corpus ut crocodillo: habet oculos in recessu cavos, tenui discrimine prægrandes & corpori concolores, nunquam eos operit. Solus animalium nec cibo, nec potu alitur, nec alio quàm aeris alimẽto: latet hyeme, ut lacerta. Vide plura de chamæleonte apud Plin. lib. 28. cap. 8.

Chamæleuce, χαμαιλεύκη. Germ. *Brandtlattich / oder Roßhub.* Polon. *Podbiał, kwiat.*] Herba quæ Tussilago dicitur, nascitur circa fluvios, folio populi, sed amplione. Plin. lib. 24. cap. 15. Vulgus vocat *Vngulam caballinam.* Barbarus propulaginem & Bechion.

Chamæmelon, χαμαίμηλον. Gal. *Herbe qu' on appelle Camomille.* Ital. *Chamemilla herba.* Germ. *Camillen.* Hispan. *Manzanille yerba conforida.* Polon. *Romien, rutheni, rumemia.* Ang. *Camomile.*] Herba est vulgò nota, ab odore mali sic dicta, quæ alio nomine Anthemis appellatur. Medici recentiores *Chamæmillam* barbarè vocant. Ejus tria sunt genera, floribus tantùm distantia. Leucanthemon, Chrysanthemon, & Eranthemon: de quibus latiùs suis locis. Vide Plin. lib. 22. cap. 21. ubi corruptum Plinii locum ita repone: Genera ejus tria palmum non excedent, flore tantùm distans: parviq; floribus ut rutæ folia, candidis, aut mellinis aut purpureis.

Chamæmelon parthenicum. Diosc. lib. 3. cap. 156.

Chamæmelon, inter alias linguas Siculorum cognomentum tertiæ speciei Aristolochiæ, ut inquit Diosc. lib. 3. cap. 5.

Chamæmyrsinē, f. p. [χαμαιμυρσίνη. Germ. *Menschholz.*] Frutex ex quo scopæ fiunt, aliàs Ruscus. Nonnulli sylvestrem myrtum vocant, ex quo fit oleum chamæmyrsinum. Vide Pli. lib. 23. cap. 9.

Chamæpeucē, f. p. [χαμαιπεύκη, Herba est folia habens laricis foliis similia, lumborum spinæ doloribus propria. Plin. lib. 24. cap. 15.

Chamæptys, yos, [χαμαιπτυς. Gal. *Iue sauvage.* Ital. *Chamepine.* German. *Heidepiessen.* Hispan. *Pimillo.* Pol. *Pomietrzne pole, sobotne ziele.*] Herba est Plin. lib. 24. cap. 6 à Latinis Ajuga, sive (ut alii legunt) Abiga vocata, ab abortu scilicet, quem facere creditur. Alio nomine Thus terræ dicitur. Ejus tria sunt genera: unum sesquipedalibus surculis, flore & odore pinus: alterum brevius, & incurvum: tertium foliis scabris, digitali caulis crassitudine. Vulgus *Ivam* appellat.

Chamæplatani, Coactæ brevitatis platani. Plin. libro 11. capite 2.

Chamarhyten, Lege STRVTIVM.

Chamærops, opis, f. t. [χαμαιρωψ. Ger. *Gamanderlin.*] Herba est myrtei circa caulem geminis foliis, capitulis Græculæ rosæ, quæ ex vino pota, lateri, renibus convulsis, & ruptis medetur. Autor Plin. lib. 26. ca. 8. Ruellius eandem esse existimat, quam à Mithridate inventore Mitridation appellat.

Chamæropes, vel potiùs Chamerriphes, χαμαιρώψ, & Theo. χαμαιρίφης Φοίνικες. Arbores sunt ex specie dactylorũ, quæ & in Creta & in Sicilia nascuntur. Plin. li. 13. ca. 4. de palmis. Vocantur autẽ Chamæropes folio latiore ac molli ad vitilia utilissimæ. Copiosę in Creta, sed magis in Sicilia. Ita dictę ab humilitate. Hujus palmæ medulla edulis est, dicturque Cefilione à Serapione: quia palmæ medulla seu cerebrum κεφαλίων à Galeno vocatur.

Chamærispēs, χαμαιρίψης, Arbores sunt ex specie dactylorũ, quæ & in Creta & in Sicilia nascuntur, folio latiore, ac molli, & ad vitilia utilissimæ. Vide Plin. lib. 13. cap. 4.

Chamæsyce, χαμαισυκη, Herba est lentis, folia habens, nihil se attollentia, in aridis petrosisq; nascens. Vide Plin. lib. 24. capite 15.

Chamæterē, quæ & Chamæterides, χαμαιτερίδες, à Græcis dicuntur, humiles & depressæ imagines: quales sunt servarum & pedissequarum, quæ ferè humi sedentes finguntur: χαμαὶ enim Græcorum adverbium Latinè significat Humi. Scribit Plin. lib. 30. cap. 5: Scopam fecisse Apollinem Palatinum, Vestam sedẽtem laudatam in Servilianis hortis, duasq; chamæteras circa eam.

Chamæzelon, χαμαιζήλον. Herba est, teste Plinio, libro vigesimoseptimo, capite decimo, quam quidam eandem esse credunt cum gnaphalio, cujus folia ita alba, & mollia sunt, ut planè videantur tomentum, & pro tomento usurpentur. ¶ Est & aliud Chamazeli genus, quod & *Pentaphyllon* à Græcis, & à Latinis Quinq; folium appellatur: cujus meminit idem Plin. lib. 25. cap. 9. [Germ. *Fünffingerkraut.*]

Chamelopardalis, & Chamelus, Vide CAMELOPARDALIS, & CAMELVS.

Chamsæ, Crocodili apud Aegyptios vocantur.

Chanoni, Id est, placenta.

Chaonides, χαονίδες, canum genus ex chais: hoc est, ex lupis cervariis conceptum, ut videtur sentire Hermolaus in Pliniũ. Verisimilius tamen est, à Chaonia regione dictus, quemadmodum & Molossos à Molossia. Chaonidum canum originem refert Iulius Pollux ad æneum canem à Vulcano fabricatum.

Chaos, n. g. [תהו *tohu* χάος. Gal. *Confusion vniuerselle de toutes choses, gouffre & tenebres & profondeur inestimable.* Ital. *Confusione, chaos.* Germ. *Ein vermischung / verwirrung.* Hisp. *Confusion, mezcla, chaos.* Polon. *Mieszanina.* Vngar. *Zür zavar, mennek s'bidnek kür Zavaria.* Ang. *A generall confusion of all thinges great darknesse with darknesse.*] Hesiodus in Theog. Omnium rerum initium vocat, quòd ante omneis deos, deasq; natum sit: de quo & Orpheus initio Argonaut. Alii appellant materiam cœli & terræ confusam atque informem, quæ primùm ex nihilo facta est, de qua postmodum omnia sigillatim per species varias formasq; proprias prodierunt: de qua Scriptura loquitur: Qui fecisti Mundum de materia informi. Lactantius verò sic habet: Nemo quærat ex quibus ista materiis, tam magna, tam mirifica opera Deus fecerit: omnia enim fecit ex nihilo. Nec audiendi sunt poëtæ, qui ajunt Chaos in principio fuisse id est, confusionem rerum atque elementorum: postea verò Deum diremisse omnem illam congeriem, singulisque rebus ex confuso acervo separatis, in ordinemque descriptis, instruxisse Mundum pariter & ornasse. Est autem hoc nomen Græcum, quod declinatur prima declinatione cõtractorum, hoc modo, τὸ χάος, τοῦ χάους, τῷ χάοι, τὸν χάος. Apud Latinos tantùm in usu est Chaos, & ablativus Chao, quanvis Priscianus per secundam declinationem declinavit Chaus, Chai, &c. Virg. lib. 4. Georg. Aque Chao densos divum narrabat amores. Ovid. lib. 14. Metam. Et noctem, noctisq; deos, Ereboq; Chaoque Convocat. Dictum Chaos à χέω, fundo, quòd fuerit fusio: id est, confusio elementorum omniũ. ¶ Antiquior quam chaos, χάος δεύτερον. De re nimium prisca & obsoleta.

Characatus, adjectivum à Græco χαρακωτὸς. Ger. *Stickeres ben.* Pol. *Tikacwina.* Vngar. *Sövö karo.*] quod inter cætera vallum significat, sive pedamentum, cui vitis alligatur. ¶ Vnde Characata vitis, quæ quo pacto fieri soleat, docet Colum. li. 5. cap. 4: Mox (inquit) quæ defixis arundinibus circummunitæ, per flatumina calamorum materis ligatis, in orbiculos, gyrosq; flectuntur, eas nonnulli characatas vocant.

Characias, æ, χαρακίας, Plin. lib. 26. cap. 8, primum est tithymali genus, ramos habens digitali crassitudine, cujus semen cum melle decoctum, in usus est ad cataporia: hoc est, pilulas faciendas, solvendæ alvi gratia. Hanc officinæ corrupto vocabulo *Catapuciam* vocant. Alia quoq; Characias est (vulgò *Charancia*) quę septi modo in hortis fenestrisq; per cancellos topiario opere digeritur. Sed de hac veteres nihil, Hermolaus Corol.

Character, m. t. Signum, insigne, forma, figura. [תואר *tsiurah* תואר *thoar*, χαρακτὴρ. Gal. *Charactere, marque, figure, forme, facon.* Ital. *Carattere, segno, figura, forma.* German. *Ein form / gestalt bildnuß.* Hisp. *Forma, estilo de dezir formal.* Pol. *Piadno, cyfra.* Vngar. *Iegy, iel belyeg.* An. *A marke, signe, scall or print in a thing.*] Col. lib. 11, cap. 2: Nec minus majora quadrupedia characterę signari debent.

debent. ¶ Item character, Genus & figura dicendi. Gell lib 7. cap. 14: Ex in carmine, & in soluta oratione genera dicendi probabilia sunt tria, quæ Græci χαρακτῆρας vocant. Cic. in Orat. Sed jam ipsa forma restat, & character ille, qui dicitur.

Chărăctĕrĭsmŏs, χαρακτηρισμός, Latinè designatio: figura, qua orator vitas eorum de quibus loquitur deformat, ut est apud Iuvenalem:- & calvo servire, Roma Neronis id est, Domitiano.

Chăradrĭus, m. f. χαράδριος, Avis maritima magna, & inguviosa, quam aspicientes icterici morbo liberantur, teste Aelian. lib. 15. cap. 26. ¶ Alio nomine Icterus appellatur, & à Latinis Galgulus, ut existimat Plin. lib. 30. cap. 11. ¶ Charadrium imitans, χαράδριος μιμούμενος, dici solitum de dissimulante, ac rem utilem occultante.

Charax, adminiculum vitis.

Charcari, pisces sunt.

Chărĭsentrĭsmŏs. [χαριεντισμός. Gal. *Plaisanterie & grace à parler.* Ital. *Piacevolezza, civilità nel ragionare.* German. Höflichkeit/ holdseligkeit vnd freundtligkeit in der red. Hisp. *Hermosura y gracia en donaire.* Polon. Wdzięczna mowa. Vngar. *Nyájas edes beszed.* Ang. *Plaisantnesse, and good grace in speaking.*] Est urbanitas, lepos, & venustas sermonis, a verbo Graeco χαριεντίζομαι, quod significat jocor, facetè cavillor. ¶ Sumitur etiam pro figura illa, quæ alio nomine ἀστεισμός à Græcis dicitur, qua scilicet dura dictu mitiùs & gratiùs proferuntur: ut si roganti, An se quispiam quæsiverit, respondeas. Bona forma: item si vixisse dicas, quem mortuum esse velis significare.

Chăris, charitis, [חן chên χάρις. Polon. *Miel ost.* Vng. *Kegyelem, kiw.*] Latinè gratia, festivitas, beneficium, munus. ¶ A' quo charisma, χάρισμα, in eadem significatione.

Chăristĭum marmor, (quod hic ut vitiosè scriptum erat, ita perperam interpretatum) Vide CARYSTIVM.

Chăristĭă, χαριστία, neutri generis & numeri pluralis. [Germ. Ein Freundtmal. Pol. *Swieta wktore powin nowacy godnia.*] Festa vocabantur, quibus cognati conveniebant, & munera mutuò mittebant. Ovidius lib. 2. Fast.

Proxima cognati dixêre Charistia chari:
Et venit ad socios turba propinqua deos.

Valer. lib. 2, cap. 1: Convivium etiam solenne majores instituerunt, idq; Charistia appellavêre, cui præter cognatos & affines nemo interponebatur. ¶ Sumitur pro annona gravi & difficili, sed imperitè.

Chăristĭcŏn, pro remuneratione apud Callistratum in l. divus Adrianus. de bon. damnator. Sed debent ad ea servari, quæ jure præsidum solent erogari: ut puta Charisticon quibusdam officialibus, &c.

Charmasynum, ni, n. f. genus setici, ex eo quòd aspicientes delectet.

Chăritās, & Charus, Vide CARITAS & CARVS.

Chărŏpŭs, penult. corr. Latinè amabilis, blandus, gratiosus: [ידיד jedidh χαρόπους. Gal. *Aimable, plaisant & gracieux.* Ital. *Amabile, piacevole, gratioso.* Germ. Freundtlich/ liebtlich/ holdseelig. Hispan. *Hermoso, gratioso à ver.* Pol. Wdzięczny, miely. Vng. *Kedves, szerelmes.* Angl. *Gratious, amiable.*] à χάρις, & ὄψ, ὄπος, aspectus. de Caropus color. χαρόπωπος χρῶμα, qui dilutam habet viriditatem, igneo quodam splendore intermicatem: qualem in leonum oculis conspicimus.

Chărtă, f. p. [מגלה megbillah χάρτης. Gal. *Carte, papier, livre, ou feuillet de livre.* Ital. *Carta.* Germ. & Belg. Papier. Hisp. *La carta ò hoja del libro.* Pol. *Papier.* Vng. *Papiros.* An. *Paper.* Cum ch aspirato, Papyrus in qua scribimus, proprieq; ex quam veteres ex papyri arboris cortice, & glutino præparabant, cujus species, variaq; nomina, & præparandi rationem vide apud Plin. lib. 13. cap. 11. 12. & 13. Quanquam etiam latiùs Chartæ nomen postea cœpit extendi, ut etiam de iis dicatur quæ ex membranis, linteis, aut alia quacunque materia conficiuntur. Suetonius in Nerone: Plumbeam chartam supino pectore sustinuit. Plin. lib. 13. cap. 11: Chartam Alexandri Magni victoria repertam, autor est M. Varro, condita in Aegypto Alexandria: antè non fuisse chartarum usum: palmarum foliis primò scriptitatum, deinde quarundam arborum libris, postea publica monumenta plumbeis voluminibus, mox & privata linteis confici cœpta, aut ceris. ¶ Charta virgo, quæ nunquam peperit: hoc est, quæ nondum transcripta est, dicitur à Martiale: Custodit ipse virginis pater chartæ. Patere enim dicuntur chartæ, quum ex iis exempla sumuntur. ¶ Item Charta, urbs Tyri dicta est, ex qua & Dido orta fertur, & ab ejus nomine à sese conditam urbem Carthaginem appellasse.

Chărtĕŭs, Chartulanus, & Chartaceus, a, um, quod est ex charta. [χάρτινος χάρτης. Gal. *Fait de carte.* Ital. *Di carta.* Germ. Papyrin/ das von Papyr gemacht ist. Hisp. *Cosa de carta.* Pol. *Papierowy.* Vn. *Papiros/ bol vaio.* Ang. *Made of paper.*] Vlpian. de leg. 3: Quòd si in codicibus sint membraneis, vel charta ceis, vel etiam eboreis, vel alterius materiæ.

Chărtărĭus, a, um, [χαρτάριος. Pol. *Papierni.* Ang. *Belonging to paper.*] ut Chartariæ officinæ. Plin. lib. 8. cap. 10: Hoc artifices officinæ, chartariæq; utuntur.

Chărtŭlă, diminutivum. [χαρτίον. Pol. *Kartezka.* Vng. *Papiros szatska.* Ang. *A litle peece of paper.*] Hieronym. Volo in chartulis meis ineptias scribere.

Chartŭlărĭi, sunt Iustiniano qui tabulis nomina recepta & impensa describebant. Ex Pyrrho.

Charmaticum, mercès quæ officialibus pro charta dabatur, eodem modo quo Cerarium dicitur Verrina 5, quod pro cera pendebatur. [Pol. *Zapłata od pysania.*] Ex vox apud Zonaram observatur: Ἐ πίκλησις καταδικάζεται ἐπιτιμωτῶν ἐπιβάλλοντα ἐξαιτεῖ δωρεάν, ἀπαιτῶν δὲ καὶ χαρτικὸν ἐπὶ τῇ κρίσει γραφῆναι δίκαιον. Ex Horom.

Chărtŏphÿlăcĭum, n. f. [χαρτοφυλάκιον. Pol. *Skrynka od domowa listów.* Vng. *Papiros tartó hely.* Angl. *The treasury of monuments, a great officers house, as the chauncelours of the rolls.*] Scrinium est, vel conclave, vel ipsa etiam domus, in qua chartæ asservantur. Latini Tabularium vocant: nam φυλακὴ custodia est, φυλάττω, custodio.

Charpipràti, Chartarum & papyri venditores sunt: χάρτης enim chartam sonat, & πωλέω vendo. Nunc Papyropolæ vocantur. Hegerin in tit. C. de coll. & chart.

Chartularis, m. f. sunt Iustiniano qui tabulis nomina recepta & impensa describebant. Ex Pyrrho.

Charrilago, vide CARTILAGO.

Chărŭs, a, um, Vide CARVS.

Chăsmă, tis, n. t. Latinè hiatus, fissura. [בקיע bekiah χάσμα. Gal. *Grãde ouverture comme vn abysme ou autre gouffre.* Ital. *Fessura, apertura.* German. Ein grosser spalt/ein klufft. Hispan. *Hendedura, ò abertura como de boca.* Polon. *Przepaszcz, otwarcie, rozpadnienie, rozpuszczenie.* Vng. *Kös, hasadás.* Angl. *A great gaping or opening of the earth or firmament.*] A' χαίνω, Hio. Fit autem Chasma non solùm in cœlo, sed etiam in terra. Vnde ait Iureconsultus de censibus. lege Forma. §. quare si. Si agri portio chasmate perierit, debebit per censitorem revelari. Ammianus eleganti vocabulo Chasmaticum appellat terræmotum, quo patefactis subitò voratrinis, terratum partes per hiatum absorbentur.

Chastanon, Xanthion vel lappa apud Diosc. lib. 4. cap. 139.

Chăŭs, [λύκος αἰθίοψ. Gal. *Loup cervier.* Ital. *Lupo cervier.* Ger. Ein Thierwolff/ist ein gattung der luchsen. Hisp. *Lobo cervel.* Polon. *Lampart.* Vng. *Farkas, pardocz/ fay zöt farkas.*] Lupi species est, pardorum maculas habentis, quem alio nomine lupum cervarium vocant. De quo Plin. lib. 8. cap. 19 ita scribit: Pompei Magni primùm ludi ostenderunt chaum, quem Galli *chaphium* vocant, effigie lupi, pardorum maculis. Et paulò post eodem lib. cap. 22: Sunt in eo genere qui Cervari vocantur, qualem è Gallia in Pompeii Magni arena spectatum diximus.

Chedra, Hippuris altera. Diosc. lib. 4. cap. 5.

Chĕlæ, arum, f. p. [χηλαί. Gal. *Les bras & parties de devant de scorpion.* Ital. *Branche di gambari ò di granceole.* Germ. Die schrem oder arm der Krebsen vñ Scorpion. Hisp. *Bracos de scorpiones de cangrejos.* Polon. *Nogice raczy abo Scorpionowe.* Vng. *Ioz rekfak.* Ang. *The armes or forepartes of a scarpion.*] Scorpionum & cancrorum brachia ita dicta à forficulis denticulatis, quos Græci χηλὰς vocant. Virgil. 1. Georg. Quà locus Erigonem inter, chelasq; sequentes. Ambrosius de cancro loquens: Et periculosum est, inquit, si chelam ejus includat.

Chĕlĭdŏnĭă, f. p. sive Chelidonium, n. t. χελιδόνιον, Herba ab hirundinibus appellata, quæ Græcè χελιδόνες dicuntur. Ea enim avium genere adveniente, nascitur, & discedente extinguitur. Ferunt etiam hirundines oculos pullis suis excæcatis ea herba restituere. Plin. lib. 8. cap. 27. & lib. 25. cap. 8. ¶ Chelidoniæ duæ sunt species, quarum major etiam hodie in officinis nomen retinet. [Gal. *Chelidoine, esclere.* Ital. *Celidonia.* Ger. Scheiwurtz oder groß Schwalbenkraut. Hisp. *Celidonia.* Polon. *Zl'ozwik, celidonia, iaskol'cze yele.* Vng. *Vere lovalja fü.* Angl. *Celidone.*] Minorem autem quòd strumis medeatur, quas Scrophulas nonnulli vocant, sive quòd strumosam habeat radicem, Scrophulariam appellant. [Gal. *Herbe aux escrouelles, aussi lens de prêtre.* Ital. *Fauosella.* Germ. Ein gattung des Steinbrechs beta/ so man herfür Gottes gnad. Hisp. *Scrof-laria menor.* Pol. *Maly rozkier.*] ¶ Chelidonia item vocatur Favonius ventus, à die sexto ante februarias idus, usque ad v. 1. calend. Martias: eò quòd iis diebus hirundines primùm conspici incipiant. Autor. Plin. li. 2. c. 47. ¶ Est etiam Chelidonia gemmæ nomen altera parte purpureæ, nigris interpellantibus maculis, altera hirundinis colorem referentis: unde & nomen accepit. De hac Plin. lib. 37. cap. 10. ¶ Item genus aspidis, ut Galenus autor est. ¶ Chelidonia præterea inter ficorum genera recensetur. Plin. lib. 15. cap. 18. & Colum. lib. 10: Purpureæq; chelidoniæ, pinguesq; mariscæ.

Chĕlĭdŏnĭæ, χελιδόνιαι νῆσοι, Stephano, duæ sunt insulæ contra Chelidonium Tauri promontorium, pestilentissimi aëris, quarum altera Corydela dicitur, altera Menalippea. Circa has insulas

Insulas anthias piscis maxima in copia capitur: ut est videre apud Plinium.

Chēlōnĭă χελωνία, Gemma est Indicæ testitudinis oculo similis, quam magorum vanitas tradidit linguæ impositam, futurorum divinationem præstare. Autor Plin. lib. 37. cap. 10.

Chēlōnĭdĭum, Vide CHELYS.

Chēlydrŏs. [χελυδρος. Gal. *Tortue de mer.* Ital. *Testudine marina.* German. Wasser oder Meerschneck. Hisp. *Galapago de la mar.* Polon. *Morski ślimak.* Vng. *Tengeri teknős béka.* Ang. *A tortois, a water snake.*] Est testudo marina. Nam χέλυς testudinē Græcis, & ὕδωρ aquam significat: quasi testudinem aquaticam dixeris. ¶ Sunt qui etiam pro ornamento muliebri accipi putent, cirantes illud Iuvenalis: donant arcana chelydros. Quo tamen in loco alii cylindros legere malunt.

Chēlys, f. t. [קשׂת *koppidh.* χέλυς. Gal. *Vne tortue.* Ital. *Testudine.* German. Schnecke. Hispan. *Galapago.* Pol. *Lutnia, ślymak, żabiarka.* Vngar. *Teknős béka, laut.* Ang. *A tortois or snake, a lute.*] Propriè est testudo animal, quamvis etiam pro instrumento musico accipitur, quod & Latini testudinem appellant. Nā ex testudine prima facta est cithara à Mercurio, cōsumpta jam carne, sed superstitibus nervis. Ovid. ad Pison. Pulsatur manibus Phœbea chelys. Canona chelys, Seneca.

Chēlōnĭum, n. s. [χελώνιον. Gal. *La couverture & coquille d' vne tortue.* Ital. *La scorza di sopra la testoggine.* Germ. Die Schal oder das Hausslin des Schnecken. Hisp. *La cobertura del galapago.* Pol. *Skorupa od ślimaka, item żabiarka.* Vng. *Béka teknőd.* Ang. *The shell of a tortois or snaile.*] Bud. Testudinis tegumentum est. Nam testudinem Græci χελώνην appellant.

Chemites, sepulchri species ebori similis, in quo Darium conditum ferunt.

Chemosis, oculorum morbus, quando ex tumore vehementi utræq; palpebræ convertuntur, ut vix liceat connivere, & album supra nigrum attollitur ac rubescit.

Chēnălōpēcēs, χηναλώπηξ, ex anserum sunt genere, quibus pro cibis lautionibus utuntur Britanni. Vide Plin. lib. 10. cap. 22. Est autem nomen κατὰ συγκοπὴν ἐκ χηνὸς καὶ ἀλώπεκος: hoc est, ex ansere & vulpe compositum: unde & Vulpanserem Aeliani interpres transtulit. Anserem enim specie, vulpem calliditate refert. Aquilæ & felis injuriam facilè propulsat. Aucupi ad nidū accedenti obviam prodit, ut interim pullis elabendi spatium præbeat. Vide Aelian. lib. 15. cap. 51.

Chēnĭscus, m. s. χηνίσκος, Latinis anserculus est. [Pol. *Gąsiatko.* Vng. *Ludacskaszár.*] Vnde & puppis extremum, quod ornatus gratia ad anseris similitudinem effictum erat, Chenisci appellarunt. Apuleius: Puppis intorta chenisco. Lucian. in eo dialogo, qui πλοῖον, ἢ εὐχαί inscribitur: Ὡς δὲ ἐπέμενε μὲν ἡμῖν ἐκεῖνος ἐφίστασθαι κεκοσμημένος χρυσοῦν χηνίσκον ἐπικείμενον κατὰ τὴν πρῴραν ἐπιφανῆ ἐπιστρέφοντα τὸν τράχηλον καὶ τὸν ἔξω τῶν κεραιῶν ἐπιβεβηκότα τὸν ἐν τῷ στόματι λόφον κινοῦντα καὶ τὸν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τῶν κεκλῶν τῶν ὑψηλῶν τῶν ἐν τῷ ἐπιστίῳ κειμένων. Hoc est, Vt verò ipsa quidem puppis paulatim assurgit inflexo aureo chenisco ornata (hoc est, inflexa, atque aureum anserculum supernè habens impositum) è regione autem æqua proportione prora prominet in anteriorem partem longè porrecta, cognominè navi deam Isidem videlicet utrinque additam habens. Idem in veris narrationibus: Ὡς τὸν χηνίσκον τὸν ἐπὶ τῇ πρῴρᾳ χρυσοῦν ἐφορῶν ἐπιστρέφοντα καὶ κινοῦντα. Hoc est, Chenisicus enim (sive anserculus) qui ad puppim erat, repentè alis plaudere cœpit & clangorē edere. Formam chenisci, vide apud Bayfium de re navali.

Chēnŏbŏscĭon, pen. prod. χηνοβοσκεῖον, Locus ubi anseres alitq; id genus nantes volucres aluntur. [Polon. *Korzyiągęsły, ptak.* Vng. *Lúd, kis récsy tarto to.*] nam χὴν, χηνὸς, anser dicitur. Columb. lib. 8. cap. 14: Qui verò greges nantium possidere studēt, chenobosciis constituant.

Chenŏmȳchŏn, Herba ad cujus aspectum expavescunt anseres: alis nominibus Nyctegretum dicitur, & Nyctilops, eò quòd noctibus luceat. Vide Plin. lib. 21. cap. 11.

Chēnŏpŭs, dis, m. t. [χηνόπους. Pol. *Gęsia noga.* Vng. *Lud láb.*] Latinè anseris pes dicitur: quo nomine dicta est & herba, quę habet effigiem anserini pedis. Plin. lib. 11. cap. 8: Ceras ex omnium arborum, satorumque floribus confingunt, excepta tamicę & chenopode.

Chēnŏtrŏphĭă, æ, pen. prod. [χηνοτροφεῖα. Pol. *Pokarmi ptaszęcie pokarm.*] Nantium volucrum aviaria.

Cheramides. Genus lapilli pretiosi, qui (ut Strabo libro ultimo refert) in Mauritaniæ campestribus nascitur. Plin. lib. 37. cap. 10: Cheramides eadem esset, quam Ostraciten vocant, nisi quòd hanc ceruleæ interdum bullæ cingunt.

Cheredranon, Hippuris apud Dioscor. lib. 4. ca. 49. [German. Rameschwanz.]

Chĕrsŏ. A' quibusdam appellatur Raphanus sylvestris, quem Latini Armoraciam appellant. Vide Ruell. lib. 2. cap. 123.

Chernites, χερνίτης, Lapidis genus est ebori simillimi, in quo defunctorum corpora condebantur. Plin. lib. 36. cap. 17. Minor est autem conservandis corporibus, nec absumēdis cheronites ebori simillimus, in quo Darium conditum ferunt.

Chersinŏ, æ, f. p. Genus est testudinis terrestris in ardissimis Asiæ desertis roscido humore vivens. Autor Plin. lib. 9. ca. 10.

Chersydrŏs, χερσύδρος, Serpens qui tàm in terris quàm in aquis moratur: nam componitur ex χέρσος terra, & ὕδωρ aqua, quasi vivens in terra & in aqua. [Polon. *Wąż wodnoziemny.*]

Cherydra, χέρυδρα, propriè terræ ruina sive fissura, quam aqua pluvia, torrens, aut terræmotus efficit.

Chrā terra, χρῶν γῆ. [Polon. *Biała glina.* Vng. *Gőrbe fehér.*] Terra est albida, sive cineritia, Samiæ similis, quæ cutem erugat, totumq; corpus amabili coloris bonitate commendat. Autor Diosc. lib. 5, cap. 101.

Chia ficus, sive Chia absolutè, σῦκον χῖον. Fici species est, grato quodam sapore palatum pungens, viniq; veteris, salisq; saporem referens. Mart. lib. 7:

Infanti melimela dato, fatuasq; mariscas:
Nam mihi, quæ novit pungere, Chia placet. Idem lib. 13:
Chia seni similis Baccho, quem Setia misit:
Ipsa merum secum portat, & ipsa salem.

Chĭlĭăs. [אלף *eleph.* χιλιάς. Ang. *The number of a thousand.*] Numerus qui mille continet. Chilia enim mille à Græcis dicitur.

Chĭlĭărchŭs, m. s. Qui mille hominibus præest. [שר אלפים *sar alaphim.* χιλίαρχος. Gall. *Colonnel de mille hommes.* Ital. *Colonello di mille fanti.* Ger. Ein Herr oder Hauptmann vber tausent. Hispan. *Capitan de mil hombres.* Pol. *Rotmistrz nad tysiącem ludu.* Vng. *Ezer ember elöt igaz, ezer vitéz hadnaggya.* Angl. *A capitane over a thousand.*] A' Græcis tamen scriptoribus, quoties de Romanorum militia sermo est, Chiliarchus accipitur pro Tribuno militari: quemadmodum in civitate Demarchus, δήμαρχος, pro Tribuno plebis: nam autore Ioseph. ordo in Romanorum militia hic erat: ut milites ad Centuriones, illi ad Tribunos, quos illi *Chiliarchos* vocant, manè convenirent saluratum. Hecatontarchi autem dicebantur Centuriones, qui centum militibus præerant. Pentecosiarchi, qui quingentis. Decarchi qui & à Latinis Decuriones, qui decem militibus præerant.

Chĭlĭŏphȳllŏn, χιλιόφυλλον, Herba est quæ notioribus nominibus Achillea, & Militaris herba, σφονδυλή, dicitur. Chiliophylli nomen accepit à multitudine foliorum.

Chĭlĭŏdȳnămĭs, [χιλιοδύναμις Dioscoridi. Pol. *Tysiąc sił zioła.*] Chiliodyname Plinio, Herba est quæ alio nomine Polemonia dicitur, à regū certamine, qui ejus inventionem sibi cèrtatim vēdicaverūt. Chiliodynamis autē à Cappadocibus nominata est, ppter varios in medicina usus. Vide Plin. l. 25. c. 6.

Chĭlŏnēs, χίλωνες. German. Der gros Lefftzen hat. Pol. *Wargacze.* Vng. *Nyakas, nagy ajakú.* Angl. *Which hath great lippes.*] Quibus immodica sunt labra, quæ & à Latinis Labeones dicuntur: nam χεῖλος Græcis labrum est.

Chĭmăstrum, n. s. [χίμαστρον. Polon. *Sukonia podszyta, dol'ma na zimę.* Vng. *Téli paraszt ruha, kosok szőrkmány.* An. *A winter garment, a frieze or furred garment.*] Vestis est rusticorum qua hyeme utuntur, διὰ τὸν χειμῶνα, quod nobis sonat hyemare.

Chĭmĕrĭne. Aizoum minus apud Diosc. lib. 4. cap. 92.

Chĭmĕrĭnŏs, pen. corr. χειμερινός, Græcis idem est quod hybernus, sive hyemalis. [Ger. Wintertich. Polon. *Zymni.* Vng. *Téli.* Ang. *Belonging to winter.*] Martialis de Eariro:

Si daret autumnus mihi nomen, Opotinos essem.
Horrida si brumæ sydera, Chimerinos. ¶ Hinc Capricorni Tropicus, ad quem accedente sole, dies brevissimi fiunt, à Græcis *Chimerinos* appellatur: quemadmodum & à nobis *Brumalis.* Plaga quoque Australis habitabilis, à Cosmographis Chimerine appellatur. Duæ enim sunt plagæ orbis habitabiles: quæ à nobis incolitur, ἡμερινὴ nominatur: altera quam incolūt Antichthones. Chimerine, à nobis Hyemalis: quę quòd ad Austrum deflexa sit, Australis quoq; nuncupatur, quum nostra Septentrionibus supposita est.

Chĭragrā, pen. corr. [χειράγρα. Gal. *Douleur & goutte aux mains.* Ital. *Gotta di mano.* Germ. Das zipperle der Henden. Hisp. *Gotta, dolencia de las manos.* Polon. *Łama nie reckach.* Vngar. *Kézgyöny.* Angl. *The goute in the handes.*] Morbus articularis, manus infestans. Martial. Sed nil patrono porrigit, hæc chiragra est.

Chirager, & Chiragricus, [χειραγρικός. Ang. *That hath the goute in the fingers.*] Qui chiragram patitur.

Chirembolum. [χειρεμβολον. Pol. *Zegłarzyna ne sterników kierunie.*] Vlpian. in l. 3. Naut. caup. stabul. Quanquam ipse vel navicularius, vel magister id faciat, quod Græci χειρεμβολον appellant. Significat hæc vox manus immissionem, ut Alciatus in parerg. refert, qui arbitratur χειρεμβολον, dici signum quod magister in prora sedens dat, quum nauta imperat, ut aliquid faciant, seu aliquem recipiant. Verùm quum hęc vox à se nusquam alibi secta sit, admonet amplius quærendum.

Chĭrĭdōtŭ, f. p. [χειριδωτὸς. German. Ein Rock mit langen Ermeln biß auff die Finger. Pol. *Kołszyca.* Vng. *Hosszú ujú ruha.*] Tunica prolixa ultra brachia manus operiens. Alio nomine Macrochira

Macrochira dicitur. Vnde Scipio Gallo homini delicato objecit, quòd cum chiridota tunica: id est, manicata accubuerit. Has vestes Plautus vocat manulcatas. ¶ Dicta est autem chiridota, ἀπὸ τῶν χειρῶν: hoc est, à manibus quas tegebat.

Chirographum, [חותם chotham χειρόγραφον. Gal. Escrit, signé ou cachetté de sa main, seing manuel. Ital. Scritto di mano. Germ. Ein Handtschrifft. Hispan. Escriptura de propria mano. Pol. Cirographo, własnie. Vn. Kezirás. An. My own handwriting.] Est quod nostra manu perscripsimus in fidem alicujus. Asconius scribit Chirographa dici, in quibus tantùm quæ gesta sunt scribi solent. In syngraphis etiam contra fidem veritatis pactio venit, & non numerata pecunia, aut non integrè numerata pro temporaria voluntate hominum scribi solet. Iuven. Vana supervacui dicunt chirographa ligni. Cicer. 3. de Natur. deor. Id quoque L. Labienus fecit quũ chirographum sex primorum imitatus est.

Chirographārĭus, adjectivum: [Pol. Tenktori dłużny chirographem w ręku.] ut Debitor chirographarius, qui suo chirographo scripsit se debitorem in codice. Vlpian. in l. Si ut certo. §. Idem denique. ff. Commodati. Si tibi codicem commodavero, & in eo chirographarium debitorem tuum cavere feceris, &c. ¶ Item Chirographarius creditor dicitur, qui sibi chirographo cavit. Paulus in l. pen. de privileg. credit. Respublica creditrix omnibus chirographariis creditoribus præfertur. Opponuntur autem hi creditores iis qui hypothecarii dicuntur. ¶ Dicitur etiam chirographaria pecunia, quæ sine pignore ex chirographo debetur.

Chirogylius, m. f. echinus terrestris, ut apud Levit. cap. 11.

Chirōmantĭa, [χειρομαντεία. Pol. Gieyes na ręk. ich prorocztwo. Ang. Palmestrie, telling of fortune by lines in the hand.] In manibus divinatio, quæ ex lineatum, quæ in manibus sunt, inspectione fieri solet, à μαντεία & χεὶρ.

Chirōnĭŏn, [χειρώνιον. Ger. Ein kraut/gemeinlich Rhaponticum genennt.] Tertium panacis genus, ab inventore Chirone Centauro ita dictum, folium lapatho simile, florem aureum, radicem parvam habens. Plin. lib. 25. cap. 4. ¶ Est præterea Chironium herba eadem cum centaurio majore: ita dicta à Chirone Centauro, qui ea curatus esse dicitur, quum Herculis arma pertractando telum in pedem decidisset. Vide suprà in dictione CENTAVREA.

Chirōnĭ Vitis, [χειρώνιος ἄμπελος. Pol. Czernika.] Herba est similacis foliis, claviculis suis arbores vitis modo conscendens, pro semine acinos habens uvæ modo dependentes, initio herbaceos, postea nigricantes, radice foris atra, intus buxei coloris. Alio nomine Vitis nigra, ἄμπελος μελαινα appellatur. Vide Plin. lib. 23. cap. 1.

Chirōnōmus, m. f. [χειρονόμος. Gal. Ioueur de morescques, ou celuy qui apprent à mouuoir les mains & à faire la cõtenance. Ital. Giuocatore di mano, dauzatore di moresche con menare di mano. Germ. Der im tanz mit den Henden wunderbare vnd vielerley bossen treibt. Hisp. El que danza por personajes. Pol. Plesiarz. Vng. Tarpsolói kézhányás. Ang. A morrisbe dancer.] Propriè qui inter saltandum manibus gesticulatur: quanvis etiam ad reliqui corporis gestus transferatur. Iuven. Satyr. 6. Chironomum Ledam molli saltante Batillo, Tuccia vesicæ non imperat. ¶ Inde χειρονομεῖν Græcis idem est quod manibus gesticulari cujus verbi participio usus est idem Iuven. Satyr. 3.

Structore interea (nequa indignatio desit)
Saltantem spectas, & χειρονομοῦντα volanti
Cultello, donec peragat dictata magistri
Omnia, nec minimo sanè discrimine refert.
Quo gestu lepores, & quo gallina secetur. Vbi χειρονομοῦντα dixit, quasi manibus gesticulãtem, & certo quodam manuum gestu escas dividentem.

Chirōnōmĭa, f. p. [χειρονομία. Gal. Science de faire gestes des mains, moresques. Ital. Moresche con menare di mano. German. Das seitzam bossen treiben mit den Henden/oder ein abentheuriger bossechtiger tanz. Hispan. Danza por personajes. Polon. Plesiy. Vng. Tarpsolói kézhányás. Ang. The art of playing morrisbes.] Manuum gesticulatio inter saltandum, vel saltationis quoddam genus, quod manuum gesticulationem habebat adjunctam: cujusmodi olim fuit Pyrrhica. Quint. libro 1. cap. 19. legem gestus interpretatur: à χὴρ manus, & νόμος lex: sunt enim manuum motus quidam præscripti, quibus saltantes utuntur: quod potissimùm in Græcorum usu fuit. Apud Romanos autem, integris adhuc urbis moribus, saltatio in solo theatro exercebatur, & maximè pyrrhica.

Chirothēca, f. p. [בית ידים beth jadhaim. χειροθήκη. Gal. Gant. Ital. Guanto. German. Handschuh. Hisp. El guante. Pol. Rękawica. Vngar. Kesztyű. Ang. A glove.] Manuum vagina, quæ etiam Manica sive manutheca, & manipulus dici solet. Cic. in Philip. Solet enim citò ipse accipere manicas. Græci etiam Dactyliothecam vocant.

Chirūrgus, m. f. [χειροῦργος. Gal. Chirurgien. Ital. Cerusico. German. Ein Wundarzet. Hispan. Chirurgiano, que cura con manos. Pol. Rańwierz. Vng. Borbély, czirulikus. Ang. A surgeon, a chirurgion.] Medicus vulnerarius, à manuum operatione sic dictus. Martial. lib. 2. Chirurgus fuerat, nunc est vespillo Diaulus.

Chirūrgĭcus, a, um, χειρουργικός. ut Ars chirurgica, Instrumentum chirurgicum.

Chirūrgĭa, f. p. [χειρουργία. Gal. Chirurgie. Ital. Chirurgia. Germ. Die Kunst der Wundarzney. Hispan. Aquella arte de curar con las manos, chirurgia. Polonicè, Vmieiętność rańwierstwa. Vng. Borbélyság, czirulikosság. Ang. The art of surgerie.] Licet nomen generale sit ad omnem artem, quæ actionem habet manuum cũ cognitione conjunctam: propriè tamen dicitur de ea parte medicinæ, quæ sectione, vel ustione, aut alia quavis ratione, quæ manu administretur, morbos curat. Cicero ad Attium. Sed ego diæta curari incipio, chirurgiæ tædet. ¶ Eadem & Chirurgice appellatur. Celsus in proœmio lib. 1. Medicinæ. Isdemq; temporibus in tres partes medicina diducta est, ut una esset quæ victu: altera quæ medicamentis: tertia quæ manu mederetur. Primam Dietaticen: secundam Pharmacoticen: tertiam Chirurgicen Græci nominaverunt. ¶ Chirurgia est scientia medicinæ altera pars, quæ per consuetas tum incisiones, tùm adustiones, & quæcunque alia manu fiunt, humana corpora restituit. Chirurgia quum sit vetustissima, magis tamen ab illo parente omnis medicinæ Hippocrate, quam à prioribus exculta est: deinde posteaquam deducta ab aliis, habere professores suos cœpit, in Aegypto quoque exerce, Philoxene maximè autore, qui pluribus voluminibus hanc partem diligentissimè comprehendit: Gorgias quoque & Sostratus & Hieron & Apollonii duo, & Hammon. Alexand. multiq; alii viri, singuli quædam repererunt. Ac Romæ non mediocres professores, maximeq; nuper Tryphon pater & Evelpistus, & ut ex scriptis eorum intelligi potest, eruditissimis magis quibusdam in melius mutatis, aliquantum rei disciplinæ adduxerunt. Ex Celso.

Chlāmȳs, ydis, f. t. [מעיל meiil. χλαμύς. Gal. Mantea ou cape, habit de gendarme au temps passé. Ital. Sopraveste militare. Germ. Ein Kriegskleidung. Hispan. Vestidura redonda como manto. Pol. Zołnierska szata. Vng. Kurta mente, kurtá köntös. Ang. A cloke or a spanish cappe, a man of warres habite.] Propriè vestis militaris, pallio brevior multò, ac strictior. Virgil. 8. Aeneid. ipsa agmine Pallas In medio chlamyde & pictis conspectus in armis. Plautus: Puer cape chlamydem, & da pallium. Idem adenatum militis ait opus esse chlamyde, machæra, & petaso. Similiter Iul. Pollux inter apparatus militares numerat chlamyda. Iureconsulti verò inter vestimẽta puerilia numerant chlamydes. A' Numa Romanorum rege chlamydem repertam Suidas autor est. Quidam deducunt à χλαίειν, tepefacere.

Chlāmȳdātŭs, adjectivum, Qui est chlamyde indutus. [χλαμυδωτός. Polon. Wrzącznika szyte obliczone. Vng. Kurta mente. Ang. That weareth a spanish cappe or cloke.] Plaut. in Pseud. Quo hic homo chlamydatus est? aut unde est? aut quem quærit?

Chlāmȳdŭlĭ, diminut. [χλαμύδιον. Vng. Kurta mente ke. Ang. A little cloke with a hoode, or spanish cloke.] Idem: Tũ sume chlamydulam.

Chlænĭ, æ, χλαῖνα, f. p. Vestimenti genus, quod palliis, hyberno præsertim tempore, superinducbatur. [Polon. Kożuszek. Vng. Szuba.] Latinis Læna appellatum. Vnde natum est apud Græcos proverbium: εἰς ἡμέρας χλαῖναν ἀπολέσας, εἰς νύκτα μὴ κεφαλὴν ἔχων τὶς πάλαι κεφαλᾶς χρῆσιν. Hoc est. Aestate lænam deteris. In eos dici solitum qui alieno tempore rebus necessariis abutuntur. ¶ Dicta est autem Chlæna, ut putatur, ἀπὸ τοῦ χλαίειν: hoc est, à calfaciendo, propterea quòd densitate sua & pondere gestantes calefaceret.

Chlorion, χλωρίων, Avis est lutei coloris, perpetuas cum corvo inimicitias exercens, altero alterius ovis insidiante. Vide Plin. lib. 10. cap. 29. & 74.

Chlorites, χλωρίτης, Gemma est herbacei coloris, quæ in scyllæ avis ventre inveniri creditur. Hanc Magi ferro includi iubent, tanquam ad prodigiosa quædam miracula utilem. Vide Plin. lib. ult. cap. 10.

Chŏă, sive Chus, χόα & χοῦς, Mensuræ genus fuit apud Graecos, Romanum capiens congium: hoc est, sextarios sex, sive amphoras Atticas duodecim. Vide Budæum de Asse.

Choaspites, χοασπίτης, Gemma est viridis, auri fulgore intermicante: ita dicta à Choaspi fluvio, in quo invenitur. Autor Plin. lib. 37. cap. 10.

Chœnīx, chœnicis, χοῖνιξ, Nomen mensuræ duos capiens sextarios. Hac mensura servis olim frumentum in cibum admetiebantur domini. Vnde Pythagoreum ænigma est: Super chœnice non sedendum: hoc est, per inertiam & otium alienũ cibum non esse sectandum, sed sua quenque industria sibi vitæ necessaria debere parare. ¶ Chœnix, quæ & major libra apud Athenienses vocatur, fuit mensura tritici, quãtum quisque uno die comederet: pendebat earum drachmas CL. hoc est,

hoc est, VII & XX. uncias Græcas: nostra autem mensura sesquilibram. Ejus Chœnicis dimidium drachmarum LXXV. libra seu libella dicebatur, cujus fit mentio in l. judices. C. de Episc. aut qua jubent Imp. Honor & Theodos. duas libellas & Chœnicem victualis substantię custodiris præstari.

Chœnicion, χοινικιον, Instrumentum est chirurgorũ, quo minora osticula extrahunt. Latini Modiolum vocant. Cels. lib. 8. cap. 3: Exciditur verò os duobus modis: si parvulum est, modiolo, quem χοινικιον Græci vocant: si spatiosum, terebris.

Choerades, [χοιρὰδες. Gall. *Escrouelles.* Ital. *Scrofole.* Ger. Kropff. Hisp. *Lamparones.* Pol. *Sasyl, gruczoi.* Vng. *Merige.* Ang. *The kings evill.*] Nihil aliud sunt quàm indurati adenes in collo præcipuè, in alis, & inguinibus nascentes: Latino vocabulo Serumæ appellatæ. Choerades autem dictæ videntur, ἀπὸ τῶν χοιρῶν hoc est, à suibus, qui hoc malo peculiariter infestantur.

Cholas, Lapis est ex genere smaragdorũ, quem Iuba tradit in Arabia ædificiorum ornamentis includi, referente Plin. libro 37. capite 3.

Chŏlĕra. choleræ, f. p. [Gall. *Cholere.* Ital. *Colera.* Germ. Ein trancknut die von der Gallen her kompt. Hisp. *El humor colera.* Pol. *Kolera, albo, choroba żółcowa gorzko, jęcą cynpaca.* Vng. *Sir.* Ang. *Cholere.*] Morbi genus est præcipitis, in quo & vomitus, & dejectio simul fiunt: Cornel. Cels. libro 4. capit. 11: Primò facienda est mentio choleræ, quia commune id stomachi atq; intestinorum vitium videri potest. Nam simul & dejectio & vomitus est, præterq; hæc inflatio est: intestina torquentur: bilis suprà infraq; erumpit, primùm aquæ similis: deinde ut in ea recens caro lota esse videatur: interdum alba, nonnunquam nigra & varia. ¶ Accipitur pro bile, χολὴ. Lamprid. Alexander, inquit, Cæsar judices, qui furtorum fama laborassent, si casu aliquo viderent: commotione animi & stomachi coleram evomebat.

Chŏlĭambi, χωλίαμβοι, Qui & Scazontes dicũtur, dicti quasi claudi jambi. Græci enim χωλὸν claudum dicunt. Versus sunt Iambici trimetri, nihil aliud à rectis Iambicis distantes, quàm quòd in quinta semper habeant jambum, in sexta verò spondæum.

Cholopæon. Abrotonum, apud Diosc. lib. 5. cap. 27.

Chŏm. f. atis, neut. gen. [מוגה *folelah.* χῶμα. Pol. *Grobelia.* Vng. *Thöö.* Ang. *A dicher, a fence.*] Agger, sive tumulus. Budæus in Pandectas: Chomata sunt aggeres, qui terra aggesta facti sunt, quibusq; Nili aqua coërcetur. Vlpia. de extraor. crim. l. Saccularii: In Aegypto qui chomata rumpit.

Chondrŏs xiphoides, χονδρὸς ξιφοειδὴς. A' medicis appellatur corpus quoddam cartilagineum, quod ab extremo pectoris osse dependet, ventriculi orificio superiori respondens: ita dictum quòd acuminatum sit, & gladioli figuram quodammodo imitetur.

Chŏndrŏs. [בר *bethail.* χόνδρος. Gall. *Cartilage, tendron, ou tendrillon.* Ital. *Cartilagine, tenerume, come è quel de l'orecchi.* Ger. Knörpelbein. Hisp. *Tenilla.* Pol. *Chrząstek.* Vng. *Porczogó.* Ang. *The gristle.*] Græcis est pars similacis, in corpore animalis, ex semine generata, mediam inter ossa & carnem duritiem obtinens, quam Latini cartilaginem vocant.

Chondrosyndesmon, vocant constitutionem illam, quæ est ex ligamentis & cartilaginibus in homine. Gal. 1. de Temperamentis à fine.

Chŏrămos, appellant utrosq; linguæ sinus & cavitates.

Chŏrăgĭum. Choragus, Choraules. Vide CHORVS.

Chŏrămnæi, χορομνοῖοι. [Pol. *Szczigerze.* Vng. *Erdei embelik.*] Geous quoddam hominum sylvestre in Perside, tantæ velocitatis, ut cervos comprehendant cursu. Steph.

Chŏrdŭs, da, dum, Quod serotina fœtura natum est: [עסון *hatsiph, ishon.* Pol. *Pepsi pl od.* Vng. *Wöb vtan születtöt.*] ut Chordi agni, qui post tempus debitum nascuntur: quos vulgus vocabulo inde deducto, *Chordiscos* vocat. Varr. lib. 2. de Re rust. cap. 1: Dicuntur agni chordi, qui post tempus nascuntur, & remanserunt in vulvis intimis: vocant χόρδους: inde Chordi dicti. Plin. li. 8. cap. 47. de ovibus loquens: Gerunt partum diebus CL, postea concepti invalidi: Chordos vocabant antiqui post id tempus natos. ¶ Dicitur & de hominibus unde plerique serius nati, Chordorum cognomen traxerunt. ¶ Vnde Chordi cujusdam Cremeris meminit Suetonius: item alterius Iulius Capitolinus in vita Gordianorum. Quintilianus quoq; lib. 1, à diligenti præceptore exigit, ut nominum origines curiosè scrutetur: cujusmodi sunt Agrippa, Opiter, Chordus & Posthumus. ¶ Transfertur & ad inanimata: unde Chordum fœnum dicitur: quod autumno secatur. Colum. lib. 7. cap. 3: Aliquot autumnali fœno, quod Chordum vocatur. ¶ Sic & Chorda frumenta dicuntur, quæ serò maturescunt. ¶ Apud plerosque animadvertimus Cordum scribi sine aspiratione: quæ tamen scriptura repugnat etymo, quòd paulò antè è Varr. adduximus.

Chŏrdă, dæ, f. p. Funiculus in instrumento musico, fides. [יתר *jéther.* χορδή. Gall. *Corde à instrument de musique.* Ital. *Corda de gli instrumenti musicali.* Ger. Ein seitten. Belg. Een snare. Hisp. *Cuerda.* Pol. *Struna.* Vng. *Hür.* Ang. *A chorde in a musicall instrument or a string.*] Cic. 3. de Orat. Nam voces, ut chordę, sunt intentæ, quæ ad quenq; tactum respondeant, acuta, gravis, cita, tarda, magna, parva. Ovid. 5. Metam. Calliope querulas prætentat pollice chordas, Atq; hæc percussis subjungit carmina nervis. ¶ Eadem oberrare chorda, proverbialiter dicuntur, qui vel in simili re crebriùs peccant, vel culpam eandem iterum atq; iterum committũt. Horat. in Arte poët. -& citharœdus Ridetur, chorda qui semper oberrat eadem.

Chŏrdăpsŭs, m. f. [χορδαψός. Gall. *Iliaque passion.* Ital. *Dolor di visciere, di fianco.* Ger. Die Krancknit des trummens in den därmen. Hisp. *La colica dolencia.* Pol. *Swierzbiacka we wnatrz.* Vng. *Has tekeris, bél fájás.* Ang. *Torment or gripping of the entrailes.*] Morbus est intestinorum, quem Latini ab ilibus Iliacum vocant. Eadem etiam ratione à Græcis χορδαψὸν vocatur, παρὰ τὴν χορδὴν ἰλίου ita enim intestinũ vocant, quod peculiariter hoc morbo infestatur.

Chordum. Vide CHORDVS.

Chŏrēa, reæ. Choraules. Choreuma. Vide CHORVS.

Chŏrĭambŭs, m. f. χορίαμβος, Pes ex prima & ultima productis, duabus medius brevibus: ut filiolis. Dictus Choriambus, quod ex choreo: hoc est, trochæo, constet, & jambo.

Chŏrĭŭs, sive Choreus, χορεῖος, Pes, qui alio nomine dicitur Trochæus, constans ex duabus syllabis, prima longa, & secunda brevi: ut Musa.

Chŏrŏbātēs, [χοροβάτης. Pol. *Zorawna.* ad studnia.] pen. cor. Est regula longa circiter pedes XX, quę habet transversaria aquarum librationibus dicata, ut est videre apud Vitruv. libro 8. capite 6.

Chorocitharista, Chorodidascalus, Choroستates, Vide CHORVS.

Chorodanon. Spondylon apud Diosc. lib. 3. cap. 88.

Chorroci, interpretantur furores.

Chortos, ti, m. f. χόρτος, gramen in cõmune significat, sed præcipuè fœnum.

Chŏrŏgrăphĭa. f. p. χωρογραφία, Regionis alicujus particularis descriptio. Geographia verò, est totius terrarum orbis descriptio. ¶ Hinc fit Chorographus, regionis alicujus descriptor.

Chors. chortis, f. t. Varro. [Ger. Ein hof in einem hauß/ein eyngezeundter oder eingemauerter Meyerhof.]

Chortalis, & Chortale, pen. prod. ut Gallina chortalis, Colum.

Chŏrŭs, ti, m. f. [חוג *machol.* χορός. Gall. *L'assemblee des danses.* Ital. *Coro, multitudine di quelli che cantano ouero saltano.* Ger. Ein viele deren die singen oder tanzen. Hisp. *Corro, companna de personas que dancan ò bailan.* Pol. *Zgromadzenie tanieczniey, albo śpiewaczę.* Vng. *Kar.* Ang. *A companie of dancers.*] Propriè multitudo est canentium, aut saltantium. Nam multorum vocibus, & concentu constat, ut Seneca & Macrobius tradunt. Et apud priscos ex servis symphoniacis comparabatur. Vnde apud Iureconsultos libro 3. de Legatis: Si chorus legatur, perinde est ac quasi singuli homines legati sint. ¶ Et à χορὸς (secundum Platonem libro 2. de Legibus) quæ est lætitia, deducitur. Festus à corona derivat, habetq; primam correptam. Virg. 6. Aeneid. Il la chorum simulans, ovantes orgia circum Ducebat Phrygias. Vbi Servius: Chorum: hoc est, multitudinem in sacra collectam. Idem 1. Georg. Omnis quam chorus, & socii comitantur ovantes. Vbi rursus Servius: Chorus propriè est coævorum cantus atque saltatio. ¶ Transumitur & ad res incorporeas, sumiturq; pro consentienti rerum aliquarum multitudine. Cicer. 3. Offic. Potest igitur quicquam utile esse, quod sit huic talium virtutum choro contrarium? Hieronymus ad Damasum scribit: Chorum esse musicum instrumentum ex simplici pelle, cum duabus cicutis æreis, quod per primam inspiratur, & per secundam sonus emittitur. ¶ Inertium chorus, ἀργόνεκρος χορός. De cœtu lascivientium dicebatur. ¶ In alieno choro pedem ponere, εἰς ἀλλότριον χορὸν πόδα τιθέναι: est sese miscere negotiis alienis, & aliorum sibi vẽdicare partes. Extra chorum saltare, ἐκτὸς χορὸν ὀρχεῖσθαι, dicitur qui dicit aut facit à re quã proposuit alienum aliquid. Etenim qui choros agunt, certis limitibus, certisq; numeris adstricti moventur, ut liberum nõ sit quo libet evagari.

Chŏrăgĭum. gii, n. t. [χορήγιον. Gall. *Le lieu où est l'equipage des ieuneurs de farces, comedies ou tragedies, leur ornement ou apparel.* Ital. *Ornamento, apparecchio da representare comedie ò tragedie.* Germ. Das ist / der pran / oder die rüstung / zu einem tantz oder schawspel. Hisp. *Cierto instrumento para la dancia.* Pol. *Miesce do gry albo tanca sprawiane.* Vng. *Játek ruha tartó ház, farsáng ruhá tartó ház.* Ang. *Stuff where with the places of interludes ar adorned.*] Propriè ædificium amplum post scenam, unde promebantur omnia ad ludos necessaria. Vitruv. lib. 5: Post scenam porticus sunt constituendæ, uti quum imbres repentini ludos interpellaverint,

rint, habeat populus quò se recipiat ex theatro: choragiaq; laxamentum habeant ad chorum parandum, uti sunt Porticus Pompejanæ. ¶ Festus Choragium interpretatur ipsum scenicum instrumentum, quo scena instruitur & apparatur: cujus præfectus dicitur Choragus, χορηγός. Plautus in Trinummo: Ipsa ornamēta à Chorago hæc sumpsit suo periculo. ¶ Transfertur item Choragium ad quemlibet alterius rei apparatum. Autor ad Heren. lib. 4: Aut aliquod fragile falsæ choragium gloriæ comparetur. Apul. lib. 5. de Asin. Iama feralium nuptiarum miserrimæ virgini choragium struitur. ¶ Dictum Choragium à verbo Græco χορηγέω, quod est suppedito, subministro.

Chŏrāgŭs, gi, [χορηγός. Gall. *L'entrepreneur de ieux publiques, celuy qui fournit tout, & mene la danse.* Ital. *Ci a cura degiuochi publici, chi mena la danza.* Ger. Der ein offm spyel oder tanz fürhet/ vnd regiert. Hisp. *El guiador de corro, ò danca.* Pol. *Sprawca tanca albo gry.* Vng. *Iátzek mester.* Ang. *A setter forth of players, a leader of the daunce.*] Dux chori & suppeditator instrumenti ludicri, & expensarum, inquit Budæus. Plautus in Persa: Sed πόθεν ornamenta? T. abs chorago sumito. Suetonius in Augusto:

Quum primùm istorum conduxit mēnia choragum,
Sexq; deos vidit, Mallia sexq; deas.

Chŏraŭles, vel etiam Choraula, com. t. [חלל *chalil.* χοραύλης. Gal. *Celuy qui sonne de la flevste aux ieux, menestrier qui fait dancer au son de la flevste.* Ital. *Suonatore de instrumenti come piffari.* Ger. Ein Spyelmañ/der zu dem tanz pfeifft. Hisp. *El que tanne enel corro ò en la danca.* Pol. *Gracz do tanca pszkaiacy.* Vng. *Hegedős, muszikás.* Ang. *A minstrell, piper, or fluter.*] A choro & tibiis dicti sunt, qui modulantur ad choros, vel qui in choro fistulas inflant. χορὸς nanq; chorum, & tripudium significat, αὐλὸς verò fistulam, seu tibiam: unde Chorauliæ dicti, quod tibris ad choreas canūt. Martial. lib. 11: Non sit quum citharœdus aut choraules. Plin. lib. 37. cap. 1: Præterquam limeniam choraulem, multisq;, fugientibusq; uti solitum. Apuleius: Erat quidem juvenis satis corpulentus, choraula doctissimus. Iuven. Satyr. 6: Accipis uxorem de qua citharœdus Echion, Aut Claphyrus fiat pater, Ambrosiusq; choraules. ¶ Choraules monumentarii, μνημειῶται αὐλητοί, sunt tibicines qui ad sepulchra defunctorum canebant, quales prisci *Sicionas* vocāt, qui apud sitos: id est, defunctos canunt.

Chŏraŭlā, [χοραύλα. Pol. *Piszkanie.*] appellatur ars tibicinū. Vnde Strabo culpat Ptolem. Aegypti regem, quòd præter alia flagitia etiam choraulam exercuerit.

Chŏrēā, rcæ, f. p. [מחולה *mecholah.* χορεία. Gall. *Dance.* Ital. *Ballo.* Germ. Ein tanz. Hisp. *Danca ò baile.* Pol. *Tanieczs.* Vng. *Tánczs.* Ang. *A dance where many dance together.*] penultima indifferente, à χορεύω, salto, pro ipsa saltatione usurpatur. Virg. 6. Aeneid. Pars pedibus plaudunt choreas & carmina dicūt. Idem: Immemores nostri festas duxēre choreas.

Chŏrēutēs, χορευτής, Quilibet ex choro vocatus.

Chŏrēumā, [χόρευμα. Ang. *Dancing and singing together.*] à Platone vocatur canticum, quod à choro canitur & saltatur.

Chŏrōcĭthārīstæ, [חלל *chalil.* χοροκιθαρισταί. Gall. *Chantres ou menetriers qui chantent, ou sonnent aux danses.* Ital. *Quelli che cantano, & suonano in coro.* Germ. Die an den tänzen die harpffen schlahen. Hisp. *Los tannedores de corro ò danca.* Pol. *Do tanca na harffach grayacy.* Vng. *Karba, sokasag kórbi hegedoib.* Ang. *Minstrelles or singers to dancers.*] Qui in choro citharizant: sicut psallo citharistæ qui psallunt: id est, canunt ad citharam. Suet. in Domit. Certabatur etiam prosa oratione, Græcè, Latineq; ac præter citharœdos chorocitharistæ quoque & psallocitharistæ.

Chŏrōdĭdāscălŭs, li, χορεοδιδάσκαλος. Gal. *Maistre de cœur ou de la chapelle.* Ital. *Maestro di coro.* Ger. Ein Spytmeister/der die Personen der spyls unterhält/ vnderweyser. Hisp. *Maestro de danca.* Pol. *Sprawca na komedy.* Vng. *Kar mester, kar igazgato.* Ang. *Master of the company of dancers.*] Magister est chori Aristoteli & Platoni. Budæus.

Chŏrōdĭdāctēs, [χορεοδιδάκτης. Pol. *Tenktori gacsina spiewanie.* Vng. *Kar igazgato, kantor, korala.*] Chori præceptor est, quem vulgus *Intonatorem* vocat, qui scilicet chorum symphoniacum moderatur.

Chŏresis, f. t. χόρεσις. Latinè usus dicitur. Vnde χορεσίζειν, abusio.

Chrestŏn, [χρεστόν. Ger. Wegwart/ oder zame Endivia. Pol. *Podrozpuk, natwrot.* Vng. *Czicsora, katang koro.*] quòd circum agat se cum sole, ut ortum ejus manè spectet, & ejus iter ad occasum usque etiam nubilo die sequatur. Intubi erratici species, quæ Aegyptio nomine *Chichorium*, Romano *Ambubeia* appellatur. Chreston appellatur ab insigni utilitate, teste Plin. li. 20. capite 8.

Chriā, [χρεία. Germ. Ein schöner Spruch hübscher reden/ vnd auch herrlicher Thaten.] Est commemoratio alicujus dicti vel facti, vel utriusq; simul celebrem habens demonstrationem: ut Isocrates dicebat: Virtutem radices amaras, fructus verò dulces. Est autem una ex quatuor exercitationibus, quas Fabius Grammatico tractandas præcipit. Aphthonius in Progym. definit χρείαν hoc modo: χρεία ἐστὶ λακωνικόν τι μνημόνευμα ἐπί τινι ἢ πρόσωπον ἢ πρᾶγμα ἐπιφερόμενον: hoc est, Chria brevis est commemoratio, commodè ad personam aliquam relata. ¶ Chriæ usum & genera latiùs exequitur Cælius Rhodig. lib. 26. cap. 27: Dicta Chria, quòd maximè sit utilis & necessaria: χρεία enim & usum & necessitatem significat.

Chrīsmā, ătis. [משחה שמן *schimen mischchah.* χρῖσμα. Pol. Krzyno, pomazanie. Vng. *Kenet.* Ang. *Oyntment or anoynting.*] Vnguentum sive unctio: à verbo χρίω, ungo: unde & CHRISTVS, χριστός, unctus.

Chrĭstĭānus, De homine Christiano sic præclarè D. Hieronymus loquitur: Nihil (inquit) Christiano felicius, cui promittitur regnum cœlorum: nihil laboriosius, qui quotidie de vita periclitatur: nihil fortius, qui vincit diabolum: nihil imbecillius, qui à carne superatur. ¶ Lactantius Christianos vocat immortalitatis candidatos, lib. 6. Instit. cap. 18. in fin.

Chrōmātā, n. t. χρώματα. Pol. Oszloby. Vng. *Szinek, ékesség.*] Præter vulgatam illam apud Græcos significationem, qua colores denotantur, quæ propriè visus sunt objecta, etiam accipiuntur pro ornamentis & luminibus artium, qui & colores à Latinis appellantur. ¶ Vnde Chromaticum melos ab antiquis dicebatur una ex tribus Musicæ partibus, quæ ob nimiā mollitiem infamiæ nota non caruit: quam tamen Agathon tibicen in primis amplexus fuisse traditur. ¶ Chromatani, inquit Cornutus, in Satyr. 4. Persii, dicuntur colorati, vel qui toto die in arena sunt vel sole. Antiqui enim ungebantur, & in sole erant, ut oleum corpus imbiberet. Vnde Iuven. libro 4. Satyr. 2: Nostra bibat vernum contracta cuticula solem, Et gigantā togam.

Chrōmbŭs, Genus piscis est, cujus tres enumerantur species, Cyprinus, Chalcis, & Cobio. Plin. lib. 32. cap. 11.

Chrōmĭs, apud Plin. li. 32. cap. 11. Piscis est in aqua nidificans.

Chrōnĭā, orum, χρόνια, Saturni festa.

Chrŏnĭcā, orum, neut. gen. [דברי הימים *dibre hamaim.* χρονικά. Gall. *Chroniques, annales.* Ital. *Cronica, annali.* Ger. Chronicken/ Cronicken. Hisp. *Cronica ò historia de tiempos.* Pol. *Kronika, księga maiaca wsobie sprawy potomne.* Vng. *Kronica, historia widbrend tartósa.* Ang. *Chronicles, histories of things done from yeare to yeare.*] non Chronica, cæ, (ut indocti usurpant) Annales, sive historiæ, temporum memoriam conservantes, quibus scilicet res gestæ, servato temporum ordine digerantur. ¶ Invenitur & Chronicus, ca, cum. Gell. libro 17. capite 21: Excerpebamus ex libris, qui Chronici appellantur, quibus temporibus floruissent Græci, simul atq; Romani viri. ¶ Chronici, qui de temporibus scribunt. Plin. libro 35: Quod & ipsius Timagoræ carmine vetusto apparet, Chronicorum errore nō dubio.

Chrŏnĭsmŏs, as, [התמהמה *hitmahmah* אחר *achor* χρονίζω. Pol. Potrzegam. Vng. *Mulatozok naplok.*] Græcum verbum idem significans quod moror, subsisto, & ex itinere identidem quiesco. Quo verbo usus est Lucret. lib. 2: Et satiati agni ludum, blandeq; chronissant.

Chronologia, χρονικὴ sive χρονολογία, an sit pars quoq; philosophiæ, consule Bibliand. in suæ Chronologiæ principio, ubi hanc quæstionem latiùs disputat.

Chrŏnŏs. [עת *heth* זמן *zemán* χρόνος. Gall. *Temps.* Ital. *Tempo.* Ger. Die zeit. Belg. Den tyt. Hisp. *Tiempo.* Pol. *Czas.* Vng. *Idö.* Ang. *Tyme.*] Latinè tempus dicitur. Cicer. 2. de Natura Deor. Saturnum autem eum esse voluerunt, qui cursum & conversionem spatiorum, ac temporum contineret: qui Deus Græcè idipsum nomen habet: χρόνος enim dicitur, qui est idem χρόνος id est, temporis spatium. Hinc factus est locus fabulæ: Cronon, hoc est, Saturnum, filios suos devorare, & eosdē rursus evomere: qua nihil aliud significatur, quàm temporis successu omnia gigni & rursus consumi.

Chrȳsālĭs, dis, χρυσαλίς. Erucæ genus est ex rore nascens, quæ rupto cortice, cui includitur, fit papilio. Vide Plinium lib. 11. capite 23.

Chrȳsānthĕmŏn, χρυσάνθεμον, Genus est anthemidis sive chamæmeli, luteis per ambitum foliis à leucanthemo distinctum, de quo separatim agit Dioscorides lib. 4. meminit Chrysanthemi & Plin. lib. 26. cap. 8.

Chrȳsāspĭdēs, [χρυσασπίδες. Pol. *Zolnierze swietne vbrani.*] Appellati sunt milites armati clypeis auro cælatis.

Chrȳsēlĕctrum, χρυσηλεκτρον, Electri species in colorem luteum declinans: de quo Plin. lib. 37. cap. 4.

Chrȳsēndĕtŏn, pen. cor. [χρυσένδετον. Pol. *Kubek pozłocisty.* Vng. *Aranyas vitatos pohar.*] Vasis genus aureis crustis illigatum. Martial. libro 6: Si videre potes miseri chrysendeta Cinnæ.

Chrysippea, æ, Herba à Chrysippo inventore dicta: cujus meminit Plin. lib. 26. cap. 9.

Chrysiceptrum.

Chrysceptrum, chamæleon albus, Dioscorid. libro 3. capite 9.

Chrysites, χρυσίτης, Gemma est in Aegypto nascens, quæ alio nomine Philogynos dicitur, ostreæ similis Atticæ. Plin. lib. 37. cap. 10. Numeratur etiam Chrysites inter genera lapidis mortuorum à Plin. lib. 36. cap. 22.

Chrysitis, χρυσῖτις, quæ dicatur docet. Plin. lib. 33. cap. 6. his verbis: Fit (ωμῶν) in hisdem metallis & quæ vocatur spuma argenti, genera ejus tria, optima, quam Chrysitim vocant: secunda, quam Argyritin: tertia, quam Molybditin. Et plerunq; omnes hi colores in isdem tubulis inveniuntur. Probatissima est Attica, secunda Hispaniensis, Chrysitis ex ipsa vena fit: Argyritis ex argento: Molybditis plumbi ipsius fusura, quæ Puteolo fit rude & nomen habet. ¶ Est item Chrysitis herbæ genus, quæ alio nomine Chrysocome appellatur: de qua vide paulò pòst in dictione CHRYSOCOME.

Chrysoberilli, χρυσοβήρυλλοι, Berylli quidam pallidiores, sed colorem aureum fulgore præ se ferentes. Est autem Beryllus gemma proxima smaragdis. Plin. lib. 37. cap. 5.

Chrysitis, Mercurialis, Diosc. lib. 4. cap. 202.

Chrysocolis, [χρυσοκόλλα. Pol. Marumé.] A' quibusdam vocatur herba, quæ notiore nomine Parthenium appellatur. Est autem ex iis nomenclaturis quæ inter notha Dioscoridis à doctioribus rejiciuntur.

Chrysocarpum, χρυσόκαρπον, Hederę species est, ab aureo acinorum colore sic appellata. Autor Plin. lib. 16. cap. 34.

Chrysocolla, [χρυσοκόλλα. Ger. Bergrün.] Humor qui in Metallis per venas defluit, crassescente limo, rigoribus hybernis, usq; in duritiam pumicis: laudatissima est in ærariis metallis: proxima in argentariis: tertia in aurariis: detertima in plumbariis. In omnibus autem iis metallis fit & cura, multùm infrà naturalem illam, immissis in venam aquis leviter hyeme tota, usque in Iunium mensem, deinde siccatis in Iunio & Iulio: ita ut planè intelligatur, nihil aliud esse chrysocollam quàm venam putrem. Nativa autem ab hac duritia multùm distat, quam lateam vocant. Tingitur tamen & factitia herba quadam, quam lateam appellant, ut nativam ementiatur. Hęc autem duo genera in usu sunt pictoribus. ¶ Est tertium Chrysocollæ genus, quod aurifices sibi vendicant ad glutinandum aurum: unde & nomen accepit. Temperatur autem Cypria cerugine, & pueri impubis urina, addito nitro. [Gall. Colle à souder d'or, borax. Ital. Borrat. Ger. Burile, mit welchem die Gold schmit ibten. Hisp. Borrax à attincar. Pol. Borax kierum y' ornicis lenus. Vng. Glit, arany glit. Ang. Gold soulder wher with gold is soulded.] Vide plura de hac re apud Plin. lib 33. cap. 5.

Chrysocome, f. p. [χρυσοκόμη. Pol. Parsjęzydio.] Herba est, quæ alio nomine Chrysitis appellatur, Latinam appellationem non habens, palmi altitudine, comantibus fulgore auri coryphis, radice nigrâ, ex austero dulci, in petrosis opaciq; nascens.

Chrysocomis, pen. corr. [χρυσοκόμης. Pol. Złotowłos. Vng. Arany haiu.] Comas aureas habens: quo nomine dictus Apollo, à fulgore radiorum, quæ comæ sunt Solis aureæ.

Chrysogonum, χρυσόγονον, Herba est folio querno, flore comantis verbasci, radice rapi, vehementer intùs rubente, foris nigra: quæ trita & imposita cum accto, muris aranei morsibus auxiliatur. Autor Diosc. lib. 4. cap. 46. Nomen autem accepit ab aurei seminis colore.

Chrysolachanon, χρυσολάχανον Dioscoridi, herba est eadem cum amplice. [Gall. Herbe nommée arrosbe, ou bonnes dames. Ital. Arnella, trapola, ripola. Germ. Wude mutten/ Schetfmitten. Hisp. Arnedo. Pol. Labada.] Plin. verò lib. 27. cap. 8. duo facit Chrysolachani genera: unum in pinetis nascens, lactucæ simile: alterum flore aureo, & foliis oleris.

Chrysolampis, χρυσόλαμπις, Lapillus in Aethiopia nascens, noctu ignei coloris, licet die pallescat. Plin. lib. 37. cap. 10.

Chrysolectrum, Vide CHRYSELECTRVM.

Chrysolithus, [ברקת bariketh, χρυσόλιθος.] penultima cor. Lapis preciosus, aureo nitore translucens: χρυσὸς aurum, λίθος lapis, quasi aureus lapis. Ovid. 2. Metamorphos. Per juga chrysoliti, positæq; ex ordine gemmæ. Vide Plinium libro 37. capite 9.

Chrysoma, atis, [χρύσωμα. Pol. Posłorka. Vng. Fül mutuelt arany.] Græci vocant, quod nos aurum factum, quod scilicet in vasi, aut alium usum laboratum est.

Chrysomallos, χρυσόμαλλος, Epitheton est arietis illius, quo Phryxus trans Hellespontum vectus est: ab aureo nimirũ vellere, quod illi Poëtarum fabulæ tribuerunt. Nam μαλὸς vellus significat, sive lanam.

Chrysomela, [χρυσόμηλα. Pol. Morelki. Vng. Bisalma.] Mala sunt ex genere cydoniorum, ad auri colorem inclinata, & incisuris quibusdam crispata: eadem, ut opinor, cum iis quæ Virgilius Aurea mala appellat. Vide Plinium libro 15. capite 11.

Chrysoplysium, Bud. [Ger. Die kunst Gold zu weschen.]

Chrysoplytes, [Ger. Goldweschen.]

Chrysos, piscis aurei coloris, cujus Ovidium in Halieuticis meminisse autor est Plin. lib. 32. cap. 11. Sunt qui suspicentur eundem esse, quem nunc Auratam dicimus.

Chrysopastus, [χρυσόπαστος. Pol. Złotem posypani.] Auro asperius: πάσσω enim spargo significat.

Chrysoprasius, pen. corr. χρυσόπρασος, Gemma est ex genere topaziorũ, à porracea viriditate nonnihil in aurum declinãs: πράσον enim Græci Porrum vocant. Inde Prasinus color id est, porraceus. Vide de hac gemma Plin. lib. 37. cap. 8.

Chrysospermon, χρυσόσπερμον, A' quibusdam appellatur herba, quæ notiore nomine Sempervivum majus appellatur.

Chrystulion, Psylleum. Diosc. lib. 4. cap 73.

Chrysulca, Aqua illa est, qua mixta metalla dicuntur. Vulgò Aqua forte: cujus vim ignorasse veteres colligit Alciat. ex Vlpiani verbis in l. Idem Pomponius scribit veritus sed si diduci. de ret. vend.

Chus, χοῦς, sive Choa, Genus mensuræ humidorum apud Atticos, Romanum congium capiens, nempe sex sextarios, sive cotylas Atticas duodecim. Bud.

Chymus, [χυμὸς. Pol. Pokarm obrzeciony fie wkrew.] quanvis apud Græcos quemvis succum significet, à medicis tamen peculiariter accipitur pro massa sanguinea, quæ fit in hepate ex chylo è ventriculo per mesenterium attracto, quę deinde exactiùs in venis excocta, & per earum orificia ad universas corporis partes delapsa, vertitur in illarum alimentũ, instauratq; quod à calore naturali fuerat dissipatum.

Chytra, [סיר sir דוד dudh שרר parier. χύτρα. Gall. Vn pot. Ital. Pentola. Ger. Ein haf. Hisp. La olla. Pol. Garnec otrzych negaich, kesl'ek. Vng. Fazek. Ang. A posnet or kettel.] & Chytron, vel etiam Chutron, Latinè olla. Inde Chytropus, odis. Olla quæ habet pedes, vel instrumentũ ferreum, super quod olla apud ignem collocatur. [χυτρόπους. Gall. Pot à trois pieds. Ital. Pentola con i piedi. Ger. Ein dreifaß. Hisp. Olla con sus pies para cozer. Pol. Drisfuss.] Cato: Vbi in Chutra fervescerit id lotium, sub sellam supponito pertusam.

C ante I.

CM. In notis antiquorum, centum millia. CIC. Cicero. C.I.C. Caius Iulius Cæsar. C. IIIIN. Cubitus tres inveniens. CS. CIPP. Cippus: id est, terminus, ut ad tertium cippum, seu lapidem. CIV. Civis vel civitas. C.IV. Causa justi. C.IIIIV.P. cubitos duos inveniens plumbum.

Cibale, Cibarium, Cibo, Vide CIBVS.

Cibórium, n. f. κιβώριον. Dioscorides interpretatur utriculos quosdam in faba Aegyptia (quam & Colocasiam vocat Plinius) vesparum favis similes, in quibus fabæ sunt bullarum modo emergentes. Idem & Cibotium appellari testatur, quasi seminiolum: propterea quòd feratur faba hæc indito in madentem glebam semine, licq; in aquam projecto. Habet autem faba Aegyptia folia latissima, petasi, sive galeri similitudine, quibus Alexandrini pro poculis & catinis utebantur, testibus Plin. lib. 20. cap. 15. & Strabone lib. 17. ¶ A' quorum etiã similitudine Populi quoddam genus Cibotium, sive Cibotium vocari autor est Athenæus. In qua etiam significatione usus est hac voce Horat. lib. 2. Carm. Ode 7: Oblivioso lævia Massico Cibotia exple.

Cibus, m. f. Omne id quo vescimur. [אכל ócbol מזון mazón. ἐδωδή, βοσκή. Gall. Viande. Ital. Cibo. Ger. Speis. Belg. Spuse cos. Hisp. Ceio, mantenimiento, manjar. Pol. Pokarm, zadl'a. Vng. Etek. Ang. Meat, food, sustenance.] Donatus cibum distinguit à victu, quod Cibus etiam delicatis præbeatur: Victus in parvis, aridisq; alimentis constitutus sit. Ter. in Andria: Lana ac tela victum quæritans. Idem in Eunucho: Viden' otium & cibus quid facrat alienus? Ibidem: Cibum nonnunquam capiet cum ea. ¶ Deorum cibus, θεῶν τροφή. De prælautis epulis dicebatur, propterea quòd Homerus fingit deos nectare atque ambrosia victitare, nec ob id unquam senescere. Sueton. in Nerone. ¶ Cibum in matellam ne immittas, πάντα τὰς ἀκοὰς μὴ ἐμβάλλειν. Interpretatur Plutarchus: Ne sermonem urbanum immittas in animum hominis improbi. Nam oratio cibus est animi: is corrumpitur & putrescit si in animum infyncerum inciderit. ¶ E' flamma cibum petere. Terent. in Eunuch. dixit in parasitum, pro quidvis cibi causâ pati ac facere.

Cibo, as, Cibum infero, alo, nutrio. [האכיל heechil מזן. Gall. Nourrir, faire de viande, bailler à manger. Ital. Nodrire, cibare. Ger. Speisen. Hisp. Criar y mantener. Pol. Karmić. Vng. Etni adok, etetni, táplálom. Ang. To feede.] Colum lib. 6: Arq; ea genera, quæ intra septa villæ cibantur, ferè persequuti sumus.

Cibaria, orum, Alimenta non modò hominum, verùm etiam quorumvis animalium. [מאכל maachál. βρῶσις, τροφή. Gall. Nourriture, viande, pension, desserte, vivres. Ital. Nutrimento, cibo. Ger. Allerley speis der leuten vnd des Viechs. Hisp. Mantenimiento, cena. Pol. Pokarmy wszelakie. Vng. Etek, eledel. Ang.

Meat, food, sustenance.] Cic. ad Attic. lib. 6: Respondi me non instituisse iis dare cibaria, quorum opera non essem usus. Cicer. pro Sext. Ros. Anseribus cibaria publicè locantur. Cato de Re rust. cap. 60: Bubus cibaria annua in juga singula lupini modios cxx. *Gre.*

Cĭbārĭŭs, Quod ad cibum pertinet. [τρόφιμος, τροφός. Gall. *Appartenant à nourriture, bon à manger.* Ital. *Cosa che appartien al cibo.* Ger. Das der Speiß zugehörig ist. Hisp. *Cosa de mantenimiento.* Pol. *Pokarmowy.* Vng. *Etekhöz valo.* Ang. *Pertaining to meate.*] Macrob. lib. 3. Satur. Sylla mortuo, Lepidus Consul legem tulit & ipse cibariam. Cato enim sumptuarias leges, cibarias appellat. ¶ Cibarius panis, ἰσοσίτιος ἄρτος Ægineta, dicitur panis secundarius, qui fit ex farina secundaria ex qua flos antè excussus est. Cornelius Celsus libro 2. capite 17: Firmius est triticum quàm milium: idipsum quàm hordeum, & ex trunco firmissima siligo: deinde similа: deinde cui nihil ademptum est, quod ἀσύνεκρον Græci vocant. Infirmior est ex polline: infirmissimus cibarius panis. Hæc ille. Cicer. libro 5. Tuscul. Cui cum peragranti Ægyptum, comitibus nō consequutis, cibarius in capsa panis datus esset, nihil visum est illo pane jucundius. [Gall. *Gros pain, pain de munition, pain bis duquel on n'a rien tiré.* Ital. *Pane grasso, secondario.* Ger. Rauch/schwarz Brot. Hisp. *Pan basto.* Pol. *Chleb domowy, powszedny.* Vng. *Fekete, korpas kenyér.* Ang. *Gray breade.*] ¶ Cibarium vinum pro ignobili. Varro: Potus meus vinum cibarium. ¶ Sic & cibarius homo, ab eodē dicitur pro sordido & plebeio, ait enim: Tuus frater cibarius fuit Aristoxenus. ¶ Cibarium oleum. Columel. libro 12. capite 50: Cavendum est itaque ne ex ea fiat oleum cibarium.

Cibātŭs, hujus cibatus, m. q. Idem ferè quod Cibus. [ἐδωδή, ἐδεστός, βιβρώσκω. Gall. *Nour riture, mangeaille.* Ital. *Cibo, refocamento.* Ger. Speisung. Hisp. *Mantenimiento, cruo.* Pol. *Karmie.* Vng. *Etek.* Ang. *Feeding, nourishing.*] Plin. Truncos quidem granissimo in cibatu habent. Plautus in Mil. Interclude inimicis commeatum: tibi muni viam. Qua cibatus commeatusq; ad te & legiones tuas Tutò possit pervenire.

Cibālĭs, & hoc cibale, Quod ad cibum pertinet. [ἐδώδιμος. Pol. *Zipni.* Vng. *Etekhöz valo.* Ang. *Belonging to food.*] Varro: Est enim lac omnium rerum, quas cibali causa cupimus, liquentium maximè alibile, & id ovillum, inde caprinum. Sic enim hactenus lectum est in omnibus quotquot videre contigit, Dictionarii hujusce editionibus: quum tamen in emendationibus Varronis exemplaribus, Cibi causa legatur, non cibali. Locus Varronis est de Re rust. lib. 2. cap. 11. quem ideo indicare visum est, ut & lectori diligentiæ nostræ fidem faceremus, & ne quippiam, animi potiùs nostri somnio, quàm opum orū exemplarium fide freti, videremur emendasse.

Cibicida, æ, Qui cibum cædit: hoc est, comedo, sive furco. Lucil. lib. 27: [Ang. *Which carveth meat.*] Vigiuti domi an triginta vel centum cibicidas alas. Ex Nonio.

Cibilla, æ, [Gall. *Table ronde.* Ital. *Mensa.* Germ. Ein Tisch auff dem man isset: Ein Schreibtisch. Hisp. *Mesa redonda.* Pol. *Stoł okrągły.* Vng. *Asztal, kerek asztal.* Ang. *A round table.*] teste Varrone lib. 4. de lingua Latina: Mensa erat scaria à cibis dicta, quæ primùm quadrata fiebat, & postea rotonda. ¶ Festus item Cibillam interpretatur mensæ rotundę genus: apud quem tamen Cillibam corruptè legi putaverim, pro Cibilla.

Cĭcādă, f. p. [τέττιξ. Gall. *Cigale.* Ital. *Cicala.* Ger. Ein Grillen das im Sommer auff den bewmen singt: Ein Heu schreck. Belg. Een Krecket. Hisp. *Cigarra o chicharra.* Pol. *Szyrszyk.* Vng. *Tsikk.* Ang. *A grasshopper.*] Insecti genus canorum, aculeatum quiddam habens in pectore, quo rorem lambit, nonnisi æstivis mensibus apparens: unde & Cicadam quidam dictam volunt, quasi citò cadentem: hoc est, evanescentem. Virgil. 3. Georg. Et cantu querulę rumpent arbusta cicadę. Idē Aeglog. 2: At mecum raucis (tua dum vestigia lustro) Sole sub ardenti resonant arbusta cicadis. Plin. li. 11. cap. 26, autor est, cicadam ex omnibus quæ vivunt, sine ore esse, pro eo aculeatum quiddam in pectore habere linguæ simile, quo rorem lambit, & pectus ipsum fistulosum, quo vocem emittit. Cicadarum autem duo genera: minores, quæ primæ proveniunt, & novissimæ pereunt: majores, quæ canunt, vocantur Achetæ. ¶ Cicadæ apem comparas, ἀνθρώπῳ ἀδικωτάτῳ συγκρίνεις. Convenit in res supra modum imparis, propiùs à quod cicada cùm major, tùm canora quum sit, non modò minuto corpusculo, verumetiam penè muta. Lucianus. ¶ Cicadis plenus, τέττιγος μεμεστωμένος. In gloriosos ac stultos olim dicebatur, aut obsoletis ac jam desitis utentes. Antiquitus enim Atticis mos erat, capillorum cincinnis aureas cicadas addere. ¶ Cicada vocalior, τέττιγος λαλίστερος. Dici solitum in hominem impendio garrulum aut admodum musicum: propterea quòd hoc insectum rore duntaxat vivens, cantu potissimùm delectetur.

Cĭcātrĭx, cis. f. t. Propriè, est signum vulneris obducti, quasi circa cutem, vel quasi occæcatrix. [אחוכה *arudah.* אלה. Gall. *Cicatrice, la marque qui demeure apres la playe.* Ital. *Il segno della ferita è piaga.* Ger. Ein wundmal/ ein schramm/ Ist ein zeichen eines verwachsenen wunden. Belg. Een littekem. Hisp. *Señal que queda de la herida.* Pol. *Szram, blizna.* Vng. *Seb hely, vak seb.* Ang. *The scarre of a wounde.*] Est enim callosa cato pro cute inducta, ubi hiatus vulneris, quod jam coivit, fuerat. Terent. in Eunuch. Neq; pugnas narras, neque cicatrices suas Ostentat. Cic. 7. Phil. Inculcatam tamē ipse plagam accepit, ut docet cicatrix. ¶ Hinc Cicatricare, teste Festo, pro eo quod est cicatricem ducere. ¶ Cicatrix refricari dicitur: quum dolor temporū spatio jam mitior, renovatur. Cicero in Rullum: Ne aut refocare obductam jam Reip. cicatricem videret.

Cĭcātrĭcōsŭs, Cicatricibus plenus. [κηκίδες. Gall. *Plein de cicatrices.* Ital. *Pieno di segni de ferite.* Ger. Voll wundmäleren. Hisp. *Lleno de señales de heridas.* Pol. *Szramowaty.* Vng. *Seb helyes, vak sebes.* Ang. *Full of scarres or gashes.*] Columel. de Arb. cap. 11: Tum etiam vitis minus cicatricosa fit. Quintil. lib. 4. capite 1: Turbari memoria, vel continuandi verba facilitate deficiat, cuiquam turpius: quum vitiosum proœmium possit videri, ut cicatricosa facies.

Cĭccum. Dicebant antiqui membranam tenuem, quæ est malo punico, velut cellularū discrimen. [Ger. Ein dünn häutlein / als in den Granatäpffeln zwischen den kernen. Pol. *Łupina w marancy.* Ang. *The thinne skinne of a pome garnate.*] Festus: Cicū mēbrana tenuis malorū Punicorum. Varr. li. 6 de ling. Lat.

Cĭcĕr, ris, ō. n. Genus leguminis. [κίκερι. Gal. *Pois chiches.* Ital. *Cece.* Ger. *Kicheren.* Hisp. *Garuanc.* Pol. *Wielki groch.* Vng. *Bagoly borsó, csicsor borsó.*] Plinius libro 18, capite 12: Cicera natura est gigni cum falsilagine: ideo solum urit, nec nisi madefactum priùs, seri debet. Vide ibidem plura ciceris genera. Horat. 1 Serm. Sat. 6. Inde domum me Ad porri, & ciceris refero laganique catinum. Idem in Arte poet. dixit: Ciceris & nucis emptor, pro infimæ sortis homine, deq; ima plebe quempiam significans.

Cicer arietinum, aliud à sativo vulgari. Vide Diosc. lib. 2. Plin. lib. 18. Theophr. lib. 9. Paul. lib. 6.

Cicer erraticum, serpillum.

Cĭcĕrĭ, n. f. p. [Gal. *Cicerole, vne sorte de poix ciches.* Ital. *Cicerola.* Germ. Schwartzichte Kicheren / grun erbs. Hisp. *La galgana, legumbre.* Pol. *Wyka.* Vng. *Lö lukk.*] Leguminis genus, à Cubitella inter pabula annumeratum, à cicercula solo differens colore. Est cum obsoletior & nigro propior. Græcis ἐρέβινθος dicitur, si Theodori versioni credimus: quanquam idem pro ochro nonnunquam & erviliam vertit.

Cĭcĕrbĭtă, Leonicenus dicit illam esse, quam Dioscorides Seuchon appellat.

Cĭcĕrcŭlă, æ, Leguminis genus ciceri non dissimile, sed minutius, inæquales angulos habens, veluti pisum. [ἐρέβινθος. Gall. *Cerce, pois cerce.* Ital. *Cicerchia.* Ger. Kleine kicheren. Hisp. *Cicerchia.* Pol. *Szpowica.* Vng. *Vadborsó, fergeborsó.*] Plin. lib. 18. capite 12. Est & Cicercula minuti ciceris, inæquales angulos habens veluti pisum. Columell. libro 2. capite 10: Cicerculа, quæ pisо est similis, mense Januario, aut Februario seri debet, loco, cœlo humido.

Cĭcĕrcŭlum, neutr. gener. Genus sinopidis. Plin. lib. 35. cap. 6. Species sinopidis tres, rubra, & minus rubens, & inter has media. Pretium optimæ in libras tredecim denarii. Usus ad penicillum, aut si lignum colorare libeat. Ejus, quæ ex Africa venit, octoni asses: Cicerculum appellant.

Cĭchŏrĭum, penult. producta, κιχώριον Dioscoridi. Herba est, quam alio nomine Intubum erraticum vocant. [חרוב מרור. Gall. *De la cichorée.* Ital. *Cicoria, radicchio.* Ger. Wegwart. Sonnenwirbel. Hisp. *Chicoria, yerba cuncida.* Pol. *Podrożnik, sałatnik.* Vng. *Katáng kaló.* Ang. *Wild succory or endyve.*] Plinius libro 20. cap. 8. Cichorium refrigerat in cibo sumptum. Idem lib. 19. cap. 8: Est & erraticum intubum, quod in Ægypto Cichorium vocant. Horatius dictionis hujus penultimam syllabam produxit: corrupit autem antepenultimam, perinde ac si apud Græcos κιχώριον scriberetur: Me (inquit) pascunt olivæ, Mercichoria, leveroq; malvæ. Posterior versus est Dactylicus, Acimantius, Acolecticus, constans duobus dactylis, & duobus spondæis. *Carm. 1. 31. ℣. 16.*

Cĭcĭ, [קיקיון *kikajon.* κύκειον, κυκεών. Pol. *Skopek mielky.*] Frutex est parvæ fici magnitudine, folia habens platano similia, majora tamen nigrioraq;, & majore lævore mollia: semen autem in racemis asperis, quod cortice nudatum recino vermi similе est: ex quo colligitur id, quod Ricinium oleum vocant, lucernarum luminibus, & emplastris utile. Ab hujus feminis similitudine Romani ipsum etiam fruticem Ricinum appellant, quemadmodum & Græci κροτῶνα. Vide Diosc. lib. 4. cap. 141. & Plin. lib. 15. cap. 7. Vulgus herbariorum hodie Catapuam majorem vocat.

Cĭcĭnus, a, um, adjectivum: ut, Oleum cicinum, κικινέλαιον Dioscoridi, quod & Ricininum appellari paulo ante docuimus.

mus. Plin. lib. 23. cap. 4: Oleum cicinum bibitur ad purgationes ventris cum parte caldæ mensura.

Cicina, (quod hic pro ave nocturna legebatur) Vide CICVMA.

Cicindelā, f. p. penultima producta. [κηρόλαμπις, Arist. Gall. *Ver au mouche luisante de nuict, au temps que les bleds sont meurs ou fiez.* Ital. *Musca picciola detta lucciola, cioè luce di notte.* Ger. Mucke oder töferle die zu nacht scheinen. Hisp. *Luciernega.* Pol. *Zlotnik, chrząszyk mocy świecący.* Vng. *Eyel rundókká bogaratska, villanczó.* Ang. *A globerd or glowworme.*] Genus muscarum, quod noctu lucet ignium modo, laterum & clunium colore: à Græcis λαμπυρίς dicta. Quidam Nocticulam, alii Nitedulam vocant. Non ante matura pabula, aut post defecta conspicitur: nunc pennarum hiatu refulgens, nunc compressu obumbrata. Ab hac lychnus pensilis, quem vulgò *Lampadem* vocant, Cicindela appellatur, quę nocte tota servatur accensa, & lampyridis instar lucet.

Ciconiā. Avis quæ serpentibus pullos nutrit, teste Plin. lib. 10. cap. 23. [חסידה *chasidhah.* κίκλαρος. Gall. *Cigongne.* Ital. *Cigogna.* Ger. Ein Storck. Belg. Een Ooievaer. Hisp. *Cigoenna.* Pol. *Bocian.* Vng. *Eszterag.* Ang. *A storke, a birde so called.*] Iuvenal. Satyr. 14: serpente ciconia pullos Nutrit, & inventa per devia rura lacerta. Ovid. 4. Metamorph. sumptis quin candida pennis ipsa sibi plaudat crepitante ciconia rostro. ¶ Quo etiam nomine ab Hispanis vocatur lignum rostratum, quo è puteis hauriri aqua solet: quod & *Telonem* agricolæ vocant. ¶ Item Ciconia mensuræ genus est, sive instrumenti, quo rustici uti solent in sulcis & fossis ducendis, ne qua pars aliis aut profandior esset, aut latior. Colum. lib. 4: Sed huic operi erigendo, quasi quandam machinam commenti majores nostri, regulam fabricaverunt, in cujus latere virga prominens ad eam altitudinem, qua deprimi sulcum oportet, contingit summam ripę partem. Id genus mensuræ *Ciconiam* vocant rustici. ¶ Ciconia etiam sannæ & irrisionis species est. Irrisores enim apud veteres digitis colligatis, & ad inferiorem partem inclinatis ciconinum rostrum formabāt, quod quum præsentarent post tergum nutantes, deridebant. Vnde Persius Sat. 1: O' Iane à tergo quem nulla ciconia pinxit.

Cicuma. æ, Avis est nocturna, teste Festo. [Pol. *Lielek.*] Cælius lib. 17. cap. 11. nycticoracem interpretatur.

Cicur. oris, pen. cor. adjectivum, Animal mansuetum: [מאו *lammàdh.* ἥμερος. Gall. *Apprivoisé, privé, qui hante avec les hommes.* Ital. *Animal di selvatico fatto domestico.* Ger. Zam, gewonnet. Belg. Zam. Hisp. *Cosa domestica, doméda y mansa.* Pol. *Oygl ukany, łaskawy.* Vng. *Szelid.* Ang. *Tame.*] ut Aper, cervus, leo, & quicquid cicurat: id est, mansuefieri potest. Quod enim à fero discretum est, id Cicur dicitur. Cicero 5. Tuculan. Earum ipsarum solivagas, partim congregatas, immanes alias, quasdam autem cicures, nonnullas abditas, terraq; tectas. ¶ Cicur ingenium dicitur mite, ac mansuetum. Varr. de ling. Lat. libro tertio.

Cicūro, as. Mansuefacio. verbum vetus, quod alio verbo dicitur Exarmo. [מאו *lammàdh.* ἡμερόω. Gall. *Apprivoiser.* Ital. *Domesticare.* Germ. Zam machen. Hisp. *Amansar los animales fieros.* Pol. *Oygl ukaie.* Vng. *Meg szelidítem.* Ang. *To tame, or to make tame.*] Varr. de ling. Lat.

Cicutā, pen. prod. f. p. [κώνειον. Gall. *Cigue, herbe venimeuse.* Ital. *Cicuta herba.* Ger. Schirling. Hisp. *La cicuta planta mala.* Pol. *Szwarcwald.* Vng. *Bábók.* Ang. *Hemlocke.*] Herba venenosa, teste Plinio lib. 25. cap. 13. caule viridi & geniculato, altior cæpe binis cubitis, in cacuminibusq; ramosa, foliis coriandri tenuioribus, gravi odoratu, semine anisio crassiori, radice concava, nullius usus: nam semini tantum & foliis refrigeratoria vis est. Cicutæ famam Athenienses auxerunt, succo eius capitali judicio damnatis necem inferentes. Iuvenal. Satyr. 7: hunc inopem vidistis Athenæ, Nil præter gelidas aulæ conferre cicutas. ¶ Est item Cicuta (ut Servius docet) in cannis calamisve, quod interceptum est inter duos nodos. Virgil. 2. Aeglog. Est mihi disparibus septem compacta cicutis Fistula.

Cicutaria, myrrhis Dioscoridi.

Cidāris. ris, penultima correpta. [צניף *tsaniph.* κίδαρις. Pol. *Zetta.* Vng. *Paryolat, sákosfa.*] Tegumentum capitis, quo Persarum reges peculiariter, utebantur, albis maculis in cærulei coloris fascia intermicantibus. Qu. Curtius libro 5: Cidarim regum capitis vocant insigne. Hieronymus item autor est, Hebræorum Pontifices cidari uti solitos, in qua Dei nomen habebant inscriptum.

Cidonium malum, idem quod cotoneum. [Pol. *Pigwa.* Vng. *Birsalma.* Ang. *A quince peare.*] Hinc Cidonium vinum, ex ejus mali succo confectum. Vlpian. de trit. leg. si quis. Cidonia, *inquit*, si qua alia sunt vina quæ non ex vinea fiunt.

Cieo, es, Cio, is, ambo civi, citum faciunt: sed à Cieo, es, fit Citum penultima correpta: à Cio verò producitur. Ovidius libro 1. Metamorph. Nec fruitur somno vigilantibus excita curis. Idem lib. 1. Trist. Accitus toties in genus omne joci. ¶ Et Cieo quidem significat turbare, commovere. [הביע *hebiah* הניע *henìah.* ἐξεγείρω, κινέω. Gall. *Provoquer, esmouvoir.* Ital. *Movere, turbare.* Ger. Bewegen/betrüben. Belg. Beweren. Hisp. *Mover, turbar y llamar.* Pol. *Zamecam, pobudzam.* Vng. *Ébl mozdítom, indítom, bevigatom.* Ang. *To stirre or raise up, to call or name.*] Virgilius 4. Aeneid. - tonitru cœlum omne ciebo. ¶ Cio verò, vocо proprié. Propriè autem dixi, quoniam Cire aliquando movere est: sicut & Ciere vocare, adeò ut alterum pro altero quandoque sumi posse videatur. Virgil. 6. Aeneid. Misenum Aeolidem, quo non præstantior alter Aere ciere viros, Martemq; accendere cantu. Columell. libro 7. capite 5: Cio, is, pro movеo: Nullo (*inquit*) tempore, & minimè æstate utile est, boves in cursum concitari: nam ea res cit alvum. Livius libro 1: Principes utrinque pugnam ciebant. Similiter à Cieo fiunt Concieo, & Excieo, & si qua sunt alia composita. Primùm significat commoveo vel convoco. Liv. Galli, quos prædæ populationumq; conciverat spes. Secundùm, foras moveo & excutio. A' Cio fit Excio, evoco. Statius libro 4. Theb. - suus excit in arma Antiqua Tityotha Deus. Accio sive Arcio: de quibus suprà, Pręcio, provoco, Percio, pulso, tango, percutio, valde commoveo. Concio, simul voco, congrego. Hinc Concio, onis, quod tria significat, autore Gellio: populum ipsum, qui ad audiendum convenit: orationem ipsam quæ coram multitudine habetur: & locum, sive suggestum, ex quo habetur oratio. A' Concio, Excio, Procio, rursus fiunt, Concito, Excito, Procito, frequentativa. Porrò quòd præterita & supina eadem amborum simplicium sunt, itemq; compositorum, orta est non parva interpretandi ea verba difficultas. Nam Cito, as, frequentativum est amborum primitivorum, Cio & Cieo: ideò aliquando vocito, aliquando frequenter moveo significat. Pro vocito, *invocamus.* Cicer. in Verr. Act. 4: Citatur reus, causa agitur. Pro crebrò moveo. Colum. libro 8: Ne immaturis herbis citetur alvus. Igitur non somniculosè spectanda sunt frequentativa, composita, præterita, participia; quoq; compositorum, ut quæ convocationis magis proprietatem habent à Cio, quæ verò motiones, è Cieo sumantur.

Citūs, m. f. Celer, velox, [מהיר *mahir, ἐξύς.* Gall. *Soudain, vite.* Ital. *Veloce.* Ger. Schnell/behend. Hisp. *Muy ligero.* Pol. *Prędky, wartky.* Vng. *Gyors.* Ang. *Swift, spedie.*] Liv. 6. bel. Pun. Eques citus ab Roma venit. Salust. Modò citus, modò tardus incessus ejus. ¶ Hinc Citior, citissimus. Plaut. Nullam ego rem citiorem apud homines esse, quàm famam reor. Citissimus omnium rediit. ¶ Est & Citus participium à Cieo, pro citatus vel agitatus. Virgil. lib. 8. Aeneid. Haud procul inde citæ Metium in diversa quadrigæ Distulerant.

Citō, adverbium. [מהרה *bimhèrah, ἐξύς, ταχύς.* Gall. *Tost, soudainement.* Ital. *Subito, tosto, presto.* Ger. Geschwind/bald/flugs. Hisp. *Presto o ligeramente.* Pol. *Prędko, schotnie.* Vng. *Gyorsan hamar.* Ang. *Hastelie spedelie.*] Terent. in Eunuch. Citò hunc deduci ad militem. Cicer. Vert. lib. 4: Quid ergo potissimùm scribam? quod velle te puto, citò me ad te esse venturum.

Citius, comparativum. [Pol. *Rychlei.* Vng. *Gyorsabban, hamarább.*] Terentius in Hecyra: Quame propter examinatum citiùs educi foràs. Virg. Aeneid. 1: Hæc ait, & dicto citiùs tumida æquora placat.

Citissimē, superlativum. [Vng. *Igen gyorsan.*] Plin. lib. 17. cap. 4: Citissimè ascias retundit.

Cito, as, p. frequentativum à Cieo, In jus voco, adesse jubeo, diem alicui dico, accuso. [קרא *karà.* καλέω, παρακαλέω, ἀγορεύω. Gall. *Appeller, hailler, faire assancer.* Ital. *Citare, chiamare.* Ger. Beruffen/citieren. Hisp. *Llamar.* Pol. *Pegwam, cituie.* Vng. *Be idézem.* Ang. *To call to iustice, to summond, to sett a day of compearing to iustice.*] Cicer. antequam iret: Non citatur reus audaciæ, sed virtutis reus citatur: id est, accusatur. Cicer. pro Cluent. Cognoscite nunc ita reum citatum esse illum, ut re semel atque iterum præjudicata, condemnatus in judicium venerit. Et in Vetrem 4: Citat reum, non respondet: citat accusatorem, citatus accusator M. Pacilius, nescio quo casu, non respondit, nō adfuit. ¶ Aliquando videtur poni pro laudare. Idem de Nat. deor. libro 1: Tu ipse paulò antè, quum tanquam Senatum Philosophorum citares, summos viros despere dicebas. ¶ Citare etiam, Incitare, provocare. [הביע הניע *hebiah, heniah.* παρορμάω. Gall. *Inciter, provoquer.* Ital. *Incitare, esmovere.* Germ. Bewegen/nötigen/treiben. Hisp. *Mover.* Pol. *Pobudzę, przymuszam.* Ang. *To stirre up, to auger or provoke.*] Cæsar 3. bell. civil. Protinusque equo citato, Larissam contendit. Livius libro 1. ab Vrbe: Age sanè omnes citatis equis advolant Romam. Columell. libro 8. Ne immaturis herbis citetur alvus. Alia composita sunt Concito, quod est ad iram provoco. Item Excito, suscito, *&c.*

Cītātus, participium, sive nomen ex participio, Acceleratus, vel citus, aut velox. [מהיר *mahir ἐξύς.* Gall. *Esmeu, hastè, amanti, legier, viste.* Ital. *Chiamato, citato, veloce.* Germ. Schnell/behend.

Hisp. *Llamado, ligero.* Pol. *Pobudzony, ochotny, szybky.* Vng. *Gyors, hamaria.* Ang. *Stirred or moved vp, speedie.*] Apuleius: Citato, non testudineo gressu. Liv. libro 8. bell. Pun. Citato gradu in hostem ducebant. Idem: Citato vadere equo. Liv. 7. bel. Pun. Nero ea nocte quæ sequuta est pugnam, citatiore quàm inde venerat agmine, die sexta ad stativa atq; ad hostem pervenit. Ibidem libro 2: Quàm citatissimo poterant agmine sese abripuerunt.

Citatim, adverbium, Celeriter, velociter. [באחרה *bimberab.* Gall. *Hastiuement, vistement.* Ital. *Presto.* Ger. Schnellig, eilig, rasch, weg, bald. Hisp. *Presstamente, presto.* Pol. *Hned, w kok.* Vng. *Gyorsan, hamarságal.* Ang. *Hastelie, speedelie.*] Hirtius de bell. Afric. Ipse cum expedita copia in eum locum citatim contendit.

Cilicium, cii, n. s. à Cilicibus populis dictum est, apud quos (ut inquit Varro 2. de Re rustica capite 11.) Cilicia primùm confecta sunt. [שק *sak.* κιλίκιον ἱδρῶτα. Gall. *Vne haire, vne cilasine.* Ital. & Hisp. *Cilicio.* Germ. Ein Kleid das aus Bockshar oder grisshar gemacht ist. Pol. *Wlosienna sakonia, gruba.* item *Wlosiana ka.* Vng. *Gúba.* Ang. *A cloth made of heare, a strayner.*] Cicero 5. in Verrem: Quam iste civitatibus frumentum, coria, cilicia, saccos imperaret. Fiunt autem ex villis hircorum atque capratum: adhibenturq; (ut Vegetius inquit) ad excipiendum impetum sagittarum. ¶ Asconius scribit Cilicia tecta esse ex pilis, in castrorum usum atque nautarum. ¶ Inde Cilicina vestis, quæ ex Cilicio est, vel ei similis. [κιλικία τὸ κιλίκιον ἢ τριχίνη ἐσθής. Gall. *Vne haire, vestement de poil de cheure ou de boue.* Ital. *Vestimento tessuto di pili di diuersi animali.* Germ. Ein härten kleid. Hisp. *Vestidura de pelos como de cabrasy otros animales.* Ang. *The kille clothe of heare.*]

Cilium, [κρόσσος. Gall. *La peau qui couure les yeux dessus & dessous ou les cligneux.* Ital. *Ciglio.* Ger. Die höhe oder der rand ob den augen. Belg. Een oogbraume. Hisp. *La pestaña o parpado del ojo.* Pol. *Rzęsy.* Vng. *Szemhéj, szemszőr.* Ang. *The eye lid.*] teste Plinio libro 9. capite 37: Antiqui vocaverunt extremum superioris genæ ambitum; unde & Supercilia. Genas autem intelligit Plinius folliculos quibus oculus integitur, & à quibus palpebræ: hoc est, pili dependent. ¶ Alii Cilia intelligunt folliculos ipsos quibus oculus integitur. Nam quas Græci vocant βλεφαρίδας. Theodorus Cilia vertit. Lactantius quoque de Opific. oculos ciliorum tegminibus occultatos scribit. ¶ Cilium (inquit Festus) folliculus, quo oculus tegitur: unde & Supercilium. Idem alibi: Supercilium dicitur, quòd super cilium situ est, integumentum oculi superius.

Cilibæ, pen. corr. Vide CIBELA.

Cilleo, Antiqui usurpaverunt pro moveo: [קדן *kanáti.* κινῶ. Gall. *Mouuoir.* Ital. *Mouere.* Ger. Bewegen. Hisp. *Mouer.* Pol. *Poruszam.* Vng. *Pillegatok, mozgatom.* Ang. *To moue.*] unde etiam Furcillæ appellatæ sunt. Autor Servius lib. 2. Georg.

Cillibantes, κιλλίβαντες, Instrumenta erant tribus pedibus fulta, quibus in bello, scuto imponebant fatigati: ut ex Aristophane annotavit Cælius lib. 8. cap. 16.

Cillibantum. Vide CYLIBANTVM.

Cilones. [κῶνοι. Pol. *Kokialki łomowie.* Vng. *Hozzá fűtt, lom vélt homlokúak.*] Dicti sunt quorum capita oblonga, & compressa sunt: vel quibus frons eminentior est, ita ut à dextra sinistraque recta videatur. Cicero in Sallust. Quicquid impudicorum, cilonum, particidarum, sacrilegorum, debitorum fuit in urbe, &c.

Cima. Vide CYMA.

Cimacia. Vide CYMATIA.

Cimeliarchium, Locus est, ubi reponitur thesaurus. Vnde Cimeliarcha, custos vasorum & aliarum rerum Ecclesiæ.

Cimex, m. r. Vermiculus est odore fœdus, ex ligno nascens, chartisq; & paleis. [κόρις. Ger. Ein Wantze. Belg. Een Wechluys. Pol. *Pluskwa.* Vng. *Palaczkférgy, szúnyocz.*] Martialis libro 11: Nec toga, nec focus est, nec cutus cimice lectus. Plinius libro 27. capite 9: Folia cimicem necant. Idem libro 29. capite 4: Veluti cimicum animalia fœdissimi, & dictu quoque fastidiendi natura, contra serpentum morsus, & præcipuè aspidum, valere dicitur.

Cimolia creta. Vide in Onomastico CIMOLIVS.

Cinædiæ, Lapilli qui inveniuntur in cerebro cinædi piscis, maris habitum colore præfagientes. Plin. lib. 37. cap. 10.

Cinædus, cum æ, diphthongo. [קדש *kadhésh.* κίναιδος, πόρνος, κόρρος. Pol. *Niewieściapuch, ten który się mężowi w łóżku.* Vng. *Az mely gyermekkel természet ellen élnek, fajdalmai gyermek.*] Qui muliebria patitur παρὰ φύσιν τὰ ἀφροδίσια. Catullus Epigramm. 22: Cinædus mollior cuniculi capillo, vel anseris medulla, vel mola mollicella. Gellius: Nihil interest, quibus membris cinædi sitis posterioribus, an prioribus. ¶ Alii Cinædos, quasi pudore vacuos appellant: κενὸς enim vacuus, αἰδὼς pudor. Alii interpretantur saltatores, vel pantomimos, ἀπὸ τῆς κινήσεως, quod libidine omnibus anteirent, qui choros ducebant, & omnia agilitate se exercerent. Hos alio vocabulo Petaurista vocant, eò quòd saltibus levioribus moverentur: ut nulla dubitatio in corpore videretur. Plautus in Aul. in fustibus sum mollior magis, quàm ullus cinædus. ¶ Cinædus etiam genus piscis, de quo Plinius lib. 32. cap. ult. Cinædi, inquit, soli piscium lutei, ubi lege pro soli toti ex authoritate Athenæi. Pinnæ est marinus saxatilis, totus luteus, excepto dorso, quod purpurascit, mænis figura similis, μαινίδι ἐοικὼς dictus Aristoteli ob indivisas spinas.

Cinædus, cis, ea, cum, pen. corr. adjectivum κινήδικος. Plautus in Sticho: Lepidam & suavem cantationem aliquam occipio Cinædicam.

Cinædior, in comparativo. [Pol. *Więcej niewieściapek.* Vng. *Sodomai gyermek.*] Catullus in Epigram. de Varicone: Hic illa ut decet cinædiorem id est, impudentiorem.

Cinædulus, diminutivè à Cinædus. [Pol. *Więcej niewieściapek.* Vng. *Sodomai gyermekdedec.*] Macrob. Satur. lib. 3. cap. 14: Tullius est Scipio Africanus Æmilianus, qui in oratione contra legem judiciariam Tiberii Gracchi sic ait: Docentur præstigiæ inhonestæ cum cinædulis, & sambucca psalteriorq; eunt in ludum histrionum.

Cinara. Vide CINTRA.

Cinaræ, Cardui sunt maiores, qui primùm ab Italis, mox etiam à Gallis inter præcipuas mensarum delicias habiti sunt. [κοκλυμοι. Gall. *Artichaux.* Ital. *Carciofoli.* Ger. Kiam wurtzel die kein stachlen haben. Hisp. *Cardos que se labran y comen.* Pol. *Wlosky ostet.* Vng. *Begyes kóró.* Ang. *Artichokes.*] Columella libro 10: Hispida pomatur cinara, quæ dulcibus laccho Potanti veniat, nec Phœbo grata canenti, &c. Nominis originem referunt ad Cinaram puellam, in herbam sui nominis mutatam. Alii à cinere deductum putant, quòd cinere in primis hæc herba gaudeat stercorari.

Cincinni, per fluplex n, m. f. [קוצות *kevutsóth* מלפות *sidhlóth* מתלשות *mathlaphóth.* κίκινοι. Gall. *Cicinnes entortillez, crespes ou reuerillez, passillons.* Ital. *Capelli crespi.* Germ. Getauschte haar. Belg. Gecroult haer. Hisp. *Cuedeja de los cabellos.* Pol. *Kotyry, włosy skrzywione.* Vng. *Be font hay, fodertor hay, kötöttes haj.* Ang. *Tindles of broided heare.*] Sunt crines intorti, qui etiam Calamistrati dicuntur. Iuven. Altior hic quare cincinnus? His capillos Martialis Anulos vocat: ait enim: Vnus de tot procaverat orbe comatum Anulus. Varro: Is est coliculus veruti intortus, ut cincinnus. Solent autem cincinni oleo pertingi. Cicero in Pisonem: Erant illi compti capilli, & madentes cincinnorum fimbriæ.

Cincinnatus, adject. qui capillos intortos gestat, calamistratus. [βοστρυχόεις, ὁ κατεσκευασμένος κόμην μετὰ μύρου. Gall. *Tortillonné, & ayant les cheueux regrillez.* Ital. *Con capelli ricci.* Germ. Der traust oder trause harig & tregt. Hisp. *Cosa con aquellas guedejas.* Pol. *Kolpiorzony.* Vng. *Be font hajú, fodertor hajas.* Ang. *That hath hair broided in bunches.*] Cicero post reditum in Senat. Quo valet cincinnatus ganeo non solùm civium lachrymæ, veramicorum patriæ preces repudiavit? Plautus Capt. Subrufus aliquantum, crispus, cincinnatus. ¶ Hoc cognomen fuit L. Quinctio, qui ab aratro ad dictaturam vocatus, Æquos victos sub jugum egit, & decimosexto die à quo magistratum acceperat, Dictatura se abdicavit.

Cinctus, [κίγκλος, Suidæ. Gall. *Oiseau qui tousiours remuë la queue.* Ital. *Codatremola.* Germ. Wasserstitz. Hisp. *Vna ave que siempre mueue la cola.* Pol. *Pliszka.* Vng. *Farczóla billegető.* Ang. *A water swallow, a magtaille.*] Avis est exigua, perpetuò caudam movens, unde & Motacilla à nonnullis appellatur. Hanc posteriore sui parte tam debilem esse ajunt, ut nidum struere non possit: sed in alienis nidis ova pariat. Quæ res fecit locum proverbio, ut omnium rerum inopia laborantes Cinclo pauperiores dicamus. Autores Suidas, & Aelian. lib. 15. cap. 28.

Cinctus. Vide CINGO.

Ciner, Cimiflones. Vide CINIS.

Cingo, is, xi, ctum, act. 1. Coërceo, comprehendo. [חגר *chagór.* ζώννυμι. Gall. *Ceindre, enuironner, entourer.* Ital. *Cingere.* Germ. Vmbgurten, vmbgehen. Belg. Omgeruen, omranghen. Hisp. *Ceñir.* Pol. *Opasuję, obstawam.* Vng. *Körülöveszem, megszorítom.* Ang. *To gird or compasse about.*] Ovid. 5. Fastor. Sustulit hoc Nymphe, cinxitq; decentibus amnis. Idem 2. de Ponto: Vos ego complectar, Geticis si cingar ab amnis. Cicero 3. de Nat. deor. Diligentiusq; urbem religione, quàm ipsis mœnibus cingitis. ¶ Per translationem Cingere ponitur pro circuire, & circunsepire, περιβάλλειν. Livius libro 1: Nam & muro lapideo, cujus exordium operis Sabino bello turbatum erat, urbem, quam nondum munierat, cingere parat. Plinius: Quum eum saltum venatores cinxissent. Tactum cingo, quasi circumago. ¶ Cingere arborem vetustè pro deglubrare, sive delibrare ponitur, ut tradit Paulus Ful. 5. de

5. de arboribus furtim cæsis: in qua significatione apud Vlpianum semel iterumq; invenitur. ¶ Hujus composita sunt, Accingo, Circumcingo, Discingo: de quibus suis locis. Incinctus, idem quod cinctus. Liv. 10. Incinctum Gabino cinctu super telum stantem. Intercingo. Plinius: Thebaicus intercinctus aureis gutis invenitur in Africæ parte. Præcingo, idem quod cingo, ἐπιζώννυμι. Plaut. in Bach. Inde de hippodromo, & palæstra ubi revenisset domum Cincticulo præcinctus, in sella apud magistratum assideres. Interdum præcingere, est præparare, παρασκευάζειν: unde Præcinctos, ὀξύτους, strenuos & expeditos dicimus. Procingo, cingo, apparo: à quo procinctus apparatus bellicus. Vnde dicimus, aliquid nos fecisse in procinctu, quum ad expeditionem, aut ad iter essemus parati & accincti. Ovid. Hæc in procinctu carmina facta puta. Plin. Vinum curas, vigorémq; animi impedit ad procinctum tendentibus. Et procincta classis vocabatur, quum exercitus cinctus erat confestim pugnaturus. Recingo, quod cinctum erat, discingo. Ovid 1. Metamorph. Velantq; caput, tunicasq; recingunt. Subcingo, subtus cingo, & ad cingulum alligo, ὑπαράπτειν, ὑποζώννυμι. Cicer. 11. Phil. Serg. Galbam eodem pugione succinctum quo in castris videtis. Et succingere: id est, cinctu vestes ita colligere, ut breviores videantur, fiatq; homo ad agendum promptior. Vnde & succinctam orationem, brevem dicimus, & Succinctè, breviter, συντόμως. Hinc succingulum, balteum dicimus, ζωνίον. Succinctorium, vestis genus brevissimæ, quo venter & verenda teguntur: quod & semicinctiũ vocatur, quod medium hominem cingatid est, vestiat.

Cinctus, participium. [חגור chagbúr. ἐζωσμένος, περιεζωσμένος. Gall. Ceint, tout ceint. Ital. Cinto. Germ. Vmbgeben/vmbgurtet. Hisp. Ceñido. Pol. Obtoczony. Vng. Körmyw l viteldt, meg szoritatott. Ang. Girded or compassed about.] Cicer. pro Flac. Equidem existimo in ejusmodi regione atque provincia, quæ mari cincta, partibus distincta, insulis circundata esset, &c. Gellius: Scuto pedestri & gladio Hispaniensi cinctus, contrà Gallum constitit. ¶ Cinctus etiam simpliciter sine adjectione, qui ad militiam conscriptus, miles factus est. Marcel. de testam. Titius priusquam tribunus legionis factus esset, testamentum fecit, & postea cinctus manente eodem testamento discessit: quod inde introductum, quòd prælium inituri præcingerentur. Ex Horomano.

Cinctus, us, m. q. A' Cingo, sicut Cingulum [חגורה chagbúrah. חגר chagár. מזח mézah. ἐπιζώστρα. Gall. Ceinture. Ital. Cinto, cintura. Germ. Gürt/gürtel/vmbgurtung. Belg. Eenen riem/oft gordel. Hisp. Cinto, cinturon. Pol. Pas, tasma. Vng. Szorito b, szorczelböl. Ang. A girdle.] Varro de ling. Latina: Cinctus, Cingulum à cingendo: alterum viris, alterum mulieribus attributum. Quanvis & pro vestitu sumatur. Virgil. 7. Aeneid. Ipse Quirinali trabeo cinctuq; Gabino Insignis. Porphyrio docet Cinctum tunicæ genus esse infra pectus aptatæ, à quo Cinctutos Cethegos Horatius nominavit. Cinctum Gabinum esse dicunt, togam sic in tergum rejectam, ut una ejus lacinia revocata, hominem cingat. Hoc genere vestimenti Consul Romanus utebatur bellum indicturus: Hoc item vestis genere indutos fuisse duos Decios, quum se pro exercitu devoverent, autor est Livius. ¶ Cinctari, pro viris militaribus & qualibet militiam accinctis dicuntur. Contrà Discincti, ad pugnã imbelles atq; imparati accipiuntur.

Cinctura, æ. Suet. in Cæs. capite 45: Nec ut unquam aliter, quàm super eum cingeretur, & quidem fluxiore cinctura.

Cinctŭlus, m. s. diminutivum. Amiculi genus, quod ferè sub umbilico præcingitur, & ad dimidium crus porrigitur. [ἐπιζώστριον. Gall. Petite ceinture. Ital. Cintucciola. Germ. Ein vmbgurtung: oder vmschurtz des vnderen theils am leib. Hisp. Pequeña cinta. Pol. Podwiązka, tasiemka. Vng. Szorito bocskor, szoratzotska, elökötöske. Ang. A little girdle or fardingall.] Plautus in Bacch. Cinctulo præcinctus in sella apud magistrum assideres.

Cinctūtus, a, um, pen. prod. Cinctu indutus: quod vestis genus antiquissimis Romanis in usu fuit. Vnde Horatius in Arte, quam antiquissimos illos denotare vellet, Cinctutos Cetegos dixit. Verba ejus sunt hæc: si fortè necesse est Indiciis monstrare recentibus addita rerum, Fingere cinctutis non exaudita Cethegis Continget: Hoc est, ita seculis nunquam audita, quibus Romani cinctu utebantur. ¶ Alii Cinctutos intelligunt bellicosos, quasi ad militiam accinctos: sicut contrà Discinctos, molles & imbelles. Prior tamen interpretatio Horatii loco magis videtur convenire.

Cingŭlum, n. s. Hominis cinctorium dicitur, & propriè mulierum. [חגורה chagburáh. חגר chagár. Gall. Ceinture. Ital. Cintolo, cintura. Germ. Ein gurtel. Belg. Eenen Gordel oft riem. Hisp. Cinta de la muger. Pol. Pas. Vng. ö. Ang. A girdle.] Varro 4. de lingua Latina: Cinctus & Cingulum à cingendo: alterum viris, alterum mulieribus attributum. Festus: Cingulo nova nupta præcingebatur, quod vir in lecto solvebat. ¶ In cœlo quoque Cingula dicuntur, quæ & zonæ. Cicero in Somnio Scip. Cernis autem tetram eandem, quasi quibusdam redimitam & circundatam cingulis. ¶ Quandoque pro anulo ponitur, quod digitum circuit.

Cingŭlum. I. læ, s. p. qua cinguntur jumenta. [עבות habúth. ζῶμα. Gall. Ceinture pour ceindre les bestes. Ital. Cigna. Germ. Gurt der thieren. Hisp. Cincha del albarda. Pol. Popręg. Vng. Heueder. Ang. A girdle or bande to bind beastes with.] Ovid. de Remed. Et nova velocem cingula lædat equum.

Cingriæ. Tibiæ dicebantur, quæ licet breviores essent, subtilioribus tamen modis insonabant. [Pol. Fletnia. Vng. Vékony szavu trombita, tarogato sip.]

Cinis, cineris, ab antiquo nominativo Ciner, hodie masculi gen., olim etiam fœminini. [אפר éphor. דשן dészen. κόνις. Gall. Cendre. Ital. Cenere. Ger. Asch. Hisp. Ceniza. Pol. Popiol. Vng. Hamu. Ang. Ashes.] Pulvis in quem materia usta resolvitur. Statius lib. 3. Thebaid. veteris quum regia Cadmi Fulmineum in cinerem montis funonis iniquæ Consedit. Idem 10. Aeneid. Non satius cineres patriæ insedisse supremos? Idem 6. Aeneid. Postquam collapsi cineres, & flamma quievit. ¶ Sumitur & pro manibus & reliquis funerum, sive memoria. Cicero 3. in Verrem: Homo importunissimè, cur tantam injuriam P. Annio mortuo fecisti? cur hunc dolorem cineri ejus atque ossibus inusisti? Virgil. 4. Aeneid. Nec patris Anchisæ cineres, manésve revelli. ¶ Antiqui hoc nomen etiam fœminino genere efferebant. Calvus apud Nonium: Quum jam fulva cinis fueris. ¶ Minxisse in patrios cineres, olim dicebatur, qui intemperiis ageretur, cuique cuncta cederent infeliciter, aeli monumentum patris violasset. Horat. in arte poëtica. ¶ Ne cinerem vitans, in prunas incidas, μὴ τὴν φυγὼν φόβον, ἐς τὸν θανάτου κίνδυνον πέσῃς. Nec sic defugias malum hoc aut illud, ut in aliud longè majus incurras.

Cĭnĕrăcĕus, a, um, Cineris colorem referens. [אמיץ amitz. κονιώδης, τεφρώδης. Gall. Cendreux. Ital. Di color di cenere. Germ. Eschfarb. Hisp. Cosa de ceniza. Pol. Popielaty. Vng. Hamu szinü. Ang. Ashie or gray coloured.] Plin. libro 33: Terra est aliàs rufa, aliàs cineracea.

Cĭnĕrĕus, a, um. [Pol. Szari. Ang. Gray as ashes.] Quod è cinere est, vel quod cinerem refert colorem.

Cĭnĕrŭlus, Qui calamistros, ut inquit Varro libro 4, quibus in cinere calefactis capilli ornari solebant, administrabat. M. Cato, ut autor est Sofipater libro 1. cum esse in originibus scripsit, qui unguenta ex cinere composita, quibus mulieres capillum ungitabant, ut nitidior esset crinis, conficiebat. Catul. Nunc tuum cinerarius Tondet os: miser, ah miser. Concubinæ nuces da.

Cĭnĕrĭcĭus, a, um: ut, Panis cinericius. [τεφρωτὸς ἄρτος. Pol. Flis. gek popielic upieczony. Vng. Hamuas, hamuba sütt. Ang. Gray bread and ashie coloured.] qui coctus est sub cinere.

Cĭnĕfĭcĭo, cinefacis, cinefacere, In cinerem reduco. [דשן dissisdeten. κονιόω. τεφρόω.] A' quo Cinefactus, a, um, In cinerem dissolutus. [κατεφρώθη. Gall. Redoit en mi en cendre. Ital. Ridotto in cenere incenerito. German. Zu eschen gemacht. Hispan. Hecho ceniza. Polon. Obrócony w popiół. Vngar. Hamuá porrá tetzhon. Ang. To mak ashes of any thing.] ¶ Figuratio est (inquit Nonius) ut, Tepefactum, & Labefactum. Lucil. lib. 3: At nos horrifico cinefactum te propè busto Insatiabiliter deflebimus.

Cĭnĭflŏnes, m. t. qui & Cinerarii dicti sunt, Qui calamistris in cinere calefactis capillos crispabant. [Pol. Wlosiśbrzowie. Vng. Fodoritot ha tak. Ang. Frizlers of heare.] Horatius: Custodes lectica, cinifiones, parasiti. οἱ τῶν κρατιστείων πρόδρομοι, οἱ ἐπὶ τῇ τραπέζῃ θεραπεύοντες.

Cinira, nomen est oleris, cui inditum videtur nomen à cinere: quoniam huic herbæ id genus stercorationis est aptissimum, plura in hortis. Col. lib. 11. cap. 3.

Cĭnnăbări, sive Cinnabarim. κιννάβαρι. Plinius libro 33. capite 7. sanicem putavit esse draconis elisi elephantorum morientium pondere, permisto animalis utriusque sanguine. Quod tamen falsum esse, manifestius est, quàm ut debeat refelli. Dioscorides à minio diversum esse ostendit, quòd Cinnabari ex Libya, minium ex Hispania afferretur: quid tamen re vera esset, non indicavit. Huc tantùm testatur, tam exiguam ejus copiam afferri solere, ut vix variandis in pictura lineis pictoribus sufficeret. Quod autem hodie Cinnabarium vocant, ex sulphure & argento vivo simul ustis conficitur. [Germ. Zinnober.]

Cinnămōmum, n. s. Frutex duorum cubitorum altitudine amplissimus, palmiq; minimus, quatuor digitorum crassitudinis, statim à terra sex digitis surculosus, arido similis quum viret non odoratus, folio origani, siccitate gaudens, sterilior imbre, ceu diræ naturæ. Gignitur in planis, sed densissimis in vepribus rubisq; difficilis collectu. Plura apud Plinium libro 12. capite 19. Theophrastum libro 9. capite 47. Genera ejus plura esse, inquit Dioscorid. libro 1. patrium sibi nomen vendicantia.

N. 471.

dicantia. Præfertur tamen Mosyllion, quod Casiæ, cui Mosyliti nomen est, aliquam refert effigiem. Plura loco citato. Malumus enim hæc ex fontibus ipsis petas, ne nos librum immensum gravemus. Barbaris tamen Corollarium, quoniam rem ferè omnem in compendio explicat, adscripsimus. Cinnamomum in partes quinque concidunt: præcipua bonitas tenuissimis ad longitudinem palmi, paulove amplioribus, secunda proximis breviore mensura. Vtilissimæ, quæ radicem antecedunt, quoniam ibi minimum corticis, in quo summa gratiæ, qua de causa præferuntur cacumina, ubi plurimus cortex. Ipse frutex duorum cubitorum altitudine amplissimus, palmique minimus, quatuor digitorum crassitudinis. Statim à terra sex digitis, surculosus, arido similis, quum viret non odoratus, folio origani, siccitate gaudens, sterilior imbre, ceu contraria cæteris natura. Gignitur quidem in planis, sed densissimis in vepribus rubisque, difficilis collectu. Verior sententia est, nasci in Aethiopia, Troglodytis conubio permixta: non ut Herodotus, quo situ Liber pater educatus esset, ex inviis rupibus avium que nidis, peti, & privatim Phœnicis: neque ut alii, in Arabia. Igitur mercantes illi à conterminis vergunt per maria vasta ratibus, sine gubernaculo, sine remis ac velis, sed hyberno per brumam, Eurus tum maximè flantibus: Primus hic portus Gebanitarum Ocila, sive Acila, ut Strabo, Ptolemæus Ocelis. Produntur vix quinto anno reverti mercatores, & interire multos. Contrà revehunt vitrea, & ænea, vestes, fibulas, cum armillis ac monilibus. Ipsum lignum in fastidio est propter Origani, acrimoniam. Xylocinnamomum vocatur. Pretium in libras 20. Quidam Cinnami (nam & Cinnamum dicitur) duo genera tradidêre, candidum, nigricansque. Et quondam præferebatur candidum. Nunc contrà, nigrum commendatius, autore Plinio: atque varium etiam præferunt candido, certissimo argumento, si sit scabrum, atque ut invicem tritum contumaciter fricetur & inhorrescat. Improbatur molle in primis, aut cui albicat cortex. Ius ejus à Gebanitarum rege solo proficiscitur. Is, edicto mercatu vendit. Pretio quondam fuêre in libras denariorum mille. Auctum id parte dimidia est, incensis (ut ferunt) sylvis ira barbarorum: aut etiam fortè fortuna, quoniam Austri tam ardentes ibi afflare solent, ut æstatibus sylvas accendant. Coronæ veteribus fiebant ex Cinnamomo, interrasili auro inclusæ. Radicem ejus magni ponderis aureæ pateræ impositam vidisse, Plin. meminit, ex qua guttæ editæ, annis omnibus in grana durabantur, Pseudocinnamomum, Gal. Cinnamomidam quoq; appellari scribit.

Cinnāmōmum, [קִנָּמוֹן *kinnamón, κινάμωμον.* Germ. Zimmetrinden. Pol. *Cynamon.* Vng. *Fahéy.*] Frutex est in Aethiopia Troglodytis contermina, humilis & surculosus, duorum cubitorum altitudine, omnem in cortice dotem habens: nam lignum ejus, quod Xylocinnamomum vocant, propter quandam origani acrimoniam in fastidio est. ¶ Cinnamomum etiam hodie in officinis nomen retinet. Vulgus à quadam canalium figura *Canellam* appellat. Vide plura de hoc apud Plinium libro 12. capite 19.

Cinnāmum, penult. correpta, *κίνναμος*, Frutex, sive arbuscula nascens apud Gebanitas, in finibus Troglodytarum, præstantissimum exudans odoramentum, quod & ipsum Cinnamum dicitur. Vide Plinium libro duodecimo, capite decimonono. Ovidius 3. Fastor. Cinnama tum primùm captivaq; thura dediti.

Cinnaris, f. t. [Pol. *Wołki ofsir.*] Herba est, autore Plinio, quæ cervis adversus venenata pabula est remedio. Plinius libro octavo, capite septimo: Cervus herba cinnare venenatis pabulis resistit.

Cinnus, per duplex n, Est plurimarum rerum, præsertim liquidarum, commistio: nam ab aliquibus potionis genus ex multis liquoribus confectum putatur, quod *κυκεῶνα* Græci appellant. [Gall. *Entortillement de choses, ou meslange de plusieurs choses.* Ital. *Vna mescolanza ò mescoglio di più cose.* Germ. Ein vermischung von vielerley dingen. Hisp. *Mescla ò composicion de cosas diuersas.* Pol. *Mieszanina przemaiszich rzeczy.* Vng. *Ösztönöz elegyítés ital, vagy bor.* Ang. *The selling together of the liquors in plaites, or mingling of many things.*] Cicer. de Orat. Cinnus utriusque particeps, vel utriusque, si verum quærimus; expers. Et eleganter Picus Mirandula ad Angel. Pol. Tu ita utrunq; imples, ut utrum magis, haud satis constet, qui & Græcam, & nostram Minervam pulchrè amplectaris, quasi cinnus utriusque linguæ: ut quæ inscitia sit, quæ genuina, non facilè discerni possit.

Cinniligium, n. f. quo nova nupta præcingebatur.

Cinnomyron, unguentum liliorum.

Cio, cis, civi, citum, vide CIEO.

Ciperium, (quod hîc corruptè legebatur) Vide CYPEROS.

Cippus, Columnam significat, quæ cum inscriptione ad conservandam rei alicujus memoriam soleat erigi: [גִּיפּוּשׁ *tsiyúu*

תּוּרוֹר *tsúror* Hebr. *eikn.* Germ. Ein creutz/ hand/ hauffenstein auff dem weg/ oder die knöpff in einem holtz an esten die bäumen gemacht/ die den weg zeigen. Pol. *Słup na iaka pamiarke postawiony.* Vng. *Emlekoztetö fol díszes oszlop, kop erszö kö'.* Ang. *A little pillar mark called a barrow or greil.*] cujusmodi etiam in defunctorum monumentis erigi consueverunt. Horatius 1. Serm. Sat. 8. Hoc miseræ plebi stabat commune sepulchrum, Pantolabo scurræ, Nomentanoq; nepoti. Mille pedes in fronte, trecentos cippus in agrum Hic dabat: hæredes monumentum ne sequerentur. ¶ Cippus item instrumentum erat ligneum, quo servorum & captivorum pedes colligabantur.

Circā. Præpositio est accusativo serviens casui, Iuxta, circum. [עַל *hál* סָבִיב *sabib.* αμφί. Gall. *Environ, prés.* Ital. *Intorno.* Ger. Bey oder vmb/ in rings weiß. Belg. Ouerent. Hisp. *En derredor.* Pol. *Około.* Vng. *Koronyö'le, mellette.* Ang. *About, or vpon by.*] Cicer. de Lege agrar. contra Rullum: Quum Rullus Capuam & urbes circa Capuam occuparit. Idem 3. in Verr. Ajebat multa sibi opus esse, multa canibus suis, quos circa se haberet. ¶ Ponitur & pro Circiter, ut tempus denotet. Plinius libro 8. capite 18: Nec amplius, quàm circa eum mensem visantur. ¶ Inveniturque etiam adverbialiter positum, & sine casu. Cicer. ad Atticum libro secundo: Nostram ambulationem, & Laconicum, eaq; quæ circa sint, velim, quum poteris, invisas. ¶ Hinc fiunt composita, Quocirca, & Circunciteà: de quibus suis locis.

Circānēa Avis dicitur, quæ volando circuitum facit. Festus.

Circæa, f. p. *κιρκαία*, Herba est strichno sativo similis, flore nigro & pusillo, semine milii magnitudine, nascente in quibusdam corniculis, radice semipedali. Autor est Plinius libro 27. capite 8. ¶ Fuerunt qui eandem crederent cum Circeo, quod tamen falsum esse ex utriusque descriptione facilè deprehenditur.

Circæ'ium. n. f. Herba quæ & Mandragora dicitur. [Germ. Alraunen. Pol. *Pokopek.* Vng. *Kerek belydö valu sátik.*] Vide Plin. lib. 25 cap. 13.

Circēnsēs ludi, vel Circenses, sine adjectione, Certamina curulis genus erat, in honorem Consiliorum dei instituta: *ἐκ παρέργου*, ita dictum, quòd in circo peragerentur, non autem ab ensibus (ut Servius nugatur) in circuitu dispositis. Livius: Tum primùm circo, qui nunc maximus dicitur, designatus est locus, divisa loca Patribus, Equitibusq; urbis, ut spectacula sibi quisq; faceret. Virgil. 8. Aeneid. Nec procul hinc Romam, & captas sine more Sabinas Consessu caveæ, magnis Circensibus actis Addiderat. ¶ Circensium ludorum, septem erant cutricula solennia. Gellius lib. 3. cap. 10, ex Varrone. ¶ Circense tomentum dicitur quod fit ex summitatibus paludinis arundinum mollibus, lanæ similibus. Mart. libro 14: Tomentum concisa palus circense vocatur: Hæc pro Lingonico, stramina pauper emit.

Circertis, penultima producta, Navis Asiana prægrandis, ut inquit Nonius. Plautus in Stich. Quum percunctor portitores, ecquæ navis venerit ex Asia negant venisse. Conspicatus sum interim circerum, quo ego meliorem non vidisse censeo.

Circīnus, penultima corrept. m. f. Instrumentum quo circuli vertendo designantur. [מְחוּגָה *mechugháh.* Germ. Gall. *Compas.* Ital. *Sesto, compasso.* Germ. Ein Circel. Hisp. *El compas.* Pol. *Cirkiel.* Vng. *Czirkalom.* Ang. *A paire of compasse.*] Plinius libro 2. capite 15: Omnia autem hæc constant ratione circini semper indubitata.

Circīno, as, penultima correpta, Rotundum facio: [חוּג *chúgh.* Gall. *Circuir, estendre en rond, tournoyer à l'entour, faire vn cercle auec le compas.* Ital. *Rotundare, compassare, circuire.* Germ. Circlen. Belg. Rond maken. Hisp. *Redear ò compassar con compas.* Pol. *Circlować, okrągłym.* Vng. *Czirkalmozom, vagy karikorbon ghombölöm.* Ang. *To turne round about, to measure with a compasse.*] vel Circino circulum facio. Plin. lib. 16. cap. 38: Cætera mensarum genera fissis arboribus circinantur in pulpam. ¶ Significat etiam Circumire: ut Circinare auras apud Ovid. 2. Metam. Sic super Actæas agilis Cillenius arces Inclinat curtus, & easdem circinat auras.

Circīnātĭo, onis, verbale, f. t. [חוּג *chúgh.* Gall. *Entourement, environnement, tour, circulation de compas.* Ital. *Circuitione, circuito.* Germ. Ein circkung oder vmbgang des circkels. Hisp. *Rodeo, obra de redear ò compassar.* Pol. *Okrążenie.* Vng. *Czirkalmozás.* Ang. *A turning round about, measuring with a compasse.*] Plin. & Bud. ut, Circinatio Solis.

Circīnātō, adverbium, [סָבִיב *sabib.* περιφερῶς, κυκλοτερῶς. Gall. *En rond, tournoyant en rond.* Ital. *Circondatamente.* Germ. In circkels weiß. Hispan. *En rodeo, en corilla.* Polon. Okrąg. Vngar. *Czirkalmossan, karekbon.* Ang. *By round turning, in manner of a compasse.*] Plinius.

Circitēr, à Circa fit, Idemque significat: & refertur modò ad tempus. [עַל *hal* כֵּן *chen.* ἀμφί, περίξ, περίκυκλον. Gallic. *Environ, prés en contre.*

eo moveo. Ital. *Intorno.* German. Vmb/ herumb. Hispan. *Cerca, poco mas ò poco menos.* Pol. *Obko.* Vng. *Vgymine feiö.* Ang. *About.*] Plaut. in Most. Redito huc circiter meridiem. Cæsar 1. bell. Gall. Ita dies circiter quindecim iter fecerunt. Cicero ad Attic. Nos circiter calendas aut in Formiano erimus, aut in Pompejano. Modò ad numerum. Salust. in Catil. Sed ex omni copia circiter pars quarta erat militaribus armis instructa. Modò ad locum. Plaut. in Cistel. Loca hæc circiter excidit mihi. ¶ Circiter adverbium. Cic. ad Attic. Verùm hæc in Arpinati ad sextum circiter Idus Majas non defleamus. Cassius Hemina: Lapidem fuisse quadratum circiter in media arce junctum.

Circitēr, ad tempus solum pertinet. Priscianus existimavit. Contrà Valla (quod verius est, declaravit etiam interpretes nostros) ad numerum sæpissimùs refert. Adrian. Card. de Offic. ord. libro sexto, & Specul. de Disput. & Alleg. §. quarto.

Circitēs, pen. corr. Circuli ex ære facti, teste Festo. Esi & genus oleæ apud Columellam lib. 5. cap. 7.

Circŭs, Ventus nulli violentia inferior: sic dictus, quòd omnia turbet, ac circumvertat. Hic peculiaris est Galliæ Narbonensis: de quo Gellius: Galli ventum ex sua terra flantem, quem sævissimum patiuntur, *Circium* appellant à turbine, opinor, ejus ac vertigine. Lucan. solus sua littora turbat Circius, & tuta prohibet statione Monœchi. Ventus Circius, quum loquatur, buccam implet: armatum hominem, & plurimum onerarum percellit. Cato Cerciura, non Circium appellat. ¶ Est item Circius Tauri montis pars apud Plinium libro 5. capite 27.

Circitorēs, Vide CIRCVITORES.

Circŏs, κίρκος, Avis est ex Accipitrum genere, altero pede claudo, prosperrimi augurii in nuptialibus negotiis, & re pecuaria. Autor Plinius lib. 10. cap. 8. Vide infrà CIRCVS.

Circuĕo, ablato m, vel Circumeo, Circundo, eo circum. [סבב *sabib.* κυκλόω. Gall. *Aller à l'entour, environner, circuir, tourner.* Ital. *Andare intorno.* German. Vmb/ herumb. Belg. Ronteom. Hisp. *En derredor.* Pol. Wkoło. Vng. Körül. An. *About.*] & componi solet, & separari. Separata locum tantùm significat, sicut & composita: ut, Circum theatrum. ¶ Quandoque loco adverbii ponitur. Virgil. 4. Aeneid. Annè vides toto properari litore circum? Componitur verò cum dictionibus ab a, incipientibus, ut Circumago: c, ut Circuncido: d, ut, Circuduco: e, ut, Circumeo: f, ut, Circunfluo: i, ut, Circumjacio: a quo Circumjectus: l, ut, Circulinio: m, ut, Circumunio: n, ut, Circennascor: p, ut, Circumpono: q, ut, Circunquaque: s, ut, Circumscribo: t, ut, Circuntuli: v, ut, Circunvenio. Verùm junda vocalibus integra scribi, sed nō proferri debet, ut circumago, circumeo scribantur, sed proferantur circuago, circueo. Vnde Priscianus ait, Circumeo, & circumago, & similia non patrentur elisionem in pronuntiatione, si transiret in sequentem syllabam. Si verò jungantur cum c, d, f, q. t, mutatur m, in n, ut, Circuncido, Circundo, Circunfero, Circunquaque, Circuntuli: Cum aliis remanet m, integra: ut, Circumscribo, Circumvolo. ¶ Differunt autem Circa, Circiter, & Circum, quòd Circa temporis est & loci: Circiter temporis & numeri, & raro loci. Circum semper loci: quemadmodum ex exemplis, quæ posuimus, apertè intelligitur. Nam differentia à Sosipatro tradita lib. 1. nimis est angusta.

Circumaggĕro, as, act. p. [περιφορέω, περιφέρομαι. Gall. *Assembler autour, amoncler à l'entour.* Ital. *Adunare, ammucchiare.* Ger. Vmbschütten/ vmbschannen/ zu rings herumb verbollwerken. Hisp. *Amontonar en derredor.* Pol. *Okopować, obsypować, usypować.* Vn. Környülöltöm. An. *To heape or cast a heape about.*] Plinius lib. 19. cap. 6. Terra minuta, fimoque circumaggeratas resistere frigori radices.

Circumăgo, gis, significat circunduco. [מסב *sabab* περιάγω, περιφέρω. Gall. *Mettre autour, tournoyer çà & là, faire tourner en rond.* Ital. *Menare intorno, in volta, d'ogni intorno.* Ger. Vmbtreiben. Bel. Omtreden. Hisp. *Traer en cerco.* Pol. Wkoło ganiam. Vn. Környülvonszom, környülvisszom. An. *To drive or turne about.*] Liv. 1. ab Vrbe: Prius penè quàm Romulus, quique cum eo equites erant, circumagerent frænis equos, terga vertunt. Plin. lib. 2. cap. 31: Circumagitur orbis vigintiquatuor horarum spatio. Apuleius: Nudumque hominem circumagens omnibus ostendebat. ¶ Interdum insequor, fugo. ἐλαύνω. Curtius: Neo vulneratum, & ferè semineccm circumagere desiterunt. ¶ Inde Circumactus verbale, Conversio: sive motus in gyrum: περιαγωγή. Plinius: In ponte præterui duabus capellis obviis è diverso, circumactum angustiæ non caperent, nec reciprocationem longitudo.

Circumăctĭo, [περιαγωγή, περιάγω Pol. Obtocznie. Vn. Környülhordozás.] Gellius lib. 17. cap. 20. Εὐστροφία, crebrum, & coruscum, & connexum, brevibusque & rotundis numeris, cum quadam æquabili circumactione devinctum.

Circumămbulo, as, Circumeo, circundo. [περιέρχομαι. Gall. *Aller ou cheminer à l'entour.* Ital. *Andare ò caminare intorno.* Germ. Herumb wanderen. Hispan. *Andar ò ir en derredor.* Pol. Obchodzić. Vn. Környülsétálom. An. *To go or walke about.*] Paul. in l. Possideri. in prin. ff. de acquiren. possess. Vt qui fundum possidere velit, omnes glebas ejus circumambulet.

Circumăro, as, are, act. p. Arando circundo. [περιαρόω. Gall. *Labourer, autour, arer tout à l'entour.* Ital. *Arare, lavorare intorno il terreno.* Germ. Vmbher eren. Hispan. *Labrar la tierra en derredor.* Pol. Wkoło orzę. Vn. Környülszántom. An. *To plough, till or ere about.*] Plin. lib. 18. cap. 3: Quantum quis uno die plurimum circumaruisset.

Circumăspĭcĭo, cis, act. t. [περιεμβλέπω, περιβλέπω. Gallic. *Regarder tout à l'entour, jetter sa veue de costé & d'autre.* Ital. *Guardar intorno.* Germ. Hin vnd her sehen/ zu rings herumb anschauen. Hisp. *Mirar en derredor.* Pol. Wkoło spoglądać. Vn. Környülnézdelődöm. An. *To look about, to cast his sight hither and thither.*] Plin. lib. 8. cap. 33: Nec pupillæ motu, sed totius oculi versatione circumaspicit.

Circuncellĭōnēs, Dicti sunt, qui circum cellas vagantur. [ἀλάστορες. Pol. Tułacze.] Solent enim ire hac atque illàc, nusquam habentes sedes.

Circuncīdo, dis, act. t. Circum, vel per circulum incido & amputo, demo, reseco. [שׁרף *mal.* περικόπτω. Gallic. *Couper tout entour, ceruer.* Ital. *Tagliare intorno.* German. Zu ringe vmb beschneiden/ vmbhauen. Bel. Besnyden. Hisp. *Cortar en derredor.* Pol. *Obrzezać, wkoło obcinam.* Vng. Körülmetélom. An. *To cute about.*] Columell. libro 3: Ejusdem spatii corticem circuncidito, & materiem delibrato. ¶ Circuncidere vinum, pro eo quod est, vini usu intercidere. Celsus libro 4. cap. 20: Deinde ubi ad se redit, circuncidendum vinum est in totum annum. Idem libro 6. cap. 9: In dentium autem dolore, qui ipse quoque magnis tormentis annumerari potest, vinum ex toto circuncidendum est. Id est, vinum omnino non est bibendum. ¶ Circuncido absolutè positum. Cic. 5. de Finibus: Quæ sit scientia atque ars agricolarum, quæ circuncidat, amputet, erigat.

Circuncīsus, participium, resectus, amputatus. [שׁרף *mal.* περιτέμνω, ἀφαιρέω, κολοβόω. Gall. *Circuncis, coupé tout entour.* Ital. *Circuncisò ò tagliato di intorno.* Germ. Vmbhawen/ beschnitten. Hisp. *Cortado en derredor, circuncidado.* Pol. Obrzezany, obcięty. Vn. Körülmetélettetve. An. *Circumcised, cut about.*] Plinius lib. 14. cap. 19: Quod circuncisis vinaceis profluxerit. Cicero 2. de Finibus: Vt sapiens solùm amputata, circuncisaque inanitate, & errore, naturæ finibus contentus.

Circuncīdāněus, a, um, περιτόμος, ἀφαίρετος: ut, Vinum circuncidaneum, quòd scilicet postremò expressuritur vinaceis, ubi fluere desierint, circunquaque accisis. [ὁ οἶνος ὁ ἐκ τῶν ἀφαιρεθέντων κόκκων ἐκπιεζόμενος. Gal. *Vin de presse-crage.* Ital. *Vino di torcola.* Ger. Der Nachtrend. Hispan. *Elagapite.* Polon. *Wyciśniione przesłomowane wino.*] Cato cap. 23: Tortivum mustum circuncidaneum suo cuique dolio dividito, additoque pariter.

Circuncīsĭtĭus, a, um, ut, Circuncisitium vinum, idem quod circuncidaneum. Varro de Re rust. lib. 1. cap. 54: Quum desiit sub prelo fluere, quidam circuncidunt extrema, & rursus premunt: & rursus quum expressum, circuncisitium appellant ac seorsum quod expressum est servant, quod resipit ferrum.

Circuncīsē, adverb. [κολοβῶς. Pol. Krótko. Vng. Körülmetélőn.] Sueton. de Clar. Rhet. Tunc ne usquequaque scholasticus existimaretur, circuncisè, ac sordidè, & tantùm modo trivialibus verbis egit, verùm rariùs.

Circuncīsĭo, onis, f. t. [מילה *milah.* περιτομή, ἀφαίρεσις. Gallic. *Circuncision, rongneure & coupure tout à l'entour.* Ital. *Circuncisura, taglio fatto tutto intorno.* Germ. Vmbhauung/ beschneidung. Hisp. *Aquella cortadura en cerco.* Pol. Obrzezanie, obcięcie. Vng. Körülmetélődés. Ang. *Circumcision, cutting about.*] Lactant. lib. 4. cap. 17: Sed iræ atque invidiæ suæ alias causas præferebant, quòd circuncisionem vacuè faceret.

Circuncīsūrā, ræ, f. p. περιτομή. Incisio in orbem facta. Plin. lib. 16. cap. 40: Stantesque à circuncisura siccatæ fideliores.

Circuncĭngo, gis, act. t. Circūdo. [περιζώννυμι, περιτάττω. Gal. *Ceindre tout à l'entour.* Ital. *Circondare, cingere intorno.* German. Zu ringe vmbgeben. Hisp. *Ceñir en cerco.* Pol. Obrzązować, obstępować. Vn. Körülövezem. An. *To compasse or girde about.*] Sil. lib. 10.

lib. 10: Ceu fera quæ telis circuncingentibus ultrò Assilit in ferrum, & per vulnera colligit hostem.

Circuncircā, compositum ex duabus præpositionibus, Ab omni parte: [סביב סביב *sabib sabib.* ἀμφὶ, περί. Gall. *Decà & delà, de toutes parts, tout à l'entour, de tous costez.* Ital. *D'intorno.* Ger. Vmb vnd vmb/allenthalben. Bel. Rontom/ouerat. Hisp. *Cercar à en derredor.* Pol. *Ze wszad.* Vng. *Körül környül.* Ang. *Round about, on all partes.*] ut, Circuncirca prospicere. Plaut. in Aulul. Occepit ibi scalpurire ungulis Circuncirca.

Circuncludo, dis, circunclusi, circunclusum, Vnde claudo, constringo. [περικλείω. Gallic. *Enclorre, enfermer de tous costez, entourer.* Ital. *Serrare tutto intorno, chiudere da tutti i lati.* Germ. Allenthalben beschliessen. Hispan. *Cercar, encerrar in cerco.* Polon. *Zamieram, wszystad obiegam.* Vngar. *Be rekesztem, be keritem.* Ang. *To inclose or shut in.*] Plinius libro 18. cap. 35: Si nubes solem circuncludant. Cæsar 6. bell. Gall. Hæc studiosè acquisita ab labris argento circuncludunt, atque amplissimis epulis pro poculis utuntur. Loquitur de cornubus Vrorum. Cic. in Catil 5: Num inficiari potes, te illo ipso die meis præsidiis, mea diligentia circunclusum, commovere te contra Rempub. non potuisse?

Circuncolo, lis, circuncolui, circuncultum, act. 1. Circum habito. [περιοικέω. Gal. *Demeurer & habiter en environs de quelque lieu.* Ital. *Habitare intorno.* Ger. Herumb wohnen. Belg. Omwoonen. Hisp. *Morar cercar algun lugar.* Pol. Wkol'o mieszkam, wokrag mieszkam. Vng. *Körös környül lakom.* Ang. *To dwell about or nigh by.*] Liv. 1. bel. Maced. Is timor omnes, qui circuncolunt Bœben paludem, relictis urbibus, montes coegit petere. Vlpian. l. 3. ff. de flumin. Flumen à rivo magnitudine discernendum est, aut æstimatione circuncolentium, &c.

Circuncolumnium, Locus est circunquaque porticus habens, ut saltem à tribus lateribus, qualia fieri in monasteriis solent. [περίστυλον. Pol. *Krużganek.* Vn. *Oszlopos kerengö.*]

Circuncalcare, act. p. Circuncirca concalcare. [κυκλῳ πατεῖν. Gall. *Fouler aux pieds tout entour.* Ital. *Calcare intorno.* Germ. Zu rings vmbher jertreten. Hisp. *Hollar, acocear à pisar en derredor.* Pol. Wkol'o odeptać. Vng. *Környül tapodni, nyomodni.* Ang. *To tread or trample about.*] Colum. lib. 3 cap. 6: Sin minus terra subacta; operiantur, & circumculcemus ipsum seminis codicem. Item: Ac diligenter circunculcari.

Circuncurro, is, n. t. Discurro, huc illuc curro. [περιτρέχω. Gallic. *Courir çà & là, courir à l'entour.* Ital. *Correre intorno.* Germ. Vmbher lauffen. Hispan. *Correr en cerco.* Pol. *Obiegam.* Vn. *Környül futok.* Ang. *To runne about or hither and thither.*] Quintil. lib. 2. cap. 22: Hanc autem, quam nos materiam vocamus, id est, res subjectas quidam modò infinitam, modò non propriâ Rhetorices esse dixerunt, eamque artem circuncurrentem vocaverunt, quod in omni materia doceret.

Circuncursio, as, are, n. p. frequentativum à Circuncurro. [περιτρέχω, περιδρομή. Gall. *Courir de tout costez, çà & là.* Ital. *Correre quà & là di intorno.* Germ. Vmbher lauffen / hin vnd her rennen. Hispan. *Correr en cerco y de todas partes.* Polon. *Obiegdyam, z gdzie obiegam.* Vng. *Környül futosik.* Ang. *To runne often to and frome.*] Terent. Heavt. Hac, illàc circuncursa: inveniendum est tamen Argentum. Plaut. Rud. Omnia jam circuncursavi, atque in latebris omnibus Perreptavi quærere conservam.

Circundo, act. p. Cingo, sepio, circunvallo, circumligo, &c. [סבב *sabab* הקיף *hikkiph.* περιβάλλω, περιλαμβάνω. Gall. *Environner, ceindre.* Ital. *Circondare, attorniare.* Germ. Vmbgehen. Bel. Omringen. Hisp. *Cercar y rodear.* Pol. *Obtaczać okolopuis, okrążam.* Vng. *Környül vesszük.* An. *To compasse, to environne.*] Circundo, & circumeo, περιέρχομαι, inter se differunt: quoniam dicimus, Hercules circuivit terram, non circundedit: & Anulus circundat digitum, non circumit. Circuitus nomen utrunque complectitur. Cic. Cat. Vallo & fossa circundedi. Plaut. in Asin. Circundato me brachiis, meumque collum circumplecte. Cæsar 3. bell. Civ. Octavius quinis castris oppidum circundedit.

Circundatus, participium. [מוסב *musab* מקף *mukkáph.* περιδεδεμένος. Gall. *Environné, enclos, entouré.* Ital. *Circondato.* Germ. Der vmbgehen ist. Hisp. *Cercado.* Pol. *Okrążony, obiłapiony, obleżony.* Vn. *Környül vétetett.* An. *Compassed, environed.*] Cic. in Catil. Tectis omnibus subjectos propè jam ignes, circundatosque restinximus. Horat. Serm. 1. Satyr. 2: Ad talos stola demissa, & circundata palla Plurima. Armis circundatus: id est, armatus. Virgil. 9. Aeneid. Celsus lib. 8. cap. 10: Quinto die idem faciendum, ferulæque circundatæ.

Circundolo, as, are, act. p. Est circunquaque dolare, seu polire. [περιπελεκίζω, περιξέω. Gall. *Doler de tous costez.* Ital. *Polir intorno.* Ger. Vmbh obien/vmb vnd vmb glatt machen. Hisp. *Dolar en derredor.* Pol. *Oglądżam obłobiwam.* Vng. *Körül környül megtsiszolom.* An. *To square timber.*] Plin. lib. 16. cap. 32: Sed maximè mirum, Antandri platanus etiam circundolatis lateribus restibulis sponte facta.

Circunduco, cis, penult. prod. In orbem duco, huc & illuc duco. [הקיף *hikkiph.* περιάγω. Gall. *Mener à l'entour.* Ital. *Menare intorno.* German. Herumb führen. Hispan. *Traer en derredor.* Pol. Wkol'o obwodzę. Vn. *Környül visszüm, környül hordozom.* An. *To leade about.*] Plaut. Aliquos mitte, circunducere exercitum. Cic. 2. Phil: Casilinum coloniam deduxisti, quò erat paucis annis antè deducta, ut vexillum videres, & aratrum circunduceres. Liv. 8. ab Vrbe: Placuit inde jam majore conatu, adhuc, ab unius expugnatione urbis, ad perdomandum Latium victorem circunducere exercitum. ¶ Circunducere apud Iureconsultos metaphoricè pro abolere, & abrogare accipitur. Paul. l. acta. ff. de re judic. Acta apud se habità si partes consentiant, potest jubere judex ea die circunduci, nisi vel negotium, vel lis terminata est. Vlp. l. Et post edictum ff. de jud. Quòd si is, qui edictum peremptorium impetravit, ablit die cognitionis, tunc circunducendum erit edictum peremptorium. ¶ Circunducere aliquem per dolos, est decipere, παραπείθω. Plaut. Pseud. Per sycophantiam, atque per doctos dolos Eam circunducam lepidulè. ¶ Circunducere argento. Idem Plautus: Te velle amantem argento circunducere. Idem Bacch. Quadringentis philippeis filius me & Chrysalus, circunduxerunt. ¶ Circunducere diem, transigere. Suetonius in Nerone: Reliquam diei partem per organa hydraulica novi & ignoti generis circunduxit.

Circunductio, f. t. Deceptio. παραπείθω. Plaut. Capt. Nec parti suppositio, nec argenti circunductio.

Circunductus, us, m. q. [περιαγωγή. Pol. *Okrążenie.* Vn. *Környül hordozás.* An. *Leading about.*] Circumactus. Macrobius Comment. lib. 2. cap. 1: Ex ipso enim circunductu orbium sonum nasci necesse est.

Circumeo, is, it, n. q. Ambio. [סבב *sabáb* הקיף *hikkiph* חוה *chawáh.* περιέρχομαι. Gal. *Aller à l'entour, environner, circuir, tourner.* Ital. *Andare intorno.* Ger. Vmbhergehen/zu rings vmb gehn. Hisp. *Andar, cercar en derredor.* Pol. *Obchodzę.* Vng. *Környül járok.* An. *To go about.*] Liv. 1. ab Vrbe: Sed & ipse Romulus circumibat, docebatque, patrum id superbia factum, qui connubia vicinis negassent. Prædia circumire. Cic. pro Cecin.

Circuitus, particip. penult. correpta, Circunductus. [מוסב *musáb* מקף *mukkáph.* περιέχω, περιπεριφέρω. Vn. *Körbegh, körbogo.*] Senec. in Med. Orbem circuitis cornibus alligat. Id est, circunductis, & totum globum cingentibus.

Circuitus, us, ui, m. q. Nomen verbale. [חוג *chugh* מוסב *musáb.* περίοδος. Gall. *Tour, circuit, environnement.* Ital. *Circuito.* Germ. Vmbgang. Hispan. *El cerco ò obra de cercar assi.* Pol. *Obchod, gonek.* Vng. *Körbegö.* Ang. *Circuite, compassing.*] Cic. 2. de Nat. deor. Circuitus enim Solis orbium quinque diebus LX, & CCC quarta ferè diei parte addita, conversionem conficiunt annuam. Celsus lib. 3. cap. 5: Sed tertianarum quartanarumque, quarum & certus circuitus est, & finis integer est. Quint. lib. 1. cap. 10: Ergo etiam id fieri potest, ut majore circuitu minor loci amplitudo claudatur.

Circumitio, vel Circuitio, verbale, f. t. [מוסב *musáb.* περίοδος, περιδρομή. German. Vmbgang/das herumb gehen. Polon. *Obchodzę.* Vng. *Körbegö, körül lés.* Ang. *Going about, compassing.*] Liv. 3. ab Vrbe: Circuitio, ac cura Aedilium plebis erat: ad eos summa rerum, ac majestas Consularis imperii venerat. Terent. Andr. Ita apertè ipsam rem modò loquutus, nihil circuitione usus es. Cicer. 2. de Divin. Ergo hic circuitione quadam deos tollens, certè non dubitat divinationem tollere.

Circuitores, sive circitores, utrunque enim reperitur, publici urbis custodes & vigiles. [περίπολοι ἀγρυπνοῦντες. Ger. Die etwas jew vertauffen vmbtragen. Pol. *Stroże.* Vng. *Varas or ab, czirkáló strassa, vigyázó.* An. *Watches, pedlers.*] Hi à trium viris, aut à præfecto urbis constitui solebant, ut urbè noctu circumirent, & ad cavenda incendia & arcendos fures. Dicuntur & circitores ab Vlpiano in l. quicúque. de institor. action. quibus linearii, vel vestiarii linteu aut vestè dant circunferendà aut distrahendà.

Circumequito, as, are, Equo circumeo. [περιιππεύω. Gall. *Chemancher tout à l'entour.* Ital. *Cavalcar intorno.* German. Vmbreiten. Hispan. *Cavalgar en cerco.* Polon. *Obiedżam.* Vng. *Környül lovaglok, szüntek.* Ang. *To ride about.*] Livius lib. 10. ab Vrbe: Ne quam occultam in fraudem incautus rueret, duas turmas sociorum Latini nominis circumequitare mœnia, atque explorare omnia jubet. Idem 9. bel. Pun. Cum equitibus Numidis circumequitabat urbem.

Circumerrare, [Pol. *Tul'ac się.* Vng. *Körül, környül bodosni.* Ang. *To wander hither and thither.*] Seneca Controversiarum lib. 2. in 1: Neque turba lateri circumerrat.

Circunfero, pen. corr. act. Circumporto, circunduco, circumgesto. [περιφέρω. Gal. *Porter deçà & delà.* Ita. *Portare intorno.* Ger. Herumb tragen/hin vnd her tragen. Bel. Omdragen. Hisp. *Traer en derredor.* Pol. Wkol'o nosię. Vn. *Környül hordozom.* An. *To beare or bring about.*] Salustius: Fuère item ea tempestate, qui dicerent Catilinam, oratione habita, quum ad jusjurandum populares

pulares conscios sceleris sui adigeret, humani corporis sanguine vinum permistum pateris circuntulisse. ¶ Per translationem ponitur pro lustrare, seu purgare. Virg. lib. 6: Idem ter socios pura circuntulit unda, Spargens, rore levi. Nam lustratio à circunlatione dicta est, vel cæde, vel victima.

Circūnfĕrēntĭā, æ, f. p. [περιφέρεια. Pol. Okrążenie. Vng. Körwyk, körwʼlet. An. Compassing, bringing about.] Apuleius Florivor. lib. 4: Nec lacunarium refulgentia, nec sedilium circunferentia.

Circūnfirmārĕ, Circunsepire, circunquaque munire. [חזק chazaḥ חוץ chuts. περιτειχίζειν. Gallic. Affermir de toutes parts, munir tout entour, fortifier de tous costez. Ital. Fermare intorno, fortificare. German. Zu ringe vmb oder außenthalben bewaren / bevestigen. Hispan. Cercar in circo fortalecer. Polon. Ogrodzić, umurować. Vng. Mind körwʼl erősöt, bőv, meg erősödöm. Ang. To hedge and make strongbies on all parts.] Colum. lib. 4. cap. 17: Nam ubi magna vis & incursus est pluviarum, procellarumque, ubi frequentibus aquis vitis labefactatur, ubi præcipitibus clivis velut pendens plurima præsidia desiderat: ibi quasi quadrato circunfirmanda est agitine.

Circūnflĕcto, ĭs, ĕ, circunflexi, circunflexum, act. t. In gyrum flecto. [חפף chapháph. περιστρέφειν. Gal. Tourner & retourner, faire tourner en rond, fleschir à costé. Ital. Piegare intorno. Germ. Herumb tragen. Hisp. Doblegar à inclinar en derredor. Pol. Obracam. Vng. Meg terbugetem. An. To bender turne about.] Virgil. 5. Aeneid. Constitit signum nautis pater unde reverti Scirent, & longos ubi circunflectere cursus.

Circūnflĕxĭo, f. t. περιγραφή, Circunflexus. [Pol. Wkoło ogięcie. Vng. Környʼl terkerites, terbugetés. Ang. Bending about.] Macrobius Comment. libro 1. cap. 21: Zodiacum ita lacteus circulus, obliquè circunflexionis occursu ambiendo amplectitur.

Circūnflexūs, particip. Vndique flexus. [כפוף chaphúph. Ang. Bended or bowed about.] ¶ Inde Accentus circunflexus, περισπωμένη ex acuto & gravi factus.

Circūnflexūs, us, ui, m. q. nomen. [περιστροφή. Gallic. Retour, fleschissement de tous costez, replicmens à l'entour. Ital. Ripiegamento en torchi. German. Ein Vmbbiegung. Hispan. Volverse de todas partes. Pol. Oggięcie. Vng. Meg terbugetés, hay togatás. An. Bending or turning about.] Plin. lib. 8. cap. 11: Vt & ipsos circunflexu facili ambiant. Idem lib. 2. cap. 1: Cujus circunflexu regunitur cuncta.

Circūnflo, as, are, act. p. Vndique afflo. [περιπνέω. Gall. Souffler de toutes parts. Ital. Soffiare intorno. Germ. Vmb vnd vmb anblasen. Hisp. Soplar en derredor. Pol. Wkoło dmę. Vng. Mindön fújok. An. To blow vpon on all partes.] Cicer. 5. Verr. Sic est hic ordo quasi propositus atque editus in altum, ut ab omnibus ventis invidię circunflari posse videatur. Circunflantibus Austris. Statius lib. 11: Theb.

Circūnfluo, ĕ. t. Abundo. [בהר nahăr. Ἀφθονέω. Gall. Abonder. Ital. Abondare. German. Die völle oder vberfluß haben. Belg. Overvloeien. Hisp. Abundar y ser copioso. Pol. Mieć dostatek, nayhat. Vng. Környʼl folyok, bőv wöltödöm. Ang. To abonde, to flowe or runne about.] Cic. in Læl. Et circunfluere omnibus bonis, cupis, atque in omni rerum abundantia vivere. ¶ Propnè tamen Circunfluere est circum aliquid fluere, decurrere. [περιρρέω. Gal. Couler entour, aborder de toutes parts. Ital. Scorrere intorno. Ger. Vmbfliessen / vmbrinnen. Bel. Rontom vloeyen. Hisp. Correr lo liquido en derredor.] Plin. Id oppidum circunfluit amnis. ¶ Interdum Concurrere, convenire, συρρέω. Idem: Postquam vastæ undique gentes circunflexêre.

Circūnflŭens, [περιρρέων. Pol. Wkoło cięckacy. Vng. Környʼl folyó.] participium: ut Circunfluens amnis oppidum. Cic. pro Mur. Circunfluente colonorum Aretinorum exercitu. Idem de Amic. Circunfluens omnibus copiis. Idem ad Att. Ille noster amicus semper in laude versatus, circunfluens gloria.

Circūnflŭus, a, um, Quod circunfluit. [περιῤῥυὲς. Gall. Allant & venant tout autour, aborder de toutes parts. Ital. Che va fuori di intorno. Germ. Das vmbfleusst oder vmbrunnet. Hisp. Cosa que corre en derredor. Pol. Wkoło cięckacy. Vn. Környʼl folyó. Ang. That flowth or runneth about.] Ovid. 15. Metamorph. Scinditur in geminas partes circunfluus amnis. Plin. lib. 2. cap. 66: Tellus medio ambitu precincta circunfluo mari. ¶ Item in passiva significatione: Insula circunflua, quam aqua circunfluit. Ovid. 15. Metamorph. Vnde Coronidem circunflua Tyberidis alti Insula Romoleæ sacris arcesserit urbis.

Circūnfŏrānĕā domus, Apud Apuleiũ, pro ea quæ mobilis & ambulatoria est, facilis ad circunferẽdum. περιφορητὸς οἶκος.

Circūnfŏrānĕæ hostiæ, Dicuntur non tàm quæ circum fora, quàm quæ circum agros & urbeis in ambarvali sacrificio circunferuntur: à circunferendo dictæ.

Circūnfŏrānĭ, seu Circunforanei, m. f. Qui circa fora crebrò versari solent, quales nugatores, impostoresque, qui fucis & strophis captant quæstum. [περίεργος. Gall. Qui hante les marchez & lieux publiques. Ital. Ciarattani. German. Der auff allen Marcktem ist / Haüs in allen Gassen / Landfahrer. Belg. Omloopertens / Landtloopers. Hisp. Los que andan por los mercados. Pol. Tuł się po iarmarkach, mertarze. Vn. Kurtolá ełelsápó. An. That haunteth the merkat places.] Cic. pro Cluent. Tum repentè Aconitanum quendam C. Clodium pharmacopolam circunforaneum, qui casu tum venisset, aggreditur. Hieronym. Garrulum nescio quem rumigerulum, circunforaneum. ¶ Aes circunforaneum, quod argentarii, qui circa forum Romæ habitabant tractare solebant. Cicero Attic. lib. 1: Tusculanum & Pompejanum valdeme delectant, nisi quòd me ære, non Corinthio, sed hoc circunforaneo obruerunt. Hoc est, ęre alieno, quod fœnori sumpsi ab argentariis.

Circūnfŏdĭo, fodis, In gyrum fodio. [περιορύττω. Gall. Fouir à l'entour. Ital. Cavare intorno. Germ. Vmbgraben. Hispan. Cavar à horadar en derredor. Pol. Okopuie. Vng. Környʼl ásom, környʼl árkolom. An. To delve about.] Plin. lib. 17. cap. 18: Circunfodi autem omnibus annis in solstitio duùm cubitorum, circrobe bipedali altitudine.

Circūnfŏsŏr, verbale, m. 1. [περιστιγματίας, ὁ ἐν κύκλῳ ἐρύττων. Gal. Celui qui foulte à l'entour. Ital. Chi cava di intorno. Ger. Vmbgraber. Hisp. Cavator en derredor. Pol. Okopacz. Vn. Környʼl ásó, árkoló, árok ásó. Ang. He that delveth about.] Plin. lib. 17. cap. 26: Aut circunfossor injurioso actu verberabit.

Circūnfŏssūrā, æ, [περιστιγμός, περιτάφρευσις. Gall. Fossiffore, ou fossissement à l'entour. Ital. Cavatura di intorno. Germ. Vmbgrabung. Hisp. Cavadura en derredor. Ang. Delving about.] Plinius ibidem: Cupressus aspernatur circunfossuram.

Circūnfŏro, as, [περιτρυπᾶν. Gallic. Percer tout à l'entour, faire trous à l'entour. Ital. Forare, pertusare di intorno. German. Vmbboren / durchboren / zerboren. Hisp. Horadar en derredor. Pol. Przewiertnąć, przepiczem. Vng. Környʼl furdalom. Ang. To perce and bore about.] Plinius libro 17. cap. 27: Stipite ab una parte circunforato.

Circūnfrĭco [περιτρίβειν. Gall. Frotter tout entour. Ital. Fregare intorno. Ger. Vmb vnd vmb treiben. Hisp. Fregar en derredor. Pol. Okrobuie, odrapiam. Vn. Környʼl vakarom. Ang. To rubbe about.] Cato cap. 26: Privas scopulas in dolia recito habeas illi rei, queis labra doliorum circunfricet.

Circūnfŭlgĕo, ges, n. f. [περιλαμπρύνομαι. Gal. Relaire & resplendir tout autour. Ital. Splendere intorno. German. Vmbscheinen / vmbleuchten. Hispan. Resplandecer en derredor. Pol. Wkoło świecę. Vng. Környʼl fénlem. Ang. To shine or glister round about.] Plinius lib. 2. cap. 37: Hominum quoque capita vespertinis horis magno præsagio circunfulgent.

Circūnfundo, dis, act. t. Circuncirca fundo, circundo. [περιχέω. Gall. Espandre à l'entour, environner d'honneur, arroser tout à l'entour. Ital. Spargere intorno. Germ. Zu ring vmbgiessen / vmbschütten. Hispan. Derramar à rociar en derredor. Pol. Oblewam. Vn. Környʼl öntöm, öntöm. An. To sprinkle or powre out lieour vpon.] Cic. 2. de Nat. deor. Terram autem esse in imo, quam crassissimus circunfundat aër. Ibidem: Principio autem terra sita in media parte mundi, circunfusa undique est hac animabili, spiritualique natura, cui nomen est aër.

Circūnfūsĭo, nis, [περίχυσις. Pol. Wkoło oblanie. Vng. Környʼl öntés, öntés. An. Sprinkling or powring about.] Iulius Firmicus Mathesews lib. 2: Cœlum cujus est rotunda formatio, quòd terras, maria, cæteraque intra sese omnia ignei spiritus circunfusione complectitur.

Circūngĕlātūs, particip. [περιπεπηγώς. Gall. Glacé & gelé tout entour. Ital. Gelato intorno. German. Vmb vnd vmb gefroren. Hisp. Elado en veces. Polon. Obmarzłi. Vng. Környʼl fagyat. Ang. Frozed and congealed round about.] Plin. li. 13. cap. 13: Sed qui circungelatus videri possit.

Circūngĕmo, mis, n. t. [περιστενάζειν. Gall. Craindre ou gemir à l'entour. Ital. Gemere intorno. Germ. Vmbber seufftzen. Hispan. Gemir en derredor. Pol. Okaʼczhać. Vng. Környʼl nyögök. Ang. To mourne about.] Horat. Epod. 16: Nec vespertinus circungemit ursus ovile.

Circūngĕstārĕ, Circunferre. [περιφέρειν. Gall. Porter par tout. Ital. Portare quà & là, per tutto. Ger. Vmbber tragen oder tetschen. Hisp. Traer por todas partes. Pol. Wkoło nosić. Vn. Környʼl hordozom. Ang. To beare about.] Cic. ad Qu. fratrem lib. 1: Naum eam quoque epistolam T. Catienus circungestabat.

Circūnglŏbo, as, act. p. [περιστρογγύλλειν. Gallic. Amasser, amonceler & encertiller entour. Ital. Ingomare, ammucchiare. German. Zu ring vmb an ein Nuget oder Knappen machen. Hispan. De manar à redondear o amontonar en derredor. Polon. Obtaczam. Vn. Környʼl gömöbölygetöm. An. To gather about in heapes or plumpes.] Plin. lib. 9. cap. 47: Adeoque nihil non gignitur in mari, ut cauponarum etiam æstiva animalia, pernici molestia saltu, aut quæ capillus maximè celat, exsultant: & circunglobata escæ sæpè extrahantur.

Circūnjăcĕo,

Circūnjăcĕo, ces, cui, n.f. In circuitu jaceo. [περικεῖμαι. Gal. *Estre situé & assis à l'entour.* Ital. *Giacere intorno.* Ger. Umbligen. Bel. Omligen. Hisp. *Iacer en cerco.* Pol. Okol'o leże. Vn. Kĕrnyw'l fekszĕm. An. *To lie about.*] Liv. Nam & Lycaonia, & Phrygia utraque Pisidia omnis, & Chersonesus, quæque circunjacent Europæ, in vestra sunt potestate.

Circūnjĭcĭo, cis, jeci, jectum, à Iacio compositum, act. t. Circundo, circumcingo. [περιτίθημι. Gall. *Jetter tout entour, espandre de toutes pars.* Ital. *Gettare intorno.* Ger. Zu ring herumb werffen. Belg. Rontom worpen. Hisp. *Echar en derredor.* Pol. Obrzucżam. Vng. Kĕrnyw'l vetszĕm, kĕrnyw'l vetĕm. Ang. *To cast about.*] Livius 3. bell. Maced. Postquam lævo latere nudato, circunjicere hastas in venientem ex transverso hostem conati sunt. ¶ Circunjicere vallum, apud eundem, pro circunædificare. Et Circumjicere ambitu extrema cœli. Cic. de Vniv. Extremitatem cœli à suprema regione rotundo ambitu circunjecit: hoc est, circumamplexus est.

Circūnjĕctŭs, a, um, pro Circundatus: [περιτεθειμένος. Pol. *Obrzucżony.* Vng. *Kĕrnyw'l vetĕt.*] ut Circunjecta urbi loco, Livius. Cic. Extremitas mundi à suprema regione rotundo ambitu circunjecta.

Circūnjĕctŭs, us, m. q. [περιβολή, περιστασις. Gall. *Entourement, environnement.* Ital. *Il gittare attorno.* Germ. Umbtreff. Hispan. *Enchamiento en derredor.* Pol. Okrzucżenie. Vng. *Kĕrnyw'l vetés, hanyás.* Ang. *Compassing, environning.*] Cic. de Nat. deor. Qui terram tenero circunjectu amplectitur.

Circūnlămbo, bis, act. t. [περιλείχω. Gall. *Lecher tout entour.* Ital. *Leccare intorno.* Germ. Umbtecken. Hisp. *Lamer à lamber en derredor.* Pol. Wkol'o lyże. Vng. *Kĕrnyw'l nyalom.* Ang. *To licke about.*] Plin. lib. 11. cap. 37: Sed suprà dictis capillamenti tenuitate: cætetis ad circunlambenda ora.

Circunlĭgo, circunligas, [περιδέω. Gal. *Lier tout entour.* Ital. *Ligare intorno.* Ger. Umbbinden. Hispan. *Atar en derredor.* Pol. Obwiązuie. Vng. *Kĕrnyw'l kötĕm.* Ang. *To bind or knitt about.*] Plin. lib. 17. cap. 10: Proderit toto capite circunligari. Liv. 1. bell. Punic. Id sicut in polo quadratum stuppa circunligabant, linebantque pice. Cic. 2. de Divin. De ipso Roscio potest illud quidem esse falsum, ut circunligatus fuerit angui.

Circūnlĭnĭo, linis, livi, linitum, act. q. Circum ungo, vel frico, aut aliquid leviter digito, aut aliquo instrumento alicui rei circuminduco, & molliter ac leniter circum imprimo. [περιχρίω. Gall. *Oindre tout entour.* Ital. *Ungere intorno.* Germ. Umb vnd vmb anstaben oder bestreichen. Belg. Omsmeren. Hisp. *Untar en derredor.* Pol. Obmazuie. Vng. *Kĕrnyw'l kenĕm.* Ang. *To anoynt round about.*] Plin. lib. 8: Nec pictura, in qua nihil circunlinitum est, eminet.

Circūnlĭnŏ, in præterito circunlivi, vel circunlevi, & circunlini. Est circuncirca leniter induco. [περιχρίω. Pol. *Obmazuie.* Vng. *Kĕrnyw'l mázolom, kenĕgetĕm.* Ang. *To anoynt.*] Plinius: Circunlini alvearia fimo bibulo utilissimum.

Circūnlĭtĭo, onis, f. t. Actus ipse circunlinendi. [Pol. *Obmazánie.* Vng. *Kĕrnyw'l mázolás, kenĕgetés.* Ang. *Ouer anoyting.*] In picturis item circunlitiones dicebantur, supremæ operis expolitiones: quemadmodum etiam hodie in usu est, ut tabulæ jam perfectæ juniperi gummi illinantur. κατάχρισις. Plin. libro 33. cap. 11: Hic est Nicias, de quo dicebat Praxiteles, interrogatus, quæ maximè opera probaret sua in marmoribus: Qui Nicias manum admovisset: tantum circunlitioni ejus tribuebat.

Circūnlŏquūĭ'ĭo, περιφραστικόν, figura est, quum pluribus verbis, id quod uno, aut certè pauciorbus dici potest, explicatur. Vt ad requisita naturæ dixit Salust. Voluptatum seminarium & libidinis officina, apud Cypsianum de ratione Circuncisionis.

Circūnluō, luis, lui, n. t. Circunfluo. [περιρρέω. Gall. *Laver & mouiller tout entour.* Ital. *Scorrere intorno.* Germ. Zu ring vmb anrinnen/ anwallen. Hispan. *Correr la liquido en derredor.* Pol. Wkol'o cżekaż omywam. Vng. *Kĕrnyw'l folyok.* Ang. *To wash and wett about.*] Liv. 5. bell. Punic. Quo in peninsulæ modum pars major circunluitur.

Circūnlŭvĭo, onis, verbale, f. t. [περιρροή, περιλουσις. Pol. Okrzynie wode. Vng. *Kĕrnyw'l folyás.* Ang. *A flowing about of water.*] Est, quum parte alicujus agri rapidus amnis in alveum suum impulerit, & in modum insulæ circunvolverit: quæ ipso jure vicinioris erit. Valla. Cicer. 1. de Orat. Gentilitatū, agnationum, alluvionum, circunluvionum, &c. Circumluvium jus prædiorum est, inquit Festus.

Circūmmĭtto, act. t. [περιπέμπω. Gallic. *Envoyer par tout ou de tous cotez.* Ital. *Mandare intorno.* German. Umbher schicken. Belg. Rontom senden. Hispan. *Embiar en derredor.* Pol. Obsielam. Vn. *Kĕrnyw'l bocsátom.* An. *To send through out all partes.*] Liv. 4. ab Vrbe: Veiens multitudine abundans, qui inter dimicationem castra Romana aggrederentur, post montes circummisit. Idem 2. ab Vrbe: Vincebatque auxilio loci paucitas, ni jugo circummissus Veiens, in verticem collis crassisset.

Circūmmittĕrĕ, [περιπέμπειν. Vng. *Kĕrnyw'l bocsátani.*] Cæsar lib. 7: Legiones in omnes partes circummittuntur.

Circūmmŭlcĕrĕ, Molli attactu circuncirca abblandiri. [περιψηλαφᾶν. Gallic. *Attoucher doucement de tous costez, & quasi amiguoter.* Italic. *Lusingare intorno.* German. Umbstreichen. Hispan. *Halagar en derredor.* Polon. Ogł'askawiać. Vng. *Kĕrnyw'l torblyczni, enyhitení.* Ang. *To touche softlie on all parts, to flatter.*] Plin. lib. 28. cap. 3: Ex qua familia legatus Hexagon nomine à Consulibus Romæ in dolium serpentium conjectus, experimenti causa, circummulcentibus linguis miraculum præbuit.

Circūmmūnĭo, act. q. Circunsepio, circunroboro. [περιοχυρόω. Gallic. *Fortifier ou munir de toutes pars.* Ital. *Fortificare intorno.* Germ. Zu ringo vmb bewarem oder bevestigen. Bel. Rontom tuynen/ rontom stercken. Hisp. *Fortalecer en derredor.* Pol. Ogrodzam, obsypuie. Vn. *Kĕrnyw'l rekesztĕm, mind kĕrul meg erősítém.* An. *To fortifie on all partes.*] Colum. lib. 3: Priusquam pomarium constituas, quàm magnum voles, circummunito macerie aut fossa, ita ut non solùm pecori, sed nec homini transitus sit. Plaut. Capt. In vinclis custodiisque circummuniti sumus.

Circūmmūnĭtĭo, verbale, f. t. [περιοχύρωμα. Pol. Wkolo ogrodzenie. Vn. *Kĕrö kĕrnyw'l valo meg erősítés.*] Cæsar: Id ne fieri posset, obsidione, oppidique circummunitione fiebat.

Circūmnascŏr, d. t. [περιφύομαι. Gall. *Naistre entour, naistre en croissre à l'entour.* Ital. *Nascere intorno.* Ger. Herumb wachsen. Hisp. *Nacer en derredor.* Pol. Wkol'o rośle. Vn. *Kĕrnyw'l termĕk.* An. *To growe or to be borne about.*] Plin. lib. 2. cap. 103: Lacus Sinnaus in Asia circumnascente ablinihio inficitur.

Circūmŏbrŭĕrĕ, act. t. [περιστέγω, περικαλύπτω. Gallic. *Couurir de toutes pars, enuelopper & cacher de tout en quelque chose.* Ital. *Coprire di terra intorno.* German. Umbthun vberfallen vnd bidecken mit Erdtreich. Hispan. *Enterrar ò amagar en derredor.* Polon. Zawsze obsypuie. Vn. *Kĕrnyw'l borítani.* An. *To cover round about or to ouerwhelme.*] Plin. lib. 19. cap. 5: Confert alterna folia circumobruere.

Circumpādānŭs, a, um, Qui habitat in circuitu Padi. [Ital. *Che habita intorno al Po.* Vn. *Pádon kĕrnyw'l lakók.*] Liv. 1. bel. Pun. Consistere jussis militibus Italiam ostentat, subjectosque Alpinis montibus circumpadanos campos. Plin. lib. 14. cap. 20: Liguriæ maximè, circumpadanisque multis utilitas.

Circumpāngo, [περιφυτεύω. Gall. *Ficher & attacher entour, faire tour & bordre à l'entour.* Ital. *Figere in terra di intorno.* Ger. Umbstecken. Hisp. *Plantar en derredor.* Pol. Obtikam. Vn. *Kĕrnyw'l gyökdosom.* An. *To fasten or bend about, to cause to sticke.*] Plin. lib. 17. cap. 13: Ramis terra circumpactis.

Circumpāvio, vis, Circumpavire, [περικαταφαίνω. Gall. *Dresser & applanir en frappant tout entour.* Ital. *Battere, percuotere di intorno.* Germ. Herumb schlahen. Hispan. *Disonar en derredor.* Pol. Otapłuie, obklaskam. Vn. *Kĕrnyw'l verdegĕtem.* An. *To make plane or pave about.*]

Circūmpĕdes pen. cor. m. t. Idem qui & A' pedibus dicuntur. [οἱ περὶ τοὺς πόδας, οἱ παρεστῶτες. Gallic. *Seruiteurs qui sont à l'entour, de leur maistre, qui luy assistent.* Ital. *Seruitori di casa.* German. Diener so auff ihre Herren warten wo sie hin gehen. Hispan. *Moco despuelas.* Polon. *Sługa domowy, pacholęcy.* Vn. *Asztalnok, vdvarlo szolga.* An. *Seruides readie to assist their maisters.*] Cicer. 3. in Verr. Servos artifices pupilli quum haberet domi, circumpedes autem homines formosos & litteratos, suos esse dicebat.

Circūmplĕctŏr, ĕteris, d. t. [περιπτύσσω. Gallic. *Embrasser tout entour, enuironner.* Ital. *Abbracciare intorno.* German. Umbgreiffen/ vmbfassen. Hispan. *Abracar en derredor.* Pol. Obłapiam, obymam. Vng. *Atal bĕlĕm.* An. *To embrace round about, to ouerrunne.*] Cicer. de Vniver. Vndique est eos circumplexus. Plin. lib. 15. cap. 16: Tam vastis arboribus, ut temi nequirent circumplecti.

Circūmplĕxŭs, us, m. q. Nomen. [περιπτυσμός. Gall. *Embrassement, entourement, environnement.* Ita. *Abbracciamento, circundatione.* Ger. Umbfahung/ vmbgebung. Hisp. *Rodeamiento.* Pol. Obłapienie. Vn. *Altal bĕlĕs.* An. *Embracing.*] Plin. lib. 10. cap. 83: Lacertæ, ut ea quæ sine pedibus sunt, circumplexu venerem novere.

Circūmplĭco, as, pen. cor. Circunnecto. [περιπτύσσω. Gall. *Enuelopper tout entour, entortiller.* Ital. *Auuoluppare di intorno, intortigliare.* Ger. Umbwickelen. Hisp. *Plegar en derredor.* Pol. Obwiam, obiacżam. Vn. *Kĕrnyw'l tekerĕdĕm.* An. *To folde or winde about.*] Cic. 1. de Divinat. Experrecta nutrix animadvertit puerum dormientem circumplicatum serpentis amplexu.

Circūmpōno, nis, [περιτίθημι. Gall. *Mettre entour.* Ital. *Mettere intorno.* Germ. Umbsetzen/ vmbtragen. Hisp. *Poner en derredor.* Pol. Okładam. Vng. *Kĕrnyw'l tesszem.* Ang. *To put about.*] Horat. 2. Serm.

rat. 2. Serm. Sat. 4: Primus & inveni piper album cum sale nigro Incretum puris circumposuisse catillis.

Circumpōtātio, onis, verbale à Circumpoto, quum pocula de manu in manum traduntur, & in circuitum redeunt. [ἐγκυκλοπότημα. Pol. Wkol'o pytjie. Vn. Rendscreimt wolo vnis, pobár kemlei. Ang. Drinking about.] Cicer 2. de Legib. Hæc præterea sunt in legibus de unctura, quibus servilis unctura tollitur, omnisque circumpotatio.

Circūnrādo, dis, act. 1. Abrado, in circuitum rado. [ἀφεψάω. Gallic. Raler tout entour, ratisser à l'entour. Ital. Radere intorno. Germ. Vmbschaben. Hispan. Raer ò arrebatar en derredor. Pol. Oskrobuie. Vng. Környw'l nyirbm. Ang. To shave about, or to scrape about.] Plinius libro 17. cap. 26: Veluti detractio sanguinis circumsti corticis. Colum. libro 4. cap. 29: Hujus traducis si non est facultas, tum detractum viti quàm recentissimum elipitar sarmentum, & leviter circunrasum.

Circūnrētio, tis, act. q. Impedio, & implico, involvo. [ἀφεκτάω. Gall. Entourer & envelopper comme d'vn rez. Ital. Inuiluppare intorno, impedire. German. Mit einem Garn vmbgeben. Hispan. Embolver en derredor, empachar ò embaracar. Polon. Obwiatoiam sjeciu. Vng. Köre kötöszöm, környw'l hállolom. Ang. To intangle or fetter in nets round about.] Lucr. lib. 5: Circunretit enim jus, atque injuria quemque, Vnde etiam exorta est, ad eum pleunque revertit. Cicer. 7. in Verrem: Num ego tibi ullam salutem, ullum perfugium putem, quum tete implicatum severitate judicum, circunretitum frequentia populi Romani esse videam?

Circūnrōdo, dis, penult. prod. Arrodo. [ἀφεψήσω, ἀφεψέω. Gall. Ronger tout entour. Ital. Rodere intorno. Ger. Vmbnagen. Hisp. Roer en derredor. Pol. Okesinie. Vng. Környw'l rágom. An. To gnaw about.] Plinius lib. 32. cap. 12: Polypum hamos appetere, brachiisque complexa, non morsu, nec priùs dimittere, quàm escam circumroserit. ¶ Circunrodere per translationem accipitur pro meditari, & quodammodo ruminare. Cicero ad Attic. lib. 4: Quid quòd iam (dudum enim circunrodo quod devorandum est) subturpicula mihi videbatur esse πολυωλία. ¶ Item pro detraho, obtrecto. Horat. 1. Epist. Dente Theonino quum circunroditur.

Circūnscālpo, pis, [ἀφεκκόπτω. Gal. Gratter en grauer entour. Ital. Grattare da intorno. Ger. Vmbkratzen. Hisp. Escarnar ò rascar, esculpir ò rasgar. Pol. Odrapanie. Vng. Környw'l ásogatom, vésiom. An. To scrath about.] Plin. lib. 20. cap. 5: Radice ejus circunscalpti dentes dolore liberantur.

Circūnscārrīfico, cas, act. p. [ἀφεκμυσσόω. Gall. Escarifier & enuiron en tourner à l'entour. Ital. Far intorno piccolini tagli in su la persona, acciò il sangue ò triste humore esca. German. Rundthalben schlossen. Hispan. Sangrar en derredor. Polon. Wkol'o ekrezyluie. Vng. Környw'l kösöly hzom. Ang. To launce, to open a sore round about.] Plin. lib. 22. cap. 23: Pedum clavos circunscarificatos ferro, mulum ceræ extrahit.

Circūnscindo, dis, act. 1. [ἀφεκκόπτω, ἀφεκτέμνω. Gall. Encoiler & couper de toutes parts. Ital. Tagliare da ogni parte. German. Vmbschneiden. Hispan. Cortar ò tasar en derredor. Polon. Obrzynaie. Vng. Környw'l hasitom, metszöm. Ang. To cutt about.] Liv. 2. ab Vrbe: Quò ferociùs clamitabat, eò infestiùs circunscindere, & spoliare lictor.

Circūnscribo, bis, act. 1. Colligo, comprehendo, definio, determino, concludo. [περιγράφω. Gal. Escrire à l'entour, borner, limiter tout entour. Ital. Circunscriuere. Ger. Zu rings vmbschreiben, vmfassen. Belg. Omschreven. Hispan. Terminar. Pol. Opisuie, obwijam. Vng. Környw'l irom, be foglalom. Ang. To write about, to border and set meares, to bound.] Cicero 6. Philip. Virgula fluentem circunscripsit, jussitque ut responderet, priusquam ea illa circunscriptione excederet. Lactantius: Cujus scientia summam breviter circunscribo, ut neque religio ulla sine sapientia sit, nec ulla sine religione probanda sapientia. Columella: Diophanes Bithynus Vticensem totum, Dionysii Fœni Magonis interpretem, per multa diffusum voluminis, sex epitomis circumscripsit. Cicero in Paradox. Exilium terribile est illis, quibus circunscripteus est habitandi locus: id est, constitutus. Idem pro Rab. Exiguum nobis vitæ cursulum natura circunscripsit, immensum gloriæ. ¶ Aliquando ponitur pro circunvenio, & decipio. [רמה piel, רמיה, מרמה, מרמיה. Gall. Decetour, circumuenir. Ital. Frandare, circumuenire. Ger. Betrügen. Hisp. Engannar. Pol. Oszukaie, zdradzam. Vng. Megtselom. An. To deceive.] Idem 1. Acad. Alterum est, quod captiosis & fallacibus interrogatiunculis circunsripti & decepti quidam, quum eas dissolvere non possunt, desistunt à veritate. Plin. lib. 7: Vana mortalitas, & ad circunscribendam seipsam ingeniosa.

Circūnscriptē, adverb. Definitè, paucis, breviter. [περιγραφικῶς. Gallic. Briefement, en certains limites. Ital. Breuemente, con misura. German. Kürtzlich, mit vmbschreibung. Hispan. Breue y distintamente. Pol. Krotce, zwięsłem. Vng. Be foglalás keppen, röuideu. An. Briefle, shortlie, in measure.] Cic. de Nat. deor. Id ratione concludimus, singulasque res diffinimus, circunscripteque complectimur.

Circūnscriptōr, m. 1. Deceptor, fraudator. [ὁ ἀφεγγράφων, ὁ ἐξαπατῶν. Vn. Csalárd, csalo.] Iuven. Sat. 15: pupillum ad jura vocantem Circunscriptorem.

Circūnscriptio, onis, verbale, f. 1. Circuitio, definitio, terminatio. [ἀφεγγραφή, ὁριγραφία. Gall. Description de tour, enuironnement. Ital. Misura, limitatione. Germ. Vmbschreibung. Hisp. Medida, termino. Pol. Oppisanie. Vng. Be foglalás környw'l irás. Ang. Bounding, or going about.] Cic. 1. Tusc. Quum totam terram contueri licebit, ejusque cùm situm, formam, circunscriptionem, tùm & habitabiles regiones. Verborum quadam circunscriptione comprehendere cōcludereque sententiam. Cicer. de Clar. Orat. ¶ Circunscriptio, pro deceptione & fraude. [מרמה mirmah, ἀπατεωνία, κλεψία, γοητεία. Gall. Tromperie, surprinse, deception. Ital. Inganno, falsità. Germ. Betrügerey, beschis. Hisp. Engaño. Pol. Oszukaństwie. An. Deceiuing.] Cic. pro Cluent. Quum omnis ab his fraus, omnes insidiæ, circunscriptionesque adolescentium nascerentur.

Circūnscriptōr, Brevior. [Pol. Zemierzoni. Vn. Rövidebb kiáczob, be foglalab, környul irtab. Ang. More brieff.] Plin. epist. lib. 1: Nam in concionibus eadem quæ in orationibus vis est, prestior tamen, & circunscriptior, & adductior.

Circūnscriptus, non videtur, qui usus est jure communi, l. non videtur circunscriptus. C. de integ. rest.

Circūnscriptus dolo, dicitur sua facultate lapsus. l. 1. ff. de Minoribus.

Circunsēco, cas, Circuncido. [περιτέμνω. Gall. Couper tout à l'entour. Ital. Tagliare intorno. Germ. Vmbschneiden oder hauen. Hispan. Cortar en derredor. Pol. Oczasinie, obrezuie. Vng. Környw'l vágom, meszöm. An. To cutt about.] Colum. lib. 7. cap. 5: Tuberculum cui subest vermiculus, ferro quàm cautissimè circunsecari oportet.

Circūnsēcus, adverb. pen. cor. Significat in circuitu, à lateribus. [Pol. Wkrag. Vn. Körös környul.] Apul. lib. 5: Quique circunsecus venantur.

Circūnsēdēo, des, n. f. & Circunsideo, des, circunsedi, circunsessum, Circundo, obsideo, obsidione cingo. [περικαθέζομαι, πολιορκέω. Gall. Se seoir à l'entour, estre assis autour, assieger, tenir le siege à l'entour. Ital. Assediare d'ogni intorno. Germ. Zu ring herumb sitzen, vmbsitzeren. Belg. Omringen, belegen. Hisp. Poner cerco à algun lugar. Pol. Wkrag obsiadam. Vn. Környw'l vlök. Ang. To sit about, to besiege round about.] Cæl. ad Cic. lib. 8: Nisi si mavult Pompeium Brundusii circunsidere. Cic. ad Att. lib. 9: Populi Romani exercitus Cn. Pompeium circunsidet, fossa & vallo septum tenet, fuga prohibet. ¶ Circunsident item, qui assident utrinque alteri. Cic. 4. in Catil. Nec tamen ego sum ille ferreus, qui fratris charissimi atque amantissimi præsentia mœrore non moveat, horumque omnium lacrymis à quibus me circuncessum videtis.

Circūnsessio, f. 1. Obsessio. [ἀφεδρία, πολιορκία, περιοχή. Gall. Assiegement, assiette à l'entour. Ital. Assedio di vna città. Ger. Vmbsatzung, vmbtägerung. Hisp. Obra de poner cerco à algun lugar. Pol. Obsjedzenie. Vn. Környul ülés, meg szállás. An. Besettinge, besieging about.] Cic. 3. Verr. Te hujus circunsessionis tuæ causam & culpam in alios transtulisse.

Circūnsēpio, pis, act. q. Circundo, cingo. [περιφράττω, ἀφεφράττω. Gall. Clorre & mettre d'vne haye ou d'autre chose tout à l'entour. Ital. Fare vna siepe d'intorno, circundare vna con ragioni. Germ. Vmbzeunen, mit einem Zaun vmbgeben. Hisp. Cercar de sitio ò seto en derredor. Pol. Ogradzam, opłacam. Vng. Környw'l vékosítom. Ang. To hedge and fence about.] Cic. ad August. Sed quoniam cohortibus armatis circunseptus Senatus. Liv. 1. ab Vrbe: Conscius deinde, malè quæsiti regni ab seipso adversus se exemplum capi posse, armatis corpus circunsepsit.

Circūnsēro, ris, [ἀφεμπολάω. Gall. Semer ou planter à l'entour. Ital. Seminare ò piantare d'intorno. Ger. Vmbsäen. Hisp. Sembrar ò plantar en derredor. Pol. Osjewam. Vng. Környw'l vetöm, vetöm. Ang. To plant or sowe about.] Plin. lib. 21. cap. 12: At genistas circunseri alvearibus gratissimum.

Circūnsīdo, dis, n. 1. idem quod circunsedeo, nisi quòdmodum quendam habeat conjunctum: ut Circunsidere dicatur, qui se jam ad sedendum componunt, vel qui ipso actu oppidum, vel arcem castris vel exercitu circundant. [Vng. Környw'l ülöm, meg ülöm.] Liv. 9. ab Vrbe: Et spe abjecta Satriculæ tuendæ, Pidiliam ipsi socios Romanorum, ut parem dolorem hosti redderent, circunsidunt.

Circūnsignārē, [περιεσημάνθη. [ἀφεσημείωσε. Gall. Marquer à l'entour. Ital. Segnare ò bollare. Ger. Vmbzeichnen. Hisp. Señalar en derredor. Pol. Oznaczam. Vng. Környw'l tetzöm. An. To mark about.] Columell. lib. de Arbor. cap. 26: Eam duobus digitis quadratis circumsignato, ut medio gemma sit.

Circūnsīsto, is, n. 1. Circundo, circunsto. [ἀφεστήκω. Gal. Enuironner

rouner quelqu'vn, & se treuuer auprès de luy pour l'assaillir, defendre ou autrement. Ital. *Stare intorno, circondare.* Germ. Vmbstellen oder vmbgehen. Bel. Rontomstam. Hispan. *Estar en derredor, cercar y rodear.* Pol. *Obstępuie.* Vn. *Környw'l állok.* An. *To compasse or stand about one.*] Liv. lib. 1: Centuriones Metium circunstitunt. Cæsar: Si quis graviori vulnere accepto deciderat, circunsistebant: id est, circum astabant faventes ei, & tela ab eo arcentes. Virgilius: At fessi tandem cives infanda furentem Armati circunstitunt.

Circũsistŏr, [*περιστάτης.* Vn. *Környul allatatom.*] Apuleius lib. de philosophia: Fortitudo quippe circunsistitur hinc audacia, inde timiditate.

Circũsŏno, as, are, Vndique sono. [*περιηχῶ.* Gall. *Resonner & retentir de toutes parts, sonner à l'entour.* Ital. *Sonare d'ogni intorno.* German. Vmb vnd vmb thönen oder klingen. Hispan. *Sonar en derredor.* Polon. *Wokrąg brzmie.* Vng. *Környw'l zengök.* Ang. *To sound round about on all parts.*] Liv. 9. bel. Maced. Eos deducere in locum qui circunsonet ululatibus cantuque symphoniæ, & cymbalorum, & tympanorum pulsu, ne vox quiritantis, quum per vim stuprum inferatur, exauditi possit. Idem 3. ab Vrbe: Iussa miles exequitur, clamor hostes circunsonat.

Circũnspĕrgo, [*περιπάσσω.* Gall. *Espandre & espartir tout à entour, espartir ça & là.* Ital. *Spargere intorno.* Ger. Vmbsprützen oder sprengen. Hisp. *Derramar à rosiar en derredor.* Po. *Obtrząsiam.* Vn. *Környw'l hintem.* Ang. *To scatter or sprinkle about.*] Colum. lib. 11. cap. 2: Magnis arboribus quaternos modios stercoris capini circunspergere, &c.

Circũnspĭcĭo, cis, act. t. ex Circum & Specio. Omnia oculis lustro, accuratè considero. [*περιορῶ.* Gall. *Regarder à l'entour, prendre garde de tous costez.* Ital. *Guardare d'ogni intorno.* Germ. Vmbsehen, ja rings vmbher sehen. Bel. Rontem oversien, embesien. Hisp. *Mirar en derredor.* Pol. *Wokrąg patrzę.* Vn. *Környw'l nezek.* An. *To look about, to behold on all parts.*] Est q; Circunspicio, huc atque illuc oculos verto, & circunfero: omnia oculis collustro. Iustin. lib. 1. Primò latebras circunspicit. Cic. pro Roscio: Circunspicit, æstuat. Terent. in And. Circunspicio nutquam. ¶ Significat etiam animadvertere, & diligenter videre, sive considerare. Cic. 4. Acad. Deinde quò dicant, posse accidere sapienti, ut quum omnia fecerit, diligentissimeq; circunspexerit, existat aliquid quod & verisimile videatur. Circunspicere se, pro Glonari, & se ipsum admirari, sibi placere. Cic. Vsque eòne te diligis, & magnificè circunspicis, ut, &c.

Circunspectus, m. f. significationis est activæ, & significat eum qui in omnem partem circunspectat: hoc est, qui prudens est & sagax. [קסם *kesem.* περιβλεπτικός, περιεκτικός. Gal. *Considéré, advisé, posé, prudent, qui prenoit à tout ce qu'il doit faire.* Ital. *Circunspetto, prudente, che prende quanto deue fare.* Ger. Vmbsichtig/ oder fürsichtig/ weis. Hisp. *Prudente y sabio, à ojeato.* Pol. *Oppatrzny, rozumny.* Vn. *Eszes, vigyázó.* Ang. *Circumspect, wise, wise.*] Columel. Nam illa solennia sunt omnibus circunspectis, ut cegastuli mancipia cognoscant.

Circũnspĕcto, as, frequentativum, Frequenter circunspicio. [השקיף *hoschkiph.* διαβλεπτικός, περιβλεπτικός. Gall. *Regarder souuent çà & là, & diligemment.* Ital. *Riguardare con diligentia.* Ger. Mit fleiß sich vmbsichen. Hispan. *Mirar en derredor muchas vezes y con diligencia.* Pol. *Pilno się oglądam.* Vng. *Környw'l sokszor nezek.* Ang. *To look often about & diligently.*] Terent. in Eunuch. Et properans venit: nescio quid circunspectat. Cicer. 2. de Nat. deor. Iam verò illa etiam notiora, quanto se opere custodiant bestiæ, ut in pastu circunspectent, ut in cubilibus delitescant.

Circũnspĕctŭs, passivè, [περιεσκεμμένος. Pol. *Opatrzony.* Vng. *Környw'l megtekintve.* ¶ Consideratus, judicatus. Qui circunspicitur: ut, Verba non circunspecta: id est, non perpensa, & considerata. Ovid. 5. Fast. Verba movent iras non circunspecta deorum. Vires non circunspectæ. Ovid. 5. Metaph. Sed furit, & cupiens alto dare vulnera collo Non circunspectis exactum viribus ensem Fregit in extrema percussæ parte columnæ. Id est, non circunspiciens quò vires, & feriendi impetum rectè dirigeret.

Circunspĕctŭs, us, ui. m. q. [περιβλεψία, περιωπή, περιοχή. Gal. *Veuë, & regard de tous costez.* Ital. *Auiso, riguardo à fare qualche cosa.* Ger. Das vmbsehen an alle Ort. Hisp. *Retaramiento de mirar.* Pol. *Oberzenie na wszystkie strony.* Vng. *Környw'l nezés, vigyázás.* Ang. *Looking round about and beholding.*] Actus ipse circunspiciendi. Cic. 12. Philipp. Hæc ego in urbe prævideo: facilis est circunspectus, unde exeam, quò progrediar: quid ad dexteram, quid ad sinistram sit. Plin. lib. 11. cap. 37: Cervix flexilis ad circunspectum, articulorum nodis jungitur.

Circũnspĭcĕntĭa, idem. [Vn. *Szemlélés, vigyázás.*] Gell. lib. 14. cap. 2: Multa & anxia cura, & circumspicientia indigent.

Circũnspĕctĭo, aliud verbale, Accurata consideratio. [קסם *kesem.* Pol. *Pilnobeiprzenie.* Vn. *Szorgalmatos szemlélés, vigyázás.*] Cic. 4. Acad. Sin ex circunspectione aliqua, & accurata consideratione, quod visum sit, id se dicent sequi, tamen certam non habebunt.

Circunspĕctĕ, adverbium, [περιεσκεμμένως. Vng. *Eszesen, szemlélve, szemlésen.* Ang. *Forecastingly.*] Quintil. lib. 9. cap. 2: Parciùs & circunspectiùs faciendum. Circunspectius agere, Gell. lib. 3. cap. 8: id est, cautius.

Circũnspectātŏr, & Circunspectatrix, verbalia. [ὁ περιεσκεμμένος, ἡ περιεσκεμμένη. Vng. *Környw'l szemlélő.*] Plaut. Aul. Exeundũ hercle tibi hinc est foras Circunspectatrix cum oculis emissitiis. Apuleius in Apolog. Quàm improba juvenum circunspectatrix, quàm immodica tui ostentatrix.

Circũnspĭcŭus, à Circunspicior, Qui circunquaque aspici potest. περιοπτός.

Circũnstipo, as, Comitum agmine cingo. [Vn. *Környw'l állom.*] ut, Amores nurum circunstipant. Claud. 2. Panegy.

Circũnsto, stas, circunsteti, circunstitum, Circundo. [περιΐστημι. Gall. *Estre entour, se tenir debout à l'entour, environner.* Ital. *Stare intorno, circondare.* Germ. Vmbstehen. Belg. Rontom stam. Hisp. *Estar en derredor, cercar y rodear.* Po. *Wokrąg stoię.* Vn. *Környw'l állok.* An. *To stand about.*] Cic. ad Attic. li. 1: Vt me circunsteterint, ut aperte jugula pro meo capite P. Clodio ostentarint. Idem in Catil. Fortissimi cives, qui circunstant senatum. Ovid. 3. Metam. Ad circunstantes veritus sua brachia sylvas.

Circũnstāntĭa, æ, f. p. Actus ipse circunstandi. [Gal. *Circonstance.* Ital. *Circonstancia.* Ger. Das vmbstehen: vmbstand/ vmbstellung. Belg. Omstandem. Hisp. *Aquel estar assi.* Pol. *Okolicznosci.* Vng. *Környw'l állás.* Ang. *Circumstance, or standing about.*] Gell. lib. 5. cap. 7: De loci importunitate, & loci circunstantia. ¶ Circunstantiæ item, περιστάσεις, quæ in unaquaque controversia quæri solent, & quasi quæstionem circunstant. Ex circunstantia ducere argumentum. Quintil. lib. 5. cap. 10.

Circũnstātĭo, onis, verbale. [περίστασις. Pol. *Okolicznosci.* Vn. *Környw'l állás.* Ang. *Standing about.*] Gell. lib. 7. cap. 4: Ea circunstatio militum Corona appellata sit.

Circũnstrĕpo, pis, n. t. In circuitu strepitum facio. [περιβρέμω. Gall. *Faire bruit à l'entour.* Ital. *Far strepito intorno.* Germ. *Herumb rauschen.* Hisp. *Hazer estruendo en derredor.* Pol. *Wkoło szyelk czynię.* Vng. *Környw'l zörgök.* Ang. *To make a noize round about.*] Tacitus: Tum certatim cæteri circunstrepunt.

Circũnstrĕpĭtŭs, [περιεκτυπούμενος. Pol. *Wkoło trząsł.* Vng. *Környw'l zörgettetik.*] Apuleius in Apolog. Ianua calcibus propulsata, fenestræ canticis circunstrepitæ.

Circũnstrŭo, struis. [περιοικοδομῶ. Gall. *Edifier à l'entour.* Ital. *Edificare intorno.* Germ. Ringsweis vmbbauen. Hisp. *Componer ò edificar en derredor.* Pol. *Wokrąg buduię.* Vn. *Környw'l rakom, épitem.* Ang. *To build round about.*] Plin. lib. 11. cap. 6: His deindefores quoque latiores circunstruunt. Idem lib. 19. cap. 1: Ripisque undique circunstructis lapide.

Circũnsŭdo, das. [περιιδρώω. Gall. *Suer de toutes parts.* Ital. *Sudare da ogni parte.* Germ. An allen Orten schwitzen. Hisp. *Sudar de todas partes.* Pol. *Ze wszad się poce.* Vn. *Körülkörnyw'l izzadok.* An. *To sweat on all parts.*] Plin. lib. 14. cap. 1: Stipatæ vinaceis circunsudantibus.

Circũnsŭo, suis, act. t. [περιῆσω. Gall. *Coudre à l'entour.* Ital. *Cucire da ogni banda.* Germ. Vmbnähen. Hisp. *Coser en derredor.* Pol. *Obszywam.* Vng. *Környw'l varrom.*] Plinius lib. 34. cap. 16: Vitilibusque navigiis circunsutis corio advehi.

Circũntĕgo, gis, Circuncirca operio. [περικαλύπτω. Gall. *Couurir tout à l'entour.* Ital. *Coprire intorno.* Germ. Allenthalben bedecken. Hisp. *Cubrir en derredor.* Pol. *Wszędzie nakrywam.* Vng. *Környw'l fedem.* Ang. *To cover about.*] Plautus Mil. Meus herus elephanti corio circumtectus, non suo est. Cœlum circuntegit omnia. Lucr. lib. 1.

Circũntexo, xis, [περιυφαίνω, περικαλυπτοφαίνω. Gal. *Tisser à l'entour.* Ital. *Tessere intorno.* Ger. Vmbwäben. Hisp. *Tener en derredor.* Po. *Obtkam.* Vn. *Környw'l szövöm.* An. *To weave about.*] Virg. lib. 1. Aeneid. Et circuntextum croceo velamen acantho.

Circũntextum, ti, Amictus genus, quod purpuram circum habeat. Festus.

Circũntondĕo, des. [περιοκείρω. Gallic. *Tondre ou tonser à l'entour.* Ital. *Tondere tutto, da ogni banda.* German. Ganz vnd gar beschören. Hispan. *Tresquilar en derredor.* Polon. *Wszędzie ogalam.* Vng. *Környul nyírom, beretválom.* Ang. *To shear or poll round about.*] Suetonius in Augusto cap. 75: Stephanionem togatarium, cui in puerilem habitum circuntonsam matronam ministrasse compererat, per trina theatra virgis cæsum relegaverit.

Circũntŏno, nas, [περιβρέμω. Gall. *Tonner & faire bruit à l'entour.* Ital. *Tuonare, far gran romore di intorno.* Germ. Herumb thönen/ vast thönen. Hispan. *Tronar en derredor.* Pol. *Około grymię.* Vng. *Környul dörgök.* An. *To thun der and sound about.*] Horat. 2. Serm. Satyr. 3: quem cepit vitrea fama, Hunc circuntonuit

tonuit gaudens Bellona cruentis. Sil. lib. 6: Iamque ubi feralem strepitu circumtonat aulam Cornea gramineum persultans ungula campum.

Circūtrēmo, mis. [περιτρέμω ἔχω, περιτρόμοιν. Gall. Trembler de tous costez. Ital. Tremare intorno. Ger. Umb vnd vmb zittern. Hisp. Temer ò tembler en derredor. Pol. Ze wszad drże. Vng. Mindenfelől remekelek. Ang. To tremble in all partes.] Lucret. lib. 1: Atque ideo totum circumtremere æthera signis.

Circumvādo, pen. prod. Invado, undique invado. [περιπαίω. Gall. Environner, assaillir de toutes parts, surprendre. Ital. Assalire d'ogni intorno. Germ. Ringsweis ansallen. Belg. Omgaen. Hisp. Asaltear en derredor. Pol. Wokrag obiegnąć. Vng. Környülfogom. An. To compasse and set vpon on all partes.] Liv. 2. bel. Maced. Repente anceps terror hinc muros ascendentibus Romanis, illinc arce capta, Barbaros circumvasit.

Circūmvāgus, gi, m. f. [περιπλανώμενος. Pol. Okolicui. Vng. Környülfogó. Ang. Which wandreth or goeth round about.] ut, Oceanus circumvagus. Horat. Epod. 16: - æthereæ moles circumvaga flammæ. Autor carminis ad Pisonem. Periphrasis est Solis.

Circūmvāllāre, Vallo munire, obsidere, circumvenire. [περιτειχίζειν, περιτειχίζειν. Gal. Environner de rempars, munir & rempare. Ital. Fortificare d'ogni intorno di baiti oni ò palificata. Germ. Umzwuns vmbschanzen/ verbollwerken. Hispan. Cercar fortalecer de palizada ò baluarte. Pol. Obiegam wał em. Vng. Környülárkolom, környülvésdem. Ang. To compasse and fortifie about with bollwerke or rempart.] Cæsar 7. bell. Gall. Oppidum oppugnare instituit, idque biduo circumvallavit. Cicer. ad Attic. libr. 9: Quum mihi epistola affertur à Lepta, circumvallatum esse Pompeium. Terent. Adelph. Tot res repentè circumvallant, unde emergi non potest.

Circūmvēho, is, ere, act. 1. Circumporto, circūduco. [περιφέρω. Gall. Porter çà & là, transporter à l'entour. Ital. Menare intorno. Ger. Herumbführen. Bel. Omvoeren. Hisp. Traer en derredor. Pol. Obwozić. Vn. Környülvonszom vészben, hordozom. Ang. To carie or conuaigh about.] Liv. 3. ab Vrbe: Dictator quantum undique prospici poterat, equo circumvectus, contemplatusq; quantus castrorum, quæque forma esset.

Circūmvēctio, onis, verbale, [περιφορά. Gall. Portage ou transport à l'entour. Ital. Atto portare ò passare intorno. Germ. Herumbsitzung. Hisp. Obra de traher en derredor. Pol. Obwiezenie. Vn. Környülhordozás, környülvitel. An. Carying or conueighing about.] Cic. ad Attic. lib. 2: Illud tamen quod scribit, animadvertas velim de portorio circumvectionis.

Circūmvēcto, as, frequentativum, περιφέρομαι, πολλάκις κυκλῶ φέρομαι. Virgil. 3. Georg. Singula dum capti circumvectamur amore.

Circūmvēnio, Circundo. [הקיף hikkíph, κυκλόω. Gal. Environner, rouler. Ita. Circundare. Ger. Umbgeben. Bel. Omvangen/ omringen. Hisp. Cercar en derredor. Pol. Okrążam. Vng. Környülvészem. An. To come about, to compasse.] Liv. lib. 1: Vt & hostibus circumveniri se à tergo tatis terror ac fuga injiceretur. Salustius: Petere consulatum C. Antonium, quem sibi collegam sperabat, hominem nobilem, familiarem, & omnibus necessitudinibus circumventum. ¶ Aliquando ponitur pro decipio & fallo: [טתה pitah רמה rimmah, παραστήσω, πλανῶ. Gall. Circonvenir, surprendre, tromper. Ital. Frodare, ingannare. Ger. Einen hindergehn/betriegen. Bel. Achtergaen / bedriegen. Hisp. Saltear ò tomar de salto, engañar. Pol. Ossukować, zdradzić. Vng. Megtsalom. An. To deceiue, to beguile.] tractum à venationibus, qui feras laqueis retibus, & canibus circumvenire solent. Cic. li. 2. Offic. Suum quisque teneat, & neque tenuiores propter humilitatem circumveniantur, nec locupletibus ad sua vel tenenda, vel recuperanda obsit invidia. ¶ Aliquando pro opprimo. Salust. Cuique optimo literas mittit se falsis criminibus circumventum. Sic Liv. lib. 1: Fœnore circumventam plebem dixit.

Circūmvēntio, ônis, deceptio, circunscriptio. [Pol. Ossukanie. Vn. Tsalárdság, tsalás.] D. de Minorib. l. 17. In integrum vetò restitutio errori proprii veniæ petitionem, vel adversari circumventionis allegationem continet.

Circūmvēntor, tis, qui alterum circumvenit, & decipit. [Pol. Ossuka. Vng. Tsalárd, tsalás.] Lampridius in Alex. Severo: Habuit amicos non crudeles, non circumventores sui, non traditores.

Circūmvērto, Circumvolvo. [סבב hesób. περιστρέφω. Gall. Retourner à l'entour. Ital. Voltarsi de intorno. Ger. Vmbtreyen/ vmbwenden. Hisp. Boluer en derredor. Pol. Wkoło obracam. Vng. Környülfordítom. An. To turne round about.] Plautus Persa: Iam à foro argentarii abeunt, in cursu rotula circumvertitur. ¶ Circumvertere aliquem argento. Plaut. Pseud. Aut de pacto faciam consultis dolis, Qui me argento circumvertant. Id est, dolis auferant à me argentum.

Circūmvērso. [περιστρέφομαι. Gall. Aller tout autour, tourner, à l'entour. Ital. Andare, practicare per tutto. Germ. Hinumb gehen. Hisp. Andar ò conuersar en derredor. Pol. Obiegam. Vng. Környülforgatom. Ang. To go or turne round about.] Luc. lib. 6: Nunc hinc, nunc illinc fremitus per nubila mittunt, Quærentes viam, circumversantur, & ignis Semina convolvunt è nubibus.

Circūmvestīre, Vndequaque vestire. [περιπέννυμι, περιβάλλω. Gall. Vestir & couurir à l'entour, cacher de tous costez. Ital. Vestire d'intorno. Ger. Vmb vnd vmb bettzeiden. Hisp. Vestir en derredor. Pol. Przyodziewam. Vng. Környülruházom, fölöltözöttem. Ang. To cloath or couer round about.] Plin. lib. 17. cap. 23: Vernacula putatio dejectis per ramos vitium crinibus, circumvestit arborem. Cic. 3. de Orat. Quandoquidem iste circumvestit dictis, sepit sedulò.

Circūmvincio, cis, [περιδέω. Gall. Lier tout autour. Ital. Ligare d'intorno, da ogni banda. Ger. Vmbbinden. Hisp. Atar en derredor. Pol. Obwiązuie. Vng. Környülkötöm. Ang. To bind and make fast round about.] Plaut. Rud. Quasi myrteta juncis, ita ego vos virgis circumvinciam.

Circūmvīso, circumvisis, frequentativum à circumvideo. [περιπαίω. Pol. Wkoło obeirzenie. Vng. Körülkörnyülláttatom.]

Circūmvōlo, las, n. p. [περιπέτομαι. Gal. Voler à l'entour. Ital. Volare intorno. Ger. Herumb fliegen. Bel. Omvliegen. Hisp. Volar en derredor. Pol. Oblatuie. Vng. Környülrepülök. Ang. To flee round about.] Sil. li. 17: - jaculo circumvolat alite campum. Horat. 2. Serm. Satyr 1: - Mors atris circumvolat alis.

Circūmvōlātus, participium passivum, à Circumvolor. [περιπεπόμενος. Pol. Obiezenie. Vng. Környülrepültetek.] Plin. lib. 10. cap. 32: Halcyonem videre rarissimum est, nec nisi Vergiliarum occasu, & circa solstitia brumámve, nave aliquando circumvolata, statim in latebras abeuntem.

Circūmvōlito, frequentativum: iterum atque iterum circumvolo. [ἐκυκλῶ πετόμενος, εἰς κύκλῳ πολλάκις ἐπέτομαι. Gall. Voleter, ou voltiger à l'entour. Ita. Volare spesso per quà & per là. Germ. Hinumb vnd wider herumb fliegen. Hisp. Volar muchas vezes en derredor. Pol. Latem y sam latam. Vng. Környülrepdesek. Ang. To flee often round about.] Hujus proprius usus est apud Virg. lib. 1. Georg. Aut arguta lacus circūvolitavit arundo. ¶ Columella per translationē pro Crebrò viso, seu pro Celeriter circundo, usus est: An honestius dixerim mercenarii salutatoris mēdacissimum aucupium, circumvolitatis limina potentiorum.

Circūmvolvēre, act. 1. [περιστρέφω. Gall. Entortiller autour, se tourner autour. Ital. Volgere intorno. Ger. Herumb wetzen. Hispan. Boluer en derredor. Pol. Obwie, obtoczy. Vng. Környülhaytom, környülforgatom. Ang. To wrappe, or to roll round about.] Plin. lib. 10. cap. 16. Serpentes coëunt complexu, adeò circumvolutæ sibi, ut existimari biceps possit. Virg. Interea magnum sol circumvolvitur annū, Et glacialis hyems Aquilonibus asperat undas.

Circūs, ci, m. f. gen. Circulus. [חוג chugh, κύκλος. Gall. Cercle, rondeau, entour, circuit. Ital. Cerchio, circolo. German. Ein Vmbkreis/ein Circk. Belg. Een ront yerck/een circkel. Hispan. Cerco, circolo dorco, ò rodilla di cabeça. Pol. Krąg. Vng. Kerekgö, kerek kör. Ang. A circle, all round going about like a circle.] Omnis rei gyrum ambitus: à circumēundo, secundum Servium. Mathematici definiunt eum, figuram planam, una tantum linea contentam, in cujus medio punctus sit, à quo omnes lineæ ad circumferentiam ductæ, inter se sint æquales. Et differt Circus à Globo, quòd circus est planities rotunda, ut circulus: globus soliditas undique rotunda, ut est sphæra, & stamineum glomera. ¶ Circus, κίρκος, Athen. lib. 13. etiam dicitur locus in quo populus ludos spectans considebat. Virgil. lib. 5. - mediaque in valle theatri Circus erat. Cic. 3. Phil. Nescis heri quantum in circo diem ludorum Romanorum fuisse? Fuerunt autem tres Circi Romæ: Circus maximus inter Palatium & Aventinum. Circus Flaminius, qui & Apollinaris: & Circus Neronis in Vaticano. ¶ Candens Circus, κύκλος γαλαξίας: id est, orbis lacteus. Cic. in Arato: Vidisti magnum candentem serpere circum, Lacteus hic nimio fulgens candore notatur. Idem in somnio Scipionis: Erat autem is splendidissimo candore inter flammas Circus elucens, quem vos (ut à Græcis accepistis) orbem lacteum nuncupatis. ¶ Circus, Aristoteli κίρκος & ἱερὸς κίρκος Homero, est etiam Accipitris genus, omnium avium velocissimus, columbisque infestus, teste Homero. Plinius lib. 10. cap. 8: Accipitrum genera XVI. invenimus) fortasse error hic est, legendumque ex Aristotele lib. 9. hist. anim. cap. 36. Decem) Ex iis Circon claudum altero pede. (At hoc Arist. lib. 9. Hist. cap. 15. de Aegitho) prosperrimi augurii nuptialibus negociis, & pecuariæ rei. Vide CIRCOS.

Circulus, m. f. diminutivum à Circus. [חוגל chugh, κύκλος. Gall. Cercle, entour. Ita. Circolo, cerchio. Ger. Ein Circkel. Bel. Eenen ronde/ oft ront yerck. Hisp. Circulo ò rodeo ò rodilla, de cabeza. Pol. Cirkiel, okrągłość. Vn. Kerekgö, kerekség. An. A circle.] Figura est annularis. Cic. 2. de Nat. deor. Quumq; duæ formæ præstantes sint, ex solidis

ex solidis globus (sic enim sphæram interpretari placet) ex planis autem circulus aut orbis, qui κύκλος Græcè dicitur, &c. A' mathematicis definitur esse figura plana, una tantùm linea contenta, in cujus medio punctus est, à quo omnes lineæ ad circumferentiam ductæ, sunt æquales. ¶ Hæc omnium planarum figuratum est perfectissima: unde Circularem scientiam dicimus, pro absoluta omnium scientiarum cognitione, quā Græci ἐγκυκλοπαιδείαν vocant. ¶ Circulus per translationem, pro cœtu hominum in orbem collectorum sumitur. [קָהָל kahal עֵדָה hedhah. Gall. *Compagnie d'hommes faisant vn cercle pour raisonner.* Ital. *Compagnia in luogo publico per ragionare.* Germ. Ein Versamlung der leuten in ringo weis. Hisp. *El cerrillo d'hombres.*] Tacit. lib. 3: Nec ignoro in conviviis & circulis incusari ista, & modum posci. Liv. lib. 4. Decad. 5: In omnibus circulis atque etiam (si diis placet) in conviviis sunt, qui exercitus in Macedoniam ducant.

Circulus, quinque circulis hæc nomina assignant, summum frigidissimæ partis finem, septentrionalem appellant: secundum ab eo, solstitialem: ab hoc deinde, qui medium polum dividit, æquinoctialem, quòd in eo Sol diei & noctis horas æquet: ab hoc deinde, qui est æquinoctiali proximus, brumalem: nam & solstitialis est ordinatus, septentrionali deinde secontrarium australem appellant: circulus autem zodiacus, cujus fines sol negatur excedere, ex circulo solstitiali ad brumalem per diagonium ostenditur, ita ut ex utraque parte meridianum circulum medium secet: per hunc Sol ire fertur, & orbem terrarum viginti & quatuor horis circumire. Ex Hygeno de limitibus constituendis.

Circus Soli principaliter consecratus est à paganis: cui ædes medio spatio, & effigies de fastigio ædis emicat, quod nonnulli putaverunt sub tecto consecrandum: quem in aperto habent. Est autem circus omne illud spatium, quod circuire equi solent: hunc Romani dictum putant à circuitu equorum, eò quòd ibi circum metas equi currant: Græci verò à Circe filia Solis, quæ patri suo genus hoc certaminis instituit. Ornamenta Circi, ova, meta, obeliscus, carcer. Ova honori Castoris & Pollucis scribunt, qui illos ovo editos credendo, de cygno & Iove non erubescunt. Metarum appellatione propriè terminum ac finem mundi designare volunt, ab eo quod aliquis omensus finis est, sive ad testimonium orientis occidentisque Solis. Obeliscum Mesferes rex Aegypti primus fecisse fertur tali ex causa. Quum quodam tempore Nilus violenta inundatione Aegyptum vastasset, indignatus rex, tanquam pœnas à flumine exigeret, sagittam in undas misit: non multò post gravi valetudine correptus, lumen amisit: qui post cæcitatem visu recepto, duos obeliscos Soli consecravit: obeliscus enim sagitta dicitur, qui ideo medio circo ponitur: quia per medium mundum sol currit: medio autē spatio ab utraque meta constitutus obeliscus, fastigium summitatemque cœli significat, quum Sol ab utroque spatio medio horarum discrimine transcendit: summo obelisco superpositum est quiddam auratum, in modum flammæ formatum: quoniam sol plurimum caloris atque igris habet. In circo, unde emittuntur equi, carceres dicuntur, à carcere, qui est in civitate: quòd, ut ibi homines damnati, atque inclusi, ita hic equi coërcentur, ne exeant antè, quàm signum emittant. Ars Circi, auriga, & currus, equites vel pedites, aurigæ autem duobus coloribus sunt, prasinus & venetus: prasinus terræ, venetus cœlo & mari dedicatus est à paganis. Erichthonius autem, qui regnavit Athenis primus quatuor equos junxisse fertur, sicut Virgilius autor est, dicens:

Primus Erichthonius currus, & quatuor ausus
Iungere equos, rapidisque rotis insistere victor.

Currus autem à cursu dictus: vel quia rotas habere videtur: unde & carrum, quasi currum: quadrigatum verò currus duplici temone olim erant, perpetuoque, & qui omnibus equis injiceretur, jugo primus Cinstenes Sicyonius tantùm medios jugavit, eosque singulos ex utraque parte simplici vinculo applicavit. Quadrigæ, bigæ, trigæ, sejugæ, à numero equorum & jugo dictæ: ex quibus quadrigas Soli, bigas Lunæ, trigas Inferis, sejugas Iovi, desultores Lucifero & Hespero sacraverunt. Quadrigas ideo Soli jungunt: quia per quatuor tempora annus vertitur, ver, æstatem, autumnum, & hyemem: bigas Lunæ: quoniam gemino cursu cum Sole contendit, sive quia & nocte videtur, & die: jungunt enim unum equum nigrum, alterum candidum. Trigas diis inferis: quia hi per tres ætates homines ad se rapiunt: id est, per infantiam, juventutem, senectutem: Sejugæ, maximus currus, Iovi: propterea quòd maximum deorum suorum eum esse credunt. Septem spatia quadrigæ currunt, referentes hoc ad cursum septem stellarum, quibus mundum regi dicunt: sive ad cursum septem dierum præsentium, quibus peractis vitæ terminus consummatur. Porrò equites singulares ideo currere dicunt: quia singulariter unusquisque curium vitæ hujus peragit, atque transit, alius alio tempore sequens alium, per unam tamen viam mortalitatis usque ad propriam metam mortis. Desultores nominant, quòd olim, prout quisque ad finem cursus venerat, desiliebat, & currebat, sive de equo in equum iterum transiliebat. Pedites autem ajunt propterea pede currere: quia pedibus curritur mortalitatis: ob hoc à superiore parte cursunt ad inferiora: id est, ab Oriente ad Occidentem: quia mortales oriuntur, & occidunt. Nudi currunt: quia & homini in seculo nullæ reliquiæ sunt. Recto spatio currunt: quia inter vitam & mortem nihil distat.

Circa causas quoque elementorum iidem Gentiles etiam colores equorum junxerunt, roseos Soli: id est, igni: albos aëri: prasinos terræ: venetos mari assimilantes. Item roseos æstati, currere voluerunt, quòd ignei coloris sint, & cuncta tunc flavescant: albos hyemi, quòd sit glacialis & frigoribus universa canescant: veri prasinos viridi colore: quia tunc pampinus densatur. Item roseos currere Marti sacraverunt, à quo Romani exoriuntur, & quia vexilla Romanorum eo coloe decorantur, sive quòd Mars gaudeat sanguine: albos zephyris, & serenis tempestatibus, prasinos floris & terræ, venetos aquis vel aëri, qui cæruleo sunt colore: luteos: id est, oceos, igni & Soli: purpureos Iri sacrificaverunt, quem arcum dicimus, quòd is plurimos colores habeat. Isidorus de etymologiis.

Circĭ ăris, re, adjectivum. [Gall. *Chose de cercle.* Ital. *Circolare.* Ger. Das zu dem Circo gehört. Hisp. *Cosa de cerco, de cerrillo.* Pol. Okolicznościowy, okrągły. Vn. *Kerbugdi, kerek.* An. *Round, or belonging to a circle.*] Quod ad circulum pertinet. κυκλικός, ἐστι, Figura circularis. ¶ Circulares item magistratus dicuntur, qui in orbem desituntur, quæ & κυκλικὰς πράξεις à Demosthene appellantur.

Circŭlātŏr, m. t. Qui hominum cœtu circundatus, fabulis ea aut præstigiis oblectat, quive in foro, hominúmve corona sese ostentare solet, quem & circumforaneū dicimus. [ἀγύρτης, ἀπατεών. Gall. *Basteleur, qui amasse le peuple à l'entour de soi, comme vn vendeur de triacle.* Ital. *Il canta in banco, ciarlatano.* Ger. Ein vmbschweifiger / Landstreicher / oder der vnder den leuten Mährsagt / oder Abentheuer treibt. Belg. Een Gauckelaer. Hisp. *El que ponta al pueblo para que vea lo que hace, charlatano.* Pol. Widzowisko, bisarz. Vn. *Kurtzolo, tselisapo vrigar, tselisko.* Ang. *A teller that gatherethe the people about him.*] Cic. lib. 5. Epist. Circulator auctionum nostrissimus. Apul. lib. 1. de Asino: Circulatorem aspexi equestrem, spatham præacutam mucrone infixa devorasse. Paul. Iureconl. ff. de Extraord. crim. In circulatores qui serpentes circunferunt, & proponunt, si cui ob eorum metum damnum datum est, pro modo admissi actio dabitur. Dictus Circulator à circulo: hoc est, hominum corona.

Circulātrix, icis, f. t. Fœmininum à circulator. Quæ in foro hominumque frequentia versatur, ineptiis & præstigiis spectatores oblectans. [ἀγύρτις. Gall. *Basteleuse, femme qui va de ville & d'autre comme vn basteleur.* Ital. *Donna che va ballando à vendere per guadagno.* Germ. Ein Abentheurerin, die sich vnderstaht singen / tanzen oder Märte vnd Fabeln zu sagen. Hisp. *La que enlaza cerrillos.* Pol. Szathierka, *plaudica.* Vng. *Tselisapo vrigar, tselisko.* Ang. *She that inuiseth the people about her.*] Mart. lib. 10. Linguā circulatricem dixit pro petulanti & maledica. Vernaculorum (inquit) dicta, sordidum dentem, Et fœda linguæ probra circulatrix. Poëta quidam clancularius spargit.

Circŭlārĭus, a, um, Quod ad circulatorem spectat. [ἀγυρτικός. Gall. *De basteleur.* Ital. *Cosa pertinente à buffone, à ciarlatano.* Germ. Das zu einem solchen Abentheurer gehört. Hisp. *Cosa para los cerrillos y charlatan.* Pol. *Matacz, omy.* Vn. *Tselisapo kerugdi, vrigar.* An. *Belonging to a teller.*] Vnde Quintilianus præcipit nobis parandam vim orandi, non circulatoriam voluptatem spectandam: hoc est, garrulam illam circulatorum fellicitatem non esse aucupandam. Idem Quintil. lib. 2. cap. 4: Extemporalis garrulitas, nec expectata cogitatio, ex vix surgendi mora, circulatoriæ verè jactationis est.

Circŭlātim, Significat per circulos. [κυκλόθεν. Gall. *Tout autour.* Ital. *Circondamente.* Germ. Von ring zu ring. Hisp. *De cerrillo en cerrillo.* Pol. Wkrąg, wkoło. Vng. *Kerbugue, kerbugbeli.* Ang. *Round about, by circles.*] Suet. In summo publico luctu externarum gentium multitudo circulatim suo quæque more lamentata est.

Circŭlo, as, are, act. p. pro circundare legitur. [περιβάλλω. Gall. *Environner.* Ital. *Circolare, circondare.* Ger. Vmbgehen oder mit einem Circel treff. Belg. Omvangen / omgaen. Hisp. *Cercar, hazer cerco.* Pol. Okrążyć, Okrążam. Vng. *Környekezém, környekezém.* Ang. *To compasse, to environne.*] Colum. lib. 12: Iaque debebit antè circulari fossula, quæ replearur lapidibus & calce. Cic. de Clar. Orat. posuit pro In circulum caput circumferre: Videt (inquit) oscitantem judicem, colloquentem cum alterō, nonnunquam etiam circulantem.

Cirrus, [κῶμος. Gall. *Nouette.* Ital. *Lodola.* Ger. Ein Lerch. Hisp. *Cogujada.*

Cogujada. Pol. *Skowronek.* Vngar. *Pacsirta.* Ang. *A lark.*] Est avis, quam alio nomine Alaudam dicimus. Hanc poëtæ fabulantur fuisse Scyllam Nisi regis filiam, quæ quum patrem fatali crine spoliatum Minoi prodidisset, mutata est in avem Cirim. Nominis hujus etymon Ovidius deducit à Græco verbo κείρω, quod est tondeo: alludens nimirum ad fabulam, qua Scylla purpureum Nisi patris crinem fertur totondisse. Sic enim ait lib. 7. Metamorph.

-plumis in avem mutata vocatur
Ciris, & à tonso est hoc nomen adepta capillo.

Cirnĕi, æ. Vas vinarium minum κεραία misceo significat. [Ger. *Ein Horn.* Pol. *Winna koffa.* Vng. *Boros edeny.* Ang. *A vessel for wine.*] Plaut. in Amphyt. Inde implevi cirneam.

Cirri, à quibusdam appellantur capilli contorti, ac perinde crispan, quales picus Martius, & alauda, & grues in capitibus gerunt [קוצות *kevutsoth.* βόστρυχοι, κατακλάσματα. Gal. *Vne rouffe de cheueux retors les vns contre les autres.* Ital. *Capelli crespi.* German. *Haarzöpff.* Hispan. *La guadeja delos cabellos.* Polon. *Kedzyori.* Vngar. *A markoz, Czöbek.* Vng. *Bofour, meg fodoritot háy.* Ang. *Buckles offrized heare.*] Ostreorum etiam capillamenta dicuntur Cirri. Martial. libro 7: Est ostreorum rapere lividos cirros. ¶ Alii cirros capillos capitis attonsos putant, à κείρω attondeo, incido. Cato de liberis educandis: Itaque Ambraciæ primùm puerilem dentem, item cirros ad Apollinem ponere solent.

Cirrātus id est, capillatus. [βοστρυχοφόρος. Gal. *Qui a les cheueux retors & par rouffeaux.* Ital. *Chi ha ricci i capelli.* German. *Der vnder lopt Haar oder krische Zöpff hat.* Hispan. *Qui tiene crespos los cabellos.* Polon. *Skrzyczony, kedzyerzawy.* Vng. *Bofour halo.* Ang. *That hath curled and frizled heare.*] Persius: Fen' cirratorũ centum distata fuisse Pro nihilo pendas? ¶ Inde Cirratos vocant pueros, qui comam nutriunt, quam Veneri consecrent dentiam.

Cirsi, νοσήματα, ab Hippocrate vocantur varices: hoc est, tumores pedum, & nonnunquam circa imam partem ventris, atque adeò circa ipsos testes. Aristoteles κιρσὸς vocat. Tu vide lexicon Hortæi.

Cis. [κὶς. Pol. *Robak, wszemnicy.* Vng. *Bucsa, ferreg, moly.*] Vermiculus in milico præcipuè & hordeo nascens, feminaq; illa cuspide sua exiguis foraminibus penetrans: à cujus similitudine etiam pumex lapis κισηρὶς Græcis appellatur, quòd fistulosus sit, & multis foraminibus pertusus.

Cis, & Citra. [עבר *biber. citra, ini mid, ini πέρας.* Gal. *De ça.* Ital. *Di qua.* German. *Hiedissend.* Hisp. *Aquende.* Polon. *Zonadtwey.* Vngar. *Innen.* Angl. *On this part or side.*] differunt, quòd Cis magis propriis nominibus fluminum vel montium præponi solet reliquis magis Citra: ut, Cis Rhenum, Cis Padum, Cis Alpes, ini μὰ τὰ ἄκρα. Citra forum, citra templũ: hoc est, ab hac parte templi, aut fori. ¶ Harum duarum præpositionum significationi opponitur Vltra, quod significat Trans, vel ab alia parte: ut, Vltra Apenninum, Vltra Padum. Hæ autem particulæ Citra, Intra, Vltra, ut docet Gellius, apud veteres singulis syllabis appellabantur Cis & Vls. Dicebaturque Cis Tyberim, & Vls Tyberim: mox dici cœptum est, Citra Tyberim, & Vltra Tyberim, & Intra Calẽdas, Citra Calendas. ¶ Cis etiam per compositionem nominibus montium, vel fluviorum conjungitur, Cisalpinus, Cispadanus. Et quanvis habeat vim localem, per translationem tamen, & in tempore, & in aliis rebus ut possimus: ut, Cis definitum tempus venisti, Vltra tempus à nobis datũ venisti. Cis naturæ leges: hoc est, minus quàm patiantur naturæ leges. ¶ Citra etiam quandoq; pro Sine, χωρὶς, ponitur. Columella: In agricultura voluntas facultatesq; citra scientiam sæpè magnam dominis afferunt jacturam. Suet. in Cæs. Alii citra Senatus, populique autoritatem id est, sine autoritate. Quinct. lib. 1: Tum neque citra Musicen, Grammatice potest esse perfecta. Plin. lib. 31: Citra festidium nominẽtur. ¶ Quandoq; ponitur pro Antea: ut, Citra Calẽdas id est, ante Calendas. Suet. in August. Solebat etiam cum spectaculorum dies, siquando quid insuetum, dignumque cognitu, erat. ¶ Fit autem Citra à Cis.

Cisĭdŭm, à Citra, vel à Citer, vocabulo obsoleto. [ἐσχατιὰ. Gal. *Qui est plus proche de nous.* Ital. *Più vicino, vltimo.* Ger. *Der hetzsten.* Hispan. *Cosa de mas aquende.* Polon. *Dalszy, oddalony.* Vngar. *Inneg.* Anglice, *That is nigher.*] Cicer. ad Attic. libro 12: Hirtius ad me scripsit, Sextum Pompeium Corduba exisse, & fugisse in Hispaniam citeriorem. Aetas citerior. Valer. lib. 8. titul. de studio & industria. Citerioris ætatis metas, sed non parvi tamen spatii Chrysippi vivacitas flexit. Hoc est, ad iniquiorem nostræque propiorem ætatem pervenit. Quæ cuncta nobis proxima sunt, citima appellantur. Cicer. de Vniv. Hoc autem citimam è mediana linea direxit ad lævam, sed principatum dedit superiori. Idem in Somn. Scip. Ex quibus erat ea minima, quæ ultima cœlo, citima terris, luce lucebat aliena.

Cĭsĭmŭs, pen. corr. superlativum a Cis, vel Citra, vel potiùs ab antiquo nomine Citer, Proximus. Vnde Citima vocantur, quæ in cœlo infima sunt, & nobis proxima. [ἐσχατιὰ. Gal. *Troisiesme, le nous.* Ital. *Molto di più di qua, più propinquo à noi.* German. *Der zu dem allernechsten hiedissend bey vns ist.* Hisp. *Cosa de mayor mas aquende.* Pol. *Nabliższy nas.* Vng. *Leg innetsebb, legkozelebb valo.* Ang. *Nighest.*] Cicero in Somn. Ex quibus erat ea minima, quæ ultima cœlo, citima terris luce lucebat aliena.

Cĭsĭbĭlĭtes, genus vini est, in Galacia nascens, quod saporem mulsi præbet.

Cĭsĭum, n. f. Genus vehiculi, duas habens rotas: [צב *tsab.* δίφρος. Gal. *Vn certain chariot à deux roues à porter gens.* Ital. *Vn carro che ha due rote.* Germ. *Ein Karch mit zweyen Rederen.* Hispan. *Vn genero de carro à andar.* Polonice, *Kara, kolassa odwo kolach.* Vngar. *Taliga.* Angl. *A certane cart or wagon with two wheales.*] à quo Cisiarii, qui cisium regunt. Cicer. Delituit in quadam cauponula, atque se ibi occultans, perpotavit ad vesperum: inde cisio celeriter ad urbem vectus, domum venit capite involuto.

Cĭsĭārĭŭs, m. f. Cisii moderator sive auriga. [ὁ ἐπὶ τοῦ δίφρου ἡνιοχεύων. Gal. *Charrier & menneur de chariot à deux roues.* Ital. *Carraniero.* Germ. *Ein Karrer.* Hispan. *Carratero, el que rige aquellas andas à carro.* Polon. *Kolessnik.* Vng. *Taligás, kocsi.* Ang. *A carter that guideth a cart with two wheales.*] Paul. Iurec. lib. 29. Digest. Si cisiarius, dum cæteros transire contendit, cisium everterit, & servum quassavit, vel occidit, puto ex locato esse in eum actionem.

Cĭspĕllo, as, are, apud vetustissimos invenitur pro eo quod est in citeriorem partem pellere. [Germ. *Hiedisend vertreiben.* Pol. *Przyszedpezam.* Vng. *Innen haytom, innen wiszem.*] Plaut. in Amph. Inde optimè cispellam virum.

Cĭssanthĕmŏs, penult. corr. κισσανθεμος. Altera cyclaminii species est, quam vulgus hodie (teste Ruellio) *Diva Maria sigillum* vocat.

Cĭssĭbĭum, n. f. Ligneum poculum ex hedera, quod Græci κισσύβιον & κισσίβιον vocant. [Pol. *Kusz, bliuszczy.* Vng. *Borostyán fabol isznak poharat.*] Meminerunt Theocritus & Homerus. Pollux ait poculum illud pastorale sic dictum, quòd hedera circundatum sit: nam κισσὸς hederam significat.

Cĭssĭtēs, κισσίτης, Gemma est ad similitudinem folii hederæ candicans. Plin. lib. 37. cap. 11: Cissites in candido collucet, hederæ foliis, quæ totam tenent. Et apud eundem ejusdem lib. cap. 10: Cissites circa Copton nascitur candida, & videtur intùs habere partum, qui sentiatur etiam strepitu.

Cĭssŭs. [κισσὸς. Pol. *Bluszcz.* Vn. *Borostyán fa.*] Hederæ genus est, quæ sola sine adminiculo subsistit, neq; arboris aut muri, alteriúsve pedamenti eget sustentaculo, unde etiam Orthocissus à Græcis dicitur, quasi erecta hedera. Fabulantur Græci Cissum Liberi patris pulionem in hanc herbam conversum, ei nomen fecisse.

Cĭsĭŭm, f. p. Fiscinum, arca. [סל *sal* ארון *aron.* Gal. *Panier, corbeille, coffre ou balu.* Ital. *Panniero, canestro.* Germ. *Ein Korb, Zeinen oder Kist.* Hisp. *Cesta.* Pol. *Kosz, skrzynia.* Vng. *Vékaszapu.* Ang. *A chest or coffer.*] Genus vasis viminei, apud Colum. libro 11. cap. 32. Ovid. 2. Metamorph. Clauserat Actæo textà de vimine cista. ¶ Fit etiam Cista ex asseribus, in qua conduntur & pecuniæ, & alia usui nostro necessaria. Cicer. in Verr. Quaternos H S, quos mihi Senatus decrevit, & ex ærario dedit, ego habebo, & in cistam transferam ex fisco. Iuven. Nanque vetus Græcos servabat cista libellos.

Cĭstĭcŭlă, f. *cicis.* Gal. *Petit panier, petit coffre ou bougette.* Ital. *Picciol panniero.* Ger. *Ein kleen Körbin oder Kistin.* Hispan. *Cestilla.* Pol. *Skrzynka koszyk.* Vng. *Vékaszka, fatsipotska.* Ang. *A little chest.*] Martial. libro 1: Parcæ cistula non capax olivæ. ¶ Hinc aliud diminutivum Cistella. Terent. in Eunuch. Cistellam Pythia domo esset cum monumentis. ¶ A quo rursus Cistellula. Plaut. in Rud. Vbinam ea fuit cistellula? Autor ad Herenn. lib. 1: Cistellam pro vase posuit, quo suffragia populi in creandis magistratibus, legibusq; ferendis colligebantur, quum ait: Saturninus legem ferre cœpit, collegæ intercedere, ille nihilominus cistellam detulit.

Cĭstĭfĕr, a, um. [κιστοφόρος. Vng. *Vékaszapu hordozó.* Ang. *Which beareth a chest.*] Qui fert cistam. Martial. Nuptisti Gellia cistifero.

Cĭstĕllātrĭx, icis. [κιστοφόρος. Vng. *Vékaszapu hordozó leány.*] Plaut. Trin. Nox datur ducitur familia tota, Cantrices, cistellatrices, nuntii, tenuntii raptores panis & peni. Videtur significare ancillam, quæ canistrum fert hederæ.

Cĭstĕrnă, Locus in quo colligitur aqua pluvia per euripos & canaliculos sub stillicidio positos ad imbres suscipiendos. [בור *bor.* δεξαμενή, τὸ ὑδρεῖον, ὑδροδόχη. Gal. *Citerne, lieu à recueillir l'eau de pluye pour la garder.* Ital. *Cisterna.* Germ. *Ein Cistern, ein ort dahin das Regenwasser zusammen lauffet.* Belg. *Een Regenback.*

Hisp. Cisterna à algibe de agua. Pol. Cisterna albo studnia do ktorey wpuszka woda y dyszy, brunna. Vng. à kút, esső víz, ólo kút. Ang. A pipe to weda y dyszy, brunna. Vng. à kút, esső víz, ólo kút. Ang. A cistern, a place to keep and gather rayne.] Vlpian. l. 1. ff. de fonte: Cisterna aquam vivam non habet. Et quidem cisternæ imbribus concipiuntur, sed per glaream immissam in spongias purificatis. Idem l. Vulgatis. §. sed & si de navi. ff. de gias purificatis. Idem l. Vulgatis. §. sed & si de navi. ff. de fuit. Et quidem si cisterna viva sit, quid dices? aut aquæ cisternæ?

Cisternālis, a, um, [ὑδρεῖος, ὑδρεῖον, ὑδρεῖον. Gall. De citerne. Ital. Di cisterna. Ger. Von den Cisternen gebohrt. Hisp. Cosa de cisterna à algibe. Pol. studzienni. Vng. à kutbeli. Ang. belonging to a cistern.] Colum. lib. 12. cap. 43: Tota deinde vasa in aqua fontana, vel cisternina ponderibus impositis mergi.

Cistis, [κίστη. Gal. Ciste. Ital. Cista. Germ. Cistus, ein fiand. Hisp. Cerasos.] quem & Cittaron vocant, sive Cissaron. Est frutex major thymo, foliis ocymi: cujus duo sunt genera, floris colore distincta. Masculus enim florem habet rosaceum, fœmina album. Vide Plin. lib. 24. cap. 10. Vulgus Rosagineum, sive Rosam cantatam appellat. Sub hoc frutice nascitur hypocistis: de qua suo loco. ¶ Est & Cisti species Leda Plinio, λήδη Dioscoridi, ex qua ladanũ λάδανον, sive λήδανον Herodoto. De quo Plinius libro 12. cap. 17.

Cistŏphŏrus, m. f. κιστοφόρος. Cistophorus, Ciceroni Asiatica pecunia, cujus pretium fuit paulxillo majus quàm denarii dimidium: ita dictus quòd in eo essent expressi cistigeri: quatuor autem denarii, ut ex Festo colligere licet, efficiunt 7. cistophoros cum semisse: ex qua summa ad calculos revocata, colligitur ejus pretium ad tres obolos cum semisse, Malaspina. n. in Ep. ad Att. aliter tradens fallitur. Hæc Adr. Iunius. Numi species, sic dicti à Canephoris Palladis Atticæ virginibus ministris, quarum imaginem habebat impressam. Cicero ad Atticum libro 11: Ego in cistophoro in Asia habeo ad sestertia bis & vicies. Hujus pecuniæ permutatione fidem nostram facilè tuebere. Idem pro Domo sua: Vt si in Asia cistophorum flagitaret.

Cistŭlĕ. Vide CISTA.

Citātis, Vide CITO, citas.

Citĕrĭa, Appellabatur effigies quædam arguta & loquax ridiculi gratia, quæ in pompa vehi Romæ solebat. Cato in M. Cæcilium: Quid ego cum illo decertem ampliùs, quem ego deniq; credo in pompa vectitatum iri ludis pro citeria, atque cum spectatoribus sermocinaturum? Festus: Citeriæ itaque convitium in homines impēdio loquaces olim jactatum est. Vnde speciem Proverbii habebunt orationes hujusmodi: Citeria loquacior: &, Per hoc mutam dicas citeriam: unus cum multis citeriis certare possit.

Citĕrĭŏr, Citerius, Vide CITRA in CIS.

Cithāra, pen. corr. f. p. Instrumentum musicum, alio nomine Lyra. [κιθάρα, ἡ κιθάρα. Gal. Vne harpe. Ital. Cetera. Germ. Ein Harpff. Belg. Een Harpe. Hisp. Harpa, instrumento. Pol. Harfa. Vng. Hegedü. Angl. An harpe.] Hanc Hieronymus scribit effici in modum Δ literæ, cum chordis viginti quatuor, & per digitos variis vocibus, tinnulisq; ictibus in diversis modis cõcitari. Plin. lib. 7. cap. 56: Citharam Amphion: ut alii, Orpheus: ut alii, Linus invenit. ¶ Citharam Virgilius pro ipsa musica & harmonia accepit. 12. Aeneid. Augurium, citharamq; dabat: celeresq; sagittas. Quint. lib. 2. cap. 8: Nam sicut cithara, ita oratio perfecta non est, nisi ab imo ad summum omnibus intenta nervis consentiant. ¶ Non omnes qui habent citharam, sunt citharœdi. Varro de Re rustic. li. 2. Quo significatum est, complurибus mortalium adesse virtutis insignia, aut etiam famam, qui tamen vera virtute vacent.

Cithărœdus, m. f. Qui cithara canit. [κιθαρῳδός. Gal. Harpeur, joueur de harpe en partie. Ital. Chi canta su la cetera, citarista. Germ. Ein Harpffenschlaher, oder welcher darzu singt. Belg. Een Harpenaer. Hispan. El que tomo la harpe. Polon. Harfista, Spiewak przy harfie. Vn. Hegedüs. Ang. An harper.] Propriè (ut Moscopulus annotavit) qui & citharam pulsat, & ore accinit. Iuven. Accipis uxorẽ, de qua citharœdus Echion, Aut Graphysus fiat pater. Cic. 5. Tusc. At vocem citharœdi non audiunt.

Cithărœdĭcus, ca, cum: [κιθαρῳδικός. Vngar. Hegedüs, hegedü vale, 7. belonging to an harpe.] ut Citharœdica ars, apud Plin. lib. 9. cap. 8. & Citharœdicus habitus. Sueton. in Nerva: Item statuas suas citharœdico habitu.

Cithăristā, com. p. κιθαριστής. Qui citharam tantùm pulsat, non etiam accinit: nam is (teste Moscopulo) propriè dicitur Citharœdus. Cic. 3. Verr. At etiam illum Aspendium citharistam, de quo sæpè audistis id, quod est Græcis hominibus in proverbio, quem omnia intùs canere dicebant, sustulit.

Cithărĭus, κιθάριος Athenæo, κιθαρῳδός Aeliano, & κιθαρίας Oppiano lib. 1. Piscis est qui Romæ Folio dicitur. Rhombo similis est, vel Galeno teste lib. 3. Aliment. Cujus dentes serrati, lingua foli ex planis soluta est: Caro insuavior: quia alga vescitur, ut salpa. Cithari præter Aristotelem meminit Plin. lib. 32. cap. 11. Peculiaris autem maris acipenser, aurata, Cyr. balanus, corvus, citharus.

Cithărĭsĭtrĭā, f. p. Quæ cithara canit. [κιθαρίστρια. Gal. Femme qui joue de la harpe. Ital. Quella che canta in su la cetera. German. Ein Harpffenschlaherin, oder welche darzu singt. Hispan. La muger que tanne la harpa. Pol. Kiera na harfie gra y przyuiey, śpiewa. Vng. Hegedüs lö, muzikai asszony. Ang. A woman that playeth on the harpe.] Terent. Phorm. Continuò quandam nactus est puellulam Citharistriam. Ibidem Terentius eandem vocat Fidicinam: Ille, qui illam amabat fidicinam. ¶ Sunt autem Citharistæ, & Citharistria, verbalia, à Græco verbo κιθαρίζω, quod est cithara cano.

Citĭmŭs, Vide Citra in CIS.

Citoros, Vide CYTORVS.

Citra, præpositio, ἐκτός, Vide in dictione CIS.

Citro, Vide in dictione VLTRO.

Citrŭs, f. f. Arbor est duorum generum: quarum altera lauri folio perpetuò virens, eadem est cum malo medica, quæ citrium malum gignit, oris graveolentiam emendans, & vestis commendans odorem, easdemq; à tineis conservans. [μηλέα μηδική, vel μηδικὴ, vel κεδρόμηλον. Gal. Citronier, arbre qui porte les citrons. Ital. Citronaro. Germ. Citronbaum. Hispan. Cidrar, madera mas, preciosa que alterar. Pol. Cytrynowe drzewo. Vng. Czitrom fa. Ang. A limon tree.] Altera sylvestri cupresso similis est, & caudice, & folio, & odoratu, in Mauritania præcipuè nascens: unde in Italiam pretiosissimarum mensarum materiam advehebatur, quæ & Cedrinæ appellantur à Plin. lib. 13. cap. 15: Hæc arbor ab Homero Trogete, à quibusdam etiam Thyia appellatur, præcipuam in radicis crispitudine dotem habens. ¶ Citrum neutr. gener. citri arboris lignum. Varro 3. de Re rust. cap. 2: Nuncubi hic videa citrum, aut auri? Martial. lib. 9: Et testudineum mensus quater hexaclinon, Ingemuit tetro non satis esse suo. Idem libro 10: & citrum vetus, Indicosque dentes.

Citrĕŭs, a, um, Quod ex citro confectum est. [Pol. Cytrynowy. Vngar. Czitromfel vala. Ang. Made of the limon tree.] Cicer. 6. Verr. Tu maximam & pulcherrimam mensam citream, à Q. Luradio Diodoro (qui Q. Catulli beneficio à L. Sylla civis Romanus factus est) omnibus scientibus Lilybæi abstulisti. Citream mensam cum aurea comparat Martialis in Distichis: Accipe fœlices. Atlantica munera, mensas: Aurea qui dederit dona, minora dabit.

Citrĭnŭs color, A' citri similitudine dictus. [An. The colour of an orenge.] Plin. li. 19. cap. 5, de cucumere loquens: Crescunt, quæ coguntur, forma, in Italia virides, & quàm minimis in promociis quàm maximi, & citrini, aut nigri.

Citrĕŭs, a, um, adjectivum, ut Citrea malus, quæ & Medica, μηδική, nominatur. Arbor est toto anno pomifera, aliis cadentibus, aliis maturescentibus, aliis subnascentibus pomis. Folia habet lauri, intercursantibus spinis: fructum verò aureo colore, & odore gratissimo: quem Virgil. 2. Georg. miris laudibus celebravit, ibi, Medica fert tristes succos, tardumq; saporem Fœlicis mali. Præcipuæ mali hujus dotes sunt, oris graveolentiam commendare, & vestes à tineis illæsas conservare. Varia citrei mali genera vide apud Ruel. lib. 1. cap. 69, & Amatum Lusitanum in Dioscorid. cap. de citreis.

Citrĭ, κίτρια, [Polon. Pagalmwyst niemiesiąca wpoczęciu, płoczowy iadła. Vng. Hasas asszonynak kezdetben.] Depravatis mulierum prægnantium appetitus, quum inutiles cibos appetant, quod fere cõtingere soleat secundo aut tertio à concepta mense, ex alimento in ventriculo corrupto, fœtu existente tam imbecilli, ut nutrimentum consumere non possit. Hinc fit, ut copiosæ in ventriculo redundantiæ accumulentur, quæ variũ absurdumq; gignunt appetitum, ut carbonum, cretæ, & similium. Eam ob causam Græci malum hoc κίτριον, hoc est, picam appellavẽre, ab avis ejus varietate sumpta similitudine.

Citrampĕlŏs, κιτράμπελος; Herba est quæ Dioscoridi Historiæ, & officinis Parietaria dicitur. [Pol. Nac ściana.] Vitis hac appellatione Paul. Aegin. lib. 6.

Cittŏsis, κίττωσις, Vvarum vitium est, quum acini à racemis dilapsi pereunt. Vide Cœl. Rhodig. Antiq. lect. lib. 6. cap. 2.

Cīvis, hujus civis, com. t. Vrbis incola, Municeps, liberè ceteros (Ciceroni probatur) quòd vinculo quodam societatis cives in unum coeant cœtum, & sub iisdem legibus vivant. [אישהעיר איש בן העיר בן העיר, ἀστός, πολίτης. Gal. Citoyen, un citoyenne. Ital. Cittadino. Ger. Ein Burger oder Burgerin. Belg. Burgher. Hispan. Ciudadano. Pol. Mieszczanin, albo mieszczka. Vngar. Polgár, polgárbeli. Ang. A citizen or burgesse.] Cic. in Catil. Servi me hercule mei si me isto pacto metuerent, ut metuunt omnes cives tui, domum meam relinquendam putarem. Idem 1. de Finib. Debeo profectò, quantumcunq; possum, in eo quoq; elaborare, ut sint opera, studio, labore meo, docliores cives mei. ¶ Civis, cui contrarium, Peregrinus. Cic. 6. Verr. Apud Segestanos repertum esse judices scitote omnes, cives Romanos esse oportere.

nem, neque liberum, neque servum, neque civem, neque peregrinum, qui illud signum auderet attingere. Idem: Colebatur à civibus, ab omnibus advenis visebatur.

Civitās, f. t. Civium multitudo unum in locum congregata, quę eodem jure vivit. [עיר *hir. mikuz.* Gal. *Cité, bourgeoisie, assemblée de ville, amas de citoyens.* Ital. *Città.* Ger. Ein Burgerschafft oder Stett. Hispan. *Ciudad, compañia de ciudadanos.* Polon. *Miasto, mieszkanie.* Vngar. *Vároſ.* Ang. *A citie.*] Cicer. de Somn. Scip. Nihil enim est illi principi Deo, qui omnem hunc mundum regit, quod quidem in terris fiat acceptius, quàm concilia, cœtusq; hominum jure sociati, quæ civitates appellantur. Idem pro Sellio: Tum conventicula hominum, quæ postea civitates nominatæ sunt. ¶ Civitas, & Vrbs in hoc differunt, quòd incolæ dicuntur civitas: urbs verò complectitur ædificia. Cic. 4 Acad. Aristoteles & Xenocrates, quos Antiochus sequi volebat, nò dubitavissent quin & Prætor ille esset, & Roma urbs, & eam civitas incoleret. Idem pro P. Sylla: Etenim in qua civitate res tantas gesserim, memini, & in qua urbe intelligo. ¶ Aliquando Civitas dicitur jus civium: unde Civitate donare, *πολιτεύειν διδόναι*. Vsurpativè tamen dicitur urbs: hoc est, ipsa mœnia, & ædificia. ¶ Capere civitatem, Plat. in Dialogo, qui Sophista inscribitur, proverbialiter dixit, pro rem difficilem assequi. Neq; enim civitas primo statim impetu capitur. ¶ Civitatem usurpare, se pro cive agere. Suetonius in Claudio: Civitatem Romanam usurpantes in campo æsquilino securi percussit. ¶ Magna civitas, magna solitudo, *ἐρημία μεγάλη ἐστὶ ἡ μεγάλη πόλις*. Quadrabit in urbes aut domos, agros aut hortos, aut aliud id genus quidpiam amplum quidem & spatiosum, sed parum excultum: Aut in librum ingentem quidem illum, verùm impolitum & illimatum. ¶ Servorum civitas, *δούλων πόλις*. De cœtu convictuq; hominum improborum, furacium, aut ignobilium dici potest. ¶ Dicitur etiam civitas, pro regione tota, cujus incolæ iisdem legibus utuntur, ut civitas Allobrogum, Helvetiorum. Salust. Itaque Qu. Fabio Sangæ, cujus patrocinio plurimum civitas utebatur, rem omnem uti cognoverunt aperiunt. Cæs. lib. 1: Apud Helvetios longè nobilissimus & ditissimus fuit Orgetorix. Is M. Messala & M. Pisone Cos. regni cupiditate inductus, congregationem nobilitatis fecit, & civitati persuasit, ut de finibus suis cum omnibus copiis exirent.

Civilis, & hoc civile, Quod est civium, seu quod ad cives pertinet: [*πολιτικός*. Gal. *Politique, appartenant aux citoyens.* Ital. *Civile.* German. Burgerlich/oder das den Burgern zugehört. Belg. Burgerlyck. Hispan. *Cosa de ciudad, civil.* Pol. *Mieyski.* Vng. *Vároſi emberiegh.* Ang. *Belonging to a citie.*] ut, Civilis mos, Civile jus, Civile odium, Civile bellum, Civilis homo, qui est peritus eorum quæ ad administrandam Rempub pertinent. Cicer. 7. Phil. Itaq; ego ille, qui semper autor pacis fuit cuiq; pax, præsertim civilis, quanquam omnibus bonis, mihi tamen in primis fuit optabilis. Idem ad Att. lib. 7: Genus belli quod sit, vides: ita civile est, ut non ex civium dissensione, sed ex unius perditi civis audacia natum sit. ¶ Vndę civiles: id est, curæ, & solicitudines. Horat. 1. Epist. Nunc agilis fio, & versor civilibus undis. Studia civilia. Cicer. pro Font. Si inimico testi credi non oportuit, inimicior Marcello Crassus, aut Fimbriæ Scaurus, ex civilibus studiis, atq; obtrectatione domestica, quàm huic Galli? ¶ Civilis actio. i. præscriptis verbis: D. lib. 9. Tit. ult. l. 15. Cat. opponitur legitimæ: Civilis actio incerti vocatur.

Civilōr, & Civilius, [*πολιτικώτερος, ον*. Vngar. *Emberſegeb.*] comparativa. Ovid. 4. Trist. Eleg. 4: Ipse pater patrię, quid enim civilius illo?

Civilissimus Superl. [Vngar. *Igēn emberſegēs.*] Spartianus in Adriano: In colloquiis etiam humillimorum civilissimus fuit.

Civilitas, f. t. Comitas, facilitas, humanitas. [*ἡ πολιτικός*. Gal. *Civilité, honnêteté, police.* Ital. *Civiltà.* Germ. Burgerliche vnnd ehrenliche jucht. Belg. Hueschcot. Hispan. *Civilidad, ò policia.* Polon. *Obyczaiowie.* Vng. *Emberſeg.* Ang. *Civilitie, gentilesse and courtesie, ease in manners.*] Moderatio quædam atque modestia magis civi hominiq; politico, quàm Imperatori convenens, quam Augusto tribuit Suetonius cap. 51: Clementię civilitatis q; *εὐφυΐαν*, cujus multa & magna documenta sunt. Iulius Capitolinus laudat Antoninum Pium, quòd Imperatorium fastigium ad summam civilitatem deduxerit.

Civiliter, adverbium, Civium more. [*πολιτικῶς*. Gal. *Civilement.* Ital. *Civilmente, cittadinescamente.* Ger. Burgerlich/statlich. Belg. Huyslich. Hisp. *Civilmente, polidamente.* Pol. *Obyczaiowie.* Vng. *Emberſegesen, Polgári módra.* Angl. *Civilie, gentillie, like citizen.*] Cicer. 1. Offic. Vt enim quum civiliter contendimus, aliter si est inimicus, aliter si competitor: cum altero certamen honoris & dignitatis est, cū altero capitis & famæ. Iuven. Satyr. 5: Poscimus ut cœnes civiliter. i. ut tibi lit panis idē qui aliis cōvivis, illiteq; ferculis uteris: non ut tyrannico more, aut regio cœnes. Ovid. 12. Metam. Exercet memores pluiquā civiliter iras.

Civicus, a, um, pen. corr. Civilis. [*πολιτικός*. Gal. *Citoyen.* Ital. *Cittadinesco, civile.* Ger. Burgerlich. Hispan. *Civil, de ciudad.* Pol. *Mieyski.* Vng. *Vároſi emberſegbi.* Ang. *A Civill, of a citie.*] Civica corona, quam civis civi, à quo servatus fuisset in prælio, testē vitæ dare solebat, ex fronde querna: quoniam cibus antiquissimus è querceu capi consueverat. Cic. pro Planc. At id etiam gregarii milites faciunt inviti, ut coronam dent civicam, & se ab aliquo servatos esse fateantur.

C ante L.

CL. In notis antiquorum Claudius. CL. V. clarissimus vir. CL. F. clarissima filia, vel fœmina. C L. I. Claudius. C. I. D B I. causam laudabilem. C. L. Caii Libertus, vel Caius Libertus. C I. conlibertus. C. L. vel I. vel L. Caia liberta. C. L. Caiæ liberte. C. L I B. Caii libertus, vel liberorum. C L B. C L. conlibertæ clarissimæ. C. M A R. P. caput margine pleno. C M. Comis. C. M L. centum millia. C M S. Comis. C. M. Civis malus. C. M. vel C A. M. causa mortis, vel M. Marius. C O M. vel C O. comitia obdurata. C. M. T. causa mali tui. C. M T. crementum multum. C M L. X II. camelos duodecim.

Clabula, Vide C L A V O S A.

Clādēs, f. t. Strages, cōflictus, & calamitas. [*אויד שבר schober אבל אבלה*. Gal. *Desconfiture de guerre, perte en bataille, vicissitude perdue.* Ital. *Calamità, vecisione.* Germ. Ein nidertag/verderbung/jämertycher schad. Bel. Een ongeval/nedertage. Hisp. *El estrago, ò mortandad à hierro.* Pol. *Porażka, szkoda gwałtowna.* Vn. *Vesgedelom, harcz.* Ang. *Great slaughter and damage.*] *ἀπὸ τοῦ κλάδου*: hoc est, ramo: est enim nihil aliud, quàm ramorum & surculorum detritio: quemadmodum calamitas calamorum: strages stratarum arborum. Deinde *permutatione* ad homines transfertur: quanquam non desunt, qui *ἀπὸ τοῦ κλαίειν*: hoc est, à flendo, sive lugendo, aut à cadendo cladem, quasi cadem dicta existimant. Plin. lib. 16. cap. 32: A' quo deinde tempore majestas populi Romani resurrexit, quæ autè vastata cladibus fuerat. Cic. de Clar. Orat. Cursum ingenii tui Brute, premit hæc importuna clades civitatis. Virg. 12. Aeneid. -& subita turbaret clade Latinos.

Clam, Præpositio ablativo casui serviens, Secretò, latenter. [*בסתר besther, κλάπα, κρύφα*. Gal. *En cachette, secrettement.* Ital. *Celatamente, di nascoso.* German. Heimlicher weiß/verborgentlich. Belg. Heymelyck/sonder sumando weten. Hispan. *Occulta y escondidamente.* Polon. *Cichobe tajemnie.* Vngar. *Alattomban, titkonn.* Ang. *Privatlie, secretlie, clofelie.*] Clam patre egisti. Plaut. in Amph. Is amare occœpit Alcumenan clām viro. ¶ Iungitur aliquando & accusativo. Plaut. Cas. Bona multa faciam clam meam hanc uxorem. Cicer. in Salust. Timens ne facinora ejus clām vos essent. ¶ Quandoque reperitur loco adverbii posita. Virgil. 1. Aeneid. Clām ferro incautum superat, securus amorum Germanæ. ¶ Hinc compositum Perclām, quod est valde occultè.

Clānculō, *κλοπῇ κλάπα*, clām sive clanculum. [Vngar. *Titkon, alattomba.*] Macrobius Satur. lib. 5. cap. 18: Fuit enim hic poëta, ut scrupulosè & anxiè ita dissimulanter & quasi clancul̄ō doctus, ut multa transtulerit, quæ unde translata sint, difficile sit cognitu.

Clānculum, diminutivum est à Clam. [*בסתר besther. κλάπαιον, κρυφαῖον*. Gal. *Secrettement, en cachette.* Ital. *Di nascoso, celatamente.* Ger. Heimlichen. Belg. Secretelyck. Hispan. *A escondidillas.* Pol. *Poczichu, dybnie.* Vng. *Titkon, alattomban.* Ang. *Secretlie, privatlie.*] Terent. in Eunuch. In cellulam ad te patris penum omne congerebam clanculum. Ibidem: Venisse clanculum per impluvium. ¶ Clanculum cum accusativo junxit Terent. in Adelph. -postremò alii clanculum Patres, quæ faciunt, quæ fert adolescentia: Ea ne me celet, consuefaci filium.

Clāncularius, a, um, Occultus, latens. [*בסתר מסתר κρυφίος, κρυφαῖος*. Gal. *Secret, caché, inconnu.* Ital. *Occulto, secreto.* German. Verborgen. Hispan. *Escondido, secreto.* Polon. *Tajemni.* Vngar. *Alattombanualo, titkon valo.* Ang. *Secret, private.*] Martial. lib. 10: Vernaculorum dicta, sordidum dentem, Et fœda linguæ probra circulatricis, Poēta quidam clancularius spargit, Et vult videri nostra, &c.

Clāndēstīnō, penult. prod. Occultè, secretò, latenter. [*בסתר besther. κρυφῆν, κρυφῆν λόγῳ, κρύφα*. Gal. *En cachette, secrettement.* Ital. *Secretamente, occultamente.* German. Heimlich/verborgentlich. Hispan. *Escondidamente, ò escondidillas.* Polon. *Cichobe, potajemnie.* Vng. *Titkon, alattomban.* Ang. *Secretlie clofelie.*] Lucilius: At enim dicis, clandestinò tibi, quod commissum fuerat. Plaut. in Mil. Nam hoc negotii clandestinò, ut agerem, mandatur mihi.

Clāndēstīnūs, a, um, penultima producta, Occultus, secretus. [*בסתר נעלם κρυφαῖος*. Gal. *Secret, caché.* Ital. *Occulto, secretto.* German. Heimlich/verborgen. Hisp. *Escondido, secreto.* Pol. *Cichy, Zakryty.* Vngar. *Titkon valo, alattomban valo.* Angl. *Secret, private.*] Liv. 4. ab Vrbe. Quum patres clandestina denuntiatione revocati ad diem certam essent. Manlius lib. 1: Et clandestinis sur-

nis surgentia fraudibus arma. Sil. lib. 7: Ceu clandestino traheretur fœdere bellum.

Clāmŏr, m. t. Voxintensa, & majore cũ impetu prolata. [קול צעקה tsaakah אנקה anakah. κραυγή. Gall. Clameur, cri, huyement. Ital. Grida. Ger. Ein geschrey. Belg. Een geschreyt. Hispan. Clamor à voz grande. Polon. Krzyk. Vng. Kiáltás, nobiliés. Ang. A loude crying.] Plin. in Epist. Turbidoque clamore postulabat simul & oppresserat. Cic. 6. in Verr. Interea ex clamore fama tota urbe percrebuit, expugnari deos patrios. Virgil. 5. Aen. -resonat clamoribus æther. ¶ Antiqui etiam Clamos dicebant, sicut Arbos.

Clāmo, as, are, n. p. Vocifero, clamorem edo, clamorem facio, voce contendo. [קרא kara צעק tsaak אנק anak. βοᾶν, κλάειν. Gall. Crier, huyer, braire. Ital. Gridare, chiamare. German. Schreyen. Belg. Geruschen. Hisp. Llamar dando voz. Polon. Wołam, krzyczę. Vngar. Kiáltok, nobiliék. Ang. To crie loude.] Plautus in Mercur. Nec tolerant, ut æquum est, patres: sed clamant, indecenter obstrepunt. Cicero ad Atticum libro 5: Id clamare omnes, qui aderant, nihil impudentiùs, &c. Terent. in Adelph. Clamant omnes, indignissimè factum esse. ¶ Clamare item pro dicere, & affirmare accipitur. Cic. 3. in Verr. Quum furores H-S LXXX, millibus id opus, ad illius hominis iniquissimi arbitrium se effecturos esse clamarent. ¶ Quandoq; vocare, καλεῖν, φωνεῖν. Virg. 4. Aeneid. Per medios ruit, ac mortem nomine clamat. Ovid. 2. Metamorph. Aspicit hanc, visamq; vocat, clamata refugit. Idem 6. Metamorph. Ipsa videbatur terras spectare relictas, Et comites clamare suas. ¶ Clamare, conqueri. Terent. in Adelph. Mihi quidem non placent: Et clamo sæpè. Liv. 3. ab Vrbe: Clamant fraude fieri, quòd foris teneantur exercitus. Cic. pro Cluen. Quum & de suo, & de uxoris interitu clamaret, testamentumque mutare cuperet, &c. Hujus composita sunt, Acclamo, Conclamo, ut Vasa conclamo. ἀναβοᾶν, συκλαίειν. Item Declamo, Exclamo, Proclamo, Reclamo, & Succlamo, quæ habent penultimam productam.

Clāmĭto, as, are, n. p. frequentativum. [מאנק meanek. κραυγάζειν, κλαυθμυρίζειν, κραγγάζειν. Gal. Crier souvent, ou dire à haute voix. Ital. Gridare spesso. German. Oftmals oder offt schreyen. Hispan. Llamar dando voces muchas veces. Pol. Pokrzykuie, wołam. Vng. Kiáltozok, nobiliék. Ang. To crie often and loude.] Terentius, in And. clamitent Mesycophantam, hæreditatem persequi. Cicer. 2. Tuscul. Nam quum ex renibus laboraret, ipso in ejulatu clamitabat falsa esse, quæ anteà de dolore sensisset ipse. Teren. in Adelph. Venit ad me sæpè clamitans, Quid agis, Mitio?

Clāmātŏr, verbale, m. t. Qui clamat, voce contendit. [צעק zaak. κραυγάστης, κεκραγώς. Gal. Vn crieur ou criard, braiyard, celuy qui crie. Ital. Che grida ò chiama alcuno. Ger. Ein schreyer, rüffer. Hisp. Strepitoso, pieno digridi, Llamador. Pol. Wołacz, krzyczący. Vng. Kiáltó, nobliék. Ang. That crieth loude.] Cicer. 1. de Orat. Quare Coracem illum vestrum patiamur nos quidem pullos suos excludere in nido, qui evolent clamatores odiosi ac molesti. Mart. lib. 12: Non venit ablatis clamator verna lacernis.

Clāmātōrĭus, a, um, κραυγαστικός: ut, Clamatoria avis, in auguriis dicebatur, quæ alio nomine Clivina, & Prohibitoria appellabatur, ab effectu impedientorum auspiciorum. Hanc Plin. li. 9. cap. 15. numerat inter aves seculo suo incognitas. Clamatorium genus, Cicero ad Quintum Fratrem lib. 3.

Clāmōsŭs, a, um, à nominativo Clamos, quod clamore obstrepit, vociferatur; [κραυγαστικός. Gal. Criard, plein de crierie. Ital. Strepitoso, pieno de gridi. Ger. Schreyig, prallechtig. Hisp. Gritador. Polon. Krzyklimy, wołaszliwy. Vngar. Nagy kiáltháto, kaczgó. Angl. Much crieth very loude.] Iuvenalis: Securum jubeant clamoso insistere circo. Quintil. Non turbidus, non clamosus sit altercator.

Clāngo, is, xi, vel gui, n. t. Tuba cano, vel increpo. [κελαδεῖν. תקע בשופר takah bashofar הרע herah. Gal. Faire retentir, resonner comme fait une trompette. Ital. Trombettare, sonare di tromba. Germ. Trommeten, ertönen. Belg. Trompetten. Hispan. Sonar la bozina ò trompeta. Pol. Trąbić. Vng. Trombitálok. An. To sound a trompet, to crie lik an egle.] Valerius Flac. -ter inhortatur æther, Luctificum clagente tuba. ¶ Clangere item dicuntur anseres, ut est videre apud Columel. lib. 8. cap. 13. ¶ Aquilis item clangorem tribuit autor Philomelæ apud Ovidium: Dum clangunt aquilæ.

Clāngŏr, m. t. Sonus tubarum est. [תרועה terûhah κελαδεῖν. Gal. Son de trompette. Ital. Il sono della trombe. Germ. Der Trommeten schall. Hisp. Son, ò sonido de trompeta. Pol. Dźwięk od trąbs. Vng. Trombita harsogás, zengés. Ang. The sound of trompetes.] Virgil. 2. Aeneid. Exoritur clamorq; virûm, clangorq; tubarum. Licet etiam dicatur de sono anserum, & aliarum rerum clarè strepentium. Cic. 2. Tusc. de Prometheo: Iovis satellites (intelligit aquilam) pastu dilaniat fero, Tum jecore opimo fatta & satiata affatim, Clangorem fundit vastum. Colum. de anseribus libro 8. cap. 13: Ejusdi generis anser præcipuè rusticis gratus est, quòd nec maximam curam poscit, & solertiorem custodiæ præbet, quàm canis: nam clangore prodit insidiantem.

Clārĕo, Clarĭfico, Clarĭgo, Clarĭtas. Vide CLARUS.

Clārĭs, a, um, Planus, apertus, perspicuus, dilucidus: [צח tsach מהיר mahir. λαμπρός, φωτεινός. Gal. Clair. Ital. Chiaro, lampante. Germ. Hetter vnd schön. Belg. Claar. Hisp. Claro. Pol. Iasny. Vn. Nyilvány valo, világos. Ang. Cleare, bright.] ut, Clara dies. Cic. in Somn. Scip. Ostendebat autem Carthaginem de excelso, & pleno stellarum, illustri, & claro quodam loco. Virgil. 1. Georg. Et claro sylvas cernes Aquilone moveri. ¶ Bene pro insigni atque excellenti accipitur: [נכבד nikbad. ἐνδόξος, ἐπίσημος. Gall. Manifeste, noble, qui a grande renommee, illustre. Ital. Nobile, illustre. German. Berümpt, namhaffig. Hisp. Noble y esclarecido en fama. Pol. Zacny i sławny. Vn. Neveztetö, híres nevezetes. Ang. Well knawin, noble, famous, renommed.] & eo, qui veluti fulgore quodam famæ resplendet, qui & Inclytus dicitur quamvis plus sit Inclytus, quàm Clarus, propter In, quæ illi auget. Cic. 1. de Finib. Claris & fortibus viris commemorandis. Plautus in Trin. In occulto jacebis, quum te maximè clarum voles. ¶ Interdum ponitur pro audibili aut sonora: ut Clara vox, εὐφωνία. Cicero pro Syl. Atq; ut idem omnes audiant, clarissima voce dicam.

Clārē, adverbium, Clara voce, explicatè, enodatè, manifestè, planè. [בהיר. Gal. Clairement. Ital. Chiaramente. Germ. Hetter vnd heitter. Hisp. Claramente. Pol. Iasnie. Vng. Magyarosan, nyilván. An. Clearlie, with a shrill voce.] Terent. in And. Vnde est? dic clarè. Cic. ad Attic. lib. 2: Varietas in re nulla sit, aperteq; loquamur, & jam clarè gemant. Cælius Cic. lib. 8: Et quo propius res intentio, quàm fieri necesse est, accedit, eò clarius id periculum apparet.

Clārĭsŏnŭs, a, um, Clarè sonans, canorus: [εὐφωνος. Gal. Qui sonne clair. Ital. Di chiaro suono. Ger. Das hall thut. Hisp. Que quo suena claro. Pol. Głosiący. Vng. Hangos, szavas, nagy szavas. An. That sounneth shrillie.] ut, Voces clarisonæ. Catul. Clarisonas imo fudisse è pectore voces. Cic. in Arat. Hunc à clarisonoris Aquilonis ad Austrum Condens.

Clārĭtas, f. t. Luciditas, splendor. [צחצחה tsachtsachah מהר mahar. αὐγεινότης, λαμπρότης. Gal. Clarté, splendeur. Ital. Chiarezza, splendore. Germ. Klarheit, hettere. Belg. Claarheyt. Hisp. Claridad, esclarecimiento de fama. Pol. Iasność. Vng. Világosság, fényesség. Ang. Clearenesse, brightnesse.] ut, Claritas Solis. Plin. lib. 2. cap. 8: Claritatis tantæ est vesper. Idem lib. 18. cap. 11: Emicantque fontes Oraxi oculorum claritati. ¶ Aliquando pro excellentia, [. Pol. Zacność. Vng. Neveztetösség.] ut, Claritas generis, Claritas rerum gestarum. Cic. 1. Offic. Facilior & tutior, & minùs aliis gravis, aut molesta vita est otiosorum: fructuosior autem hominũ generi, ad & claritatem amplitudinemq; aptior, eorum qui se ad Rempublicam, & ad magnas res gerendas accommodaverunt. Idem ad Sulp. Quæ, quanquam ex multis pro tua claritate audiam: tamen libentissimè ex tua literis cognoscam. ¶ Interdum facilitas, perspicuitas: ut Claritas orationis.

Clārĭtūdo, dinis, f. t. idem quod Claritas, Festo ac Nonio testibus. [Pol. Zacność. Vng. Világosság, neveztetösség. An. Clearenesse, brightnesse.] Salust. Quum præsertim tam multæ variæque sint artes animi, quibus summa claritudo paratur. ¶ Claritudo vocis, εὐφωνία. Gell. lib. 7. cap. 5: Histrio in terra Græcia fuit fama celebri, qui gestu & vocis claritudine & venustate carminis antestabat.

Clāro, as, act. p. Clarum facio. [מהר mihar. δηλόω. Gal. Manifester, manifester, declarer. Ital. Far chiaro. Ger. Hell vnd heiter machen, erklären. Hisp. Esclarecer y aclarar, hazer claro. Pol. Obiaśniam. Vn. Meg Hirestöm, neveztetöm tesszöm. Angl. To mak plane and manifest.] Ausonius: Poller Aristides, veteres qui clarat Athenas. Cic. 1. de Divin. ex antiquo poëta: Iupiter excelsa claraba sceptra columna. Horat. -illum non labor Isthmius Clarabit pugilem. Lucr. lib. 4: Multaq; in his rebus quærendum, multaq; nobis Clarandum est, planè si res exponere avemus. ¶ Hinc Declaro, as.

Clārĕo, es, ui, n. t. Clarus sum, vel manifestus, seu notus sum, eniteo. [מהר tsahah מהר mihar. λάμπειν, φαίνεσθαι. Gal. Estre clair, avoir bruit ou renommée. Ital. Essere chiaro, illustre, noto, manifesto. Germ. Hell oder heitter seyn, oder mit berümpt seyn. Belg. Bekant seyn / vernaempt seyn / claer seyn. Hisp. Esclarecerse, hazerse esclarecido y famoso. Pol. Iasnieć, sławnym zostać. Vng. Híres nevezetes vagyok. Ang. To be cleere or well knawin, to be famous and renowned.] Ennius apud Cic. 3. Officior. Ergo postque magisque vir nunc gloria claret. Idem de Senect. Turpilius Prædio, cujus adventu insula hodie claret Cypros. ¶ Claret lumen, Ennius Telamone (ut citat Nonius) Nam ita mihi Telamonis patris, atque facies proavi Iovis grata est, atque hoc lumen candidũ claret mihi. Cicer. in Arato: Propterea quod ad æstatis primordia clarent. ¶ Claret, pro clarum est. Lucret. lib. 6: -quod in primo

quoque

quoque carmine claret. ¶ Claret mihi: id est, intelligo. Claud. in Paneg. ventura potestas Claruit Asconio, subita quum luce comarum Innocuus flagraret apex.

Clārēsco, scis, à clareo, Clarus fio. [בהר efsich. ὀνιφαίνομαι. Gal. Devenir clair & manifeste. Ital. Farsi chiaro, manifesto. German. Heiter vnd scheinbar werden/oder berümpt werden. Hisp. Esclarecerse. Pol. Czemuiesie state. Vng. El hiresedöm. Ang. To waxe cleere and manifest.] Quint. lib. 6. cap. 4: Neque tantum hoc ipsis monitoribus clarescit: quidam faciunt apertè quòd rixemur. Virgil. 2. Aeneid. Clarescunt sonitus, armorumq; ingruit horror. ¶ Hinc fit compositum Inclareo, quod est valde clareo: à quo fit Inclaresco, quod est valde clarus fio. ἐπιφανέστερος. ¶ Clarescit pro clarum fit: Macrob. Comment. lib. 2. cap. 12: Et hæc sit præsentis operis consummatio, ut animam non solùm immortalem, sed deum esse clarescat.

Clārĭfĭco, as, act. p. Clarum facio, illustro. [סהר tsihar. λαμπρύνω. Gal. Clarifier, esclaircir. Ital. Far chiaro. Germ. Heiter vnd scheinbar machen. Hisp. Esclarecer y aclarar otra cosa. Pol. Obiaśnić. Vn. Hiresse tszdm. dicsőtni. Ang. To make cleere.] Plin. li. 20. ca. 13: Alterũ est nigrius, qd' capitis vitia purgat, visum clarificat.

Clārĭgo, as, pen. cor. act. p. Res clarè repeto, Bellum indico. [πολεμίοις τὸν πόλεμον. Gal. Denoncer la guerre aux ennemis s'ils ne veulent faire raison. Ital. Intimare la guerra. Ger. Ein ding heiter vnd offenlich wider erfordern. Item, heiter einen Krieg oder Befried ausagen lassen. Hisp. Demandar la robado. Pol. Iawnie śie domagam. Item, Iawnie wojnę albo pokoi oznaiedam. Vng. Hirdetődöm, hadat hirdetik. Ang. To denounce warre.] A' vocis claritate dictum, quasi clarè ago, sicut Litigo, litem ago: Lævigo, læve ago: Mitigo, mite ago. Plin. lib. 22: Hac semper & legati quum ad hostes, clarigatumq; mitterentur, usi: id est, res raptas clarè repetitũ. Erat autem Romanis in more, quum bellum indicere alicui populo volebant, ut Paterpatratus proficisceretur ad eum, & præfatus quædam solennia verba, clara voce diceret se bellũ indicere ob certas causas, quòd scilicet pecus abegissent, nec reddidissent, quòd noxios receptassent, quòd agrum vastassent, quòd socios læsissent, aut aliquid simile. Formulam belli indicendi, vide apud Gell. lib. 16. cap. 4.

Clārĭgātĭo, f. t. Belli indictio. [πρεσβεία τοῦ πολέμου πρὸς τοὺς ἀδικοῦντας ἀγορεύουσα. Gal. Denoncement de guerre à ceux qui ont fait tort, s'ils ne veulent venir à raison. Ital. Generale concessione di pigliare prigioni, & farli pagare pena ò taglia, intimazione di guerra. Ger. Ein heitre vnd offentliche absagung. Item, ein offentliche treibung ein jeden wider sein Schuldner fürgenommen zugelassen ist. Hisp. Aquella demanda de la robado. Pol. Iawna odpowiedź. Vng. Hadi hirdetés tőmasztás. Ang. Denouncing or proclaymyng of warre.] ¶ Accipitur & pro exactione nũmatia, maximè quæ principi, vel Reipublicæ edicto conceditur. Liv. lib. 8: In Velitrnos veteres cives Romanos, quòd toties rebellassent, graviter sævitum, & muri dejecti, & Senatus inde abductus, jussitq; trans Tyberim habitare: ut ejus, qui eis Tyberim deprehensus esset, usque ad mille passus 200. pondo clarigatio esset: nec prius quàm ære absoluto, is qui cepisset, extra vinculis captum haberet.

Clāsĭs, f. t. Aequivocum est: significat enim navium multitudinem. [πολὺ πλῆθος πλοίων. Ger. Ein hauffen Schiffe/ oder zahl Schiffe. Item, ein Ordnung vnd Standt der Menschen. Pol. Armata morska. Vng. Sereg hajó. Ang. A navie of shippes.] hoc est, à lignis, vel potiùs rudentibus veli: quamvis abusivè pro una tantùm navi ponatur. Virg. lib. 6: Lyciæ ductorem classis Orontem. ¶ Significat & civium partes pro census ratione distributas. πατρικῶν. Nam Liv. de Serv. Tull. rebus gestis scribit, urbem in quinque classes divisam, censumq; ab eo institutum fuisse, rem salubertimam tanto futuram imperio, quò pacis belliq; munia non vititim, ut antea, sed pro habitu pecuniam fierent. Tum classes centuriasq; ad hunc ordinem ex censu descripsit. Qui centum millia æris, aut majorem censum haberent, inter primarios numerabantur, & sub primæ classis titulo. Ex his octoginta fecit centurias, quadraginta senum, quadraginta juvenum. Seniores, ad urbis custodiam: juniores, ut foris bellum gererent. Arma his, galea, clypeus, ocreæ, lorica, omnia ex ære hæc, ut tegumenta corporis essent. Præterea tela in hostem hastæ, & gladius. Additæ sunt fabrorum duæ centuriæ, quæ sine armis stipendia facerent: datum munus, ut machinas in bello ferrent. ¶ Hinc Classici, hujus primæ tantum classis homines dicebantur, qui (ut docet Gell. lib. 7. cap. 13.) centum & viginti quinque millia æris, amplióve, censi erant. ¶ Hinc etiam Classici testes: hoc est, assidui, & locupletes: qui (ut inquit Festus) signandis testamentis adhibebantur: hoc est, primæ classis homines, quasi primæ autoritatis, & idonei veritatis censores. ¶ Et metaphoricè Classicos autores vocat Gel. lib. 19. cap. 8: Quasi primæ notæ scriptores, Latinæque elegantiæ testes idoneos, cujusmodi sunt, Cicero, Cæsar, Sallustius, Virgilius, Ovidius, Horatius, T. Livius. ¶ Ex iis verò, qui intra centum ad septuagintaquinque millia erant cēsi, viginti seniorum, & totidem juniorum centurias conscripsit, quibus pro scuto clypeus, & reliqua omnia arma, præter loricam, sunt imperata. ¶ Tertia classis à septuaginta quinque ad quinquaginta millia. Arma, ut in superiore, præter ocreas. ¶ In quarta classe à quinquaginta ad viginti quinque millia, centuriæ viginti seniorum, viginti juniorum. Arma mutata, nihil præter hastam, & verutum datum. ¶ Quinta classis centurias triginta habuit, fundas lapidesq; missiles gerentes. Et homines quintæ classis, pro tenuibus, & minimæ autoritatis dicuntur, οἱ τὴν ἔνατον πλοῦτον. In his erant accensi, cornicines, tibicines in tres centurias digesti, qui non ultra undecim millia censebantur. ¶ Et infra classem, & extremæ classis viros infimæ notæ licebit appellare. Creata est præterea una centuria, quæ fuit immunis militia. Infra classem autem esse dicebantur, secundæ classis, cæterarumque omnium classium, qui minore summa æris, quàm classici illi, censebantur. ¶ Significat & Classis, equitum ordines. Virg. 5. Aeneid. Scio me Danais è classibus unum. Vnde & Classis procincta, πανοπλία καὶ φάλαγξ, dicitur exercitus instructus. ¶ Apud antiquos Classes clypeatæ dicebantur, quos nunc exercitus vocamus. ¶ Classes quoq; in scholis sunt ordines discipulorum. Quint. li. 1. cap. 2, autor est, à præceptoribus suis pueros olim in classes distributos, ordinemq; discendi secundum vires ingenii datum. ¶ Latinis in sua classe manere dicuntur, qui non deserunt vitæ institutum: &, Classem suam deserere, qui mutant.

Clāssĭcŭs, a, um. Quod est classis, vel quod ad classem pertinet: [ναυτικός. Pol. Do bytni morskiej przynależący. Vng. Hajói, hajóhoz valo. Ang. Belonging to a navie of shippes.] Ut, Classicum bellum, bellum navale. Propert. libro 2: Et canerem Siculæ classica bella fugæ. ¶ Et Classici, οἱ ναυτικοί, οἱ πελοιόκοι, οἱ ἐν πρώτῃ, primæ tantùm classis homines, de quibus paulò antè. ¶ Etiam Classici dicebantur Præcones, κήρυκες. Qui tuba vel cornu jussu magistratuum ex arce, vel circum muros populum ad comitium vocabant, dicti à Calandorid est, vocando, sive à clangore. Vnde Classica pro ipsis tubis, σάλπιγξ, βυκανικός. Virgilius libro 7: Classica nanque sonant. Vbi Servius, classicum dicimus, & ipsam tubam, & sonum. ¶ Classicum autem est flexilis tuba. Livius lib. 3: Vocatis classico ad concilium militibus. ¶ Classicum item incundæ pugnæ signum appellatur, quod tuba dari solet: unde Classicum canere σημαίνειν τὴν ἔφοδον: hoc est, signum dare, quo milites pugnam incant. Contrà, Canere receptui, ἀναχωρεῖν, est à pugna revocare. ¶ Accipitur etiam latiùs Classici vocabulum pro quovis tubæ sono, qui prodeunte imperatore, aut ejus jussu in castris fieri solet. Cæsar 3. bell. Civ. Pompeius paucis post diebus in Thessaliam pervenit: suum cum Scipione honorem partitur, classicumque apud eum cani, & alterum illi jubet prætorium tendi. Virgil. 2. Georg. Necdum etiam audierant inflari classica.

Clāssĭārĭĭ, m. f. Propriè dicuntur classis milites, qui scilicet in classe stipendia merent. [ἐπιβάται. Pol. Zołnierze morscy. Vng. Hajón szolgáló vitézek.] Hirtius lib. 3. bel. Civil. Itemque per equites dispositos aqua prohibere classiarios instituit. Sueton. in Galba: Nam quum classiarios, quos Nero ex remigibus justos milites fecerat, ad pristinum statum redire cogeret. Apuleius usurpavit pro tubicine, aut eo qui classicum canit, quũ ait: Et laudum ejus classiarius, atque assiduus præco. Vbi pro eodem penè videtur accepisse Præconem laudum & classiarium. Quo in loco Perottus mentem Apuleii non satis assequutus, arbitratur Classiarios pro potentioribus accipi, quos alio, nomine vocabant Assiduos.

Clāterna, à Pomponio Mela lib. 2. numeratur inter oppida Picent.

Clāthrŭs, & Clathrum, utroque modo dicitur, ligna transversa quibus aliquid munitur, ut fenestræ quæ vulgò Ferrate dicuntur. [שבכה sebachah. κλῆθρον, à κλάω, claudo. Gal. Barre, barreau, treillis, claye. Ital. Stanga. Germ. Das Holtz darauff man die Gätter machet/ Gätter. Hisp. La red à rexa ò verja para cerrar lugar. Pol. Mrzyże, krata. Vn. Szegecs fa, hevedes fa. Ang. A barre or latisse.] Horat. Objectos cavæ valvis si frangere clathros. Columella posuit pro lignis cancellatim compactis, quibus glebæ contunduntur. Hirpicem Varro appellat.

Clāthro, as, significat clathris claudere. [κλαθόω. Gal. Barrer, fermer de barres ou treillis. Ital. Stangare, mettere la stanga. Germ. Vergätteren/ verschrancken. Belg. Tralien. Hisp. Cerrar lugar con rexas ò verjas. Polon. Zakratcam, przegradzam. Vng. Karesztfa fával bétis. Ang. To shut vp in latisses or with barres.] Col. lib. 9: Satis est autem vacertas inter pedes octonos defigere serisque transversis ita clathrare, ne spatiorum laxitas, quæ foraminibus intervenit, pecudi præbeat fugam. ¶ Hinc Fenestra clathrata apud Plautum in milite: Nam certò neque solarium apud nos est, neq; hortus ullus, neque Fenestra, nisi clathrata.

Clāvŭs, f. p. Fustis teres ad clavi similitudinẽ capitatus. [κορύνη, ῥόπαλον. Gal. Vne massue. Ital. Mazza. Germ. Ein Kolb.

Belg. Een Rotst. Hispan. La porta. Polon. Pálice bol'ama. Vng. Bozgany, fiie bot. Ang. A clabbe.] Cic. 6. in Verrem: Qui primò quum obsistere ac defendere conarentur, malè multati, clavis ac fustibus repeliuntur. Idem de Senec. Sibi igitur habeant alii arma, sibi equos, sibi hastas, sibi clavam, sibi pilam, &c. Plinius de lino: Interdum deinde in filo ponitur, clisem crebrò in silice ex aqua, rectumq; cursus tunditur clavis semper injuriæ melius. ¶ Hinc clava Herculis, qua silice utebatur, quam quis Herculi extorquere proverbialiter dicitur, qui sibi vendicare conatur, quod alius jam potentior occupavit.

Clāvātŏr, m. t. Qui hujusmodi clava utebatur, inquit Festus: sed vus scilicet qui clava armatus dominum comitabatur. [κορυνοφόρος, κορυνοφόρος. Pol. Zbul'ama chodzący. Vngar. Bozgány hordozó ember. Ang. Which vseth a clabbe.] Plaut. Merc. Egomet mihi comes, clavator, eques, agaso, armiger. Idem Rud. Aedepol eccum clavator advenit.

Clāvĭger, Qui clavam fert. [κορυνοφόρος. Pol. Tenktori zbul'ama chodzący. Vngar. Bozgány hordozó. Angl. That beareth a clabbe.] Ovid 7. Metam. Claviger invidit Vulcani occumbere prolem. Idem 15. Metam. -illic lavêre bimembres Vulnera, clavigeri quæ fecerat Herculis arcus.

Clavarius, Vide CLAVIS.

Clāvārĭus, Vide CLAVVS.

Claudĭco, Vide CLAVDVS.

Claudo, is, si, sum, act. t. Obstruo, obsero, includo, intercludo. [סגר sagbar. κλείω. Gal. Clorre, serrer. Ital. Chiudere, serrare. Ger. Beschliessen. Belg. Sluyten. Hispan. Cerrar. Polon. Zawieram. Vng. Be szorzom. Ang. To shute or shut into close or inclose.] Virgil. lib. 3. Georg. Aut intus clausos satura ad præsepia servant. ¶ Interdum ponitur pro Circuire, sive circundare, περιλαμβάνειν: ita enim interpretatur Nonius illud Virg. Aeglog. 6: Dictæ Nymphæ nemorum jam claudite saltus. ¶ Interdum pro obsistere, arcere: apud eundem lib. 10: Ecce maris magno claudit nos obice pontus.

Clausus, a, um, Reconditus, sub claustris positus: cui contrariū apertus, promptus. [סגור sagbar. κεκλεισμένος, κλειστός. Gal. Clos, fermé. Ital. Chiuso, serrato. German. Beschlossen. Hisp. Cerrado. Polon. Zamarty. Vng. Be szorzatott. Ang. Shut up, inclosed.] Cic. Act. in Verr. Statuerunt se nihil tàm clausum neque tàm reconditum posse habere, quod non istius cupiditati apertissimum promptissimumq; esset. Vlp. l. Si quis gravi. §. subvenitur aut. ff. ad Senatusc. Syll. clausos (κεκλεισμένους) pro vinctis accipit, si modò vincti sint, ut omni modo erupere nō possint.

Clausus, Reconditus sub signo, & claustris suppositus: cui opponuntur patens, apertus, promptus, expositus. [Vn. Be szorzatott.]

Clausum, substantivū, pro tecto, sive loco concluso. [משמרת mishéreth. κλεῖθρον. Gal. Enclos, vn clos, lieu fermé, ou tuict. Loco clauso, fermato stabile. Germ. Ein beschlossen ort. Hispan. Lugar cerrado. Pol. Zamarte miesce. Vn. Reiök helj. Ang. A close place.] Col. lib. 9. ca. 1: Nam diebus requies danda est, & infundendi grati apibus liquores, quibus intra clausum alantur. Virg. 4. Georg. Sic positum in clauso linquunt.

Claustrum, Clausura, sive quo aliquid clauditur, valvæ, fores, loca clausa. [משמרת mishéreth. סגר sagbar. κλεῖθρον. Gal. Clos, fiure. Ital. Chiavistro, claustro. Ger. Ein Schloß damit man etwas beschleust. Belg. Een sloot. Hispan. Cerradura è encerramiento. Pol. Klatka, Zamoca. Vngar. Szegrend fa. Ang. A close place to inclose or shut up any thing.] Plaut. in Curc. Nam sonitum, & crepitum claustrorum audio. Virg. 7. Aeneid. -portarum ingentia claustra. Cicero pro Flac. Omnes sinus, promontoria, litora, insulas, urbes maritimas claustris imperii nostri contineri. ¶ In plurali tàm masculini quàm neutri generis est. Apud antiquos Clostra pro Claustris dicebantur.

Claustrum impropriè est Cœnobiū, sive Monasteriū, ut impura sunt, quantū ad Latinitatē attinet, Canonistarum ferè omnia.

Claustrārĭus, Qui fores, & cætera ad claudendum opera facit. [κλειδουργός. Germ. Ein Schlosser. Belg. Een Sloetmaker.] Claustrarius artifex apud Lampridiū, in Heliogabalo ita corruptè legitur: Mulionem curare jussit, jussit & cursorem, jussit & Cocum, & Claustralium artificem, ubi lege claustrarium.

Claūsŭla, f. p. Dicitur id qd' aliquid claudit: hoc est, finit. [קוץ sofe. φ πέρας, πέρας, φ ἐξωτερικόν. Gal. La fin & achevement de quelque chose. Ita. Cosa che chiude, fine. Ger. Das end, das ein ding beschleust, Beschluß. Hisp. Cerradura. Pol. Zamkuirnie, koniec. Vn. Végezö, be rekesztö. Ang. The clause and end of any thing.] Plin. lib. 11. cap. 45: Vngues, qui clausulæ nervorum summæ existimantur, omnibus his, quibus & digiti. ¶ Item pro exitu. Cicer. pro Cælio: Mimi ergo est jam exitus, non fabulæ: in quo quum clausula non invenitur, fugit aliquis è manibus: deinde scabella concrepant, aulæum tollitur. Hinc etiam Clausula pro sententia accipitur, quam Græci ἀξίωμα dicunt: ita dicta, quòd sententiam claudat. ¶ Nonnunquam etiam accipitur pro sententia, quæ epistolam vel carmen claudit, quam vulgò Conclusionem vocamus. Cic. Fam. 2: Quoniam mihi nullum scribēdi argumentum est, utar ea clausula, qua soleo. ¶ Clausulam imponere, finem imponere. Seneca Epist. 67: Non potest dici hoc non esse par maximis bonum, quod beatæ vitæ clausulā imposuit, cui Epicurus extrema voce gratias egit.

Clausūræ, vel potiùs clusūræ, sunt πολεμικά ἔρματα, quæ Imperatores Romani in limitibus habuerunt. Posteriorum temporum scriptores Clausas, & Clusas vocarunt.

Claudus, m. f. quasi pedibus clausus: id est, impeditus. Qui ex pedibus, aut cruribus femoribusve vitiatis, æquis passibus incedere non potest. [פסח pissèach. χωλός. Gal. Boiteux. Ital. Zoppo. German. Hinckend. Belg. Mank, hinckende. Hispan. Cojo. Polon. Cloomy, kulhawy. Vng. Sánta, bénna. Ang. A cripple, lame, that hankileth.] ¶ Vnde etiā Appius Claudius, a quo Claudia familia originem traxit, primùm Appius Claudus dicebatur. Plautus in Aulul. Quasi claudus sutor domi sedet totos dies. ¶ Si juxta claudum habitaris, claudicare disces, ἐὰν χωλῷ συνοικῇς, χωλαίνειν μαθήσῃ. Plut. de Isber. educ. Proverbium admonet, perniciosam improborum hominum consuetudinem fugiendam esse, propterea quòd cùm corporis tùm maximè animi vita & contagio serpunt in vicinum. ¶ Claudi more tenere pilam, proverbialiter in Pisonem dixit Cicero, pro nullo delectu nulloq; judicio tenere, ac sequi quicquid doctum indoctumque sit. ¶ Claudus optimè virum agit, ἐὰν χωλὸς εἰφῇ, sive ut alii legunt, ἐῤῥῇ. Dici solitum ubi quispiam suam sortem vel parum egregiam anteponit alienæ, etsi præstantiori.

Claudĭco, as, are, n. t. Altero tantùm pede incedo, vel alterum pedem infirmum, & instabilem, aut curvum habeo, Vacillo, non rectè incedo. [פסח pasèach. צלע tsalah. χωλαίνω. Gal. Clocher, boiter. Ital. Zoppicare, andar zoppo. German. Hincken. Hisp. Cojear. Pol. Chramie. Vngar. Sántikálok, sántalok. Angl. To cripple, to halt, to be lame.] Cic. lib. 2 de Orator. Nam quod Spur. Carvilio graviter claudicanti ex vulnere ob Rempublicam accepto, & ob eam causam verecundanti in publicum prodire, &c. ¶ Translatè dicitur de omni eo, quod suis partibus rectum non est. Cic. 1. de Finib. Qui verentur, ne si amicitiam propter nostram voluptatem expetendam putemus, tota amicitia quasi claudicare videatur. Livius 2. bel. Pun. Si altera parte claudicet Respublica malis consiliis ac bonis, idem juris & potestatis erit.

Claūdĭcātĭo, verbale, f. t. [צלע tsélah. χωλότης. Gal. Boiteux, clochement. Ital. Essere andar zoppo. Ger. Das hincken. Bel. Hinckens. Hispan. Cojedad. Pol. Chramanie. Vngar. Sántikálás, sántalás. Ang. A haulting, lameness.] Colum. lib. 6. cap. 12: Sanguis dimissus in pedes claudicationem affert. Cicer. 1. de Nat. deor. In quo stante atque vestito, leviter apparet claudicatio non deformis.

Claūdĭtās, idem: hoc est, ipsum claudicandi vitiū. [צלע tsélah. χωλότης. Pol. Chramota. Vng. Sántaság. Ang. Lameness or halting.] Plin. Repulsu durioris materiæ claudicatē illicò affuit.

Clāvĭcŭlā, Claviculus, Vide CLAVVS.

Clāvis, f. t. Est qua ostia, arculæ, & id genus multa, & clauduntur, & aperiuntur: [מפתח maphtéach. κλείς. Gal. Clef. Ital. Chiave. German. Ein Schlüssel. Belg. Een sleutel. Hispan. La llave. Pol. Klucz. Vngar. Kulcs. Ang. A key.] à Clam, quod quę celare volumus, hac claudere solemus. Cato de Re rust. cap. 13: Settam vinariam unam, clavem torcularia unam. Cicero pro Domo sua: Scilicet tu belluoni spurcissimo, &c. omne Fanum privatum & publicum, omnes provincias frumentarias, omnes mancipes, omnes horreorum claves lege tua dedisti. Habet & clavim in accusativo. Plautus in Most. Clavim mihi harumce ædium nunc jam lube afferri. ¶ Vnde Conclavia, loca quę sub una eademque clave clausa sunt: & Conclavatus locus, una clave clausus. Clavem Theodorus Samius primò monstravit: à quo Faber clavicularius, κλειδοποιός. ¶ Clave findere ligna, & secur: fores aperire conatur, εἰ κλεῖδι σχίζειν, κλεῖν ἀνοίγειν πειρᾶται. Quum res postere gitur, veluti si quis metu liberos illudeat emendare, servos beneficiis sibi adjungere.

Clāvĭcŭlā, diminutivū à clavi, vel à clava virga. [κλάδιον. Gal. La vreille ou tendon de la vigne dequoy elle se lie & s'attache à ce qu'elle rencontre. Ital. Capelli della vite con i quali s'appiglia à quello che incontra. Germ. Ein Schlussetin. Hisp. El cercillo o zaferata della vid. Polon. Klaczyk. item: Czy onek od krzewu lub winogrono, lub inna albo szczepina. Vn. Kötöttecska, az szöl'önek az karsa. Ang. The boughe of a vine whereby it is coupled to an other vine.] ¶ Dicitur quoq; Clavicula capreolus, sive pampinus in vite. Cicero de Senect. Vitis quidem, quæ natura & caduca est, & nisi fulta fit, fertur ad terram, eadem, ut se erigat, claviculis suis, quasi manibus, quicquid est nacta, complectitur.

Clāvĭcŭlārĭus, m. f. Qui claviculam: id est, virgam vel clavem gerit, κλειδοφόρος. Iulius Firmicus Matheseos l. 3: Aut clavicularii, aut carceris custodes. [Pol. Klaczyk. Vng. Kulcsár.]

Clavārĭus, Appellatus est Suetonii pater, ab eo quòd præfectus fuerit donativo imperatorio inter milites dispertiendo. Vnde Cornelius Tacitus scribit, Clavarium donativi nomen esse, qui ait: Seditiosæ militum voces terrebant Clavarium: donativi nomen est.

Clavŏla, æ, Surculus arboris vel fruticis utrinque præcisus, & plantationi aptus: quam & Taleam vocant Latini. [בכר *messer* זמקרת *zmekeeth* בסע *mitah* שתיל *shtil.* ἐκλάγιον, ἐκλόβιον, κλάδος. Gal. *Vn plantoir, scion, jetton ou greffe d'olivier.* Ital. *Calamo.* German. Ein Schoß das man zweygen will. Hisp. *El estaca propia para plantar.* Pol. *Latwosil ktora szczepiemy.* Vng. *Palanta vessek (anagy) eleö ág.* Angl. *A greffe, a stipe of a tree, a young sett or slaute.*] Varro lib. 1. de Re rust. cap. 40: Demum in oleagineis seminibus arboris videndum, ut sint de tenero ramo ex utraque parte æquabiliter præcisa, quas alii clavolas, alii taleas appellant, ac faciunt circiter pedales.

Claustrārĭus, Claustrum, Clausula. Vide CLAVDO.

Clāvus, m. f. dictus eò quòd claudat, figat, atq; contineat: à claudendo: nam ideò clavum figimus, ut claudar seu contineat aliquid. [מסמר *mesmar* יתד *jatheedh.* ἧλος. Gall. *Clou ou cuing.* Ital. *Chiodo.* Germ. Ein Nagel. Hispan. *Clavo.* Pol. *Gozdź.* Vng. *Szeg.* An. *A nayle.*] Cæsar 3. bel. Gall. Transtra ex pedalibus in altitudinem trabibus confixa clavis ferreis, digiti pollicis crassitudine. ¶ Clavum clavo pellere, ἧλον τῷ ἧλον ἐκκρούειν. Lucianus in Philopseudeis ἧλον φασὶν ἐκκρούειν τὸν ἧλον εἰδεῖ est, Et clavo, quod ajunt, extundis clavum. Locus erit proverbio, nō modò quum vitium vitio, malum malo, dolum dolo, vim vi, audaciam audacia, maledicentiam maledicētia retundimus: verùm etiam quoties rem utcunque molestam diversa molestia profligamus: ut quum libidinum incitamenta laboribus obruimus, curam amoris aliis majoribus curis domamus. ¶ Clavus item navis est gubernaculum, sive temo, quòd eam dirigat, rectamque teneat. πηδάλιον. Cic. de Senect. Ille autem clavum teneat, quietus sedeat in puppi. ¶ Hinc proverbium, dum clavum rectum teneam. Significat autem non imputandum eventum prosperum artifici, modò is præstiterit quod artis est. Quintil. lib. 2. Institut. ¶ Vinum caret clavo, οἶνος οὐκ ἔχει πηδάλιον. Quo significatur ebrietatem nihil consultè, neque moderatè vel dicere vel facere. Obruitur enim ratio, quæ clavi vice sobrios moderatur ac gubernat. ¶ Purior clavo, ἀχειρότερος πηδάλου. Comparatio proverbialis de re vehementer inculpata aut moribus undequaque integris, & incontaminatis. Clavus enim nauticus assiduis fluctibus abluitur, ut nihil sordidum possit hærere. Adagium refertur à Suida. ¶ Item Clavus genus tuberculi, quod & ἧλος Græci appellant, rotunda specie, coloris albi: fit in plantis digitisq; pedum maximè: sic appellatum, quia ita pungit, ut quasi clavus ferreus infixus videatur. Nam caro durescit in callum semper ferè pungentem. ¶ Alii Clavum intelligunt, quem δακτύλιον Græci: Celsus: Furunculum appellat, sola duritie à phymate differentem. Aegyneta definit esse tumorem cum abscessu, à crassis humoribus genitum, qui in carnosis præcipuè locis consistit, mitis alioqui, nisi profundior sit: nam tunc malignitatem habet conjunctam. Eo morbo Silius Italicus interisse ferunt. Plinius Epist. 31: Erat illi natus insanabilis clavus, cujus tædio ad mortem irrevocabili constantia decurrit. ¶ Fiunt & callosa quædam in candido oculi tubercula, quæ Clavi nominantur oculorum. ¶ Arbores quoque clavum hujusmodi patiuntur, qui & Fungus, & Patella dicitur, ut inquit Plin. lib. 17. cap. 24. Idem scribit clavos innasci natibus, & purgari succo pyracanthi. ¶ Sunt & Clavi caligares, à caligis militaribus quibus suffigebantur. Idem lib. 9. cap. 8: In quibus pisces omnibus annis Vergiliarum exortu existunt, squamis conspicui crebris atque præacutis, clavorum caligarium effigie. ¶ Præterea Clavus est vestimenti genus, veluti quibusdam claris aureis distinctum: quod & à palmarum similitudine Palmatum vocabatur, & à verrucis clavo similibus Verrucata vestis; quòd si latior ipsa vestis erat, Latusclavus dicebatur, πλατύκλαυος. Hæc soli Senatores & patricii induebantur. Horat. libro 1. Sermon. & latum demisit pectore clavum. ¶ Vnde Laticlavos appellari Senatores legimus. Suetonius de Nerone: A' laticlavo, cujus uxorem attrectaverat, cæsus. Vide LATVSCLAVVS. ¶ Ab Ovidio Clavus simpliciter dicitur pro Senatoria dignitate, illo versu: Curia restabat, clavi mensura coacta est. Suetonius de Aug. Clavo nec lato, nec angusto.

Clāvātus, a, um, Quod est aculeis clavorū modo prominentib. circundatum. [ἑλκωτός. Pol. *Obiti gozdyami.* Vng. *Tüskés, szegen.*] Nam & clavatæ vestes, πλατύκλαυος ἐσθῆτες, hinc vocantur quas vulgus à verrucis clavo similibus, Verrucatas appellat, etiāsi non ex auro, sed aut ex cocco, aut aliis coloribus verrucas habeant. Lampr. in Alex. Conviviū neq; optimum, neq; nimis parcū, sed nitoris summi fuit: ita tamen ut pura mantilia mitterentur sæpiùs cocco clavata, aurata verò nunquam. ¶ Hinc etiam Clavata, dicuntur vestimenta clavis intexta, vel calceamenta clavis confixa. Et clavati socci, quòd soleas habeāt clavis intertextas. Clavata verò sunt vestimenta, quæ ex auro aut ex cocco, aut aliis coloribus clavos & verrucas habent. Quæ autem cum auro, Auroclavata dicuntur, & Auroclavatę vestes, à textura aureorum clavorum. ¶ Clavus annalis, qui figebatur in parietibus sacrarum ędium, per annos singulos, ut per eos numerus colligeretur annorum. Apud Livium scribitur Dictatorem creatum fuisse causa tantùm figendi clavi ad pestilentiam sedandam. Hinc Clavo trabali beneficium figere, proverbiali metaphora dicitur, pro eo quod est, alta mente beneficium reponere, & inextinguibili memoriæ commendare: de quo vide infrà in dictione TRABALIS. ¶ Præclavium, pars vestis, quæ ante clavum texitur. Afranius apud Nonium: Tertium diem præclavium unum texere.

Clavator, appellatur servus qui ad tutelam domini fustibus, clavaque armatus est.

Clāvĭcŭlŭs, m. f. diminutivum à clavo. [γραμφίον. Pol. *Pazgek.* Vng. *Szegecske.* Ang. *A litele nayle.*] ¶ Significatur etiam hoc nomine Capreolus in vite, qui ἕλιξ Græcè, & Pampinum à nostris dicitur.

Clāvĭcŭlātŭs, a, um, Claviculis instructus. [ἑλικοφόρος, ἑλικωτός. Vngar. *Szegecskekkel bevert.* Ang. *Nailed.*]

Clēmā, [κλήμα. Polon. *Sosuka, miecz, szpony.* Vng. *Ebrey.*] Herba est tithymali generibus assignata. Cypharisiæ non absimilis, quæ Dioscoridi Pityusa, Officinis *Esula* dicitur. Vide Dioscoridem lib. 4. cap. 148. & Ruell. li. 3. ca. 246. ¶ Hujus varia genera à perito linguæ Polonicæ, & rei herbariæ, distinguenda erunt, *Evonymus*, vulgo apud Barbaros, item Italos & Gallos, *fusaria* vel *fusanus* appellatur ab usu fusorum, propter materiæ soliditatem: à nonnullis Gallicè *fourte sacerdotum*, à figura fructus. Tragus Tomo 3. fusariam nulla ratione evonymum esse negans, carpinum facit. Gesn. in capra lit. C. *Trymoid* Polonis dicitur quibusdam *Swidwina*. ¶ Clema item Plinio inter nomenclaturas polygoni herbæ commemoratur.

Clēmātĭs daphnoides, [κλήματις δαφνοειδής. Gal. *Pervenche* Ital. *Pervenca.* Gef. Cingrün/mägtpaumen. Hisp. *Pervinca.* Pol. *Barwinek.* Vngar. *Szeplak.*] Herba est sarmenta habens prælonga, junceæ crassitudinis, folia autem laurinæ de & Daphnoides cognominata est. Notiore nomine Vincapervinca dicitur, quæ & clematis Aegyptia appellatur. ¶ Vnde locus factus proverbio: Clematis Aegyptia, κλήματις αἰγυπτία. Phaleureus Demetrius refert id joco dici solitum in eos qui corpore præter modum procero atq; atro colore essent. ¶ Est & alia volvit, ut smilax: unde ab Officinis *Volubilis major* appellatur. [Gall. *Liseron.* Ital. & Hispan. *Flammula.* Ger. Weiß winden/ jaungfrau.] ¶ Commemoratur & tertia Clematidis species à Plin. lib. 24. cap. 15. Italis *Centunculus* appellata, eadem fortasse cum ea, quam Dioscorides Gnaphalium appellat.

Clēmēns, tis. om. r. Lenis, mitis, mansuetus, humanus, q remittit de eo quòd possit prosequi. [חנון *channūn* רחום *rachūm* חסיד *chasidh.* πρᾶος, ἵλεως. Gal. *Doux, humain, misericordieux, paisible clement.* Ital. *Clemente, piacevole, liberale, mansueto.* Germ. Sanfftmütig/mitt/barmhertzig. Belg. Sachtmoedig / goedertieren. Hisp. *Mite, manso, y templado.* Polon. *Miel, ofyerny, dobrotliwy.* Vng. *Kegyelmes.* An. *Merciful, gentle, meek.*] Cic. 2. de Finib. Essi satis clemens sum in disputando, tamen interdum soleo subirasci. Differt à Placido, quòd Clemens sit circa rectè agentes, Placidus circa delinquentes: & clementis est nullos lædere, placidi arridere omnibus: clemens animo, placidus vultu. Terent. in Adelph. Ille suam semper egit vitam in otio, in conviviis, clemens, placidus, nulli lædere os, arridere omnibus.

Clemens mare dicitur: id est, mite & tranquillum, cui mare iratum asperum, ac sævum opponitur. Gell. lib. 2. ca 21: Nox fuit & clemens mare, & anni ætas cœlumq; liquidè serenum.

Clēmēntĭā, f. p. Lenitas, benignitas, misericordia animi, moderatio. [עמה *hanavah* חסד *chesedh* רחם *rachum.* πραότης, ἱλαρότης. Gall. *Clemence, douceur, quand la personne ne se courrouce pas aisement.* Ital. *Clemenza, benignità.* Germ. Sanfftmüthigkeit/güttigkeit. Hisp. *Aquella mansedumbre y templanza.* Polon. *Dobrotliwość, miel ofyerdze.* Vng. *Kegyelmesség.* Ang. *Mercifulnesse, meekenesse.*] Cicero de Inventione: Clementia est, per quam animi temerè in odium alicujus invectionis concitati, comitate retinentur. Terentius Adelph. Facilitate nihil homini esse mēlius, atque clementia. Cic. 7. Verr. Illam clementiam, mansuetudinemq; nostri imperii in tātam crudelitatem, inhumanitatemq; esse conversam.

Clēmēntēr, adverb. Modestè & moderatè. [πρᾴως. Gal. *Doucement, sans courroux, gracieusement.* Ital. *Benignamente, dolcemente.* German. Güttiglich/sanfftmüthiglich. Hispan. *Mansa y templadamente.* Pol. *Łaskawie.* Vn. *Kegyelmesen, irgalmassan.* Ang. *Mercifullie, meekelie.*] Cicero 6. Verr. Leniter hominem, clementerque accepit. ¶ Clementer & moderatè jus dicere, apud Cæsarem 3.

sarem 3. bel. Civil. ¶ His contraria sunt, Inclemens, Inclementia, & Inclementer.

Clēmentissimē, adverb. [Pol. *Barzo łaskawie.* Vn. *Igen kegyelmessen, engedelmessen, igen kegyelmassan.*] Gell. lib. 1. cap. 18: Hæc Varro scripsit de ipso Lælio clementissimē.

Cleonicion [κλεονίκιον. Ger. Bader Wolgemut.] Herba eadē cum clinopodio, teste Plin. lib. 24. cap. 15.

Clēpo, is, psi, ptum. Furor, surripio. [גנב *ghanáb.* Gal. *Desrober, oster & destourner secrettement & en cachette.* Ital. *Rubare, furare.* Germ. Stehlen/rauben. Hisp. *Hurtar.* Pol. *Kradnąc obierać, kłobie ciągnąc.* Vng. *Lopek.* Ang. *To steal or tak away secretlie.*] à verbo Græco κλέπτω: unde Cleptum, furto subtractum. Liv. Siquis clepsit, ne populo scelus esto, néve cui cleptum erit. Plaut. Rape, clepe, tene, harpaga. Cicer. de Rep. Non modò ut Spartæ rapere, ubi & pueri clepere discunt. ¶ Clepere verba alicujus aut sermonem, observare est, & sucupari. Pacuv. Sermonem hic nostrum ex occulto clepit, quantum intelligo. Accius Epigram. Eaq; hoc causa, ut nequis nostra auribus verba clepere. Ex Nonio.

Clēpsydrā, pen. corr. Vas è quo aqua paulatim effluens horas distinguebat, horologium. [κλεψύδρα. Gal. *Vn certain vaisseau lequel petit à petit iettoit l'eau par bas, duquel on se seruoit pour horloge.* Ital. *Horologio di acqua.* Ger. Ein Wasserhund; wie bey uns gemeinlich die Sandvhrl. Hisp. *Relox de agua que se auntiguamente.* Pol. *Zegarek cieckacy.* Vng. *Folyo ora.* Ang. *A dyall measuring hours by running of water.*] Dicta est autem Clepsydra ab aquæ furto, quòd aquam aut celet, aut furetur. Cicer. 3. de Orat. At hunc non declamator aliquis ad clepsydram latrare docuerat. Martialis lib. 6: Septem clepsydras magna tibi voce petenti Arbiter invitus, Cæciliane, dedit. ¶ Consimilis fuit hodiernæ clepsydris vascula illa apud nos usitatissima, quæ in medio instar duorum turbinum coarctantur: ex quibus pulvisculus per foramen minutum sensim delabitur ex parte superiore in inferiorem, atq; ita legitimum tempus horæ metitur. Apud veteres oratoribus actutis causas forenses præscribebatur tempus dicēdi datis clepsydris, quibus exhaustis, amplius dicere vetabantur. Plinius in Epist. Dixeram horis penè quinquenam tribus clepsydris, quas spatiosissimè acceperā, sunt additæ quatuor. ¶ Est item Clepsydra astronomicum organū, sydera dimetiens. Martianus: Clepsydris lunæ magnitudo cognoscitur. ¶ Est item Clepsydra nomen fontis, in arce Messeniorum, in Arsinoën alterum fontem influens. ¶ Fuit & Athenis in arce ejusdem nominis fons, ita dictus, quòd stare incipientibus Etesiis abundet, iisdem desinentibus exarescat. Vide Cæl. Rhodig. lib. 18. cap. 39.

Clerōmantēā, æ, κληρομαντεία, Divinationis genus, quod fit per sortes.

Clerūs, ri, m. f. [κλῆρος. Pol. *Mol vlami.* Vn. *Mily molly.*] Vermiculus est, teste Aristotele, in alveorum pavimentis nascens, quo excrescente, velut aranea obducitur alveus, & favi carie pereunt, ipsis scilicet unà cum fœtu putrefactis: quod vitii genus Clarum quoq; eruditiores appellant: hoc est, favi fœtus q; putrefactionem. Plin. lib. 1. c. 16, clerum interpretatur apud abortum, & quandam amaræ ceræ duritiem, quum inde fœtum apes non eduxerint, morbo impeditæ, aut ignavia, aut infœcunditate naturali. ¶ Græcis item κλῆρος sortem significat, vel hæreditatem: unde Cleronomus, κληρονόμος, hæres, & Cleronomia, κληρονομία, hæreditas.

Clībānūs, ni, m. f. [תנור *tannúr.* κλιβανος. Gal. *Vn four.* Ita. *Tegglia testa.* Ger. Ein Ofen. Bel. Een oevt. His. *Horno.* Pol. *Piec.* Vn. *Kemmencze.* Ang. *An oven, a fournaise.*] Instrumentum placentis potius, & id genus cibis, quàm pani coquendo dicatū, quod antiquitus ex testa, seu opere figulino fieri solebat, postea etiam ex ferro, vel ære. Colum. lib. 3: Scrobem clibano similem esse debere, ut imus, quàm summus, patentior sit, ut latius radices agantur. Plin. lib. 19: Cortices quoque decussi clibanis & furnis præbent usum. Differt autē Clibanus à furno, quòd hic major sit, & immobilis: Clibanus autem minor, ut quocunque visum fuerit, possit transferri. ¶ Hinc κλιβανίτης ἄρτος à Græcis appellatur, qui non in furno, sed in clibano coctus est: quem Varro li. 4. de Ling. Lat. Testuaceum appellat, quòd scilicet in calido testo (sic enim clibanum testuaceum appellat) coqueretur.

Clībānārīūs, m. f. Qui bene ferro & armis munitus certamen init. [κλιβανάριος. Pol. *Zbroiny uzbroiony do potrzebi zbroiu.* Vn. *Fegyverben viteź.*] Nazarius in Panegyrico ad Constant. Operimento ferri, equi, atq; homines obsepti: clibanariis in exercitu nomen est. Dicti Clibanarii, quoniam more testudinis arcuatis armis (quæ clibani forma est) utebantur. Ammianus Marcellinus Clibanarios eosdem esse tradit, cum iis, qui Græco nomine appellantur *Cataphractii.*

Clīdīum, κλίδιον, Thynni jugulus est, qui præcipuè in recenti hoc pisce commendatur. Plin. lib. 9. cap. 15: Thynni membranum cæsim cervice, & abdomine commendantur, atque clidio, recenti duntaxat, & tum quoque gravi cutis: cæteræ parte plenis pulpamentis sale asservantur.

Clīduchūs, [κλειδοῦχος. Pol. *Klucznik.* Vng. *Kulcsár.*] Græcis claviger sigificat, κλεῖς νῦν κλειδός: hoc est, à clave. Plin. lib. 34. cap. 8: Fecit & quadrigas, bigasque; & cliduchon eximii formæ.

Clīēns, com. t. Qui in fiducia & tutela alicujus est, & patronū habet: [לקוח *chaunáio* עבד *hebédli* חסיד *chasidli.* κλιεντ, πελάτης. Gal. *Vassal de quelque seigneur, celuy qui s'est mis en la protection & defense d'vn autre.* Ital. *Cliente.* Ger. Das vnder ein Vogtman ist/vnd eines anderen schirm/ein Vogtling/vnderthan. Bel. Onderdan. His. *Encomendado à alguen auogado.* Pol. *Sprzeczny, przeciwnik wspierać.* Vn. *Valahi gonoya vifelöje alat valo.* An. *A retainer/a gentleman.*] nā Patronus defēsor causæ est dictus, quasi pater: Clīēs autē defensione indigens: id est, litigator, qui patronum colit & sequitur, ut ab eo defendatur. Sed ut restius vim vocabuli intelligas, scito quemadmodum Budæus in Pand. scribit, moris fuisse apud antiquos, ut provinciales & socii populi Romani in clientelā sese darent proceribus Romanis, quos patronos sibi adoptabant, non modò publicè, sed etiam privatim: iiq; ut clientes eorum dicerentur, inter se verò hospites. Ferebat autem id hujusmodi necessitudo, ut clientes perpetuò patronorum suorum patrocinio caput ac fortunas suas tuerentur: vicissimq; ipsi patronos suos omni observantia atq; obsequio colerent, & venerarentur. Cic. in Divinat. in Verrem: Clarissimi viri nostræ civitatis temporibus optimis, hoc sibi amplissimum pulcherrimumq; ducebant, ab hospitibus, clientibusve suis, ab exteris nationibus, quæ in amicitia pop. Rom. ditioneq; essent, injurias propulsare, eorumq; fortunas defendere. Quinetiā (ut idem scribit) quos Vassallos vocare solent, Clientes appellare possumus: & Clientelā, observantiam ipsam: & obsequium, quod Homagium dicunt, Clientelaris officii sponsionem, agnitionemq;.

Clīentā, tæ, fœmininum, quo usus est Plaut. in Mil. Habeo ancillam clientam meam, meretricem adolescentulam. Idem in Rud. Iam clientas reperi. Afranius similiter in Pompa. Interim tua clienta. Et Horatius: Nec laconicas mihi Trahunt honestæ purpuras Clientæ. Sosipater lib. 1. In quo tamen Horatii loco nostra exemplaria Clientes habent, non Clientæ.

Clīentēlā, Clientum multitudo, qui potentem aliquem civem, principémve favore prosequuntur, & cujus dignitate fiditisnemq; tutantur, ducti aliqua mercede, vel beneficio. [חסות *maghin* חסד *chesédli.* πελατεία. Gal. *Le domaine, la protection & fauorgarde des Seigneurs enuers leurs vassaux & sujets.* Ital. *Sicurtà, clientela.* Ger. Vnter der Vogtkinderen: das ist/deren die Schemlet haben. Hisp. *A quella encomendacion, y seguridad.* Polon. *Opieka.* Vn. *Valahinek part tartoi (avagy) Oralom.* An. *The protection and defence of lordes tenantes their subiectes.*] Cicero ad Att. lib. 14: Scio quàm diligam Siculos, & quàm illam clientelam honestam judicem. ¶ Item Clientela dicitur fides, tutela: unde Committere, vel conferre se in clientelā alicujus, est sese alterius clientem profiteri, & ejus patrocinio, sive (ut Gallorum vulgus loquitur) *Salvegardia* se committere. Terentius in Eunuch. Thais patri se commendavit in clientelam & fidem.

Clīmā, atis, n. t. [מאה *peah.* κλίμα. Gal. *Climat, region, mais de pays.* Ital. & His. *Clima.* Ger. Ein climat/ein auf gegend/ein theil des Himmels oder Erdbodens. Pol. *Wymiarzona ziemia, ziemia miebo ziemi.* Vn. *Az egynek tartomanyi, birodalma darab resszei.* Ang. *A climat, the trait and draught of a citrée.*] Græca dictio, quę spatiū significat, duobus respondens parallelis, quo diei longitudo ad dimidiatam horam variatur. Vitr. lib. 1. cap. 1: Disciplinam verò medicinæ novisse oportet propter inclinationes cœli, quæ Græci κλίμματα dicunt.

Clīmāx, [סלם *sullám* מדרגה *madhreghah.* κλίμαξ. Gal. *Echelle, degré.* Ital. *Scala.* Ger. Stägen/ietteren. His. *Escalera.* Pol. *Drabina, schod.* Vng. *Gerádics, lépcsőzés.* Ang. *A ladder, or the steppes of a ladder, or stairs.*] Latinè scala vel potius scalæ: est figura, quæ dicitur Gradatio: qua paulatim veluti per scalas ascendimus: ut apud Ovidium: Viderat hanc, visamque, cupit, potituque cupita.

Clīmācterīcūs, ca, cum, [κλιμακτηρικός. Pol. *Sypiebiorczy, stopniowaty.* Vng. *Gerádicsos.*] Latinè dici potest Scalaris, ἀπὸ τοῦ κλιμακτῆρος, quo nomine Græci scalarum gradus significāt. Vade numerus climacterieus dicitur, ad quem per gradus, & veluti scalas quasdam paulatim ascēdimus: qualis est numerus, qui ex novem novenariis resultat. Nam unitas ter sumpta conficit ternarium. Ternarius in se ductus, novenarium. Novenarius autem novies sumptus conficit unum & octogiens, qui est numerus Climacterieus. Hunc autem numerum in humanæ vitæ annis maximè formidabilem esse, à veteribus proditum est, quippe qui raro sine vitæ, aut fortunarum periculo soleat transmitti. Hoc enim anno ætatis Plato Philosophus, Diogenes Cynicus, Dionysius Heracleotes, Eratosthenes grammatica diem suum obierunt: alii annum ætatis sexagesimum tertium

tertium in primis periculosum judicarunt, qui constat ex septies tribus et multiplicatis, quem etiam Climacteta vocabant. Vnde Augustus Caium nepotem lætum natalem diem suum celebrare jubet, quòd annum illum omnibus senibus periculosissimum evaserat. Fuerunt etiam qui annum undequinquagesimum maximè formidarent: partim quòd sit numerus quadratus, quem potentissimum credidit antiquitas: partim etiam quòd ex septenario septies multiplicato resultaret inter omnes numeros veteres plurimum detulerunt adeò ut per omnem vitam septimum quenque annum periculosum & crisimum esse voluerint, sed quum præcipue qui per ternas hebdomadas ascenderet, qualis est annus primus & vigesimus, qui ex tribus septenariis constat: item quadragesimus secundus, & sexagesimus tertius, & omnium maximus octogesimus quartus.

Clingo, Veteres pro Cingo usurparunt à Græco κλίνω. Festus.

Clinicè, ces, κλινική, Medicina, quæ victu, & pharmacis corporibus medetur. Dividitur enim Clinice in duas partes, in Diæteticen, quæ victu medetur: & Pharmaceuticen, quæ medicamentis curat. Plin. lib. 29. cap. 1: Is quum fuisset mos, liberatos morbis scribere in templo ejus Dei, qui auxiliatus fuisset, ut postea similitudo proficeret, exscripsisse ea traditur: atque (ut Varro apud nos credit) jam templo cremato instituisse medicinam hanc, quæ Clinice vocatur.

Clinascis, m. f. pen. correp. [κλινικός. Pol. Lekarz przyslicie vydrawiczny. Vng. Orvos, betegbőz sárósznos. Ang. Bedered, one physicke that he can not rise.] Medicus qui diæta curat, aut medicamentis dictus à lectis ægrotantium, quos frequentare solet, quasi Lecticularius. Martialis: Sote filia clinici: id est, medici. ¶ Dicuntur & Clinici, qui ita morbo affecti sunt, ut surgere è lecto nõ possint, nullaque amplius de eorum salute spes sit. Plin. libro 25. cap. 3: Medetur ita morbis comitialibus, ut diximus, vertigini, melancholicis. Et paulò pòst: Stomachicis, spasticis, clinicis, &c.

Clino, as, inclino. [נטה natah. κλίνω Gallicè, Incliner. Italicè, Chinare. German. Neigen, Biegen. Hispanice. Inclinar è abajar. Polon. Nachilnie. Vngar. Hajtom, meg hajlok. Anglicè, To bowe.] Græcum est: & licet non sit in usu, ejus tamen composita usurpantur, quæ sunt Acclino, Declino, Inclino, & Reclino: de quibus suis locis.

Clinamen, inis, neut. gen. Inclinatio. [נטיה not. è κλίνω. Gall. Declinement, & inclination à costé. Ital. Inclinatione. Germ. Neigung. Hisp. Inclinacion. Pol. Nachilenie, nakl'onienie. Vngar. Meg hajlás. Ang. Bowing or turning to a side.] Lucretius de inclinatione elementorum & primorum corporum: sed ne res ipsa necessum latestinum habeat cunctis in rebus agendis, Et devicta quasi cogatur ferre, patiq; Id facit exiguum clinamen principiorum, Nec regione loci certa, nec tempore certo.

Clinè. [κλίνη. Ger. Ein Bett. Polon. Łożko. Vngar. Agy. Ang. A bed to rest on.] Latinè lectus, lectica mensa. ἐξωκλίνη, totus decubitorius, qui sex capiebat. Martial. Et testudinem mensis quatere heraclinon.

Clinellõn, κλινίδιον, lectulus. [Vng. Agyacska.]

Clinopalè, les, f. p κλινοπάλη, palæstra lecti dicitur: πάλη, Græcè lectus: πάλη, palæstra sive lucta. Suet. in Do. Assiduitate concubitus velut exercitationis genus clinopalem vocabat. Sic Vng. nocturna bella vocat colluctationes venereas: & ab Apulejo militia amatoria dicitur. Clinopalè, immodica fruitio, & venerearum rerum usus, apud Paulum lib. 1. cap. 17.

Clinopodion, κλινοπόδιον. Herba est serpillo similis, surculosa, palmi altitudine. Nascitur in petrosis, orbiculato florum ambitu, speciem lecti pedum præbens: unde & nomen accepit. Hæc Plin. lib. 24. cap. 13. Putatur esse eadem quam officinæ Polemium montanum appellant. [German. Ein kraut dem wilden Oßenmet vnd Poley nacht vngleich.]

Clitellæ, arum. Dicuntur, quibus sarcinæ colligatæ multæ, & id genus veterinis, portantur, qui vulgò Basti vocantur. [כלי. clar. ἀσάγαγα, ἀποσκευή, ἀκφόρια, σαγήνη. Gall. Le bas qu'on met sur un mulet, asne, ou autre beste pour porter faix. Italicè. Basti. Germanicè. Saumsattel: sind darauff die maulthier schwere last tragen. Hispan. Las albardas è ensalmas. Polon. Sjodło na kiesmu mosjna cięszary na mulietch albo osłiach. Vngar. Tereh hordozo nyőg. Anglicè. Lade saddles.] Horat. in Satyr. Hinc muli clitellas tempore ponunt. Cicero ad Attic. lib. 5: Clitellæ bovi sunt impositæ: hoc est, homini inepto, & nequaquam idoneo delegata est provincia. Vide Erasmi Adagia. ¶ Hoc etiam nomine significatur locus Romæ, teste Festo, propter similitudinem clitellarum, & in via Flaminia loca quædam devexa subinde, & acclivia. ¶ Item quoddam tormenti genus, teste eodem.

Clitellarius, Qui clitellis utitur. [ἱππαγωγός, ἀποσκευοφόρος. Gall. Qui porte faix dessus son dos ainsi vn bast. Ital. Che porta la basta. German. Der mit einem solchen sattel schwere burdinen tregt. Hisp. Cosa de albarda. Polon. Ten ktori nosi ciężkie sjodła Wiczerem mosjse. Vngar. Tereh hordozo. Ang. That beareth any

thing on his back in a lade saddle.] Vnde clitellarii muli dicuntur, qui neque ephippiati sunt, neque desultorii: nec bigas, aut quadrigas, aut currus ducunt, sed clitellati ferunt onera. Plautus in Most. Muliones, mulos clitellarios Habent, ego habeo homines clitellarios: Magni sunt, oneris quicquid imponas vehunt.

Clitorium, muliebre pudendum, quod & Scandrus dicitur.

Clivosus, a, um, adjectivum, Difficilis, arduus: [קשה. Kasheh. Pol. Wysoki. Vngar. Nehez. Ang. Vneasie to go vp.] ut, Clivia auspicia, οἰωνοὶ ἀνωμαλοι καὶ ἀνωφερεῖς, quæ aliquid (inquit Festus) fieri prohibebant: nam & omnia difficilia & ardua nominabantur Clivia: unde & Clivi.

Clivus, avis, in auguriis dicebatur, quæ alio nomine vocabatur Prohibitoria & Clamatoria: à clivis auspicis dicta, quæ, teste Festo, dicebantur adversa, quibusque aliquid fieri prohibebatur. Hanc avem suo seculo fuisse incognitam, autor est Plin. lib. 9. cap. 15.

Clivus, vi, m. f. Collis, locus arduus. [גבעה. ghibbah. γαιλόφος. Gall. Vne petite montagne qui n' a pas grand' pente, la pente & descente d' vne montagne. Ital. Scesa da vna montagna all' ingiù, pendente, collina. Germanice. Ein buhel, Ein ort das fein langsam haldecht oder sbnia ist. Hispanice. La cuesta arriba, ò la cuesta abaxo. Pol. Pagorek przydl'ssy a pochel'y. Vngar. Hegy meredeksege. Angl. The pitch of an hill, the bending downe of a thing.] Virg. 9. Aeneid. - qua se subducere colles Incipiunt, mollique jugum demittere clivo. ¶ Clivus Capitolinus. Cicero ad Attic. libro 2: Quem ego in clivo Capitolino te signifero à principe collocaram. ¶ Hujus composita possunt esse ràm secundæ quàm tertiæ declinationis: ut, Acclivus, a, um, & Acclivis, & hoc acclive, Declivus, & Declivis: Proclivus, & Proclivis: quæ habent penultimam productam. Dictus clivus à clino pro inclino. Vide Vallam. lib. 4. cap. 43.

Clivulus, li, diminutivum à Clivus. [γαιλοφία. Gall. Vne petite montagnette, vn petit tertre. Ital. Piccol collina. Ger. Ein reinlin oder bühelin. Hisp. Pequenna cuesta. Pol. Gorka. Vngar. Meredekecske. Ang. A little pitche of an hill.] Colum. lib. 6. cap. 36: Duos parietes adverso clivulo inædificatos habet.

Clivosus, a, um, adject. Clivis abundans: [βαράθρε. Gall. Qui a plusieurs montaignettes, inegal, ayant plusieurs pentes et descentes. Ital. Pendente, montuosa. Ger. Das viel bühel oder rein hat. Hisp. Cosa llena de cuestas. Pol. Miejsce gdzie gesle pagorky. Vngar. Meredekes helyen. Ang. That hath many little mountains and pitches.] ut Clivosa loca. Col. de arboribus cap. 4: Curandum autem est, ut locis aridis & clivosis altius vites deponantur, quàm si humidis & planis. Virg. 2. Georg. Nam jejuna quidem clivosi glarea ruris Vix humiles apibus casias, roremque ministrat.

Cloacæ, pen. prod. Loca cava, sive ea publica sint, sive privata, quò sordes confluunt. [מזחלות. mozchaloth. ἀφεδρῶνες. Gall. Vn esgout par où s' en vont les immondices de quelque lieu. Ital. Cloace, chiocche. Germ. Ein dolum, ein ort darein sich alles vnflaht versatiret. Belg. De wytio goten. Hisp. El albañar à do arrojan las primadas. Pol. Wychod, albo miejsce gdzie plugalstwo zgromadzala. Vng. Kamara fijk, arnyek fijk. Ang. A draught, a sinke.] Vnde Arcè facere ex cloaca, dicit Cic. in Orat. pro Plancio, pro eo quod est, rem humilem & nullius ferè momenti supra modũ extollere. Fistulæ quoq; fossæ & viæ illæ subterraneæ parietibus in modũ aquæductus munitæ, per quas aquæ pluviæ extra urbem vel in flumen dilabentes, urbis sordes secum rapiunt, Cloacæ dicuntur, ἀφεδρῶνες, quòd urbem immunditiis purgent. ¶ Dicta est autem Cloaca (ut putatur) à colluendo, quasi colluaca. Festus. ¶ Cloacando, hoc est, inquinando derivat. quum tamen potiùs contrà, Cloacare verbum à Cloaca deductum videatur. Cic. pro Cecin. Qui de fossis, de cloacis, de minimis aquarum, itinerumq; controversiis intercedit. Plaut. verò in Curcul. stomachum immundæ verulæ & alvum, Cloacam nominavit. Age, inquit, effunde hoc citò in barathrũ, Properè proluere cloacam.

Cloacellã, diminutivũ. [Pol. Wychodek. Vng. Arnyik fijkecske.] Lampridius in Heliogabalo: Additaque injuria cadaveri est, ut id in cloaculam milites mitterent.

Cloacalè flumen, Cato dixit, pro cloacarum omnium colluvie: ut annotavit Festus.

Cloacarè, Inquinare: [מזחל. zimmẽ. ῥυπαίνω. Gallicè, Souiller. Italice Imbrattare, macchiare. German. Besudlen / verunreinigen. Hispanice. Ensuciar è manchillar. Pol. Poplugawic. Vngar. Meg vndosittam. Ang. To defile, to make foul.] unde Cloacam dictam putavit Festus.

Cloacarius, adjectivum, ut cloacarium vectigal. [Polon. Wychodè chodejsze. Vngar. Arnyik fijkben vala.] Vlpianus D. lib. 50. Tit. 1. l. 49: Hæres cogitur legali prædii solvere vectigal præteritum, ut tributum vel solatium, vel cloacarium vel pro aquæ forma. Sic

Cloacarium, pecunia est purgandis cloacis attributa. Vlpian. in l. 27. D. de usuf. tuct. Si quid cloacarii nomine debeatur, vel si quid ob formam aquæ ductus. Ex Horom.

Clostrum, n. s. idem quod claustrum. [משברת *misbéreth sebér.* κλεῖθρον. Germ. Ein Riegel. Vng. *Szegerczfa.*] Cato de Re rust. cap. 13: Trullas ligneas duas, claves cum clostris.

Clōdicāre, κρυπτάζειν, veteres dixerunt pro claudicare. Cic. 2. de Orat. Præclarum & grave est, quòd Caludino Glaucia claudicanti. ubi est vetus illud: Num claudicat? at hic clodicat. Hoc ridiculum est: & utrumque ex eo quod in claudicatione animadverti potuit, est ductum.

Clucidātus, a, um, Antiqui dixerunt pro dulci & jucundo, ἡδύς & γλυκύς. [מתוק *matheḱ* ערב *hareb.* Pol. *Rozkoszny.* Vng. *Edes.* Ang. *Sweete.*] Festus. Varro lib. 6. de ling. Lat. citans antiquum poetam in Agidone: Clucidatus, suavis est, tametsi à magistris accepimus mansuetum. Ita enim doctissimè legit Scaliger, quum antea Caudatus legeretur.

Clūdo, is, act. 3. idem quod claudo: quo verbo veteres utebantur. [סגר *sagár.* κλείω. Gall. *Clorre, enclorre, enuironner, entourer.* Italice, *Chiudere, serrare.* Germanice, Beschliessen. Hispan. *Cerrar.* Polonice. *Zamieram.* Vngar. *Bezárni.* Ang. *To shut in, to include.*] Cicero 2. de Nat. deor. Ipsum autem mare sic terram appetens littoribus cludit. Martial. lib. 11: Sed mors vocis iter properavit cludere blandè. In veteribus quoque numismatibus legimus, Ianum clusit.

Clusus, particip. Valer. Flac. [Germ. Umbgeben.]

Clusilis, le, pen. corr. Plin. [Germ. Das sich gern test beschliessen.]

Cluēo, es, ere, n. s. Perhibeor, putor, nominor. [נחשב *nechschab.* κλύω. Gall. *Estre reputé, auoir le bruit.* Ital. *Essere stimato, nominato.* Ger. Genannt oder geachtet werden. Hisp. *Ser estimado y nombrado.* Pol. *Miano, za tego sie gl ości.* Vng. *Hirdettetem, neuezettem.* Ang. *To be in reputation, to have a renowme.*] Plaut. in Trin. Ita fis, ut nomen cluet. Idē in Epid. Senati qui columen cluent: id est, habentur, & reputantur columen Senatus. Idem in Pœn. Vt volupe est homini mea soror, si quod agit, cluet victoria: id est, victoriæ tribuatur. ¶ Dicimus etiam Cluo, is, per tertiam inflexionem, quod sæpè pro splendeo accipitur. Prudentius: Qui patria virtute cluis. Cic. de Clar. Orat. Tum duo Cæpiones multùm cluentes consilio, & lingua, plus autoritate tamē & gratia sublevabant. ¶ Interdum etiam pro purgare. Plin. lib. 15. cap. 29. Depositis armis in eo loco, qui nunc signa Veneris Cluacinæ habet. Cluere enim antiqui purgare dicebant.

Clūmæ, f. p. sunt Folliculi hordei. Festus. [ἄλυτα, ἄχυρα. Pol. *Plienie ierzyn i owsa.* Vngar. *Arpa magtoka.*]

Clunadum, Culter sanguinarius: quòd ad clunes dependeat, vel quia clunes hostiarum dividat. Autor Festus.

Clūnis, nis, sæpius in plurali Clunes, clunium, Nates, sive natium tumor: tàm masculini, quàm fœminini generis. [עכוז *ſcheuh.* κωχός. Gall. *La fesse.* Ital. *Natiche.* Ger. Der arsbacke. Belg. Een cersbille. Hisp. *Las nalgas.* Pol. *Zadek, Dupa.* Vng. *Far.* Ang. *The hippe or buttocke.*] Iuven. -tremulo descendūt clune puellæ. Plaut. Quasi lupus ab armis valeo, clunes infractos gero. Horatius: Quòd pulchrę clunes, breve quòd caput, ardua cervix. Hinc Simias clunes appellasta volunt, & clunes tritas geraut.

Clūnīculus, diminutivum. [τὸ κωχίδιον. Pol. *Hudpik.* Vngar. *Farocska.*] Gellius: Cæterarum avium atque altilium nisi tantum apponatur, ut à cluniculis inferiore parte saturi fiant, convivium putabant inopia sordere.

Clūsīnum far, [Pol. *Smiatſa mąka.* Vng. *Liſztlaing.*] Adorei sive farri genus est candidius: ita dictum à Clusio Hetruriæ urbe. Colum. lib. 2. cap. 6: Adorei autem vidimus in usu, plerunque genera quatuor. Far, quod appellatur Clusinum, candoris nitidi. Far, quod vocatur Vermiculum, rutilum: atq; alterū candidum: sed utrunque majoris ponderis, quàm Clusinum. Semen semestre, quod dicitur Alicastrum.

Clusios, Galli nominant dæmones quosdam, quos nonnulli existimant spiritus esse elemento aëreo compositos.

Clusura, Vide suprà in CLAVDO.

Clymenos, sive Clymenon, κλύμενος, Herba est fabæ caulem ferens, quadratum, folia plantaginis, folliculis supra caulem in se inflexis, ut in polypotum cirrhis. Ita dicta à Clymeno rege, teste Plin. lib. 25. cap. 7. Vulgus hodie partim *Cypriam*, partim *Saponalem* appellat.

Clypēus, & Clypeum, sive Clupeus, y, in u, conversa. [מגן *magēn.* ἀσπίς. Gall. *Bouclier, targe, rondelle.* Ital. *Scudo.* German. Ein schilt den man im trieg zum schirm braucht. Hispan. *Escudo o paues.* Polon. *Tarcza, pawęza.* Vngar. *Pajzs.* Ang. *A shield, targe, or buckler.*] Scutum majus, & tātùm peditū, sicuti Scutum equitū, Servio autore. Livius lib. 6: Clypeis antè Romani usi sunt: deinde postquam stipendiarii facti sunt, scuta pro clypeis fecere. Dicti Clypei, ἀπὸ τοῦ κλέπτειν, quòd celent totum corpus: vel à clepere, quod est furari ab ictibus. Plin. lib. 35. cap. 3. ἀπὸ τοῦ γλύφειν: hoc est, sculpendo, cælandoque deluxit: ut dicatur clypeus quasi γλύπτον: id est, sculptus, g, in c, mutata. Scutis, inquit, qualibus pugnatum est apud Trojam, continebantur imagines. Vnde & nomen habuerunt clypeorum: non ut perversa Grammaticorum subtilitas voluit, à cluēdo. ¶ Clypeum quoque (ut Festus scribit) Antiqui ob rotunditatem etiam coriam bovis appellarunt, in quo fœdus Gabiorum cum Romanis fuerat descriptum. ¶ Clypeus vel clypeum, imaginem quoq; significavit, ut veteres Grammatici voluerunt: fortassis inde quòd clypei imaginibus pingi & ornari solebant. Vide Suāpatrum lib. 1. suæ Gram.

Clypēo, as, are, Clypeo munire est. [Pol. *Tarczom sie osłaniam.* Vngar. *Pajzsozom.*] Pacuvius in Harmonia: Currum liquam chlamyde contorta astu clypeat brachium. Nonius citat ex Pacuvio, & Varro lib. 4. de ling. Lat.

Clypēātus, m. f. Clypeo munitus. [משא מגן *nosé magēn.* ἀσπιδοφόρος, ἀσπιδόκρανος. Gall. *Garni de bouclier.* Ital. *Armato di brociero.* German. Der mit einem schut bewaret ist; ein schildmann. Hispan. *Escudado, armado de escudo.* Polonice, *Tarczą uzbroiony.* Vngar. *Pajzsos.* Ang. *That is armed with a buckler or shield.*] Plin. in Curc. Clypeatus elephantum ubi machęra diligit. Sic apud Virgil: 7. Aen. Clypeata agmina. Insequitur nimbus pedum, clypeataq; totis Agmina densantur campis.

Clysmūs, [רחץ *rachats.* κλυσμός. Vngar. *Mosodás, tisztogatás.*] Latinè purgatio, sive lotio dicitur. Vnde Cataclysmus, de quo suprà.

Clystēr, eris, pen. prod. m. t. κλυστήρ, quod & Clysterium, κλυστήριον dicitur, ἀπὸ τοῦ κλύζειν, quod est abluere: nam clystere alvū ægrotantium lavare, seu purgare solemus. [Gall. *Clystere.* Ital. *Cristero.* Germ. Ein Cristier. Hispan. *Crystel.* Pol. *Klystera.* Vng. *Kristély.* Ang. *A clerster.*] Plin. Cucurbita infusa clystēribus, intestinorū omnium vitiis medetur. Macer tamen hujus nominis penultimam corripit. Appositis digitis aut intus clystere fusis: quem ea in re non imitabimur. ¶ Accipitur item Clyster pro ipso instrumento, quod ad proluenda venenis incrementa sedi inseritur, quoque intestinorum (ut ita dicam) lavamentum alvo injicitur. Vlpian. l. Item si obstetrix. adig. Aquil. Si quis per vim, vel per suasum alicubi medicamentum infudit, vel ore, vel clystere. ¶ Orticularius clyster. Celsus libro 7. cap. 27: Idem humor rosa mixtus in ipsum vulnus orticulario clystere agendus est.

C ante N

CN. In notis antiquorum, Cneus, vel C. Nevius. C.N.E.S.C.C. credimus non esse causam convictam. C. N. Caius noster, vel Cæsar noster, vel civis noster. C.N.A.R.R. Cneius Arrius. C.N.L. Cnei libertus.

Cnēcōn, [κνήκων. Pol. *Maieran.* Vng. *Majoránna.*] Quibusdam herba est, quam notioribus nominibus Sampsuchum, & Amaracum vocamus: quanquam non desunt, qui hanc nomenclaturam adulterinam existiment, & inter eas numerandam, quas inter Dioscoridis notha rejiciunt doctiores.

Cnēōrōn, κνέωρον, Frutex est coronarius, cujus duo sunt genera, nigrum & candidum: utrunque germinat post æquinoctium autumnale, diuque floret, Hyginus Casiam interpretatur. Vide Plin. lib. 21. cap. 9. Dioscorides item thymelæam herbam Cneorum, & Cnestrum appellat.

Cnicūs, vel Cnecus, κνίκος. Dioscoridi, nōnullis κνῆκος. Herba est, oblonga habens folia, incisuris divisa, aspera, & aculeata: ex cujus ramulis divulsis sanguineus effluit liquor. Rudelius Cartamum sativum vocat. Officinis *crocum bastardum.* [Pol. *Krokor, albo domowy szafran.* Vng. *Safrány.*]

C ante O

CO. In notis antiquorum, conjugi. C. O. civitas omnis. CO. controversia. COM. OB. comitia obdriaca, vel obaurata, vel obchiaca. CON. consularis. CON.S.E.N.E.O.R.P.Q.R. Consensu Senatus, equestris ordinis, populique Romani. CONS. vel CS. Consiliarius. COL. vel C.L. Colonia, vel coloniæ, vel coloni. COL.L. collegæ, vel collegia, vel collegiū. COL. collega, vel colonia, vel columen. COL.L.FABR. collegium fabrūm, vel fabrorum. COH. cohors. CONIV. coniunx. CONIV.OBSQVE. conjugi obsequēntissimæ. CONIVG. M. conjugii Mercurii. CONX. conjunx. CONLIB. conlibertus, vel conliberta. CONTVB. contubernalis. COR. Cornelius. CORP. corpus. CNEI.R.F. Cornelliæ regis filia. CORN. AVRS. coronas aureas. COS. consul. COS QVAR. vel IIII.L. consul, quartùm vel quartò. COSTER. consul tertiùm vel tertiò. COSS.DESIG. cōsules designati. COSS. Consules, vel consiliarii. COS.DES. consul designatus. C.P. civis publicus. CPS. capsa. C.P.T. causa petitionis, vel causam posuit. CPRSS. cupressi.

Coā vestis, sive substantivè Coa, in plurali numero, subtilissimum erat vestis genus ex bombyce, adeò tenue, ut corpus pelluceret. [βομβύκινοι χιτῶνες. Pol. *Rabek sedwabni cienko tkany.* Vngaricè, *Oly vékony bársony ruha, az ki által vonder testünket látszik.* Angl. *A thinne kind of cloth of silk.*] Dictum à Coa insula, vulgò Lango, in qua & bombycem nasci solere, sicut in Ceo insula, autor est Plin. libro 11. cap. 23. Ovid. de Arte amandi: Sive erit in Tyriis, Tyrios laudabis amictus, Sive erit in Cois, Coa decere puta. Fuerunt qui etiam Cois in nominativo dici putarunt.

tarent pro hac veste, decepti autoritate Horatii in Satyr. Altera nil obstat, Cois tibi penè videre est, Vt nudam. Qui profectò erroremium est puerilis, quum Cois ibi non nominativus sit, sed ablativus. Eædem & Ceæ vestes dicuntur, à Cea insula, in qua Pamphila Latoi filia prima rationem invenit bombycum telas retorquendi, easque rursum texendi: ut testatur Plin. lib. 11. cap. 22.

Cōāccedo, dis, Simul accedo. [συνεπιδίδωμι, συμπροσέρχομαι. Gall. Approcher auec les autres, estre mis auec. Ital. Accostarsi insieme. Germanicè, Sampt andern herzu kommen. Hispan. Allegarse, ò estar juntamente. Pol. Wespol przystępuie. Vng. Eggyütt hozzá járulok, megyök. Ang. To come to with others.] Plaut. Curc. quia de illo emi virginem Triginta minis, vestem, aurum, & decem pro his coacceduntminæ.

Cōācervo, as, Cumulo, congrego, addo, cogo. [אסף asaph חבר chabar, צבר tsabar. συνεφέω, συμφορέω. Gall. Entassier ensemble, amonceler monceau sur monceau, accumuler. Ital. Accrescere, congregare, ammassare, ammare. Germ. Zusammen haufen. Hispan. Amontonar ò ayuntar. Polon. Zgromadzam, do kupy zbieram. Vng. Egy rakásba gyűytöm. Ang. To gather in heapes together.] Liv. 5. ab Vrb. Armorumque cumulos, ut mos illis est, coacervare. Cæs. 2. bel. Gal. His dejectis & coacervatis cadaveribus. Cicer. 2. pro leg. Agrar. Antè pecuniæ coguntur, & coacervantur, quàm gleba una emitur.

Cōācervātio, nis, f. t. Coactio, cumulatio. [צבור tsibbur. συνάθροισις, συνάθροισμα. Gall. Entassement, & amoncelement ensemble. Ital. Accumulatione, ammassamento. German. Zusammen haufung. Hispan. Amontonamiento. Polon. Zgromadzenie. Vngar. Egy rakásba gyűytés. Ang. Heaping together.] Cic. in Part. Atque hæ quidem utique maximè in peroratione facienda: alteri frequentatione argumentorum & coacervationem universa: alteri si planè causam redarguendo explicarit.

Cōācesco, n. t. ex Con & Acesco, sed n abjiciter: significat simul vel totum acidum fio. [חמץ chamatz. ἐξοξόω. Gall. S' enaigrir, devenir aigre. Ital. Diventar acido. Germ. Ganz herb oder saure werden. Hisp. Avinagrarse. Pol. Ocyrzieie. Vng. Meg ecetesülök. Ang. To waxe sour or tarde.] Cic. in Cat. Vt enim non omne vinum, sic non omnis ætas vetustate coacescit.

Cōāctilia, Involucra dicuntur vestibus involvendis, circumferendisq; idonea. [Pol. Tłomoczek. Vng. übe táska.] Vlp. l. argumento, de Auro & argento l. Aristo etiam coactilia vesti cedere ait, & tegumenta subsellorum, huic legato cedetur. Bayfius coactilia eas vestes interpretatur, quæ ex lanis & villis coactis fiunt, quas vulgò Feltres appellamus. Lanæ, inquit Plinius, & per se coactæ vestem faciunt.

Coacto, Coactura, Coactor, Coactus. Vide COGO.

Coacum, emplastrum nigrum: quanquam legendum suspicatur Cæsarius Choacon, aut Chiacum, ut apud Georg. Vall. de Cura oculi. Nisi Coacon quod inter Hippocratis opera liber habetur, qui inscribitur de Coacis prænotionibus. Inde nomen deductum videri potest. Cels. lib. 4. cap. 29.

Cōāddo, Simul addo. [הוסיף hosiph. προσεπιδίδωμι. Gall. Adiouster, mettre en semble. Ital. Aggiungere insieme. Germ. Mit ein anderhinzu thun. Hisp. Ayuntar en vno. Pol. Przydaie. Vng. Hozzá adom. Ang. To put or seyne together.] Cato cap. 40. Sumito tibi fasciculum durum, cum præacuito: falicem Græcam discindito, argillam vel cretam coaddito.

Cōāduno, ad. p. In unum cogo. [יחד jichodh. συνάγω. Gall. Assembler ensemble, faire venir l' vn a l' autre. Italicè, Addunare. German. Vereinigen/ zusammen fügen. Hispanicè. Ayuntar diuersas cosas en vno. Polon. Zjednoczam społecznie. Vngar. Egybe gyűytöm egyben vagy egy tőmöm. Ang. To gather together in one.] Plinius de Venis illustribus: Ipsi coadunatis pastoribus, civitatem condiderunt. Brachium statuæ coadunare, Iulianus in l. Tigni appellatione §. idem est. ff. ad exhib.

Cōædifico, act. p. Arctè ædifico, ædificiis frequento: [συνοικοδομῶ. Gallicè, Edifier ensemble, adiouster bastiment pres l' vn de l' autre. Italice. Fare insieme, più edificij. German. Eng bawen/ oder in ein ander bawen. Hispan. Edificar juntamente. Polon. Nadbudowie, ściśnienie. Vngar. Gyakran és szorosan epitök. Angl. To build together or nigh other buildings.] ut Coædificatus locus, cui opponitur Vastus. Cicero Part. Culti an inculti: celebres an desertos, coædificati an vasti.

Cōæquo, as, are, act. p. Aequo. [שוה schivvah. ἰσόω, ἰσοπαλίζω. Gall. Egaler. Ital. Agguagliare. Germ. Vergleichen/ gleich machen. Hisp. Igualar vna cosa con otra. Pol. Rownam. Vngar. Meg igyenesítem, hozzá igyenesítem, egyenlővé teszem. Ang. To make one thing equall with another.] Salust. Sed quoniam coæquare gravitatem omnium difficile est. Col. lib. 3. cap. 13: Duabusq; gemmis supra terram eminere passi, repositis humo cætera coæquant.

Cōæquālis, le, Aequalis, similis, par. [שוה schivvah. ἴσος, ἰσοπαλής. Gallicè, Egal, pareil. Italicè, Vguale. Germanicè. Gleich. Hispanicè, Igual. Polon. Rownay. Vngar. Egyidőm, egyenlő. Ang. Equall, alike.] Colum. lib. 8. cap. 14: Atque ubi se paulùm confirmavit, in gregem coæqualium compellitur.

Coæquus, a, um, Aequus. [ἴσος, ὁμαλής. Pol. Rownay. Vngar. Egyenlő. Ang. Equall.] Plin. libr. 6. cap. 29: Minimque dictu ex innumeris populis pars coæqua in commerciis, aut latrociniis degit, quo tamen loco in calligationibus exemplaribus Aequa legitur, non Coæqua.

Cōætāneī, m. f. Qui eadem ætate vixerunt. [ὁμηλικιῶται. Gall. D' vn mesme age. Ital. D' vna medesima età. Germ. Die einer alters sind/ oder zu einer zeit gelebt haben. Hisp. Cosa de vna mesma edad y tyempo. Pol. Iednochlieth, iednego czasu ludzi. Vngar. Egy időben élők. Ang. Of one age, of the same tyme.] Portius Latro in decl. in Catil. Marco siquidem Catoni, aut Scipioni coætaneo suo. Vide suprà in dictione AEQVALIS.

Cōævus, Ejusdem ævi, eadem ætate præditus. [ὁμήλιξ. Gall. D' vn mesme age. Ital. D' vna medesima età. Germ. Einer/ oder gleiches alters. Hisp. Cosa de vna mesma edad. Polon. Iednochlieth. Vng. Egy időben. Ang. Of the same age.] Cic. in Vatin. Hunc tu morè ignorabas? nunquà epulum videras? nunquam puer aut adolescens inter coævos fuerat?

Cōæstimārē, [συνεκτιμᾶν. Polonicè, Czynić. Vngar. Eggyütt megbecsülni.] Celius D. lib. 47. tit. 2. l. 67: Furti actione hoc quoque coæstimabitur.

Cōāgitātio, onis, Agitatio. [συνείσοικισμός, κίνησις, αἰδιλίγκια. Gall. Emotion & deplacement de l' vn auec l' autre. Italicè, Smouimento. German. Bewegung. Hispanicè. Obra de acessar ò agujar. Polon. Poruszenie. Vngar. Mozgatás. Ang. Moving or stirring together.] Cic. 2 de Natur. deor. Anima primum calescit ab ipso spiritu, deinde coagitatione pulmonum.

Cōāgmento, as, Conjungo, compono, construo, stringo. [חבר chabber הדביק hidbik. συνίκνυμι, συνάρμοζω, πυκνόω. Gall. Assembler & joindre l' vn auec le autre, coler ensemble. Italicè, Connungere. Ger. Zusammen fügen / an einander stecken. Belg. Zesamē voegen. Hisp. Juntar vno con otro. Pol. Zgromadzam, sparam. Vng. Egybe fogalom. Ang. To seyne or glue together.] Cic. de Senect. Vivendi finis est optimus, quum integra mente, certisq; sensibus opus ipsa suum, eadem quæ coagmentavit, natura dissolvit. ¶ Et translatè apud eundem de Orat. Verba enim verbis quasi coagmentare negligentiæ est, ne nimium diligens sit in verbis conjungēdis. Plin. passivum protulit: Mox pluribus coagmentatur nucleis, & his separatim vestitis.

Cōāgmentā, n. f. Conjunctiones arctæ & compares, à cogendo est, stringendo. [חבר chebér. συνάφειαι, συζεύγματα, συνοικίσματα, συνοικήματα. Gallicè. Assemblemens, assemblires. Italicè. Commentarii. Germanicè. Enge zusammen fügungen, etwas enge dingen. Hispan. Aguellos transayunos. Polon. Zpoienie, Zczepienie. Vngar. Egybe fogalás. Ang. Any strecht conseyning of things together.] Plaut. Most. Viden' coagmenta in foribus?

Cōāgmentātio, f. t. Compositio, constructio. [מחברת machbéreth דבק debek. συνάφεια. Gall. Assemblement, assemblage, collement. Ital. Vnione, assembramento. Ger. Zusammen fügung. Hisp. Engrudamiento, trauazon. Pol. Zlączenie. Vngar. Egybe fogalás. Angl. Glueing or seyning together.] Cicer. 1. de Nat. deor. Quæ est enim coagmentatio non dissolubilis?

Cōāgulo, as, Cogo, constringo. [קטא katha. πήγνυμι. Gall. Faire prendre auec presseure. Ital. Far' attacca e gr app gliare insieme. Germanice. Zusammen tringen/ dick machen. Belg. Stremen. Hisp. Coajar con cuajo. Pol. Zgęszczam, vsiadł o czynie. Vng. Egybe fogalom, meg alszom, egybe alszom. Ang. To crude and greene together.] Gel. Semen in utero mulieris primis septem diebus coglobatur, coagulatur, fitq; ad capiendum figuram idoneum. Plin. lib. 12. cap. 25: Summa probatio est ut lac coagulet.

Cōāgulātio, verbale, f. t. Coactio, copulatio. [קטאון kippaón. ἐμπυκνωμός, πῆξις. Gall. Presse & connuellion, concretion, espessissement. Ital. Presa, congiuntione. Ger. Zusammen wachsung. Hisp. Agnella obra de cuajar, concuajo, cuajamiento. Pol. Gęszczenie. Vng. Egybe kapcsolás, eltés. Ang. Growing thick, creding.] Plin. lib. 18. cap. 10: Nam id quoque venenum est in prima lactis coagulatione.

Cōāgulum, n. f. à cogendo id est, densando sive stringendo, dicitur illud quo ad densandum lac utimur. [קטאון kippaón. πυτία. Gal. Presseure. Ital. Caligarino, coagula, cenaglio. Ger. Die rennen/ gerinnen/ lappe. Belg. Runninge. Hisp. El cuajo. Pol. Serzyko. Vng. olta. Ang. Cheese lope, cheese coerde.] Tibul. Et miscere novo docuisse coagula lacte. Ovid. 13. Metam. Lac mihi semper adest niveum: pars inde bibenda. Servatur partè liquefacta coagula durant. ¶ Per metaphoram, quicquid connectit ac conjungit, Coagulum dicitur. Gell. lib. 12. cap. 1: Vinculum illud coagulum animi atq; amoris. ¶ Coagulum trāslatè de semine atque conceptu, ἐπιγένεσις, πῆξις. Gell. lib. 3. cap. 16: Conceptum in utero coagulum conformatur.

Cōālēo, les. Cohæreo, cōcresco. [דבק dabhak. συμφύομαι, συμπήγνυμι. Gall. S' adiouster & coupler auec quelque chose, se nourrir & croistre auec. Ital. Crescere aumentare. German. Zusammen wachsen. Belg. Zesamen spwassen. Hispanicè. Crecer vna cosa con otra. Polon. Zrastawszy się. Vngaricè, Egybe serendek, egyben megynök. Ang.

Ang. *To growe together.*] Plin lib.15. cap. 1: Vt nisi pinguissimo solo coalere non possit. Gell.libr. 12. cap.1: Cujus in corpore cujusque ex sanguine concretus homo & coalitus sit. Tacit. Vetustate imperii coalita audacia.

Cōa'ēsco, is, coalui, Cōcresco. [עבה *ghadal.* συνίστημι, συνφύομαι. Pol. *Zrastamsie.* Vn. *ssyne ferradek, egyben megybk.* Ang. *To growe together.*] Col. de Arbor. Sic interposito triennio coalescet fructus olivæ. Liv. lib. 1: Vocata ad consilium multitudine, quæ coalescere in populi unius corpus nulla re, præterquam legibus, potuit, jura dedit. Salust. Hi postquam convenerunt in una mœnia, dispari genere, dissimili lingua, alii alio more vivētes, incredibile memoratu est, quām facilè coaluerint. ¶ Ejus simplex protulit Varro lib. 1. de Re rust. Quemadmodum quicquam seri aut coalescere, aut meti possit.

Cōallīdēre. Est per alluvionem aliquid augere. Pomp. de acquer. dom. L. ergo paulatim aliquid coalluendo locum eminētem supra alveum fecit, & eum alluendo auxit.

Cōāmicus, ci, [συνφίλος]. Gall. *Amis ensemble, qui s' entraiment.* Italicè, *Amico dell' amico.* German. Ein Mitfreundt. Hispan. *Amigos juntamente con otros.* Polon. *Spolni przyiaciel.* Vng. *Barát, társ.* Ang. *Friendes together.*] Cic. de Amic. ex Comœdia quadā antiqua: Hodie me ante omnes coamicos stultos senes Versaris atque luseris lautissimè.

Cōangūsto, as, Coarcto, contraho. [הכר *hitsar.* συνοχοῦν. Gall. *Estrecir, restraindre & faire plus estroit.* Ital. *Stringere.* Germ. Zusammen zwingen oder tringen. Hisp. *juntamente y con otros estrechar.* Polon. *Zcjukam.* Vngar. *Meg szoritom.* Ang. *To mak narrow or streicl.*] Cic. 3. de Leg. Atque hæc lex dilatata in ordinem cunctum, coangustari etiam potest.

Cōangūstōr, aris, pass. συνοχοῦμαι. Cels. lib. 7. cap. 27: Quò faciliùs claudatur, vel certè coangustetur.

Cōarctārē, Constipare, coangustare. [דחק *dachak.* πιέζειν, συνοχοῦν. Gallicè, *Estreir, enserrer, presser ensemble.* Italicè, *Stringere, comprimere.* Germanicè, Zusammen tringen/ cynzwingt. Belg. Zesamen tringen. Hispanicè, *juntamente estrechar, enfangostar.* Polon. *Zcjskat.* Vng. *ösze szoritani, nyomni.* Ang. *To presse together and mak streicl.*] Cicer. 1. de Orat. Sed tu hoc nobis da Scævola, & perfice, ut Crassus hæc quæ coarctavit & angustè refersit, in oratione sua dilatet nobis, atque explicet.

Cōarctātio, f. 1. Constipatio, coagmentatio, compressio. [מצר *metsar.* πίεσις, συνοχή. Gallicè, *Estreissement, enserrement.* Italice, *Stringimento.* German. Cynzwingung/ zusammen tringung. Hisp. *Estrechamiento ò angustura.* Polon. *Scysnienie.* Vngar. *ösze szoritás, nyomás.* Anglicè, *Straining pressing together.*] Dictio frequens apud Physicos. Liv. 7. bel. Pun. Coarctatio plurium in angusto tendentium facilior futura erat.

Cōarguo, is, act. 1. Reprehendo, redarguo, judico. [הוכיח *hochiach.* ἐλέγχω. Gall. *Reprendre, convaincre.* Ital. *Riprendere, manifestare.* Ger. Straffen/ schelten. Hisp. *Redarguir, descubrir lo secreto.* Pol. *Karze, strofuie.* Vng. *Meg dorgalom, meg feddöm.* Angl. *To reprove and chaicle.*] Cic. 2. de Invent. Aut aliis quoq; cōstitutionibus factum coarguetur. Liv. 2. ab Vrb. Sed eam occasionē ut literæ legatis darentur, quæ deprehensæ rem coarguere possent, expectabat. Plin lib. 11. cap. 16. Quam probabilem aliàs sententiam furorum eventus coarguit.

Cōāspernōr, aris, atus sum, d. p. [ἀπόχρη καὶ καταφρονῶ, ὑπεροφρόνημαι. Gall. *Mespriser avec les autres.* Ital. *Sprezzi con altri.* Ger. Sampt anderen verachtē. Hispan. *Meno spreciar con los otros.* Pol. *Przydrugich wzgardzam.* Vng. *Eggyut meg vetöm, meg vetöm.* Ang. *To sett light by with others.*] Tacit. li. 17: Laudata olim & militari fama celebrata severitas ejus augebat coaspernantes veterē disciplinā.

Cōāssō, as, act. p. per duplex ss, quod & Coaxo dicitur pro cōtabulo. [συνιδίω. Gall. *Assembler ais, entabler.* Ital. *Intavolare, tavolare.* Ger. Zusammen täfeln/ breuer zusamen fügen. Hisp. *Entablar con tablas.* Pol. *Tarcicamy pokl' adam.* Vng. *Be deszkázom, meg pagyimentumozom.* Ang. *To planke or floore with bordes.*] Vnde Coaxatio, *συνιδίωσις*, cōtabulatio ab axibus: quanvis revera asseres tabulæ nō sint, teste Vitruvio, sed crassior & angusta in modum parvæ trabis materia, ab assidendo parietibus atq; tignis appellatiut inquit Festus. Plin. lib. 36. cap. 15: Necessarium binas per diversum coassationes substerni. ¶ Est Coaxare proprium vocis ranarum. [κοαξῶ. Ang. *To croke a frogge.*] Autor Carminis de Philomela: Garrula limosis rana coaxat aquis.

Coassatio, onis, f. 1. verbale, Plin. [Germ. Zusammen täferung.]

Cōaxo, Coaxatio, Vide COASSO.

Cobio, Piscis quidā ex genere chromborum, Plin. lib. 32. cap. 8: Chromborum genera Cyprinus, Chalcis, Cobio.

Cobion, septima tithymali species est apud Plin. lib. 26. cap. 8, quæ *δενδρωδὲς*: hoc est, arborescens Dioscoridi cognominatur.

Cōccum, ci, n. f. vel Coccus. [שני *schani.* κόκκος]. Gall. *La graine de quoy on fait l' escar late.* Ital. *Grana, cocco.* Germ. Ein körnlin daraus man den scharlacht farbt. Hisp. *La grana para tenir.* Pol. *Zaarnektorim sparl' ar farbuia.* Vngar. *Bársony fesik meg.* Angl.

Graine to die with.] Est granum ex arbuscula ilici simili, vel et rubenti gramine nascens: Vulgò *Granum* dicitur: quod ad purpuram tingendam adhibetur. Plin lib. 21. cap. 8: Luxuria vestibus quoque provocavit eos flores, qui colore commendantur. Hos animadverto tres esse principales: unum in cocco, qui in rosis micat: gratius nihil traditur aspectu: & in purpuras Tyrias, dibaphasque, ac Laconidas. ¶ Coccum à Dioscoride κόκκος βαφικὸς dicitur: hoc est, granum tinctorium. Fuitq; est fullonius, cui adhærent grana, quibus fit color lanarum præcipuus: cujus copia summa in ea parte Hispaniæ, quæ Tardetana appellatur: ut est autor Strabo lib. 10.

Cōccēūs, sive Coccineus, a, um. Quod cocci: hoc est, grani tinctorii colorem habet. [κοκκοβαφής, κόκκινος]. Gall. *D' escarlate.* Ital. *Di grano, granatino.* Ger. Das die rot schartachs farb hat. Hisp. *Cosa de grana.* Pol. *Szarl' atowey farby.* Vng. *Bibor szinü.* Ang. *Of scarlet or of the colour of scarlet.*] ut, Coccinei acini apud Plin. & Coccea indumenta apud Lampridium.

Cōccīnum substantivum, pen. corr. n. f. Vestis coccinea. [κόκκινον ἱμάτιον. Pol. *Szarlatowi.* Vng. *Bibor ruha.* Ang. *Scarlet in gowne.*] Matt. Coccina famosæ donas & ianthina mœchæ. Idem: Si fuerit sævus coccina quid facient?

Cōccīnātūs, m. f. Dicitur qui coccineis vestibus est indutus. [ὁ κόκκινον περιβεβλημένος]. Gall. *Vestu d' escarlatte.* Ital. *Vestito in habito di scarlato.* German. Mit schartach bettindet. Hispan. *Cosa vestida de grana.* Pol. *Wszarl' at oblaczony.* Vn. *Bibor ruhában vala.* An. *Cladde in scarlet.*] Mart. lib. 5: Clamat occinatus Euclides.

Cōccīnūs, a, um, pen. corr. Quod cocco tinctum est, sive quod cocci colorem refert. [κόκκινος]. Gall. *D' escarlate.* Ital. *Di grano, granatino, di scarlato.* Ger. Das eintwedere auß rot schartachern gefarbt ist/ oder jhm gleich sicht. Belg. Schartacken verbe. Hispanicè, *De grana.* Pol. *Rumienny.* Vng. *Skárlát (nagy) bibor szinü.* Ang. *Of scarlet.*] Hic color exuberantiam quandam ac splendorem ruboris ostendit, qui & Spadiceus & Phœniceus & Roseus vocatur. ¶ Coccina vestis, cocco infecta.

Cōccīnēūs, a, um, aliud adjectivum, κόκκινος, η, ον: ut, Coccinei acini, Plin. libr. 21. cap. 31: Quos invitat hederæ florum similitudo, in duobus ejus generibus: quorum alterum, cujus acini coccini, granosi folliculi, halicacabum vocāt. Coccineum autem colorem nō eundem esse cum purpureo ostendit Vlpian. l. Sicut lana: de leg. 3: Purpuræ autem appellatione omnis generis purpuram cōtineri puto: sed coccum non continebitur bucinum, & inathinum continebitur.

Coccis, pars ex lateribus sacri ossis, apud Gal. li. 2. Anatomiæ.

Cōccy's, ycis, m. t. [κόκκυξ]. Gall. *Vn oiseau appellé coccu en nostre.* Ital. *Cucco.* German. Ein Guckgauch. Belg. Een Koeteel. Hisp. *Cudillo.* Polon. *Gegzol'ka.* Vng. *Kakuk.* Ang. *A cookow.*] Avis ex genere accipitrum quanvis aduncis unguibus careat, verno tempore procedēns, & sub Caniculæ exortum sese occultans, Latini Cuculum appellant. Ova parit singula in alienis nidis, & maximè palumbium: cujus rei causa putatur, quòd sciat se reliquis avibus esse invisam. Vide Plin. libr. 10. cap. 9. Hinc κόκκυζος Græci dicunt pro eo quod est coccycis more eandē semper ingerere cantilenā, quā & κόκκυξ appellant. ¶ Astutior coccyce. μετοικοκόκκυξ, κόκκυξ, dicebatur qui ab sibi consuleret. ¶ Est & Coccyx piscis cujusdam nomen, apud Græcos, quem & Latinorum nonnulli Cuculum vertunt.

Cocetum, Edulii quoddam genus ex melle & papavere confectum: [Pol. *Makowa polewka.* Vngar. *Mákos makos.*] sic dictum, quod ad ignem coquatur.

Cochlēæ, Dicuntur lapides ex flumine rotundi ad cochlearum similitudinem. Festus. Vide in sequenti dictione.

Cochlēā, f. p. [שבלול *shabbiul.* κόχλος, ἡ κοχλίας. Gall. *Vn limaçon avec coquille, ou coquille de limaçon, Escargot.* Ital. *Lumaca, bumbo.* German. Ein schneck oder schneckenheuse. Belg. Een slakke huysken/ een slecke. Hispan. *Caracol.* Polon. *Slimaczyk, skorupka, Zol'w.* Vngar. *Csiga.* Anglicè. *A snaile or shellfish.*] Ex genere est limacum, & propriè is, qui testam habet. Nam limax, quāvis aliquando generis nomen sit, propriè tamen de iis dicitur, qui testā carent. Cochleæ autem nomen iis proprium est, quæ domicilia sua circunferunt (sive eæ terrestres sint, sive aquatiles) bina prætendentes cornua, quibus iter explorant, quibus oculis sint destitutæ. Plaut. in Pœn. Vicisti cochleam tardinedine. Idem in Cap. Quasi quum caletur cochleæ in occulto latent. Plinius libro 18. cap. 17: Limaces nascuntur in vicia, & aliquando è terra cochleæ minutæ erodentes eam. ¶ Cochleæ vita, κοχλιοβίος. De iis qui parcè parvoque vivunt, aut contracti negotiis luceque forensi semoti. Plutarch. ¶ Cochlea etiam in torculari vocatur lignum erectum, striatim habens paulatim ascendentes, quod dum vertitur, attollit trabem præli, aut demittit. Galli sua lingua *Vissam* vocant. ¶ Est præterea Cochlea haustorium organum, quod vulgò *Pompam* vocant: cujus machinæ conficiendæ rationem Vitruv. lib. 10. cap. 11. describit, sic inquiens: Est autem cochleæ ratio, quæ magnam vim haurit aquæ, sed non tam altè tollit quām ima.

¶ Cochlea

¶ Cochlea etiam est genus ostii. Varro 2. de Re rust. Ostium habere humile & angustum, & potissimùm ejus generis quod Cochleam appellãs, ut solet esse in cavea, in qua tauri pugnare solent. ¶ Cochleæ etiam lapides sunt ex flumine rotundi ad cochlearum similitudinẽ, quę & Cochlacæ. [ᾗ ἰδ. κοχλάδες, ἃ ἐξ ὕδατος dicuntur. ¶ Similiter Cochlea, sive Cochlis, idis, turris dicitur, sive scalæ rotundæ, ad cochlearũ similitudinẽ, quibus in editiorem partem ædium per circuitum conscendimus: quemadmodum & torcularia instar cochlearum facta, Cochleæ nominantur. Hujus diminutivum est Cochlearia.

Cochlĕ ārium, rii, n. s. Mensura minima rerum liquidarũ, quæ duodecies sumpta explet cyathũ. Cyathus enim cõtinet mystra duo. Mystri tertia pars est cyame, quæ capit duo cochlearia. Plin. lib. 21. cap. 27: Arida tusa hydropicis datur in aqua, cochleari mẽsura. ¶ Est & Cochlearium, cochlearum vivariũ, in quo cochleæ propagationis ergò asservantur. Varro 3. de Re rust. cap. 14: Nam & idoneus sub dio sumẽdus locus cochlearis, quem circum totum aqua claudas, ne quas ibi posueris ad partum, non liberos earum, sed ipsas quæras.

Cochlĕ ārĕ, n. t. & per apocopen Cochlea instrumentum quo cochleæ, & alia hujusmodi vescendo sumuntur. [פרפר. חלזה. Gall. Cuillier ou cuillere. Italicè. Cochiario. Germanicè, löffel. Belg. Lepel. Hispan. Cuchara. Pol. Łyska. Vng. Kanál, kalán. Ang. A spoone, a ladle.] Mart. in Distichis: Sum cochleis habilis, sed nec minus utilis ovis: Num quid scis, potiùs cur cochleare vocer? ¶ Cochleare crescet, διὸ κοχλιάριον. Chrysippus apud Zenodotum & Aristophanis interpretem ait, hanc parœmiam dici solere in pusillos homunciones per ironiam: nam cochleare & pusillum est, & contortum.

Cochlĭdĭum, n. s. quod & Cochleam & Cochlidem vocamus. [ᾗ ἰδ. κοχλίδιον. Gall. Vne vis. Ital. Scala à moda di lumaca. Germ. Ein schneckenstiegen. Hispan. El caracol para subir al altura. Polon. Krewy schod. Vngar. Kerengö garadics. Angl. Round ladder or a stairs to go up to high house, a trappe, or turne pyke.] Scalæ rotundę per quas in turrim, vel in ædificiorem ædificii partem conscendimus. Strabo lib. ult. Hæc est etiam altitudo quędam manufacta, turbines, petrosæ ripæ persimilis in quam per cochlidium ascenditur.

Cochlĭtes, Gemmæ sunt, quę in Arabia ingentibus glebis nascuntur, & septem diebus cũ melle coquuntur, donec terrenũ vinosumque pulverem amittant. Vide Plin. lib. 37. cap. 12.

Cŏclĭtes, pen. cor. Luscos dixerunt antiqui: hoc est, qui unum tantùm haberent oculum, quasi Oclites. [μονόφθαλμοι. Gall. Borgne, qui ne voyent que d'vn œil. Ital. Lusco, chi' anno vn' occhio solo. Germ. Einäugig. Hisp. Menguados de vn ojo. Pol. Oczko, jedno oko. Vngar. Egy szemű, kendes. Ang. Half blind, that hath onlie vnye.] Nam & Cyclopes Coclites legimus, unum oculum in fronte habentes. Plautus in Curcul. Vnocule salve. Ex Coclitum prosapia te esse arbitror: nam hi sunt monoculi.

Cocolobis, Hispanis uvæ genus est, quam Dyrrhachini Basilicam vocant. Ejus duo sunt genera, quæ vide apud Plin. libro 14. cap. 2.

Coctĭlĭs, Coctilis, Coctivus, Coctus, Coctiatorius, Cocus. Vide COQVO.

Cŏcŭlum, Vas æneum coctionibus aptum. [סיר. χυτρίδιον. Polon. Miedziani garniec, kociołek. Vngar. Fazék vas fazék.] Plautus: Aeneis coculis excocta est mihi omnis materia. ¶ Alii Cocula accipiũt pro ligulis minutis, quibus facilè decoquuntur opsonia. Autor Festus.

Cŏdum, veteres dicebant, quã caudam dicimus. [Pol. Ogon. Vngar. Farok.] Varro: Sed ut canis sine coda. Nonius.

Codratremula, Vide MOTACILLA.

Cŏdex, qui & Caudex, m. t. Truncus, vel stipes arboris, cui cortex detrahitur. [עץ. גזע. Gall. Le tronc d'vn arbre. Ital. Tronco. German. Der stamm an einem Baum. Hisp. El tronco del arbol. Polon. Pień. Vngar. Fa tőke, fünak az dereka, (anagy) tuz. Ang. The bodie or stumpe of a tree.] Colum. lib. 4. cap. 8: Nec tam celeriter radiculæ inveterato jam codice enascũtur. ¶ Codex robustus, pro supplicii genere apud Plautum in Pœnulo: ego jam detrudam ad molas, Inde porrò ad puteum, atque robustum codicem. Locus dicitur Festo Pompeio, quo deducebantur malefactores. ¶ Codex etiam dicitur liber. [Pol. Księga. Vng. Könyv. Ang. A booke.] Cicer. 3. Verrin. Itaque L. Filo multos codices implevit earum rerum, in quibus ita interscripsit, quod ille aliter atque ut dixerat decrevisset. ¶ Codex item dicitur tabulæ accepti & expensi in quas transferuntur omnia, quæ in adversariis ad rẽpus scribebatur. Cic. pro Rosc. Non habere se hoc nomẽ in codice accepti & expensi, relatum confitebat, sed in adversariis patere cõtendit. Litura codicis, Cic. 3. Verr. Legere codicẽ, Cic. in Vatin. Referre in codicem, Cicer. pro Sylla. Scribere codicem, Cicero pro Roscio Com.

Cŏdĭcĭlĭus, [Polonicè. Księgęszka. Vngar. Könyvecske. Angl. A little booke.] diminutivum à Codex, dum pro libro ponitur. Parvus codex. βιβλίον.

Cŏdĭcĭllŭs, m. s. diminutivũ à diminutivo Codiculus. [מגלה. μικρὸν βιβλίον. Gall. Lettre, memoires, brevet, lettres. Ital. Codicillo. Germ. Brieff, büchle. Belg. Brieven. Hisp. El codicilo del testamento. Pol. Lyst, pozwaczenie, summarius. Vng. Könyvecske, codicilla, testamentom level. Ang. A little book, letters.] Sunt autem codicilli literæ, sive epistolæ. [Ang. Letters patents.] Cic. ad Qu. fratrem lib. 2: Epistolam hanc convitio efflagitarunt codicilli tui. Idem Leptæ lib. 6: Simul ut accepi à Seleuco tuo literas, statim quæsivi è Balbo per codicillos, quid esset in lege. ¶ Codicilli item apud Iureconsultos accipitur pro scriptura, quæ testator absque omni solemnitate voluntatem suam testatus est, de eo quod post mortem suam fieri vult.

Cŏdĭcĭllārĭus, ri, adjectivum: [ὁ δοῦλος τοῦ βιβλιαρίου. Polonicè, Księgowy. Vng. Könyvecskéhez tartozó. Ang. Belonging to letters patents.] ut Potestas codicillaris. Lampridio, est potestas conficiendi codicillos, quæ beneficio principis & diplomate regio obtinetur, vel qua mandatur munus publicum. l. judices. C. de dignit. lib. 12.

Cŏdĭcārĭæ naves, Erant naves graviores & firmiores, è codicibus: hoc est, crassioribus truncis confectæ. [Polon. Komięgi. Vng. Bor hajó, terhes hajó.] Varro: Antiqui plures tabulas conjunctas Codices dicebant: à quo naves codicarias in Tyberi appellamus. Salustius: Et quanquam ad id naves codicariæ occultæ per hyemem fabricatæ aderant.

Codraminon, Plin. libr. 21. cap. 11: Herba est bis quotannis florens, Vere & Autumno, æstates atque hyemes fugiens. Ruellius bulli genus esse existimat, cujus flos Codion appellatur. Vide ipsum lib. 2. cap. 100.

Cŏdĭŏn, Flos est bulbi initio Veris, atque iterum sub æstatis exitum erumpens, frigus simul & æstum fugiens. Vide Ruell. lib. 2. cap. 100.

Cœlĭăcŭs mŏrbŭs. [κοιλιακὸς νόσος. Ger. Ein trancheit so einß der Stuelgang versessen oder verstopfft ist / daß auch kein bleib herauß geht: Oder auch wann der Stuelgang zu streng tauffe.] Qui inferius stomachi orificium infestat, quod à Græcis dicitur κοιλιακὸν. ¶ Hunc morbum Celsus lib. 4. cap. 12, describit his verbis: In ipsius verò ventriculi porta consilit is, qui & longus esse consuevit. κοιλιακὸς à Græcis nominatur. Sub hoc veter indurescit, dolorq; ejus est. Alvus nihil reddit, ac ne spiritum quidẽ transmittit: extremæ partes frigescunt, difficulter spiritus redditur. Qui hoc morbo laborant, etiam Cœliaci, κοιλιακοὶ appellãtur. Plin. lib. 23. cap. 1: Decoctum eorum veteres dysentericos & cœliacos juvat. ¶ Medicinæ etiam, quibus huic malo occurritur Cœliacæ dicuntur. Varro: Quin ex floribus nucis Græcę & cornu cœliacas fieri, arq; urina pota refici. Plin. lib. 20. cap. 18: Ego tamen damnaverim collyrius addit multoq; magis, quas vocant lexipyretas, quasq; perpeticas & cœliacas.

Cœlostomĭa, κοιλοστομία, Vitium pronuntiationis, quum vox ex recessu oris velut è cavo quodam auditur.

Cœlum, li, Vide CAELVM.

Cœmĕtĕrĭum, n. s. [בית הקברות. beth hakkeburoth. κοιμητήριον à κοιμάω, sopio. Gall. Cimetiere. Ital. Cimiterio. Germ. Ein Kirchhof / ein Gottesacker / in welchem der abgestorbenen todt schlafen. Belg. Een terchhof. Hisp. Cemeterio de muertos. Pol. Smentarz, Sklepy kierchowe. Vng. Czintorem. Ang. A churchie yarde.] Idem est quod dormitorium. Vnde locũ sepulturę destinatũ vocant Cœmeterium: quia ibi mortui dormire dicuntur, quasi mortuorum dormitorium. A' quibusdam dicitur Sepulchretum.

Cŏĕmo, mis, act. t. Emo, coëmptionem facio. [ἀγοράζω. Gall. Acheter ensemble. Ital. Comperare. Germ. Zusammen kauffen. Hisp. Comprar juntos. Pol. Skupuie. Vng. Veszök, meg veszöm. Ang. To bie together.] Terent. Coëmisse, hinc quæ illuc veheres, multa. Cic. 5. Verr. Deinde ipsos sibi frumentum coëmisse.

Cŏëmptĭo, [συνώνησις. Pol. Skupienie. Vngar. Vetés, vétel.] verbale, quo Iureconsulti ferè utuntur pro imaginario venditionis genere, quo uxor veniebat in jus mancipiumq; mariti. Cicer. 2. de Orat. Nam neque illud est mirandum, qui, quibus verbis coëmptio fiat, nesciat: mulieris quæ coëmptionem fecerit, causam possit defendere.

Cœnā, cœnæ, f. p. Apud antiquos dicebatur (autore Festo) quẑ nunc est prandium. Vesper autem dicebatur, quã nunc cœnam dicimus: à κοινὸν, quod est communis: quia multi in commune cœnare cõsueverũt. [ארוחת הערב. arochath hahereb. ἀριστον. Gall. Vn souper. Ital. Cena. Germ. Ein Abendmal / oder Nachtmal. Belg. Een Avontmaal. Hisp. La cena. Pol. Wieczerza. Vn. Vacsora. Ang. The supper.] Plin. in Epist. Apponitur cœna nõ minus nitida, quàm frugi, in argento puro & antiquo. Cic. 5. Tuscul. Vbi quã Tyrannus cœnavisset Dionysius, negavit se jure illo nigro, quod cœnæ caput erat, delectatũ. Quæ sit cœna recta, vide in dictione Recta. ¶ Deorum cœnę pro dulcibus & gratis dicunt, quòd illi ambrosia vicitare crediti sint. Horat. 2. Serm. Satyr. 6: Pontificum cœnæ, Sumptuosæ dicuntur & opiparæ, Horat. 1. Carm. Ode 14. ¶ A' cœna fit domicœnium, de quo in dictione Domus. ¶ Cœna Dialis, i. lautior, optima, adjicialis, quales

quales Pontificum Cœnæ apud Horatium: Opponitur frugali & sine arte mensæ. Seneca Epist. 124: Hæc qualiscunque Cœna Diali jucundior erit. Cœnæ fundus & fundamentum. Gell. lib. 17. cap. 2: Ejus cœnæ fundus & fundamentum omne erat in olla una lentis Aegyptiæ.

Cœnŭlă, diminutivum, f. p. [δειπνάριον. Gall. Petit souper. Ital. Cena picciola. Germ. Ein Nachtmähle. Hisp. Cena pequeña. Pol. Wieczerzinka. Vng. Vacsoráczka. Ang. A little supper.] Cic. 5. Tusc. Quid vos hesterna, inquit, cœnula, nō intellexistis me pecunia non egere? Matt. lib. 10: una ponetur cœnula mensa.

Cœno, as, avi, & cœnatus sum, Cœnam sumo. [δειπνέω. Gall. Souper. Ital. Cenare. Ger. Zu nacht essen. Belg. Avontmaet eten. Hisp. Cenar. Pol. Wieczerzam. Vng. Vacsorálom. Ang. To suppe, to be at supper.] Plaut. in Most. Hic apud nos hodie cœnes. Cicer. ad Qu. fratrē: Eo die cœnavi apud Crassipedē. Idem 5. Tusc. Socrate ferūt, quō uiq; ad vesperū contentius ambularet, quæsitumq; esset ex eo, quare id faceret, respondisse: Se quō melius cœnaret, opsonare ambulādo famē. Cœnare me doce: δειπνεῖν με διδάσκε. Proverbiali figura dictū ab Aristophane in Ranis. Tempestiviter usurpabitur siquādo docere, præire, aut etiā refellere conatur aliquem imperitus negotii de quo disceptat.

Cœnātŏs, Qui cœnavit. [δεῖπνον πεπωκώς. Gall. Qui a soupé. Ital. Che a cenato. Ger. Der zu nacht gessen hat. Hisp. El que a cenado. Pol. Tenktóry iuż wieczerzał. Vng. Vacsorált. Ang. That hath supped.] ut, Pransus, Potus, Lotus. qui prandit, potavit, lavit. Cicer. pro Dejot. Quid igitur causæ excogitari potest, cur te lautum voluerit, cœnatum noluerit occidere?

Cœnātum est. Liv. 2. ab Vrb. Nam quum pridie, quàm legati ad Tarquinios proficiscerentur, & cœnatum forte apud Vitellios esset, &c.

Cœnātūrĭo, n. q. Cupio, vel appero cœnare: [δειπνεράω. Gall. Avoir faim de souper, apporter le souper. Ital. Desiderare di cenare. Ger. Begird haben zu dem Nachtessen. Hispan. Auer gana de cenar. Pol. Pożądam wieczerzy. Vn. Vacsorálhatnám. Ang. To desire to suppe.] quam significationem habent ferè in rio declinentia: ut Mulier parturit: id est, nititur ut pariat. Martial. In omnibus Vacerra quòd conclavibus consumit horas, & tota die sedet, cœnavit, non cacaturit: id est, laborat ut cœnet.

Cœnĭtŏ, frequentativum, Frequenter cœno. [πολλὰ καὶ συχνὰ δείπνα δειπνέω. Gall. Souper ou manger souvent. Germ. Offt zu nacht essen. Hispan. Cenar ò comer muchas vezes. Pol. Częstowieczerzam. Vngar. Gyakran vacsorálom. Ang. To suppe often.] Cicer. lib. 9. Epistol. Itaque non desino apud istos, qui nunc dominantur, cœnitare. Idem Treb. Ego si totis cœnitarem, Cn. Octavio familiari tuo non defuissem.

Cœnăculum, n. s. à cœnando nomen assumpsit, Locus ad cœnandum idoneus. [עליה haliyāh, δειπνοποιεῖον, ὑπερῷον, ἀνώγεων, ἀνωγαῖον. Gall. Le lieu où on soupe, chambre haute. Ital. Luogo da cenar, cenacolo. Germanicè, Ein ort in welchem man zu nacht isset. Hispan. La sala para cenar. Polon. Miejsce do wieczerzania, salia. Vngar. Vacsorálo hely, torudix. Ang. A place to suppin, a parlor.] Varr. Sicut Penarium, ubi penus: ubi cubabant, Cubiculum: ita ubi cœnabant, Cœnaculum. Sed postquam in superiori parte cœnitare cœperunt, superior domus universa Cœnaculum dicta est, ad quod scalis sive cochleis ascenditur, ut scribit Festus. Hæc autem incolebant tenuiores, & inquilini, ut Iuven. Satyr. 10. docuit: -Lateranorum obsidet ædes Tota cohors, rarus venit in cœnacula miles: id est, ad inquilinos & pauperes, qui in conducto habitant. Cicer. de lege Agr. Romam in montibus positam, & cœnaculi sublatam atq; suspensam, &c. Solet tamen cœnatio, & Cœnaculum, & Diæta accipi pro loco in quo æstate cœnatur.

Cœnātŏ, f. t. Locus ad cœnandum aptus, qui in imo domus, & hortis potentiorum erat: [δειπνοποιεῖον. Gall. Le lieu où on soupe. Ital. Luogo da cenare. Germ. Ein ort vnden im haus: in welchem man zu nacht isset. Hisp. La sala baxa para cenar. Pol. Cenbulk do wieczerzania, salia. Vng. Vacsorálo hely, torudix. Ang. A place for supping.] unde Iuvenalis: -& algentem rapiat cœnatio solem. Suetonius Neron. Præcipua cœnationum rotunda, quæ perpetuò diebus ac noctibus vice mundi circumageretur.

Cœnātŭncŭlă, f. p. diminutivum. [τὸ μικρὸν δειπνοποιεῖον. Pol. Wieczerzinka. Vng. Vacsorálo helyecske.] Plin. in Epist. Fons oritur in monte, per saxa decurrit, excipitur cœnatiuncula manu facta: ibi paulum retentus, in Larium lacum decidit.

Cœnăculārĭus, Qui cœnaculum conducit, vel qui cœnaculariam exercet. L. 11. de Pignoratitia actione.

Cœnăculārĭă, æ. f. p. Quæstus qui fit ex cœnaculorum ablocatione. [ἐξ ἐνοικιάσεως οἴκων τὸ κερδαινόμενον. Pol. Zisk z najmowania sali. Vngar. Vacsorálo helybér.] Vnde cœnacularium facere, sive exercere dicebantur, qui domus totas conductas per singula cœnacula inquilinis locabant, ut inde quæstum facerent, pluris in summam locando. ἐνοικιάζειν οἰκίας. Vlp. l. Si verò §. sed & si quis. ff. de his qui dejecerunt vel effuderunt. Si quis cœnaculariam exercens, modicum hospitium sibi retinuerit, residuum locaverit pluribus, omnes tenebuntur, &c. ¶ Sic cœnacularius homo, ὁ ἐνοικιαστὴς οἰκίας, qui cœnaculum conduxit. Idem l. Solutum. §. planè. ff. de pignorat. action. Videtur autem tacitè, & cum domino ædium hoc convenisse, ut non pactio cœnacularii proficiat domino, sed sua propria.

Cœnātĭcŭs, a, um, Quod ad cœnam pertinet: [συμποσιακός. Gall. Chose apartenante au souper. Italicè, Cio che appartiene alla cena. Germ. Das zu dem Nachtmat oder Abendmat gehört. Hispan. Cosa de cena ò para cenar. Polon. Do wieczerzy przynależący. Vng. Vacsorához való. Ang. Belonging to the supper.] ut, Apparatus cœnaticus, Sermo cœnaticus. Varr. Cœna cœnatica, & spes cœnatica: id est, spes cœnandi. Plaut. Capt. Nunc ibo ad ponum hinc: est illic mihi una spes cœnatica.

Cœnĭpĕtă, penult. cor. com. p. Qui ambit alienas cœnas, & parasiti sæpè personam induit. [ἀδοκοκόλαξ. Polon. Pasożyt. Vngar. Más asztalan nyalakodó, vacsora vadász. Angl. Which maketh an others suppers.]

Cœnātōrĭŭs, a, um, Quod ad usum cœnæ pertinet. [συμποσιακός. Pol. Wieczerni. Vngar. Vacsorára való. Ang. belonging to the supper.]

Cœnātōrĭă, orum, plurali numero, n. s. pro veste cœnatoria, qua discumbere in conviviis solebant, quæ & alio nomine Triclinaris toga dicebatur. [τὸ δειπνητικὸν ἱμάτιον. Vng. Vacsorálo ruha. Polon. Suknia wkturej wieczerzami.] Martial. lib. 10: Pugnorum reus, ebriæq; noctis, Cœnatoria mittat advocato.

Cœnŏbĭum, n. s. [κοινόβιον. Gall. Monastere, lieu où on vit en commun. Italicè, Convento de frati, dove si vive à commune. Germ. Ein gemein leben / als in einem Closter da man gemeinschaft darzu bemo mit ein ander hat. Hispanicè. El monasterio. Polonicè, Klasztor, miejsce zgiedze spolnie żyie. Vngar. Klastrom, monilor. Ang. An abby, a monasterie.] Locus ubi communis vita ducitur. κοινὸς enim communis, βίος vita. ¶ Hinc Cœnobitæ, pro prod. qui in commune vivunt.

Cœnum, n. s. Lutum. [בוץ bots: טיט tit. βόρβορος. Gall. Bourbier, fange, boue. Italicè, Fango. Germanicè, Kothe. Belg. Slijck. Hispan. El cieno. Polon. Błoto. Vng. Sár, iszap. Angl. Claie, dirt, myre.] Plin. lib. 14. cap. 12: Ad hæc pertinent peregrinæ exercitationes, & volutatio in cœno. Cic. 4. Tusc. Sic se dicere omnes stultos insanire, ut malè olere omne cœnum. ¶ Per metaphoram ponitur pro abjecto & nullius dignitatis homine. Cic. pro Sestio: Habeo quem opponam labi illi atq; cœno. ¶ Cœno puram aquam turbans, nunquam invenit potum, βορβόρῳ ὕδωρ καθαρὸν μιαίνων, οὐκ εὗρε πόσιν. Dici solitum ubi quis ea quæ sunt per se pulcherrima contaminat, admistis iis quæ sunt turpissima.

Cœnōsŭs, a, um, Plenus cœno, Cœno abundans. [βορβορώδης. Gallicè, Bourbeux, fangeux, boueux. Italicè, Pieno di loto, fangoso. Germanicè, Kothechtig / Dreckechtig. Hispanicè, Lleno de cieno. Polon. Błotny. Vngar. Sáros. Ang. Full of clayes, mire.] Colum. lib. 7. cap. 10: Nec ulla re magis gaudet, quàm vivi atque cœnoso lacu volutari.

Cŏĕo, cois, coivi, itum, n. q. ex Con. & Eo: sed n. abjicitur, Convenio, conjungor, congrego, coitionem facio, ineo, conprodior. [בא ba יעד yaadāh התחבר hithchabbēr שגב shagab שכב shachab. συνέρχομαι, συνάγομαι, συγκινοῦμαι, συνιστάμαι. Gallicè, Convenir, s'assembler ensemble. Italicè, Convenirsi, essere insieme. German. Zusammen gehen / vberein kommen. Belg. Zesamen gaan / bequamen / vereenen. Hisp. Ayuntarse. Polon. Schodzić się, spolam się. Vng. Összegyülök. Ang. To convene, assemble, and go together.] Terent. in Eunuch. Heri aliquot adolescentuli coimus in Piræeo. Virgil. lib. 11: -coeant in fœdera dextræ. Quid datur. Lactantius de Ira: Denique si atomorum & coitio & conglobatio efficeret omnia. ¶ Cicero cum accusativo usus est, pro inire, 2. Philip. Vtinam Cn. Pompei cum C. Cæsare societatem aut nunquam coisses, aut nunquam dimissis! ἐπιστάμενος κοινωνῆσαι. Gellius protulit passivum, Coibatur fœdus inseparabilis. Nam propriè Coiri societas dicitur. Sic ab Vlpiano Societas coita, pro cōtracta & collecta accipitur. Lactant. lib. 3: Quid ego de Cynicis loquar, quibus in propatulo coire cū conjugibus mos fuit. ¶ Terent. in Phorm. -vide quid agas: prima coitio est acerrima, Si eam sustinueris, postilla jam, ut lubet, ludas licet. Vbi una transitatio à prælio nam & Congredi milites, & coire dicuntur. ¶ Coire in alienam litem, qui alicui calumniosè litem struunt, ut quod ex condemnatione redactum fuerit, inter eos communicetur. Plin. Epist. lib. 5: Quæstus est venire advocationes, venire prævaricationes, in lites coiri. Ex Hotomano.

Cŏĭtŭs, m. s. pro concubitu: [משכב mishcab. ἐμμανία. Gall. Assemblee, amour. Ital. Assembramento, vnione. German. Beschlafung eines Weibs. Hispan. Ayuntamiento, cayuncion. Pol. Leżenie pod głową. Vng. Nősülés. Ang. Going together, doing the act of procreation.] Gell. lib. 9. cap. 2: Hippocrates autem divina vis licentia de coitu venereo ita existimabat, partem esse quandam morbi teterrimi, quem nostri comitialem dixere.

Cōbĭbĭtŭr, adverb. Aptiore cohærentia. [Pol. *Zgodniei.* Vng. *Ugyeszöbbkötetettebben illendőbben.*] Apuleius in Apologia: Præterim cum ordinatius, & coibitius, eadem Græcè & Latinè adhuc conscribere.

Cōĭtĭo, Conspiratio, congregatio ob malam rem facta. [קשר *kesher, ereuna.* Pol. *Tajemnie przymienie.* Vng. *Part tetés, eskue tarsokodás.*] Cic. pro Plane. Dubitabis an coitio facta sit?

Coitio pro coitu. [*συνουσία.* Vngar. *Nőszés.*] Macrob. Saturnal. lib. 17. cap. 46: Omni enim genere animantium, quæ ex coitione nascuntur, invenies omnium aliquorum esse principium istar elementi.

Cœpi, verbum defectivum, à Cœpio, pro incipio, quod apud antiquos in usu erat. [התואיל *hoil* החל *hechel, ἐπιχειρεῖν, ἐπιχειρεῖν, ἄρχομαι.* Gall. *Commencer.* Ital. *Cominciare.* Ger. *Anfahen/ anheben.* Belg. *Ick begynne/ oft ick heb gegost.* Hisp. *Comiçar.* Pol. *Począłem.* Vng. *El kezdém.* Ang. *To begynne.*] Cato: Cœpiam fedimosa verba loqui. Nunc tantum præterito ejus tām pro suo tempore, quām pro præsenti utimur cum suis derivatis. Cœperam. Cœpissem, Cœpero, Cœpisse, Cœptum ire. Terent. in Adelph. Prius olfecissem, quām ille quicquam cœperit. Sal. in Catil. Sed ea tempestate cœpere se quisque magis extollere. Virg. 3. Georg. Sin in processu cœpit crudescere morbus.

Cœptum, ti, Institutum, propositum. [תחלה *techillah, ἀρχή, ἀρχή.* Gallicè, *Commencement, entreprise.* Italicè, *Cominciamento, impresa.* Germanicè, *Ein anhab/ anfang.* Hispanicè. *Comiença, empresa.* Polonicè, *Początek.* Vngar. *El kezdet dolog.* Anglicè, *Intenprise, beginning.*] Ovid. 1. Metamorph. -dii cœptis (nam vos mutastis & illas) Aspirate meis.

Cœptus, huius cœptus, Idem. [תחלה *techillah.* Polon. *Początek.* Vngar. *El kezdés, kezdet.*] Gell. lib. 2. cap. ult. Nos verò ut cœptus noster est.

Cœpio, is, are, Incipio. [התאיל *hoil* החל *hechel, ἐπιχειρεῖν, ἐπιχειρεῖν, ἄρχομαι.* Gallicè, *Commencer.* Italicè, *Cominciare.* Germanicè, *Anfahen/ anheben.* Hispanicè, *Començar.* Polonicè, *Począwszy.* Vngaricè, *Valamihez, kezdék, fogok.* Angl. *To interprise.*] Plaut. in Mercur. Cur istuc cœptas consilium? Terent. in Eun. Quid cœptas Thraso?

Cōĕquĭto, as, are. [*συνιππεύω.* Gall. *Chevaucher ensemble.* Ital. *Cavalcar insieme à paro.* Ger. *Mitretten.* Hispan. *Cavalgar juntamente.* Pol. *Iedzieć.* Vngar. *Egyut lovaglok.* Ang. *To ridde together.*] Livius in lib. Bell. Maced. Coëquitaverant autem sex millia equitum.

Cōĕrcĕo, es, ex Con, & Arceo, act. f. sed n, abjicitur, & a, in e, mutatur, Restringo, contineo, refræno, inhibeo. [עצר *hatsar* חסם *chasam* מנע *manah* יסר *yasar, κωλύω, κωλύω.* Gall. *Restraindre, reprimer, forner.* Ital. *Restringere, constringere.* Ger. *Einen kinderhalten/ wehren.* Belg. *Vast houden/ toebinden.* Hisp. *Restreñir, refrenar.* Pol. *Powstrzymam, hamuję.* Vngar. *Megh zabolázom, megh szorithom.* Ang. *To restreine, to hold in, to bridle.*] Cic. in Lel. Quem serpentem multiplici lapsu, & erratitico ferro amputans, coërcet agricolarū. Lactantius lib. 3: Illud satis est ad coërcendum furiosi hominis errorē. ¶ Ponitur etiam pro circundare, sive limitare stringere. Ovid. lib. 1. Metamorph. Vitta coërcebat positos sine lege capillos. Lucan lib. 4: -camposq; coërcet Cinga rapax: hoc est, cingit, aut circūdat. ¶ Itē pro compellere lib. 3. ad Herennium: Prudētiæ partibus utemur in dicēdo, si commoda cū incommodis cōferemus: quū alterum sequi, alterū vitare coërcemur. ¶ Alii ita significationē huius verbi distinguunt, ut aliquādo vim in se cōtineat, atq; castigationē, aut certe reprehensionem atq; animadversionē, & pro repellere, sive punire ponatur: aliquando simpliciter sine vi, pro Cōtinere, complecti, comprehendere: propriè tamen de iis, quæ aut diffluunt, aut præter modum erumpunt.

Cōĕrcĭtĭo, f. t. verbale à Coërceo, Cohibitio, castigatio. [מאסר *mahasar* מוסר *musar, κόλασις, κόλασις.* Gall. *Reserrement, empêchement, arrêt, restrainte.* Ital. *Castigo.* German. *Hinderhaltung/ straff.* Hisp. *Refrenamiento ò represion.* Pol. *Powściągnienie, karanie.* Vngar. *Meg zabolázás, meg szorithás.* Ang. *Restreining, holding in, bridling.*] Liv. lib. 4. ab Vrbe: Pronuntiaverūq; ex collegii sententia, C. Valerio cos. se damnum, aliam ve coërcitionem, adversus intercessionem Collegæ delectus causa detractantibus militiam inhibenti, auxilio futuros. Fit autem hoc verbale regulariter à supino Coërcitum. ¶ Vnde etiam participium Coërcitus. Ovid. in Epistola Heroid. Clausa domo teneor, gravibusq; coërcita vinclis. ¶ Legitur & verbale Coërtio, & fortasse sæpius quām Coërcitio: quod dici potest aut per syncopen factū esse à verbali Coërcitio, abjecta media syllaba: aut (quod verisimilius videtur) ab antiquo verbo Arcio: quod etiam apud Festum legitur, quod ratione analogiæ facere debet supinum Artum, sicut Farcio, Fartum, & Sarcio sartum. ¶ Indē de Compositum Coërcio mutatione primæ vocalis in secundam, sicut à Farcio, Refercio, & supinum Coërtum, sicut à Refercio, Refertū. Itaq; invenimus regulāte verbale Coërtio: quanquā Arcio, & Coërcio nunc non sunt in usu. Poterimus itaq; utrovis modo scribere Coërcitio, sive Coërtio.

Cōĕrro, as, are, est unā cum aliis oberrare. [Polon. *Pośmiewacz.* Vngar. *Együt budosom.* Ang. *To wande with other.*] Paul. l. 3. D. de off præfect. vigil. Sciendum est, *imprimis*, præfectum vigilum per totam noctem vigilare debere, & coërrare, calciatum cum hamis & dolabris. Ex Lexico Horomant.

Cœton, *κοιτών*, Græci dicunt thalamum, unde pro coetion dicunt antichalamum.

Cœtus, cum œ, diphthongo, Conventus, congregatio, à Coëundo: id est, conveniendo. [עדה *hedhah* חבר *chebir, συνοικία, σύνοδος.* Gall. *Assemblee de gens, amas.* Ital. *Convento, congregatione.* German. *Ein versamlung/ ein menge volcks.* Belg. *Vergaderinge oft meenichte van volck.* Hisp. *Compañia, convento.* Pol. *Zgromadzenie, społeczność.* Vng. *Gyülés, gyülekezet.* Ang. *A companie, multitude or congregation of people.*] Cicer. de Senect. O præclarum diem, quum ad illud divinum animorum concilium cœtumq; proficiscar, quumque ex hac turba & colluvie excedam. Idem 2. de Finib. Quid enim necesse est tanquam meretricem in matronarum cœtum, sic voluptatem in virtutum concilium adducere? Seneca lib. 3. Declamation. Cœtum esse ait nomen magnæ multitudinis coëuntis ex censu quodam.

Cōĕxercĭtātŭs, [*συγγεγυμνασμένος.* Pol. *Cwiczony.* Vng. *Együt gyakollattatott.* Ang. *Exercised or wonted with other.*] Quint. lib. 2. cap. 17: Artem conflare ex præceptionibus consentientibus & coexercitatis ad finem utilem vitæ.

Coggygria, Arbor est adrachnæ non absimilis, fructum lanugine, quam Pappum vocant, amittens: quod nulli alii arbori evenit. Vide Plin. lib. 13. cap. 22.

Cōgĭto, as, frequentativum à Cogo, propterea quòd mens plura in unum cogitando quæ sibi videntur optima, vel utilissima elicere possit: Meditor, contemplor, mente complecter, mente agito. [חשב *chasibah* הגה *hagah, εἰνοέω, ἀναστρέφω.* Gall. *Penser.* Ital. *Pensare.* Ger. & Belg. *Gedenck/ betracht.* Hisp. *Pensar.* Pol. *Myślie, rozmyszam.* Vng. *Gondolkodom, gondolom.* Ang. *To thinke, to muse, to call in mynde.*] Nam Cogo & Cogito, sic se habent ut Ago & Agito, Facio & Factito. Verumtamē sic modò animus hoc verbū sibi vendicavit, ut nō quod alibi, sed quod in animo colligitur, cogitari propriè jam dicatur. Cogitare itaque est sensus interiores ad originem suam revocare, sive mentē agitare, & veluti in mora esse consilii explicandi. Cic. lib. 5. Tusc. Vivere docto vito, est cogitare. Idem lib. 2. de Leg. Nam illo loco libentissimè soleo uti, sive quid ipse mecū cogito, sive aut scribo, aut lego. A' Cogito fiunt cōposita, Excogito, quod propriè est perfectè cogito, *ἐκφερίζω, ἐκνοέω*, licet pro invenio sumatur quod idcircò fit, quòd quum quis perfectè cogitat, aliquid ex eo quod cogitat, elicit & invenit. Cic. 1. Tusc. Quid illa vis, quæ tandem est quæ investigat occulta, quæ inventio atque excogitatio dicitur. Præcogito, priùs cogito, & cogitando prævideo, *προνοέω.* Quintil. lib. 12. Licet tamen præcogitare plura, & animum ad causas non componere. Recogito, iterum atque iterum cogito.

Cōgĭtātĭo, f. t. Quæ est velut Coagitatio: id est, longa consilii explicandi agitatio, mentis agitatio, animi motus, cōmentatio. [מחשבה *machashabah, διάνοια, διάνοια.* Gall. *Pensement, pensée.* Ital. *Pensiero pensamento.* Germ. *Gedanck/ betrachtung.* Hisp. *Pensamiento.* Pol. *Myślenie, rozmyszenie.* Vngar. *Gondolkodás, gondolat.* Ang. *Thinking, musing.*] Plin. lib. 11. cap. 37: Sic magna cogitatio obcæcat. Cic. ad Attic. Meas cogitationes omnes explicavi tibi superioribus literis.

Cōgĭtātō, Cogitatè & Cogitatim festo, adverbia pro Consultò, data opera. [*συνεσκεμμένως.* Gall. *Avisement, apres y avoir pensé.* Ital. *Pensatamente.* Ger. *Auf betrachtung/ bedachtlichen.* Hispan. *Adrede y à sabiendas.* Pol. *Chcąc, gwyszłem.* Vng. *Gondolkodva, szándékkal.* Ang. *Advisedlie, after advisement was taken.*] Cicer. pro Archia: Quæ verò accuratè cogitateque scripsisset, ea sic vidi probari, ut ad veterum scriptorum laudem perveniret. Idem 1. Offic. Sed in omni justitia permulum interest, utrum perturbatione aliqua animi, quæ plerunque brevis est, & ad tempus: an consultò, & cogitatò fiat injuria.

Cōgĭtābĭlĭs, le. [מחשב *machashab, νοερός.* Gall. *Qu'on pense.* Italicè, *Cosa da pensare.* Germanicè, *Betrachtlich.* Hispan. *Cosa digna de pensar.* Polon. *Rozmyślny, myślący.* Vngar. *Meg gondolhatóc.* Angl. *Which one thinkerh vpon.*] Senec. epist. 59: Cogitabile est quod est generale.

Cōgĭtātum, ti, subst. tertium. [מחשב *machashab, διάνοια, διάνοια.* Gall. *Vne chose que nous pensons.* Ital. *Cosa pensata.* Germ. *Betrachtung/ ein betracht tet ding.* Hisp. *Cosa pensada.* Polon. *Rozmyślona.* Vng. *Gondolat, gondolt dolog.* Ang. *A thing musyd on.*] Cic. 1. de leg. Agr. Vtrum cogitata sapientium, an optata furiosorum videntur.

Cognāti, m. f. Sanguine conjuncti, qui cognatione tenentur, dicti quasi unā communitèr ve nati, vel ab eodem orti progenitore. [אחים *achim* מדעים *modhahim, συγγενεῖς.* Gal. *Prochains & alies, parens.* Ital. *Parenti.* Ger. *Verwandte/ nahgefreundete.*

geschendets. Belg. Magen. Hisp. Los parientes. Pol. Pokrewnowarty krewny. Vngar. Rokonságok, atyafiok. Ang. Kinsmen by bloode or birth.] Plaut. in Pœn. Vos meæ estis filiæ ambæ. Et hic cognatus vester hujusce fratris filius. Cicer. Pro reditu Pompilii nulli cognati & affines deprecati sunt. ¶ Plinius per translationem poluit pro simili, & ejusdem generis: Eadē (inquit) causa est ut pleraq; alitū oculos hominū potissimum appetant, quòd effigiem suam in iis cernentes, velut ad cognata sua desideria tendant, id est, sibi proxima & suæ naturæ quodammodo similia. ¶ Cognatorum autem significatio latius extenditur, quàm Agnatorum. In cognatis enim agnati continētur, non autem contrà cognati in agnatis. ¶ Consobrini cognati quidem dicuntur, quum agnati tamen non sint. Illi enim soli qui paterna linea nobis conjungūtur, Agnati vocantur: Cognati etiam qui materno genere nobis sunt conjuncti.

Cognātio, onis, f. t. Agnatio, sanguinis conjunctio. [מודעת modaat, ath, mwyjetu. Gall. Parenté, alliance. Ital. Parentela. Germ. Bluts aut tschafft. Belg. Maeschap. Hisp. Parentesco. Pol. Krewnosci. Vng. Rokonság, atyafiság, sógorság. Ang. Kinred by bloode.] Cic. 7. Verr. Nulla tibi Quinte cum illo cognatio est. Idem 4. Verr. Vt quisque te maximè cognatione, affinitate, necessitudine aliqua attingebat, ita maximè manus tua putabatur. ¶ Transfertur etiam ad res inanimatas. Cicero pro Archia: Etenim omnes artes quæ ad humanitatem pertinent, habent quoddam commune vinculum, & cognatione quadam inter se continentur.

Cōgnītōr. Vide COGNOSCO.

Cōgnōmēn, n. s. Cognomentum quod vel à corporis quodā vitio, vel ab alio quodā eventu solebat imponi. [כנוי chinnui. Gall. Surnom, surnoiquet. Ital. Cognome. German. Ein Zunam/ nahnam. Belg. Eenen toenamen. Hispan. El sobrenombre. Polon. Przymiotka. Vng. Vezetek nev. Ang. A surname.] Cic. 1. de Finib. Neq; cum Torquatum, qui hoc primus cognomen invenerit, aut torquem illum hosti detraxisse, &c. Idem 7. Verr. Quid de Apollonio Dioclis filio, Panormitano, cui Gemino cognomē est, prætereri potest? Liv. 1. ab Vrb. Mansit Sylvius postea omnibus cognomen, qui Albæ regnarunt. Expedit plura habere cognomina, ὡς ἀφ' ἑνὸς ἐς ἐπιστήμας πολλὰς ἴχνος. Convenit in eos qui multa simul profitentur, quò quæstum faciant uberiorem, aut qui diversarum sunt partium.

Cōgnōmēn, necessitas primùm excogitavit, quum prænomen & nomen quandoq; non satis esse videretur ad homines distinguēdos: pòst usus & commoditas custodivit & propagavit. Qui verò agnomen aliud à cognomine esse tradiderunt, ii mihi satis quod sentiunt non probant: ex eorū verò numero Grammatici veteres existunt, qui cognominata appellant ea quæ tertio locoque verò prætereà adjiciūtur, ea omnia agnomina nuncupant: ut Africanum & Asiaticum: ejusmodi verò opinio facilè locupletissimi aut oris Ciceronis verbis refellitur: apud quem animadvertere possumus, ea omnia cognomina dici, quę etiam quarto loco ponuntur. Sic enim ait pro Muræna: Quam laudem ille Africa oppressa, cognomine ipso præ se ferebat, eandem hic sibi ex Asiæ nomine assumpsit: & in Somnio: Eritq; cognomen id tibi ex te partum, quod nunc habes à me hereditarium. Idem Divitem cognomen vocat lib. 2. de Offic. in M. Licinio Crasso, quod tamen quarto loco erat. Ex lib. Caroli Sigonii de nominibus Romanorum.

Cōgnōmēntum, n. s. [כנוי chinnui. שם מיוחד. Polon. Przymiotnik. Vng. Vezetek nev. Ang. A surname.] Cic. pro Mil. Cassinius cognomento Schola. Idem 2. de Finib. Si aut de industria facias, ut Heraclitus cognomento, qui σκοτεινὸς perhibetur, &c.

Cōgnōmĭnātus, om. t. Qui ejusdem nominis sunt. [שמות יחד. Gall. Qui ont un mesme nom ou surnom. Ital. Che hanno medesimo nome. Germ. Die ein Zunammen oder Vbernammen haben. Hispan. Los que son del mesmo nombre. Polon. Drugiemie, jednakiego miana. Vng. Egy vezetek nevűek, azok. Ang. That hath one name, or of the same surname.] Sic à Plaut. duæ sorores Bacchides nominatæ vocantur cognomines. Declinanturque hic & hæc cognominis, & in genitivo hujus cognominis. Nam apud Plautum legitur: Illa mea cognominis fuit. Idem Bacchid. Quid agunt germanæ duæ meretrices cognomines. Plin. lib. 6. cap. 2: Quo loco Hector adjicit Nepos Cornelius, à quibus in Italia ortos cognomines eorum Venetos credi postulat.

Cōgnōmĭno, as, act. p. Cognomen impono. [כנה chinnah, אמרגלא. Gall. Surnommer, donner vn surbriquet. Ital. Metterre soprannome. Germanice. Zunamen geben. Belg. Toenamen. Hispan. Dar sobrenombre. Polon. Przymiot. Lo dare. Vngar. Vezetek nevet adok. Ang. To give a surname, to surname.] Fit autem ex con & Nomino, n. in g. mutata. Plin. lib. 21. cap. 3: Suario cognominabatur, propter similitudinem Suarii cujusdam negotiatoris. Idem lib. 33. cap. 10: Postea divites cognominati, dummodò notum sit eum qui priùs acceperit hoc cognomen deconxisse creditoribus suis.

Cōgnōsco, is, act. t. Nosco, agnosco. [ידע jadhah הכיר hichir. γινώσκω. Gall. Cognoistre, entendre, auoir cognoissance, sçauoir. Ital. Cognoscere, intendere. German. Erkennen/wol vnd eigentlich wissen. Hispan. Conocer di nuevo. Polon. Znam, wiem pewnie. Vngar. Meg ismerdim. Ang. To know, to have knowledge or vnderstanding.] Est autem Cognoscere, noscere eos qui priùs incogniti erant: quum Agnoscere, ἐπιγινώσκειν dicatur propriè de olim notis. Virgil. 4. Aeglog. Incipe parve puer risu cognoscere matrem. Varr. Vereor, ne me quoque dum revertero, præter canem agnoscat nemo. Confunduntur tamen hæc sæpenumero. Donatus: Cognoscere est diligenter, attenteque considerare. Terentius in Hecyra: Postquam ipse sese, & illam & hanc quæ domi erat, cognovit satis. ¶ Cognoscere ex literis, nuntiis, & id genus, idem est, quod certiorem fieri. Cic. ad Atticum libro 2: De me Imperatore scribis te ex Philotimi literis cognovisse. Idem libro 1. Epistolarum familiar. Quæ hic agantur, quę acta sint, ea te ex literis multorum & nuntiis cognovisse arbitror. ¶ Interdum idem quod intelligere. Cicero in Horten. Vnde autem faciliùs quàm ex annalium monumentis, aut bellicæ res, aut omnis Reipub. disciplina cognoscitur? Terentius In pacto & gnati vitam & consilium meum cognosces. ¶ Interdum concumbere verecundiæ causa: ut in Evangeliorum cognovit eam. ¶ Aliquando ad forum pertinet, & significat judico, inquiro, judicium exerceo: ut Cognoscere de hæreditate, est judicium de hæreditate exercere. Avoir la cognoissance. ¶ Cognoscere de actis alicujus: id est, de actis ejus inquirere. S'enquerir d'aucun. ¶ Cognoscere causam id est, in causis judicis officio fungi, Juger des causes. Cicero libro 2. Offic. Adhibuit sibi in consilium quindecim principes cum quibus causas cognovit. Hujus verbi composita sunt, Percognosco, περιγινώσκω, antè scio. Planc. Cicer. Quòd si latro præcognito nostro adventu rursus in Italiam se recipere cœperit. Præcognosco, προγινώσκω. Plaut. in Trucul. Vtrusque percognovi probè. Recognosco, de quo alibi.

Cōgnĭtĭo, f. t. Agnitio, notitia, intelligentia. [דעת dáath. Gallicè. Cognoissance. Italicè. Conoscimento, conoscenza. Germ. Erkanntnuß. Belg. Bennisse. Hispan. Conocimiento. Polon. Znaiomość. Wiadomość. Vng. Ismeret, ismerés. Ang. Knowledge.] Cicer. 1. Acad. Cœlestia autem vel procul esse à natura cognitione censeret. Idem 2. de Natura deorum: Quæ primùm ex humo excitatos, celsos & erectos cōstituit, ut deorum cognitionem cœlum intuentes capere possent. ¶ Aliquando pertinet pro judicio sive judicatione. Cic. pro Cluent. Quam diu cognitionis adesset, id est, judicii. Idem pro Flac. Vtum hic tandem disceptationem & cognitionem veritatis, an innocentiæ labem aliquam fore putatis?

Cōgnĭtōr, oris, m. t. Qui cognoscit. [ידע jodéah, יודע. Gall. Cognoissour, cognoissant, qui cognoit. Ital. Cognoscitore. Germ. Ein erkenner/dem etwas wol zu wissen vnnd kand ist. Hispan. Conocedor. Pol. Wiadomy. Vng. Meg ismerő. Ang. He which knowes.] Cic. de Aruspicum respons. Quum in me cognitorem harum omnium rerum illa flamma conjiciebatur. Idem 6. in Verrem: Homines tenues plerunque ad ea adveniunt loca, quæ nunquam antea viderunt: ubi neque noti esse ea, quò venerint, neque semper cum cognitoribus esse possunt. ¶ Est & cognitor forense verbum, quo olim appellabantur qui hodie procuratores judiciales dicuntur. [Ang. A proctour, a lawyer that defendeth a cause.] Cic. 1. in Vetrem: Me defensorem calamitatum suarum, me ultorem injuriarum, me cognitorem juris suorum, actorem causæ totius esse voluerunt. Idem pro Sexto Roscio: Quid interest inter illum qui per se litigat, & qui cognitorem dat? Quanvis propriè Cognitor is dicatur, qui præsentis causam defendit, pro curator absentis: ἐπίτροπος. Asconius & Badæus in posterioribus annotationibus.

Cōgnĭtŭs, ti, Notus. [ידוע jadhúah, יודע. Gall. Connu. Ital. Cognosciuto. German. Erkant. Hispan. Conocido. Pol. Poznany. Vng. Meg ismeretett, ismeretes. Ang. Known.] Cic. 1. Offic. Incognita pro cognitis ne habeamus vitādum. ¶ Cognitior id est, magis notus. Ovidius 4. Tristium: Sed magis hęc quò sunt cognitiora, gravant. ¶ Cognitissimus, superlativus. Catullus: Tibi hęc fuisse & esse cognitissima Ait Phaselus.

Cognituræ, Suetonius in Vitellio: Cujus (inquit) filius scholasticis & cognituris uberius compendium nactus. Ita refertur legitur, quod & libri veteres confirmant. Cognituras enim dicit procurationes, cui hominum in foro esset cognitor & procurator. Cognitiones non dixit, sed cognituras, ne de judice loqui videretur.

Cōgnŏbĭlis, om. t. Qui cognoscitur. [מודע modhah, מודע. Gall. Chose qui se peut cognoistre. Ital. Che si conosce. German. Die tantlich/den man erkent. Hisp. Cosa que se puede conocer. Pol. Rzecz poznawy. Vng. Ismerhető, amely ismerhető. Ang. That may be known.] Gellius: His solis cognobiles fuerunt.

Cōgnŏbĭlĭtō. [Pol. Znaiomość. Vng. Ismerhető.] Gell. lib. 20. cap. 4: Hoc ego verbum ξενοφανὲς νῦν, quærens uno eodem verbo dicere, aliud non reperi quàm quod est scriptū à Marco Catone

Catone in sexto Originum: Itaque ego, inquit, cognobilioremcognitionem esse arbitror.

Cōgo, is, coēgi, coactum, act. t. ex con & ago, in quo a & n abjiciuntur, nisi in supino, ubi servatur a: Coacervo, congrego. [אסף asiph לבר tsabár חבס chabás. συνάγω. Gall. Faire venir ensemble, assembler, semer & amasser. Ital. Ammassare, accumulare. Ger. Sammlen, zusammen treiben. Bel. Zesamen drijven, oft dan ingen. Hisp. Ayuntar. Pol. Przymuszam, zgromadzam. Vng. Egybegyűjtem. Ang. To gather together in heapes.] Cicer. t. Tusculanarum: Cœlum hoc in quo nubes, imbres, ventique coguntur. Terēt. in Heavt. Quasi talenta ad quindecim coēgi. ¶ Quandoque Vrgere, compellere, vim adhibere. [אנס אנס anás אנס anás אנס anás. ἀναγκάζω, βιάζομαι. Gall. Contraindre. Ital. Spingere, costringere, sforzare. German. Treiben / zwingen / nöthigen. Hisp. Constreñir. Pol. Przymuszam. Vng. Kényszerítem. Ang. To constrayne, to compell.] Idem lib. 3. Offic. Diogenes contrà: Num te emere coēgit? ¶ Quandoque mulgere, ἀποστύω. Sic enim interpretatur Nonius illud Virgil. 3. Aeglog. Cogite oves pueri, si lac perceperit æstus: Et nuper frustra pressabimus ubera palmis. ¶ Quandoque coagulare, congelare, densare, sive durū facere, πήγνυμι. Idem lib. 4. Georg. Nam frigore mella Cogit hyems, eademque calor liquefacta remittit. ¶ Quandoque imprimere, seu interponere: ἐμπήγνυμι. Idem: Quadrifidam quercum cunctis tum fortè coactis Scindebant. ¶ Quandoque in ordinem ponere, διατάττω. ut, Omnes arbores in sulcum cogendæ sunt. ¶ Cogere aliquem in ordinem, est cum cæteris parem facere, neque plus ei deferre quàm cæteris, & quasi coërcere intra ordinem & statum reliquorū. [Gal. Mettre au rang des autres.] Liv. li. 5. bel. Pun. Nunquid videtis, inquit, vos in ordinem coactos esse? Idem Decad. 5. lib. 3: Eo fœdo, evocatam à se concionem questus Tribunus, & in ordinem se coactum, ex Capitolio ubi erat concilium, abiit.

Cōactio, onis, f. c. Congregatio, cōvocatio. [אסף asiphar אסף asiph. συνάγωγή, συνάθροισις. Gall. Amas, assemblée. Ital. Accumulatione. Ger. Versamlung / zusammen treibung / zwang. Hispan. Ayuntamiento. Polon. Zgromadzenie, gromadzenie. Vng. Egybegyűjtés. Ang. Gathering and heaping together.] ut, Coactio argentaria, munus ipsum cogendi pecunias. Suetonius in Vesp. Vbi deinde venia, & missione impetrata, coactiones argentarias factitavit. Cic. de Aruſp. Verumtamen nocturnis vigiliis & coactione hominum institutum illud conceptū & conflatum est.

Cōactōr, oris, m. t. [אסף asiph. συναγωγός, συνάθροιστής. Gall. Amasseur, collecteur. Ital. Che constringe, ò ragona, come dinari. Ger. Einzusammen treiber / ein Versamler. Hisp. Constreñidor, ò cogedor como de pedidos ò moneda. Pol. Zgromadzący, zbierający. Vng. Adó szedő. Ang. A gatherer together of money.] Qui pecuniā cogit: hoc est, colligit: quo nomine dicebantur qui nunc Receptores participabant. Cicer. pro Cluent. Ne multa perquirantur à coactoribus: inveniunt ea servula ad Stratonem pervenisse.

Cōactus, hujus coactus, Impulsus. [אנס ones. Pol. Przymuszenie. Vn. Kényszerítés. Ang. Constraynyng.] Cic. lib. 4. Verr. Eum quoque ostendam, si quando judex sit datus, coactu istius, quod non sententiam judicasse. Idem ad Brutum: Coactu tuo sententiam quod sentio.

Cōhæreo, ret, Adhæreo [דבק dabak. συνέχομαι. Gall. Tenir avec un autre quelque chose, hurter à celle, s'entretenir. Ital. Accostarsi. German. An etwas hangen. Hispan. Allegarse alguna cosa con otra. Polon. Trzymam się, trzymam się drugiego. Vng. Hozzá ragadok. An. To sticke to, or to be fasten together.] Cic. lib. 1. Academ. Neque enim materiam ipsam cohærere potuisset, si nulla vi continerur: neque vim sine aliqua materia. ¶ Cohærere dicitur res aliqua, quando negotio convenit & concordat. Terentius in Andr. Hem, Paululum obsoni, ipsius tristis, de improviso nuptiæ: Non cohærent.

Cōhæresco, scis, idem. [Vn. Hozzá ragadok. An. To sticke or cleave.] Cic. de Nat. deor. Quæ interjecto inani cohærescunt tamen inter se, & aliæ aliis apprehendentes continuantur.

Cōhærentia, tiæ, f. p. Compositio, connexio. [דבק debek מחברת machbéreth. συνάφεια, ἁρμονία. Gal. Union & connection, assemblement. Ital. Vnione, congiungimento. Ger. Verembarung / zusammengung. Hisp. Allegamiento. Pol. Zgodzenie. Vn. Egybe fogladozás. Ang. Sticking or cleaving together.] Cic. de Natur. deor. Iam verò circuitus Solis & Lunæ, reliquorumque sydera quanquam etiam ad mundi cohærentiam pertinent, tamen & spectaculum hominibus præbent.

Cōhærēs, ūtis, Qui cohæret, & alicui ad aliquod munus adjunctus est. Gall dici potest Adjoint. [Pol. Towarzysz, współpólnik. Vn. Társ, részbeli fogyatékos.] Cic. 3. de Legib. At si quid erit quod extra magistratus cohærario usus sit, qui cohæret, populus esto, eique jus cohærendi dato.

Cōhærēs, hujus cohæredis, Qui semel hæres institutus est. [συνκληρονόμος. Gal. Coheritier, heritier en partie. Ital. Herede insieme. Germ. Ein Miterb. Hisp. El que es heredero con otro. Pol. społ-u dziedzic. Vng. Örökös társ. Ang. That is heir of one parte.] Plin. Epist. 116: Libertos ejus, eosdemque cohæredes suos, falsō, ut venefici reos, detulerat ad principē. Idem in Panegyr. Quid si cohæredē nō à filio accipiat? Cic. li. 3. ad Att. Dolabellam video Liviæ testamento cū cohæredibus esse in triente.

Cōhibēo, es, act. t. ex Coh, & Habeo, quasi mecum habeo, Retineo, inhibeo, refræno. [כלא cala חסם chasam מנע manah. κατέχω, κωλύω. Gal. Contenir, arrester, refraindre, reprimer. Ital. Constringere, reprimere, refrenare. Germ. Zusammen halten / verhüten. Belg. Zsamen houwen / bedwingen. Hisp. Refrenar, ò reprimir. Pol. Powstrzymam, bronię. Vn. Meg tartoszkodtam, ellene álltok, meg zabolázom, meg tiltom. Ang. To restreine, to hold in.] Plin. Et impetum furentis blanda oratione cohibuit. Plaut. in Mil. Cohibete intra limen etiam vos parumper: hoc est, continere.

Cōhibitio, f. t. verbale, interdictum. [מעצר maatsar. κώλυσις, ἀναχαίτισις. Gall. Contrainte, prohibition, defense. Ital. Restringimento. Germ. Die zusammenhaltung / oder zwingung. Hisp. Refrenamiento ò represion. Pol. Powstrzymanie. Vng. Meg tartoszkodás, tiltás. An. Forbidding, holding.] Cic. lib. 5. in Verrem: Cohibitio tollendi, nisi pactus esset, vim adhibebat pactioni, non voluntatem.

Cohibitus adjectivum, συνεστηκώς, repressus: [Pol. Powstrzymany. Vng. Meg tartoszkodott, zabolázottatott.] ut apud Gellium lib. 7. cap. 14: Subtile in Menelao dicendi genus & cohibitum.

Cōhōnēsto, stas, stare, Honesto, decoro. [כבד chibbédh. τιμάω, τιμῶμαι. Gal. Faire honneur, honorer, mettre en honneur. Ital. Far honore, honorare. German. Ehren / Ehr bewisen. Hispan. Hazer honra, ò honrar. Pol. Czcię, szanuję. Vng. Tiszteldem, becsülöm. Ang. To make honest or honorable.] Cic. antequam iret in exil. Tantum à vobis illud Equites Romani & peto & rogo, ut quem sæpenumerò vestra laude cohonestastis, eundem in dubiis vitæ periculis vestra virtute conservetis.

Cōhorrēo, es, n. f. vel Cohorresco, scis, t. Magno horrore afficior. [סער saár. φρίττω. Gall. Avoir grand' peur & frayeur, trembler de peur. Ital. Spaventarsi, tremar di paura. Ger. Ein grausen oder etwas vor forcht / rem abscheuhen mit schauderen tragen. Hisp. Espantarse, ò tremblar de miedo. Pol. Lękam się. Vng. Ijemlik, et szomyodam. Ang. To tremble through feare.] Cic. in Somn. Scip. Quem ut agnovi, equidem cohorrui. Idem 3. de Orat. Nanque tum latus ei dicenti condoluisse, sudōremque multum consecutum esse audiebamus: ex quo quum cohorruisset cum febri domum redit, dicque septimo cit lætitia dolore consumptus.

Cōhors, f. t. Militum manus, A' cohortando dicta est, quòd Tribunus eam ut sequatur hortari soleat: seu quòd ipsa se mutuò frequenter ad pugnam hortetur. [דגל dagal. σπεῖρα, τάγμα. Gall. Bande de gens de guerre ou autres gens. Ital. Compagnia di fanti à piedi. Ger. Ein Schar oder Rott / der Fußvolcker besonder. Belg. Een schare. Hisp. La batalla ò esbuadra de hombres de pie. Pol. Rota piesiego ludu. Vng. Seregh. An. A beande of men of warre or other folkes.] Cæsar 3. bell. Gall. Illi eductis quatuor cohortibus, quæ præsidio castris relictæ, integræ ab labore erāt. Est autem propriè Cohors peditum, sicut Turma equitū. Cicero pro Marcel. Huius gloriæ, Cæsar, quā ei paulò antè adeptus, socium habes neminem: nihil ubi cohors, nihil turma decerpit. Hoc est, neque pedites ibi quippiam decerpunt, neque equites. ¶ Cohors etiam pro congregatione quorunque hominum ponitur. Sueton. in Galba: Per hæc gratissimus Claudio, receptusque in cohortem amicorum, magnæ dignationis est habitus. Horat. 1. Epist. Quid studiosa cohors operum struit? ¶ Item pro comitatu & satellitio magistratus, qui ibat in provinciam. ¶ Vnde cohors prætoria, quæ Consuli aut Prætori in Provincia prætò semper erat, quasique latus ejus cingebat. Cic. in Ver. Quæ cohors, & qui comitatus fuerit, meministis. Erant autem duæ Prætoriæ cohortes: una evocatorum, altera voluntariorū, qui Proconsules in expeditionem comitabantur, ut usu rerum peritiores domum reditent. Est & Cohors, locus cinctus pariet ibus, quo gallinas, anates, & id genus reliqua habere in villa solemus. ἐπαυλίς. Ovidius: Abstulerat multas illa cohorti aves. Vnde etiam militares cohortes dictæ videntur. Varro 4. de ling. Lat. Cohors, quòd ut in villa ex pluribus tectis conjungitur, quiddam fit unum, sic ex manipulis pluribus copulatur cohors. In villa verò Cohors dicitur, quòd circa eum locum pecus coërceretur. ¶ Hinc Cohortales gallinæ, ἐπαύλιοι ὄρνιθες vocantur apud rei rusticæ scriptores, quæ in cohorte domi aluntur. Possunt etiam dici Cohortes ab horto: nam quum veteres Hortos, vicos dicerent, quòd qui arma ferre possent, ibi nascerentur, inde cohortem dixerunt, manum hominum ex eodem vico ad pugnam exeuntium: quòd illi essent ex eodem horto: id est, vico geniti. Nam & Galli (ut est apud Cæsarem) hoc modo pugnabant: quisque enim pagus per se pugnam capiebat. Dicitur & Cors pro avium septo. Varro: In urbana

quoque domo, cortem facere poterimus, in qua pascere ciconiias, grues, pavones, gallinas, anseres, & similia dabitur, ad usus quotidianos. Martialis: Raucæ cortis aves. ¶ Cortalis, le, ut, Gallina cortalis, in corte nutrita. Columella in Præfatione totius operis: Ea ut à pecoribus recedam, quorum in parte avium cortalium & apium cura posita est.

Cōhortōr, aris, ari, Hortor, adhortor. [הזהיר hizhir. παρηγορέω, παρακαλῶ. Gal. Exhorter, admonester, remontrer. Ital. Essortare. Germ. Ermahnen / einander zusprechen. His. Induzir ò atrater per razones. Pol. Napominam. Vng. Intbu, intök. An. To exhort, to encourage.] Cic. ad Terent. lib. 14: Eum ut potui, per literas cohortatus sum.

Cōhortātĭo, onis, f. t. verbale, Hortatio. [παραίνεσις, παρακλησις. Gall. Exhortation, exhortement. Ital. Essortatione. Germ. Vermahnung. Hispan. Induzimiento con razones. Pol. Napominanie. Vng. Intés, nogatás. Ang. Exhorting.] Cicero ad Brutum: Erectior Senatus erat, non sententiis solùm nostris, sed etiam cohortationibus excitatus.

Cōhum, Lorum est, quo temo buris cum jugo colligatur: [Pol. Chomato.] à cavo dictum, inquit Varro, sive (ut Festus mavult) à cohibendo. ¶ Cohum etiam poetæ cœlū dixerunt, teste eodem Festo, à chao, ex quo putabant cœlum esse formatum.

Cōĭnquĭno, nas, pen. corr. Inquino. [טמא timeáph. טמא timmé. κοινόω, συμμιγνύω, συμμιαίνω. Gall. Souiller, mescler ensemble, gaster ensemble. Ital. Imbrattare. Germ. Verunsauberen / versudlen / gaster ensemble. Bel. Besmeren. His. Ensuziar. Pol. Plugawie, napluskuie. Vn. Meg fertezxterbu, rutitom. An. To defile, to pollute, to staine.] Columel. lib. 8: Totam progeniem coinquinat: siquidem celeriter tùm alia pecora, tùm præcipuè oves contagione vexantur. Horatius: - merdisque coinquinet albis. Cic. de Nat. deor. Periculum matres coinquinari regias.

Cois, Vide CO A vestis.

Coix, cis, κόιξ, Genus stirpis, cujus folia ad texendum sunt utilia, similia junceis, atque palmeis. [Pol. Wiki. Ang. An osier tree.] Autor Strabo. ¶ Est item Coix, vas farinarium, ex arborum corticibus contextum, quod Dores κοῖν appellant.

Cōlăphŭs, & Colaphum, pen. cor. Alapa. [מכה לחי machchath lechi. κόλαφος. Gall. Vn soufflet ou coup de la main ou du poing sur la joue. Ital. Guantata, mostaccino, pugno. Germ. Ein Backenstreich. Belg. Eenen Kinnebackslach. Hisp. Cofetada. Pol. Pogybek, policzek. Vn. Orczel isapás, ökölés. An. A buffet or blowe.] Terent. in Adciph. Colaphis tuber est totum caput. Sic Colaphos infringere alicui, κολαφίζειν, pro illidere, infligere apud eundem: & Colaphos incutere, apud Iuvenalem, κόψαι τινὰ κόλαφον.

Cōlăphīzo, as, Pugno verbero, colaphum impingo. [הכה בחבלה בל לחי hichchah bal lechi. κολαφίζω. Gall. Soufflet, donner soufflet. Ital. Dar de pugni, dar punzoni. Ger. Backenstreich geben / mit Fausten schlahen. Belg. Mit wuysten slaen. Hisp. Dar bofetadas. Pol. Wgebe bize policzkuie. Vng. Orczöl isapdosom, ökölöl verdm. An. To box or buffet.] Græcum verbum est, quod apud Latinos extra Sacras literas haud temerè reperias.

Cōlăris, ris, κόλαρις. Aristoteli Hist. lib. 1. cap. 9: Avis est quam ulula cæteræque aduncis unguibus rapiunt: unde his bellum oritur.

Cōlăsis, κόλασις. Genus pœnæ est, quod adhibetur castigandi vel emendandi gratia. Eustath. in 5. Ethicorum interpretatur refrænationem affectuum.

Cōlăx, κόλαξ. [Pol. Passeryt. An. A flatterer.] Latinè assentator dicitur, à κόλαξ, id est, adulor.

Colchicum, [Pol. Paluchi.] Bulbus est agrestis, exitu autumni croceum edens florem, & posterius folia pinguiora quàm bulbi, caule, semipedē alto, semine rufo. Quidam ephemeron lethale appellant. Gustatum enim fungorum more jugulat. Maxima ejus copia in Colchide nascitur: unde & nomen accepit: Officinæ Hermodactylon appellant. Vide Dioscor. lib. 4. cap. 72.

Coles, is, m. t. Dicitur hasta, sive virga membri virilis, unde dependent coles: κόλος, νός. Ejus suprema pars Glans dicitur, Græcè βάλανος: pellicula verò quæ glandem tegit, Præputiū vocatur. Celsus lib. 6. cap. 18, De colis morbi curationibus: Igitur si ex inflāmatione coles intumuit, reducitq; summa cutis, aut rursus induci non potest, multa calida aqua fovendus locus est. Vbi verò glans contecta est, &c. Paulò post: Sursumque coles ad ventrem deligandus est. Ibidem: Interdum autem per ipsa ulcera, coles sub cute exesus sicut glans excidat.

Coleata cuspis, Apud Nonium à Pompejo dici videtur pars illa, qua viri sunt, nec honestè potest nominari: Conspicio (inquit) coleatam cuspidem.

Cōlis, hujus colis, unico l, Est tener in vite vel in herba ramusculus, quem in vite etiam Pampinum vocant. [זמורה zemorah. κλάδος, ἀλόγος. Gall. Vn reiecton de sarment de vigne, vne tige. Ital. Germoglio di vite, ò altra herba. Germ. Ein zart jung Reb schoss / oder ein kleines Kängelin an einem Kraut. Hispan. La cola verca. Polon. Latorosl, gl abek. Vng. Szöllö ei egyeb fö nek levele, fattyu vessö. Ang. A little tender bough or branche in vine or herbe.] Varro de Re rust. libro 1. cap. 31: Pampinare, est ex sarmento coles, qui nati de iis, qui plurimum valent, primum ac secundum, nonnunquam etiam tertium relinquere, reliquos decerpere, ne relictis colibus sarmentum nequeat ministrare succum.

Cōlĭcĕllŭs, diminutivum. [κωλάριον. Pol. Wirostinka. Vn. Szöllö ei fö gyenge ágatik, aia fattyu vessöcskike.] Colum. lib. 11. cap. 2: Sed & faba eandem culturā exigit, si jam colicus ejus in quatuor digitos altitudinis excreverit. Varro lib. 1. cap. 31: Ex altera parte capra, quòd parit capreolum, is est colicus vitis intortus, ut cincinnus.

Cōlĕus, m. f. Testis, sive testiculus per diminutivum. [אשך eschech. κόλεος. Gall. Couillon. Ital. Testimonio, cioè testicole. Ger. Hoden. Hispan. La turma ò cojon del animal. Pol. Iaika. Vng. Mony tökö, kes monya gulyabiissa. Ang. The stones of man or beast.] Cicer. Pæto libro 9: Testes, verbum honestissimum in judicio, alio loco non nimis, at honesti coles Lanuvini, Clitumnini non honesti. Dicitur etiam Culeus apud Poetas quinta vocali pro quarta supposita, ratione carminis. Martial. Quum depilatos Creste culeos portas.

Cōlĭnă, per simplex l, [μάγειρος. Gal. Cuisine. Ital. Cucina. Germ. Ein Küche. Bel. Een tueken. Hisp. Cozina. Pol. Kuchnie. Vn. Konyha, kohnya. An. A kitching.] à Calo, is, quam postea Culinam, deinde à coquendo Coquinam vocavere: quòd ità colebant ignem locupletiorem.

Cōlĭphĭum, n. f. κολύφιον. Panis genus, quo athletæ utebantur: dictum ἀπὸ τῆς κόλου, ὃ ἐστι: hoc est, à robore membrorum, vel ἀπὸ τῆς κόλλης. [Pol. Brychowec.] Est enim Colix subcinericius panis. Plaut. Colyphia mihi ne incocta detis. Iuvenal. Satyr. 2: Luctantur paucæ, comedunt coliphia paucæ. Martial. lib. 2: Quum coliphia sexdecim comedit.

Collă, f. p. κόλλα. [Gall. Colle. Ital. Colla. Germ. Leim. Hisp. La colla ò engrudo. Pol. Kley. Vng. Enyw (anagy) nyö, nagy nyö. An. Glue or soulder.] à Græcis dicitur quod nos glutinum dicimus, quo lingua ferruminantur. Vtimur autem tantùm ejus compositis: ut Sarcocolla, Ichthyocolla, Chrysocolla.

Collabi, [κόλαβος. Ger. Die Nägel auff der Harpffen oder laute. Ital. Chiavi della cetera, ò d'altri instrumenti. Pol. Gwoździe vlutni, albo instrego instrumentu. Vn. Hegedüw (nagy) egyéb musica szerszámok az pecskje, es szegel.] Græco vocabulo appellantur fidium epitomia: hoc est, claviculi in cithara aut testudine, quibus intenduntur & remittuntur fides. Cælius lib. 9. cap. 16.

Cōllăbŏr, beris, d. p. Labor, concido. [מוטה מוטה מבל מבל mabdil mabdil. σφάλλω, συμπίπτω, συμπεσεῖν. Gall. Estre en danger de choir, tomber ensemble. Ital. Cadere. Ger. Mit einem anderen ding zusammen hauffen fallen. Hisp. Caer con otro. Pol. Vpadam malesjie. Vn. El esöm el isszamodom (nagy) sikamodom. An. To stipe, to slide together.] Plaut. Truc. Clanculum collapsus est hic in corruptela suum. Ovid. 6. Met. Hæc frustra fugiens collabitur.

Cōllăpsŭs, dicitur is, cui præ dolore concidit animus. [מסמן hatsúph. συμπεσών, συμπεσεῖν, συμπεσόντος. Gall. Cheut avec vn autre ou de tous costez, abatu & ruiné. Ital. Cadere, guasto, rotto. Germ. Der zu fallen ist / den geschwunden oder ohnmechtig worden ist. Hispan. Caido juntamente con otro. Polon. Vpadly, ed mallesjy pamalesy. Vngar. El dolt, ima szakas, megessö. Ang. That hath slipped or fallen.] Virg. 8. Aen.: hæc genitor digressu dicta suprema ferebat: famuli collapsum in tecta ferebant.

Cōllăbăsco, scis, scere, Ruinā minitor. [συμπίπτειν, συμπεσεῖν. Gal. Estre prest ou commencer de choir avec vn autre. Ital. Crollarsi, essere disposto à cadere. Germ. Wöllen fallen / anfahen fallen. Hisp. Caer juntamente à caer con otro. Pol. Vpadam malesjie. Vng. Eszö esik el iszamodom. Ang. To stipe or to beginnete fall.] Plaut. Stichor: Si labant Res Iassæ, itidem amici collabascunt.

Cōllabĕfĭo, fis, collabefieri. [נתץ nathátz. κατακόπτω, ἀναιρέω, ἀναιρεῖν, ἀνῶ. Gallic. Estre gasté, rompu & destruit. Ital. Esser rotto, guasto, & corrotto. Germ. Zerbrochen oder zerstört werden. His. Ser gastado y perdido. Pol. Lamie sjie padam sjie. Vng. El romlok, el vesztek, el esö szöne rom. Ang. To be ruinum or broken.] Cæsar 2. bel. Civil. Ille adeò graviter incitatæ confixerunt, ut vehementissimè utræque ex concursu laborarent: altera verò perfracto tollena tota collabefieret.

Cōllăbĕfăcio, as, are, Labefacio. [נתץ nathátz. καταστρέφω. Gall. Faire cheoir ou ebranler, rompre & gaster. Ital. Guastare, indebolire, corrompere. German. Zerschütten / verderben / zubrechen. Hispan. Gastar, corromper. Pol. Wywracam, psuie. Vng. Megrombolom. An. To cause, to fall, to destroye.] Ovid. 1. Fastor. Et factum motu collabefactat opus. Vnde, Collabefactari tesula, ἐξωστρακίζεσθαι, significat ejici ex urbe per signa testarum, quod exilii genus Ostracismum vocabant.

Cōllăbĕllo, Labra adjungo. Laberius apud Nonium: Perge jam, collabella osculum: hoc est, junctis labris osculare.

Cōllachrȳmo, & Collachrymor, dicitur. [בכה bachah. συμπαθαίνω, συμδακρύω. Gall. Pleurer ensemble. Ital. Lagrimare,

mare, plangere. Germ. Beweinen/mitweinen. Hisp. *Llorar.* Pol. *Popłakować społu płacze.* Vn. *Együt sírok.* An. *To weepe together with other.*] Cic. in Som. Scip. Ad quem ut veni, complexus me senex collachrymavit. Idem pro Sestio: Et quoniam me huc provexit oratio, histrio casum meum toties collachrymavit. Terent. in Andr. Tristis interim nonnunquam collachrymabat. Plerisque videtur scribi sine aspiratione.

Cōllachrymātio, f. t. [בכי *bechi, συνδακρυσμος.* Gallic. *Pleur, Plourement.* Ital. *Pianto insieme.* Germ. Beweinung/ mit weinung. Hisp. *Llorar.* Pol. *Społu płacz.* Vng. *Együt valo sirás.* An. *Weeping together.*] Cic. 2. de Orat. Signa doloris tui verbis, sententiis, voce, vultu, collacrymatione denique ostendens.

Cōllactāneus, m. f. Qui ejusdem mammis est nutritus: Collacteus qui eodē lacte. [συγγάλακτος, ὁμογάλακτος. Gall. *Nourri d'un mesme lait, frere de lait.* Ital. *Fratello di latte.* Ger. Mitsengung/ter von einer Mutter ist erzogen worden. Hisp. *Collaco, hermano de leche.* Pol. *Społu siaw.* Vng. *Egy tetes szopok, egy testel tartottak.* An. *Noursed with the same milke, a foster brother.*] Iuven. Satyr. 6: -quid dicat notæ collactea Mauræ. Martial. Sed quòd sororis ejus amica & indiscreto fœdere collactea videretur.

Collarē, hujus collaris, Vinculi genus, quo canū colla astringuntur, quod Mellum vocavit antiquitas. [αὐχενοφίμιον, αὐχενόδεσμος. Gall. *Collier.* Ital. *Collare.* Ger. Ein Halßband. Hisp. *Collar.* Pol. *Kaganiec, obroż.* Vn. *ero.* An. *A collar for hounds and other beasts.*] Fit ex corio firmo cum Clavis capitatis. Varr. 2. de Re rust. Ne vulnerentur à bestiis, imponuntur his collaria.

Collāria, [κύφων. Pol. *Kuna.* Vn. *Nyak szorito vonto vas.* An. *Irons wherewith malefactors are bounde.*] fœminini generis, pro ferro rotundo, quo cōstringuntur colla malefactorum. Plaut. in Cap. Hoc quidem haud molestu'st jam, quod collus collaria caret.

Collatio. Collatus. Vide CONFERO.

Collaudo, das, act. p. Laudo, approbo. [ברך הודה *berech hodiah* הלל *hillel.* ἐπαινῶ. Gall. *Louer encompagnee, louer ensemble.* Ital. *Ladare.* Ger. *loben/ mittloben.* Hisp. *Juntamente alabar.* Pol. *Pochwalam.* Vng. *Dicsérem, magasztalom.* Ang. *To praise and commend together.*] Cic. Lentulo: Illud tibi affirmo, ut quum redieris, ab omnibus collaudēre.

Cōllaudātio, onis, verbale, Approbatio. [תהלה *tehillah.* ἐγκώμιον. Gall. *Louange, collaudation.* Ital. *Laude, commendatione.* Ger. Das loben. Hisp. *Alabanca.* Pol. *Pochwała, pochwał.* Vng. *Dicsöret, dicsöreö.*] Cic. 2. de Invention. Primum scriptoris collaudatione, & loco communi, &c. Liv. 2. bel. Punic. Cujus collaudationem quum Tribuni plebis impedire conarentur.

Cōllēgæ, arum, pen. prod. dicuntur duo vel plures in dignitate & honore socii: [אסיפים *asuphim, συνόδευοι.* Gal. *Compagnons en magistrat ou office.* Ital. *Compagni in officio.* Ger. Mitgesellen in einem Ampt/ Ampts genossen. Belg. Een Medegesell in een office. Hisp. *Companneros en officio ò en collegio.* Pol. *Towarzysz wiedzmu urzędu.* Vn. *Tisztbeli társok.* An. *Companions in office, colleges.*] ita dicti, teste Varrone, quòd simul lecti sint. Unde Consules & Prætores Collegæ erāt, teste Gellio li. 13. cap. 14. quòd scilicet iisdem comitiis creabantur. Plaut. Asin. Id virtute hujus collegæ, meaq; comitate factum est. Cicero 4. Verr. Qui se non Timarchidis, sed ipsius Verris collegam & socium esse dicebat.

Collēgātī artifices, ut Alciatus cap. fin. lib. 1. Pareerg. scribit, dicuntur, quòd in Collegia, seu Decanias distincti essent. Hi ut alicui muneri diligentiùs deservirent, varia privilegia consequebantur: erantque ex ipsius urbis fæce, ut idem testatur, intrique eos maximè illi numeros, quos in Novellis Justin. Lesticarios, seu Decanos appellat: ad hos cura Libitinæ pertinebat: id est, sepulturamque defunctorum procurandi, phetra lectucasque ferendi. Varius autem eorum fuit numerus, donec Justin. mille centum ergasteria solùm illis attribuit, quæ ad majorem ecclesiam pertinerent, immunitateque fruerentur. l. 4. ff. qui sub prætextu C. de sacrosanct. eccles. Cæterosverò Munifices esse jussit, neque hoc nomine excusari. Vide quæ idem annotavit cap. 13. lib. 2. Pareerg. ejusdem operis. Erant opificum collegia ex quatuor hominum generibus, è servis, ex inopi veterum civium Romanorum plebe, ex novis civibus, ex iis, qui quum proximè in urbem venissent, censi nondum erant.

Collēgium, n. f. propriè Collegarū societas, concilium. [כמה קהל *kahal* בית אסיפים *beth asuphim, συνόδευοι, σύνοδος.* Gall. *College, compagnee, assemblee, congregation.* Ital. & Hisp. *Collegio.* Germ. Versamlung. Pol. *Zgromadzenie, zebranie.* Vn. *Gyülekezet.* Ang. *The assemble of the colleges, an assemble.*] Tres numero collegium facere existimavit Horatius Priscus, quod magis sequendum affirmat Marcellus, quàm quod plerique scripserunt, majorem ad id numerum necessarium esse. Plaut. in Menæch. Captum sit collegium augurum. Cic. 6. Verr. Tum ex amplissimo collegio decemvirali, &c. ¶ Collegium item congregationem, & societatem quorumcunque hominum significat. Plin. in Epist. Tu domine dispice, an instituendum putes collegium fabrorum, duntaxat hominum CL. ego attendam, nequis nisi faber recipiatur.

Collēgiā: hoc est, infirmorum hominum, certas artes pariter exercentium, conventus, jam inde à Numa rege esse instituta, in Plinii naturali historia, & in Plutarcho scriptum est: postea, quum horum collegiorum numerus esset auctus, omnia, præter pauca atque certa, ut fabrorum, fictorumque, quæ civitatis utilitas desiderabat, pluribus legibus sublata sunt, neque solum legibus, sed etiam senatusconsultis, ut L. Cælio, Qu. Martio coss. nec enim hominū humilium coitiones in civitate satis tutæ videbantur. Clodius autē, ut inopem plebem, quæ parvo negotio ad facinus impellitur, sibi conciliaret, utpote qui novitatem & vim meditaretur, collegia non solùm vetera restituit, sed etiam nova innumerabilia constituit: de quo & in oratione pro Sextio, & in Pisonem Cicero meminit: præterea Dion libro XXXVIII. Pædianus in commentario Cornelianæ. Hæc autem collegia non è solis peregrinis, aut è servis, sed è peregrinis, qui postea cives fiebant, e novis civibus, ex veteribus Romanis inopia laborantibus, è servis constabant: est enim ridiculum, eos patare fuisse peregrinos, quorum patres & majores multis antè annis artem aliquam sedentariā administrassent: peregrini quidē & erant, & dicebantur, ante quàm essent censi: sed quum Romę domicilium jam per aliquot annos habuissent, professi apud prædem quas antea, artes administrabant, vel in militiam proficiscebantur: in qua quum nonnulli fortem fidelemque operam reip. navassent, equestris loci dignitatem, si modo H-S quadraginta millia possiderent, consequebantur, vel tribuni militum fiebant, ex quo postea tribuni pl. facilè creabantur: unde ad alios magistratus erat ascensus. Romanos autem cives, alios magistratus alios militiæ, alios mechanicis artibus operam dedisse, facilè mihi & Plinius persuadet, qui de collegiis æratiorum, fabrūm, & singulorum à Numa rege institutis mentionem facit: & L. Florus idem apertè demonstrat: cujus hæc sunt verba: A' Ser. Tullio rege populus Romanus relatus in censum, digestus in classes, decuriis atq; collegiis distributus, summaque regis solertia ita est ordinata respub. ut omnia patrimonii, dignitatis, ætatis, artiū, officiorumque discrimina in tabulas referrentur, acsi maxima civitas minimæ, domus diligentia cōtineretur, collegia nominat, & artes, quæ duæ dictiones manifestò declarant, contra quam Dionysius Halicarnasseus quodā in loco affirmat, artes illas, quæ in officinis tractantur, etiam ab iis, qui multis antè annis jure civium Romanorum uterentur, esse cultas: hoc & Cicero demonstrat in oratione pro domo sua: ait enim sic: Nullum est in hac urbe collegium, nulli pagani, aut montani (quoniam plebi quoque urbanæ majores conventicula, & quasi consilia quædam esse voluerunt) qui non amplissimè non modò de salute mea, sed etiam de dignitate decreverint. Præterea lib. VI. Epist. ad Att. Iudicem esse Romæ significat Turpionem futorium: quid autem? Pædianus qui fuit antiquitatum Romanarum bene peritus, nónne in orationis pro Milone commentario, & concionem, & populum nominat, quum de iis, qui mechanicas artes tractarent, manifestè loquatur? nam quum exponit illud, contra hesternam concionem illam, subjungit hæc: Idem T. Munatius Plancus, ut sæpè diximus, post audita, & obsignata testium verba, dimissoque interim judices, vocata concione cohortatus erat populum, ut clausis tabernis, postero die ad judicium adesset, nec pateretur elabi Milonem. Erant igitur opificum collegia ex quatuor hominum generibus, è servis, ex inopi veterum civium Romanorum plebe, ex novis civibus ex iis, qui quum proximè in urbem venissent, censi nondum erant: sed illa, quæ P. Clodius restituit, qui etiam, ut ait Cicero in Pisonem, nova quædam è servitiorum fæce constituit. Dion historiæ suæ libro XXXVIII. τὰ ἐπιφανεστάτα κολλέγια nominat: quòd nihil aliud essent, quàm opificum sodalitates: quales Venetis videmus esse quamplurimas: quod etsi ita sit: ad aliam tamen sententiam convertendum est illud, quod in libro de Senectute ex persona Catonis Cic. pronuntiat: sodalitates paulò ante me quæstorem constitutæ sunt: non enim de collegiis opificum est intelligendum, sed de sodalitibus honestorum civium, animi causa constitutis: & quemadmodū sodalitates, item collegia non semper de artificum cœtibus dicuntur: non enim, quod libro II. ad Qu. Fratrem scriptum est, M. Furium Flaccum, equitem Romanū Capitolini & Mercuriales de collegio ejecerunt, sic exponendum est, ut non de collegio eorum qui mechanicas artes exercerent, sed de collegio aliquo sacerdotum ejectum esse Flaccum intelligamus: non enim suspicari aliter possumus, quum eques Romanus esset, artes autem quæstuariæ ab infima plebe tractarentur, argentaria tamen excepta: quam à Qu. Cælio, equite Romano, Pomponii Attici avunculo, esse administratam, libro I. ad Atticum Cicero significat: si modò fœnerator, & argentarius idem

idem fuit: erat igitur inter quæstuarias artes paulò honestior, vel ut dicam veniùs, paulò minus turpis argentaria: cui tamen operam dare, probro ducebatur: itaque Octavio, qui postea est Augustus appellatus, avum argentarium M. Antonius & Cassius Parmensis exprobrare soliti sunt. Ex nostris commentariis in orationem pro Sextio.

Collēvo, as, act. p. Levius reddo, mitigo. [הקל *hekil.* κουφίζω. Gall. *Soulager, alleger.* Ital. *Mitigare, far lieve.* Ger. Erleichtern. Hisp. *Amansar, ò ablandar.* Pol. *Vlagodzam.* Vng. *Meg könnyebbitem.* An. *To mitigate and make lighter.*] Plin. lib. 23. cap. 11: Prodest renibus, jecinori, & interaneis vesicæ: collevat enim ea. De musto loquitur.

Collibērti. m. f. dicuntur, qui ab eodem domino, cujus servi fuerunt, libertate donati sunt. [συνωμόσιοι. Gall. *Compagnons en servitude & liberté.* Ital. *Servi di uno istesso patrone, & poi francati.* German. Die mit einander von einen Herren Dienstbarkeit ledig worden sind. Hispan. *Los que de siervos fueron juntamente libres.* Pol. *Spolnewolnyniczny odnie wolny.* Vng. *Azon egy úrtól el bocsátott két szabadu szolga.* Ang. *Companions in servitude made free.*] Plaut. in Pœn. Quin hercle collibertus meus saxo eris. Paul. in l. duo. §. duo ff. pro socio. Duo collibertí societatem coierunt, &c.

Cōllibēt, vel Collubet, In tertiis tantùm personis, Libet, placet. [יטב *jatib.* εὐοδοῦν. Gall. *Il plaist, il vient à gré.* Ital. *Piacere, è grato.* German. Gefallen, gelieben. Hisp. *Autorizar, ò plazer algo.* Pol. *Podoba się.* Vng. *Tetszik.* Ang. *It pleaseth, it liketh.*] Sallustius in Ciceronem: An non ita à puertitia vixisti, ut nihil flagitiosum corpori tuo putares, quod alteri collibuisset? Horat. 1. Serm. si collibuisset, ab ovo Usque ad mala citaret, Io Bacche. Plaut. Amphit. Utcunque animo collubitum est meo. Cic. ad Crassum lib. 15: Ut simulac mihi collibitum sit de te cogitare, illud occurrat.

Cōlliciæ, f. p. interpretè Festo, tegulæ sunt, per quas aqua in vas defluere potest. Solent & in agris humidioribus colliciæ constitui, per quas aqua in fossas elicerentur. [αἱ ἐχέται, αἱ ὑδροφόροι. Gall. *Fosses, & grans rayons où l'eau coulent les eaux, rayes.* Ita. *Solchi per i quali l'acqua si scola da i campi.* Germ. Runde hole Ziegel, oder Wassertunnen auff den Acketen. Belg. Waterforen. Hisp. *Las sulcos ò zeteres en que acenden las menores.* Pol. *Brozda, rinna, rów do spuszczania wody.* Vn. *Tsorop vsa torna, vic talyó barazda.* Ang. *Gutters to conveigh water.*] Plin. lib. 18. cap. 19: In usu est & collicias interponere, si ita locus postulat, ampliore sulco, quæ in fossas aquam deducant. Columella Colliquias vocat lib. 2. cap. 8: Sed quamvis, inquit, tempestivè messis confecta erit, cavebitur tamè, ut patentes liras, crebrosq; sulcos aquarios, quos nonnulli elices vocant, faciamus, & omnè humorem in colliquias, atque inde extra segetes derivemus.

Cōllīdo, is, pen. prod. act. 1. Simul percutio, frango, contero. [רסש *rissásch* רץ *rátz.* συμπάσσειν, συντριβειν, συγκρούειν. Gall. *Frapper l'vn contre l'autre, choquer, heurter contre.* Ital. *Percuotere insieme.* Germ. Zusammen schlahen, oder einander knitschen, oder stossen. Belg. Zesamen stuen. Hisp. *Herir vna cosa con otra.* Po. *Ostracam, bije grugiemu.* Vng. *Egyben rontom, ütöm verdöm.* An. *To hit, bruise or knock together.*] Cic. 3. de Nat. Deor. Humor ita mollis, ut facilè premi collidique possit. Quintil. lib. 2. cap. 13: Iam collidere manus, terræ pedem incutere, pectus, femur, frontem cædere, multùm ad pulsatum circulum facit. Colum. lib. 12. cap. 16: Ne inter se pondere suo pressæ collidantur. Lactant. de Ira: Durissimi rigoris materiæ si ictu vehementiore collidantur, ignis excutitur.

Cōllisio, f. t. Quæ est duorum aut plurium corporum mutua confricatio. [מרוטה *merutsáh.* σύγκρουσις, συγκρουσμός, συγκρασις. Gal. *Froissure de deux choses l'vne contre l'autre, choc l'vn à l'autre.* Ital. *Il battere insieme più cose.* Germ. Das an einander stossen zweyer dinge, anputschung. Hisp. *Herida de vna cosa con otra.* Pol. *Ostracanie.* Vng. *Egybe verés, egybe rontás.* Ang. *The hitting or denting of hard things together.*]

Cōllīsus, hujus collisus. [Pol. *Ostracanie.* Vng. *Egyben verés, egybe rontás.*] idem Plin. lib. 9. cap. 35: Ceu sono quoque & collisu ipso margaritarum.

Cōlligo, penul. cor. Cogo, constringo, quæ dispersa sunt conjungo. [אסף *asáph* חבר *chabbár* קם *likkét* קבץ *kabáts.* συναγειν, συνεγείρειν, συνάγειν. Gall. *Cueillir & mettre ensemble, amasser.* Ital. *Cogliere, ridurre ad vno.* Germ. Zusammen lesen. Belg. Vergaderen. Hispan. *Cogerò conclair.* Pol. *Zbieram, zgromadzam.* Vng. *Egybe szedöm, fel szedöm.* An. *To gather together.*] Virg. lib. 5. Aeneid. Colligere arma jubet, validisque incumbere remis. Lucilius: Ruis huc, & colligis omnia furtim. Virg. in Rosis: Collige virgo rosas. ¶ Aliquando ponitur pro reficio, recreo. [חיה *chijá.* ἀναλαμβάνειν, ἀναζωογονεῖν.] Cic. li. 2. de Orat. Crassus colligendi sui causa se in Tusculanum contulit. Idem lib. 4. Tuscul. Quid est autè seipsum colligere, nisi dissipatas animi partes rursum in suum locum congerere? Quòd si alium casum addamus, ut Colligit se in arma, idè est quod paravit, munivitque, πάλιν. Colligit se in iram: id est, excitat. Virg. lib. 12. Aeneid. Substitit Aeneas, & se collegit in arma. ¶ Aliquando ponitur pro percipio, intelligo. Cic. ad Attic. Ex eo colligere potes quanta occupatione destinear. ¶ Aliquando pro parare, ut Colligere benevolentiā, existimationem, apud Ciceronem.

Cōllīgĕrē rationem. [חשב *chischsch́bib.* λογίζεσθαι. Ger. Eine Rechnung halten. Pol. *Liczyć rzecz.* Vn. *Számat vetni.*] Dicitur rectè computare, ita ut quæ colligenda sunt, colligantur: & quæ deducenda: hoc est, detrahenda, detrahantur.

Cōllēctio, onis, f. t. verbale. [אסף *asáph* לקט *lécet.* συλλογή, συναγωγή. Gal. *Collection, amas.* Ital. *Raccolta, amassamento.* Germ. Das zusammen lesen / sammlung zu einander. Hisp. *Ayuntamiento, cosecha.* Pol. *Zebranie.* Vn. *Egyvtszedés.* Ang. *A gathering together.*] Cic. pro L. Manil. Vt eorum collectio dispersa celeritatem prosequendi retardaret. ¶ Collectiones etiam dicuntur tumores præter naturam, ex humoribus in partem aliquam corporis defluentibus collecti. Plin. lib. 20. cap. 1: In oba sumptum & illitum, collectiones succusque decocti ventrem solvit. Idem libro 27. cap. 8: Præcipua siccandi ci spissandique vis, & collectiones omnes; inflammationesque cohibendi. De bryo herba.

Cōllēctă, æ. Pecunia quæ à pluribus colligitur: symbolā alia dicitur. [מנה *asaphnáh* σύμβολον, ἔρανος. Gall. *Cotisse, aux, quand chacun contribue & baille sa part.* Ital. *Ragunanza, tassa.* Ger. Ein sammlung, ein orten. Hisp. *La cosecha.* Pol. *Zebranie, ombakacich spolna zapi ara.* Vng. *Szer vetésbül gyűlt tőr pénz.* Ang. *A slutte or reckening, a gathering.*] & vulgò Scotum, Gallicè Scum. Cic. 3. de Orat. Quoniam collectam à conviva Crasse engis.

Cōllectănĕus, nea, neum, Quod mixtum est & ex diverso ufa conflatum: ut Aes collectaneum. [συμμιγερασμός. Gall. *Remassé & recueilli.* Ital. *Cosa adunata.* Ger. Das hin vnd her zusammen gelesen ist. Hisp. *Cosa cogedizo.* Pol. *Zebrany i dobity.* Vng. *Szer vetésbül gyűlt tőr.* An. *That is gathered and mingled of many.*] Plin. lib. 34. cap. 9: Massa prostatur in primis, mox in prostatum additur tertia pars æris collectanei. ¶ Vnde collectanea, orum, dicuntur scripta quę ex pluribus excepta locis, in unū lecta sunt.

Cōllectāriūs, ἀργυραμοιβός, ἤτοι ἀργυρο, νόμισμα ἀντιδιδούς, inquit Suidas: id est, argentarius, campsor, & pro argento monetam vicissim tribuens. [Pol. *Zamieniacz.*] ¶ Acron quoque collectarios pro coactoribus accipit argentariorum. Vide de Hotomani Lexicon.

Collectarii, in jure coactores dicuntur, qui in auctionibus reliqua publicanorum solent emere, qui illi vel ob gravioreis curas, vel ob debitorum procrastinationem nequiverunt exigere. l. quisquis. C. si certum petatur. Vide ARGENTARII.

Cōllectīvŭs, a, um. [συλλογικός. Pol. *Zbiorowy.* Vng. *Szerszedö.*] Quod colligit. Quint. lib. 7. cap. 2: Ratiocinativa atq; collectiva quæstio oritur.

Cōlligo, as, pen. cor. simul ligo. [קשר *kasáhár* אסר *asár* לרך *tsarár.* συνδεῖν. Gall. *Lier ensemble.* Ital. *Ligare ad vno.* German. Zusammen binden. Hisp. *Atar en vno.* Pol. *Związuie, krępuie.* Vng. *Egyben kötöm.* Ang. *To binde or knit together.*] Plaut. in Amph. Neque eum colligare quivit quisquam in cunabulis. Terent. Eunuch. Colligavit eum primùm miseris modis. Cic. pro Rabir. Perduel. Lictor colliga manus. ¶ Colligare se cum aliis, per translationem. Cic. ad Pæt. lib. 9: Quid faciat tamen non habet, ita se cum multis colligavit: id est, impedivit & irretivit. Cic. in Orat. Annorum septingentorum memoriam uno libro colligavit: id est, complexus est.

Cōlligātio, verbale, Connexio, vinculum. [קשר *kasár* אסרה *masereth* מחברת *machbéreth.* συνδεσμός. Gall. *Liaison ensemble.* Ital. *Ligamento di più cose insieme.* Ger. Zusammen bindung. Hisp. *Atadura en vno.* Pol. *Związek.* Vng. *Egybeö kötés.* Ang. *Binding or fastening together.*] Cic. 1. de Orat. Quin colligationem clausarum omnium perspiciat animo. Idem 1. Offic. Arctior verò colligatio est societatis propinquorum.

Cōlligātum, substantivum. [Pol. *Związanina.* Vng. *Egybe kötöttö.*] ut, Omne colligatum solvi potest. [τὸ δεδεμένον πᾶν λυτόν.] Cic. de Vniversi.

Cōllimārē, Oculorum proprium est, quum eos in angulum retorquentes, obliquè aliquid aspicimus, penitusque in rem aliquam defigimus: quemadmodum sagittari solent, quum aliquid sibi ad ictum designant. [ἐπιβλέπειν, ἐπιβάλλειν. Gall. *Viser à quelque chose, tirer au blanc, toucher au blanc.* Ital. *Trare à mira.* German. Auff ein ding vberzwerch die Augen setzen, oder ein Schieß zu seinem Zweck. Hispan. *Tirar à mirada.* Polon. *Mierzyć jedno tak iako strzelcy, godzieda celów.* Vng. *Arannzani.* Ang. *To make with one eye and locke streict on a thing with the other, to lurr the make, to leuell.*] Plautus: Collimatis oculis ad umbram meam. Cicero libro 2. de Divinatione videtur posuisse pro eo quod est, signum oculis destinatum ferire. Quis est, inquit, qui totum diem jaculans, non aliquando collimet? Quanquam non desunt

non desunt qui Collineet ibi malint legere, collimet. Gellius libro 9. capite primo: At si in æditiora mittas, & ad percutiendum superinè aliquid, manum & oculos collimes: quò modus à te datus fuerit, eò telum ibit, quod jeceris.

Collimitōr, aris, ari: [ἐυαρίω. Pol. Spol'u granicząci. Vng. Meg határoszatom. An. To bound or borderne upon.] ex cum & limitor. Solinus cap. 25: Gelonis Agathyrsi collimitantur.

Collimitātus, pen. prod. adjectivum. [Pol. Spol'u granicząnie. Vngar. Meg határoztatot. Ang. Bounded, bordered together.] Solin. cap. 25: Ipsa Phrygia Troadi superjecta est, Aquilonia parte Galatiæ collimitata.

Collimīnium, ii, [ἀδιοριστία. Pol. Zeiście granic. Vng. Ket fel határ. Ang. The meeting of boundes.] Coitio limitū. Solin. cap. 61: Hoc est collimīnium in quod limes Persicus Scythis jungitur.

Collinĕo, as, act. p. Ad rectam lineā dirigo, oculos in scopum intendo, & nonnunquam rem designatam jaculo contingo. [מכון makkōn הכין hechin. ἐυθύνω, ἐυστοχῶ. Gall. Tirer droit au blanc, frapper ... dans le blanc. Ital. Vedere dritto, dare in brocca. Ger. Gerack / oder stracks auff ein ding sehen / oder die Augen wenden. Hispan. Tirar à mirada. Pol. Primo na taka rzec ypatrzę pmierzam. Vng. Animok. Ang. To level or set right against the marke.] Cic. lib. 3. de Finib. Vt enim si cui sit propositum collineare hastam aliquò, aut sagittam. Idem 2. de Divin. Quis est enim qui totum diem jaculans, non aliquando collineet? Quam lectionem eruditis magis video probari, quàm quæ vulgatis editionibus occurrit, Collimet.

Collĭno, collinis, pen. cor. collini, collivi, collevi, collitum. Lino, unà lino. [טח tach. κατατρίβω, ἐπιπλάττω. Gall. Oindre & frotter de quelque chose. Ita. Strepicciare dolcemente di più cose insieme, come fa chi unge qualche cosa. German. Bestreichen / anfalben. Hispan. Untar juntamente. Polon. Namazuie, nacyieram. Vng. Meg kenem. Ang. To rubbe and anointe with any thing.] Colum. lib. 6. cap. 17: Pallinacæque agrestis semina & succus armoracex cum melle collinita oculorum sedant dolorem. Quo in loco legitur collimita: quæ vox est à Collino, is, pen. cor. collini, collitum, collinire. siquidem à Collino, collitum esset. Collinere item Coinquinare. Plaut. Mostel. Pulchrum ornatum turpes mores cœno collinunt. ¶ Crines pulvere collinere, Horat. 1. Carm. Ode 15:

Collinis, Vide COLLIS.

Collino, τὸ πρὸς ἰσθεζαμμῶ, dirigo, propositum assequor, ad lineam directā facio. August. Cor tuum quandiu pravum & distortum, non potest collinari rectitudine Dei.

Colliquatio, vocatur, cùm per ventrem quiddam excernitur, quod non ab accepto cibo, aut potu prodit, sed ab humoribus ex corpore in ventrem defluentibus, simulatque ei quę tam per vomitum rejicitur, tum infernè procedit, flavæ bili. Differt autem ab eo tum graveolentia, tùm quòd flavius quoddam excrementum apparet, strigmentitiamque crassitudinem habet: aliquando verò oleosum & adiposum existit. Aetius Serm. 9. cap. 19. Vocatur & Syntaxis.

Colliquesco, scis, n. t. Liquesco. [מוס mamás. ἐυτήκομαι. Gal. Se fondre ensemble. Ital. Dinenir liquido. Germ. Ich zerstiesse ganz. Hispan. Derretirse. Pol. Rozpuszczam sye, rozłaie sye, rozpl'iwam sye. Vn. Elolnadok. An. To be readie or about to melt.] Colum. lib. 12. cap. 22. Vsque eò, dum ea quæ addideris in pice colliquescant. ¶ Colliquefacio, ἐυτήκω. Cic. pro Cluent. In pane datum venenum facilìùsne potuit quàm in poculo? latentiùs potuit additum, in aliqua parte panis, quàm si totum colliquefactum in potione esset.

Colliquiæ, arum, vide COLLICIAE.

Collis, per duplex l, m. t. Minor mons à colendo dictus. [גבעה gibbāh. βουνὸς, λόφος. Gallic. Terre, costau, un coste, montagnette, le penchant d'une montagne. Ital. Colle, collina, monticello. Germ. Ein Bühel. Bel. Emen: buchel: oft ein nem berch. His. El cerro ó ollado de monte, pequeno monte. Pol. Pagorek. Vng. Halom. Ang. An hill, a little hill or hillock.] Varr. Quòd primùm ex agro fructus capiebant, Campus dictus est: posteaquam superiora loca colere cœperunt, à colendo Colles appellarunt. Cic. 5. Verr. Quos ego campos antea, collesque nitidissimos viridissimosque vidissem. Idem pro Cluent. Quum quædam in collibus, ut solet, controversia pastorum orta esset. ¶ Colles Romæ septem fuerunt: unde & Septicollis dicta est: Palatinus scilicet, Quirinalis, Aventinus, Cœlius, Viminalis, Exquilinus, & Tarpeius, sive Capitolinus. ¶ Colles item dicuntur dorsi eminentiæ, utrinque à spina (quæ in medio depressa, quandam vallecula speciem referre videtur) colliculorum modo exstantes.

Collĭcŭlus, per duplex l, m. f. significat parvum collem. [λόφος, γηλόφος. Pol. Pagorecek. Vn. Halmocska. Ang. A hillock.] Apul. lib. 1. Flor. Colliculus sepimine consecratus.

Collīnus, a, um, pen. prod. Quod est in colle, quod ad collem pertinet: [ὁ ἐν τῷ βουνῷ, vel ὁ ἐν τῷ βουνῷ. Gall. De petite montagne, de coste ou costau. Ital. Cosa di montagna, di colle. German. Das zu dem Bühel gehört / oder vom dem Bühel kompt. Hispan. Cosa de tal cerro ó collado. Pol. Gorzisty. Vn. Halombhoz vaio, halmon valo. An. Belonging to an hill or hillock.] ut Collina vinea, quæ in colle plantata est. Colum. lib. 12. cap. 21: Ejus defruti sextarius in duas urnas musti adjicitur, si mustum ex vineis collinis est, sed si ex campestribus, &c. Collina vina, in collibus nata. Collina aqua, Colum. lib. 1. cap. 5: Tertia putealis, vel collina, vel quæ non infima valle reperitur.

Collibium, ii, n. s. genus tunicæ, quo antiqui Romanorum utebantur, sic dictum quòd sine manicis esset, ac mutilatum. Nam κολοβὸν breve, & mutilatum, significat. Hæc cataclista vestis dicitur.

Collŏco, as, are, act. p. Pono, dispono. [שית sem שית schath. τιθημι. Gall. Colloquer, mettre & poser, assoir. Ital. Collocare, riponere. Ger. Setzen / an ein Ort stellen. Hisp. Assentar. Pol. Stawiam, sadzam. Vn. Helybiszetbem. An. To set in a place, to place.] Cicer. 7. Verr. Vbi ille per eos dies tabernaculis positis castra luxuriæ collocarat. Idem 1. Offic. Quamobrem melius apud bonos, quàm apud fortunatos, beneficium collocari puto. Idem ad Brut. Maximo clamore atque plausu in rostris collocatus sum.

Collŏcātĭo, verb. f. t. Dispositio. [השומת tesumath. θέσις, τάξις, κατάστασις. Gal. Assiete, collocation, posement. Ital. Collocatione, riponimento. Ger. Setzung / stellung. Hisp. Aquel assentamiento de vno con otro. Pol. Postawienie. Vng. Helyreszetes. An. Setting and placing of things in order.] Cic. 3. de Orat. Sequitur continuatio verborum, quæ duas res maximè, collocationem primùm, deinde modum quendam, formamque desiderat.

Collŏcuplĕto, as, are, act. p. Locupleto. [העשיר hebesschir. πλουτίζω. Gal. Enrichir, faire plus copieux & plus riche. Ital. Arrichire. Ger. Reich machen. Hisp. Enriquecer à otro. Pol. Bogace. Vn. Meg begyhiedem, meg kazdagitom. An. To enriche, to make more riche.] Terent. Heavt. Dum ego propter te errans patria careo demens, tu interea loci Collocupletasti te Antiphila. Ad Heren. libro 2: Exornatio est, qua utimur rei honestandæ & collocupletandæ causa.

Collŏquŏr, eris, d. p. colloqui, Simul loquor. [דבר dibbēr. συνομιλῶ. Gall. Parlementer ensemble, deuiser, parler ensemble. Ital. Ragionare, parlare. Germ. Mit einander reden / Gespräch hatten. Hisp. Hablar vno con otro, parlar. Pol. Mowie z drugim. Vn. Eggymt beszel gedek. An. To talke or speak together.] Terent. Eunuch. Videbit, colloquetur, aderit unà in unis ædibus. Cic. 1. de Orat. Hoc uno præstamus vel maximè feris, quòd colloquimur inter nos, & quod exprimere dicendo sensa possumus.

Collocutio, verbale, f. t. [דברה dabberāh. συνομιλία. Gal. Deuis, parlement ensemble. Ital. Parlamento, parole hauute insieme. Ger. Ein Gespräch / ein Red die man mit einander hattet. Hisp. Habla vno con otro. Pol. Rozmowa. Vng. Eggymt valo beszélgetés. Ang. A talking or speaking together.] Cicer. 1. Tusc. Nec verò id collocutio hominum aut consensus efficit.

Colloquium, quii, n. f. Colloquutio. [דבר dibbēr. συνομιλία, κοινολογία. Vng. Eggymt valo beszéllés. An. A talking or communication together.] Liv. 1. ab urbe. Priusquam dimicent, opus esse colloquio. Cic. 2. Phil. Amicorum absentium colloquia epistolæ. Plin. l. 10 c. 49 Sanguinem quisquis ederit, intellecturus sit alitum colloquia.

Collūcĕo, es, ere, Luceo, n. f. [אור zahar אור ir. φλέγομαι, λάμπω, φαίνω. Gall. Reluire. Ital. Lucere, risplendere. Germ. Scheinen / leuchten. Hisp. Luzir ó resplendecer. Pol. Swiecę sye. Vn. Tundeklem fenlem. An. To shyne.] Virg. lib. 5. Aeneid. -quę jam infelicis Elisæ Collucent flammis. Cic. 2. de Nat. Deor. Nam Solis calor & candor illustrior est quàm ullius ignis, quippe qui immenso mundo tam longè lateque colluceat.

Collūco, as, pen. prod. act. p. apud Plat. significat prophanæ sylvæ ramos officientes lumini decido. [זמר zamár. κλαδεύω, κλαδοτομῶ. Gall. Ebrancher, essarter, couper de vn arbre les branches qui l'offusquent. Ital. Sboscare, tagliare rami di selua ombrosa. Ger. In einem finsteren Wald die Bäum erhawen / daß er heiter werde. Hisp. Podar los arboles. Pol. Odcinam drzewo wczienniin iesye ol'a sywiat'a. Vng. Sitéssęg tiszb ágakat le vagdalnám világosságot teszik. An. To cut of boughes or lop trees.] Colum. lib. 2. cap. 22: Neque arborem feriis collucare permittitur.

Collūctŏr, ĕtaris, d. p. Simul luctor. [מאבק meabēk. συμπαλαίω. Gall. Luiter ensemble. Ital. Giostrare alla lotta, lottare insieme. Ger. Mit ringen. Hisp. Luchar vno con otro. Pol. Passuie sye, biedzę sye. Vn. Tusakodom. An. To struggle or wrastle together.] Plin. lib. 27. cap. 2: Cum eo solo colluctatur, velut pari intùs invento.

Collūctātĭo, verb. f. t. [συμπάλαισμος. Gall. Luite contre vn autre. Ital. Lotta, giuoco della braccia. Ger. Mitringung. Hisp. La lucha de vno con otro. Pol. Passwanie. Vng. Tusakodás. An. wrastling together.] Col. lib. 6. cap. 2: Ne in colluctatione alter alteri noceat.

Collūdo, dis, dere, Simul ludere. [συμπαίζω. Gal. Se iouer ensemble. Ital. Scherzare, burlare insieme. Germ. Mit scherzen / oder mit

anderen schimpffen. Hisp. *jugar uno con otro.* Pol. *Podgrywam, żartuię.* Vn. *Iácodaszom.* Ang. *To play togather.*] Cicero 4. Verr. Nisi tecum collusisset, & suæ potiùs existimationi servisset, quàm suæ. Virg. lib. 1. Georg. Aut summa nantes in aqua colludere plumas. ¶ Colludere est in speciem fictè & simulatè agere quod ex animo agere videmur. Hinc prævaricatores dicuntur colludere, quum causam domini produnt: & quum vincere possent, superari tamen se patiuntur. [συμπαιζειν, συνωμοσία.] Gal. *Quand les deux parties qui plaident ou leurs procureurs s'entendent ensemble, & colludent pour tromper vn tiers.* Ital. *Ingannare l'vn l'altro, quando due parti s'accordano per ingannare vn terzo.* Ger. Wann zwey zwey am Rechten ein gespan mit einander haben / vnd sich es mit einander anlegen / daß sich der ein vberwinden läßt / auff daß der dritte Mann betrogen werd. Hisp. *Hacer colusion entre pleyto.* Pol. *Podgrywanie prokuratorskie w prawie, abo oszukaiąc stronę.* Ang. *When two parties which plaideth agreeth for to deceave the thride parte.*] Vlpianus l. Eleganter. ff. de dolo malo. Si dolo malo procurator passus sit vincere adversariũ meum, ita ut absolveretur, puto actionẽ de dolo non competere, si paratus sit reus trãsferre judicium in se fab exceptione hac, Si collusum sit.

Collusio, nis, verbale, f. t. Actoris simulata cum reo concertatio. [συμπαιγνία, συνωμοσία.] Gall. *Collusion, quand les parties s'entr'entendent ensemble.* Ital. *Esso litigare auere giuocare insieme per ingannare vn terzo.* Germ. Schimpffi schertzung / oder seiche mitheilung an einem Rechtshandel. Hispan. *Aquella collusion entre pleyto.* Pol. *Podgrywanie.* Vn. *Iácodaszás.* An. *Playing together.*] Cic. 5. in Verrem: Quum verò verbo judicium sit in edicto, te quidem vera tuorum comitum hominum nequissimorum collusio cum Decumanis sociis tuis, atque adeò procuratoribus: tamen audes illius judicii mentionem facere.

Collusor, oris, m. t. Qui cum alterò ludit. [συμπαίκτης.] Gall. *Qui se joue avec vn autre, qui fait collusion.* Ital. *Chi giuoca con vn altro.* Germ. Ein Schimpffer, der mit einẽ andern scherzet. Hisp. *El que haze aquella collusion, jugador.* Pol. *Społny grający.* Vng. *Iátszó társ.* Ang. *A play fellow.*] Cic. 2. Philip. Hunc tu compransoribus tuis & collusoribus dividebat.

Collusoriè, adverbiũ, Simulatè. [συμπαιγνιωδῶς.] Pol. *Pogrzewaiąc.* Vn. *Iátszó, va, tettetve.*] Vlpianus l. si servus plurium. ff. de legatis primo: Si hæreditatis judex contra hæredem pronuntiaverit non agentem causam, vel colluloriè agentem, nihil hoc nocebit legatariis.

Collum, per duplex l, Pars corporis caput sustentans: à Colo, is: quia hæc præcipuè pars torquibus ac monilibus ornari consuevit. [צוואר τράχηλος, ἀυχήν.] Gall. *Le col.* Ital. *Collo.* German. Der Hals. Hispan. *El cuello.* Pol. *Szyya.* Vng. *Nyak.* Ang. *The neck or crange.*] Cicer. in Verr. Hæc civitas mulieri redimiculum præbeat, hæc in collum, hæc in crines. ¶ Hinc Decollo & Subcollo, de quibus suis locis. ¶ Legitur & Collus apud Plautum in Capuvis: Collus collaria carer. Collum obstrictum, τράχηλος πεπαγιδευμένος, seu Collum obtortum, verbum est juristarum in jus collo constricto rei trahebantur. Plautus in Curc. Collum obstringe, abduce istum in malam crucem. Hieronymus: Obtorto me in jus trahit. Vnde qui vi compellitur, obtorto collo trahi dicitur. Cicer. pro Cluent. Nec quicquam priùs est factum, quàm ut illum persequeretur, & collo obtorto ad subsellia reduceret, ut reliqua posset perorare. Idem 6. Verr.

Collumnãre, αἰωρεῖν, Collustrare. [Vn. *Meg világosítani.*] Apuleius de Deo Socratis: Servius Tullius flammiã collumnatur à capite.

Colluo, is, Lavo. [רחץ *rachats, vivlu.* Gall. *Laver avec quelque chose.* Ital. *Lauare.* Germ. Weschen. Hisp. *Lauar, ò lauar inmtamente.* Pol. *Myie.* Vng. *Meg mosom.* An. *To rinse or wash cleane.*] ut Colluere os, Colluere dentes dicimus: & Collucre guttur apud Persium. Item Collucre amphoram, apud Catonem de Re rust. cap. 88: Amphorã defricato, collu toque: purã imple to aqua pura. Plin. l. 20. cap. 6: Vel si decocta aqua colluãtur.

Colluro, nis, κολλοῦρον Aristoteli: Gallicè *Darneau* (quã alii κολλόν Aristotelis esse contendunt: Avis est minor turdo, isdem quibus merula victitans. Capitur potius hyberno tempore.

Collustro, as, are, act. p. Circũspicio, illustro. [κατοπτεύω.] Gall. *Visiter çà & là.* Ital. *Guardare intorno.* Ger. Rũmb sehen wol besichtigen. Hisp. *Mirar en derredor.* Pol. *Wyglądy wspatrzuie.* Vn. *El szemlélődni.* Ang. *To behold and looke round about.*] Virg. 5. Aeneid. Omnia collustrãs, hanc primùm littore classem Conspexi venientem. Cic. 5. Tusculan. Ego autem quum omnia collustrarem oculis, animadverti columellam: &c. Idem in Oratore: In pictuis alios horrida, inculta, abdita, & opaca: contrà alios nitida, lata, collustrata delectant.

Collustrulo, penultima correp. Fœdo, dedecoro. [מגל *tinneph.* σκλεύω. Gallic. *souiller & gaster, diffamer & deshonorer.* Ital. *Sporcare.* Germ. Befudlen / verwüsten / oder entehren. Hisp. *Ensuciar ò afear la hermosa.* Pol. *Plugawie, szpecę.* Vng. *Bésárom, meg szennyítem.* An. *To defile, to disfaiure one honestie.*] Plaut. in Trinũ. Hæc famigeratio te honestet, & me collutulet, si sine dote dixerit.

Colluvies, ei, fœminini generis, quinte declin. Sordes, aut rem munditiæ quæ ex concursu alicujus rei cõtrahuntur. [ῥύπος *ἀσκαλὶς, συγκλύδες.* Gall. *Amas d'ordures & fange.* Ital. *Sporcheria, feccia, bruttura.* Ger. Vnflat / wüst. Hisp. *Suzio, suciedad.* Pol. *Sprzątlą, plugastwo.* Vng. *Ösmádás, szennyés, gbonyeszés, mosdék.* Ang. *Ordure and dirte of sinkes.*] Plin. lib. 24. cap. 19. Medetur & iudus hæc effossa sine ferro, & addita in colluviem potuis, vel ex lacte & vino. ¶ Colluvies per translationem apud Cic. ad Att. lib. 9: Et te in certamine vinci cum illo facilius patiarã, quàm cum hoc in ea, quæ perspicitur futura, colluvie regnare.

Colluvio, onis, f. t. Colluvies. [Pol. *Pomie.* Vn. *Ösmadás, gbonyeszés, mosdék.* Ang. *Dirte and stinck of sinkes.*] Cic. pro Sest. Ille nefarius ex omnium scelerum colluvione natus. Colluvionem, pro permistione & cõfusione. Livius lib. 31: Ne cum colluvione rerum contumeliæ majestatem suam offerrent.

Colluviãriũ, ii, neutr. Dicta sunt in ductibus aquarum, per quæ colluvies & immunditiæ ejectantur. [ὑπονόμος. Pol. *Kanyżek.* An. *Sinkes whereby filth passed.*] Vitruv. l. 8: Etiam in venere collavaria sunt facienda, per quæ vis spiritus relaxetur.

Colluviãris, porcus dicitur, qui in colluvione nutritur, cibo permisto. [Vn. *Mosdékkal hizatott disznó.*] Festus.

Collybus, bi, penult. corr. [κόλλυβος. Gallic. *Change, troc & debet: ou l'on trouve argent, fait pour le change ou autrement.* Ital. *Il cambio, perdita de laggi.* Ger. Vertust in verwechslung des Geds. Hisp. *Lo que gana el cambiador con el cambio.* Pol. *Verata na odmienianie pieniędzy.* Vn. *Vesztesszegel valo pénz váltási.* An. *The losse of money by exchange.*] Id detrimentum pecuniæ est quod in ratione Emptionem auri appellant, & vulgò *Cambium* dicitur, quum pecunia ad exteras nationes exportanda est, & apud numularios alius speciebus commutanda: ut si argentea moneta, aurea mutetur, aut genera quædam pecuniæ abrogata & antiquata, aut quovis modo repudiabilia in una provincia alio quo genere permutanda sint rato, receptoque, & promulgato in ea provincia: id enim quod ex summa apud numularium manet; Collybus verbo Græco appellatur. Cic. 5. in Verrem: Ex omni pecunia quã aratoribus solvere debuisti, certis nominibus deductiones fieri tolebant: primùm pro spesiones & collybio: deinde pro nescio quo cerario. Hæc omnia juncces, non rerum certarum, sed furtorum improbissimorũ sunt vocabula. Nam collybus esse qui potest, quum usãtus omnes uno genere numorum? Vbi Collybum appellat pecuniæ permutationem, & numorum quasi interrimentũ. Collybus, inquit Pollux, ἀφόρισμα ἀργυρίου: id est, pecuniæ permutatio. Hactenus Budæus in Pandect. Cicer. ad Atticum: De Cæio, vide quæso ne qua lacuna sit in auro: ego ista non novi: sed certè in collybo est detrimenti satis, &c.

Collybistes, æ, sive Collybista. [κολλυβιστής. Gall. *Changeur, banquier.* Ital. *Banchiere.* Germ. Wechsler. Hisp. *El cambiador que trueca moneda.* Pol. *Odmieniacz monety.* Vng. *Pénz váltó.* Ang. *An exchanger of money or banker.*] Numularius, qui ex pecunia permutatione quæstum facit.

Collyrã, pen. corr. κολλυρα, Panis triangulus & modicus, quem Itali *tortam* vocant. [Ger. Etwas Brots für die Kinder / auff reisen / prõpeten / tächtteln. Pol. *Ossiab.* An. *A bunne or crakneile.*] Plautus in Persa: Collyræ facite ut madeant. Cæl. lib. 2. cap. 30.

Collyrium, n. t. [κολλούριον. Gal. *Aparel pour les yeux.* Ita. *Medicina da occhi.* Germ. Ein Artzney der Augen. Hisp. *Medicina propria de los ojos.* Pol. *Lekarstwo na oczy.* Vn. *Szemkenő.* An. *A medicine for the eyes.*] Medicamentũ oculorũ. Horat. 1. Serm. Satyr. 5. Hic oculis ego nigrameis collyria lippus illinere. Celsus lib. 5: Nec ignoro multis placuisse linamentũ in modum collyrii compositum, tractum melle demitti. ¶ Non tamen solis oculis collyrium adhibetur, sed alvo quoque subjicitur in cura equorum & boum, ut autor est Columella, qui lib. 6. cap. 6. scripsit: Salis sexans cum decem cepis conteritur, & admisto melle decocto, collyria immittuntur alvo, atqui ita curatus bos agetur. ¶ Hoc etiam nomine peculiariter vocatur quoddam terræ Samiæ genus, diversum ab altro Samio, propterea quòd præcipuus ejus usus sit in collyriis. Vide Dioscor. lib. 5.

Colo, as, priore prod. act. p. [קלל *kalal, ebio.* Gallic. *Couler, passer par vn sac, ou estamine.* Ital. *Colare.* Ger. Seihen. Hispan. *Colar como por coladero.* Pol. *Przecedzam, przepuszczam.* Vng. *Meg szűrém.* An. *To strayne liquor.*] Manilius: Et colare vagos inductis retibus amnes. Est autẽ colare, pauxillatim liquorem aliquem, stillatimque emittere, vel rem aliquam per colum pugare. Apuleius lib. Flor. de Gymnosophystis: Non illi notum arvum colere, vel aurum colare, vel equum domare. ¶ Vide & Cola dicta, per quæ liquor emittitur. ὑπερῴα. Virg. in Georg. Colaque prælotum fumosis dirupe tectis.

Colo, is, colui, cultum, Adoro, veneror. [עבד *habadh, chibbedh, sibbopsu, hamsgdu, sepuru dsu.* Gallic. *Honorer, aimer ou reverence.* Ital. *Adorare, riverire.* Ger. Verehren / Ehr erbieten. Hisp. *Adorar*

Adorare è honore reverentia. Polon. Czcić. Vn. Szanowáni'l ném tiszteléném. Ang. *To honour, to worship.*] Virg. li. 9. Aen. Summe Deum sancti custos Soractis Apollo, Quem primi colimus. ¶ Hinc Cultus & Cultura, quam Græci θεραπείαν vocant. Colimus item pares amore & officio, ut minores humanitate & beneficiis: hoc est, prosequimur amore, officio, & similibus. Plaut. Cist. Quia me colitis & magnifacitis. Terent. Adelph. Et nos coluit maximè. ¶ Ponitur & pro exercere, ἀσκῶν, ἐπιτηδεύειν. Liv. lib. 1: Abi, nuntia Romanis, Cœlestes ita velle, ut mea Roma caput orbis terrarum sit: proinde rem militarem colant. ¶ Item pro habitare. [ישב *jeschób.* οἰκεῖν, οἰκῶν. Gall. *Habiter, demourer.* Ital. *Habitare.* Germ. Wohnen. Hisp. *Morar.* Pol. *Mieszkam.* Vn. *Lakom, laróm.* Ang. *To dwell in a place.*] Plautus in Aulul. Hanc domum jam multos annos ego possideo & colo. Virg. 2 Aeglog. Pallas quas condidit arces Ipsa colat. Unde & Cœlicolas dicimus, quòd cœlum colant: id est, habitent, tanquam quidam cœli coloni. Item pro diligere. [אהב *ahób.* φιλῶν. Gal. *Aimer avec honneur.* Ital. *Amare con honore.* Germ. Ein man lieben / vnd in Ehren halten. Hispan. *Amare con honra, honrar.* Pol. *Miéć cześć.* Vng. *Szeretöm.* Ang. *To love or honour.*] Terentius in Heavton. Quippe forma impulsi nostra, nos amores colût. ¶ Item pro agere, διώκειν. Virg. lib. 3. Geor. Hanc olim veteres vitam coluêre Sabini. ¶ Item pro arare. [עבד חרש *habádh charóth.* γεωργῶν. Gall. *Labourer.* Ital. *Lavorare.* Germ. Das Feld bawen. Hispan. *Labrar la tierra.* Polon. *Orać.* Vng. *Mivelöm.* Ang. *To tillor husband.*] Columella lib. 1: Nam ubi sedulò colitur ager. Hinc Agricultor, Agricultura, Agricolatio, & Colonus, de quibus suis locis. ¶ Item pro ornare, κοσμεῖν, κοσμῶν. Plautus: Quin tu te colis antequam exeas domum? Cic. Erat enim non tam gravis, quàm elegans & faceta & culta oratio. ¶ Hujus composita sunt Accolo, Circuncolo, Incolo, Excolo, Percolo, Intercolo, & Recolo, pen. cor.

Cŭltŭs, cultior, cultissimus, adjectivum. [נעבד *nehebádh.* ἐργαζόμενος, νεωργούμενος, γεωργούμενος. Pol. *Ogdoba.* Vng. *Ekesszen mivelvelt.* Ang. *Neate, feate, tricke.*] Col. lib. 8. c. 8: Nam quàtò est culmor, tanto latior avis conspicitur. Idem lib. 1. cap. 1: Nam is demum cultissimum rus habebit, qui & colere sciet, & poterit, & volet. Animus cultus, Cic. 2. Tuscul.

Cŭltŭs, tus, m. q. verbale est à verbo Colo, unde etiam totidem penè habet significata, quod suum primitivum. Interdũ enim Colo significat terram ad suscipiendum semen præparo. Inde Cultus, est hujusmodi terræ præparatio. [עבודה *habodhóh.* γεωργία. Gall. *Labourage, labour, cultivement.* Ital. *Lavoro.* Germ. Ein Bestbau. Hisp. *La laboranca.* Pol. *Oranie, rolei sprawowanie.* Vng. *Mivelés.* Ang. *Husbanding or tilling.*] Cicer. 2. de Leg. Nullius agricolæ culta stirpes tam diuturnæ seminantur. ¶ Cultus idem quoque significat quod ornatus, sive curatio: [עדי *hadhi.* κόσμος, κόσμος. Gallic. *Ornement.* Ital. *Ornamento.* Germ. Zierd. Hisp. *Hornato y acatamiento al mayor.* Pol. *Chodostwo, strój.* Vng. *Ekesség.* Ang. *Decking or trimming.*] ut Cultus corporis, cultus animi. Cicer. 1. Offic. Ob easque causas student parare ea, quæ suppeditent & ad cultum, & ad victum. Plin. li. 13. cap. 1: Fabricatem etiam Deûm fabulas, & alia muliebris cultus. ¶ Cultum etiam deorum dicimus: hoc est, venerationem. Græci λατρείαν vocant. Cic. 1. Tuscul. Hæc (philosophiam intelligit) nos primùm ad illorum cultum, deinde ad jus hominum erudivit.

Cŭltĭo, onis, f. t. Cultus. [*Mivelés.* An. *Husbanding or tilling.*] Cic. 3. in Ver. Quid est enim Sicilia, si ei agri cultionem sustuleris? Cultum, ti, substantivum: ut Pinguia culta, Claudianus in laude Stilichonis.

Cŭltŏr, oris, verbale, m. t. [עבד *hobédh.* λατρεύων, ἐργάτης, θεραπευτής. Pol. *Oratz.* Vn. *Mivelő.* An. *A labourer, a worshiper.*] Livius 4. ab Urbe: Famem cultoribus agrorũ timentes. Cic. 2. de Natura deorũ: Quid jam de hominũ genere dicam, qui quasi cultores terræ constituti, non patiuntur eam, nec immanitate belluarum efferari, &c. Idem 1. Offic. Sunt his alii multũ dispares, simplices & aperti, qui nihil ex occulto, nihil ex insidiis agendum putent, veritatis cultores, fraudis inimici.

Cŭltrix, verbale, fœmininum, [θεραπευτρία, ἐργάτις. Polon. *Ta która orze.* Vngar. *Mivelő.*] Cicer. 5. de Finibus: Earumque augendarum & alendarum quandam cultricem esse, quæ sit scientia, &c.

Cŭltūra, ræ, f. p. cultus, [עבודה *habodhóh.* ἐργασία, θεραπεία. Pol. *Oranie.* Vn. *Mivelés.* Ang. *Husbanding.*] ut Cultura agri. Cicer. 5. in Verr. Deinde quum audierit ea res, quibus fundi fructus & cultura continetur, &c. Idem 2. Tusc. Ager quanvis fertilis, sine cultura fructuosus esse non potest.

Cŏlōnŭs, ni, m. f. à colendo. Qui agrum colit: [עבד האדמה *hobéd haadhamóh.* חושב *toschób.* ἀγρότης. Gal. *Metayer, laboureur, fermier, celuy qui habite en certain lieu où il a esté envoyé par son superieur hors son pays.* Ital. *Contadino, habitatore.* Germ. Ein Bawersman / oder ein Einwohner. Hispan. *Pobladornuevo de algun lugar, rustadar, ò laborador de la tierra.* Polon. *Rolnik, osadnik.* Vng. *Iobbágy, szánto embér.* An. *That laboureth the ground, a farmer, yat dwelleth in a place.*] duo significat. Nam aliquando coloni dicuntur, qui à metropoli (sic enim civitas dicebatur, quę coloniam emittebat) in alium locum habitandi causa deducebantur: itque non propriis, sed metropolitanũ vivebant legibus. Cic. 3. de Natura Deorum: Quantum Circen quoque coloni nostri Circeienses religiosè colunt. Virg. 1. Aeneid. Urbs antiqua fuit, Tyrii tenuêre coloni. Ascribe colonos novos. Cic. 2. Philip. Assignare agros colonis, Cic. 1. de Lege Agraria. Deducere colonos, Cic. 2. de Leg. Agr. ¶ Quandoq; verò Coloni agrorũ cultores dicuntur, γεωργοί. Cic. pro Cecin. Qui colonis habuit conductum de Cesennia fundum. Virg. 1. Aeneid. Ut quanvis avido parérent arva colono. Colum. lib. 11: Comiter agat dominus cum colonis, facilemque se præbeat.

Colōnă, æ, dicitur, coloni: hoc est, agricolæ uxor. [Pol. *Stodła, wieśniaczka.* Vng. *Szántó.* An. *A husband man wife.*] Ovid. de Nuce: Et condit lectas parca colona nuces. Idem 4. Fast. habebat Rus breve cum duro parca colona viro.

Cŏlōnŭs, a, um, adjectivum, Quod culturæ idoneum est. [γεωργικός. Gall. *Donné à quelqu'un pour labourer.* Ital. *Cosa da lavorare, è assitata.* German. Das des Ackerbaws ist. Hisp. *Cosa da labrar.* Pol. *Rolny.* Vng. *Mivelésre alkalmatos.* An. *That may be manured or husbanded.*] Cic. 5. Philip. Vti C. Pansa, A. Hirtius Consules, alter, ambóve cognoscerent, qui ager colonus esset.

Cŏlōnĭă, f. p. Oppidum in quo Romani magistratus ex urbe cives traduxerant, vel quod sine traductione coloniarum jure donatum erat. [גרות *gherióth.* ἀποικία. Gall. *Metairie, censé.* Ital. *Colonia, habitatione.* Germ. Ein sahit der Leuten die man in ein Ort hinaus sendet / daselbs zu wohnen / oder das Ort der wohnung selbs. Hisp. *Puebla ò poblacion de algunos estrangeros.* Pol. *Pewne porzet ludu, wsi'any dla obsadzenia pustego mieysca.* Vng. *Iobbagy várás, (vagy) falu.* Ang. *A grange or farme.*] Cæsar 8. belli Gall. In togatam Galliam mittit ad colonias civium Romanorum tuendas. Cicer. de lege Agraria contra Rullum: Hoc in genere, sicut in cæteris Reipublicæ partibus, est operæpretium diligentiã majorum recordari, qui colonias sic idoneis in locis contra suspicionem periculi collocarunt, ut non oppida Italiæ, sed propugnacula imperii esse viderentur. Idem 1. Offic. In alias domos, tanquã in colonias exeunt. ¶ Coloniarum aliæ Latinæ, aliæ civium Romanorum dictæ sunt, aliæ ex utriusque conflatæ: nonnullæ ex peditibus vel equitibus, quum in agrum bello captum stirpis augendæ causa mitterentur. Bononia, Latina colonia est. Mutina & Parma, Romanorum civium. ¶ Erat & aliud genus coloniarum, quales olim Pompeius Strabo trans Padum traduxerat. Non enim novis colonis eas cõstituit, sed veteribus incolis manentibus jus dedit Latii, ut possent habere jus quod cæteræ Latinæ coloniæ: id est, ut jus petendi magistratus in civitate Romana adipiscerentur. Coloniarum autem hujusmodi ratio erat. Quum in urbe Roma multos ex veteribus, novisque incolis, paupertate premi intellectũ erat, adeò ut censui solvendo non sufficerent, Triumviri à Senatu creabantur, qui locis primùm consideratis, in quibus Reipublicæ expediret propugnaculũ constitui, nova edicta proponebãt, danda esse nomina, ab illis, qui in novam coloniam deduci vellent: sicq; urbs pauperibus exonerabatur, & rei familiaris pondere gravati, ad novas, quibus indigerent, divitias gratis datas cum familia accedebant. Accipiebant enim duo, quatuor, sex aut septem agri jugera, & quandoq; plura. Colonia etiam dicitur agricolationis locus, & aratoris officiũ, à colenda terra. Paulus: Servius qui coloniæ adscriptus est, ad periculum coloni pertinebit. Græcè ἐρμηνεύεται γε. Plautus in Pseud. Det nomen ad molariam coloniam.

Cŏlōnĭă, Duo genera coloniarum fuêre, Romanæ, Latinæ: omnes constabant è civibus Romanis, in colonias exeuntibus. Romanæ dicebantur eæ, quæ jura civitatis Romanę possidérent: itaque cives Romani erant, & ferendi suffragii potestatẽ habenti: cujus generis erant coloniæ multæ in Gallia togata: propterea q; dixit Cic. in epist. 1. ad Attic. Videtur in suffragiis multum posse Gallia. Latinę verò coloniæ dicebantur eæ, quæ jus Latii habérent: quod infra jus Romanæ civitatis erat: itaque & in oratione pro Balbo, & alibi legimus, multos ex coloniis Latinis cives esse factos, quod item non legitur de coloniis Romanis: nec enim eis dari oportebat, quod habebant. Coloniarum his verbis mentio fit apud Hygenum de limitibus: Finitis bellorum operibus, augendæ reipub. causa, illustres Romanorum viri urbes constituerunt, quas aut victoribus populi Romani civibus, aut emeritis militibus assignaverunt, & ab agrorũ novæ dedicatione culturæ colonias appellaverunt: victoribus autem assignatæ coloniæ iis, qui temporis causa arma acceperant: non enim tantùm militum incremento respub. populi Romani habuit: erat tunc præmiũ terra, & pro emerito habebatur: multis legionibus contigit bellum feliciter transigere, & ad laboriosam agriculturæ re-

quiem primo tyrocinii gradu pervenire: nam cum signis, & aquila, & primis ordinibus, ac tribunis deducebantur, modus agri pro portione officii dabatur.

Cŏlōnĭcus, a, um, Quod est coloni, seu quod ad colonum pertinet. [γεωργικός. Polon. Kmieco. Vngar. Iobbágyhoz valo. Ang. Belonging to a farmer.] Varro: Atque etiam leges colonicas tollis.

Cŏlōnĭcum pecus, Dicitur hirsutum, quum molle dicatur tectum. Plin. lib. 8. cap. 47: Ovium summa genera duo, tectum & colonicum: illud mollius, hoc in pascuis delicatius, quippe cum tectum rubis vescatur. Cohortes colonicæ. Cæsar: Cohortes duas, quæ colonicæ appellabantur, quum eò casu venissent, tuendi oppidi causa apud se retinuit. ¶ Decuriones colonici. Sueton. in August. Excogitato genere suffragiorum, quæ de magistratibus urbicis Decuriones colonici in sua quisque colonia ferrent.

Colobium, sive colobum. [Pol. Szata poczwina. An. A jacket or coat without sleeves.] vestis genus honestius, cujus fit mentio in principum constitutionibus & à Servio, qui servos neque colobia neque calceos habuisse scribit.

Cŏlŏcāsĭa, f. p. κολοκασία, Faba Aegyptia, latissima habens folia, ex quibus Alexandrini sibi pocula conficere solebant. Pallad. Hoc mense colocasiæ bulbos ponemus. Amant humidũ locũ, pinguem, maximè irriguũ. Frondere propè semper possunt, si tanquam citreta tegumentis defendantur à frigore.

Cŏlŏcāsĭum, neutro genere dixit Virg. in Pollion. Mistaque ridenti colocasia fundet acantho. Vide suprà in dictione CIROTIVM.

Cŏlŏcȳnthĭs, idis, [κολοκυνθίς. Gallic. Courge sauvage, coloquinte. Ital. & Hispan. Coloquintida. German. Coloquint. Polon. Coloquinta, tabl'ko gomorskie. Vngar. Sárittök. Ang. A wilde gourde.] Sylvestris cucurbitæ genus est, sativa minus, mediocris pilæ magnitudine fructum ferens, purgationibus alvi accommodatum. Vide Plin. lib. 20. cap. 3. Vulgus herbariorum Coloquintam vocat.

Colomestrum. Romani appellaverunt secundã aconiti speciem, teste Dioscoride, quam idem & Cynoctonon, & Lycoctonum, à canibus & lupis necandis cognominat.

Colŏn, pen. prod. [κῶλον. Gall. Vn intestin ou boyau depuis le rognon dextre iusques au sinistre, passant sur le fond de l'estomach. Ital. Vna intestino & budella che cingne i fianchi sotto i rognoni, & passa in mezo il fondo dello stomacho. German. Der grob Darm. Hispan. La tripa ancha. Polon. Ielito wielkie pod ieſ atkiem lezące, przemia zone utrce przez. Vng. Vreg burka aczkium az kolika kezdetik. Ang. An of the entrailes or puddings.] Est crassius intestinum, tabulatum, ex quo excrementa cùm accipiunt colorem, quo egerunt ur, plurimas cellulas atque cavernas habens, ad renem sinistrum religatum. Gellius lib. 17. cap. 11, alvum vocat: Ac deinde, inquit, aridiora ex is excrementa in alvum convenire, quod Græcè κῶλον dicitur. Celsus lib. 1. cap. 8, Laxius intestinum vertit. Etsi, inquit, laxius intestinum dolere consuevit, quod κῶλον nominant, quum id nihil nisi genus inflationis sit, id agendum est, ut concoquat aliquis, ut lectione & aliis generibus exerceatur: utatur balneo calido, cibis quoque & potionibus calidis: denique omni modo frigus evitet: itemque dulcia omnia, leguminaque, & quicquid inflare consuevit. Est autem Colon, quintum in ordine intestinorum, medium inter Cæcum, & Rectum locum obtinens. Primùm per jecoris cava obrepit, ubi folliculum bilis attingens, illique nonnunquam annexum, amarorem coloremque luteum contrahit: indeque paulùm exurgens, ventriculi fundo insternitur: & rursus ad sinistrum hypocondrium contendens, lieni accumbit: posthæc in posteriora demergitur, cohæretque renì sinistrorsù quo demùm laxius apud coxam sinistram eminet. ¶ Serenus dictionis hujus priorem syllabam contra artem corripuit, quum ait: Quum colon invisum morbi genus intima carpit, Mande Galeritam volucrem quam nomine dicunt, Aut pavidi leporis madefacta coagula pota. Nisi quis fortè Colum ibi malit legere, Latina terminatione, ut posterior syllaba per ellipsim absumatur. ¶ Est item Colon Græcis, quòd Latinè Membrum vocamus: unde per translationem etiam membra orationis nuncupantur, quòd ex iis, veluti membris cõstet periodus. Cic. de Claris Orator. Comprehensio & ambitus ille verborum (si sic periodũ appellari placet) erat apud illum contractus & brevis, & in membra quædam, quæ κῶλα Græci vocant, dispertiebat orationem libentiùs. Hinc Monocolon carmen dicitur, quod unimembre est: hoc est, simplex & ex uno tantùm carminis genere constans: Dicolon: hoc est, bimembre, quod ex duobus versuum generibus constat: & sic de aliis.

Colĭcŭs, ca, cum, adject. [κολικός. Polon. Kolyczne wnętrzności. Vng. Kolika burka beli.] ut, Colicus dolor, qui in colo generatur, & Colicus homo. Plin. lib. 20. cap. 4. Praxagoras & iliosis dandos censet: Plistonicus, & Colicis. Colicum medicamentum ad dolorem intestini plenioris. Celsus lib. 1. cap. 14.

Colonus, Colonia, Vide COLO.

Cŏlŏphōnĭă, æ, f. p. κολοφωνία, Herba est notiore nomine Scammonia appellata, succum habens ejusdem nominis. Colophonia dicta à Colophone Ioniæ urbe, unde laudatissima advehebatur. Vide Dioſc. lib. 4. cap. 152.

Cŏlōr, ōris, m. t. Objectum proprium visus, pigmẽtum. [צבע tsebah צִיר hiòn χρῶμα. Gall. Couleur. Ital. Colore. Ger. Farb. Belg. Een verwe. Hisp. El color. Pol. Farba. Vng. Szin. An. Colour.] Cic. 2. de Leg. Color autẽ albus præcipue decorus Deo est, cùm in cæteris: tùm maximè in textili. Ter. Eunuch. Color verus, corpus solidũ, & succi plenũ. Ibidem: Qui color, nitor, vestitus. Cic. 3. Verr. Isti color muratus est, vultus, oratio, mẽs. Duo sunt principes colores, Albus scilicet & Niger: alii non dicuntur colores, nisi per participationem. ¶ Nullus color, proverbialiter à Plauto in Pseudolo is dicitur, qui modo omnibus ignotus est. ¶ Colores itẽ appellantur ipsa pigmenta, quibus pictores rerum imagines delineant: cujusmodi sunt cretula, purpurissum, ceruleum, auripigmentum, cerussa, sinopis, & similia. Plin. lib. 35. cap. 6: Sunt autem colores austeri aut floridi: utrunque natura aut mistura excoit. Floridi sunt, quos dominus pingenti præstat, minium, armenia, cinnabaris, &c. Et paulò pòst, cap. 17: Sed & in officina imprimis multa differenti silentium comiter suadebat, rideri eum dicens à pueris qui colores tererent. ¶ Colores etiam apud Rhetores dicuntur ornamenta orationis: id est, figuræ, quæ à Græcis σχήματα dicuntur, & τρόποι. Nam (ut scripsit Cicero) sunt actori, ut pictori, colores ad narrandum. ¶ Hinc colligere suis pingere coloribus, est talem describere, qualis est. Cic. ad Att. lib. 5: Sic ego hunc omnibus à me pictum artis coloribus, subitò deformatum, non sine magno dolore vidi. Hor. in Arte: Nec sic enitar tragico differre colori, Ut nihil interest, Dii vãsne loquatur, an audax Pythias. ¶ Accipitur item Color pro velamento, fuco, sive prætextu, quo veritas obscuratur, aut culpa excusatur. Iuven. Satyr. 6: Sed jacet in servi complexibus, aut equitis: dic, Die aliquem fodes, dic Quinctiliane colorem: Hæremus, Dic ipsa. Olim convenerat, inquit, Vt faceres tu quod velles, nécnon ego posſem Indulgere mihi. ¶ Dicitur & Colos, sicut Atbos & Iepos.

Cŏlōro, as, pen. prod. act. p. Colorẽ induco: cui opponitur decoloro. [צבע tsabah צִבַע tsebaa χρῶμα. Gall. Colorer, bailler or donner couleur. Ital. Colorare, dar colore. Ger. Farben. Bel. Verwen. Hisp. Colorar de algun colore. Pol. Farbuie. Vng. Meg festhem fesint adek nekik. An. To die or colour.] Cicer. 1. de Nat. deor. Formare, fucare, colorare, animare non posset. Decoloratur id, cujus color vitiatur, non mutatur ἀποχρῶμα: ut est videre in facie ægroti, quæ pallorem contrahit, aut livorem: coloratur id, cujus alia fuit, quàm fit, facies. ¶ Colorare, pro inducere prætextum. Valer. Max. lib. 8. cap. 2: Libidinosam liberalitatem debiti nomine colorando. ¶ Coloratæ uvæ. Colum. lib. 11. cap. 2: Quum coloratas & perlucidas uvas animadvertissent. Colorata oratio, coloribus oratoris decorata & ornata. Cicero de Claris orator. Quòd non est eorum urbanitate quadam quasi colorata oratio. ¶ Colorare, pro fucare; Seneca Epist. 15: Quæ scribit unde veniant, scio non sunt ficta, nec colorata. ¶ Coloratior, Plin. lib. 16. cap. 12: Quidam arbitrantur in montosis copia præstantiorem fieri ac coloratiorem.

Cŏlōrĭtŭs, a, um, adject. ut, Coloritæ vestes, quę ex lana non tincta: hoc est, nativo colore factæ sunt, Valla lib. 6. cap. 53.

Cŏlŏs, κῶλος, Fera est Scythiæ peculiaris, magnitudine inter cervum & arietem, albicante corpore, eximię levitatis ad cursum, naribus potum attrahens. Autor Strabo lib. 7.

Cŏlŏssŭs, m. f. [κολοσσός. Gall. Statue desmesurement grande. Ital. Colosso, statua grande. German. Ein grosses Bild oder Statt. Hispan. Estatua grande. Polon. Slup wielki a forzmny. Vng. Oszlop. Ang. An image of immeasurable height.] Dicebatur statua immodicæ proceritatis, qualis Rhodi facta fuit à Charete Lysippi discipulo ex ęre, altitudine LXX cubitorum. Vnde etiam inter septem Orbis miracula numeratur. ¶ Hinc Colossi magnitudine, κολοσσαῖος & μεγαθυμ. Proverbialis apud Lucianum hyperbole in homines prægrandi corporis mole.

Cŏlŏssĭcŭs, adject. ad Colossi formam factum, colossi magnitudine. [κολοσσιαῖος, ὑπερμεγέθης. Gallic. Enormement grand, de grandeur enorme. Ital. Di forma di gran statua. Germ. Das in einer grossen Bildstodts form gemacht ist. Hispan. Cosa assi grande. Pol. Wielup podobnosci. Vn. Oszlophoz hasonlo. An. That is immeasurable great.] Quod significat altum, & ad colossi formam factum. Plin. lib. 35. cap. 7: Nero princeps jusserat se colossicum pingi CXX, pedum in linteo. ¶ Pro eodem etiam legimus Colossicus. Plin. lib. 34. ca. 8: Item duo signa quæ Catulus in eadẽ æde posuit palliata: & alterum colossicum nudum.

Colossinus color, κολοσσινὸν χρῶμα, à Colosse Troadis urbe nomen accepit, ubi lana tingebatur, florem referens cyclaminis.

cyclamini, inter candorem fulgens & purpuram. Vide Thylesium in libello de coloribus.

Colostrum & Colostra, æ. Spongiosa lactis densitas à partu prima. [κολόστρα. Gall. Caille ou caillebot, lait espez, comme le premier qui vient aux mammelles, lait troublé. Ital. Capo di latte, fior di latte. Ger. Die erste milch der geburt. Hisp. Colostro de leche nueua. Pol. Śmietana po porodzeniu pierszie. Vng. Elsö napi tey, elsö zör fryt tey. Ang. The first milk in the teates after the birth.] Martial. lib. 13: Sumpsit pastor, quæ nondum stantibus hœdis, De primo matrum lacte colostra damus. Palladius: Colostram vocant pastores illud exiguum lactis, in quo est spissior natura.

Colostratio, tionis, f. t. Morbus est quo lactantes tentantur, si biduo à partu maternum lac gustaverint, densato in caseis specie lacte. Ideò infantibus statim à partu nutricis non matris lac exhibere convenit: quia matris exitiosum est. Plin. libro 11. cap. 42: Pullis earum, ubi pingue pabulum biduo à partu maternum lac gustasse lethale est. ¶ Genus mali vocatur colostratio. Qui hoc mali genus patiuntur, Colostrati dicuntur. Plin. lib. 28. cap. 9.

Colotes. κολότης, vel Colotes, κολότης, pen. prod. Aristoteli lacertæ genus est, quod Latini Stellionem vocat. [Ital. Tarantola. Pol. Jaszczarka yeleona. Vng. Tarka gyik.] Nomen habet à pedum magnitudine. Nam quæ nos crura & lacertos dicimus, Græci κῶλα dicunt.

Colpos. [κόλπος. Pol. Cepek. Vng. Tey tartó ölgy.] à rei anatomicæ peritis appellatur ea uberum pars, quę in se, tanquam in sinu quodã, lac continet, unde & nomen accepit. Nam κόλπον Græci sinum vocant hoc est, littoris obliquitatem, quibusdã veluti brachiis mare amplectentẽ. Vide Cælium li. 4. cap. 4.

Colŭber, m. t. pen. cor. Serpens qui umbras nemorum incolit. [נחש nachasch, ὄφις. Gal. Couleuure. Ital. Serpe, serpente, biscia. Germ. Ein schlang. Belg. Een slange. Hisp. Culebra. Pol. Wąż. Vng. Kuta bogya. Ang. A serpent lying in the shadow of woodes.] Anguis & Hydrus, qui in aqua: Serpens, qui in terra repit: Draco, templised sæpè confunduntur. Plin. lib. 32, cap. 5: Coluber est in aqua viuens: hujus adipem & fel habentes, &c. Ovidius 15. Metamorphoseon: -niveisq; frequens Sinuetur colubris. Hieronymus ad Præsid. Coluber ad bibendũ veniens, in aqua venenum deponit, ne cum venenum aqua cõcretum occidat. Nudum hominem timet, vestitum persequitur, caput tamen suum celat, ubi scit esse mortem suam. Sepes quidem si semel calamo percutiatur, moriturus in verò iterum percutiatur, confirmatur: Brumali tempore infirmior efficitur, & à soricibus vincitur. Igitur ante hyemem circa se colligit segetes, ut illæ sibi escam præbeant. ¶ Colubrũ in sinu fovere, ἀφιν ἐν τῷ κόλπῳ τρέφειν, dicitur qui complectitur amore, studioq; prosequitur hominem ingratum, & aliquando per occasionem nocituum. ¶ Colubram fœmineo genere dici probat Nonius ex Lucil. lib. 20. Satyr.

Iam disrumpetur medius, jam ut Marsus colubras
Disrumpit cantu, venas quum extenderit omnes.

Colum, pen. prod. n. f. Vas est ex viminibus contextum, ad vinum colandum aptum. [κόσκινον. Gall. Vn couloir. Ital. Colatoio. Ger. Ein Seichtem, ein geschirr durch welches man seihet. Hisp. Colador para colar cosa liquida. Pol. Durchsiąk, przetak. Vng. Borszűrő kosar. Ang. A colander, a strayne.] Virg. 2. Geor. Colaq; prelorũ fumosis dirimpe tectis. ¶ Colum nivarium, vas ex lapide spongioso factum ad colandas nives. ¶ Colum etiam est genus morbi, quem primus in Italia sensisse Tiberius princeps dicitur, quum prius ignotus esset. Plin. lib. 26. cap. 1.

Columbus, & Columba, Avis nota. [יונה jonah. περιστερά. Gall. Coulon ou pigeon. Ital. Colombo, colomba. Germ. Ein taub. Belg. Een duyve. Hisp. Paloma. Pol. Gołąb. Vng. Galamb. Ang. A doue.] Virg. 2. Aeneid. Præcipites atra ceu tempestate columbæ. Martial. Nec vinles teneras præduro dente columbas. Varro lib. 3. cap. 7. duo facit columbarum genera, quæ in peristeromyrio esse solent: unũ agreste, ut alii dicunt saxatile, quod habetur in turribus ac culminibus villæ, à quo appellatæ columbæ, quæ propter timorem naturalem summa loca in tectis captant: alterum columbarum genus clementius, quod cibo domestico intra limina pascitur. Columbę agrestes à colore Liviæ dicuntur, quasi lividæ: domesticę verò, Cellares. Ex columbo agresti, & columba domestica, vel econtrario, nasci tur genus tertium columbarum: à nostris miscellæ dicuntur, ob duorum generũ cõmistionem. ¶ Columbos esse in tutela Veneris ideo fictum putãt: quia fœtui semper indulgent. Distinguunt autem columbæ à palumbis, quod hi feri, & majores sint, & in arboribus aut sepibus nidificent: columbę minores, & mansuetiores, ut quæ cibo domestico intra limina pascantur. Vnde proverbialiter dicimus, Mitior columba. πραότερος περιστερᾶς, de homine incredibili mansuetudine prædito. Huic simile est, Sedens columba, ἡσύχιος περιστερά. Nam columbę quum avolant, fallunt cæteras pernicitate volatus: quum sedent, nihil mitius ac simplicius. ¶ Sunt præterea palumbes, columbis longè vivaciores: vivunt enim (ut quidam tradiderunt) in trigesimum, & quadragesimum annum, quum columbarum vita octo ferè annorum spatio sit conclusa. Vide Plin. lib. 10. capite 34 & 35.

Colũmbare, [Pol. Całować. Vng. Galamb modra tsókolgatni.] Oscula columbatim conserere, colla bellare. Seneca Epist. 115, in versibus Mecænatis: Quid si quis fœminæ cirro crispatę, labris columbatur.

Colũmbarĭus, rii, m. f. Qui columbas curat. [περιστερεωρός. Gall. Qui a la charge des coulons ou pigeons. Ital. Chi ha cura di colombi. Germ. Der mit tauben vmbgeht. Belg. Een duyven meester dobber. Hisp. El que cria las palomas. Pol. Gołębiarz. Vng. Galamb gazda. Ang. That hath charge of doues.] Varro 3. de Re rust. cap. 7. dplę propter pullos, quos habent, utiq; redeunt, nisi à corvo occisæ, aut ab accipitre interceptæ, quos columbarii solent interficere.

Colũmbarĭum, rii, n. f. Locus ubi habitant columbæ. [ארבה arubbah. περιστερεών, περιστεροτροφεῖον. Gal. Colombier, trie ou bouyeot ou diasque pigeon loge. Ital. Palombaia. Ger. Ein taubhaus. Belg. Een duyfhuys. Hisp. Palomar, lugar donde crian las palomas. Pol. Gołębnik, gołębiernia. Vng. Galambos, galamb hűz. Ang. A doue house or doue cote.] Palladius: Colũbarium potest accipi sublimis una turricula in prætorio constituta, lævigatis & dealbatis parietibus. Propriè tamen Columbarium loculamentum in peristerotrophio, singulis columbarum paribus præparatum. Varro lib. 3. cap. 7: Singulis paribus columbaria fiant rotunda, in ordinem crebra. Columbaria singula esse oportet, ut os habeant quo introire & exire possint. Colum. lib. 8. cap. 8: Paxillis adactis tabulæ superponantur, quæ vel loculamenta, quibus nidificent aves, vel fictilia columbaria recipiant, prępositis vestibulis, per quæ ad cubilia perveniant.

Colũmbinŭs, a, um. Quod est ex columbis. [περιστερεῶδες. Gall. De pigeon. Ital. Cosa de colombi. Ger. Das von den tauben ist. Hisp. Cosa de palomar. Pol. Gołębiy. Vng. Galambol valo. Ang. Of doues.] Plin. Columbinus fimus in aqua decoctus. Columbinũ ovum. Horatius 2. Ser. Sat. 4. Pulli columbini. Varro 3. de Re rust. Qui solent saginare pullos columbinos, quò pluris vendant, secludunt eos, quum jam pinos sunt tecti. ¶ Columbinum venenum. Suetonius in Caligula: Columbo victori leviter tamẽ saucio, venenum in plagam abdidit, quod ex eo Columbinum appellavit.

Colũmbarĭs, re, adject. Columbinus: [περιστερεῶδες. Ang. Of a doue or pigeon.] ut Columbare stercus, & colũbaris cella. Col. lib. 9: Cæterum cibos juxta parietem convenit spargi: quoniã ferè partes hæ columbari carent stercore.

Colũmbatĭm, adverb. Ad similitudinem columbæ περιστερεῶδες. Vnde, Columbatim oscula jungere frequens est apud Catullum. ¶ Vtitur etiam Marius in Mimiambis: Sinuq; amicam recipere frigidã caldo. Columbatimq; labra conserens lab. ii.

Colũmbar, n. t. Genus vinculi. [Ang. The pillory.] Plaut. in Ruden. Illic in columbam cerdo leno vertitur. Nam in columbari collus haud multò pòst erit.

Colũmellã. Vide COLVMNA.

Colũmellares dentes, Caninis proximi. οἱ γομφίοι τῶν ἐπτὰ ὀδόντων, οἱ ἐπὶ ἐσχάτοις, οἱ πρόσκοποι. Varr. lib. 2. de Re rust. cap. 7: Incipientes quartum agere annum, itidem eiciunt, & totidem proximos eorum quos amiserunt, & incipiunt nasci, quos vocant Columellares.

Colũmen. pen. corr. n. f. à Columus: id est, Culmus, culmen, fastigium. [משען רקשה mischan, rosch. πρόπυργον, ἀκρωτήριον. Gall. Support & appuy, sur quoy est justement & appuyee quelque chose. Ital. Colmo, tetto, summità de alcuna cosa. Ger. Ein fant, vnderstand. Belg. Een pilarne. Hisp. Cumbre de cosa alta. Pol. Podpora, słup, wierzch. Vng. Tető. Ang. A prappe, or toppe.] Varr. 3. de Re rust. cap. 7: Quod habetur in turribus, ac columinibus villæ. ¶ Per translationem accipitur pro sustentatione, ornamento, & salute. Terent. in Phorm. Bone custos salve, columen verò nostræ familiæ, Cui cõmendavi filium hinc abiens meũ. Vbi Donatus: Columen familiæ, sustentatio, decus: unde Columnæ dictæ. Plaut. in Cist. Sed eccum egreditur senati columen, præsidium populi.

Colũmis, me. pen. cor. Sanus, integer. [σῶος. Gall. Sain, entier. Ital. Sano, salvo. Ger. Frisch, gesund. Belg. gheson. Hisp. Entero, sano, y rezio. Pol. Zdrowy. Vng. Egészeges. Ang. Whole, in good health.] Plaut. in Trin. Neq; ita, ut in data, columẽ resistere illi & detraxisse aurumẽt. Inde incolumis pro eodẽ: qd' cũ utitur.

Colũmnã, f. p. Dicta est, quòd culmina sustineat. [πρόπυργον, κίων, κιονίς. Gal. Colonne, pilier, pilastre. Ital. Colonna, pilastro. Ger. Ein saule oder stud. Belg. Een pilaer. Hisp. Columna, pilar. Pol. Słup na którym dom stoi. Vng. Oszlop, ágas. Ang. A pillar.] Pilaria vulgò à nostris vocatur. Inter columnas, κίονας, & Pilas, εἰδάρας, hãc differẽtiã esse volũt, quòd colũnæ uno scapo cõstant: id est, lapide oblõgo perpetuo: Pilæ aũt structura cõstant aut lapidea, aut cæmẽtitia, aut latertitia. Non rarò tamen etiã structilis

ctiles columnas apud veteres legimus. ¶ A' columna fit Intercolumnium, μεσοκίονον, quod est spatium inter columnas. Lib.4, ad Heren. Aedes, intercolumnium, angulum, fornicem. Columnarũ tria sunt genera: teretes, quadrangulæ, striatæ. Quæ superponuntur colũnis, Epistylia: hoc est, Capitella: quæ supponuntur, Bases, sive Spirę dicuntur. Ipsum autem columnæ corpus Scapus vocatur, teste Budæo. Antiqui, teste Quintiliano, Columam dicebant, detracta n, littera, pro Columna. Vnde per diminutionem Columella dicitur, pro Columnella. Cæsar 2. bell. Civil. Primùm trabes in solo æquè longè distantes inter se pedes quatuor, collocantur: inq; eis columellæ, pedum in altitudinem quinq;, defiguntur, &c.

Cŏlŭmnātŭs, adjectivum, Columna suffĕtatus. [κιονωτός. Pol. Podparti. Vng. Osz loppal meg támaszatot.] Varro 3. de Re rust. cap. 5: Inter eas piscinas tantummodò accessus semissa in tholum, qui est ultrà rotundus, columnatus, ut est in æde Catulli, si pro parietibus feceris columnas.

Cŏlŭmĕllā, pen. prod. diminutivũ est à columna. [κιονίσκος, κιονίον ☉. Gall. Petite colonne. Ital. Colonnella. Ger. Ein seulin. Hisp. Pequenna colũna. Pol. Szpina. Vng. Oszlopocska, ágaskotska. Ang. A little pillar.] Cic. 1. de Legibus: Nam super terræ tumulum noluit quid statui nisi columellam tribus digitis altã. Cato cap. 10: Trapeti columellam ferream quæ in milliario stat. ¶ Est & cognomen L. Moderati, genere Gaditani, qui de agri cultura tàm versũ, quàm prosa elegantissimè scripsit. ¶ Appellatur præterea Columella à medicis quædam veluti pellicula, in fine palati dependens, ut in hiante homine conspicitur: quæ si inflammetur, & teretem nacta fuerit figuram, Columella, κίων: si verò rotundam, Vva σταφυλὴ appellatur.

Columnelli, volunt quidã Columnellos dici dentes illos, quos caninos appellamus, quòd rotundi, ac ad instar Columellarum extent & emineant.

Cŏlŭmnātĭo, Columnarum extructio. [κιονωσις. Pol. Szpienie. Vng. Agaskolas, ágaskodás, oszlop emelés. Ang. Building or propping with pillers.] Apuleius lib. 3. Florid. Quid igitur superest ad statuæ meæ honorem: pavimenti marmoratio? proscenii contabulatio? scenæ columnatio?

Cŏlŭmŭs. A' veteribus dicebatur, qui nũc Culmus. [Pol. Kłos. Vng. Teb. Ang. The flowme of corne from the roote to the eare.]

Cŏlŭrnŭs, a, um, κερατοειδής ☉, dicitur quod est ex materia corylli, teste Servio in illud Virgilii: Pinguisq; in verubus torrebimus exta columnis. Festus tamen à corno arbore deduci ait, his verbis: Columna hastilia: ex corno arbore facta potiùs quàm ex corylo.

Cŏlŭri, m. f. Duo sunt circuli in sphæra, sese mutuò ad angulos rectos sphærales secantes ad polos mundi, & Zodiacũ ita transeũtes, ut alter per principia Arietis & Libræ feratur: alter per principia Cancri & Capricorni: ita dicti ab imperfecta sui conversione: à κόλος, quod est mutilum, mancum, imperfectũ, & οὐρὰ, cauda: quòd imperfecti omnibus, qui sub æquinoctiali non sunt, & tanquam cauda præcisa apparent. Boëthius de Arith. lib. 2. & Macrob. in Somn. Scipion. ¶ Colura quoque animalia sunt caudam non habentia, vel mutilam caudam habentia, quæ in sacrificiis non offerebantur.

Cŏlŭs, coli, masculi generis, Tormenti genus, quod fit ex corio: sicut scribit Festus.

Cŏlŭs, ũs, fœm. gen. tàm quartæ, quàm secundæ declinationis, Instrumentũ quod pensa continet, à quo fuso fila ducuntur, habetq; penultimam correptam. [ἠλακάτη, ἀτρακτυλίς. Gall. Vne quenoille. Ital. Rocca da filare conchia. Ger. Ein tunckel, ein Rocken. Hisp. Rueca para filar. Pol. Kadziel, krzesel. Vng. Gusal, gusal fúsó, rokka szár. Ang. A distaffe.] Ovid. lib 4. Metamorph. Et colus, & fusus digitis cecidère remissis. Cicer. 2. de Orat. Quid tu Aegilia mea, Quando ad me venis cum tua colu, & lana?

Cŏlŭtĕā, f. p. [κολουτέα. Pol. Senau.] Arbor sylvestris apud Theophrastum 3. de plantis, fructum ferens in siliqua, magnitudine lentis: quæ Alexandri Magni ætate haud temerè alibi, quàm in Lipara insula nascebatur: hodie etiam in Gallia passim provenit, Bayvemande nomine vulgò nota. Vide Ruel. lib. 1. cap. 7. ¶ Coluteũ autem neutro genere Plautus in Persa videtur appellasse quoddam mali genus: Commisce (inquit) multum: strutheam, coluteaq; appara.

Colycæ, rum, Specus quædam, in quibus aphronitrum invenitur, teste Plin. lib. 31. cap. 10.

Cŏlymbĭdes, [κολυμβάδες. Gall. Olives confites, qui nagent en saumure. Ital. Olive condite. Ger. Eingemachte oliven. Hisp. Azeytunas. Pol. Oliwne nassolone. Vng. Sós olaymag. Ang. Confected olives which swimmethin sauce.] Vocabantur olivæ quædam condititię, διὰ τὸ κολυμβᾶν, quod innatare est: propterea quòd propter suam levitatem fallilagini innatabant. Plin. lib. 23. cap. 3: Colymbades sordida ulcera purgant, mutiles difficultatibus urinæ. Quæ autem conditurę ratione hoc olivæ genus soleat parari, vide apud Ruell. lib. 1. cap. 104.

Colymbus, κόλυμβος ☉ vel κολυμβὶς & κολυμβὰς, Avis est, quæ à Gaza Vrinatrix vocatur apud Arist. Gallis Cotere. Est ex palmipedum numero, circa lacus amnesq; versatur, sed fonis part. Ejus meminit Athenæus libro 9. cap. 19. cui μικρὸς κολυμβὶς est inter omnes aves aquaticas minima, atri & sordidi coloris, rostri acuti, cujus oculi spectantur, membra verò merguntur. Vide Vria.

Cŏmā, æ, f. p. Capillus, interprete Festo, aliqua cum cura compositus: [לְמַה tsammàh לְבִית tsitsith. κόμη. Gall. Perruque, cheuelure. Ital. Chioma, zazzera. Germ. Das haar. Hisp. Cabelladura. Pol. Włosy głowy. Vng. Ersfelhi hay, hajfonat hay. Ang. The bushe of head heare.] ἀπὸ τοῦ κοσμεῖν: hoc est, ab ornando dictus: unde & Comete Latini deduxerunt. Cic. 3. Tuscul. Scindens dolore identidem intonsam comam, Ovid. 2. Met. Permulceteq; comas, chlamidemq; ut pendeat aptè Collocat. ¶ Circuntondere comam, περικείρειν τὴν κόμην, Græcis in proverbio est, pro eo quod est ludibrio habere. Nam id ludis gratia fieri solet stupidis, ut eis non sentientibus, cæsariem circuntondeatur. Lucian. ¶ Servus quũ sis, comam geris, δοῦλος ὢν κόμας ἔχεις. De eo qui præter decorũ quippiam facere. Aristoph. in Avib. & Suidas. ¶ Coma metaphoricè etiam de arboribus, fruticibus, arundinibus, atq; etiã herbis dicitur. Virg. 4. Georg. Ille comam mollis jam tum tondebat acãthi. Ovid. 2. Amorũ: Frigidaq; arboreas mulceat aura comas. ¶ Transferitur & ad faces. Catullus in Epithalam. Viden' ut faces splendidas quatiunt comas: Sic fol à poëtis dicitur Auricomus.

Cŏmāns, comantis, participium sine verbo, qui longiorem habet comam. [κομῶν. Pol. Długo włosy. Vng. Szőlkő.] Plin. lib. 10. cap. 63: Equæ comantes gloria superbiunt. Virg. 2. Aen. -sic fatus, deinde comantẽ Androgei galeam, clypeiq; insigne decorum Induitur. Equorũ colla comantia apud Vir. 12. Aen.

Cŏmātŭs, a, um, participium sine verbo, Qui longiorem habet comam. [κομήτης. Gall. Cheuelu, ayant longs cheueux. Ital. Capellato con gran chioma. Ger. Das vich haat hat mit langen haar. Hisp. Cosa de luengos cabellos. Pol. Maiacy długy włosy. Vng. szőlős, hajas. Ang. That haith long heare.] Mart. lib. 1: Calvus quam lotris, eris comatus. Sylva comata, Cat. Epig. 4. Vnde

Cŏmātŭlus, pen. corr. diminutivũ à Comatus. [Vng. Szőlős kicsike, hajacsoka.] Vnde Hieron. Comatulos pueros dixit.

Cŏmōsŭs, a, um, Coma magna præditus. [κόμων ☉. Gall. Fort cheuelu, ayant force branches & feuilles. Ital. Capellato, con gran chioma. Ger. Haarechtig. Hisp. Cosa de luengos cabellos. Pol. Szpiaty. Vng. Hajas. Ang. That haith a great bushe of haide haire.] Plin. lib. 16. cap. 6: Hemetis vocatur, brevior, & in orbem comosa. Idem lib. 29. cap. 26: Comosissimum ex omnibus maximè cauliculis.

Cŏmă, atis, [κῶμα. Pol. Spyk. Vng. Mely álom hozó betegség. Szo álomfakasztó, nyughatatlantó betegség.] Morbus gravem ac diuturnum inducens somnum, quem Latini Veternum interpretantur. ¶ Est & altera Comatis species, quam Vigilantem letharem nonnulli appellant, quum neq; somnum urgente somno attollere, neq; tranquillè dormire possumus, aliis atq; aliis imaginationibus somni tranquillitatem identidem interpellantibus. Autor Galenus in eo Commentario, quem de Comate nominatim inscripsit.

Cŏmo, is, vide suo loco.

Cŏmagene, Herbæ nomen, de qua in dict. Comagena in Onomast.

Cŏmārŏs, κόμαρος ☉. Gall. Arbousier. Ital. Corozzola. Ger. Erdbeer. Hisp. Madronno arbol conocido. Vng. Vad almafa. Ang. A wilding tree, or crabbe.] Arbuti genus est, cujus etiã pomum Græci κόμαρον appellant, Latini Vnedonem. Plin. li. 15. ca. 24: Duobus Vnedonem nominibus appellant Græci, Comarum & Memecylon. Ex quo apparet, totidem esse genera & apud nos.

Cŏmbĕnnonēs, Interprete Festo, dicti sunt in eadem benna sedẽtes. Bẽna aũt vehiculi genus fuit, Gallis præcipuè usitatã.

Cŏmbĭbo, bis, n. t, simul bibo, compoto, bibo, imbibo. [συμπίνω. Gall. Boire ensemble. Ital. Bevere in compagnia. Ger. Mit einander trincken. Hisp. Bever juntamente. Pol. Spol' em pye. Vng. Egymst isznom. Ang. To drink together.] Plin. li. 17. cap. 11: Vti olim pluviarq; combibant. Columell. lib. 12. cap. 10: Quę quum ita combiberit, simili mistura vas suppleatur. Ovid. Epist. 11: Et cogor lachrymas combibere ipsa meas. ¶ Combibere amor per translationem. Cic. 3. de Finib. Sed tamen infici debet his artibus, quas si, dum est senex, combiberit, ad majora vetus paratior.

Cŏmbĭbo, combibonis, masculini generis, Compotor. [συμπότης. Gall. Compagnon à boire. Ital. Compagno à bere. Germ. Ein trincker, zech gesell. Hisp. Bevedor con otro. Pol. Zemna pijacy. Vng. Iuó társ. Ang. A cuppe companion.] Lucil. lib. 6: Quandoquidem reperi magnis combibonum ex copiis. Cic. Pæto, lib. 9: In his controversiis quas habeo cum tuis combibonibus Epicureis.

Cŏmbĭno, as, pen. prod. Conjungo, conglutino. [συνδεῖν. Pol. Spaiam. Vng. Eszsze forrasztom, enyvezem. Ang. To solder or glue together.] Sipontinus.

Cōmbinatio, quam Græci ἐπιζευξιν vocant, quum in oratione eadem dictio sine medio duplicatur. Virgil. 9. Aeneid. Me me adsum qui feci.

Combinatus, & compositus apud Diomedem Gram. li. 3. cap. de Pede.

Combretum, Herba est baccaei similis, sed proceior, foliorum exilitate usq; in fila extenuata. Autor est Plinius libro 21. cap. 6.

Cōmburo, is, pen. prod. act. t. ex con & uro, b, interposita. Simul cū alis uroeuro, cremo, exuro, inflammo, incendo. [שרף saráph שרף beher. ἐμπυρίζω, καταφλέγω. Gall. Brusler tout, faire ardre en cendre. Ital. Abbruciare, consumare. Ger. Verbrennen. Hisp. Quemar, ò quemar juntamente. Pol. Palić. Vng. Meg egetem. Ang. To burne altogether.] Cicero pro Cluent. Puer ante noctem mortuus, & postridie antequam lucceret, combustus est. Idem de Natur. deor. Libri Protagoræ in concione combusti. Et ad Quint. Frat. lib. 1. Fumo ut comburereturtota plaudente provincia. ¶ Et per translationem. Plaut. in Mil. -nam mihi nimis calor Comburebat gutturem.

Combustilia sunt, quæcūq; meatus habent hujusmodi, ut ignē introrsus admittāt: atq; in hisce meatibus, qui per rectum dispositi sunt, minus valentem, quàm ignem continent humorem. Meteor.

Cōmē, is. [Ger. Bedebart. Pol. Kozia broda.] Herba est, quam Barbam hircinam vocant, à comæ similitudine, quòd folia in circuitu spargat. κατακόμη. Plin. li. 21. cap. 15. & lib. 17. cap. 13.

Cōmēdo, is, pen. corr. n. t. & Comedo, comes, comest, in infinitivo Come iere, vel Comesse, Edo. [אכל achal. φαγεῖν, ἐσθίειν. Gall. Manger. Ital. Mangiare. Ger. Essen. Belg. Eten. Hisp. Comer. Pol. Jem. Vng. Eszem. Ang. To eat.] Mart. Scævola tu comedis apud omnes, nullus apud te. Plaut. in Trin. Quod ebibit, quod comest, quod facit sumpti. Cic. Sed ad extremum pollicetur prolaturam se quę comest. ¶ Supinum Comesum & Comestum. Salust. Comesa matrimonia. Comesa patina. Vbi translatè ponitur pro consumere, dissipare.

Comedim, pro Comedam, scripserunt veteres, quod & Nonius observavit. Plaut. in Bacchid. Quod dem scortis, quodq; in lustris comedim, congraecet pater. Cicero ad Pęsum: Cura, si me amas, ut valeas: me ego te jacente bona tua comedim.

Cōmēdo, onis, m. t. & comedus, di, pen. corr. Qui bona sua consumit, ut interpretatur Festus. [Ὁ τὴν οὐσίαν ἀναλίσκων. Gall. Gourmand, qui despend tout son bien. Ital. Vn gran mangiatore, dissipatore, che mangia tutto al ventre. Ger. Ein fraß/ein schlauer. Hisp. El comilon ò tragon. Pol. Zarłok, vetrownik. Vng. Nagy ebredő, tékozló. Ang. A glutton, a great spender.] Varro apud Nonium: Putat fore hoc, quod hinc comedonibus convenit usu, quibus, nota voluptate quum edunt, duntaxat gula gaudet.

Cōmissor, aris, Intempestivis convivis indulgeo. [סבא sabá שבר shabár. κωμάζω. Gall. Mager & banqueter dissolument. Ital. Banchettare, far tumulto. Ger. Prassen/schlemmen/zechen. Belg. Banqueten. Hisp. Comer como en boda ò confradia y demasiadamente. Pol. Vtrata przyobiadem. Vng. Vendégeskedém, lakozom. Ang. To make good cheere, to feast voluptuously.] Suet. in Domit. Conviva bantur frequenter & largè, sed penè raptim, certè non ultra Solis occasum, nec ut postea ut comessar. tur. Liv. lib. 10. Bell. Macedon. Demetrium post cœnam qua sodales acceperat, dixisse Quin comessatum ad fratrem imus? Intromittere comessatum. Cic. & Terent.

Cōmessator, tor, Comessator. [Ὁ τὴν οὐσίαν ἀναλίσκων, κωμαστής, κωμαζών. Gall. Banqueteur dissolu, & à beure, indeur. Ital. Che fa banchetti. Ger. Ein prasser/schlemmer. Hisp. Comilon. Pol. Kol ucztami, spełbanacz. Vng. Vendégeskedő, lakozó. Ang. An vnthrifte banketer.] Cicero lib. 9: Siquid victis saltem adversus comessantes tuemur fuisset, mille hercle viri modò sobrii septem dierum cra quia graves in suo triumpho capere potuerūt. Modò comessantium aliquid agere. Liv. 3. ab Vrbe.

Cōmessatio, nis, f. t. Cōvivia sunt nocturna post cœnam & alia intempest. vel sicut Merenda, cibus qui ante cœnam sumitur, & lentaculū ante prandiū. [Δεῖπνον, κῶμος. Gall. Banqueterie dissolue comme apres souper & beure indeu. Ital. Mangiamento. Germ. Gesuffrend/schlemmerey/fressmäler/Banckettern. Hisp. Comida demasiada. Pol. Pomieszarek, sfoferunk. Vng. Vendégeskedés, lakozás. Ang. Vnthrifte banketing as after supper.] Sueton. in Vitell. Epulas tripartiam semper, interdum quadripartiam dispertiebat, in jentacula, prandia, cœnas, & comessationes. Cicer. in Catil. Quòd ii in vino & alea comessationes solùm & scorta quærebat, essent illi quidem desperandi, sed tamen essent ferendi. Legitur hic & Comessatores. Idem pro Cæl.

Comessator conjurationis. Cic. lib. 1. ad Attic. ut nostri ipsi comessatores conjurationis barbatuli juvenes illum in sermonibus Cn. Ciceronem appellent. Quibus verbis significat reliquos & seros conjuratos, ut qui post cœnam comessatum venunt. Idem tamen libro 3. de Orat. Eam improbat translationem, quæ aut major est, quàm res postulat, ut tempestas comessationis: aut minor, ut comessatio tempestatis. In quod præceptum ipse videtur comisisse loco jam citato.

Cōmessābundi, & Comessatores, qui comessationibus indulgent. [ἐπὶ κῶμον, κωμαστής. Pol. Tarzbrzuchowie. Vng. Vendégeskádók, lakozók.] Cic. pro Cæl. Non idem judicum comessatorumq; conspectus. Liv. 9 ab urbe: Temulento agmine comessabundus incessit. Habet autem hoc nomen primam productam. Mart. Non Albana mihi sit comessatio tanti.

Cōmēs, itis, comm. gen. qui vel quæ alterum sequitur, assectator, assecla & proprie majoris. [חבר chabér. ἑταῖρος, συνοδός, συνοδός. Gall. Compagnon de chemin, celuy qui tient en fait compagnie, comme l'inferieur au superieur. Ital. Compagno. Ger. Ein gefert/ein gesell. Belg. Een wecker/gesell. Hisp. Compañero menor que sigue à otro mayor. Pol. Towarzysz podrożny. Vng. Vezető. Ang. A companion or follower an in the way, that beareth an other companie.] Cic. de Amic. Neq; se comitem illius furoris, sed ducem præbuit. Lucan. li. 6: Scire Senatus aver, miles te Magne sequatur, An comes. ¶ Aliquando tamen comitum appellat o paribus convenit, ut quum plures idem itei arripientes, sibi mutuò comitatum præstant. συνοδοιπόρος. Plaut. Epid. Age, age, absolve, atq; argentū numera, ne comites moreī. Autor ad Herennium: Qui quum ante lucem surrexisset, comitem suum inclamavit. Prius enim dixerat: Et secum aliquantum numorum ferentem est comitatus. ¶ Differt enim Comes à Socio & Sodali, quòd Comes dicātur, qui ex vis modo alterius sequitur dictum: Socius plerunq; in negotiis sertisq; rebus, & fortunæ arbitrio subjectis. Sodalis ἑταῖρος in leviorribus ac sæpè voluptuosis, utpote qui ejusdem erant collegii, unaq; epulabantur. Vode Cicero Norbanum Quęstorem suum appellat sodalem. Idem de Senectute: Epulabat cū sodalibus omninò modicè. ¶ Comes verò pro dignitate, etiam generis communis est, quanvis apud vulgus fœmina Comitissa dicatur. ¶ Ab Ammiano Largitionū comes dictus est, qui præerat largitionibus imperatoris. ¶ Alii pro dignitate Comarchū κόμαρχος usurpant. ¶ Comes domorum, is à Iustiniano dicitur, qui in domesticos Principis præfecturā habebat. Comes horreorum, cujus & mētio est in posterioribus Ciceronis libris, pulcrum Principis curator fuit, habuitq; mancipia quædam purgandis horreis ascripta, coquendoq; pane Principis. Comes laborum, qui & præpositus laborū, cui mediastini omnes aliiq; domus Imperatoriæ artifices atq; opifices subditi erant. Comes Andreas medicus citatus ab Aetio Serm. 14. cap. 5: Comes rerum privatarū, procurator erat Cæsari, cui omnis res familiaris commissa, quicquid egisset, ratū apud Cæsarem erat. Comes sacrarū largitionū, olim is erat, per quem Cæsaris stipendia militibus erogaverunt. Comes Sacri patrimonii erat is, qui præerat patrimonio Cæsaris. Comites Palatini, cui à principibus constituantur, doctissimus Viglius explicat in Instit. de exhæred. lib. Comites Scholarum, qui & Tribuni Scholarum, à Scholis Palatinis atq; militaribus dicti: quorum munus in tribus posteriorbus libris Cod. describitur: ut sint qui præsint epulis imperatoris, & bello & pace obsonia curent: quod tamē Pyrrho absurdū visum est. Comitem Stabuli, voce etiam à Iustiniano usurpata, nonnulli eum intelligunt, quem olim fuit magister militū. Budæus item Constabulariū, Magistrum militū vocat. Procopius, ut Pyrrhus refert, Protopatarium appellari dixit. Comitem Labeo definit eum, qui frequentādi cujusq; causa, ut sequeretur, destinatus fuit. Nunc verò dignitatis nomē est, vel quòd ipse regem comitetur, vel quòd eum multi comitentur: ut Pyrrho visum est, hucconsulto nostra tempestate valde docto, nec infanti. Nonnulli à comitate, ne etymum desideret, appellatum volunt, quòd comis esse debeat. Callistratus in I. observandum, de Orhc. præsid. censuit, ut præses in adeundo quidem faciem se præbeat, sed contemni se non patiatur.

Cōmitor, penultima correpta, deponens, p. Sector, assector, comitē me exhibeo. [חבר chabér. חבר chabér. שלח schalách. ἐπιπαραπέμπω. Gall. Accompagner, suivre, tenir en faire compagnie à quelqu'un. Ital. Accompagnare. Ger. Begeyten/das geleyt geben. Hisp. Acompañar al mayor. Pol. Odprowadzam. Vng. Kőveczem, kőtem. Ang. To accompanie, to keepe fellowship, to follow.] & propriè est minorum erga majores. Plinius: Quicunq; eum comitati fuerant. Idem: Funerantiū more comitantur exequias. ¶ Pro eodem & Comito, as, activè dicitur. Ovid. li. 2. de Ponto: Quē pia nobiscū proles comitavit euntem. Et lib. 14. Metamorph. Nostraq; adulantes comitant vestigia. Idem 8. Metamorph. Et nostros comitate gradus, & in ardua montis Ire simul. ¶ Comitor etiam in passiva significatione nonnunquam invenitur. συμπαραπέμπομαι: unde non malè inter verba communia potest numerari: quod etiam ex participio præteriti temporis Comitatus potest deprehendi, quod tam eum significat, qui alterum honoris aut officii causa deducit: quàm eum qui deducitur. Cic. de Invent. In itinere quendam proficiscentem ad mercatum est comitatus. Idem in Catilin. Molestè fero, quòd parum exierit ab urbe comitatus.

Cōmitātus,

Cōmitāns, participium à Comitor, activè & passivè accipitur. [משלח mishallèach. משלח mishallèach. συμπαρεπόμενος, & συμπορευόμενος. Gal. Accompagnè. Ital. Accompagnato. Ger. Begeytet. Hisp. Accompanado. Pol. Odprowadzy. Vng. Kisérő, kösérő. Ang. Accompanied.] Activè Plinius: Quicunque cum comitari fuerant. Passivè. Cicer. Invect. 2. in Catil. Illud etiam molestè fero, quòd ex urbe parum comitatus exierit. Virg. 1. Aeneid. -ipse uno graditur comitatus Achate. ¶ Idem in significatione passiva Incomitatus posuit, quum ait:

¶ Sæpius Andromache ferre incomitata solebat.

Cōmitātus, Comitatior, comitatissimus. Cicer. 5. Tusc. Puero ut uno esset comitatior. Plin. lib. 10. cap. 37: Est enim ars illis inter se blandiri, & corrumpere alias, furtoq; comitatiores revertunt. ¶ Sic Comitatissimum hominem dicemus, quem vulgò bene officiatum dicunt. Bud.

Cōmitātus, us, Assectatores, comitum multitudo, [חברה chebrèh. שלח shellèach. συμπαρεπόμενοι, ἑταῖροι, ἀκόλουθοι. Gall. Compagnie, accompagnement, train. Ital. La compagnia, il seguito. Ger. Betretung/gute gesellschafft. Belg. Een ghereedinge. Hisp. El companamiento. Pol. Towarzyszwo, przymoda. Vng. Kösérő. Ang. Accompaning, the multitude of thame which accompanieth an great man.] Cicer. ad Lepidum: Ejus Falernum mihi semper idoneum visum est divertorio: si modò tecti satis est ad comitatum nostrum recipiendum. Salust. in Catil. L. Valerio Flac. C. Pontinio Prætoribus imperat, ut in Ponte Milvio per insidias Allobrogum comitatus deprehendant. Cic. 3. de Legib. Auspicia, ut multos inutiles comitatus probabiles impedirent moræ quasi sæpè comitia populi temerè essent coacta, obnuntiatione Augurum disturbata fuerunt.

Cōmēssans, Comessatio, Comessator, Comessabundus. Vide COMEDO.

Cōmētes, vel Cometa, pen. prod. generis masculini, Stella crinita. [κομήτης. Gall. Une Comete. Ital. Cometa. Ger. Ein Comet. Hisp. Cometa del cielo. Pol. Miotła a cometa. Vng. Csillag. Ang. A blasing starre.] Lucan. lib. 1: Ignota obscuræ viderunt sydera noctes, Ardentemq; polum flammis, cœloq; volantes Obliquas per inane faces, crinemq; timendi Syderis, & tetris minitantem regna cometem. Cicer. 2. de Nat. deor. Tum facibus visis cœlestibus, tùm stellis his, quas Græci cometas, nostri crinitas vocant, quæ nuper bello Octaviano magnarũ fuerunt calamitatum prænuntiæ. Virg. 1. Georg. -nec dirі totiens arsere cometæ. ¶ Est etiam nomen proprium unius ex Argonautis apud Valer. Flaccum, pater Alteronis.

Comicus a, um. Vide COMOEDVS.

Cōminus, adverb. De propinquiore loco. [מקרוב mikkerób. ἐγγύθεν, ἐγγυάθεν, ἐκ πλησίου. Gall. De pres. Ital. Da presso. Ger. Von nahem/zu der nähe. Belg. Van by. Hisp. Cerca y quasi con las manos. Pol. Z bliska. Vng. Szomszédban. Ang. Nigh at hand, hand to hand.] Non est idem quod propè, sed (ut sic dicam) à propè: quemadmodum Eminus, à longè: ut, Cominus te incessebant lapidibus: hoc est, è propinquo loco. Cicer. 2. de Divin. Nunc cominus agamus, experiamurq; &c. Idem pro Cecin. Neq; conflictu corporum, neq; ictu cominus, neq; conjectione telorum. ¶ Significat etiam Statim, sine intermissione. Virg. lib. 1. Geor. Quid dicam? jacto qui semine cominus arva Insequitur.

Cominia, Genus olivæ apud Plin. lib. 15. cap. 3.

Comis, com. 2. Humanus, benignus, facilis & suavis. [עם hanèv. ἐπιεικής, φιλόφρων. Gall. Doux, gracieux, courtois, affable, humain. Ital. Benigno, facile, piacevole, humano, suave. Ger. Tuchtig/secundetich/hoffetsig. Belg. Goeder tieren. Hisp. Cortes, tratable, humano. Pol. Wdzięczny, ludzki, vkładny. Vng. Nyájas, kegyes. Ang. Gentill, meek, humain.] Cicer. 2. de Fin. Quasi quis illum neget & bonum virum, & comem, & humanum fuisse. Idem pro Cor. Balbo: Comes benigni, suaves, faciles homines dicuntur.

Cōmitās, Humanitas, & morum suavitas. [עמה hanavàh. ἐπιείκεια, φιλοφροσύνη. Gall. Douceur, gracieuseté, courtoisie, humanité. Ital. Gratiosità, piacevole tà, cortesia. Ger. Freundtigkeit/hoffetigkeit. Hisp. Humanidad, cortesia. Pol. Lud. kości, obiczajność. Vng. Nyájasság, emberség, kegyesség. Ang. Gentilnesse, meekness, courteousnesse.] Cic. de Amicit. Sed amicitia remissior esse debet, & liberior, & dulcior, & ad omnem comitatem, facilitatemq; proclivior.

Cōmitēr, Suaviter, mansuetè. [ἐπιεικῶς. Gall. Gracieusement, courtoisement, doucement, humainement. Ital. Cortesemente, piacevolmente, affabilmente. Ger. Freundtlichen. Hisp. Cortes y humanamente. Pol. Vkładnie, wdzięcznie. Vng. Nyájasan, kegyesen. Ang. Meekely, gentlie, humanlie, courteouslie.] Comiter, ac benignè appellare aliquem, Liv. 2. ab Vrbe. Ovid. 2. Fast. Comiter excipitur, sanguine junctus erat. ¶ Comiter alterius populi majestatem conservare, formula quæ in fœderum sanctione adjiciebatur, qua alterum populum esse superiorem intelligebatur. De qua re Cicero in Corneliana: Quũ alterius, inquit, populi majestas comiter conservari jubetur, de altero siletur, certè ille populus in superiore conditione causaq; ponitur, cujus majestas fœderis sanctione defenditur. Id autem quod Cicero dicit comiter defendere, Livius Sine dolo malo.

Cōmitiā, orum, plurali numero, n. s. Conventus populi ad creandos magistratus, leges ferendas, & alia cum populo agenda: à comeundo appellata, ita enim veteres loquebantur, vel coëundo. [קהל kahal. ἐκκλησιαστήριον, & τὸ ἐκκλησιαστικόν. Gall. Assemblee ou congregation du peuple ou magistrats pour consulter & deliberer de quelque chose. Ital. Congregatione, consiglio, ragunanza. Ger. Reychstag/Landtag/Versamlungen/wann man Obersten erwählen will/oder sunst etwas zuberatschlagen hat. Belg. Eenen Aenbach/eenen dachvaert. Hisp. Las dias que son para elegir dignidad. Pol. Sejm, gwałt. Vng. Ország gyűlése köczvegyes gyűlés. Ang. The assemble of the people or magistrats to advise and consult of any thing.] Leguntur autem comitia Consularia, Prætoria, Quæstoria, Tribunitia, Aedilitia: quibus scilicet Consules, Prætores, Quæstores, Tribuni, Aediles creabantur. Tria autem genera comitiorum fuerunt, Curiata, Centuriata, Tributa: Nam quæ Calata comitia legimus, ea sunt vel Curiata, vel Centuriata: ex eo quòd primis temporibus Calandi verbum pro vocandi usitatum erat: unde æstimare licet veteribus omnia Comitia Calata fuisse. Curiata, quum curiatim ἐκκλησιάζοντες, populus Rom. suffragia ferebat. Centuriata, quum per centurias, sive centuriatim. Tributa quum tributim, sive per tribus, Dionys. libro 7. Histor. scribit in comitiis curiatis omnem potestatem creandi magistratus fuisse penes populum, in centuriatis penes divites. ¶ Comitium, tii, singulari numero, locus erat Romæ juxta forum & curiam, ita dictus à coëundo (teste Varrone) eò quòd populus tùm litium, tùm curiatorum comitiorum causa eò soleat coire. Cic. 4. in Verr. Quid? hoc ferendum cuiquam putas? hujus argento domus vestras, hujus signis & tabulis forum, comitium ornari! Idem pro Sestio: Quum forum, comitium, curiam multa de nocte armatis hominibus ac servis plerisque occupavissent, impetum faciunt in Fabricium. Tempus comitiorum habendorum id erat quod augures designabant. ¶ Antiqui præterea commune, & amplissimum concilium, Comitium appellabãt. Vnde est illud in xii tabulis, De capite civis, nisi per maximum comitium, ne ferunto. Ex Cic. 3. de Leg.

Cōmitiā, Comitiorum tria genera Romæ diversis temporibus instituta: curiata primùm à Romulo: centuriata deinde à Serv. Tullio, sexto Romanorum rege: postremò tributa, à tribunis pl. De curiatis comitiis illa significant, quæ scripta sunt apud Pomponium Iurisconsultum. Romulus, inquit, populo in triginta partes diviso, quas curias appellavit, quod tunc reipubl. curam per sententias earum expediebat, leges quasdam curiatas ad populum tulit: tuleruntque & sequentes reges. Centuriata Servius Rex, ut diximus, majorum rerum, patriciorumq; magistratuum causa induxit: iusq; comitiis ad extrema reipubl. tempora patricios magistratus creatos esse legimus. Tributa, regibus ejectis, tum primùm instituta, quum Coriolanus in judicium populi vocatus est: posteaq; cum Voleronе Publilio Lætorius legem tulerunt, ut tributis comitiis plebeii magistratus fierent, qui antea curiatis fieri solebant. Tributorum autem comitiorum aucta maximè vis est ea lege, quam L. Valerius, & M. Horatius cos. tulerunt, ut, quod tributis comitiis plebs sanxisset, eo Quirites omnes æquè tenerentur, ac si centuriatis comitiis perlata lex esset: ita centuriatis tributa sunt æquata: &, quod ait Livius, tribunitiis rogationibus acerrimum telum, hac lege datum est: quum, quidquid tribuni pl. ferrent, id deinde ab omnibus civibus servari necesse esset. Quanquam & Publilius dictator, lege lata, centuriata, quæ patriciorum causa instituta diximus, imminuit: sanxit enim, ut omnium legum, quæ comitiis centuriatis ferrentur, ante initum suffragium patres autores fierent, ne scilicet roboris minus haberet, si quid populare, patribus invitis, latum esset. De jure autem & tempore comitiorum ita cognosci poterit, si, quæ duarũ legum Aeliæ, & Fusiæ, fuerit sententia, consideretur: quare loca ipsa proponemus, ac primùm, quòd ait in ea pro Sextio: Isdem consulibus sedentibus arq; inspectantibus, lata est lex, ne auspicia valerent, ne quis obnuntiaret, ne quis legi intercederet, ut omnib. fastis diebus legẽ ferre liceret, ut lex Aelia, lex Fusia ne valeret: dicendũ est, quatuor illas partes, de auspiciis, de obnuntiatione, de intercessione, de fastis diebus, omnes duab. legibus, quæ subjiciuntur, Aelia & Fusia, cõprehendi, sed tres priores Aelia, posteriorẽ aũt Fusia: rursus è tribus prioribus, ejusdẽ generis, & quasi naturæ duas esse, tertiam separatã, & tanquã alienã: nã auspicia idcò erãt, ut esset obnuntiario: quũ enim de cœlo servatũ esset, tùm ferentibus legem obnuntiabatur: itaq; auspiciorũ quasi partus quidã erat obnuntiatio: nec unquã servatũ est de cœlo, quin obnuntiatum sit, sive prospera, sive adversa signa essent, quum prospera confirmarent id, quod cum populo ageretur, adversa impedirent: propterea sublatũ esse à Clodio morem de cœlo servandi, ut scriptit Dio. lib. XXXVIII. quũ tamẽ antea ita diligenter

diligèter auspicia servata essent, ut M. Drusi legibus: quia cō-
tra auspicia latæ judicarentur, senatus decrevérit populū non
teneri, quod Cic. lib. 11. de Legibus, & Pædianus in commen-
tario Corneliana tradidit: ergo cum hoc auspiciorum genere
quasi cognatione quadam cohæret obnuntiatio: at intercessio
nihil habet commune cum auspiciis: auspicia enim ad re-
ligionem referebantur: quòd à cœlo: id est, à deorum numi-
ne, pendere videréntur: intercessio autem humanæ potestatis
erat, & cùm à voluntate semper, nulla religionis observatio-
ne, manabat, tum ab ea voluntate nonnunquam, quæ ab omni
religione dissentiret, & cum ipsa quasi deorum voluntate
pugnaret: præterea, servare de cœlo, augurum, atq; omnium
planè magistratuum fuit: quod suprà notavimus: intercedere
verò, duntaxat ad tribunos pl. tùm veteri sacratarū legum ju-
re, tùm, ut ego existimo, legis Aeliæ jussu pertinuit: loquor au-
tem de intercessione ad populum, quum lex ferretur: nam in
senatu, quum S. C. fieret, non tribunos pl. tantùm, sed omnes,
qui eadem potestate, qua ii, qui S. C. facerēt, majoréve essent,
intercedendi facultatem habuisse, diximus in libro de Senatu: atque etiam, quod in eo libro non diximus, forensis, ut ita
dicam, erat intercessio, quum prætori de privata controversia
decernenti prætor intercedebat: cujus generis idoneus locus
erit in libro de judiciis. nunc persequamur institutum. Dixi, le
gis Aeliæ fuisse tria illa membra, de auspiciis, de obnuntiatio-
ne, de intercessione, quæ Clodius sua lege sustulit: quartū de
fastis diebus Fusia lege sanctum: itaque in oratione de pro-
vinciis consularibus in extremo, paulò distinctiùs locutus est
Cicero, quum caput illud, de fastis diebus, separatim à reli-
quis posuit: reliqua verò tria separatim quidem & ipsa ab eo
capite, sed ipsa tamen inter se conjuncta, ut dubitandum mi-
nimè sit, quin hęc in una lege simul fuerunt, sicuti simul sunt à
Cicerone pronuntiata: quòd si in una lege, ne illud quidem
dubitandum de duabus legibus, Aelia scilicet, & Fusia, utrum
intelligamus: nam si de tribus conjunctis unum aliquod in
Aelia lege fuisse docuero: Aeliæ legi & reliqua duo tribui de-
bere, concedendum, ut opinor, erit: docebo autem Pædiani
verba obnuntiationem Aeliæ legis fuisse: nam illud in Piso-
nem. A P. Clodio, fatali portento prodigioq; reip. lex Aelia &
Fusia eversa est, ipse sic interpretatur: Legem tulit P. Clodius
tribunus pl. ne quis per eos dies, quibus cum populo agi li-
ceret, de cœlo servaret: propter quam rogationem, ait, legem
Fusiam, & Aeliam, propugnacula, & muros trāquillitatis, atq;
otii, eversam esse: obnuntiationē, quæ perniciosis legibus re-
sistebat, quam Aelia lex confirmaverat, erat subiata: miror au-
tem, cur eo loco nihil de sententia Fusiæ legis addiderit Pædi-
anus, quum tamē ipsam legem simul cum Aelia nominarit:
non enim tantùm tulit Clodius, ne quis per eos dies, quibus
cum populo agi liceret, de cœlo servaret: quod contrà lex Ae-
lia jubebat: sed etiam, ut omnibus fastis legem ferri liceret: ut
ipse demōstrant illa, quæ sunt à nobis ex oratione pro Sex-
tio lata, & hæc in ea de provinciis: Aut statuendum nobis
est, legem Aeliam manere, legem Fusiam nō esse abrogatam,
non omnibus fastis legem ferri licere: quū lex feratur, de cœlo
servari, obnuntiari, intercedi licere. Verùm, ut fortasse
moniat Pædianus: quia prætermiserit id, quod Fusia lege san-
ctum Clodius abrogavit: non item mendosus in eo, quod de
lege Aelia posuit: satis enim planè loquitur, atq; ita, ut cur
in modo suspicemur, causam esse nullam videamus. quare
fateamur quod volumus, obnuntiationem ad legem Aeliam
pertinere: quòd si hoc, ergo & illud, auspicia quoq;, à quibus
obnuntio derivatur, & intercessionem ad eandem legem
pertinere, & si hæc tria ad legem Aeliam: unum illud, quod re-
liquum est, de fastis diebus, ad Fusiam pertineat, necesse est:
eadem utriusq; legis sententiam, nisi fallor, attigit in episto-
la, Quintis, lib. 1. ad Atticum, quum ait: Lurco autem tribunus
pl. qui magistratum simul cum lege Aelia iniit, solutus est &
Aelia & Fusia, ut legem de ambitu ferret: inibant enim veteres
Romani magistratum auspicatò: neq; omnino quicquam pu-
blicè, nec domi, nec militiæ, sine auspiciis gerebatur: quod au-
tem in tribunata pl. Lurconi mandando factum erat, ut auspi-
cia servarentur, id ut ipse in lege de ambitu ferenda ne serva-
rem, neq; auspiciorum ullam omnino rationem haberet, de-
cretum est à senatu: neq; hoc solùm, sed illud simul, ut omni-
bus fastis legem ferre posset. quod lex Fusia vetabat: ideò e-
nim fuit cum senatus & Aelia lege, & Fusia, ut neque auspi-
ciorum religio, neq; dierum ratio impedimento esset, quo mi
nus primo quoq; tempore perferri lex de ambitu posset. Has
quasi leges & in oratione pro Sextio lege Clodia significat ab
rogatas, quum ait: Mitto eam legem, quæ omnia jura religio-
nis, auspiciorum, potestatum, omnes leges, quæ sunt de ju-
re, & de tempore legum rogandarum, una rogatione sustulit.
Nam etsi non nominat: legem tamen Aeliam significari cer-
tum est, quia ait: Quæ sunt de jure: Fusiam autem, quum sub-
jecit: Et de tempore: jus enim intelligit auspicandi, obnun-
tiandi, intercedendi, quæ sanxerat Aelia lex: tempus autem
quo legem perferri non liceret, fastos videlicet dies, de qui-
bus caverat Fusia lex: nec dubito, quin, quum dixit: Omnia ju-
ra religionum, auspiciorum, potestatum, ad sententiam po-
tiùs Aeliæ legis, quàm Fusię, spectaverit: nihil enim horum vi-
deo, quod ad Fusiam referri possit: nam ego quidem in verbis
Potestatum, obnuntiationem, & intercessionem significari
puto: quæ legis Aeliæ fuisse jam diximus. &, quanquam Au-
spiciorum, Potestatum, dixit, ad interpretationem antecéden-
tis verbi, Religionum: quod sæpè facit: & in dictione Potesta-
tum, & obnuntiatio, & intercessio simul includitur: solam ta-
men obnuntiationem ad religionem refero: nam intercessio-
ni cum religione nihil erat cōmune: quod paulò antè demon
stravi. Ex iis quæ attulimus, satis, opinor, constat auspicandi,
obnuntiādi, intercedendi morem apud Romanos fuisse: quæ
pertineat ad jus comitiorum: quō de genere lex Aelia loque-
bātur: constat illud quoque fastis diebus non licuisse haberi
comitia legum ferendarum causa, sed comitialibus tantùm,
quod Fusia lege sancitum erat. Impediebantur autem comi-
tia multis modis, primùm Iove fulgente tonante: deinde, si si-
nistrum fulmen esset: tum si quis eo morbo, qui insputatur,
corruisset: ex quo comitialis morbus dictus est: postremò si
tribunus pl. intercessisset: quod fiebat hac voce prolata, Ve-
to. Notavimus etiam illud apud Gellium, lege cautū esse, ut,
quo die auspicia capta essent, eodem ea de re, cujus rei causā
auspicatum esset, comitia absolverentur. alioqui infirmum &
inane populi jussum erat. Hæc ex libro nostro de legibus Ro-
manis.

Cōmitiālis, le, quod ad comitium pertinet: [αἰχμαγοραικός. Gall. *Des appartenances des assimblees du people ou des magistrats.* Ital. *Pertinente al assembramento.* Ger. Das zu sotcher versamlung oder tands gehört. Hisp. *Cosa pertenesciente à tales dias ò congregaciones.* Pol. *Do samo przynależący.* Vng. *Országgyűlési hez valo.* Ang. *Pertaining to the assemble of the people or magistrats.*] ut, Dies comitialis, quo cum populo agi licebat, ut inquit Macrob. & quo populus Romanus convenire solebat ad suffragium ferendum. Cicer. ad Quint. Frat. Consecuti sunt dies comitiales, per quos senatus haberi non poterat. Iove autem tonante aut fulgurante, comitia populi habere nefas erat. ¶ Comitialis morbus: [ἐπιλήψιος. Gall. *Maladie qu'on appelle vulgairement, le mal S. Iean, epilepsie, mal caduc.* Ital. *Mal caduco, Venetiis, la brutta.* Ger. Die fallend sucht/die böse krankheit. Belg. Die valende siecte. Hisp. *Gota, coral, o morbo caduco.* Vng. *Kórsagos.* Ang. *The falling sicknesse.*] qui cum totius corporis convulsione principes cerebri operationes tollit, toto cerebro, vel duobus ejus ventriculis affectis. Gignitur ex crassis humoribus, spiritus meatum in cerebri ventriculis obstruentibus, nervorum principio seipsum concutiente, ut quod noxium est, excutiat. ¶ Dictus Comitialis, quòd comitia vitiare diceretur. Interrumpebantur enim comitia, quoties aliquis ex hoc morbo concidisset. Cato: Quod comitia prohibere solet, nec id quidem mihi vitium fuit. Serenus: Est subiti species morbi, cui nomen ab illo, Quod fieri nobis suffragia jussa recusat. Sæpè etenim membris ægri languore caducis Consilium populi labes horrenda diremit. Ipse Deus memorat dubiæ per tempora lunæ Conceptum, talis quem sæpè ruina profudit. ¶ Hic morbus alio nomine dicitur sacer, & morbus major, propter gravitatem: quoniam homo subitò concidit, & spumæ ore moventur. Docet etiam Aristoteles hunc morbum à priscis *Herculeum* fuisse nominatum: quia Hercules laborasse eo fertur: idq; ex atra bile plerisque contingere tradit. Plato & Apulejus divinum nuncuparunt, quòd animi partem rationalem, quæ longè sanctissima esse videtur, obsideat. Græci ἐπιλαμβάνειν vocant, à verbo Græco ἐπιλαμβάνω, quòd sensus comprehendat & vincat, ita ut eo correpti à mortuis nō magnopere differre videantur. ¶ Comitialis homo, ἐπιλήπτος, qui hūc morbum patitur. Plinius: Fel testudinum naribus illitum comitiales erigit, attollitq;. ¶ Plautus tamen Comitiales homines in Pœnulo appellat litigiosos, qui in comitio propter lites quasi habitare videntur, qui si nihil est litium, litem sectant.

Cōmitiālīter, adverb. [ἐπιλήψιος. Vng. *Ösztöne vonyás, sugorodás köppen.*] Plin. lib 22. cap. 21: Folia heliotropii contractionibus medentur, etiamsi id comitialiter accidat: id est, etiamsi contractiones fiant ex morbo comitiali.

Cōmitiārīus, adject. [κοιμαγοραικός. Vng. *Gyűlési moggyára vaslo.*] ut, Comitiaria statio, quæ in modum comitiorum celebratur. Liv. 3. bel. Pun. In hac comitiaria jam duorum exercituum statione, principes Nolanorum nuntiant Marcello, nocturna colloquia inter plebem & Pœnos fieri.

Cōmitiātūs, us, m. q. [κοιμαγορία. Vng. *Országgyűlésben valo sokaság, nép gyűlekezés.* Ang. *An assemble of people.*] Dicitur populi in comitio cōgregatio. Cic. 3. de Legib. Tū leges præclarissimę de x II. tabulis tralatę duę, quarū altera privilegia tollit, altera de capite civis rogari, nisi maximo comitiatu, vetat.

Cōmĭtĭātī, Tribuni militares, qui dicantur, docet his verbis Asconius Pædianus in ℣. Contra Ver. Tribunorū militarium duo genera. Primū eorum, qui Rufuli dicuntur hi in exercitu creari solent. Alii sunt comitiati, q Romę comitiis designātur.

Comito, & Comitor, Vide COMES.

Cōmmā, atis, n. t. [קצב Kātsāb, Gall. Incision, couperure. Ital. Incisione, taglio, distinzione. Ger. Zerthellung/vnderscheidung. Hisp. Cortadura, medio punto ou la sentencia. Pol. Rozdział. Vng. Vergola, meg zálasztó nota. Ang. A resting, or cutting in an oration.] per duplex m, κόμμα incisio: à κόπτω, incido, minutissimæ distinctionis genus est, quod incisum à Latinis dicitur, à Cicerone etiā Cæsum, eò quòd incidat Cola & Periodos. Constat enim periodus omnis ex commatibus & colis, tanquam partibus. Ex his cola, dicūtur partes majores periodi, quum scilicet oratio penè est perfecta, ita tamen ut animus audientis nondū conquiescat. Commata verò dicuntur minimæ periodi particulę, in quas cola rursus, velut in partes dissecantur. ¶ Commata etiam dicuntur aquarum emissaria, & incilia, primùm in Aegypto ad hoc inventa structaq;, ut pro arbitratu accolarum Nilus vicissim admittatur in campos arvales, aut intra alveum cōtineatur. Vlpian. de extraordinar. crimin. l. Sacularii. Commata (inquit Budæus) & Diacopi, qui in aggeribus fiunt. ¶ Comma præterea (teste interprete Aristophanis in Pluto) est genus vilissimi numismatis. Vnde ortum Adagium: Mali commatis, πονηροῦ κόμματος, subaudiendum, ἀνθρώπου, homo. Dicebatur de improbo, contempto & rejiculo homine. Aristophanes in Pluto: Κἄστιν δ' οὗτος τοῦ πονηροῦ κόμματος: id est, Videtur esse non probati commatis.

Cōmmăcŭlo, as, Maculo, act. p. [טנף tinnēf. tinnēph. inquinō. Gall. Se maculer du tout, souiller. Ital. Macchiare. Ger. Vermaßgen/verunßten/verfudlen. Hisp. Ensuciar. Pol. Maze, plugawie. Vng. Meg fertőzettem, meg rutitom. Ang. To mak foull, to steyne.] Commaculare se ambitu, metaphoricōs. Cic. pro Cælio: Nunquam enim tam Cælius amens fuisset, ut si se isto infinito ambitu commaculasset, ambitus alterum accusaret. ¶ Commaculare manus sanguine alicujus. Virgil. de Medea, Aeglog. 8: Sęvus amor docuit natorum sanguine matrem Commaculare manus. Id est, polluere nece filiorum suorum.

Cōmmădĕo, mades, n. f. Madeo. [רטב ratāb. βρέχομαι. ὑγραίνω. Gall. Estre trempé ou mouillé tout outre. Ital. Esser humido. Ger. Naß seyn. Hisp. Mojarse. Pol. Mokrzeie. Vng. Meg áztam, megázott lök. Ang. To be wette, to be moist.] Cato cap. 156: Coquito usquedū ea commadebit bene, aquam defundito.

Cōmmālăxo, as, are, est exercere ac maturè facere. [Vng. Gyakorlom.] Varro: Nec dolorem adiaphoron esse, quod philosophia commalaxarē eam partem, neq; irato mihi habenas dedi unquā, neq; cupiditas mihi imposuit frenos. Ex Nonio.

Cōmmăndŭcarĕ, act. p. Dentibus molere: quod Cic. Mandare dicit. [טחן tachān. μυττόω. Gall. Marcher fort & tout ensemble. Ital. Mangiare, masticare. Ger. Zerkauen. Hisp. Comer o mascar. Pol. Zuie. Vng. Meg rágni. Ang. To chew all together.] Plin. lib. 29. cap. 8: Quum priores ob religionē eam minimè commanducarent. Valerius: Protinusq; dentibus abscissam, & commanducatam linguam in eum expuit.

Cōmmăndŭcātŭs cibus, dicitur à Plin. lib. 20. cap 3. multa iteratione molitus, ac propè liquefactus, quem Mansum Quintilianus vocat: [μασσόμενος κυφὸς βρῶσις. Vng. Rágot. Ang. Chewing of the cudde.]

Cōmmăndŭcātŭr, deponens, apud Lucilium lib. 4. legitur pro comedit, vel devorat. Assequitur (inquit) nec opinantem, in caput insilit, ipsum commanducatur totum complexum.

Cōmmăndŭcātŭs, us, m. q. [μασσόμενος. Gall. Maschement entre ses dents. Ital. Il macchiamento intra i denti. Ger. Zerkauung. Hisp. Mascadura o comida. Pol. Zuty. Vng. Rágás. Ang. Chewing.] Plin. lib. 24. cap. 4: Vlcera commanducatu, imposituq; efficacissimè sanari.

Cōmmănĕrĕ. [συμμένειν. Pol. Spolu przemieszkiwać. Vng. Együtt maradni. Ang. To tarie with a nother.] Macrob. Satur. lib. 6. cap. 7: Referunt enim non ad eos qui adveniunt, sed ad illos qui in domo commanent.

Cōmmănĭpŭlārēs, Spartiano commanipulones, Ciceroni contubernales. [συσκηνοῖ, vel συσκήνοι. Pol. Spolne pol nierze. Vng. Azon hadbeli társ, azon tized allyas.] Milites ejusdē manipuli. Cornelius Tacitus lib. 20: Prensare commanipularium pectora cervicibus injecti.

Cōmmănĭpŭlōnes, qui sunt ejusdem manipuli. [Pol. Spolni pol dzieci. Vng. Azon hadbeli társ, azon tized allyas.] Spartianus in Nigro: Idem ob unius gallinacei diremptionem decē commanipulones, qui raptum ab uno comederant, secuti percuti jussit.

Cōmmănĭpŭlātĭo, [Pol. Spolne pol dowodze. Vng. Azon hadbeli, tizedbeli társaság.] Spartianus in Nigro: Vt tota in expeditione, in commanipulatione nemo focum faceret.

Cōmmăscŭlārĕ, ut Cōmasculare frontem, masculi frontem assumere virginali verecundia relegata, & quasi perficta fronte aliquid facere. Macrob. Satur. lib. 7. cap. 11. de Servio naturali verecundia presso: Cōmascula fronte, & sequestrata verecūdia, quam in te facies rubore indicat, confer nobiscū liberē.

Cōmmĕdĭtŏr, aris, d. p. Meditor. [הגה hagāh. μελετᾶν. Gall. Penser diligemment à quelque chose. Ital. Pensare, imaginare. Ger. Zu trachten/nachsinnen. Hisp. Pensar, imaginar. Pol. Rozmyślam, rozważam. Vng. Gondolkodom, elmélkedém. Ang. To think and mise diligently.] Autor ad Her. lib. 3: Quare placet & ex ordine locos comparare, & locos quos assumpserimus, egregiè commeditari oportebit, ut perpetuò nobis hærere possint. Lucret. lib. 6: Et fragiles sonitus chartarum commeditatur: id est, exercet, facit, reddit.

Cōmmĕmĭnī, Memini. [זכר zachār. μέμνημαι. Gall. Ay mémoire souvenance. Ital. Mi è souvenuto. Ger. Ich bin eingedenck. Hisp. Recordarse. Pol. Pamiętam. Vng. Emlekezém reá. Ang. To have remembrance.] Cic. 1. Tuscul. Ego autem nō commemini, antequam fum natus, me miserum. Idem 1. de Orat. Idem Qu. Servium Galbam (quem hominem probè nosse & commeminisse se ajebat) pergraviter reprehendere solebat.

Cōmmĕmŏro, penult. corr. act. p. Commonefacio, in memoriam reduco, recenseo, dico. [הזכיר hizchīr. ὑπομιμνήσκω. ἀναφέρω, λέγω. Gall. Faire memoire, & mention, raconter, ramentoir. Ital. Ricordare, ridurre in memoria. Ger. Erzehlen/widerkeren/wider in gedechtnuß bringen. Belg. Verhalen. Hisp. Recordar. Pol. Przypominam, wspomnę. Vng. Elő számlálom, elő beszéllem. Ang. To report, to mak mention, to bring in memorie.] Cicer. in Catone: Pithagoræorumq; more, exercendæ memoriæ causa, quid quoq; die dixerim, audierim, egerim, commemoro vesperi. Idem pro Quintio: Nam quid hoc indignius, aut iniquius C. Aquili dici, aut commemorari potest?

Cōmmĕmŏrātĭo, verbale, f. t. Mentio, recordatio. [זכרון zikārōn. ὑπόμνησις. Gall. Mention, recit. Ital. Ricordanza. Ger. Erzehlung/widerkerung/widergedechtnuß. Belg. Verhaling. Hisp. Recordacion. Pol. Przypomnienie. Vng. Elő számlálás. Ang. Mention or making report.] Terent. in Andr. commemoratio, Quasi exprobratio est immemoris beneficii.

Cōmmĕmŏrāmĕntum, antiqui pro cōmemoratione dixerunt. Cæcilius Plotio. Pudebat credo, commemoramentum ilupi.

Cōmmĕmŏrābĭlĭs, le, om. t. dignus qui cōmemoretur. [מכר mizbar. ἀξιομνημόνευτος. ἀξιόλογος. Gall. Digne de memoire, ou d'estre raconté. Ital. Degno de cui sia fatta memoria. Ger. Der wirdig ist daß man sein gedencke vnd meldung thue. Hisp. Digno de ser recordado. Pol. Do przypomnienia godny. Vng. Emlekezet re méltó. Ang. Worthie to be mentioned.] Cic. 2. de Nat. deor. Multaq; alia in aliis locis commemorabilia proferre possum. Plaut. Pseud. Dabo aliam pugnam claram & commemorabilem.

Cōmmendo, as, act. p. ex Con, & mando, Laudo: [השקיד hiphkīd שבח shibbāch הלל hillēl. ἐπαινῶ, συνίστημι. Gall. Recommander, louer, hausser en garde. Ital. Laudare, raccommandare. Ger. Befehlen loben. Belg. Beveelen/loven. Hisp. Encomendar o alabar. Pol. Zalecam, chwalic. Vng. Ajánlom. Ang. To commend, to laue and praise.] & sic duobus ferè cōstrui solet modis. Nam quandoq; accusativū tantùm habet. Cic. post red. Quū cum, præter simulatā tristitiā, nulla res cōmendaret. Valer. Max. lib. 10: Quapropter non ludicrā artem cōmendavit. ¶ Quandoq; ultra accusativū construitur cū alio accusativo mediante Apud, aut hujusmodi præpositione: ut, Commendavi te apud prætorem. ¶ Quandoq; post accusativū jungitur dativus, & significat fidei alicujus cōmitto, & quod charū est mihi alicui concredo, ἐπιτρέπω. sed non recedit à significatione verbi Laudo. Sæpe enim fit cum charitate & laude ejus, qui cōmendatur. Cicero Quint. Fratri: Quàm multos mecū egisse putas, ut se Statio cōmendarem? Plautus: Qualine amico mea commēdavit bona? Probo & fideli & fido. Cic. 5. de Finibus: Quorū uterq; tibi testamento liberos suos commendavit. Ter. in Eunuch. Ego me tuæ commendo & committo fidei.

Cōmmendātŭs, a, um, partic. Cōmissus, laudatus, aut fidei alicujus cōcreditus. [מקדד mupkādēd משבח mushbbāch. ἐπαινούμενος. Gall. Recommandé & loué. Ital. Laudato, tenuto in gran stima. Ger. Befohlen/oder gelobt/einem andert vertraut. Hisp. Encomendado y alabado. Pol. Zalecony. Vng. Ajánlattatott. Ang. Commended, praised.] Cic. pro Rosc. Amer. Cui fama mortui, fortunę vivi cōmendatæ sunt atq; concreditæ. Plancus Ciceroni: Meam dignitatem commendatam habeas rogo.

Cōmmendātŭs, nomen ex participio. [מבחר. Pol. Zalecony. Vng. Ajánlás.] Cic. pro Corn. Balbo: Quis est enim nostrūm, cui non illa civitas sit hujus studio, cura, diligentia, commendatior? Idem ad Brut. Quum ipsi per se tibi commendatissimi sint.

Cōmmendātĭo, onis, verbale, f. t. Laus, laudatio, commissio. [שקדון pikkādōn. ἐπαίνεσις. Gall. Recommendation, louāge. Ital. Raccommādatione. Ger. Befehlung. Hisp. Encomiēda. Pol. Zalecenie. Vng. Ajánlás, kommendálás. Ang. Commending, praising.] Cic. ad Len-

Lent. lib. 1: Nostra, cæterorumq; amicorum commendatione gratissimus in provincia fuit. Idem: Magna est hominum opinio de te, magna commendatio liberalitatis, magna memoria Consulatus tui.

Cōmendātor, & Commendatrix, qui & quæ commendat. [מקבל maqbil. ὁ συστατικός, καὶ ἡ συστατική. Pol. Zabiecaiący. Vng. Ajánlo, kommendáló. Ang. Letters of commendation.] Cic. 1. de Legib. Sed profectò ita se res habet, ut gaudeamus vitiorum emendatricem legem esse oportet, commendatricemq; virtutum ab ea vivendi doctrina ducatur.

Cōmendātitius, a, um, ut Commendatitiæ literæ, in quibus alicui commendantur. [συστατικὰ γράμματα. Gall. Lettres de recommendation. Ital. Lettere di raccomandatione. Ger. Fürderauß briefe. Hisp. Letras de encomendar. Pol. Zabiecujący. Vng. Ajánlólevél, kommendáló. Ang. Letters of commendation.] Cic. Anton. lib. 5: Etsi statueram nullas ad te literas mittere, nisi commendatitias.

Cōmendābilis, le, dignum quod laudetur. [ἐπαινετός. Gall. Digne d'estre loué. Ital. Che è degno di essere laudato. Ger. Das furdertens wirdig ist. Hisp. Digno de ser encomendado y alabado. Pol. Godni chwały. Vng. Dicsérő, dicsérettre méltó. Ang. Worthy to be praised.] Colum. lib. 5. cap. 6: Sed ut densum arbustum commendabile fructu & decore est, sic ubi, &c.

Cōmentāculum, culi, n. s. (inquit Festus) virga qua in sacris urebantur ad sacrificia cuntes, ut à se obvios homines amoverent.

Cōmentīsis. Vide COMMETIOR.

Cōmentōr. Commentitius, Commentum. Vide CONNINISCOR.

Commeo, as, n. s. ex Con, & Meo, Eo, iter facio. [הלך halách. אזל azál. φοιτᾶν. Gal. Aller & faire vn voyage, passer en lieu en autre, voyager. Ital. Andare, venire. Ger. Etwas in eyne ser moneg weder zu nemen. Belg. Gaen. Hisp. Passar de vna lugar, ir y venir. Pol. Idz abimsyę wroczyć, nadchodzę. Ang. To go, to walk, to make an journey.] Col. lib. 1. cap. 3: Qui libentius commeatus sit, si vexationem viæ non reformidet. Plaut. in Rud. Eum ad carnificem est æquius, quàm ad Venerem commeare. ¶ Aliquando ponitur pro Convenio. Cicer. pro Leg. Man. Insula Delos quò omnes undiq; cū mercibus commeabant. ¶ Aliquando pro Venio & redeo. Idem: Sol altius ad occasum commeans. ¶ Inde Cōmeatus dari dicimus id est, tempus quo ire & redire commodè possis. ¶ Veteres etiam cōmetare dixerunt, pro commeare, ut citat Nonius ex Serio: Quum ad lupā nostram tām multi crebrò cōmetant lupi. Afran. Quò tu cōmetas? ubi confixus desides? Ex Nonio.

Cōmēātor, qui commeat, idq; ultrò citroq;, ut internuntius: quasi Mercurius apud Apul. in Apolog. Deus superūm & inferorum commeator appellatur. Hom. διάκτορος. [Pol. Posłaniec, y posyłający. Vng. Járó, bemenő.]

Cōmeātus, us, Facultas abeundi, sive quod dicitur Salvum conductum, quē dat imperator militi, præpositus inferiori, eūdi quò vel ad præscripti diem revertituro. [ἐξιτήριον, ἐφόδιον. Gall. Congé de mettre sauf conduit. Ital. Licenza salvocondotta. Ger. Ein Geleyts mensch zu gehen. Belg. Geleide, paspoort. Hisp. Licentia para passar por algun lugar, salvoconducto de principe, ò capitan. Pol. Conduct. Vng. Szabókonductus, el menő frenalo szabadság. Ang. Pasport or safe conduct to passe.] Autor ad Herenn. Ille qui ad diem cōmeatus non venit, quòd eū aquæ intercluisset. Liv. lib. 13. Magna pars sine cōmeatibus dilabebatur. ¶ Aliquando sumitur pro cibariis ad alimoniā exercitus, aut Reip. aut mercatorum, vel etiā privati alicujus. [אכל ócbel. שבר schéber. σῖτος, τροφή. Gal. Viures pour passer quelque temps. Ital. Vettovaglia. Ger. Proßand, oder nahrung zu erhaltung eines Kriegsmans. Hisp. Lar vituallas. Pol. Zywność, pica żołnierska, ludu. Vng. Tolodal. Ang. Victuals for the way or journey.] Cicer. pro Milone. Iam commeatu & privato, & publico prohibemur. Cæsar 1. bell. Civil. Reliquas merces commeatusq; ad oblidionem urbis, si accidat, reservant. ¶ Vnde, Trium dierum commeatus dicitur, quum instar paupertas extrema significatur. Aristoph. in Acharnens. καὶ μὴν ἐστρατεῦσθ' ἅπαξ ἡμῶν ἐφ' ἡμέρας τρεῖς. Et non ut quis reservet commeatum triduī. ¶ Aliquando pro transitu multitudinis. Apul. lib. 6: Sed cuneatim ingens commeatu difficultates transabiremus.

Cōmēātālis, miles dicitur, qui in stipendii partem accipit alimentum commeatu: id est, ex alimento publico, juxta priorē significationem vocis, Commeatus. Iustin. de Præfect. præt. Apulejus Deo. Nullū audeant Duces vel Tribuni cōmeatālem sēpius dimittere: ne dum sibi lucrū student conficere, custodias nostras relinquam provincias. Et infrà: Non de commeatālibus militum, aut eorum stipendiis lucrum facere.

Cōmercōr, aris, d. p. Mercor, vel multas res simul mercor, como. [קנה sahér. ἀγοράζω. Gall. Marchander ou acheter ensemble. Ital. Comperare. Ger. Kramen, viel ding zusamm kauffen. Hisp. Comprar, comprar juntamente. Pol. Skupuie. Vng. Sarlatak, vásárolok. Ang. To make merchandise, to bie or sell together.] Plaut. Cap. Pater captivos cōmercatur alios, tantū studēs, ut natum recuperet.

Cōmercium, n. s. Est libera cōmeandi cōtrahendiq; facultas, concessa iis, qui merces ultrò citroq; convehunt. [מסחר mischár. ἐμπορία. Pol. Przekupowanie. Vng. Kereskedésre vala szabadság. Ang. Entercourse, merchandise.] ¶ Aliter Commercium est vicissitudo dandi & accipiēdi: à Con, & Merces: mercū commutatio, quæ victus causa inventa fuit. [συνάλλαγμα, ἀλλαγή, ἐμπορία. Ger. Gewerbschafft, Kauffmanshandel. Belg. Mede Coopmenschappinge / mede handelinge.] Plinius in Paneg. Diversarq; gentes ita cōmercio miscuit, ut quod genitū esset usquam, id apud omnes gentes natum esse videretur. ¶ Accipitur & pro usu & consuetudine, [συνουσία. Vng. Társaság. Ang. Fellowship, acquaintance.] & tunc præpositioni Cum, jungitur. Cicero de Senectute: Nec habet ullū cum virtute cōmercium. Plautus in Bacch. Quid tibi cōmercii est cum diis damnosissimis? Idem in Aulularia: Quid tibi mecum est commercii senex?

Cōmerēo, res, n. s. vel Cōmereor, teris, Cōmitto, malè ago, delinquo, pecco. [חטא pahál. חטא mahal. חטא chatá. הרשיע hirsíchiab. ἁμαρτάνω. Gall. Meriter, desservir, failir. Ital. Errare, meritare. Ger. Etwas verschulden, oder verdienen, sundigen, etwas verkehrt begehen. Belg. Sondigen. Hisp. Pecar, merecer. Pol. Wślepuie grzeszę. Vng. Ötömön szerzém erdhemlém, vétkezém. Ang. To deserve, to committe, to offend, to trespasse.] Terent. in Andr. Quid feci? quid cōmerui? aut peccavi pater? Vbi Donatus: Cōmerui, majoris culpæ est: Peccavi, multò minoris, vel levioris. Idem in Phormione: Nam si te senserit timidum pater esse, arbitrabitur Cōmeruisse culpam: id est (inquit Donatus) commisisse. Idem in Hecyra: Quibus nis impulsus nunc in illam iniquus sim? Quæ nunquam quicquam erga me commerita est pater, Quod nollem: & sæpè quod vellem meritam scio. Vbi Donatus: Adverte (inquit) proprietatem Commerendi & Merendi. Mereri bona dicimus Commereri mala: id est, delinquere, peccare. Ergo hic Meritam, pro præstitisse dixit. Cic. de Ovat. Interrogabatur reus, quam quasi æstimationem commeruisse se maximè diceret. ¶ Interdum etiam in bonam partem accipitur pro mereri. Plaut. in Mostel. Quid gravaris, quasi gratiam non commeream?

Commētiōr, tiris, d. q. Metior, simul metior. [מדד madhádh. μετρέω. Gall. Mesurer & compasser. Ital. Misurare. Germ. Mässen. Hisp. Medir. Pol. Mierzę rozmiar. Vng. Megmérém. Ang. To measure.] Cicer. 1. de Invent. Nam sæpe oportet comparari cum tempore negotium, & videre, poterine aut magnitudo negotii, aut multitudo rerum in eo transigi tempore.

Cōmēnsus, us, ui, m. q. Symmetriam significat. [מדה midáh. משקל mischkál. συμμετρία, σύμμετρον. Gall. Mesure, mesurement. Ital. Misura. Ger. Ein formliche abmässung. Hisp. Medida. Pol. Odmierzenie kształt me. Vng. Egyarányú mérték. Ang. Measuring.] Vitruvius lib. 3. cap. 1: Rel. qua quoq; membra suos habent commensus proportionis, &c.

Cōmmēto, as, pen. corr. Vetustissimi dixerunt pro commeo: hoc est, ito, aliquò me confero. [φοιτᾶν. Pol. Chodzę. Vng. Járok, megyek.] Nævius: Quum ad lupam nostram tām multi crebrò commetant lupi. Vide Commeo.

Cōmmīctīlis servus, apud Pomponium in præcone posteriore: Si sciam quid velis, inquit, quasi servi comici commictilis: id est, compositi. Ex Nonio.

Cōmmigro, as, Idem est quod migro, & habitationem in locum aliquem transfero. [נסע nasáh. μετοικίζω. Gall. Aller loger, demourer ou habiter en autre lieu. Ital. Andar ad habitar altroue. Ger. Eem wohnung an ein ort hin verendern. Belg. Verduysen. Hisp. Mudar casa en otro lugar. Pol. Odmieniam miejsce, przemieszam się. Vng. El koltözöm. Ang. To go and dwell in an other place, to flitte.] Terentius in Andria: Mulier quædam abhinc triennium commigravit huic vicinæ. Liv. 5. ab Vrbe: Quid si non Galli hoc, sed veteres hostes vestri Aequi, Volscive faciant, ut cōmigrent Romam? Cicero ad Quintum fratrem lib. 2: Sed ut spero, paucis mensibus post Calend. Quintiles in tuam commigrabis.

Cōmmilēs, tis, com. t. Commilito. [συστρατιώτης. Gall. Compaignon de guerre. Ital. Compagno di guerra. Ger. Mittriegsman, gesell im Krieg. Hisp. Compañero en la guerra. Pol. Spółżołnierz, spółżołdat. Vng. Vitézlő társ. Ang. A fellow in warrefare.] Cæs. bel. Civil. Commilitesq; nonnulli graviores sermones militum vulgò dunus accipiebant.

Cōmmilitium, n. s. ipsa belli societas. [συστρατεία, συστρατία. Gall. Compaignie de guerre, societé en la guerre. Ital. Compagnia di guerra. Ger. Gesellschafft im Krieg. Hisp. Compañia en la guerra. Pol. Towarzystwo żołnierskie. Vng. Hadbeli társaság. Ang. Fellowship in warrefare.] Iustinian. li. 1: Deinde cogitatione legū sacrarum, tum vetusti per tot bella commilitii, orat misereatur civium exulum. Tacitus lib. 1: Chauci quum auxilia pollicerentur, in commilitiū adsciti sunt. ¶ Apud Apuleium etiā Commilitia legitur fœminino genere.

Cōmmilitiā, æ, [συστρατία, Cōmilitiū. Pol. Społnia żołnierska, wojnie. Vng. Társaság, egyűtt vala vitézkődés.] Apul. Florid. lib. 5: Cōmemoravit inter nos jura amicitiæ, ac cōmilitiæ studiorū.

Cōmmī-

Cōmmilitōnēs, m. f. Qui simul militant, commilites. [συστρατιῶται. Gall. *Compaignons d'armes & de guerre.* Ital. *Compagni alla guerra.* Ger. Spielgesellen. Hisp. *Compañeros en la guerra.* Pol. *Spol'towarzysze w wojnie.* Vng. *Egygy'v hadakozó társ.* Ang. *Companions or fellowes in warre.*] Suetonius in Cæsar. Nec milites suos pro concione, sed blandiore nomine commilitones appellabat, tanquam & ipse unus esset ex numero militum. Cicero pro Dejot. Hic verò adolescens, qui meus in Cilicia miles, in Græcia commilito fuit.

Comminiscor, d. t. Fingo, vel excogito: ab antiquo verbo Meminiscor: unde & Reminiscor. [בדא יצר *badsá yátsár.* συμπλάττω, συμπλάσσω. Gall. *Controuuer, excogiter, forger.* Ital. *Fingere, imaginare.* Ger. Erdichten. Belg. Vinden, verseren. Hisp. *Pensar à fingir.* Pol. *Zmyślam, stanowiem.* Vng. *Gondolok.* Ang. *To inuent, to imagine, to fayne, to deuise, to forge.*] Terent. in Hecyra: Aliquid tulisse cōminiscentur mali. Cic. 4. de Finib. Ille enim occurrentia nescio quæ comminiscebatur. Liv. 7. bel. Maced. Nihil adversus tale machinationis genus parare aut comminisci oppidani conabantur.

Cōmentus, partic. activæ significationis. [בדא יצר *bodsé yátsár.* Gall. *Controuuer, forgeur, qui a excogité.* Ital. *Chi ha trouato.* Ger. Der erdichtet hat. Hisp. *Fingidor.* Pol. *Zmyślidacy.* Vng. *Gondolt.* Ang. *He that inuenteth, imagineth or deuiseth.*] Cic. 2. de Nat. deor. Monogramminos deos & nihil agentes commentus est Epicurus.

Cōmentus, passivè. [בדא מצר *bodsá mátsár.* συμπλασθείς. Gall. *Feint, controuué.* Ital. *Finto, simulato.* Germ. Der erdichtet ist. Hisp. *Fingido, falso.* Pol. *Zmyślony.* Vng. *Gondolatot.* Ang. *Feyned, inuented, forged, deuised.*] Ovid. 6. Metamorph. Dat gemitus fictos, commentaq; funera narrat.

Cōmentāt, frequentativum est à Comminiscor, Cogitare, agitare, tractare, mentionem facere, disputare. [חשב *chasáb* בטח *betsáh* יצר *yátsár* הרה *harás.* διαλογίζομαι, συμπλάττω. Gall. *Penser & songer à quelque chose, inuenter & controuuer.* Ital. *Trattare, disputare, dichiarare.* Ger. Sinnen, betrachten, sich mit einem andern vnterreden. Hisp. *Pensar, disputar, tratar, glosar libros.* Pol. Rozmyślać, myślić, myśleć, rozmawiać. Vng. *Megamban hanyom verdom, gondolkodom.* Ang. *To muse and think on a thing, to inuent, to reason.*] Cicero ad Atticum lib. 4: Verumtamen idipsum mecum in his locis commemoro, ut ista improbè. Idem in Læl. Quum in hortos D. Bruti Auguris commentandi causa (ut assolet) venissemus: hoc est, tractandi vel disputandi. ¶ Interdū significat comminisci, confingere fallaciam. Plaut. in Casin. Vt citò commentatus est, ecquid te pudet? ¶ Interdum commentarium scribere, scribendo aliquid componere. Plin. lib. 18. cap. 25: Id eo ipso anno, quum commentaremur hæc, notatum est, proventum eorum ter repetito fulgore extinctum.

Cōmentātus, particip. quod modò passivè accipitur. [מצר *mátsár.* συμπλασθείς. Gall. *Feint, songé, controuué.* Ital. *Trouato, imaginato.* Ger. Mit nachsinnen erdichtet. Hisp. *Fingido.* Pol. Rozmyślony, namyślony. Vng. *Megh hanyomtatott, gondolatott.* Ang. *Mofed or inuented, deuised.*] Cicero ad Titiuem lib. 16: Iteq; diu, & multis lucubrationibus commentata oratione, vide ut probare possit te non peccasse. ¶ Modò activè. Cic. Attic. lib. 4: Quum in villa Metelli complures dies commentatus esset.

Cōmentātio, verbale, f. t. Meditatio, atq; cōtemplatio. [יצר הגיון *yátsár hegyóion.* μελέτημα, ἐπίνοια, ἐπιμέλεια. Gall. *Pensement a inuenter, & controuuer quelque chose.* Ital. *Pensamento di qualche cosa.* Germ. Innerliche erwegung / oder betrachtung eines dinges. Hisp. *Pensamiento para hallar alguna cosa.* Pol. *Vmyślanie, rozbieranie.* Vng. *Magában valo hanyás vetés, gondolkodás.* Ang. *A thinking and musing to inuent or deuise a thing.*] Cic. 1. Tusc. Tota enim philosophorum vita, ut ait idem, commentatio mortis est.

Cōmentāriensis, m. t. [מזכיר *mazkir.* ὑπομνηματογράφος. Gall. *Celuy qui fait l'registre, comme peulier des prisonniers qu'il recoit.* Ital. *Guardiano de registri, protocolli ouero d'atti publici.* Germ. Ein Schreiber so die betrachtungen vñ rhatschleg oder bänden auffschreibt / vnd sie bewaret / Protocoller. Hisp. *El que haze registros, como vn carcelero.* Pol. *Pisarz potocznie sprawy vlożący, i wkładający.* Vng. *Orzöz dolgainak irö deákia.* Ang. *He that registreth any thing as a tauelour of the prisoners which he receiueth.*] Qui in commentarium custodias refert, & velut diarium custodiarum conficit, Budæus. Asconius in eum locum Cicer. 3. Verr. Accensus Neronis: Accensus, inquit, nomen est ordinis, & promotionis in militia, ut nunc dicitur princeps vel Commentariensis, aut Cornicularius. Hæc enim nomina de legionaria militia sumpta sunt. Paulus in L. In fraudem. §. A' debitore. ff. de Iure fisci: Quoties apud fiscum agitur, actorū potestas postulanda est, ut meritò his uti liceat: caq; ab eo Commentariensis annotanda sunt. Secundum hoc cōmentariensis sunt quibus commentarii Imperatoris commissi sunt, ut est hodie thesaurus chartarum. In L. Ad commentariensem. C. de custodia reorum, pro eo accipitur, qui custodiam & periculum reorum præstat, ita ut reo elapso talione ipse puniatur. & in l. Sed. Commentariensis singulis mensibus de personis reorum & numero, de qualitate delictorum, de clausorum ordinibus ad judicem referre debet.

Commentārium, Commentarius, & Commentarii, orum, plurali nu. pro una eademq; significatione sumuntur, scilicet pro libris, in quibus non late diffuseq; res, sed quàm brevissimè possunt, explicantur simpliciterq;, & quasi per capita describuntur. [זכרון מגלה *zikharón megillah.* ὑπομνηματογράφημα, ὑπομνηματογραφία, ὑπομνηματογραφικοί. Gall. *Registre, memoires, papier iournal.* Ital. *Registro, giornale, memoriale.* Ger. Ein Buch oder Rodel mit dem bericht oder erzerung eines dinge turz begriffen seind. Hisp. *La minuta de la obra.* Pol. *Księga, dziennik, kronika, wspomnienie.* Vng. *Latiuum, magyarázó könyv.* Ang. *Registries of actes done, an short expositions or commentes.*] Cic. in Brut. Non est oratio, sed quasi capita rerum, & orationis commentarium paulò plenius. Sic Cæsaris Commentarii dicuntur, quos Plutarchus ὑπομνήματα appellat, inquiens: Καίτοι οἱ τοῦ ὑπομνήματα γράψαντος in quibus ad exequendam historiam alius videtur materiam subjecisse. Vnde Seneca lib. 3. Decl. Sine commentario nunquam dixit Severus Cassius, nec hoc commentario contentus erat, in quo nudæ res ponuntur. Gel. Est adeò probi Grammatici commentarius satis curiosè factus. Est iterum: Nonnulli Grammatici qui commentaria in Virg. composuerunt. Idem: Noster Taurus in primo commentariorum, quos in Gorgiam Platonis composuit, scriptum reliquit. ¶ Præterea Commentarius quandoq; dicitur ipse cōmentator, ὑπομνηματογράφος: hoc est, qui commentarium composuit: Servius Iuper primo Georg. Superfluam movent quæstionem commentarii. ¶ A' Commentarium, fit diminutivum Commentariolum, ὑπομνηματίδιον. Cicero 4. de Finib. Quæ quidem res esset, ne necesse fit iisdem de rebus semper quasi dictata decantare, neq; à Commentariolis suis discedere.

Commentiri, [συμπλάττειν. Pol. *Przyśpiewać.* Vng. *Egygy'v hazudni.*] Apul. in Apologia: Lignum à me toto oppido, & quidem oppidò quæsitum, non pigeat vos commentiri.

Commentītus, a, um, Fictum, & ad tempus commentum, & excogitatū. [בדא מצר *badsá mátsár.* πεπλασμένος, ψευδόμενος. Gall. *Controuué & feint.* Ital. *Finto, fittizio.* Ger. Erdichte. Hisp. *Cosa fingida ò falsa.* Pol. *Zmyślony.* Vng. *Tettetle gondolt.* Ang. *Inuented and fained for a time.*] Cic. 1. de Orat. Vt in illa commentitia Platonis civitate res ageretur. Idem 4. Academ. Nève sueris commentitiis rebus assensus.

Cōmentātor, πλάστης, ἐπιστήμων, inventor, atque excogitator. [Pol. *Zmyślacz.* Vng. *Gondolo, találo.*] Apuleius in Apologia: Est enim litium omnium repertor, omnium falsorum cōmentator, omnium simulationum architectus.

Cōmentātor, oris, verbale, Inventor, excogitator: [יצר בדא *yátsár bodsé.* ἐφευρετής. Gall. *Controuueur.* Ital. *Inuentore.* Ger. Erdichter / erfinder. Hisp. *Fingidor.* Pol. *Zmyślacz, wynalazca.* Vng. *Gondolo.* Ang. *An inuentor or fayner, a deuiser.*] ut, Vvæ commentor dicitur Bacchus: id est, inventor. Ovid. 3. Fast. Luce tua indos uvæ commentor habebat.

Cōmentum, n. f. Res ficta, excogitata, invētio. [יצר *yátsár.* πλάσμα. Gall. *Inuention, chose controuée.* Ital. *Commento, finzione.* Ger. Ein erdichtung / erfindung mit nachsinnen. Hisp. *Fiction ò glosa.* Pol. *Zmysł, wynalazka.* Vng. *Gondolat.* Ang. *An inuention, a thing deuised, forged or fayned.*] Terent. in Andr. Atqui ipsis commentum placet. Cicero de Clar. Orat. Vt sua commenta, & scripta meminisset. Deducitur à verbo Comminiscor, quod facit supinū Commentum. ¶ Ponitur etiam pro expositione interpretationeq; autorum in literas relata, & idem significat quod cōmentarius. Priscianus lib. 6. Servius in cōmento Virgilii. Idem lib. 15. Donatus in commento Aenei dos: Id quum indocti nō intelligerent, aut saltem nimium nasuti non probarent, ex cōmento commentarium imperitè fecerunt.

Cōmminīstro, as, are, Ministro. [שרת *sharáth.* ὑπηρετῶ. Gall. *Ministrer, seruir, assister.* Ital. *Ministrare.* Ger. Dienen, zuhandten. Hisp. *Ministrar.* Pol. *Posługować.* Vng. *Szolgálok.* Ang. *To minister, to serue.*] Plin. lib. 28. cap. 8: Super omnia est, quòd extremam fistulam intestini contra ducum ac potestatum inquirates commonstrant, & ad successus petitionum, judiciorumq; ac litium eventus.

Cōmmīnōr, aris, ari, Minor. [צף עם *tsáph im* התכתם *hitkhatem.* ἀπειλῶ. Gall. *Menasser.* Ital. *Minacciare.* Ger. Dräuen. Hisp. *Amenazar.* Pol. *Grożę.* Vng. *Fenekedém, fenyegetök.* Ang. *To boast or threaten.*] Sueton. in Cæs. cap. 62: Vt aquilifero morantī cuspide sit comminatus.

Cōmminātio, verbale. [צף *tsáph.* ἀπειλή. Gall. *Menasse, commination.* Ital. *Menaccia.* Ger. Drewung. Hisp. *Obra de amenazar, amenaza.* Pol. *Groźba.* Vng. *Fenekedés, fenyegetés.* Ang. *Boasting, threatening.*] Plin. lib. 7. cap. 45: Tauris in aspectu generositas torva fronte, auribus setosis, cornibus in procinctu dimicationis

tionem poscentibus, sed tota comminatio priotibus in pedibus stat, ita glisceret alternos replicans, spargensque in altum arenam, & solus animalium eo stimulo ardescens. Cicero 5. de Oratore: Orationis autem ipsius tanquam armorum est, vel ad usum comminatio, & quasi petitio, vel ad venustatem ipsa vastitatio.

Comminativus, adiect. [ἀπειλητικός. Vng. Fenyegető.] Jot adverbis Comminativa. Diom. Grammat. lib. 1.

Cōmminuo, nuis, act. t. Frango, diminuo. [דק dak. συντρίβω, κατατρίβω. Gall. Briser, grager, mettre en pieces, demincer. Ital. Menuzzare. Ger. Zu stud zerbrechen, zermalen. Hisp. Desmenuzar. Pol. Kruszyć, dudzić. Vng. Egybe törtem. Ang. To break in pieces, to make broke.] Plaut. in Bacch. Nisi mavultis fores & postes comminui secundos. Plin. lib. 20. cap. 4: Sativi verò decocti, mane poti, ad ternos cyathos, comminuunt, & eliciunt calculos.

Comminus. Vide COMINVS.

Commiscēo, sces, scere, n. t. Permisceo. [מסך masach בלל balal. συμμίγνυμι. Gall. Mesler ensemble, mistriounerl'vn parmi l'autre. Ital. Mesbiare, mescolare. Ger. Vermischen, ein ding vnter das ander mischen. Hisp. Mezclar. Pol. Mieszam. Vng. Keverem elegyem. Ang. To mixe or mangle together.] Plaut. Persa: Commisce mistum, floribus, coloreaque appara. Cicero 2. de Nat. deor. Deinde panes corporis & ad procreandum, & ad concipiendum aptissimæ, & in mare, & in fœmina commiscendorum corporum micæ libidines.

Commixto, [συμμίξις. Pol. Zmieszanie. Vng. Keverés elegyítés.] Iulius Firmicus Matheseos libr. 1: Ex illa tranquilla commixtionis moderatione progenerat.

Commistus, partic. Mistus, permixtus. [מסוך masuch בלול balul. κεκραμένος, ἐκκεκραμένος. Gall. Meslé, mistionné. Ital. Mesolato. Ger. Vermischt. Hisp. Mezclado. Pol. Zmieszany. Vng. Keverve elegyítetem. Ang. Mingled together.] Virgil. 2. Georg. Magnus alit magno commistus corpore fœtus.

Cōmmiserēsco, scis, scere. Miserescor. [רחם richám חנן chán. οἰκτίρω. Gall. Avoir pitié & compassion. Ital. Hauer misericordia. Ger. Mit dem erbärmd vnnd mitleyden tragen. Hisp. Auer misericordia. Pol. Zlitować się. Vng. Szánom, könyörülök. Ang. To have pitie and compassion.] Terentius in Hecyra: Ibi demum ita æqre tulit, ut ipsam Bacchidem, Si adesset, credo ibi ejus commiserescere.

Cōmmiseror, ratus, rari, Miseror, seu misericordia moveor, miseratione afficior. [רחם richam חנן chán. Polon. Zlitowanie mam. Vng. Szánom keserülöm.] Cic. 1. in Verr. Quid quum cōmiseran, conqueri, & ex illius invidia deonerare aliquid, & in te ornare cœperit? [Vng. Szánom könyörülök.]

Commiseratio, verbale. Misericordia, miseratio. [רחם rachám. οἰκτιρμός, οἶκτος. Gall. Pitié & compassion qu'on a d'autrui. Ital. Pietà, compassione. German. Die erbarmd so einer mit dem anderen mot. Hisp. Aquella misericordia. Pol. Litość, litosć. Vngar. Szánás könyörülés keserülés. Ang. Pitie or compassion of one.] Cicero 1. de Oratore: Quid de Qu. Regis commiseratione dicam?

Commissis. Commissuræ. Vide COMMITTO.

Commistor, à Commisteo. Vide MISCEO.

Cōmmitigo, as, pen. corr. Mitigo. [חלק hechelik. πραΰνω, ἡμερόω. Gall. Adoucir, amolir. Ital. Mitigare. Ger. Sanfftigen, begütigen. Hisp. Amansar o ablandar. Pol. Zmiękczam. Vng. Enyészteni, enyhítem. Ang. To appease, to mitigate.] Terent. in Eunuch. Venam ubi commitigari videam sandalio caput. Vbi Donat. Commitigari, est tundendo deprimi, atque deponi.

Committile, compos. Pompon. Præcone posteriore. Si sciam quid velis, quasi servi committilis. Nonius.

Cōmmitto, tis, Alicujus fidei trado. [הפקיד hipkid. ἐπιτρέπω. Gall. Donner en garde, commettre. Ital. Commettere, dare in guardia. Ger. Zusammen lassen, eines trew befelhen vnnd vbergeben. Belg. Iemand ten Hisp. Encomendar, confiar. Polon. Powierzam, poruczam. Vng. Rábizom. Ang. To committe, to give in keeping.] Terent. in Eunuch. Ovem lupo commisisti. Idem in And. Bona atque hæc tibi committo, & tuæ mando fidei. Ibidem: Nec fas mihi quæ committas primo partu mulierem. Quandoque Committere est injungere aliquid faciendū & quasi commēdare. Cic. lib. 6. Epist. Famil. Neq; te impedio, quo minus hujusmodi negotium pro tua fide & diligentia, ex voluntate Cæsaris, qui tibi rem magnam difficilemq; commisit, geras. Idem pro domo sua: Cn. Pompeio plurima bella cum audiret fuisse commissa. ¶ Quandoq; peccare. παραπτωματίζω. Cicero 1. in Verrem: Ego etiam, quæ tu sine Verre commisisti, Verri crimini daturus sum. Virg. 1. Aen. Quid meus Æneas in te commitere tantum? Quid Troës potuere? ¶ Quandoq; sonare, conjungere. συμφωνέω. Virg. 3. Aen. Delphinum caudas utero commissa, luporum. ¶ Quandoque facere, perpetrare. ἐπιτελέω. Sallust. in Catil. Sempronia, quæ multa sæpè virilis audaciæ commiserat. ¶ Quandoq; incipere. ἐπιχειρέω, ἐπιβάλλω. Virg. lib. 3: Et tuba commissos medio canit aggere ludos. Salustius: Quibus dictis mox prælium commisere: πόλεμον συνέβαλον. ¶ Quandoq; idem quod permittere, vel occasionē præbere. παρέχω, idque ferè negativè subsequente particula Vt. Cicero ad Articum lib. 1: Non committam posthac ut me accusare de epistolarum negligentia possis. Idem 6. Philip. Ego nolo civem committere, ut morte mulctandus sit. ¶ Aliquādo etiam sine negatione. Idem libro 2. Offic. Periculosum ipsi est, tùm etiam sordidum ad famam, committere ut accusator nominetur. ¶ Quandoque in contentionem deducere. ἐπιμάχομαι, συγκρίνω, ἀντικρίνω. Suetonius in Calig. Nec cessavit ex eo criminati alterum alteri, atque inter se omnes committere: id est, in certamen mittere. ¶ Committere prælium, est præliari. μάχομαι. Cicero libro 4. Epistol. Fam. Sed ut rationem ineo, quo die prælium Pansa commisit, eodem die à Gadibus naves profectæ sunt. ¶ Committi verbum quoque juris est, quum quid commissum: id est, factum est, propter quod aliquid debeatur. Sic commissa hæreditas dicitur, in qua aliquid commissum, quamobrem aliquid debeatur: & commissa pœna, quæ debetur: commissa stipulatio, quum stipulatio locum habet & effectum: hoc est, quum id debetur quod est promissum, &c. Vide Lexicon Hotomani. ¶ Propriè tamen ratione præpositionis Con, significat simul mittere, sive simul jungere. συζεύγνυμι. Gellius: Gordium nomen est urbis, quam Sangarius amnis interfluit: magna ex parte cingitur fluctibus, speciem insulæ præbet: ac nisi tenue discrimen objiceret, maria quæ nunc dividit, committeret. Vide plura de hoc verbo apud Vallam lib. 2. cap. 38. & lib. 3. cap. 62.

Cōmmissā dicuntur, quæ contra contestatoris voluntatem facta, aut non facta ab hæredе, mulcta aliqua pœnaque plectuntur. Autor Ascon.

Cōmmissus, partic. [מופקד mupkád. ἐπιτρεπόμενος, παρακατατιθέμενος, ἐκκεκαυμένος. Gall. Commis & baillé en garde. Ital. Dato in guardia. Germ. An eines Trew gelassen. Hisp. Encomendado, confiado. Pol. Powierzony. Vng. Rábizattatot. Ang. Committed and given in keeping.] Cic. pro Fonteio: Atque ita, ut commissus sit fidei, permissus potestati. Virgil. 3. Aen. Et tuba commissos medio canit aggere ludos.

Committendus, aliud partic. Cic. ad Att. lib. 10: Fortunæ sunt committenda omnia, sine spe conamur ulla.

Cōmmissum, substantivum, Delictum, peccatum. [חטא chét. ἁμάρτημα. Gall. Cas commis, faict, peché. Ital. Peccato. Ger. Ein begangene that, besonder die vnrecht ist, misshandlung. Hispan. Pecado. Pol. Wilepek. Vng. Vétek. Ang. An offence or fault.] Cic. pro Sylla: Ecquod hujus factū aut commissum, nō dicā audacius, sed quod cuiquam paulò minus cōsyderatum videretur, &c.

Cōmmissio, onis, verbale f. t. [מחברת machberet דבק debek. συμβολή, σύγκρισις. Gall. Assemblement de quelqu'vn contre vn autre, comme de ceux qui de gayeté iouëlent, irritation à se iouder pour se battre. Ital. La contesa tra due ò più. Ger. Die ein einander lassung zwyer od vieler. Hisp. Acometimiento, comission. Pol. Spuszczenie dwoch albo trzech zyssbu. Vng. Egymás ellen ugrás. Ang. A casting of two or moe together fighting mone against another.] Quo propriè significatur bmorum vel pugilum, vel musicorum, vel poëtarum, vel rhetorum exhibitio, ad artis aut virium ostentationem. Hujusmodi autem certaminibus Prætores, velut Agonotheræ præsidebant. Sueton. in Augusto: Componi tamen aliquid de se, nisi & serio, & à præstantissimis, offendebatur: admonebatque Prætores ne paterentur nomen suum commissionibus obsolescere. Plin. Epist. 144: Proximis sacerdotalibus ludis productis in commissione pantomimis, quum simul theatro ego & Quadratus egrederemur, &c.

Commissōrius, a, um: ut, Lex commissoria id est, exceptio adjecta actioni, contra quam siquid commissum fuerit, conventio rescindatur. Vide Vlp. in l. Si fundus. ff. de leg. commiss.

Commissūræ, f. p. lunēturæ, quales sunt tabularum & aliarum rerum. [מחברת machberet ידות jadót. ἐφαρμογή, ἐπιφάνεια. Gall. Iointure, connexion. Ital. Commissure, giunture. Ger. Fügen oder nähten. Hisp. Commissura ò trauazones. Pol. Szwy, albo spaienie, spoynanie. Vngar. Egybe foglalás. Ang. The ioyning together of any thing.] Cic. de Vniverso. Deinde in orbem torsit, ut & ipsæ secū, & inter se ex commissura, quæ è regione esset, jungerentur. Idem 2. de Natur. deor. Quid dicam de ossibus, quæ subjecta corpori mirabiles commissuras habent, & ad stabilitatem aptas, & ad actus finiendos accommodatas, & ad motum, & ad omnem corporis actionem?

Cōmmōdum, di, pe. cor. n. f. Vtile, emolumentū, opportunitas. [יתרון jitrón מעלה, מעלת, ἐξυπηρέτημα. Gall. Profit & emolument, commodité, aisance. Ital. Commodo, commodità. Ger. Ein nutz, ein tollstigkeit. Belg. Profet. Hisp. Provecho. Pol. Pożytek, ratu, Vngar. Haszon. Ang. Gaine, opportunitie, leysure.] Cujus contrarium est Incommodum pro damno. ἐπιζημία. Lib. 2. ad Heren. Causa est, qua induxit eum commodorum spe, aut incommodorum vitatione. Et infiā: Hic accusator in spe commodi cupiditatem offendet adversari, & in vitatione

tatione incommodi formidinem angebit. ¶ Commodo suo vel alterius aliquid facere: id est, ad suam vel alterius utilitatē. Cicero lib. 1. Epist. Famil. Senatus decernit, ut regem reducas, quod commodo Reip. facere possis: ubi malē antea Commode legebatur, fuit enim in S C. usitata hæc formula. ¶ Commodum adverbium, significat tum tunc, id temporis, eo momento. [Ἐξ ἴσου. Gall. *Bien à point, bien à propos, de bonne fortune.* Ital. *Appunto appunto, à tempo.* Germ. Eben jetzund/eben da zu mal fügnd. Belg. Ter sulker tyt. Hisp. *Provechosamente, à buen tiempo, oportuno.* Pol. Wtaf na czas, wczas. Vng. Az időben. Ang. *In good time, leysure and opportunitie.*] Apul. Commodum lumen evaluerant, & forex ad pristinum statum integræ resurgunt. Idē libro 11. Igitur mediocri celeritate fatigatus, commodum vesperi oriente ab balneis processeram. Gell. lib. 21. Tantus sectatoribus commodum dimissis, sedebat pro cubiculi foribus. ¶ Commodum sequente Quum significat Vix, vel tantum. Cic. ad Att. Commodum discesseras heri, quum Trebatius venit. ¶ Item pro opportunē. Plaut. Merc. Commodum obviam veniens patri. Item in Mil. Hem, te ipsum quæro, commodum vir lepidissime. ¶ Item commodum esse alicui aliquid, significat, videri & placere. Cic. post red. in Senat. Neque solum id dixit, sed quos ei commodum fuit compellavit: id est, quos ei visum fuit compellare & placuit.

Cōmodē, idem significat qu. Commodum: [Δικαίως, πρέπον, ἐπιτηδείως, δεόντως. Gall. *Justement, à propos, commodément, bien à point, bien à propos.* Ital. *Non appunto ben al proposito.* German. Geschickt/eben tauglich/oder fügnd. Hisp. *Provechosamente, à buen tiempo, oportuno.* Polon. Wygodnie. Vngar. *Helyesen, jol, alkalmatossan.* Ang. *Handsomelie, conuenientlie.*] ut, Commodē agere, audire, &c. id est, benē vel optimē, aptē. Cicero de Amicitia: Multa à aliquo commodē & breviter dicta. Idem ad Attic. Quod literas quibus putas opus esse curas dandas facis commodē. ¶ Veteres etiam commodō pro commodē dixerunt, ut notavit Sosipater lib. 2. ex Titinnio: Eamus ad ipsum, atq; ipse commodō de parte superiore descendebat.

Cōmōdissimē, [Pol. Wygodniej. Vngar. *Igen alkalmatossan.*] Pomp. D. lib. 28. Tit. 2. l. 10. Commodissimē is qui nondum natus est ita hæres instituitur.

Cōmōdius, & Commodissimē. [Polon. Wygodniej. Vngar. *Alkalmatosabban.*] Cicer. ad Att. lib. 13. Posthac enim poterimus commodius colere in Tusculano. ¶ Hinc etiā formavit Plaut. in Socho diminutivum Commodule: -hoc convivium est Pro opibus nostris, satis cōmodulē cucibus, fabulis, faculis, Olea interrupto lupillo, &c.

Cōmōdus, da, dum, Utilis, aptus, tempestivus, sive opportunus. [מוב כון *nachon tob.* ἐπιτήδειος, εὐκαιρος, ἐπιτρόπιος. Gall. *Convenable, opportun, profitable, traitable & de bonne sorte.* Ital. *Commodo, utile.* German. Nutzlich/tauglich/geschickt. Belg. *Quaem/profetelick/meyleger.* Hisp. *Idoneo y provechoso.* Pol. Pożyteczny. Vng. *Hasznos, alkalmatos.* Ang. *Fit, profitable, handsom.*] Terent. in Andr. Ego commodiorem hominem, adventum, tempus non vidi. Vbi Davus adnuntiatur, quōd in ipso articulo periculi supervenerit Crito. Plin. in Epistolis: Hinc illa lita funus paravit, ita duxit exequias, ut ignoraret maritus: quinimō & quoties cubiculum ejus intraret, vivere filium, atque etiam commodiorem esse simulabat: id est, paululum jam à morbo esse confirmatum. Coru. Cels. Sed inter omnia maximē commodum est modicē exercere.

Cōmōdĭtās, f. t. Utilitas, opportunitas, emolumentū. [מובה *tobah* יתרון *jethrōn* אישב *metab.* ἐπιτηδειότης. Gall. *Commodité, aisance, opportunité.* Ital. *Commodità, commodo.* Ger. Kertigkeit/nutzbarkeit/geneigtheit. Belg. Profetelickheyt. Hisp. *Provecho.* Polon. Wygodność/pożytek. Vng. *Alkalmatossag.* Ang. *Profite, opportunitie, handsomnesse.*] Cic. 4. de Fin. Sed non sunt in eo genere tantæ cōmoditates corporis, tamō; productę temporibus, tamque multæ. Ovid. Epist. 1. Cogimur ipsius commoditate frui.

Cōmōdo, as, ysi. cor. act. p. Obsequor, cōmoditati alicujus inservio, seq; commoditatem præsto. [הישיב *hesib* שמר *hasdr.* ἐπιτρόπιον. Gall. *Faire plaisir ou service, aider.* Italice, *Far piacere à servitio, accomodare, à aiutare.* Ger. Einem nutz seyn/einem ein dienst beweisen. Belg. Verderen. Hisp. *Hacer servicio, aprovechar à otro.* Pol. Pożytek, albo pożytecznie czynić. Vngar. *Hasznalak.* Angl. *To do pleasure, or service.*] Cic. ad Sirum: Cui ego quibuscunque rebus potero, libentissimē commodabo. Cicer. Cæsar: Quicquid ei commodaveris, erit mihi gratū. ¶ Contrà Incōmodo, molestus sum, & noceo significat. Adelph. Terent. in Andr. Magis adeō, ut mihi incommoder, quām ut obsequatur gnato. ¶ Cōmodare itē, est utendum dare: hoc est, alicujus rei usum ad tēpus concedere. [הלוה *halvah.* χρῆσις, κιχρᾶσθαι. Gall. *Prester.* Ital. *Imprestare.* Germ. Verleihen/einem etwas ein zeit lang zu brauchen vergönnen. Hisp. *Prestar.* Pol. Pożyczać, dawać pożytek. Vng. *Kölcsönadni.* Ang. *To lend.*] Cic. Dando & accipiendo, mutuandisq; facultatibus, ac commodātis nulla re egemus. ¶ Nec rei tantūm mobilis cōmodatio dicitur, ut Vlpian. existimavit, sed etiam soli. Plaut. Quum ædes pauperi accommodasti. Lib. 4. ad Herenn. Aut cuidam ædes maximas ad nuptias commodasse. ¶ Et licet (ut multi asserunt) commodentur, quæ redduntur in eodem numero, & specie, ut vestis equus, liberi: mutuentur, quæ non redduntur eadem numero, sed specie, ut vinum frumentum, numi. Cicero tamen in Verrem Act. 2. usus est etiam de iis quæ non eadem redduntur, sed similia. At publicē (inquit) commodasti, non sine magno quidem provinciæ Siciliæque detrimento, tritici modios sexaginta.

Cōmōdātē res propriē intelligitur, si nulla mercede accepta vel constituta, utenda res data est. [Χρῆσις κιχρᾶσθαι. Polon. Pożyczenie. Vngar. Kölcsönadat mertza.] Nam commodatum debet esse gratuitum. ¶ Hinc Commodatarius cui res data est commodatō.

Cōmōdātōr, ris. [Pol. Ten który pożycza. Vng. Kölcsönadó.] Vlp. D. l. 13. Tit. 6. lege 7: Sed si legis Aquiliæ adversus socium ejus habuit commodator actionem.

Cōmōdātio, [Χρῆσις, mutuatio. Polonicē, Pożyczenie. Vng. Kölcsönadás, kölcsönadási.] Apuleius in Hermetis Asclepio: Communicationes, commodationes alternæ, qui est humanitatis firmissimus nexus.

Cōmmœrĕo, Mœreo, totus tristor, neut. pass. f. [התאבל *hitabbel* דאב *daab.* πενθεῖν. Gallice, *Se contrister, se douloir.* Italice, *Contristarsi, condolersi, rammaricarsi.* Germ. Gantz traurig seyn/heftig sich betrüeren. Hisp. *Entristecerse.* Pol. *Frasunek, żal sobie czynić.* Vng. *Telly eszigel szomorkodom.* Ang. *To be sadde or sorie.*] Plautus in Epid. Nescio ædepol quid tu timidus es, trepidas Epidice, ita voltum videor videre commeruisse.

Cōmmōlĭor, iris, iri, d. q. Molior. [בנה *banah.* μηχανᾶσθαι. Gall. *Machiner de tout son pouvoir quelque chose.* Ital. *Mouere con difficultà.* German. Etwas vnderstehen das arbeit vimpt/etwas anrichten. Hispanicē, *Difficultosa ò ingeniosamente mover y disponer.* Pol. Nieczego chcieć dowiesć. Vngar. *Nehez, dolgokat figyelk.* Ang. *To worke or devise any thing after his whole power.*] Cicero 3. de Natura deorum: Nec quem dolum ad eum, aut machinam commoliar, scio quicquam.

Cōmmŏlo, lis, lere, act. t. Mola contero. [טחן *tachōn.* μυλῶ. Gallice, *Moudre, & froisser avec une meule.* Ital. *Macinare.* Germ. Zermalen. Hisp. *Moler.* Polon. *Mielie y yeram.* Vngar. *Iorlom.* Ang. *To grind together in a mill.*] Columella libro 12. capite 50: Cavendum est itaq; ne ex ea fiat oleum cibarium, quod uno modo vitari poterit, si protinus illata de agro bacca, commolita & expressa erit.

Cōmmŏnĕo, es, penultima correpta, act. f. Admoneo, & construitur cum genitivo. [הזהיר *hizhir.* νουθετεῖν. Gall. *Admonester, advertir, faire souvenir.* Ital. *Ammonire.* Germ. Warnen/vermahnen. Hisp. *Amonestar.* Pol. *Napomnieć.* Vng. *Intek.* Ang. *To admonish, to advertise, to warne.*] Quintil. Grammaticus id officii commonemus. Terentius in Andr. Aliorum exempla commonent. Ad Heren. lib. 4: Non illæ te nuptiales tibiæ cum matrimonii commonebant.

Cōmmŏnĭtōrĭum, pro contentione tacita & absque scriptura facta, apud Cod. Theod. Cujus quoque in Iustiniani Codice mentio est, lege prima Cod. de Suffrag.

Cōmmŏnĭtŭs, participium. [מזהיר *mazhir* מזהר *hehalēb.* νουθετῶν, νουθετηθείς. Gall. *Admonesté, adverti.* Italice, *Ammonito, avertito.* German. Gewarnet/vermahnet. Hispanice. *Amonestado.* Polon. *Napomniony.* Vngar. *Intetik.* Ang. *Warned, advertised.*] Livius 4. bell. Maced. Commonitosque in quo statu rerum accepisset eos, & in quo relinqueret dimisit. Plautus pro commonitus dixit commentus in Amphitruone: Faciam Amphitruonem advenientem ab ædibus ut abeat, quovis pacto, fac commentus sies. Ex Nonio.

Cōmmŏnĭtĭo, verbale, f. t. [תזהרה *tel ulhah.* νουθέτημα. Gall. *Admonition, advertissement.* Italice, *Ammonitione, avertimento.* German. Warnung/vermahnung. Hispan. *Amonestacion.* Pol. *Napomnienie.* Vngar. *Intés.* Ang. *Advertisement, admonition, warning.*] Quinti Curtii libro 4. capite 21: Non inutilis erat in extrema parte commonitio.

Cōmmŏnĕfăcio, cis, act. t. Commoneo, in memoriam redigo. [הזכיר *hizkir.* ἀναμιμνήσκειν. Gall. *Advertir & faire souvenir, remonstrer & admonester.* Ital. *Ammonire.* German. Warnen/vermahnen/eines dings erinnern. Hispan. *Amonestar.* Pol. *Napomnam, przypomnam.* Vngar. *Megintem.* Ang. *To advertise or remember or bring in remembrance.*] Sallust. in Cicer. Videlicet ut non commonefacias quām conversa sit respublica, quum in ea domo habitares, &c. ¶ Hujus passivum Commonefio. Cicer. 5. Verr. Nemo est quin tui sceleris & crudelitatis ex illa oratione commonefiat.

Cōmmŏnstro, as, are, Monstro, demonstro. [הודיע *hodiah* הראה *horah.* δείκνυμι. Gallice, *Montrer & enseigner.* Ital. *Mostrare.* Germanice, Zeigen. Hispan. *Mostrar.* Polon. Vkazuie. Vng. *Megmutatem.* Ang. *To show.*] Terentius in Heauton. Parentes meos ut Commonstres. Cicer. 2. de Orat. Si aurum cui, quod

quod esset multifariam defossum, commonstrare vellem.

Commordĕō, Mordere. [נשך nasché. δάκνειν. Gal. Mordre. Italicè, Mordere. Germanicè, Beissen. Hispan. Mordere à maldecir. Polon. Kąsać. Vngar. Meg marni. Ang. To bite.] Plin. lib. 24. cap. 11: Nomen accepit, quod à cane commorsos rabiem ferire non patitur.

Cōmmorĭor, reris, d. t. simul morior. [συναπόθνησκω. Gall. Mourir ensemble. Ital. Morire insieme. German. Mitsterben. Hisp. Morir juntamente. Pol. Spolʼem umierać. Vngar. Eggyütt meg halni. Ang. To die together.] Plinius libro 27. capite 2: Mirumque cumaba per se ambo quum fuerint duo venena in homine commoriuntur, ut homo superstit.

Commoriences, συναποθνήσκοντες, Nomen fabulæ Plauti. Terentius in prologo Adelph. Synapothnescontes Daphili comœdia est, Eam Commorientes Plautus fecit fabulam.

Commŏro, as, are, Commoror, moror. [אחר achár. ἐγχρονίζω. Gall. Demeurer. Ital. Tardare, indugiare. Ger. Verziehen/ oder sich saumen. Hisp. Tardarse. Pol. Nawiesźić, mieszkam. Vng. Késlelni, malatsk. Ang. To tary, to abyde.] Plin. lib. 19. cap. 6, ad finem: Statumque quæ devoravere aves stupentes manu capiuntur: & si paulùm commoravere, sopitæ.

Commŏror, raris, d. p. Moror, maneo cōsisto, subsisto. [חכה chakáh. ישב ieschab. שקט schachén. עצר ghsár. χρονίζω, παραμένω. Gall. Demeurer, demourer & s' arrester quelque temps. Italicè, Dimorare, soggiornare. Germanicè, Verziehen/ ein zeit lang an einem ort sich saumen. Hispan. Morar, tardarse en algun lugar. Pol. Przemieszkiwam, przebywam. Vngar. Malatsk, késlelni. Angl. To abyde, to tarie.] Cicero ad App. libro 3: Fuitque mecum familiariter tridum illud, quo ego Ephesi commoratus sum. Idem in Oratore: Vt versetur sæpe multis modis eandem & unam rem, & hæreat in eadem, commoreturque sententia. ¶ Commorari aliquem, est detinere, & in mora tenere. [עקב hikkéb. ἀνέχειν. Gallicè, Tarder, retarder. Ital. Tardare, indugiare. Germ. Einen jemand nachmals auffhalten. Hispanicè. Detardar à otro. Vng. Késlelni.] Plaut. Merc. Malè facis, properantem qui me commorare, sol abit.

Cōmmŏrĭo, verbale, f. t. Habitatio. [מגור maghúr. משכן mischkh. συνοικία. Gall. Demeurance, sieur pour quelque temps. Ital. Dimora. German. Wohnung/ verhartung ein zeit lang. Hispan. Habitation. Polonicè, Mieszkanie, przebytek. Vngar. Malatsk kösi. Ang. Tarying, a biding, dwelling in a place.] Cicer. ad Lepta libro 6: Nam & villa, & amœnitas illa commorationis est, non diversorii. ¶ Interdum pro mora, seu tardatione. [עקבה hikkobáh. ἐγκόπισις. Gall. Tardement, arrest. Ital. Tardanza. German. Verzug. Hispan. Tardanza.] Cicer. Quint. fratr. libro 3: Quòd multos dies epistolam in manibus habui, propter commorationem tabellariorum. ¶ Commoratio, figura Rhetorica. Autor ad Heren. lib. 4: Commoratio est, quù in loco firmissimo, quo tota causa continetur, manetur diutius, & eòdem sæpiùs reditur.

Cōmmortālĭs, le. om. t. [συνόλεθρος, συνόλεθρος. Polon. Spolʼu śmiertnie. Vng. Halandó.] ut, Commortalis natura. Col. lib. 3. cap. 20. Sed interdum (quod ait divinus autor Plato) rei nos pulchitudo trahit, vel ea consectandi, quæ propter infirmitatem commortalis naturæ consequi nequeamus.

Cōmmŏsĭs, pen. prod. κόμμωσις, Primùm mellificii fundamentum est tenaci & viscosa cōstans materiarita dictù à Græco nomine κόμμι, quod nos Gummi dicimus. Vide Plin. lib. 11. cap. 7.

Cōmmŏvĕo, es, penultima correpta, act. f. Perturbo, moveo, agito, excito, concito. [עכר hachár. הרעיש hirhésch. הסית hesit. הטעה hetiá. ἀναστατόω, συγχέω, ἀναστρέφω. Gall. Remuer, émouvoir, troubler. Ital. Perturbare, commovere. Germanicè, Bewegen/ bestören. Hisp. Mover à perturbar. Pol. Poruszam. Vngar. Indítom, fél haborítom. Ang. To move, stirre or provoke.] Terent. in Andr. Commovi hominem. Cic. lib. 1. Epist. Visi sumus Statium commemoratione tuæ voluntatis erga illum ordine commovere. ¶ Interdum ponitur pro lædere. Colum. lib. 2. Ne in radicem majore nixu vomis impactus colla commoveas. ¶ Interdum pro recedere, ἀποχωρεῖν. Cic. Tironi: Tu & cura valeas, & te ab hinc ne temerè commoveas.

Commŏtus, participium. [עכר hachór. הרעש hirhésch. הסית hesit. הטעה hetiá. ἀναστατωθείς, ἀναστρεφόμενος. Gall. Esmeu, ebranslé, agité, remué. Ital. Commosso, smosso, conturbato. Germ. Bewegt/ erstört. Hispan. Movido, perturbado. Pol. Poruszony. Vng. Fél indult. Ang. Commoved, stirred, provoked.] Idem quod motus, vel concussus. Commotæ columnæ, apud Cic. 3. in Verr. Tripodes commoti. Seneca in Medea: tripodas agnosco meos Favente commotos dea. ¶ Nonnunquam idem quod perturbatus. Terent. Phor. Quid nam ille commotus venit?

Cōmmŏtĭor, comparativus. [Vng. Fél indultabb.] Cicero 1. de Clar. Orat. Habitus est sanè (ut ita dicam) luculentus patronus, asper, maledicus, genere toto paulò fervidior atque commotior.

Cōmmŏtĭo, verb. f. t. Motus. [בעכרת nebchèreth. רעש rahásch. זעזוע zeháuah. συγχύσεις. Gall. Esmotion, esmouvement, ebranlement. Ital. Turbatione, smovimento. Germ. Bewegung/ betrübniß. Hisp. Movimiento, perturbation. Pol. Poruszenie, smutek. Vngar. Fél indítás haborodás. Ang. Moving or stirring, vprore.] Perturbatio: ut, Commotio animi. Cicero lib. 3. Tusc. Alicui rei commotionem injicere. Quint. lib. 5. cap. 10.

Cōmmōtĭūncŭlā, diminutivum. [ἀνάκινησις κίνημα. Vng. Fél indulatotska, haborodásotska.] Cic. ad Attic. lib. 12.

Cōmmulcĕo, ces, n. f. Mollio, placo. [החליק hechelík. κατακρούω κατακρούω. Gallicè, Adoucir, amadouer. Italicè, Placare, farmolle. German. Mitteren/ begütigen. Hispan. Amansar al sennado, amollentar. Pol. Miekczę ogʼ uki'ni. Vngar. Meg enyhítem. le ülendeszítem. Ang. To appease or mittegate.] Gell. lib. 7. cap. 3: In principiis autem patroni, qui pro reis dicunt, conciliare sibi & cōplacare judices debent: sensusque eorum expectatione causæ suspensos regentes, honorificis verecundisque sententiis commulcere, non injuriis atque imperiosis comminationibus confricare.

Cōmmunĭo, nis, nire, act. q. Circummunio, munio, firmo. [περιτειχίζω, ἐχυρόω. Gallicè, Fortifier à l' entour, munir & assiurer de toutes parts. Italicè, Fortificare intorno. Germanicè, Allenthalben bewören vnnd bevestigen. Hispanicè, Fort alecer à guarnecer. Polon. Zewsząd obteczam murem, ab warstwam. Vngar. Meg erősítem, környül vesztem. Ang. To fortifie and strenthen round about.] Plaut. Oppidum magnù communibo. Cæsar: Præsidia disponit, castella communit, quò faciliùs, si se invito transire conentur, prohibere possit.

Cōmmūnĭtŭs, particip. septus, firmatus, fultus. [περιτετειχισμένος, ἐχυρωμένος. Gall. Fortifié. Ital. Fortificato. German. Bewaret/ bevestiget. Hisp. Fortalecido. Pol. Obwarowany, opatrzony. Vngar. Megerősítetett környül vétetett. Angl. Fortified and made strentive about.] Cicero 3. in Verr. Situs urbis communitus & præclarus ad aspectum. Idem pro Cæcinna: Quid refert habere fundum, si parum sit communitum jus?

Cōmmūnĭs, ne, om. t. quod multorum est, & non privatum ab iisdem muniis, sive muneribus: [κοινός. Gall. Commun, qui est à vn chacun. Ital. Commune. German. Gemein. Hisp. Comun, de muchos. Pol. Obecny, pospolity. Vngar. Közönséges. Ang. Common, pertaining to everie one.] unde & Immunis deducit. Vsus ejus multiplex est. ¶ Interdum ponitur sine casu. Cicer. Offic. 1: Magnum est enim eadem habere monimenta majorum, eisdem uti sacris, sepulchra habere communia. ¶ Interdum cum dativo. Plautus in Rud. Mare quidem commune certum est omnibus esse. ¶ Cum dativo & ablativo, præeunte præpositione Cum. Cicer. Fam. 13: Cum patrono Epicureo mihi omnia communia sunt, nisi quòd in philosophia vehementer ab eo dissentio. ¶ Et aliquando sine dativo. Cicero de Senectute: Quod illud est crimen senectutis, quum illud videatis cum adolescentia esse commune? ¶ Cum genitivo. Terentius in Adelphis: Commune omnium vitium, quod nimium ad rem attenti sunt senes. Cicero in Verrem: Communis omnium inimicus. ¶ Cum præpositione Inter. Terentius in Adelphis: Nam vetus verbum hoc quidem est, Communia esse amicorum inter se omnia. ¶ Communes dies, apud veteres erant, qui alio nomine vocabantur intercisi, κοινὴ ἡμέραι: ita dicti quòd diis hominibusque essent communes. Erant enim medii inter festos, & profestos: & quibusdam horis fas erat jus dicere, quibusdam non. Nam quum hostia cædebatur, fari nefas erat: cæsa autem & porrecta, fari licebat: rursus quum adolebatur hostia, non licebat.

Cōmmūnĭŏr, comparativus. [κοινότερος. Pol. Pospolitszy. Vng. Közönségesebb.] Apuleius in Apologia: Nonnihil à me in communioribus studiis adjuvantur.

Cōmmūnĕ, munis, substantivè, pro communi Republica, inquit Asconius. [כבור cabód. κοινόν. Gallicè, Communauté, commun, republique. Italicè, Commune, communità. German. Ein Gemeind. Hispanicè, Comun, à comunidad, à republica. Pol. Obeczność, pospolitość. Vng. Közönséges. Ang. That is common, a commune wealth.] Cic. 3. in Verr. Pro Quæstore verò quomodo ille commune Myliadum vexarit, &c. Idem 4. in Verr. Quis enim tibi molestus esset, aut quis appellare auderet, quum videret statuas ab negotiatoribus, ab aratoribus, à communi Siciliæ?

Cōmmūnĭtĕr, adverbium, Promiscuè, de communi sententia. [κοινῇ. Gall. Communement, en commun, ensemblement. Ital. Communemente. German. Gemeingtlich. Hisp. Communemente. Pol. Pospolicie. Vng. Közönséges. Ang. Communlie.] Cicero de Senectute: Quò uterque nostrùm communiter uteretur. Cicero 2. de Offic. Admirātur igitur communiter illi quidem omnia, quæ magna, & præter opinionem suam animadvertunt.

Cōmmūnĭtas, tatis, f. n. Communio, societas: [κοινότης. Gall. Communauté, société, participation. Ital. Communità. German. Gemeinschafft/ Gesellschafft. Hisp. Communidad. Pol. Pospolitość, obecność. Vng. Közönséges társaság. Ang. Communitie, or commune societie.] ut, Communitas vitæ & victus. Cic. 6. Philippica:

Quæ vobis potest cum hoc gladiatore, conditionis, æquitatis, legationis esse communitas? Consociatio hominum atque communitas. Cicero 1. Offic. Communitas homini cum Deo, Cicero 1 de Natur. deor. ¶ Ponitur aliquando pro Iustitia vel jure. Cicero in Offic. Omnis honestas manat à partibus quatuor: quarum una sit cognitionis: altera communitatis: tertia magnanimitatis, &c.

Cōmūnīsō, communionis, f. t. idem quod communitas, vel participatio. κοινωνία, κοινόω, μετέχω. Cicero pro Corneho Balbo: Ita mihi maximè communionem beneficiorum, præmiorum, civitatis contingere videtur. Idem 1. de Legibus: Inter quos porrò est cōmunio legis, inter eos communio juris est.

Cōmūnīcō, as, penultima correpta, act. p. à nomine communis, significat commune facere, conferre, impartire: ut quum quod privatum est, fit universorum. [חלק chalak. κοινόω, κοινωνέω. Gall. Communiquer, bailler part, faire participant. Ital. Communicare, conferire. Ger. Theilhaftig machen, mittheilen. Belg. Meddeelen, gemeenmaken. Hisp. Communicar à dar parte. Polon. Vspólnić, vdzielam. Vng. Közöllöm. Ang. To make common, to give a part to other.] Varia hujus verbi constructio est. ¶ Cum accusativo, Cicero de Amicitia: Nam & secundas res splendidiores facit amicitia, & adversas partiens, communicansque, leviores. ¶ Cū accusativo & ablativo habente præpositionem Cum. Cicero pro Cornelio Balbo: Est enim in populum Romanum grave, non posse uti sociis excellenti virtute præditis, qui velint cum periculis nostris sua communicare. Idem Fam. 16: Nam, ut illa omittam, quæ civitate tecte fecisti, quum mecum inimicitias communicasti: id est, quando offendisti te etiam esse inimicum adversariorum meorum, &c. Idem ad Atticum: Nihil mihi scito nunc tam deesse, quàm hominem cum, quo cum omnia, quæ me cura aliqua afficiunt, unā communicem: id est, cum quo caloquar, quæ vehementer me jam solicitant. ¶ Cū accusativo & præpositione Inter. Cicero: Sed hæc (ut spero) brevi inter nos communicabimus. ¶ Interdum præter præpositionem Inter, vel Cum, habet & alteram præpositionem De. Cicero Famil. 13: Tum ut quibus de rebus vellemus, tu tuis, ego meis inter nos communicaremus. Idem Lent. Famil. 1: Etenim Pompeium, qui mecum sæpissimè non solùm à me provocatus, sed etiam sua sponte de te communicare solet, scis temporibus illis non sæpè in Senatu fuisse.

Communicātīo, verbale, f. t. [κοινωνία, μετοχή. Gall. Communication. Ital. Communicazione. Ger. Gemeinschaft, mittheilung. Hisp. Communication. Polon. Vdzielenie, vspólność. Vngar. Közösö. Ang. The making of any thing common.] Cic. pro Cornel. Balb. Cujus autoritate & exemplo nunquam est intermissa à majoribus nostris largitio, & communicatio civitatis.

Communicātīo rerum fungibilium, quia nihil aliud est, quàm relatio, ideò præceptor noster Zasius (quem illustris Baro à Tantenbergo alicui commendat ob veterem ac bene fundatam peritiam, ac etiam ancè diligētis censuram amplectitur) genus unum & genera tria in rebus fungibilibus esse dixit. Quod Appellus candidissimus commendat ceu admodum verè & probè dictum, si ad diversitatem retuleris categoriarum. Aliter communicatio est quasi cum his ipsis apud quos dicas, deliberetur. Cōmunionem vide in constitutione translativa. Cic. de Orat.

Cōmmūrmūrō, rās, n. p. Murmuro. [μορμύρω. Gall. Murmurer, aussi, ou aussi symosne. Ital. Mormorare. Ger. Mitmurmlen. Hispan. Murmurar. Polon. Przy mawkotawam. Vng. Morgödöm. Ang. To whisper or mutter with himself or other.] Plin. lib. 10. cap. 23: Pythonos comen vocant in Asia patentibus campis, ubi congregatæ inter se commurmurant. Silius libro 15: -clauso commurmurat ore.

Cōmmūrmūrōr, āris, deponens, p. [Polonicè, Markot.] Cicero in Pisonem: Ita enim sunt perscriptæ scitè & literatè, ut scriba ad ærarium qui eas retulit, perscriptis rationibus secum ipse caput sinistra manu perfricans commurmuratus sit, &c.

Cōmmūrmūrātīō, ōnis, f. t. [συμμορμυρισμός, συγγογγυσμός. Pol. Przymawkowanie. Vngar. Közös morgödés, morgödés. Gell. lib. 11. cap. 7. Commurmuratio fieri cœpta est à plerisque qui aderant.

Cōmmūtō, as, penult. prod. act. p. Muto, permuto: [החליף hecheliph שנה shanah המיר hemir, ἀλλάσσω, ἐναλλάσσω, ἀντιμετατίθημι. Gall. Changer, muer. Ital. Mutare, commutare. German. Verändern, vertauschen, wechseln. Belg. Veysselen. Hispan. Trocar una cosa con otra. Polon. Odmieniam. Vngar. Meg valtoztatom el valtozom, el cserelem. Ang. To change, to barter.] quod fit, quum una res pro alia datur: quumque quis alteri quod habet, concedit, ut aliud quippiam assequatur. Cicero 5. Verr. Ut non modò cotum agris vectigal novum nullam imponerent, sed ne legem quidem venditionis decumarum, neve vendendis aut tempus, aut locum commutarent. Plinius in Epistol. Librum tuum legi, & quàm diligentissimè potui, annotavi, quæ commutanda, quæ eximenda arbitrarer. ¶ Commutare verba, μεταλλάττειν τοὺς λόγους. Est pro bonis dictis mala ingerere: id est, in acundia in maledicta compelli, altercari, & jurgia habere, ἐριδαίνειν. Terentius in Andria: Nunquam hodie tecum commutaturum patrem unum esse verbum. Idem in Andria: Vt est ille bonus vir, tria non commutabitis hodie verba inter vos.

Cōmmūtābīlīs, le, Quod facilè muratur. [משבה meshubah μεταβλητός. Gall. Qui se mue & change facilement. Ital. Che si muta, & cangia facilmente. German. Das sich leichtlich verändert / vertauschet / wandelbar. Hispanice, Cosa que se puede trocar con otra. Pol. Odmienny, niestateczny. Vngar. El valtoztatható, valtozó. Ang. That is easilie changed.] Cic. de Amic. Nam quum amicitiæ vis sit in eo, ut unus quasi animus fiat ex pluribus, qui fieri potest, si ne in uno quidem quoque unus animus erit, idemque semper, sed varius, commutabilis, multiplex?

Cōmmūtātīō, ōnis, m. q. verbale. [חליפה chaliphah. μεταβολή. Gall. Changement, mutation. Italice. Mutatione, cambiamento, mutamento. German. Veränderung / vertauschung. Hispanice. Trocamiento de una cosa con otra. Polon. Odmienienie. Vng. Valtozás. Ang. A changing.] Lucret. li. 1: -quapropter quoniam, quæ diximus antè in commutatum veniunt.

Cōmmūtātīō, ōnis, Conversio, vicissitudo: [חליפה chaliphah. ἀλλαγή. Vngarice. Valtozás.] aliud verbale ejusdem significationis. Cæs. 5. bel. Gall. Propter crebras commutationes æstuum. ¶ Est & commutatio Rhetorum figura, de qua vide ad Heren. lib. 4.

Cōmo, is, psi, ptum. Significat comā compono, ornō. [הסיב hesib עדה hadhah תקן tikkin הכין hechin טאר tar. κοσμέω. Gall. Accoutrer, orner, attiffer. Italice, Ornare, acconciare, conciare. German. Zieren, aufmutzen, das haar kämm. Hispanice. Tocabellar, aderezar. Pol. Czesać, gl adzić. Vngar. Hajamat fésgetem, ékesítem. Ang. To kombe, to decke.] Terent. in Heautont. Dum moliuntur, dum comuntur, annus est. Ovid. 2. Amor. Comere sed solas digna Cypassi deas. Tibull. lib. 1: Necnudum parca compserit arte caput.

Cōmptūs, a, um, Ornatus, politus. [מכון mechon. κεκοσμημένος, κεκομμένος. Gall. Orné, attiffé. Ital. Ornato, acconciato. Germanice, Gezieret / aufgeputzt. Hispan. Atamada, pulido. Pol. Wiżdrzony, ogładzony. Vngar. Meg ékesítetet. Angl. Kombed, dekked.] Plautus in Mil. Capite compto, crines vittasque habeat. Vng. 10. Aeneid. Sanguine turpantem comptos de more capillos. Lucan. lib. 10: Quem formæ confisa suæ Cleopatra, sine ullis Tristis adit lachrymis, simulatum compta dolorem, &c. Vide diminutivum Comptulus. κομψός.

Cōmptūs, hujus comptus, verbale, m. q. [מטאדת mishedah. κόσμος, κόμμωσις. Gall. Ornement & attiffement. Ital. Ornamento, acconciamento. Germanice, Zierd / aufmutzung. Hispanicè. El atamio. Polon. Gl adkosie. Vngar. Ékesség, czifrázás. Angl. A kembing, dekking.] ut, Virginei comptus apud Lucret. libr. 1: id est, cultus puellares.

Cōmœdĭă, f. p. [κωμῳδία. Gall. Comedie. Ital. Comedia. Ger. Ein Comedy / ein schawspel. Hisp. Comedia, fabula fingida. Pol. Comedia gra. Vngar. Komedia. Ang. A comedie.] Fabulæ genus, civilis privatæque vitæ imaginē, velut in speculo repræsentans: quemadmodum contrà in Tragœdia, regum præcipuè & ducum mores depinguntur. Nam in Comœdia non nisi humiles, aut saltem privatæ personæ: in Tragœdia verò principes, heroës, atque adeò dii ipsi introducuntur. Quòd si in Comœdia, deorum aut principum personas contingat admisceri, eæ non propriè Comœdiæ, sed Tragicocomœdiæ appellātur. Adhæc, in Comœdia turbulentum principium lætè fere excipit Catastrophe: contrà, Tragœdiæ tristissimus fere est exitus. ¶ Iisdem è literis Comœdia & Tragœdia componitur, ἐκ τῶν αὐτῶν τραγῳδία γίνεται, καὶ κωμῳδία συγκείμενον. Convenit in eos, qui eadem de re norunt diversa fingere: aut qui eadem opera diversa possunt. ¶ Dicta est autem Comœdia ἀπὸ τῶν κώμων: hoc est, à vicis, ut quidam volunt: propterea quòd Athenienses nondum in urbem coactis, & adhuc per vicos dispersis, prima poëmatis hujus rudimenta à juventute inventa credātur: sive, ut alii malunt, à Como lascivis & comessationis deo: cui juventus indulgens, rudia & inculta carmina profundebat: quibus quos videbatur, nominatim perstringebat. Verùm quum eo genere licentiæ Poëtæ nimis petulanter aboterentur, atque optimi cujusque nomen invaderent, lege cautum est, ne hoc poëmatis genere cuiquam in posterum uti liceret. Vetère ergo stylum (ut inquit Horatius) formidine fustis: & in veteris Comœdiæ locum nova successit, in qua ficta argumenta tractare cœperunt, & humanæ vitæ similitudinem, veluti penicillo quodam exprimere. Cicero 1. Offic. Duplex omnino est jocandi genus, &c. Alterum elegans, urbanum, ingeniosum, facetum: quo genere non modò Plautus noster, & Atticorum antiqua Comœdia, sed etiam Philosophorum Socraticorum libri referti sunt. Idem de Clar. Orat. Ejus improbitatem veteres Atticorum Comœdiæ notaverunt.

Cōmœdiōgrāphūs, Comicus poëta. [Polon. Pysarz comedy. Vng. Komediairo.] Probus in Catholicis: Sic Plautus & antiqui Comœdiographi. Fabius Victorinus in 1. Rhetor. Cicer. Nam ut propter negocia exponenda sumitur, quod est Comœdiographorum, vel Tragœdiographorum.

Comœdus, di, m. f. Actor Comœdiarum. [κωμῳδός. Gall. Jouueur de comedies ou l' Autour qui les a faictes. Italice. Che recita le comedie, istrion. German. Der ein schawspel hattet oder regiert. Hispan. El representador de comedias. Pol. Comedy sprawca. Vng. Komœdia iátszatos. Ang. A player of comedies.] Sicut Calliopius apud Terentium, & Quint. Roscius apud Ciceronem. Facere Comœdum in pronuntiando, Quintilian. libro secundo cap. 12. Fieri Comœdum ex pessimo histrione, Cicero pro Roscio Comœdo.

Comœdus, m. f. Scriptor comœdiarum: [κωμῳδοποιός, κωμικός. Gall. Faiseur comique, l' autour d' une comedie. Italice, Compositor de comedie. German. Der ein schawspel machet oder erdichtet. Hisp. El autor o escriptor de comedias. Polon. Zmyślacz comedy. Vngar. Komediairo. Ang. A writter of comedies.] ut Terentius, Plautus, & similes. Plin. libro 13. cap. 1: Hoc erat celeberrimum Menandri poëtæ comici ætate.

Cōmicus, a, um, adjectivum: [κωμικός. Gall. Comique, de comedie. Ital. Di comedia. Ger. Das zu einem schawspel gehört. Hispan. Cosa pertenesciente á las comedias. Polonice. Do comedy przynależący. Angl. Of a comedie.] ut, Comicus versus. Plinius libro 14. cap. 14. Artificium comicum. Cicero pro Roscio Comœdo: Nemo enim illum ex trunco corporis spectabat, sed ex artificio comico æstimabat. ¶ Res comica. Horat. in Arte: Versibus exponi tragicis res comica non vult.

Cōmicē, adverbium, Significat mansuetè, suaviter: [κωμῳδικῶς, ἡδέως. Gall. Doucement, suauement. Ital. Mansuetamente, suauemente. Germanice, tichtich / schimpflich. Hispan. A manera de comedia, suauemente. Polonice, Zartownie, wdzięcznie. Vngarice, szolidom, edesdeden. Ang. Pleasantlie, meekelie.] sicut Tragœdicè, crudeliter. Plautus: Euge astitistis & dulcè, & comœdicè. Festus.

Cōmōlinālōs, κωμωλινάλως, Flos est quem notiore nomine cyclamen nominamus, ut tradit Pausanias: ex quo Hermionenses solemnibus Chthoniæ deæ festis coronas complicabant.

Comosus. Vide COMA.

Cōmōtrix. [κομώτρια. Gall. Femmes qui ornent & attiffent les cheueux & font les passifions aux filles. Italice. Che ornano le chiome. Germanice. Weiber die sich zieren vnnd auffmutzen können. Hisp. La que ornia la cabellada. Polonice, Ktoraj ozdobie włosów, bisurjw. Vngar. Hay ékesitik a szemyuirjek. Angl. Women which kembith or fresheth heare.] Latinè comptrices dici possunt, vel ornatrices, quæ ornandæ comæ habent peritiam. Romæ Vestæ ministræ, autore Festo, Comotriæ dictæ fuerunt, quæ sex tantum numero, ut singulæ partes populi, singulas haberent Vestæ ministras.

Cōmōtrum, [κομώτριον. Polon. Szczotka. Vngar. Hay ékesitik fesjem. Ang. A frisling yron.] Dicitur instrumentum quo cōpitus capillos adornant. Latinè Calamistrum appellatur, vel Discriminalum.

Compactus, Compactio, Compactilis, Vide COMPIXO.

Cōmpāgo, ginis, & Compages, compagis, penultima producta. Conjunctio, & compositio. [מחברת machbéreth רתק ébik. ἁρμογή. Gall. Jointure, assemblement, assemblage. Ital. Congiunione. German. Fug / eût / zusammenfügung. Belg. Voegen voegen. Hisp. Ayuntamiento. Polon. Zgoienie, wiezwanie, złączenie. Vng. bszve foglalás. Ang. A joyning or knitting together.] Ovid. Metam. Atque ita disparibus calamis compagine cerę Inter se junctis nomen tenuisse puellæ. Cicer. de Senect: Nam dum sumus in his inclusi compagibus corporis, munere quodam æternitatis, & gravi opere perfungimur. Pacuvius: Salve, o germani mei compages sanguinis. Virgil. 1. Aeneid. compagibus altis Claudentur belli portæ.

Cōmpāgīno, as, penult. corr. act. p. Conjungo, copulo. [חבר hébér חבק hebbik. συναρμόζω. Gall. Conioindre, iaindre ensemble. Italicè, Congiungere, giungere insieme. Germ. Zusammen fügen / zusammen setzen. Hisp. Ayuntar vna cosa con otra. Polon. Złączyć, zgiąć. Vng. bszve foglalom. Ang. To couple, joyne or knit together.] Ang. Vt autē simus membra ejus, unitas nos compaginavit.

Compār, om. c. Par. [שוה sibéveh. ἰσος. Gall. Pareil, egal, semblable. Italicè, Pari, simile, vguale. Germanicè, Gleich. Hispan. Cosa igual á otra cosa. Polon. Rotowny, podobny. Vngar. Igyenlö. Anglicè, Equall, alike.] Livius: Comparem cladem ad Aegates insulas Carthaginiensium prelio navali acceptā, qua fractis Siciliæ ac Sardiniæ cessere. Idem lib. 1. ab Vrb. Id enim demum compar connubium fore. ¶ Invenitur & Compar substantivum pro socio, seu conjuge. Plaut. in Cas. Meus socer, vicinus, compatrius, villicus: id est, socius, vel æqualis. Plin. lib. 18. cap. 23: Conjuga fermè vagantur, nec nisi cum compare vita est. Rhetores Compar id esse dicūt, quod duabus aut pluribus sentētiis brevibus, & inter se paribus exigit, ἰσόκωλον. ¶ Cōpar item exornatio Rhetorica est apud Autorē ad Herennīū, quādo mēbra orationis cōstāt fere ex pari numero syllabarū.

Cōmpārābilis, Comparativus, Vide COMPARO.

Cōmparco, comparsi, comparsum, act. t. [חמל chamal חס chas חלש salách. φείδομαι, φειδωλεύομαι, περιποιέω. Gall. Espargner. Ital. Risparmiare, espargnare. Germ. Ersparen. Hisp. Gardar, ser escasso. Pol. Vskapiam, oszczędzam. Vng. Kedvezök. Ang. To spare.] Cōparcere, idem quod parcere. Terent. Phor. Quod ille uncratim vix demenso suo, Suum defraudans genium, comparsit miser.

Cōmpārēo, res, n. f. Appareo. [נראה nirréh. φαίνομαι. Gall. Comparoistre, se trouuer. Ital. Comparere. Ger. Erscheinen / sich erzeigt. Hisp. Comparecer, aparecer. Pol. Pokazuie, stawiam się. Vng. Tetszik, elö allok. Ang. To compeare.] Plaut. Aul. Qui modo nusquam comparebas, modò quum compares, peris. Cic. 7. Verr. Quærite nunc vestigia, quibus exitus illorum ex illo loco cōpareant. Liv. Prima luce nec autor, nec causa terroris comparuit. ¶ Comparere pro extare. Livius: Visebantur enim excellentia ejus generis ornamenta à Marcello consecrata, quorum exigua pars comparet.

Cōmpāro, comparas, pen. corr. multiplicis usus est: significat enim aliquando comparationem facere, conferre, cōtendere, contentionem facere. [שוה sibéveh ערך harak סלה sillah. συγκρίνω. Gall. Comparer, accomparager, conferer ensemble. Ital. Cōparare, assimigliare. Ger. Vergleichen / gegen einander halten. Belg. Geijcken. Hisp. Comparar vna cosa á otra, ygualar. Pol. Przyrownuie, zebrae do drugiego sposobu. Vng. bszve vetöm, bszve hasonlitom. Ang. To conferre or compare.] Et tunc habet vel dativum. Cic. de Amic. Memineram Paulum, videram Caium, sed ii nec comparantur Catoni maximo & spectato viro. Vel ablativum cū præpositione Cum. Idem de Senect. Quæ sunt igitur voluptates corporis cū autoritatis præmiis comparādæ? Vel accusativum cū præpositione Inter. Idem Offic. 3: Etenim nō modò pluris putare quod utile videatur, quàm quod honestū: sed hęc etiā inter se comparare, & in his dubitare, turpissimū est. Vel cū prepositione Ad. Terent. in Eun. Act. 4. Scen. 4. Hau, ne comparandus hic quidem ad illum est. Vel accusativum solūm sine præpositione. Cic. in Bruto: Vt crebrò conferant pugnantia, comparent contraria. ¶ Sępè etiam Cōparo accipitur pro constituo, facio, ordino. [הכין hechin הזכח hechiach. παρασκευάζω. Gall. Appareiller, appreiller. Ital. Adattare, acconciare. Ger. Ordnen / setzen. Hisp. Aparar. Pol. Rządzę, stanowię, gotuię. Vng. Rendelöm. Ang. To prepare or make readie.] Cic. de Natur. deor. Ego me ita comparavi. Et. Natura ita comparatum est facere constitutū, ἄνευ πόνου. Terent. in Phorm. Quam iniquè ita paratum est, hi qui minus habent ut semper aliquid addant erroribus. ¶ Item præparo, paro: quę videtur propria esse significatio hujus verbi. [קנה kanah. κτῶμαι. Gall. Faire prouision, acquerir. Ital. Apparare, apparecchiare. Ger. Zurüsten / anrichten / zubereiten. Belg. Bereyden. Hisp. Aparejar. Pol. Narządzam. Vng. Szerzök. Ang. To get, to pourchasse.] Cic. Verr. 2: Vt erat inter suos copiosius, convivium comparabat. Sic Comparare copias, exercitum: & per translationē, Comparare risum, dolū, insidias, malum alicui. Idem ibidem: Et omni gemitu ac dolore certa merces cōparabatur. ¶ Item socio, conjungo. συζεύγνυμι. Plaut. in Asinar. Prehende auriculas, compara labella labellis. ¶ Item compono, machinor, συνκαθίζομαι. Sisen. lib. 4. Histor. Eos qui hoc malum publicum clandestinis consiliis cōparaverint. ¶ Et comparare, emere, πρίαμαι, ἀνοικοδομέομαι. Cato de Re rust. Prædium quū comparare cogitabis, sic in animo habeto. Liv. lib. 2: Annonę in primis habita cura, & ad frumentū comparandū missi, alii Volscos, alii Cumas. ¶ Item habita ratione rerum & hominū, aliquid statuo: &, Comparatio, ejusmodi constitutū. Liv. His Volsci sine sorte, sine comparatione provincia data: id est, sine convento, & certo constituto. ἀκατάστατος. ¶ Accipitur etiam pro quærere, sive acquirere. Cic. Offic. 2: Prima est adolescenti commendatio ad gloriam, siqua ex bellicis rebus comparari potest. Idem de Orat. Equidem mihi hoc subsidiū jam inde ab adolescentia cōparavi. Et pro Quintio: Nam quò minùs ingenio possum, subsidio mihi diligētiam comparavi.

Cōmpārātio, verbale, f. t. Apparatus, præparatio. [παρασκευή. Gall. Appareil, appreil. Ital. Apparecchio. Germ. Zubereitung / zurüstung. Hisp. Aparejo. Polon. Przyrownanie, przygotowanie. Vngar. Kesziteö, keszulet. Ang. A preparing, or making readie.] Jur. Comparatio novi belli. Cic. pro lege Manil. ¶ Ponitur etiam frequēter pro Collatio, contentio, similitudo. [משל mishbal משל mashal. παραβολή. Gall. Comparaison. Ital. Comparatione. Ger. Vergleichung. Hisp. Comparamiento. Pol. Przyrownuie. Vngar. Egyben vetö, bszve hasonlitás. Ang. A cōparison or similitude.] Cic. 1. Offic. Primum igitur de honestio, tùm de utili, pòst de comparatione eorum disserendum. ¶ Aliquando pro eo quod Græci παράλληλα vocant. Cicero de Vniuers.

Cōmpārātē, adverbium, Alterius comparatione. [συγκριτικῶς. German. Mit vergleichung. Polonice, Przyrownawszy. Vngar. Bszve hasonlitás képpen, mástva vetve.] Cicero in Top. Quum autem quæritur quale quid sit, aut simpliciter quæritur, aut comparatè. Simpliciter, Expetendane sit gloria: Comparatè, Præponendane sit divitiis gloria.

Cōmpārābilis, le, om. t. Quod cū alio potest comparari, quod habet comparationem. [מערך meherách. συγκρίσει. Gallicè, Qui est à comparaître, qu'on peut comparaître & conférer avec un autre. Italicè, Che si puo comparare. German. Das mit einem anderen zu vergleichen ist. Hispanicè, Cosa que se puede comparar. Polonicè, Co porównać może bez rozmaitości. Vng. Bszve hasonlithato. Ang. That may be compared or conferred with another.] Cicero 1. de Inventione: Comparabile autem est, quod in rebus diversis similem aliquam rationem continet: cujus partes sunt tres, imago, collatio, & exemplum.

Cōmpārātīvus, a, um, Comparabilis. συγκριτικός, συγκριτικόν, ut, Comparativa judicatio. Cic. de Invent. Deinde oportebit illâ ipsam comparativam judicationē exponere, tanquā causam deliberativam. Hinc etiā Grammatici Comparativum gradū appellarūt, cujus proprium est, superare positivum in ea qualitate quam obtinet: licet quandoque pro positivo ponatur.

Compāsco, is, act. t. Simul pasco. [συνεκπαίω. Gall. Paistre ensemble, donner à manger ensemble. Ital. Pascere con gl' altri. German. Mitweiden. Hisp. Apacentar con otros. Pol. Spol'u pasc. Vngar. Egyvt legeltetök. Ang. To feede orgive meate vnto together.] Varro: Colonus in agro furculario ne capras compascat. Plin. lib. 9. cap. 54: Nuper excogitatum famem longę advectionis à Brundusio, compascere in Lucrino.

Cōmpāvēsco, [συμφοβοῦμαι. Pol. Spol'u se liekam. Vng. Meg rettenök fölötte.] Macrob. Satur. lib. 1. cap. 6: Hoc ubi illa audivit, animo Compavescit.

Cōmpāscōr, passivum. Varro 1. de Re rust. cap. 1: Messe facta, spicilegium venire oportet, aut domi legere stipulam: aut si sunt spicæ raræ, & operæ caræ, compasci. ¶ Ius compascendi habere, Scævola in l. Testatrix. §. plures. ff. si serv. vend.

Cōmpāscūus, adjectivum, ut Ager compascuus, apud Ciceronē in Topicis, qui relictus est ad pascendum communiter vicinis. κοινοπάσσιος. Gall. Pasturage commun. Ital. Pascuo commune. German. Ein gemeine weyd. Hispan. Tierra que se pasta en common. Pol. Obszczne pastwisko. Vngar. Kvczhasznos legeltető hely. Ang. Belonging to commune pasture.] Valer. lib. 6. cap. 7: Ius compascuum, pro compascendi.

Cōmpatrōnus, [Pol. Spolni obrońca. Vng. Egybekkel valo tanácsvr, patronus.] Vlpian. D. libr. 26. Tit. 4. libr. 3: Sed si ab hostibus fuerit captus, interim soli compatroni tutores sunt. Et l. 4: Per compatronum damno affici.

Cōmpēdēs, pen. corr. & fœmin. gen. à nominativo singulari Compes, Vinculi genus, quo captorum pedes constringuntur. [כבל chabál לחוץ ומהטכת mahpicheth. πέδαι, πεδικαί. Gal. Caps, ou entres liens, comme ceux de quoy on lie les pieds aux esclaves & malfaicteurs. Ital. Ceppi. Ger. Ein fußband / oder fußeysen. Belg. Boeyen. Hisp. Prision de pies como con grillos. Pol. Peta. Vng. Bilko. Ang. Fetters, gyves or shackles.] Plautus in Cap. Vbi pondo rotas, crassas capiat compedes. Terent. in Phorm. Molendum usq; in pistrino vapulandum, habendæ compedes. Cic. Attic. lib. 8: Age jam has compedes, fasces (inquam) hos lauteatos referre ex Italia quàm molestum est. ¶ Legitur etiam nominis hujus numerus singularis, præsertim ablativus Cōpede. Horatius: -nivali compede vinctus. Iuven. Satyr. 4: Squalidus in magna fastidit compede fossor. Colum. li. 8. cap. 2: Eaq;, quasi compede, cohibētur feri mores. Genera compedum sunt Numellæ, Bojæ, Pediæ, Nervus. ¶ Compeda, dæ, Antiquè. Varr. Parm. Lepusculi timentes, hoc quadrangulum dedit Diana rete oexile, ac viscum fuge, lineamque compedam.

Cōmpēdīo, compedis, pen. corr. compedivi, ditum. Pedes ligo, vincio. [אסר asár. πεδόω. Gallicè, Lier les pieds. Italicè, Legare i piedi. Germanicè, Die füß zusammen binden. Hispanicè, Atar los pies. Pol. Spętać kłade, pętam. Vng. Meg békötöm. Angl. To bind or fetter the feet with fetters.] Varro: Domum intro, & pedes contigiis compedio. Hinc

Cōmpēditus, particip. Compedibus ligatus. [πεπεδημένος. Gall. Lié par les pieds ou vn cep, enchaîné ou enferré par les pieds. Ital. Legato in ceppi. German. Mit fußbanden gebunden. Hisp. Atado por los pies. Polon. Spętany w kłodzie, spętani. Vngarice, Meg békötöt. Ang. Fettered, bound with gyves or shackles.] Plaut. in Capt. In lapidicinas compeditum condidi.

Compedo, as, act. p. occido. Augustin. super Levit. Solet & vulgò apud nos dici Compedavit illum, quod est, occidit illum.

Cōmpellārīo, onis. Vide COMPELLO, as.

Cōmpello, lis, compuli, compulsum, act. t. Propriè significat (in put. servim.) diversa, vel diversorum generū animalia eodē cogere. [כבר isabár אסף asiph. συνάγειν, συναθροίζειν. Gall. Serrer, ensemble, mettre ensemble. Ital. Spignere & mettere insieme in vno gregge. German. Zusammen vber ein heuffen treiben. Hisp. Juntar y echar en vno, como lo ganado. Pol. Zganiam gnetam. Vng. Egyben hajtom. Angl. To drive and gather together in one flocke.] Virgil. Aegl. 7: Compulerantq; greges Corydon & Thyrsis in unum. Et Plautus in Pœn. Canes compellunt in plagas lepidè lycom. ¶ Quinetiam de hominibus dici solet. Cic. de Invent. Qui dispersos homines in agris, & in tectis sylvestribus abditos, ratione quadam compulit in unum locum, & cōgregavit. ¶ Accipitur & pro cogo, adigo, vim adhibeo, impello. [נגר nágar דחק dachak. κωλύειν. Gall. Contraindre. Ital. Constringere. Ger. Einen mit gewalt treiben / nötigen. Belg. Dwingen. Hisp. Compeler, constreñir. Pol. Przymuszam. Vng. Kényszerítem. Ang. To constraine, to compell.] Plinius lib. 36. cap. 5: Quòd Hipponax indignatus, amaritudinem carminum distrinxit in tantū, ut credatur aliquibus ad laqueum eos compulisse. ¶ Et per translationem. Plaut. in Asin. Quæ volet facientus, qui hosce amores Nostros dispulsos compulit. Cic. Acad. 4: Quum sit enim campus in quo possit exultare oratio, cur eam in tantas angustias, & in Stoicorum dumeta compellimus?

Cōmpūlsīo, nis, [ἀνάγκασμα. Polon. Przymuszenie. Vng. Kényszerítés.] qua quispiam aliquid facere compellitur & cogitur. Hermogenianus D. lib. 36. Tit. 1. lib. 1: Quare si fidei commissum pecuniarum alicui relictum fuerit, cessat compulsio. Vbi de eo deunda hæreditate.

Cōmpūlsūs, particip. [טבור patsúr. συνωθούμενος. Gal. Contraint. Ital. Constretto. Germ. Getrungen. Hisp. Constreñido. Pol. Przymuszony. Vng. Kényszeritetöt. Ang. Constrayned, compelled.] Cic. pro Marcel. Omnes enim q ad illa fato sumus nescio quo Reipub. misero funestoq; compulsi. Ventis compulsus, Virg. 1. Aen. Liv. lib. 3. ab Vrb. Compulsis deinde in oppida Aequis.

Cōmpellō, as, act. p. Alloquor. [קרא kará זעק zahák. προσαγορεύω, ὀνομάζω. Gall. Parler à quelqu'vn, l'appeller. Italicè, Fauellare, chiamare. German. Einen anreden oder ansprechen. Belg. Aenspreken. Hispan. Llamar para hablar juntamente. Pol. Nowie głaszczę. Vngar. Meg szólitom. Ang. To call on, to speak to.] Plaut. in Amphit. Compellemus sic hominem. Virgil. libr. 2: -nitrò flens ipse videbar Compellare virum. Cicero post reditum in Sen. Neque solùm id dixit, sed quos rei commodum fuit, cōpellavit. ¶ Aliquando accuso, ἐγκαλέω. Suetonius in Cæs. Eodem modo Nonium quæstorem, quòd compellari adhuc majorem potestatem passus esset, &c. Cicer. ad Attic. lib. 2: Nigidium minari in concione, se judicem qui nō adfuerit, compellaturum: id est, incusaturum.

Cōmpellātīo, verbale, f. t. Accusatio, criminatio. [דבה dibbáh דטי dephi. ἔγκλημα, ἐνδείξις. Gall. Correction de parole, blasme. Ital. Biasimo, reprezzo. German. Vnredung. Hispan. Calliga con palabras. Polon. Skarga, rozprawa. Vngar. Meg szólitás vádolás. Ang. A blaming, reproving.] Cicero ad Cornificium itaque crebras, vel potius quotidianas compellationes meas non tulit, seque in urbem recepit inultus. Idem ad Attic. Qu. Ciceronem compellat edicto, nec sentit amens commendationem esse compellationem suam.

Cōmpellūcēo, ces, cere, λαμπρύνομαι. Vnde Compellucidus, pen. corr. λαμπρός. Plaut. in Persa: Nihil est macrum, nihil è nigro compellucidum.

Cōmpēndium, n. f. Est id quod parsimonia quadam servamus. [κέρδος. Gall. Gain, vsuure d'espargne. Ital. Lo sparagno. German. Ein ersparung. Hispan. Poco gasto è esfuerço. Pol. Vskapienie, vszczędzenie. Vng. Sobrálkodás, fogyok kölöcsi. Ang. Gain, saving of sparing.] Dictum compēdium quòd pertineat ad pondus: hoc est, pecunias corradēdas, quæ olim appendebantur. Huic contrarium Dispendium, quod vel in curia, vel immoderatione profundimus, aut perdimus. Plin. Bubulas carnes canales capitisci magno lignorum compendio percoquunt. Idem: Magnò id lignorū dispendio fit, addito sale: nam percoqui integro die vix possunt. ¶ Generaliter autē quemvis quæstum & lucrū significat. [יתרון jotheróu. ὠφέλημα. Gall. Profit. Ital. Vtilità. Ger. Nutzbarkeit. German. Hispan. Provecho. Pol. Zysk. Vngar. Nyereség, haszon. Ang. Gain, profite.] sicut Dispendium, damnū, βλάβη. Tibull. Nec vagus ignotis repetens compendia terris. Pressérat externa navita merce ratem. Idem libr. 4. ad Heren. Duæ res sunt, quæ possunt homines ad turpe compendium commovere, inopia atque avaritia. ¶ Compendium, pro via compendiaria & brevi accipitur. Plin. libr. 5. cap. 5: Compendium viæ quartidui deprehensum est. ¶ Item Compendium, quævis brevitas dicitur, in qua tamen utilitas est: quales sunt libri, in quibus breviter summa operis alicujus colligitur. [συνοπτικόν. Vngar. Alvalat, rövid mód. Angl. A short drangle.] Vnde Plaut. in Mil. Quam potes, tam verba confer ad stipendium.

Cōmpēndiāsīo, cis, act. t. orationis compendio utor. [מעט meháit. συνοπτικῶς, μικρολογῶ. Gall. Parler brièvement, gagner & profiter en quelque chose. Ital. Parlare, è fauellare breuemente. German. Ersparen: vber ein kurze Red thun. Hispan. Hablar è decir breve. Pol. Krotce mowie. Vngar. Rövideen szólok. Ang. To speak

gaino et profit.] Plant. in Mostel. Orationis operam compendifacito. ¶ Nonnunquam etiam lucrifacio. Plaut. in Persa: Nam ego hodie compendifeci duos panes in dies.

Cōmpēndīōsus, a, um. Valde utilis. [λυσιτελής. Gall. Vtile, profitable. Ital. Molto vtile. Germ. Gann wuchs. Hisp. Mucho provecho. Pol. Pożytecznym. Vngar. Igen haszonos. Angl. Very profitable.] Columel. lib. 1: Quod & per partes nonnunquam damnosum est, in summa tamen fit compendiosum.

Cōmpēndīōsus, a, um, Brevis, succinctus, & veluti ad certam metam per compendium ducens. [קצר kaṣṣár. συντομος. Gal. Court & abbreyé. Ital. Breve, succinto. Ger. Dan turz ist. Hispan. Cosa de atajo. Pol. Krótky. Vng. Rhoid. Ang. Short or abridged.] Cic. lib. 2. Offic. Præclarè Socrates hanc vitam ad gloriam proximam & quasi compendiariam dicebat esse, si quis ita ageret, ut qualis haberi vellet, talis esset.

Cōmpēndiōsē, adverb. [συντόμως. Gall. En bref, par le plus court chemin, bien souhait. Ital. Per lo più certo camino, brevemente. Ger. Kurtzlich, den kurtzesten weg. Hisp. Breuemente. Polon. Krotcze drogą. Vng. Alul vonu, gyorson. Ang. Short lie.] Senec. epist. 120: Ad maximas divitias te compendiariò voco.

Cōmpēnsō, pensas, act. p. Retribuo, rependo, remunero, exæquo. [שלם shiláem. גמל. ἀντιμισθοῦμαι, ἀντισταθμοῦμαι. Gall. Recompenser, bailer l'vn pour autre l'autre. Italicè, Compensare, remunerare. German. Vergelten, ersetzen, gleichs dargegt thun. Belg. Beuren. Hispan. Recompensar, galardonar. Pol. Nagradzam, odpłacam. Vng. Meg serdetem, fizetem. Ang. To recompense.] Cic. pro Murena: Atque hæc à nobis petunt omnia: neque ulla re alio, quæ à nobis consequuntur, nisi opera sua compensari putant posse. Ovidius epist. 3: Tot tamen amissis te compensavimus unum. Val. Maxim. Tarditatemque supplicii gravitate compensat. Claud. in Rufinum: Suppliciique moram graviori numine pœnæ Compensant.

Cōmpēnsātīō, f. t. Remuneratio, præmium, merces. [שלום shilóm. שלומים shilumím. גמול. ἀμοιβή. Gall. Recompense. Ital. Ricompensa. German. Vergeltung, ersetzung. Hispan. Recompensa. Pol. Nagroda, zapłata. Vng. Meg serdetes, fizetés. Ang. Recompense.] Quæ est (autore Modestino l. 1. ff. de compensat.) debiti & crediti inter se contributio. Cic. 5. Tusc. Itaq; hac usum compensatione sapientem, ut voluptatē fugiat. Ad Heren. lib. 4: Fortitudo est contemptio laboris & periculi, cum ratione utilitatis & compensatione commodorum.

Cōmpēnsātīvus, adject. [Pol. Nagrodzalaci. Vng. Meg fizető, tevő.] Fab. Victorinus in 1. Rhet. Cicer. Primò non debet dicere feci, sed profui, & probare plus se profuisse, quàm obfuisse, quæ est qualitas compensativa, quam ideò Cicero comparationem vocat, quòd, &c.

Cōmpērendinō, at, pen. corr. act. p. significat de die in diem differo, amplius pronuntio, amplio, procrastino, differo. [דחה dahéh. ἀναβάλλομαι, ὑπερτίθεμαι. Gall. Differer iusques à dans un tres court, delayer. Ital. Prolongare di di in di. Germanicè, Vmbsich verwenden, von tag zu tag aufsichen. Belg. Van dage te dage uitstellen. Hisp. Dilatar de tercero en tercero dia. Pol. Przedłużam, odwlaczam, odkładam. Vng. Halogatok, naplok. Ang. To delay from day to day.] Cic. 1. Verr. Tua ratio est, ut secundum binos ludos mihi respondere incipias: mea, ut ante primos ludos cōperendinem. ¶ Comperendinari autē reus dicebatur, quū judicium die perendino iterum adesse jubebant. ¶ Dictū est enim Comperendinare, quasi in diem perendinum differre. Dicebatur enim propriè Comperendinatio (teste Gellio) quādoque in tertium diem rejiciebatur. Quum verò in posterum diem tantū differebatur, hoc, Diem diffundere, appellabant. Vide Gell. lib. 14. cap. 2. Accipitur tamen pro quantumvis longa judiciali dilatione. Cic. 3. in Verr. Vt his ludorum diebus comperendinis, nemo istum comperendinatum judicaret!

Cōmpērendīnus, a, um, ut Dies comperendini, quibus vadimonium jaberi licet, ut inquit Macrob. κόρακος ἡμέρας. Vide Varr. lib. 2. cap. 13. & Budæum in Annotationibus.

Cōmpērendinātīō, f. t. quæ est (sicut docet Asconius) ab utrisq; litigatoribus invicem sibi denuntiatio in perendinum diem, ut licet alter litigatorum imparatus tergiversari posset. [דחיה dehíjah. ἀναβολή. Gall. Dilation, delay, delayement. Ital. Dilatione. Germ. Aufzug von tag zu tag, verwentung. Hisp. Dilacion. Polon. Odwłoczenie, odkładanie. Vng. Halogatás, naplás. Ang. A delaying or deferring.]

Cōmpērendīnātus, us, ui, m. q. Comperendinatio. Cicer. 3. in Verr. Adimo enim comperendinatum, quod habet lex molestissimum, bis ut causa dicatur. Vbi Asconius, Comperēdinatum (inquit) pro Comperendinatione posuit. Vsus quoq; est ea pro Cluent.

Cōmpērēō, ἀναπείθομαι. Simul pereo. [Vngaricè, Eggyütt elmegyek.] Diomedes Grammat. libro 1: Comperio, comperen, comperi. Sed accentu discernitur sensus. Accentu enim acuto proferimus, quoties pro eo accipitur, quod est cum alio peri.

Cōmpērīō, & Comperior deponens, differūt, autore Diomede, quòd Comperiri est ex opinione colligere, & pro exploratō compertum habere. [ידע jadhéah. κρυπτοφανῶς. Gall. Scauoir pour certain. Italicè, Tener per chiaro. Ger. Nur gewiß hatte. Hispanicè. Auer por cierto. Pol. Zapewne mam. Vngar. Meg tudom, tudálom. Ang. To know assuredlie.] Salust. in Iugurt. Sed ego comperior, Bacchum magis Punica fide, quàm obsea quę prædicabat, simul & Romanos, & Numidam spe pacis deminuisse. ¶ Comperire verò ab alio cognoscere. [מצא matsá. ἀνεύρισκω. Gallicè, Trouuer. Italicè, Trouare. Germ. Erfahren, befinden, oder von einem anderen inne werden. Hisp. Hallar. Polon. Dostaiwam. Vngar. Meg tadai meg ierem, végire megyök. Ang. To finde.] Terent. in Andr. -item alio die quærebam: comperiebam nihil ad Pamphilum Quicquam attinere. Ea tamen differentia, ut pleræque aliæ Grammaticorum, ab autoribus passim contemnitur. ¶ Compertum est mihi, & exploratum est mihi: hoc est, per investigationem cognovi, πυνθάνομαι Aristoteles, & πυνθανόμενος.

Cōmpērītus, participium, seu nomen ex participio. [ידוע jadhúah. πεπυσμένος, ἐπιστωμένος. Gal. Qui vn scait au vray, certain & bien entendu, asseuré. Ital. Quello che si sa de certo per esperientia. Germ. Der erfahren oder befunden worden ist. Hispanicè, Cierto. Pol. Dostwiarzony. Vng. Nyilvány meg tudatot, meg ersetet. Ang. That is known assuredlie or for certaine.] Sueton. in Tib. Cæs. cap. 35: Equiti Romano jusjurandi gratiam fecit, ut uxorem in stupro generi compertam dimitteret, quam se nunquam repudiaturum antè juraverat, id est, deprehensam. ¶ Compertus stupri. Liv. 2. bell. Pun. Tum quòd duæ Vestales eo anno Opimia atque Floronia stupri compertæ.

Cōmpertō, absolutè: id est, cùm compertum esset. [Polon. Dostawszy. Vng. Nyilvan.] Tacit. lib. 3: Neq; dum comperto, quos illa vis perculisset. Iabolenus in l. Pantomimus. §. ¶ hęrede. ff. de acquir. hered. Pro hęrede gessisse filium placuit, qui moriens, compertò matrem suam intestatam decessisse, &c.

Cōmpērnēs, m. & f. t. dicuntur homines genibus plus justo conjunctis, ut Festo placet, vel qui longos habent pedes, ut interpretatur Nonius. οἱ μακροσκελεῖς, οἱ μακροί, οἱ σκαμβοί. Lucil. lib. 17. Satyr. Compernem, aut Varram fuisse Amphitryonis conjugem Alcmenam.

Cōmpēs. Vide COMPEDES.

Cōmpēsco, is, act. t. Cohibeo, contineo, coërceo: quasi eodem (ut Festo placet) pascuo contineo. [כבש chabsám. בלם balám. κωλύω, συνέχω. Gal. Retenir, refrener, retirer, reserrer. Ital. Reffrenare, contenersi. Ger. Hinderhalten, zemmen, bezwingen, pascken. Belg. Bedwingen. Hisp. Refrenar. Polon. Skroczam powściągam. Vng. Le tsendesítem, meg enyhítem. Ang. To refraine, to pacifie, to make to cease.] Plin. lib. 20. cap. 7: Semine trito & ex vino poto libidinum imagines in somno compesci. Plin. in Epist. Nullum denique instrumentum ad incendia compescenda. Iuven. -digito compesce labellum.

Cōmpēto, is, pen. corr. act. t. Honorem, dignitatem, vel aliud quippiam contra aliquem peto. [ἀξιόω. Gall. Demander ce que demande vn autre, & tendre au pretendre ce qu'il pretend. Ital. Competere. Ger. Mit einem andern etwas begeren. Belg. Begheren jemet jemanden. Hisp. Competer. Pol. Zdrożym pożądam. Vngar. Más ellen valamit kérek. Ang. To sue the same that an other sueth.] Plin. de Vitis illustr. Et unam speciosam duobus competentibus, pater puellæ conditionem tulit. ¶ Aliquādo Competere, teste Nonio, est parem esse vel cōvenire. [ἐπιτήδειος, ἐφαρμόττω. Vng. Hozzá illőm.] Vnde in æstimatione rerum dicimus, Hoc illi competit. Senec. Nihil ei magis competebat. Columel. lib. 2: Nec omnino cunctabimur, quò minus subactum congeratur: vel si non competet, ut aut in villam fœnum portetur, aut in manipulum colligatur. ¶ Item quādoq; animi vel corporis parte aliqua compotem esse: &, ut Nonius inquit, constanter valere. Salust. lib. 1. Histor. Si verò quasi formidine attonitus, neque animo, neque auribus, aut lingua competeret. ¶ Item competere verbum est Iurisconsultis familiare, pro idoneum & aptum esse. Itaque competens judex passim dicitur, cujus de ea re vel jurisdictio vel judicandi potestas est. Et competens tribunal eodem modo.

Cōmpētītōrēs, m. t. Dicuntur qui in magistratibus, officiis, & honoribus petendis concurrunt. [ἀντιπαλοῦντες. Gallicè, Competiteurs, ceux qui briguent & demandent vn mesme office. Italicè, Competitori. Germanicè, Mitbegärer, der mit einem anderen vmb etwas bittet oder werbung thut. Hispan. Competidores, competidores. Polon. Cyktorzy, ubiegający się o to samo. Vngar. Azon tiszt kérőinek. Angl. Which seeth for the same, that another doth.] Cic. ad Attic. libr. 1: Competitores qui certi esse videbantur, Galba & Antonius.

Cōmpētītrīx, īcis, f. t. ἀντιπαλοῦσα, ἀνταγωνίστρια. Cic. pro Murænā. Nam nos quoq; habuimus scenam competitricem.

Cōmpētentīa, pro convenientia. [משקל mishkál. ἀναλογία. Gall. Competence, conuenance. Ital. Competenza, conuenevolezza.

German. Zugeschrieben. Hispanicè, Competentes. Polonicè, Przymiesione. Vngar. Illendő. Ang. Meetinesse, Aggreing.] Gell. libro 2: Comprehensa autem mensura Herculani pedis, secundum debitam membrorum omnium competentiam modificatus est. Idem lib. 14. cap. 1: Ad eandem competentiam nasci non queunt.

Cōmpētēr, Mediocriter. [μετρίως. Gall. Mediocrement. Ital. Mediocremente. Germ. Mittelmässig/zugehörig. Hisp. Convenientemente. Polonice, Przymiesiepie, wolisyai'wszy. Vngarice, Illendő keppen. Ang. Indifferently.] Vlpianus Sol. Matrimon. l. Si quum dotem. Quatenus filio & patri competenter consulatur. Paul. in l. 16. ff. de testib. Qui falsa vel varia testimonia dixerunt, vel utriq; parti prodiderunt, à judicibus competenter puniantur. ¶ Competenter, ut par est. [ἀξιοπρεπῶς. Pol. Przystoinie. Vng. Annyiat illik, Illendő keppen.] Vlpian. D. lib. 24. Tit. 3. lib. 2: Ideoque officium judicis interponendum est, quatenus & patri & filiæ competenter (ut par est) consuletur. ¶ Competenter id est, convenienter. [Vng. Illendő keppen.] Fabius Victorinus in 1. Rhet. Cicero Sententias ut competenter inventionibus dispositis applicemus rursus. Debemus attendere quid ad inventionem competenter possit respondere. ¶ Competenter pro sufficienter. [ἱκανῶς. Vng. Elegkippen.] Diomedes Grammat. lib. 1. competenter demonstravimus.

Cōmpētēntissimē, convenientissimè. [κομψότατα. Pol. Przystoiniusieńko. Vngar. Legjobban illendőbül.] Apul. in Apolog. Competentissimè videor usus Platone, ut vitæ magistro.

Cōmpīlo, as, pen. prod. act. p. Vndiq; surripio. [מבז nitsal מבז bazaz, κατακλέπτειν. Gall. Voler & desrober, & quasi ne laisser vn seul poil. Ital. Perliarsi ogni parte. Ger. Sittenrauben. Hisp. Robar saltearde. Pol. Zerwyskiwpie, kradnie dre. Vng. Lopogatok. Ang. To pill or pall, to tak by extortion.] Dictum à πίλος, quod est complano, non à pilis vellendis, cujus prima corripitur: aut certè ab eo quòd Pilatos fures Græci appellant. ¶ Vnde Compilare & Expilare hæreditatè dicimus: id est, fraudare & diripere. Cic. 1. de Natur. deor. Tot millia latrocinantur toottè propositatalii omnia, quę possunt, sana compilant. Plaut. in Menæch. Vir ubi compilet clanculum, quicquid domi est. Horat. ne me Compilasse putes Crispini scrinia lippi. ¶ Interdũ Cogo: [חבר chabar אסף asaph. συλλέγειν. Gall. Amasser, assembler. Ital. Giungere à cogere insieme. Ger. Zusammen haufen/zu einander zwingen. Hisp. Ayuntar en vno. Pol. Zgromadzam. Vng. Egyen gyűytem.] & in unum congero: unde Compilatores, qui multa in unum cogunt. συλλέκται.

Compīlātio, verbale, f. t. Furtum, fraus. [κλοπὴ. Gall. Rolerie, pillage. Ital. Pillamento, rubbamento. Ger. Beraubung/Diebstahl/plunderung. Hisp. Aquella obra ile robar y saltear. Polon. Lapieżstwo kradzy. Vngar. Lopogatás. Ang. Robbing, pilling or sacking.] Cicero Cæl. libro 2: Quid tu me hoc tibi mandasse existimas, ut mihi gladiatorum compositiones, ut vadimonia dilata, & Chresti compilationem mitterem.

Cōmpīlātus, a, um. Qui furtum passus est (teste Nonio) quòd qui è domo supellectilem detrahunt, æquare omnia & complanare videantur. [κατεκλεπτωμένος. Vng. Meg lopatatot.]

Cōmpingo, is, compegi, compactum. Compositũ à Con & Pango, cõtrudo, compello, detrudo. [דחק dachak דחה dachah הדיח hiddiach. ἐκκρούειν. Gall. Chasser, pousser, forcer. Ital. Cacciare, spingere. Ger. Zusammen truckt oder stossen. Hisp. Empuxar. Pol. Zwięzuie, pędzam. Vng. Le tollyom, kiszorítom. Ang. To cõpella, to mak fall togather, to throst.] Plaut. in Amph. Quid faciam nũc, si tres viri me in carcerẽ cõpegerint? Cic. 1. de Orat. Tanquã id aliquod pistrinũ detrudi & cõpingi videbã. Plaut. Menæch. Et obsẽã rem te in carcerẽ esse cõpactũ scio. ¶ Interdũ cõpono, conjungo. [חבר chabar הדביק hiddbik. συμπήγνυμι. Gall. Coniondre & attacher proprement ensemble. Ital. Congiungere. Ger. Zusammen binden oder heftten. Hisp. Componer à ayuntar. Pol. Zpoiel am, składam, złączam. Vng. Egyűt kötöm. Ang. To fett or joyne anyone thingy: handsomelie together.] Virg. 2. Aeglog. Est mihi disparibus septem compacta cicutis Fistula. Cic. 3. de Fin. Quid enim aut in natura (qua nihil est aptius, nihil descriptius) aut in operibus manu factis tam compositum, tamq; compactum & coagmentatum invenirì potest? Huic oppositus Incompactum: hoc est, disjunctum, malè compositum, ἀσυνάρμοστον. ¶ Potest etiã esse compositũ à Pango. Lactant. lib. 7: Vt summã illam, quæ continet universa, & compingerẽt, & adimplerent.

Cōmpactum, n. f. pro convento, vel compromisso, ab inusitato verbo Compacticor, non à Compingo: id enim alterius est significationis. [Pol. Zgodne ugodnie. Vng. Szabatosszy.] Sosipater l. 2. Grammat. Suet. in Iul. Productusq; quo rostris autores excompacto nominare. ¶ Compacto, vel de compacto aliquid agere: id est, ex composito. [ἐκ συνθήκης. Gall. Par compact. Ital. Per patto. Ger. Vmb Habt/Bedingung. Hisp. Por concierto. Pol. Z umowy. Vng. Egy egy szabatosan. Ang. Of a bargain.] Plaut. Capt. Nemo ridetur esse extemplò rem de cõpacto geri. Liv. 5. ab Vrb. Vt multò verisimilius sit, compacto cum rem, & communi fraude Patriciorum actam. Verùm hoc potiùs videtur à verbo Paciscor esse deductum.

Cōmpactio, verbale, f. t. Compositio, conjunctio, coagmentatio: [חבורת machbereth. σύμπηξις, συμπαγής. Gall. Assemblement & liaison ensemble. Ital. Assembramento, congiungimento. Germ. Zusammensetzung oder binding/zusammẽ fügung. Hisp. Ayuntamiento. Polon. Związanie, Zięgnienie. Vng. Egyűttkötés. Ang. Joining or joyning together.] ut compactio membrorum. Cicer. 5. de Finib. Videamus ea quæ terra gignit corticibus, & radicibus valida servari: quod contingit animalibus sensuum distributione, & quadam compactione membrorum.

Cōmpactilis, le, quod compactum est, vel quod compingi potest. [חבור machbbar מחבר machbbak. συμπαγής. Gall. Emassé, amoncelé. Italice, Congiunto, ammassato. Germanice. Das zusammen getribem oder einander geheftet ist. Hispan. Ayuntable con otro. Polon. Zięgliwy, łatwo do zięgnienia. Vngar. Egyűttkötőt axmit egyűtt kötöttnek. Anglice, That u er may be joyned or fett together.] Plin. lib. 11. cap. 12: Optimæ apes breves, viriæque, & in rotunditatem compactiles. Vitruv. lib. 4. cap. 7. appellat trabes compactiles, subscudibus compactas. Et libro 10. cap. 17. Compactiles postes.

Cōmpitā, penult. corr. dicuntur loca quæ petuntur: hoc est, adeuntur per diversas vias: cujusmodi sunt trivia & quadrivia, in quæ plures coeunt viæ. [מקום הדרך מרבק makom hadderech. ἀμφόδον. Gall. Carrefour, ou carrefourez. Ital. Luogo ove quali si va per diverse vie. German. Wegscheid/ein ort da viel wege zusammen kommen. Hisp. Encrucijada de muchos vias. Polon. Rozdroże, gdzie drogy spadają. Vngar. Sok bűnyos hűly. Ang. Foure, sowered streates or crosse wayes.] Ovid. in ternas compita secta vias. Virg. 2. Georg. Præmiaque ingentes pagos, & compita circum. ¶ Antiquis in usu erat & Compitus, masculini generis, ut annotavit Nonius. Varro de Scenicis originibus libro tertio: Vbi compitus erat aliquis.

Cōmpītālĭa, orum, Festa quę in compitis peragebantur, à Servio Tullio dis Laribus instituta, ut est autor Plin. lib. 37. cap. ultimo: ἑορτὴ δημοτελὴς εἰς τιμὴν ἀγυιᾶς καὶ τριόδων. [Ang. Festiuls solemnisel in streates or crosse mayes.] Cato de Re rust. cap. 5: Rem divinam, nisi Compitalibus, in compito, aut foco ne faxsit.

Cōmpītālĭtĭus, a, um, ut Dies compitalitius, quo compitalia celebrabãtur: & Deus compitalitius, qui compitis & viis præest, ἀγυιεύς. Vide plura de his apud Gell. lib. 10. cap. 24. Compitalitiæ ambulationes. Cic. ad Att. lib. 7: Ego quoniam IIII. Non. Ianuar. Compitalitius dies est, nolo eo die in Albanum venire molestus familiæ. Et ad eundem, lib. 2: Sed hoc ambulationibus compitalitiis reservemus.

Cōmpītālĭtĭā, orum, substantivè. Cicero in Pisonem: Tu quem in Calendas Ianuarias compitalitiorum dies incidisset, Sextum Claudium, &c.

Cōmpītālis, le, adjectiv. Suet. in Aug. Compitales lares ornare bis anno instituit, vernis floribus, & æstivis.

Cōmplăcĕo, n. f. Placeo. [רצה ratsah חפץ chaphets. ἀρέσκω. Gall. Complaire, fort plaire. Ital. Piacere sommamente. Germ. Gut wol gefallen. Hisp. Complazer. Pol. Podobam się. Vngar. Tetszik, kedvek. Ang. To please.] Terent. in Andr. Postquam me amare dixi, tibi cõplacita est. Præteritum facit Complacui, vel Complacitus fuimus in superiore exemplo, & apud Plaut. in Rud. Hoc Deo complacitum est.

Cōmplăco, cas, act. p. Placo, adjungo, concilio, & mitigo. [כפר chipper ἐξιλεοῦμαι, ἐξιλεώσομαι. Gall. Appaiser & adoucir. Ital. Placare. Ger. Versöhnen. Hisp. Aplacar à amansar. Pol. Vblagam. Vng. Meg engesztelem. Ang. To appease or make gate.] Gell. lib. 7. cap. 3: In principiis autem patroni, qui pro reis dicunt, conciliare sibi, & complacare judices debent.

Cōmplāno, as, pen. prod. act. p. Plano, planum reddo. [ישר yishsher. κατισοῦν, ἐξισῶ. Gall. Applanir, vnir. Ital. Spianare. Ger. Ebnen/eben machen. Belg. Effen maken. Hisp. Allanar la cosa asperas. Pol. Vrownuie. Vn. Meg igyenczem, igyenczem. Ang. To mak plane, level or even.] Cato cap. 151: Dimidiatum digiti tertiam altam succemito id bene tabula, aut manibus, aut pedibus complanato. Cicero pro domo: Sp. Melii regnum appetentis domus est complanata: id est, destructa, solo æquata. Cæsar: Sed propè jam constituta opera quum complanarent: id est, perficerent, extremam manum imponerent.

Cōmplāudo, dis, dere, n. t. Plausũ certatim comprobare. [ספק saphak מחא machah. κρότειν, κρουστίζειν. Gall. Frapper des mains, & approuver quelque chose. Italice, Battere con mano & piede per segno di commendare qualche cosa. Germanice. Bretodt: das ist mit beud vnd füssen zusammen schlahen/ vnd anzeigen daß vns ein ding wol gefalle. Hisp. Favorecer à otro con las manos. Polon. Radości, od radości rękami klaskam. Vng. Tapsolásommal dicserem. Ang. To clappe handes in signe of approuing.] Cicer. de Amic. Scænicè complaudebant in re ficta.

Cōmplĕctŏr, complexus sum, com. t. Amplector, comprehendo. [חשק chischschak חבק chibbik. ἀσπάζομαι, περιβάλλω. Gall. Embrasser, saisir, prendre. Ital. Abbracciare, comprendere. Ger. Vmbfahen/ begreiffen/ oder vmbgreiffen. Belg. Begrypen. Hispan. Abrazar, prender.

prendor. Pol. Ol'sapiem, ol'rimme. Vng. Meg bledbm. Ang. To embrace, to take in the armes.] Terent. in Andr. Accurrit, medium mulierem complectitur. Cic. pro Rosc. Quo uno maleficio, seculo omnia complexa esse videantur. Cicero in Somn. Scip. Me acrior quàm solebat somnus complexus est. [illegible] ¶ Complector te amore: Id est, amo te. quod & sine ablativo dicitur. Cicer. Curioni: De ipso T. Annio tantùm tibi polliceor, te majoris animi, gravitatis, constantiæ, benevolentiæ erga te, si complecti hominem voluerit habiturum esse neminem. ¶ Complector cogitatione, cogito. Complector animo, considero, [illegible]. Cicer. in Cat. Etenim quum complector animo, quatuor reperio causas, cur senectus misera esse videatur. ¶ Complector etiam passivè legunt Scævola in l. Si sic stipulatus sim. ff. de verbor. obligat. Nam sicut & ipsius, & hæredis caput, ita & ipsius vis & hæredis vel sæpiùs facta complectitur, ut condemnetur quanti interest.

Cōplexūs, ra, xum, participium, actionem significans. [מחשק mechaschik מחבק mechabik. [illegible]. Gal. Qui tient entre ses bras. Ital. Chi tiene abbracciato. German. Der vmbfanget oder begriffen hat. Hispan. Cosa que abraza. Pol. Trzymi ol'ręce. Vngar. Meg bolaczbe, fogalaczin. Ang. That embraceth or taketh in his armes.] Cicer. de Somn. Scip. Complexus nescex, [illegible]. Sic eodem loco, Tota complexa medium locum, [illegible]. Sic Virgil. Iacet se complexi, [illegible].

Complexūs, participium passivum. [מחשק mechuschschak מחבק mechubak. [illegible]. Gall. Embrassé. Ital. Abbracciato. German. Der vmbfangen oder begriffen ist. Hispan. Abrazado. Polon. Obl'ąszony obieci. Vng. Be fogalatatt, meg bkinlt. Ang. Embraced.] Cicer. pro Rosc. Amer. Atque eiusmodi, quo uno maleficio sceleta omnia complexa esse viderentur.

Complexūs, us, m. q. nomen à Complector. [חשוק chaschuk חבק chabbak. [illegible]. Gall. Embrassement, embrassement. Ital. Abbracciamento. Germ. Vmbfahung. Hispan. Abracamiento. Pol. Obl'ąpienie, objęcie. Vngar. Meg bleles, be foglalás. Ang. Embracing, taking in the armes.] Plaut. in Amph. Meus Amphitruo uno tabulato Alcmenam complexu tenet. Cic. pro Font. Num etiam de natis hunc complexu lectissimæ, miserimæq; fœminæ vobis inspectantibus avellet, atq; abstrahet? ¶ Complexus pro amore. Cic. 5. de Finib. Serpit sensim foras cognationibus primùm, tùm affinitatibus, deinde amicitiis, post vicinitatibus cum civibus, & iis qui publicè socii, atq; amici sunt, deinde totius complexu gentis humanæ.

Complicēs, ōm. t. Particeps sceleris, & qui in eodem crimine vinci complexus est, à complectendo, [illegible].

Cōplicātio, verbale, ſt. Complexus. [חשוק chaschuk חבק chabak. [illegible]. Pol. Ogarnienie. Vng. Be foglalás.] Cic. in Orat. Nec acervatim multa frequentans, una complexione denuncet. ¶ Complexiones, copulationes & adhæsiones. Cic. 1. de Finib. ¶ Complexio item à Rhetoribus appellatur quod Græci [illegible]. Latinorum nonnulli Argumentum conclusum appellant, duas habens partes, quarum utram concesso, non effugis repehensionem.

Cōplexīvūs, a, um, ut Complexiva conjunctio. [Polon. Klęsiąco. Vng. Bekötő fogalás, be foglalás.] Diomedes Grammat. lib. 1. Vbi Copulativam conjunctionem vocat complexivam.

Cōplēo, act. f. ex Con, & Pleo, Ad summum, seu penitùs impleo, confico. [מלא malé שלם schallem כלה chalah. [illegible]. Gal. Combler, emplir. Ital. Empire pienamente, compiere. Germ. Erfüllen, zufullen, voll machen. Belg. Vervullen. Hispan. Colmar, complir, acabar. Pol. Napełniam. Vng. Meg tölthöm. Ang. To fill, to stoppe, to finishe or performe.] Gellius: Ventus à laxere lacrens navem undis compleverat. ¶ Reperitur etiam sine ablativo. Cicero de Somn. Scip. Quis est qui complet aures meas, tantus & tam dulcis sonus? ¶ Per translationē pro fere, [illegible]. Idem in Cat. Leontinus Gorgias centum & septem complevit annos. ¶ Interdum pro supplere, perficere, integrare. Salust. Duas legiones instituit, cohortes pro numero militum complet.

Cōplētūs, a, um, Perfectus, absolutus. [מלא malé. [illegible]. Gal. Achevé, absolu. Ital. Pienito. Ger. Erfüllet, vervollkommet. Hispan. Acabado. Pol. Napełniony. Vn. Be tellyes, kész be tekellett. An. Fulfilled, finished.] Cic. in Orat. Aures perfecto, completoq; verborum ambitu gaudent.

Cōplēmēntum, n. f. Supplementum. [תכלה tachlah תכלית tachlith. [illegible]. Gall. Accomplissement, achevement. Ital. Empimento. Ger. Ein erfüllung, vollendung. Hispan. Hinchimiento. Pol. Napełnienie, skończenie, dopełnienie. Vn. Teljesítés. An. That supplieth, fulfilleth.] Cic. in Orat. Inculcata reperias inania quædam verba, quasi complementa numerorum. Cornel. Tacit. lib. 1: Addito majestatis crimine, quod tum omnium accusationum complementum erat.

Cōmplexūs, Complexio, Vide COMPLECTOR.

Cōmplīco, act. p. Simul plico, involvo, claudo. [חבק chabak. [illegible]. Gal. Enveloper & plier l'vn dans l'autre. Ital. Piegare insieme. Ger. Zusammen wicklen, zusammen legen. Hisp. Plegar juntamente. Pol. Zkładam, zwięzuię. Vngar. Bekötöm, egybe kötöszöm. Angl. To folde or wreppe together.] Plautus in Rudente: Dum tibi hanc rudentem, quam trahis, complico. ¶ Ad hunc modum dicimus Complicare epistolam, pro eo quod est claudere. Cic. ad Attic. Quum complicarem hanc epistolam, [illegible]. ¶ Significat etiam cōtrahere, & quod latum erat, angustum reddere: ut quum dicimus, Complicare vela. Ejus cōtrarium est Evolvo, quod scilicet implicatum & involutum erat, expedio. Cic. 3. Offi. At verò siquis voluerit animi sui complicatam notionem evolvere.

Cōmplōdo, is, pen. prod. act. t. Concutio, collido: [סתק saphak מחה machah. [illegible]. Gal. Batter les mains ou les pieds. Ital. Batter le mani o piedi. Ger. Die Hand oder füß zusammen schlahen. Hispan. Sonapar las manos ò los pies. Pol. Plaszczę rękami, albo nogami, klaszczę. Vng. Tapsolok, tombolaki, ütöttem verem. Ang. To stricke the feet or clappe the handes together.] ut, Complodere manus, Complodere pedes, Est manuū vel pedum collisione strepitum edere. Quintil. lib. 11: Nam & complodere manus, scenicum est, & pectus cædere. Sen. lib. 1, de Ira: Complosæ sæpiùs manus.

Cōmplōro, ras, act. p. Defleo, deploro. [בכה bachah סתד saphad קונן konen. [illegible]. Gal. Pleurer ensemble, faire lamentation & dueil. Ital. Piangere insieme, compiangere. Ger. Beweinen. Hispan. Llorar juntamente con otros. Pol. Opłakuię. Vng. Siratom. Ang. To weepe and mourne together.] Liv. 5. ab Vrb. Complorati omnes patriæ vivi mortuiq;, totam penè urbem lamentis impleverunt. Cic. pro Domo sua: Videre prætextatos inimicos nondum morte complorata arbitria ferentes funeris.

Cōmplōrātūs, us, ui, m. q. Ploratus, fletus, luctus: [בכי bechi מספד misspedh קינה kinah. [illegible]. Gall. Pleur, lamentation. Ital. Lamentazione. Ger. Beweinung. Hisp. Llanto. Pol. Opłakanie. Vn. Sirás, siratás. An. Weeping, mourning.] ut, Comploratu justo persequi mortuos, Livius 5. bell. Punici.

Cōmplōrātīo, verbale, Lamentatio, comploratus. [Polon. Lament. Vn. Sirás, siratás.] Liv. 6 bel. Pun. Comploratio eorum, flebilesq; voces.

Cōmplūrēs, Complura, & compluria, sine numero singulari, Multi. [רבים rabbim. [illegible]. Gal. Plusieurs ensemble. Ital. Molti. German. Viel miteinander. Hispan. Muchos. Polon. Kwiecki wiecey iest spol'em. Vngar. Nagy sokan. Ang. Many together.] Gellius poliriv esse gradus, non comparativi (libro 5. capite 21.) docet. Cæsar libro 8 bell. Gall. Quod ubi accidit, complures hostium magno nostrorum impetu pulsi vulnerantur. Cicero 4. Verr. Dicebant scyphorum paria complura, hydrias argenteas. Terentius Hecyr. Vbi illic dies est, complures accersi jubet. Idem Phorm. Nova hic compluria. Vbi Donatus: Secundum regulam locus est Terentius: nam hoc Complure, & hæc Compluria dicitur. Sic veteres, quod nostri dempta syllaba Complura dicunt. Sic Cato Originum 2: Fana hoc loco compluria. Cicer. in Orat. Confirmandi genera compluria. Credo, quia veteres hoc Pluer, non hoc Plus, dicebant.

Cōmplūscūlī, orum, diminutivum. [רבים rabbim. [illegible]. Gal. Quelques vns, quelque moyen nombre. Ital. Alquanti. German. Zimlich viel miteinander. Hispan. Algunos pequeños mas. Polonicè, Kwiecki niemal'e iest mkopie. Vngar. Egynehányan. Ang. Some together.] Plaut. Rud. Non hercle adolescens, iam hos dies compluscules Quenquam illic vide sacrificare. Terent. Hecyr. dies compluscules Benè conveniebat sauè inter eas.

Cōmplūrīēs, adverb. Factum ab eo quod est Compluria, & significat sæpé. [רבים rabbim. [illegible]. Gal. Plusieurs fois, par plusieurs fois. Ital. Più & più volte. German. Offtermals, offt vnd viel. Belgice. Dikwils. Hispan. Muchas vezes. Pol. Często, gęsto. Vng. Gyakorta, igen sokszor. Ang. Many tymes.] Cato: Contumelias mihi dixisti compluries. Plautus Persa: Metuo hercle verè: sensi ego jam compluries.

Cōmplūtūs, pen. prod. partic à Compluo, is, Solin. [Ger. Bereinet.]

Compluvium, vii, n. f. [à [illegible]. Gal. Vne gouttiere, ou esgout, ou la pluye de plusieurs toicts s'assemble. Italice. Fogna, luogo ove la pioggia di più tetti si raccoglie. Germanice. Ein sich ein/ an welches das Regenwasser von vielen Tächern zusammen lauffet. Hispan. El pasio de casa. Polonice. Miejsce na ktore się zgiadzą wody z ziąg. Vngar. Kbcessö pfatorna. Ang. A gutter receiving rayne of diverse houses.] A' pluvia dicitur locus in ædibus, quò de diversis tectis aqua pluvialis defluit. Colu. l. 4. cap. 24.

cap. 24: At si longius, quàm ritus agricolarum permittit, & à capite vitis emicuerit, & brachiis in aliena jugorum compluvia perrepserit, &c.

Cōmplŭvĭus, a, um, adject. [ἐξῶν ὑπόρρυσις δεκτικός. Pol. Stek dydyo. Vngar. Eső vezető.] ut, Compluvius lacus, qui ex pluvia aqua colligitur. Varr. lib. 1. de Re rust. cap. 13: Vna, ut interius compluvium habeat lacum, ubi aqua saliat, qui intra stylobatas quum venit, sit semipiscina.

Cōmplŭvĭātŭs, adjectivum, ad compluvii modum factum: ut, Cōpluviata vinea, Pli. li. 17. c. 21: Quinq; generum vineæ sunt: aut sparsis per terrā palmitibus, aut per se vite subjecta, vel cū adminiculo sine jugo, aut pedatæ simplici jugo, aut compluviatæ quadruplici. Et paulò pòst: Compluviata copiosior vino est, dicta à cavis ædium compluviis. Varro 1. de Re rust. cap. 8: Iugationis species duæ: una directa, ut in agro Canusino; altera compluviata in longitudinem, & latitudinem jugata, ut in Italia plerœque.

Cōpondĕro, [συνθέσεις. Pol. Spolu mayr. Vn. Meg merdem.] Apuleius in Hermet. Asclepio: Ex parte corruptione mundi, & ex divina parilance componderans.

Cōpono, is, pen. prod. act. 1. Simul pono, conjungo. [חבר chabar תקן tikkin. συνίστημι. Gal. Composer, mettre ensemble, proprement: ajuster, assembler & joindre. Ital. Componere, mettere insieme. Ger. Zusammen setzen/zusammen machen. Belg. Te samen setten/ est wegen. Hisp. Componer cosas diversas. Pol. Zkladam. Vng. Eszve rakogatom, eszve ivszom. Ang. To put, set or layne together.] Virg. 8. Aeneid. Componenq; manibusque manus, atque oribus ora. ¶ Ponitur aliquando pro disponere, constituere, συνιστάναι, κατασκευάζειν. Cicer. pro Dejotaro: Locus erat quidam, in quo erant composita, quibus te rex munerare constituerat. Idem 3. de Orat. Collocationis est componere, & struere verba, sic ut néve asper eorum concursus, néve hiulcus sit, sed quodammodo coagmentatus & lævis. ¶ Accipitur etiam pro ædificare, οἰκοδομεῖν. Virgil. 3. Aeneid. Quàm tuta possis Vrbem componere terra. ¶ Item pro comparare: [שוה schivvah דמה dimmah סלה sillah. συνεξισοῦν. Gal. Comparager, conferer. Ital. Comparare, assimigliare. Ger. Vergleichen/einen gegen den anderen setzen oder halten. Hisp. Cotejar. Pol. Rownam. Vngar. Eszve vetem. Ang. To confere.] Quoniam quæ comparantur, juxta se ponuntur. Salust. in Iugurtha: Vbi Metelli dicta cum factis componit. Virg. 1. Aeglog. -sic parvis componere magna solebam. ¶ Quandoque pro ornare: [κοσμεῖν. Pol. Zdobie. Vng. Ekesitem. Angl. To adorne.] nam compositio apta ornatum affert. Idem 4. Georg. Dulcis compositis spiravit crinibus aura. ¶ Quandoque pro colligere, συνάγειν. Cicero in divin. in Verr. Si ab illo libro, quem tibi magister ludi nescio quis, ex aliis orationibus compositum dedit. ¶ Quandoque pro reficere, recreare. Virg. 4. Georg. Vix defessa senem passus componere membra. ¶ Quandoq; pro lenire, κοιμᾶν. Ambrosius li. 1. Offic. Cavere debemus ne in perturbationem priùs incidamus, quàm animos nostros ratio componat. ¶ Quandoq; pro finire, claudere. Virgil. 1. Aeneid. Antè diem clauso componet vesper olympo. ¶ Quandoque pro concordare, [συμβιβάζειν, κατομολογεῖν. Polon. Zgadzam. Vn. Le fesilitem. eszve bélesitem. Ang. To under frinde.] Plaut. in Curc. Si possum hæc inter vos componere. Virg. Aeg. 3: Non nostrum inter vos tantas cōponere lites. ¶ Quandoq; convenire, pacisci. συνιστάναι. Vnde dicimus, Ex composito aliquid agere, ἐκ συνθήκης, pro eo quod est, ex conventione, vel quemadmodum inter nos convenit. Plinius: Nihil non ex composito fecimus, pactum servavimus. ¶ Quandoque pro fingere, simulare. πλάττειν. Salust. Non sunt composita mea verba: parvis id facio, ipsa virtus satis ostendit. Plaut. Quas iste fabellas composuit?

Cōpositŭs, Compositior, compositissimus, nomen ex part. Ornatus, constatus, concretus, conglutinatus. [מחבר mechubbar מחבן mechubbahan מתקן metukkan. ἁρμοσμένος, συνεστῶς, κατεσκευασμένος. Gal. Composé, bien ordonné, fait tout à propos. Ital. Composito, bene ordinato, fatto con ordine. Germ. Zusammen gesetzt/wol geordnet. Hisp. Compuesto, atamiado. Pol. Zgrzywiony, dobrze sporządzony, rozgadzony. Vng. El kendeltetet, jol helyheztetet. An. Made and well sitt together.] Liv. 8. secundi bell. Pun. Actior impetu atque animis, quàm compositior ullo ordine pugna fuit. Cic. 2. in Verr. Et ex accusatione perficiam, ut nemo unquam post hominum memoriam paratior, vigilantior, compositior ad judicium venisse videatur. Idem ad Attic. lib. 6: Admiratus sum ut vidi obsignatam epistolam, brevitatem ejus ut aperui, rursus σύγχυσιν literularum, quæ solent tuę compositissimæ & clarissimæ esse.

Cōpŏsĭtŭs per syncop. Virg. 1. Aeneid. -nunc placida compostus pace quiescit.

Cōmpŏsĭtō ablativus vice adverbii, Consultò, cogitatò, data opera. [εἰς σύνθεσιν, εἰς συνεφωνίαν. Gal. De fait apposé, tout à propos, de propos délibéré. Ital. Pensatamente, con animo deliberato. Ger. Auf anschlag vnnd vorbereitung/ durch ein vorangelegte Sach.

Hisp. Con deliberacion. Po. Zasadzbi, Zgodnie. Vn. Szándékos dolog. Vngar. Szándékosabban. An. Of set purpose.] Terent. in Phorm. Compositò factum est, quomodo hanc amans haberet posset sine dote.

Cōmpŏsĭtē, aliud adverbium, Aptè, dispositè. [συνεστῶς, ἁρμοσμένως. Gal. Avec bonne ordonnance, par ordre, proprement. Ital. Ordinatamente, per ordine, propriamente. Ger. Ordentlich/geschicklich/fein. Hispan. Idoneamente, atamiadamente, con orden. Polon. Rządnie, pięknie. Vng. Illendő helyessen, helyessen. Vngar. Properlie in good order.] Cicer. 1. de Orat. Sin oratoris nihil vis esse nisi compositè, ornatè, copiosè cloquitid est, eleganter.

Cōmpŏsĭtĭŭs, à Compositè adverb. [Pol. Porządnie. Vng. Helyesen, illendőbben.] Cornel. Tacit. lib. 15: Occulto præcepto compositius cuncta, quàm festinantius agerent.

Cōmpŏsĭtōr, toris, verbale, m. t. [מחבר mechabber. συνθέτης, συγγραφεύς. Gal. Qui compose & assemble quelque chose. Ital. Compositore di qualche cosa. Ger. Zusammensetzer oder ordner. Hisp. Compondor o atabador. Pol. Składacz, zgromadzacz. Vng. Eszve rakó. Ang. That iayneth anyp, thing together.] Cicero in orat. Nō enim inventor, aut compositor, aut actor, hæc complexus est omnia. Ovid. 2. Trist. Plus sibi permisit compositore suo.

Cōmpŏsĭtĭo, onis, f. t. verbale, Confectio, structura, coagmentatio: [מחברת mechbereth מתכנת mathchéneth. ἁρμογή, ἁρμογὴ μετὰ, συνθέσεις. Gall. Composition, assemblement, proprement fait, accord. Ital. Compositione. German. Ein zusammensetzung/ oder ordnung eines dings. Hispan. Composicion. Polon. Złączenie. Vng. Eszve fograzás, eszve rakás. Ang. The mak ing or iayning of a thing together.] ut Compositio unguentorum. Plin. lib. 20. ca. 24: Sed discessuri ab hortensibus rebus, unam compositionē ex his clarissimam subtexemus. Cic. 2. de Legib. Totaq; hujus juris compositio pontificialis magnam religionem cæremoniamq; declarat. Idem 1. Offic. Apta cōpositio membrorum. ¶ Interdum idem quod dispositio. Cic. 1. Offic. Ordo est compositio rerum aptis atque accommodatis locis. ¶ Nonnunquam idem quod pactum, conventio transactum compromissum. Idem 5. Philipp. Pacis, concordiæ, compositionis actor esse non desiti. Compositio discordiarum, pacificatio. Cæs. 1. bell. Civil. Legatos ad Pompeium de compositione mitti oportere.

Cōmpŏsĭtūra, ræ, f. p. vel Compostura. [Vn. Eszve rakás.] Cato de Re rust. cap. 25: Trapetus emptus est in Sucssano nūmis quadringentis, & olei, P. L. cōpostūræ nummis sexagiata, &c. Gell. lib. 5. cap. 20: Solœcismus est impar & inconveniens compositura partium orationis.

Cōmpŏrto, as, act. p. Congero, in unum locum porto. [συμφέρειν. Gal. Porter ensemble. Ital. Portare in uno luogo. Germ. Zusammen tragen. Hispan. Traer, acarrear juntamente. Pol. Znosiam. Vn. Eszve hordom. Ang. To beare together.] Cic. in Pis. Quum servorum delectus haberetur in foro, arma in templo Castoris luce & palàm comportarentur. Comportare frumentum ex agris in loca tuta. Cicer. ad Attic. lib. 5. Horat. 2. Serm. Si quis emat citharas, emptas comportet in unum.

Cōmpŏs, om. t. Particeps, [בעל baal. ἐγκρατής, κύριος, ἐπιστάτης. Gal. Ionissant & ayant, participant, ayant en sa puissance. Ital. Colui che ha ottenuto qualche cosa. Ger. Der etwas besitzt/ oder erlangt hat/ mächtig. Hisp. El que alcança alguna cosa. Pol. Ktory swoe otrymał, teskłori dostał. Vng. Részes. Ang. Participant, that hath his desire able.] Valerius libro 1: Imperatores compotes victoriarum. Plaut. in Capt. Atque ita me rex deorum atque hominum fecit patriæ compotem. ¶ Compos animi, qui animum suū habet in potestate, vel qui habet sānum animum. σώφρων, ἐγκρατής. Terent. in Adelphis: Vix sum compos animi, ita ardeo iracundia. ¶ Huic contrarium est Impostus, Impos animi, pro insano, furioso, amente, qui animo sānus non est, quive animi instrumentum habet vitiatū. Plau. in Capt. Eripite illi gladium, quæ sui est impos animi. ¶ Sic Compos voti, cui opponunt Impos voti. Cic. Nam quomodo victores dicimus voti compotes, qui quicquid volunt faciunt; sic victos econtrariò voti impotes, qui non possunt facere quod volunt. ¶ Legimus etiā nonnunquam Compos miseriarum: ut etiam in malam partem accipiatur. Plaut. in Epid. Cedò manum mihi, accipe ærumnarum, & miseriarum compotem: id est, qui simul tecum miserias sit habiturus. Sunt autem Compos & Impos generis communis, composita ab antiqua & inusitata voce Pos, potis: unde & possum & possideo. Pos autem idem est quod Potes, cujus genitivo Potis nunc loco nominativi utimur. Pers. Nec potis es nigrum vitio præfigere theta. Virg. 3. Aeneid. Nec potis Ionios fluctus æquare sequendo. Terent. in Phorm. Adulescens, primum abs te hoc bona venia peto, Si tibi placere potis est, mihi, ut respondeas. Hoc est, si potest, sive possibile est. Quod autem Persius dicit: Qui pote vis dicam? nugaris? Pote pro Potis accipitur metri causa. Similiter apud Propertium: Qua pote quisq; in ea conterat arte diem. ¶ Iungitur quandoque Compos cum ablativo. Salust. Neque animo,

que animo, aut lingua satis compos. Liv. li. 3: Prædaq; ingenti compotem exercitum, suis etiam rebus recuperatis, quæ populatione agrorum amissæ erant, reducit. Quo in loco cēpotem quasi affluentem & lætum significare puto. Sæpiùs tamen genitivo jungitur.

Compositē, & Compositò, adverbia. Vide COMPONO.

Compoto, as. pen. prod. Simul poto, combibo. [סבא sabá. συμπίνω. Gal. Boire ensemble. Ital. Bevere con gl' altri. Ger. Mitteinander trinken. Hisp. Beber vnos con otros juntamente. Pol. Spol' ciu pio. Vn. Együtt isznom. An. To drink together.]

Compōtātio, onis, f. t. Convivium. [משתה mischtēh. συμπόσιον. Gal. Boire avec autre, beuverie avec autres. Ital. Il bere di compagnia. Ger. Ein Trinckmahl. Hisp. Bevida de vnos con otros. Polon. Spol' upicie. Vng. Együtt vala ital. Ang. Drinking or banking together.] Cic. de Senect. Bene enim majores accubationem epularem amicorum: quia vitæ conjunctionem haberet, Convivium nominarunt, melius quàm Græci, qui hoc idem tùm Compotationem, tùm Concœnationem vocant.

Compotor, oris, verbale. m. t. Combibo. [סבא sabá. συμπότης. Gal. Compagnon à boire. Italicè, Compagno al bere. Germanicè, Ein Gesellschafft eber Jattrincker, Mitteincker. Hispan. Bevedor que beve con otro. Pol. Zenma sobie podpyiacy. Vngar. Iuó társ, együtt ivó. Ang. A companion in drinking.] Cic. 2. Philip. Tum adhibes joci cautam magistrum suffragio tuo, & compotorum tuorum rhetorem. ¶ Odi memorem compotorem. μνήμων συμπότης. In eos qui quæ inter amicos & inter pocula dicuntur liberiùs foras eliminant. Lucianus in Lapithis, & Mantalis.

Compōtrix, icis, fœmininum. [סבאה sibeāh. συμπότρια. Gal. Compagne à boire. Ital. La compagna al bere. German. Ein Mitteinckerin die in einer Zach begriffen ist. Hispan. Bevedora que beve con otro. Pol. Zenma piiaca. Vng. Iuó asszony társ. Ang. She that beareth company in drinking.] Terent. in Andr. Quia compotrix ejus est.

Compraēdes. Appellantur ejusdem rei sponsores. [συνεγγύοι. Ang. Vndertakers for another bye thame selfes.] Festus.

Compransor, oris, m. t. Qui simul prandet. [συναριστητής. Gal. Qui disne avec vn autre, compagnon au disner. Ital. Chi fa banchetti con altri. Ger. Der mit einem zu Mittag isset. Hisp. El que come con otro. Pol. Ten kto jemma obiadnie. Vn. Ebeldb társ. An. That dineth with another.] Cicer. 2. Phil. Hunc tu agrum compransoribus, & collusoribus dividebas.

Comprēcor, aris, d. p. Precor, invoco. [חלה chillāh. δέομαι. Gal. Prier affectueusement ou solemnellement. Ital. Pregare. German. Bitten. Hispanicè. Rogar. Polon. Prosyć, prosiąc. Vng. Könyörgök. Ang. To pray, desire, or entreate.] Terent. in Adelph. Abi domum, ac deos comprecare, ut uxorem accersas. Comprecari cœlestium fidē, dixit Catullus, pro eo quod est, Deorum auxilium implorare: Cœlestiumque fidem suprema comprecor hora.

Comprēcātio, verbale, f. t. [תחנה techinnāh. εὐχή, δέησις. Gal. Priere solemnelle, supplication. Ital. Prego, supplicazione. German. Bitt. Hispan. El ruego. Polon. Prośba. Vng. Könyörgés. Ang. Praying, desiring, entreating.] Genus precationis, quæ solita quodam ritu ab universo populo fiebat apud Romanos, ut docet Gell. lib. 13. cap. 21. Liv. 9. bell. Maced. Nulli unquam concioni, Quirites, tàm non solùm apta, sed etiam necessaria hæc solennis deorum comprecatio fuit, quæ vos admonetur. Nos supplicationes vocamus, qua etiam voce veteres usi sunt.

Comprēhendo, dis, comprehendi, hensum. act. t. Propriè est manu capio. [חטף chatháph אחז achaz לקח lakách. λαμβάνω, συλλαμβάνω. Gal. Comprendre, empoigner, entendre. Ital. Pigliare, cōprendere. Germ. Begreiffen/erwischen. Belg. Grepen. Hispan. Prender. Pol. Ogarnąć, poymać, łapać. Vngar. Meg fogom, bé foglalom. Ang. To take, to lay hands vpon any thing.] Plautus in Aulul. Dicunt, qui abstulerunt, comprehendite, Vincite, verberate, in pistrum condite. Cicero de Natura 1: Quid opus manibus, si nihil comprehendatur? Sic Comprehendere hostem, & comprehendere aliquem in fuga, apud Cæsarem, & Comprehendere arma, apud eundem, pro capere. ¶ Sed per translationem ponitur aliquādo pro percipere, vel intelligere, κατανοεῖν. Cicero Famil. libro 6: Quæ didicisti, quæque ab adolescentia pulcherrimè à sapientissimis viris tradita, memoria & sciēntia comprehendisti, iis hoc tempore utare. In quā significatione dicimus quoque, Comprehendere animo, mente, ratione sensibus, intelligentia, &c. ¶ Aliquando ponitur pro perstringere, concludere, vel complecti, συλλαμβάνειν. Cicero Amic. Cato verbis luculentioribus & pluribus rem eandem comprehenderat. Idem de Orator. Ac ne plura, quæ sunt pene innumerabilia, consecter, comprehendam brevi. ¶ Aliquando pro prosequi. Cicer. Famil. 13: Sed ut redeam ad illa unde cœpi, vehementer mihi gratum feceris, si hunc adolescentem humanitate tua, quæ est singularis comprehendeeris: id est, complexus fueris. Quemadmodum idem ad Curionem scribens, inquit: De ipso T. Annio tantum tibi polliceor ac majoris animi, gravitatis, constantiæ, benevolentiæque erga te, si complecti hominem volueris habiturum esse neminem.

Comprēhensum, n. s. substantivè, [συλλαμβανόμενον. Polon. Ogarnienie. Vngar. Bé foglaltatoe.] Cicer. lib. 4. Acad. Quum quamobrem ita oporteret, nihil haberet comprehensi, percepti, cogniti, constituti.

Comprēhensibilis, le, Quod comprehendi potest. [συλληπτός. Polon. Łatwi do poiecia. Vngar. Bé foglalhato foglalhato.] Cicer. 1. Acad. Id autem visum, quum ipsum per se cernēretur, comprehensibile.

Comprēhensio, f. t. Complexio. [לקח lekách משכל mischkāl משכל mischkāl. κατάληψις. Gal. Comprehension, empoignement, prinse ou surprinse. Ital. Intelligenza, apprensione. Ger. Ein verstand / Begreiffung. Hisp. El prendimiento. Polon. Poiecie, rozum. Vngar. Meg fogás, bé foglalás. Ang. Taking, or laying hands on a thing.] Cicer. libro 3. de Finib. Cogitationes, comprehensionesque rerum. Idem 4. Acad. Perceptio & comprehensio. ¶ Accipitur item pro ipso comprehendendi, sive capiendi actu. Cic. 2. Philip. Nam quum comprehensio sontium, mea: animadversio, Senatus fuerit.

Cōmprimis, pen. prod. In primis. [ἐν πρώτοις. Pol. Przetkiem. Vng. Leg elsőbb, kiváltképpen.] Cic. pro Quintio: L. Albius vir bonus, & comprimis honestus.

Cōmprimo, is, penultima correpta, act. t. Premo, ut uvę comprimuntur, quo vinum effluat. [עס has משך mashách דרך darách. ἐκθλίβω. Gal. Estraindre, serrer, clorre. Ital. Comprimere, stringere, premere. Ger. Zusammen trucken. Belg. Bewrwen / bedwingen. Hisp. Apremiar, aperta. Pol. Zciskam. Vng. Szoríthatom, szoríthatom. Ang. To presse, to hold in or restraine.] Plautus Pseud. Cōprimere dentes videor posse aliquo modo. ¶ Item cohibeo, compesco. κωλύω. Plautus in Rud. Comprime hunc sic, si tuus est. Terent. in Heavt. At tu tibi istas posthac comprimito manus. Plautus in Amph. Ego tibi istam hodie scelestè comprimam linguam. ¶ Comprimere audaciam alicujus. Cicero ad Caton. ¶ Comprimere alvum: hoc est, sistere, cohibere. Celsus libro 6. capite 18: In hoc autem casu neque acribus cibis utendum, neque asperis, neque alvum comprimentibus. ¶ Comprimere, supprimere. Cicero ad Attic. libro 3: Scripsi equidem olim ei iratus, quod ille prior scripserat: sed ita compresseram, ut nunquam emanaturum putarem. ¶ Cōprimere virginem, pro vitiare. [שכב shachabh שכב shachabh. βιάζομαι, φθείρω. Pol. Zgwałcić panne. Vng. Meg szoplászthatom.] Liv. 1. ab Vrbe: Compressa Vestalis, quum geminum partum edidisset, &c. Martialis:

Villica uti duri compressa est nupta coloni,
Incaluit quoties saucia vena mero. Hinc

Cōmprēssus, us, ui, Coitus. [משכב mischchabh. φθορά. Polon. Złożenie. Vng. Meg szopláshatók.] Plautus: Nunc ad amicam decimo de Athenas viso, Quam gravidam hic reliqui compressu meo. Terentius Adelphis: virgo ex eo Compressu gravida facta est.

Cōmprēssūncŭlā, culæ, f. p. diminutivum. [συνωθίσματα. Pol. Sciskanieka. Vn. Meg szopláshatóketske.] Plautus: Dulces amantium compressiunculæ.

Cōmprēssĭo, onis, verbale, f. t. [מגר metsár מדרך midhrách. συνώθησις. Gal. Serrement, estrainte. Ital. Chiusura stretezza. German. Zusammentruckung. Hispan. Apretamiento, obra de apremiar. Polon. Zciśnienie. Vng. Szoríthatás, szoríthatóság.] Cicero de clar. Orat. Grandes erant verbis, crebri sententiis, compressione rerum breves, & ob eam ipsam causam interdum subobscuri.

Cōmprēssē. adverbium. Succinctè, arctè. [συστόμως. Pol. Krotce. Vn. Szorosan, szorosan. An. Briefly, compassedly in few wordes.] Cicero 2. de Finibus: Rhetoricam palmæ, Dialecticam pugno similem esse dicebat: quòd latiùs loquerentur Rhetores, Dialectici autem compressiùs.

Cōmprŏbo, bas, act. p. Approbo, laudo, collaudo. [קים kajém העיד hehid הוכיח hochiach. δοκιμάζω, ἐπαινέω. Gall. Approuver, ou tout, trouver bon, auouer. Italice. Lodare, affermare, approvare. German. Loben / für gut geben / ihm gefallen lassen. Hispan. Aprovar. Polon. Pochwalać, podeba mi się. Vngar. Iuadlom, dicsérem, hitomyitom. Angl. To approuve, to commend, and allowe.] Cæsar 5. bell. Gall. Comprobat hominis consilium fortuna. Cic. 4. Verr. Eorum ego dignitate accusationem meam cōprobare non potero. Laudare, & vehementissimè comprobare, Cic. pro leg. Manil.

Cōmprŏbātŏr, oris, verb. m. t. [מקים mekajém מעיד mehid מוכיח mochiach. δοκιμαστής. Gal. Qui approuve & a agreable. Ital. Che approua & ha grate vna cosa. German. Ein Lober / der ihm ein Handel gefallen lasst. Hispan. Aprouador, el que aprouua. Pol. Pochwalca. Vn. Iuadlo, dicsérő. An. He that approueth or commendeth.] Cic.

deih.] Cic. 1. de Inventione: Deinde ejus facti qui sunt principes & inventores, qui denique autoritatis ejus & inventionis comprobatores atq; æmuli.

Cōmprōbātio, nis, f. t. [עבודה *haſomah* תוכחת *tochachāth*, *Reviſio*. Gal. *Approbation, louange*. Ital. *Approbation*. German. Das rühmen vnd die bewdrung eines dings. Hiſpan. *Aprouacion*. Pol. *Podwmal'a*. Vngar. *Iuualás diſtiri, bizonyitás*. Ang. *Approuing, commending, allowing*.] Cicer. 5. de Finib. Quis eſt tam diſſimilis homini, qui non moveatur & offenſione turpitudinis, & comprobatione honeſtatis?

Cōmpromitto, act. t. eſt unà cum adverſario litem arbitrio boni viri ſubmitto. Promittebat enim utercq; ſe arbitri ſententiæ paritum. [יעד *jahdāh*, *ὑποσχόμαι*. Gall. *Compromettre, faire vn compromis, & ſe rapporter à arbitres*. Ital. *Compromettere, far compromiſſo*. Germ. Mit einem verbeiſſen etwas zu thun: bewilligen oder angeloben ein Sach an Schiedsleut zu laſſen. Hiſpan. *Comprometer*. Pol. *Przyſpiczam na zgodnie dobrych ludy mocie ſprawe*. Vn. *Valaki iniletire hagyom dolgomat*. Angl. *To put in compromiſſe, or to the arbitrement of any indifferent iudge*.] Cicer. ad Quint. Frat. l. 2: Tribuniti candidati compromiſerunt H-S quingenis in ſingulos apud M. Catonem depoſitis, petere ejus arbitratu, ut qui contrà feciſſet, ab eo condemnaretur.

Cōmpromiſſum. Dicitur poteſtas decidendi controverſiam aliquam data arbitro à litigatoribus per utriuſque promiſſionem, qua polliciti ſunt ſe ejus judicio obtemperaturos, aut mulctam quæ inter eos convenerat, perſoluturos. [ὑποσχεσία. Gal. *Compromis, promeſſe, & accord de croire aux arbitres*. Ital. *Compromeſſo, l'accordo di ſtare al giudicio d'eli arbitri*. German. Der gemaht der entſchedung eines handels, an welchem man zu beyden ſeyten verſprochen vnd verbeiſſen hat ſich zu begeben. Hiſpan. *Compromiſſo*. Polon. *Przyſpiczenie, ſprawy ze dwu ſtron, na rozſądek dobrego człowieka, pod przepadkiem jakiegoby na decyzyi nieprzyſtał*. Vng. *Valami vetekodiſnek le ſzállitáſára adatot hatalom, kőz fogot beres tiſztj*. Ang. *Compromiſſe, the authoritie granted the arbiter by conſent of the parties*.] Cicero ad Coruif. li. 12: Sed à magiſtris quum contenderem de proferendo die, probarunt mihi ſeſe, quo minus id facerent, compromiſſo & jurejurando impediri. ¶ Compromiſſum facere de re aliqua. Cicer. pro Roſc. Comœdo: Quæ quum ita ſint, quæro abs te, quid ita de hac pecunia, de his ipſis H-S CCCC de tuarum tabularum fide compromiſſum feceris, arbitrum ſumpſeris. Ex compromiſſo ad arbitrum ire. Proculus in l. Societatem. ff. pro Socio.

Cōpprōmiſsārius, adject. [מליץ *pelil*. ἀμφοτερόστομος. Pol. *Rozjemca, kterego ſobie dobrowolnie obieſtromie, wilzerata, o od kterego appellować niegodzi ſię*. Vng. *Olyſebbnélly az kinek itiletire mind kettő fel hagyja dolgát, fogot biro*.] Cōpromiſſarius judex, cui res ab utroque litigatore ex compromiſſo commiſſa ἀμφοτερόστομος δικαστής. Calliſtratus in l. Cùm ex lege Iulia. ff. de recep. arbitrum: Nemini licere minorem viginti annis compromiſſarium judicem eligere.

Cōmptum, (inquit Perotus) genus libaminis quod farina conſperſa faciebant. [Pol. *Smazenia grzanka*. Vng. *Penallyal habare étek*.] Apud Feſtum tamen, à quo hanc vocem ille iſdem verbis ſervatis, in Dictionarium ſuum tranſtulit, Coniptum legitur, non Comptum, à verbo nimirũ Græco κονιόω, quod eſt pulvere aſpergo.

Cōmptus, particip. & Comptus, us, Vide COMO.

Cōmpūgno, as, ſimul pugno, & per metaphoram verbis cōtendo. [מוכח *nechāch* רב *rab*, ἀμφισβητεῖν. Gal. *Combatre, s'entrebatre, ou eſtriner enſemble*. Ital. *Contendere*. Germ. Miteinander ſtreiten. Hiſpan. *Pelear vno con otro*. Pol. *Zdrogim walczy*. Vng. *Egymást vétek, tuſakodom*. Ang. *To fight or ſtrive together*.] Gell. libro 14. capite 5: Eaque inter nos contentio quum longiùs duceretur, non arbitratus ego operæpretium eſſe, eadem hæc iſta diutiùs audire, clamantes, compugnantesque illos reliqui.

Cōmpulſo, as, act. p. Collido. [רמש *nitſchb* הדיח *hiddiach*. ἀπωθέω. Gal. *Heurter contre quelque choſe*. Ital. *Vrtare contra qualche coſa*. German. An etwas ſtoſſen oder treiben. Hiſp. *Herir vna coſa con otra*. Pol. *Odpieram, otrzacam*. Vng. *Egymás verdem*. An. *To hitt or knock againſt an other thing*.] Columella lib. 1: Eadem quæ ſemper mare rectè cōſpicit, quum pulſatur ac fluctu conſpergitur.

Cōmpungo, compunxi, ctum, Pungo. [המאיר *himeir* דקר *dakar*. κατανύσσω, κατατέμνω. Gal. *Prendre, eſcrillonner, piquer fort & ſouvent*. Ital. *Pungere*. German. Stechen/ſich gehen. Belg. Steken. Hiſp. *Punzar*. Pol. *Kole, pcham*. Vng. *Meg gyakom*. An. *To prick*.] Colum. lib. 8. cap. 14: Cavendumque eſt, ne aut aculeis urticæ compungatur. ¶ Senſum compungere dicuntur, quæ ſenſus offendunt, ut ſplendor oculos, guſtum amaritudo, tactũ res vel calidæ nimis, vel frigidæ, vel aſperæ, auditum ſoni vehementia, de quo vide Lucret. lib. 2.

Cōmpūnctus, Signatus, notatus, inuſtus. [מאיר *meiir* דקר *dakar* מדקר *modlukkar* רשום *reſiſum*. ἐστιγμένος. Gall. *Marqué de poincts, noté & piqué au viſage, comme vn eſclave fugitif*. Ital. *Segnato*. Germ. Gezeichnet. Hiſp. *Señalado*. Pol. *Naczchnieniony*. Vng. *Meg gyakatot, belyegzettet, jetzettet*. Ang. *Marked, pricked*.] Cicero libro 2. Offic. Barbarum, & enim quidem (ut ſcriptum eſt) compunctum notis Treiciis, diſtricto gladio jubebat antcire.

Cōmpūnctio, verb. [מדקרה *madlikerāh*, κατανύξις. Gal. *Pointure, eſgrillonnement*. Ital. *Puntura, doglia de fianchi*. Germ. Stich. Hiſp. *Punzadura*. Pol. *Kłucie*. Vng. *Gyakás, ſzurongatás, ſzegzés*. Ang. *Pricking*.] Plin. lib. 21. cap. 19: Hæc quoque potio mulieres ex abortu purgat: laterum compunctiones tollit, & veſicæ calculos.

Cōmpūto, as, penult. correpta. idem quod putare, ſive ramos ſupervacuos abſcindere. [זמר *zamār* סקל *ſchiqal*. κλαδεύω, κλαδεύω, διαστέμνω. Gal. *Paurir, couper*. Ital. *Potare, breſciare*. Germ. Erhauen/beſchneiden. Hiſpan. *Podar y cortar arboles*. Pol. *Odcinam, obrzynaie*. Vng. *Meg ritzem, rizyálgom*. Ang. *To prune or cutt off*.] ¶ Aliquando tamen ad mentē referrur, & ponitur pro judico, æſtimo ſive reputo. [λογίζομαι. Gal. *Eſtimer, penſer en ſoy-meſme*. Germ. Achten/vrtheilen/ſchetzen. Belg. Overtegghen. Hiſpan. *Penſar eſtimando*.] Plin. libro 9. cap. 15: Computet nunc aliquis ex altera parte, quantum Curius aut Fabricius in triumphum tulerint, &c. Lactant. lib. 3: Eamque hominum ſapientiam pro ſumma ſtultitia computat. ¶ Frequentiùs ponitur pro rationes confero, calculos ſubduco, quod vulgò dicitur *Computum facio*. [חשב *chiſchſchebb* מנה *manāh* סתר *ſaphār*. ἀριθμέω, ἀναλογίζομαι. Gal. *Conter, faire conte, calculer*. Ital. *Numerare, computare*. German. Rechnen/auſtrechnen/zuſammen rechnen. Belg. Rekenen. Hiſp. *Contar por numeros*. Pol. *Rachuie*. Vng. *Számot vetek*. Ang. *To compte or reckon*.] Cicero in Lælio dixit: Ad calculum revocare. Plin. in Epiſt. Si computes annos, exiguum tempus. Plin. libro 18. capite 6: Si computetur impendium operæ. Plaut. in Mil. Dextera digitis rationem computat, ſeriens femur. ¶ Interdum imputo. Plaut. in Mer. Computat uxor: id eſt, imputat.

Cōmpūtātio, verbale, f. t. [חשבון *chiſchbōn*. λογισμός, ἀναλογισμός. Gall. *Conte, calcul*. Ital. *Computo, calcolo*. Ger. Ein Rechnung/Auſtrechnung. Hiſ. *Cuenta*. Pol. *Rachowanie*. Vng. *Számlálás, ſzámom vetés*. An. *Reckening, prouing*.] Plin. li. 17. ca. 22: Operarum iſta computatio eſt. Idem lib. 12. cap. 18: Minima computatione millies centena millia.

Cōmpūtābilis, le, om. t. [אשר יסתר *aſſher jeſuppār*. λογιστικός, λογιστός. Gal. *Contable, qu'on peut & qu'on doit conter*. Ital. *Che ſi può computare*. Ger. Das man rechnen kan vnd mag. Hiſ. *Coſa que ſe puede contar*. Pol. *Lzwi do rachowania*. Vn. *Meg ſzámlalhato*. Ang. *That may be compted or reckoned*.] Quod computari poteſt, & numerari.

Cōmpūtrēſco, ſcis, n. t. Putreſco: [σήπομαι. Gal. *Se pourrir aux, devenir pourri*. Ital. *Guaſtarſi, corrompersi, diuentar putrido*. Germ. Verfaulen. Hiſpan. *Podriſe*. Polon. *Gniye, prochnieie*. Vngar. *Iſzoe rothadok, poſhadok*. Ang. *To waxe rotte, to rott*.] vel quum variæ res mutuo contactu putreſcunt. συγκαπνύομαι. Plinius libro 13. capite 13: Propterea arbitrarier eos non computruiſſe. Colum. libro 5. capite 10: Quoniam mutuo contactu aut computreſcent, aut vermibus interibunt. Plin. li. 31. ca. 7: Capillum denigrant ſanguiſugæ, quæ in nigro vino diebus LX, computruĕre.

Con & Cum, idem ſignificant. [עם *him, emi*. Gall. *Auec*. Ital. *Con*. German. Mit. Hiſpan. *Con*. Vn. *Iſzoe, egybe*. Ang. *With*.] ſed Cum tantùm ſeparata, Con verò ſemper compoſita reperitur, & ſignificat ſimul: ut, Conjungo. ¶ Interdum contrà, ut Contendo. ¶ Interdum valde, ut Conſtrepo. ¶ Et eſt ſciendum quòd quando componitur cum dictione à vocali, vel ab h incipiente, ſemper n abjicitur: ut Coapto, Coërceo, Cohortor, Cohibeo: in Comedo, n mutatur in m, in Cogo, n & a tolluntur. Quando componitur cum b, m & p, tranſit n in m: ut Combibo, Commoveo, Compareo: cum c verò, d, f, g, n, q, ſ, t, i, & u, conſonantibus manet integra: ut Concurro, Condo, Confugio, Congero, Conjecto, Connecto, Conquiro, Conſequor, Continco, Convenio. In reliquis n mutatur in ſequentem literam: ut Colligo, Collavies, Corrigo.

Cōnāmēn, Conamentum, Vide CONOR.

Conaros, [κωνωπίς. Vngaricè, *Bozán karo*.] ab Alexandrinis appellatur frutex quidam aculeatus, teſte Agathocle, qui à Dioſcoride Paliurus vocatur. Vide Ruellium libro 1. capite 107.

Cōnātus, Vide CONOR.

Cōncīco, cas, Caco, cacando conſpurco. [התחמא *hiſchatté*. μιαίνω, κατατρίζω. Gallicè, *Embrener & chier deſſus*. Italicè, *Imbrattar con merda*. German. Beſchiſſen/beſudlen. Hiſpan. *Enſuciar con eſtiercol*. Polon. *Pollalem*. Vngar. *Meg ſzerdem*. Angl. *To shyte vpon*.] Senec. Puto concacavi me. Idem: Quid autem fecerit neſcio, omnia certè concacavit.

Cōncædō,

Cōncīdēs, concædium, plurali numero. [πὰ λόβ τῆς ὀλοκαυτώσεως ὀλοκαυτώματα, πὰ ὀλοκαυτώματα. Pol. Płiecpum pl'ot. Vng. Rigya, kerbin.] Sepimenta, sive munitiones ex cæsis arboribus confectæ. Tacitus li. 1. Romanus agmine propero sylvam cæsiam, limitemq; à Tiberio cœptū scindit, castra in limite locat, frontem ac tergum vallo, latera concædibus munitus. Vide Cæl. Rhod. p. lib. 5. cap. ult.

Cōncālēo, les, Caleo, incaleo, n. f. [הִתְחַמֵּם hithchammém. θερμαίνω. Gal. S'échauffer de toutes parts. Ital. Scaldarsi. German. Warm oder hitz werden. Hispan. Escalentarse. Polon. Cyepl'im się. Vngar. Meg melegülök. Ang. To be hoat on all parts.] Plautus in Amphit. Prius abis quàm lectus, ubi cubuisti, concaluit locus. Varro 3. de Re rust. cap. 16. Concaluit stomachus ut digerat multa faciliùs.

Cōncālēfācio, cis, vel Cōcalfacio, cis, Calidum reddo. [חִמֵּם himmém. θερμαίνω. Gal. Échauffer de tous costez. Ital. Scaldare dentro. Germanice. Erwarmen / warm oder hitz machen. Hispan. Hialentar à otro. Polonice. Grzeie. Vngar. Meg melegitém. Anglice, To mak hoat, to warme.] Cicero 2. de Oratore: Is ait idem, quum brachium concalfecerit, tum se solere pugnare.

Cōncālēfīo, fis, neutropassivum. [חִם chém. συνθερμαίνομαι, συνθερμαίνομαι. Gal. Devenir chaut. Ital. Essere caldo. Ger. Erwarmen / warm werden. Hisp. Ser calentado. Pol. Zagrzewam się. Vn. Meg melegülök. Ang. To waxe hoat.] Varr. 3. de Re rust. cap. 9: Curator oportet circumeat diebus interpositis aliquot, ac vertere ovum æquabiliter concalefiant.

Cōncālēfactus, a, um. [מְחֻמָּם mechummám. συνθερμαινόμενος. Gal. Échauffé. Ital. Scaldato. Germ. Gewermet. Hisp. Escalentado. Pol. Zagrzany. Vng. Meg melegitettet. An. Made hoat or warmed.] Cicero 1. Tuscul. Illam verò funditus ejiciamus individuorū corporum levium & rotundorum concursionem fortuitam, quam tamen Democritus concalefactam & spirabilem: id est, animalem esse voluit.

Cōncālēfactōrius, a, um. [מְחֻמָּם mechummám. συνθερμαντικός. Pol. Ogrzewa. Vng. Melegitö.] Plinius libro 21. cap. 20: Vis et concalefactoria: hoc est, excalefaciens, & nata calorem extrahere.

Cōncālēsco, scis, Calidum fieri, vel calidum esse. [חֵם chem. θερμαίνομαι. Gal. Devenir chaut. Ital. Scaldarsi. German. Warm werden oder hitz werden. Hispan. Escalentarse. Polon. Rozgrzewam się. Vng. Meg melegszikem. Ang. To waxe hoat or warme.] Cicero 1. Tuscul. Calidior est enim, vel potiùs ardentior animus, quàm est hic aër, quem modò dixi crassum, atque concretum, quod ex eo fieri potest: quia corpora nostra ex eo principiorum genere consecta, ardore animi concalescunt.

Cōncāllēo, les, Calleo, callis obducor. [כָּבַד kabáds קָשָׁה kashah. πωροῦμαι. Gal. S'endurcir, recevoir cals & durillons aux pieds & ailleurs en autres lieux. Ital. Far' il callo. Ger. Hart werden / erhertten. Hisp. Hazer callos, o hazer se callo. Pol. Twardziu się stawam. Vn. Kötöttödöm, (item) el ökesedem. Ang. To be hard skinned.] Cicero de Natur. deor. Versutos eos appello, quorum celeriter mens versatur: Callidos autem, quorum tanquàm manus oppetit, sic animus usu concalluit.

Cōncāmerare, Est ad fornicis formam & arcuato opere ædificare. [συμφορεῖν. Gal. Voulter, edifier en voulte. Ital. Fabricare in volta. Germ. Wölben, in einander werben. Hispan. Hazer edificio de bouda. Polon. Zaklepie, wierzchowierze. Vngar. Meg boltozni. Ang. To vault, to build like a vault, to mak an archroofe.] Vitruvius intervalla aut concameranda, aut solidanda fistucationibus. Plin. libro 11. cap. 24: Specus ipse, qua concameratur substructura.

Concāmeratio, verbale, f. t. [συμφόρησις, ἐφίστωσις. Pol. Zaklepienie. Vng. Boltozat. Angl. A vault or archeroofe steeled.] Concamerationes dicuntur ædificia quæ arcuato opere fiunt. Vitruvius lib. 6: Si hypogæa, concamerationesq; instituentur, fundationes eorum fieri debent crassiores. Sabinus in l. Si cui ædes ff. de leg. 3: Conclave quod supra concamerationem alterius ædium esset. ¶ Cōcamerationes etiam dicuntur perpetuum hortensium tecta, ad arcuati operis similitudinem facta, quæ aut vitibus, aut alio opere topiario ad opacanda ambulacra solent obduci.

Cōncāstīgo, as, Castigo. [יָסַר jasár. κατεστίζω, κατεστίζω. Gall. Chastier. Ital. Castigare. Ger. Zuchtigen. Hispan. Castigar à vergas. Pol. Karzę. Vng. Meg fedödöm, dargálom, büntetöm. Ang. Chastise.] Plaut. Trin. Nam ego amicum concastigabo pro commerita noxa.

Concāteno, act. p. συνεφίστω, à verbo Cateno, quod significat ligo, involvo.

Concausa, quæ cum altera æqualem facit effectum. Coadjuvans causa est, quæ sua virtute morbum efficere non potest, alterius auxilio potest.

Concīvus, sinoosus, vacuus. [נָבוּב nabúb. κοῖλος. Gal. Creux, cavé. Ital. Concavo. Ger. Hot. Hisp. Profundo ò hueco. Pol. Wdl'ubaiu, wydopniał'i. Vngar. Üreg, höczg. Ang. Holow.] Cui contrarium Convexus. Vnde Concavitas. Cicer. 2. de Nat. deor. Speluncarum concavas altitudines, saxorum asperitates. Ovid. 4. Metam. - impulsaq; tympana palmis. Concavatq; æra sonant. Cic. 2. de Fato: Stupidum esse Socratem dixit & bardū, quòd jugula concava non haberet.

Cōncāvo, vas, vare, Cavare. [כָּרַה charáh. κοιλαίνω, κοιλαίνομαι. Gal. Caver. Ital. Cavare. Ger. Hot machen / aushöhlen. Hisp. Cavar. Pol. Wdl'ubaie. Vng. Meg vájom. An. To mak holow.] Concavate brachia in duos arcus: id est, inflectere & sinuare, ut formam imitentur duorum arcuum. Ovid. 2. Metam. Est locus in gemino ubi brachia concavat arcus Scorpius.

Cōncēdo, dis, pen. prod. n. t. pro Do, permitto. [נָתַן nathán הִבִּיחַ hinniach. παραχωρέω, ἐφίημι. Gal. Céder à quelqu' vn, se partir & faire place à vn autre, ottroyer. Ital. Concedere, permettere, dare licenza. Ger. Weichen, zugeben, zulassen. Belg. Toestaden. Hisp. Dar ò otorgar. Pol. Vstępuie, pozwalam. Vngar. Meg engedöm. Angl. To give place or grant.] Terent. in Adelph. Hui metuisti nunc? si de tuo jure concessisses paululum, &c. Cicer. Divinat. in Verrem: Da mihi hoc, concede quod facile est. ¶ Ponitur aliquando pro recedo, ἀναχωρέω. Terent. in Heavt. Hic video me esse invisam immeritò, tempus est aliò concedere. Livius 2. bell. Pun. Annibal Sagunto capto, Carthaginem novam in hyberna concesserat. Idem: Quæ quum agerentur, hostes in loca altiora concessêre. ¶ Aliquando pro credo, consentio, συγχωρέω. Terent. in Phorm. Nunquámne hic hodie concedes mihi, neque intelliges? Cicer. in Lælio: Quòd si rectum statuerimus, vel concedere amicis quicquid velint, vel impetrare ab his quicquid velimus, perfecti quidem sapientia sumus.

Cōncēdo, generale verbum: unde vim accipit à natura contractus cui adjungitur. Vide Bald. in l. non ambigitur. ff. de legibus.

Cōncēdēre, pro permittere, temporariū est, cadere perpetuum. Vide tex. juncta Glos. l. ad eum. ff. de donat.

Concēssum, si, substantivum. [מַתָּן mattánah. συγχωρεθέν. Pol. Pozwolenie. Vng. Engedelöm. Ang. A thing permitted.] Cic. pro Cælio: Sed abhorret non modò ab hujus sæculi licentia, verùm etiam à majorum consuetudine atque concessis. Id est, permissionibus atque constitutionibus.

Cōncēssus, us, ui, m. q. pro permissu. [מַחֲתָה máchath. κατάθεσις. Gal. Permission, congé, ottroy. Ital. Permissione, concessione. German. Ein zulassung / erlaubnus. Hispan. Otorgamiento. Pol. Dozwolenie. Vngar. Engedelöm. Ang. Sufference, licence, leave.] Cicer. pro Cæl. Datur enim concessu omnium huic aliquis ludus ætati.

Cōncēssīo, onis, f. t. Concessus. [συγχώρησις. Vng. Engedelöm, engedés. An. Leave, licence.] Cicero ad Atticum: Et nostra concessione omnem vim sui juris amiserint.

Cōncēlebro, bras. Celebro, frequento, colo. [שִׁבֵּחַ sibbéh. חָגַג chágh. Gal. Celebrer ensemble, fêter, solemniser. Ital. Celebrare. German. Hertlich vnd gemeinlich begehen / als ein Festtag. Hispan. Mocar vezo hazer alguna cosa. Polon. Swiecę, obchodzenie. Vng. Tiszteletöm magyarázatom. Ang. To feast or haunte together.] Concelebrare diem festum, est feriari, ἐορτάζειν. Concelebrare convivium vel exequias, est cum quadam celebritate exhibere, vel instruere. Cic. de Pet. Consul. Et in conviviis, quæ facetè abs te, & amicis tuis concelebrentur, & passim, & tributim. Liv. 8. ab Vrb. Quantum militaribus studiis funus ullum concelebrari potest.

Cōncēlo, as, are. Celo. [סָתַר sathár כָּסָה chissáh. κρυπτω, κρύπτω. Gal. Celer tenir cachè. Ital. Celare. German. Verbergen. Hispan. Encubrir. Polonicè, Nakrywam. Vng. El tikolom. Anglice, To hidde, to keepe private and secret.] Gell. libro 11. cap. 9: Non id postea concelavit, quin gloriæ quoque hoc sibi assignavit.

Cōncēntūrīo, Dictum est à Plaut. in Pseud. Centuriatim colligo. Concentrio (inquit) in corde sycophantias. Nonius: hic ingeniosus concentrio.

Cōncentōr, Concentio. Concentus. Vide CONCINO.

Concepticulum, Conceptivæ feriæ, Conceptio. Conceptus. Vide CONCIPIO.

Cōncerno, is, Cerno video. [רָאָה raáh הִבִּיט hibbit βλέπω. Gal. Clairement & de tous costez. Ital. Vedere. Ger. Sehen. Hisp. Mirar à ver con los ojos. Pol. Widzę. Vn. Latom. An. To see clearlie.] Qu. Cic. de Pett. Consul. Quòd si satis grati homines essent, hæc tibi omnia parata esse debebāt, sicut parata esse cōcerno.

Cōncērpo, pis, act. t. ex Con, & Carpo. Discerpo. lacero. [קָרַע kerah פָּרַק parak. διαστίζω, διαστραγίζω, κατακρεουργέω. Gal. Déclirer, mettre en pieces, rompre en pieces. Ital. Scarciare, rompere. Germ. Zerreissen / zerzerren. Hisp. Despedacar. Polon. Rozrywam, rozdzieram. Vngarice. El szaggatom, szétszakítom el szaggatom. Ang. To rent or teare in peeces.] Livius 8. bell. Macedon. Librumq;

brumq; rationis ejus, quum Lucium fratrem afferre jussisset, inspectante Senatu suis ipsum manibus cõcerpsisse, indignatum, &c. Plin. lib. 10. ca. 18: Ille autem protinus concerpsit.

Cõcerptus, part. Discerptus, laceratus: [קרוע keriáh. διαφορούμενος. Gal. Dechiré & mis en pieces. Ital. Fatto in pezzi. Ger. Zerrissen/zerstöret. Hisp. Despedacado. Pol. Rozerwany, rozpargniony. Vng. Elszaggatatot. Ang. Rent torned.] ut, Concerpta linteola, Plin. lib. 28. cap. 15, & lib. 21. cap. 3.

Cõcerto, tas, n. p. Simul certo, contendo. [רב רב nochéch. ἀντιτείνω. Gal. De batre, combattre, estre en noise. Ital. Contendere, combattere. Ger. Mit einem streiten oder kempffen. Hisp. Contender y peltar vno con otro. Pol. Swarzyssie. Vng. Meg viuek. An. To strive together.] Cic. antequam iret in exil. Nunc igitur si lingua est concertandum, innocentiæ virtute fretus supero. Terent. in Adelph. Quid istuc Sannio est, quod te audio Nescio quid concertasse cum hero?

Cõcertātĭo, onis, f. t. verbale, Certamen, contentio. [ריב rib. ἀγωνία, ἔριδες, ἔριν. Gal. Noise, debat, dispute. Ital. Contesa, disputa. Ger. Ein Streitt/ein Kampff mit Worten. Hisp. Contienda de vno con otro. Polon. Swar. Vng. Meg viuás, háborgás. Ang. Debate, strife.] Plinius libro 20. capite 18: Qua de causa magna concertatio extitit.

Cõcertātŏr, [ἀνταγωνιστής. Polon. Spolowmerca. Vng. Bajnok, gyékötő, viaskodó, feldő.] Corn. Tacit. li. 14: Corbulonis concertator.

Cõcertātōrĭus, a, um, Contentiosus, vehemens. [ἀγωνιστής, ἐριστής. Gal. Contentieux, nuisif, qui gist à debatre entre les parties. Ital. Contentioso, guerregiante. German. Das streittig oder hädenig ist. Hispan. Cosa contendedora, cosa para contender con otro. Pol. Swarliwy. Vngar. Tusako, (anagy) viszonoys. Ang. Contentious, full of strife or debate.] Cicero de Clar. Orat. Thucydides enim rerum gestarum pronuntiator syncerus, & grandis etiam fuit: hoc forense concertatorium judiciale non tractavit genus.

Cõcertātĭvus, tiva, tivum. Quintil. lib. 7. cap. 3: Mutua accusatio, quam Græci ἀντεγκλήματα vocant, nostri quidam concertativam. [Vngar. Viskodó.]

Cõcessō, as, Cesso, quiesco, ab opere vaco. [חדל chadhál. παύομαι, ἀργέω. Gall. Cesser, mussir. Ital. Cessare. German. Auffhören/von einem Werck abstaffen. Hisp. Cessar ò tardarse. Pol. Przestawam robic. Vn. Meg szünöm. Ang. To cease, to be idle.] Plaut. in Pœnul. Postquam aurora est, nunquam concessavimus lavari, aut fricari, aut ornari.

Concessātĭo, verbale, Cessatio, quies. [מחדל máchadl. ἀνάπαυσις. Gal. Cessé de faire quelque chose, muse, amusement avec vn autre. Ital. Cessamento. Ger. Auffhörung/das abstassen von einem ding. Hispan. Cessamiento, tardanca. Polon. Odpoczynienie. Vng. Meg szünés. Ang. Ceasing, resting.] Columella libro 11. capite 1: Nam ut in itineribus conficiundis sæpè dimidio maturiùs pervenit is, qui gnaviter, & sine ullis concessationibus permeat, &c.

Cõncha, æ, f. p. [κόγχη. Gal. Conche ou coquille, poisson en coquille. Ital. Ostrica & pesci con guscio duro. Ger. Allerley Visch die schalen oder Muschlen haben/oder die Muschlen selbs. Hisp. Concha de pescado. Polon. Wszelaka riba maiaca naskorupie tkrosa, szkwiatnie. Vn. Tsiga. An. Every shell fishe.] Græca vox est, qua significat omne genus piscis firmiorem habẽs testam. Quinetiam testæ ipsæ duriores proprè Conchæ dicuntur, quales sunt cochlearum atque concharum. Ovid. Ostrea quæ in conchis tuta fuêre suis. Colum. Implicitus conchæ limax. ¶ Concharum genera enumerat Plin. lib. 9. cap. 33. & earum naturam explicat eodem libro, cap. 35. In conchis nascuntur margaritæ, ut ibidem docet Plin. ¶ Vasis quoque genus quoddam concavum ac superius patulum, Concham vocamus. [כיור chiior. κόγχη. Gal. Vn certain vaisseau creux & large, comme vn bassin. Ital. Conca, vaso. Ger. Ein weit flach Geschirr auß ein Muschlen gestattet. Hisp. La cuenca, ò pila de agua. Polon. Nieckly, korito. Vng. Mosat. Ang. A holow vessill or a washing bulle or tree.] Plin. Rursus tunditur, deinde lavatur in conchis, siccaturque. Alio nomine Alveos & Alveolos dicimus & præsertim in longum porrectos, ligno excavato, more lynrium, quæ vocantur Monoxyla. ¶ Item genus vasis vinarii, in quod è dolio hauritur vinum. Iuven. Quam bibitur concha. ¶ Aliquando ponitur pro tuba. Virgil. 7. Aeneid. Sed tum fortè cava dum personat æquora concha. Ovid. lib. 1. Metam. Cæruleum Tritona vocat, conchaq; sonanti Inspirare jubet. His buccinis utebantur Tritones, qui erãt tubicines Neptuni: Cõcham verò linguam habere, & Veneri esse consecratam, autor est Aelian. lib. 3. ¶ Conchæ Cytheriacæ dicebantur, quę margaritas producebant, mulierum ornatui præcipuè convenientes: & ob id Cythriacæ dicebantur: quia Veneri gratæ. Martial. Lævior ô conchis Galle Cytheriacis. Vocantur alio nomine conchæ margaritiferæ.

Cõchātŭs, pen. prod. adje. [κογχωτός. Pol. Wydłubany. Vng. Tsiga mogyára horgadó, tekerődött.] In morem conchæ curvatus. Plin. lib. 10. cap. 20. de pavone: Simul umbræ quosdam repercussus cæteris, qui in opaco clarius micant, conchata quærit cauda.

Cõchŭ'lă, Diminutivum à Concha: ut, Conchula striata, apud Apuleium in Apologia. [Vng. Tsigácska.]

Conchĭs, hujus conchis, f. t. [κόγχος. Pol. Grochowa polowka. Vn. Hüvelyksben foltbab.] Fabæ genus, sive edulium ex fabis. Iuven. Satyr. 3: Cujus conchæ tumes? qui tecum sectile porrum Sutor, & elixi vervecis labra comedit? Sunt qui dicant esse fabam cum cortice suo elixam, ad differentiam fabæ fressæ, quæ sine cortice coquitur: à similitudine concharum, quòd confracto cortice velut implicita conchis suis caruncula videatur. Mart. lib. 13: Si spumet rubra conchis tibi pallida testa, Lautorum cœnis sæpè negare potes. ¶ Hujus diminutivum est Conchĭscula.

Cõchŏs, [κόγχος. Vn. Szőm vápa.] Mazæ genus, præ cæteris laudatum. Quo etiam nomine apud Græcos significatur oculorum concavitas. Vide Ruell. lib. 2. cap. 20, & Cælium Rhodig. lib. 15. cap. 1.

Cõnchȳle, lis, pen. prod. n. t. vel Conchylium, lii, [κοχλίας, κοχλιάριον. Gal. Coquille, conchee poisson dont on tire le cramoisin. Ital. Cocchiglia. Germ. Ein gattung der Meerschnecken/mit welchen man purpur farbet. Hisp. Cõcha para teñir el carmesi. Pol. Morska slimak kterim purpure farbowia. Vn. Tsiga, az kinek vérivel festik az bársont. An. A sheelfish of the liquor whereof purple colour was made.] Genus conchæ, idem cum murice, cujus sanie pretiosissimæ lanæ tingebantur, austerum in glauco colorem, & irascenti mari similem referentes. Est autem diversum à purpura, teste Plin. lib. 9. cap. 35: Conchylia, inquit, & purpuras omnis ora attrit. Cicer. in Pisonem: Extructa mensa nõ conchyliis aut piscibus, sed multa carne subrancida. Ponitur quandoque Conchylium pro ipso colore, sicut & purpura, & murex. Plinius libro 9. capite 36: Concharum ad purpuras & conchilia eadem quidem est materia. [Ang. The purple colour it self.] ¶ Alio nomine Ostrum dicitur, eò quòd ex marinarum concharum testis eximatur. Conchylium, itaque Muricem, & Ostrum in eadem significatione accipimus. Virg. 4. Aen. Tyrio; ardebat murice læna. Idem 2. Georg. Vt gemma bibat, & Sarrano dormiat ostro. Iuven. Satyr. 3: Horum ego non fugiam conchylia: hoc est, luxuriosas vestes, & murice infectas. ¶ Conchylium nonnunquam generale nomen est ad omnes conchas. Plin. lib. 9. cap. 36: Lingua purpuræ longitudine digitali, qua pascitur perforando reliqua conchylia: tanta durities aculeo est. ¶ Conchylium pro specie distincta à Buccino sive Murice, aut purpura: quod cõstat ex Dioscoride cap. de purpura, ac sequent. & Plinio libro 21. capite 8, & libro 9. cap. 30: In Conchyliata veste cætera eadem sine buccino, &c. Hoc conchylium est magnorum turbinatorum genere, ea parte latius qua in turbinem desinit, sine aculeis ac tuberculis, ore non rotundo, ut in purpura & buccino, sed oblongo: cujus operculum, Ostracium dicitur, ὄνυξ, unguis odoratus, Blatta Bizantia Serapioni.

Cõnchyliātĭ, κοχλιάριοι, κοχλιάται. Conchytæ Plauto, Conchyleguli, qui Conchilia legebant, ut Murileguli qui Murices, purpurarii qui purpuras, κοχλιοῦς Herodoto. [Vn. Tsiga kedők.]

Conchyliātŭs, a, um, [κοχλιωτός. Gal. De couleur violette. Ital. Tinto di violato, vestito di habito violato. Ger. Das mit der rothen farb des Schnecken gefarbt ist. Hisp. Cosa de carmesi, vestidura de carmesi. Pol. Czerwono vfarbowany morskim slimakiem. Vng. Bársony fölö tsigabok valo. Ang. Purple coloured or violett.] ut, Conchyliata vestis, quæ murice tincta est. Plinius libro 9. cap 36: In conchyliata veste cætera eadem sine buccino. Conchyliata peristromata, quæ infecta sunt succo conchyliorum. Cicer. 2. Phil. Conchyliatis Cn. Pompeii peristromatis servorum in cellis lecto stratos videres.

Cõnchytā, tæ, mascul. gener. p. Qui conchylia quærit in mari. [κοχλιαδευτής. Gal. Celuy qui recueille les conches sur le bord de la mer, ou qui les peschẽ pour coindre. Ital. Pescatore de tali pesci. German. Der solche Meerfisch oder Schnecken fahet vnnd zusammen leset. Hispan. El pescador de aquellos. Polonicè, Rybak kterym szkorupa purpurowych slimakom. Vngar. Bársony fölö tsiga kereső. Ang. That gatherer shell fishe.] Plautus in Ruden. Salvete fures maritimi, conchytæ, atque hamiotæ. Dicuntur etiam Conchyliarii.

Cõncĭdo, is, penultima producta, concidi, concisum, act. t. Simul vel minutatim cædo. [כתת katháth שרם sarám קצר katsár. κατακόπτω, κερματίζω. Gal. Couper en pieces & menuisiner, hacher menu. Italicè, Tagliare minutamente. Germanicè, Zerhauen/in stück zerschneiden. Belgicè, In stuken snijden. Hispanicè, Hacer à menar. Polon. Rąbać, rozpinać, rąbać. Vngar. El meczikom. Ang. To cut and hack in small peces.] Plinius: Caro ejus concisa ac decocta adhibenda est. Columel. lib. 12. cap. 1: Concisi-

Concisiõ, festivi poni quantum videtur adjicito. ¶ Item frangere, κατάγνυμι. Plinius: Et Nucleus dentibus concisus super vulnus imponitur.

Cõcissus, participium: [קבר katsér. συγκεκομμένος. Polon. Bysyai. Vngar. El metelettet. Angl. Briefe, short.] ut, Concisa oratio. Quæ non continua, sed veluti membratim cæsa est. κεκομμένος λόγος. Et concissus sonus, fractus.

Cõcissè, adverbium, Minutè, strictè. [συντόμως. Polonicè. Krótko, wkrótce. Vngaricè, Levitten, kortén, szorosan. Anglice, In pens, briefly.] Quintilianus: Quanquam ea non est tam mensurè ac concisè in orationibus utendum, quàm in disputationibus.

Cõcisũ, sæ, [Pol. Przymnie. Vn. El vagtó, fa kaszt és, metszés.] Senecа Epist. 101: Deest sanè varietas marmorum, & concisura aquarum è cuniculis interfluentium.

Concĭdo, is, penultima correpta, concidi, concasum, Cortno, cædo, mo. [מכה maphai מכה nakhá. κόπτω, κατακόπτω. Gall. Tomber, abattre. Ital. Cadere. German. Baum / gar zu hauffen fallen. Belg. Omvallen. Hispan. Caer. Polon. Walić się, upadnąć. Vngar. Elesik, lesik. Angl. To fall.] Lact. libro 7: Et muri omnium civitatum concident. Plautus in Amph. Vt quisque insiliterat, concidit crepitu. Columel. libro 8: Atque alia genera pecorum, quum pestilentia vexantur, prius morbo & languoribus marcescunt: solæ capellæ, quanvis opimæ atque hilares, subitò concidunt. Cicero 5 Tuscul. Quòd si cui, tranquillum, simul animus cum re concidit, à gravioribus illis antiquis philosophis petenda medicina est, non ab his voluptatum.

Concĭĕo, es, ere vel Concio, is, ire, convoco, advoco. [קרא kará עדה ádah. συγκαλῶ. Gal. Faire venir, appeller. Ital. Convocare. Germ. Zusammen berüffen. Hispan. Llamar. Pol. Zwołać. Vng. Egybe hivom, egybe kiáltom. Ang. To call upon.] Liv. 1. ab Vrb. Deinde ne vana urbis magnitudo esset, acciĕdæ multitudinis causa, veteri concilio condentium urbes, qui obscuram atque humilem conciendo ad se multitudinem natam è terra sibi proles ementiebantur. Liv. lib. 5. bel. Pun. 2: Gallicis, quos ipsi prædæ conciverat. ¶ Ponitur etiam pro commovere, concitare. [הרעיש hirhiísh עורר horér הטיר hetsir. κινῶ. Gal. Emouvoir, émouvoir. Ital. Commovere, concitare. Germ. Bewegen, rühren. Hispan. Mover. Pol. Pobudzam. Vng. Föl indítom. An. To stirre up or provoke.] Terent. Hecyr. Fortasse unum aliquod verbum inter eas iram hanc conciverit. Plaut. Asinar. Tu ergo tace: ut illi turbas & lites concias.

Cõcĭtũs, pen. prod part. à Concio. [מעורר meorér מעיר meír. κινῶν. Gal. Esmeu, provoqué, incité. Ital. Smosso, concitato. Germ. Bewegt. Hisp. Cosa movida. Pol. Poruszony. Vn. Föl indítatot. An. Stirred up provoked.] Lucan. lib. 5: Inde ruunt toto concitata pectora mundo. A Concio verò eandem correptam habet. Valer. Fac. lib. 1: Quis ubi Phryxe dolor, rapido quum concitus æstu Respiceret?

Cõcĭtus, tortis, Verbale: [מעורר meorér. κινητός. Pol. Pobudzony. Vng. Föl indult, haborult. Ang. That provoketh or stirred up.] ut belli concitores. Tacitus l. 4.

Cõcĭtio, as, pen. corr. frequentativum, à Concio, Commovio, permubo, extimulo. [עכר hacher הרעיש hirhiísh עורר horér הסיר hesir. κινῶ, κατακινῶ, σείω. Gal. Esmouvoir fort, provoquer, mouvoir. Ital. Concitare, commovere. Germ. Bewegen / erwecken / rühren. Belg. Verontrusten. Hispan. Mover ò perturbar. Pol. Pobudzam. Vng. Föl haborítom. Ang. To stirre up, provoke or prick forward.] Cicer. lib. 4. Acad. Quò enim spectat, quum artificia tolli queritis à nobis, nisi ut opifices concitentur? ¶ Sic Concitare discordiam, apud eundem, & Concitare equum contra aliquem. Liv. 1 ab Vrbe.

Cõcĭtamentũm, incitamentum. [Pol. Pobudka. Vn. Ingatás.] Senecа lib. 3 de Ira: Quis autem ignorat lituos, & tubas concitamenta esse, sicuti quosdam cantus blandimenta quibus mens resolvatur?

Cõcĭtĭdus, pert. ut, Concitatus ardore animus. [מעורר meorér מעקשר, מעקשרת. Gal. Esmeu, provoqué, incité. Ital. Mosso, concitato. Germ. Bewegt / gereitzet. Hisp. Movido. Polon. Niebogy. Vng. Föl haborodat. Ang. Moved, provoked, or stirred up.] Cic. 2 de Finib. Admirabili quodam ad philosophiã fluctu concitatus. Cic. de Clar. Orat.

Cõcĭtĭs, nomen: [Pol. Popędliwi. Vng. Föl indítator.] ut, Concitatior cursus id est, celerior. Liv. lib. 4. bell. Macedonic. Concitatissimi equi, Idem 5. belli Macedon.

Cõcĭtĭtor, toris, [מעורר meorér. ἐγείρων, κινῶν. Gall. Qui meut & provoque, s'émeut, provoque. Ital. Provocatore, incitatore. Germ. Ein bewegat / rührer / der ein erwas zu thun anfäß gibt. Hisp. Mouedor. Pol. Pobudzający. Vng. Föl haborító, indító. Ang. A stirrer up of me or provoker.] Qui cõmovet. Cæsar 8. bell. Gall. Quòd Corbeus autor belli, concitator multitudinis esset interfectus.

Cõcĭtĭtrix, feminina: [מעוררת meoreret. κινοῦσα, κινοῦν. Vng. Föl haborító asszony. Ang. She that provoketh.] ut, Concitatrix vis, Plin. lib. 26. cap. 20.

Cõcĭtātio, onis, f. t. Commotio: [רעש rahísh. ἐγερσις, κίνησις. Gal. Esmotion, rsmoute. Ital. Smovimento, incitamento. Ger. Ein Bewegung / auffweckung. Hispan. Movimiento. Pol. Pobudka. Vng. Föl haborodás, föl indulás. Ang. A moving or provoking.] ut, Concitatio multitudinis, apud Ciceronem pro Cluentio: Vehementiores animi concitationes, apud eundem ad Quint. Frat. lib. 1.

Cõcĭtabŭlũ, quæ primùm fuerunt, nonnulla postea in municipii jus relata, de quo sic Frontinus in libro de limitibus agrorum: Quarum urbium ex voluntate conditoris maxima pars finium coloniæ est attributa aliqua portio mœnium extremæ perticæ assignationis inclusa, sicut in Piceno fertur, inter montium Præcutianorum quandam oppidi partem Asculanorum fine cucundari, quòd si ad hæc revertamur, hoc conciliabulum fuisse fertur, & postea in municipii jus relatũ: nam omnia antiqua municipia habent suum privilegiũ: quicquid enim ad coloniæ municipiive privilegium pertinet, territorii juris appellant εὐσέβεσε.

Cõcĭlĭum, lii, n. t. à Cohcalando, sive conciendo: hoc est, à convocando, Senatus vel cœtus consiliariorum. [עדה hedáh קהל kahál. συνέδριον, σύλλογος. Gall. Assemblée, compagnie, bande de gens & un accord. Ital. Ragonata di popolo ò prelati à determinare qualche cosa. German. Ein Versamlung vieler Leuten zu einem Rhatschlag. Belg. Vergaderinge des Volcx. Hisp. Concilio ò consejo. Pol. Zgromadzenie ludu do rady. Vng. Gyülés, tanács. Ang. An assembly of counsellours.] Virg. 10. Aeneid. Conciliumq; vocat divûm pater atq; hominum rex. Cæsar 2. belli. Civil. Quibus de causis concilio convocato de summa rerum deliberare, &c. ¶ Concilium etiam pro coagmentatione, sive copulatione ponitur. Lucret. lib. 1: Corpora sunt porrò partim primordia rerum. Partim concilio, quæ constant principiorum. ¶ Est etiam Concilium flos Iasionis herbæ, unico constans folio, sed ita implicato, ut plura videantur. Plin. lib. 22. cap. 22. Iasione (inquit) olus sylvestre habetur in terra repens, cũ multo lacte: florem fert candidum, Concilium vocant.

Cõcĭlĭo, lias, act. p. Benevolum facio, conjungo, adjungo, amicum facio, reconcilio. [רצה ritsáh חבר hibbér עתר határ. φιλοποιῶ, ἑνῶ, ἁρμόζω, συνάπτω. Gal. Accorder, moyenner d'accorder, appointer, unir, rendre par accointance & amitié quelques uns. Ital. Conciliare, pacificare. German. Versönen / einen güt oder gutwilligkeit erwerben. Belg. Gouft eft hart verceynen. Hisp. Conciliar nuevos amigos halagar, ò enamorar ò hazer amigo. Pol. Jednam, wyadzam. Vng. Meg engesztelem, meg enyhítem, bszőe békítem. Ang. To accorde, to make friendes together, or reconciliate.] Liv. lib. 1: Æneas adversum tanti belli errorem, ut animos Aboriginũ sibi conciliaret, &c. Reconciliare verò quis dicitur, quum post inimicitias rursus aliquem in gratiam reducit. ¶ Ponitur etiam pro contrahere, seu comparare: & hoc tàm in malum, quàm in bonum. [ἐπιφέρω, ἐπιφορά.] Plautus in Trin. Meus gnatus me ad te mihi, inter se atq; tuos affinitatem ut conciliarem, & gratiam. Terent. in Heavt. Exeo ergo, ut pacẽ conciliem. Sic dicimus, Concilio mihi odium, inimicitias, quod est quasi comparo, acquiro. 5. c & Reconcilio. Quint. Nam & plus authoritatis afferunt ea, quæ non præsentis gratia litis sunt comparata, & laudem sæpè majorem quàm ti no stra sint, reconciliant. ¶ Conciliare pro lenocinari apud Suetonium in Cæsare: Existimabatur enim Serviliam, etiam filiam suam, Tertiam conciliare Cæsari. Hinc facetissimè Cicero: Quo melius emptum sciatis, Tertia deducta est.

Cõcĭlĭātus, part. Benevolus factus, reconciliatus. [מרצה meretsáh חבר hibbér. ἑνωμένος, ἡρμοσμένος. Gal. Esmeu, adverti, accointé, attraicti. Ital. Conciliato, assembrato, unito. Germ. Versuncten / vereinbaret. Hisp. Traido con halagos, hecho amigo. Pol. Zjednany, zgodzony. Vng. Meg engesztelettet, meg békéltetett. Ang. Accorded, agreed, made friendes.] Fœmina conciliata viro, Catullus. ¶ Conciliatum mancipium, pro empto. Terent. Prodi male conciliate: id est, magno pretio empte, ut interpretatur Donatus.

Cõcĭlĭātus, nomen adjectivum. [Polon. Porozumiany. Vngar. Meg engesztelettet.] Quintilianus libro 4. cap. 2: Ad rem accipiendam judicem fieri conciliatiorem, docilioremque, & intentiorem.

Cõcĭlĭātus, us, verbale. [מחברת machbéreth רצון ratsón עתרת határath. ἑνώσεις, ἁρμογαί. Gal. Union, association, accointance. Ital. Unione, congiungimento, assembramento. Germ. Versünung / vereinbarung. Hisp. Ayuntamiento, mezclados mezcla. Pol. Porozumienie, zjednoczenie. Vn. Meg engesztelés. An. Making or friendes procuring of favour.] Lucret. lib. 2: Ne quicquam commutari sine conciliatu: id est, sine congregatione & coagmentatione seminum. Inde, Densus & parvus conciliatus apud eundem, pro densa & parva mistione.

Cõcĭlĭātor, toris, qui conciliat. [מחבר mechabbér מרצה meretsáh

ratissib עתר bothèr, [illegible]. Gal. Meyenuter, qui fait l'accordance, & est le moyen de reunir & vnir quelques vns. Ital. Conciliatore, sensale. German. Ein Versuner. Hisp. Conciliador de nuevos amigos, el que assi halaga y enamora. Polon. Poremnacz, reconcyliator. Vng. Meg engesztelő, egyben békéltető. Ang. A reconciler or procurer affection.] Conciliator sullæ carnis lanius, Varro lib. 2. cap. 3. Conciliator fusti, Asconius in 4. Verr. (ubi Cicero excursor emissarius) hi vocantur conciliatores furtorum, quæ à magistratibus communiuntur, atque intereuntii.

Concilĭatrix, f. t. Dicit mulier, quæ viros mulieribus, & uxores viris conciliat, inquit Festus. [מתברת mechabberèth עתרת bothèrèth. [illegible]. Gal. Meyenuterisse, celle qui meyenne les nouveautez & amitiez. Ital. Colei che concilia & consa le amicitie. German. Ein Versunerin: die den Mann mit dem Weib / vnnd das Weib mit dem Man vereinbaret oder versuhnet. Hispan. Conciliadora de nuevos amigos. Polon. Takowa yna dla dwie strunie. Vngar. Egyben békéltető asszony. Ang. She that reconcileth or procureth fauour.] Plautus Milit. Itaq; esse, ancilla conciliatrix dicebat mihi. Cic. 1. de Natura deorum: Non vides quàm blanda conciliatrix, & quàm sui sit lena ipsa natura. Idē de Amic. Conciliatrix amicitiæ, virtutis opinio. Idem 1. de Leg. Oratio conciliatrix est humanæ maximè societatis.

Concĭlĭātrĭcŭla, f. æ, diminutivum. [[illegible]. Pol. Vgodka. Vn. Egyben békéltető asszonyocska.] Cicer. pro Sest. Erat enim hominū opinioni nobilitate ipsa blanda conciliatricula commendatus.

Concĭlĭātĭo, f. t. Communio, communitas. [מתברת machbèrèth עתרת bothèrèt. [illegible]. Gal. Accointance, apointement, union & amitié des vns auec les autres. Ital. Vnione, congiuntimento. Germ. Versuning. Hisp. Obra de conciliar nuevos amigos. Pol. Vgoda. Vngar. Meg engesztelő, egyben békéltető. Anglicè, Procuring of affection or fauour.] Cic. 4. Acad. Honestum autem, quod ducatur à conciliatione naturæ. ¶ Conciliatio etiam pro conventione. [illegible]. Plaut. Extat conciliatio, servanda promissa.

Concĭlĭātŭrĭ, tur, pro conciliatione. [Vngar. Egyben békéltetetett, meg engesztelt.] Seneca Epist. 98. Quum Clodius iisdem vitiis grassatus, quibus nocens, conciliatura exerceret in ipsa cautæ dictione.

Concĭlĭābŭlum, n. f. Locus in quem concilium convenit. [חברה chebrèh. [illegible]. Gal. Petite assemblee de gens, ou le lieu où se tient le conseil. Ital. Luogo doue si fa consilio. German. Ein ort an welchem man ein Versamblung haltet. Hispan. El lugar do se juntan à consejo. Polon. Miesczdze gdzie dla rady gromadzą, radni dom. Vngar. Gyülekezet vala helye, gyülekezik helye. Ang. A little assemble or place of the assemble.] Plautus in Bacch. Quid si ad te veniat desubito prandium, aut potatio forsè, aut cœna, ut solet fieri in istis conciliabulis? Idem in Trin. Ne penetratem me usquam, ubi esset damni conciliabulum. Livius: Qui nundinas & conciliabula obire solent.

Concĭlĭābŭndĭs, à Concilio verbo, Cōciliatorem agens, conciliatoris munere fungens. [[illegible], [illegible]. Pol. Poremnaczą. Vng. Engesztelő, békéltető.]

Cōncĭnnŭs, Idem est quod compositus, & ornatus, politus, facetus. [נכון nachòn נאוי ràn'i. [illegible], [illegible], [illegible]. Gall. Coint, tout, gentil, mignon assemblé & agencé proprement. Ital. Concinato, adorno, polito. Germanicè, Gezieret / wol vnnd fein zusammen gestellet / hubsch. Belgicè, Bequiert. Hispan. Atauiado, polido, hermoso. Polon. Prawie zgodny, wl'asny. Kysiel'ewny. Vngar. Ekes, illendő, akolmatos. Angl. Proper, fiat, well fashioned, neyatom.] ex Con, & Cinnus: ut Oratio concinna: id est, compta, & aptè composita. [illegible]. Cicer. Qu. fr. Mihi erit curæ tectorium ut concinnum fit. Idem de Clar. Orat. Sententiæ non tàm graves & severæ, quàm venustæ & concinnæ. Plaut. in Persa: Sat pol concinna facie.

Cōncĭnno, as, per duplex n, act. p. Aptè compono, apto, adorno, & quasi convenire facio. [הכין hechin תכן tichòn. [illegible]. Gal. Agencer, accoiffer & dresser, parer & adonber proprement. Ital. Adornare, accomodare. Germ. Wol vnd fein zusammen ordnen / sauber / eben machen. Hispan. Atauiar, afeytar, à adobar, meglando ensu. Polonicè, Wdzięczyć, ozdobić, [illegible]. Vngaricè, Hozza adom, szabom, hozzá illesztem. Anglicè, To make apte, proper and feat.] quod vernacula lingua dicimus Accoutrer, ut Pellis concinnata est ad calceos. Plautus: Auceps quando concinnavit aream, escas effudit. Concinnare vestem, Concinnare viam, Concinnare lutum, apud eundem Plautum. Concinnare vinum, Plinius libro 14. capite 20. Concinnare pelles, pro perpolire, apud eundem.

Cōncĭnnātŏr, pen prod. verbale: ut, Concinnatores causarum vel redemptores: id est, architecti & structores. [מתכן mechabbèn. [illegible], [illegible]. Pol. Jednacz.] Vlpian. in l. Nec quicquam. ff. de offic. proconf. Circa advocatos patientem esse Proconsulem oportet, sed cum ingenio, ne contempubilis esse videatur: nec adeò dissimulare, si quos causarum concinnatores, vel redemptores deprehendat: id est, calumniosè alicui lites constantes. Nam concinnare antiquè ponitur pro facere. Plaut. in Capt. Qui me insanum dictis concinnat suis.

Cōncĭnnātōrĭŭs, a, um. [Vng. Szabó, illesztő.] ut Vasa concinnatoria. Paul. in leg. instrumentum. ff. de penu. leg. Instrumentum pistrini, item universa vasa concinnatoria, penu non continentur.

Concinnentia, æ, f. p. Continentia. Sidonius ad Consentium: Quod domicilium parietibus, attollite ad concinnentiam, scilicet architectonicam fabrefactis.

Cōncĭnnĭtās, tis, f. t. Ornatus, elegantia. [מתכנת machbònèth. [illegible], [illegible]. Gal. Agencement, parement, soliment, elegance. Ital. Ornato, eleganza. German. Zierligkeit / geschickligkeit / schöne vnnd wolgestalte eines dings. Hispan. Atauio, lindeza, galanteria. Polonicè, Ozdoba, kysiel'ewność. Vn. Ekesség, szépségh. Ang. Featuresse, gayemesse.] Cicer. de Clar. Orat. At quid est tàm fractum, tàm minutum, tàm in ipsa, quam tamen consequitur, concinnitate puerile? Ibidem: Ornata sententiarum concinnitas.

Concinnē, adverbium, Ornatè, compositè, convenienter. [[illegible]. Gal. Proprement, magnifiquement, soliment. Ital. Ornatamente, convenientemente. Ger. Zierlich / fein / tuñlich vnd wol. Hisp. Linda, galana, y convenientemente. Pol. Wl'asnie, wrzu chodzey. Vng. Ekesen, szépen, illendő keppen. Ang. Gayelie. Featlie.] Cic. 2. de Orat. Hæc quidem sunt cōcinnè distributa, sed non peritè. Idē pro Quintio: Hunc rogat blandè & concinnè.

Concĭnnĭtĕr, [[illegible], concinnè Pol. Wiednie, [illegible]. Vn. Egyszerant, illendő keppen.] Gell. lib. 18. cap. 2: Versus uno multisariam verbo concinniter implicari.

Concĭnnātĭtĭŭs, a, um, Quod breviter collectum & aptè sinum est. [illegible]. Apuleius lib. 2: Nam Milonis boni concinnatitiam mensulam rogatus accubueram.

Cōncĭnnĭtūdo, f. t. Convenientia, concinnitas. [[illegible], [illegible]. Vng. Illendosség. Ang. Apteness, handsomnesse.] Cicero libro 2. de Invent. Splendoris & festivitatis & concinnitudinis minimum.

Concĭno, is, nui, concentum, n. t. Simul cano. [יחד [illegible] yaràd [illegible]. Gal. Chanter en partie, accorder auec autre vn autre. Ital. Cantare insieme, à in compagnia. Germ. Mitsammen singen. Hisp. Cantar con otro. Pol. Spolu z spiewacem, przyrzem spiewam. Vng. Egyvelt énekelik. Ang. To sing a parte semblable with other.] Cic. 4. Tusc. Hæc quum precisis & flexibus modis concinuntur, difficile est, [illegible]. Per translationē sumitur pro convenio, consono. [illegible]. Idem 1. de Nat. deor. Antiocho enim Stoici cū Peripateticis reconcinere videntur, verbis discrepare. ¶ Accipitur & pro prædicere, vaticinari, quemadmodum simplex Cano. Idem pro Sest. Hæc tum à me, tanquam fata in ipsa re gerenda concinebantur.

Cōncentŏr, m. t. in decretis canonicis dicitur is, qui consona & concinit canenti. [[illegible]. Vn. Egyvelt énekelő.] ¶ Sicut Succentor, qui voce subsequens canendo respondet. ¶ Præcentor, qui vocem præmittit in cantu.

Cōncentĭo, onis, verbale, f. t. à Concino. [מחרה [illegible]. Gal. Accord de voix, maledicteux chant & accordant, consonnant. Ital. Accordo de voci harmonia, consentimento. Ger. Mitsammensingung. Hispan. Canto accordado y dulce, consentimiento. Polon. Spolne spiewanie. Vngar. Egyvelt vala énekles. Ang. A maledicous singing in tune with other.] Cic. pro Sest. Nam quum ageretur Togata, simulatæ, ut opinor, caterva tota, clarissima concentione in ore impuri hominis imminens concionata est.

Cōncentŭs, us, m. q. Harmonia ex diversis resultans vocibus. [מנים minim. [illegible]. Gal. Accord de voix, chant maledicteux & accordant. Ital. Consento, consonanza, melodia. German. Ein mitsammensingung / Melodey / Gesang. Hispan. Canto acordado y dulce. Pol. Spiewanie melodie jednej, zgodne spiewanie. Vng. Jó fejbel ellen ekes énekles, egyező énekles. Ang. A melodious harmony in singing.] Virg. lib. 1. Georg. hinc ille avium concentus in agris. Cic. in Somn. Scipion. Qui acuta cum gravibus temperans, æquabiliter concentus efficit.

Cōncĭnentĭā, Concentio. [[illegible]. Pol. Zgoda wspiewanie. Vn. Egyező énekles.] Macrob. Comment. lib. 1. cap. 5: Sed & ad ipsam cœli harmoniam id est, concinentiam hunc numerum magis aptum esse non dubium est.

Cōncĭo, is, concivi, act. q. Convoco: [קרא קרא karà yàch [illegible]. Gal. Appeller à soy. Ital. Conuocare, chiamare per persone. Germ. Zusammen berüffen. Belg. Zesamen roepen. Hispan. Llamar, conuocar. Pol. Zwoł'ewam do siebie. Vn. Egybe hivom. An. To call to him.] ut Concire multitudinem. Livius. ¶ Item commoveo. [[illegible]. Gal. Esmouuoir, inciter. Ital. Commouere. Germ. Bewegen. Hisp.

Hisp. *Mover.*] Terent. in Hecyr. Fortasse unũ aliquod verbum inter eas iram hanc conciverit. Vide CIEO, & CONCIEO.

Cōcio, onis, à Concio, is, tria significat, scilicet suggestum unde verba fiunt. [מגדל עץ *migdal hets.* βῆμα, ἀναβαθμός, ἀκκλησία. Gallic. *La chaire en mente celey qui harangue, où le lieu où se tient le conseil.* Ital. *Il pergamo, bigoncia & luogo rilevato, donde monta & sta che parla al popolo.* Ger. Ein Predigstuel/ein Canzel/das ist von wöchem der man ein Red thut. Hisp. *Lugar de donde habla el que razona al pueblo, ò lugar do se ayunta el consejo.* Pol. *Kazalnica, katedra przemowy, rzecznica.* Vng. *Prédikálló szék, ámbo.* An. *A pulpit.*] Livius libro 1: Vocato ad concilium populo, summissis falcibus in concionem ascendit. ¶ Item multitudinem populi assistentis convocatam. [עדה *hedhah* קהל *kahal.* συνεδριον. Gallic. *Assemblée de people, le conseil assemblé.* Ital. *Raguunata di popolo.* German. Ein versamblung deo Volcks/ Gemeind. Hisp. *El consejo de todos ordenes, o ayuntamiento de gente en el sermon.* Polon. *Zgromadzenie ludu.* Vng. *Ősszve gyülés jókasság.* Ang. *An assemble of people.*] Cic. in L. xl. Concio quæ ex imperitissimis constat, tamen judicare tolet. Salust. Itaque concione advocata, hujusmodi orationem habuit. ¶ Tertiò orationem ipsam, quæ ad populũ habetur. [דבורה *dabbōráh* דברים *debarim* עתרת *hatsnath.* δημηγορία. Gall. *Harangue au people.* Ital. *L'oratione ò sermone che parla al popolo ragunato.* Germ. Predig. Belg. *Predikt.* Hisp. *Razonamiento que se haze al consejo, ò sermon.* Pol. *Mowa do ludzi.* Vn. *Prédikallás.* An. *A preaching or sion, or sermon.*] Cic. Dolabella: Legi concionem tuam, nihil illa sapientius.

Cōciūncŭla, æ, dimmutivum. [Vn. *Prédikallácskaska gyülékezés.*] Cic. ad Att. lib. 2: Quæ mihi videtur una conciuncula clamore pedisequorum nostrorum esse peritura.

Cōciōnōr, pen. prod. Orationem habeo, concionem habeo. [דבר *dabbér.* δημηγορεῖν, ἀκκλησιάζειν. Gal. *Harangner, rapporter à l'assemble, prescher, sermonner au people.* Ital. *Far oratione, ò predicar.* Germ. Predigen/ ein Red thun. Belg. *Preken.* Hisp. *Razonar en consejo, predicar.* Pol. *Kaze, mam rzecz do ludu.* Vng. *Prédikálok.* An. *To preach, to have a sermon.*] Cic. in Epistol. Familiar. Quod quum Lepidus concionaretur, atque omnibus scriberet se convenire cum Antonio. Idem in Tusc. Quæ quum ita sint, magna tamen eloquentia est utendum, atque ita velut superiore è loco concionandum.

Cōcĭōnābūndŭs, d, idem ferè quod concionans, concionem habens, concionatorem agens. [δημηγορῶν. Gall. *Harangueur, faiseur de harangue.* Ital. *Che fa oratione.* Ger. Der da prediget oder ein Red thut. Hisp. *El que mucho razona al consejo.* Pol. *Kazanie albo rzeczywiscie.* Vn. *Prédikálló, (amagy) prédikátor.* An. *Which preacheth.*] Liv. 5. ab Vrb. Hæc propotam concionabundus, indies magis agebat iras hominum. Idem 3. ab Vrbe: Hæc propè concionabundus circumibat homines.

Cōcĭōnōr, m. s. Concionem habens. [קהלת *kohéleth.* δημηγορεῖν. Gallic. *Orateur.* Ital. *Oratore.* Ger. Ein Prediger/ein Redner ein Volck. Hisp. *El que razona al consejo.* Pol. *Kaz mówiący.* Vng. *Prédikátor.* Ang. *A preacher.*] Hieronymus in Prolog. Salomon. Ecclesiasten Græco nomine appellat. Cicero 4. in Cat. Intellectum est quid interfit inter levitatem concionatorum, & animum verè popularem.

Cōcĭōnārĭŭs, a, um. Quod ad concionem pertinet, concionatorius, concionarius. [δημηγορικός. Gall. *Appartenant aux congregations & assemblées ou à l'oraison.* Ital. *Che apartiene à ferire ad un adunamento, ò all'oratione.* Ger. Das zu der Predig oder Red gehört. Hisp. *Cosa para razonar allí.* Pol. *Przynależący do kazania, do mowy.* Vng. *Prédikálásra való.* Ang. *Belonging to preaching.*] Gellius tuba autem pro tibicina Laconica, tibia quoq; illa concionaria in mentem venit.

Cōcĭōnātōrĭŭs, om. t. Concionatorius, concionarius. [δημηγορός. Gall. *Propre à prescher ou haranguer.* Ital. *Atto à concionare.* Germ. Der tanzemitch vnd gut zu dem predigen ist: Oder/ der ein wol ist/ prediget oder Red hattet. Hisp. *Digno de predicar, ò razonar.* Pol. *Sposobny domowu, do kazania.* Vng. *Prédikálásra alkalmatos, prédikátor.* An. *Meete to preacher.*] Qui idoneus est ad concionandum: aut qui concionari consuevit, qualis hodie vulgò *Predicator* appelatur. Curius Cic. Quod quidem si ita vos senes concionale venale proscripserit, egerit non multum. Concionalis clamor. Cicer. ad Quint. Frat. lib. 2: Sed eodem die vehementer actum de agro Campano clamore Servius propè concionali.

Cōcĭōnātŭs, a, um. [δημηγορεῖν. Pol. *Kazanodyniowi.* Vng. *Prédikálásra alkalmatos.*] Idem Cicer. ad Quint. Frat. lib. 2: Vehementer esse providendum ne opprimatur, concionato populo à se propè alienato.

Cōncipillo, as, apud Nævium ponitur pro corripio, & involo, ut annotavit Festus. [Pol. *Porywam.*] Qua voce usus est & Naucus in Trucul. Quem ego affatim jam concipillabo, συνεμπίζω.

Cōncĭpĭo, is, pen. corr. act. 3. Simul capio, apprehēdo, [הרה *harah.* συλλαμβάνω. Gall. *Prendre plusieurs choses ensemble.* Ital. *Pigliar più cose insieme.* Germ. Mit einander fassen oder zusammen fassen. Belg. Begrepen. Hisp. *Tomar muchas cosas juntamente.* Pol. *Porymnie, pocjinam, rozumiem.* Vn. *Meg fogom.* An. *To tak many thinges together.*] Vnde Concipere mulieres dicuntur, quũ genitale semen apprehenditur ad fœtum faciendum. [הרה *harah.* συλλαμβάνειν, κυεῖν. Gallic. *Concevoir.* Ital. *Concipere.* Ger. Entpfahen. Bel. Ontfangen. Hisp. *Concebir.* Vn. *Méhemben fogadok.* Ang. *To conceive a childe.*] Lactant. lib. 3: Quid, quòd uxor potest esse communis, filius non potest: quoniam concipi non nisi ex uno necesse est? ¶ Transfertur ad animum, pro νοεῖν, λαμβάνειν, ἐμπίμπλαμαι, νοῦν. Quintil. Nec tantùm concipere animo seclus potuit. ¶ Hinc Conceptus mentis, ἔννοιαι, dicuntur, quæ comprehendimus & imaginamur. ¶ Et apud Geometras, communes animi Conceptiones vocantur ea, quæ omnes tanquam manifesta & indubitata profitentur: ut omne totum est majus sua parte: & Si ab æqualibus æqualia demas, quæ remanent, inter se æqualia sunt. ¶ Interdum Concipere est deliberare ac destinare. [βουλεύομαι. An. *To determine in mynd.*] Sen. Iam dudum animo conceperat quid esset acturus. Virg. 12. Aeneid. Aut to bella cie, conceptumque exonere fœdus. ¶ Interdum congregare, in unum reducere, συναθροίζειν. Col. lib. 1: Ne quum a vertice torrens imbribus conceptus affluxerit, fundamenta convellat. Idem: Sed ampla stabula sic ordinentur, ut nequis humor influere possit, & ut quisque ibi conceptus fuerit, quàm celerrimè dilabatur. ¶ Concipere verba, frequens est apud veteres, pro eo quod est, Certam quandam verborum formulam edere. Vnde concipere verba juramenti, est præmeditari, præscribere & dictare jurature, quibus verbis velimus fieri juramentum. Liv. l. 7. ab Vrbe: Procul inde ire omnibus jussis, cultrum stringit, & super lectum stans, ferro intento, nisi in quæ ipse concepisset, verba jurarer, se patris ejus accusandi causa concilium plebis nunquam habiturum, se eum extemplò transfixurum minatur. Conceptis itaque verbis jurare, est juramentum præstare certa quadam verborum formula, ab eo, qui juramentum defert, præmeditata & præscripta. ¶ Ad hunc etiam modum veteres dixerunt: Concipere vadimonium: hoc est, dictare formulam vadimonii. Cic. ad Quint. Fratrem: Negat in tanta multitudine eorum, qui unà essent, quenquam fuisse, qui vadimonium concipere posset.

Cōcĕptŭs, a, um, participiũ. Apprehensus, generatus. [הרה *harah.* κυεῖν, ἐμπίμπλαμαι. Gall. *Concevoir & engendré, pris & reçu.* Ital. *Concetto, generato, pigliato, preso.* Ger. Gefasset/ begriffen/ entpfangen. Hisp. *Concebido, tomado.* Pol. *Poczęty.* Vng. *Fogantatot.* Ang. *Taken, received, conceived or engendered.*] Cicer. de Aruſp. Resp. Ex virginis furtivo stupro conceptus. Concepta æthra peltis, Col. lib. 7. cap. 5. ¶ Conceptum furtum dicitur à Iureconsul. quum apud aliquem præsentib. testibus res furtiva quæsita & inventa est. Et in eum actio est, quamvis fur non sit. quæ concepti appellatur. Ex Horom.

Cōcĕptŭs, us, m. q. pro ipso fœtu. [הרון *herajjón.* κύημα. Gall. *Ce qui est concevu & engendré.* Ital. *Cosa concetta ò generata.* Germ. Die entpfangene frucht im leib. Hisp. *Lo frito ò lo que la hembra pare.* Pol. *Ten kteri się wyrodzi począł.* Vn. *Méhben fogantatot magzat.* Ang. *That is conceived and engendered.*] Plin. lib. 20. cap. 22: Non edendũ gravidis, nisi mortuo conceptu. ¶ Conceptus, Actus ipse concipiendi, idem quod conceptio: σύλληψις. Cicer. 1. de Divin. Quædam etiam ex hominum pecudumque conceptu & satu, ostentorum exercitatissimi interpretes extiterunt. ¶ Conceptus etiam de camino dicitur igni concepto. Suetonius in Vitellio: Flagrante triclinio ex conceptu caminii id est, ex camino qui ignem conceperat: Lucretius: Stuppa jacit flammas concepto protinus igne. ¶ Conceptus item ponitur pro conceptaculo. Seneca Quæst. Natur. lib. 5. cap. 15: Vide flumina ingentia, & conceptus aquarum inertium vastos, pares nostris, nec compressos quidem terra supereminente, sed liberæ laxitatis.

Cōcĕptĭo, onis, f. t. Cōceptus [הרון *herón.* σύλληψις. Gal. *Conception.* Ital. *Concettione.* Germ. Entpfahung/ entpfengnuß. Bel. Een ontpfenckenisse. Hisp. *Concebimiento.* Pol. *Poczęcie.* Vn. *Méhben való fogadás.* An. *A conceiving.*] Plin. lib. 21. cap. 25: Chrysippus & conceptionibus eam putat conferre multum. Contra naturam conceptio, Cic. 2. de Divin. ¶ Formularũ conceptio, Paulus in l. Actio negotiorum. ff. de neg. gest. In extraordinariis judiciis, ubi conceptio formularum non observatur hæc subtilitas supervacua est. ¶ Conceptio apud Grammaticos schema est, quum unum genus concipit: hoc est, simul apprehendit aliud genus, vel una persona aliam. ¶ Conceptio vel imprægnatio, quare sic vocata primitus sit, Galen. li. 1. de homine ita disserit: Mihi videtur, inquit, id ipsum verbum, Concipere, quod Græci συλλαμβάνειν & ἐμπίμπλαμαι dicunt, adeoque nomen hoc Conceptio, quod σύλληψιν ipsi vocant, inde à mulieribus esse impositum. Etenim motum quendam se percipere dixerunt in utero, qui velut contraheretur, & paulatim in sese coiret,

coiret, ubi semen non conceperunt. Conceptionis causa est, moderata locorum caliditas, necnon recens menstruorum purgatio, & appetitus libidinis. Quum enim hæc non concurrunt, semen non continetur. Conceptus impeditus quum bis concipit mulier à duobus. Nota exemplum de Hercule & Iphiclo apud Solinum Mira. cap. 1: Conceptus fœminæ vultum prægnantis inficit pallore. Solin. cap. 4.

Cōceptāculum, n. f. aut Conceptabulum. Quod aliquid continet. [אוצר *otsar.* ἀποθήκη, ἀποθήκιον. Gall. *Le lieu ou quelque chose est gardée, mise ou conceue, vaisseau.* Ital. *Receptacolo.* German. Das Ort so etwas entpfahet oder hattet. Hisp. *Lugar donde algo se recoge.* Pol. *Ozarowanie, rzecz mieszcząca wsobie nieco trzy maiaca.* Vng. *Valamely dologmak tartó helye.* Ang. *A place to keep any thing in.*] Vt vena est conceptaculum sangu nisid est, quà sanguis continetur. Plinius lib. 11. cap. 37: Superbiæ alicui conceptaculū, sed in superciliis sedem habet.

Co.ncēptivæ feriæ, Sunt quæ quotannis à magistratib. vel sacerdotib. in dies certos, vel incertos concipi consueverunt. πανηγύρεις ἐορταί. ¶ Erant autem apud veteres quatuor publicarum feriarum genera. Nam aut Stativæ erant, quæ certis & fixis diebus quotannis observabantur, & eodem semper die in fastis annotabantur: nos hodie *Festa immobilia* vocamus. Aut Conceptivæ, quæ quotannis quidem fiebant, sed modò hoc, modò illo tempore, ut magistratui videbatur, quales erant Latinæ feriæ, Sementinæ, Compitalia & Agonalia. Imperativæ verò quæ quotannis fieri non cōsueverant, sed propter valetudinem Principis, aut insignem victoriam, aut etiam imminens periculū à magistratu imperabantur. Nundinæ autem feriæ erant rusticorum causa, nono quoque die institutæ, ut quum octo diebus in agris fuissent, ad emenda necessaria nono die in urbem convenirent. Vide hæc latiùs apud Macrob. libro 1. Satur. cap. 19.

Cōcīto, concitas, Vide CONCITO.

Cōclāmo, as, are, Simul clamare, clamo. [מאכ זעק *zaak, maak.* συβοᾶν, συνβοᾶν. Gall. *Crier ensemble, s'escrier.* Ital. *Gridare insieme, gridare.* German. Mitschreien, zusammen schreien. Hispan. *Llamar dando voces.* Pol. *Spolecznie wołam.* Vngar. Eggyut kiáltok, wakkok. Ang. *To shout and crie together.*] Cicero 6. Phil. Quum vos universi una mente atque voce iterum à me conservatam esse Reipub. conclamastis. Tacitus libro 1: Conclamant patres, corpus adrogum humeris Senatorum ferendum. Cæsar 1. bell. Gall. Quos quum apud se in castris Ariovistus conspexisset, exercitu suo præsente conclamavit quid ad se venirent. ¶ Conclamare vasa, militaris est locutio, pro denuntiare inter milites, ut vasa colligant: quòd fiebat quum exercitus moturus erat castra: ἀναζεύξαι στρατόν. Cæs. lib. 1. bel. Civil. Quo cognito, signum dari jubet, & vasa militari more conclamari. ¶ Conclamatum est: hoc est, transactum & finitū est. [מואש *moash.* πεπρᾶκται. Gallic. *Tout est fait?* Ital. *Egli è finito.* Germ. Die sach ist schon hinuber, Es ist schon geschehen, Es ist vorbracht. Hisp. *La cosa ella acabada.* Pol. *Iuż spełniło się, już przemówiło się.* Vng. *El végezettetett, meg lőtt.* Ang. *All is done and ended.*] Quod locutionis genus ab iis tractum putatur, qui morientibus affistunt. Solent enim illi cadaverum recens exanimatorum faciem identidem frigida abluere, nomenque eorum clara voce inclamare, ne forte syncope conceptos pro mortuis funerarent. Nam qui animi deliquium patiuntur, mortuis similimi sunt: unde & nonnullos pro mortuis elatos, & à rogo relatos accepimus. Quum itaque affusa subinde frigida, nomineque sæpiùs inclamato nihil proficeretur, post ultimam conclamationem rejam desperata comburebantur. ¶ Hinc Corpora conclamata dicuntur: hoc est, deplorata, quibusque extremū hoc conclamationis præstitum est officium. Lucanus: corpora nondum Conclamata jacent.

Cōclāmātio, onis, verbale, f. t. Multorum clamor. [זעקה *zaakah.* מאכה *maakah.* κραυγή, κραυγάζειν. Gall. *Cri de plusieurs gens.* Ital. *Grido di piu genti.* Germ. Das zusammen schreien vnter. Hispan. *Aquella llamada con voces.* Pol. *Krzyk spolny wielu ludzy.* Vn. Eggyut kiáltás, wakkoró. An. *Shouting or crying of many together.*] Seneca: Quum aliqua cōclamatio est, quomodo excat, non quid efferat, quæris.

Cōclāmito, tas, frequentativum. [מאכ *maak.* κραυγᾶν, κραυγάζειν. Polon. *Wspólnie wołać.* Vngar. Eggyut kiáltok. Ang. *To shout of en.*] Plaut. Merc. Conclamitare tota urbe, & prædicare.

Cōclāmātus, a, um: [Polon. *Zwołany.* Vng. *Meg kiáltatot, hirdetettet.*] ut, Conclamatum frigus apud Macrobium, quod conclamata corpora faciat necando frigiditate sua. Macrobius Satur. lib. 7. cap. 5: Succo papaveris admiscetis euphorbium, mandragoram, aliasque herbas conclamati frigoris pipere temperatis.

Cōclavitæ res, inquit Festus, quæ sunt sub eadem clave.

Cōclavē, penul. prod. neut. gen. Locus secretior in interioribus tectis, unam habens clavem communem domesticis, intrà quem multa loca clausa sunt adhærentia triclinio. [חדר *chedher.* κοιτών. Gall. *Vne chambre auec sa garderobbe ou étude, secret sans vne clef: vn lieu à se retirer ou enfermer quelque chose.* Ital. *Conclaue, luogo secretto.* German. Ein Gemach in einem Haus. Hispan. *Camara encerrada à recamara.* Polon. *Komora, Gmach.* Vng. *Reyttk kamora, reyttk hely.* Ang. *The most inward and secret place of an house, a closet.*] Teren. in Eunucho: Dum apparatur, virgo in conclavi sedet. Cic. 1. de Divinat. Conclave illud ubi erat mansurus, si ire pertexisset, proxima nocte corruit. Idem 3. de Orator. de Scopæ interitu loquens: Hoc interim spatio conclave, ubi epulabatur Scopas, concidit. Quintilianus eandem referens historiam, Triclinium appellat, quod à Cicerone dicitur Cōclave. Verba ejus sunt hæc: Vix illo limen egresso triclinium illud supra convivas corruit.

Cōclavium, idem significat. [Pol. *Gmachsed.* Vn. *Reyttk hely.*] Plautus in Aulul. Et conclavium mihi pervium facitis.

Cōclūdo, is, pen. prod. Simul claudo, cōstringo, cogo, comprehendo. [סגר *sagar.* συγκλείω, κατακλείω, συνεχειρόω. Gall. *Enfermer, enclorre, enserrer.* Ital. *Rinchiudere, imprigionare.* Ger. Zu schliessen, zub schliessen. Bel. Besluyten. Hisp. *Cerrar.* Pol. *Zamieram.* Vng. *Bezárni, be rekesztem, be rekesztem.* Ang. *To shut or close.*] Terent. in Adelph. Nam me in cellam aliquam cum illa concludam: id tutissimum est. Cicero de Vniv. Intelligentiam in animo, animum in corpore conclusit Deus. ¶ Ponitur etiam pro peroratione: id est, orationem terminare. [כלה *chalah.* השלים *hishlim.* συμπεραίνειν, ἐπιλέγειν. Gallic. *Conclure, achever.* Ital. *Concludere, finire.* German. Die Red enden. Hispan. *Concluir, acabar.* Polon. *Mowę zamieszam.* Vng. *Bezárni, be rekesztem, be rekesztem, el végezném.* Ang. *To finishe, to conclude and end.*] Cicer. 6. Verr. Vt aliquando totam hujus generis orationem concludam, ac definiam. ¶ Item ponitur pro conficere, colligere & inferre. Cicer. de Divin. Chrysippus solet ex ipsis exemplis rationem concludere hoc modo.

Cōclūsio, f. t. dicitur, quam Græci ἐπιλογὴν, nostri modò Peroorationem, modò Cumulum vocāt. Nam cumulus propriè accervus est, & in conclusione omnia, quasi in unum accervus colligantur. [סוף *soph.* Gall. *Conclusion, fin.* Ital. *Conclusione, fin.* German. Beschluss, end. Hisp. *Conclusion, fin.* Pol. *Zamknienie, koniec.* Vng. *Be rekesztés, vegezés, vég.* Ang. *The conclusion or end.*] Vocis moderatio & verborum conclusio, Cicer. 3. de Orator. Acutæ conclusiones, Quint. lib. 5. cap. 14. Subtiles, & ad morem Dialecticorum formata conclusio, Idem lib. 7. cap. 4.

Cōclūsiūnculā, diminut. apud. Cic. 4. Acad. [τὸ συμπερασμάτιον. Pol. *Małe zamarcie.* Vng. *Be rekesztetetlen, vegezetlen.*]

Cōncoctio, Vide CONCOQVO.

Cōncœnātio, onis, f. t. Verbale à cum & cœna, tertia longa. [משתה *mishteh.* Pol. *Spolowanie, jeżenie.* Vng. *Egyut vala vacsorálás, vendégeskedés.*] Cic. de Senect. Convivium Græcis cum compotationem, tùm concœnationem vocant. συμπόσιον τὸ μὲν πρὸς τὸ συμπίνειν, τὸ δὲ πρὸς τὸ συνδειπνεῖν ἐνομίζετο.

Cōncōlōr, oris, omn. gen. Ejusdem coloris: [ὁμόχρωος. Gall. *De mesme couleur.* Ital. *D'vn medesimo colore.* Ger. Einer Farb, das nur ein Farb hat. Hisp. *Cosa del color que es otra cosa.* Pol. *Iednakiey farby.* Vng. *Egy szinű.* An. *Of the same colour.*] ut Concolor ocatrix, Plin. libro 28. cap. 9. & lib. 10. cap. 19: Turdis color albate circa collum varius, hyeme concolor. Virg. 8. Aen.

Candida per sylvam cum fœtu concolor albo
Procubuit, viridique in littore conspicitur sus.

Cōcōquo, quis, pen. cor. n. t. Coquo. [אפה *aphah.* בשל *bishshel.* πέσσω. Gall. *Cuire, digerer, mesurer.* Ital. *Cuocere & bon padire.* German. Kochen, Tewen. Hispan. *Cozer, digerir la viianda.* Pol. *Warzyć, trawić, zmarzyć.* Vn. *Meg főzhöm meg emészthöm.* Ang. *To seeth, boyle or digest.*] Varro de Re rust. libro 2. cap. 10: Ad focum ligna afferre & cibum concoquere. ¶ Concoquere etiam frequentissimè accipitur pro digerere, & cibum in qualitatem convenientem nostro corpori convertere. Mart. lib. 1: Bene concoquit Charinus, & tamen pallet. Cicer. 2. de Nat. deor. Eademque hæc avis strubitur conchis se solore complere: easque, quum stomachi calore concoxerit, eromere. ¶ Interdùm etiam metaphoricè accipitur, pro æquo animo ferre, & pati. Liv. lib. 4. ab Vrbe: Vt quem Senatorem concoquere civitas vix posset, regem ferret. Tracta est translatio à concoctione, quæ fit in stomacho. ¶ Concoquere odium. συνεπιψήφιζειν, πείθειν τὸν λοιπὸν, ἐγγὺς πεπεμμένον. Cic. ad Quint. Fratrem, lib. 3: De epistola Vatinii risi sed me ab eo ita observari scio, ut ejus ista odia non sorbeam solùm, sed etiam concoquam.

Cōncoctio, verbale, f. t. Vna ex naturalis animæ faculatib. qua cibus mutatur in qualitatem parti nutriendæ convenientem. [מזלה. Gal. *Digestion, cuisson, mesurissement.* Ital. *Digestione, il padire.* Ger. Die Tewung. Hisp. *La digestion de la viianda à mazar.* Pol. *Trawienie.* Vn. *Meg emészthöm, meg főzés.* An. *Digestion, a seething.*] Concoctiones autem partes sunt tres, quarum prima in ventriculo: secunda in jecore & venis conficitur: tertia in ipsis

in ipsis partibus nutriendis. Plin. Multumque in summo cibo concoctionibus confert vel solio, vel semine.

Cōncordiālis, Herba est sylvestri papaveri similis, quæ quòd argemati oculorum medeatur, à Dioscoride Argemone est appellata, ἀργεμώνη.

Cōncorpōro, act. p. In unum corpus redigo: [συναναμίγνυμι. Gallic. Incorporer. Ital. Incorporare. Germ. Zusammen in einen Leib bringen, einleiben. Hisp. Encorporar. Pol. Zlączam, mięszam. Vn. Egyesitlesőbben. An. To make one bodie of many.] quod fit, quum duæ pluresve res mistæ unum quid efficiunt. Plin. lib. 22. cap. 24. Semper mulsum ex vetere vino, facillimeque cum melle concorporatur.

Cōncōrs, ōrd. t. A conjunctione cordis dicitur, qui unius cordis, sive unius animi est, consentiens, conveniens, conjunctus. [ὁμόνους, ἐναγώνιος. Gall. D'vn mesme cuer & courage, & d'vne mesme fantasie & volunté. Ital. Concorde, d'accordo. Ger. Einmütig, gleich gesinnet. Bel. Eendrachtich. Hisp. Cosa concorde. Pol. Zgodny, jednomyślny. Vng. Egy értelmű, egy akaratu, (avagy) egyetértő. Ang. Of one mynd & will, agreable.] Cicer. 1. Tusc. Alius cor ipsum animus videtur: ex quo Excordes, Vecordes, Concordesque dicuntur. Plin. lib. 7. c. 12: Diversarū quidem gentium natales tām concordi figura reperiri, super omnem esse taxationem e Parcæ concordes. Virg. 4. Aeg. Talia fecla suis dixerunt currite fusis, Concordes stabili fatorum numine Parcæ.

Cōcordia, f. p. Vnanimitas, & consensus: cui contrarium discordia. [שלום shalōm רצון ratsōn, ὁμόνοια. Gall. Concorde, accord. Ital. Concordia, accordo. Ger. Einmütigkeit, Einhelligkeit, Einträchtigkeit. Belg. Eendrachtigheit. Hisp. La concordia. Pol. Zgoda, jednomyślność. Vn. Egyesülés, egyetértés. An. Concord, agreement.] Sallustius: Concordia parvæ res crescunt, discordia maximæ dilabuntur. Dicitur Concordia à corde congruente. Cic. 5. Verr. Tantamque habebat morum similitudo conjunctionē atque concordiam, ut, etc. ¶ Discors concordia dicitur rerum, quæ quum inter se diversæ sint, tamen commixtæ unum quoddam corpus conficiunt, dum una alterius vires temperat & coercet. ἀνάδοσις εὐμορφία. Ovid. 1. Metamor. Quippe ubi temperiem sinsiere humorque calorque, Concipiunt: & ab his oriuntur cuncta duobus. Quumque sit ignis aquæ pugnax, vapor humidus omnes Res creat: & discors concordia fœtibus apta est. Horat. 1. Epist. Quid premat obscurum lunæ, quid profferat orbem, Quid velit & possit rerum concordia discors. ¶ Discordem concordiam vocat Lucanus simulatam amicitiam: ut quum illum amplecti & colere videmur, quem tamen tacito odio prosequimur. Verba ejus sunt lib. 1. de Cæsare & Pompeio: Temporis exigui mansit concordia discors, Paxque fuit, non sponte duum: nam sola futuri Crassi erat belli medius mora. ¶ Concordia sulciantur opes eium exigua: Sententia proverbialis est apud Homerum Iliados. Συμφερέτω δ' ἀστὸς ἀστῷ, ὡς κόρακι κορώνη: id est, Conjuncti pollent etiam vehementer inertes. Hac conveniet uti, siquando significabimus non esse contemnendam amicitiam aut similitudinem multorum, etiam si fuerint alioquin imbecilli, & quorum singulos quivis facilè contemnat.

Cōncordiāre, ās, Pro concordia apud Pacuvium aliosque veteres [unum]. Polon. Zgoda. Vng. Egyesűlés.] Concorditatem [inquit] hospitio adjunctā, & perpetem probitatem consecutus.

Cōncordīter, Vnanimiter, pari consensu. [ὁμονοεῖν. Gallic. Tout d'vn accord. Ital. & Hispan. Concordemente. German. Einmütiglich, einhelliglich. Polon. Zgodnie, jednomyślnie. Vngar. Egyetértőleg, egy akaratbol. Ang. By one consent.] Ennius Annalium lib. 1: Act. mum scritote diem concorditer ambo. Sophist. lib. 11. Institut. Grammat. Hinc concordissimè in superlativum gradum. Cic. pro Rabirio: Et tibi acerbior patruus est, quem nunquam vidisti, quàm illi ejus fratris, qui tam concordissimè vixerat.

Cōncordo, a. p. Convenio, concors sum. [יחד yaḥad ὁμογνωμονῶ. Gallic. Accorder, estre d'vn mesme cuer & courage. Ital. Concordare, accordare, essere d'accordo. German. Mithalten, einmütig seyn, gleichgesinnet seyn. Bel. Verenigen. Hispan. Concordar vna cosa con otra, ser de acuerdo. Pol. Zgadzam, narzędzam. Vn. Egyetértek, egyezik. An. To accord, to be one consent.] Terent. in Phorm. Si concordabis cum illa, habebis quæ tuam senectutem oblectet. Ovid. 10. Metam. Et sensit varios quamvis diversa sonarent, Concordare modos.

Cōncordātus, [ὁμογνώμων. Pol. Zgadzanie. Vng. Egyezés.] Papianus D. libro 48. Tit. 7. l. 11: Volentes benè concordatum sequens matrimonium dirimere.

Concratitius, a, um, adjectivum, [חדר ḥadhēr. συνοικοδόμος. Gallic. Fait de clayes iointes & mises ensemble, comme vne clayson d'vne chambre: transposantes l'vne sur l'autre. Ital. Parete à clausura di tavole. German. Das auß Hürden zusammen gemachet ist. Hispan. La pared textiqua à sarzo. Polon. Nakryą vl ośmi obrate rozpiony, przepleciony.] Significat quod ex consertis cratibus fit. Inde paries concratitius dicitur, qui insertis cratibus construitur. Papinian. in l. Si fratres. ff. pro socio: Si vicini semipedes inter se contulerint, ut ibi concratitium parietem inter se ædificarent, ad onera utriusque sustinenda, &c.

Concrēdo, is: Credo, commendo, fidei alicujus committo. [הטקיד hiphkīdh. ἐκτίθημι. Gall. Bailler tout en garde, s'en fier du tout à vn autre. Ital. Credere, commettere à la fede. German. Einem etwas vertrauen, oder zu behalten geben. Hispan. Confiar el encrestido. Polon. Zwierzam się. Vngar. Reá bizom. Ang. To committ or trust to an others credite.] Plaut. Aul. Sed mihi anus hujus obsecrans concredidit thesaurum auri. Cicer. pro Quint. Alphenus, cui tu rem tuam commendare proficiscens, & concredere solebas. Propert. lib. 1: Sed quoniam non es veritus concredere nobis, Accipe cōmissæ munera lætitiæ. Concredere mari navigia, Colum. in Præf. libri 4. Ventis aliquid concredere, Catull. Cicero pro Ros. Amer. Cui fama mortui, fortunæ vivi commendatæ sunt atque concreditæ.

Cōncrēdūo, duis, dixēre veteres. Plaut. Aul. Ne tu in me mutassis nomen, si hoc concreduo. Idem Casin. ei ego amorem omnem meum concredui.

Cōncrēmo, as, pen. cor. p. Cremo. [בער bibēr. κάω. Gallic. Brusler tout en vn coup. Ital. Abbruciare. Ger. Verbrennen. Hisp. Quemar. Pol. Palić. Vng. El égetőm, meg égetőm. An. To burne together or all at ones.] Plin. lib. 32. cap. 18: Periti rerum asseverant, non ferre tantum Arabiam annuo fœtu, quantum Nero princeps novissimo pompæ suæ die concremavit. Concremare igni, Liv. 6. ab Vrbe. Vrbs concremetur, Sen. Theb.

Cōncrēpo, as, pen. cor. Personō. [חרק חרק חרק chārēk. διαλαλέω. Gallic. Crier ou criquenter, comme vn bon, duquel les gons sont neufs ou rouillez. Ital. Fare strepito, risonare. German. Erthönen/ ein Geräusch oder Kiren machen wie ein Thür. Hisp. Estallar rebentando, hazer ruido lo que se quiebra. Polon. skrypię, trzeszczę. Vn. Tsattogok, rotyggok, sikorgok, tsikorgok. Ang. To sound or give a cracke lik a doore with new houdes.] Et plus est, quàm sono. Nam Con ibi auctivum est. Terent. Sed ostium concrepuit. Plaut. Bacchid. Sed huc concedam: nam concrepuerunt fores. Concrepare digitis, Cic. 3. Offic. Concrepare gladiis ad scuta, Liv. 8. bell. Pun. ¶ Concrepare activè positum. Ovid. 3. Fast. Rursus aquam tangit Temesæaque concrepat ara.

Cōncrēsco, concrevi, concretum. Simul cresco, vel conglutinor. [דבק dabēk. συμφύομαι. Gall. Croistre ensemble. Ital. Crescere insieme. Germ. Zusammen wachsen. Hisp. Crecer juntamente. Polon. Zrastam się. Vn. Egymás nőveksődom, bőszue, ragadok. An. To grow together.] Non raro tamen accipitur pro congelari, & coagulari. [כפר kaphā. συμπήγνυμι. Gall. S'entreprendre, s'assembler & comme geler par morceaux, se congeler, se figer. Ital. Agghiacciarsi. Germ. Gefrieren, von der Kalte oberschiessen. Hispan. Cuajarse. Vng. bőszue fagyok. Ang. To frize or congele.] Cicer. de Natur. deor. Quæ neq; conglaciaret frigoribus, neque nive pruinaque concresceret. Virgil. 3. Georg. Concrescunt subitæ currenti in flumine crustæ. Sic etiam dicimus, Lac vel acrem concrescere, pro condensari.

Cōncrētūs, participium, Mixtus, cōstatus, compositus, & quasi conglutinatus. [כפר kaphā. συμπήγνυμι. Gall. Assemblé, coniaint & espez, congelé & figé. Ital. Grosso, spesso, composto di più cose. Ger. Zusammen gewachsen / gefroren. Hisp. Cuajado, ayuntado. Pol. Zrosły, zmarzły. Vng. bőszue eleggyult, bőszue fagyot, bőszue ragadot. Ang. Congeled, growen together.] Cic. 1. Tuscul. Crassus hic, & concretus aer. Aer concretus in nubem cogitur. Idem 1. de Natur. deor. Cœlum crassum atque concretum, & Aër purus & tenuis, velut opposita ponit Cic. 1. de Nat. deor.

Cōncrētum, ti, substantivum, Conjunctum & conglutinatum. [Polon. Spoiono, zlaczono. Vngar. bőszue fagyalt ragadat.] Cic. 1. de Natu. deor. Quæ nihil concreti habeat, nihil solidi, nil expressi.

Cōncretūs, us, ui, m. g. [קפאון kippāōn. πάγος. Gall. Assemblement de choses liquides, quand elles s'espaississent & prennent. Ital. Assemblamento di più cose che si indurescono & impetriscono. Ger. Das zusammen wachsen oder gefrieren. Hisp. Obra de se cuajar, cuajamiento. Pol. Zmarzanie. Vng. bőszue fagyás, ragadás. Ang. Frizing or congeling of things.] Plin. lib. 12. c. 17: In plenum autem probatio est minutis glebis, nec rotundis in concretu albicantis succi.

Cōncretīo, onis, f. t. Compositio. [πάγος. Pol. Zrosłość. Vn. bőszue fagyás, ragadás, bőszue eleggyés. Ang. A congeling, growing together.] Cic. 1. de Natur. deor. Idem facit in natura deorū, dum individuorum corporum concretionem fugit.

Cōncrīminōr, naris, idem quod simplex crimino r. [רכיל rāchēl חלך ḥālēk רגל rāghal. διαβάλλω. κατηγορέω. Gall. Blasmer, quelcun, & luy mettre à sus quelque cas. Ital. Incolpare. Ger. Lästern, mit schelworten straffen / oder einem vbel zureden. Hisp. Culpar, acusar. Pol. Złorzeczę, vtłaczam. Vng. Vádolok, ítélődöm. Ang. To blame, to rebuke.] Plaut. Mil. Vt si illic concriminatus sit adversus militem meus Conservus.

Concrucior, aris, Doleor, torqueor: [דאב daigh דאב daäb. συνάλγω. Gall. Estre ensemble tormenté, estre affligé avec. Ital. Essere insieme. German. Peinliget werden/ schmertzen haben. Hispan. Ser atormentado. Polon. Trapienie miec, vdręczanie być. Vn. Gyötrödöm, kínzodom (anagy) kínlodom. An. To be tormented together.] ut, Concruciari omni corpore. Lucret. li. 3: Et quasi quum caput, aut oculus tentante dolore Læditur in nobis, non omni concruciamur Corpore.

Concŭbo, as, n. p. penult. corr. sive, quod usitatius est, Concumbo, is, simul dormio: [שכב schachäb. συγκοιμάομαι. Gall. Coucher avec, coucher ensemble, habiter avec une femme. Ital. Dormire in compagnia. Germ. Beylegen/ Beyschlafen. Bel. Bostapen. Hisp. Acostarse o dormir con otro. Pol. Lezę z drugim. Vn. Eggyütt fekszöm, eggyütt hálok. Ang. To lie and accompany in the act of generation.] & per translationem coëo. ἐμίγην. Cic. 1. de Invention. Si peperit, cum viro concubuit. Ovid. 3. de Arte: Credere vix possum, nisi cogat credere partus. Vos ego cum vestris cõcubuisse viris. Ter. in Hecyr. Nam ajunt tecum pòst duobus concubuisse eam mensibus. Tibul. lib. 1. Eleg. 8: At Venus invenit puero concumbere furtim.

Concŭbitŭs, us, m. q. Coitus. [משכב mischgháb. συνουσία μιξις. Pol. Mis'ofsg, ylegamie. Vng. Elhálás, ubszó. Ang. Doing of the act of generation.] Plin. lib. 10. cap. 63: Cæteris animalibus stati per tempora anni concubitus: homini omnibus horis dierũ, noctiumque. Cels. lib. 1: Concubitus neque nimis concupiscendus neque nimis pertimescendus.

Concŭbinŭs, [קדש kadhesch. συνόκοιτος, & Concubina, קדשה pilegheshh. παλλακίς. Polon. Spol'n liegaiaci. Vng. Eggyütt hálo társ.] Qui vel quæ unà cubat. Quint. lib. 1. cap. 3: Nostras amicas, nostros concubinos vident. Cic. 1. de Orat. Mater in concubinæ locum duceretur.

Concubinæ appellatio, Masurio honestior videtur quàm amicæ: quod Accursius non recipit, ignarus planè concubinę nomenclaturam apud veteres inhonestam non fuisse, solumque sic appellatam quæ extra legis pœnam, & sine metu criminis haberetur: at Amicæ nomen, quascunque meretrices continebat. Cætera Alciatus de verb. signif.

Concŭbīnārĭus, us, ui, m. q. [Polon. Spol'n liegnie. Vng. Eggyütt hálott.] Plaut. Pœn. Illam minorem in concubinatum sibi Volt emere milęs quidam. Suet. in Neron. cap. 18: Super ingenuorum prostagogia, & nuptarum concubinatus, Vestali virgini Rubriæ vim intulit.

Concŭbium, n. s. [Gall. Le temps de la nuict le plus coy, quand tout le monde s'est retiré. Ital. Il tempo della notte più silente, & più chieta. German. Das theil in der Nacht/ wann es alles still ist: vnd schlafen ist. Hispan. El silencio de la noche quando todos duermen. Pol. Pocoi'sfy, ta ysfy; noey kierey, ysie kazda rzecz vspokoia. Vn. Éllö álomkor. Ang. The most quiet time of the night when all is at rest.] Noctis primus somnus: ita dictum quòd eo tempore ferè omnes cubent: hoc est, illa pars noctis, quæ est inter primam facem, & noctem intempestam. παννύχιος, & πάνυ νυκτὸς. Secabatur enim apud veteres illos Romanos diei & noctis tempus in diversas particulas, quas propriis suis nominibus discernebant. Incipiebant autem diem civilem à medio noctis: quòd illud tempus finis esset præcedentis diei, & principium subsequentis. Tempus proximum De media nocte vocabant: Deinde Gallicinium, quum Galli canere incipiunt. Inde Conticinium, quum canere desinunt galli. Postea diluculum, tempus ante lucem vocatur. Post hoc proximum est Manè, quum lux Solis apparet. Sequitur deinde illud tempus quod Ad meridiem vocamus: deinde Medius dies, quem Meridiem, quasi Medidiem vocamus. Tempus quod meridiem sequitur, A' meridie vocatur: deinde ex ordine subsequuntur Suprema tempestas, Vesper, Crepusculum, quum crepera: hoc est, dubia lux est. Deinde illud tempus, quo lumina accẽduntur, quod antiqui prima face appellabant. Proximũ huic tempus vocatur Concubiũ. Inde Nox intempestà: ita dicta, quòd illud tempus intempestivum sit rebus agendis. Quod reliquum deinde est temporis, Ad mediam noctem dicitur. Hæc ferè tradit Censorinus de Die natali, 10. cap. & Macrob. Satur. lib. 1. cap. 2. ¶ Nox concubia. Sisen. lib. 14. Histor. Ipsi legati concubia nocte oppido digressi, iam supra hostium munitionem succedunt. Plin. lib. 20. cap. 6: Alii excoquunt ipsum, & nocte concubia in plumbeum vas conduunt. Cic. 1. de Divin. Qui ut cœnati quiescerent, concubia nocte visum esse in somnis ei, qui erat in hospitio, &c. ¶ Concubium etiam pro Concubitu capitur, [ἡ συνουσία. Vngar. Eggyütt fekszés.] Gellius libro nono, capite decimo: Tot verò & tam evidentibus ac tam prætextatis, sed puris honestisque verbis venerandum illud concubii secretum, neminem quemquam alium dixisse.

Concŭbitŏr, Qui cum alio cubat. [συγκοιμητής. Pol. Spol'nsipiaciel. Vn. Valakivel hálo, ubszó.] Quamvis per translationem accipiatur pro eo, qui rem veneream exercet.

Cōncŭlco, Calco, calcibus premo, obtero, protero. [דרך darách רמס ramás עם hat. ἀμφοτέρω, ἐπιβαίνω. Gall. Fouler, marcher sur, fouler aux pieds. Ital. Conculcare, premere. Germ. Zertretten mit füssen tretten. Hisp. Holla à acocear o pisar. Pol. Depcz nogami, t'orze. Vng. Meg tapodom. Ang. To tread upon, to trample.] Cic. ad Attic. lib. 8: Conculcari, inquam miseram Italiam videbis proxima æstate ab utriusque municipiis ex omni genere collectis. Proterere & conculcare aliquem, Cic. pro Flac.

Cōncŭlcātio, is, f. t. [מדרך midhrách מרמס mirmás. πατήσις. Gall. Foulement de pieds. Ital. Calpestamento de piedi. Germ. Zertrettung/ das zerstampffen mit den füssen. Hisp. Obra de holla, o acocear, o pisar. Pol. Nogami podeptanie. Vng. Meg tapadás. Ang. Treading or stamping.] Plin. lib. 8: Obturbata conculcatione prius aqua, aliter potu non gaudent.

Concŭpĭo, pis, Cupio. [אוה avvah תאב taäb חמד chamädh. ἐπιθυμέω. Gall. Convoiter, desirer, souhaiter, appeter. Ital. Desiderare. Germ. Begeren. Hisp. Codiciar. Pol. Pragnąć. Vng. Kívánom.] Cic. pro Quintio: Sicut tu semper summè concupisti.

Concŭpĭsco, scis, ejusdem significationis. [Pol. Barzo pragnę. Vng. Kívánok.] Cic. 4. de Fin. Vt siquis obtumescere concupierit, nihil aliud legère debeat. Idem 1. Acad. Nihil enim desyderabile concupiscant.

Concŭpĭscŏr, passivum. [Pol. Iestem pragniony. Vn. Kívánatosom.] Plin. lib. 16. cap. 6: Id se facturas conserè, quòd concupisci posset. Cic. 4. Tuscul. Lætitia ut adepta jam aliquid concupitum efferatur & gestiat.

Concŭpĭscentĭa, f. p. Quæ est bonarum æquè, ac malarum rerum appetitus. [תאוה taavah. ἐπιθυμία. Polon. Pragnienie. Vng. Kívánság.]

Concūro, as, Curo. [חרד charadh שקד shakädh. φροντίζω. Gall. Avoir soin & souci. Ital. Haver cura. Germ. Sorgen/ sorg haben. Hispan. Cuidar. Polon. Staram się. Vng. Gondot viselek. Ang. To have care.] Plaut. Bacch. Pro dignitate obsonii hæc concurat coquus.

Concūrātŏr, ut Contutor. [Pol. Spol'n się staraiaci. Vn. Eggyütt vala tsinor, gondviselő.] Vlpianus D. lib. 27. Tit. 7. l. 19: Affuersui rationem conturatori reddere non esse compellendum.

Concurro, ris, n. t. Simul curro רץ ratz נהר nahär συνδρέω, συνθέω. Gall. Courir ensemble ou vers un mesme lieu, choquer. Ital. Concorrere. German. Zusammen lauffen/ mit einander laufen. Hispan. Correr juntamente. Pol. Spol'n biegać. Vngar. Eggyütt futok, ütközni fussok. Ang. To runne together.] Cic. 4. Verr. Tantus in curia clamor factus, ut populus concurreret. Terent. in Eunucho: Concurrunt lætitiæ obviam cupedinarii. ¶ Concurrere dicuntur milites, quum irruunt in hostem. Cicer. ad App. libro 10: Antonius in aciem suas copias de vico produxit, & sine metu concurrit. Virgil. 1. Aeneid. audetque viris concurrere virgo. ¶ Transfertur & ad inanimata. Terent. in Heaut. Concurrunt multæ opiniones, quæ mihi animum exaugeant id est, conveniunt & congruunt. ¶ Concurrere, ὁμίλειν, confluere. Celsus libro 2. capite 11: Si in stomachum quædam biliosa concurrunt.

Concurrĭtur, impersonale: ut, Concurritur undique ad commune incendium restinguendum. Cicer. 10. Phil. ¶ Concurritur, pro committitur prælium. Horat. 1. Serm. Satyr. 1: Militia est potior, quid enim? concurritur, horæ Momento aut cita mors venit, aut victoria læta. Virgil. 4. Georg. Erumpunt portis, concurritur.

Concŭrsŭs, us, m. q. nomen verbale, Concursio, congregatio. [מקרה mikrah קרי keri. συνδρομή. Gallic. Assaurement & assemblement, rencontre, choc de l'vn contre l'autre. Ital. Venuta, assemblamento, rincontro. Germ. Das zusammen lauffen oder mit einander lauffen. Hispan. Aquel encuentro. Polon. Zchadzka, złączenie. Vn. Egybe futás, gyülés. An. A running or gathering together.] Plaut. Epid. Fit concursus per vias. Cic. ad Brut. Concursus est ad me factus.

Concŭrsĭo, onis, f. t. aliud verbale, Concursus. [מקרה mikrah קרי keri. συνδρομή. Vn. Egybe futás, gyülés.] Cic. 1. de Finib. Ille atomos quas appellat: id est, corpora individua, propter soliditatem, censet in infinito inani ita ferri, ut concursionibus inter se cohærescant.

Concŭrso, as, are, frequentativum. [συνδρομοῦ ἐμβαίνω. Gallic. Courir çà & là, courir de toutes parts. Ital. Correre quà & là. Germ. Hin vnd her vmb einander lauffen. Hispan. Correr de todas partes. Polon. Biegam y łam biegam. Vngar. Alá fol. futosse. Ang. To runne often together.] Cicero pro Sexto Rosc. Qui armati noctes dieisque concursabant. Huc illuc casu, & temerè concursare. Idem 2. de Nat. Deor. Lucret. lib. 2: Nunc hinc nunc illinc abruptis nubibus ignes Concursant.

Cōncŭrsātŏr, oris, m. t. [ἐμβαίνων. Gall. Courreur, rodeur, qui ne fait que courir çà & là. Ital. Corriere, che correr sempre quà & là. Germ. Der hin vnd her lauffer/ ein Gassenrenner. Hisp. Encontrador muchas vezes, el que corre de todas partes. Pol. Tul'acz biegnie. Vng. Alá fölt futósa. Ang. A runner into all parts.] Liv. 2. bel. Macedon. Ita nec

ita nec eques regius equi par erat, insuetus ad stabilem pugnam, nec pedes concursator.

Concursatio, onis, f. t. [מרוצה meruttsah. συδρόμησις. Gallic. Course çà & là de plusieurs ensemble. Ital. Il correre quà & là, concorso di gente. Germ. Das hin und her lauffen. Hisp. Aquella obra de correr muchas vezes. Polon. Posuwkanie, bieganie. Vng. Alá és fél futása. Ang. A running of many together hither and thither.] Cic. pro leg. Agrar. Quàm acerba, quàm formidolosa, quàm quæ fluosa concursatio!

Concurvo, [συγκαμπύω. Pol. Nakrzywiam, nachiliam. Vng. Meg ivzgatom, hajtom.] in versib. Liberii apud Macrob. Satur. lib. 2: Non flexibilem me concurvasti ut caperes.

Concutio, tis, V. cum vehementer commoveo, cõmoveo. [הרעיש hirgisch. διασείω. Gallic. Ebranler, secouër, hocher, faire trembler. Ital. Commovere, scuotere. German. Erschütten/ bewegen. Hisp. Mover ó sacudir con otro. Polon. Serzussam, potrzukuie. Vn. Megrázom, fölrázom, fölzve verbom. An. To shake, to mak to tremble or quake.] Terent. in Eunuch. At quem Deum? qui templa cœli summo sonitu concutit. Ovid. 1. Metam. Terrificam capitis concutit terque quaterque Cæsariem. Valer. Flac. lib. 6: quæcunque libet nunc concute mentes. Virg. 5. Aen. -casu concussus acerbo. ¶ Concutere aliquãdo est vi ac terrore potestatem à civibus aut sociis exprimere. Vnde crimen Concussionis apud Iurisconsultos L. 1. D. de concuss. L. ult. C. de mod. mult. & aliis multis in locis. Ex Hotom.

Concussiõ, us, ui, m. q. Commotio. [רעש rahasib. σύγχυσις. Gal. Tremblement, ébranlement, émotion. Ital. Crollamento, conquassamento, commozione. Germ. Erschütterung/ bewegung. Hisp. Sacudimiento. Polon. Strzesenie, strzesienie. Vng. Meg rázás, fölzve rázás, vers. Ang. A shaking or moving.] Plin. lib. 35. cap. 16: Coquitur in cibibus crebro concussu.

Concussũrã, pro concussione utitur Tertul. in lib. de Fuga in persecutione. [Polon. Strzesienia. Vn. fölzve rázás, vers. An. A shaking.]

Condylum, Anuli genus, teste Festo. [δακτύλιος. Pol. Przesyn. Vn. Gyűrű.] Plaut. in Trinum. Inter cõsne homines cõdalium reciproco postulas? Et paulò antè: In Thermopolio condalium est obliens. Dictum autem videtur condalium ἀπὸ τοῦ κονδύλου hoc est, à digitorum articulis, sive nodis, qui annulis exornantur, quanquam & Condyli: sive conduli nomine etiam annulum significari, idem Festus autor est.

Condẽcet, pen. cor. à Decet compositum: idem significans quod simplex. [ראוי raui. εὐπρέπειν. Gallic. Il appartient bien, il sied bien, il convient. Ital. Convenire, star bene. Ger. Es gezimpt sich. Hisp. Honestamente convenir. Pol. Godzi się, przystoy. Vng. Illik. An. It becometh, it is decent and seemelie.] Plaut. Pseud. Sed vide an omarut hic me satis condecet. Idem Amph. Ob istuc omen nominator capies quod te condecet.

Condẽcentẽ, [εὐπρεπῶς. Gall. Proprement, seamment, convenablement. Ital. Convenevolmente, propriamente, acconciamente. Ger. Wie es sich gezimpt und recht. Hisp. Convenientemente. Pol. Przystoynie. Vng. Illendő képpen. Ang. Seemelie, comelie.] Gell. lib. 6. cap. 12: Commodè hæc quidem omnia & condecenter.

Condẽcentia, Concinnitas, decorum, ornatus. [מתכבת mathchabat. εὐπρέπεια. Gall. Propriété & bienséance. Ital. Convenevolezza, proprietà. Germ. Wohlstand. Hisp. Convenientia. Polon. Przystoyność. Vn. Illendőség, ékesség. An. Comelinesse, seemelinesse.] Cic. 3. de Orat. Sic verbis quidẽ ad opram dispositionẽ & condecentiam, sententiis verò ad gravitatem orationis utatur.

Condẽcoro, pen. cor. act. p. Orno, honesto, cohonesto. [תקן takkin. היסב hesib. κοσμῶ, στολίζω. Gall. Orner & parer, embellir. Ital. Ornare. German. Zieren. Hisp. Hermosear con alguna gracia. Pol. Zdobię. Vng. Meg ékesítem, díszítem. An. To beautifie or garnish.] Terent. in prolog. Hecyr. Vobis datur potestas condecorandi ludos scenicos. Plinius lib. 35. cap. 10: Dignis dignissima picturis condecoravit.

Condẽcore, adverb. [εὐπρεπῶς, σεμνῶς. Gall. Honorablement, honestement. Ital. Honorevolmente, ornatamente. Ger. Zierlich/ ehrlich. Hisp. Hermosa y graciosamente. Pol. Ozdobnie. Vng. Ékessen, illendőképpen. Ang. Honestlie, beautifullie.] Gell. lib. 14. cap. 4: Congiget me hercule & condecore Chrysippus, &c. depinxit.

Condẽmno, as, act. p. ex con & Damno, propriè judicis est cum multam reo vel pœnam per sententiã irrogat. [הרשיע hirsciah. חיב chaiib. κατακρίνειν, καταδικάζειν, καταψηφίζω. Gallic. Condamner. Ital. Condennare. Ger. Verdammen. Bel. Verdoemen. Hisp. Condenar. Pol. Potępiam. Vng. Kárhoszatom. An. To condemne.] Et construitur cũ ablativo vel genitivo. Cic. 1. de Orat. Cujus responso exarserunt judices, ut capitis hominẽ innocentissimum condemnarent. Idem pro L. Flac. Scævola aliis malis criminibus condemnatus. ¶ Extenditur etiam interdũ condemnandi verbum etiã ad accusatorem, ut idem sit quod rem peragere, vel efficere ut quis damnetur. Cicer. 2. Verr. Ego hoc uno crimine illum condemnem necesse est. ¶ Item extra forum: ut condemnare aliquem negligentiæ, inertiæ, vel impudentiæ vitio cum affinem vel obnoxium judicare. Cic. 2. de Orat. Cæteros non dubitabo primùm inertiæ condemnare, pòst etiam impudentiæ. Cic. Tironi: Etiam sceleris condemnat generum suum. Idem Curioni: Quare si iniquus es in me judex, condemnabo ego te eodem crimine.

Condẽmnãtor, [מרשיע marschiah. κατακριτής, καταδικάζων.] etiam pro accusatore qui reum peregit, apud Tacit. lib. 4, ubi Domitium Afrum vocat condemnatorem Claudiæ Pulchræ, quum antè retulisset fuisse ab eo accusatam.

Condẽmnãtus voti, Vide latè in verbo DAMNO.

Condẽnso, as, are, act. p. Cogere, spissare. [עבה hebbab. συμπυκνοῦν. Gall. Espessir, rendre ou faire espez. Ital. Condensare, inspessire. Germ. Dick machen. Hisp. Espessar. Pol. Zgęszczam. Vn. Meg sűrűtem. An. To mak thick.] Col. lib. 7: Torrido sale contingitur, rursuaque ponderibus condensatur. Cato cap. 40: Hæc unà bene condensato, quàm maximè uti lutum fiat. Pro eodem etiam apud antiquos legitur.

Condẽnsẽo, ses, set. [עבה habab. Pol. Gęszczeię. Vn. Meg sűrűtem.] Lucr. lib. 1: Quòd si fortè aliquis, quum corpora diffluère, Tum putat id fieri quòd se condenscat aër, Errat.

Condẽnsĭtas. [πυκνότης. Pol. Zgęszczenie. Vn. Sűrűség.] Apuleius libro de Mundo: Ignis ex aëris condensitate conflatur.

Condẽnsŭs, a, um, [עב hab. πυκνός. Gall. Espez, serré & amassé. Ital. Spesso serrato in se. Germ. Das dick gemachet ist. Hisp. Espesso. Pol. Gęsto vczyniony. Vng. Sűrű. Ang. Thick ha de closed together.] Plin. lib. 10. cap. 73: Insidunt in eadem Africa pardi condensa arbore. Condensa acies, Condensa turma, Livius libro 6. bell. Pun. & Hirc. libro 5. Condensæ columbæ, Virgil. 2. Aeneid. Condensa arboribus vallis, Liv. 5. bel. Pun.

Condẽpso, is, ere, [מסך masách. κυκᾶν, μαλάσσω. Gall. Pétrir & emollir, mistionner. Ital. Mescolare, mischiare. German. Vermischen. Hisp. Mezclar. Polon. Zdyme, mieszam. Vng. Meg ezegyítem, dagasztom. Ang. To knead and mak fisfie.] Commiscere, à Græco ἐκψῶ, tractum. Pomponius nuptiis, Partem insipui, conclusi, condepsui. Hæc Nonius. Cato cap. 76: Postea farinæ l. 11. cõspergito, condepsitoque.

Condĭco, is, pen. prod. act. t. Simul determino, constituo, denuncio, dicto convenio & significo. [יעד jaadab. διορίζομαι, ἀφορίζω. Gallic. Determiner, denoncer. Ital. Determinare, annunciare. Germ. Bestimmen/ anzeigen/ zusagen. Hisp. Determinar ó denunciar. Polon. Oznaimiam, obiecuie, naznaczam. Vn. Igyenlő akarabol végezők, ki hirdetők. Ang. To appoint or ordeine, to agree upon a thing.] Iustin. libro tertio: Nam inducias quas proprio nomine condixerant, ex sociorum persona rumpebant. Idem: Hi per epistolas invicem se confirmantes, locum, tempusque condicunt, bellum communibus viribus instruunt. Livius libro 2. ab Vrbe: Hoc anno induciæ, quæ antea semper negatæ fuerant, cum Latinis condictæ sunt. ¶ Dicimus etiam Condicere cœnam: id est, promittere, Sueto. in Tib. Sex. Claudio libidinoso ac prodigo seni cœnam ea lege condixit, nequid ex consuetudine immutaret. Inde condicta cœna: hoc est, promissa, vel denunciata. Suet. Velut ad subitam, condictamque cœnulam invitaret populum. ¶ Condicere rem aliquam Iureconsultis usitatissimum est, pro repetere personali actione rem aliquam. Iul. l. Si alienum. ff. de mortis causa donat. Si alienam rem mortis causa donavero, eaque usucapta sit, verus dominus condicere eam non potest. Plaut. Hic licet sibi posse condici, si cõvaluerit donator. ¶ Condicere rerum aut litium, antiqui dixerunt pro denunciare res aut lites. Livius lib. 1. ab Vrbe: Quarum rerum, litium, causarum condixit Paterpatratus populi Romani Quiritium, Patripatrato priscorum Latinorum: hoc est, quas res, lites, causas Paterpatratus denunciavit. ¶ Condicere inducias, inducias pangere, vel potius ex compacto facere atque pacisci. Iust. Hist. lib. 3: Nam inducias quas proprio nomine condixerant, ex sociorum persona rumpebant.

Condĭctum, n. s. Quod in commune est dictum: id est, promissio vel pactum invicem factum. [ὁμολογούμενον. Pol. Przyrzeczenie. Vn. Szabotság.] Festus.

Condĭctĭo, f. t. (ut docet Festus) in diem certum eius rei, de qua agitur, denunciatio est. [ἀπόφασις, ἀπόφασις. Gall. Denonciation à partie actiue personelle. Ital. Actione personale. German. Ein vertündigung auff ein bestimpten Tag. Hisp. Denunciation en persona. Pol. Poznanie, Oznaimienie. Vng. Bizonyos nap vetés. An. An action personall requiring any thing of our aduersarie.] Condicere enim prisca lingua est denunciare. ¶ Hinc Actio in personam Condictio appellatur. Vlpian. in l. actionum genera. ff. de action. & oblig. Actionum genera duo sunt. In rem, quæ dicitur Vendicatio: & in personam, quæ Condictio appellatur.

Condĭctĭtĭus, a, um: [Polon. Przypoznani.] ut. Actio condictitia, qua aliquid condicimus, & repetimus: in jure civili Condictio vocatur. Vlpianus in l. Si duo. §. idem Iulianus. ff. de jurejurando. Idem Iulianus scribit, eum qui juravit fur-

tum se non fecisse, videri de toto jurasse, atque ideo neq; furti, neque condictitia teneri: quia condictitia, inquit, solus furti teneri. De condictione furtiva intelligit.

Cōndignum, n. s. Pro digno ab aliquibus usurpatur. [דאוי *raúi, ubio.* Gallic. *Digne.* Ital. *Degno.* Germ. Würdig. Hispan. *Donno.* Polon. *Godno.* Vngar. *Méltó.* Ang. *Worthie.*] Plaut. in Amph. Accastor condignum donum, qualis est qui donum dedit. Gell. lib. 3. cap. 7: Pulchrum facinus, Græcarumque facundiarum eloquentia condignum.

Cōn*ĕ*gnē, adverbium. [*ἀξίως.* Gall. *Dignement, comme il appartient.* Ital. *Degnamente, come si conviene.* German. Würdiglich. Hispan. *Dignamente.* Pol. *Godnie.* Vngar. *Méltóan.* Ang. *Worthely.*] Plaut. Cas. Noctu ut cōdignè recubes, curabitur. Condigne, & condecorè, Gel. lib. 14. cap. 4.

Condĭ*ĭ*o, dis, condivi, vel condii, conditum, penult. prod. act. q. Sapidum facio, aliquo sapore commendo: quod fit cum epularum sapor, sale, aut pinguedine, seu aromatibus cōmendatur. [הכיב *hetib* סטו *taphal. ἡδύνειν, παρασκευάζειν, ἀρτύειν.* Gall. *Assaisonner, adoucir, confir, donner saveur.* Ital. *Condire far saporita.* Germ. Geschmackt machen / ein Speiß mit Salz / Gewürtz ꝛc. eynmachen. Hisp. *Adobar à guisar manjares.* Pol. *Zprzyimaki cynić, przyprawić.* Vn. *Valamiuck, ízet ádok, meg fűszerezném.* An. *To season meat, seasoner.*] Iuvenalis: Et quadringentis numis condire gulosum Fictile. Cic. ad Gal. libro 7: Herbas omnes ita condiunt. Idem 5. Tusculan. Labore in venatu, sudore, cursu fame, sitiendo condiebant epulas Lacedæmonii. ¶ Et per translationem Condire tristitiam hilaritate. Cicer. ad Atticum: Hilaritatem illam, qua hanc tristitiam temporum condiebamus, in perpetuum amisi.

Condĭtŭs, pen. prod. nomen ex participio: [מותב *matób* סטו *taphúl. ἀρτυτός, ἡδυσμένος.* Gallic. *Confit, assaisonné, adouci, assaisonné.* Ital. *Assaisonato, condito addolcito, fatto saporoso.* German. Wol geschmackt: mit Gewürtz eingemacht oder eingebeitzt. Hisp. *Adobado, hecho dulce.* Polon. *Zaprawiony, opieprzony.* Vng. *Az mineki ízzé vagyon meg fűszerezőtt.* Ang. *Seasoned, powdred.*] ut, Condita oratio, per metaphoram, Salibus quibusdam aspersa. Cicero 1. de Orator. Nec enim concio unquam major fuit, nec apud populum gravior oratio, quàm hujus contra collegā in centura nuper: neque lepore & festivitate conditior. Idem de Senect. Faciunt conditiora cibaria, aucupium & venatio.

Cōnd*ĭ*tŏ, nis, secunda syllaba producta, Actus ipse cōdiendi, condimentum. [מתבלים *mathbilim* סטו *tephel. ἄρτυσις, ἐδυσμός.* Gall. *Assaisonnement, sausse, confiture.* Ital. *Condimento, assaggiamento.* German. Das eynmachen: daß ein ding wol geschmackt vnd lieblich werde. Hispan. *Aquel adobo, el adobado è guisado.* Pol. *Zaprawa, sos.* Vngar. Az *adás.* Ang. *A seasoning or poudring of meate.*] Cicero 1. de Natur. Deor. Perspicuum est enim quò compositiones unguentorum, quò ciborum conditiones, quò corporum lenocinia processerint.

Condĭtŭs, us, pen. prod. idem quod conditura. [*ἐδυσμός.* Pol. *Zaprawa.* Vn. Az *adás.*] Col. lib. 2. cap. 22: Vvas itemque olivas conditu legere licet.

Cōnd*ĭ*tŏr, oris, pen. prod. [תפל *tophél. ἐδυσμοποιός.* Gall. *Qui fait faire saulses ou confitures.* Ital. *Che fa condire, è assaggiamento le cose.* Germ. Eynmacher / Eynsatzer / vermenger eines Speiß. Hisp. *El que hace adobado è guisado, el que adoba asi.* Pol. *Zaprawca, zaprawca.* Vngar. Az *adó.* Ang. *A seasoner of meates.*] Qui fercula condit. Cic. post reditum: Hi sunt conditores instructoresque convivii: idem expendunt atque æstimant voluptates.

Cōndimēntŭ, Dicuntur gulæ irritamenta, quæ ad condienda obsonia fiunt. [תבלים *mathamim. ἀρτύματα, ἐδύσματα.* Gallic. *Confiture, assaisonnement, sausse.* Ital. *Che serve à conditure.* Ger. Gewürtz oder Saltz / was man an die Speiß macht / daß sie wol geschmackt werden. Hisp. *Aquel adobo.* Pol. *Przyimaky.* Vng. Az *adó szerszám.* Ang. *Sauce pickle, seruope.*] Cic. lib. 3. Officior. Nam ut imbuamus aliquid voluptati, condimenti fortasis nonnihil, utilitatis certè nihil habebit. Plaut. Cas. - coquos equidem nimis Demror, qui tot utuntur condimentis: eos eo Condimento uno non uter, quod præstat omnibus. Cicero 1. de Finib. Audio dicentem: Cibi condimentum esse famem, potionis sitim. ¶ Facetiæ omnium sermonum condimenta apud eundem 3. de Orat.

Cōndimēntārĭŭs, dicitur qui condimenta conficit, aut vendit. [*μυροπώλης.* Pol. *Lakarsko cynienia y przyprawiarz.* Vn. *Szerszámárus, fűszerszám árus.* An. *That make salt sauce to season meate with.*] ¶ Est & Condimentarius, ria, um, adjectivum, Quod ad condimenta pertinet. [*ἀρτυματικός.* Pol. *Do przyimakow należący.*] Plin. libro 19. cap. 8. Hæc apud nos habet vocabulum aliud, Satureia dicta, in condimentario genere.

Conditanĕŭs, modò à condendo: hoc est, recondendo, sive reponendo: modò à condiendo, & significat, quod condi, vel condiri potest: [*ἀποθετός, ἀρτυματικός.* Polonicè. *De przyimakowe dobrani.* Vngarice. Az *mineki ízzé ad hatni (awagy) az mit el tehetni.*] unde apud Varronem: Conditaneam oleam in agro crasso & calido maximè serere convenit.

Cōndĭtūrā, æ, f. p. Condimentum. [תבל *tiphel. ἐδυσμός, ἄρτυμα.* Pol. *Przyimak.* Vn. Az *adás.* An. *Sauce pickle.*] Col. lib. 12. cap. 4. Vasa autem fictilia, vel vitrea plura potius, quàm ampla: & eorum alia picata, nonnulla tamen pura, pro ut cōditio condituræ exegerit. Seneca Epist. 96: Inventæ sunt mille condituræ, quibus aviditas excitaretur.

Cōndĭsco, is, ere, n. t. idem quod Disco. [למד *lamádh. μανθάνειν, συμμανθάνειν.* Gal. *Apprendre.* Ital. *Imparare.* Germ. lernen. Hisp. *Deprender.* Polon. *Vczyć się, przymieć.* Vng. *Meg tanúlom.* An. *To learne.*] Plaut. Pseud. Ego istuc aliis dare condidici: mihi obtrudere non potes Palpum. Cicer. pro Planc. Condiscas censeo, mihi paulò diligentiùs supplicare.

Cōndĭscĭpŭlŭs, li, Qui cum alio discit. [*συμμαθητής.* Gall. *Compagnon d'escholle, compagnon d'estude ou d'apprentissage.* Ital. *Compagno ad imparare.* Germ. Ein Mitjunger oder Schulgesell. Hisp. *El que es discipulo con otro.* Pol. *Tow arzyszkolny, spolni vczeń.* Vn. *Tanulo deák társ.* Ang. *He that learneth with me.*] Cic. 1. Tusc. Dicæarchum verò cum Aristoxeno æquali & condiscipulo suo, doctos sanè homines omittamus.

Cōndĭscĭpŭlātŭs, us, [*συμμαθητεία.* Vn. *Tanulo deákoskodás, társaság.*] Iustin. li. 12: Multū profuere & Callisthenis philosophi preces, condiscipulatu apud Aristotelem familiaris illi.

Cōndĭscĭpŭlā, æ, fœminīnŭ apud Martialem lib. 10: Hæc condiscipula, vel hæc magistra effica doctior, & pudica Sappho. [*συμμαθήτρια.* Vng. *Tanulo asszony társa.*]

Cōndo, dis, didi, ĭdi, t. In interiorem locum ad custodiā do, repono, recondo. [אצר *atsar* טמן *tsaphún* ברא *baráh. κατάθεσθαι, κρύπτειν, κατατίθεσθαι, κατακρύπτειν, παρατίθεσθαι.* Gall. *Cacher, serrer, mettre.* Ital. *Nascondere, riporre.* Germ. Verbergen / behalten / hinderſich legen. Hisp. *En cerrar, esconder.* Pol. *Chowam, odkł'adam na strom.* Vn. *El reytem el tesztem.* Ang. *To hide, to lay up.*] Plinius: Formicæ condunt æstate, quibus hyeme fruantur. Virg. 2. Aen. & nota conduntur in alvo Plin. Si libeat credere, ut sub una sica turmæ condantur equitum. ¶ Quandoque constituo, ædifico, quasi simul do: [*κτίζειν.* Pol. *Budować, zakł'ad.* Vng. *Tsinalok, teremtek, epitek.*] ut Trojani Romam condiderunt. Et Cicero: Maltos libros condidit: id est, composuit, *eumeimorum.* Sallustius in Catil. Vibem Romam sicut ego accepi, condidere, atque initio habuere Trojani. Cic. 1. de Divin. Nempe cò Romulus regiones dixerit, tùm quum urbem condidit. Virg. 2. Aeglog. Pallas quas condidit arces Ipsa colat. ¶ Quandoque potior: sic enim interpretatur Nonius illud Virgil. lib. 7. Aeneid. optato conduntur Tybridis alveo. Hujus composita sunt Abscondo, & Recondo.

Cōndĭtŭs, à condendo, pen. corr. Reconditus, repositus. [Polon. *Odłożony, zachowany.* Vng. *El reytetet, el tetetet.*] Cicero pro Muræn. Sic ut ei jam exploratus & domi conditus Consulatus videretur. ¶ Aliquando idem significat quod ædificatus & constitutus. Idem in Tusc. Homerus fuit ante Romam conditam.

Cōndĭtŏr, pen. corr. m. t. à verbo Condo, Qui aliquid facit, vel rei alicujus autor: [ברא *baráh* בעל *bahál. ἀρχός, δημιουργός, κτίστης, αἰτίος.* Gall. *Auteur, fondateur, inventeur.* Ital. *Autore, fattore.* Germ. Ein Macher / ein Anfanger oder Schöpffer eines dinges. Bel. Ein mater. Hispan. *Compondor de obra autor.* Polon. *Stworzyciel, wynalazca.* Vn. *Tsinaló, teremtő, keszítő szerző, epitő.* An. *Autour or inventor.*] ut Conditor legum, Plaut. in Epid. Conditor disciplinæ militaris. Plin. in Epist.

Cōndĭtōrĭŭm, à condendo, Locus in quo aliquid reponitur. [אוצר *otsár* שאול *sheól. θησαυρός.* Gall. *Vn Lieu à serrer quelque chose, et specialement vn sepulchre.* Ital. *Sepulchro, avello, monumento.* Ger. Ein Ort dahin man etwas legt oder behaltet: item, Ein Grabt ein Gehaltnuß. Hisp. *La sepultura.* Pol. *Mieszczenia kteremu chowamy zrob.* Vng. *Reytek helye.* Ang. *A place to lay vp or to hide any thing in.*] Vnde & pro sepulchro ponitur, in quo mortuorum corpora, aut cineres reconduntur. Pætronius Arbiter: In conditorium etiam prosequuta est defunctum, positumque in hypogæo: Græco more corpus custodire cœpit. Suetonius accipit pro ipsa capsa, in qua mortui reconduntur, quum ait Alexandri magni conditorium aureū fuisse. ¶ Conditorium muralium tormentorum, apud Ammianum, pro repositorio machinarum. Plin. Epistol. 96: Tam rara in amicos fides, tam parata oblivio mortuorum, ut ipsi nobis debeamus conditoria extruere, omniaque hæredum officia præsumere.

Cōndĭtŭs, a, um. Quod conditum est, & servatum. [מצפון *itsphún. κρυπτός.* Gall. *Secret, caché, gardé.* Ital. *Cosa condita, serrata.* Ger. Das behalten oder hinderſich gelegt ist. Hisp. *Cosa guardada en lugar.* Pol. *Cyckolwiek, iest zchowanego.* Vn. *El reytett, el tetetet.* An. *Meate powdred, preserved or kept.*] Col. lib. 9. de Columbis: Duobus autem tribus modò mensibus acceptant conditicia cibaria, cæteris seipsas pascunt seminibus agrestibus.

Cōndĭtīvŭs, a, um. Quod conditum seu repositum est, sive quod aptè condi, & servari potest: [*ἀποθετός, ἀποθετικός, ἀπο-*

κεφαλαιον. Gallic. De garde, bon à garder, en qu'on serre pour garder. Ital. Cosa facile da conservarsi. Germ. Das zu behalten ist/oder das man todtsch behalten vnd hinder sich legen kan. Hispan. Cosa buena à sorgardada y sornada. Polon. Dobri do chowania. Vn. Allandó, ez mit mágyra el tehetoeki. An. That is or may be poudred or keepd.] Varro lib. 1. de Re rust. Poma mala struthea, cotonea, scantiana, quirniana, idem alia conditiva, mala mustea & punica eo totum sullum aut stercus ad radicē addere oportet, uti stabilia mala fiant. Col. lib. 8: Itaque manè, priusquam procedant in pascua, conditis cibis sustinendæ sunt, ne immatura herbis citetur alvus.

Cōnditivum, vi, substantivum, pro sepulchro. [Vng. Koporsó.] Senec. Epistol. 61: Qui verò latitant & torpent, sic in domo sunt, quomodo in conditivo.

Cōnditio, tiōnis, à Condo, is, fit: Modus, ratio, lex, pactum, pacto, fortuna, status. [חוק chok. κατάστασις. Gall. Estat & condition. Ital. Conditione. Germ. Ein Stand/ein Wesen. Belg. Beschaid. Hisp. El estado y condicion. Pol. Stan, stanowienie, vstawa. Vn. Allapot. Ang. Estate or condition.] Cic. O miseram conditionē administrandi Consulatus. Idem 3. Tusc. Nihil est enim quod tam obtundat elevetque ægritudinem, quàm perpetua in omni vita cogitatio, nihil esse quod accidere non possit, quàm meditatio conditionis humanæ. Conditiones pacis: hoc est, conventiones, pacta, leges. Cic. in Epist. Feruntur omnino conditiones pacis ab illo, ut Pompeius eat in Hispaniam. ¶ Homo bonæ cōditionis, qui in bona fortuna est: hoc est, qui dives est. ¶ Aliquando electionem & conventionem denotat. Sic apud Terentium amatores Chrysidis tulerunt conditionem (ἀγῶνα) si vellet eis morē gerere, sed daturos illi pretium: ipsa verò accepit conditionem: id est, pactioni promissionique consensit. Terent. Heavt. Harum duarū conditionum nunc utram malis vide. ¶ Aliquando conditio accipitur etiam pro ipsis verendis. Lampridius in Heliogabalo: Romæ denique nihil egit aliud nisi ut emissarios haberet, qui & benè natatos perquirerent, eosque ad Aulam perducerent, ut eorum conditionibus frui posset.

Cōnditio, quoties ea dicitur, qua aliquid condi: id est, fieri aptum est. Aiunt in l. debitori. C. de pact. vel, Conditio dicitur, quum quid in casum incertum, qui potest tendere adesse & non esse, confertur. Fer. inst. de verb. obl. Conditio vera, intelligenda ea est, quæ omnino incerta est, ante cujus eventum non oritur obligatio nec actio. Conditio dividitur in eam quæ est facti, & eam quæ est Iuris. l. multum interest. de Condit. demonstrat.

Cōnditiōnālis, le, Quod conditionem habet adjunctā. [ὑποθετικός. Gall. Conditionel, mit auec condition. Ital. Conditionale. Ger. Das ein gedind oder vnderscheid hat. Hisp. Cosa de tal partido, estado y condicion. Pol. Rodacy pod vstawam. Vng. Bizonyos ek alatt vala. Ang. That hath a condition whith it.] Mart. in l. Quum hæres. ff. de acquir. hær. Solus hæres futurus est omnino, nisi habeat in conditionalem partem substantivum.

Conditionales in Cod. sunt tabularii huic conditioni addicti ut mancipari, adeò ut non possit ad aliam aspirare militiam vel dignitatem. l. scripturas. Cod. Quid pot. in pig. hab.

Cōnditiōnālitēr, adverbium, sub vel cum conditione, lege. [ὑποθετικῶς, κατ' ἐπιθέλειαν. Gallic. Conditionellement, auec condition. Ital. Conditionalmente, sotto conditione. Ger. Mit einem geding/ohne oder vnderscheid. Hispan. Conditionalmente, con condicion. Pol. Pod obowiazkiem. Vn. Pod obowiackiem. An. With a condition.] Instit. de leg. §. longè malis. Sed si conditionaliter enunciatus fuerit causa, aliud juris est.

Cōnditor, m. f. [סוכן sochēn. ἐπιμελητής, ταμίας. Gall. Celuy qui serre pour garder, dispensier. Ital. Dispensiero. Germ. Ein Kämer / welcher die Speis versehen / vnd behaltet. Hisp. El que encierra las mantenimientos. Polon. Kluczник, skarbarz, ktori potrawe widaie y chowa. Vn. Kincsár, terhes hivznak gondviselője, ta Bargato. An. A steward.] Dicitur is, qui condendis: hoc est, reponendis cibis præpositus est, quemadmodum Promus qui cibum promit: hoc est, profert. Et quia ejusdem ferè officium esse solet, cibos promere & recondere, factum est, ut qui ei muneri præesset, composito nomine Promuscundus diceretur. Plaut. Pseud. Condus promus, procurator peni.

Cōndoceo, ces, act. t. Doceo. [למד limmádh. διδάσκω. Gall. Enseigner, instruire. Ital. Insegnare, instruire. Germ. Lehren/ vnderweisen. Hisp. Enseñar. Pol. Vczyć. Vng. Tanitom. An. To teach.] Hor. lib. 3. hoque frænato: uti condocuerat.

Cōndocēfacio, act. t. instruo, assuefacio. [למד limmádh. συνιστάνω, ἐθίζω. Gall. Enseigner & faire apprendre, instruire. Ital. Instruire, ammaestrare, insegnare. Germ. Lehren/vnderrichten. Hisp. Enseñar doctrina. Pol. Zwyczaiam, czynicze. Vng. Meg tanitom, Reá szokatom, valóba meg tanitom. An. To make to know.] Cic. 5. Tus. Nemo est enim qui eorum bonorum animum putet esse judicem, eumque condocefaciat, ut ea quæ bona malave videantur, possit contemnere.

Cōndōlēo, les, Doleo, dolore afficior. [דאב daágh דחם richám נדב nadh. ἀλγέω, πάσχω, πάσχω. Gallic. Se douloir, auoir douleur grande. Ital. Dolersi. German. Mitleiden tragen/ trawren oder schmertzen haben. Hisp. Dolerse. Polon. Zal'uie sprolna zalosczomam. Vng. Bánom. Ang. To be much pained, to be vexefick.] Plautus in Truc. Nam mihi de vento miserè condoluit caput. Cic. 3. de Orat. Nanque tum latus ei dicenti condoluisset, iudoremque multum consecutum esse audiebamus.

Cōndōlēsco, is, idem. [Pol. Zalomam. Vng. Eggyre bánkodom szomorkodom.] Cicero Acad. Quumque perturbationem animi illi ex homine non tollerent, naturaque & condolescere, & concupiscere, & extimescere, & efferri lætitia dicerent.

Condōno, as, idem quod Dono. [חנן nathán חנן chanán נדב zabádh. δωρέομαι. Gall. Donner volontairement, donner à pur don. Ital. Donare. Germ. Schenken. Hisp. Dar graciosamente. Pol. Przepuszczam, przegladam. Vng. Adom dekozom. An. To give freely.] Plaut. Menæch. Ego illam non condonavi, sed sic utendam dedi. Cic. ad Philip. Proconsulem: Vt ejus filius, qui in tua potestate sunt, mihi potissimùm condones. Cic. 2. Offic. Aut pecunias creditas debitoribus condonandas putant. ¶ Condonare ponitur non rarò pro ignoscere. [סלח sálách. συγγιγνώσκω. Gal. Pardonner, remettre & quiter. Ital. Perdonare. Ger. Nachlassen/verzeihen/vbersehen. Hisp. Perdonar. Vn. Meg bocsátom. An. To forgive.] Salust. Haud facilè alterius libidini malefacta condonabam. Cæsar monet, ut reliquum tempus omnes suspiciones vitet, præterita Divitiaco fratri condonare dicit.

Cōndōnātio, f. t. [מתרת mattárath מתנה mattanáh נדב zebádh. χάρισμα. Gal. Donation, largesse. Ital. Donazione, largheza. Ger. Ein Schencke. Hisp. Donacion. Pol. Odpuszczenie. Vng. Adándékozás, meg bocsátás. Ang. Gevving forgeving.] Cic. 2. Verr. Simul in jure dicendo bonorum possessionumq; contra omnium institutum adjectio, & condonatio.

Cōndōnātus, particip. [συγγνωσθείς. Vn. Meg bocsátatott, adándékozatott, en getteset. An. Forgeven, pardonned.] Condonandum judicium alicui, quo reus absolutus aut condemnatus est in gratiam alicujus, Cic. ad Attic. libro 2.

Cōndōrmio, mis, Simul dormio. [Συγκαθεύδω. Gallic. Dormir auec, ou quand les autres. Ital. Dormire insieme. Ger. Mitschlafen. Hisp. Dormir vno con otro. Pol. Spie spol'em. Vng. Eggyre hálok, eggyre aluszom. An. To sleep with others.] Plautus Most. Abimus omnes cubitum, condormivimus.

Cōndormīsco, is, ere, [Vng. Eggyre aluszom, el aluszom.] Plaut. Rud. Obsecro hospes, da mihi aliquid loci, ubi cōdormiscam parùm. S. Istic ubiubi vis condormisce, nemo prohibet, publicum est. Idem Milite: Qui libitum est illi, condormiscam.

Condrillon, sive Condrilla, Plinio, κονδρίλλη Dioscoridi, Herba est caule & flore ambubaiæ: hoc est, agresti intubo similis, unde & intybi speciem aliqui esse dixerunt: tota tamen tenuior est. Inveniturq; in imis ramulis gummi, fabæ magnitudine, similitudine masliches, quod tritum, & cum myrrha in linteolo olivæ quantitate fœminis subditum, menses earum ducit. ¶ Est & alterum condrillæ genus, folium habens veluti circumrosum, oblongum, per terram stratum, caulem liquore lactis madentem, radicem tenuem in mucronem desinentem, inanem, rotundam, flavescentem, eodem liquore plenam. Vtriusque Condrillæ meminit Diosc. lib. 2. cap. 125.

Cōndris, sive potiùs Chondris, herba est, quà nonnulli Pseudodictamū vocant: & ferè ubique crescit, dictamo folio similis, ramulis minoribus. Autor Plin. lib. 25. cap. 8.

Cōnduco, is, penult. prod. act. t. Simul duco, congrego, cogo. [הלך hillech הביא hebi אסף asaph. συνάγω. Gal. Amener, mener, ou apporter auec soy. Ital. Congregare, condurre. Germ. Mitführen/ zusammen führen oder treiben. Bel. Vergaderen. Hisp. Llevar ò traer. Pol. Zwodzę, zganiam. Vng. Egybe gyűtom, ösze vszom, eggyre hozom. Ang. To bring or carie together, to hire.] Varr. Mane suscitat rostra, populum in foro conducit. Cicero 2. de Invent. Tunc Crotoniate publico de consilio virgines in unum locum conduxerunt, & pictori, quas vellet, eligendi potestatem dederunt. ¶ Interdum converto. Lucil. Et virtute tua & claris conducere chartis. ¶ Item significat ad tempus redimo, fructus alicujus fundi emo, operam alicujus mercede comparo, μισθόομαι. Cicero pro Cælio: Cælius domum conduxit in palatio. Idem pro Muræn. Si mercede conducti obviam candidatis issent. Plaut. Cædendum conduxi ego illum. Idem in Pseud. Quantulo argenti te conduxit Pseudolus? ¶ Conducere etiam is dicitur, qui pretium accipit pro re aliqua facienda: quod & Redimere dicitur, μισθοῦν. Vlpianus: Si quis servum docendum conduxerit. Cic. de Divin. 2: Qui columnam illam de Cotta & de Torquato conduxerat faciendam. ¶ Conducit, in tertia persona, vel conducere in infinito, significat utile esse. συμφέρει, συμβάλλει. ¶ Et si de homine loquamur, cum dativo tantùm construitur. Columella libro 1: Nam id minimè, conduxit agricolæ. ¶ Sic autem de re alia, tunc quoque accusativum mediante præpositione admittit.

misitit. Plautus in Capt. Vt potissimum quod in rem rectè cõducat tuam, id petam, id prosequar corde, animo, atque viribus. Et iterum ibidem: Nam si ea memorem, quæ ad ventris victum conducunt, mora est. Cic. Lentulo: Et Reipub. rationibus putem conducere. ¶ A' Conduco, fit participiũ Conductus, a, um, [משכר משכיר *mischir mischahir, mesuchar.* בשכר *mischir, pesuchar.* Gall. *Loé, prim à loage.* Ital. *Tolto à prezzo.* Ger. Gedingt/bestellt. Hisp. *Cosa alquilada.* Pol. *Nakiery, shanowiony.* Vng. *Meg fogadot.* Ang. *Hyred or taken for hire.*] Plaut. Epid. -parabo Dologam fidicinam nummo conducta quæ sit. Idem Aul. Abi, opera huc conducta est vestra, non oratio. Cic. pro Sest. Erat autem contentio non cum victore exercitu, sed cum operis conductis.

Cõnductum, substantivum ut, Habere aliquid cõducti. Cic. pro Cluent. Solet enim extra portam aliquid habere conducti.

Cõnductor, oris, verbale, m. t. Qui rem aliquã, aut operam alicujus pecunia conducit: [שכר *schir, sachir, sachar.* Gal. *Qui prêd à loage d'vn autre.* Ital. *Che prende alcuno à prezzo per suo bisogno.* Ger. Ein Besteller, oder der einen dinget vmb Gelt. Hisp. *El alquilador que alquila de otro.* Pol. *Naimarz.* Vng. *Vinczeler, béres, bérbe fogado.* Ang. *He that hireth.*] Ut, Fundi conductor: hoc est, inquilinus. ¶ Item qui pretio opus aliquod faciendũ suscipit. Cic. ad Qu. Fratrem lib. 3: Nicephorũ villicum tuum sanè probavi: quæ viq; ex eo quid ei de illa ædificatiuncula Laterii, de qua mecum loquutus es, mandavisses. Tum is mihi respondit, seipsum ejus operis H-SXVI, conductorem fuisse: sed te postea multa addidisse ad opus, nihil ad pretiũ: itaque id se omisisse.

Cõnductio, onis, f. t. Redemptio. [משכרת *maschireth, sachirut.* Gal. *Loage, ou allouage de besogne ou autre chose.* Ita. *Esso prendere à fitto, à nolo.* Germ. Dingung/bestellung. Hisp. *Alquiler ò arrendamiento.* Pol. *Naierzie.* Vn. *Meg fogadás, fogadás, fogadás.* Ang. *Abyring.*] Cic. pro Cec. Qui colonus habuit conductũ de Cecennia fundum, quum idem ex eadem conductione fuerit in fundo. Conductio, pro collectione, Cic. 1. de Invent. Quare in longis argumentationibus, ex conductionibus, aut ex contrario complecti oportet: in brevibus id solum, quod conficitur exponere.

Cõnductitius, le, om. t. Vtilis, [מטיל *mehil* סוב *tob.* λοιπὸν, αὐτόματος. Vn. *Hasznos.*] Plaut. in Bacch. Non ego istuc facinus mihi conducibile esse arbitror. ¶ Item quod conduci potest.

Cõnductitius, a, um, Quod conduci solet, sive ex eorũ numero est, quæ conducuntur. [משכר *mischehir, sachir meis.* Gall. *Qui se loë, mercenaire.* Ital. *Che è solito à condursi.* Germ. Das man dinget oder bestellet. Hisp. *Cosa alquilada.* Pol. *Rzecz kterej iest naiemna.* Vng. *Bérbe fogadot.* Ang. *Hired, or to be gotten for hire.*] Plaut. in Epid. Sed una res me turbat, ratioque, Apœcidi quomodo ostendam fidicinam aliquam conductitiam. ¶ Conductitia domus tamen dicitur, quæ conducta est. *ἐνοικιαζόμενος οἶκος.* ¶ Sic conductitia opera, dicitur mercenaria, quæ conducta est. Varro: Omnes hi agri coluntur hominibus servis, aut liberis, aut utriusque: liberis autem, quum ipsi colunt, ut plerique pauperculi cum sua progenie, aut mercenariis & conductitiis liberorum operis.

Cõndulus, Anulus, teste Festo: [טבעת *tebbaath, dactylos.* Gall. *Anneau.* Ital. *Anello.* Ger. Ein Ring. Bel. Een vingerinck. Hisp. *Anilo.* Pol. *Pierszyen.* Vng. *Gyw'rw.* Ang. *A ring, a thimble.*] ita dictus, ut videtur, ἀπὸ τοῦ κονδύλου: hoc est, à digitorũ articulis, aut nodis: sive quod anulis digiti exornari solent, sive quod in digitis anuli veluti nodi quidam emineant. Prisci etiã Vngulum vocaverunt, & Symbolum, teste Plin. lib. 33. cap. 1.

Cõnduplico, as, are, act. p. Duplico. [כפל *chaphal.* διπλόω. Gal. *Redoubler.* Ital. *Raddoppiare.* Ger. Zweyfach machen/Doppelt/mehren. Hisp. *quintamente, doblar.* Pol. *Dwoie, dwa razy wiecey przyczynienie.* Vn. *Meg kettőzöm, kettőztetem.* An. *To double.*] Terent. in Phorm. Idem hoc ubi, quod bene promeritus fuerit, conduplicaverit. ¶ Divitias conduplicare, Lucret. lib. 3. Cicer. 1. de Divin. Tenebræ conduplicantur.

Cõnduplicatio, onis, f. t. Duplicatio. [כפל *chephel.* διπλασιασμός. Gall. *Redoublement.* Ital. *Doppiamento.* Germ. Zweyfaltung. Hisp. *Doblatura.* Polon. *Dwoienie.* Vn. *Meg kettőzés, kettőztetés.* Ang. *A doubling.*] Plaut. in Poen. Quid hoc est conduplicationis? quæ hæc congeminatio? ¶ Est & conduplicatio figura Rhetorum. Autor ad Heren. lib. 4: Conduplicatio est unius verbi vel plurium iteratio.

Condurdon, Herba est solstitialis, flore rubro, quæ è collo suspensa comprimit strumas. Vide Plin. lib. 26. cap. 5.

Condius, Vide CONDO.

Condylõmã, atis, penult. prod. n. t. κονδύλωμα. Tuberculũ insanabile (ut Iulius Pollux inquit) quod nascitur circa coronã ani, sive podicis, sanguinem jugiter profundens: ita dictum à similitudine condylorum: hoc est, nodorum, qui in digitis, stricta in pugnum palma, eminent. Curationem hujus morbi vide apud Celsum lib. 6. cap. 18. Vulgus vocat *Morbum S. Fiacri.*

Cõndylus, penultima correpta, m. t. [κόνδυλος. Gall. *Ce qui est bossu & eminent ès os comme les nœuds & les chevilles, & les iointures des doigts, des piés & autres parties.* Ital. *Giuntura, modo delle dita.* German. Die Knoden vmb die Gleych/als die an Fingeren sind/wann man ein Faust machet. Hispan. *Iuntura à modo de los artejos.* Polon. *Kostkiec, pierszcz.* Vngar. Az vyeknek az ízei. Ang. *The roundness or knottes of bones in the knee, el bow, ankle and knuckles.*] Iunctura & nodus articulorum in digitis eminens, stricta in pugnum palma. Nam quatuor digiti, ut scribit Aristoteles ternos habent condylos, pollex verò duos. Græci etiam κόνδυλον pugnum vocant, qui fit complicatis digitis in condydos. Vnde Plutarchus scribit, cum quem Castor condylo percussisset, statim mortuũ. Martialis lib. 1: Caput illi virga comminuens, ejusdem quibus fuerat eblandita ictibus crebris, complicatisque in condylos digitis vulnerabat.

Cõnfabulo, as, are, & confabulor, aris, Colloquor. [שיח *schiach, suach.* Gallic. *Parler, raconter fables & fornettes.* Ital. *Fauellare.* German. Fables erzehlen/oder sich mit einem andern vnderreden oder erstrachen. Hispan. *Hablar.* Polon. *Baie.* Vngar. *Beszélgetik.* Ang. *To talk together, to tell tayles.*] Plautus Mostellaria: Hisce hodie hanc confabulabunt fabulam. Plautus Cistellaria: Salvam eccam, sed ego tem magnam tecum Confabulari volo.

Cõnfamulõr, [συνδουλεύω. Vngar. *Szolgálni, rabszolkodni.*] Macrobius Satur. lib. 2. cap. 16: Signa duo è què fœminea, quibus ambitur, hylen naturamque significant confamulantes.

Cõnfarrẽatio, f. t. Genus erat sacrificii inter virũ & uxorem, in signum firmissimæ conjunctionis: sicut Diffarreatio, simile erat sacrificium, quo conjuges per confarreationem conjuncti dissolvebãtur. Sed hujusmodi matrimonii, aut divortii genus solis sacerdotibus erat in usu. Autor est Boëthius in Top. Cic. Plin. lib. 18. c. 3: Quin & in sacris nihil religiosius confarreationis vinculo erat: novæque nuptæ farreum præferebant. Corn. Tacit. lib. 4: Nam patricios confarreatis parentibus genitos tres simul nominari, ex queis unus legeretur vetusto moreque adesse, ut olim, eam copiam, omissa confarreandi consuetudine, aut inter paucos retenta.

Cõnfatalis, Quod eadem fati necessitate tenetur. [συνεφεστώς. Vng. *Azonos végzésböl való.*] Cic. de Fato: At si ita fatum sit. Nascetur Oedippus Laio: non poterit dici, sive fuerit Laius cũ muliere, sive non fuerit: copulata res est, & cõfatalis.

Cõnfectõr, Confectio, & Confectura, Vide CONFICIO.

Cõnfercio, is, act. q. ex Con, & Farcio, significat compleo. [חבר *chibbér* קבץ *kabés* מלא *malé* דחק *dachak.* πυκνόω, συνωθέω. Gall. *Empir, farcir, entasser.* Ital. *Empire.* Ger. Auffüllen/vollschoppen. Bel. Toevullen. Hisp. *Hinchar, embutir, atacar.* Pol. *Nadymam, natkimam.* Vn. *Meg tölthöm.* Ang. *To fill or stuffe.*] Plin. li. 12. cap. 15: Myrrham passim à vulgo coëmptam in folles conferciunt. Varr. de Re rust. Quo facto non modò desistunt pugna, sed etiam conferciunt se lingentes.

Cõnfertus, participium, Condensatus. [מלא *malé* דחוק *dachuk* עב *hab.* πυκνός, πυκνοειδής. Gallic. *Entassé, & serré ensemble, rempli, plein.* Ital. *Pieno, ripieno.* German. Auffgefüllt/Vollgeschoppet. Hispan. *Recalcado, hinchido.* Polon. *Natkany, nadymy.* Vng. *Sw'rw, meg dugot, dugva meg tölthöm.* An. *Stuffed full.*] Cæs. Neque à tanta multitudine conjecta tela cõferti vitare poterant. Cic. in Cat. Vino languidi conferti, cibo sertis redimiti, unguentis obliti.

Cõfertus, a, um, à quo Confertior, Cõfertissimus. πυκνός, συνωθούμενος. Liv. 9. ab Vrb. Præterquam quòd confertiores fleterant. Ibidem: In confertissima turba prope regium tribunal constitit. Ibidem: Eò se in confertissimam turbam recepit.

Cõfertim, adverbium, Densè. [πυκνῶς, συνεχῶς. Gallic. *En vn tas, ensemblement, serrement.* Ital. *In vno mucchio, insieme.* German. Vollgeschoppet/dicht/hauffecht/ig. Hispan. *Recalcadamente.* Polon. *Gęsto, cięsham.* Vng. *Dúgva, tölve, sw'rwn.* Ang. *In one heap together.*] Liv. Quum confertim Romani, ut solent, densatis excepissent scutis. Idem de Bel. Maced. Confertim pugnant & cædunt.

Cõfero, confers, In unum fero, congero. [נשא *nasa.* συμφέρω. Gallic. *Porter plusieurs choses en vn lieu.* Ital. *Portare in vn luogo.* German. Zusammen tragen. Belg. Zesamen tragen. Hisp. *juntamente traer à luger.* Polon. *Zwaszam, zgromadzam.* Vngar. *Ösze hordom.* Ang. *To bring many things together into one place.*] Columella libro primo: Sitque utrique proximum horreum, quò conferatur rusticum instrumentum. Cicero libro tertio Offic. Omnes curas cogitationesque meas conferebam. ¶ Ponitur aliquando pro confero: hoc est, conjungo. Vnde confero pedem, ἐμὸν χωρῶ νῦν, est pedem pedi conferere, & loco non cedere. ¶ Conferre manum, est pugnare, manũ conferere. Virgilius 9. Aeneid. Et conferre manum, & procurrere longiùs audent. Et paulò antè: -conferre manum furor, iraque monstrat. ¶ Conferre gradum, est gradum conjungere, & à quis passibus incedere. Idẽ 3. Georg. Iunge paces, & cõge gradum conferre juvencos. Idem 6. Aeneid. -juvat usque moram,

morari, Et conferre gradū, & veniendi discere causas. ¶ Conferre signa, Est duorum exercituum signa in eundē locum ferre, animo ineundæ pugnæ. Liv. libro 1. ab Vrbe: Aliquoties Latinus exercitus comminus cum Romanis signa contulerat. ¶ Conferre etiam cum accusativo loci sæpè significat idē quod Eo, vel Accedo. Cicer. in Epist. Exclusus ab Antiochia Dolabella, in Laodiceam se contulit. Idem 3. de Orat. Quum Aeschines cessisset Athenis, & se Rhodum contulisset. ¶ Conferre, aliquando significat Comparare, & Contendere. Cicer. in Offic. Tamen ne minima ex parte Licurgi legi conferendi sunt. Ovidius: Confer Amyclæis medicatum vellus Athenis, Murice cum Tyrio, turpius illud erit. ¶ Quandoque pro paro, dispono. Plautus in Curculione: Ita tuum conferto amorem semper, si sapis, Ne id quod ames, populus si scias, tibi sit probro. ¶ Quandoque pro impono, injicio, transfero: idem in Amphitr. Ne posteriùs in me culpam conferas. ¶ Quandoque pro communico. Terentius in Heavt. Syrus cum illo veteri consultarat, conferuntq; consilia adolescentes id est, simul communicant, κοινωνοῦσι. ¶ Quandoq; pro conjungo, συνάπτω: Cicero ad Octavium: Nam ut ordiar à principio, & perducam ad extremum, & novissima conferam primis. ¶ Conferre verba in pauca, ἀθροίζειν, ἀνάγειν, pro concludere, reducere, & verborum compendio uti. Plautus: Nunc verba in pauca conferam. ¶ Quandoque pro transfero, traduco, abortero, μετάθεσιν. Terentius in Eunuch. Metuet semper, quem ipsa nunc capit fructum nequando iratus tu aliò conferas. Idem ibidem: Vsque adeò ego illius ferre possum inepias, & magnifica verba, verba dū sint. Verùm enim si ad rem conferentur, vapulabit: id est, deducentur. ¶ Quandoq; pro utilitatem affero, seu prosum, ὠφελεῖν, συμφέρειν. Columella libro 1: Cæterum & ad æstivos temperandos calores, plurimum conferunt salientes rivi. ¶ Conferre beneficium in aliquem, est aliquem beneficio afficere, vel beneficium apud aliquem collocare. Exempla passim occurrunt apud Cic. in Offic.

Conferre item stipendium translatè pro adjuvare atque oppitulari Colum. Agricolæ, lib. 1. cap. 1: Et alii tamen obscuriores, quorum pauca non accepimus, aliquod stipendium nostro studio conferunt.

Collātio. Dicitur quod in unum confertur. [מס מדה מדה mas midda, εἰσφορά, συνεισφορά. Gall. Taille sur le peuple, ce que chacun baille en commun pour sa portion. Ital. Tributo, contributione. Ger. Ein zusammen tragung / oder Steur oder Tribut. Hisp. Contribucion o pecho. Pol. Zniesienie, płacie, pobranie. Vng. Egybe hordás. Ang. A coppying together, a tuke or fife.] Budæus: Collationem antiqui vocabant, quæ in bello aliàs Latinè dicitur: vulgus Taleam vocat. Plin. in Panegyr. Nam mihi cogitanti eundem te collatione remisisse, donativum reddidisse, congiarium obtulisse, etc. Liv. 4. ab Vrbe: Patres bene cœptam rem perseveranter rati, conferre ipsi primi: & quia nondum argentum signatum erat, æs grave plaustris quidam ad ærarium convehentes, specosam etiam collationem faciebant. ¶ Est item Collatio, idem quod cōparatio, similitudo. [משל משקל mashal, משל, מדה Gal. Comparaison. Ital. Comparatione, similitudine. Germ. Vergleichung. Hisp. Comparacion. Pol. Stosownie, porownanie. Vng. Egybe hasonlitás. Ang. Comparing.] Plaut. in Mil. Visfida erit collatio nostrarum malitiarum, Haud vereor, ne nos subdola perfidia pervincamur. ¶ Collatio (inquit Cicero. 1. de Inventione) est oratio rem cum re ex similitudine ineunte.

Collātus, participium. [συμφερόμενος. Gall. Assemblé, & apporté ensemble & fourni, joint & mis près l'un de l'autre. Ital. Assembrato, ajuntato, portato & posto. Germ. Zusammen getragen / gepotzt. Hisp. Cosa conferida o juntamente trayda. Pol. Zniesiony, zebrany. Vng. Egybe hordatott, összve vittetett. Ang. Brought together, ioyned, tupped together.] ut, Collatis signis, Collato pede, collata dextra, collato marte pugnare, συμβάλλειν χειρί, quod significat unū in locum perlatis signis, ad pugnam congredi.

Collātitius, a, um. [συμβαλλόμενος, συνεισφερόμενος. Gall. Baillé & pris par plusieurs. Ital. Portato da molti. Ger. Das zusammen getragen. Hisp. Cosa trayda y conferida de muchos. Pol. Coiest zebrane, zgromadzone. Vng. Egybe szedetett, sok helynek szemelyeiben hordatott. Ang. Given or brought by many.] Quod collatum est. Apul. libro 4. Curiosa doctissimus collatitia stipe de mensa paratus. Collatitia instrumenta, Seneca in consolatione ad Martiam, vocat ea quæ à pluribus commodantur. Collatitiis & ad domum redituris instrumentis scena adornata est. Sic Quintilianus Declama. 6: Collatitiam vocat sepulturam, quæ à pluribus conferitur.

Collātīvus, a, um, Collatitius, quod scilicet à pluribus collatum est: ut Collativum sacrificium: [εἰς ἑνὸς ἐκ πολλῶν. Vng. Sok helynek egyike hordatott.] ¶ Collativum autem ventrem vocat Plautus, magnum & turgidum, cò quòd in eum edulia multa congrantur. ¶ Collativum etiam neutro genere dicimus, eadem forma, qua donativum, pro pecunia quam populus principi vel Reipublicæ confert.

Collātor, oris, m. t. verbale à confero. [בחן nothèn נשא nosè. ἐρανιστής, συμφορεύς. Gall. Qui contribue, qui baille sa part, qui fournit avec les autres. Ital. Donatore di qualche cosa. Ger. Ein zusammen trager / oder ein zusteurer. Hisp. Aquel que conferisce. Pol. Zdawca, Zgromadzec. Vng. Szer adó, hozzá hordó adó. Ang. That contributeth or giveth his part.] Plaut. Curc. Symbolorū collatores apud forum piscarium.

Collātus, us, ui, m q. [συμβολή, φορά. Vng. Hozzá adás hordás.] Hirtius de bell. Hisp. lib. 6: In collatu, pari erant conditione.

Cōnferrūmĭno. Vide FERRVMINO.

Cōnfertus, a, um, & Confertim, adverbium. Vide CONFERCIO.

Cōnfervā, quid sit, declarat Plin. libro 27. cap. 9. his verbis: Peculiaris (inquit) est Alpinis fluminibus conferva, appellata à conferruminando, spongia aquarum dulcium verùs, quàm muscus, aut herba, villosæ densitatis atq; fistulosæ. Curatum ea scio omnibus ferè ossibus confractis, prolapsum ex arbore alta putatorem, circundata universo corpori, aquam suam inspergentibus, quoties inarescereret, &c.

Cōnfervēo, es, Simul ferveo, ferveo: [רתח rotàch, ζέω. Gall. S'échauffer & bouillir. Ital. Bollire, & bollire insieme. Ger. Sieden / mit einander sieden. Hisp. Hervir, o hervir juntamente. Pol. Wespół wrzeć. Vng. Egyaránt forrok, buzgok. Ang. To be scalding hoat or to boyle together.] & per translationem pro quovis modo incalesco. Horat. 1. Serm. Satyr. 2: -mea quum conferbuit ira. ¶ Accipitur item Conferveo, pro ferruminor, coeo, consolidor. Celsus libro 8. capite 10: Si quando ossa non conferbuerint, quæ sæpè soluta, sæpè mota sunt, in aperto deinde curatio est: possunt enim coire. Et paulò pòst: Solent interdum diversa inter se ossa confervere, eoq; & brevius membrum fit, & indecorum. ¶ Hinc conferva herba nomen accepit, quòd ea ossa fracta conferveant: hoc est, ferruminentur: de qua vide paulò antè.

Cōnfervēsco, cis, idem. [Vng. Egyaránt kezdék forrani. Ang. To be very hoate and boyle together.] Columella libro 12: Nec postea tangitur donec confervescat.

Confestim, Statim, evestigiò, illicò, sine ulla mora. [מיד מיד מיד pitòcom מיד miyàdh, παραχρῆμα, παραυτίκα. Gall. Sur le champ, subit, incontinent. Ital. Incontinente, subito. Germ. Eynwege / von stundan / unverzogenlich. Belg. Ter stont daer na. Hisp. Luego, subitamente. Pol. Natych miast, hned, teraz. Vng. Mingyárádt, azonnal. Ang. Forth with, by and by.] Cæsar 5. belli Gal. Cæsar præmisso equitatu confestim legiones subsequi jussit. Cic. 5. Phil. Rem administrandam arbitror sine ulla mora, & confestim gerendam censeo.

Cōnfibŭlā, æ. [Pol. Klessye ktorimi drzewo rozpiérane. Vng. Sayto kallók, sayto karfiai. Ang. A classe or tach.] à Catone capite 12. de Re rust. numerantur inter instrumenta torcularia necessaria, cujus præcipuus erat usus, ut dehiscentibus arboribus induceretur, ad hiatum earum comprimendum. εἰς ἑκατὸν ἐξήκοντα τὰς ἀξίνας ἐν τῷ ἀγρῷ ἐστω. Verba Catonis hæc sunt: Serias (inquit) tres, fibulas XL. vectes XL. confibulas ligneas queis arbores cōprimat, si dehiscent, & cuneos.

Cōnficio, confeci, confectum, act. t. compositum ex Con & Facio, Facio, perficio, exequor. [עשה עשה hasàh, לאר לאר lehamèr, כלה כלה chillèh. ἀπαρτίζειν, ἀφανίζειν, ἀνύειν, τελειοῦν. Gall. Parfaire, & consommer, achever. Ital. Finire, espedire, finire. Germ. Machen / vollbringen / aufmachen. Belg. volmaken. Hisp. Acabar. Pol. Odprawiać, wykonywać. Vng. Meg szerzdni. Ang. To achieve and end, to finishe.] Cic. Famil. 5. De Dionysio, si me amas, confice: quamcunq; ei fidem dederis, præstabo. Idem: Confeci quæ jussisti omnia. ¶ Huc pertinent variæ loquendi formæ. Cic. Phil. 9: At ille properans festinansq; mandata nostra conficere cupiens. ¶ Conficere officiū legationis, apud Cæs. bel. Civil. 3. ¶ Conficere nuptias. Terent. in Andr. Nam satis credo, si advigilaveris, Ex uxis geminas mihi conficies nuptias. ¶ Conficere negotium. Plaut. in Cistel. Nemo exibit: omnes intùs conficient negotium. Vbi id erit factum, ornamenta ponent. ¶ Cōficere pacem. Cicero pro Flac. Pacem maritimā summa virtute, atq; incredibili celeritate confecit. Terent. in Heavt. In mentem venit: namq; adolescens quàm minima in spe situs erit, Tam facilè patris pacem in leges conficiet suas. ¶ Conficere iter. Cicer. ad Attic. Nunc iter conficiebam, æstuosa & pulverulenta via. ¶ Sic Conficere annos, vitæ cursum, curriculum. Cic. 1. de Natur. Deor. Sol cursus annuos conficit: cujus illustratione mensuno spatio Luna cōplent. ¶ Conficere annales, librum: pro scribere, componere. ¶ Conficere pecuniam, pro curare, comparare. Cic. pro Syll. Duæ rationes conficiendæ pecuniæ, aut versura, aut tributo. ¶ Conficere exercitum. Cic. pro leg. Manil. Pompeius difficili Reipublicæ tempore exercitum confecit. ¶ Conficere bibliothecam. Cicer. ad Attic. libro 1: Velim cogites id quod mihi pollicitus es, quemadmodum

bibliothecam nobis conficere possis. ¶ Conficere bellum, πόλεμον συγκροτεῖν. Cic. Famil. 5: Nam si hoc expectandum sit, dum totum bellum conficiam. ¶ Admittit quoq; in hoc genere præpositionem. Cic. ad Quint. Frat. De nostra Tullia tui mehercule amantissima, spero cũ Crassipede nos confecisse: id est, transegisse. Idem Attic. 12: Sed hæc coram videbimus: ita tamen ut hac æstate famũ absolutum sit. Tu tamen cũ Apella Chio confice de columnis. ¶ Conficere cibum: id est, mandere & dentibus molere. Cic. de Nat. Deor. Eorum adversi acuti morsu dividunt escas, intimi autem conficiunt: id est, conterunt. Plin. lib. 26. cap. 8: Aliàs enim cibos non transmittit, aliàs non continet, aliàs non capit, aliàs non conficit. ¶ Conficere argentum, pro decoquere & dilapidare, seu malè absumere, Terent. in Phorm. -egomet ire iubebis Sunium Dicam ad mercatum, ancillulam emptum quam dudum duxit Geta. Nam quum hic non videant me, conficere credant argentum suum. Sic patrimonium conficere. Cic. pro Flac. Patrimoniũ quod hic nobiscum conficere potuit, Græcorum conviviis maluit dissipare. Et Plaut. in Capt. Quia me, meãq; rem, quod in te uno fuit, Tuis scelestis falsidicis fallaciis dilaceravisti, deartuavistiq; opes. Confecisti omnes res atq; rationes meas: id est, perdidisti quicquid ad hanc rem perficiendam excogitaveram. Cicer. pro Marcel. Nihil est cum opere aut manu factum, quod aliquando non conficiat aut consumat vetustas. ¶ Conficere hominẽ est vulneribus interficere & dilaniare: & propriè hoc verbũ (ut inquit Donatus) cõvenit gladiatoribus iis, qui gravissimis vulneribus se mutuò dilaniant. Cic. in Pison. Plagis confectum ante oculos tuos cecidisse. Livius ab Vrbe 1: Priùs itaq; quàm alter, qui nec procul aberat, consequi posset, & alterum Curiatium conficit. Quin & Lactant. lib. 2. hoc verbum non invenustè ad elementorum pugnam transsumpsit. Ignis quidem (inquit) permisceri cum aqua non potest: quia sunt utraq; inimica: & si cominus venerint, alterutrum quod superaverit, cõficiat alterum necesse est: hoc est, perdat & consumat. ¶ Transfertur quoq; ad molestiarũ dolorumq; magnitudinem, & idem ferè est quod enecare & excruciare. ¶ Et interdum activè. Cicer. ad Attic. 11: Me conficit solicitudo, ex qua etiam summa infirmitas corporis: qua lævata, ero unà cum eo, qui negotium gerit. ¶ Interdum passivè. & cum ablativo. Cic. Offic. 3: Quid si Phalarim crudelem tyrannum & immanẽ, vir bonus, ne ipse frigore conficiatur, vestitu spoliare possit, nõne faciat? Idem Fam. 4: Quanquam enim nulla meipsum privatim perculit insignis injuria, nec mihi quicquã tali tempore in mentẽ venit optare, quod non ultrò mihi Cæsar detulerit: tamen nihilominus eis conficior curis: ut hoc ipsum quod maneam in vita, peccare me existimẽ. ¶ Interdum absolutè. Idem: Confiteor venisse tempus, quum jam nec fortiter, nec prudenter quicquam facere possim.

Cõnfectio, verbale, f. t. Absolutio, perfectio, cõpositio, comminutio. [מעשה mahaseh כלה chalah תכלית tachlith. ἀπότελεσις. Gall. Achevement, accomplissement. Ital. Perfettione, esso formare. Ger. Außmachung/verbringung. Hisp. Acabamiento. Pol. Odprawienie, dokończenie. Vng. Meg fejezés, el végezés. Ang. An achieving or finishing.] Cic. pro Flac. Nec tabulæ creditoris proferuntur, nec tributi confectio ulla recitatur. Belli confectio. Cic. 4. Phil. Annalium confectio. Idem 2. de Orat. Escarum confectio à lingua adjuvari videtur, apud eundem 3. de Natur. Deor.

Cõnfectŏr, oris, m. t. Consumptor, item executor. [מכלה mechallèh. ἀφανιστής, ἐκτελεστής. Gall. Qui achève, met à fin & consomme. Ital. Chi finisce, chi mette à fine. Ger. Ein außmacher/verbringer. Hisp. Acabador, consumidor, confectionador de cosas diversas. Pol. Odprawca. Vng. Meg emésztő, meg fejező. Ang. That finisheth or achieveth any thing.] Cic. 2. de Natur. Deorum: Atq; hic noster ignis quem usus vitæ requirit, confector est & consumptor omnium: idemq; quodcunq; invasit, cuncta disturbat ac dissipat. Idem in Epist. Qui reliquias hujus belli oppressérit, hic totius confector futurus est.

Cõnfectŭrā, ræ, f. p. [מעסה mahaseh ἐργασία, ἐργοποιία. Gall. Facon, reconstruction. Ital. Fattura di qualche cosa, che le da l'essere. Germ. Machung eines dings. Hisp. La confectionadura. Pol. Odprawa, wypuszczenie. Vng. Meg formálás, formálás. Ang. The making or bringing the shape upon any thing.] Plin. lib. 13. cap. 12. Proximum amphitheatricæ datum fuerat, à confecturæ loco. Colum. lib 9. cap. 14. Confectura mellis.

Cõnfido, pen. prod. act. 1. Nihil addubito, fidem in aliquo repositam habeo, pro certo duco, aliqua re nitor, adsum animo, timorem omitto. [בטח batach, πεποιθέναι, θαρρεῖν. Gall. Se fier, se tenir assuré, croire fermement, esperer. Ital. Confidare, sperare. Ger. Vertrauen/gewiß/vngezweyflet hatten. Belg. Betrouwen. Hisp. Confiar, esperar, atreuerse. Pol. Vfam, wierzę. Vng. Bízom. Ang. To believe assuredlie, to trust in a thing.] Iungiturq; verbis tàm præsentis quàm præteriti & futuri temporis: ut etiam annotavit Valla libro 5. capite 50. Cic. ad Attic. Confido rem ut volumus esse. Idem 6. in Verr. Ego mei officii rationem confido omnibus probatam fuisse. Idem 4. Tuscul. Quem te & opto esse, & confido futurum. ¶ Confidere arcæ alicuius. Cicer. libro 1: Ne dubites mittere, & arcæ nostræ confidito: hoc est, confide futurum, ut pretium tibi ex arca nostra persolvatur. ¶ Sibi confidere, est seipso niti, & aliunde non pendere. Cicer. de Leg. Vir excellens & fortis confidere sibi debet, & suæ vitæ, & aliæ & consequenti. ¶ Iungitur etiam frequenter ablativo. Cicer. pro Quint. Roscio: Ego facilitate causæ confisus, vide quò progrediar.

Confi dens, entis, om. t. nomen ex participio, quod ferè in mala parte accipitur, pro audaci & temerario. [בטחן batachon θρασύς, πολυπράγμων, θρασύς. Gall. Hardi, assuré, qui ne s'estonne point, intrecuidé. Ital. Ardito, assicurato, che non teme nulla. Ger. Der gutter zuversicht ist ein frecher/vnverschamptvermegen. Hisp. Atreuido y osado. Pol. Hardy, miele o sobie trzymaiący, ten który kazdego dnia ieszczą. Vng. Vakmerő, merész. Ang. Hardie, that feareth nothing.] Terent. in Phorm. Homo confidens, quòd illum dii omnes perdant. Virgil. 4. Georg. Nam quis te juvenum, confidentissime nostras Iussit adire domos? ¶ Aliquando tamen Confidens ponitur pro constanti & gravi, σπουδαῖος, Terent. in Andr. Nescio quis senex venit modò, ellum confidens, estur. Vbi Donatus, confidentem pro constanti, non in mala significatione posuit. Sæpiùs tamen in deteriorem partem accipitur. Cicer. Tuscul. 5. Qui fortis est, idem est fidens, quoniam confidens mala consuetudine loquendi in vitio ponitur. ¶ Ductum verbum à confidendo, quod laudis est. Ex quibus Ciceronis verbis constat, quòd laudis sit confidere. Confidens verò & Confidentia ab ipso verbo facta in vitio ponantur.

Cõnfidentĭā, f. p. Audacia, temeritas. [בטחון bitachón זדון zadhón θρασύτης. Gall. Audace, entrecuidance, hardiesse, confiance, asseurance. Ital. Confidenza, assicuranza, ardimento. Germ. Vertrawung/frächeheit/ falsche sicherheit/vermegenheit zu dem bösen. Hisp. Atreuimiento, osadia. Pol. Hardość, śmiałość, odwagę. Vng. Merészség, vakmerőség. Ang. Hardinesse, a sure trust and hope.] Terent. in Andr. O' ingentem confidentiam! Cicer. pro Cecin. Quasi verò aut in judicio posit idem improbitas, quod in vi confidentia. Plaut. in Aul. Scapularum confidentia, virtute animorum fieri.

Cõnfidentĕr, Audacter, animosè, temerariè. [בטח bitachh, πεποιθότως. Gall. Asseurement, hardiment, audacieusement, par entrecuidance. Ital. Arditamente, confidenza, sicurtà pauta. Germ. Vertrawtlich/standhafftiglich. Hisp. Atreuida ò osadamente. Pol. śmiele, popedliwie. Vng. Merészen, vakmerőképpen. Ang. Boldly, with confidence.] Plaut. Quæ non deliquit, decet audacem esse confidenter. Accius: Qui in puellæ domum tam confidenter irruit.

Confidentĭlŏquĭŭs, [θρασυλογώτερος. Vng. Merészebben szólo, vakmerebben szólo.] comparativum à Confidentiloquus deductum quo utitur Plautus in Trinum. -nihil est profectò stultius, neque stolidius, neq; mendaciloquius, neq; argutum magis, Neq; confidentiloquius, neq; perjurius, quàm, &c.

Cõnfĭdŭs, pen. prod. partic. [בטוח batuach, πεπεισμένος, πεπεισμένος. Gall. Qui a fiance, qui s'est fié & asseuré. Ital. Che si fida. Ger. Der vertrawet oder sich auff ein sach verlesst. Hisp. Que se fida. Pol. Vfaiący, wierzący. Vng. Az kibízott, bízodalmas. Ang. Trusting, hoping.] Virgil. 5. Aeneid. O' nimium cœlo & pelago confise sereno, Nudus in ignota Palinure jacebis arena. Copia & facultate causæ confisus. Cic. pro Rosc. Comœdo.

Cõnfĭsĭo, onis, f. t. Fidentia, firma animi spes. [מבטח mibtàch, πεποίθησις, εὐθαρσία. Gall. Confiance, asseurance ferme. Ital. Fidenza, confidenza. Ger. Vertrawung. Hisp. Confiança in buena parte. Pol. Vfność. Vng. Bizodalom, bizás. Ang. Trust, confidence.] Cicer. 4. Tusc. Et si fidentia: id est, firma animi consilio, scientia quædã est, & opinio gravis, non merè assentiens.

Cõnfĭdejŭssŏr. [συνεγγυητής. Vng. Eggyütt vala kezes, ökezyüttkel vala kezes.] Vlpian. D. lib. 46. tit. 1. l. 10: Et omnes confidejussores, qui idonei esse dicuntur, præstò sint.

Cõnfĭgo, pen. prod. act. p. confixi, confixum, Figo, transfigo, vulnero: [מתקע mathàch תקע tekàb מתן mathan דקר dakar. ἐπιπήγνυμι, ἐμπήγνυμι. Gall. Ficher, percher, attacher. Ital. Configgere. Ger. Anhefften/ eder zusammen hefften. Hisp. Juntamente hincar. Pol. Przybiiam, przyszpilam. Vng. Altal gyukom, altal verdom. Ang. To sticke or trust into a thing.] ut, Configere tabulam aculeis. Colum. libro 7. cap. 3. Configere sagittis. Cic. 4. Acad. ¶ Configere tabulas inter sese, Cato capite 21. ¶ Configere curas omnes in salute Reip. per metaphoram dixit Cicer. 7 Phil. pro eo quod est, omnes cogitationes ad salutem Reip. dirigere. Nisi (inquit) talis consul esset, ut omnes vigilias, curas, cogitationes in Reipubl. salute configeret, Consulem non putarem. ¶ Dicimus etiam Configere spem nostram in aliquo, pro eo quod est, spem nostrã in aliquo repositam habere. ¶ Configere cornicum oculos, proverbialiter dicitur, teste Erasmo in Adagiis, pro eo quod est, veterum scientiam novo, invento obscurare.

obscurare, efficereq; ut superiores nihil scisse, nihil vidisse videantur. Aut certè (ut interpretatur Budæus) callidos homines & versutos, astutia & calliditate superare. Cic. pro Muræn. Invetus est scriba quidā, Cn. Flavius, q cornicū oculos cōfixit.

Cōfixus, partic. [מאחז *mahuch* מכר *simchàs* מכר *midkàr*. ἐμπεπαρμένος. Gal. *Percé, fiché.* Ital. *Forato.* Germ. Durchstochen/ungeheftet. Hisp. *Horado, hincado.* Pol. *Przebity, przepchniony.* Vng. *Ahol grabatur.* Ang. *Pierced, gored.*] Cicer. 12 Phil. Meminerant ejus sententia confixū Antonium. ¶ Pro Confixus Diomed. ponit Confitus, Gram. lib. 1: Figor ambiguè declinatur apud veteres tempore perfecto. Reperimus etiā fictus & fixus. Scaurus de vita sua: Sagitta, inquit, confictus.

Cōfigūro, as, are. act. p. [תאר *teór* יצר *jatsár*. συμμορφόω. Gall. *Faire de pareille figure & forme.* Ital. *Figurare.* Ger. Gleich gestalten. Hisp. *Figurar.* Pol. *Przypodobiwam.* Vng. *Abrázolom, formálom.* Ang. *To forme and make like.*] Col. lib. 4. cap. 20: Ne pravitas finitimorum ad similitudinem sui vitem configuret.

Cōfingo, gis. act. 1. Fingo, comminiscor, excogito, mentior. [בדא *badhà*, πλάττω. Gal. *Bailler forme & facon à quelque chose.* Ital. *Dare forma.* Ger. Gestalten/erdichten/erfinden. Hisp. *Hazer figura.* Pol. *Zmyślam, wymaiduie.* Vng. *Gondolok, hazudok.* Ang. *To make and put a shape on any thing.*] Plin. lib. 10. cap. 33: Hirundines eadem materia nidos confingunt. Cicer. pro Sex. Rosc. Crimen incredibile confingunt: Idem Ver. 5: Conceder, nam hoc crimen nos in te confingere. Idem pro Dejotaro: Id vos & à viro optimo, & homine minimè stulto cogitatum esse confingitis.

Cōfictus, part. Fictus: [בדא *notsár* בדא *badhuà*, συμπεπλασμένος, πλαστός. Gall. *Feint, simulé, contrefait.* Ital. *Finto, simulato, contrafatto.* Germ. Dem ein gestalt gemachet ist/erdichtet. Hisp. *Cosa fingida, contrahecha.* Pol. *Zmyślony.* Vng. *Gondolt, tettetőt.* Ang. *Feigned, fain*, Confictæ lacrymæ, Terent. in And.

Confictio, onis, f. t. Machinatio [יצר *jitsér* יצר *jatsér*. σύμπλασις. Gall. *Feint, fiction, contrefaicture.* Ital. *Fictione, al contrafare.* Ger. Gestaltung/erdichtung. Hisp. *Fingimiento.* Pol. *Zmyślenie, wymiot.* Vng. *Okoskodás, gondolat, tettetés.* Ang. *A feigning, a new invention.*] Cicer. pro Rosc. Amer. Criminis confictionem Erucius fulcrep.

Cōfinis, pen. prod. om. 1. Conterminus, eosdem habens fines. [גבל *mechuál* גבל. Gall. *Tenant & aboutissant à vn autre, limitrophe, frontier.* Ital. *Confinante.* Ger. Ein anstösser/ein nachgrenzer/nachbar. Belg. *Bogrenzende.* Hisp. *Vezino o certano en termino.* Pol. *Sąsiedzy.* Vng. *Határos, szomszédi ágos.* Ang. *Next adjoining or bordering to.*] Vnde Confines agros dicimus, quorum fines conjuncti sunt. Liv. 4. ab Vrb. Excursiones inde in confinē agrum Labicanum factæ fuerunt. ¶ Confinis meus etiā dicitur, qui agrum aut villam meæ habet contiguam, vel vicinam. Mart. lib. 2: Vexat sæpè meū Patrobus confinis agellum. Inter vicinos autem & confines hoc interest, quòd vicini sunt, quorum prædia parietibus disterminantur: Confines verò quorum prædia linea sola distinguuntur. Itaque Confinium in ruſticis: Vicinitas in urbanis prædiis ponitur, ut docet Paul. in l. 4. finium regund. ¶ Confinis aliquando idem significat quod similis. Autor ad Heren. Qui proveniunt ad omnē genus ejus generis. Quint. lib. 6. cap. 4: Ei confine est quod dicitur per suspicionem.

Confinium, nii, n. f. Est finis agri, ubi cum altero conjungitur. [גבל *ghebùl*, μεθόριον. Gall. *Limite, frontiere, aboutissement de deux choses l'vne à l'autre.* Ital. *Confine.* Germ. Ein anstoß/auf eines ackers oder landes stoßen/Marck. Belg. Anteenderen. Hisp. *Vezindad o termino.* Pol. *Granica, przyległość.* Vng. *Határ, szél.* Ang. *A marche, or border.*] Cic. lib. 2. Off. Convenit autem cūm in dando munificum esse, tum in exigendo non acerbum: in emendo, in contrahenda, vendendo, emendo, conducendo, locando, vicinitatibus & confiniis æquum & facilem, multi ita de jure suo cedentem. ¶ Per translationem pro quavis vicinitate aut propinquitate ponitur. Col. lib. 4: Mediocritas in dictione loci maximè probatur, quoniam in confinio boni mali, posita est. Lactant. Ex quorum confinio natus exoneri, æquali porrecta jugo, utramq; aciem simul & discernit humani.

Confinia, nium, pluralis numeri, declinationis tertiæ. [Vng. *Határszélen.*] Senec. libro 1. de Ira: In confinibus hostis arcendus est.

Cōfīo, is passivæ significationis, Fio, sive conficior. [נעשה *naasà*, γίνομαι, γένομαι. Gall. *Estre parfait & achevé.* Ital. *Essere fatto.* Germ. Gemacht werden. Hisp. *Ser hecho.* Pol. *Stawam się, vczynię się.* Vng. *Meg csinaltatom, meg szerzettetem, Meg kesztetem.* Ang. *To be made and finished.*] Colum. lib. 5, cap. 15: Tria igitur stercoris genera sunt præcipua: quod ex avibus, quod ex hominibus, quod ex pecudibus confit. Idem libro 5. cap. 8: Sic enim curabit, ut panis diligēter confiat. Terent. in Adelph. Hoc confit quod volo. Virgil. lib. 4. Aen. nunc qua ratione, quod instat, Confitevi possit, paucis (adverte) docebo.

Cōfīrmo, as, are, act. p. Firmum facio, robur addo. [אמץ *immetz* חזק *chizzek* קים *kojám*. κραταιόω, ἐνδυναμόω, κυρόω. Gal. *Confermer, fortifier, rendre ferme.* Ital. *Confirmare.* Ger. Bestätigen/bevestigen/vest machen. Belg. Bevastigen. Hisp. *Confirmar lo flaco.* Pol. *Twierdzę, vmocniam.* Vng. *Meg erősítem.* Ang. *To mak strenthe, stable or firme.*] Cic. pro leg. Manil. Mithridates autem & suam manum jam confirmarat. Idem ad Quint. Frat. lib. 1: Erige te & confirma, si qua subeunda dimicatio erit. Idem Phil. 1: Pax deniq; per eū & per liberos ejus cum præstantissimis civibus confirmata est. ¶ Aliquando assevero, affirmo. [אמר *mór* קים *kojám* יעד *jaádh* העיד *heidhì* הבטיח *hibtiach* הקים *hekim*. πιστόομαι, ὁμνύω. Gall. *Affermer, confirmer.* Ital. *Affermare.* Ger. Für gewiß/steiff/vnd vest sagen. Hisp. *Affirmar.* Pol. *Zapewuię, powiedam.* Vng. *Bizonyitom.* Ang. *To alledge and say fisse to a thing.*] Cic. lib. 4. Acad. Maximè verò virtutum cognitio confirmat percipi & comprehendi infula posse. Idem de Amic. Nemo unquam erit, & (ut confirmare possum) nemo certè fuit.

Cōfīrmātōr, m. t. [מעיד *mehidh*. בן התערבות *ben hattaharubéth*. βεβαιωτής, ἐγγυητής. Gall. *Celuy qui asseure & respond, respondant & pleige.* Ital. *Chi assicura o inanima alcuno.* Germ. Ein bevestiger oder der etwas für gewiß sagt. Hisp. *Confirmador, fiador.* Pol. *Wywierdzaiący.* Vng. *Meg erősítő, bizonyitó.* Ang. *He that maketh an other sure, a surestie.*] Cic. pro Cluen. Vnus & alter dies intercesserat, quum res parum certa videbatur, sequester & confirmator pecuniæ delyderabatur.

Cōfīrmātio, onis, f. t. [מאמן *maamán*. βεβαίωσις, ἐπιτήδευσις. Gall. *Confirmation, renforst, assurance.* Ital. *Confirmatione.* Germ. Ein bestätigung. Hisp. *Confirmacion.* Pol. *Twierdzenie.* Vng. *Meg erősítés, bizonyitás.* Ang. *Assurance, the making of an thing sure.*] Cic. de Finib. Inventa vitæ via est, confirmatioq; omnium officiorum. ¶ Est & Confirmatio orationis Rhetoricæ pars, argumenta continens, quibus causæ nostræ fidem, autoritatem, & firmamentum, de qua Cic. 1. de Invent.

Cōfīrmitās, tatis. [אמצה *amtsáh*. κραταιότης, ἰσχυροποιία. Vng. *Erősség.*] Plaut. Milite: Os habet, linguam, perfidiam, malitiā, atq; audaciā, Confidentiā, confirmitatem, fraudulentiā.

Confiscārē, Est publicare bona, & in fiscum: hoc est, ærariunt principis redigere. [החרים *hetherim*. δημεύω, δημοσιεύω. Gall. *Confisquer.* Ital. *Confiscare.* Ger. Ein Gut dem gemeinen Secel vberantworten/das jhm verfallen ist/Dem secel der Oberkeit etwas zußendig machen. Hisp. *Confiscar o publicar los bienes.* Pol. *Do publicznego albo zmierzchnego maiętnosci przepadł.* Vng. *Valakinek iószágát el foglalny, és az közhszegre tár házban bordani.* Ang. *To confiscat goodes to the vse of the common weale.*] Asconius: Quia major summa est pecuniæ publicæ, quàm privatæ, factum est, ut Fiscus pro publica pecunia, & inde Cōfiscare dicatur. Suet. in Octav. Aug. cap. 101: Legionarius trecentos nummos, quam summā repræsentari jussit: nam & confiscatam semper, repositamq; habuerat. Hæreditates confiscare, Sueton. in Domitiano. ¶ Confiscare item non solùm de bonis, sed etiam de hominibus dicitur. Sueton. in Calig. Et quodam proximo collusori demandata vice sua, progressus in atrium domus, quum prætereuntes, duos equites Romanos locupletes sine mora corripi, confiscariq; jussisset, exultans rediit, dicens, Se nunquam fœliciore alea usum. Vide FISCVS.

Cōfitēōr, eris, cōfessus, d. f. Profiteor, agnosco, fateor. [אמר *amár* הודה *hodhah*. ὁμολογέω. Gall. *Confesser.* Ital. *Confessare.* Ger. Bekennen/verjehen. Belg. Bedyden. Hisp. *Confessare por fuerza.* Pol. *Wyznawam.* Vng. *Meg vallom.* Ang. *To confess, to acknowledge.*] Lactant. lib. 5: Vt doceret quibus pœnis affici oporteret, qui se cultores Dei confiterentur. Plaut. in Capt. Hæc tu eadē si confiteri vis, ex te tua feceris. Terent. in Heavt. Egòne confiteat meum non esse filium, qui sit meus? ¶ Nonius assignat hanc differentiam inter Confiteri & Profiteri, quòd illud necessitatis, hoc voluntatis sit: sed constat ex Cicerone, Confiteor multò minùs esse quàm Profiteor. Confiteor enim simpliciter fateri est: Profiteor verò non solùm fateri, sed etiam præ se ferre, & se jactare in aliqua re. Cicer. pro Manil. Hoc egò nō solùm confiteor, verumetiam profiteor.

Cōfessus, a, um. Quòd modò activè accipitur. [מודה *modhéh* מודה *mithvaddéh*. ἐξομολογούμενος. Gall. *Qui a confessé ce qu'on luy a demandé.* Ital. *Chi ha confessato quanto gli è stato richiesto.* Germ. Das bekennet oder verjehen hat. Hisp. *El que confessa.* Pol. *Co wyznawiem.* Vng. *Vallo, az ki valamit meg vall.* Ang. *That confesseth.*] ut, Reus confessus. Ovid. 2. de Ponto: Non est confessi causa tuenda rei. ¶ Aliquando passivè: [מודה *mohadh*. ὁμολογούμενος, ἐξομολογηθείς. Gall. *Confessé & recognu.* Ital. *Cosa chiara, manifesta, senza dubio alcuno.* Germ. Das bekennet oder an tag gethan worden ist. Hisp. *Confessada y reconocida.* Pol. *Wyznanie, ayrz.* Vng. *Meg vallatot, nyilván valo.* Ang. *Manifest, controuersie.*] ut, Confessa res: hoc est, clara, & de qua est controversia. Cicer. 5. in Verr. Confessa res est, & manifesta. ¶ Ex confesso. Quintil. libro 3, capite 5: Et vituperare quæ ex confesso sunt turpia. ¶ In confesso est. Senec. de Benef. li. 3. ca. 11: Horum in

rum in confesso merita sunt. ¶ In confessum venire. Plin. Epist. 302: Vt necesse sit, in ea re, quæ & in confessum venit, & exemplis defenditur, deliberare.

Cōfēssio, nis, f. t. [תודה todhah. ἐξομολόγησις. Gall. Confession. Ital. Confessione. Germ. Bekantnus. Hisp. Confession. Pol. Wyznanie, spowiedź. Vng. Vallás, vallás tétel. Ang. A confessing.] Liv. lib. 1. ab Vrbe: Ea erat consilio, caput rerum Romam esse. Cicer. lib. 6. in Ver. Omnibus in rebus coarguitur à me, convincitur à testibus, urgetur confessione sua, manifestis in maleficiis tenetur.

Cōfēssor, [מודה mizbaddéh. ὁμολογητής. Gall. Qui se confesse. Ital. Chi si confessa. Germ. Ein bekenner. Hisp. El que confessa. Pol. Wyznawca. Vng. Meg vallo. Ang. He that confesseth or acknowledgeth.] Non is qui alterū confitentem audit, ut imperitum vulgus appellans sed quid ipse confitetur.

Cōfēssōrius, a, um, [Vng. Vallo.] ut Actio confessoria, quæ ex lege Aquilia in confitentem reum datur. l. 23. & l. 25. D. ad leg. Aquil. ¶ Dicitur etiam confessoria actio pro ea quæ verbis ajentibus est concepta, cui opponitur negatoria. Vide Lexicon Hotomani.

Cōfligēsco, [Vng. Meg lobadok.] Gell. li. 2. cap. 30: Nam fluctus qui flante Aquilone maximi ac celeberrimi excitantur, simul ac ventus potuit, sternuntur ac conflacescunt, & mox fluctus esse desinunt.

Cōflages, pen. prod. dicuntur loca in quæ diversi conflant & confligunt venti. [Vng. Hely abel sok szélek egymás fúnak, (anagy) egymás ellen vonnak.] à Conflo, as, Festus. Isidorus legit Contrages, sed idem est propter cognationem F, cum R. Eodem modo compositum est conflugis, de quo suo loco.

Cōflagrārē. Est ardere, aut flammis consumi. [בער bahár הבית bittith. κατακαίομαι. Gall. Brusler, estre tout en feu, ardre & estre enflamé. Ital. Ardere, abbruciare. Germ. Brennen oder verbrennen. Hisp. Arder o ser encendido. Pol. Zgorzeć. Vng. El égni. Ang. To burne, to be on fire, to be inflammed.] Plin. lib. 34. capite 5: Cujus basis conflagravit curia incensa, P. Clodii funere. Vide Plinium de viris illustr. Fulmine ictus cum regia conflagravit. ¶ Conflagrate invidia, eleganter dicimus pro invidit gravari, aut invidiosum esse. Liv. 10. bel. Maced. Si innocens fum, ne invidia conflagrem, quum crimine non possim, deprecor.

Cōflārē, act. p. Simul flare, quum scilicet diversi venti simul spirant. [συμφυσῶ. Gall. Soufler fort ou ensemble. Ital. Soffiare, gonfiare. Germ. Zusammen blasen: mit einander blasen: Item, mit blasen zusammen giessen oder schmetzen. Hisp. Soplar, respirar juntamente. Pol. Spoi em dac. Vng. Eggyet fúnni. Ang. To blow together.] Præterea de metallis dicitur, quæ conflari dicuntur, quum igne liquefacta miscentur & confunduntur. [צרף tsaráph בתיך bittich כסף náczich. Vng. Ércze olvasztani bitang. Ang. To forge.] Vnde Conflare argenteam supellectilem, est liquefacere, & in massam redigere, & Conflata pecunia, quæ quum signata esset, iterum in massam est redacta. ¶ Hinc ad multa alia transfertur, & pro efficio, machinor, compono ponitur. Cicer. 3. in Ver. Vnde hoc totum ductum & conflatum est. συνιστάναι, ἐπιβουλεύειν, συνωμοτεῖν. Saluft. Magnam illi invidiam conflaverant. Item: Mihi conflavi æs alienum: quod est, feci me debitorem alienæ pecuniæ. Idem: Alienum æs grande conflaverat, quo flagitium aut facinus redimeret. Quibus correspondet, Dissolvo æs alienum: quod est: æs alienum quod conflaveram restituo. Cicero: Patri persuasi ut æs alienum filii dissolveret. Lactant. lib. 2: Ita conflavit ex his omnibus populum. Idem libro 7: Et quicquid est in hoc opere mundi, conflavit ac perfecit ex nihilo. Virg. li. 1. Georg. Et curvæ rigidum falces conflantur in ensem: hoc est, cudunturfabricantur.

Cōflātilē, pen. cor. n. t. Quod conflando factum est. [כסוך מתך מוצק mutsáck צרף tsaráph. χρυσότευκτος. Vng. Ércze olvasztatott, öntött.] qualia sunt signa ænea, aurea, aut argentea.

Conflātūra, ræ, f. p. Conflandi ratio. [מסכה massichah התך bittich χώνευσις. Gall. Fonderie de quelque chose par fonte. Ital. Fabrica. Ger. Die wuss die metall zu schmelzen/oder zu giessen. Hisp. La fundicion de metales. Pol. Spaiżdź śmolcowania kruczego. Vng. Ércze öntés, olvasztás. Ang. The melting or casting of metal.] Plin. lib. 7. cap. 56: Argentum invenit Erichthonius Atheniensis, ut alii, Ceacus: auri metalla, & Conflaturam Cadmus Phœnix ad Pangæum montem.

Cōflatio, f. t. [χώνευσις. Vng. Ércze öntés, olvasztás.] verbale, pro Conflatura. Senec. 3. Natur. Quæst. Et illa quæ in conflatione nostris placet, huc transferenda puto.

Cōflecto, xi, xum. [כפף chaphaph. συγκάμπτω. Vng. Meg hajtom.] à quo par. Cōflexus. [συγκαμπτόμενος, κυρτούμενος. Gal. Courbé. Ital. Piegato. Ger. Krumb gebogen/oder getrumbt. Hisp. Corvado, plegado. Pol. Nachylam. Vng. Meg tajtás. Ang. To bow.] Plin. lib. 2. cap. 44: Montiū verò flexus crebriq; vertices, & conflexa cubito, ut confracta in humeros juga.

Cōfligo, igis, pen. pro. Dimico, acie decerno, prælium committo. [רב rab מכה mechéch מלחמה milchamah. συμβάλλω, συμπλέκομαι, συμπαίω. Gall. Combattre, debattre, frapper & battre l'vn contre l'autre. Ital. Combattere, far fatti d'arme. Ger. Mittonander streiten/zusammen schlahen. Belg. Vechten. Hisp. Pelear y romper batalla. Pol. Bitwa stoczyć, boyować. Vng. Meg vívok, pöröltk. Ang. To fight, to dash together.] Saluft. Optimum factu ratus in tali re fortunam belli tentare, statuit cum Antonio quamprimum confligere. Cæsar 7. bell. Gall. Fortè uti pars cum civitatis parte confligat. ¶ Aliquando forense est verbum, & ponitur pro litem sive causam ago. Cicero pro Cæl. Potuistine leviore actione confligere?

Cōfligēto, as, are, n. p. & Conflictor, aris, deponēs, Pugno, percutio, affligo. [הלם hillahh מלחם milchém התראה עמים hithraéh amim. διαμάχομαι, ἀποδέρω. Gall. Battre en combat. Ital. Combattere, far giornata. Germ. Offt mitenander streiten. Hisp. Pelear y dar batalla. Pol. Walczyć często. Vng. Vívok, tusakodom, verekedhetny emargatom. Ang. To fight, to vex.] Terentius Phorm. Nec cum hujusmodi unquam ullus venit ut conflictares malo. Tacit. lib. 3: Plura per scelera Rempublicam conflictavisset. Cicer. de Aruisp. responsis: Cum his conflictari, & pro patriæ salute quotidie dimicare, erat omnino illis qui tum Remp. gubernabant molestum. Terent. in Andr. Qui cum ingenio conflictatur hujusmodi. Autor ad Heren. lib. 2: Malo magno est hominibus avaritia, idcirco quod homines magnis, & multis incommodis conflictantur.

Cōflictātus, partic. Agitatus, vexatus. [מעצב mitsaabéh. ἐκκόπτω, κόπτω. Gall. Affligé, vexé, tourmenté. Ital. Chi affligge, vessato, tormentato. Germ. Geplagt/hefftig angefochten/geängst. Hisp. Afligido, atormentado. Pol. Vtrapiony, vexowany. Vng. Nyomorgattatott. Ang. Afflicted, tormented.] Plinius libro 23. capite 1: M. Agrippa supremis suis annis conflictatus gravi morbo pedum. Conflictatę sævissima hyeme volucres, Plinius libro 11. capite 25.

Cōflictātio, f. t. [מרובה מלחמה milchamáh. ἀγώνισις, ἀγωνία. Gall. Combat entre quelques vns, vexation de plusieurs les vns contre les autres. Ital. Conflitto, battimento di vna cosa con l'altra, affettione. Ger. Der streit oder das hefftig anmander flossen inen dings. Hisp. Afligimiento, aquel rompimiento, pelea. Pol. Omarcie, iedorge ydrogim bitwa. Vng. Nyomatása, vetzekedés. Ang. A fighting among some.] Gell. lib. 16. cap. 3: Totus exercitus conflictatione oppugnatus serpens insuitatæ immanitatis.

Cōflictīo, onis, f. t. Conflictus, contentio, collisio, concursus. [συμβολή. Ang. Bickering.] Cic. 1. de Inven. Conflictatio est prima conflictio causarum ex depulsione intentionis profecta. Idem de Partit. Rerum inter se pugnantium conflictio. Quint. libro 3. capite 6: Sonus est duorum inter se corporum conflictio.

Cōflictūs, us, ui, m. q. Collisio, conflictio. [σύγκρουσις. Vng. Vívadal, tusakodás, ércze verés. Ang. A conflict or bickering.] Cic. 2. de Divin. Si aût nubium conflictu ardor expressus se emisserit.

Cōfluĕrē, n. t. Simul fluere. [נהר nahár. ῥεῖν, συῤῥεῖν, συμῤῥεῖν. Gall. Couler ensemble, se iondre ou couler l'vn avec l'autre. Ital. Correre insieme. Germ. Zusammen fliessen oder laufen. Belg. Zusammen vloeyen. Hisp. Correr juntamente lo liquido y humido. Pol. Spolem płynąć, spływać. Vng. Eggyet folni, ércze folni. Ang. To flow or runne together.] Plin. li. 13. ca. 22: Et in ipsa excavant radice, quò succus confluat. ¶ Et per translationem pro convenire, concurrere. Cic. 2. Tusc. Quod accidet etiam nostris, si ad hæc studia plures cōfluxerint. Plaut. in Epid. Id ego experior, cui mala in unum confluunt, quæ meum pectus pulsant.

Cōflŭēns, masc. gen. t. Est alveus in quem duo flumina conveniunt. [σύῤῥοια. Gall. Vn conflant ou deux riuieres s'assemblent. Ital. Corrente, congiungimento di due fiumi. Ger. Ein ort da zwey wasser zusammen fliessen. Hisp. El lugar do se juntan dos rios. Pol. Miejsce gdzie dwie wody zbiegają. Vng. Két ércze folyó vízzel az ágak. Ang. A place where two riuers do meete.] Liv. 1. ab Vrbe: Vbi Anienem transit ad confluentes collocat.

Cōflŭētŭr, impersonale. [συστενοχωρεῖται, συστενοχωρεῖται. Vng. Habozny.] Seneca: haud aliter metu Confluctuatur ira pietatem fugat, iramq; pietas.

Cōflŭŭs, conflua, confluum, Quod simul fluit.

Cōflŭvĭūs, & Confluvium, quò multi rivi simul fluunt. [Σύῤῥοον. Vng. Ércze folyás.]

Cōflŭgēs, penult. prod. Loca sunt, in quæ rivi diversi defluūt. Σύῤῥοον. Non. Livius Andronicus da confluges ubi cōventu campum totum inhumigant: Compositum à con & verbo fluo. Homerus vocat μισγάγεια.

Cōfŏdĭo, is, Fodio, act. t. [כרה charáh חתר chatár דקר dakár מחץ machátz. ἀρύσσω. Gall. Fouir tout outre, percer en fouissant. Ital. Fodere, zappare. Germ. Graben/zugraben. Hisp. Cauar o horadar. Pol. Zagrzebam. Vng. Ástal gyakom, ástal vérem. Ang. To digge, to pierce, to thrull through.] Plin. lib. 17. cap. 10: Confodi jubent mense Aprili. Plaut. in Aul. Hic apud me confodere hortum jussi. ¶ Interdum idem quod transfigo, διαλύω.

Cōfossus, particip. hoc est, transfixus, confectus, necatus. [מדקר madkár מחץ mahaz] Gall. Percé, navré, blessé. Ital. Cauato ferito, impiegato. Germ. Durchgegraben, durchstochen. Hisp. Cauado, herido. Pol. Przekopany, przekłóty. Vng. Altal vert, altal meretet. Ang. Perced, thrusted through.] Virgil. 9. Aen. Tum super exanimem sese projecit amicum Confossus, etc.

Cōfœdātī, apud veteres dicebantur fœdere conjuncti. Festus.

Cōfortātus, dicebatur quę cum omni fœtu adhibebatur ad sacrificium. Festus.

Cōfōrē, compositum à verbo defectivo Fore, futurum esse. [מהיה behiéh יהיה] Gall. Devoir estre, estre à venir. Ital. Hauere ad essere. Ger. Kunftig seyn. Hisp. Vendidero, que a de ser. Pol. Być potem. Vng. Meg leszen. Ang. Ever to be hereafter.] Ter. in Andr. Certus Chremes Qui mihi exotandus est: & spero confore.

Confōrire, Veteres usurparunt pro fœdare, aut concacare. [מתחתן hithatén.] Vng. Megszaidani.] Pomp. Confōrisli ne. Ex Domede.

Cōfōrmis, conforme, om. 1. Quod est ejusdem formæ, similis. [דומה domih, דומה domeh] Gall. Conforme, semblable. Ital. Conforme, simile, vguale. Ger. Gleichförmig. Belg. Gelijck. Hisp. Cosa fermosa, semejante. Pol. Podobnego kształtu. Vng. Hasonlatos, egy formaju. Ang. Of that same forme.] Per translationem sum iur pro concēcētis & congruo, ἐμφερής.

Conformo, mas, act. p. Propriè significat in formā redigo, formo, figuro. [יצר יצר יצר iatsár. μορφόω. Gall. Conformer, donner forme, former. Ital. Formare, dar forma à qualche cosa. Germ. Gleichförmig machen, Ein gleiche gestalt geben. Hisp. Formar y dar forma à la cosa. Pol. Formuie, czynie podobnym. Vng. Formalom. Ang. To forme or fashion.] Cic. 1. de Fin. Genuit & conformavit nos natura ad majora. Colum. lib. 9: Diebus quibus animantes ova, in speciem volucrum conformantur. ¶ Ponitur etiā pro accommodo, adapto. Cic. Lent. Veruntamē ipse me conformo ad eius voluntatem. Idem pro Archia poëta: Animum & mentem meam ipsa cogitatione hominum excellentium conformabam.

Cōformātio, verbale, Forma, compositio, exornatio. [יצר יצר יצר iatsár. μορφώσις. Gall. Forme, facon, trait, point. Ital. Conformità de membri, ammaestramento. Germ. Gestalt oder einer gebauung. Hisp. Conformacion, conformidad y semejanza. Pol. Podobna forma. Vng. Hozzá illatés, formálas. Ang. The forming or shaping.] Cicer. 1. Tuscul. Quasi verò intelligant, qualis sit in ipso corpore, quæ conformatio, quæ magnitudo, qui locus. ¶ Est etiam Conformatio, color rhetoricus, de quo vide Priscianum in præexercitamentis Rhetorices.

Conformātus, participium. [מתאר methoár מצר metsár. διαγραμμός.] Gall. Conformé, faconné. Ital. Conformato. Ger. Gleichförmig gemacht oder gestaltet. Hisp. Conformado. Pol. Vformowany. Vng. Formáltatt. Ang. Formed, fashioned.] Cic. lib. 3. de Natur. deor. Mundus à natura conformatus.

Cōfōrnīco, as, are, in fornicem formare, apud Vitruvium lib. 4. cap. 5. [καμαρόω. Gall. Faire tant en voute, voulter ensemble. Ital. Volto. Ger. Zusammen werben, in ein Schwibogen schliessen. Hisp. Hazer edificio de boueda. Pol. Sklepić. Vng. Boltozom. Ang. To vault together.]

Cōfōvēo, confoves, ere, Simul foveo. [יחם iehém. συμθάλπω, συνθάλπω. Gall. Tenir chaudement entretenir en chaleur. Ital. Tener calido insieme, vnare. Germ. Beyeinander warm hatten. Hisp. Abrigar abrazar. Pol. Cieplo zachowuie. Vng. Tápláltam. Ang. To foment.] Cato cap. 5: Circum oleas autumnitate ablaqueato, & stercore addito confoveto.

Confrater, nihil vox est, pro eaq; dicendum frater vel cōfors, solemnis monuit.

Cōfrēmo, is. Fremo vel simul fremo: [המה hamáh, φρυάττω, κυμαίνω. Gall. Bruire de toutes part, fremir, faire grand bruit. Ital. Bramare. Germ. Brüllen/ein geschrey/ oder grüß machen. Hisp. Hazer vnidos sonido de ira y furor de coraçon hasta prorumpir en voz. Pol. Zgryzon, gniewem się, gwałtem się. Vng. Agyarkodom. Ang. To make a noise together.] ut, Agmina confremunt, Stat. lib. 3. Cœlum confremuit, Silius li. 16. Omnes confremuēre. Ovid. 1. Metamorph.

Cōfrīco, as, are, Propriè simul fricare, ut quum duo corpora momentaria sese attrītū. [השיק hishshik חכן rocsés. συνφρίβω.] Gall. Frotter ensemble ou de tous costez. Ital. Fregare insieme. Germ. Zusammen reiben/ aneinander sticken. Hisp. Fregar vna cosa contra otra. Pol. Zgrzewam. Vng. Egyszer törölöm, meg vakarom. Ang. To rub together.] ¶ Interdum idem quod simplex frico, ψώω. Plaut. in Asin. Atqui pol hodie non feres nisi genua confricantur. Col. lib. 2. cap. 3: Boves quum ab opere disjunxeris, subditis tos confricet, manibusq; comprimat dorsum, & pelem revellat.

Cōfringo, is, act. 1. Frango, infringo. [שבר shibbér רסס rosés. κατάγνυμι.] Gall. Rompre & briser beaucoup l'vn contre l'autre, heurter ensemble. Ital. Frangere, rompere, spezzare. Germ. Zerbrechen. Hisp. Quebrar. Pol. Łamie. Vng. Eszöszöm, törböm. Ang. To break in pieces vpon other, to bruise.] Plaut. Capt. Aulas, calicesq; omnes confregit. Confringere consilia. Cicer 3. in Ver. Confringat iste sanè vi sua consilia senatoria, quæstiones omnium perrumpat. ¶ Confringere navem, pro naufragium facere. Terent. in Andr. Navem confregit apud Andrum.

Cōfractus, participium. [משבר mesibbér מרסן merosés. συμπεφραγμένος.] Gall. Rompu, brisé. Ital. Rotto. Germ. Zerbrochen. Hisp. Quebrado. Pol. Złamany. Vng. El romlot, el töretöt. Ang. Broken, bruised.] Plaut. Rud. Confracta navis est illis. Id est, naufragium fecerunt.

Cōfragōsus, Præruptus, asper & durus, [אדמן adamán τραχύς.] Gall. Aspre, desrompu, raboteux, dur & mal aisé. Ital. Aspro, rotto, male vnito, pietroso, duro. Germ. Rauch/ gähe, schrofechtig. Hisp. Cosa aspera y dura. Pol. Twardy, Pokwiekany. Vng. Durabói, kösziklás, hátaboporiás. Ang. Rough, vneasie to go to.] Liv. 1. ab Vrb. Confragosa loca, & obsitos virgultis tenebant colles.

Cōfrāgūs, confragi. [Vng. Szöve romlado zöt.] Lucan. libro 6: -& confraga densis Arboribus dumeta regunt: id est, aspera & inaccessa.

Cōfugio, is, ere, n. 1. Fugio, profugio, perfugio, præsidium vel auxilium ab aliquo peto. [חסה chasáh, φεύγω, καταφεύγω. Gall. Fuir vers quelqu'vn. Ital. Fuggire. Germ. Fliehen/ entfliehen/ etwan hin fliehen. Hisp. Huyr à lugar. Pol. Vciekam się. Vng. Valakihez folyamom, valaki segitsö szükszöt. Ang. To flee to one for help.] Cic. 4. in Ver. Quid re futurum est? Quò confugies? In agros confugere, Cicer. Att. l. 3. Confugere in arcem, Cicer. 2. Tusc. Confugere ad aliquem auxilii gratia, Liv. libro 1: Inde Turnus Rutuliq; diffisi rebus suis, ad florentes Hetruscorum opes, Mezentiumq; regem eorum confugiunt. Virgil. 1. Aeneid. Ad te confugio, & supplex tua numina posco. Cicer. 1. Tusc. Priamum tanta progenie orbatum, quum in aram confugisset, hostilis manus interemit.

Cōfūgium, gii, Perfugium. [מחסה machsih, καταφυγή. Gall. Refuge, le lieu où on s'retire pour se sauuer. Ital. Rifugio, luoco doue si fugge per salvarsi. Germ. Ein zufucht/ ein ort da einer hin fleucht bey schirmpt zu seyn. Hisp. El lugar adonde huymos por guarir. Pol. Vciecznie. Vng. Segedelem. Ang. A refuge, a place to flee for succour.] Ovid. 4. Trist. Qui verius non es portus aperire fidelex Fulmine percussæ confugiumq; rati. Commune cōfugium ægris animantibus, Statius 12. Theb.

Cōfūgā, gæ, Qui ad asylum confugit, dicitur in l. 2. C. de his qui ad asyl. confug. & l. 22. C. de episcop. & cleric. Hotomanus.

Cōfulcīo, is, ire, Fulcio. [סמך samách סעד sehádh. ἐρείδω, ἐνερείδω.] Gall. Soustenir. Ital. Sostentare, fortificare. Germ. Vnderstützen. Hisp. Sustentar. Pol. Podpieram. Vng. Meg tamasszom. Ang. To prop and hold vp.] Corpora confulta exiguis intervallis, Lucret. lib. 2.

Cōfulgēo, es, ere, n. 1. Resplendeo. [נגה neghah. λαμπρύνω.] Gall. Reluire de tous costez. Ital. Risplendere. Germ. Scheinen/ glänzen. Hisp. Resplandecer. Pol. Świecić się. Vng. Tündöklöm. Ang. To shyne on all parts to glitter much.] Plaut. Amph. Totæ ædes confulgebant tuæ, quasi essent aureæ.

Cōfūndo, dis, Perturbo, & omnia in unum misceo, permisceo [ערב harób בלל balál. συγχέω, συνταράττω.] Gall. Brouiller, mesler ensemble. Ital. Confundere, perturbare. Germ. Zusammen schütten/ vnder einander mischen. Belg. Vnder den anderen mengen. Hisp. Confundir, perturbar. Pol. Mieszam. Vng. Eszöszöm, eszöszöm, Zavarom. Ang. To confound and mingle.] Plaut. Most. Quasi quū unā multa jura confundit coquus. ¶ Venerem confundere cum multo vino. i. libidinem cum ebrietate confundere, Ovid. 2. Trist.

Cōfūsus, participium, Perturbatus, turbulentus, varius, permixtus. [מתערב mitharéb בלל balál. συγκεχυμένος.] Gall. Confus, mesle, brouillé. Ital. Confuso, mescolato insieme senza ordine. Germ. Vndereinander gemischt. Hisp. Mezclado, confuso. Pol. Pomieszany. Vng. Eszöszöttt tetöt, Zavarodat. Ang. Confused, mingled.] Liv. 6. ab Vrb. Confusam eam recenti mortis animi, quum pater fortè vidisset, percontatus, Satin salve? ¶ Migrat & in nomen: unde Confusior apud Plin. lib. 7.

Confusa, quo distent à commistis, à Glos. distent. in l. si frumentum, idem scribit, si ex melle, in fin. ff. de Rei vendicat. Albin.

Cōfūsūrus, a, um, futuri temporis participium. Ovid. 6. Metamorph. -sed fasq; nefasq; Confusura ruit, pœnæq; in imagine tota est.

Cōfūsio, onis, Perturbatio: [מזג mezegh. σύγχυσις.] Gall. Confusion & trouble, desordre. Ital. Cōfusione, turbamēto, disordine. Ger. Bestrübung/ vermirung/ vermischung vnter dingen. Hisp. Confusion y mezcla. Pol. Zakalenie, pomieszanie. Vng. Eszöszöttöt, elegy tö. Ang. Confusion, lack of order.] confusio omnium rerum, Cic. 2. de Fin. Perturbatio vitæ, & magna confusio, Idem 1. de Nat. deor. ¶ Confusio, pro animi perturbatione, Plin. Epist. 22.

Cōfūsē,

Cōfūsē, adver. Permixtè, perturbato ordine. [συγχυτικῶς. Gall. Confusément, pêle-mêle, l'vn parmi l'autre. Ital. Confusamente, mescolatamente, senza ordine. Germ. Vermischt/vnordentlich. Hisp. Confusa y mezcladamente. Pol. Mięszanie, zieszadnie. Ang. Without order, confusedly.] Cicero 1. de Invent. In præsentia tantummodo numeros & modos, & partes argumentandi confusè & permistè dispersimus, post descriptè & electè.

Confūsim, aliud adverbium. [Vng. Zer zanarul, bszue, elegytue, zer zanarul.] Plin. lib. 18. cap. 16: Vnum de ea & cytiso volumē Amphilochus fecit confusim.

Confūto, as, penult. prod. Refello, diluo, redarguo: [הכיח hochiach, ὀνειδίζω. Gall. Confuter, ou refuter, rembarrer. Ital. Confutare, abbattere, convincere, riprenare. Ger. Verwerffen/widerfechten/widerstegen. Belg. Schelden/verwerpen. Hisp. Confutar, destruer como los argumentos de otro, vencer. Pol. Odpar dnie, znacęy wykł adam, gwi. pięam. Vng. Meg hamisitom, meg Qasolom. Ang. To confute, to reprove.] ab antiquo verbo Futo, si festo credimus, quo antiquos usos ait pro arguo. Cic. 2. de Divin. Cotta sic disputat, ut Stoicorū magis argumenta confutet, quàm hominum deleat religionem. ¶ Interdum idem quod convincere: sic enim interpretatur Nonius illud Terentii in Phormione: Confutavit verbis admodum iratum patrem. Apud antiquos etiam legitur pro Restringo, vel impedio. Titinnius Setina, ut citat Nonius: Coquus magnum ahenum, quando fervit, paula confutat tua. ¶ Nonnunquam etiam pro committere. Varro Manio, apud eundem: Harum ædium summa atria confutabant architecti omnes.

Cōfutātio, Contrariorum locorum dissolutio. [ἀνατροπή. Vng. Meg Qésolio hamisztási.] Autor. ad Her.

Cōngēlo, as, penult. corr. act. p. Conglacio. frigore astringor, coco, coagulor. [קטא kapha. πηγνύναι, πυκνοῦν. Gall. Congeler, geler du tout, faire prendre ensemble & tenir. Ital. Aggelare, agghiacciare. Ger. Zusammen gefrieren/gefrieren. Hisp. Elar à enfriar otra cosa. Pol. Mrozyć. Vng. Meg fagyok, bszue fagyok. Ang. To freeze together, to congeal and, to make thick.] ¶ Per translationem etiam accipitur pro eo quod est in otio degere, præ otio marcescere, quod & frigere dixit Terent. Cic. Cælio libro 2. Epist. Erat in eadem epistola Veterinus civitatis: gaudebam sane, & congelasse amicum nostrum lætabar otio.

Cōngēlor, passivum. Colum. lib. 1: Oleum quod minus provenit, si congelatur flaccescit.

Cōngēlātio, verbale, f. t. [קטאון kipparon. πάγωσις, πύκνωσις. Gall. Congelation, gelure, gelement. Ital. Gelata, gelamente. Ger. Zusammen gefrierung/gefrieren. Hisp. Elamiento, obra de elarse. Pol. Zmarznienie. Vng. Meg fagyás, bszue fagyás. Ang. A freezing together, congealing.] Plin. li. 31. ca. 5: Minui certè liquorem omnem congelatione deprehenditur.

Cōngēmīno, as, are, Gemino: hoc est, duplico. [כפל caphal. διπλόω, διπλασιάζω. Gall. Redoubler, venir double ou gemeau. Ital. Raddoppiare. Germ. Zweymal etwas thun/doppelt thun. Hisp. Doblar. Pol. Powtarzam, dwoię. Vng. Kettőszerezem. Ang. To double.] Plaut. Amph. Tu peperisti Amphitryonem, ego alium peperi Sosiam: Nunc si pateram patera peperit, omnes congeminavimus. ¶ Invenitur etiam positum pro multiplicare. Virg. lib. 12. Aeneid. & crebros ensibus ictus Congeminant.

Cōngēmīnātio, verbale, f. t. Duplicatio. [מכפלה machpelah, διπλασιασμός, διπλασιαστής. Gall. Redoublement. Ital. Raddoppiamento. Ger. Ein ding zwey mal auff einander thun/doppelung. Hisp. Doblada. Pol. Powtarzanie. Vng. Kettőszerezés. Ang. Doubling.] Plaut. Pœn. Quid hoc est conduplicationis? quæ hęc congeminatio?

Congemo, is, ere, n. t. Simul gemo. [συστενάζω. Gall. Gemir avec, fort gemir & plourer. Ital. Gemere insieme & dolersi. Ger. Mitseufftzen. Hisp. Gemir juntamente y dolerse. Pol. Wzdycham. Vng. Együtt nyögök, sóhajtok. Ang. To mourne and wayle together.] Cic. pro Muræna: Congemuit Senatus frequens, neq; tamen satis severè pro rei indignitate decrevit. Lucret. quid mortem congemis & fles? Virgil. 2. Aeneid. transtulit ad fragorem cadentis arboris: Vulneribus (inquit) donec paulatim evicta, supremum Congemuit.

Cōngēnero, as, are, Adjungo, conjungo, quasi genere jungo. [συγγενεύω. Gall. Associer avec, congenerer. Ital. Generare, accompagnare. Ger. Zugesellen/verwandt/oder verwandt machen. Hisp. Ayuntar y acompañar. Pol. Towarzyszę, spowinowacam. Vng. Hozzátársolom, hozzá társolom. Ang. To congenier together with other.] Accius apud Nonium: Quem mihi congenerat affinitas.

Cōngenitūs, pen. cor. [συγγενής. Gall. Né & produit avec. Ital. Nato insieme. Germ. Mitgeboren. Hisp. Nacido juntamente. Pol. Spolrodzony. Vng. Együtt szülött. Ang. That is naturallie engendred with a thing.] Plin. li. 11. cap. 39. Pili congeniti non desinunt. Idem lib. 16. cap. 2.

Cōngēnēs, hujus congeneris, pen. cor. adjectivum, ut Degener. Ejusdem vel consimilis generis. [ὁμογενής. Gall. D'vn mesme genre ou espece. Ital. Che è della medesima progenie. Germ. Eines geschlechts oder hertommens. Hisp. El que es de vn mesmo genero y linnage. Pol. Iednoey family, rodu iednego. Vng. Egy nemű vala, azonfajbol vale. Ang. Of the same kind and sort.] Plin. lib. 15. cap. 24: Aliud corpus circumcisibus fragis, aliud congenerum unedonis.

Cōngēnūlārē, Est genu replicato cadere, vel genibus flexis. [ברך barach. γονυκλίνειν. Gall. S'agenouiller, se mettre à genoux. Ital. Inginocchiarsi, cader giunchione. Ger. Niedertuen, die knie beugen, oder sich neygen. Belg. Knicken. Hisp. Arrodillarse. Pol. Pyklić kolac. Vng. Térdet ejtem térdet hajtogatok. Ang. To bow the knee, to fall on the knees or to kneele.] Cæcilius Annalium lib. 6: Ipse regis ferit pectus, adversum congenulat, percussu dejicit dominum. Sisenna lib. 3. Hist. Multis plagis adversis ictis & congenulans. Ex Nonio.

Cōngēr, Vide CONGRVS.

Cōngerrēs, Vide CONGERO.

Cōngērmino, as, are, n. p. Coalescere, conjungi, vel consociari. [συμφύεσθαι. Gall. Germer ensemble, s'aider & croistre l'vn parmi l'autre. Ital. Germinare. Ger. Mitenander wachsen/oder zusammen wachsen. Hisp. Brotar y echar las arboles. Pol. Zrastam spol cerosnę. Vng. Egymás nevekedem, bszue társolodom. Ang. To budde and grow together.] Varro rerum hum. lib. 3: Postea cum his unā Rempublicam conjuncti & congerminati tenuēre.

Cōngermināscēre. Quadrigarius apud Nonium: Facite exemplo eorum, ut vos cum illis congerminascere sciatur.

Cōngērro, onis, m. t. Cum quo familiariter versamur, & facete confabulamur. [συνεστιάτωρ, συνεμπαίκτης. Gall. Compagnon à caquiter & plaisanter. Ital. Compagno à ciancciare, à dir burlamente. Ger. Ein zusammengesell. Belg. Eent gesellen. Hisp. El que de ordinario vamos a palab. a con otro. Pol. Rozmawiacz, pomocnik. Vng. Tréfa társ. Ang. A companion to talk or common merrie.] Plaut. in Truc. Nequam veniunt ad scorta congerrones: hoc est, quasi simul cum scortis garrientes. Idem Mostel. Nunc ego meliùs potiscum ad congerrones conferam.

Cōngēro, is, penult. corr. Congrego, coacervo, compono. [צבר tsabar חבם חסן חסף chasaph. συμφορεῖν. Gall. Tirer plusieurs choses en vn lieu, amasser, assembler. Ital. Congregare, adunare, amassare. Ger. Zusammen tragen/hauffen. Belg. Zetsamen tragen/hoopen. Hisp. Amontonar. Pol. Zgromadzam. Vng. bszuhordom, rakom. Ang. To gather and heare together in to one place, to heape.] Tibul. Divitias alius fulvo sibi congerat auro. Cicer. pro leg. Manil. Quas à majoribus acceperat, & ipse bello supremo ex tota Asia direptas in suum regnum congesserat. Terentius in Eunuch. Quū in cellulā ad te patris penū omne congesti.

Cōngestūs, participium. [חסף מסף חסן חסף συνεσωρευμένος, συνεστραμμένος. Gall. Amassé, amoncelé, entassé l'vn sur l'autre. Ital. Ammazzato, ammacchiato. Ger. Zusammen getragen. Hisp. Amontonado. Pol. Zgromadzony. Vng. bszuhordatot. Ang. Heaped gathered together one vpon another.] Cic. 2. de Divin. Grana tritici in os puer. Midæ congesta.

Cōngēriēs, ei, Coadunatio, cumulus, agger. [צבור tsibur אספה asephah. συμφόρημα, σωρός. Gall. Amas, monceau. Ital. Ammassamento di cose senza ordine l'vna sopra l'altra. Ger. Ein zusammen hauffung. Hisp. Monton sobre monton. Pol. Zgromadzenie. Vng. Rakás, egybehordás. Ang. An heap or gathering together.] Plinius libro 10. capite 43: Ita descendere paventem expetisse ceti congerie, quæ poturo sufficeret. Bonorum congeries. Claudius 5. Pan. Pulveris congeries, Lucanus libro 8. Sylvę congeries, Ovid. 9. Met.

Congestus, us, ui, m. q. [συμφόρημα. Vng. Rakás, gyűjtés.] Col. lib. 9. Congestu culmorum & frondium supertegemus. Congestus arenæ, Lucret. lib. 6. Copiarum congestus, Tacit. lib. 15.

Cōngēstītīus. Quod congestum est. [אספי מצבר אספי מצבר asephi, mitsbar, συνωστικός. Gall. Amassé, amoncelé, entassé l'vn sur l'autre. Ital. Ammassato, ammacchiato. Germ. Das zusammen getragen/oder gehauffet ist. Hisp. Cosa amontonada. Pol. Skupione. Vng. Egybehordatot, eszszegyűjtött. Ang. That is heaped or gathered together.] Col. li. 2. cap. 10: Non decetius tamen etiam pregnibus arenis, vel congestitia humo proveniunt. Locus congestitius nō solidus ad jacienda fundamenta. Vitruvius libro 3. cap. 3: Si autem solidus non invenietur, sed locus erit congestitius. &c.

Congestim, Adverbium pro confusè atq; sine ordine. [Vng. Elegytue, zer zanarul.] Julius Capitolinus in Marco Antonio: Ea quidem hæc breviter & congestim.

Congestim, Adverb. [ἀθρόως. Vng. Bszue elegytue, rend nélkül.] Apuleius in Apologia: Hæc enim frivola, picta q; in brontibus omnibus congestim & acervatim jacent.

Cōngīārium, ii, n. t. Munus imperatorium (ut scribit Seneca lib. 4. de Benefic.) quo donabatur populus, sicut donativo milites. [λαμπρὰ δωρεά. Gall. Liberalité faite au peuple. Ital. Dono splendido imperiale. Ger. Ein kertzliche Fürstliche Gab oder Schenck. Hisp. Don magnifico, como de Emperador. Pol. Krolewski darg. Vng. Fejedelem adomdócka. Ang. A gift or dole of a prince or noble man.] Sic Plin. in Panegyr. laudat Trajanū quòd congiarium populo dedisset, quo locupletatę sunt tribus, quū donativum

tirum milites accepissent. Hujus cõgiarii diversæ fuerũt sum mæ: Tiberius enim congiariũ populo trecẽtos nũmos viritim dedit: Caligula congiariũ populo bis dedit tricenis sestertiis: Nero quadragenos nũmos populo divisit. ¶ Est & congiarium mensuræ genus, apud Paulũ Iureconsult. Quintil. lib. 6: Congiarium commune est liberalitatis atq; mensuræ.

Cõngĭus, gii, m. f. Mensuræ liquidæ genus est, capiens sex sextarios. Alio nomine dicitur Chus, [χοῦς, χοῦ. Ger. Ein maß schirt drei Straßburger Maß haltende. Vng. Kongyér.] Plin. li. 14. cap. 20: Librã & quadrantẽ in congios duos musti macerant. Ab hoc mensuræ genere Novellius Torquatus Mediolanensis dictus est Triconguus, quod unico haustu, inspectante Tiberio Cæsare, res siccasset vini cõgios, de quo vide Plin. li. 14. ca. 22.

Cõngĭlis, le, adjectivũ: [Vng. Kongyérös.] ut, Fidelia cõgialis, quæ congium capit. Plaut. Aulul. Multi congialem: plenam suam tibi fideliam.

Cõngĭarĭus, ria, rium, [χοῦς, οῦν, οῦν. Vng. Kongyérös.] ut, Congiarius cadus, qui congium continet. Plinius: Ipse quum redire ex Asia, millia cadũm congiariũm divisit amplius centum. Vide Budæum.

Cõngĕlĭrĕ, n. p. Est in glaciem cõversi, cõgelari, glacie concrescere. [κρυστάλλου. Gall. Se glacer & congeler. Ital. Agghiacciare. Ger. Gefrieren. Hisp. Enfriarse, elarse. Pol. Zmarzynąć. Vng. Megfagyni. Ang. To freze or to wax in ice.] Cic. 2. de Nat. deor. Quæ neq; congelaciare frigoribus, neq; nive, pruinaq; concrescere. Celius Cic. lib. 8: Curioni nostro Tribunatus congeliat: id est, prætius nihil agit Curio.

Cõnglŭbo, as, penult. correp. in globum cogo, conjungo. [גלם gholam רבב bibbés. ἀθροίζω. Gall. Entassier & assembler en vn tas, jetter tout entier. Ital. Adunare, ammassare. Ger. Zusammen tuggen, zusammen traden: oder haufen. Belg. Zesamen rollen. Hisp. Embolver o enmontar. Pol. Zwyjam zgniatam. Vng. Egyre gömbölyitém. Ang. To gather, to come or bring round together in plumpes.] Liv. lib. 1. ab Vrb. Qui Latinorum pugnæ superfuerant, multis itineribus dissipati, cum se in unum conglobassent, Vetia urbs receptaculum fuit.

Cõnglŏbātŭs, oris, f. t. [גלם gholam גלם gholem אגדה aghud ἀθροίζω, συνάγω. Gall. Amas en rond. Ital. Adunatum. Ger. Ein zusammen haufung auf ein haufen. Hisp. Embolumiento, amontonamiento. Pol. Zwojnie, zgromadzenie. Vng. Egyre gömbölyités. Ang. A gathering or running round together.] Senec. Nat. Quæst. 1: Multa conglobatione ignium indigens, quum ingens corũ orbis maximæ amplitudine solis interdum exuberet.

Cõnglŏbātŭs, participium. [גלם ghalam συνελκόμενος. Gall. Amassé en rond. Ital. Ammassato, adunato. Ger. Zusammen gefuglet oder gehaufet. Hisp. Cosa embolada y amontonada. Pol. Zwojony, zgnieciony. Vng. Egyre gömbölyitetö. Ang. Heaped or gathered round together.] Conglobatum corpus in pilæ modum, Plin. libro 9. cap. 45.

Cõnglŏbātim, adverbium. [ἀθρόως, κυκλοτερῶς. Gal. En vn tas, en rond. Ital. in modo, in monte. Ger. Haufferichtig, tugtechtig. Hisp. En montonadas. Pol. Wkulu, wokrąg. Vng. Gombalyagonként, gömbölyögve. Ang. By heaps together.] Quod significat per globos: hoc usus est Liv. 4. bel. Punic.

Cõnglŏmĕro, as, are act. p. à Glomus, eris, Involvere, superadere. [גלם ghalam συστρέφω. Gall. Emmoneler ensemble, faire vn tas en plateau. Ital. Ennolgere, involgere, sopraggiugnere. Ger. Zusammen wenden. Hisp. Embolver, o denunar bolado. Pol. Wkulić, wkulić. Vng. Egyre gömbölygetém. Ang. To wind, thread or throw, to assemble.] Ennius Thyeste: Heus mea fortuna ut omnis in me conglomeras mala.

Cõnglŭtĭnāri, passive. 1. octer. lib. 3: Quãm tenui constet textu, quamq; loco se Continent parvo, ut possit conglomerari.

Cõnglŭtĭno, as, act. p. Conjungo, copulo, cõflo. [חבר chibber חלבלב hilbelbél. συνάπτω. Gall. Coler, iaindre ensemble, assembler. Ital. Incollare insieme, congiungere insieme. Ger. Zusammen leimen, zusammen fügen. Hisp. Engrudar o trauar en vno. Pol. Skleyam, zlepiam. Vng. Egyre enyvezém. Ang. To glue together.] Cicer. de Senect. Se hominem eadem opinnõ, quæ conglutinavit, natura dissolvit.

Cõnglŭtĭnātĭo, verbale, f. t. Conjũctio. [דבק debek συνάφεια. Gall. Assemblement, conjonction. Ital. Assembramento, congiontione. Ger. Der zusammen leymung, zusammen fügung. Hisp. Ayuntamiento, engrudamiento, trauazon. Pol. Zlepienie, skleianie. Vng. Egyre enyvezés. Ang. A gluing together.]

Cõngræcŏr, aris, d. p. & Congræco, as, neutrum, Compotationibus indulgeo, genialem vitam ago. [סבא sabá. κωμάζω. Gall. Viure en faire à la mode de Grece, yvrongner, & gourmander. Ital. Tauernare, ubriachiare, crocinare. Ger. Zu saufen leben, schlemmen, zechen. Hisp. Andar por tauernas, glotonear. Pol. Vtracam, biésnierzeis. Vng. Lakozom, tobzódam, eszbuiszom. Ang. To fill and make good cheer.] Plaut. in Bacch. Quodque in luitria comedam, & congræcem pater Tractum est ex more Græcorum, qui compotationibus ac deliciis plus æquo indulgebant. Dicimus in eadem significatione Pergræcor, quod magis est in usu.

Cõngrātŭlŏr, aris, d. p. Signis læticiam ostendo, cum aliquo gaudeo. [ברך bérech. εὐφραίνομαι, συγχαίρω. Gall. Declarer qu'on est joyeux de la bonne fortune auenue à quelqu'vn. Ital. Congratularsi, allegrarsi. Germ. Sich frewen wann es jemandts wol ergangen ist. Hisp. Alegrarse con el bien del otro. Pol. Spol'u się weselić. Vng. Eggyve örömöltök, örömöltök. Ang. To reioice with one.] Cicero pro Sestio: Mihi denique homines præcipuè congratulabantur.

Cõngrātŭlātĭo, onis, f. t. [ברכה berachá. εὐγνωμοσύνη, φιλοφρόσυνε. Gall. Congratulation. Ital. Congratulatione, rallegrarsi con altri. Ger. Frolockung, gluckwunschung. Hisp. Aquella allegria del bien de otro. Pol. Winszowanie, życzenie. Vng. Örömöltés. Ang. A reioicing together.] Cicer. ad Brut. Sed tamen omnium ordinum consensus, gratiarum actio, congratulatioq; me commovit.

Cõngrĕdĭŏr, d. t. Simul gradior, coëo. [קהל kahal יעד iaháds. συναθροίζομαι, συνάγομαι. Gall. S'assembler & venir en vn lieu, s'approcher de quelqu'vn. Ital. Ridursi in compagnia, andar insieme. Germ. Zusammen gehen. Belg. Mede gaen. Hisp. Andar juntamente con otro. Pol. Zchadzam się. Vng. Egyve megyök. Ang. To come high one or in one place.] Varro: Omnesq; in unam domũ congressi, simul discubuẽre. Item ad pugnandum, vel disputandum ire. [קרב karáb. συμβάλλω, συμπλέκομαι, ἀγωνίζομαι, ἐς χεῖρας ἐλθεῖν. Gall. Se rencontrer l'vn auec l'autre au combat. Ital. Andare insieme à contendere, venire alle mani. Ger. Mit einem ein gang thun: das ist, sich mit einem in ein streit begeben. Belg. Vechten. Hisp. Encontrarse con otro en pelea. Pol. Zuściem się vderzam. Vng. Zömbe megyök, meg vivok.] Gel. Qui ter cum hoste congressus, victor rediit. Virgil. 12. Aen. Vix hostem alterni, si congrediamur, habemus. Cicer. 2. de Natur. deor. Næ ego incautus, qui cum Academico, & eodem rethore congredi conatus sum.

Cõngrĕdĭens, participium, [קרב karéb. συνιών. Vng. Egyve menvén.] Cic. de Nat. deor. Sed tum cõgrediens cum sole, tum digrediens.

Cõngrĕssŭs, a, um, aliud participium. [συνελθὼν, συνιών. Vng. Eggyben menvén.] Virg. li. 12. Aen. Nec pede congressos, nec equo nec tela ferentes Insequitur.

Cõngrĕssŭs, us, m. q. Congressio, conventus, conflictus. [מועד moédh עדה hedháh קרבה kerabáh συνάθροισις. Gall. Heurtement de gens ensemble, abordement, assemblement. Ital. Vnione, assembramento. Germ. Zugang, versamlung. Hisp. Aqui encuentro. Pol. Zgromadzenie, potkanie. Vng. Szömbe menés, vivadal, egybe menés. Ang. The haunting of folkes together.] Cic. de Amicitia: Vt congressus hominum fugiat, atque oderit. Congressu fœminarum pollui, Plin. lib. 14 cap. 12. ¶ Congressus, Pro conflictu seu prælio. [קרב karáb.] Salustius: Multi in eo congressu perierunt. Cæs. 1. bell. Civil. Nostri in primo congressu ceciderunt.

Cõngressĭŏ, aliud verbale, colloquiũ, sermo. [קרבה karábah. ὁμιλία, συνουσία. Vng. Eggyve valo beszéllés.] Cicer. 2. Philip. Eumq; à tua non modò familiaritate, sed etiam congressione patrio jure & potestate prohiberet.

Cõngrĕgo, as, are, à grege derivatum, Contraho, cogo, in unum compello, convoco, coacervo, aggrego. [קהל kahal אסף asáph. συνάγω. Gall. Congreger, amasser en vn troupeau, entrer pelet. Ital. Congregare, adunare. Ger. Versamlen. Hisp. Ayuntar como ganado. Pol. Zgromadzam. Vng. Egybe gyűytém. Ang. To gather together.] Cic. 14. Philip. Cives unum se in locum ad curiam congregabant.

Cõngrĕgātŭs, partic. [אסף asáph. συνηθροισμένος. Gall. Congregé, amassé, assemblé. Ital. Congregato, ridotto insieme. Ger. Versamlet, zusammen getriben. Hisp. Ayuntado, amontonado. Pol. Zgromadzony. Vng. Egybe gyűytetet. An. Gathered together.] Cic. pro Domo sua: Multitudo hominum ex servis cõductis congregata.

Cõngrĕgā.ĭŏ, verbale. [אסתה asephah. ἡ ἀγέλη, συνάθροισις, συνουσία. Gall. Congregation, assemblée en vn troupeau. Ital. Congregatione, assembramento. Germ. Versamlung. Hisp. Ayuntamiento. Pol. Zgromadzenie. Vn. Egybe gyűytés, gyűlekezet. Ang. Assembling, or going together.] Cic. lib. 4. de Finib. Natosq; esse ad congregationem hominum.

Cõngrĕgābĭlĭs, le, [συναγελαστικός. Vn. Egyben gyűtherő.] Quòd facilè congregari potest, quod amat congregationem & societatem. Cic. 2. Offic. Atq; ut apum examina non fingendorum favorum causa congregantur: sed quum congregabilia natura sint, fingunt favos.

Cõngrĕssŭs, & Congressĭo, Vide CONGREDIOR.

Cõngrex, m. t. Dicitur gregi copulatus, commistusq;. [συνάγελος. Gall. Adjoint, & assemble au troupeau. Ital. Aggiunto al gregge. Germ. Vnder die herd vermischet. Hisp. Ayuntado al ganado. Pol. Zmieszany, złączony. Vn. Egy csordabeli, nyájbeli. An. Gathered to the flocke.] Apuleius li. 7: Nanq; me congregem pastor egregius aliquando permisit.

Cõngruo, is, grui, n. t. Convenio, consentio. [כשר chasiléh. συμπίπτω,

ἐυμενίζω, ἐπιτάδευω, ἐμπεριπατέω. Gall. s'accorder & convenir. Ital. Convenire, convenire. Ger. Einhellig seyn/ Sich fügen/ schicken/ reymen/ oder zusich seyn. Belg. Eendrachtich zyn. Hisp. Convenir à concertarse. Pol. Zgadzam się, przystaliam. Vng. Hozzá illöm. Ang. To consent, to agree.] Tractum à gruibus, teste Festo, quæ non se segregant, sive quum volant, sive quum pascunt. Plaut. in Curc. Sanè illi inter se congruunt concorditer. Cic. 4. in Verr. Quòd suos dies mensesq; cõgruere volunt cum Solis Luneq; ratione. Sueton. de claris Gram. Quod equidem non temerè credideriim, quum temporum ratio vix congruat.

Cõgrũens, tis, participium, Aptus, accommodatus, conveniens. [כשר chasscher ראוי raüi מכוין mächiuin מסוים. Gall. Accordant, convenable. Ital. Accordante, convenente. Ger. Einhellig/ sich fügend oder reymend. Hisp. Conveniente. Pol. Przystrzaiący się. Vng. Hozzá illendö. Ang. Which serveth to the purpose.] Plaut. in Paneg. Ita charitas mutua, ita congruens tenor vitæ.

Cõgrũentissimus, superlativus: [Vng. Igön illendö.] ut, Congruentissima voce insigniter acclamare apud Apuleium in Apologia.

Congrũentiã, tiæ, Convenientia, similitudo. [כשרון chsscharon, ἐυφυΐα, ἐυφραδία. Gall. Convenance, similitude, accord. Ital. Convenienza, similitudine, accordo. Ger. Gleichförmigkeit. Hisp. Convenientia, semejanca, accordo. Pol. Zgodna rzecz. Vng. Illendöség, hasonlatosság. Ang. Apteness, likenesse.] Suetonius in Othone: Neroni insinuatus, facile primum inter amicos locum tenuit congruentia morum. ¶ Vnde & Congruum, ἐυφυές: & Incongruum, ἀνεπιτήδειον: Congruens, & incongruens. Lactan. lib. 2: Est autem perversum & incongruens, ut simulachrum hominis in simulachro Dei colatur.

Cõgrũentẽr, adverbium, Convenienter. [ἐυφυῶς, ἐπιτηδείως. Gall. Convenablement. Ital. Convenevolmente. Ger. Gleichförmiglich/ füglich. Hisp. Concertadamente. Pol. Przystojnie, się zgadza. Vng. Illendöképpen. Ang. Aptlie, fitslie.] Cic. 3. de Orat. Vt ad id, quodcunq; agetur, aptè, congruenterq; dicamus.

Cõgrũus, adject. [ἐφαρμόζων. Vng. Illendö. Ang. Fitte, convenient to the purpose.] ut, Congrua tempora, Claud. 1. in Ruff.

Congrus, sive Conger. [γόγγρος. Gall. Vn poisson appelle Congre. Ital. Congro pesce. Ger. Ein langer schlüpffichtiger fisch in dem Meer wie ein Aal. Hisp. El congrio pescado. Pol. Węgorz morsky. Vng. Hartsa. Ang. A congre.] Piscis est oblongus & lubricus, magnæ anguillæ non dissimilis, etiam hodie nomen retinens. Terentius: Et congrum istum maximum in aqua finito ludere paulisper. Plin. lib. 9. cap. 20: Alii longi, ut muræna, conger.

Cõngÿlis, γόγγυλος, Latinè rapum. Columell. libro 10. [Vng. Répa.]

Coniates, [κονιάτης. Vng. Sikerlö, mészölö.] Græco vocabulo appellatur, qui parietes incrustat, aut tectorum iis inducit. ¶ Item qui athletas luctam inituros ceromate inungebat.

Coniferã arbor, Dicitur quæ conos fert: hoc est, nuces pineis similes. κωνοφόρος δένδρον. Et Coniferæ cypariss. Coniferos, κωνοφόρους vocabant Græci, qui in Bacchi exercitu, dum in Indiam proficiscerentur, thyrsos ferebant, conis & strobilis exornatos.

Coniĭcĭo, is, Iacio, jaculor, simul jacio. [רמה יריה ramäh, järäh, ἐκβάλλω. Gall. Jetter ensemble, ruer, faire aller & mettre. Ital. Gettare, gittare insieme. Ger. Zusammen werffen. Belg. Tesamen werpen. Hisp. Echar, echar con otro and. Pol. Na kupę mieć, gromadzić. Vng. Hajtom, mässal vetöm. Ang. To hurle to call together.] Liv. 2, ab Vrbe: Clamore subito undiq; in unum hostẽ tela conjiciunt. Cæsar lib. 1. Cõment. Pro vallo carros objecerant, & è loco superiore in nostros advenientes tela conjiciebant. ¶ Conjicere se aliquò, est cũ festinatione se aliquò recipere. Terent. Heavt. Hæc ubi aperuit ostiũ, continuò hic se conjecit intrò. Cic. pro M. Cælio: Sin se in immũ balnei conjicere vellent, nõ satis cõmodè calceati & vestiti id facere possent. ¶ Conjicere se in pedes, vel in fugã, idẽ est quod fugere, vel fugam arripere. Terẽt. in Phorm. Hinc me conjicerẽ protinus in pedes. Cic. pro Cælio: Atq; illo repentino hominũ impetu se in fugã conjecisse. ¶ Conjicere in vincula. Salust. Ex eo numero cõplures Qu. Metellus Celer Prætor ex senatusconsulto causa cognita in vincula cõjecerat: id est, δήσας. ¶ Conjicere vestẽ in collũ. Plautus in Epid. Orna te Epidice, & palliolũ tuum in collũ conjice: id est, ἀναβάλου. ¶ Conjicere aliquẽ in lætitiã, lætitia afficere. Terent. in Heavt. Sine mi, obsecro, ne me in lætitiam frustra conjicias. ¶ Ponitur etiã frequenter pro conjectura assequor, cõjecturam facio, agnosco, auguror, divino. [שתר sschatär קסם kesäm, ἐνυπνιόομαι, ἀγχίνοιαν. Gall. Avoir quelque opinion par conjecture, conjecturer. Ital. Congietturare. Ger. Erdenken/ errathen, ein gemerck oder argwohn vbertommen/ mutmassen. Hisp. Conjecturar. Pol. Domyślam się, rozumiem. Vng. Arántom, vélöm. Ang. To gesse.] Terent. in Phor. Tu conjicito cætera. Et in Eunucho: Quid illud mali, nequeo satis mirari, neq; cõjicere. Plaut. in Cur. Mane sis, dum huic conjicio somniũ. Cic. 2. de Divin. Num igitur aut aruspex, aut augur, aut vates quis, aut somniana meliùs conjecerit, aut ex morbo evasurũ ægrotum, aut ex periculo navem, aut ex insidiis exercitum, quàm medicus, quàm gubernator, quàm imperator?

Cõjecto, as, frequentativum, act. p. Existimo, judico, divino. [שתר sschatär קסם kesäm. ἐνυπνιόομαι. Gall. Cõjecturer, dire son opinion sans en savoir au vray, & quasi en deuiner. Ital. Congietturare, far congietture. Ger. Errathen/ erachten/ schätzen/ ein gemerck nemen. Hisp. Conjecturar, adeuinar. Pol. Vmyślam, domyślam się. Vng. Vélöm, arántom, illendöbböm. Ang. To gesse and give his opinion.] Terent. in Eunuch. Neque scio quid dicam, aut quid conjectem. Liv. 5. ab Vrbe: Postea eventu rẽ conjectantibus visum ad damnationẽ ipsius Camilli, captę deinde urbis, &c. ¶ Conjectare pro Conjicere, ἐνυπνιόω: in quo jaciendi retẽta significatio. Apud Gellium lib. 7. cap. 19. decreti verba hæc sunt: Cũ L. Cornelius Scipio Asiaticus triumphans, hostium ducem in carcerem conjectaverit.

Cõjectõr, oris, m. t. Interpres somniorũ, & portentorũ vates. [שתר sschatär קסם kesäm. ἐνυπνιοπόλος, ἐνυπνιόπολος. Gall. Celuy qui prediet par conjecture, devin. Ital. Interprete, spianatore de sogni. Ger. Ein aufleger der Traumẽ, ein Traum deuter. Belg. Een Ruder. Hisp. Deuinador, soltãdo los suenos. Pol. Wykładacz, snów gołąb. Vng. Illendöző. Ang. An interpretour of dreames.] à conjectura: hoc est, directione quadam rationis ad veritatem. Cic. 2. de Divinat. Defert ad conjectorẽ quidã somniasse se, ovum perdere ex fascia lecti sui cubicularis. Plaut. in Pœn. Nam illi quidem hercle orationi Oedipo opus Est conjectore.

Cõjectũrã, ut ait Speusippus, est, rei latentis judicium, & est id quod quis per rationes, & signa & tempora, & hujusmodi cõjicit: id est, cogitat, & colligit, opinio, suspitio, divinatio. [קסם kesäm שתרון sschtärön. ἐνυπνιόω. Gall. Conjecture. Ital. Congietura, segnale. Ger. Ein gemerck/ mutmassung auß dem man etwas abnimpt. Belg. Eradinge. Hisp. Conjectura. Pol. Domysł. Vng. Illendöles, vélekedés. Ang. Gessing.] Cic. Cornific. Quantũ copiarũ haberes, tùm ipsa conjectura cõsequi potuiã, tùm ex literis tuis cognovi. Quint. li. 3: Cõjectura dicta est à conjectu: id est, directione quadã rationis ad veritatẽ: unde etiã somniorum, atq; monstrorũ interpretes, Conjectores vocamus.

Cõjectũrãlis, le adjectivum, om. t. Quod per conjecturã colligitur, & proponitur. [ἐνυπνιώδης. Gall. Qui gist en conjecture, choses qu'on cognoist, sçait, & prenne par conjecture. Ital. Cosa che si giudica per congietture. Ger. Das man auß gemercken oder mutmassungen versteht vnd abnimpt. Hisp. Cosa de conjectura. Pol. Rzeczy domyślany. Vng. Az mi vélekedési, gyanusságbol vagyon. Ang. That is vnder standed by gessing.] ¶ Vnde Conjecturalem statum vocant Rhetores, quum per conjecturas quæritur an aliquid factum sit. Autor ad Heren. lib. 1: Conjecturalis est, quum de facto cõtroversia est: hoc modo: Ajax in sylva, postquam rescivit quę fecisset per insaniam, gladio incubuit. Vlysses intervenit, occisum conspicatur, è corpore telum cruentũ educit: Teucer intervenit, ubi fratrem occisum, & inimicum fratris cum gladio cruentato videt, capitis accersit. Hic quoniam conjectura verum quæritur, de facto erit controversia, & ex eo constitutio causæ Conjecturalis nominatur.

Cõjectũro, as, are, Conjicio. [Vng. Arántom, vélöm.] Sen. lib. 9. Nat. quæst. Nobis conjecturare tantum illa in occulto latent, nec cum certa inveniendi fiducia, nec sine spe.

Cõjectãnẽã, ἐνυπνιοκριτικόν, libri conjecturarum. [Vng. Imöröl mondo könyvek.] Gell. lib. 20. cap. 11. de librorum festivis inscriptionibus: Est qui inscripsit, ἐνυπνιοκριτικά. Sunt itẽ multi qui conjectanea. Ab eodem Gellio lib. 14. cap. ult. citatur Atticus Capito in Conjectaneorum ducentesimo quinquagesimo nono.

Conjectatorìè, Adverbium. [ἐνυπνιοκρατικῶς. Vng. Imöröl mondó keppen, kérdöbe.] Gell. lib. 14 cap. 3: Et ejus rei argumenta quædam Conjectatoriè ex eorum scriptis protulerunt.

Cõjectãtĭum, Efficax atq; perfectũ. [ἐνεργές. Vng. Tökélletö.] Cic. 4. de Fin. Illud verò minimè conjectatium. Nonius.

Cõjectũs, us, m. g. Iactus, conjectio. [רמיה remijäh מטחוה metachäveh βολή. Gall. Jetteman. Ital. Il giettare. Ger. Ein jaumerff. Hisp. El echamiento, lance. Pol. Rzucanie, przyrzucenie. Vng. Hajtás, vetés. Ang. Casting or hurling together.] Plin. libro 26. cap. 4: Aethiopide herba amnes ac stagna siccari cõjectu, rastu clausa omnia aperiri. ¶ Sic conjectus radiorũ, apud eundem: & Conjectus oculorũ, Cic. pro Planc. Non enim tibum Tarentinam, de qua dicam alio loco, sed dignitatem, sed oculorum conjectum, sed solidam & robustam & assiduam frequentiam præbuerunt.

Cõjectĭo, verbale. [רמיה remijäh מטחוה metachäveh ἐνυπνιασμός, ἐνυπνίασις. Vng. Hajtás, vetés. Ang. A casting or hurling together.] Cicer. pro Cecin. Neq; jactu cominus, neq; conjectione telorum. ¶ Conjectio causæ dicitur, ut autor est Asconius, causæ suę in breve coactio: quia lingatores quũ ad judicẽ venissent, antequam causa ageretur, quasi per indicem strictim & angustè rẽ exponebãt: id quod dicebatur causæ conjectio: fortasse quòd inde de tota disceptatione judex cõjicere aliquo modo

possit. ¶ Conjectio item ponitur pro Divinatione à Cic. de Nat. & Divin. Vbi conjectionem somniorum exponit rem cerementem & explanantem, quæ à diis hominibus significentur in somniis. ¶ Conjectio item pro Conjectura. Vlpianus D. lib. 28. tit. 1. l. 21: Vtique placeret conjectionem fieri ejus quod reliquit, vel ex vicinis scriptutis, vel ex consuetudine familiæ vel regionis.

Cōnectitis, a, um, participium. [משלך *maschlách.* συμβαλὼν, συμβάλλων. Gal. *Iomt.* Ital. *Gittato.* Ger. Geworffen. Hisp. *Echado.* Polon. *Zrzucony, zdrzucony.* Vng. *Vettettet.* Ang. *Cast and hurled together.*] Cic. de Amic. Sed existimare debes, omnium oculos in te esse conjectos, unum te sapientem & existimant, & appellant.

Conila, æ, sive Conile, es, κωνίλη, Olus est cicutæ simillimum, quod à Dioscoride Myrrhis appellatur. [Polon. *Pápie iáyca, quasi lebocka.*] Legitur hoc nomen in quibusdam Dioscoridis exemplaribus: quanquā doctiores malint numerare inter ea quæ scriptori huic paulatim accreverunt. Nicander certè in Theriacis Conilam eandem facit cum origano.

Cōnīōn, pen. prod. n. f. [κώνειον. Gal. *Ceyue.* Ital. *Cicuta.* Hisp. *Cegue.* Pol. *Trzcina wod.*] Vn. *Bódlk.* Ang. *Hemlocke.*] Græco nomine appellatur herba perniciosissima, publica Atheniensium pœna nobilitata, quam Latini Cicutam appellant.

Cōnīsco, as, āvi cornu petere more arietum, quum procurrentes capita inter se collidunt. [נגח *nagách.* κερατίζω. Gal. *Cornir, bouter sont contre sont, comme font les moutons.* Ital. *Assaltar con le corna.* Germ. Die Köpff aneinander pütschen oder stossen. Hispan. *Herir con cuerno.* Polon. *Trzkáć jedno.* Vng. *Szárlódzám.* Ang. *To dash with horns like bulls and rammes.*] Quint. Caput opponis, cum eo conisceris. Lucret. lib. 2: Vt fatiati agni ludunt, blandeque conisceant.

Cōnīsticæ, ārum, quæ à nonnullis Pulveratrices appellantur: utroq; nomine ab earum consuetudine deducto, quòd se pulvere solent immergere. [κονιστικαί. Vngar. *Porba hentő nőnek.*] Vide Cæl. lib. 7. cap. 26.

Cōnīstēr, ri, n. sp. [κονιστήρ. Vng. *Ház vivdal.*] Arena, sive palæstra nomen habet à re quæ κόνις: hoc est, à pulvere, quo athletæ se mundō solent aspergere.

Cōnjungo, as, pen. corr. Conjungo, quasi in unum jugum jungo. [חבר *hebbér.* חבר *chibbér.* συζεύγνυμι. Gall. *Joindre & aloyer ensemble comme font les bœufs.* Ital. *Congiungere.* Germ. Zusammen jochen, zusammen binden, zusammen kuppeln. Belg. Zesamen voegen. Hispan. *Ayuntar.* Pol. *Zprzągam sę ażem.* Vng. *Egyben foglalom, egyszerűmbe fogom.* Ang. *To ioyne and couple together in one yoke.*] Cic. 1. Offic. Illi, ea jucundissima amicitia, quam similitudo morum conjugavit.

Cōnjugia, ōrum, συζυγία, συνζυγήματα, συζυγοῦντα, apud Rhetores sunt, quæ ab uno genere veluti jugo flectuntur: ut à justitia, justè, justum. ¶ Hinc Locum à Conjugatis dicimus, quem ita argumentamur: Si risus, gaudiū est, ergo & ridere gaudere.

Cōnjugātus, tōtis, [συζευκτός. Vng. *Egybe foglalt.* Angl. *That yokes together.*] ut, Boni amoris conjugator, de Hymeneo dixit Catullus in Epithalamio.

Cōnjugātio, Conjunctio. [חבורת *chibbóreth.* חבורת *machbóreth.* σύζευξις. Gal. *Vnion, liaison.* Ital. *Vnione, congiunto.* German. Zusammenfügung. Hispan. *Ayuntamiento.* Pol. *Spoianie, złączenie.* Vng. *Egybefoglalás.* Ang. *Yoking or coupling together.*] Cicer. in Caton. Adminiculorum ordines, capitum conjugatio & religatio. ¶ Dicitur etiam à Grammaticis Conjugatio, variatio & declinatio in verbis, quòd multa tempora sub unum thema, quasi jugum subjungat.

Cōnjugātus, pen. cor. Quod conjugatum est. [σύζυγος. Vngar. *Párbár.* Ang. *Yoked together.*] Plin. lib. 8. cap. 23: Conjugatæ feminæ gestantur, nec nisi cum compare vita est.

Cōnjugālis, a, um: ut Conjugula myrtus, apud Catonem cap. 131. Plin. lib. 15. cap. 19. Cato tria genera myrti prodidit: candidam, nigram, conjugulam, fortassis à conjugiis, ex illo Clusina genere.

Cōnjugium, n. f. matrimonium. [חתנה *chatunnáh.* συζυγία, γάμος. Gal. *Mariage, conionction & lien de mariage.* Ital. *Matrimonio.* Ger. Der Ehestandt. Belg. Der houwelick. Hisp. *Casamiento de matrimonio.* Polon. *Małżonki stan.* Vngar. *Házasság.* An. *Mariage, wedlock of mariage.*] Virg. 1. Aeneid. Conjugio jungā stabili propriamq; dicabo. Cic. 4. de Finib. Vt conjugia virorum & uxorum à natura conjuncta esse dicerent. Idem 1. Offic. Prima societas in ipso conjugio est, proxima in liberis. ¶ Conjugum, pro coitu. Virgil. 3. Georg. Sæpè sine ullis Conjugiis vento gravida.

Cōnjugālis, lis, le. Quod ad coniuges, sive ad conjugium pertinet. [γαμικός. Gal. *De mariage, des apartenances de mariage.* Ital. *Matrimoniale.* Germ. Ehelich, oder das zu den Ehestuten gehört. Hispan. *Cosa pertenecienie al estado matrimonio.* Polon. *Małżońky.* Vngar. *Házassághoz valo, házasságbeli.* Ang. *Belonging to mariage.*] Cōnjugālis torus, lectus conjugum. Dii conjugales dicuntur, qui conjugiis præsunt, ut Iuno, Venus, Hymen. Sen. in Medea: Dii conjugales, tuque genialis toti Lucina custos.

Cōnjūgālis, in eadem significatione. [Vng. *Házasságbeli.*] Ovid. 5. Metamorph. Fremitu regalia turbæ Atria complentur, non conjugialia festa Qui canat, est clamor, sed qui feram untiet arma. Fœdus conjugiale, Ovid. 11. Metamor. Tunc quoque mansit amor, nec conjugiale solutum est Fœdus. Iura conjugialia, Ovid. 6. Metam. Nec mea virginitas, nec conjugialia jura.

Cōnjux, com. t. secūdum Priscianum à Conjungo, is, sive Cōjux sine n, secundum Phocam, à Conjugo, as. Vxor, seu maritus. [שגל *schegbál.* ἀνήρ, γυνή. Gal. *Le mary ou la femme.* Ital. *Moglie, ò vero marito.* Ger. Ein Ehegemahel. Hisp. *El marido ò la muger.* Pol. *Zona.* Vng. *Házastársban elbékmély, feleség, vagy férj.* Ang. *The husband or his wife.*] Cicer. ad Q. Fr. lib. 3: Fidelissima conjunx. Ovid. 2. Meta. Hoc certè factū cōjux mea nesciet, inquit, Debita conjux: id est, promissa & sponsa. Ovid. Epist. 71. quondam sibi debita conjux. Dejectam conjuge esse: id est, maritū amisisse. Virgil. 3. Aeneid. Heu quis te casu dejectam conjuge tanto Excipit?

Cōnium, κώνειον, Vide CONION.

Cōnjungo, is, xi, ctum, act. t. Simul jungo, copulo, cōscio, congrego, coagmēto, cōcilio, cōnecto: [חבר *chabbér.* חדביק *hidbik.* συνάπτω. Gal. *Conioindre, alier, vnir.* Ital. *Congiungere.* Germ. Zusammen fügen. Hisp. *Ayuntar.* Pol. *Złączam sę razem.* Vng. *Egyszer foglalom.* Ang. *To ioyne, couple or set together.*] ut, Conjungere boves feriis, apud Catonem de Re rust. cap. 138. Cassius ad Cic. lib. 12: Castra oppido conjunxit Virgil. 3. Aeglog. Pan primus calamos cera conjungere plures Instituit. Ovid. 8. Metamor. Dextram conjungere dextræ. Cicer. pro Cluent. Quantam vim habeat ad conjungendas amicitias studiorum ac naturæ similitudo.

Cōnjūnctus, participium: [מחבר *machabbár.* מדבק *mudbák.* נלוה *nilvéh.* συνηρμόσθαι, συνδεδεμένος. Gal. *Conioinct, alié, voi.* Ital. *Congiunto.* German. Zusammengefügt. Hispan. *Ayuntado.* Pol. *Złączony.* Vn. *Egybe foglaltatot.* Angl. *Ioyned or coupled together.*] ut. Homines benevolentia cōjuncti. Idem in Verr. Quæ est enim tanta facultas & dicendi copia, quæ istius vitam tot vitiis, flagitiisq; cōjunctam aliqua ex parte defendere possit?

Cōnjūnctus, nomen ex participio. [Vng. *Egybe foglaltatot.*] Plancus ad Ciceronem: Sed primùm quòd ita meritos judicabam: deinde quòd ad omnes casus conjunctiores Reipublicæ esse volebam. Cicer. de amic. Tum etiam cum iis & inter se conjunctissimos fuisse M. Curium, & T. Coruncanum memoriæ proditum est.

Cōnjūnctio, f. t verbale, Copulatio, congregatio, necessitudo. [דבק *débek.* חבורת *machébreth.* התחברה *hitchabberáh.* σύζευξις. Gal. *Conionction, alianee, vnion, grande amitié.* Ital. *Congiuntione, coniongimento, grande amicitia, confederatione.* German. Zusammenfügung, verein darung. Hispan. *Ayuntamiento, gran amistad.* Pol. *Złączenie, przyiaźń.* Vn. *Társaság, barátság, egyben foglalás, szerkezetés.* An. *A ioyning together, freindship.*] Plin. li. 14. c. 29: Idcò tum electa, quoniam conjunctioni & huic arbori Venus præest. Cicer. ad Brutum: Conjunctio tua cum collega, concordiaq; vestra, quæ literis communibus declarata est. Societas conjunctionis humanæ, Cic. 5. de Finib. ¶ Conjunctio partem etiam orationis faciunt Grammatici. Cic. de Orat. Cum demptis conjunctionibus dissolutè plura dicuntur. ¶ Ponitur etiam pro enuntiationis genere in quo adhibetur. Et Cic. de Fato: Ergo hæc quoq; conjunctio est ex repugnantibus: & est Fabius, & in mari Fabius morietur.

Cōnjūnctē, adverbium, Simul, cōjunctim. [יחד *jáchadh.* συνεφθόνως, συνδυαστικῶς. Gal. *Conioinctement, en toute vnion & concorde.* Ital. *Congiuntamente.* German. Sammenhafft, miteinander. Hisp. *Ayuntadamente.* Polon. *Wespół, społnie.* Vngar. *Egygyűt, egyenlő keppen, egy akarattal.* Ang. *All together.*] Cic. 2. de Orat. Et si cōjunctè sit celatum, &c. Plin. Epist. 94: Hujus est hæres Maximus noster, quem & ipse amo, sed conjunctiùs tu.

Cōnjūnctissimē & amantissimè cum aliquo vivere. [Vn. *Igen barátságosan.*] Cic. de Amic.

Cōnjūnctim, aliud adverbium. [κοινωνικῶς. Vngar. *Egyűt, egyenlő keppen.*] Cæsar 6. bell. Gall. Hujus omnis pecuniæ conjunctim ratio habetur.

Cōnjux, Vide CONIVGO.

Cōnjūro, as, pen. prod. Simul juro, consentio, conspiro, & plerunque in malam partem. [קשר *kaschár.* συνόμνυμι, συνόμνυμαι. Gal. *Coniourer, conspirer, iurer ensemble de faire vne mesme chose.* Ital. *Congiurare.* German. Zusammen schweren. Belg. Met anderen sweeren. Hisp. *Coniurar los que conspiran.* Polon. *Zprzysięgam sję, zmawiam sję.* Vngarice. *Egybe esküszöm.* Ang. *To conspire or sweare together for the performing of an act.*] Salust. Sed antè conjuravêre pauci, in quibus Catilina fuerat. ¶ Interdum in bonam partem accipitur, quum plures eidem juramento honestā ob causam sese astringunt. Vnde Mutius Scævola apud Liv. li. 11

Trecenti (inquit) cõjuravimus principes juvẽtutis Romanę, ut in re hac via grassaremur. ¶ Horatius de Arte poët. per translationem posuit pro consentire, sive sibi mutuò opem ferre: alterius sic Altera poscit opem res, & conjurat amicè. ¶ Est etiã Conjurare, simpliciter jurare. Gell. Age, malitiam saltẽ defendens verbis conceptis conjurasti, sciens, scienti animo tuo.

Cõjuratio, verbale, conspiratio. [קשר kesher, אמונה פגיון, אמונים. Gal. Conjuration, ou conspiration. Italice. La congiuratione. Germanicè. Zusammenschwerung. His. La conspiration ò conjuracion. Pol. Zgrzy, przysięga, przymierze. Vn. Egyben e kötés, alattomban valaki ellen vale bésze e kötött. An. Conspiracie.] Ter. in Hecyr. Prò deùm atq; hominum fidem, quod hoc genus est? quæ hæc conjuratio? Vt omnes mulieres eadem æquè studeant, nolintq; omnia? Cic. 2. de Divin. Mirabile autem illud, quòd eo ipso tempore, quo fieret judicium conjurationi in Senatu, signum Jovis biennio postquam erat locatum, in Capitolio collocabatur.

Cõjurati dicuntur, qui conjuraverunt, jurati qui juraverunt, juratiqui non juraverunt. [קשרים kesherim, אמונים, אמונה. Gal. Qui ont conjuré, conjurateurs. Ital. Quelli che sono congiurati insieme. Ger. Die zusammengeschworenen / Eyd aufrührische oder meuterische Rott. Hispan. Los que conspiran, ò estan conjurados con otros. Pol. Zgrzyśnicy. Vng. Egybe e kötött. Ang. That hath sworne together to persuade an purpose.] Cic. in Catil. Ego quanta manus esset conjuratorum, quam videtis esse permagnam, tantam me inimicorũ multitudinem suscepisse video. ¶ Interdum conjungitur cum genitivo: ut Conjuratus Getarum, qui cum Getis conspiravit. Claudian. 1. in Ruf. tunc proditor ille Impius imperii, cõjuratusq; Getarum Distulit inflantes, eluso principe, pugnans.

Conlatro, as, are, act. p. Latratu infesto, obloquor. [מלחמה. Gal. Abbayer ensemble, jabbayer contre quelque chose pour la blasmer. Ital. Abbaiare. Germ. Wider etwas bellen oder reden / schmähen. Hisp. Ladrar propriamente los perros. Polon. Przyszyć komu obmawiać. Vn. Meg vgatni, ellene vgatnik. Ang. To bark against one and blame.] Seneca de vita beata: Siquis ex his qui philosophiam collatraret, quod solent, diceret, Cur ergo melius loqueris, quàm vivis?

Cõlutulo. Vide COLLVTVLO.

Cõnãto, conatas, pen. corr. n. p. conatare, simul natare. [מתרחצים. Vn. Egyvt vszik.] Cõnatat nobiscum, dixit Plautus per translationem, pro Rivalis est.

Connecto, tis, Simul necto. [קשר kesher, אסר אסר, חבר chibber, מחבר, מחברים. Gal. Lier & attacher ensemble, accopler, conjoindre. Ital. Annodare insieme. Ger. Zusammen knüpfen / eneinander binden. Hispan. Trenar una cosa con otra. Pol. Związać. Vn. Egybe fogalom. Ang. To knitt and tie together.] Quint. lib. 5. cap. ultimo. Quæ apprehensa Græci magis (nam hoc solùm nobis pejus faciunt) in catenas ligant, & inexplicabili serie connectunt. Falces scalasq; connectere, Tacitus lib. 19.

Cõnexus, participium. [קשור kesher, אסור אסור, מחבר machbar, מחברים. Gal. Lie ensemble, ou noué, allié. Ital. Ligato insieme, congiunto. Germ. Zusammen gebunden / eneinander gebunden. His. Atado juntamente, trenado con otro. Polon. Związany. Vn. Egybe fogalatott. An. Tied together.] Cic. 2. de Nat. deor. Inde fides leviter posita, connexaq; videtur.

Cõnexus, us, ui, m. g. [אסרת masseret, חבורת machberet, חרוב charuz, מחברת. Gal. Liaison, connexion, connection. Ital. Legamento, congiuntione. Ger. Zusammenbindung oder knüpfung. Hisp. Atadura, trenadura. Pol. Związanie. Vng. Egybe fogalás. An. A binding or knitting together.] Lucret. lib. 2: differre necesse est Intervalla, vias, cõnexus, pondera, plagas. Connexu corpus adhæret, Idem lib. 3.

Cõnexum, xi, Pro conclusione. ¶ συνημμένον. Cic. 3. Acad. Ipsa enim ratio, connexi quum concesseris superius, cogit inferius concedere.

Cõnexio, onis, f. t. Connectendi actus. [מחברת machberet, חבורה. Vn. Egybe fogalás, egybe kötés. An. A knitting together.] Et pro conclusione apud Quint. lib. 5. cap. 14.

Cõnexivus, a, um. [συνημμενικός. Vn. Egybe fogalásra alkalmatos.] Quod aptum sit connectere: ut, Connexiva conjunctio, apud Gell. lib. 10. c. 29. pro copulativa. ¶ ἐνώσεως ἕνεκα. συνημμενικός.

Cõnnitor, eris, d. t. Simul, vel vehementer nitor, operam do. [מתאמץ. Gal. S'efforcer à faire quelque chose. Ital. Sforzarsi far sua potere. Ger. Etwas miteinander vnderstehen zu thun. Hisp. Esforzarse ò esforcarse para hazer algo. Pol. Vsyl się, wesprze się. Vn. Erőltetem, erőltetem. An. To force him to doing any thing.] Cic. de Finibus: Quò autẽ paulum firmitatis accesserit, & animo utuntur & sensibus, cõnituntur; ut sese erigant. ¶ Conniti, pro enniti, & parere. [יולד. Gal. Enfanter. Italice. Partorire. Germ. Gebären. His. Eilar la muger de parto. Pol. Rodzić. Vn. Szülik, ellik. An. To bring forth young.] Virg. Aegl. 1: Hic inter densas corylos modò nauq; gemellos Spem gregis, ah silice in nuda connixa reliquit.

Cõnnivẽo, ivi, vel xi, ctum, n. f. Oculorum palpebras moveo, modò claudo, modò aperio: & ponitur pro dissimulo. [רמז kerez, מעלים עין, מעלים עינים. Gal. Cligner les yeux, sourciller en cachant. Ital. Serrar l'occhio. Ger. Blinzen / mit den Augen winken. Belg. Pinckoogen. Hisp. Abatir los parpados delos ojos. Pol. Pobliskać, przymrużać, mrugać. Vng. Pillogatok, intetik. Angl. To winck.] Plin. lib. 11: Graviores alitum inferiore gena connivent. Idem: Columbæ & similia utraq; gena connivent. Gell. lib. 15. dicit: Connivere cava ventris & stomachi, pro supari, claudi & contrahi. Cic. 4. Philipp. Quibusdam in rebus etiam connivео. Id pro Cælio: Prò dii immortales, cur interdùm conniveris in hominum sceleribus maximis? Suetonius in Cæs. Delectu neque observabat omnia, neque pro modò exequebatur, sed desertorum, ac seditiosorum inquisitor ac punitor acrimus, connivebat in cæteris: id est, reliquia convitia oculis veluti clausis præteribat, tanquam dissimulanter illa contereret. Econtrariò Inconnivens dicitur, qui oculis est vigilantibus, & aliqua in re fixis sine mutatione, [illegible]. Gel. de Socr. Inconnivens, immobilis in iisdem vestigiis persistabat. Habet hoc verbum ni syllabam productam. Silius: Connivent, solitq; pavent deprendere visu. Persius Satyr. 6. Væ nisi connives.

Cõnniventiã, æ, f. p. Dissimulatio. [רמיזה. Gal. Dissimulation de voir quelque chose, semblant de ne voir ou apercevoir. Ital. Il dissimulare, il far sembiante di non vedere ne vdire. German. Das hinzu mit den Augen / oder die vberschung / da man eincin etwas hingehen lasst. Hispan. El consentimiento abaxando los ojos. Pol. Przymrużenie. Vng. Tetetés, el halgatás. Ang. A winckinge dissembling.] l. j. C. de fund. & salt. rei. dom. lib. 11: Quod si venalis procuratorum conniventia, ut id deinceps teneatur admiserit, eos gravissimo jubemus supplicio subjacere.

Conno, as, are, Simul no. [συνοιχομαι. Vngar. Egyvtt vszik. Ang. To swyme together.] Connare, Simul nare, Propium est piscium.

Cõnnãtio, verbale, Plaut. Conationis nostræ conscius: id est, quod eandem admiremur mulierem. Sipont.

Connodo, as, pen. prod. Cato. [German. Zusammen oder einander knüpfen.]

Cõnnũbo, connubis, pen. prod. connupsi, connuptum, Matrimonio jungor. [συνοικεῖν. Gal. Se marier ensemble. Ital. Maritarsi insieme. Germ. Sich verehelichen oder verheraten. Hisp. Casarse juntamente. Pol. Zenić się. Vng. Férhez menygik, meg házasodom. An. To be married, to a man.] Apul. Nescientibusq; parentibus puellari ætate connupseramus.

Cõnnũbium, n. f. Ius legitimi matrimonii, à Nubo, cujus prima producitur, quũ in connubio quandoque propter meretricis necessitatem corripiatur. [חתונה chetunnáh, συνοικεσία. Gal. Conionction par mariage, lieu de mariage, affinité par mariage. Ital. Legittimo matrimonio. Ger. Die Ehe oder Ehestand. Itẽ, das recht des Ehestands. Hisp. La ley, ò derecho del casamiento de marido y muger. Pol. Opienie, mal żenitkyślan. Vng. Házasság. Angl. Joyning together by mariage, right of mariage.] Virg. 1. Aeneid. Connubio jungam stabilem: est enim Systole figura, qua syllaba natura longa corripitur. Cic. 1. Offic. Sequuntur connubia & affinitates ex quibus etiam plures propinqui.

Cõnnũbiãlis, Nuptialis, quod ad connubium pertinet. [γαμικός. Gal. De mariage, des appartenances de mariage. Ital. Matrimoniale. German. Ehrlich / Hochzeitlich. Hispan. Cosa de casamiento. Pol. Małżeński. Vn. Házassághoz való. Ang. Belonging to mariage.] Jur. Carmen connubiale apud Claudianum 7. Paneg. Vincla connubialia, Statius 5. Thebaid. [illegible].

Connudo, as, are, penult. prod. Nudo. [פשט pischeth, פשטים. Gall. Mettre tout nud, desnuerer. Ital. Nudare. Germ. Entblössen / entdecken. Hisp. Desnudar lo vestido. Pol. Odkrywam. Vn. Meg vetkőztetem. An. To make naked or vncover.] Plin. lib. 28. cap. 3: Iam primùm abigi grandines, turbinesque, contra fulgura ipsa in mense connudata, sic averti violentiam cœli.

Cõnoides, [κωνοειδὲς. Vn. Hajtómu.] A Græcis dicitur quicquid conihoc est metæ formam habeat: unde cupressus fœmina hoc veluti proprio epitheto à mare distinguitur, eò quòd fastigium habeat in metæ formam convolutum, quum mas extra se ramos spargat.

Cõnopeum, n. f. [ירעה yerihah, מרבד marbidh, κωνωπεῖον. Gallice. Courtine autour d'vn lit, pavillon. Ital. Paviglione da letto. Germ. Ein vmbhang vmb das Bett / wie es vetzeiten zu Egypten gebraucht haben / wider die grossen Mücken oder Fliegen so auf dem Nilus Nilo herauff kamen. Hisp. Pavellon contra los mosquitos. Pol. Namiotek u łoża. Vn. Szunyog háló. An. A canopy to hang about bed, a pavilion.] Tentorium seu velum, & papilio ille lineus, vel laneus, seu bombycinus, qui toro circundatur ad arcendum culices: quo maximè utuntur Alexandrini, quòd ex Nilo culices confluant, quos κώνωπας dicunt. Inde κωνωπεῖον per ei diphthongum. Poëtæ tamen Latini suo quodam jure abjiciunt vocalem subjunctivam, & penultimam corripiunt. Propertius: Fœdaq; Tarpeio conopea tendere saxo. Et apud Horat. lib. Epod. Et inter signa turpe militaris Sol aspicit conopeum.

pœum. Posterius carmen est Iambicum dimetrum, cujus ultima sedes poscit Iambicum. Ineptissimè autem lapsi sunt, qui per œ diphthongum hanc dictionem scribēdam præceperūt.

Cōnops, [κώνωψ Polon. Komor. Vng. Szunyog. Ang. A gnat.] A Græcis appellatur minoris muscæ genus, quod nos Culicem appellamus. Inde Conopeum, ut jam docuimus.

Cōnŏr, aris, d. p. Nitor, operam do. [יגע jegh'ab. πονέομαι Gal. Efforcer, travailler, me s'efforcer à faire quelque chose. Ital. Sforzarsi. Ger. Vnderstehen/sich etwas zuthun vnderneman. Bel. Vnderstaen. Hisp. Esforçar se para hazer, alguna cosa. Pol. Vsiel'uie, maye sie. Vn. Igyekszik. Ang. To endeavour or go about some thing.] Terent. in Andr. Eam autem hoc conor, ne deseras te. P. Hem ego ne istuc conari quem? Idem ibidem: Ego Pamphile hoc tibi pro servitio decoro Conari manibus, pedibus, noctesq; & dies Capitis periculum adire, dum prosim tibi.

Cōnātŭs, us, ui, m. q. Nisus, labor, vis, impetus. [יגעה jeghih.ah. πόνος. Gal. Effort, effay, entreprinse. Ital. Sforzo, sperienza. German. Das vnderstehen/oder die vnderwindung eines dings. Hispan. Esforço, experiencia. Polon. Podiecie sie, vsiel'enanie, mayenie sie. Vngar. Igyekezet. Ang. Endeavour in doing a thing, an interprise or intent.] Cic. 1. de Nat. deor. Dedit autem eadem natura, bestiis & senium appetitum, ut altero conatum haberent ad naturales pastus capessendos: altero secernerent pestifera à salutaribus. Idem de clar. Orat. Populi ingrati pulsus injuria, se ad hostes contulit, conatumq; iracundiæ suæ morte sedavit.

Cōnāmĕn, nis, n. t. Conatus, nisus. [יגע jeghah. πόνος. Vn. Igyekezet. Ang. Endeavour behaviour about a thing.] Ovid. Meta. dextraq; molarem Sustulit, & magnum magno conamine misit.

Conamentum, ti, n. t. [Pol. Podl'oga: item podpora. Vn. Seged.] Plin. lib. 19. cap. 2. De sparto loquens: Ad reliquos usus laboriosè evellitur, ocreatis cruribus, manibusq; tectis manicis, convolutum usseis, ligneisve conamentis: hoc est, adjumentis, & fulcimentis ligneis.

Cōnquadrārĕ, In quadratam figuram redigere. [τετραγωνίζω. Gal. Esquarrir. Ital. Squadrare. German. Gevierdt machen/in vierung bringen. Hispan. Quadrar vna cosa ò reduzir en quadro. Pol. Czworoboczyć czyni. Vngar. Négy szegre tsinalni. Ang. To make square.] Cola. lib. 1. cap. 3: Conquadratæ deinde foratis duobus adversis partibus induuntur, &c.

Cōnquĭnĕrĕ, act. p. Concutere est, vel confringere, contere. [רוץ רוצץ רוצצים רוצים רוצים רו

populum misericordia consanguinitatis Tarquiniẽsibus adjunctum fama ferebat. Propinquus consanguinitate alicui, Virg. 2. Aeneid.

Cōsanō, as, Cuto, sano. [רטא *rapha, ἰάομαι.* Gal. *Guarir.* Ital. *Sanare.* Ger. *Heilen, gesundt machen.* Hisp. *Sanar.* Pol. *Vzdrawiam, vleczam.* Vn. *Meg gyogyitom.* Ang. *To heal, to make whole.*] Colu. li. 4. cap. 24. Quo plerunq; fit, ut quod precidi debeat, perstringatur, & sic vitis laniata scabrataq; putrescat humoribus, nec plaga cōsanentur. ¶ Cōsanare pro Cōsanescere. Vlp. in l. Idem. ff. de Aedilitio edicto. Idē Ofilius ait: Si homini digitus sit abscissus membrive quid lacerati, quāvis cōsanaverit, si tamen ob eā rem eo minus uti possit, non videri sanū esse, ubi tamen fortassis, una litera sublata verius legeretur, Consanuerit.

Cōsanēsco, is, Sanus fio. [חיה *chaiah, ὑγιὴς ἔσομαι, ὑγιαίνω, ὑγιάζομαι.* Gal. *Estre guari, se guarir.* Ital. *Diventar sano.* German. Gesundt werden. Hispan. *Hazer se sano.* Polon. *Odrawiam.* Vngar. *Meg gyogyulok, fel lābadozok.* Ang. *To make whole.*] Cicero Sulpitio lib. 4. Nunc autem hoc tam gravi vulnere, etiam illa quæ consanuisse videbantur, recrudescunt. Colum. lib. 4. cap. 27. Tum etiam vitem minus cicatricolam reddit: quoniam id, ex quo viride & tenerum decerptum est, celeriter consanescit.

Consārcīnāre, Simul sarcire significat, & nullo delectu conjungere. [חטר *taphar, συλλαμβάνω.* Gal. *Recharger, adiouster à la charge, rapiecer & renforcer.* Ital. *Cusire insieme.* Ger. Etwas zu Burden zusammen binden, Burdinen machen. Hisp. *Cosser, ò zurzir juntamente.* Pol. *Zgromadzam w jedno, ku czemu, skupiam.* Vn. *Ösze fuzni, tudogatni, vastagitni.* An. *To burden, or laden further, to botch and unmend garments.*] Gell. li. 13. c. 23. In quo versu non oportet alterum videri verbum, idem quod superius significans, supplendi numeri causa extrinsecus additum & consarcinatum. Est enim hoc inane admodum & futile. ¶ Compositum est à Sarcino, quod apud veteres Iurisconsultos frequentissimè legimus pro sarcire, & Sarcinator pro Sartore.

Cōsārrīo, is, ire, Sarrio. [שדר *hadhar, σκαλεύω.* Gal. *Sarcler ou biner.* Ital. *Zappare, cavare.* German. Erlesen, feuberen. Hisp. *Sachar ò esfardar la tierra.* Pol. *Czyszczę, oberdaję.* Vngar. *Meg gereblyézlem, ásogatva tisztitom.* Ang. *To rake or weede.*] Colu. lib. 11. cap. 3. Deinde sulci omnes consarriendi.

Cōsaucīo, ās, activum, p. à quo Consaucior, aris, passivum. [מחץ *machatz, κατατρώγω.* Gal. *Blesser fort, navrer.* Ital. *Ferire.* German. Verwunden, verletzen. Hispan. *Herir ò llagar.* Pol. *Rawuję, zbrazam, zakrwacha czynię.* Vng. *Meg sebesítem.* Ang. *To hurt, to wound.*] Autor ad Heren. lib. 4. In hoc autem crebro & celeri vulnere corpus consauciari videtur.

Cōscēlērāre, est scelere conspurcare. [חטא *chatta, πιαίνω.* Gal. *Prophaner, contaminer, souiller de meschanceté.* Ital. *Sporcare di scelerag gine.* German. Durch lasterliche ding geschenden, oder verunfagen. Hisp. *Ensuciar algo pecando.* Pol. *Nieczynię ofiarę.* Vng. *Latorfogommal meg f'ertekztetem.* An. *To defile and pollute with some misbeweme deede.*] Liv. 10. bel. Maced. Agite, conscelerate aures paternas: decernite criminibus, mox ferro decreturi. Conscelerare oculos dicuntur qui nefandum aliquod facinus aspiciunt. Ovid. lib. 7. Metam. Cur non & spectō pereuntem, oculosq; vjdendo Conscelero?

Cōscēlērātus, a, um, Sceleratus: [חטא *chatta, πιαίνω.* Gal. *Souillé & vitié de malefice, meschant tout outre.* Ital. *Pieno ò macchiato de scelerag gini.* Germ. Mit lasteren befleckt oder verunfiret worden. Hisp. *Ensuciado algo pecando.* Pol. *Nieczynioną wielki.* Vngar. *Latorfogommal.* Angl. *Mischievous, vengeable, full of naughtiness.*] ut Conscelerata mens, Cic. in Cat. Et pro Cluentio: Conscelerata exectio linguæ. Conscelerata vultus, Ibidem. A' filiis conscelerratissimis furiæ domesticæ & assiduæ pœnas parentum dies noctesque repetunt, Cic. pro Sex. Rosc. Amer.

Cōnscēndō, is. Navim ingredior navigandi causa. [עלה *halah, ἀναβαίνω.* Gal. *Monter, mettre en vne nauire, s'embarquer.* Ital. *Entrare in nave per navigare, Ascendere.* Ger. Aufsteigen, in ein Schiff steigen. Hisp. *Subir en la nave para navegar, subir juntamente.* Polon. *Wstępuie na'l'ad.* Vng. *Hazaban hajok, hajokázni megyek.* Ang. *To clymb, to go vp into a shipe.*] Cic. 4. Acad. Quid enim conscendens navem sapiens, nunc, &c. Cæs. de bel. Civ. Non minore animo ac fiducia, quām antè dimicaverant, naves conscendunt. Virgil. 1. Aeneid. Bis denis Phrygium conscendi navibus æquor. ¶ Ponitur aliquando absolutè. Cic. Attic. lib. 9: Idib. Martiis Pompeium à Brundusio conscendisse. Cæsar: Erat completis littoribus contentio, qui potissimùm ex magno numero conscenderent. Scopulum conscendere, Virg. 1. Aeneid. ¶ Ponitur etiam generaliter pro ascendo: ut, Currum conscendere. Liv. 8. bel. Maced. Equum conscendere, Idem 5. bel. Maced. Conscendere in equum, Ovid. lib. 6. Metam.

Cōnscēnsīō, ōnis verbale, f. t. Ascensio. [מעלה *maalah, ἀνάβασις.* Gal. *Montement, embarquement.* Ital. *Montamento in nave, la imbarcata.* Ger. Das steigen oder tretten in das Schiff. Hisp. *Subida, à subida en la nave para navegar.* Pol. *Wstąpienie del'odpy.* Vn. *Hazaban hágás, be hágás.* An. *A taking of shippe.*] Cic. 1. de Divin. Eúdq; dixisse remigem quendam ex quinqueremi Rhodiorum vaticinatum, madefactum in minus xxx. diebus Græciam sanguine, rapinas Dyrrhachii, & conscensionem in naves cum legis. à quo Conscensus. *ἀνάβασις.*

Conscientiā, Vide CONSCIVS.

Conscīndō, is, ere, act. t. In multas partes scindo, discindo, discerpo. [בקע *bakah* שבר *schibbér* קרע *karah, διαῤῥήγνυμι.* Gal. *Couper en pieces, desconpre, desbiurer, desseier, deschiquetter.* Ital. *Lacerare, rompere, separare.* Ger. Zerschneiden, zerhauen, zerreissen. Hisp. *Cortar en muchas partes.* Pol. *Wtrzepiczę, kraię, łamię, targā, siekę.* Vn. *El metszém, el hasogatom, szétszagatom.* Ang. *To cutt in many pieces, to teare.*] Ter. Eunuch. Verte omnē miserè discicit, tū ipsam capillo cōscidit. Curæ conscindunt hominē solicitum, Lucret. li. 6. ¶ Conscindere fibilis, per translationē, pro Exibilare, & Explodere. Cic. Attic. lib. 2. Nam gladiatoribus quā dominus, quā advocati, fibilis conscissi. ¶ Conscindere aliquem, pro criminari, & alicui convitiari. Cic. ad Att. lib. 8. Is enim me ab optimatibus ait conscindi.

Cōnscissūrā, ræ, f. p. Ipsa ruptio. [בקיע *bekiah* קרע *kórah, ἀῤῥηξις.* Gal. *Fente & brisure.* Ital. *Fenditura, rottura.* Germ. Ein spaltung. Hispan. *Hendidura, cortadura.* Polon. *Przełomy, rozpadliny, rozpadliny.* Vng. *El metszés, el hasitas.* Angl. *A cutting in pieces, or tearing.*] Plin. li. 34. c. 2. Dein quum pretio pensset gratia artis, detractum est aurum, pretiosiorq; talis existimatur, etiam cicatricibus operis atque conscissuris, in quibus aurum hæserat, remanentibus.

Cōnscissus, Discerptus. [נבקע *nibkáh* נקרע *nekráh, διαῤῥηγνύω.* Gal. *Desbiurer, rompu, desseier, brisé.* Ital. *Rotto in pezzi, fracassato.* German. Zerhauwen, zerrissen. Hisp. *Hendido y cortado in muchas partes.* Polon. *Rozdarguiony, rozdepany.* Vng. *El hasitatt, szag gattatt.* An. *Cutt in pieces, torne.*] Vt conscissa pallula, Plaut. Truc. Epistola conscissa, Cic. Gallo lib. 7.

Conscīo, act. q. apud Horatium in Epistolis legitur pro eo, quod est alicujus rei mihi conscius sum. [ידע *jadah, συνοῖδα.* Gal. *Sentir en soy-mesmes, se sentir coulpable.* Ital. *Essere consci, consapevole.* Germ. Etwas ihm selbo bewust seyn. Hispan. *Saber en mala parte, ser sabidor con otro de alguna cosa.* Pol. *Czuię sobie winę.* Vngar. *Szemben ben tudom, azért lelkem ismeretes vagyok.* Ang. *To know and feell that he is guilty.*] - hic (inquit) murus aheneus esto, Nil conscire sibi, nulla pallescere culpa: hoc est, nullius reisibi conscium esse.

Cōscītus, pen. prod. participium, à Conscisco verbo passivum. [*διαγνωσθεὶς, ἐπιψηφισθεὶς.* Pol. *Wiadomości mianoi.* Vng. *Megtudatott.*] Plin. lib. 36. c. 15. Passim conscita nece, Quiritibus tædium fugientibus.

Cōnscīscō, is, conscivi, conscitum, Consentio, communi consilio statuo, decerno. [יאץ *jaatz, συμψηφίζομαι, ἀπογνωσθεὶς.* Gall. *Ordonner il' vn commun consentement, decerner.* Ital. *Consentire, statuire.* Germ. Etwas erkennen oder auf bewegung seyn: Etwas mit wissen thun. Belg. Iet met weten doen. Hispan. *Consentir, establecer.* Polon. *Zmiadomosci czynię, stanowiam, postanawiam.* Vngar. *Megtudó akarattabol vegezém.* Ang. *To ordeine and decerne with common consent.*] Liv. lib. 1. Censuit, consensit, consivit, ut bellum ab priscis Latinis fieret. Valla lib. 5. c. 29. scribit hoc verbum ad mortem ferè pertinere: ut Consciscere sibi mortem. [*ἀπογνώσεις τὸν ἑαυτοῦ θάνατον, ἀπογνωσθεὶς ἑαυτῷ θάνατον.* Gal. *Se faire mourir, se tuer.* Ital. *Ammazzarsi.* Germ. Ihm selbo dē todt anthun. *Ich sicha emsbunnel.* Bel. *Hem sluyen wetenden dood.* Hispan. *Matarse à si mesmo.* Polon. *Sam, sobie zmordowuię, sam sobie bie przyczyna.* Vng. *Megam meg ölöm.* An. *To kill him self.*] Cic. de Clar. Orat. Themistocles sibi mortem consivit. Idem lib. 3. Epist. Mortem mihi cur consciscerem, causa visa non est. ¶ Per translationem ponitur pro contrahere. *ἐπιψηφίζω.* Colum. lib. 7: Diligensq; pastor stabulum quotidie convertit, ne patiatur stercus humorem conscisc. ere. ¶ Sciendum est quod Cōscisco, Ascisco, Descisco, Prescisco, & Rescisco, faciunt præterita in ivi, sicut eorum primitiva: & Conscio quidem, Descio & Rescio, raro sunt in usu, sed magis Conscisco, Descisco, & Rescisco. Ascio & Præscio inveniuntur: quanvis Ascio non sit frequentes, sicut Præscio. Hinc Ascisco, & Præcisco, licet magis Ascisco quām Præscisco, eō quōd Ascio minus in usu sit: Præscio verò magis. Quum ergo Conscisco, Descisco, & Rescisco usurpentur, nō mirum est si Conscio, Descio, & Rescio, obsolescunt: quoniam ferè superfluum esset in eadem significatione utraque habere. E' diverso autem, Scio, sæpissimè reperitur, rariùs autē Scisco. Apud Plautū tamē legitur Scscam, in Amphitryone: Ocius accūro, ut scisc à quid velit. Præscio in usu est, Prescisco minus: quod tamē & ipsum legit' apud Virgil. 4. Georg. Cōtinuoq; animos vulgi trepidantia bello Contalicet longè præscisceret. ¶ Ascio apud Colum. in Præfatione. Et pecoribus parandis, conservandisq, quoniā & hanc ascimus quasi agriculturæ partem. Quo tamen loco emendatiora Columellæ exemplaria Ascivimus habent præterito tempore, quod ab Ascisco potiùs, quām ab Ascio esse videtur.

Conscivīt.

Cōnscīus, Particeps, socius, testis, qui rem occultam unà scit. [יָדוּעַ jadúah. συνειδώς. Gall. Coulpable de quelque cas, qui sait quelque cas. Ital. Conscio, consapevole. German. Mitwissend/der im selbs etwas bewüßt ist. Hisp. Sabidor con otro de alguna cosa. Pol. Wiedzący z inszym, czyiaś spółwiedzim. Vngaricè, Tanáti, titok tói. Ang. Coulpable or guilty of any fault, that knoweth and is of counsell in doing a thing.] Cicer. M. Rutilio: Quum & mihi conscius essem quanti te facerem. Nonius de Verb. different. Scius inquit secum: Conscius cum altero: quam tamen differentiam fateor à scriptoribus non observari. Nam postquam Scius in usu esse desiit, Conscius utriusque locum occupavit. Salust. Populares conscios sceleris sui. Virgil. 1. Aeneid. & mens sibi conscia recti. Cicer. 3. Offic. Sibi autem nullius essent conscii culpæ.

Cōnscīentia, æ. f. p. Recordatio, animi quædam ratio, vis & lex à qua & de rectè factis & secus admonemur. [לֵב leb. συνειδὸς, συνείδησις. Gallicè, Conscience, remors, recognoissance de son faict. Ital. Conscienza, testimonio del animo nostro, remorso. Germ. Gewissen oder gewissen. Hisp. El saber del corazon. Pol. Sumnienie, sponnienie swiadomie. Vn. Lelki ismeret. Angl. Conscience, acknowledge of his sinne with a remorse.] ¶ In bonam partem accepit Cicer. 5. Philip. In ipsa conscientia rectè factorum satis magnus laborum fructus est. Et alibi: Nulla re tàm lætari soleo, quàm officiorum meorum conscientia. Idem de Senect. Conscientia bene actæ vitæ, multorumque benefactorum recordatio jucundissima est. ¶ In deteriorem partem idem posuit 3. in Catil. Invect. Recentes literis, conscientia convictus repentè conticuit. Idem pro Sexto Roscio: Suum quenque scelus agitat, amentiaque afficit: suæ malæ cogitationes, conscientiæq; animi terrent. ¶ Conscientia mille testes. Quintil. libro 1 Institut. Orat. 5 hanc sententiam ut proverbialem citat. Sensus interprete nō eget. Extat & Græca sententia: συνείδησις πολλοὶ μάρτυρες: id est, Conscientia verberat animum.

Cōnscribēllo, pro conscribo veteres dixerunt. [ἐπιγράφω, ἐπιγράφω. Polon. Spyjuie. Vng. Meg irom. Ang. To register, to enrolle.] Varro: Itaque ea in ceram conscribellavit Herculis ad litem. Idem Marcopore Astrologi non sunt, qui conscribellarūt pingentes cœlum. Nonius. Quo loco quidam legendum putant Conscribillare id est, sacrificare. Catull. Epigramm. Inusta turpiter tibi flagella conscribillent.

Cōnscribo, act. 1 Simul scribo, compono, cogo. [כָּתַב chatáb סֵפֶר sépher γράφω. Gal. Escrire, enregistrer. Ital. Scrivere. Ger. Schreiben, beschreiben. Belg. Schryven. Hisp. Escrivir. Pol. Spisuie. Vng. Meg irom, irok. An. To writte, to register, or enrolle.] Cicer. ad Att. lib. 12: De Antonio quoque Balbus ad me cum Oppio conscripsit. Idem: Legem Consules conscripserunt qua Pompeio per quinquennium omnis potestas rei frumentariæ toto orbe terrarum daretur. Plaut. Asin. Agedum istum ostende, quem conscripsisti, syngraphum. Conscribere milites, est cogere, & in certum numerum ac scriptum redigere: quod Galli dicunt Enroller.

Cōnscripti, qui in Senatu scriptis annotati erant, qui per inopiam Senatorum ex Equestri ordine in Senatorum numerum recipiebantur. [ἐπιγεγραμμένοι. Pol. Wpisani niedzy vczed. Vng. Tanács rendre fölirattatottak.] Livius, libro 2: Deinde quò plus virium in Senatu frequentia etiam ordinis faceret, cædibus regis diminutum patrum numerum, primoribus equestris gradus electis, ad trecentorum summam explevit. Traditum, inde fertur, ut in Senatum vocarentur, qui patres, quique conscripti essent: Conscriptos videlicet in novum Senatum appellabant lectos.

Cōnscriptio, onis, f. t. Scriptio, compositio. [כָּתַב chetháb מִכְתָּב michtáb סֵפֶר sépher γραφή. Gal. Escriture, registre, rolle. Ital. Scrittura, registro. Ger. Beschreibung oder zusammenschreibung. Hispan. Escriptura en vno. Pol. Spisanie. Vn. Irás, meg irás. An. Writing together, registring, enrolling.] Cicero pro Cluentio. Falsæ conscriptiones quæstionum.

Cōnscēco, as, are, act. p. Seco, disseco. [בָּצַע batsáh כָּחַת kitáh. κόπτω. Gal. Desrouper, chiquater. Italice, Tagliare. Ger. zerschneiden, zerschnitten. Hisp. Cortar. Pol. Rozsiekuie, rozsiekaie. Vng. Vágom, el vágom, meg vágom. Ang. To cutt or hack.] Plin. lib. 36. c. 26: Acies tanta est quacunq; ut citra ullum sentum ad ossa consecet quicquid afflaverit corporis. Ovid. 2. Trist. Inde Tomos dictus locus hic: quia fertur in illo Membra soror fratris consecuisse tui. Consecare in tenues membranas. Plin. lib. 30. cap. 4.

Cōnscīsio, verbale, Sectio. [מַחְצֵב machtséh. κόπτω. Gal. Couper, disseminer. Ital. Taglio, incisione. Ger. Zerschneidung. Hisp. Cortadura. Pol. Rozsiekanie, zrabanie. Vn. Vágás, meg vágás, el vágás. An. A cutting, hacking.] Cic. 2. de Nat. deor. Arborum autē consectione, omniq; materia, & culta, & sylvestri, partim ad calfaciendū corpus igni adhibito, & ad mitigandum cibum utimur, &c.

Cōnsecro, as, penultima correp. Sacro, dico, dedico, religiosum facio. [קָדַשׁ kiddísch חָנַךְ chanách. ἁγιάζω, ἐγκαινίζω. Gal. Consacrer, dedier. Ital. Consacrare. Ger. Weyhen/heiligen/Gott vnnd heiligen Gebreuchen zueignen. Belg. Wyhen. Hispan. Consagrar. Pol. Ofiarować, oddaie bogu y swiętem rzeczam. Vng. Meg szentelém. Ang. To consecrat or dedicat.] Cic. 2. Tusc. Quasi addicti & consecrati. Plin. de Viris illustribus: Spolia opima Iovi Pheretrio in Capitolio consecravit.

Cōnsecrātio, onis, f. p. Dedicatio. [חֲנֻכָּה chanucháh חֵרֶם chérem ἁγιασμός. Gal. Consecration, dedicement. Ital. Consecratione. Ger. Weyhung/Heiligung. Hisp. Consagracion. Polon. Poświęcenie, ofiarowanie. Vn. Meg szentelés. An. A consecrating, dedicating.] Cic. pro Domo sua: Consecrationes fiebant aut à Pontificibus, aut à Tribunis plebis. Ibidem: In consecratione statuebantur aræ, quæ religionem afferrent.

Cōnsecrātor, [ἁγιαστής. Pol. Poświęcac. Vn. Szentelő.] Aut templorum fabricatores aut simulacrorum consecratores facit, Iulius Firmicus Mathes. lib. 4.

Cōnsecrātāneum, n. s. Quod est consecratum. [חָנוּךְ chanúch מוּקְדָּשׁ mukdáschah. ἀφιερωμένον. Gal. Consacré, dedié, ayant receu ce faict le serment solemnel. Ital. Che è consacrato. Ger. Geweihet/geheiligt. Hisp. Cosa consacrado. Pol. Co est poświęconego, ofiarowanego. Vn. Meg szentelitetve, szentelt. An. Consecrated, dedicated.] Vocabula ferè in castris repertum, qualia sunt Conterraneum, Cōmilitaneum, Militaneum, Suffarraneum, Limitaneum. Iulius Capitol. in concione quadam Maximini Cesaris: Commilitones (inquit) sacrati, imò verò consecranei. Alio loco: Nullam civitatem æquè militaneam, dixit. Tertullianus Consecraneos vocat, qui quasi uni sectæ mancipati sunt.

Cōnsectāneūs, Consectarium, Consector, Consectatio, Consectator, Vide CONSEQVOR.

Cōnsēminēūs, a, um, [ἑτερόσπορος, πολυσπόρος. Gal. Semé de plusieurs & diverses semences. Ital. Semi & piante de diverse sorti. German. Mit vielerley Samen gesteet/oder mit einerley Samen gesteet. Hisp. Sembrado de diversas semientes. Pol. Posiany wielaiakimi sjemiany. Vn. Sok fele magu, és vegyesen. An. Sowen with many and diuers seades.] Dicitur de re in qua varia semina commissa sunt, ut Consemineæ vineæ sunt, in quibus diversa vinum semina acervatim confusa sunt, nec propriis generibus distincta. αἱ ἄμπελοι συμφυοῦσαι πολλὴν χώραν ἀπολαμβάνουσι. Colum. lib. 3. cap. 21: Iam illa seminum separatio summam cōmoditatem habet, quòd vinitor suam cuique faciliùs putationem reddet, quum scit cujus notæ sit hortus, quem deputet: idque in vineis consemineis servari difficile est. Sic etiam Sylvam consemineam vocant, quæ ex variis arborum generibus confusè consita est. Idem lib. 12. cap. 46: Sylvam si quis barbaricam: hoc est, consemineam velit facere.

Cōnsēminālis, [Pol. Posiani. Vn. Sok fele magu.] Pro eodem etiam legitur apud eundem Columel. lib. 12. cap. 45: Propter quod etiam consemīnalium vinearum non est tām firmum vinum, quàm si per se syncerum ammineum vel apianum condideris.

Cōnsēnēsco, consenescis, consenui, Senesco, annis & ætate ingravesco. [זָקַן zakán. γηράσκω, παλαιόω, πολιόω. Gal. Envieillir, devenir vieil. Ital. Invecchiare, divenir vecchio. Germ. Alt werden. Hisp. Envejecer. Polon. Starzieiesz, starem sye stawam. Vngar. Meg vénhedém. Angl. To waxe old.] Consenescere, Senem fieri. Plaut. Capt. Macesco, consenesco & tabesco miser. Cicer. 2. Tuscul. Atque Oratorum quidem laus ita ducta ab humili venit ad summum, ut jam quod natura fert in omnibus ferè rebus, consenescat, breviq; ad nihilum ventura videatur.

Cōnsēnsio. Vide CONSENTIO.

Cōnsentiā sacra, Quæ ex consensu multorum sunt statuta. Festus.

Cōnsentio, is, n. q. Cōvenio, idem sentio. [רָצָה ratsáh יָאַת jaáth. ὁμολογέω, ὁμοδοξέω, συνοίσομαι, συμφωνέω, συνοίσομαι. Gal. Consentir. Ital. Cōsentire. Ger. Eines sinnes seyn/bewilligen. Bel. Consenteren. Hisp. Consentir. Pol. Przyzwalam, przyklaszczę natim, Zgadzam się. Vn. Egyet értek. An. To consent to think the same.] Plin. li. 17. cap. 11: Eadem mensura Græci autores consentiunt, nō altiores quino semipede esse debere. Cicer. 3. de Finib. Ratio enim nostra consentit, oratio pugnat.

Cōnsentiēns, participiū, Conveniens. [רָצָה ratsáh יָאַת jaáth. ὁμολογούμενος. Gal. Consentant, accordant, conforme. Ital. Che consente & s'accorda. Germ. Der da eines sinnes oder meynung ist/der bewilliget. Hispan. Cosa concorde. Pol. Zgadzaiący się, przyzwalaiący. Vng. Egyet értő. An. Which consenteth, or agreeth with another.] Cic. 2. de Divinat. Animorum consentientium multitudine completum est mundum.

Cōnsensūs, participium, Confessus. [מְרֻצֶּה merutsséh. ὁμολογούμενος. Gal. Accordé. Italice, Accordato. Germ. Der verwilliget oder einhellig ist. Hispan. Confessado y accordado. Pol. Zgodzone się, consens. Vngar. Egyező, megegyezetet. An. Accorded, agreed.] Gell. lib. 5. cap. 26. Syllogismus est oratio, in qua consensus quibusdam &

dam & confessis, aliud quid, quàm quæ concessa sunt, per ea quæ concessa sunt, necessariò conficitur.

Cōsensus, us, ui, m. q. nomē, Concordia, cōvenientia, consensio, conspiratio, & quasi cōcentus. [רצון ratsōn שלום shalōm. ὁμόνοια. Gal. Accord & connexance, consentement. Ital. Consentimento, accordo. German. Einhelligkeit/ zusammenstimmung/ vereinigung. Hispan. Consentimiento, conuenencia. Pol. Zgoda, podgwolenie, sfolne vgodzenie. Vng. Egyezés, egy erzelem. Ang. Consent, accord, or agreement.] Cic. 3. de Nat. deor. Itaque illa mihi placebat oratio de convenientia consensuque naturæ. Claud. de bel. Gild. dissensus acerbus, Et gravior consensus erat.

Cōsensio, f. t. ut Speusippus ait, Communio rerum omnium, cogitationū, suspicationūq; concordia, consensio, cōspiratio. [συμφωνία, ὁμοφροσύνη. Gal. Consentement. Ital. Consentimento. Ger. Einhelligkeit/ Einwilligung. Hispan. El consentimiento. Pol. Sodzwolenie, vgodzenie. Vngar. Egyezés, egy erzelem. Ang. Consent or agreement.] Cic. ad Cass. Populi verò Romani, totius què Italiæ mira consensio. Idem 1. de Natur. deorum: Quum enim non instituto aliquo, aut more, aut lege sit opinio constitura, maneatque ad unum omnium firma consensio, intelligi necesse est, esse deos.

Cōsentanēus, a, um, Conveniens. [כשר chasōsher εὐπρεπής, ἐπιμελής. Gal. Convenable, accordant & semblable. Ital. Consentaneo. Ger. Das mit sempt/ gleichförmig/ einig. Hispan. Cosa conuenible in sentencia. Polon. Zgadzaiący się, podobny. Vng. Illendő, alkalmatos. Ang. That consenteth and agreeth with an other.] Cicero 5. de Finibus: Itaque omnis honos, omnis admiratio, omne studium, ad virtutem, & ad eas actiones quæ virtuti sunt consentaneæ, referitur. Idem 2. de Natura deorum: Quare quū in æthere astra gignantur, consentaneum est in his sensum inesse & intelligentiam.

Cōsentitur, impersonaliter, ut dissentitur. [Polon. Zgadza się. Vn. Egy értetik, meg egyezik.] Gell. li. 10. cap. 7: Omnium fluminum quę in mari, qua imperium Romanum est, fluunt, quam Græci τὸν ἐκ θαλάσσης appellant, maximum esse Nilum consentitur. Idem lib. 3. cap. 11: Super ætate Homeri atq; Hesiodi non consentitur.

Cōsepio, is, ire, Sepio, munio, claudo. [שך sach σκεπάζω. Gal. Enclorre & enfermer de haies ou de murs. Ital. Circondare di siepe. Germ. Einzaunen/ vmbhagen. Hispan. Cercar de seto. Pol. Oppłecsam, ogradzam. Vng. Meg rekesztődni. Ang. To enclose and environne with edges.] Cic. de Senect. Cæteris in rebus comem erga Lysandrum atque humanum fuisse, & ei quendam cōseptum agrum, & diligenter consitum ostendisse.

Cōseptum, pti. Quod undiq; clausum, munitumq; est. [מכלה michlah מסגרת misgheretb. σκέπασμα. Gall. Vn clos & pourpru. Ital. Siepe, chiusura di qualche cosa. Germ. Ein zengzeunt oder zengeschlandet ort. Hispan. Lugar cercado y zarrado con seto. Pol. Zetwsad miesce ogrodzone. An. A place hedged or inclosed.] Colu. lib. 1. c. 4: Difficiliora enim consepta, non solùm pluris ædificabimus, sed etiam impensis majoribus tuebimur. ¶ Conseptum etiam fori dicit Quintil. lib. 1. pro ipsis cancellis.

Consequiæ. Vide CONSEQVOR.

Cōsequōr, pen. corr. d. t. Sequor. [הלך אחר halōch achar. ἀκολουθέω. Gall. Suyure & aller apres. Ital. Seguitare di fatto. Ger. Nachfolgen. Belg. Volgen. Hisp. Conseguire à otra cosa, alcancar lo que huye. Polon. Dostawam, doganiam, dosięgnie. Vngar. Követődm, (item) meg nyerődm. Ang. To follow and go after.] Virgil. 5. Aeneid. -quem deinde Cloanthus Consequitur. Gell. lib. 2: Veri dies natalis haberi, appellariq; debeat, is quem nox ea consecuta est, an qui dies noctem consecutus est. Ponitur frequenter pro assequor, obtineo, adipiscor. [τυγχάνω. Ang. To obtaine or getta thing.] Cicer. in Verr. Act. 1: Quod ego meo labore, & vigiliis consecutus sum. Idem 2. Verr. Habeo autem certam viam atque rationem, quā omnes illorum conatus investigare & consequi possum. Item exprimere. ἐξωνῶ. Idem Cæsari Iuniori: Extrema verò quanta & qualia sint, verbis consequi non possum.

Consequēns, tis, participium. Sequens, futurus. [עתיד hatbidh ἐπιγιγνόμενος. Polon. Przyszły. Vngar. Következő.] Cicer. de Senect. Sed memoriam illius viri excipient omnes anni consequentes.

Cōsequens, nomen, Argumenti conclusio. [τὸ ἐπιφερόμενον. Pol. Zamkniecie. Vngar. Következő.] Cic. 4. de Finib. Quū consequens aliquod falsum sit, illud cujus id consequens sit, non posse esse verum.

Cōsequēntiă, tiæ, f. p. Consecutio. [סדר sedher סדר tsur. ἀκολουθία. Gall. Consequence suite. Ital. Consequenza. German. Ein Nachfolgung. Hispan. La consecucion à otra cosa. Polon. Następstwo, następnie. Vngar. Következés. Anglice, Consequence, following.] Cicer. 1. de Divinat. Qui cursum rerum eventorumque consequentiam diuturnitate pertractata notaverunt, etc. ¶ Est & Consequentia necessitas conclusionis, quæ ex præcedentibus infertur. Cicer. ad Trebat. Ea enim dico consequentia, quæ rem necessariò consequuntur.

Cōsequēnter, adverbium. [ἀκολουθεῖν. Gall. Consequemment. Ital. Consequentemente. Ger. Nachfolgendo. Hisp. Consequentemente. Pol. Stego pochodzac, kolwiąc. Vng. Követődőnek keppen. Ang. Consequently, by order.] Vlpian. 1. Sed & si quid, §. ult. ff. de usufruct. & quemadmodum quis usu. & fruct. Quibus cōsequenter fructuarius quidem acquirere fundo servitutem non potest, retinere autem potest.

Cōsequiæ, Sequelæ, à consequendo: sicut ab exequendo, Exequiæ. Apuleius lib. 10: Novissimis trahebantur cōsequiis.

Cōsectōr, ăris, d. p. Avidè sequor, capto, aucupor, posequor. [רדף radhāph דבק dabbēk חשק chāshaq. διώκω, ἀκολουθέω, ἀναζητέω, ἀναφέρω, ἀνέω. Gall. Suivre en poursuivant en diligence. Ital. Seguitare audacemente. German. Begeren nachfolgen. Bel. Vervolgen. Hisp. Seguir codiciosamente. Pol. Nasladować, szukać, gonić. Vn. Szorgalmatossan követődni, keresődni. An. To follow or pursue diligently.] Lactant. lib. 3: Quæras ab his, quid sibi velint, quum fœminas tam rabidè consectantur, ut vix divelli queant. Cæsar 6. bell. Gall. Redeuntes equites, quos possunt consectantur, atq; occidunt. Cic. 2 ad Attic. Fusium clamoribus, & conviciis, & sibilis consectantur. ¶ Per metaphoram accipitur pro affectare. ἐφίεμαι. Cicero in Pisonem: Levitatis est, inanem aucupari rumorem, & omnes umbras, etiam falsæ gloriæ consectari. Cic. 1. Offic. Alexander benevolentiam largitione consectabatur.

Cōsectāri, passivè. Laberius apud Nonium: Vxorem tuam, & meam novercam populo lapidibus consectari video.

Cōsectātio, verbale, f. t. Captatio, aucupium. [שדה sadeh. ἀκολουθία, ἀναζήτησις. Gall. Poursuite apres quelque chose. Ital. Seguitare con diligenza à qualche impressa. Ger. Ein fürsatz oder begerde nachfolgung/ nachstellung. Hisp. Obra de seguir codiciosamente. Pol. Pilne naśladowanie, dochodzenie, szukanie. Vng. Szorgalmatos követés, keresés. Ang. An earnest following or pursuing.] Cicer. in Orat. In hujus concinnitatis consectatione Gorgiam fuisse principem accepimus.

Cōsectātōr, & Consectatrix, verbalia. [רדף radhāph דבק dabbēk. ἀκολουθητής. German. Ein Nachveiger/ Nachfolger/ Nachwerber. Pol. Ten który dochodzi. Vn. Követő, kereső. An. He or she which followeth.] Cic. 3. Offic. Est enim temperantia libidinum inimica: libidines autem consectatrices voluptatis.

Cōnsectāriŭs, adject. Consequens. [ἀκολουθητικός. Pol. Następujący. Vng. Következő, követődő.] Cic. 4. de Finib. Illud vero minimè consectarium, sed in primis hebes, illorum sententiam minum gloriatione dignam esse beatam vitam, quæ non possit sine honestate contingere, ut jure quisquam glorietur.

Cōsectārium, rii, n. f. Est argumentum breviter adstrictum, in quo conclusio necessariò sequitur antecedens. [ἀκόλουθον. Polon. Zamkniecie. Vn. Igazzá rövid erősítés.] Cic. 4. de Finib. Nonne venio ad illa tua brevia, quæ Consectaria esse dicebas: & primum illud quo nihil potest esse brevius, Bonum omne laudabile: Laudabile autem omne honestum. Omne igitur bonum honestum.

Cōsectāneŭs, a, um, Qui alios affectatur. [ἀκόλουθος. Pol. Dochodzący. Vngar. Követő.] ut, Consectanea turba. ¶ Hinc Consectanei dicuntur, qui aliorum opinionem vel sententiam loquuntur. ὁμοφωνοῦντες.

Cōsēro, pen. cor. act. t. consevi, consertum, Conjungo, connecto, confero. [חבר chabbēr שרך sarēgh ערב ārab. συμπλέκω. Gal. Entremesler, entrelacer. Ital. Mescolare, mischiare, intrettare. Ger. Zusammen fügen/ zusammen kommen/ vermischen. Hispan. Tomar vno con otro. Pol. Spaiam, łączę, splatam, mieszam. Vn. Szövögetni, szövögetni szöglalom. Ang. To mixe, to intermingle.] Virg. 3. Aen. Loricam consertam hamis, auroq; trilicem. Idem 5. Aen. Lævibus huic hamis consertam auroq; trilicem Loricam. ¶ Conserere manus, est manus conjungere, & dextras mutuò apprehendere. Vnde manum conserere dicebantur litigantes, quum in agrum, aut aliam rem, de qua controversia erat, profecti, rem litigiosam, aut aliquam ejus particulā manu apprehendebant, jusq; suum in re præsenti vindicabant. Postea tamen propagatis Italiæ finibus, Prætoribusq; aliis negotiis distentis, placuit ut litigantes sine Prætore in agrum proficiscerentur, ejusdemq; inde in jus ad Prætorem deferrent, & in ea, tanquam toto agro vindicarent, adversariumq; ex jure manu consertum (id enim formulæ nomen erat) ad Prætorem vocarent. ¶ Pugnantes item manum conserere, ἀνδρομαχεῖν dicuntur, cum cominus rem gerunt, & quasi manum manui admovent. Cic. ad Attic. At illum ruere nuntiant; & jam jamq; adesse, non ut manum cōferat (quicum enim?) sed ut fugiens interclusus. Lactant. lib. 5: Tum inter se manus conserere cœperunt, & confidiari, & gloriam sibi ex humano sanguine comparare. ¶ Pro eodem etiam dicimus, Prælium, sive pugnam conserere, μάχην συνείρειν. Virgil. 2. Aeneid. Multaque per caecum congressi prælia noctem Conferimus. Liv. 5. ab Vrbe Accensi utrinque animis, ad arma discurritur, & pugna conseritur.

Cōnexus, participi. Connexus, contextus. [מחבר *mechubbár* שרוג *sereig.* *ἀστίβητος*, *συγκεκλεισμένος*, *βεβλημένος*. Gal. *Entremeslé, entrelacé.* Ital. *Mistolato, intrapollo.* Ger. Zusammen gesetzt. Hisp. *Mezclado, trauado.* Pol. *Spoiony, splecony.* Vng. *Keuerve, fogalatatot.* An. *Mixed together, intermingled.*] Fab. lib. 5. cap. 10: Vt sunt tria tempora, ita ordo rerum tribus momentis consertus.

Cōnexe, adverb. Conjunctè. [*ἀφῆς, συνεπτυγμένως.* Gal. *Par menslacement, l'vn tenant, & dependant de l'autre.* Ital. *Per intralissamente.* Germ. Durch zusammensetzung oder vermischung. Hispan. *Tomado y mezclando vna cosa con otra.* Pol. *Mieszanie, spretenie.* Vn. *Keuerve, fogalatlan, keppen.* Ang. *As it were interlaced.*] Cic. de Fato: Si omnia antecedentibus causis fiunt, omnia naturali colligatione conexè, contexeq; fiunt.

Cōnextōr, oris. [*συνάψας, συνεπτυκτής.* Pol. *Zapasiok.* Vng. *Keuervve, fogalo.*] Plin. lib. 33. cap. 1: Quòd si impedimentum potuit in ea aliquod intelligi, etiam consertoris usu, argumentum est, majus in læva fuisse, qua scutum rapitur.

Cōnsēro, penult. corr. consevi, consitum, Planto, sero, semino. [נטע *natáh* כסע *nasáh* נטר *natár* *φυτεύω*, *ἐνείρω*. Gal. *Planter, complanter ou semer.* Ital. *Piantare, seminare, suellare.* Ger. Pflanzen, besäen. Bel. Planten, besaeyen. Hisp. *Plantar, sembrar, ò auxerir vna cosa con otra.* Pol. *Szczepić, siejać.* Vngar. *Plántálok, vetök,ültetök.* Angl. *To plant or sow.*] Agri enim conseri dicuntur, semina autem vel plantę seri. Virg. 1. Aeglog. -en quos consevimus agros. Lactant. lib. 2: Quem in partibus Orientis omni genere ligni arborumque consevit. Colum. lib. 21: Celerius etiam eodem tempore stercoris, & lupino vel faba conserás.

Cōsitus, pen. corr. partic. [נטוע *Zeriáh* נטוע *natúah*. *πεφυτευμένος*. Gal. *Planté, semé.* Ital. *Plantato, seminato.* German. Gepflanzet, gesäet. Hisp. *Plantado, sembrado.* Pol. *Posiany, szczepiony, posiany.* Vng. *Plántálturet, vetettet, beültetett.* Ang. *Set, sown planted.*] ut, Cæca mentis caligine consitus, Catullus.

Cōsitio, Satio. [נטע *netáh* מטע *mattáh*. *φύτευσις*, *φυτεύειν*. Gal. *Plantemé, plantage.* Ital. *Essa piantare.* German. Pflanzung, säeung. Hispan. *Obra de sembrar ò plantar.* Polon. *Sianie, szczepienie.* Vng. *Vetés, plántálás, vetés.* Ang. *A planting or setting.*] Cic. in Canone: Nec consitiones modò delectāt, sed etiam insitiones, quibus nihil invenit agricola solertius. Colum. li. 4: A' primo statim die consitionis formanda.

Cōsitōr, toris, m. t. Sator, plantator. [נטע *notéah*. *φυτευτής*. Gal. *Planteur.* Ital. *Piantatore.* Ger. Pflanzer, säeyer. Hisp. *Plantador.* Pol. *Szczepiciel, posiewca.* Vngar. *Vető, plántáló, vető.* Ang. *A planter, a sower.*] Ovid. 4. Metam. Et cum Lenæo geniale consitore vinæ.

Cōsitūra, Consitio. [מטע *mattáh*. *φύτευσις*, *φυτεύειν*. Polon. *Posianie.* Vng. *Vetés, vető plántálás.* An. *A setting or planting.*] Cic. de Rep. Quæ videlicet ille non ex agri consitura, quam cernebat, sed ex doctrinæ indicis interpretabatur. Nonius.

Cōserrātus, a, um, Serræ in modum denticulatus. [*πριονοειδής*. Gal. *Chose qui a dents, comme vne scie.* Ital. *Che a i denti à guisa di sega.* German. Der jem hat wie ein Sägen. Hisp. *Cosa que tiene dentes como la sierra.* Pol. *Zeby maiacy iako piił ka.* Vng. *Fogas, fűrészhez hasonlóan.* Ang. *Toothed lik a same.*] Plin. lib. 11. cap. 37: Sed spectatissimum inligne gallinaceis corporum conserratum nec carnem id esse, nec cartilaginem, nec callum jure dixerimus, verùm peculiare.

Cōservātio, Conservator, Conservatrix, Vide CONSERVO.

Cōservo, as, are, act. p. Servo, tueor, custodio, observo. [שמר *shamár* נצר *natár* כסר *nasár*. *φυλάττω*, *ἐπιτηρέω*. Gal. *Garder, conseruer, entretenir.* Ita. *Conservare.* Ger. Behalten, bewahren. Hispan. *Guardar en vno.* Pol. *Zachowanie, strzeże.* Vng. *Megtartom, őrzöm.* An. *To defende, maintene or keepe.*] Cic. ad Att. Ita in litris respondebo: sic enim postulas? nec *εἰρωνεύεσθαι* in dicam, sed ordinem conservabo tuum. Idem Attico lib. 5: Vt ea ratione necessitudinem, quæ est nobis cum publicanis, obtinere & conservare patiantur. Idem Metello: Benevolentiam meo judicio susceptam, quoad voles, conservabo. ¶ Interdū Conservare, idem quod incolumen servare, & à certissimo periculo eripere. *σώζειν.* Cicero in Catil. Non minùs jucundi sunt dies ab quibus conservamur, quàm quibus nascimur. Idem eadem ait in exilium: Ego apud vos non loquar, quos conservari? Et paulò pòst: Qui hoc imperii domicilium sartum tectum ab omni periculo conservavi.

Cōservātus, participium. [שמור *shamúr*. *διατηρούμενος*, *τηρούμενος*. Gal. *Conserué, gardé.* Ital. *Conservato, guardato.* Ger. Behalten, bewahret. Hispan. *Guardado, conservado.* Polon. *Zachowanie.* Vngar. *Meg tartatot, megőrzőt.* Ang. *Kept, conserued, saued.*] Cicero Lentulo lib. 1: Illud quidem certè nostrum consilium justissimum, quòd meos cives, & à me conservatos, & me servare cupientes, spoliatos ducibus, servis armatis objici noluerim.

Cōservātōr, toris, m. t. Servator, præses, custos. [שומר *shomér*. *τηρητής*. Gal. *Conservateur, gardien, garde.* Ital. *Servatore.* German. Ein behalter / bewarer / beschirmer. Hisp. *Guardador.* Pol. *Obrońca, stroż.* Zachowowatel. Vng. *Megtartó, őrző.* Ang. *He that keep eth or conserueth.*] Cicero pro Sestio: Optimatum principes, autores, & conservatores civitatis. Idem antequam iret in exilium: Vtrum ut custos accipiar, an ut proditor excludar? si ut conservator, vestra erit ignominia: si ut oppugnator, præcisa erunt omnia.

Cōservātrix, cis. f. t. [שומרת *shomérath*. *τηρήτρια*. Pol. *Zachowatelka.* Vng. *Megtartó.* An. *She that preserueth or keepeth.*] Cic. 4. de de Finibus: Omnis natura vult esse conservatrix sui, ut & salva sit, & in genere conservetur suo.

Cōservātio, onis, Observatio. [משמר *mishmár*. *συνέχεια*, *συνοχή*. Gal. *Conseruation.* Ital. *Conservatione.* Germ. Behaltung. Hispan. *Aquella guarda.* Polon. *Zachowanie.* Vng. *Megtartás, őrzés.* Ang. *Keeping, preserving.*] Cic. 1. Offic. Etsi attentos animos ad decori conservationem tenebimus.

Cōservus, vi, Qui cum alio eidem domino servit. [*συνόδουλος*. Gal. *Seruiteur auec autre ou autres, compagnon de seruage.* Ital. *Conserno.* Ger. Ein Mitknecht. Hispan. *Siervo con otro.* Pol. *Spolny sługa, Towarzysz.* Vng. *Szolgatárs.* Ang. *A fellow servand, or that serueth the same master with another.*] Terent. Adelph. Conservis ad eundem illis præcipio modum. Cic. ad Cass. O' rem miseram! dominum ferre non potuimus, conservo servimus.

Cōservā, æ, [*συνοδία*. Gall. *Compaignie de seruage.* Ital. *Compagna à seruire con altre.* Germ. Ein Mitmagt / Mitdienerin. Hisp. *Sierua con otra.* Polon. *Spolna sługobnica.* Vng. *Szolgálo leány társ.* Angl. *A fellow maid servand.*] Terent. Eunuch. Summa forma semper conservam domi Videbit. Varr. 2. de Re rust. Conservabus. Scævola in l. prædia. §. i. ff. de instrum.

Cōservitium, tii. [*συνοδεία*, *συνοδία*. Pol. *Spolne sługienie.* Vn. *Egygyt vala szolgálat.* Ang. *Fellowshipe in seruing together.*] Plaut. Capt. Perque conservitium commune, quod hostica evenit manu.

Cōsessus. Vide CONSIDEO.

Cōsidēo, es, antepenul. corr. n. f. Simul sedeo. [ישב *iashábh*. *συνεδρεύω*. Gal. *Estre assis auec ou pres d' autres.* Ital. *Sedere insieme.* Germ. Zusammen sitzen / bey einander sitzen. Hispan. *Assentarse en vno.* Polon. *Spol em sjedzie.* Vng. *Egygyt vlök.* An. *To sitte with or by others.*] Cicero in Brut. In pratulo propter Platonis statuā consedimus. ¶ Aliquando significat manere. Cicero de Finib. Cujus in mente consedit justitia. ¶ Aliquando rei humilitatem habet, & quasi denegatam altius evolandi facultatem. Cicero: Consedit utriusq; nomen in Quæstura. ¶ Aliquando ponitur pro conquiescere: ut Considere in otio. ¶ Aliquando pro sedari. Liv. Vbi ira consedit. ¶ Aliquando pro commorari, vel consistere. Cic. Philip. 13: Martiam legionem Albæ consedisse sciebat.

Cōsēdo, à considendo, ut assedo, vel assessor. C. Hemisia: Nemo vicinus consedo. Nonius.

Cōsēsdēr, oris. m. r. Qui unà cum alio sedet. [*συνεδρεύων*, *συνεδρεύτης*. Gal. *Assis auec ou pres d' vn autre.* Ital. *Assentato con alcuno.* German. Ein Besitzer, der mit sampt einem andern sitzet. Hispan. *El que assienta con otro.* Pol. *Spol em sjedzący.* Vng. *Egygyt ülő.* Ang. *He that sitteth with another.*] Cic. ad Attic. libro 2: Præclarum spectaculum mihi propono, modò te consessore spectare liceat.

Cōsēssus, m. q. Non est consessio, sed homines in uno loco sedentes: [עדה *hedhás*. *συνέδριον*. Gall. *Assemblée de gens assis.* Ital. *Gente assentata insieme.* Ger. Zusammengesessene Leut / ein Versammlung. Hisp. *Assentados juntamente.* Polon. *Spolne zgromadzenie, zasiedzenie.* Vng. *Egygyt le telepedett nép.* Ang. *The assemble of folkes sitting together.*] sicut Conventus, non est conventio, sed homines qui in unum locum conveniunt. Cicer. de Senect. Quibus quum à cuncto consessu plausus esset multiplex datus, dixisse ex eis quendam, Athenienses scire quæ recta essent facere nolle.

Cōsidēro, as, are, act. p. Dispicio, judico, cogito: à sideram cōtēplatione, ut Festo placet, dictū. [חשב *chashábh* ראה *raáh* הבין *hebín* התבונן *hithbónen* הקשיב *hikshíb*. *ἐνθυμοῦμαι*. Gal. *Considerer.* Ital. *Considerare.* Ger. Betrachten / bedencken / erwegen. Bel. Overleggen. Hisp. *Considerar.* Pol. *Vpatrzać, rozważać, rozpamiętywać.* Vn. *Meg gondolom.* Ang. *To consider, to thinke carefullie vpon a thing.*] Cic. Ter. Reliquum est, quod ipsæ optimè considerabitis, vestræ similes fœminæ sint'ne Romæ. Terent. Heaut. Et quum egomet nunc mecum in animo vitam tuam considero.

Cōsīdērātus, participium. Provisus, meditatus. [מחשב *mechshábh* מראה *mireh* מובן *mubín*. *διανοούμενος*. Gal. *Considéré.* Ital. *Considerato.* Ger. Der bedacht, der erwegen ist. Hisp. *Considerado.* Pol. *Rozważony, rozmyślony.* Vn. *Meg gondoltatot.* Ang. *Considered.*] de Arusp. resp. Nihil feci iratus, nihil impotenti animo, nihil non diu consideratum, ac multò antè meditatum.

Cōsīdērātus, nomen: Prudens, qui considerat. [כמון *nabón* קסם *kosem* מחשיב *makshib*. *ἐπιστήμων*, *φρόνιμος*. Gall. *Vn homme bien auisé, & bien conseillé, qui prend fort garde à ce qu' il fait, accort.*

accort. Ital. Chi riguarda bene à quello che fa, accorto, bene auertito. German. Ein besinneter / wolbedachter Mensch. His. El que mucho considera & mira lo que haze. Polon. Kayla ezyc rozwazaiący, madry, oppatrzący. Vng. Esyes. An. A wise man and well adui sed.] Cicero pro Cecin. Verum & illud considerati hominis esse putavit. Idem pro Quintio: C. Quintius fuit P. Quintii hujus frater, sanè cæterarum rerum paterfamilias & prudens & attentus, una in re paulò minus consideratus, qui, &c.

Cōnsiderātor, tis, [συναυλιστής. Pol. Przyglądacz. Vn. Meg gondolo.] Gell. lib. 11. ca. 5. Quos Pyrrhonios Philosophos vocamus, in Græco Cognomēto σκεπτικοὺς appellantur. Id fermè significat quod quæsitores, & consideratores.

Cōnsiderātio, onis, f. t. Circūspectio, animadversio. [קשב késhéb קסם késem. ἐπίβλεψις. Gall. Consideration, auisement. Ital. Considerazione, auisamento. Ger. Betrachtung, erwegung. His. Consideration. Pol. Baczenie, rozważanie. Vng. Meg gondolás, ofzeßig. An. An earnest considering of a thing.] Cicer. 4 Acad. Consideratio contemplatioq; naturæ est animorum ingeniorumque naturale quoddam quasi pabulum.

Considerāntiā, æ, f. p. [קשב késhéb בינה binah. αἴσθησις. Pol. Baczenie. Vn. Mata meg gondolás, ofzeßig.] Cicero ad Quin. Fratrem libro 3: Cujus in hoc uno considerantia est, ego ipsi nebo ut potero.

Cōnsiderātē, adverbiū, Cogitatè, consultò, prudenter. [σκεπτικῶς. Gall. Considerement, prudemment, en auec grand' consideration. Ital. Con molta consideratione, ponderatamente. Germ. Wolbedächtlich / weislich. Bel. Voorsichtichlijk. His. Consideradamente. Pol. Baczenie madrze. Vng. Ofzeßen, maga meg gondolva. Ang. Wisely, with aduisement and consideration.] Cicero pro Quintio: Prætores ut considerate fierent comparaverunt. Ibidem: Quid feci non considerantissimè?

Considerāntissimus, ex participio. [Pol. Oppatrzący, baczący. Vng. Ofzeßen, maga gondolottabban.] Consideratius, proverbium ex cognomine. Cornelius Fronto de nominum verborumque differentiis.

Cōnsido, dis, consedi, consessum. Simul assido: [ישב jasháb. συνκαθίζω. Gall. S'asseoir, s'assaisser. Ital. Fermarsi in viaggio. Ger. Sich setzen / sich miteinander niedersetzen. His. Assentarse en camino. Pol. Spolem siedzam, posiadzam się. Vng. Egymet le wlök. Ang. To sit downe together.] differtq; à Confideo, quod illud quietè, Consido motum afferat. Colum. lib. 8: Neque aut recumbat, aut considat. Plin. libro 94. cap. 10: Iterumq; adjecta largiore teritur, & dum considat relinquitur. Liv. lib. 1. ab Vrbe: Deductus in arcem, in lapide ad meridiem versus consedit. Cicero ad Attic. libro 5: Antequam alio loco consedero, neque longas à me, neque semper mea manu literas expectabis. ¶ Accipitur interdum Considere pro eo quod est sedes aliquo in loco figere. Virgil. lib. 1. Aeneid. Vultis & his mecum pariter considere regnis? ¶ Interdum idem quod desidere, vel dehiscere. Liv. 3. bell. Maced. in Veliterno agro terra ingentibus cavernis consedit.

Cōnsidētur, impersonale. Cic. 3. de Orat. Quum placuisset idē cæteris in sylvam venitur, & ibi magna cum audiendi expectatione considitur.

Cōnsigno, as, are, act. p. Obsigno, signo, firmo. [חתם chathám רשם raschám. σφραγίζω, σφραγιδίζω. Gal. Marquer d'vn seau, seeller, empraindre. Ital. Sugellare, marquare, segnare, imprimere. Ger. Versiegeln / versigeln / verputschieren. Hispan. Sennalar, sellar, ensenar. Pol. Pieczętuie, znaczę. Vngar. Meg iczczöm, meg potsiczlom. An. To mark, to seall.] Sic proprè dicimus Consignare epistolas, quum illis complicatis anulum nostrum imprimimus. Plaut. in Curc. Eamus intrò, ut tabulas consignemus. Idem Trin. Epistolas duas, eas non consignemus, quasi sint à patre. ¶ Consignare pecuniam inter aliquos, est deponere. Suet. in Claud. Quam quum comperisset super probra & flagitia, C. etiam Silio nupsisse, dote inter aruspices consignata, supplicio affecit.

Cōnsignātus, partic. Obsignatus, signatus. [חתום chathóm רשום raschóm. ἐσφραγισμένος. Gal. Marqué, seellé, empraint. Ital. Marcato, segnato. Germ. Versiegelt / versigelt. His. Sennalado, sellado. Pol. Pieczętowany, zapieczętowany. Vn. Meg iczczettett, meg pöczétlettett. Ang. Marked, sealed.] Laudatio alicujus consignata cereta, Cic. pro Flacco.

Cōnsignātio, verbale, f. t. Sigilli impressio. [חותם chotám. σφραγίς. Gall. Signature. Ital. Sigillamento. Germ. Versiegelung. His. Selladura. Pol. Zapieczętowanie. Vn. Meg iczczés, meg pöczétlés. Ang. Marking, sealing.] ¶ Consignationes item dicuntur quas vocamus documenta, vel chirographa. Quintil. libro 12. cap. 8: Promittit enim litigator omnia, testem, populum, paratissimas consignationes.

Cōsignātōrius, [Pol. Zbiegłym, gniakiem. Vn. Iegyezöbben: nyluabban.] Gell. lib. 1. cap. 26: Græci autem significantius, consignificantiusq; cessationem istum pugnæ pacticiam ἐκεχειρίαν dixerunt. Alibi idem Gellius insuper Consignatissimè usurpat.

Cōnsignātissimē, insigniter, maximeque. [ἐκκεχειρία. Polon. Zwacznachom. Vngar. Igén nyilván, igazán köppen elöttön.] Gell. lib. 1. cap. 15: Eupolidis quoque versus de id genus hominibus consignatissimè factus est: Melius consignantissimè, & alibi consignantius.

Cōnsilēo, es, ere, pro conticere posuit Ennius, Fest. [דם dam דמה damáh חרש charásch. κωφεύω. Gal. Se taire, ne dire mot, se taire aucun bruit. Ital. Tacere. German. Geschweigen. His. Callar. Pol. Milczy. Vng. Halgatok. Ang. To keep silence, to be still.]

Cōnsilēsco, is. [Pol. Vmilkniam. Vng. Halgatni fogok. Angl. To be still, not to say a worde.] Gell. lib. 12. cap. 1: Omnisq; impatientissimæ solicitudinis strepitus consilescit.

Cōnsiligo, inis, f. t. [Ger. Leustraut / Schlangenwurtz. Pol. Rabia dupa.] Herba est, teste Ruellio, quæ à Gallis Romulea, quasi Pulmonea vocatur, ab herbariis Pacu leonis. Δόρυκνιον Dioscoridi. Consiliginis autem nomen à rusticis ei creditur indūtū, quòd in arvis inter siliginem frequentissimè inveniatur. Vide Plin. lib. 25. cap. 8, & Ruell. lib. 2. cap. 134.

Cōnsilīo, is, lui, vel livi, consultum, Simul salio. [קרה karáh נפל naphal. συμπήδησις. Gal. Assaillir quelqu'vn, & se ruer sur luy, & luy courir sus. Ital. Assalire alcuno, correre all'incontro. Ger. Mitanander oder auff einander springen. Hispan. Saltar sobre alguno, acometer con empeto. Polon. Spol em poskakuie. Vngar. Egymés fölött. An. To leap vpon one and assaile him.] Idem ferè quod insilire & insultare. Tacit. libro 3: Paucæ hujus ipsius exercitus tumę profligavère, Sequanos quanto pecunia dites, & voluptatibus opulentos, tanto magis imbelles Aeduos cuncte, & fugientibus consilite. Idem lib. 5: Igitur Sinnaces patrem Abdagasem aliosque occultos consilit.

Cōnsilium, n. f. Deliberatio, cogitatio. [עצה hetsah. βουλή, βουλεύσις. Gal. Conseil, aduis. Ital. Consiglio. Ger. Ein Rhat / Rhatschlag. Bel. Raet. Hispan. Consejo ò consultacion. Pol. Rada. Vn. Tanacs, végezés. Ang. Counsayle, aduise.] Cic. Terent. Vestrū tam consilium est, non solùm meum, quid sit vobis faciēdum. Idē Atti. li 16: Nemo doctus unquam mutationem consilii inconstantiam dixit esse. ¶ Quandoq; sumitur pro judicibus ipsis. Cicero pro Roscio: Qui ex civitate in Senatum propter dignitatem, ex Senatu in hoc consilium delecti estis propter fecunditatem. Et infrà: Dii prohibeant, Iudices, ut hoc, quod majores consilium publicum vocari voluerunt, præsidium sceleri existimetur. ¶ Dictum à Con, & Sileo (ut quidā volunt) quòd uno consulente cæteri consileant. Sive (ut alii malunt) à Con, & Salio, eò quòd in unam sententiam plurium mentes consiliant, & conveniant. Vt enim Exilium ab Exilio, ita Consilium à consilio descendit. Non desunt tamen qui pro consilium Consessu, sive judicibus deputatis, Concilium per secundam consonantem scribendum præcipiant, & à conciendo, sive concalando: hoc est, concavando, dictum velint. ¶ Consilium dare, est suadere. συμβουλεύειν. Quint. Quum Ciceroni dabimus consilium, ut Antonium roget.

Cōnsiliō secundo uti, quod in proverbio: Secunda navigatio, δεύτερος πλοῦς. Cæsar belli civilis libro 3: Vbi propositum tenere non potuit, secundo usus consilio edito loco castra communit.

Cōnsiliōsus, à Catone dictum, teste Gell. lib. 4 capite 9. pro sapiente, quique sanis consiliis abundat. [Polon. Poradni. Vngar. Eszes, böltes.]

Cōnsilio, as, n. p. Consulo, delibero, vel consulto. [יעץ jaatsáh. βουλεύομαι. Gal. Consulter, conseiller ou demander conseil. Ital. Dare à demandare consiglio. German. Rhaten / rhatschlagen / rhatschlagen. Hispan. Dar à demandar consejo. Polon. Radzę, radzić. Vn. Tanatsolok, végezök, tanatskodom. Anglice To counsayle, to give or tak counsayle.] Consilium dare vel petere, Hirtius. Cic. in Epist. ad Atticum lib. 15: Tu quid egeris tua cùm misti, tùm eximia difficili ad consiliandum legatione vehementer expecto. Horat. Ode 3. Tacit. lib. 18: Et redière Bononiam omnes simul consiliaturi.

Cōnsiliātor, Dicitur qui alicui dat consilium. [יועץ joatsz. βουλευτής, συμβουλεύων. Gal. Conseiller. Ital. Consigliero. Germ. Ein Rhatgeber. Hisp. Consejero. Polon. Rayca, radzi dadawacy. Vn. Tanácsadó. Ang. That giueth a counsayle.] Plin. in Epist. Illic in gerendis meis honoribus consiliator & rector.

Cōnsiliārius, Qui ab aliquo in consilio adhibetur, autor, præscriptor, qui alicui consilio dat. [יועץ joatsz. βουλευτής, συμβουλεύων. Gal. Conseiller. Ital. Consigliero. Ger. Ein Rhatsherr / ein Rhatgeber. Bel. Ein Raetgever. His. Consejero. Pol. Rayca. Vn. Tanácsadó, tanátsos. An. A counsellour that help in counsayle.] Cic. 3. de Legib. Augur meminisse debet, Iovi Optim. Max. se consiliarium, & administrum datum. Idem 4. in Verr. Interea amici & consiliarii ejus molestè ferre cœperunt Heraclium profugisse.

Cōnsiliārius, a. um, adjectivum. Plaut. in Epid. Iam Senatum convocabo in corde consiliarium.

Cōnsilio, is act. t. consilium, consultum, pen. corr. cum accusativo, Consilium peto: [יועץ joatsz שאל sjaál דרש darás. ἐρωτᾶν.

ἐρωτᾶν τινα. Gall. Demander conseil. Ital. Dimandare consiglio. German. Rhatefragen/rhat suchen. Belg. Te rade gaen/raet vragē. Hispan. Demandare consejo. Polon. Radyę ſyię, radi ſyukam. Vng. Tanácsot kérdék. Ang. To aske counſayle.] ut, Consului doctos: id est, à doctis consilium petii. Quintil. Ego aures consulens meas. ¶ Invenimus etiam apud vetustissimos in hac significatione habere duos accusativos: Ibo & consulam hanc rem amicos, quid faciendum censent. ¶ Consulo autem cum genitivo Aequi vel boni, significat in meliorem partem interpretari. Gall. Prendre en la bonne part. Italicè, Pigliare in buona parte. German. Sich gut auffnemen. Hisp. Tomar en buena parte. Pol. Zabiorę przyzwoie. Vngar. Jóra magyarázzu, io neuetu vesszük. Ang. To tak in good part.] Plinius libro 33: Quærebat argentum avaro, boni consuluit (εὐδοκιμήσειν) interim invenisse minium, mentisque terræ excogitavit usum. ¶ Cum dativo neutrum est, & significat consilium do: [יעץ jaháts. βουλεύω. Gall. Donner conseil. Ital. Dare consiglio. Germanicè, Rhaten/Rhat geben. Hispanicè, Dar consejo. Polon. Radę dodwam, radyę. Vngaricè, Tanácsot adok. Angl. To give counsayle.] ut, Medicus consuluit mihi. ¶ Interdū Provideo, prospicio, & præsidium fero. συμβουλεύω. ut, Consule bonori tuo, Consule rebus tuis, Consule saluti tuæ id est, provide. Cic. Trebatio: Consuli quidem te à Cæsare scribis, sed ego tibi ab illo consuli mallem: hoc est, mallem quòd Cæsar provideret tibi, quàm te interrogaret. ¶ Aliquando post dativum jungimus accusativum: ut Consulo tibi cōmodum tuum: hoc est, do tibi consilium, quod sit futurum commodum. συμβουλεύω. ¶ Quandoque accusativum cum In, pro Contra. βουλεύομαι. Terentius: Pessimè istuc in te, atque illam consulit. ¶ Interdum est deliberare, sed in plurali tantùm, & absolutè ut Consulunt Senatores: id est, deliberāt. βουλεύειν. Cæsar 7. bell. Gall. Bis magno cum detrimento repulsi Galli, quid agant consulunt. ¶ Et graviter de se consulere, est aliquod pernicioſum sibi consilium capere, quod aut vitæ, aut famæ detrimenti aliquid afferat. Vnde de illis propriè dicitur, qui sibi manus inferunt. Livius: Vt quicquam de se graviùs consulerent, cōscientia impulerat, ἐφοβοῦντο τὰ περὶ ἑαυτῶν βουλεύεσθαι, ἐφοβοῦντο μὴ ἑαυτοῖς ἐπιβουλεύσωσι.

Cōsilĭ, ĭi, pl. ĭum: [משאל מדרש mishbal midhrásch. βουλή. Pol. Radę ſpemus. Vng. Tanácsoltatom.] ut, Consulor de hac re id est, consilium à me petitur. Cic. 3. in Verr. Quàm inanes domus eorū omnium, qui de jure civili consuli solent. Senatus nihil consulitur, Cicero Octavio.

Cōsŭl, ŭlis, m. t. Tutor annuus Reipub. publici consilii princeps. [ὑπατος, συνεβουλος, Plutarcho. Gall. Consul, qui est le plus grand magistrat ordinaire qu'eussent les Romains. Italicè, Consolo: la quale è primo magistrato di Roma. Germ. Ein Burgermeister. Der jenmant es in dem Regiment zu Rom der / welcher das höchste amt jenunſe Amps trag. Belg. Een Boergemeyster. Hispanicè, El consul. Polon. Burmiſtrz. Vng. Konſul ſu' biro. Ang. A consul, the greatest ordinarie judge amongst the Romans.] Summum erat apud Romanos dignitatis fastigium, post exactos reges à Iunio Bruto primum introductum, ducentesimo quadragesimo quarto ab Vrbe condita anno. Dicti autem sunt Consules à Consulendo, sive quòd Reipublicæ consulerent, sive quòd à civibus consulebantur. De eorum officio, vide Fenestellam de Romanis magistratibus. Cic. in Pison. Animo Consulem esse oportet, consilio, fide, gravitate, vigilantia, cura, toto denique munere consulatus, omni officio. ¶ Proconsul, qui cum potestate & imperio Consulari ad aliquam provinciam administranda mittitur. ἀνθύπατος.

Cōsŭlātŭs, us, m. q. Officium vel dignitas, sive tēpus quo Cōsulis officio est. [ὑπατεία. Gall. Consulat, office de Consul. Ital. Consolato, offizio de Consoli. Ger. Burgermeisterthumb. Hisp. El consulado, oficio del Consul. Pol. Czas przyszły ktori iest burmistrzem. Vngar. Konſulſág, ſo biroſág. Angl. The office of the consull or his degree.] Plin. lib. 14. cap. 15: Epulo verò in tertio Cōsulatu suo Falernum, Chium, &c. Cic. pro Muræn. Vultus erat ipsius plenus furoris, oculi sceleris, sermo arrogantiæ: sic ut ei jam exsultanti & domi cōditus Consulatus videretur. De Catilina.

Cōsŭlĭo, ui, Delibero. [יעץ jaháts נוסד nosádh. βουλεύομαι. Gall. Consulter, deliberer, faire consultation. Italicè, Consultare, deliberare. Germanicè, Rhatschlagen. Hispan. Deliberar, consultar. Pol. Radyę ſyię Rozmiſliam ſię. Vngar. Tanácskozom. Ang. To adviſe, to tak adviſement.] Cicero 2. Offic. In quibus deliberare homines, & consultare de officio solent. Delecti, quibus corpus annis infirmum, ingenium sapientia validum erat, Reipublicæ consultabant.

Cōsŭltŏr, in passiva significatione. [Pol. Radzący. Vng. Tanácsban kérdetettetik, tanácsoltatom.] Macrob. Satur. libr. 1. cap. 16: Cùm in Senatu res major quæpiam consultaretur.

Cōsŭltātĭo, verbale, f. t. Deliberatio. [מועצה moatsáh. βουλεύω. Pol. Rozmiſlanie, radzenie. Vng. Tanácskozás. An. An aduiſing, taking adviſement.] Terent. Nulla tibi Pamphile hic jam consultatio est. Cic. 3. Offic. Sapientem & bonum virum fingimus, de ejus deliberatione & consultatione quærimus.

Cōsŭltŭs, Quando participium est, significat eum qui consulitur: hoc est, à quo consilium petitur. [συμβουλος. German. Rhategefragt. Pol. Vmieiący poradzyć. Vngar. Az, kinek tanácsot kérdenek. Ang. Demanded or aked counſaile of.] ut, Medicus consultus dixit te febri laborare. Cic. pro Mil. Nihil de ejus morte populus consultus. ¶ Quandoque nomen est, & ponitur pro prudenti & sapienti. [σοφός. Ger. Weiß/ verſtendig/bey dem man Rhat finden mag. Pol. Madry, poradny. Vng. Eſzes. Ang. A wiſe or skilfule man of whome counſayle may be aked.] Ovid. lib. 1. de Arte aman. Sit tibi credibilis sermo, consultaq; verba: id est, prudētię ac sapientię plena. Est autem nomē duobus modis scilicet quū per se ponitur. Horat. -eris tu qui modò miles, Mercator: tu consultus modò, rusticus: vel quādo habet genitivum. Liv. lib. 10: Callidos, solertesq; juris, atque eloquētiæ consultos. ¶ Hinc dicimus Consultus juris, & Iuris consultior, & consultissimus. ἐξηγητὴς τοῦ νόμου. Idē lib. 1: Consultissimus juris, ut illa quisquam ætate esse poterat. ¶ Sic Inconsultus habet tàm significationem participii, quàm nominis: non tamen dici potest participium, quòd non habeat verbi originem.

Cōsŭltum in neutro genere, Statutum, sive decretum. [חק chok. συμβούλευμα. German. Ein Ertauntens des Rhats. Polon. Vradzenie. Vng. Végzés. Ang. An ordinance or decree of counſayle.] Hinc dicimus Senatusconsultū, pro eo quòd Senatus decrevit. Horatius in Epistol. Qui consulta patrum, qui leges, juraque servat. ¶ Dicimus etiam, Opus est consulto: hoc est, opus est consulere, ut illud Salustii: Nam & priusquam incipias, consulto: & postquam consulueris, maturè facto opus est: id est, consulere, sive ut consulas.

Cōsŭltŏr, oris, m. t. Qui alium consulit, qui consilium ab aliis petit. [דרש doresh מועץ moatsáh. ἀ συμβουλευόμενος. Gal. Qui demande conseil. Ital. Chi demanda consiglio. Germ. Ein Rhatsfrager. Belg. Een raetvrager. Hispan. El que demanda consejo. Pol. Rady ſpytaiący. Vng. Tanácskérő. Ang. He that aketh counſayle.] Cic. pro Cornel. Balbo: Etenim si Q. Scævola ille Augur, quum de jure Prætorio consuleretur juris peritissimus, cōsultores suos nonnunquā ad Furium & Camillum rejiciebat. Idem pro Muræna: Vigilas tu de nocte ut consultoribus tuis respondeas. ¶ Accipitur quandoque pro eo qui alii consulit. [יעץ jaháts. εἰμβουλος. βουλευτής. Gallicè, Conseiller, qui donne conseil. Italicè, Consultare, consigliere. Germanicè, Ein Rhatgeber. Belg. Een raetgever. Hispanicè. Consejero. Pol. Rady dodawaiący. Vng. Tanácsadó. Anglicè, He that giveth another counſayle.] ut apud Salustium in Iugurth. Simul ab eo petiit, ut fautor, consultorque sibi adsit. Et in illo versu proverbiali: Consilium malum consultori pessimum est.

Cōsŭltrīx, fœm. t. [יועצת jaháteth. βουλεύτρια. Germanicè, Ein Rhatgeberin/furscherin. Vngar. Tanácsadó.] Cicer. 2. de Natur. deor. Ipsius verò mundi, qui omnia complexu suo coërcet & continet, natura non artificiosa solùm, sed planè artifex, ab eodem Zenone dicitur consultrix, & provida utilitatum, opportunitatumque omnium.

Cōsŭltōrĭă hostia, Erat qua divina voluntas per exta disquirebatur. συμβουλευτικά. De hac Virgil. -mactat lectas de more bidentes. ¶ Duo enim historiarū genera a Macrobio enumerantur: quarū altera Animalis vocat, quū idcirco solū hostia mactabatur, ut ejus anima: hoc est, sanguis & vita, Deo alicui offeretur: altera Consultoria, cujus exta ab Aruspice inspici solent, & Deūm voluntas ex illis explorari.

Cōsŭltē, adverbium, Prudenter. [εὐ, σωφρόνως, ἐπιστημόνως. Gal. Prudemment, sagement, auiſement. Ital. Prudentemente, accortamente, saviamente. German. Weiſlich/auf gutem Rhat. Hispan. Adrede y à sabiendas. Pol. Madrze, Zdobram rada. Vngar. Eſzesen, tanítsbol. Anglicè, Wiſelie, diſcretlie.] Plaut. Rud. Ille qui consultè, doctè atque astutè cavet.

Cōsŭltĭsĭmē, Optimo consilio, prudentissimè, adverb. [Pol. Poradnie, madrze. Vng. Igen eszesen.] Iulius Capitolinus, in Pertinace: Annonæ consultissimè providit.

Cōsŭltō, adverbium, Cogitatò, dedita opera, de industria. [בזדון bezadhōn. βουλευτικῶς, ἐπιτηδεύω. Gallicè, De faict à pensé, de propos delibéré. Italicè, Fatto à studio, con animo deliberato.

German. Auß gutem Rhat und zeitiger verbetrachtung. Hispan. *Advedery à sabiendas.* Pol. *Zdebrim nazadzenim, zechowania.* Vngar. *Szándékkal, el vigyázt tanátsbol.* Anglice, *Of sett purpose, advisedlie.*] Plaut. Pœn. Consultò hoc factum est, mihi ut insidiæ fierent. ¶ Consulta opera, pro Consultò dixit Gell. libr. 6. cap. 17: Non sponte, neque consulta opera. Cic. 1. de Leg. Itaq; ad hominum commoditates & usus tantam rerum ubertatem natura largita est, ut ea quæ gignuntur, donata consultò nobis, non fortuitò nata videantur.

Cōnsimilis, le, Similis: [דומה *domōh.* ὅμοιος. Gall. *Du tout semblable, fort ressemblant.* Ital. *Simile.* Germ. Ganz gleich. Hisp. *Semejante.* Polonice, *Prawie podobny.* Vngar. *Hasonlatos.* Angl. *Very like.*] cujus contraria sunt Dissimilis & Absimilis. Plaut. Amph. Ain' tu alterum te repetisse consimilem Sosiam domi? Terent. Eunuch. -& quia consimilem luserat Iam olim ille ludum. Cic. 2. Philipp. Quòd quum rem gessisset, consimilem rebus iis quas ipse gesserat, me potissimum. &c.

Cōnspēre, [συνθεωρῶ. Polon. *Medrzec.* Vngar. *Eszszére okos vagyok.*] Gell. libr. 7. cap. 3: Cum veteri sese ostendit, ne patres, gaudio atque lætitia rerum gestarum, prosperè de statu mentis suæ deturbati non satis conspirent, neque ad rectè intelligendum consulendumque essent idonei, quæ Catonis verba potius qua Titonis ipsum culpantis.

Cōnsisto, is, constiti, n. t. Insisto, commoror, subsisto, r: sideo. [יָשַׁב *iasabdh* עָמַד *hamadh. ἱστάναι.* Gall. *S' arrester, demourer, s'asseurer, se reposer.* Ital. *Fermarsi.* German. Stillstehen/gestehen. Hisp. *Estar juntamente.* Pol. *Zatrzymaiem się, stoie.* Vngar. *Meg allok.* Ang. *To stand still, and tary.*] Terēt. Otiosè nunc jam illico hic consiste. Vbi Donatus: Consistere, est audacter, & constanter stare. Sic Consistere in anchoris, vel ad anchoram apud Cæsarem. Cic. ad Quint. Frat. 2: Tantus clamor à nobis (placuerat enim referre gratiam) ut neq; mente, neq; lingua, neq; oratione cōsisteret. Cato de Re rust. cap. 12: Et si alvus non cōsistet: id est, non desinat fluere. Varro: Vt si pluerit, aqua non consistat. ¶ Dicimus item, Salutem nostram aut spem in hoc aut illo consistere: hoc est, ab illo pendere, & sine eo nullā esse. Cic. pro Marcello: Salus Reipublicæ in mortalis unius anima consistit. Idem 5. Philip. Quum in eo salus & vita optimi cujusque, & libertas populi Romani, dignitasque consisteret. ¶ Consistimus quoque, quum recuperatis viribus firmiores incipimus esse, & validiores, ita ut sine ulla corporis imbecillitate possimus ingredi. Cic. Famil. 7: In eas herbas quum incidissem in cœna angurali apud Lentulum, tanta me ἀφασία arripuit, ut hodie primùm videar cœpisse consistere. Virgil. pro erigor posuit: Constitit in digitos.

Cōnsobrini, m. f. Qui ex duabus sororibus sunt editi, quasi Consororini. [אחים *achim.* ἀνεψιοί. Gall. *Cousins germains, enfans de deux seurs.* Italicè, *Cugini, figliuoli di due sorelle germani.* Germ. Die von zweyen Schwesteren her geboren sind/Geschwistette Kind oder Bäsen. Belg. Neven. Hispan. *Primos hijos de hermanas.* Pol. *Siostrzyca cyotezyni.* Vng. *Azon atyától anyától születet két azonnak fiai.* Ang. *Sister sones.*] Patrueles autem, qui ex duobus fratribus, à Græcis dicuntur ἐξάδελφοι, vel etiam ἀνεψιοί. Amitini, qui ex sorore & fratre propagantur. Sed ferè vulgus omnes istos communi appellatione *Consobrinos* vocat: quemadmodum & eos qui ex fratribus patruelibus, aut consobrinis propagantur, vel amitinis. Cicer. ad Cælium libr. 2: Nam quòd ad me Curius consobrinus tuus, ut scis, mihi maximè necessarius. Terent. Hecyr. -cedo quid reliquit Phania Consobrinus noster?

Cōnsōbrīnā, æ, f. p. Materteræ meæ filia. [אחות *achoth.* ἀνεψιά. Gall. *Cousine germaine.* Ital. *Cugina germana.* German. Meines Mutter schwester tochter/ein Base. Hisp. *Prima hija de hermanas.* Pol. *Siostra cyotezyna.* Vngar. *Az anyám nénnyének leánya.* Ang. *The daughter of my sister.*] Cic. pro Quint. Quintii consobrinam habet in matrimonio.

Cōnsōcēr, ri. [συγκηδεστής. German. Gesenschwer/die jhre eine der mitenander verheuratet haben. Polon. *Szwagrowie pacyoly dyecyi.* Vngar. *Sógorságosok.*] Consoceri dicuntur quorū alter filium alterius filiæ maritum dedit. Sueton. in Claudio: Appium Syllanum consocerum suum crimine incerto, nec data defensione, occidit.

Cōnsōcĭo, as, are, n. p. Societatem ineo, communico, conjungo. [חבר *chibbēr* התחבר *hithchabbēr.* κοινωνέω, συνεταιρίζω. Gall. *Associer, alier, & coniaindre ensemble.* Ital. *Accompagnare.* Ger. Zugesellen/zusammengesellen. Hisp. *Encompannar.* Polon. *Zlączam, stowarzyszam sprzysam.* Vngar. *Társalkodom.* Ang. *To associat, to joyne a fellow or companion to.*] Plaut. Rud. Vel consociare mihi quidem tecum licet: Æquas habemus partes. Liv. 8. ab Vrbe: Sed quod tædio Imperii Romani cum Gallis gente efferata arma quondam consociassent.

Cōnsōcĭātŭs, particip. [חבר *mechubbēr.* συνεταιρίζω. Gall. *Associé, aliré.* Ital. *Accompagnato, che ha fatto liga.* Ger. Zugesellt/zugefügt. Hisp. *Encompannado.* Pol. *Stowarzyszony, zlączony.* Vng. *Társalkodot.* Ang. *Associated, joyned to in fellowship.*] Cic. in Parad. Qui videt domi tuæ pariter accusatorum atque judicum consociatos greges, qui nocentes & pecuniosos reos, &c.

Cōnsōcĭātĭo, verbale, f. t. Societas, cōmunio. [חברה *chebrōh.* κοινωνία, συνωμοσία, συνεταιρισμός. Gal. *Accompagnement, association.* Ital. *Accompagnamento.* Ger. Ein zugesellung/zusammen fügung. Hisp. *Compagnie con otro.* Pol. *Stowarzyszenie, Zlączenie.* Vngar. *Társalkodás.* Ang. *Association, or joyning to in fellowship.*] Cic. 1. Offic. Sequemurque & id quod acutum & perspicax natura est, & id quod ad hominum consociationem accommodatum est.

Cōnsōlĭdā, f. p. herba est, quæ & conserva, & coagulum dicitur. Græcè σύγκρεον.

Cōnsōlĭdo, as, are, Redintegro, & in unū congero, quid prius ruptū aut divisum fuerat. [העמיד *heōmidh* συγκολλῶ. Gal. *Faire solide & massif, conioindre ce qui estoit dissout, reunir.* Ital. *Saldare, rassodare, far massiccio, reunire.* Ger. Wider ergänzen/widerum ermeret oder ganz machen. Hisp. *Soldar, ayuntar, y fazer alcere.* Pol. *Do kupy zgromadzam co bel' oprzed tim rozbrzelano, sprzatam, skleiam.* Vngar. *Meg erősitöm, meg épitöm.* Ang. *To put together and make solide and massive.*] Rationes consolidatæ. Cicero ad Ruffum lib. 5. Illud quidem certè factum est, quod lex jubebat, ut apud duas civitates rationes confectas & consolidatas deponeremus. ¶ Vsusfructus consolidatur: id est, conjunctus cum proprietate. Vlpian. l. idem Neratius. ff. de Vsufructu accrescen. Nec noris nam & si duobus ususfructus legitur, & apud alterum sit cōsolidatus, jus accrescendi non perit: nec ei apud quem consolidatus est, nec ab eo: & ipse quibus modis amitteret ante cōsolidationem, iisdem & nunc amittit.

Cōnsōlĭdātĭo, onis, verbale, f. t. [Ger. Heimfall: das ist/wenn die nutzung eines fremb den Guts/wider vmb den Eigenthumb ja oder hom fallt. Pol. *Zlączenie.* Vng. *Meg erősites, épites.*] cujus propriam significationem dignosces ex §. Item finitur. Instit. de Vsufruct.

Cōnsolōr, pen. prod. com. p. Solor, levo, dolorē levo, mœrorē minuo, desiderīū lenio, consolationē adhibeo. [נחם *nichōm.* παρηγορέω, παραμυθέομαι, παρακαλέω. Gall. *Consoler.* Ital. *Consolare.* Germ. Trösten. Belg. Troosten. Hisp. *Consolar.* Pol. *Cyszyc, troszczy oblaliam.* Vng. *Vigasztalok.* Ang. *To comfort.*] Cic. Marcel. lib. 4: Virtuti tuæ magis gratulari debeo, quàm consolari dolori. Cic. Sulp. Dices, Quid me ista res consolatur in tantis tenebris, & quasi perpetuis Reipublicæ? ¶ Invenitur & in significatione passiva. Asinius in Epistol. Ciceron. Sed quum ob ea quæ speraveram dolebam, consolabar ob ea quæ timui: Gellius quoque ita usurpari probat lib. 15. cap. 13. Consolari quoque in partem alteram dictum præterquam dici solitum est in Epist. Q. Metelli: Ac cùm animum, inquit, vestrum erga me video, vehementer cōsolor. Asinius: Sed quum ob ea quæ speraveram dolebam, consolabar ob ea quæ timui.

Cōnsolo, activum, apud Varronem in Oedipo Thyestæ. Per idem tempus Oedipus Athenas exul venire dicebatur qui consolaret. [Vngar. *Vigasztalom.*]

Cōnsōlābĭlis, le, Quod consolationē admittit. [נחם *nichōm.* παρηγορητός. Gall. *Qu' on peut appaiser par consolation, qui s'appaise.* Ital. *Che si può ascheitare con la consolatione è conforto.* Germ. Das wol zutrösten ist. Hisp. *Cosa que recibe consolacion.* Pol. *Co mogo pocyechy.* Vngar. *Vigasztalhato.* Ang. *That may be comforted.*] Cicer. ad Sulpit. Est omnino vix consolabilis dolor, tanta est omnium rerum amissio. ἀγκαρηγορητός.

Cōnsōlābĭlis, [παρηγορητής. Polon. *Pocyesiciel.* Vngar. *Vigasztalo.*] activè, Qui consolatur. Gell. lib. 16. cap. 9: Cancre carmen calus illius consolabile.

Cōnsōlātōrĭus, a, um, Quod consolatur: ut Epistola consolatoria. [נחם *nimachōm.* παρηγορητικός. Gall. *Consolatoire, qui console.* Ital. *Cosa che consola.* Ger. Tröstlich/oder das tröstet. Hisp. *Cosa consoladora.* Pol. *Cyszący, pocyesiący.* Vng. *Vigasztalo.* Ang. *That comforteth.*] Cic. 3. Tusc. Cōsolatores ipsos cōsueri se miseros, quū ad eos impetum suum fortuna converterit.

Cōnsōlātĭo, onis, f. t. Levamen, levatio doloris, confirmatio. [נחמה *nechōmōh.* παραμυθία. Gall. *Consolation, reconfort.* Ital. *Consolatione.* Ger. Ein trost oder tröstung. Hisp. *Consolacion.* Pol. *Pocyecha.* Vn. *Vigasztalás.* Ang. *Comfort, consolation.*] Cicer. pro Milon. Nunc me una consolatio sustentat. Idem de Claris Orator. Ea consolatione sustentor, quam tu mihi, frate, adhibuisti suavissimis literis.

Cōnsōlābūndŭs, Agens consolatorem, consolatoris officio fungens. [παρηγορικός. Pol. *Cyszyciel.* Vng. *Vigasztalo.*]

Cōsōmnio, as. [συνεφελκύω, ἐνύπνιον ἐμποιῶ. Gall. *Songer & ramasser en son esprit en dormant.* Italicè, *Sognare.* Germanicè, Traumen/ein Traum haben. Hispanicè, *Soumer.* Polonicè, *Snomam, nimsie.* Vngaricè, *Almodzok.* Anglicè, *To dreame.*] Plautus

Plautus Mostel. Quid is consomniavit? TR. Ego dicam tibi.
Cōssono, pen. corr. n. p. S. mul sono. [המה hamah. ἐνωτίζεσθαι Gall. Retentir, resonner. Ital. Consonare, suonare insieme. German. Thönen/ertönen/mitsummen. Belg. Accordieren/overeenkommen. Hisp. Consonar. Pol. Spółbrzmieć. Vng. Eggy'ütt zöngök. Ang. To sound together.] Varro de Apibus: Quasi jam evolaturæ sunt, autentam incœperunt, consonat vehementer, perinde ut milites faciunt, quum castra movent. Plaut. Amphit. Postquam id actum est, tubæ uniquæ canunt, contrà Consonant tecta, clamorem utrinq; efferunt. Virgil. 5. Aeneid. Tum plausu, fremitūque virūm, studiisque faventum Consonat omne nemus. ¶ Interdum ponitur pro consentio, convenio. [Ang. To accord, agree.] Cic. in Sal. Vt omnis oratio moribus cōsonet. Sen. Epist. 31: Vt perfecta virtus sit, æ qualitas ac tenor vitæ per omnia consonant sibi.

Cōssōnās, nomen adject. ex participio. [ὁμόφωνος. Ger. Zusammen thönende. Pol. Spółbrzmiący. Vng. Eggyetértő szóval.] Cic. in Pann. Atq; etiam est hęc distinctio in vocibus: altera natura, tractatione altera. Natura, ut sint alia cōsonantiora, graviora, &c. ¶ Consonantes literæ à Grammaticis dicuntur, quōd cum vocibus, non per se sonent, ἐφώνα.

Cōssōnus, a, um, Conveniens. [כשר chasiher εὐμόρφος. Gall. Accordant, de son, convenable. Ital. Convenevole, accordante. Ger. Wohlstimmend / wohlklend. Hisp. Cosa que suena bien con otra. Pol. Zgodny. Vngar. Eggyező, egy szavu. Angl. That sumneth or agreeth with other.] Id. lib. 17: Armorumq; habitus noti, & vox consona linguę. Cicer. Attic. lib. 4: Credo Platonē vix putasse fam consonum fore, si hominem id ætatis in tām longo sermone diutiùs retinuisset.

Cōssōnitās, tis, f. p. Vocum concordantia, quæ συμφωνία Græcè dicunt. [Vngar. Eggyezősége az szavaknak.]

Cōssōpio, pis, pire, act. q. In somnū induco, obruo. [תרדמה tardemah, הפיל hippil tardemah, הרדים hirdim. Gall. Faire endormir quelque'un. Ital. Indormire fanno. Ger. Entschlafen/zu schlafen machē. Hispan. Adormir. Pol. Vśpiam. Vng. El altatom. Ang. To bring asleep.] Cic. 1. Tusc. Sumpsitne eum curare censes, quū luna laboret, à quo cuiusque putatur, ut eum dormientē oscularetur? Ibidē: Quid melius quam in mediis vitæ laboribus obdormiscere, & ita conivere in somno consopiri sempiterno?

Cōsōrs, rtis, com. t. Ejusdē sortis id est, conditionis & fortunę, & qualitatis in omni re, & negocio particeps, socius. [חבר chaber, חברה, חבורה. Gall. D'un mesme sort, compagnon & participant en quelque chose. Ital. Di vna medesima sorte & conditione. Ger. Mitgenoß/Gesellschaft. Belg. Deelachtig. Hisp. Compañero de vna sort. Pol. Spółtowarzysz, towarzysz. Vn. Azon állapatnak életének, osztozó társa. Ang. Of the same est at, sort and condition, a companion.] Sappho ad Phaonem: Non tantum Alcæus consors patriæq; lyræq; Laudis habet. Cic. 5. Verr. Sostratus. & Numenius, & Nymphodorus ejusdem civitatis, quū ex agris tres fratres consortes profugissent, quōd iis plus frumenti imperabatur, &c. ¶ Consors, particeps: ut Consors consilii publici, Plin. Epist. 18: Generis cōsortes id est, consanguinei, & propinqui. Ovid. Epistol. 3. Socius & consors laboris. Cic. de Clar. Orat. Thalna consors, ὁμόκοιτος, ὁμόλεκτρος. Ovid. 10. Metam. tha lam cōsorte carebat. ¶ Consortē Propertius posuit pro simili, quam inquit: Tu qui consortem properas evadere casum.

Cōsōrtium, tii, n. f. Societas, communio. [חברה chebrah. κοινωνία, ὁμωμοσία. Gall. Compagnie, association, communauté. Ital. Consorte, compagnia. German. Ein Gesellschaft/Gemeinschafft. Belg. Een Gemeenschap. Hisp. Tal compañia. Pol. Towarzystwo, społeczność, spółka. Vng. Társaság. Angl. Fellowship, companie.] Papin. l. si unus fratres. §. idem Papin. ff. pro socio: Si inter fratres voluntarium consortium initum fuerit, &c.

Cōsōrtio, ōnis, f. t. Societas, communio. [חברה chebrah. Pol. Towarzystwo. Vng. Társaság. Ang. Fellowship, societie.] Liv. lib. 8. Quanam ista societas, quænam consortio est? Cic. 3. Offic. Deliberatur necesse est omnis humana consortio.

Cōsspērgo, gis, act. t. Aspergo, respergo, perfundo. [מזה mazah, זרה zarah, פזר pazar. ῥαντίζω. Gall. Arrouser, espandre, esparse. Italice, Spargere. Germanice, Besprengen/besprengen. Hispanice, Esparzir, derramar. Polon. Krapie, polieram. Vngar. Meghintem, borintem. Ang. To sprinkle, to strew or springle about.] Plaut. Curc. Vbi vino has consperſi fores. Lucret. lib. 2: Tempora conspergunt viridantes floribus herbas.

Cōsspērsus, participium. [מזה mazah מזר mezah מפזר mepuzar. ῥαντός. Gall. Arrousé, espandu ou esparse. Ital. Sparso, seminato. German. Besprengt/besprengt. Hispanicē, Esparzido, derramado. Polon. Pokropiony, poliony. Vngar. Meghintett, borintett. Ang. Scattered or sprinkled about.] Cicero 3. de Orat. Vt pontō consperſa sit quasi verborum sententiarumq; floribus, id non debet esse fusum æqualiter, &c. Consperſum stellis cæpit, Cic. 2. de Nat. deor.

Cōsspīcio, is, pen. corr. act. t. Video, cerno. [ראה raah, השקיף hishkiph, השגיח hishghiach. ἀφορᾶν. Gall. Regarder & considerer, aduiser & prendre garde. Ital. Guardare mirare. German. Sehen/ansehen/anschauen. Belg. Sien. Hispan. Ver y mirar. Pol. Widzę, baczę. Vng. Nezök, látok. Ang. To looke, or behold and consider.] Plaut. in Amph. Qui ipsius equidem nunc primùm istanc tecum conspicio simul. ¶ Dicitur & de mente. Cic. pro Com. Bal. Vt conspiciātur cum mentibus, quem oculis non potestis. ¶ Conspicere pro attendere. Cicer. pro Mutæn. Non debes M. Cato arripere maledictum ex tritio, aut ex scurrarum aliquo convitio, neque temerè Consulem pop. Rom. saltatorem vocare, sed conspicere quibus præterea vitiis affectum esse necesse sit eum, cui verè illud objici possit. Conspicere sibi, quæ sint in rem suam. Plaut. Trin.

Cōnspicīōr, ēris, passivum. [Pol. Widzę, mie. Vngar. Nézettetem.] Cicer. in Catil. Carere me aspectu civium, quam infestis oculis omnium conspici malleem.

Cōnspectūs, nomen ex particip. [מראה mareh. ὄψις, ὄψεις, ἀφόρασις. Gall. Veu & regarde. Ital. Veduta. German. Ersehen/angesehen. Hisp. Mirada. Polon. Oggladanie, widzenie. Vngar. Nézése, tekintése. Ang. Beholden, diligentlie regarded.] Liv. 2. bell. Punic. Plebeium Consulem sua plebs persecuta, turba, quam dignitate, conspectior.

Cōnspicēndus, a, um. Dignus qui conspiciatur, illustris, insignis. [מראה mareh. ἀξιόθεατος. Gall. Digne d'estre regarde & veu. Ital. Degno da essere veduto. German. Ansichtig/herrlich/berümpt. Hispan. Digno de ser mirado. Polon. Zacny, sławny. Vngar. Nézésre, tekintésre, méltó, nevezetes. Ang. Worthie to be beholden and considered.] Autor ad Herennium lib. 1. primo: In gestu nec venustas cōspicienda, nec turpitudo sit, ne aut histriones aut operarii videamur esse. Tibul. libr. 1. Eleg. 2: Insideat celeri conspiciendus equo.

Cōnspectūs. Pro aspectu. [ראות reuth מראה mareh. ὄψις, ὄψεις. Gallice. Regard, veué. Italice. Riguardo. German. Ansehung. Hisp. Mirada, acatamiento commun de todos. Pol. Vrzęcie widzenie. Vng. Tekintet, nézés. Ang. Earnest beholding.] Virgil. 1. Aen. Vix è conspectu Siculæ telluris in altū Vela dabant læti.

Cōnspicūus, a, um, à Conspicio, sicut Perspicuus, à Perspicio. Modò significat sagacē, perspicacē, acutū. [קסם kasam בין bain. ἐπιφανής. Gal. Sage, prudent, accort. Ita. Sagace, sculto, accorto. Germ. Scharpfsinnig/weyß. Hisp. Sabio, prudente y astuto. Pol. Madry, ostrożny. Vng. Szemeleb, okos, éles elmevel. Ang. Wise, that seeth and perceiveth well.] Quintilianus: Conspicuus, sagax, callidus. ¶ Modò clarum, & qui ab omnibus conspicitur. [מראה mareh. ἀφόρασις. Gall. Clair, manifeste. Ital. Chiaro, manifesto. Ger. Berümpt/ach thar/welchen jederman anschauet. Hisp. Claro y manifesto. Polon. Ten nakierego się wszyscy oglądają, pomnący. Vn. Tekintetes. Ang. That standeth in plane sight.] Vnde Martialis, Conspicuum amphitheatrum appellat, lib. 1: Hic ubi conspicui venerabilis amphitheatri Erigitur moles. ¶ Conspicuus homo, qui in se omnium oculos convertit. Livius 1. ab Vrbe: Iam & Romanis conspicuum eum novitas divitiæque faciebant.

Cōnspicōr, āris, d. p. à præpositione Con, & antiquo verbo Specio, Conspicio. [משקף mashkiph. ἀφορᾶν. Gall. Voir & apercevoir. Ital. Vedere. Ger. Sehen. Belg. Sien. Hisp. Mirar y acatar. Pol. Widzę. Vng. Meg látom, tekintem, nézem. Ang. To see, or behalde.] Terent. Eun. Cur ego te in his conspicor regionibus? Cæsar 2. bell. Civil. Hunc cōspicatæ naves, sublatis anchoris sequi cœperunt. ¶ Sic etiā Despicor pro Despicio. Vtrunq; autē corripit penultimā: unde clarū est, quam pueriliter delirent qui aut à spica, aut à spiculis derivari putant, quæ spi, syllabam producunt. A' spica aut spiculo, fit verbum Inspico, media producta, quo utitur Virgil. 1. Georgicorum: ferroq; facem inspicat acuto. De cujus significatione suo loco dicemus.

Cōnspicātum, n. t. Dicitur unde clanculum conspicere possis, specula. [מצפה mizpeh. σκοπιά. Gall. Vne guette, vn lieu dont on regarde & espie, vne sentinelle ou de lowetree. Ital. Luogo da riguardare à spiare, vna veletta, occhiale. Ger. Ein ort auf welchē man etwas hinauf ziehet oder erspehet. Hisp. Lugar de donde podemos mirar, mirador, ó los antojos con que miramos. Polon. Wieżka do strzeżenia, wieżarowanie. Vngar. Nézőhely, be alto hely. Angl. Spectacle or a place to look out at.] Plaut. In conspicilio asservabam. ¶ Idem quod oculis adhibemus ut melius intueamur, vulgò Ocularia dicuntur, perspicilia. Idem: Cedo vitrum necesse est conspicillo uti. Sunt qui utrobique legant Conspicillum.

Cōnspicillo, ōnis. [בלה ispheh. ἐφόρασις. Gall. Espion, guetteur. Italice. Spione. Germanice, Ein Aufspäher/der etwas aufspähet. Hispanice, Atalayador, mirador. Vng. Néző, tisztelő. Ang. An espie.]

Cōnspīro, ras, penultima producta, Simul spiro, conflo. [נשב nasheb. נשף nashaph. συμπνεῖν. Gallice. Souffler ensemble. Ital. Soffiare insieme. German. Zusammen blasen. Belg. Zusammen blasen. Hispan. Soplar juntamente. Pol. Wiejać razem. Vng. Eggyütt fujok. Ang. To blowe together.] Col. lib. 4: Cœlestes admittant imbres, cœnq; alendis seminibus dispenser, ac fons omnibus

mnibus partibus ad educandam prolem novam conspiret. ¶ Per translationem sumitur pro consentio, sive communi animo aliquid aggredior. [קשר kaschár. συμφωνεῖν. Gall. Conspirer, faire vn complot, s' vnir & aller ensemble pour faire quelque chose, soit bien ou mal. Italice. Congiurare, essere di accordo, far assembramento per qualche cosa buona ò trista. German. Zusammen schwerl/ sich zusammen verbinden etwas zuthun / es sey böß oder gut. Belg. Tesamen swceren. Hisp. Conspirar y conjurar en vno. Polon. Spolnie sie przeciwnem, przysiadzim, przysięga iu ku do bremu y ku zl' emu. Vngar. bsque eskü'sbm. Ang. To conspire in one to do or performe an act.] Cicero contra Rullum: Consentite nobiscum, conspirate cum bonis. Plin. in Epistol. Proinde conspirate, consentite, majoremque animum ex meo sumite. Colum. lib. 12: Nihil erat quod aut maritus aut fœmina proprium esse juris sui diceret, sed in commune conspirabatur ab utroque. ¶ Accipitur item Conspirare in deteriorem partē pro conjurare, & (ut Cicero loquitur) coire. [συνωμοσία. Pol. Zmowisie.] ¶ Conspirare quoque ponitur pro convolvere: [כסב nasab חלם chalám. συνελίττειν. Gall. Faire la roué, se tourner en rond, s' entortiller comme vn serpent. Italice. Avolgersi in piu cerchi come le biscie. Ger. Zusammen wickeln/zusammen trullen. Hisp. Hacer cercos y roscas como las culebras. Pol. Wlezbek sjie wiye. Vngar. Valaki ellen alattomban egybe eskuszbm. Ang. To fold or binck together like a serpent.] dictum à spiris, quæ sunt revolutiones, sive circuli, qui in seipsos recurrunt. Vnde non inelegante, Conspirare serpentes dicimus, quum se in orbem convolvunt. [Vngar. bsque tekeredni, bsque gyulni.] Plin. de Viris illustrib. Anguis è sedibus ejus elapsus, venerabilis, non horribilis, per mediam urbem cum admiratione omnium ad navem Romanorum perrexit, & se in Volumnii tabernaculo conspiravit.

Cōnspīrātio, f. t. Concordia, consensus, conjuratio. [קשר kescher. συμφωνία. Gall. Conspiration, vnion & complot de plusieurs ensemble. Italice. Conspirazione ò compagnia cominciata. Germanice. Ein vereinbarung / ein zusammen schwerung / oder verbindung vieler etwas zu thun. Hispanice. Conjuracion, ò tal compannia. Polon. Zowma, przysięgenie, do vczynienie niezakiey rzeczy. Vngar. Egybeu eskünés. Angl. Conspiracie, the consent of many to do any thing.] Cicero libro 2. Offic. Magnas utilitates adipiscimur conspiratione hominum, atque consensu. Et pro domo sua: Hanc nostram conspirationem in Repub. bene gerenda certi homines fictis sermonibus diremerunt. ¶ Conspiratio, pro conjuratione, σύνωμα. Cicer. pro Dejot. Conspiratio certorum hominum contra dignitatem tuam.

Cōnspīrātus, ut, quo Gellius utitur lib. 1, cap. 11.

Cōnspīrātūs, [Pol. Zmowionni wespol'.] pro conspirans, apud Macrobium Saturnal. præfat. Multarum ætatum exemplo sed in unum Conspirata.

Cōnspīrātīūs, Adverbium. [Polon. Zgodnie. Vngarice, Egyetlöb tanácsal.] Justinus Histor. libro 3: Lacedæmonii quoque eo conspiratius ad arma concurrunt quò adversus servos dimicaturi videbantur.

Cōnspīrāti, orum, Qui conspiraverunt & conjuraverunt. [קשרים keschérim. οἱ συνωμόται. Gall. Ceux qui ont conjuré & ïssperi conjuré quelqu' vn. Ital. Congiurati. German. Zusammen geschworne/die sich mit einander etwas zuthun verbunden haben. Hisp. Los que conjuran contra alguno. Pol. Cyjkzerysjie zmowiely, przysięgłym sodno. Vng. Egybe. Angl. That hath sworne and made conspiracie.] Suet. in Caes. cap. 82: Allidentem conspirati specie officii circunsteterunt. ¶ Conspirare res, quæ velut conflatæ sunt in unum corpus. Senec. Epistol. 85: Talem esse animum nostrum volo, ut multæ in illo artes sint, multa præcepta, multarum ætatum exempla, sed omnia in unum conspirata.

Cōnspissō, as, are, act. p. Condenso. [קטא kaphá. συμπυκνοῦν, συμπυκνοῦσθαι, al. Gallice. Espesser, faire espes. Italice. Spessare. German. Dict machen. Hispanice. Espessar. Polon. Zgęszczam. Vngar. Meg sü'ryszbm, meg tömérdekitsbm. Ang. To mak thick.] Plin. lib. 35. cap. 6: Adulteratur Romæ creta cimolia, decocta, cōspissataq;. Colum. libr. 2. cap. 18: Priusquam conspissatum, & herbis colligatum sit solum.

Conspondeo, es, cum alio spondeo, συνεκφωνῶ.

Cōnspōnsores, dicuntur, duo vel plures ejusdem rei sponsores, qui à Iureconsultis correi dicuntur. [συνεγγυηταί. Polon. Spolny rekomiewie. Vng. Eggyes vale kezesek.] Cicero ad Attic. libr. 5: Velim des operam ut investiges ex consponsorum tabulis, sitne ita. Idem Epistol. Famil. 92: De negotio tuo, quòd sponsores pro Pompeio, si Galba consponsor tuus redierit, non desinam cum illo communicare.

Cōnspōnsōs, inquit Festus, antiqui dicebant fide mutua colligatos.

Cōnspuō, is, ere, act. t. [רק rek. πτύειν. Gall. Crracher contre quelqu' vn, fouiller & ordir de crracher. Ital. Sporcare qualche cosa col sputo. German. Bespewen/ einem mit spucken beschuten. Hispan. Escupir sobre, escupir con escopetina. Pol. Opluwam. Vngar. Meg pöczöm. Ang. To spette vpon any thing.] Sputo aliquē fœdo, cujus passivum Cōspuor. Plaut. Ab omnibus derisus atq; cōspuus.

Cōnspūto, as, are, frequentativum, Sputo aliquem fœdo. [πτύειν πολλάκις. Vngar. Meg pöczöbszbm. Angl. To bespett one all over.] Plaut. Curc. Culpant eum, conspuitatur, vituperatur. Cicero ad Quint. Fr. lib. 2: Hora ferè nona, quasi signo dato, Clodianos nostros conspuitare cœperunt.

Cōnspūrco, as, are, act p. Commaculo. [רק rek. μιαίνειν. Gall. Ordir & gaster, souiller. Ital. Sporcare. German. Vermüsten / vermaßgen/verunreinigen. Hisp. Ensuciar. Pol. Nagnuie. Vng. Megrusitom, szennyitom. Ang. To mak foule.] Colum. libr. 8. cap. 5: Nam superiliens avis proluvie ventris cibos & aquam conspurgat. Sapore tetro conspurcare omnia. Lucret. lib. 6.

Cōnstābilīo, is, ire, act. q. Stabile & firmum facio. [הכין hechin. κραταιοῦν, ἀσφαλίζειν. Gall. Affermir & assurer vne chose, faire ferme. Ital. Stabilire, firmare. German. Bestätigen/stiff vnd vest machen. Hispan. Establecer. Polon. Stanowie, vtwierdzam. Vng. Megerösitem. Ang. To mak firme, sure and stable.] Plautus Capt. -Aedepol rem meam Constabilivi, quum illos emi de præda à Quæstoribus. Terent. Adelph. Dis quidem esses Deméa, Ac tuam rem constabilisses.

Constafoliarii, dictio ex Latino sive Gallico & Germanico idiomate conflata, quos hodie Conseilleiers vocant Germani, præsertim qui ad Rhenum habitant, assessores judicii, decuriones, (Die Consiester) olim à Stafolo Comitis: hoc est, judicis fiscalis, quæ vox Germanis gradum significat. Sic enim illi tribunal judiciarium innuebāt à gradibus, per quos id ascenditur, quando solent eruditiore loco sedere judices.

Constagno, [Polon. Woda zalewam, bagnieie. Vngar. bsse dilok, folyok.] Cornel. Fronto libro de nominum verborumque differentiis: Glacies est quæ ex coitu aquæ constagnat.

Constāns, antis, Constantia, æ, & Constanter adverbium, Vide CONSTO.

Cōnstellātō, [Pol. Zosiąg ie gwiazdy niebieskich przy porodzeniu człowieczym. Vngar. Tsillagokuak bsque felelése, (anagy rendi.] Julius Capitolinus in Gordiano: Cùm senior Gordianus Mathematicum aliquando consuleret de genitura hujus, respondisse ille dicitur, hunc & filium Imperatoris, & ipsum Imperatorem futurum. Et cùm senior Gordianus rideret, ostendisse constellationem Mathematicam ferunt. & de libris veteribus dictitasse, ita ut probaret se vera dixisse. Spartianus in Vero: Quid si non rectè constellatio ejus collecta est? Iulius Firmicus Mathes. libro 1: Mercurii cum Marte proficit constellatio.

Cōnstellātūs, adject. Stellis insignitus: [Polon. Gwiazdami ozdobiony. Vngar. Tsillagoszatos.] ut baltheus bullatus claviqué aureis vel argenteis trāsfixus, Constellatus dicitur. Iulius Capitolinus in Salomino: Galienus his auratos constellatos baltheos rapuisse perhibetur.

Cōnsternium, n. s. Dicebatur locus prope thermas, ubi vestis deponebantur. [λόγος νεκρῶν. Polon. Zamalnia.]

Consterno, as, navi, natum. Perturbo, & proprie de animo dicitur, teste Vallà libro 5. [חתת chátah. ἐκπλήττειν, συνταράττειν. Gall. Espouanter, estonner, & faire perdre courage. Ital. Sbigottire, perdere l' animo. Germanice. Betrüben/verzagt vnd erschlagen machen. Hispanice. Espantar. Pol. Strwagam. Vngar. Elrettentöm elnémitöm. Anglice. To abahe, to mak afrayde.] Salust. Qua victoria elati hostes, nostri territi, atque animis consternati discessere. Idem: Equi sine rectoribus exterriti, aut saucii consternantur: id est, conturbantur, affligantur.

Cōnsternātio, Perturbatio mēntis, metus, terror: [חתתה chattatah חתה chittah. πτόησις, ἐκπλήξις. Gall. Espouantement, estonnement, troublement. Ital. Sbigottimento, paura. German. Ein sonderliche trübnuß des gemüts / steinmütigkeit. Hispan. Espanto. Polon. Zatrwożenie, leknienie. Vngar. Elrettentés, elnémulás. Anglice, Abashment, a great feare and affraying.] à sternutamento deduci videtur, quòd eo toto concutimur corpore: vel potiùs à verbo Sterno, quod significat dejicere. Illi enim qui ictu aliquo humi sternuntur, maximè perturbantur.

Cōnsterno, is, constravi, act. t. Sterno, vel sternendo operio, effundo, spargo. [הלש hiššlah. πτοεῖν, πτοεῖσθαι. Gal. Abbatre & espandre par dessus, couurir d' abatage. Italice. Distendere. Germanice. Bedecken/ vberspreiten. Belg. Met aerde bedecken. Hispan. Desbaratar, solar como en ladrillar, ò llanar. Polonice, Nakryuam, potrzęsam. Vng. Meg terithöm, meg pagimoszni. Ang. To straw, to pave, to cover the floore or other thing.] Virgil. 4. Aeneid. -it stridor, & altè Consternunt terram cōcusso stipite frondes. Sic Consternere aream silicibus & lapide, quod Galli dicunt Paver. Colum. libro 1: Area si competit, ita constituenda est, ut vel à domino, vel certè procuratore despici possit: eaque optima est silice constrata.

Cōnstrātūs, a, um, participium, à Consternor, eris, verbo passivo, Tectus. [מלש mulššah. κρυπτός, κεκαλυμμένος. Gallicè, Sur couuert ou a estendu ou chose, couuert. Italice. Coperto. Germanice. Bedeckt. Hispanice. Coberto. Polonice, Nakryty. Vngar. Meg

[illegible] Ang. *Teremed, ymered.*] Cicero pro Sest. Totum corporibus civium Romanorum constratum exde zachtum. Inde naves constratæ dicuntur, quæ ab aliquibus vocantur tectæ, quæ scilicet sua habebant carastromata, in quibus propugnatores consistebant. Cicero 7. Verr. Erat enim sola illa navis constrata, & ita magna, ut propugnaculo cæteris posset esse. Quæ autem carebant carastromatibus, Naves apertæ dicebantur. Hirtius de bello Alex. Magnoque impetu quinque ad eas constratæ naves, & complures apertæ concurrerunt.

Cōnstīpo, as, ast, p. Condenso, & in unum cogo. [צרר *tsarár* קפל *kaphál.* *συνεπτύω.* Gallice. *Enserrer ensemble, faire espesseur ensemble.* Ital. *Condensare, spessire.* Germanicè. Zusammen sammen/auch zusammen flessen/dick machen. Hispan. *Constribar, y meter, espessar.* Polon. *Zkupiam, ściskam, zgromadzam, zgęszczam.* Vng. *Kösöpsemtem, egybenfu'ritom.* Ang. *To make thicke, to flusse or thrust up many things together.*] Cicero de leg. Agrar. Orat. 2: Scænæ constipati quidem tantum hominum numerum posse in magnum Campanum intelligetis. Cæs. bell. Gallic. Hic dies hostis longè gravissimus fuit: sed tamen hunc habuit eventū, ut eo die magnus numerus hostium vulneraretur, atque interficeretur, ut se sub ipso vallo constipaverant, recessumque primis ultimi dabant.

Cōnstĭtŭo, ast. 1. Statuo, propono, decerno. [הקים *hekím* יעד *iaádh* *βουλεύομαι.* Gall. *Mettre & poser, assigner & arrester, ordonner, conclurre.* Ital. *Deliberare, constituire.* Germ. Ordnen/fur sich nemmen/setzen/ordnen. Belg. Ordineren/voornemen. Hisp. *Establecer, deliberar.* Pol. *Stanowiam, vradzam.* Vng. *Vegezik, rendlik.* Ang. *To appoynte or ordeine, to assigne.*] Terent. Phorm. Nam illi mihi dotem jam constituerunt dare. Virgil. 1. Aeneid. Qui teneant (nam inculta videt) homines ne, feræne Quærere conubia. ¶ Item locum, sive tempus determino, ἐφίστημι, τόπον, διαλογίζομαι. Terent. in Eunuch. Dari anuli, locus, tempus cōstituitum est. ¶ Ad constitutū venire: subaudi diē, vel tempus. Cic. pro Cecin. Homines inermes, qui ad constitutum experiundi juris gratia venissent. Pro Cælio: Fatendum est his nequam se constituto cœpisse de tantis injuriis experiri. Constituto die. ¶ Quandoque significat convenire, & pactum facere, συμπίπτειν, συνίστασθαι. Terent. Hecyr. Nam constitui cum quodam hospite, me esse illum conventurum. Cicero 1. Offic. Vt si constitueris te cuipiam advocatum in rem præsentem esse venturum. ¶ Constituere pecuniam, vel simpliciter sine accusativo, Constituere, est creditori promittere se pecuniam debitam, vel à se vel ab altero, certo die solutuum. Et hinc constituta pecunia, & actio constitutoria. ¶ Aliquando Constituere, est gubernare, moderari, regere, οἰκονομεῖν, διοικεῖν. Cic. Incuntis enim ætatis inscitia, senum consideranda & regenda est prudentia. ¶ Interdum decernere. ἀξιοῦν, à quo constitutiones, decreta, ἀξιώματα, ἀποφάσεις. ¶ Nonnunquam parare, ἐπιδίδωμι. Cic. Tametsi erat ignarus quantum sibi ac liberis suis jam tum mali constituerentur.

Cōnstĭtūtŭs, a, um, particip. Ordinatus, decretus, pactus, propositus. [מוקם *mukím* מועד *muhádh.* ἀξιωμαῤῥηθέν. Gall. *Mettre, ordonner, assigné, arresté.* Ital. *Ordinato, determinato.* Ger. Gesetzt, gesetzt. Hispan. *Establecido.* Pol. *Stanowiony.* Vngar. *Vetett, rendelt.* Angl. *Appoynted, ordained, setled.*] Constituta in mensem Ianuarium sutho. Cic. de leg. Agrar. ¶ Corpus bene constitutum, quod bono præditum est habitu, quod impetitum *euexiamatum* appellant. εὐεξία σῶμα.

Cōnstĭtūtŭs, us, m. g. Multitudo est hominum simul consistentes. [εὐεξία. Pol. *Stanowienie.* Vngar. *Vegezetsége.*] Festus.

Cōnstĭtūtio, onis, f. t. Ordinatio, statutum, decretum: [חק *chok.* ἀξίωμα. Gall. *Constitution, estat, condition, ordonnances.* Ital. *Constituzione, ordinazione, statuto.* Germanicè, Ordnung: setzung. Hispanicè. *Establecimiento.* Polon. *Vradzenie.* Vngar. *Rendeletek.* Ang. *An ordenance or latte agreed vpon.*] à verbo Constituo, quod inter cætera significat decerno, sancio, præscribo, ordino. Vide Constitutiones principum, vel pontificum dicunt, quib decretis vel ordinationibus. ¶ Interdum idē quod ordinatio: ut Religionum constitutio, apud Cicer. 3. de Leg. Idem Bruto lib. 3: Illud necesse me ad te scribere, quid sentirem tota de constitutione hujus belli. ¶ Constitutio corporis, est quam vulgus medicorum *Complexionem* vocant ἕξιν. In qua significatione est vocabulum medium: unde & bonam & malam corporis constitutionem dicimus, quas Græci εὐεξίαν, καὶ κακεξίαν appellant. ¶ Est item Constitutio Rhetoribus, prima causarum conflictio, quæ alio nomine status appellatur στάσις. Auctor ad Herenn. libro 1: Hæc exoratio in conjecturali constitutione causæ fermè semper necessaria est. Cic. de Invent. Constitutiones apud Rhetores sunt quatuor, cōjecturalis, definitiva, generalis, translativa: qui status etiam dicuntur.

Cōnstĭtūtōr, constitutoris, penult. prod. [מקים *mekím.* ἀξιωτής, ἀξιωτικός, ἀξιωμάτων. Pol. *Stanowiący.* Vng. *Rendelő, végező.* Ang. *An ordenauce or latte agreed vpon.*] Verbale, qui statuit aliquid: ut legis constitutor, apud Quintilian. libro 2. capite 6.

Cōnstĭtūtōrĭus, a, um. [Pol. *Postanowienie.* Vngar. *Vegezés, rendelő.*] ut, Actio constitutoria. l. Neque enim. ff. de constit. pecu. Neque enim quod crescit peculium, aut decrescit, pertinet ad constitutoriam actionem.

Cōnsto, stas, constiti, constitum, & constatum. Lucan. libr. 7: Constatura fides superūm. Martial. Constatura fuit Megalensis purpura centum. Est autem Constare, Constanter permanere, perseverare, ratum habere. [עמד *hamádh* כון *chun.* ἀφεστήκειν, ἐμμένειν. Gal. *Estar arrestar, ne bouger, se tenir.* Ital. *Constare, perseverare.* Ger. Bestehen/ standhafftig seyn. Belg. Bestantich blyven. Hisp. *Ser el hombre constante.* Polon. *Stał'yw byc, mieć dotrzymać sie.* Vng. *Alhatossan meg allok.* Ang. *To persiste, persever or continewe.*] Cic. Epistol. 13: Quæ in sententia si constare voluissent, suā autoritatē cū salute recuperassent. ¶ Constare sibi, est sibi similē esse, & in eadem opinione constanter permanere. ὁμολογεῖν ἑαυτῷ. Idem 1. Tusculan. Et si tibi quidem constare vis, omnes quicunque nati sunt, erūntve, nō solūm miseri, sed etiam semper miseri: hoc est, Si hanc sententiam, Quōd mors malum sit, firmam ratamque habere vis. ¶ Constare mente vel animo, est animi vel mentis compotem esse, ejusque functiones probè obire. ¶ Interdum etiam hoc verbum ad rerum venalium pretium refertur: unde Magno vel parvo aliquid constare dicimus: hoc est, magno vel exiguo pretio esse comparatum. Cic. 6. in Verr. Metuisti ne æs alienum tibi crescerer, si H-S. VI. M. tibi constarent ea, quæ tu facilè posses vendere H-S. C C. millibus? Idem ad Atticum: Id propè dimidio minoris constabit. ¶ Interdum ponitur, pro Compositus sum, cohæreo. Cicer. de Offic. Iudiciorum ratio ex accusatione, & defensione constat. Idem 1. de Nat. deor. Homo qui ex animo constat & corpore. ¶ Interdum simul stare. Sisen. lib. 4. histor. Multitudinem procul hostium constare viderūt. ¶ Interdum Suppetere, ἐξαρκεῖν. Iuvenal. Satyr. 6: Quis ferret uxorem, cui constent omnia? hoc est, cui nihil desit. ¶ In tertia persona sumitur pro Manifestum est. [מאה *meeráh.* φανερὸν ἐστι, σαφὲς ἐστι. Gall. *Estre certain & clair.* Ital. *Essere manifesto.* Germ. Es ist hinter gewiss vnnd offenbar. Hispan. *Ser claro y manifesto.* Pol. *Iawnie iest.* Vng. *Nyilvánvaló vagyon.* Ang. *To be plane, certaine and manifest.*] Cic. in Epistol. Sanè molestè Pompeium id ferre constabat. ¶ Item pro Convenit. ὁμολογεῖται: ut, Hoc mihi tecum constat: id est, cōgenio tecū in hoc, & assentior tibi. Lib. 1. ad Herenn. Adhuc quæ dicta sunt, arbitror mihi constare cum cæteris scriptoribus. ὁμογνωμονεῖν. ¶ Rationem constare, significat æquam, legitimamque rationem aut ostendi, aut apparere ostendi posse. Vlpianus. Planè si defendendi gratia aliquid fecerit, rationem ei constare oportet: id est, rationem eum justam aut ostendere, aut facile posse ostendere.

Cōnstāns, om. t. Firmus, stabilis, gravis, præsens animo. [כמן *kamán* חזק *chazák.* ἐμμένων. Gall. *Constant, ferme, perseverant.* Ital. *Constante, ferme.* Ger. Standhafftig/ bestendig. Belg. Vastherdich. Hisp. *Cosa constante.* Pol. *Stał'y, niezdmienny.* Vng. *Alhatatos.* Ang. *Ferme, stable, constant, stedfast.*] Cic. ad Lentul. Hoc tantam vim habet, ut magis iratorum hominum studium, quām constantis Senatus consilium esse videatur. Contrarium est Inconstans. ¶ De viro constanti sic Iuvenalis & tenacem propositi virum:

Non civium ardor prava jubentium
Non vultus instantis tyranni
Mente quatit solida. Citat Lactant. lib. 5. Institut. cap. 14.

Cōnstāntĭa, æ, f. p. Animi firmitudo, stabilitas, gravitas. [חזקה *chezkáh* חזק *chezek* חברה *chabrúah.* ἐμμονή. Gall. *Constance, persverance, fermeté.* Ital. *La constanza & fermezza.* Ger. Standhafftigkeit/bestendigkeit. Belg. Stantachtickeyt. Hisp. *La constancia.* Polon. *Stałość.* Vng. *Alhatatosság.* Ang. *Constancie, perseverāce, stedfastnesse of mynd.*] Cic. ad Att. O constantiam promissi, & fidem miram! Plin. in Epist. Nam quum omnibus virtutibus abundet, tūm hac præcipuē, quōd habet maximam in animo constantiam. Contrarium est Inconstantia.

Cōnstāntēr, adverb. Fortiter, æqualiter, convenienter. [ἐμμενῶς, βεβαίως. Gall. *Constamment, fermement, perseveramment.* Ital. *Constantemente, fermamēte.* Ger. Standhafftiglich/bestendiglich. Hisp. *Constantemente.* Pol. *Stalie.* Vng. *Alhatatosson.* Ang. *Constantlie, stedfastlie.*] Cic. de Amicitia: Multaq; ejus & in Senatu, & in foro, vel provisa prudenter, vel acta constanter, vel responsa acutē ferebantur. Huic contrarium Inconstanter.

Cōnstrātŭs. Vide CONSTERNO.

Cōnstrĕpo, is, ere, n. t. Strepo. [המה *hamah.* θορυβῶ. Gall. *Faire bruit & noise.* Ital. *Far strepito.* Ger. Rauschen/ein rausch oder getōse machen. Hisp. *Hazer estruendo.* Pol. *Ostrzyk, epnie, chrzopcie.* Vng. *Szörgetik.* Ang. *To mutter or gruntle, to make a noise.*] Gell. li. 4. ca. 11: Atq; omnium horsi & testimoniis & exemplis constrepebat.

Cōnstringo, is, ere, act. t. Arcto, ligo, comprimo: [צרר *tsarár* אסר *asár* אסר *asháidh* חסם *chasám.* συνείρω. Gall. *Estreindre, serrer, contraindre, refraindre.* Italicè, *stringere.* Germanicè. Zusammen

sammen ziehen/zu einander zwingen. Hisp. Apretar. Pol. Zciągnąć, mocno wiązać. Vngar. Meg szorítom. Angl. To bind fast, to wring harde, to tie streict.] Iut, Constringere sarcinam. Plaut. Tum Cicer. de Orat. Quæ rem dissolutam divulsamque conglutinaret, & ratione quadam constringeret.

Cōnstrictio, [συσφιγξις. Polon. Zciśnienie. Vngar. Szorítás.] Macrob. Saturnal. libro 7. cap. 7: Certè respondeant volo, cui stomacho in lassitudinem degenerantí ad instaurandas constrictione vires offerant ægrescenti vinum.

Cōnstringēndūs, participium: ut Constringendum se tradere libidinibus. Cic. 1. de Finib. Victi & debilitati objecta specie voluptatis, tradunt se libidinibus constringendos.

Cōnstrictūs, aliud participium: [אסור אסור אחוז אחוז אסור esúr אסור esúr אחוז אחוז aphúdh חסום chasúm. συνηλής. Gall. Contraint, lié. Italice, Constretto, ligato. Germanicè, Zusammen gezogen/eingezwungen. Hispan. Constremido, apretado. Polon. Zciągniony, skrępowany. Vngar. Szoros szorítatot. Ang. Tied, wrunge or bound streict.] ut, Habere aliquem constrictum in suis vinculis, apud Quintil. libro 2. cap. 4. Apertis verbis constricta oratio, Cicero de Clatis oratoribus.

Cōnstruĕrĕ, Simul struere, ordinare, fabricare. [בנה banáh חבר chibbér. συνιστάω, κατασκευάζω. Gall. Agencer, mettre ensemble, entacer, bastir, construire. Ital. Construire, ordinare, fabricare. German. Zusammen bauffen/etwas machen oder bawen. Belg. Maken/timmeren. Hisp. Edificar, ordenar. Pol. Vkł'adać, budować. Vngar. Meg épitém. Ang. To builde together, together or heapes.] Cicer. in Caton. Vt navem aut ædificium idem destruit facillimè qui construxit: sic hominem eadem optimè, quæ conglutinavit, natura dissolvit. Cicer. 2. Philipp. Itaque tanti acervi nummorum apud istum construuntur, ut jam appendantur, non numerentur pecuniæ.

Cōnstrūctūs, participium, Compositus, fabricatus. [בנוי bannúi. συστατικός. Gall. Entacé, construit & mis ensemble, agencé. Ital. Edificato, ammassato. German. Gebawet/gemachet. Hispan. Edificado, amontonado. Polon. Zbudowany, wielawiony. Vngar. Meg épitettet. Angl. Heaped together, builded, garnished.] Cicero 2. de Natur. deor. Dentibus autem in ore constructis manditur, atque ab his extenuatur & molitur cibus. Constructior domus. Cicero 1. de Invent. Domus ea quæ ratione regitur, omnibus constructior est rebus & apparatior, quàm ea quæ temerè & nullo consilio administratur.

Cōnstructĭo, verbale, f. 1. Compositio, structura. [בנין binján. σύνθεσις, κατασκευή. Gallicè, Bastissement, composition, entassement. Italice, Edificatione, compositione. Germanice, Ein bau. Hispan. Edification, composition, amontonamiento. Polon. Budowanie. Vngar. Meg épités. Ang. A building or heaping together.] Cicero 4. Acad. Et totam constructionem hominis fabricata est natura. Idem 1. de Orat. Et ipsa oratio conformanda, non solùm electione, sed etiam constructione verborum.

Cōnstŭpro, as, are, Stupro: [עבה hinnáh. μοιχεύω, πορνεύω. Gall. Corrompre femme ou fille, en abuser. Ital. Stuprare, violare, violare, forzinare, tuer la virginità. German. Jungfrawen oder Weyber verführen vnnd geschendten. Hispan. Forcar como à doncella. Polon. Panne, biała gł'owę gwałcić, à cnotę przyprawiam. Vng. Meg szűzhelyt. Ang. To deflowre a mayde.] ut Constuprare matronas. Livius 9. bell. Pun. Qui Cicer. de Petit. Consul. Qui tantum habet audaciæ, tantum nequitiæ, tantum denique in libidine artis & efficaciatis, ut propè in parentum gremiis prætextatos liberos constupravit. Idem ad Atticum libro 1: Afflicta respublica est, empto constupratoque judicio.

Cōnstŭprātŏr, penultima prod. Stuprator: [מעבה mehabnéh. μοιχεύτης, ἀδικοφθορεύς. Gall. Corrompeur de femmes ou filles, putier, roffien. Ital. Violatore di donna ò figliuola. German. Weyber oder Jungfrawenschender. Hispan. Forcador de virgen ò muger. Polon. Brał'ciób gł'ów albo pawienek gwałtownik. Vngar. Meg szűzhelyt. Ang. He that deflowreth maydes.] verbale. Livius 9. bell. Maced.

Cōnsuādĕo, es, ere, Suadeo. [טתה pittéh. πείθω. Gall. Exhorter par son moyens & induire à faire quelque chose. Ital. Persuadere. German. Rathen. Hispan. Induzir con razones. Polon. Radzę. Vngar. Intém, tanátsol adom. Ang. To persuade and intiere do any thing.] Plaut. Merc. Sin ego saluti quod tibi esse censeo, id persuadeo.

Cōnsuāsŏr, oris, Suasor, auctor. [מתתה mephattéh. πειθανάγκης. Gallicè, Admonaiteur, exhortateur. Italicè, Chi conforta & esibarta. Germanicè, Ein Rhatgeber. Hispanicè, Induzidor. Polon. Radzi dodatowary. Vngar. Intő, tanátsadó. Angl. A persuader or entiser.] Cicero pro Quinct. Hæc omnia Quinctius agebat autore & consuasore Nævio.

Cōnsŭālĭs, ium. Vide CONSVL.

Cōnsŭdo, as, are, Sudo. [זיע zia. Gallicè, Suer de toutes parts. Italicè, Sudare. Germanicè, Schwitzen. Hispanicè, Sudar manando sudor. Polon. Pocąć się. Vngar. Verítékezém. Ang. To sweat in all parts.] Plaut. Iube sis te operiri: beatus si consudaveris. Columel. lib. 12. cap. 7: Et sale conspersa, biduo sub umbrâ, dum consudant, reponuntur. Cat. cap. 96: Sinito biduum aut triduum consudent.

Cōnsŭdāsco, is, ere, n. p. idem. [Pol. Vilgnąć się poce. Vng. Verítékezik. Ang. To sweat together.] Colum. lib. 12. cap. 48: Triginta dies pati consudascere.

Cōnsuēfăcĭo, act. 1. Vsu doceo. [הרגיל הרגיל hirghil הרגיל hirghil. ἐθίζω. Gall. Faire accoustumer. Italice, Assuefacere. Germanicè, Gewennen. Hispanicè, Acostumbrar à otro. Polon. Zwyczaiem. Vngar. Szokatom. Anglicè, To accustome him self, to wonge.] Cujus contrarium est Dissuefacio. Terent. Adelph. Nihil prætermitto, consuefacio. Ibidem: Ea ne me celet consuefecisti. Varr. 2. de Re rust. cap. 9: Consuefaciunt quoque, ut pollint alligari primùm levibus numellis.

Cōnsuēsco, scis, evi, & consuetus sum, n. t. Pro consuetudine habeo, in consuetudinem accipio. [רגיל רגיל hinnáhl. ἐθίζομαι. Gall. S' accoustumer, avoir coustume ou de coustume. Ital. Assuefare, essere consueto. Germ. Gewohnen/sich in gewohnheit bringen. Belg. Ghewennen. Hisp. Acostumbrarse. Pol. Przyczaić się. Vng. Szokom. Ang. To accustome.] Virgil. 2. Georg. -adeò in teneris consuescere multum est. Colum. lib. 2: Iumentis præbeas medicâ, sed inter initia parcius, dum consuescant, ne novitas pabuli noceat. Idem lib. 9: Nec magis humo, quàm stagno consuevêrunt. Cic. 2. de Orat. Imò verò rogemus Antonium, qui & potest facere id quod requiris, & consuevit. ¶ Interdum Consuesco est familiaritate alicujus uto. Vnde & consuetudinem dicimus pro usu & familiaritate. Cicer. pro Sex. Rosc. Eratmihi cum eo nō modò hospitium, verumetiam domesticus usus & consuetudo. ¶ Dicitur item Consuesco de re veneria, quod & Consuetudinem habere dicitur. συνοικεῖν. Cic. 6. in Verr. Hoc omnes mulieres, quibus iste consueverat, convenichant. Idem in Phorm. Cum ejus consuevit olim matre in Lemno clandestinum. Idem Adelph. Quid illi tandem credis animi fore mecum, qui cum illa consuevit?

Cōnsuētŭs, participium, & nomen ex participio. [מרגל מרגל limmúdh. ἐθισμός. Gall. Accoustumé, vsité, coustumier. Ital. Consueto, solito. German. Gewohnet. Hisp. Acostumbrado. Pol. Zwyczajony, przyuczony. Vng. Szokott, szokatott. Ang. Accustomed, wonte.] Terent. in And. Tum illa, ut consuetum facilè amorem cerneres, Rejecit se in eum, flens quàm familiariter. Ovid. 11. Metam. Exprimit incessus, vultumq; sonumq; loquendi Adjecit, & vestes, & consuetissima quæque Verba.

Cōnsuētūdo, inis, f. t. Mos, institutum, usus, familiaritas. [מנהג minhágh. συνοικία. Gall. Coustume, accoustumance. Ital. Consuetudine, vso, conversatione, pratica. Ger. Gewohnheit. Belg. Ghewoonheit. Hisp. La costumbre, conversation, y participacion. Pol. Zwyczaj. Vngar. Szokás. Ang. Vse, or coustome.] Plaut. in Milit. Hoc adeò fieri credo consuetudine. Cato ad Cicer. Contra consuetudinem meam hæc ad te pluribus scripsi. Terent. in Andr. Vt neque me consuetudo, neque amor, neque pudor, &c. Cicero ad Curion. Ego te abfuisse tandiu à nobis, & doleo, quòd carui fructu jucundissimæ consuetudinis, &c. ¶ Interdum Consuetudo sumitur pro Commercio viri cum muliere. Suetonius in Nerone: Vxores præter Octaviam duas postea duxit, Octaviæ consuetudinem citò aspernatus. Idem in Otho: Consuetudo mutui stupri.

Consortionem, Plautus pro Consuetudine dixit, teste Festo.

Cōnsul, Consulo, consulis, Vide CONSILIVM.

Cōnsummo, as, per duplex m, Perficio, conficio. [תמם tamám כלה chillah גמר ghamár. ἀπαρτίζω. Gallicè, Consommer, parfaire, achever, mettre à fin. Italicè, Finire, condurre à fine. Germanicè, Ausmachen/vollbringen/vollenden. Hispan. Acabar. Polonicè, Odprawić, kończę. Vngar. El végezném. Ang. To make perfite, to end or finishe.] Cicero 6. Phil. Bella quæ à Consulibus gesta & consummata sunt. Idem 1. Offic. Latissimè videntur patere ea quæ de officiis tradita à Philosophis, & præcepta sunt & consummata. Lact. libro 2. Mundum Deus, & hoc rerum naturæ admirabile opus, sex dierum spatio consummavit. Plinius Epistol. 236: Cogor petere à te, non solùm ob theatrum, verumetiam ob hæc balnea, mittas architectum dispecturum utrum sit utilius, post sumptum qui factus est, quoquomodo consummare opera ut inchoata sunt, an quæ videntur, &c. ¶ Sacrum consummare, peragere sacrum, Seneca Hippol.

Cōnsummābĭlĭs, adjectivum. [Pol. Dokonalibuchni. Vng. El végezendő (vel) végezhetendő.] Seneca Epist. 93: Hæc in illis consummata est, in nobis consummabilis.

Cōnsummātŭs, a, um, Perfectus. [תמים tamím מכלה mechullah. τελειωμένος. Gallicè, Consommé, achevé, parfait. Italice, Consumato, perfetto, finito. Germanice. Vollendet/zu dem ende gebracht. Hispanice. Acabado, perfecto. Polon. Odprawiony, dokończony. Vngar. El végezettet. Ang. Ended, finished, perfite.] Mart. Quid magos Thrascæ, consummatique Catonis. Columella: Nulla est consummatæ sapientiæ.

Cōsummātissimus, superlativus. [Pol. Dokonalieszenki Vn. Jobb: Kösönök, Okoskodjanak végezetek.] Plin. Epist. lib. 2. Macrino: Amavi consummatissimum juvenem tam ardenter.

Cōsummātio, Perfectio. [תכלית tachalith. συνέλεια, τελείωσις. Gallicè, Achevement, perfection. Italicè, Perfettione, compimento. Germanicè, Vollendung. Hispan. Acabamiento, perfecion. Polon. Dokonanie. Vngar. El vegzés. Ang. A finishing, accomplishing.] Columella lib. 2. Hac consummatione operum, colligitur posse agrum, &c.

Cōsūmo, is, pen. prod. act. t. In nihilum redigo, conficio, exhaurio, absumo. [אכל achal. אבד abad. כלה chalah. Καταναλίσκω. Gall. Prendre tout, consumer, impoverir, ruiner. Ital. Consumare, destruggere. German. Verthun / verzehren / verthauen. Belg. Verdoen. Hisp. Gastar. Pol. Trawić, wniszczyć. Vng. Meg emészteni, semmivé tenni. Ang. To consume, to waste, to spende, to much.] Solinus: Sunt etiam in Lycia saxa, quæ viventium quoque corpora adhibita consumunt. Cicero 1. de Legib. Sed quum ea tempestas, vetustáve consumpserit. Salustius: Ego non rem familiarem modò, verumetiam ædem consumpsi.

Cōsūmor, passivum, absumor, ut. Consumor sui. [Pol. Ginąć, wyżyć. Vngar. Meg emésztetni. Ang. To be consumed.] Cæs. 8. bell. Gall. Consumi incendio, Liv. lib. 7. bell. Pun. Consumi senio & mœrore. Idem 10. bell. Maced.

Cōsumptus, participi. Absumptus, confectus. [אכל achal. אבד abad. Gall. Consumé. Ital. Consumato. German. Verzehrt / verthan. Hisp. Gastado. Polon. Strawiony, dokonczony. Vngar. Meg emésztetett. Ang. Consumed, wasted.] Consumptus pene, Plinius libro 11. cap. 28: Morte consumptus, Tibul. lib. 1. Consumpta oratio, Salust. in Iugurth. Consumpta & exhausta alibo, Cicero de Orat.

Cōsumptio, onis. [כלה chalah. κατανάλωσις. Gall. Consomption, degât. Ital. Consumazione. German. Verzehrung. Hispan. Gastamiento. Polon. Strawienie. Vngar. Meg emésztés. Ang. A consumption, wasting.] Cic. de Universit. Itaque seipse consumptione & senio diebat sui.

Cōsumptor, oris. [אכל achal. אבד mebabir. ἀνάλωτης. Gall. Qui mange & ruine. Italicè, Consumatore. German. Ein verzehrer. Hispanicè, Gastador. Pol. Verstawik. Vngar. Meg emésztő. Ang. He that consumeth and wasteth.] Cicero 2. de Natur. deor. Atque natura ignis quem usus vitæ requirit, confector est & consumptor omnium.

Cōsūo, is, act. t. Simul suo, compono, cōjungo. [טפר tapher. ἐπιράπτω. Gal. Coudre l'un à l'autre. Ital. Cusire insieme, congiungere. Ger. Zusammen nähen oder flicken. Belg. Zesamen naeyen. Hisp. Coser una cosa con otra. Pol. Zszywam. Vngar. Öszve varrom. Ang. To sew together one thing with another.] Plaut. in Amphit. Advenisti audacia columen, consutis dolis. Imò equidem tunicis consutis hac advenio, non dolis.

Cōsūtĕ, ræ, f. p. [Pol. Szyw. Vng. Öszve varrás. Ang. A sewing together.] Sueton. in Vitel. cap. 2: Cujus filius sectionibus & cōsutis uberius compendium nactus, &c.

Cōsurgo, is, rexi, n. t. Simul surgere. [συναναστέναι. Gall. Se lever ensemble. Ital. Levarsi insieme. German. Miteinander aufstehen. Hispanicè, Levantarse juntamente. Polon. Powstać. Vngar. Fölkelni. Angl. To rise together.] Salust. Consurrexêre omnes, simulque in eum imperium fecerunt. Cicero 3. ad Quint. Fr. Consurrexit Senatus cum clamore ad unum, sicut ad corpus eum accederet.

Cōsūrgĭtur, impersonale. Cic. 5. Verr. Itaque in curiam venimus honorificè sanè consurgitur.

Cōsūrrĭgo, onis, f. t. [συναναστάσεις. Gall. Lieuement de plusieurs ensemble. Ital. Vno levarsi di più genti insieme. Germ. Die aufstehung etzlicher. Hisp. Aquella obra de levantarse juntamente. Pol. Powstanie ludzi. Vngar. Föl kelés. Ang. The rising of many together.] Cic. de Ar. sp. Resp. Cepi equidem fructum maximum & tuæ surrectionis omnium vestrûm, &c.

Cōsūsĭi, συνωμοσίαι, Ludi qui fiebant in honorem Consi. Livius: Ludos ex industria parat Neptuno equestri solennes, Consualia vocant. Plinius de Vitis illustribus. Quibus negotiis ludos consualia simulavit, ad quos quum utriusque sexus multitudo venisset, dato suis signo, virgines raptæ sunt. Varro 4. de ling. Lat. Consualia dicta à Conso, quòd tum sex populitæ ei deo, & in circo ad aram ejus ab sacerdotibus sunt ludi illi, quibus virgines Sabinæ raptæ.

Cōsȳdĕro, ras. Vide CONSIDERO.

Cōtabĕo, es, n. t. vel Contabesco, is, Tabescò: id est, in tabem extremo liquefio, cōsumor. [כמס camás. μαραίνομαι, συνεκτήκομαι. Gallicè, Deuenir en chartre, sécher tout debout, devenir tout sec. Ital. Cernumpersi, ammarcirsi. German. Verschwinen / abtemen / ja nichts werden. Hisp. Pradrise. Po. Schnąć, wysuszyć, spłonąć. Vng. El fogyatsak, el aszok. Ang. To pine, to wear away.] Cic. 1. Tusc. Vt Artemisia illa Mausoli Cariæ regis cōjunx, quæ nobile illud Halicarnassi fecit sepulchrum, quandiu vixit, vixit in luctu, eodemque etiam confecta contabuit. Plaut. Merc. Cor æ de pol miserum meum, quod guttatim contabescit.

Cōntabŭlārĕ, act. p. Est tabulis hoc est, asseribus, aliquid tegere. [קרה karah. κανονίζω. Gall. Plancher d'ais. Ital. Intavolare. Ger. Vertäfeln / mit Dielen oder Tafeln bedecken. Hisp. Entablar pared ó suelo. Pol. Tarcycamy pokl. ęgo. Vn. Meg deszkázni. An. To planke or floure with bordes.] Suet. in Calig. Æmulatione Xerxis, qui nō sine admiratione aliquantò angustiorem Hellespontum contabulaverat. Plin. lib. 36. cap. 25: Quernisque axibus contabulare. Contabulare murum turribus. Cæsar 7. bell. Gall. Totum autem murum ex omni parte turribus contabulaverunt. Contabulare turres. Cæs. 5. bell. Gallic. Turres contabulantur, pinnæ loricæque ex craubis attexuntur.

Cōntabŭlātio, verbale, t. 1. [מקרה mekarah. κανονίδωσις. Gallicè, Vn plancher, contavolation d'ais ensemble. Italicè, Tavolato, palco de tavole. Germanicè, Vertäfelung. Hispanicè, Entablamiento. Polonicè, Tarcycamy pokl. ęgo. Vngaricè, Meg deszkázás. Anglice, A contayning of bordes together, a planking.] Cæsar 2. bel. Civil. Vbi turris altitudo producta est ad contabulationē, eam in parietes instruxerunt, ita ut, &c. Et paulò pòst apertè declarat, quid significet contabulare.

Cōntăgĭum. Vide CONTINGO.

Cōntămĭno, as, penultima correpta, ex Con, & Tamino, Fœdo, maculo, inquino. [טמא tamé. טמף tamaph. μιαίνω. Gall. Contaminer, gâter, souiller. Ital. Contaminare, macchiare. German. Besudeln / beflecken / verunreinigen. Belg. Besmetten. Hisp. Ensuciar. Pol. Plugawie, sponcę, skaradzę. Vngar. Meg ösmányítom, fertőztetem. Ang. To distaine, to defile.] Vnde quum res rei ita immiscetur ut neutra incorrupta maneat, contaminari dicitur. Terent. in prologo And. Contaminari non decere fabulas. & Liv. lib. 4: Contaminari sanguinem suum patres, confundique jura gentium rebantur.

Contămĭnātio, inquinatio. [μίανσις. Pol. Pomazanie. Vngar. Meg fertőztetés.] Vlpianus D. lib. 48. Tit. 5. l. 2: Qui patitur uxorem suam delinquere, matrimoniumque suum contemnit, quique contaminatione non indignatur.

Contămĭnātor, inquinator. [Vn. Meg fertőztető.] Lampridius in Alexandro: Contaminator honorum jure punitus est.

Cōntămĭnātus, a, um, Inquinatus, corruptus. [מטמא nitma. טמף tamé. μιαρός. Pol. Vplugawiony, poskaczony. Vng. Meg fertőztetett, ösmányitatot. Ang. Distained, defiled.] Ibidem: An esse ulla major, aut insignior contumelia potest, quàm partem civitatis, velut contaminatam, indignam connubio haberi? Hujus contrarium est Incontaminatus. Idem ibidem: Quas quātasque res C. Canuleium aggressum, colluvionem gentium, perturbationem auspicorum publicorum privatorumq; afferre, ne quid incontaminati sit. Sunt & Attamino, & Intamino, quæ sunt cōtraria. Horatius: Virtus repulsæ nescia sordidæ, Intaminatis fulget honoribus: id est, incorruptis, & indiminutis.

Cōntĕchnŏr, aris, d. p. Commachinor, & fallaciam aliquam compono. [נכל nachal. κατασκευάζομαι. Gal. Machiner & forger quelque tromperie & fraude. Ital. Machinare, tacciognare. German. Ein List oder Betrug anrichten. Hisp. Buscar cosa de engannos. Polon. Zdrade gmisliam. Vng. Alnokoskodom, alattomban tsalárdkodom. Ang. To devise some deceit & guile.] Plaut. Pseud. Vide modò, ne illic sit contechnatus quidpiam.

Cōntĕgo, penultima correpta, Cooperio, tego. [כסה chasah. σκεπάζω, κατακαλύπτω. Gallicè, Couurir. Italicè, Coprire. German. Bedecken. Hispan. Cubrir. Polon. Nakrywam. Vngar. Be fedezöm. Ang. To cover.] Plinius libro 15. cap. 19: Parvarum genus arborum post autumnum fimo contegunt. Cic. pro Sest. Messoria se corbe contexit.

Cōntĕctŭs, Particip. Cæsa contecta stramine. Ovid. 5. Metam.

Contĕmĕro, as, are, act. p. Contaminare, fœdare, polluere, violare. [טמא tamé. טמף tamaph. κηλιδόω, μιαίνω, βεβηλόω. Gal. Violer, corrompre, outrager, gâter & perdre quelque ensemble. Ital. Violare, machiare, sporcare. German. Verunreinigen / schänden / verwüsten. Hispan. Corromper, ensuciar. Pol. Pomazuję, skaradzę. Vngar. Meg fertőztetem. Ang. To violate, to defile, to commit adultery.] Martial. libr. 1: Læserat ingrato leo perfidus ore magistrum, Ausus tam notas contemerare manus.

Cōntĕmno, is, psi, ptum, act. t. Spernò, vilipendo, abiicio. [בזה bazah. ἐξουθενέω, ὑπερορᾶω. Gallicè, Despriser, mespriser, n'estimer rien, ne faire conte. Italicè, Sprezzare, disprezzare. German. Verachten. Hispan. Menosprecian. Polon. Gardzę. Vng. Meg útálom. Angl. To despise, not to regard.] Plaut. in Asin. Tu verbero imperium meum contempsisti. Et est minus, quàm despicio. Cicero de Senect. Contemni se putat, despici, illudi. Componitur autem ex præpositione Con, & verbo Temno: quo etiam Virgilius usus est 6. Aeneid. Discite justitiam moniti, non temnere divos.

Cōntĕmptĭtŏ, aris, ari, frequentativum à contemno. [Polon. Wzgardzam. Vng. Gyakran meg útálom. Ang. To despise, to set no stomp by.] Plaut. Mirari noli, neque me contemplarier.

Cōntĕmptŭs,

Cōtēmptus, participium, Spretus, abjectus, humilis. [בזה bazah, καταφρονέω, καταφρονητός. Gall. Mesprisé, despitz en n'a terme conte. Ital. Sprezzato, avilito. Ger. Verachtet. Hispan. Menospreciado. Pol. Wzgardzony. Vng. Meg itélt atott. Ang. Despised, not regarded.] Cic. pro Sestio: Qui nullo præmio proposito, præter hoc quod jam contritum & contemptum putatur, judicium bonorum, omnia pericula, &c. suscepit.

Contemptus, nomen ex participio. [Pol. Wzgarda. Vng. Vtálatos. Ang. Despite, contempte.] Plaut. Pœn. Contemptiores magis erunt, atque avidi minus. Tenuissimus victus, atque contemptissimæ escæ. Cic. 2. de Finibus.

Cōtemnēndus, [Vngaricè, Meg itélendo. Ang. Worthie to be contempned.] Cicer. de Clar. orat. Ne Titus quidem Posthumius contemnendus in dicendo.

Cōtēmnēfīcus, pro contemptore usus est. [Vngar. Vtálo.] Lucil. libr. 36: Ego enim contemnificus fieri & fastidire Agamemnonis. Ex Nonio.

Cōtēmptōr, ris, verbale. [בז baz, ὑβριστής, καταφρονητής. Gall. Despriseur. Ital. Sprezzatore, che non teme conto, ne fa stima di altri. Germanice, Ein verachter. Hispanicè, Menospreciador. Polon. Wzgardzący. Vngar. Meg vtálo. Ang. A despiser.] Deum contemptor Mezentius, Virg. 1. Aeneid.

Cōtēmptrix, [בזה bazah, ὑβρίστρια. Vng. Vtálo.] Plin. lib. 19. cap. 8: Eruca præcipuè frugorum contemptrix.

Cōtēmptīo, verbale, f. t. Despicientia, despectio. [בזיון bizaiōn, καταφρόνησις, ὑπερηφανία. Gall. Mespris, mesdrisement, contemnement. Ital. Disprezzo. Ger. Ein verachtung. Hisp. Menosprecio. Polon. Wzgardzenie. Vngar. Meg vtálás. Angl. Despising, little regarding.] Cicero 1. Offic. Fortitudo est dolorum laborumq; contemptio. Fortunæ contemptio, idem in Paradox.

Cōtēmptūs, us, ui, m. q. idem. [בזיון bizaiōn, ὑπερηφανία. Vng. Meg vtálás. Ang. Despising, little regarding.] ut, Tu es omnibus contemptui: id est, despiceris ab omnibus.

Cōtēmptim, adverb. [καταφρονητικῶς, ὑπερόψει. Gall. Mesprisant, d'esprisant, sans en faire conte. Ital. Per disprezzo, per sibernio. Germ. Verachtlich. Hisp. Menospreciando. Polon. Wzgardzenie. Vngar. Meg vtálva. Ang. With despising, disdaine fullie.] Plaut. in Pœn. Ne nos tam contemptim conteras.

Cōtēmptibīlis, om. t. à Contemno, idem quod Contemnendus. [καταφρονητός. Pol. Wzgardzeni. Vng. Vtálatos.] Vnde Contemptibilitas. Item Contemptè, & Cōtemptibiliter, adverbia. ὑπερηφανῶς. Lamprid. in Alex. Severo: Cùm illi objicerent nimiam civilitatē & sæpè dicerent: Molliorem tibi potestatē & cōtemptibiliorem imperii fecisti. Vlpian. de Offic. Proconsul. D. lib. 1: Circa advocatos patientem esse Proconsulem oportet, sed cum ingenio ne contemptibilis videatur.

Cōtēmplōr, aris, d. p. Diligenter intueor, & res abditas considero: [ראה raah משקיף משקיף השקיף הביט habit, κατανοέω, ἀποβλέπω, ἐπιβλέπω, ἐπιστέγω, ἐπιμελῶς. Gall. Contemplier, regarder fiz, procusiement, considerer. Ital. Contemplare, considerare le cose occulte. Ger. Fleissig etwas heimliche anschauen. Belg. Besien. Hisp. Contemplar ò mirar al cielo. Pol. Pilno się przypatrzeć. Vng. Szorgalmatossan nézelődik és szemlélődik (anagy) el mélkedém. Ang. To behold stedfastlie, to consider diligentlie.] verbum est ductum à templo: id est, à loco qui ab omni parte aspici potest, vel ex quo omnis pars potest videri, quem Augures Templum nominabant. Cic. pro Dejot. Et id animo contemplare, quod oculis non potes. Lactant. libr. 6: Vel si cœleste lumen, quod dicimus Solem, contemplari velint.

Cōtēmplo, contemplas. [Pol. Oglądnąć. Vng. Néztem.] Plaut. in Asin. Hem meū caput cōtempla, siquidē ex re cōsultas tua. Ennius: Contempla, & templum Cereris ad lævam aspice.

Cōtēmplātōr, oris, m. t. [משקיף משקיף מביט mabbit, θεωρός. Gall. Contemplieur, regardeur, qui regarde & considere. Italicè, Considerature, contemplatore. German. Anschauer, beschier. Hisp. El que contempla mirador. Polonicè, Przypatrzyciel. Vngar. Nézlő, szemlélő, elmélkedő. Ang. An stedfast beholder or considerer.] ut Contemplator cœli, Cic. 1. Tusc.

Cōtēmplātrix, f. t. [θεωρός. Pol. Wypatrująca. Vngar. Elmélkedő asszony.] Apulcius lib. de Philosophia: Disciplina contemplatrix bonorum, justi tenax.

Cōtēmplātīo, Consideratio, sive meditatio rerū occultiorū, teste Cicerone 4. de Finib. [מראה מראה מראה

Cōntenebrārĕ, Verbũ neutr. est, pro advesperascere: [הערב *haarób. ἑσπερίζειν.* Gall. *Devenir nuit, estre nuit.* Ital. *Farsi sera.* Ger. Dunckel oder finster werden. Hisp. *Hazerse tarde ò anochecer.* Pol. *Nocquie, ciemnie.* Vng. *Besötetöd'ni, alkonyodni.* Ang. *To waxe night, or late.*] Varro 2. de Re rust. Ab occasu parvo intervallo interposito ad bibendum appellunt, & rursus pascunt, quoad contenebravit.

Cōntēntus, Vide CONTINEO.

Cōntērminus, na, Finitimus, & vicinus, quasi eundem terminum inhabitans. [שכן *schachen. ἐμπρόσθιος.* Gall. *Voisin, terre tenant, prochain en limite.* Ital. *Finitimo, vicino, confinante.* Germ. Ein anstösser, nachgesagter, Nachbawr. Hisp. *Cosa vezina en termines.* Pol. *Sąsiad, przyległy.* Vng. *Szomszéd, határosszomszéd.* Ang. *That borderth, or lyeth together.*] Col. lib. 1. cap. 3: Nili Autolicus ille cuiquã potuit tolerabilis esse conterminus, aut Aventini montis incola Palatinis ullum gaudium finitimis suis Cacus attulit. Plin. lib. 11. cap. 8: Conterminа Indigens Ariana. Stabula ripæ conterminа, Ovid. 5. Metamorph.

Cōntĕro, is, tĕrĕre, act. 1. Tero, consumo, conficio. [כתת *chath.* שבר *shabár. συντρίβειν.* Gall. *Broyer, piler, menuiser, moudre, consumer, ruiner.* Ital. *Ridurre in polvere, consummare.* Germ. Zerstossen, zerreiben, zu pulver machen. Hisp. *Quebrar y gastar.* Pol. *Rozgniatać, łamać na kuby.* Vng. *Meg törni, meg ábrom.* Ang. *To break, or bruise small, to weare out, with occupying.*] Varro 2. de Re rust. cap. 7: Satisdidum salinendi est, scilicet modicum conterunt cum aqua. Conterere radicem in pulverem, Plin. libro 26. cap. 11. Diem conterere: id est, consumere. Plaut. Cas. -contrivi diem. Cum adsto advocatus cuidam cognato meo. Conterere aliquem in limbus, Cic. 1. de Legib.

Cōntrĭtus, participi. Tritus, in pulverem redactus. [כתות *chatháth.* משבר *mishabbér. συντριμμός.* Gall. *Broyé & froissé, & réduit en poussiere.* Ital. *Trodato, pestato, fatto in polvere, usato.* Germ. Zerstossen, zerbossen. Hisp. *Quebrantado, hecho, polvo, gastado.* Pol. *Starty, zgniot, potrzęsany.* Vng. *Meg romlatott, tördöt, töredelmes.* Ang. *Broken and bruised small.*] Plin. lib. 20. cap. 13: Datur & dysenteria cum caseo in vino contrita. ¶ Ponitur etiam pro populgatus, vulgatus, communis. Cicer. 2. de Finib. An verum est hoc vetustate contritũ proverbium: Dignus quicum in tenebris mices.

Cōntrĭtor, ōris, verbale. [מכתת *mechatheth. συντριβεύς.* Vng. *Megrontó.*] Plaut. Pers.: Contritor compedum.

Cōntĕrrāneus, Dicitur qui ex eadem terra est. [ὁμοχώριος. Gall. *D'une mesme terre ou d'un mesme pays.* Ital. *Di una medesima terra.* Germ. Ein landsmann. Hisp. *Cosa de la mesma tierra.* Pol. *Ziomek.* Vng. *Föld.* Ang. *Of the same contree.*] Quapropter Catullum conterraneum suum Plinius in Præfat. prima vocat, qui non Veronæ, sed in Benaci insula natus erat. Verbum est in radice natum, quemadmodum pleraque eodem fine desinentia.

Cōntĕrrĕo, ēs, ēre, Terreo, terrorĕ injicio. [חתת *chath.* ἐκφοβεῖν. Gall. *Espouvanter.* Ital. *Espaventare, dare terrore.* Ger. Erschrecken. Hisp. *Espantar.* Pol. *Straszyć.* Vng. *Elijesztöm, elrémytöm.* Ang. *To feare and make affrighted.*] Livius 1. ab Urb. Novum pugna contentus genus. Conterret latratu canis advenientem. Colum. lib. 7. cap. 12: Conterrere vultu aspectuq; loquacitatem avium. Cicer. 1. de Orat. Virg. 3. Aeneid. -aspectus contentus keist.

Cōntestŏr, d. p. Obtestor, imploro, precor. [העיד *heheid. ἐκκαλεῖσθαι μαρτύρομαι.* Gall. *Appeller quelqu'un à tesmoin, protester & en tenir tesmoin, demander ayde.* Ital. *Chiamare en aiuto, protestare.* Germ. Zu zeugen nennen oder anrüffen. Hisp. *Rogar ayda.* Pol. *Na świadectwo wzywać.* Vng. *Segitségre hivom, könyörgöttel kérlem.* Ang. *To call to witnesse, to complayne to one lamentable.*] Cic. 4. in Verr. Deos hominesq; cõtestans, clamare cœpit. ¶ Contestationem (inquit Festus) dicuntur duo aut plures adversarii, quod ordinato judicio utraq; para dicere solet, Testes estote, ἀμφοτέρωθεν, ἀντιμαρτυρίας dicunt. Cicero ad Attic. lib. 16: Neque enim de litem contestabuntur. ¶ Hinc Litis contestatio dicta, quæ nascitur ex petitione actoris, & responsione rei. [illegible]

Cōntestātō, adverbiũ: [Pol. *Zeświadczenim.* Vng. *Bizonsággal.*] ut, Contestatò aliquid dicere, facere: id est, testibus adhibitis. Ulpian. D. de agn. & al. l. Si neq, contestatò dixerit eam ex se prægnantem non esse.

Cōntestātus, participium: [מעיד *mehéid. μαρτυρόμενος.* Vng. *Bizonságot tétetve.*] ut, Contestata virtus. Cicero pro Flac. Quamq; ab hac pertinui, contestataq; virtute majorum non modò non degeneravit L. Flaccus, sed id, *etc.*

Cōntĕxo, is, ĕre, Simul texo. [ארג *arágh. συνυφαίνειν.* Gall. *Tisser ensemble, assembler, connoindre.* Ital. *Tessere insieme, congiungere.* Germ. Zusammen weben. Hisp. *Tecer vno con otro.* Pol. *Spleć em, splecąm.* Vng. *Egybeszövöm, fonom.* Ang. *To weave or to wear together.*] Cicero 1. de Nat. deor. Quid enim oves aliud affert, nisi ut earum villis confectis atque contextis homines vestiantur? ¶ Contexere, conjungere. Plin. Epistol 101: Sub his per latus omnes vineæ porriguntur, unamq; faciem longè lateq; contexunt. Contexere amores, Catullus. Contexere interrupta, Cic. 1. de Legib. Contexere carmen, Cicer. pro Cæl. Contexere crimen, Cic. pro Dejotaro.

Cōntextŭs, participium, [ארוג *arúgh. συνυφαρπάζων.* Gall. *Tissu avec, entrelacé.* Ital. *Tessuto insieme.* Germ. Zusammen geweben. Hisp. *Texido juntamente.* Pol. *Zetkany.* Vng. *Egybe szőtt, font.* Ang. *Woven together, interlaced.*] Argento & auro contextus, Tibul. lib. 1.

Cōntĕxtŭs, us, ui. [ערב *heréb. συμπλοκή.* Gall. *Entretissure, entrelacement, connoinction, composition.* Ital. *Tessura, congiontione, compositione.* Germ. Zusammen webung / oder zusammenfügung. Hisp. *Texedura, ayuntamiento, composicion.* Pol. *Tkanie, splatanie.* Vng. *Egybe fonás, szőnés.* Ang. *A weaving together, interlacing.*] Cicero 5. de Finib. Pennarumq; contextu corpori tegumenta faciebat.

Cōntĕxtĭo, f. t. συμπλοκή, Contextus. [Pol. *Splecenie.* Vng. *Szőttsiak bizonyos foglalat rendi, bizonyos foglalás, bizonyos szőnés.*] Macrobius Comment. in Somn. Scipion. lib. 1. cap. 2: Contextio navationis per turpia & indigna numinibus, ac monstro similia componitur. Idem Satur. lib. 7. cap. 6: Et ita contextionis accessione variatum est.

Cōntĕxtē, adverbium, Conjunctè. [συνυφαρπάζων, συμπεπλεγμένως. Gall. *Sans interruption l'vn estant tissu & joint avec l'autre.* Ital. *Senza diuisione ò interpositione alcuna.* Germ. Ununterbrochen zertheilung. Hisp. *Texendo vno con otro, ayuntadamente.* Pol. *Splecenie, spoluże.* Vng. *Egybe szőve.* Ang. *By weaving together without interruption.*] Cicero de Fato: Omnia naturali colligatione conserte contexteq; fiunt.

Cōntĕxtim, aliud adverbium. [συνὶ συνυφὼ, συνὶ συμπεπλεγμένῳ. Gall. *Par entretissu, par entrelacement, tout d'vn train.* Ital. *Congiuntamente.* Germ. Mit zusammen flechtung / durch zusammenfügung. Hisp. *Texendo vno con otro, ayuntadamente.* Pol. *Spoluże splecyonie.* Vng. *Egyszerűen, egyszerűen.* Ang. *Of one peece, without interruption.*] Plin. lib. 10. cap. 53: Turdi in cacumine arborum luto nidificantes, penè contextim in secessu generant.

Cōntĭscĕo, es, penultima correpta, n. f. Simul cum cæteris taceo, reticeo. [חרש *charásch.* דמה *damáh. κωφεύειν.* Gall. *Se taire tout coy ne dire vn seul mot.* Ital. *Tacere insieme.* Germ. Sampt anderen still schweigen. Hisp. *Callar con los otros.* Pol. *Zamilczyć.* Vng. *Egyűtt halgatok.* Ang. *To be still or keep silence.*] Virgilius 2. Aeneid. Conticuêre omnes, intentiq; ora tenebant. Cicero in Catil. Recitatis literis, debilitatus atq; abjectus, conscientia convictus repentè conticuit.

Cōntĭscĕsco, is, n. t. Cum aliis tacitus fio. [κωφωθῶ. Pol. *Zamilczam.* Vng. *Egyűtt hallgatni fogok.* Ang. *To hold peace suddenly.*] Plin. lib. 11. cap. 10: Tum repentè omnes conticescunt.

Cōntĭscĕnsum noctis, Primum tempus, quo omnia quiescendo conticescunt. [κατάστασις νυκτὸς ἀρχή. Gall. *Le temps de la nuict où toutes choses se taisent.* Ital. *Il tempo de la notte nel quale non si sente vn ziuo.* Germ. Der erste theil der nacht / da alle ding schlafen vnd still schweigen. Hisp. *La media noche quando todos callan.* Pol. *Przemoszy.* Vng. *Éjfél alom csendesszéy.* Ang. *The tyme of night when all thing is be quiet and still.*] ex Polluce. Plaut. Asin. Redito huc conticinio. Macrobius tamen & Censorinus Conticinium vocant eam partem noctis, quæ media est inter gallicinium & diluculum: & inde dictum volunt quòd galli tum conticescant. Vide ea quæ suprà annotavimus in dictione DIES.

Cōntĭgnō, as, quasi tigna conjungo. [קרה *kerah. συνδέειν, συνιστάναι.* Gall. *Assoir les solives in vn estage de maison, & les compasser.* Ital. *Congiungere trabi.* Germ. Zusammen wätten oder fügen. Hisp. *Sobradar con tablas.* Pol. *Spaiam, złączam.* Vng. *Szerusa gerendákhoz foglalom.* Ang. *To rafter or planke an house.*] Plinius libro 9. capite 3: Gedrosos, qui Arbin amnem accolunt, Alexandri Magni classium præfecti prodidêre, in domibus foces maxillis belluarum facere, ossibus tecta contignare, ex quibus multa quadragenum cubitorum longitudine reperta. De belluis Indici maris. Cæsar 2. bell. Civil. Et quicquid est contignatum, cratitius consternitur.

Cōntĭgnātĭo, [מקרה *mekareh.* [illegible] *συνδεσμὸς ἐκ τῶν συνιστάντων ἐπιπέδωμα, ὀρόφη.* Gall. *Estage, solier, plancher de maison.* Ital. *Vn tauolato, vn tauamento, vn solare.* Germ. Ein zusammenfügung einer Stüne in einem hauß. Hisp. *El sobrado ò entresuelo.* Pol. *Pokład, piętro.* Vng. *Szerusa gerendákhoz foglalás.* Ang. *Rafting or planking of an house.*] Quæ est solarium domus, sive stratum sit gypso, lateribusve sive non stratum, qualia ferè sunt solaria domorum in Apulia. Eoque pro miraculo apud Livium refertur, bovem in tertiam contignationem conscendisse. Plin. Sesquipedalis paries, non plus quãm unam contignationem tolerat. *eundem pag.* Est enim superior & inferior contignatio. Galli *Estages* vocant.

Cōntĭnĕo, es, continui, contentum, penultima correpta, act. f. Comprehendo, complector, includo, concludo, cohibeo.

הכיל *hechil* אחז *achaz* החזיק *hechezik*. *κατεχόμενον*. Gall. *Contenir, tenir ferré & ferme, retenir*. Ital. *Tenere, contenire*. Germ. Zusammen halten/ enthalten. Belg. Zu handen begrepen. Hisp. *Tener*. Pol. *Zatrzymawszy, zamkawszy, dopiero*. Vng. *Meg tartom*. Ang. *To retaine, to contene, to hold fast, to withold*.] Fiaut. Rud. Petri, animo malefit: contine quæso caput. Idem Cas. Contine pectus, face venatulum amabo pallio. Cõtinemus fluvium suo alveo, aut ripis, aut bellua septis. Item: Continemus nos domi, quũ in publicum non prodimus. ¶ Ponitur aliquando pro moderari, temperare vel coërcere, *κατασχεῖν*. Vnde Continens, *ἐγκρατὴς*, pro abstinente & integro: cuius contrariũ est Incontinens, *ἀκρατὴς*. Lactant. lib. 3: Da libidinosum, adulterum, ganeonem, iam sobrium, castum, continentem videbis. ¶ Aliquando est intra se tenere. *αἰσχύνω*. sic dicimus, Vrbem continere homines, & Locum continere locatum. ¶ Aliquando continuare. *συνέχω*: unde & Continens dicitur continuatum, *ἡ συνεχὴς*. Livius continens Imperium usq; ad nos habebitis. Suetonius in Calig. Per hunc pontem ultrò citroq; commeavit, biduo continenti id est, continuo. Curtius: Omnia velut continenti incendio ardere visa. Cic. 1. Tuscul. Sed nihil te interpellabo: continentem orationem audire malo. Item lib. 2. Offic. pro simul tenere posuit, *συνέχειν*, & quasi invitum tenere, quum inquit: Nec ulla res tam vehementer Rempublicam continet quàm fides.

Cõtinens, participium, Continuatus, junctus, affixus, conjunctus. [סמוך *samuch* שמוך *shamuch*, *συνεχὴς*, *συνεχῶς*. Gall. *Intégrant, s'entretenant, continuel*. Ital. *Che contiene*. Germ. Das zusammen hattet. Hisp. *Lo que tiene alguna cosa*. Pol. *Spolem trzymający, powięzgłi, legły*. Vng. *Merő, egymás vele valo, le szer foglaltatot*. Ang. *Joyning one vpon an other, continuel without interruption*.] Cicero in Epist. Cappadociæ pars quæ cum Cilicia continens est. Idem de Natur. Motus sensui conjunctus & continens. ¶ Aliquando ponitur pro proximus. Idem de Fato: Proxima & continens causa movet assentionẽ. ¶ Aliquando pro temperans. [מתאפק *mithapek*. *ἐγκρατὴς*. Gall. *Continent, modeste, sobre*. Ital. *Continente e temperato*. Germ. Der sich enthaltet/ teusch/ mässig. Hisp. *Aquel que se tiene de las deleytes*. Vng. *Maga meg tartóztato, mértekletes*. Ang. *Temperate, sober*.] Terent. in Eunuch. hoc nemo fuit Minus ineptus, magis severus quisquam, nec magis continens.

Cõtinens, neutri generis, à Rhetoribus accipitur pro firmamento orationis, *τὸ συνεχὲς*. Cicero in Topic. Quibus autem hoc qua de re agitur, continetur, hæc Continentia vocentur, quasi firmamenta defensionis: quibus sublatis defensio nulla sit. ¶ Accipitur item Continens pro cõtinuo seu propinquo. Vnde Vlp. scribit: Continentes provincias accipi debere, quæ Italiæ conjectæ sunt. Tryphon. de Excusatione tut. l. Titius testamento Romę cõcepto, aut incontinentibus, subaudi locis.

Cõtinens verò fœminini generis, sumitur pro terra, quæ non est insula, quam vulgò *Terram firmam* appellant, qualis est Italia: [תבל *tebel*, *ἠπειρῶτις*. Gall. *Terre ferme*. Ital. *Terra ferma*. Germ. Ein aneinander hangend Erdtrich/ welches kein Insel ist. Hisp. *Tierra ferme*. Pol. *Ziemia cemna gdzie niemasz morzem, rzeczona*. Vng. *Föld, szárazföld*. Ang. *Sure ground or earth*.] ut, Ex Sicilia ad continentem parum intercapedinis est. ¶ Nam insula est, quę mari circundatur, ut Sicilia, Sardinia. ¶ Cherronesus autem peninsula dicitur, quę penè tota mari circundatur, aliqua tamen sui parte continenti conjungitur, ut Peloponnesus. ¶ Isthmos verò est angusta terra, peninsulam cum continente conjungens.

Cõtinentiã, f. p. sit à Continens: Temperantia, virtus voluptati resistens. [*ἐγκράτεια*. Gall. *Continence, abstinence, sobriété*. Ital. *Continenza, temperanza*. Germ. Enthaltung/ mässigkeit. Belg. Onthoudinghe. Hisp. *Temperancia, aquella obra de se contener de deleytes*. Pol. *Powstrzymaliwość, strzymieżliwość*. Vng. *Mértekletesség*. Ang. *Temperance, sobrietie, rulingof the affections*.] de qua Cicero lib. 2. Offic. Sed valetudo sustentatur notitia sui corporis, & observatione earum rerum quæ aut prodesse soleant, aut obesse: & continentiã in omni victu, omniq; cultu corporis tuendi causa, & in prætermittendis voluptatibus. Huic contraria est Incontinentia *ἀκρασία*. ¶ Continentia interdum ponitur pro retentione. Suetonius in Claudio: Dicitur etiam meditatus edictum, quò veniam daret flatum crepitumq; ventris in convivio emittendi: cùm periclitatum quendam præ pudore ex continentia repetisset.

Cõtinenter, adverbium, Modò significat parcè, sobriè, & pudicè. [*ἐγκρατῶς*, *σωφρονικῶς*. Gall. *Sobrement*. Ital. *Continentemente, sobriamente*. Ger. Mässiglich. Belg. Matelijck. Hisp. *Continentemente, templadamente*. Pol. *Mierznie, powstrzymaliwie*. Vng. *Mértekletessen*. Ang. *Soberlie, temperatlie*.] Plaut. Quanquam illum pater arctè & continenter habet. Modò assiduè. [*συνεχῶς*. Gall. *Continuellement, tout d'vn tenant, tout de suite*. Ital. *Continuamente*. Germ. Stätiges aneinander/ für vnd für. Hisp. *Ayuntadamente, continuamente*. Pol. *Vstawicznie*. Vng. *Szüntelen*. Ang. *With continuation or continuallie*.] Idem: Trium dierum sitim, continenter tulit. Cæsar: Belgæ cum Germanis bellum continenter gerunt. Contrarium ejus est, Incontinenter: hoc est, intemperanter, & impudicè, *ἀκρατῶς*, *ἀκολάστως*.

Cõtentus, a, um, quum est participium à Contineor, significat illud quod ab alio continetur. [חמה *muchal*. *κατεχόμενος*. Gal. *Contenu & compris, contenu*. Ital. *Contenuto, rattenuto*. Germ. Das von einem anderen enthalten/ oder zusammen gehalten wird: item, vergnügt. Belg. Te vreden/ vernuegt. Hisp. *Contenuto*. Pol. *Spolne trzymanie*. Vng. *Le foglaltatot, valamivel tartatot*, (item) *megelegbölt*. Ang. *That is contened*.] Quando verò significat eum qui animò satiatus est, neq; quicquam præterea desiderat, *αὐτάρκης*, nomen est, non participium: quandoquidem neque tempus retinet, neque significationem. Terentius in Eunuch. Neq; tu uno contenta eras, neque solus dedit. Vnde superflua videtur prolixa illa apud Vallam disputatio, an Cõtentus activam retineat sui verbi significationem, an passivam, quum omnino verbi sui significationem non retineat. Neque enim Contentus is dicitur, qui continet, aut qui continetur: sed qui nihil extra sortem suam desiderat. ¶ Ponitur interdum genitivo: ut Velleius Paterculus Histor. 2: Sed minus honoratus, quippe vixit angusti clavi penè contentus. Subaudi honore vel dignitate. ¶ Est etiam contentus participium à Contendor, idem significans quod adductus, astrictus. [*ἐντεταμένος*. Vng. *Megvonatot, feszitettet*.] Cicero in Tuscul. Balistæ lapidum, & reliqua tormenta telorum eò graviores emissiones habent, quò sunt contenta atq; adducta vehementius.

Cõtinuus, a, um, Perpetuus, continens, perennis. [סמוך *samuch* תמיד *tamidh*, *ἐδωκοῦν*. Gall. *Continuel, s'entretenant*. Ital. *Continuo senza interuallo*. Germ. Das aneinander hanget/ vnd nicht zertheilt ist. Belg. Na den anderen vervolgens. Hisp. *Cosa continua, continuada*. Pol. *Nieroz spełny, spolem spętrzymający*. Vng. *Szüntelen valo, merő*. Ang. *Continuell, without interruption*.] Plautus in Mil. Quin ubi triduum continuum fuerit, jam odiosus fit. Plin. in Epist. Littus ornant varietate gravissima, nunc continua, nunc intermissa tecta villarum. ¶ Continuus aliquando pro assiduo, ut Continuus Principis. Corn. Tacitus: Coccejus Nerva continuus principis.

Cõtinuo, as. act. p. Perseverò, perago. [האיך *haich* הזסיף *hosiph* תדיר *tadidh* שתק *shatakidh*, *ἀφιστῶν*. Gall. *Continuer, ne cesser point, faire tenir ensemble*. Ital. *Continuare, perseverare*. Germ. Etwas fürtrucken/ vnd aneinander etwas thun. Belg. *Voldoen, vereynde tot verweren*. Hisp. *Continuar*. Pol. *Dokonywać, dopełnywać*. Vng. *Szüntelen, és alhatatosson valamivel*. Ang. *To continue or persevere*.] Apuleius: Scaphas ascendere, mari continuare perpotationem. Plin. lib. 14. cap. 22: Biduo duabus noctibus perpotationem continuavit.

Cõtinuãtio, verbale, perpetuitas. [ארך *arech*, *συνέχεια*. Gall. *Continuation, entretenement de l'vn à l'autre*. Ital. *Intertenimento, continuazione*. Germ. Vnunterbrochene fürtruckung oder schaffung eines dings. Hisp. *Continuacion*. Pol. *Trwanie wtey, wtey pełnyć acyenie*. Vng. *Szüntelen valóság*. Ang. *Perseuerance, continuing or a joyning together without interruption*.] Cicero 1. de Natura deorum: Est mirabilis quædam continuatio seriesq; rerum, ut alia ex alia annexa, & omnes inter se aptæ, colligatæq; videantur.

Continuĩtas, tatis, f. t. Continuatio. [*συνοχή*. Pol. *Vstawicznie*. Vng. *Szüntelen valóság*. Ang. *Continuation without interruption*.] Plin. lib. 8. cap. 30: Collum juba continuitate spinę porrigitur, flectiq; nisi circumactu totius corporis nequit.

Continũò, adverbium, Statim, confestim, illicò. [מיד *mijad*, *παραχρῆμα*. Gall. *Incontinent, tout sur le champ, tantôt*. Ital. *Di subito, di subito, incontinente*. Germ. Schnell/ von stund an/ eins mals/ vnverzüglich. Hisp. *Luego, sin medio*. Pol. *Nied, natych miast*. Vng. *Mingyárást*. Ang. *Incontinent*.] Terentius in Eunuch. Continuò accurrit ad me. ¶ Elegantèr etiam ponitur interrogativè, vel negativè pro Num ideò vel Non ideo. Negativè. Cicero pro Rosc. Am. Non continuò, si me in gregem sicariorum contulerim, non ideo sequitur me esse sicarium. Interrogativè apud eundem 2. de Orat. Ac si illæ seditiones fuisset huic civitati fuissent, num continuò, si quis populi motus factus esset, id C. Norbano in nefario crimine atque in fraude capitali esse ponendum? Num continuò dixit, pro Num ideo.

Continuè, aliud adverbium, Assiduè, continenter. [תמיד *tamidh*, *ἀδιαλείπτως*, *συνεχῶς*. Gall. *Continuellement, sans cesse, sans intermission*. Ital. *Senza intermissione, continuamente*. Germ. Beständiglich/ stäts aneinander. Hisp. *Continuamente, sin intermission*. Pol. *Vstawicznie, bez przestanku*. Vng. *Szüntelenül*. Ang. *Without interruption*.] Quintilianus libro 2: An virtus sit Rhetorica, Qui grana ciceris ex spatio distante missa in acum continuè & sine frustratione inferebat.

Cõtinuũtim, adverbium, Sine intermissione. [ἀδιαλείπτως. Pol. *Bez przestanku*. Vng. *Szüntelenül*.] Cornelius Fronto libro de verborum nominumq; differentiis.

Cõtingo, gis, contigi, contactum, act. t. Tango, attingo. [Ψ.]

[נגע naghah תפש taphásh. ἅπτομαι, προσάπτομαι. Gall. Attoucher. Ital. Toccare. Germ. Anrühren. Belg. Aenruerten. Hisp. Tocar. Pol. Dotykam się. Vng. Megillettem. Ang. To touche, to come vnto.] Colum. li. 1: Plurimis & his angustis illustratum fenestris, atq; à terra sic editis, ne manu contingi possint. Virgil. 2. Aeneid. finemq; manu contingere gaudent. ¶ Ponitur & pro accidere, sive evenire: sed hoc dùtaxat in tertiis personis. [מצא matsal. συμβαίνω, εἰδίχομαι. Gall. Avenir, escheoir. Ital. Accadere. Germ. Etwas begegnet/ widerfahren/ beschehen. Hisp. Acontecer. Pol. Trafia się. Vng. Történik, esik. Ang. To happen or chaunce.] Cicero 5. Tuscul. Quod non modò singulis hominibus, sed potentibus populis contingit. Impersonale verò cum infinitivo: ut, Contingit mihi esse fœlici vel fœlicem. ¶ Quandoq; absolutè, ut apud Terentium: Hanc mihi expetivi, contigit: Conveniunt mores. Ex quo datur intelligi, non semper servari quod ajunt: Contingere esse de malis, quæ sumus vetus. Obtingere de optatis, Accidere de inopinatis, tàm bonis quàm malis.

Contingens, participium. [נגע negáah. ἁπτόμενος, ἀπτόμενος. Vng. Megillettő. Ang. Which touchetb another.] Cicero lib. 2. de Divinat. Docet enim ratio mathematicorum, quanta humilitate Luna spiratur terram penè contingens.

Contingens, nomen adjectivum, Fortuitus: [Vng. Történet szerint vals. Ang. That happeneth or chaunceth.] unde à Dialecticis Contingentia dicuntur quæ in utranque partem accidere possunt.

Contĭnĭtŭs, participiū. [נגע naghúah. συνάπτων, ψαύων. Gal. attocché. Ital. Toccato. Ger. Berüret. Hisp. Tocado. Pol. Dotknioný. Vng. Megillettett, tapasztalatott. Ang. Touched.] ut, Contactus religione dies. Liv. Si diem contactum religione, insignemq; nomine ejus loci timèant Romani.

Contĭtŭs, hujus contactus, nomen. [נגע nágha, ἁφή, συνάφεια. Gall. Attouchement. Ital. Toccamento. Germ. Berürung/ oder anrüring. Hisp. Etaque. Pol. Dotknienie. Vng. Illetés, tapasztalás. Ang. A touching.] Colum. lib. 13. cap. 3: Contactu ejus languescunt omnemq; virentium.

Contĭgŭŭs, a, um. Quod contingit. [סמוך samúch. συνάπτων, ἐγγύς. Gall. Joignant & touchant contre. Ital. Vnito, che si tocca. Germ. Zusam̃en/ anstoßen. Hisp. Cosa que toca vna con otra. Pol. Przyległy, przyimy przyimy. Vng. Az mi mászhoz magát figalllia, mászhoz, szomszédi. Ang. That touchetb & is very nigh.] Plin. lib. 2. cap. 65. Sed aliàs admota cœlo, aliàs contigua montibus. Ovid. 4. Metamorph. Contiguas habuêre domos.

Contagium, n. t. & Contagio, & Contagĭ, ōnis, pen. prod. Morbus qui ex contactu contrahitur: ex Con. & Tago, is, quod est tangi. [נגוע nenegh. συνάφεια. Gall. Attouchement, chose contagieuse, mal qui en prend en touche à celuy qui attouche ou hante avec. Ital. Male attaccatizio. Germ. Erbtrancheit/ erbsucht/ ein trancheit so eine ander ansteckung den anderen erbet. Belg. Een Besmettelycke siecte. Hisp. La dolencia que se pega. Pol. Chorobá która przemienia pannie, dynéj jest chorba przymiot. Vng. Ragadosság. Ang. A contagion, infection.] Virgilius: Dira per incautum serpant contagia vulgus. Juvenalis: Cretice pelluces, dedit hàc contagio labē. Cic. 1. Officiorum: Contagiones malorum, quæ ab uno profectæ manarint latiùs. Lucretius libro 14: Quæ contage suæ palloribus omnia pingunt.

Contĭgĭōsŭs, a, um, adjectivum. [ὁ ἐκ τῆς συναφείας φθορικός. Gall. Contagieux, qui gaste quand on approche de luy. Ital. Contagioso, che infetta altri col suo male. Germ. Erbtich/ das ander betastung ein ander eist. Hisp. La cosa que asi pega. Pol. Zaraźliwy przymiotliwy. Vng. Ragadós. Ang. Very contagious, which infecteth, when one approcheth.] Jut. Contagiosa febris, Contagiosus morbus, & pecora contagiosa à Cello dicuntur, quibus qui laborant, solo contactu alios inficiunt.

Contĭmĭo, continuas, & Continuus, Vide CONTINEO, no.

Contĭnĭō, is, ere, [συνάπτω. Pol. Kłaść. Vng. Fölemelném.] Rust. Adel. Contiliam gradum id est, conferam gradum.

Contŏphŏrī, [κοντοφόροι. Pol. Łayda z pohabnami. Vng. Kopiás, dárdás.] Equitum genus, qui in bello contis utebantur: hoc est, hastis oblongioribus. Distinguit enim Iulius Pollux lib. 1. Onomastici, Equites in species septem, Hippotoxotas scilicet, doryphoros, contophoros, hippaspistas, scenophoros, hippagogos, & amphippos: hoc est, desultorios.

Contor, tōris, d. p. Verbum deductum à conto nautarum pertica, qua illi maris profunditatem explorant, idem significans quod inquiro, & tanquam conto exploro. [חקר chakár. ἐξετάζω, πυνθάνομαι. Gall. Interroguer & demander, s'enquerir & s'informer. Ital. Scandagliare, cercare, inquirere. Germ. Erforschen/ fleissig nachfahren. Hisp. Buscar, cercar. Pol. Domiadować się, spytać się. Vng. Hasonlyok, keresik. Ang. To sounde or to seele the bottome.] Ita scribendum est sine e per o vocalem: nam Cunctor alterius est significationis: quanquam chalcographorum quorundam imperitia in quibusdam exemplaribus alterum pro altero positum invenies. Cic. ad Att. li. 11: Quumq; ex eo de me contaretur, cum sibi ita dixisse narrabat, te mihi esse inimicissimū. Hinc fit compositum Percontor, diligenter & exactè inquiro, & percontator verbale.

Contorquĕo, es, ere, in ambitum & gyrum torqueo, convolvo, deflecto. [קלל kalál. περιέλω, ἐξελίσσω, συστρέφω. Gall. Tordre, tortiner, faire tourner. Ital. Lancinare, trarre. Ger. Vmb tröhen/ vmbwenden/ trummen. Hisp. Tirar lanza ò piedra. Pol. Obracam, kierować. Vng. Megtsavarítom, bsszve gömbölyítom, bsszve törömmarom. Ang. To wrinde or wreath about, to tourne rounde.] Plin. lib. 11. cap. 37. Exacta autem, rugarumq; ambitu contorta. Cicer. 2. de Nat. deor. Non est enim ætheris ea natura, ut vi sua stellas complexa contorqueat. Ibidem lib. 3: Ac quàm rhetoricè, quàm copiosè, quas sententias colligit? quæ verba contorquet? ut licere cuivis rhetori intelligas.

Contortŭs, a, um, participiū, Distortus. [מעוות meávvath מעקש mehukkás מעקש mehukkásh כפוף caphúph. συστραμμένος. Gall. Tors, recourbé. Ital. Torto, dessorto. Germ. Vmb getröet/ getrumbt. Hisp. Torcido. Pol. Nakierowany, nachylony. Vng. bsszve törött, görbe marado, bsszve görbe, szűrt szűart. Ang. Wrested, made crooked, coarted or wrinkled.] Et contortæ res, dicuntur perplexæ & perturbatæ, & sibi ipsis minimè cohærentes. συνπεπλεγμένα. Cicer. 1. de Orat. Contortas res, & sæpè difficiles necessariò perdiscimus.

Contortŭlŭs, diminutivum à Contortus. [Pol. Nakrecony. Vng. bsszve törödött, görbecske. Ang. Wrested, wreathed, intricated.] Cicer. 2. Tuscul. Sitne igitur malum dolere, nécne, Stoici viderint, qui contortulis quibusdam ac minutis conclusiunculis, nec ad sensus permanantibus, effici volunt, non esse malū dolorem.

Contortĭō, onis, f. t. Flexio. [עקשות hikkeshúth מעקש mahakásh. συστροφή, ἐξελιγμός. Gall. Estorse, estorsement. Ital. Torcimento. Germ. Vmbwendung/ vmbtrehung. Hisp. Torcimiento. Pol. Obracanie, kierowanie. Vng. bsszve tekergetés, szörödés. Ang. Wresting, wrething, or turning round.] Cicer. de Fato: Majus est enim has contortiones orationis, quàm signorum ortus, obitusq; perdiscere.

Contortē, adverb. Obliquè. [συστραμμένως. Gall. Tortuement, obscurement. Ital. Auviluppamente, & oscuramente. Germ. Verwirtechtig/ mit verdunckling. Hisp. Torciendo, oscuramente. Pol. Mięszanie, zwikłanie. Vng. Hergasos, szamaritva, tekergetve. Ang. Atwrie, obscurelie, intricatlie.] Cic. 1. de Invent. Hic considerandum erit nequid perturbatè, nequid contortè dicatur.

Contorquendŭs, Cicer. 2. de Orat. Qui tanquam machinatione aliqua tum ad severitatē, tùm ad remissionem animi, tùm ad tristitiam, tùm ad lætitiam est contorquendus.

Contortuplicātē. Contortè plicatè. [עקל hikkél. συστροφή. Gall. Plier tortuement. Ital. Volgere tortamente. Germ. Verwirten/ vnd krumb zusammen wicklen. Hisp. Torciendo boluer, plegar. Pol. Motacz, wikłać. Vng. bsszve tekergeni/ körösz vel kösül bsszve tekergetni. Ang. To fold or wrappe together or plaitte anew.] Plaut. in Persa: Ita sunt Persarum mores, longa nomina, Contortuplicata habemus: Hoc est, adeò dura & quasi confragosa, ut vix efferri possint.

Contrà. [נגד negheds נכח nochách. κατά, ἐναντί. Gall. Contre. Ital. Contro. Germ. Wider/ entgegen. Belg. Teghen. Hisp. Contra. Pol. Przeciwko, na przeciw. Vng. Ellenére, ellen, & cum affixis, ellenedem, ellenéd, ellene. Ang. Against.] cum accusativo, Præpositio est quæ & separatur, & componitur: significatq; Adversum, locumq; vel personam designat. Separata est apud Virgilium: Contra Neptunum, & Venerem, contraq; Minervam. ¶ Componitur autem cum dictionibus incipientibus à d, ut Contradico: e, ut Contraeo: u, ut Contravenio. ¶ Invenitur etiam Contrà, pro Eregione, sive Exopposito. ἐναντίον: & hoc tàm cum casu, quàm sine casu. Virgil. 1. Aeneid. Italiam contrà. Iuvenal. Stat contrà, stariq; jubet Virg. 3. Aeneid. Contrà elata mari respondet Gnosia tellus. Plaut. in Amphit. Hostes crebri cadunt, nostri contrà ingruunt. ¶ Ita Contra se, ἐξ ἐναντίας αὐτῷ, e regione sui. Suetonius in Caligula: Qua epulatione, equiti Romano, contra se hilarius avidiusq; vescenti partes suas misit. ¶ Aliquando ponitur pro vicissim, ἀνὰ, πάλιν. Terent. in Adel. In eo me oblecto solùm, & charum ille ut item contrà me habeat, facio sedulò.

Contractŭs. Vide CONTRAHO.

Contradĭco, n. t. Refragor. [נגד negheds. ἀντιλέγω. Gal. Contredire. Ital. Contradire. Germ. Widersreden/ Widersprechen. Belg. Teghen seghen. Hisp. Contradezir. Pol. Przeciw temu mowić. Vng. Ellene mondok. Ang. To gainsay.] Cic. Tusc. Vt quum is, qui audire vellet, dixisset quid sibi videretur, tum ego contradicerē. Idem 7 in Verrem: Quàm palàm principes contradixerint.

Contrādictum, cti. [Vng. Ellene mondás.] Quint. in Procem. lib. 4: Dissolvere contradicta.

Contrādĭctĭō, verbale, f. t. [ἀντιλογία. Gall. Contradiction, ce qui est proposé, contredit. Ital. Contradizione. Germ. Widersprechung/

Widersprechung/widerregung. Hisp. *Contradition.* Pol. *Przeciwna mowa.* Vng. *Ellenemondãs.* Ang. *Gainesaying.*] Quintil. lib. 2. cap. 18: Ponuntur hæ quandoq; in secundo. Cicero de Orat. contradictiones: Id est, Instantiæ & objectiones quas vocant.

Cõntrādĭctŏr, verbale à Contradico. [ἀντιλογικός. Pol. *Przeciwnik.* Vng. *Ellenemondo.*] Vlpian. D. lib. 40. Tit. 12. l. 27: Quod si is qui pro libertate sua litigat, desit: Contradictor vero præsens sit, &c. Et Tit. 16. l. 3: Cum non justo contradictore quasi ingenuus pronuntiatus est.

Contrāeo, is, συνεπιβαίνειν, vado contrà.

Cõntrāho, is, contraxi, contractum, Colligo. & in unum congrego. [אסף *asaph* קבץ *kibbẽs* משך *mashẽch*. συνάγω, συστέλλω. Gall. *Attirer & assembler, amasser, serrer, presser.* Ital. *Restringere, ragunare.* Ger. Zusammen ziehen. Belg. Zesamen trekken. Hisp. *Estrechar y recoger.* Pol. *Zgromadzam.* Vng. *Vgyne vonyom.* Ang. *To draw or gather together.*] Lactant. lib. 3: Præterea ut ad se multitudinẽ contrahat. Virg. 3. Aeneid. contrahimusq; viros. Põponius Lentul. & Marcel. Epist. Attic. lib. 8: Vos hortor, ut quocunq; militum contrahere poteritis, contrahatis. Contrahere auxilia, apud Liv. de bell. Pun. Contrahere pecuniam. Plin. Epist. 3. 11. Contrahere amicitiam, Cic. de Amicit. Quæ in rerum natura, totoq; mundo constarent, quæq; moverentur, ea cõtrahere amicitiam, dissipare discordiam. ¶ Quandoq; ponitur pro Facio, commuto, ἐπιβαίνειν. ut, Aes alienum contraxi, Plin. Epist. 5. 5: Vt æs alienum exolveret, contractum ex pulcherrimis causis. Cic. Qu. Fr. lib. 1: Constare inter omnes video, abs te summam adhiberi diligentiã, nullum æs alienum novum contrahi civitatibus. Idem ad eundem: Ea molestissimè homines ferre debent, quę ipsorũ culpa contracta sunt. ¶ Aliquando pro paciscor, & conventionem facio. συνωνεῖσθαι: ut fit in emendis, vendendisq; mercibus. Idem, lib. 3. Offic. Tollendum est igitur ex rebus contrahendis omne mendacium. Et lib. 1: Nulla vitæ parte, neq; publicis, neq; privatis, neq; forensibus, neq; domesticis in rebus, neq; si tecum agas quid, neq; si cum altero contrahas, vacare officio potest. ¶ Aliquando pro Constringo, astringo, & in angustũ adduco, συστέλλω. puta quum nervi contrahuntur rigore, aut metu, ita ut extendi nequeãt. Vnde Contractio, συστολή. Idem 1. Tusc. Sed eo quòd in hoc est, omnis animi contractio ex metu mortis. Et lib. 4: Animosq; demittunt, & contrahunt, scilicet timore. ¶ Aliquando pro paro, & concilio. συνπορίζειν. Lib. 1. ad Herenn. A' nostra persona benevolentiam contrahemus, si nostrum officiũ sine arrogantia laudabimus. Contrahere frontem, est fronti rugas inducere. συνάγειν τὸ μέτωπον. Plaut. in Prologo Amphit. Quid? contraxistis frontem, quia tragœdiam dixi hanc?

Cõntractŭs, participium: [אסף *asaph* מקבץ *mekabẽts*. συνωστῶν, συνάγων. Gall. *Attiré & amené ensemble, assemblé.* Ital. *Stretto, corto, ristretto.* Germ. Zusammen gezogen/ versagtes. Hisp. *Cosa estrecha y recogida.* Pol. *Zgromadzony, skrócony.* Vng. *Vgyne vonyattatot.* Ang. *Drawen, brought or gathered together.*] ut, Contractus exercitus, Liv. 7. bell. Pun. Contracta brevitas. Cic. 3. de Orat. Contractæ res, idem 1. Offic. Paupertas contracta, apud Horatium, &c. Contracta & astricta eloquentia putanda est Dialectica, Cicero de Clar. Orat.

Contractŭs, a, um, Nomen ex participio, Brevis, astrictus. [Vng. *Vgyne vont, rovid.* Ang. *Shortlie abridged.*] Cic. in Parad. Accipies igitur hoc parvum opusculum lucubratum his jam contractionibus noctibus. Colum. lib. 5. cap. 5: Sed neq; sparsiora, quàm decem pedum, neq; contractiora, quàm quatuor.

Cõntractŭs, us, ui, m. g. nomen Iurisconsultis est, quum negotium inter duos pluresve data opera geritur, ut vel uterq; invicem, vel alteruter obligetur, ut in emptione, venditione, locatione, conductione, &c. [Græci vocant συνάλλαγμα. Vng. *Alkonás, szerzés.* Ang. *A bargaine, a covenante.*]

Contractio, verbale, f. t. [קבץ *kibbẽts*. συνωστισμός, συνάγειν. Gall. *Retirement, retraite.* Ital. *Rittrazione.* Ger. Zusammen ziehung. Hisp. *Estrechura y encogimiento.* Pol. *Zgromadzenie, skracanie.* Vng. *Vgyne vonyás.* Ang. *A gathering together, a shortening.*] Cic. 3. de Orat. Aut contractione brevius fieret, aut productione longius. Superciliorum remissio & contractio, apud eundem 3. Offic. Idem 4. Tuscul. Eodem enim in vitio est effusio animi in lætitia, quo in dolore contractio. ¶ Contractio dictionum apud veteres. Vocales fine vocalibus sæpè brevitatis causa contrahẽbãt veteres, ut ita dicerent, multi' modis, vas' argentis, palm' & crinibus, tecti' fractis. Quid verò licentius, quam quod hominum etiam nomina cõtrahebant, quò essent apriora? Nam ut duellum bellum, & duis bis: sic Duellium cum qui Pœnos classe devicit, Bellum nominaverunt. Superiores autem appellati erant semper Duellii. Quinetiam verba sæpè cõtrahuntur, non usus causa, sed autium. Quomodo enim vester axillà ala factus est, nisi fuga literæ vastioris? Quam literam etiam è maxillis, è taxillis, & vexillo, & paxillo, consuetudo elegans Latini sermonis evellit. Libenter etiam copulando verba jungebant, ut sodes pro si audes, sis pro sivis. Iam in uno Capsis tria verba sunt, ain pro ais ne, nequire pro non quire, malle pro magis velle, nolle pro non velle, dein etiam sæpè, & exin, pro deinde & pro exinde dicimus. Quid illud nõ olet unde sit, quòd dicitur cum illis: cum autem nobis non dicitur, sed nobiscum: quia si ita diceretur, obscœniùs concurrerent literæ, ut etiam modò, nisi autem interposuissem, concurrissent. Ex eo est mecum & tecum, non cum me & cum te, ut esset simile illis nobiscum atq; vobiscum. Cicero in Orat.

Cõntractĭũncŭla, diminutivum. [συνοφέλιον, μικρὸν κ. ἀνιαρὸν συνοφέλιον. Vng. *Vgyne vonyásocska.*] Cicer. 3. Tuscul. Hoc detracto, quod totũ est voluntariũ, ægritudo erit sublata: illa mœrens morsus tamen & contractiunculæ quædã animi relinquitur.

Cõntrēcto, as, are, frequentativũ à contraho, Attingo, frequenter tango. [חפשׂ *taphás* משש *mishsheshésh* נשש *shishshésh*. ψηλαφᾶν, ψηλαφᾶσθαι, ψηλαφῶ. Gall. *Attoucher souvent & manier.* Ital. *Maneggiare, tocare spesso.* Germ. Oft berüren/betasten. Belg. Betasten. Hisp. *Tratar y tocar entre las manos, à menudo.* Pol. *Dotykam się.* Vng. *Tapogatom.* Ang. *To touche and handle often.*] Columel. lib. 12. cap. 4: Ne contrectentur pocula. Plin. lib. 28. cap. 11: Capillum verò contrectari, contra destuvia, &c. Oculis contrectare, Tacitus li. 3: Nam quò pertinuit nudare corpus, & contrectandum vulgi oculis permittere.

Cõntrectatĭo, onis, f. t. Attrectatus. [ψηλάφησις. Gall. *Attouchement, manicment.* Ital. *Maneggiamento.* Germ. Berührung/betastung. Hisp. *Aquel tratar entre las manos.* Pol. *Dotkanie.* Vng. *Tapogatás.* Ang. *Often touching or handling.*] Cic. 1. de Nat. deor. Quod si ita esset, cur non gestiret taurus equæ contrectatione, equus vaccæ.

Cõntrectabĭlĭtĕr, adverb. [ψαυστῶς, ψηλαφητῶς. Vng. *Tapogatva.*] Lucret. lib. 4: levissima corpora debent Contrectabiliter caulas intrare palati.

Cõntralĭcĕŏr, ĕris, eq, Ex adverso liceor. [Gall. *Mettre & lever à l'encant contre quelqu'un.* Ital. *Metterci all'incanto contra alguno.* Germ. Einen aberbieten/ mehr auff ein ding bieten dann ein anderer. Hisp. *Poner en almoneda contra alguno.* Pol. *Licitacyą przeciw komu się drugy, podkupiam.* Vng. *Valamiuek árrat fel veszem.* Ang. *To price or cheapen against any.*] Cæsar 1. bell. Gall. Propterea quòd illo licente, contralicere audeat nemo.

Cõntrāpŏsĭtŭs, adjectivum, Pro opposito. [אשר כנגד *ashér chenẽghedó*. ἀντίκειμαι. Gall. *Contreposé, mis au contraire.* Ital. *Contrapposto.* Germ. Entgegen gesetzt. Hisp. *Contrapuesto.* Pol. *Przeciwko postawiony.* Vng. *Ellembe vetettet.* Ang. *Layd or set against.*] Quint. De æquo, vero, justo, bono, deq; iis quæ sunt contrapositi, disputat.

Contrārĭŭs, à Contra fit, significatq; oppositum & repugnans. [אשר כנגד *ashér chenẽghed*. ἐναντίος. Gall. *Contraire, repugnant, opposé.* Ital. & Hisp. *Contrario.* Germ. Widerwärtig/entgegen gesetzt. Pol. *Przeciwny.* Vng. *Ellenkező.* Ang. *Contrarie.*] Ex quo contrarios, ἐναντιοῦσθαι, verbum, repugno, adversor: quod apud idoneos non reperitur, licet Petronius ponat. Contrarium est quod cum ipsa repugnat. Dialectici in Topicis faciunt quatuor species. Relationem: ut, pater, filius: dominus, servus: ingenuus, libertinus. Privationem: ut, Cæcitas, Contradictionem: ut, Sempronius non est obligatus: & Contrarietatem: ut, albedo, nigredo. Contraria sunt, quum alterum ait, alterum negat. Cicer. Acad. 4. Contrariorum genera multa, unum eorum, quæ in eodem genere plurimum differunt: eodem autem genere dicuntur, quibus propositis occurrunt tanquam è regione contraria, ut celeritati tarditas. Hæc quæ ex eodem genere sunt, appellantur aversa: ut, si stultitiam fugimus, sapientiam sequamur. Sunt valde contraria alia quæ appellantur negantia & apophatica Græcè, contraria ajentibus, ut, si hoc est, illud non est. Sunt contraria, quæ privantia licet appellemus Latinè. Græcè appellantur Steresea: præpositio enim In, privat verbum ea vi quam haberet, si In, præposita non fuisset: ut, dignitas, indignitas: humanitas, inhumanitas. Cicero de Vniversitate: Eos qui propè copulentur, contrariasq; regione, aut ponè quos, aut antè labantur, &c. Cicer. de Inven. Contrarium est, quod positum in genere diverso, ab eodem, cui contrarium esse dicitur, plurimum distat.

Cõntrārĭĕtās, tis, [ἐναντιότης, vel ἐναντίωσις. Pol. *Przeciwność.* Vng. *Ellenkező.* Ang. *Contrarie beg ancilanding.*] Macrobius lib. 2. Comment. cap. 14: Nunquam fieri potest ut circa unam eandemq; rem, uno eodemq; tempore contrarietas ad unum idemq; pertinentes eveniant.

Cõntrārĭē, adverbium, [לעמת *leimmẽth* נכח *nokhẽch* לנגד *lenẽghed* לעומת *leumma*. ἐναντίως. Gall. *Au contraire, au rebours.* Ital. *Al contrario, alla riverscia.* Germ. Widerwärtiglich/ entgegen/ hartnäcker. Hisp. *Al contrario.* Pol. *Przeciwnie, przeciwnie.* Vng. *Ellenben, ellenkező.* Ang. *On the contrarie.*] Cic. 1. de Orat. In quo aut ambiguè quid sit scriptum, aut contrariè.

Cõntrāsto, as, Adversor, repugno, resisto. [עמד *amadh* נגד *nagadh*. ἐναντιοῦσθαι. Gall. *Contrarier, repugner.* Ital. *Contrastare.* Germ. Entgegen

Entgegen gehen. Hisp. Contrabeżir. Vng. Ellene állok. Ang. To gainstand.] Naevius: Contrastat mihi, nec me sinit loquier.

Contrĭvēnio, is, n q. Ex adverso occurro, adversor, contrà pugno. [קדם kadàm מאן meàn. ἀντιτείνω.] Gall. S'opposer, contrevenir. Ital. Contraporsi. Ger. Entgegen kommen, entgegen gehen. Hisp. Contraponerse. Pol. Idę przeciwko, pachodzę. Vng. Ellene megyök. Ang. To come in the contrarie, to ou pone him self.] Cæsar. 7. bell. Gall. Hoc animo, ut si qua ex parte contraveniretur, acie instructa depugnarent. Cic. lib. 1. Tusc. Ego verò facilè sum passus, ut in mentem quidem aliquid contraveniret, ita illi faveo sententiæ.

Cōntrĕmo, is, ere, pen. correpta. Tremo. [רעש raghàż רעד rahàdh, τρέμω, φοβέομαι. Gall. Trembler de peur, trembler tout estonné. Ital. Tremare. Germ. Erzitteren. Hisp. Tremblar. Pol. Drżę, trzęsę się. Vng. Meg rengök, reszketök. Ang. To tremble and be astonied sorrow.] Cic. 3. de Orat. Cœlum tonitru contremat. Idem pro Sest. Cujus in mea causa nunquam fides utriusque contremuit.

Cōntrĕmĭsco, is, ere, Contremere. [Pol. Zdrigam się. Vng. Megreszketök. Ang. To tremble or feare.] Cic. 1. de Orat. Et tota mente, animo omnibus artubus contremiscam. Cecin. ad Cicer. lib. 6: Toto corpore contremisco, non pœnæ metu, sed illius judici. Seneca Epistol. 66: Fortes simus adversus fortuita, non contremiscamus injurias, non vulnera, non egestatem.

Cōntribuo, is, ere, Simul tribuo, confero. [συνεισφέρω, συμφέρω, ἐπιδίδωμι. Gall. Contribuer. Ital. Dare insieme. Ger. Zugeben, zusammen tessen, mitunter etwas geben. Hisp. Contribuir con otro. Pol. Zdaię, podaję. Vng. Eggyet adok. Ang. To contribute, to give with other.] Cic. 14. Philip. Urbem ad eam rem pecuniam dare, contribuere, solvere jubeant. Ovid. 7. Metam. Necnon Pencus, necnon Sprchiades unde Contribuêre aliquid.

Cōntributio, verbale f. t. [συνεισφορά. Pol. Zrzucenie, podatek. Vng. Egyet való adás. Ang. A gaining together.] Papin. in l. 1. ff. ad leg. Rhod. de jactu, Lege Rhodia cavetur, ut si lavandæ navis gratia jactus mercium factus est, omnium contributione sarciatur, quod pro omnibus datum est.

Cōntrĭsto, as, are, Tristitia afficio. [עצב hatsàb λυπέω. Gall. Contrister, mettre chagrin. Ital. Contristare. Germ. Betrüben, betrüben, betrüben. Hisp. Entristecer à otra cosa. Pol. Smutnie. Vng. Meg szomorítom. Ang. To make sad and heavie.] Cæl. Cicer. lib. 8: Contristavit hæc sententia Balbum Cornelium, & scio eum questum esse cum Scipione. Valer. Flac. lib. 6. Argon. Iupiter, heu, mœsto contristat sydera vultu.

Cōntrōversus, a, um, Ambiguum, & quod est in controversia positum. [ריב rìb, ἀμφισβήτησις. Gall. Controverse, litigieux, disputé, n'accorde point ensemble, different. Ital. Litigioso, dubio. Germ. Das noch im Kampff oder streit hängt, das noch zweifelhaftig ist. Hisp. Controverso, dudoso. Pol. Wątpliwy, rzecz o którą spor jest. Vng. Kétséges, pörös. Ang. That is in controversie.] Cicero de Divin. Sed illi sumunt pro certo, quod dubium controversumq; est. Idem pro Muræna: Sin aliter, etiam controversum jus nosse & tractare videare. Gellius: Argumenta autem censebant probabilia esse debere, aut perspicua, & minimè controversa. Cicero de Legib. Res controversa, & plena dissensionis. ¶ Controversus sibi: id est, contrarius. Macrob. Commentar. cap. 6. Nec aliter tam controversa sibi, ac repugnantia & natura Communionem abnuentia promisceri terram dico & ignem potuisse.

Cōntrōversia. Est certarum personarum de re propria contentio. [מחלוקת machalòketh ריב rìb, ἀμφισβήτησις. Gall. Controverse, debat, different, procès. Ital. Litigio, controversia, tantesa. Germ. Streit, zank. Belg. Twist. Hisp. Question, ò contienda con otros. Pol. Spor, sprzeczka. Vng. Vetzeuenés, pörös. Ang. Controversie, debate, variance.] Cicero Aelio proconsuli: Nullam omnino arbitramur de ea hæreditate controversiam cum hodie habiturum. ¶ Sine controversia, significat sine dubio. ἀμφιλογωτάτως. Idem lib. 3. Offic. Panætius igitur, qui sine cōtroversia de officiis acutissimè disputavit. Genus est controversiæ, quum & quid factum sit, convenit, & quo id factum nomine appellari oportet, constat, & tamen quantum, cujusmodi, & omnino quale sit, quæritur. Cicero de Invent. Ex contrariis legibus controversia nascitur, quum inter se duæ videntur leges aut plures discrepare. Controversiam definitionis, vide in definitione. De Invent. 2: Controversia omnis aut de re, aut de nomine est. Idem Ibid. 4: Omnis controversia est quū de facto convenit & quæritur id quod factum est, quo nomine appelletur. De Invent. 2: Ex scripto & scientia cōtroversia consistit, quum aliquo verbis ipsis, quæ scripta sunt, utitur: alter ad id quod scriptum sensisse dicetur, omnem dirigit actionem. De Invent. 2 Scripti controversia, est ea, quæ ex scriptionis genere nascitur. Idem: Ex ratiocinatione nascitur controversia, quum ex eo, quod uspiam est, ad id, quod nunquam scriptum est, perveniunt.

Cōntrōversĭŏlā, Diminutivum à Controversia: ut Gratiola, à Gratia. [Pol. Poswarczyk, zamienka. Vng. Vetzeuenyecske, pörlesbiske.] Diomedes Grammaticus lib. 1.

Cōntrōversūs, Controversus. [ריב rìb, ἀμφισβητούμενος. Gall. Litigieux, contentieux. Ital. Litigioso. Germ. Spänig, zänckisch. Hisp. Contencioso. Pol. Sporny, sporny. Vng. Vetzeuenyo, pörlödö, vitakodo. Ang. Full of controversie, debate or variance.] Liv. lib. 3: Quem enim iste hoc privatæ rei judicem fecisset, ut controversiosam adjudicaret rem.

Cōntrōversōr, aris, d. p. ex Contra & Versor, permutationem a in o, Contendo, litigo, repugno. [רב rìb, ἀμφισβητῶ. Gall. Avoir different ensemble, discorder & avoir diverse opinion. Ital. Contendere, litigare. Germ. Ein span haben, zancken, stössig sein. Belg. Werden hebben twisten. Hisp. Tener question. Pol. Sporzę się, spor wiodę. Vng. Vetzeuödöm, pörlök. Ang. To be at variance, to strive.] Cicero Protag. Nunc à vobis ô Protagora & Socrates postulo, ut de isto concedatis alter alteri, & inter vos de hujusmodi non controversemini.

Cōntrucido, as, pen. prod. Trucido. [רצח ratsàch, φονεύειν. Gall. Meurtrir, tuer cruellement. Ital. Tagliare à pezzi. Germ. Ganz grausam umbbringen oder ertödten. Hisp. Matar desposadamente. Pol. Zabicam, mordaie. Vng. Megölöm, meg nyomatsztom. Ang. To murther, tokil.] Cic. pro Sest. A' quibus hic multis vulneribus acceptis, ac debilitato corpore & contrucidato, ie abjecit exanimatus.

Cōntrūdo, is, penult. prod. Simul trudo, compingo, constipo, coarcto. [συνωθῶ. Gall. Pousser dedans tout ensemble. Ital. Spingere per forza. Germ. Mittraden, hineen trucken. Hisp. Empujar por fuerza. Pol. Vcisnąm, popicham. Vng. Be tolyom, be caszitom. Ang. To thrust in altogether.] Cicero 7. in Verr. Et quod eodem cæteros piratas contrudi imperarat, intellexit. Cre. Contrudi in naves. Cic. in Salust. Contrudi in dolia plena vinaceorum, Varro 1. de Re rust.

Cōntrūncāre. Est truncum, vel mutilum reddere, vel etiā imminuere. [קטע kathàdh κολοβῶ. Gall. Rompre, oster les membres. Ital. Troncare. Germ. Verstumpten, Behauen. Hisp. Cortar miembros. Pol. Obcinam, kosse cynie. Vng. Meg csonkitom. Ang. To mark asstumpe, to lame.] Plaut. in Sticho: Dum equidem hercle quod edant addas, meum ne contruncet cibum.

Cōntŭbernĭum, n. f. Verbum castrense, sicut scribit lib. 1. de Re mil. Vegetius, significans decem milites sub uno papilione degentes, quibus præerat decanus, sive decurio, qui caput erat contubernii. [חבורה chebòrah συμμορία. Gall. Une chambrée de gens de guerre, accompagnement, société. Ital. Allogiamento. Germ. Ein Rott Kriegsleuten. Hisp. Tienda. Pol. Rotta żołnierska, towarzystwo. Vng. Egy tárorba lakó tzeltalya. Ang. A compagnie of souldiours in one pavillion.] Quin ipse etiam papilio cō nomine dicebatur. Cæsar 3. bell. Civil. Depositis in contubernio armis vallum relinquebant. ¶ Vnde accipitur pro convictu & sodalitate. [חברה chebràh συνοικεσία, συνουσία. Gall. Compagnie de gens qui vivent ensemble. Ital. Compagnia di gente che vivono insieme. Germ. Ein Gesellschaft deren so bey einander wohnen. Hisp. Compania de casa y de mesa. Pol. Towarzystwo społ ciu mieszkania. Vng. Kinyeres társaság, pay társaság. Ang. Fellowship, a companie of souldiours.] Cicer. 7. in Verr. Vbi illud contubernium muliebris militiæ, in illo delicatissimo litore. Plin. in Epist. Adhuc filium pueritiæ ratio intra contubernium suum tenuit id est, consuetudinem, familiaritatemq; domus suæ. ¶ Contubernium item propriè servile connubium. Paul. lib. Sent. 2. cap. 10: Inter servos & liberos matrimonia contrahi non possunt, contubernium potest. Hotomanus. & hinc Contubernalis mulier.

Cōntŭbernālēs, dicuntur, qui iisdem contuberniis utuntur. [רע rèah רעה rehèh, συνοικία, σύνοικοι, σύσκηνοι. Pol. Spolem towarzyśpie mieszkaiący. Vng. Komarai társok, lako társok. Ang. Chamber fellowes.] Cicer. ad Papyr. libro 9: Habuisses enim non hospitem, sed contubernalem. ¶ Contubernalis mulier propriè dicitur servi. Nam uxoris nomen in libera tantùm ponitur. Scævola de fideicom. lib. Decembet dispensator meus, Severus villicus & Victorina villica in decem annos liberi sunto. Colum. lib. 11 Sed qualicunque villico contubernalis mulier assignata est, quæ contineat eum. Dictum Contubernium à tabernis. Festus.

Cōntŭĕor, ēris, pen. prod. d. f. Fixo obtutu aspicio. [נשקף nisèhkàph הביט hibìit, ἐνατενίζω, ἐφορῶ. Gall. Regarder fermement, arrêter toute sa vûë sur quelque chose. Ital. Guardare fisso. Germ. Fleissig anschawen. Hisp. Mira. Pol. Pilna się przypatruię. Vng. Nézem, szemeimet reá figyelém. Ang. To looke or beholde sted fastlie.] Cic. 1. Tuscul. Quod tandem spectaculum fore putamus, quum totam terram contueri licebit? Idem 4. de Nat. deor. Similiter facias ac si me roges, cur te duobus contuear oculis, & non altero contuear, quum idem uno assequi possim. Plin. libro 7. cap. 1: Contuentes solem immobilibus oculis.

Cōntŭĭtus, us, ui, m. q. aspectus. [מבט mabbàt. ἐνατενίζω, ἐπιβλέπω. Gall. Vûë ferme, attention, regard. Ital. Vn guardare. Germ. Anschawung

schawung. Hisp. Mirar. Pol. Przypatrzenie. Vng. Nézés. Ang. Attentive and stedfast beholding.] Cicer. pro Sest. Facit enim, iudices, vester iste in me animorum oculorumq; conuitus, ut mihi jam licere putem remissiore uti genere dicendi.

Cōtumax, pen. corr. Pertinax, propositi tenax, quique nullis rationibus à proposito potest abduci. [מרד סורר sorer mered. ἀπειθὴς, ἀνυπήκοος. Gall. Desobeissant, desobeissant & contemnant son superieur, rebelle, opiniastre, fier. Ital. Contumace, disobbediente. Germ. Eigensinnig / widerspennig / ungehorsam. Belg. Widerspannich. Hisp. Rebelde y porfiado. Pol. Vporny, nieposłuszny. Vng. Kemény nyakú, meg átalkodot, engedetlen, vakmerő. Ang. Disobedient, froward, stubborne, self willed.] Et propriè inferiorum est in superiores. Cic. Attic. Saram nefarium cognovi hominem, præterea in me contumacem. Autor ad Herenn. libro 1: In superiores in me contumacem. Autor ad Herenn. libro 1: In superiores in me contumax, in æquos & pares fastidiosus. ¶ Dictum autem volunt Contumacem sive à contemnendo, sive, ut aliis placet, à rumore: hoc est, superba. ¶ Vnde à Iurisconsultis Contumax dicitur, qui tribus propositis edictis, vel uno pro tribus, quod vulgò Peremptorium appellatur, Iudicisq; litteris evocatus, præsentiam sui facere contemnit. Contumax (inquit Donatus) dicitur contemptor potiorum. Martial. lib. 2: Ne me dixeris esse contumacem. ¶ Dicitur quandoq; etiam in bonâ partem. Cornel. Tacitus: Contumax etiam adversus tormenta servorum.

Cōtumācissimūs, superlativus. [Pol. Krambrni, vporni. Vng. Igen engedetlen, vakmerő, meg átalkodot.] Seneca de Consol. cap. 8: Dolorem dies consumit licet contumacissimū. Idem Epist. 84: Hæc contumacissimos & jugum recusantes in alienum egit arbitrium.

Cōtūmācia, f. p. Inobedientia, cum superbia quodam conjuncta. [סרה מרד sarah mered. ἀπειθεία, αὐθάδεια. Gall. Fierté, desobeissance au superieur, opiniastre. Ital. Contumacia, disregiamento d'autorità de maggiori. Germ. Widerspennigkeit / ungehorsamkeit / hoffartigkeit. Belg. Widerspannigheit. Hisp. Aquella rebeldia y porfia. Pol. Vporr, krambrność. Vng. Meg átalkodás, engedetlenség. Ang. stubbornesse, disobedience, frowardnesse.] Cic. pro Rosc. Est tuæ contumaciæ, arrogantiæ, vitæq; universæ vox. ¶ Accipitur aliquando in bonâ, quemadmodum & Contumax. Cic. 1. Tusc. Adhibuitq; liberam contumaciam, à magnitudine animi ductam, non à superbia.

Cōtumācēr, adverb. Inobedienter, superbè, præfractè. [αὐθάδως. Gall. Fierement, superbement, opiniastrement. Ital. Con contumacia. Germ. Widerspennigklich / hoffartigklich. Hisp. Porfiadamente. Pol. Vpornie, krambrnie. Vng. Átalkodva, engedetlenül. Ang. Disobediently, frowardly, stubbornly.] Liv. 2. ab Vrb. Nec ulla vi domari poterant, tantum certamen animis imbiberant: segniter, otiosè, negligenter, contumaciter omnia agere. Contumaciter spernere imperia validorum, Columell. libro 6. capite 2: Cōtumaciter repudiare morem patrium, Cicero 2. de Divin.

Cōtumēlia, f. p. Convitium, injuria. [דבה חרפה dibbah cherpah. ὄνειδος. Gall. Injure de paroles, paroles injurieuses. Ital. Ingiuria, villania di parole. Germ. Schmach oder schmachred / lesterung. Belg. Smaet / lesteringe. Hisp. Injuria villania de palabras. Pol. Zelżywość, poszwarek. Vng. Szitkozódás. Ang. A rebuke, injurious words.] Vocabulum tractum est (ut Vlpianus & Seneca aiūt) à contemptu. Terent. in Eunuch. Hancine ego vi contumeliam tam insignem in me accipiam? Cic. 5. in Verr. retinere solitus erat aratores, atq; ab iis non modò per injuriam, sed etiā per contumeliam tantum exprimere frumenti, quantū Apronius imperasset.

Cōtumēliōsūs, Injuriosus, qui contumelia sive injuria afficit. [מגיא דבה magi dibbah מגרף מחרף magrep, mecharep. ὑβριστής. Gall. Outrageux en parole. Ital. Ingiurioso. Germ. Ein lesterer / welcher die leut schmehet / vnd an ihm Ehren vertilget. Hisp. Injuriador, el que afrenta. Pol. Ladzym y szczypacy, y ktoby spę poszwarki szukał. Vng. Szitkozódó, szitkozódgyűlő. Ang. Injurious and outrageous in words.] Quint. lib. 10. cap. 7. Tam contumeliosos in se tuldit invicem eloquentia. Cicero Phil. 3: At quàm contumeliosus in edictis, quàm barbarus, quàm rudis!

Cōtumēliōsē, adverb. Injuriosè. [ὑβριστικῶς. Gall. Injurieusement, outrageusement. Ital. Ingiuriosamente, con outragio. Germ. Schmechlich / lesterlich. Hisp. Injuriosamente, con injuria. Pol. Zelżywie, szpotliwie. Vng. Szitkozódva, szitkozódgyűlőn. Ang. Outrageously, with rebuke and disdaine.] Cic. 1. de Orat. Dimicto autem eos, non tàm contumeliosè quàm philosophum illum.

Cōtumūlo, as, act. p. Tumulo tego. [קבר kabar. θάπτω. Gal. Enfouir en terre, couurir de terre, mettre en tombeau. Ital. Sepelire. Germ. Mit erdtrich bedecken / begraben. Hisp. Enterrar los muertos. Pol. Pogrzebem. Vng. El temetem, el fedem, el ásom. Ang. To bury, to couer with earth.] Martial. lib. 8: Collegitq; sinu fragmenta novissima fractis, Oris, & aggesta contumulavit humo. Humo patria contumulari, Ovid. 3. Trist. Plin. lib. 10. cap. 13: Perdices ovis stragulum molli pulvere contumulant.

Cōtūndo, Is, contudi, penultima præteriti correpta, contusum, act. t. Simul sive totum tundo, frango, comminuo, pertritio. [כתת chath. συνθλῶ, θλάω, κατακόπτω. Gall. Piler, broyer, rompre, froisser. Ital. Pestare. Germ. Zerstossen / zerreiben. Hisp. Tomar / majar. Pol. Tłuc. Vng. Összetörem. Ang. To beate and breake in pieces.] Horatius libro 1. Epistol. -duram qui contudit hydram.

Cōtūsum, Confractum. [כתות chatbūth. συντετριμμένον. Gall. Pilé, broyé, rompu, froissé. Ital. Pestato, rotto. Ger. Das zerstossen / oder zerknutscheret ist. Hisp. Majado, rompido. Pol. Stłuczony, podrzgany. Vng. Összetörettetett. Ang. Beaten and broken in pieces.] Colum. lib. 7: Plus etiam ejusdem radix contusa prodest.

Cōtuēor, eris, Video & aspicio. [נשקף nisbkaph. ἐπιβλέπω, ἐφορῶ. Gall. Regarder près & diligemment. Ital. Guardare. Germ. Eigentlich vnd wol beschauen. Hisp. Mirar. Pol. Przypatrzyć się. Vng. Nézek. Ang. To beholde stedfastly.] Flaut. Asin. At hercle ipsum adeò contuor, quassanti capite incedit. Conveor tamen frequentiori est in usu.

Cōtūēōli oculi, suae in angustum coacti, continentibus palpebris à contuendo ita est, simul aspiciendo, dicti. Festus.

Conturbārē, Propriè est confundere res aliquas, & inter se commiscere. [עכר הומם bachar hamam. συγχέω, συγκυκῶ. Gall. Troubler & obscurcir. Ital. Turbare, conturbare. Germ. Verbrennen / vermischen. Hisp. Enturbiar / perturbar. Pol. Mieszać. Vng. Meg háborítom, eszét veszi tőlem. Ang. To trouble, to allay, to mingle or confound.] Vnde Catullus eleganter dixit, Conturbate basia, pro eo quod est, Basiorum numerum confundere. ¶ Transfertur etiam ad animum, & significat turbationem afferre. Cicero pro Cluent. Vnum est quod me maximè conturbat. Idem 3. Offic. Incidunt sæpè multæ causæ, quæ conturbent animos utilitatis specie. ¶ Conturbare absolutè, vel conturbare rationes, frequens est apud veteres pro deconquere & pecuniam dissipare: quod Galli vocant, Faire banqueroute. Ital. Fare banqua rotta. Germ. Das sein vnnützlich verthun / oder verschwenden. Hisp. Quebrar compiendo el credito. Pol. Niepotrzebnie wydawać, trawić, tracić, obracać. Vng. Elteker Zlavy. Ang. To waste, to make spending and bankerout.] Vlpian. l. Quicunq; ff. de Instit. act. Deinde pecunia accepta præsenti, ut per dies singulos es panes præstaret, conturbaverit. Cicer. pro Planc. Veram facere me debere multis, & in iis Plancio, utrum igitur me conturbare oporter, an cæteris, quum cujusque dies veneri, hoc nomen quod urget, nunc quum petitur, dissolvere? Sic enim accipiendum est illud apud Mart. lib. 9. Epigramm. lib. 4. Grandis in ætheteo licet auctio fiat Olympo, Coganturq; dare quicquid habent, Conturbabit Atlas. Hoc est, etiam si sæpè facta auctione divendant quicquid possident, ea tamen est æris alieni magnitudo, quo superi tibi sunt astricti, ut cœlestium omnium possessiones in pecuniam redactæ satisfacere non possent tanto æris alieni cumulo. Atlas itaque ubi viderit cœlum solvendo non esse, conturbabit: hoc est, conciet se in pedes, quemadmodum mercatores solent, quum vident se non esse solvendo. Conturbator dici potest qui Gallicè dicitur, Vn banqueroutier. Ital. Banquerottiero, consumatore. Ger. Ein vergeuder / ein vertätiger Mensch. Hisp. El que quiebra el credito. Pol. Zlotnik wrazy, nędzy, w jurko. Vng. Tékozló, az mely eldi le gyűtemlőre vagy mendeket levetet vallt.] ¶ Conturbare item debitores dici possunt, qui commiscent & confundunt ea, quæ bonis omnibus debent, ut ea non dissolvantur nisi universis, aut ne universis quidem. Solent namque hi qui creditoribus satisfacere non possunt, id beneficii ab imperatore impetrare, ut quinquennio toto à creditoribus appellari nō possint. ¶ Alibi Conturbare præter vulgatam significationem etiam hoc frango, nec creditori volo, aut possum satisfacere denotat. Alphon. de in rem ver. l. quidam fundum. Postea, inquit, conturbaverat qui boves vendiderat. Idem de Instit. act. l. quisque. Si quis pistor servum suum solitus fuit ad certum mittere locum, ad panem vendendum, deinde conturbaverit. ¶ Conturbatus oculus, Est qui caligat, & confusius videt, laboratq; ophthalmia. Scribonius: Ad conturbationes & epiphoras oculorum scio multa collyria: & si tardè, magnos tamen effectus habere.

Cōtūrbātio, verbale, Perturbatio. [מעכרה מהומה mehecharah, mehumah. Gall. Troublement. Ital. Turbamento. Germ. Verbrennung. Hisp. Obra de encorbiar / perturbar. Pol. Pomieszanie, zakalenie. Vng. Háborodás. Ang. Disordering, troubling or confounding.] Ennius apud Ciceronem 4. Tusc. Conturbatio est mentis executioni cogitata.

Cōntus, ti, m. f. [κόντος Suidæ. Gall. Vne perche de marinier pour sonder le fond de l'eau, vne lance. Ital. Hasta longa, picca, lancia. Ger. Ein stang / oder ein stachel. Hisp. El cuento, pertiga, varal, è tonto. Pol. Kostur. Vng. Tsákolya. Ang. A perche or long staffe to sound the ground of waters.] Sudes, sive hasta longior, duriorq; ad percutiendum apta. Virgil. 9. Aeneid. -telorum effundere contis Omne genus Teucri, & duris detrudere contis. Vnde Contos militares

tos milites Vegetius appellat. ¶ Accipitur & pro pertica ferrum in capite habente, qua nautæ utuntur ad loca navibus opportuna exploranda. Virgil. 6 Aeneid. Ipse ratem conto subigit. ¶ Hinc Percontor, aris, teste Donato, pro inquiro, & quasi conto prætento.

Cōvādōr, pen. cor. aris, d. p. Vador, vadimonium denuntio. [יעד jahdāh, ἐπιτάσσω. Gall. Bailler assignation, ajourner. Ital. Condannare à far giorni. Germ. Am Rechtstag zu erscheinen/verbürgen. Hisp. Cagar à fiar la persona. Pol. Popisać do prawa. Vng. Keresztlat bi idechen, throwsmapra kötelezöm. Ang. To binde him or another to compare in iudgment.] Plaut in Curcul. Vbi tu es, qui me convadatus es venereis vadimonia?

Convālēo, es, vel Convalesco. Est valetudinem & robur recipio, confirmeico, valentior fio, ex morbo recreor. [חיה chajáh חזק chazáq, ἰσχύω. Gall. Recouurer santé, se guerir, se renforcer. Ital. Guarire, rinforzarsi. Germ. Wiederumb gesund und vermögend werden. Hisp. Consolarse. Pol. Zdrowieć, ozdrowiać. Vng. Meg gyógyok. Ang. To recouer health, to waxe strong.] Cic. ad Corinif. lib. 12: Hirtius noster tardiùs convalescit. Martial. lib. 10: Hęredem scripsit me Numa, convaluit. Cicer. antequam iret in exilium: Neri crudelitas expertecta in me, in vos convalescat: hoc est, vires & robur assumat.

Convallārē, Vallis undiq; claudere, ac munire. [συμφράττειν, ἐπιφράττειν. Pol. Wał'ować obtoczyć. Vng. Arokkal környöl venni, megöröltetni.] Gell. lib. 12. cap. 13. de Oceano: Vndarum illius impetus terras omnibus convallatas.

Convallis, f. t. Planities ex omni parte comprehensa montibus, collibusq; dicta (ut inquit Varro) quasi cavata vallis. [גיא gaiá בטן bétn. κοιλάς. Gall. Vne plaine environnee de montagne de tous pars. Ital. Piano circondato de monti. Germ. Ein tal. Belg. Ein tral tal. Hisp. Valle cercado de monte de todas parte. Pol. Okrągły z równą padłością. Vng. Völgy. Ang. A valley or dale.] Liv. lib. 1. ab Vrb. Romani Sabinique in media convalle duorum montium redintegrant prælium. Plin. lib. 33. cap. 4: Convallis & intervalla subiructis canalibus junguntur.

Convālvo, as, ten. prod. n. p. Significat furto omnia colligo, ut inquit Nonius. [אגר agbár. συνδέω. Gall. Faire son paquet, mettre ensemble, amasser, comme quand quelqu'vn s'en veut aller à la desérte. Ital. Far fardello per rubare. Germ. Zusammen raspen/oder ihsamen klauben. Hisp. Enfardelar por hurtar. Pol. Do siebie zgarnąć, kradnąć. Vng. Alattomba eggyes maßt bésöpöl kolok. Ang. To ransack together into a packe or fardell.] Terent. in Phorm. Aliquid convalvassem, atq; hinc me protinùs conjicerē in pedes.

Convēho, is, ere, Comportare. [נשא naśá. συγκομίζω. Gall. Porter, ou mettre, ou amasser ensemble. Ital. Portare insieme. Ger. Zusammen tragen/zusammen führen. Hisp. juntamente llevar acoéllas cosas. Pol. Zwozić, znosić. Vng. Öszve hordozom. Ang. To carie, amasse or gather together.] Plin. lib. 12: Thus collectum Sabotum cumeis cōvehunt. Cic. pro Mil. Repente lyntribus in eam insulam materiam, calcem, cæmenta atq; arma convexit.

Cōvēcto, as, frequentativum. [κομίζω ἢ πολλάκις συγκομίζω. Gall. Porter & amasser ensemble par plusieurs fois. Ital. Portare spesso insieme in uno, o in mucchio. Germ. Viel oder offtermal zusammen führen. Hisp. Muchas vezes llevar juntamente. Pol. Często zwozić. Vng. Öszve hordozgatom. Ang. To carie and heape together often.] Virg. 4. Aeneid. Convectare juvat prædas, & vivere rapto. Idem 4. Aeneid. prædamq; per herbas Convectant calle reguho.

Cōvectōr, oris, m. t. Qui in eadem navigat navi. [σύμπλους. Vng. Hajóczöm. Ang. A passenger, one that conueighth ouer mates.] Cic. ad Attic. lib. 11: Quin etiam navi ejus me, & ipso convectore utarum puto.

Cōvellō, is, act. t. Vello, vel avello. [עקר ákár נתש natáśh. συνδιαφέρω. Gall. Arracher. Ital. Sradicare. Ger. Zuerauffen/aufraffen. Hisp. Arancar en vno. Pol. Zgromadzić wyrwaczem. Vng. Elszaggatom, fölbontom. Ang. To pull or plok away by the roots.] Plaut. in Amphit. Qui tam vasto impetu has fores totas convellit cardine. Id est, eiuovit. Plin. Epist. 139: Ac mihi domus ipsa natare, cōvulsaq; sedibus suis ruitura suprà videtur Hall. mota. ¶ Convellere pro auferre, abrogare, destruere. Cic. pro Com Balbo: Cur ea quæ mutare non possumus, convellere malumus quàm tueri? ¶ Convellere pro eo quod & Confirmare dicimus. Cic. 1. de Divin. Hæc si tenemus, quæ mihi quidem non videntur posse convelli, profectò hominibus à dis futura significari necesse est.

Cōvellēns, participium: [עקר ákár נתש natáśh. ἀνάλυσις, ἀνάλυσις. Gall. Spasmé, rauis. Ital. Spasmato, ritirato. Germ. Verstrickt, umgangen. Hisp. Spasmado. Pol. Skurczony, ściągniony. Vng. Ifszaggatott, fölbontatott. Ang. Pulled or plucked vp, tabes with the crampe.] ut, Convulsus musculus: hoc est, cujus fibræ contractæ sunt versus suam originem. Convulsi nervi, & Convulsi tendones: hoc est, contracti, & velut complicati. Plinius lib. 20. cap. 7: Convulsa & luxata caulibus tritis cum polenta ex aqua frigida leniunt.

Cōvūlsīo, onis, f. t. [σπασμός. Gall. Spasme, conuulsion. Ital. Spasmo. Germ. Krampff. Hisp. Pasmo. Pol. Kurcz. Vng. Öszve fugorodás. Ang. A plucking vp, the crampe.] Plinius li. 20. cap. 15: Ligusticum aliqui panacem vocant: stomacho unile est, item convulsionibus & inflammationibus. Convulsiones vulgò retrahones dicuntur: de quibus Gal. lib. De locis affectis.

Convēlo, as, are, act. p. Velo. [חפה cháphah עטה haráh עטף haráph חבש chabbésch. συνεσκιάζω. Gall. Voiler & couurir d'vn linge tout entour. Ital. Velare. Germ. Zudecken/ganz bedecken. Hisp. Cubrir con velo. Pol. Nakrywam. Vng. Öszve fedöm. Ang. To couer, to lay one cloth ouer.] Plin. li. 17. cap. 22. Plagam omnem obliquam fieri ut facilè decidant imbres, & ad terram veniti, quàm levissima cicatrici acie facis exacta, plagaq; convelata. ¶ Convelo, translatè apud Gellium lib. 7. cap. 1: Sed enim Cato, non nudam, nec solitariam, nec improtectam hanc ἐπιχειρημα facit: sed multis eam modis præsulci, multisq; aliis argumentis convelat.

Cōvēnio, convenis, n. q. Simul venire, congregari, coire. [נעד nahádh. συνέρχομαι. Gall. Conuenir, s'assembler, venir auec autres. Ital. Venire insieme. Germ. Zusammen kommen. Belg. Zesamen comen: overeen comen. Hisp. Venir vno con otro. Pol. Zgromadzić się, schodzić się. Vng. Eggyűt megyök, öszve gyűlök. Ang. To conuene, to come with the rest, to assemble.] Livius: Postera die arma capiunt, quo missi erant, conveniunt. Salust. Postquam unum in locum omnes convenēre. ¶ Hinc Conventus συνέλευσις, σύνοδος. ¶ Per translationem quandoque Concordare. [כשר chaschár. ἐμφωνέω. Gall. Acorder. Ital. Conuenire, concordare. Germ. Eins werden/vbereinkommen. Hisp. Conuenir en vno. Pol. Zgodzić. Vng. Eggyet értem meg eggyezni. Ang. To agree or accorde.] Ovid. Non bene conveniunt, nec in una sede morantur Majestas & amor. ¶ Convenire item ponitur pro in Iudicium vocare, sive actionem adversus aliquem instituere, δίκην γράφειν, quod locutionis genus frequens est apud Iurisconsultos. ¶ Quandoque ilatuere, συνάγειν. Apulejus: Conveniimus ad portum quamprimum ire. ¶ Quandoq; alloqui, ἐντυγχάνειν. Hinc Conventio, ἐντεύξις. Terent. in And. Conveni hodie adveniens quendam mei loci hinc atq; ordinis hominem. Cic. 2. Verr. Non dubitat, quin si ipse Verrem conveniat, æquitate causæ, autoritate sua commovere hominem possit. ¶ Quandoque aptum, conveniens, & deceus esse. εὐπρέπειν. Cic. in Hort. Nam quid vereris, ne non conveniat nostris ætatibus ista oratio, quæ spectat ad hortandum. ¶ Quandoque placere, pactum facere, & controversia carere, συνομολογεῖν, ὁμολογεῖν, συμφωνεῖν, sed in tertia persona frequentiùs: idq; interdum cum nominativo expresso. Cic. lib. 1. de Finib. Hoc mihi cum tuo fratre convenit: id est, sine controversia est, & concordantes sumus. Nonnunquam sine nominativo. Iuvenal. - fævis inter se convenit ursis. Item Terent. in Adelph. Hæc fraui mecum non conveniunt, neq; placent. i. dissentimus inter nos in his, & dissimiles sumus. Plaut. in Capt. Nunc ita convenit inter me, atq; hunc Tyndare. Et iterum: Dicito patri, quo pacto mihi convenit de hujus filio. ¶ Variis itaq; modis hujusmodi orationes effermus: ut, Hoc convenit mihi tecum, vel Convenit mihi tecum de hoc, vel Convenit inter nos. Sic dicimus, De pretio convenit: id est, concordes fuimus. Convenire item aliquando est appellare, ut Cōvenire debitorem: quo in significatione frequenter accipitur à Iurisconsultis. ¶ Aliquando ponitur pro constare. Cic. contra Rull. Inter omnes convenit ita esse. ¶ Convenire in manu, vel in manum venire, uxores dicebantur, quum per coëmptionem in familiam & mancipium viri, & omnium bonorum consortium veniebant. Nam (ut autor est Boethius in Topica Ciceronis) tres erant habendæ uxoris modi: per Confarreationem quę solis pontificibus conveniebat. Vsu, quum mulier non in omnium fortunarum, sed in lecti solum participationem veniebat: & Coëmptione, quę certis solennitatibus fiebat. Nam sese coëmendo invicem interrogabant. Vir ita, An mulier sibi materfamilias esse vellet. Illa respondebat: Velle. Item mulier interrogabat virum, Vtrum sibi paterfamilias esse vellet. Ille respondebat: Velle. Itaq; mulier conveniebat in manū, & vocabantur hæ nuptiæ Per coëmptionem. Ea erat mulier materfamilias. Matrona autem dicebatur, quæ tantùm usu uxor erat. Gell. libro 18. Matremfamilias (inquit) appellatam eam esse solam, quæ in mariti manu esset, à matris nomine nuncupatam, &c.

Cōvēniēns, entis, om. t. Congruens, consentaneus. [כשר chaschár ראוי raúi. ἀρμόζων. Gall. Conuenant, conuenable, seruable. Ital. Conuenevole, che s' accorda con altri. Germ. Gemäß/das mitenander vbereinkompt. Hisp. Conuenente. Pol. Zgodny, wczesny. Vng. Illendö, alkalmatos. Ang. Conuenient, agreable, meete forthe purpose.] Cic. 2. de Finibus: Nihil scriptum ab eo conveniens congruensq; decretis ejus reperies. Idem de Amicit. Nihil est tām naturæ aptum, tām conveniens ad res vel secundas, vel adversas, quàm amicitia.

Cōvēniēntēr, adverbium: hoc est, congruè, aptè, cōsentaneè,

[ἁρμοζόντως, καταλλήλως. Gall. *Convenablement, à point.* Ital. *Convenientemente, à punto.* Germ. Geschicklich / füglich / gleichförmiglich. Hisp. *Convenientemente.* Pol. Wczyść, przystoynie. Vng. *Illendo kippem.* Ang. *Convenientlie, to the purpose.*] Cic. 2. Offic. Convenienter naturæ vivere: hoc est, cum virtute congruere semper. Horat. Vivete naturæ si convenientet oportet.

Cōnvĕnĭentĭa, æ, Congruentia, conjunctio, cognatio, quasi concentus quidam & consensus. [כשרון *kisiśrōn.* ἁρμονία, ἐναρμονία. Gall. *Convenance, accord.* Ital. *Convenienza, convenevolezza.* Ger. Vergleychung / oder zusammen tothung vieler dingen / das zusammen reymen etlicher stucken. Hisp. *Convenencia.* Pol. *Zgoda.* Vng. Egyezés. Ang. *Agreablenesse, proportion.*] Cicer. 2. de Nat. deor. Hanc igitur in stellis constantiam, hanc tantam, tàm variis cursibus in omni æternitate convenientiam temporũ non possum intelligere sine mẽte, ratione, cõsilio. Apud antiquos etiã legitur pro cõventu. Plaut. Milit. Facerent convenientias.

Cōnvĕnæ, pen. corr. com. p. Dicuntur qui ex diversis populis, gentibusq; in una mœnia convenerunt, simulq; coalescunt. [גרים *gherim.* συνοικοῦντες. Gall. *Qui sont venus aure autres en quelque lieu pour y habiter.* Ital. *Forestieri che insieme si ragunano in un luogo.* Germ. Ein Volck das auß vielerley Land in der zusammen gelossen ist / vnd bey einander wohnet. Hisp. *Estrangeros vecinos con otros.* Pol. *Lud przymaszczk narodow do mieszkania zybrany.* Vng. *Gyülöszk nép.* Ang. *People of diuers countreys assembled in one place, to dwell.*] Cic. 1. de Orat. An verò tibi Romulus ille, pastores & convenas consilio & sapientia congregavit. Idem 5. Tusc. Quibusdam convenis & feris barbaris corporis custodiã cõmittebat. Plin. lib. 5. cap. 17: In dies ex æquo convenarum turba renascitur.

Cōnvĕntŭs, us, m. q. Turba, concio, multitudo hominum in unum locum congregata: [עדה *hedhah* קהל *kahal.* συνάγειν, συνιέναι. Gall. *Assemblée de gens les vns aure les autres, accord & convention.* Ital. *Convento, ridotto.* Ger. Ein zusammen tommung / versamlung. Belg. Vergaderinge. Hisp. *Lugar donde muchos convienen.* Pol. *Zgromadzenie, schadzka.* Vng. *Gyülés, egybe gyülés nép, gyülekezet.* Ang. *An assemble of people, a couenant.*] quod tribus ferè modis fieri solet. Vno, quum significatur multitudo ex pluribus hominum generibus contracta in unum locum. Cicer. 3. Verr. Cur prudẽtissimas, lectissimasq; fœminas in tantum virorum conventum, insolitas invitasq; prodire cogis? Secũdò, quum à magistratibus judicii causa populus congregatur. Erant enim in provinciis statuti conventus per rectores earũ ad judicia facienda. Vnde Plinius de Hispania citeriore: Nunc universa provincia dividitur in septem conventus. Idem lib. 3: Scribit in Bętica fuisse juridicos conventus quatuor, videlicet Gaditanum, Cordubensem, Astygitanum, Hispalensem. Tertiò, quum aliquem in locum frequentia hominum, supplicationis, aut gratulationis gratia colligitur. ¶ Conventus aliquando ponitur pro convento: hoc est, pacto, vel stipulatione. Autor ad Heren. Sunt item pacta quæ sine legibus observantur ex conventu: id est, ex pacto, ex contractu.

Cōnvĕntum, neut. gen. s. conventionem significat. [ברית *berith.* συνθήκη. Gall. *Convention, paction, accord.* Ital. *Patto, accordo.* Ger. Ein pact / vbereynkunft / vertrag. Belg. Verdrach / overeencominge. Hisp. *Convencion, pacto.* Pol. *Zgoda, ymow.* Vng. *Meg alkonás, szövetkezés.* Ang. *A league, or couenant.*] In pandectis Græcis conventa νομοθετικῶς dicuntur. Cic. de Orat. Ac verò in foro tabulæ, testimonia, pacta, conventa, stipulationes, cognationes, affinitates, decreta, responsa, vita denique eorum qui in causa versantur, tota cognoscenda est. Vlp. Iurisgentium. 4. quinimò. ff. de pactis. Solemus enim dicere, pacta conventa inesse bonæ fidei. Silius lib. 11. ter marte sinistro Iuratumq; Iovi fœdus, conventaq; patrum Sidonii, fregêre duces. ¶ Conventa conditio dicebatur, quum primus sermo de nuptiis, & earum conditione habebatur. Autor Festus.

Cōnvĕntĭcŭlum, n. s. Exiguus conventus. Plerunq; in malam partem accipitur: hoc est, pro conventu seditiosorum, aut sceleratorum. [σύλλογος, συνωμοσία. Gall. *Petite assemblée.* Ital. *Adunãza, mazza.* Ger. Ein kleine zusammen tommung / ein böse heimliche versamlung. Hisp. *Conuento de pocos.* Pol. *Taiemna schadzka, mal e zebranie.* Vng. *Gyülöszetke, gyülekezetecske.* Ang. *A little assemble.*] Nonnunquam etiam in bonam partem. Cic. pro Sestio: Conventicula hominum, quæ civitates nominantur. Idem pro domo sua: Quoniam plebi quoq; urbanæ majores nostri conventicula, & quasi concilia quædam esse voluerunt.

Cōnvĕntĭo, s. f. t. [ברית *berith.* & συνθῆκαι, ὁμολογία, συνθήκη. Gall. *Convenue, convention, accord & paction ensemble, composition.* Ital. *Convenzione, congregatione, patto, accordo.* Ger. Vertrag / vbereinkunft / vereinigung. Belg. Verdrach. Hisp. *A convencion, pacto, acuerdo.* Pol. *Vgoda, spolna.* Vng. *Alkonás, szövetkezés.* Ang. *Convention, league, couenant.*] Nomen generale est, ad omnia pertinens (ut scribit Vlp. l. 1. de pactis) de quibus negotii contrahendi, transigendiq; causa consentiunt, qui inter se agunt. Nam sicut Convenire dicuntur, qui ex diversis locis in unum locum coëunt, ita qui ex diversis animi motibus consentiunt, & in unam sententiam concurrũt. Adeoq; Conventionis nomen generale est, ut nullum esse conventum, nullam esse obligationem dicat, quæ non habeat in se conventionem, sive verbis, sive re fiat. ¶ Conventio item veteribus idem quod concio: inde apud Varronem in tabulis Censoriis, Cõventionem habeat qui lustrum conditurus est. Item paulò post ex commentariis Consularibus: Voca ad cõventionem omnes Quirites huc ad me: id est, ad concionem.

Cōnvĕntĭōnālĭs, [συνθηκικός. Vng. *Meg alkos, (vel) szövetkezés.*] ut stipulatio cõventionalis, quæ fit ex conventione reorum. Pomp. D. lib. 45. Tit. 1. l. 5.

Cōnvĕrbĕro, as, act. p. idem quod Verbero. [הכה *hikkah.* ῥαπίζω. Gall. *Batre & marquer de coups au playet.* Ital. *Battere, flagellare.* Ger. Schlaben. Hisp. *Acotar con acotes.* Pol. *Bizyn.* Vng. *Verbem verekedem.* Ang. *To beate.*] Plin. lib. 13. cap. 22: Nocturnis grassationibus converberatam faciem illinens.

Cōnvĕrro, ris, rere, n. 1. Simul verro, vel idem quod simplex verro. [בער *biher* סחד *sahad.* συγκαθαίρω, σαίρω. Gall. *Balier, netteyer & amasser ensemble, rauemer.* Ital. *Scanare.* Germ. Wischen / vnd zusammen kehren. Hisp. *Barrer.* Pol. *Zmiatnąć, zgromadzić.* Vng. *Meg söpröm.* Ang. *To cleanse, wipe or swipe together.*] Plaut. Sticho: Hercle verò capiam scopas, atq; hoc converrã lubeat. Ibidem: -reverram hercle hoc, quod converri modò. Colum. lib. 7. cap. 6: Diligens pastor quotidie stabulum converrit, nec patitur stercus aut buftorem consistere.

Cōnvĕrsĭdē, m. f. apud Apuleium in Apologia pro magia: converritorem pridianæ reliquiæ, acsi supinum esset converrito.

Cōnvĕrsē, adverbium, Pro nitidè, à verbo Converro. [καθαρῶς. Gall. *Netement, apres auoir bien balié & mettayé.* Ital. *Nettamente.* Germ. Sittlich / wolgeschickt / hübsch aufgebutzt. Hisp. *Limpiamente.* Pol. *Chedogo wymiotosci.* Vng. *Tisztan, szépen, illyen.* Ang. *Cleanlie, y of or swipyng.*] Cato cap. 145: Villam converse, mundeq; habeat.

Cōnvĕrsŏr, & Conversatio, Vide CONVERTO.

Cōnvĕrto, act. 1. Verto, vicissim retrò commeo, aspectum aliquò refero: [הפך *hapháh* השיב *hesiśib.* στρέφω. Gall. *Tourner ou faire retourner, mutar.* Ital. *Volgere, voltare, sommettere.* Germ. Wenden oder vmbtehren / vmbwenden. Belg. Omtecren. Hisp. *Convertir, bolver.* Pol. *Obracam.* Vng. *Hátra fordítok, meg fordítok.* (item) *meg fordítom.* Ang. *To chuert, to returne.*] ut, Convertere se domũ: hoc est, reverti. Terentius in Adelph. Ego jam transacta re ita vortam me domum cum obsonio. Plinius de Viris illustribus: Vejentes ad dolos conversi, pecora ex adverso in conspectu illorum posuerunt. Cic. 3. Offic. Ibi quum palam ejus annulũ ad palmam convertebat, à nullo videbatur, ipse autem omnia videbat: idem rursus videbatur, quum in locum annulum inverterat. Idem lib. 1. de Orat. Ac quocũq; te animo, & cogitatione convesteris, permultos excellentes in quoquo genere videbis. Liv. 2. bell. Pun. In admirationem & ipsum, & omnes qui circa erant, converterunt. Cic. Appio lib. 4: Gratulabor tibi priùs (ita enim rerum ordo postulat) deinde ad me convertar. ¶ Convertere, pro interpretari, sive ex una lingua in aliam vertere. [Ang. *To turne or translate.*] Cic. de Opt. Genere Orat. Converti enim ex Atticis duorum eloquentissimorum nobilissimas orationes inter se contrarias. Ibidem: Quod igitur est eorum in orationibus è Græco conversis fastidium?

Cōnvĕrtŏr, teris, deponens, t. quo antiqui usi sunt pro Converto. [στρέφω. Vng. *Meg fordulok.*] Plautus in Amph. Sed tamen in fugam se nemo convertitur.

Cōnvĕrsŭs, participium. [מושב *mushab* מתהפך *mithhappéch.* συστρεφόμενος, ἐστραμμένος. Gall. *Tourné, changé, mué.* Ital. *Mutato.* Germ. Bekehret / verbawendet / verendert. Hisp. *Convertido, mudado.* Pol. *Obrocony.* Vng. *Meg fordatatot, fordult.* Ang. *Turned, changed.*] Cic. in Somn. Scip. Hujus quidem anni nondum vigesimam partem sexto esse conversam.

Cōnvĕrsĭō, onis, f. t. Circumvectio, mutatio. [הטכה *haphakah.* ἐπιστροφή, μεταβολή. Gall. *Tournement, changement.* Ital. *Mutamento, cambiamento.* Germ. Bekehrung / oder vmbtehrung. Hisp. *Mudanza.* Pol. *Obrot.* Vng. *Fordulás, térés.* Ang. *A turning, converting.*] ut, Conversio vesicæ: id est, inversio & revolutio. Plinius lib. 8. cap. 42. ¶ Vulvarum conversio, apud eundem lib. 32. cap. 22. ¶ Conversio verborum. Cic. 2. de Orat. Et efficiendũ est illud modò vobis, ne fluat oratio, ne vagetur, ne insistat intentiùs, ne excurrat longiùs, ut membris distinguatur, ut conversiones habeat absolutas. Neq; semper utendum est perpetuitate, & quasi conversione verborum: sed sæpè carpenda membris minutioribus oratio est.

Cōnvĕrsŭs, us, ui, m. q. Conversio. [ἐπιστροφή. Pol. *Nawrocenie.* Vng. *Meg fordulás.*] Macrobius Satur. lib. 7. cap. 9: Septimus motus qui giros efficit, crebro conversu turbat.

Cōnvĕrsō, as, are, frequentativum à Converto, verso. [στρέφω. Gall. *Tourner souuent & retourner.* Ital. *Volgere spesso.* Germ. Offt vnd offt kehren / hin vnd her wenden. Hisp. *Boluer muchas vezes.* Pol. *Vilatować obracam.* Vng. *Meg forgatom.* Ang. *To turne often.*]

Cicero de Vniversit. Quippe qui ex eadem vinctus, alteraq; natura, adjuncta materia temperatiore, trium partium proportione compacta, se ipse conversans, quum materiam mutabilem amputasset. ¶ Conversari, Consuescere, συνεμπολᾶν. Seneca lib. 5. de Ira: Sumuntur à conversantibus mores.

Cōvertō, deponen. pro Frequēto, cōsuetudine alicujus utor. [אבף Vng. Valakiod gyakran forgodom nyalakodom.]

Conversātio, f. t. Consuetudo, familiaritas. [מבהל minhāgh דרך derech הליכה halichāh. ἀναστροφή. Gall. Conversation, hantement. Ital. Conversatione prattica. Germ. Beywohnung. Hisp. Conversation i participation. Pol. Obcowanie, towarzyszenie. Vng. Nyalakodás társaság. Ang. Haunting and familiaritie, fellowship.] Plin. lib. 10. cap. 33: Neve cui frequentior conversatio suspecta sit. Tunor conversatio, Quintil. lib. 1. cap. 2. ¶ Conversatio, pro conversione. Seneca Epist. 75: Sciatq; illa ipsa, quibus lædi videntur, ad conversationem universi pertinere: & ex iis esse, quæ eadem mundi consummant.

Cōvestīo, is, ire, act. q. Vestio, exorno: [לבש labásch עטף hatāph. περιβάλλω, κατακοσμέω. Gall. Vestir, orner. Ital. Vestire, ornare. Germ. Bekleiden. Hisp. Vestir y ornar. Pol. Przyodziewam. Vng. Megruházom. Ang. To decke, to apparell.] ut, Convestiūtur hederæ prata, Cic. 1. Tusc. Idem ad Quint. Fr. lib. 3: Topiarium laudas, ita omnia convestivit hædera, &c. Idē pro Domo sua: Ergo eius domum eversam duobus lucis cōvestitam videtis.

Convexō, act. p. Vexo. [עבב hatsab דאב dasch דאב dasab. ἐνοχλέω. Gall. Fatiber, ennuyer, vexer & tourmenter. Ital. Disturbare, molestare, vitare. Germ. Plagen/ verteren/ betrüben/ vbertegen seyn. Hisp. Fatigar i molestar. Pol. Smucić, męczyć, skrobić. Vng. Gyötröm. Ang. To vexe, to torment.] Gell. lib. 10 cap. 6: Sed utinam reverāar frater, aliamq; classem in Siciliam ducat, atq; istam multitudinem perditum eat, quæ me malè miseram nūc convexat. Vobatium filiæ Appii Claudii Cæci.

Cōvexūs, cui contrarium Concavus, quod scilicet est ex omni parte decliuatū, qualis est natura cœli, quod ex omni parte ad centrum versus declinatum est. [כפוף caphūph. ἐπηρμένος, ἀγκύλος. Gall. Courbe, comme semble estre le ciel. Ital. Piegato in arco, curvo. Ger. Der in die runde gebogē ist/ rund zugewelbet. Hisp. Redondo por defuera. Pol. Wkrąg nagięty, jakowe ieśt niebo. Vng. Homorú, domborúság. Ang. Crooked and bending d'wne as the heauen.] Virg. 4 Georg. Aspice convexo nutantem pondere mundū. Idem 4. Aen. tardet cœli convexa tueri: id est, cœlū convexū.

Cōvexitās, f. cui opponitur Concavitas. [כף caph. συγκύφωμα, κυρτότης. Gall. Courbement en rond. Ital. Incurvatura, piegatura. Ger. Rundt gmach. Hisp. Redondez por defuera. Pol. Wkrągłość, kłęcnie. Vng. Homorúság, domborúság. Ang. Crookednesse and bending down ward of an hollow thing.] Plin. lib. 18. cap. 25: Super omnia est mundi convexitatis, terrarumq; globi differentia. Idem lib. 31. cap. 3: Reperiuntur in convallibus maximè, & quodā convexitatis cardine, aut montium radicibus. ¶ Tractum à convexitate navium, quæ extrinsecus hujusmodi formam habent. Vnde etiam pro eodem Carinatum dicimus, quod formam carinæ habet.

Cōvexō, Convexitas, [συγκύφωσις, σύγκλεισις. Pol. Ogięcie. Vng. Homorúság, homorúság.] Gel. lib. 14. cap. 1. Partiū circuloruṃq; cœli, ex divergentia, & convexionibus mūdi varietas.

Cōvibrārē. [Pol. Wyrzągam. Vng. Megrázom.] Apuleius Fund. lib. 2: Discit autem statim pullus utque ad duos ætatis sese annos dum facilè os uti conformetur, cum teneræ lingua concrepitetur.

Convīcium, n. s. Contumelia, inquit Labeo jurisconsul. quatenusquum, mutata litera, a concitatione, vel conventu, sive coniunctione vocum. [דפי dāphi דבה dibbāh חרפה cherpāh. λοιδορία. Gall. Iniure, parole iniurieuse, moquerie, reproche. Ital. Maledicimento, parole. Ger. Ein schmachred/ tesserung/ scheltwort. Bog. Dispertuge. Hisp. Denuesto con vezes y injurias. Pol. Złorzeczenie, jadowite mowa. Vng. Szidalom, szitok. Ang. A reproche, chide, or taunte.] Quum enim in unum complures voces confluunt, Convicium dicitur: quum autem nec in cœtu, nec vociferatione dicitur, non propriè Convicium nominatur. Festus tamen à vicis, in quibus primo habitatum est, derivat. Alii dicunt Convicium esse maledictum cum contumelia, & à vitio derivari, vel à Convito (ut Vallæ placet) unde etiam per t. nonnulli scribere maluerunt. Valla tamen fatetur posse scribi per c. Significationem hujus dictionis optimè ostendit Cicero pro Cælio: Maledictio aūt nihil habet propositi, præter cōtumeliam: quæ si petulantiūs jactatur, Cōvicium: sin facetiūs, Vrbanitas nominatur. Idem 4. Acad. Vrgebor jam omniū vehementissimis convicio. ¶ Convicium nihil aliud aliquando quàm strepitus, & vocum multitudo. Cicero pro Sextio: Et is qui antea cantorum convicio conciones suas celebrare solebat, cantorum ipsorum vocibus ejicitur. Idem pro Archia: Quia suppeditat nobis ubi & animus ex hoc forēsi strepitu, reficiatur, & aures cōvicio defessæ requiescāt. De hoc nomine vide Vallam lib. 6. cap. 52.

Cōvicīcŭlūm, diminutivum à Convicium. [Pol. Małe zelżenie. Vng. Szidalmatika, szitkotska.] Lampridius in Alexand. Severo: Lacessitus erat conviciolis.

Cōvicīōr, aris, d. p. Contumeliam dico, [הוליא דבה hotsi dibbāh חרף cherpāh. λοιδορέω. Gall. Iniurier, dire parole iniurieuse. Ital. Calunniare, dir villania. Ger. Lesteren/ einem schmähitzh vnd vbel zureden. Hisp. Injuriar de palabras. Pol. Złorzeczę. Vng. Szitkozodom, szidalmazok. Ang. To rebuke, check, or taunt.] Quint. lib. 3: Contra sentientibus inhumanè conviciabantur.

Convīcĭātōr, m. t. Qui convicium dicit, vel facit. [מוליא דבה motsī dibbāh מחרף mechariph. λοιδορός. Gall. Iniurieux, mesdisant, qui dit parole iniurieuse. Ital. Chi dice parole oltraggiose contra alcuno, ingiurioso. Ger. Ein lesterer/ schmäher. Hisp. Injuriador assi. Pol. Potwarzca. Vng. Szitkos, szitkódó, szidalmazó. Ang. A rebuker, a reprocher, a checker, a rayler.] Cic. in Salust. Si de mea vita, atq; artibus huic cōviciatori respōdero. Idē pro Muræna: Si verò objicitur, vehementis accusatoris: sin falsò, male dici cōviciatoris.

Cōvictōr, Convictus. Vide CONVIVO.

Cōvīnco, is, ere, act. t. Vinco, arguo, redarguo, evinco: [הוכיח hochiach. ἐλέγχω, κρατέω, νικάω. Gall. Convaincre & surmonter. Ital. Convincere. Ger. Vberwinden/ vberzeugen/ vberweisen. Hisp. Vencer. Pol. Zwyciężam. Vng. Meggyőzöm. Ang. To vanquishe and overcome.] ut. Convincere adversarium autoritatibus & testibus, Cic. lib. 7 in Verr. Idem de Amicitia: Tamen hæc duo lævitatis & infirmitatis plerosq; convincunt. Idem li. 2 in Catil. Quum ille homo audacissimus conscientia convictus reticuisset.

Cōvīvā, Convivator. Vide CONVIVOR.

Cōvīvo, is, ere, n. t. Simul vivo, & commessor. [συνεστιάομαι. Gall. Viure ensemble, boire et manger ensemble. Ital. Vivere et far' una spesa insieme, mangiare in compagnia. Ger. Bey einem lēben/ mit einē essen. Belg. Medeleven. Hisp. Viuir juntamente. Pol. Spolem biesiadzić. Vng. Eggyűtt lakozom. Ang. To live and eat or drink together.] Plautus in Amphitr. Misisti ad navim Sosiam, ut hodie tecum conviveret. Quintil. lib. 1. cap. 12: Lavamur & tondemur, & convivimus ex consuetudine.

Convīvōr, aris, ari, d. p. Convivium facere, Convivium agere, epulas dare. [עשה משתה hasāh mischteh. δαιτυμονέω, εὐωχέω. Gal. Faire banquets, faire grand chere, banqueter. Ital. Mangiare insieme. Ger. Matzeit hattē/ zechen/ miteinander essen/ gastung anrichtē. Belg. Maeltyt houden. Hisp. Comer juntamente. Pol. Gospodaruję, biesiadzić. Vng. Lakozom, vendégeskedöm. Ang. To feast, to banket, to make good chere.] Terent. in Heavt. Scortari crebrò nolunt, nolunt crebrò convivarier. Cic. lib. 5. in Ver. Quotidie solitū esse non solùm in publico, sed etiam de publico convivari.

Convīvātōr, dicitur qui parat convivium. [עשה משתה hosēh mischteh. δαιτυμών, εὐωχέω. Gall. Celuy qui fait le banquet. Ital. Chi fa convitti. Ger. Der ein Matzeit hattet/ der Wirt. Hisp. El que hace combite. Pol. Gospodarz ciesiadzi. Vng. Lakodalom készeto. Ang. A feaster or banketter or that maketh good cheere.] Liv. lib. 5. bell. Maced. Est autem res simillima cœnæ Chalcidensis hospitis mei, hominis & boni, & sciti convivatoris.

Convīvā, Socius ad epulas, convictor. [קרוא karū. συνδαιτυμών. Gall. Qui est convié ou invité au banquet, qui dispe ou soupe avec vn autre. Ital. Invitato à pasto. Ger. Der auff ein Matzeit oder gastung geladen ist/ ein Gast. Hisp. Combidado. Pol. Do gościny wezwany, gość. Vng. Vendég lakozó társ. Ang. He that is called to a banket or feast.] Cicer. de Orat. Collectam à conviva exigere. Terent. in Heavt. Egomet convivas moror. Plaut. in Alin. Vocet convivam neminem, illam tu voces.

Convīvīum, n. t. à vivo fit: [משתה mischteh. συμπόσιον, εὐωχία. Gal. Banquet. Ital. Convito. Ger. Ein Matzeit/ Gastmal. Bel. Een Maeltyt. Hisp. Combite. Pol. Obiad dla gości. Vng. Vendégség, lakodalom. Ang. A feast, or banket.] de quo Cic. de Senect. Bene enim majores nostri accubationē epularem amicorum, quia vitæ conjunctionem haberet, Convivium nominarunt: melius quàm Græci, qui hoc idem tùm compotationem, tùm concœnationem vocant. Terent. in Eunuch. una in cōvivio. Erat hic, quē dico. Cic. pro Cælio: Balis ista convivia, comessationes, cantus, symphonias, navigia jactant.

Cōvīctōr, m. t. Dicitur quotidianus conviva, & qui nobiscum vivit, vulgò Commensalem vocant. [רעה reāh. συνδιαιτώμενος. Gall. Qui boit & mange avec, commensal, participant. Ital. Famigliare della tavola, che viue insieme. Ger. Ein Tischgänger/ der tēglich bey einem isset vnd lebt. Hisp. El que viue juntamente con otro. Pol. Spolem do stołu chodzący, to mary, stołowy. Vng. Asztaltársi, az ky valaki vel egy asztalon él. Ang. A companion at table.] Horatius: Nunc quia sum tibi mecœnas convictor. Sueton. in Tiber. Nihilo lenior in convictores Græculos. Ovid. 4 de Ponto: Ille ego convictor, densoq; domesticus usu. Cicero Tironi: Vtor familiaribus & quotidianis convictoribus, quos secum Mitylenis Cratippus adduxit, hominibus & doctis, & illis probatissimis.

Cōvīctŭs, us, ui, m. q. Conversatio, & commercium: quòd qui unà versantur, sæpè etiam unà vivant, & epulentur. [מבהל minhāgh. συμπολιτεία. Gall. Nourriture ordinaire, viure avec vn autre,

mesme table. Ital. *Conversatione, commercio.* Germ. Ordentliche nahrung/beywohnung, gemeinschafft des lebens. Hisp. *Aquella bienvenida* eo vno. Pol. *Zimnosci/z polpolita, spolne mieszkanie y vedzenie.* Vng. *Együttvalo elet.* Ang. *A living together at one table, ordinare food, meate and drink.*] Columell. lib. 11. cap. 1: In primis convictum domesticum multoq; etiam magis extremum vitet. Convictus humanus, & societas. Cic. 3. Offic. Luccius Cic. lib. 5: Vt illis te molestiis laxes, & ad convictum nostrum redeas, & ad consuetudinem, vel nostram communem, vel tuam solius ac propriam.

Convivalĕ, om. t. Quod ad convivium pertinet. [*συμποσιακός.* Gall. *De banquet, des appartenances de banquet.* Ital. *Cosa que appartiene à convivio.* Germ. Das zu der Mahlzeit oder Banquet gehört. Hisp. *Cosa pertenecente al convite.* Pol. *Do bieszpady należący przynależący.* Vng. *Vendégségbeli vaio.* Ang. *Of a feast or banquet.*] Livius: Multaq; convivalia ex auro & argento vasa. Convivalia oblectamenta. Liv. lib. 9 bel. Maced. Tunc psaltriæ, sambucistriæq;, & convivalia ludionum oblectamenta addita epulis. Fabulæ convivales, Tacit. lib. 5.

Cōnvōco, cas, care, act. p. Congregare, simul vocare. [קרא *karé* זעק *zahak.* συγκαλῶ, συνάγω. Gall. *Convoquer, appeler pour assembler plusieurs ensemble.* Ital. *Convocare, congregare.* Ger. Zusammen berüffen. Hisp. *Llamar juntamente, ayuntar.* Pol. *Zwoł swam.* Vng. *Egybe hivom.* Ang. *To call together, to assemble.*] Cic. 3. Offic. Piscatores ad se convocavit, & ab iis petivit, &c. Convocare in concionem, & ad concionem, apud eundem lib. 3. de lege Agrar.

Cōnvōcātio, onis, f. t. Conventus, congregatio. [מקרא *mikrá.* εκκλησία νῦν δήμος. Gall. *Appel ou appelement, buchement.* Ital. *Il chiamare, l'assembrare.* Ger. Ein zusammen berüffung/ oder versamlung. Hisp. *Llamamiento para ayuntar.* Pol. *Obel'anie, zwol'anie.* Vng. *Egybe hivás.* Ang. *Calling together, assembling.*] Cicer. Post reditum in Sen. Nulla ad Rempub. defendendam populi Romani convocatio.

Cōnvōlo, las, lare, n. p. Simul volare, & per translationē concurrere, sive festinanter convenire. [συμπετόμαι. Gall. *Voler ensemble, venir hastivement.* Ital. *Volare insieme.* Ger. Miteinander fliegen/ zusammen fliegen. Item, Eilends vnd flugs zusammen kommen.] Hisp. *Volar juntamente ou vno.* Pol. *Spol'ecz latam, plawie spie.* Vng. *Egyvt repülök,* (item) *egy ben futok, hiszen gyülök.* Ang. *To flie or runne together.*] Cic. 3. Tuscul. Et illi quidem pugnant, & quidem vicinorum fidem implorant: multi autem sunt, qui statim convolent. Terent. in Hecyr. - quum interea rumor venit: Datum iri gladiatores populos convolat.

Cōnvōlvo, is ere, act. t. Simul volvo. [חגל *ghalém.* συμπλίσσω. Gall. *Entortiller, envelopper, plier en rond.* Ital. *Volgere insieme.* Germ. Zusammen winden oder wirffen. Hisp. *Bolver juntamente ou derredor.* Pol. *Zwieyam.* Vng. *Forgatom, bengergetom.* Ang. *To folde or roll together.*] Plin. lib. 12. cap. 17: Atq; attractis funiculis herbam eam convolvi. Idem lib. 12. cap. 9: Nigrum verò bdellium, & in offas convolutum, Hadrobolon vocant. Cic. lib. 1. de Divin. Quum se convolvens sol elaberetur & abiret.

Cōnvōlvōlus, penul. cor. m. f. Vermiculus minor eruca, erodens pubescentes uvas, quem alii Volvocem appellantiā convolvendo: quia se involvit in pampino. εἰλ, κοχλίας. Theophrasto. [Gall. *Vn ver qui gaste les raisins en la vigne, qu'aucuns appellent ver coquin, les autres barbee, ou chenille de vigne.* Ital. *Voluolo, verme che rode l'vua crescendo.* Germ. Ein würmlin das sich in die räben wirdet/vnd denen schaden thut. Hisp. *El reuoltoso gusano que se reuuelue.* Pol. *Robaczek ktori vmata wlli sie winnie, grona pscie.* Vng. *Hirvyo, fölö rögö hirnya.* Ang. *A caterpeller, or a worme that consumeth the leaues of wyne or other bearbes.*] à Plauto Involvulus, à Columella involvola, à Suida εἰλῶ appellatur. Plin. lib. 17. cap. 28: Simili modo, ne convolvolus fiat in vinea, amurcæ congios duos, &c. ¶ Convolvolus item, est herba per frutcta nascens, florem ferens nullo odore, nullisq; intus crocis, tantùm candorem lilii referentem, veluti rudimentum naturæ lilia facere condiscentis: dictum quod sese rei cui adhæret, involvat. Hæc Plin. lib. 21. cap. 4. κληματίς ἀνθερικός. Vulgus *Campanellam* vocat, aut *Volubilem maiorem.*

Cōnvōtī Dicebantur iisdem votis obligati. Festus.

Cōnus, ni, m. f. [κῶνος. Gall. *Vne pomme de pin & tout tel fruit ayant semblable forme.* Ital. *Pomo del pino & simili.* Ger. Ein Tannzapffe oder tannenf. Belg. Eenen pinne appel. Hisp. *La pina del pino, ò agalla de ciprés.* Pol. *Szyszka.* Vng. *Fenyőfa dio.* Ang. *The fruite of the pine tree or any such like fruite.*] Nux pinea, & cognatarum arborum fructus, pineæ nucis similitudinem referens. Colum. lib. 7. Remedio sunt cupressini quindecim coni, totidemq; galliæ. ¶ Hinc Coniferæ arbores dictæ sunt, quæ conos ferunt: hoc est, nuces pineis similes. Virgil. 3. Aeneid. Aëriæ quercus, aut coniferæ cypassi. ¶ A' nucis hujus similitudine Geometræ conum nominarunt, figuram ex lato in acutum desinentem, quæ turbini contraria est. Serenus: Donec in angustū conscendat litera conū. ¶ Vnde Conoides, κωνοειδής, dicitur quicquid coni hoc est, inversi turbinis figuram habet: de quo plura diximus suo loco. ¶ In galea item Conus appellamus summus apex in acuminatam desinens figuram, cui cristæ insereri consueverunt. [κῶνος Gall. *Le cimpet d'vn heaume ou d'vn armet où se met le plumal.* Ital. *La cima dell'elmo ò dove se mette il pennacho.* Germ. Der spitz zu oberist an einem helm/ oder sturmhaub. Hisp. *La cresta ò penacho del capacete.* Pol. *Szpica v hełmu.* Vng. *Sisak csúcs, gombia.* Ang. *The toppe of an helmet.*] Virg. 5. Aeneid. Et conum insignis galeæ, cristasq; comantes.

Cōnvūlnĕro, as, are, act. p. Vulnerare, vel multis vulneribus afficere. [עבט *patsáh* נכה *hatsáh.* τιτρώσκω. Gall. *Naurer fin, entamer & griefuement blesser.* Ital. *Ferire.* Germ. Vbel verwunden. Hisp. *Herir.* Pol. *Srodze ranianie.* Vng. *Meg sebesitem.* Ang. *To hurt and wound sorelie.*] Plin. lib. 11. cap. 37: Ipse convulneratus, & captus semel per cavernam latomiarum evasit.

Conyza, æ. [κόνυζα. Pol. *Oblaszana.* Vng. *Balhaszö.*] Herba est, teste Plin. libro 21. cap. 9. quæ alio nomine Cunilago dicitur. Vulgò à necandis pulicibus, & cimicibus, *Pulicaria*, & *Cimicaria* appellatur, teste Ruellio lib. 3. cap. 63.

Cōōperātōr, is. [συνεργός. Pol. *Spolnie robiacz.* Vng. *Mukálkodó társ.*] Apuleius Florid. lib. 2: Id quoq; pallium cooperatoris ipsius laborem fuisse.

Cōōpĕrĭo, is, ire, act. q. Tego. [כסה *chisáh.* καλύπτω. Gall. *Couurir.* Ital. *Coprire.* Germ. Bedecken. Hisp. *Cubrir.* Pol. *Nakryty.* Vng. *Be födöszterdö.* Ang. *Couered.*] ut, Cooperuis sceleribus. Cic. 3. Verr. Qui illum tot, tantis, tam nefariis sceleribus cooperitum, jurati sententia sua liberarent. Cooperitus miseriis. Salust. in Iugur. Sicuti videtis, extorrem patria, domo, inopem, & cooperitum miseriis, effecit, ut ubivis tutius, quàm in meo regno essem.

Cōōpĕrcŭlum, li, n. s. Quo quid cooperitur. [לאיד *lóid.* כסוי *chesuí.* σκέπασμα, σκέπαστρον. Gall. *Couuercle.* Ital. *Coperchio.* Ger. Ein decke. Hisp. *Cobertor.* Pol. *Pokrywka.* Vng. *Fedö.* Ang. *A couerlette, any thing that couereth.*] ut, Cooperculum doliorum. Plin. lib. 14. cap. 21.

Cōōptō, as, are, act. p. Lego, eligo, recipio, allego: [בחר *bachár.* ἐπιλέγομαι. Gall. *Eslire quelqu'vn, & luy bailler place & quelque estat auec autres.* Ital. *Eleggere alcuno in collegio.* Ger. Erwelen/ oder annemen. Hisp. *Elegir con otro à su collegio.* Pol. *Wybrawszy, wybiorem.* Vng. *Be fogadom.* Ang. *To choose and elect for to goe place with others.*] ut, Milites cooptant quem volunt ducem. Cic. pro lege Agrar. Ab ea parte qui esset factus, is à collegio cooptaretur. Liv. 1. Decad. lib. 6: Dictatorem dici placet: dicitur M. Furius Camillus, qui magistrū equitū L. Aemylio cooptat.

Cōōptātĭo, onis, f. t. Electio, constitutio. [מבחר *mibchár.* αἵρεσις, ἐκλογή. Pol. *Przyczyne wybrawszy.* Vng. *Vélasztás rendzö.* Ang. *A choosing or election.*] Cicer. 3. de Leg. b. Neminem in summum locum, nisi per populum venire, sublata cooptatione Censoria.

Cōŏrĭŏr, iris, iri, penultima prod. vel cooreris, penult. corr. Idem quod oriri, vel simul oriri. [זרח *zaráh.* ἀνίσταμαι. Gall. *Se produire quand & quand, se leuer.* Ital. *Nascere.* Ger. Aufstehen/ sich erheben. Hisp. *Nacer ò nacer vna cosa con otra.* Pol. *Nawstawam, poczynam sie.* Vng. *Föl támadok, egymásfelkelök.* Ang. *To spring to rise together.*] ut, Coorta tempestas, Cæs. 1. bel. Civ. Cicer. 3. Verr. Tum subitò tempestates coortæ sunt maximæ. Liv. 4. ab Vrbe: Volscos & Aequos fama affertur summa vi ad bellum coortos.

Copes, sive Copis, Veteres, teste Nonio, pro Copiosus posuerunt. [רב *rab.* ἄφθονος. Gall. *Copieux, abondant.* Ital. *Copioso.* Ger. Vberflussig. Hisp. *Copioso y abundante.* Pol. *Hoiny, pełni.* Vng. *Bő.* Ang. *Abundant, plentenus.*] Plaut. Pseud. Atq; ego nunc ut gloriosum faciā, & copi pectore. ¶ Hinc Copona primùm, deinde Caupona, taberna vinaria, propter copiam rerum quæ ibi venduntur, & ipsa etiam cauponis uxor.

Cōphĭnus, penultima correpta, m. f. [כוחרי *sal.* κοφίνος. Gall. *Vn coffin.* Ital. *Coffino, corba.* Germ. Ein korb. Belg. Een korf. Hisp. *Corbe, cesto tecido de vimbres.* Pol. *Kosz.* Vng. *Kosar.* Ang. *A basket or such like thing.*] Latinè corbis: vas est rusticum è vimine contextū. Iuvenal. Satyr. 3: - delubra locantur Iudæis, quorū cophinus, fœnumq; supellex. Idem alibi: Quum dedit illę locum cophino, fœnoq; relicto. Colum. lib. 11. cap. 3: Confecta bruma stercoratam terram inditam cophinis obferat.

Cōpĭā, æ. Ab antiquo nomine Copes, sive Copis, quod copiosum significabat. Pacuvius Periboea, ut citat Nonius: O multis modis varie dubium, & prosperè copem diem. Inde Copia, quod abundantiam significat. [רב *rab.* ἄφθονος. Gall. *Abondance*

Abundance en affluence de quelque chose que se soit. Ital. *Copia, abundanza.* Germ. Überfluß: vielt/ gnugsame. Belg. *Overvloedigheyt.* Hisp. *Facultad o abundancia.* Pol. *Dostatek bogactwa.* Vng. *Bőség.* Ang. *Abundance, welth, plentie.*] Cic. in Parad. Etenim divitiarum est fructus in copia: copiam autem declarat satietas rerum atque abundantia. Idem pro Quinctio: Cui tenues opes nullæ facultates, exiguæ amicorum copiæ sunt. ¶ Copiæ pro commeatu seu annona. Tacitus lib. 15: Contraq; prodiderit Corbulo, Parthos inopes copiarum, & pabulo attrito, relicturos oppugnationem. ¶ Copia pro facultate aliquid faciendi, plerùq; cũ verbo Facio vel Do jungitur. ἐξουσία. Plaut. Capt. Venisti locias eius conveniundi copiam. Cic. 5. de Orat. Eum quid faceret, facere civibus omnibus consilii sui copiam. Plin. Epist. 147: Nec ego quidem indignus, cui copiam scientiæ tuæ facias. Terent. Heavt. date crescendi copiam, Novarum quisquam faciunt copiam. Virgil. 1. Aeneid. Postquam introgressi, & coram data copia fandi. ¶ Copiæ cornu, vide Amaltheæ cornu in AMALTHEA. ¶ In plurali peculiariter significat exercitus multitudinem: [חיל *chajil* צבא *tsaba.* *a weapon.* Gall. *Armée, bande de gens de guerre, puissances & forces.* Ital. *Esercito, armata, bande de soldati.* Germ. Kriegsheer/ haufen Kriegsleut. Hisp. *Hueste de gente armada.* Pol. *Hoſt wojſkowy.* Vng. *Seregh, hadsokaig.* Ang. *An army or bandes of souldiyers.*] ut, Copias Cæsar. Terent. in Eunuch. Militem secum ad te quantas copias adducit. Cic. 1. Tusc. Copias maximas duxit ad Troiam. ¶ In qua tamen significatione aliquando etiam Copiam legimus sing. num. Pompeius ad Domit. Nec solus cum ista copia tantam multitudinem sustinere poterit. Idem: Etiã hortor, ut cum omni copia quamprimum ad me venias. Cic. ad Amic. lib. 4. Velut undulium ducerem hanc copiam. ¶ Contrà etiam invenimus Copias in plurali nonnunquam pro abundantia accipi, sive divitiis, aut facultatibus. Plin. epist. 41: Suggerunt adhuc ligna proximæ sylvæ, cæteras copias Officinis colonia monstrat. Cic. de Amicit. Quid autem dulcius quam unius omnium copias, facultatibus, opibus possunt cætera parere idem? Ver. Vocat ad cœnam deinde ipse Prætorem, exponit suas copias omnes, multum argentum, non pauca etiã pocula ex auro.

Copiŏlā, diminutivum, Significat parvam copiam, sicut Copiola parvas copias. [*diminutivo, ὀλιγοστὸς καὶ μικρὰ πρᾶγματα.* Vng. *Kis mennyiség (szem) szerzemlés.* Ang. *Small plentie or store.*] Cic. in Epist. ad Atticum: Decurri ad copiolas meas: sic enim eas vere appellare possum: sunt enim exteneratissimæ.

Copiōsus, a, um, Abundans. [רב *rab.* ὁ πολύς. Gall. *Copieux, abondant, ample, riche.* Ital. *Copioso.* Germ. Überflussig/ wolhabend. Hisp. *Abundante.* Pol. *Massowy, bogaty.* Vng. *Igen sokkodó, igen igére.* Ang. *Abundant, plentiful, rich.*] Cicer. 3. Verr. Magnificè & ornatè, atque in primis inter suos copiosus, convivium comparat. ¶ Invenuntur etiam duo calus tanquam à Copis, Copi & Copem, quo copioso & copiosum. Plaut. in Pœnul. Atque ego sic me, ut gloriosum faciã & copi pectore. Pacuvius: O multimodis varie dubium & prosperũ copem diem. Vide Noniũ.

Copiōsē, Abundanter. [ἀφθόνως, ὁλοπρεπῶς. Gall. *Abondamment, amplement, richement.* Ital. *Copiosamente, abondantemente, ampiamente, riccamente.* Germ. Überflussiglich/ reichlich. Hisp. *Copiosa y abundantemente.* Pol. *Hojnie, bogacie.* Vng. *Igen sok, igen.* Ang. *Abundantly, richly.*] Cic. de Senect. Quam copiose in eo agricultura laudatur in eo libro qui est de re tuenda rusticum.

Copiōcam, d. p. Castrense verbum est, pro copias cogere. [הקהיל *hiqhehil* הקהיל *hiqhehil.* Gall. *Amasser gens.* Ital. *Adunare gente.* Germ. Kriegsleut annemmen/ Heerzeug zusammen bringen. Hisp. *Ayuntar gente armada.* Pol. *Zebrać wojsko przymuszać.* Vng. *Seregyűlik.* Ang. *To gather an army.*] Gel. lib. 12. cap. 2: Et Romani milites armis, & magno commeatu, prædaq; ingenti copiatim. Quod verbum haud facilè repetias apud civitũ cautam oratorem: cuiq; eadem figura est, qua Lignantur, Pabulantur & Aquantur.

Copo, ōnis, apud veteres nonnunquam invenitur pro Cauponem [Pol. *Karczmarz.* Vn. *Korczma házkuſer.* Ang. *An buckſler.*] Et Caponem pro Cauponem. Fest.

Copta, [κοπτὰ, κοπτὰ ἄρτα. Gall. *Une sorte de gaiteau, biscuit.* Ital. *Biscotto.* Germ. Ein gattung der kuchen. Hisp. *Torta o pan vizcocho.* Pol. *Gaszke kołoſka.* Vng. *Azon kenyér, keczer ſuit kenyér.* Ang. *A kind of ſlak bukett.*] Panis durissimi genus fuit, quod è Rhodo advehebatur, quantum conjicere licet ex Martiale lib. 14. Pecunia famuli pugno ne percute dentes: Clara Rhodos Copam quam tibi misit, edat.

Copŭla, æ, Vinculum vel nexus, quo aliquid copulatur: hoc est, conjungitur. [מאסר מוסר מוסר *mosar* מוסר *lerpalis*, ἁρμός, πεδῶν. Gall. *Vn lien, vne couple.* Ital. *Legame, laccciuolo, congiunzione.* Germ. Ein band/ mit welchem man etliche ding zusammen bindet. Hisp. *Ayuntamiento, atadura.* Pol. *Spora, Związek.* Vng. *Kötöl, hűvelyglalo.* Ang. *A couple to couple any thing together, a fetter, a shakle.*] Apuleius lib. 9: Copulæ sparteæ tortura continuã exulcerati. Ovid. Copula detrahitur canibus: id est, vinculum colli. Plaut. in Epid. potuit copula pro loris ad colligandum accommodatis, quum ait: Quæritant me, in manibus gestant copulas. ¶ Hinc & Grammatici conjunctiones Et, Que, cum similibus, Copulas vocavere, quod earum nexu verba verbis, & orationes orationibus conjunguntur. ¶ Dicitur & Copula, cujuslibet rei duplex numerus. ἀνάδεσμος, unde Copula matrimonii.

Cōpŭlo, as, are, act. p. Colligo, vincio, conjungo. [אסר *asar* חבר *chibber* הדביק *hidhbik.* *ἀναδέω, συνδέω.* Gall. *Accupler, lier ensemble, rendre.* Ital. *Congiungere, legare.* Ger. Zusammen knupffen/ zusammen kuppien. Belg. Zesamen coppelen. Hisp. *Ayuntar, atar.* Pol. *Związać, zwięzować, spasać.* Vng. *Öszve foglalom, szőkbszetesz.* Ang. *To couple or bind together, to knit with another.*] Plin. lib. 17. cap. 19: Insociabilesq; arborum naturæ copulentur. Cic. in Parad. Constructióq; verborum tùm conjunctionibus, copulentur, tùm dissolutionibus relaxetur. Plaut. in Pœn. Quid ais tu quando mecum caput & corpus copulas.

Cōpŭlōr, aris, deponens, p. idem significat. [Vng. *Öszve foglalom.* Ang. *To couple one thing with an other.*] Plaut. in Epid. Cave sis cum filia mea Hanc copulari, neq; conspicere. Idem in Aul. Adeunt, consistunt, copulantur dextras.

Cōpŭlātŭs, participiũ, Connexus, conjunctus. [מחבר *mechubbar.* *συνωνυμία, συζευγμένος, συζεύξας.* Gall. *Connexe, accouple.* Ital. *Congiunto, accoppiato.* Ger. Zusammen gekuupffet/ oder gebunden. Hisp. *Ayuntado, atado juntamente.* Pol. *Związany, Związ acjony.* Vng. *Öszve foglalatoz.* Ang. *Coupled or tied together.*] Cic. 4. Tusculan. Hæc quæ dico cogitatione quidem inter se differunt: re verò copulata sunt.

Cōpŭlātŭs, nomen ex participio. [Vng. *Öszve foglalatoz.*] Cic. 1. Offic. Nihil autem est amabilius, nec copulatius, quàm morum similitudo bonorum.

Cōpŭlātĭo, ōnis, verbale, f. r. Connectio, conjunctio. [מחברת *machbereth.* *ἀνάδεσις, συνωνυμία.* Gal. *Connection, accoplement.* Ital. *Congiunzione, unione.* Germ. Zusammenbindung/ zusammenfügung. Hisp. *Ayuntamiento, atadura.* Pol. *Związanie, Związanie.* Vng. *Öszve foglalás, szőkbszetés.* Ang. *A coupling or tying together.*] Cic. 1. de Finib. Ita efficit complexiones & copulationes, & adhæsiones atomorum inter se.

Cōpŭlātē, adverbium, conjunctè: cui opponitur Simpliciter. [συνωνυμικῶς, συνωνυμία. Gall. *Conjointement par copulation, en accoplant.* Ital. *Congiuntamente, unitamente.* Germ. Zusammen/ beysammen. Hisp. *Ayuntadamente.* Pol. *Związanie.* Vng. *Öszve foglalva.* Ang. *By coupling or tying one with another.*] Gellius lib. 10. cap. 24: Dicquinti pro adverbio: copulatè dictum est.

Cōpŭlātīvŭs, a, um, Quod copulat vel copulare potest. [συνωνυμικός. Vng. *Öszve foglaló, foglalhato.*] Vnde Conjunctio copulativa.

Cŏquo, is, xi, ctum, n. q. Est cibum esui aptum reddo. [בשל *bisal* בשל *bisehibel* מבשל *mabsehil* אפה *aphah* ἑψέω, ἕψω. Gall. *Cuire, cuisiner.* Ital. *Cuocere, cucinare.* Germ. Kochen. Belg. Koken. Hisp. *Cocer, cocinar.* Pol. *Warzyć.* Vng. *Ekbőzik, sűtik.* Ang. *To boyle or seeth, to bake.*] Inde Carnes coctæ, dicuntur carnes elixæ, sive assæ, sive alio modo ad edendum paratæ. ἑψήματα. ¶ Coquere cœnam, prandium, cibum. Plaut. Asin. & Rudens. Plin. lib. 3. cap. 1: Hujus proprietas, ut ventileur in coquendo, donec desinat olere. ¶ Coquere bellum, & consilia, per translationẽ: hoc est, parare & molliri clanculum. Liv. 8. ab Vrbe: Omnibus consultationibus inter se principes occultè Romanum coquebãt bellum. ¶ Coquit me cura. Cic. de Senect. O Tite si quid ego adjuto, curáve levasso, Quæ nunc te coquit (ἐπ' οὐτῶ ἐγὼ ἐπ' αὐτῶ μόνον δὲ κρυπτόμενον) & versat sub pectore fixa. ¶ Fructus etiam coqui dicuntur, cùm Solis calore ad maturitatem perducuntur. Virgil. 2. Georg. Mitis in apricis coquitur vindemia saxis. Plin. Avgrescunt sexagenis diebus siti maximè, antequam fici coquantur autumno. ¶ Coquere item ventriculus dicitur: unde & Coctio dicitur una ex naturalis animę functionibus, qua cibus mutatur in qualitatem parti nutriendæ convenientem. ¶ Hujus composita sunt & Concoquo, Decoquo, Discoquo, Excoquo, Incoquo, Præcoquo, & Recoquo, quorum significata vide suis locis.

Cŏquĭto, as, penultima correpta, frequentativũ est à Coquo: quo Plautus usum fuisse pro Coctitare. [Pol. *Vilamnie warzyć.* Vng. *Gyakram főzögetek.* Ang. *To boyle or seeth often.*] autor est Festus.

Cŏquīnārī, Est coquinariã artem exercere. [אפה *aphah* בשל *bisehibel.* *μαγειρεύειν.* Gall. *Cuisiner, faire la cuisine.* Ital. *Esercitare l'arte de cuoco, cucinare.* Ger. Kochenmeißter ey treiben/ mit kochen umbgehen. Hisp. *Cocinar el cocinero.* Pol. *Kucharzyłwom ſyę bawić.* Vng. *Szakácskodni.* Ang. *To exercise cookerie.*] Plaut. in Aul. Nunquid ego unquam, nisi hodie ad Bacchas venio in Bacchanal coquinatum?

Cŏctŭs, a, um, à coquendo, Quod crudum non est, sed assum, elixum,

elixum, aut frixum, aut alio modo esui aptum redditum. [מאפה *maephe*. Gall. *Cuit*. Ital. *Cotto*. Germ. Gekocht. Hisp. *Cozida*. Pol. *Varzony*. Vng. *Sütöt, főt*. Ang. *Sodden, boyled*.] Martial. libro 3: Esse negas coctum leporem poscisq; flagella. ¶ Accipitur pro maturo. unde Cocturam vocamus cœli temperiem: qua fructus maturescunt. ¶ Transferitur etiã ad orationem. Cic. ad Att. Bene coctus & conditus scimo. ¶ Hujus compositum est Recoctus: hoc est, bis coctus, ut Crambe recocta. Vide in verbo Recoquo.

Cŏctĭo, onis, verbale, f. t. Ipse coquendi actus: [מאפה *maephe*. Gall. *Cuisson*. Ital. *Cottura*. Germ. *Kochung*. Hisp. *Cozedura*. Pol. *Warzenie*. Vng. *Sütés, főzés*. Ang. *The boyling or sodding of any thing*.] unde Coctionem facere, pro concoquere & conficere cibum in ventriculo, quod vulgus *Digerere* vocat. Plin. lib. 20. cap. 9: Coquitur & in melle cui gratia maximè uti coctionem facias.

Cŏctātōrĭă vasa, à Paulo appellantur in L. 6. de pen. leg. pro Cocinatoria: id est, Coquinatoria. [Pol. *Naczynie albo sprzed warzenia*.] Nam c pro q frequenter in antiquis libris reperitur. Vasa autem Coquinatoria, eadem sunt quæ Plinius vocat Coquinaria. Male autem in nonnullis legitur Concinnatoria.

Cŏctūrā, æ, f. p. Coctio, aut id quod coquitur. [פת *pathas*. Vng. *Főzés (anagy) főzetek*. Ang. *A seething or which is sodden*.] Columella lib. 12. cap. 18: Si quinta pars picis Brutiæ in universam cocturam adjiciatur, utilissimum fit omni vindemiæ. ¶ Coctura dicitur etiam cœli temperies, à perfecta frumiæ. ¶ Coctura dicitur etiam cœli temperies, à perfecta frumiæ. Plinius lib. 14. cap 4. Quam C. Gracchus Tribunus plebis seditionibus agitatis fuit inter emptus, ea cœli temperies fulsit, quam Cocturam vocant, &c.

Cŏctĭto, ĕtĭtas, frequentativũ, quo Plautus sæpè utitur. [פתח. Vng. *Főzögetök*.]

Cŏctĭvŭs, a, um, penult. prod. Quod facilè coquitur, vel maturatur: [מבשל. Gall. *Qui se cuit ou meurit facilement*. Ital. *Che facilmente cuoce*. Germ. Das sich gern kochen lasst. Hisp. *Cosa que presto se cuezze*. Pol. *Miekky do warzenia*. Vng. *Főtt, sülö*. Ang. *That is easilie boyled or maderipe*.] ut Coctiva poma, Coctivum legumen, Coctivæ castaneæ: id est, nigræ, quæ magis in usu sunt. Plin. lib. 15. cap. 25: Laudatior Corelliana, & ex ea facta Meterana, quam rubens cortex præfert triangulis & popularibus nigris quæ Coctivæ appellantur.

Cŏctĭlĭs, & hoc coctile, penultima correpta. [מבשל. Gall. *Cuit, fait par cuisson*. Ital. *Cosa cotta*. Germ. Gekocht. Hisp. *Cosa cozida*. Pol. *Vwarzony*. Vng. *Főt, sülö*. Ang. *That is boyled or sodden*.] Accipitur pro re quæ cocta est & non cruda: sicut fictile quod factum est à figulo. Plin. lib. 7: Epigenes apud Babylonios septingentorum viginti annorum observationes sydeum coctilibus laterculis inscriptas docet.

Cŏctĭbĭlĭs, le, Quod facilè coquitur: [מבשל. Gall. *Aisé à cuire, facile à digerer*. Ital. *Facile da cuocere*. Germ. Das sich leichtlich vnd gern kochen lasst. Hisp. *Cosa que presto se cuezze*. Pol. *Warzelni*. Vng. *Hamar főtt, sülö*. Ang. *Easilie sodde, boyled or baken*.] ut, Coctibilis caro. Plinius libro 16. capite 6: Glans fagea suem hilarem facit, carnem coctibilẽ, ac levem & utilem stomacho.

Cŏquīnā, pen. producta, f. p. Locus in quo dapes coquuntur. [מבשלה *mebasilhelah*. μάγειρον, *coquinarium*. Gall. *Cuisine*. Ital. *Cucina*. Ger. Ein kuche. Hisp. *Cozina*. Pol. *Kuchnia*. Vng. *Konyha, sütöház, konyha*. Ang. *A Kitchin*.] Nonius: Culinam veteres coquinam dixerunt.

Cŏquīnātĭă, æ, Ars coquendi quæ ad victum spectant. μαγειρική. Apuleius de Philosophia: Harum imitatrices esse coquinariam & unguentariam.

Cŏquīnārĭŭs, a, um, Quod ad coquinam pertinet. [μαγειρικός. Gall. *De cuisine*. Ital. *Cio che à cucina s'appartiene*. Germ. Das zu der kuche gehört. Hisp. *Cosa de cocina*. Pol. *Kuchenny, kuchni wiz*. Vng. *Konyhaházi vala*. Ang. *Belonging to a kitching*.] Vnde vasa coquinaria dicta à Plin. lib. 31, cap. 11.

Cŏctĭlĭcĭă taberna, apud Iul. Capit. in Pertinace à quibusdam interpretatur, in qua ligna vendebantur cocta, ne fumũ emitterent: cujus generis fuerunt, quæ Græci κεραμεῖα vocarunt. Verba Capitolini sunt: Pater ejus coctiliciam tabernam in Hetruria exercuerat. Solere autem ligna coqui autor est Vlpianus l. ligni appellatio. de Leg. iij. & ff. de verb. lignific. l. carbonum. §. Sed & titiones (inquit) & alia ligna cocta, ne fumum faciant, &c.

Cŏcĭllum, n. s. Vas æneum coctionibus aptũ. [דוד סיר *dudh sir* טרוד *parde*. χαλκίον. Gall. *Chaudieron, marmite*. Ital. *Caldaro, olla da cucinare*. Germ. Ein eirn geschirr, in dem man kochet. Hisp. *La olla en que se cuezze la vianda*. Pol. *Kocpel ek wktorim warzi*. Vng. *Vas fazék*. Ang. *A kettle, a chaudron*.] Plin. Aeneis coculis excocta est mihi omnis materia. ¶ Alii cocula accipiũt pro lignis minutis, quibus facilè decoquuntur obsonia. Autor Festus.

Cŏquŭs per q. sive Cocus per c. Qui cibos coquit. [מבשל *mebasilh*. μάγειρος. Gall. *Cuisinier, queux*. Ital. *Cuoco, coconiere*. Germ. Ein Koch. Belg. Een Kock. Hisp. *Cozinero*. Pol. *Kucharz*. Vng. *Szakács*. Ang. *A cooke*.] Mart. Nempe coquum mavis scindere quàm leporem. Idem: Non satis est ars sola coquo, servire palato. Namq; coquus domini debet habere gulam. Cic. in Pis. In ea cœna coquus meus, præter jus ferveus, nihil potuit imitari.

Cŏquŭlŭs, penultima correpta, diminut. Parvus coquus. [μαγειρίσκος. Pol. *Kuchepik*. Vng. *Szakácsocska*. Ang. *A little cooke*.]

Cor, dis. [לבב *lebab* לב *leb nagelim*. Gall. *Cœur*. Ital. *Cuore, cuoregio*. Germ. Das Herz. Belg. Dat Hert. Hisp. *Corazon*. Pol. *Serce*. Vng. *Szív (anagy) szív v*. Ang. *The hart*.] Præcipuũ inter viscera & vitæ sedes, & arteriarũ ac caloris nativi, quo animal regitur, quasi fons quidam ac domicilium. Vide Galen. lib. 9. de Vsu part. & li. 7. de Anat. administ. Cic. 3. de Divin. Nullum animal quod sanguinem habet, sine corde esse potest. ¶ Et quoniam ex veteribus nonnulli mentis sedem in corde collocaverunt (quod tamen secus se habet) factum est, ut cor pro animo sive mente positum inveniamus. Cic. 2. de Fin. Nec enim sequitur ut cui cor sapiat, ei non sapiat palatum. Cic. 4. Tusc. Alius cor ipsum animus videtur: ex quo Excordes, Vecordes, & Concordes dicti. Hinc etiam dicimus Cordi est: hoc est, placet animo meo. Cicer. de Amic. Isq; mihi eò magis cordi est. Idem pro Quintio: Mihi vita arida atque horida cordi est. Terent. Andr. Si hæ nuptiæ tibi sunt cordi. Idem Phorm. Quia utrq; utriq; est cordi. ¶ Cor ne edito, μὴ ἐσθίειν τὴν καρδίαν, Ne cuncta ipsius animum excrucies.

Cŏrcŭlum, diminutivum à Cor. [καρδία, καρδίδιον. Gall. *Petit cœur*. Ital. *Cuore picciolo*. Germ. Ein Herzlin. Hisp. *Pequeño corazon*. Pol. *Serdeczko*. Vng. *Szívecske*. Ang. *A little hart, a darling, a mynion*.] Plautus: Meum corculum, meus molliculus cæsium. ¶ Fuit etiam hoc P. Nasicæ cognomẽ à prudentia impositum. Cic. 1. Tusculan. Et Nasica ille prudens, bis Consul, Corculum appellatus. Corculũ enim, teste Festo, dicebant antiqui solertem & acutum. Plinius libro 7. capite 31: Catos, Corculos apud Romanos cognominatos esse refert, qui sapientia præstiterunt.

Cŏrdātŭs homo, Prudens, qui solertia multa pollet & ingenio. [בלבב *nalbab* σοφός, συνετός, συνήσων. Gall. *Qui est d'vn cœur sage & prudent*. Ital. *Homo prudente, cuore grosso*. Ger. Ein hertzhaftiger weiser vnd gesidwonder Mensch. Hisp. *Varon que tiene corazon sabio, prudente, y astuto*. Pol. *Serca mekiego maz, madri y rozumny, bystry*. Vng. *Meresebátor, okos szivu*. Ang. *Discrete, wise, of bonitie and iudgement*.] Lactant. lib. 3: Non inficior fuisse illum paulò cordatiorem quàm cæteros, qui naturam rerum putaverunt ingenio posse comprehendi. Cic. lib. 1. Tusc. Egregiè cordatus homo Catus Aelius Sextus.

Cŏrdātē, adverbiũ, Sapienter, prudenter. [σοφῶς, συνετῶς, σεσοφισμένως. Gal. *D'vn bon cœur, sagement, prudemment*. Ital. *Saggiamente*. Ger. Wolsinnich, hapfferlich. Hisp. *Prudente y sabiamente*. Pol. *Mądrze mesnie*. Vng. *Bátrom, okossan*. Ang. *Wisdlie and discreetlie*.] Plaut. Pœn. Quas tu sapienter, doctè, & cordatè, & cautè, &c.

Cŏrdāx, Pes, sive mensura metrica est, quæ alio nomine appellatur Trochæus. Cic. in Orat. Trochæus, qui est eodem spatio, quo Choreus, Cordax ab Aristotele appellatur.

Cŏrdŏlĭum, n. s. Cõmiseratio, & quasi dolor cordis: quod vocabulum in quotidiano sermone est usitatissimum: quo & vetustissimi autores utuntur. [עצבון הלב *hitzbon halib*. καρδιαλγία. Gall. *Douleur au cœur*. Ital. *Cordoglio*. Ger. Schmerz vnd traurigkeit des Hertzens. Hisp. *El cordojo, dolor de corazon*. Pol. *Smutek bolesna serca*. Vng. *Keserűlés szivben*. Ang. *Dolour or griefe of the hart*.] Plaut. Mihi cordoliũ est. Idẽ in Pœn. Ibi tibi erit cordoliũ, siquam ornatam melius fortè aspexeris. Idem abhinegat mulieri esse cordolium: nam mulier nulla cordicitur dolet ex animo.

Cŏrăcĭnŭs, [κόρακι τῷ κόρακος. Pol. *Czarni iako kruk*. Vng. *Fekete*. Ang. *Belonging to a raven, blacke*.] idem est quod Cornus, κόρακος, color niger. Paulus L. 78. D. de leg. & fideic. lib. 32: Coccum quod proprio nomine appellatur, quin versicoloribus cederet nemo dubitavit: quin minus portò Coracinum, anthyfginum, aut melinum suo nomine, quàm coccum purpurave designatur. ¶ Est etiam Coracinus nomen piscis. Aristoteli κορακῖνος, Hesychio κορακῖνος, & diminutivè apud Athenæum κορακινίδιον à κορακῖνος: à κόραξ niger, & κινῶν. Piscis est marinus ex squamosorum genere Auratæ vel Melanuro non dissimilis, magnitudine interdum plus cubitali, coloris subnigri, recens capto caput auro atq; purpura & splendet & nigricat, dorsum verso rependum. De Coracino vide Athenæum lib. 7. & 8. præter Arist. histor. lib. 8. cap. 3. & lib. 5. cap. 7. Strabon lib. 17. Plinium cum multis locis, tum lib. 32. cap. ultimo: ubi Pollum Coracinum dixit, sed mendosè editum racinum. Dictus est etiam Saperda Athenæo.

Cŏrăllĭum, n. s. [רמאות *ramoth*. κοράλλιον. Gall. *Du corail*. Ital. *Corallo*. Ger. Corall. Hisp. *El corail*. Pol. *Korall*. Vng. *Korallom*. Ang. *Corall*.] Frutex est mollis, sub aqua nascẽs, colore vindi, baccas ferẽs cãdidas (teste Theophrasto in tractatu de gemis) quas

ἐξαίρετος ex aqua exemptus, confestim lapidescit, ruborémq; contrahit. Nascitur in mari rubro, sed vilius, laudatius in Oceano Septentrionali juxta Orchadas insulas: item in mari Siculo circa Heliam & Drepanum. Scribendum est autem Coralium unico l, contra communem abusum. Invenitur enim sæpè apud probatissimos poëtas antepenultima correpta. Ovid. lib. 4. Metamorphos. Nunc quoq; coralis eadem natura remansit. Idem 15. Metamorphos. Sic & Coralium quo primum contigit auras. Claudianus geminavit l literam, ut syllabam brevem extenderet: Mergit se subitò, velliq; coralia Clotho.

Cōrāl dāchārēs. Gemma est ex Achatæ generibus, similis coralio aureis guttis distincto. Plin. lib. 37. cap. 10.

Cōrām, adv. cum genitivo. [בכח *nechach*. על טני *hal pené*. Gall. *Devant, en presence*. Ital. *In presenza, in palese*. Germ. Vor, in seyn bey vnd gegenwertigkeit. Belg. Voor, tegenwaerdicheit. Hisp. *En presencia*. Pol. *Przed, wobec*. Vng. *Szemben, Szemben*, (item) *elét* (& cum affinis) *eléttem, eléttünd, eléttse*. Ang. *Before, in presence, openlie*.] Præpositio est serè cos ablativo, quæ contrariam habet significationem præpositioni Clàm: ut, Coràm Senatu orationem habui. Differt tamen à Palàm: quod Coràm magis ad personas refertur, Palàm ad omnes refertur. Coràm indiget adjectione, Palàm non indiget. Et differt ab Antè, quòd Antè oculos, longè medlegi potest: Coràm, proximitatem significat. Terentius Eunuch. Quæ mihi ante oculos coràm amatorem abducitum. Coràm, & in Præsentia, idem est, referturq; ad corporalem præsentiam. Vide Bart. in l. 3. in fin. ff. de Aut. tutor. Coràm, factum ex oratura rei plerumque illud non videtur cui intelligentia non accesserit. l. diem §. coram ff. de Arbit. Vide Alciatum in l. coram Titio, de verb. signif.

Cōrīmbē, bes. [κόρυμβος, κορύμβη, κόρυμβος. Pol. Κόρυμβα. Vn. Κόρυμβος *Colombo*, ἢ κόρυμβος, *Corimbo*. Ang. *Colewortes*.] Herba est nota, quam nos *Brassicam* vocamus, ita dicta quasi Coramble, *quasi* κόρη ἔμβλεπουσα *ne aspiat*: hoc est, ab eo quòd oculorum pupillas haberet.

Corbis, is, com. 1. Vas ex viminibus factum, Canistrū, [סל חורי *sal churi*. κόφινος, *corbis*. Gall. *Coffin, corbeille, manne ou panier d'osier*. Ital. *Corbi, vasa panieri*. Germ. Ein korb. Belg. *Korf*. Hisp. *Cesto, especie de cubrero*. Pol. *Koszy*. Vng. *Kosár, vessö, szapu*. Ang. *A panier or basket made of osiers*.] Cicero pro Sest. Messoria corbe contexit. Dicta secundum Varronem ab eo, quod spicas aliudve quid eò conferebant. Olim enim spicas demessas in corbes conniciebāt, atq; ita in areas ferebant: teste eodē Varrone lib. 1. de Re rust. cap. 50. Dicimus autem hic vel hæc Corbis. ¶ Corbis etiam inter navalis instrumēta numeratur. Est mimus quod in summitate mali suspenditur, unde deiuperetam hostium naves deiciuntur.

Corbūlā, diminutivum. [κανδύλιον, κανδυλίον. Gall. *Petit panier*. Ital. *Piccolo vaso o paniere*. Germ. Ein kōbbin. Hisp. *Pequeno cesto*. Pol. *Koszyk*. Vng. *Kosárka, vessölöcske, szapucska*. Ang. *A little basket or panier*.] Vnde Cato de Re rust. cap. 11. scribit villicum habere oportere corbulas Amerinas quatuor.

Corbitæ, pen. prod. f. p. Naves onerariæ dictæ, quòd in earum malo summo corbes solerent suspendi, unde & longiusculè alius prospici, & tela è superiore loco in hostium naves conjicerent. [Vng. *Torbei hajó*.] Plaut. Tardiores multò, quàm corbitæ sunt etiam in tranquillo mari. Cicer. ad Attic. libro 10. Corbitāne Patras, an actuariolis ad Leucopetram Tarentinorum, atque inde Corcyram: & si oneraria statimque licito, ut ferrem.

Corbitō, as, āre, act. p. In corbitam immitto. [Vng. *Hajót terbelek*.] Horatius in Carmine: Ego novi illas ambas efficies, corbitas, Vis comesse possunt. ¶ Per translationem dixit, Corbitare, pro eo quod est, ventrem implent, quasi navigium onerant.

Corbonam, κορβανᾶς, Iudæi sacrum Thesaurum dicunt. Autores Iosephus & Eusebius.

Corallis. Gemma est quæ modò nigro, modò cæruleo colorata.

Corchōlipis, genus simiæ est, quæ ultimam partem caudæ villosam habet. Festus. [Vng. *Lamur farkú majom*.]

Corchōrūs, [κόρχορος. Gall. *Mouron ou morgeline*. Ital. *Anagallo*. Germ. Gauchheil: ist ein kraut also genant. Hisp. *Morages*. Pol. *Bielorzesz, mierzyc*. Vng. *Tyúk fűcsö*.] Herba est humilis, altitudine palmum non excedens, quæ alio nomine Anagallis appellatur. Numeratur autem inter vilissima olera: unde locutus est proverbio: κόρχορος ἐν λαχανοῖς: hoc est, Corchorus inter olera: quod de iis dici solet, qui fortuna sua amplioribus honores appetunt, & sese intra suam pelliculam continere non possunt. Erasmus in Adagiis.

Corculum, Vide COR.

Cordapsus, Vide CHORDAPSVS.

Cordare, Cordatus, Cordax, Vide COR.

Cordiācūs morbus. Vide CARDIACVS.

Cordelium, Vide COR.

Cordila, capitis humor, morbi nomē, ut author est Barbarus.

Cordila, appellabatur partus piscium, qui feras redeuntes in mare autumno comitatur.

Cordire, veteres dixerunt, pro eo quod est animo cedere.

Cordus, a, um. Quod serotina fœtura natum est: [עכור *hatúph*. ὀψίγονος. Gall. *Tardif, né ou produit hors saison, ou en arriere saison*. Ital. *Tardo che nasce doppò il tempo debito*. Germ. Das spaat gewachsen, oder geboren ist. Hisp. *Cordero, que nasce tardio*. Pol. *Potram, pozny urodzey*. Vng. *Az mi késön lesz ebbe, késön fogaloret, késön, ellebe*. Ang. *That springeth late in the yeare, latemard haye, the latermath*.] ut, Cordum fœnum, autumnale, quòd scilicet autumno secatur. Colum. libro 7. capite 3: Aluntur autumnali fœno, quod Cordum vocatur. Sic corda frumenta dicta sunt, quæ serò maturescunt. Et cordi agni, serotini, qui post tempus debitum nascuntur, quos vulgus vocabulo inde deducto *Cordisias* nominat. Plinius libro 8. capite 47. de ovibus loquens: Gerunt partus diebus CL, postea concepti invalidi. Cordos vocabant antiqui, post id tempus natos. ¶ Dicitur & de hominibus ultra tempus legitimum in utero gestatis. Vnde apud Suetonium, Cordi Cremetii nomen legitur. Quo nomine etiam dictus est scriptor historiarum, quem sequi se ait Iulius Capitolinus in vita Gordianorum. Quinetiam Quintilianus libro 1. præcipit scrutandas esse à subtili præceptore origines nominum, unde Agrippa, & Opiter, & Cordus, & Postumus dicantur. Varro de Re rust. lib. 2. cap. 1, per aspirationem scribit Chordum, & ἀπὸ τοῦ χορδῆς derivat, quod significat valvam intimam, sive involucrum, quo fœtus, in utero matris involvitur. Latini Secundas vocant.

Cordylā, pen. product. [κορδύλη. Gall. *Va petit poisson que les thonnaires engendrent, qui par apres deuient grand, & lors l'appelle thon ou thonine*. Ital. *Pesce picciolo generato dal thono*. Germ. Ein gattung kleiner Meerfischen. Hisp. *Atun pequeno*. Pol. *Rodzey małych rybek morskich*. Vng. *Saladica hal fiu*. Ang. *A little fish which the thonnies engendreth*.] Thynni partus vocatur, dum adhuc parvus, qui postea pelamidis, & post annum, quum jam adolevit, Thynni nomen capit, teste Plin. lib. 6. cap. 15. Mart. lib. 11: Mox vetus & tenui major cordyla lacerta.

Cōrgo, adverbium apud Veteres, pro Profectò, quasi ex corde agendi est, loquor, Festus.

Cōriācesiā, Herba est, qua Magi tradiderunt aquam congelari, quo etiam nomine à Pythagora celebrata fuit, teste Plin. lib. 24. cap. 17.

Cōrīācēum, Vide CORIVM.

Cōriago, f. t. Infesta (ut Columella inquit lib. 6.) pestis bubulo pecori, quum scilicet pellis ita tergo adhæret, ut apprehensa manibus deduci à collis non possit. κόριον δὲ τὸ ἐν τοῖς βοσκήμασι. Pol. *Przerosłnienie skory do mięsa*. Vng. *Az tehen bőrinek tsontyához vala ajasa*. Ang. *Hidebound, a sickenesse of cattell*.] Ea res non aliter accidit, quàm si bos, aut ex languore aliquo ad maciem perductus est, aut fudans in opere faciendo, refrixit, aut si sub onere pluvia madefactus est. Vide Col. lib. 6. cap. 12.

Coriandrum, [κόριον, κορίαν. Dioscoridi. Gall. *Coriandre*. Ital. *Coriandro*. Ger. Coriander. Hisp. *Coriandro*. Pol. *Koriander*. Vng. *Koriándrum*. Ang. *Coriander*.] Herbæ genus est, etiam hodie nomen retinens: cujus semen saccharo convestitum, non extremum inter bellaria locum obtinet. Vide Plin. libro 20. cap. 20.

Cōriāginōsus, [Pol. *Parchomati*. Vng. *Az mely baromnak tsontyához ragadt az bőre*. Ang. *Sicke of the hidebound*.] qui coragine laborat, ut coraginosum jumentum apud Vegetium de re veterinaria. Cornua etiam vocantur dentes elephāti à Plinio lib. 9. cap. 5. & lib. 18. in præfat. licet lib. 8. cap. 3. ita scribat de Elephantis: Prædam ipsi in se expectandam sciunt solam esse in armis suis, quæ luba cornua appellat, Herodotus tanto antiquior, ἐξ ἐθισμοῦ τὸ μέλιον dentes.

Coriannicum: id est, Corium, vel Coriandrum, apud Dioscor. lib. 3. cap. 12.

Corias, riæ, Piscis genus. Plin. lib. 33. cap. 11.

Coriarius, Vide CORIVM.

Corinthias, adis, Herba alio nomine Menais dicta, cujus succo in aqua decocto, serpentium ictus protinus sanari prodidit Democritus, referente Plin. lib. 24. cap. 17.

Coriolana pyra, quæ dicuntur, vide Plinium libro 15. capite 15.

Corion, [κόριον. Gall. *Mille pertuis*. Ital. *Perforata*. Germ. Sant Johans kraut. Hisp. *Coracon Zillo, mil forado*. Pol. *Zwonczyky, S. ianiziele*. Vng. *Szent János füve*. Ang. *S. Iohnes worte*.] Herba est, oleraceo frutice, tenui, cubitali, rubente folio rutæ, odore acri, semine in siliqua nigro: aliis nominibus Hypericum, & Chamæpitys appellata, teste Plinio libro 26. capite 8. In officinis *Hyperici* nomen retinet. Vulgus *Perforatam*, & *D. Iohannis herbam* appellat.

Coris, κόρις Dioscoridi, Frutex est folio eruca, sed minore, & pinguiore, & rubente, palmum altus, sapore grato, acri, odorato,

rato. Quidam Hypericum appellant. Plin. libro 26. capite 8. ¶ Est & aliud Hypericon, quod alii Corin appellant, folio tamaricis, & sub ea nascitur, sed pinguioribus foliis, & rubentibus.

Corytus. Vide CORYTHVS.

Cŏrĭum, n. s. Animalium est, præsertim eorum quæ crassiorem pellem habent ac duriorem: quanvis quandoq; de quacunq; pelle dicatur, etiam rerum inanimatarum. [עור *hor*. βύρσα, κοῦρος, δέρμα. Gall. *Cuir, ou peau*. Ital. *Cuoio, pelle*. Germ. Ein haut oder läder. Belg. Leder. Hisp. *Cuero ò corteça*. Pol. *Skora*. Vng. *Bőrből, valo*. Ang. *Made of an hide*.] Cæs. 2. bel. Civil. Super lateres coria inducuntur, ne canalibus aqua immissa lateres diluere posset. Cic. 1. de Nat. deor. Quarum aliæ coriis tectæ sunt, aliæ villis vestitæ, aliæ spinis hirsutæ. Apud Plin. Corium terræ est, nō tām cutis ejus, faciesq; summa, quàm tectorium, & stratumen quoddam crassius, cui & aliud quoq; subesse potest corium. Nam in parietibus struendis, ordines ipsi laterum Coria à Vitruvio dicuntur: hoc est, quæ vulgò turba opificum appellat *Corsim*. Budæus in annotationibus in Pand. ¶ Dicitur & Corius, masculini generis. Plaut. in Pœnul. Heri in tergo meo tres facilè conos contrivisti bubulos. ¶ De alieno corio ludere, proverbio dicuntur qui securiùs agunt, sed alieno periculo. Apul. in Asino aureo, lib. 7: Coriaceum auxilium, κοινὸν ἀνωφελές, apud Atticos infirmum & imbecille dicebatur. Refertur apud Hesychium.

Cŏrĭăcĕum. Quod ex corio est. [κοιάκινος. Gall. *De cuir*. Ital. *De cuoio*. Ger. Das auf läder ist. Hisp. *De cuero*. Pol. *Skorjany*. Vng. *Bőrből, valo*. Ang. *Made of an hide*.]

Cŏrĭărĭŭs, m. s. Qui coria concinnat, præsertim crassiora. [βυρσοδέψης. Gall. *Corroyeur, habilleur de cuir*. Ital. *Cuoiaio*. Germ. Ein läder läder gerber. Hisp. *Curtidor que adoba cueros*. Pol. *Garbarz*. Vng. *Szigyártó, timár*. Ang. *A currier or dresser of leather, a tanner*.] Plinius lib. 17. cap. 9. In coriariorum officinis pilo madefacto. ¶ Coriarius præterea est herba sylvestris, foliis myrti, cauliculis brevibus, venena & tineas pellens: & frutex coriarius appellatur, subrutilus, cubitalis crassitudine digitali, cujus aridis foliis, ut malicorio, coria perficiuntur. Alio nomine Rhus appellatur, teste Plin. lib. 24. cap. 11.

Cŏrnĕtum. Vide CORNVS.

Cŏrnĕŭs. Vide CORNV, & CORNVS arbor.

Cŏrnĭcĕn. Vide CORNV.

Cŏrnĭcŏr, Cŏrnĭcŭlă. Vide CORNIX.

Cŏrnĭcŭlărĭus. Nomen est ordinis in militia, sicut Commentariensis & Accensus. Docet Asconius Cornicularium à Corniculo sic inclinari, ut à Cornu Cornicinem. Nam qui Corniculo militabat, is & Cornicularius dicebatur. Maternus videtur ostendere Cornicularium officium fuisse super sententiis damnatorum, quum ait lib. 2: Quod si in his locis Mars se aliqua societate conjunxerit, vel si cum his fuerit inventus, cruent homicidiis publici præpositi, & exceptores earum sententiarum, quæ de hominum capitibus proferuntur, aut cornicularii, aut commentarienses, sed quibus jura committantur.

Cŏrnĭcŭlum. Vide CORNV.

Cŏrnĭgĕnus, Cŏrnĭgĕr, Cŏrnĭpes. Vide CORNV.

Cŏrnix, f. t. [κορώνη. Gall. *Vne cornoille*. Ital. *Cornice, cornacchia*. Germ. Ein krähe. Belg. Ein kraey. Hisp. *Corneja*. Pol. Wrona. Vng. *Varrú*. Ang. *A crowe*.] Avis vivacissima, minor corvo, quæ cæterarum avium dux esse dicitur. Annosa cornix, Horat. 3. Carm. Improba cornix, Virgilius 1. Georg. Idem 9. Aeglog. Antè sinistra cava monuisset ab ilice cornix. ¶ Cornix scorpium, κορώνη σκορπίον, subaudi rapuit. Quadrat in hos, qui parant eos lædere, unde tantundem mali fiunt accepturi vicissim. Quemadmodum cornix correpto scorpio, arcuata illius cauda vulnus accepit lethale perituq;. ¶ Cornices etiam accipi solent pro iis qui se sapientiores, ac duces aliorum videri volunt: unde cornicū oculos configere proverbio dicimus, pro eo quod est, veterum scientiam novo invento obscurare, & efficere, ut priores nihil scisse videantur. Cicero pro Murena: Inventus est scriba quidam Cneus Flavius, qui cornicum oculos confixerit, & à prudentibus juris sapientiam ipsorum compilarit. ¶ Est etiam cornix annulus ferreus, quo ostiū pulsatur, à figura aut potius garrulitate sic dictus.

Cŏrnĭcŭlă, f. p. diminutivum. [κορωνίς. Gall. *Corneille ou greille emmanelée*. Ital. *Picciola cornacchia*. Germ. Ein kleine krähe. Hisp. *Pequenna corneja*. Pol. Wrona. Vng. *Varrisska*. Ang. *A little crowe, a dawe*.] Hieronymus ad Paulinum: Malo alieni operis interpres existere, quàm (ut quidam faciunt informes corniculæ) alienis me coloribus adornare. Alludit ad corniculam illam, quæ (ut in fabulis est) alienis pennis ornata, reliquis avibus aliquandiu non parvę fuit admirationi, donec deprehenso fuco, suas quæq; pennas aves repetentes, nudam corniculam destituerunt. Quam fabulam ita tangit Horat. in Epist. ne si repetitum venerit olim Grex avium plumas, moveat cornicula risum Furtivis nudata coloribus.

Cŏrnĭcŏr, aris, penul. product. deponēs, p. Significat more cornicū garrio. [κρώζω. Vng. *Kákogyok, varrú módra viháskodik*.] Pers. Satyr. 5: Nescio quid tecum grave cornicaris, inepte.

Cŏrnu, n. q. & hic Cornus, secundum Priscianum, à cursore (ut scribit Varro) nominatur. [קרן *kéren, κέρας*. Gall. *Corne, cornet*. Ital. *Corno*. Ger. & Belg. Ein horn. Hisp. *Cuerno*. Pol. *Róg*. Vng. *Szarv (anagy) Szarv*. Ang. *An horne*.] Plin. lib. 28. cap. 11: Dentes mobiles confirmat corvini cornus cinis. Idem lib. 11. cap. 37: Omnibus autem cava & in mucronem demum concreta sunt cornua: cervis autem solida & singulis annis deciduа. ¶ Tollere cornua, pro eo quod est animo efferi, nunc quoque tristissimum est. Horatius in Epod. Nanque in malos acerrimus, Parata tollo cornua. ¶ Sic addere pauperi cornua, Horatius de Baccho. ¶ Pauperem sumere cornua, Ovidius de ebrietate. Tractum à pecoribus, quæ cornibus oppositis minantur. ¶ Hinc fiunt Vnicornis, μονόκερως: Bicornis, δίκερως: Tricornis, Quadricornis. ¶ Per translationem cornua, fluminum dicuntur flexus & curvitates alveorum quod multis in locis ad cornuū similitudinē flectantur. Cicer. Attic. lib. 9: Ab utroq; portus cornu moles jacimus. Valer. Flac. lib. 1. Argonaut. - clatis cornibus omnes. ¶ Item cornua antennarum, significant utramq; partem antennæ κεραία. Virg. 3. Aeneid. Cornua velatarū obvertimus antennarum. ¶ Similiter in prælio Cornua dicūtur acici partes ab utroq; latere prominentes, κέρατα. In exercitu enim est dextrū & sinistrū cornu, & quod inter utrūq; est dicitur Media acies. Terent. in Eunuch. - in medium huc agmen cum vecti, Donax, tu Simalio in sinistrū cornu, tu Syrisce in dextrū. Cæsar 1. bell. Gal. Ipse à dextro cornu prælium commisit. ¶ Item Cornu, βουκερατίνη, genus est tubæ obtortæ, à quo cornicines, βουκερασταί, dicti sunt & dicitur cornu etiam si ex ære sit, propterea quòd primùm ex cornibus fierent. Varr. lib. 4. de lingua Latina.

Cŏrnŭărĭŭs. [κερατοποιός. Pol. *Ten ktori trabi pregu cpini*. Vng. *Kürt (anagy) trombita csinálo*.] Qui cornua militaria fabricat. Arcadius D. lib. ult. tit. 6. l. 6. Cornuarios recenset inter eos quibus aliquam vacationem munerum graviorum condono tribuit.

Cŏrnŭcŏpĭæ, κέρατα ἀμαλθείας, Cornu fuisse existimatur, quod Hercules cum Acheloo in speciem tauri mutato congressus, ei detraxit: hoc Najades acceptum & omnem fructum pomiferis refertum, Copiæ consecraruntunde apud Ovidiū: Achelous rigidum fera dextera cornu Dum tenet, infregit, tūcq; à fronte revellit. Najades hoc pomis & odoro flore repletum Sacrarunt, diversq; meo bona Copia cornu est.

Cŏrnĕsco, scis. [הקרין *hikrin*. κερατίζομαι. Gall. *Devenir dur comme corne*. Ital. *Diventar duro como corno*. Germ. Hart werden als ein horn werden. Hisp. *Hazerse duro como cuerno*. Pol. *Twardzieje iako rog*. Vng. *Szarú meggyára vttg kemény lődöm*. Ang. *To waxe hard like an horne*.] Plin. li. 11. cap. 49: Vrso quoq; simul ut expiraverit, cornescere ajunt genitalia.

Cŏrnĭcŭlum, n. s. diminutivum à cornu. [κερατίον. Gall. *Petite corne*. Ital. *Picciol corno*. Germ. Ein kleines horn. Hisp. *Pequenno cuerno*. Pol. *Rożek*. Vng. *Szarvacska*. Ang. *A little horne*.] Plinius libro 11. cap. 28: Aliis cornicula ante oculos prætenduntur ignava. Idem lib. 9. cap. 32, de cochleis: Oculis carent, itaq; corniculis prætentant iter. ¶ Hoc etiam nomine vocatum est oppidum apud Tarquinios, κερατυλλίς. Stephano, à quo oppidani Corniculani, κερατυλλανοί, appellati sunt. ¶ Et Corniculum ornamenti genus, quo donabantur milites ab Imperatoribus pro re bene gesta. Livius lib. 10. scribit Papyrium Consulem equites omnes ob insignem 10 bellis operam, donasse corniculis armillisq; argenteis.

Cŏrnĭcŭlătŭs, [κερατωτός. Pol. *Rogati*. Vng. *Szarvas*.] ut, Luna corniculata, apud Apulejum de Deo Socratis.

Cŏrnĭcĕn, pen. cor. m. t. Qui cornu canit. [κερατίς, βουκερατής. Gall. *Corneur*. Ital. *Sonator di corno*. Ger. Ein hornblaser. Hisp. *Trompeta bailarda, ò que tanne el cuerno*. Pol. *Piszczek na rogu grający*. Vng. *Kürtös*. Ang. *That blowetb on an horne*.] Iuvenal. Quadraginta dedit Gracchus sestertia dotem Cornicini, sive hic recto cantaverit ære. Hisce etiā olim in prelis utebantur, quemadmodum & tubicinibus. Liv. 2. ab Vrbe: Cornicines, tubicinesq; in equos impositos canere ante vallum jubet.

Cŏrnĭgĕnŭs, a, um. Quod est ex genere cornua habentū: sicut Caprigenū, quod est ex genere caprarum, [κερατοφυής. Vng. *Szarvas fajbol valo*.]

Cŏrnĭgĕr, pen. cor. m. s. Gerens cornua: [מקרן *makrin*. κερατοφόρος. Gall. *Cornu, portant cornes*. Ital. *Cornuto, che porta le corne*. Germ. Der hörner hat. Hisp. *Cosa que tiene ò trae cuernos*. Pol. *Rogaty*. Vng. *Szarvas*. Ang. *Horned, that hath hornes*.] ut, Cervi cornigeri, Ovid. 7. Metam. Caput cornigerū. Ovid. Epist. 5. Navius corniger, Virg. 8. Aen. Taurus corniger, apud Cic. de Natur. Deor. Bacchus etiam corniger dictus est, quia simulachro Liberi patris cornua adjiciebantur, quòd vini inventor fuerit: homines enim nimio vini potu truces redduntur.

Cŏrnĭpĕs,

Cōrnipēs, pen. cor. com. t. Animal corneos habens calceos, sicut equus & capra, & hujusmodi unguium aut pedum animalia. [κερατόπους. Gall. *Qui a les pieds dures comme corne.* Ital. *Che a i piedi duri come corne.* Germ. Das hornin schuh oder füß hat. Hisp. *El que tiene los pies de cuerno.* Pol. *Zrogatomy nogamy albo bataty.* Vng. *Kemeh szarvas lábu.* Ang. *Hard footed lik an horne.*] Ovid. libro 2. Fast. Cornipedi Fauno cæsa de morte capella. Nam Faunus caprinos pedes habere fertur.

Cōrnipēdā, penultima correpta. Animal quod cornibus petit: id est, ferit. κερατοβόλον.

Cōrnītēs, a, um. Quod habet cornua. [מקרין *makrin.* κεραοειδής. Gall. *Cerne, ayant cornes.* Ital. *Cornuto.* Germ. Gehörnet. Hisp. *Cosa que tiene cornuos.* Pol. *Rogaty.* Vng. *Szarvas.* Ang. *That hath hornes.*] Varr. 2. de Re Rust. cap. 7: Aetas coniciunt equorum & ferè omnium qui ungulas indivisas habent, & etiam cornutorum. ¶ Potest etiam dici cornutum, quod procedit ex cornu. Martial. Occubuit tantùm cornuto ardens pontus. Cornutæ quadrupedes à veteribus dicebantur elephantes, quos in his dentes multi dicūt, cornua sunt.

Cōrnūta, æ, Lyra altera: alias Coccyx alter. Piscis marinus est ostagonis, colore pumicei, totus squammis osseis cōtectus: anātis lyræ piscis similis. De Cornuta. Plin. lib. 9. cap. 27. lib. 32. capsulæ. Priore loco sic legendū: Attollit è mari cornuta semipedantra ferè cornua, quæ ab his nomen traxit.

Cōrnūtus, a, um, adjectivum nomen. [κεραόεις. Gall. *De corne.* Ital. *De corno è coloratu come si corno.* Germ. Hornin. Hisp. *Cosa de manera de cuerno.* Pol. *Zrogowypisany.* Vng. *Szarvaból valo.* Ang. *Of an horne.*] Unde hybernæ coronæ Corneæ dictæ sunt: quoniam negante tum flores terra, laminis è cornu tinctis fieri solebant. Unde Corneum rostrū, Cic. de Nat. Deor. Cùm sint aves exsilia, cruribus rigidis, corneo, proceroq; rostro. Corneus color, qui cornu vel cornī similitudinem refert. Plinius.

Cōrnūlus, diminutivum. [κεράτιον. Gall. *Petite corne.* Ital. *Picciol corno.* Germ. Ein liten hörnin. Hisp. *Pequeño cuerno.* Pol. *Rożeczka.* Vng. *Szarvacska valamika.* Ang. *A little horne.*] Cicer. 2. de Nat. Deor. Sed duros & quasi corncolos habēt introitus, multisq; cūspidibus, quod his naturis relatus amplificatur sonus.

Cōrnus, fœmin. gen. tàm quartæ quàm secundæ declinationis, secundùm Prisciānum, Arbor ramos habens, duritie & rigiditate cornibus similes, fructum circa solstitia ferens, primò viridem, postea sanguineum. [κρανία. Gall. *Cornoiller.* Ital. *Cornio, corniolo.* Germ. Zhiertrinbaum oder cornebaum. Hisp. *Hombre silvestre.* Pol. *Głóg.* Vng. *Som fa.*] Virgil. 2. Georg. & bona bello Cornus: id est, apta hastilibus. Itala cornus. Virgil. Aeneid. libro 9. Conjecto flernit jaculo, volut Itala cornus: id est, telum ex corno factum.

Cōrnum, com. gen. neut. Fructus arboris corni. [κρανέον. Gal. *Le fruit d'un cornoiller, cornouille.* Ital. *Cornola, frutto del cornolaro.* Germ. Zhiertis, oder Hertertirsen. Hisp. *La cereza silvestre.* Pol. *Jagoda z głogu.* Vng. *Som.*] Idem 3. Aeneid. baccas lapidosaq; cerna Dant rami.

Cōrnūs, 2. um. Quod ex corno est. [κρανίνος. Gall. *De cornoiller, fait de bois de cornoiller.* Ital. *Fatto di legno di corniolaro.* Germ. Zhiertbaumin, cornebaumin. Hisp. *Cosa de cereza silvestre.* Pol. *Głogowy.* Vng. *Som faból valo.*] Plaut. Duram ac corneam virgam. Cornea pyxis, Plin. li. 21. cap. 20. Venabula cornea, Ovid. lib. 4. Virgulta cornea, Virg. 5 Aeneid.

Cōrnūtum, ti, Locus consitus cornis. [Vng. *Somas erdő.*] Hinc Cornūta, locus in urbe intra sacram viam & macellum, à cornis, quæ imputatæ loco reliquerunt nomen, ut esculentum à esculis dictum, laurentum à lauro, fagutal à fago. Varr. lib. 4. de lingua Latin.

Cōrōn, ωνος, Dioscoridi herba eadem est cum sylvestri ruta.

Cōrōll. I. Corollarium, Vide CORONA.

Cōrōn. II. p. Sertum. [עטרה *hatarah.* στέφανος. Gal. *Couronne, chapeau de fleurs.* Ital. *Corona, ghirlanda.* Germ. Ein kron. Belg. Kroon. Hisp. *Corona que se da al vencedor.* Pol. *Wieniec.* Vng. *Koszorú koronа.* Ang. *A crowne or garland of flowers.*] Plaut. in Amph. Tum si coronas, serta, unguenta jusserit Ancillam ferre Venei. Cicero 6. Verr. Unxisse unguentis, complesse coronis & floribus. ¶ Fuerunt autem apud Romanos varia coronarum genera: Triumphalis, quæ Imperatoribus post victoriam ad urbem redeuntibus ad triumphum mittebatur. Hæc antiquitus ex lauro fiebat: postea etiam ex purissimo auro fieri cœpit, quod etiam inde aurum coronarium vocatur. Obsidionalis, quam liberati ab obsidione dabant ei, qui ipsos liberarat ex agmine decepto inde, ubi obsessos ille servasset. Nam (ut ait Plinius) summum apud antiquos signum victoriæ erat, victos porrigere herbam è terra Civica, quam civis ciri, a quo servatus est in prælio, testem vitæ, salutisq; percepta fuit: & hæc erat primo lignea: postea magis placuit ex quercu, quod ante inventas fruges arboris ejus glandibus homines vicitarent. Muralis erat, qua donabatur ab Imperatore qui primus murum ascendisset, inq; oppidum hostium venisset. Hæc corona ad incitandos ad oppugnationem militum animos ex auro fiebat. Vallaris, quæ & Castrēsis dicitur, similiter aurea, habens insigne valli, qua donabatur, qui primus hostiū castra pugna introisset. Navalis quoq; aurea, quibusdam quasi rostris navium insignita, qua donari consueverat, qui primus maritimo prælio in navem hostium vi transiliisset. Ovalis myrtea erat, qua utebantur Imperatores, qui ovantes introibant civitatem. Ovantes autem Imperatores, urbem introibant quum bellum non rite indictum erat, neq; cum justo hoste gestum: utpote subactis servis, aut piratis, aut humili alio quovis hoste: aut etiam quoties facta repentè deditione, victoria citra pulverē (quod dici solet) obtigerat. His itaq; mittebatur corona ex myrto, quæ est arbor Veneri sacra, quòd hujusmodi victorias Venereas magis judicarent, quàm Martias. ¶ Unde myrteam coronam cupere aut ambire μυρτοῦν dicebatur, qui tyrannidem aut magistratum ambiret. Suidas. ¶ Corona etiam dicitur ornamentum muliebre. Horatius lib. 1. Carm. Et scindit hærentem coronam crimini bus. ¶ Item ponitur pro conventu hominum circunstante [ὁ δῆμος πολὺν ἀθροίσας, ὅχλος, σύστημα]. Gall. *Une compagnie de gens, ou amas de people autour de quelqu'un.* Ital. *Cerchio de homini.* Ger. Ein versamlung vieler Leuten / besonder die in einem Kriegsheer umbstehen oder sünst. Item, Ein besetzt Gericht. Hisp. *Cerco ò cerrilio de hombres.*] Cicero pro Flacco: A' judicibus oratio avertitur, vox in coronam turbamq; effunditur. Idem pro Milone: Nō enim corona vester consessus cinctus est, ut solebat. ¶ Item pro circulo circa lunam. ἅλως. ¶ Item pro signo cœlesti supra humerum Artophylacis. Virg. 1. Georgic. Gnosiaq; ardētis decedat stella Coronæ. Ferunt Ariadnem coronam dono accepisse à Theseo, inde nupsisse Libero patri: & post ejus mortem coronam à Libero in cœlo fuisse collocatam. Alii dicunt hanc coronam dedisse Baccho datam Ariadnę, quum à Minoēm in Cretam venisset. Alii dicunt coronam dedisse Baccho datam à Venere, quum Ariadnem uxorē duceret. Hæc Cancro & Leone exonente occidit: exoritur cū Scorpione Nonis Octobris: habet stellas novem in orbem dispositas.

Cōrōllā, diminutivum, Parva corona. [στεφανίον. Gall. *Petite couronne, petit chapeau de fleurs, chapelet.* Ital. *Coronetta.* Ger. Ein kronetin, krönlin. Hisp. *Pequeña corona.* Pol. *Wieniek.* Vng. *Kaszorúska, bukréta.* Ang. *A litle crowne or hats of flowers.*] Propertius: Me juvat externis positum languere corollis.

Cōrollārium, n. s. autore Varrone lib. 1. significat id, quod addirum est supra mensuram, præterquàm quod debitū est, tanquam auctuariū quoddam: à corollis nomē deductum, quōd hæ, quum placuerant actores, in scena dari solitæ sint: [ἐπίφημα, ἀφορμὴ πόλεως, ἐπίδοσις, ἐπιμισθία]. Gall. *Le pardessus ou parensus, le surplus ou surcroist.* Ital. *Corollario, dāte, daretti vn corollario anchor per gratia.* Ger. Zusatz / das man über die rechte maß noch darzu gibt. Hisp. *La corona o augmentacion que se añade à otra.* Pol. *Przepinek, naddatek.* Vng. *Szórzó.* Ang. *That is cast per to more than the measure, the overplus.*] unde & Corollaria dicuntur ipsæ coronæ. Suet. in Aug. Itaq; corollaria & præmia alienis quoque muneribus ac ludis, crebra & grandia de suo offerebat. Plin. lib. 21: Paulatim & Romæ subrepsit appellatio Corollis, inter initia propter gracilitatē nominatis, mox & Corollariis postquam è lamina ærea tenui inaurata aut inargentata dabātur. Cicero in Frumentaria: Nolo hic colligere, qui numulis corrogatis de nepotum bonis, ac de scenicorum corollariis decimā emerunt. ¶ Hæc autem quum pretii parvi forent, factum est, ut Corollarium pro re leviori accipiatur. Plin. lib. 9. cap. 35: At illa corollarium id esse, consumptoramq; se ea in cœna taxationem confirmans. Apuleius symbolicus Corollarium vocavit posticum concubitū, quum ait: Mihi jam fatigato, de propria liberalitate Photis puerile obtulit corollarium.

Cōrōnō, as, Coronam capiti impono. [עטר *határ.* στεφανόω. Gal. *Couronner.* Ital. *Coronare, incoronare.* Ger. Krönē. Belg. Kroonen. Hisp. *Coronar.* Pol. *Koronować.* Vng. *Meg koronázom.* Ang. *To crowne.*] Plin. li. 15. cap. 4: Atheniæ quoq; victores olea coronant. Virg. 1. Aen. Crateras magnos statuunt, & vina coronāt.

Cōrōnātus, partic. Corona donatus, qui coronā habet in capite. [עטור *hatúr.* ἐστεφανωμένος. Gal. *Couronné.* Ital. *Incoronato, coronato.* Ger. Bekrönt. Hisp. *Coronado.* Pol. *Koronowany.* Vng. *Meg koronázot.* Ang. *Crowned.*] Cic. 2. de Leg. Sequebantur epulæ, quas ibirent propinqui coronati.

Cōrōnārius, ii, m. s. Qui coronas nectit: [στεφανοπλόκος. Gall. *Qui fait bouquets ou chapeaux de fleurs, ou qui les vend.* Ital. *Artefice de ghirlande de fiori.* Ger. Ein kronenmacher / oder krannmacher. Belg. Een kranzmater. Hisp. *El que haze ò vende coronas.* Pol. *Robiacy koronę, albo wiance wiyący.* Vng. *Koronaszövő, koszorúkötő.* Ang. *A maker of hattes or garlandes of flowers.*] cujus fœmininum est Coronaria, στεφανοπλόκος, ἡ. Mulier coronas conficiens. Plin. lib. 21. cap. 2: Factum id est ex ingenio, Pausaniæ pictoris atq; Glyceræ coronariæ, dilectæ admodum illi.

Cōrōnārius, a, um, adject. Quod ad coronas pertinet: [στεφανωτικός.

Gall. De couronnes ou daquoy on les faict. Ital. Cosa de far ghirlande. Germ. Das zu den kronen oder kräuzen gehört / oder auß dem man sie machet. Hisp. Cosa pertenecienta à corona. Pol. Wszystko co należy do korony. Vng. Koronahoz valo. Ang. Belonging to crownes.] unde, Aurum coronarium, ex quo coronæ conficiebantur. Cicer. pro lege Agrar. Quod ad quenq; pervenerit ex præda, ex manubiis, ex auro coronario. ¶ Coronarium opus, in modum coronæ factum. Plin. lib. 15. cap. 30. Ramos spargit à radice dodrantales, topiarii ac coronarii operis.

Cōrōnamēntum, ti. n. s. Coronarum materia: hoc est, flores, aut frondes coloris aut odoris gratia coronarū confectioni congruentes. [στεφανωμα.] Gall. Fleurs & autres choses à faire chapeaux & bouquets. Ital. Fiori, viole, rosa & simili cose da far ghirlande. Germ. Der zeug oder die matery auß welcher man kräuz machet / als blumen/kreuter/ꝛc. Hisp. Flores y otras cosas para hazer coronas. Pol. Materya do wieńców spossobna. Vng. Koszorúnak valo virág és fű. Ang. Flowres and such like things to make garlandes of.] Plin. lib. 21. cap. 3: In hortis seri & coronamenta jussit Cato. Idem eodem lib. cap. 9: Folia similacis & hederæ in coronamenta se dedere, coronæq; earum obtinet principatum.

Coroneola. Genus rosæ est autumni tempore in rubo proveniens. [Τριφυλλον ροδον (ανωγη) ροδον.] Plin. lib. 21. cap. 4.

Cōrōnis, coronidis, pen. prod. fœm. gen. Summitas, seu apex alicujus rei, velut montis, aut structuræ alicujus. [ראש resh. κορυφη.] Gall. Le sommet & fin bout de quelque chose, la fin. Ital. Summità, cima, altezza. Germ. Der oberst spitz oder gipffel eines Bergs. Item, Das oberst eines gebews. Hisp. El fin, altura, ò cumbre de qualquier cosa. Pol. Wierzchołek, miąż hołek. Vng. Tetö, vég, begy. Ang. The nose of a ships, the end or toppe of a thing.] Significat & extremam navis partem: hoc est, incurvum quiddam supra puppim in rostri modum eminēs. ¶ Deniq; Coronidem per translationem accipimus pro quocunque fine, & ultima manu rei alicui imposita: sive etiam pro eo, quod rei absolutæ ornatus magis quàm necessitatis ergò accedit. Martial. lib. 10: Sed nimius videor, seraq; coronide longus esse liber: legito pauca, libellus ero. Idem: Et mage principio grata coronis erit. Postremò Grammatici, quoties persona actoris eodem metri genere finit quo cœperat, Coronidem vocant: camq; notant veluti rostri figuram exprimentibus lineis. ¶ Ad coronides usque, μέχρι τῶν κορωνίδων: Quum extremum rei cujuspiam significamus.

Cōrōnātūs, [κεκορωνισμενος. Gall. Corne de cerf. Ital. Stella. Germ. Rappenfuß. Hisp. Guida bella. Pol. Wrona noga. Vng. Varró lab. Ang. An hearbe called the hartes horne.] Oblonga herba est, fissis foliis per terram repens, cujus radix cœliacis præclarè facit in cinere tosta. Plin. lib. 22. cap. 19, & lib. 21. cap. 16, hanc herbam inter graminis genera affignat, & à Romanis Gramen scaleatum vocari asserit. Vulgò ab olitoribus Dens canis aut Cornu cervi appellatur. Ruellius.

Corophium. Piscis de genere cancrorum. Plin. lib. 32. cap. 11.

Cōrpōrālē, Corporatio, Corporatura, Corporeus, Vide CORPVS.

Cōrpūs, poris, generaliter dicitur quicquid tactu percipitur. [גוף ghuph. גויה ghevvah. σωμα.] Gall. Corps, chair. Ital. Corpo. Ger. Ein leib. Belg. Lichaam. Hisp. El cuerpo. Pol. Cyało. Vng. Test. Ang. A bodie.] Cic. 2. de Orat. Etenim corpus intelligi sine loco non potest. ¶ Aliquando Corpus accipitur pro massa totius animalis ex partibus similaribus & organicis compacta, quæ unà cum anima totum constituit animal. Cic. pro Marcel. Vita corpore & spiritu continetur. ¶ Aliquando pro sola carne ponitur. Cic. Gal. lib. 7: Ego hic cogito commorari, quoad me reficiam: nam & vires & corpus amisi. Martialis utranque significationem uno versu complexus est: Vivebant lacerti membris stillantibus artus, Inq; omni nusquam corpore corpus erat. ¶ Corporum tria genera Pomponius esse affirmat. Vnum, quod una specie continetur: ut, Homo, Lapis, Lignum. Alterum, quod ex contingentibus: hoc est, pluribus inter se cohærentibus constat, ut Aedificium, Navis, Armatiū. Tertium, quod ex distantibus compactum est, ut puta ex pluribus corporibus, uni nomini subjectis: ut Populus, Legio, Grex. Aliter Philosophi corpora distinguunt: ut quædam sint inanimata, ut lapis, ferrum: alia Animata, ut arbor, leo. Ex his rursus quædam sunt anima vegetativa duntaxat prædita, ut plantæ: quædam sensibili, ut bruta omnia animalia: quædam rationali, ut soli homines. ¶ Corpus, pro opere aliquo scripto, & volumine. Cic. ad Lucceium libro 5: A' principio enim conjurationis usq; ad reditum nostrum, videtur mihi modicum quoddam corpus confici posse. Idem ad Quint. Frat. lib. 2: Sed utros ejus habueris libros (sunt enim duo corpora) an utrosq; nescio. ¶ Corpus pro parte seu tribu ac multitudine populi. Livius 1. ab Vrb. Sui corporis creari regem volebant. ¶ Corpus civitatis. Liv. 6. bel. Pun. Corpus nullum civitatis, nec Senatum, nec plebis consilium, nec magistratus esse. ¶ Collegiorum corpus. Caius in l. j. §. in collegia. ff. quod cujusq; univers. Item collegia Romæ certa sunt, quorum corpus Senatusconsultis atque constitutionibus principalibus confirmatum est. ¶ Corpore effugere, proverbiali figura dictum est, periculum jam imminens ac pene premens arte quadam declinare. Translatum à gladiatoribus ictum modico corporis flexu fallentibus. Cic. 1. invect. in Catil. ¶ Corpus sine pectore proverbii quadam specie dixit Horatius, pro corpus sine mente. Vide locum in Epistolis ad Albium, & Ovid. in Heroid. ¶ Toto corpore atque omnibus ungulis, dixit Cicer. Quæst. Tusc. 2. pro summa pertinacia. A' feris sumpta metaphora, quæ dentibus, unguibus, totoq; corpore renitere solent, quod nolint extorqueri. ¶ Corpus animæ esse sepulchrum, Plato dicebat in Gorgia his verbis: καὶ τῷ σῶμα ἐν ᾧ ἐστιν ἐκείνῃ, quod & Maro imitatus: clausa, inquit, tenebris & carcere cæco. Huic non absimile quod Basil. Mag. de Pythagora refert in suo ad Nepot. Quod scil. is cùm intelligeret quendam ex familiaribus suis ciborum copia, ut pinguis fieret, se curare dixerit: hic non cessat molestiorem sibi carcerem instruere, cap. 14.

Cōrpūscūlum, diminutivum, parvum corpus: [σωμάριον. Gall. Petit corps. Ital. Piccial corpo. Germ. Ein teblin. Hisp. Pequeño cuerpo. Pol. Cyałko. Vng. Testecske. Ang. A little bodie.] unde atomos Corpuscula vocat Cicer. 1. Acad. & 1. Tusc. Iuven. Satyr. 10: -mors sola fatetur Quantula sint hominū corpuscula.

Cōrpūlēntūs, Obesus, gravis, pinguis. [παχυσαρκος. Gall. Corpu & fourni, charnu, corpulent. Ital. Corpulento grasso. Pol. Cyałosty, mięsisty, tłusty. Vng. Testes. Ang. Grosse, fleshy, corpulent.] Plaut. in Epid. Euge corpulentior videre, atq; agilior. Sic corpulentum pecus, apud Colum. lib. 6. cap. 3.

Cōrpūlēntīa, f. p. Carnositas. [παχυσαρκια. Gall. Corpulence. Ital. Corpulentia. Ger. Grösse des leibs vnd dicke. Hisp. Aquella mucha carnosidad. Pol. Mięsistość cyała. Vng. Testesség. Ang. Grossenesse, fleshinesse.] Plin. lib. 11. cap. 53: Somno concoquere, corpulentiæ, quam firmitati utilius.

Cōrpŏrālē, Corporatum, corporeum, corpus habēs, quicquid tangi demonstrariq; potest. [σωματικον. Gall. Corporel, appartenant au corps. Ital. Corporale, corporeo. Germ. Leiblich. Hisp. Cosa de cuerpo. Pol. Rzecz która może być widziana, y dotknioną. Vng. Testes. Ang. Corporall, that hath a bodie.] Seneca Epist. 59: Dicunt quædam corporalia esse, quædam incorporalia. ¶ Aliquando accipitur pro eo quod est corporis: unde Corporalia bona, apud Gell. lib. 18. cap. 1. & Corporalis vita apud Senec. Epist. 54. ¶ Corporalis possessio pignoris, quam habemus de pignore corporeo. Papin. l. Debitor. ff. de pignor. action. Soluta pecunia, creditor possessionem pignoris, quæ corporalis apud eum fuerat restituere debet.

Cōrpŏrālĭtēr, adverb. [σωματικως. Pol. Cyałostnie. Vng. Testszerint, szerint, szerszám.] Paulus D. lib. 41. Tit. 2. l. 1: Per servū corporaliter pignori datum non acquiri nobis possessionem.

Cōrpŏrēūs, a, um. Corporalis, corporatus, concretus. [σωματικος, συσσωματωθεις. Gall. Corporel, qui a corps. Ital. Corporeo. Germ. Leibhaftig. Hisp. Cosa del cuerpo. Pol. Cyało na sobie mający. Vng. Testes, testi. Ang. That hath a bodie, bodely.] Cic. 2. de Natur. deor. Contrà ille corporeus, vitalis & salutatis omnia conservat, alit, auget, sustinet, sensuq; afficit.

Cōrpŏrō, as, act. p. Cogo, coagmento, & in unum corpus redigo. [σωματοποιω. Gall. Demenir corps, prendre forme de corps. Ital. Incorporare, venire in uno corpo. Ger. Zu einem leib machen / einicherley zusammen setzen / vnd also in ein Begriff bringen. Hisp. Encorporar, como en collegio. Pol. Wiedno cyało z'ciąć, sfoliam. Vng. Megtestesítém. Ang. To make to a bodie, to tak the shape of a bodie.] Plin. lib. 7. cap. 15: Semine è' maribus coaguli modo hoc in se glomerante, quod deinde tempore ipso animatur, corporatur q; Hinc Corporo, & Incorporo, composita: de quibus suis locis. ¶ Apud antiquos Corporare legimus pro interficere, quasi corpus solum sine anima relinquere. Ennius apud Nonium: Corpus contemplatur, unde corporet vulnere. Accius: Corporare abs tergo ex ausus.

Cōrpŏrātūs, ra, tum, Corporeus, corpus habens. [σωματικος. Vng. Testbűn'lt, testbi.] Cicero de Vniversitate: Semper fuerit, nullo generatus ortu: si ortus sit, an ab aliquo tempore principium ortus sit: quandoquidem cernitur & tangitur, & est undiq; corporatus. ¶ Item Corporati dicuntur etiam collegæ, qui ejusdem societatis sunt. Imperatores L. 4. C. de sacrosanctis ecclesiis: Nulli alii corporatorum præter dictū numerum per patrocinia immunitate concessa.

Cōrpŏrātĭō, f. t. Quantitas vel habitus corporis. [σωματοποιια. Gall. Corsage, composition & facon de corps. Ital. Corporatura. Ger. Des leibs grösse / oder das wäsen eines leibs. Hisp. Encorporamiento. Pol. Cyała podciąta, pław. Vng. Testbűség, testbűn'lés. Ang. The state, plight or liking of a bodie.] Col. li. 7: Custodiendū est, ne in corporatione, vel statura, vel viribus impar cum valentiore jungatur: nam utraq; res inferiori celeriter affert exitium.

Corporatura, æ, f. p. Corporis quantitas: hoc est, habitus & status ipsius corporis. [τὸ σῶμα καὶ τὸ, κρᾶσις σώμ. Gall. Corsage, constitution de corps. Ital. Corporatura. Ger. Leibs grösse/leibs gestalt. Hisp. Encorporacion. Polon. Cpał a kształt. Vngar. Testnek állapatya. Ang. The plight or estate of the bodie.] Veget. lib. 1: scribit corporaturam boni tyronis implere sex pedum longitudinem. Columell. libro 7: Humilis enim & modica corporatura, pecoris opetam debet esse. Vitr. lib. 6: Sed ex cœlo roscidus aër in corpora fundens humorem, efficit ampliores corporaturas.

Corras, mandibulas intelligi volunt.

Corrado, dis, pen. prod. act. 1. Simul rado, concerno, cōgrego. [לבר לבר. σύνειμι, συνάγω. Gall. Racler & amasser ensemble, retirer d'vn lieu & d'autre, amonceler. Ital. Radere, levar ad altri con industria & diligenza. Ger. Zusamen tragen. Hispan. juntamente raer, arrebatar. Pol. Zgromadzam, strudzuję, zgrzebieram. Vngar. Ösze gyűytöm. Angl. To scrape or rake together.] Terent. in Adelph. Minas decem corradet alicunde. Lactant. lib. 5: Non propter humanitatem, quò nulla in his erat, sed ut omnia cupiditatis & avaritiæ instrumenta corraderent.

Corrēpo, pis, pere, act. 1. Repo, irrepo. [זחל zachal. ἕρπω. Gall. Ramper, se traner en quelque lieu, en aborder secretement. Ital. Rampare, serpere. Germ. Kriechen/rutschen. Hisp. Gatear por el suelo. Polon. Cpał gam się, liezę. Vngar. Bémászok, csúszok. Ang. To creep in, or in place.] Cic. 1. de Nat. deor. Quod cùm efficere vultis, in dameta correpitis. Luc. lib. 8: Exiguam vector pavidus correpitin alnum. Cic. ad Attic. lib. 10: Igitur & occultè in aliquam onerariam corrependum.

Corrideo, des, dere, n. 1. Simul rideo. [συγγελάω. Gallicè, Rire ensemble. Ital. Ridere insieme. Germanicè. Sampt anderen lachen. Hispan. Reirse con. Pol. Wespół się śmiać. Vngar. Egymásnak. Ang. To laugh together.] Lucr. lib. 4: Omnia corrideat concepta luce diei.

Corrigia, giæ, f. p. Cingulum quo cingimur. [שרוך sroch. δεσμός. Gall. Courroye, escourgee. Ital. Corregia, cinta, cintolo. Germ. Gemachten riemen. Hisp. La correa. Pol. Pasek, rzemień. Vng. Bocsatos. Ang. The laces of shoes.] Cic. 2. de Div. Quæ si suscipiamus, dis offendio nobis, & abruptio corrigiæ, & sternutamenta erunt observanda. Quidam hoc nomen à corrigendo dedicunt, voluntq; corrigiam primum lori quoddam genus fuisse dictum, quo teri corrigebantur.

Corrigo, pen. corr. act. 1. correxi, correctum, ex con, & rego, Emendo. [מוכיח מוכיח bochiach. διορθόω, ἐπανορθόω. Gall. Redresser, redresser, corriger, amender. Ital. Corregere, emēdare. Ger. Bessern, oder verbessern. Belg. Verbeteren. Hisp. Corregir. Pol. Poprawiam. Vng. Meg dorgálom, émendálom, vétsgálom. Ang. To amend, to correct.] Lactant. li. 4: Antequam mores aliorum corrigas, tuos corrige. Terent. in Andr. Corrigere mihi gratum porrò enitere. ¶ Aliquando ponitur pro compenso. Cicer. Qu. Fratr. lib. 1: Sic ego, qui in isto homine colendo tam indomito diu, te mehercule sæpè excitante, cursu corrigam tardentem tum equis tum velis.

Corrector, m. 1. Emendator. [מיסר מיסר. ἐπανορθωτής. Gall. Correcteur, corrigeur, redresseur. Ital. Correttore. Ger. Ein verbesserer/besserer. Hisp. Corregidor y castigador. Polon. Poprawca. Vngar. Dorgáló, émendáló, vétsgáló. Ang. He that amendeth or correcteth.] Terent. in Adel. Illud quod cecidit sorte, id arte ut corrigas. D. Corrector. ¶ Corrector atque emendator, Cic. pro Cor. Balb. Asperitatis corrector, Horat. Epist. 1.

Correctio, onis, f. 1. Emēdatio. [מוכחת מוכחת tochächath. διόρθωσις. Gall. Correction, amendement, redressement. Italicè, Correzione. German. Besserung. Hispan. Castigo, ò emienda. Pol. Poprawienie. Vng. Dorgálás, émendálás vétsgálás. Ang. A correction or amending.] Cic. 4. de Finib. Hæc videlicet est correctio philosophiæ veteris & emēdatio, &c. ¶ Correctio etiam figura est apud Rhetores, quæ tollit id quod dictum est, & pro eo quod magis loucū videtur, reponit. Exemplū ejus est in Rhetoricis libris. Nam postquam isti vicerunt, atq; adeò victi sunt: Tum enim quomodo victoriam appellem, quæ victoribus plus salutaris, quàm boni dederit?

Correctus, a, um, emendatus. [Vng. Meg émendáltatott, vétsgáltatott. Ang. Corrected, amended.] Cic. Attic. Laudationem Porciæ tibi mitto correctam.

Corrigiola, similis Adrachnæ, folio tantùm magnitudine minor. Pappam vocant fructum ejus. Plinius libro 13. capitis.

Corripio, pis, pen. corr. act. 1. Reprehendo, arguo, objurgo. [מוכיח מוכיח bochiach. ἐπιτιμάω, ἐπιλαμβάνομαι. Gall. Reprendre. Ital. Riprendere, ammonire. German. Straffen/bescheiten. Hispan. Reprehender, castigar. Pol. Karzę, strofuię. Vngar. Meg dorgálom, feddem. Ang. To reprehende or reproove.] Plin. in Ep. Repto me correptum ab eo, cur ambularem. Cic. in Epist. Clamoribus maximis judices corripuerunt. ¶ Aliquando ponitur pro comprehendo, apprehendo. [לקח לקח. λαμβάνομαι, ἀναιρέομαι. Gall. Prendre quelque chose tout en vn coup & hastivement, emporter. Ital. Rapire, torre, per forza. Ger. Etwas schnell ertwischen/geschwind ergreifen. Hisp. Arrebatar. Pol. Porwam pol a piam. Vng. Meg ragadom, meg fogom. Ang. To tak and pull hastilie by violence.] Virg. 1. Aen. Constitit hic, arcumque manu, celeresque sagittas Corripit. Cic. in Ver. Hominem corripi ac suspendi jussit in oleastro. ¶ Adaptatur autem hoc verbum ad omnes actus humanos: ut, Corripitur somno, Corripitur febribus: hoc est, invaditur: & multa alia hujusmodi. ¶ Corripere item, abbreviare est, & contrahere: unde Correptas syllabas dicimus. συστέλλω.

Correptus, participium, Comprehensus. [לקוח לקוח. lilkach. ἐπιλαμβάνω, ἐπιλαμβάνομαι, ἐπιτιμάω. Gall. Pris, saisi, repris. Ital. Preso in fretta, con rapacità, riproso. Ger. Gestraft/erwischt. Hisp. Arrebatado, reprehendido. Pol. Skarany, poruany. Vngar. Meg ragattatot, fogattatot. Ang. Pulled or taken hastilie.] Cicero antequam iret in exil. Ego repentè vi tribunitia correptus, non modò loquendi liberè in judicio, sed ne consistendi quidem in civitate habeo potestatem.

Correptor, oris. [מוכיח מוכיח mochiach. ἐπιτιμητής. Gall. Reprenneur. Ital. Riprensore. German. Ein straffer. Hispan. Reprehendedor. Pol. Ten ktori karze, strofuie. Vng. Dorgáló, meg feddő. Ang. A reproover, a reprehender.] Sen. 2. de Ira: Placidus itaque sapiens, & æquus erroribus, non hostis, sed correptor peccantium.

Correptè, adverbium: id est, correpta syllaba. [Polon. Krokęs. Vngar. Ragadva.] Gell. libr. 2. cap. 17: Neque repugnat quod coëgi correptè dicimus.

Corrivari, n. p. Per rivos aquam eundem in locum ducere. [נזל נזל. hizzál. ἐχετεύομαι, διοχετεύομαι, συνοχετεύομαι. Gall. Faire courir ou couler en ruisseau, s'escouler par ruisseau. Italice, Far correr ò colare nel fiume l'acqua. Germanicè, Zusammen rinnen/ durch büchlin zu einander fliessen. Hispanicè, Arroyar ò arroyarse el rio. Polonicè, Spuł ou zpuszczyć, strzyka yedney do drugiey przymieszc. Vngar. Folyama tokon vizzebőszne gyűytök. Angl. To runne or flowe as water in a river.] Plinius libro 6. cap. 14: Angustis impedit corrivatus salis è cautibus liquor: Hoc est, multis veluti rivis eundem in locum fluens. Idem lib. 3. cap. 5: Albula è media ferè longitudine Apennini, finibus Aretinorum profluit, tenuis primò, nec nisi piscinis corrivatus: hoc est, ex piscinarum rivulis eundem in locum confluentibus ortus. Sic corrivari amnes & torrentes dicuntur, qui ex multis rivis eōdem confluentibus oriuntur. Idem lib. 31. cap. 3: Plerunq; verò damnosi torrentes corrivantur, detracta collibus sylva.

Corrivatio, tionis, f. 1. Aquæ eundem aliquem in locum deductio, sive confluxus. [σύρρυσις, συνοχετεύσις, ἐχετός. Gal. Escoulement d'eau en ruisseau. Ital. Il canare l'acqua del fiume. German. Zusammen leitung oder das zusamen fliessen vieler wässeren an ein ort. Hisp. Aquel arroyamiento del agua enel rio. Pol. Wodi przymie dzynie na iedno miesce. Vng. Folyamatokon, vizenek bőszne vétele. Angl. The running of water in a river.] Plin. lib. 31. cap. 3: Salix enim erratica & alnus, aut vitex, aut hedera, sponte proveniunt, & corrivatione aquæ pluviæ in locum humiliorem è superioribus defluentis, augurio fallaci.

Corrivalis, m. 1. Qui duo aut plures eandem amicam habent, vel quòd ad eundem rivum accedere videantur, vel quòd ad invicem contendant, ut feræ quæ ex eodem rivo haustum petunt. [σύνερωμαι. Gall. Qui aiment vne mesme fille ou femme, concurrans. Ital. Rivale. German. Zwen oder mehr die Buschaft haben/ Mitbuler. Hisp. Competidor. Pol. Spolni gamratowie, sobie zaiezdzy miel ofsyzy. Vn. Egy más kétiű társok, egy szémely szemiőt. An. They that loueth one woman.] Quint. 14. Declam. Si patior miser illas lupanarium insultationes illa corrivalium maledicta convicia.

Corroboro, as, pen. corr. act. p. Robustum & fortem reddo, roboro, cōfirmo, faucio. [חזק חזק chazek חקים חקים hekim. κραταιόω, κραταιώνω, ἐνισχύω. Gall. Fortifier, enforcer. Ital. Confirmare, fortificare. German. Sterken. Hispan. Fortalecer/y confirmar. Polon. Vmocniam poimocniam. Vng. Meg erősitem. Ang. To mak strong and fortifie.] Sueton. in Galba: Veteranum ac tyronem militem opere assiduo corroboravit. Cic. 5. de Finib. Ad quorum etiā cognitionem & usum jam corroborato, natura ipsa præeunte deducimur. Plin. lib. 20. cap. 20: Stomachum in acetariis sumpta corroborat. ¶ Per translationem. Cicer. in Catil. Qui spem Catilinæ mollibus sententiis aluerunt, conjurationemque nascentem non credendo corroboraverunt. Idem Cassio lib. 12: Manabat illud malum urbanum, & ita corroborabatur quotidie. Idem pro Flaccio: Virtus Macedæmoniorum non solùm natura corroborata, verùmetiam disciplina.

Corrōdo, is, ere, act. 1. Rodendo consumo, vel idem quod simplex rodo. [אכל אכל. achal עשש. hasschéfsch. κατεσθίω, κατατρώγω. Gallice, Ronger à l'entour. Italice, Rodere, consumare rodendo. Germanice, Zernagen. Hispanice, Roer ò royendo gastar. Polon. Ogryzam. Vngarice, Meg rágom. Angl. To gnawe, to gnawe a bone.] Cicero 2. de Divin. Nos autem ita leves atque inconsiderati sumus,

ut si mures corroserint aliquid, quorum est opus hoc nnum, omonstrum putemus. Varro 3. de Re rust. cap. 17: Quum eodem tempore insulas Lydiorum ibi corrosas vidisset. Ossa corrosa, Juvenal. Satyr. 15.

Cōrrōgo, as, act. p. Rogo, peto, precibus convoco & congrego. [ἐρωτῶ. Gall. *De prier d'vn estat & d'autre de venir en quelque lieu, amasser de toutes part.* Italice, *Amassare d'ogni banda, pregliare d'altrimente.* German. Durch bitt zusammen raspiren oder lesen. Hisp. *Demandar, y mandigar, à pedir entre las buenas gentes, y andar demandando de vna en otra.* Pol. *Prysy prosbe zgromadzam.* Vng. *Kérdezem, kérezem.* Ang. *To request or pray together.*] Liv. 3. bell. Maced. Magistros navium mercatoresque invitare jussit, & velaeed. Magistros navium mercatoresque invitare jussit, & vela cum antennis ex navibus corrōgari jussit, ut umbra cœnantibus in littore fieret. Cic. pro Quinctio: Ipse suos necessarios ab atriis Liciniis, & à faucibus macelli corrogat, ut ad tabulam Sestiam sibi adsint.

Cōrrōgātī auditores, dici possunt qui ambitione doctoris, aliqui fortasse sordis parietibus occentari, undiq; corrogātur. ¶ Corrogata ad necessarios usus pecunia, Cæsar 3. bel. Civilis.

Cōrrūdā, pen. prod. f. p. Sylvestris asparagus. [ἀσπάραγος. Gall. *Asperge sauvage.* Ital. *Asparago silvatico.* Ger. Wilder spargen. Hisp. *El esparago silvestre.* Pol. *Szpar wis polna.* Vngar. *Spárga, nyul armyek, fazat ghryv loua farka.*] Cat. In arundineto corrudā serito, unde asparagi. Col. l. 10: Prodit & asparagi corruda simillima filo. Plin. lib. 20. cap. 10: Sylvestrem asparagum, aliqui Corudam, aliqui Libicum vocant: Attici Orminium.

Cōrrūgo, gas, gare, pen. prod. act. p. In rugas cōtraho. [כהה *cahah, maciremi.* Gal. *Refrongner, froncer, rider.* Ital. *Crespare, ray grupare in rugia.* Ger. Rampffechtig oder geramyet machen. Hisp. *Arrugar vna cosa con ira.* Polon. *Marszyc, fałd.* Vngar. *Bíznc ráncbeggedben.* Angl. *To make wrinckles, to frowne.*] Corrugare frontem, apud Plautum, *ἐπιφρυάσσειν τὸ μέτωπον*, est præ indignatione frontem in rugas contrahere. Horat. 1. Epist. 5: -ne turpe toral, ne sordida mappa Corruget nares. Colum. libr. 12. cap. 39: Vbi satis corrugata erunt acina, demito, & sine scipionibus in dolium conjicito, pedibusque bene calcato.

Cōrrīgi, Sunt aquæ ex montium jugis ductæ ad lavandum aurumina dictæ à corrivatione, autore Plin. lib. 33. cap. 4.

Corrūmpo, pis, act. 1. Contamino, vitio, destruo. [שחת *schachath*, διαφθείρω. Gall. *Corrompre, gaster.* Ital. *Corrompere, guastare.* German. Zerstören/verderben/verwüsten. Belg. Verderven. Hisp. *Corrumper, gastar.* Polon. *Psuie.* Vngar. *Meg rontom, meg vesztegetem.* Ang. *To corrupt, marre or spill, to vitiate.*] Plin. libr. 3. cap. 21: Quæ nec aqua, nec igni posset corrumpi. Terent. in Adelph. Pisces ex sententia nactus sum, hi mihi ne corrumpantur cautio est. Lactan. libr. 3: Cœlestes literas corruperunt, ut novam sibi doctrinam sine ulla radice ac stabilitate componerent. ¶ Trāsfertur & ad animū. Cic. lib. 1. Offic. Sed corrupti mores sunt, depravatiq; admiratione divitiarū. Animus largitione corruptus, apud eundem ad Attic. lib. 2. ¶ Aliquando est subornare, invitare, & illicere muneribus, κατωδοροδοκεῖν. Cic. pro Plancio: Tu doce quod debes, per quem sequestrem, quo divisore tribus corrupta sit. Et paulo ante: Quam quisque tribum turpi largitione corrumperet.

Cōrrūptūs, a, um. [משחית *maschhith*. διεφθαρμένος, διεφθαρμένος. Gall. *Corrompu & gasté.* Ital. *Consumato, guasto.* Germ. Verdorbt/zerbrochen/vnd zerstöret. Hisp. *Corrupido y gastado.* Pol. *Zepsowany, podarkami gwiadomy.* Vngar. *Meg rontatot, meg vesztegetett.* Angl. *Corrupted, vitiated, spilled.*] quod modò participium est: ut, Iudicium corruptum: hoc est, pecunia à jure & æquitate abductum apud Cic. pro Cluent. Modò nomen ex participio: unde Corruptior, & Corruptissimus. Plin. lib. 15. cap. 17: Demptis forcipe corruptioribus acinis. Idem lib. 33. cap. 3: Quando etiam corruptissimo in genere.

Cōrrūptōr, verbale, Qui corrumpit, depravator, seductor. [משחית *maschhith*. διεφθορέα. Gall. *Corrompeur, gasteur.* Ital. *Corruttore, guastatore.* Germanice, Ein verderber/ verwüster/ gaschender. Hisp. *El que corrompe, gastador.* Pol. *Skażca, psuie dyciel.* Vng. *Meg rontó, vesztő.* Ang. *A corrupter, he that spilleth or marreth any thing.*] ut, Corruptor juventutis. Cic. in Catil. Iuvenal. Sat. 1: -nurus corruptor avaræ.

Cōrrūptrīx, fœmininum. [משחיתה *maschhithah*. διαφθορεύς, ἡ διεφθαρμένη. Vngar. *Meg rontó.*] Cic. ad Quint. Frat. lib. 1: Tam depravatis moribus, tam corruptrice provincia.

Cōrrūptē, adverbium. [διεφθαρμένως. Gallicè. *Par corruption.* Italicè. *Corrottamente.* Germanicè. Mit verderbung. Hispan. *Por corrupcion.* Polon. *Skażenie.* Vngar. *Meg rontva, vesztő.* Angl. *Corruptly.*] Cic. 1. de Finib. De quibus neque depravatè judicant, neque corruptè.

Cōrrūptissimē, in superl. [Pol. *Zepsowanie.* Vng. *Igen meg rontatot képpen rontatott.*] ut Corruptissimè dicere apud Senecam Controvers. lib. 10. in 5.

Cōrrūptīo, [משחית *maschhith*. διαφθορά. Gall. *Corruption, degast.* Ital. *Corruttione.* German. Verderbung/verwüstung. Hisp. *Corrupcion.* Polonice, *skaza.* Vng. *Meg romlás, vesztő, pusztulás.* Ang. *Corruption, marring or spilling.*] verbale. Cic. 4. Tusc. Morbum appellant totius corporis corruptionem.

Corrūptēlā, f. p. idem quod corruptio. [διαφθορά. Pol. *Zepsowanie.* Vng. *Vesztő, romlás.* Ang. *Corruption, distroying.*] Ter. in Adelph. Communis corruptela nostrum liberum. Cic. 2. Offic. Melius etiam, quòd largitionem corruptelam dixit esse.

Corrūo, is, pen. corr. Concido, simul ruo. [מוט *mot, nafal.* Gall. *Choir ensemble, tomber quand & quand.* Ital. *Cadere insieme.* Ger. Fallen/zu hauffen fallen. Hisp. *Caer.* Pol. *Vpadam, razlesie nakupe.* Vngar. *Le esem, le rohanek, le fo kadak.* Ang. *To fall downe together.*] Livius 1. ab Vrbe: Duo Romani super alium alius, vulnerati tribus Albanis, expirantes corruerunt. Cicero ad Quint. Frat. libr. 2. Et ille penè timore ego risu corrui. Idem 3. de Oratore: O fallacem hominum spem, fragilemque fortunam, & inanes nostras contentiones, quæ in medio spatio sæpè franguntur & corruunt! ¶ Corruere pro labi & errare. Cicero de Senectute: Nec, tanquam inexercitatus histrionis in extremo actu corruisse. ¶ Corruisse opes dicuntur, quæ compratæ sunt. Cic. 3. Offic.

Cōrs, cortis, κῶμος. Vide COHORS.

Cōrsōīdes, κορσοειδής, Lapis canitiei hominis similis. Plin. lib. 37. cap. 10.

Coriales, fœminæ propriæ appellantur gallinæ, mares galli, fœminares capri, qui castrati sunt.

Cōrtex. [טלה *peisalah*. φλοιός, κλωστός, λέπος, λέπος. Gall. *Escorce.* Italice, *Scorza, corticia.* German. Rinden. Belg. Een schorse/ofte schelle. Hispan. *Corteza como de arbol.* Pol. *Kora sok.* Vng. *Hey (anagy) hay.* Ang. *The barke of a tree.*] tàm masculini quàm fœminini generis. Est veluti corium cujusq; rei ut in arboribus liber, & in cæteris rebus crusta quædam ad tegendā data. Nam corium propriè animalium est. Ovid. lib. 1. Metam. Sentiat adhuc trepidare novo sub cortice pectus. Virg. 7. Aen. -raptus de subere cortex, Idem Aeglog. 6: -musco circumdat amaræ Corticis. Horat. 1. Serm. Satyr. 4: -simul ac durarem ætas Membra animumque tuum nabis sine cortice: id est, citra custodem ac pædagogum ipse te reges ac moderabris. Acon proverbii admonet, putatque metaphoram motò sumptam à juvenibus, qui cùm primitus nare discunt, corticibus ac suberibus ventri subligatis nacant: deinde exercitatores citra hujusmodi adminicula natare incipiunt.

Cōrticūlā, diminutivum. [φλοιδίον. Gallice, *Petite escorce.* Ital. *Scorza picciola.* German. Kleine rinden. Hispan. *Pequeña corteza.* Polonice, *Korteczka, Lubek.* Vng. *Hartyka, hártyka.* Angl. *Little thinne barke.*] Col. lib. 12. cap. 47: Tum resolutis corticibus eximimus eum.

Cōrticōsūs, a, um, Corticibus plenus. [φλοιώδης. Gall. *Plein d'escorces, ayant plusieurs grosses escorces.* Ital. *Scorzoso, pieno di scorze.* Ger. Rindechtig/das nienthalben viel rinden hat. Hisp. *Lleno de cortezas.* Pol. *Vobiaty pomieszany l'ubem.* Vn. *Hatas, héjas.* Ang. *Full of barke or that hath thick barke.*] Plin. lib. 12. cap. 14: Quod in arbore hæsit, ferro depectitur, idcò corticosum.

Cōrticātūs, a, um. [λεπιδωτός. Gall. *Que a escorce.* Ital. *Che a scorza.* Germ. Das rinden hat. Hisp. *Cosa que tiene corteza.* Pol. *Korowatosc s.* Vngar. *Hatas héjas.* Ang. *That hath barke or is covered with barke.*] Quod corticem habet. Col. lib. 12. cap. 23: Pix corticata appellatur, qua utuntur ad condituras Allobroges.

Cortes, Sunt villarum intra maceriam spatia. [Pol. *Chlewk.* Vng. *Falu farampátiban rekesztetett helly vala helyt.*] Varr. de Re rust. Nec minus & à pabulo quum redierint anseres, fœcundi in corte exteriore. Idem de vita pop. Roman. Aestivo tempore in propatulo, rure in corte cœnitabant. Ex Nonio.

Cōrrīnā, pen. prod. multa significat. Nam corinæ sunt vasa in quibus pigmenta colorescque coquuntur, quibus lanæ imbuuntur & vellera pinguntur immersa. [Germ. Ein farbt fat. Belg. Een vermeten. Vng. *Festik festő edeny.*] Plin. lib. 35. cap. 6: Fit etiam apud infectores, ut flore nigro, qui adhæreat intra corinis. ¶ Servius autem in illud Virg. 6. Aen. -neque te Phœbi cortina fefellit. Corinam interpretatur tripodem Apollinis, unde oracula reddebantur: vel quod Apollinis tripos corio pythonis serpentis tectus esset: vel quòd certa illic responsa funderentur, quasi Certina: vel quòd illic corvatis tenetur, illuc enim raptæ Phœbades vaticinabantur. Hæ alio nomine Delphicæ dicebantur, quòd in eum potissimum usum fierent, ut Apollini Delphico dicarent. Plin. lib. 34. cap. 5: Exstat factitavêre & corinas tripodū, nomine Delphicas: quoniam donis maximè Apollinis Delphici dicabantur. ¶ Cato Corinam plumbeam accipit pro vase quo oleum fluit, quum in torculari à factoribus premitur. Ait enim: Corinam plumbeam in lacum ponito, quo oleum fluat. ¶ Item Corinæ dicuntur aulæa & vela ad locum aliquem contegendum. [αὐλαία, κάλυμμα. Pol. *Kotdra.* Vngar. *Kárnit.*] Vnde Hieronymus in Exod. Decem corinas facito de bysso retorta. Hæc enim Velaria à velis dicta sunt. Nam velum, plaga, & tiragula idem significant.

gnificant. ¶ Item locus velatus in theatro ex quo egrediuntur histriones & mimi, Cortina dicitur. Virgil. -magni cortina theatri.

Cōrtinālē, à cortina, sumitur pro loco in quo sunt Cortinę: hoc est, vasa quibus sapa decoquitur. [Vng. Ser f'dzö bér.] Col. lib. 1. cap. 6: Cortinale quo defrutum fiat, nec angustum, nec obscurum sit, ut sine incommodo minister qui sapam decoquit, versari possit.

Cōrtūipotens, Nomen antiqua poëtarum licentia confictum. Lucilius: Hunccine ego unquam Hyacinthi hominem cortuipotentis deliciis contendi? Ejusmodi sunt reciprocortis, cervicervicus.

Cortinum, gramen est, sive (ut alii malunt) semen raphani.

Cōrūscō, scas, coruscare, Splendere: & propriè cœli est, quū in eo ignis ostenditur sine tonitru. [ברק barak. ἀστράπτειν, αἰθέειν. Gall. Eclaire, resplendir. Ital. Risplendere, à guisa di baleno. Germ. Es wirt vnd gewittert/blitzen. Hisp. Resplandecer. Pol. Błyskam się. Vng. Villámlok (anagy) villamlom, villámam. Ang. To lightner or shyne.] Cicero 3. de Orat. Flamma inter nubes coruscat, cœlum tonitru contremit. Virgil. 4. Georg. -elucent alæ, & fulgore coruscant. ¶ Interdum accipitur pro vibrare: habetque accusativum adjunctum: ut Coruscare gladium vel hastam. [Ang. To brandishe and shake a swerde.] Virgil. 10. Aen. Talia vociferans sequitur, hastamque coruscat. Idem 12. Aen. -odiosæ moras, hastamque coruscat. ¶ Interdum absolutè pro vibrari & concuti. Iuvenal. Satyr. 3: -longa coruscat Sarraco veniente abies.

Cōrūscātīō, ὀξυωπία, Coruscatio. [Vngar. Villámlás.] Apuleius de Deo Socratis: Veluti in arctissimis tenebris rapacissimo coruscamine.

Cōrūscūs, a, um, Resplendens, micans. [מאיר meghéáir מזהיר meghizáhir. φαίνων, αἰθόμενος. Gall. Resplandissant. Ital. Risplendente. Germ. Schimmend/wetternd/glänzend. Hisp. Cosa que resplandece. Pol. Błyszczący się błyskający się. Vngar. Villámo. Ang. That ghitteth or shyneth.] Virg. 2. Aeneid. -stat ferri acies mucrone coruscus. ¶ Ignis coruscus, Horat. 1. Carm. Ode 34. ¶ Auro coruscus, Virgil. 9. Aeneid. ¶ Radii coruscі, Ovid. 1. Metam. ¶ Sylvæ coruscæ: hoc est, crispæ, vel crispantes. Virg. 11. Aeneid. -tum sylvis scena coruscis Desuper.

Cōrvūs, Nota avis, omnium nigerrima. [ערב orób. κόραξ. Gall. Corbeau. Ital. Corvo. German. Ein Rapp. Belg. Een Raave. Hisp. Cuervo. Pol. Kruk. Vng. Hollo. Ang. A raven.] Cic. 1. de Nat. deor. Milvo est quoddā bellum quasi naturale cū corvis. Idem 1. de Divin. Quid augur? cur à dextra corvus, à sinistra corvus faciat ratiū? Græcis κόραξ dicitur: quo verbo aliquādo & Latini utuntur. Cic. Quare coracem illum vestrū patiamur nos quidem pullos suos excludere. ¶ Abi ad corvos, ἄθρει κόραξιν, perinde valet quasi dicas, Abi in malam rem atq; exitium, Aristophan. in Nubib. ¶ Corvus albus, κόραξ λευκός, de raro invenio dicitur. Iuvenal. corvo quoq; rarior albo. Amm. in Epigram. πάντων ἐν λευκοῖς κόραξιν, κλῦδα κ' χαλάζης ἔχρῃν: id est, Aut albus corvus priùs, aut testudo volucris Invenietur. ¶ Corvi lascivis honoratiores, κόραξιν ἀνδρῶν αἰδημονέστεροι. Quum indocti doctis præferuntur, improbi probis, blateriones eloquentibus, rapaces ac furaces cordatis ac integris vitis. Aut quum plus tribuitur improbitati & audaciæ quàm eruditioni & sapientiæ. ¶ Corvus serpentem, κόραξ τὸν ὄφιν, ubi quis sub ipsius invento perit. Sumptum ex apologo quodam Aesopi. Corvus etiamsi, serpentem in aprico dormientem cōspicatus, rapuit, à quo morsus periit. ¶ Corvos sequi, proverbialiter dicitur de eo qui nullum certum vitæ genus ingressus est. Cujus proverbii ratio inde sumpta, quod corvi instabiles sint, & huc illucque transvolent, & jam in arboribus, jam in palustribus & aquosis consideant. Pers. Satyr. 3: An passim sequeris corvos, testaque lutoque, Securus quò pes ferat atque ex tempore vivis. ¶ Corvinus, quod est à corvo: ut, Rostrum corvinū, adeps corvinus, vel quod est nigri coloris tanquam corvus. ¶ Corvus est etiam piscis marinus, corporis forma milvo pisci similis, squamarum, pinnarumque magnitudine discrepans: cujus dorsum ex cæruleo nigricat, latera rubescunt, cùm venter sit lactei coloris. De eo Athen. lib. 8. Plin. lib. 32. cap. ult. ubi à Corvino distinguit.

Cōrȳcī, per æ diphthongum. [ארב מרגלים מרגל tar. מרגלא. Gall. Espions, gens curieux. Ital. Spie, curiosi. Ger. Kundschafter. Belg. Iaerstaat/verspiet. Hisp. Los assechadores ò espias. Pol. Szpiegi. Vng. Matzombas vele c'erkálo, kémlő. Ang. Espiers.] Diversi exploratores. Cic. ad Att. Omnes enim Coryci subausculare videntur quod loquor: nam tota Coryci montis Asiatici, (ut quidam dicunt) promontorii in Creta præternavigantibus plena fuit, qui dispersi per portus ad mercatores furtim accedebant, & subauscultabant quid rerum ferrent, quò navigarent, ut postea discedentes adorirentur, ac diripierent. Ex quo factum est ut omnes curiosi secreta auscultantes, Coryci dicerētur: & in proverbium cesserit: Hunc Coryci quis auscultavit, τοῦτον κωρυκοῦ ἠκροάσατο: quod de eo dici solet, cujus consilia secreta patefacta sunt.

Cōrȳcūm, [κωρύκιον, βυλλάριον. Gal. Bourse, besace. Ital. Bolgia, bisaccia. Ger. Ein Buigen: wie es die Reuter an den sattelbogen hencken/ vñ gelt oder anders darinn führt. Hisp. Cuero o talega. Pol. Tarślerka, torba, sfablatura. Vng. Turba, tarska. Ang. A bougett, a bagge.] Diminutivum est à κωρύκῳ, quod significat peram qua equites utuntur ad circumferendum viaticum, vel aliud quidvis, vel etiam panarium quod & βυλλίδιον Græci appellant, vel rete capiens panem, πλόκανον, Suidas.

Cōrȳdālīs, [κορυδαλίς. Gall. Alouette. Ital. Lodola. Germ. Ein lerch. Hispan. Cogujada. Polon. Skowronek. Vng. Pacsirta, pacsir. Ang. A larke.] pen. cor. Avis est habens in vertice capitis pennas aliquot erectas, quæ coni galeæ speciem præbent. Vnde & nomen accepit: nam κόρυς galeam significat. Latini Galeritā appellant. ¶ Oportet omnibus corydalis cristam inesse, πάντων κορυδαλίδι χρὴ λόφον ἐνεῖναι. Citatur ex Simonide, & usurpatur aliquoties à Plutarcho, nominatim in vita Timoleontis, in hunc sensum: Nullum esse mortalis ingenium, cui non sit aliquod vitium admixtum.

Corydilis. Salsamentarii piscis, quem nos Cordylam vocamus, Graci κορυδίλλια ἢ θερμίδα.

Cōrȳlūs, penult. corr. [κορύλος, ἀγκυλοκαρπὴ κορύλη, sive πόντικος. Gall. Coudrier, noisetier, avelanier. Ital. Cicciolare. Ger. Haselstaud/ oder Haselnuß. Belg. Haselnoten boom. Hisp. Avellano, arbol conocido. Pol. Leszczyna. Vng. Mogyoró fa. Angl. An hasill nutte or filbert tree.] Arbor & fructus à nostris avellana dicitur. Virgil. 2. Georg. Plantis eduræ coryli nascuntur. Idem eodē lib. -duræ coryli: duras autē dixit, non quòd ad lignum, sed ad fructum earum referens. Servius.

Cōlūmnūs, a, um, ut Columna opera, ex corylo arbore facta. [Vngar. Mogyoro fabol ifzualt.] Vide supra suo loco.

Cōrȳlētum, n. s. Locus est frequentibus corylis consitus. [τόπος κορυλωνικὸς πολυκόρυλος, ἀλσεκορυνός, ὕλη. Gall. Vne couldraye, vn lieu complante de couldres. Ital. Luogo piantato de niccioleri. Ger. Ein ort da viel Haselstauden sind. Hisp. Avellaneda, lugar de avellanos. Polon. Laszek gloszyny. Vngar. Mogyorós. Ang. A place where many hasell trees growth.] Ovid. 2. Fast. Illa modò in sylvis inter Coryleta jacebat.

Corymbium, bii, redimiculum muliebrium comarum, ut crobylus virorum, scorpius puerorum, à Grammaticis Græcis implicatio comarum in acutum desinens explicatur. Petronius: Corymbioq; dominæ pueri adornat caput.

Cōrȳmbī, m. s. [ערם péret. κορυμβοί. Gall. Grains semblables à raisins, comme lierre, & semblables. Ital. Corimbole d'ellera. Germ. Ebyenbeere. Hispan. Vvande yedra. Anglice. Berries of iuie or other lik.] Vvę hederarum quibus coronantur Bacchus. Tibullus: Sed varii flores, & frons redimita corymbis. Plin. lib. 16. cap. 34. de hedera loquens. Racemis in orbem circumactis, qui vocantur Corymbi. ¶ Est etiam Corymbus fructus chrysocomæ, sive chrysitidis herbæ, & aliarum, quæ uvas ferunt hederaceis similes. Plin. lib. 2. cap. 8: Chrysocome, sive Chrysitis, non habet Latinam appellationem: palmi altitudine est, comantibus fulgore auri corymbis, radice nigra. ¶ Meos corymbos necto, τοὺς ἐμοὺς κορυμβοῦμαι πόνους. Vbi quis respondet quod nihil pertineat ad interrogata. [Vngar. Borosilyan fzöllö. (anagy fiuu.]

Cōrȳmbītēs, [κορυμβοειδής. Gall. Qui porte grains semblables à raisins, comme lierre. Ital. Che produce tali chocciole. Ger. Das ebenbeere oder trewbel trägt. Hisp. Que trae raximos dela yedra. Vngar. Borosilyán magis fiuu hordozó. Ang. That beareth berrelik yuie.] Qui fert corymbos, sive hederam. Ovid. Festa corymbiferi celebrabat Græcia Bacchi.

Cōrȳmbīā, æ, f. p. Ferulæ caulis decoctus, muriaque & melle conditus. Plin. lib. 19. cap. 9: Semen ferulæ in Italia cibus est: conditur quippe, duratque in urceis vel anni spatio. Duo ea genera: caules & racemi. Corymbiam hanc vocant, corymbosque quos condiunt.

Cōrȳmbīōn, κορύμβιον. Herba est quam Dioscorides λυχνίδα φθινοπωρινὴν: hoc est Lychnidem coronariam appellat.

Cōrȳmbītes, κορυμβίτης, Tithymalli species, alias πιτυοφθόρος vocata, à fottorū latitudine. Pisces necat, alvum solvit radice, vel foliis, vel succo. Plin. lib. 26. cap. 8.

Cōrȳphæūs, m. s. dux, cujusque rei caput & princeps. [κορυφαῖος. Gall. Le chef & le premier, le principal & le plus excellent des autres. Ital. Primo è più degno in ogni ordine. Ger. Der Oberist vnnd furnemest in einl handtwerck. Rectiusführer. Belg. Een Overste. Hisp. La primero è mas digno en toda orden. Pol. Wódz, rey miedzy. Vng. Fő' vezér, feiedelem, hynágal. Angl. The chief or principall in any thing.] κατὰ τὴν κορυφὴν: hoc est, à vertice capitis. Cicero 1. de Natur. deor. Zenonem, quem Philo noster Coryphæum appellare Epicureorum solebat, quum Athenis essem, audiebam frequenter.

Corythia, quæ & Colycia, Ex genere muricū sunt, æquè turbinata,

binata, sed multò minora, oris halitui conservando in primis idonea. Autor Plin. lib. 32. cap. 7.

Corytus, pen. prod. [משה *aschpah*, γωρυτός, πτερόν. Gall. *Carquois à mettre des flesches.* Ital. *Carcasso de saette, turcasso.* Germ. Ein Köcher. Hispan. *Carcaxo, golfes de flechas.* Pol. *Kaidak, l'ubie.* Vng. Tegez, ij tegez. Ang. *A bow or arrow case.*] Est theca arcuū, sive sagittarū, quamvis sagittarium propriè dicatur Pharetra. Stat. lib. 9. Thebaid. - cœlestibus implet Corytona telis. Virg. li. 8. Corytiq; leves humeris, & lethifer arcus. Apud Græcos scribitur per γ, γωρυτός, ut videre est apud Homer. Odyss. φ.

Coryzā, æ, f. p. [κόρυζα. Gal. *Rheume, catharre, descente d'humeurs.* Ital. *Catarro, discesa d'humori.* Ger. Der pfnufst. Hisp. *Romadizo.* Pol. *Sapka, sjnupka.* Vng. *Nátha.* Ang. *A moist or distillation of the brayne.*] Corruptæ & fœtidæ naturæ defluxio, nares obturans, & vocem obtundens: quam Latini gravedinem appellant. Celsus lib. 4. cap. 6: Gravedo nares claudit, vocem obtundit, tussim siccam movet, sub eadem salsa est saliva: sonant aures, venæ moventur in capite, turbida urina est. Hæc omnia κορύζας Hippocrates appellat: nunc apud Græcos in gravedine hoc nomen servatur.

Cos, cotis, fœminini generis, t. Lapis quo cultri acuuntur. [ἀκόνη. Gall. *Queux, une pierre à aiguiser couteaux ou toute chose.* Ital. *Cote.* Ger. Ein wetzstein. Belg. Een wetsteen. Hisp. *Piedra para aguzar herramientas, agudadera.* Pol. *Osa.* Vngar. *Fén kö, kaszáskö.* Ang. *A whetstone.*] Liv. 1. ab Vrbe: Atqui hoc animo agitavi, inquit, te novacula cotem discissurū. Hinc Cotes, sive Aconas vicarias & aquaticas dicimus, quòd illas ad ferrum acuendū oleo, has aqua madefaciamus. ¶ Cotē alis, ἀνόητον ἀνθρώπον. Dicitur in homines edaces plurimiq; cibi, qui nihilo tamen habiliores reddantur. Nam in cotis macilentiam hodie vulgò jactatur adagium, quū ajunt, tàm pinguem quàm cotem macilentum quempiam esse significantes. ¶ Est & Cos, *nos*, insulæ & civitatis nomen: ut infrà docebimus.

Cōtĕlĭā, æ, f. p. deminutivum à Cote. [βάκτρον. Gall. *Pierre de touche, pierre à toucher & esprouver l'or.* Ital. *Pietra del tocco per far saggio dell'oro.* Germ. Ein wetzstein: item, ein probier stein. Hisp. *Tocque de la plata ò del oro.* Pol. *Osiel'ka.* Vngar. *Fén köveczke.* Ang. *A touch stone to try gold.*] Plin. libro 31. cap. 9: Contraque suffusiones oculorum cum lacte in coticulis teritur. ¶ Accipitur item pro lapide, quo fit auri vel argenti experimētum, qui alio modo Index, vel lapis Lydius vocatur. Modicus est, & raro quaternas uncias longitudinis binasque latitudinis excedens. Plin. lib. 33. cap. 8.

Cotārĭī, æ, Locus unde eruuntur cotes. [τόπος ἀφ' οὗ ἀνόητον λιθοτομοῦσι. Gall. *Vne carriere dont on tire les queux à aiguiser.* Ital. *Luogo donde si cavano le cote.* German. Ein ort da man die wetzstein grabt, oder ausbricht. Hispanice, *Lugar donde se sacan las aguzaderas.* Pol. *Miejsce gdzie osi' amuia ość y.* Vng. *Fén köbánya, kaszáskö bánya.* Ang. *A quarrie where what stones are taken out.*] Alphenus I. Cæsar. ff. de public. Cæsar quum insulæ Cretæ cotarias locaret, legem ita dixerat: Nequis præter redemptorem, post Idus Martias, cotem ex insula Creta fodito, néve eximito, néve avellito.

Coscinomantia, ς. κοσκινομαντεία, Divinationis genus, quod fit per cribrum.

Cosmētĭ, Cosmicus, Vide COSMVS.

Cōsmittō, Pro committo, m literam in s, vertentes, veteres dixēre, teste Festo.

Cōsmographĭā. [κοσμογραφία. Germ. Weltbeschreibung. Pol. *Opisjanie swiata.* Vng. *Világnak irásztol valo tudomány.* Ang. *The description of the world.*] Mundi descriptio. Differt autē à Geographia, tanquam totum à parte. Geographi enim solius terræ situm describunt, præcipuasque ejus regiones fluminibus & montibus distinguunt: Cosmographi autem, Mundi totius tàm elementaris, quàm ætherii cognitionem inquirunt, terræque situm non fluviis aut montibus, sed cœlestibus circulis discriminant.

Cōsmētĭ, pen. prod. [κοσμητής. Gall. *Chambrier, valet de chambre.* Italice, *Cameriere che ha cura d'ornare il patrone.* German. Ein gleiter, oder jungerm in einem hauß. Hisp. *Camarero que aseyta el ornar ò ornara.* Pol. *Komornick, ch'epiec ktori pana obiera, ten ktori dom chedaje.* Vng. *Ruha tisztitó, szépkötö inas.* Ang. *The boye or vallet of the chamber.*] Ornator, servus id familia cui, dominæ, dominive exornandi cura incumbit. Iuven. Satyr. 6: - ponunt Cosmetæ tunicas, tardè venisse Liburnus Dicitur.

Cōsmĭcŭs, adject. [κοσμικός. Pol. *Swiecki.* Vngar. *Világi.*] Idem quod mundanus. Mart. li. 7: Cosmicus esse tibi Semproni Tucca videris: Cosmica Semproni tàm mala quàm bona sunt.

Cosses, à Plinio vocantur vermiculi in ligno nascentes, lib. 30. cap. 13. quos aliis in locis Cossos vocat. Cossos (inquit) qui in ligno nascuntur, sanant ulcera omnia. Vide COSSVS.

Cōssŭs, m. f. Vermis in ligno editus, qui apud Phryges, & in Ponto pro delicatissimo cibo sumitur. [שש *hesch.* ὁ κοσσὸς ἐκλεξκλωφύς. Gall. *Vn ver qui s'engendre dans le bois & qui le ronge.* Ital. *Verme che rode il legno, tarlo.* Ger. Ein gattung der würmer oder madon, die in dem holtz wächsen. Hisp. *El gusano que roe la madera.* Vng. *Szöcz, fabra termö férdg.*] Plin. lib. 17: Præ grandes robori vermes delicatiore sunt in cibo (cossos vocant) atq; etiam farina saginati. Idem lib. 11. cap. 35: Nec enim cossi tantùm in eo, sed etiam tabani ex eo nascuntur. A similitudine horum vermium homines rugosi corporis, ab antiquis Cossi dicti sunt: unde & Cossutiorum familia apud Romanos dicta est, ex qua fuit Cossitia uxor Cæsaris, cujus meminit Suetonius in vita ejus. Similiter & Cossuvii, & Cossuviani.

Cōssūtĭī, Vide COSSVS.

Costæ, arum, f. p. sunt ossa illa spinæ cohærentia, intestinique suo complexu coërcentia. [צלע *tsilah, wachaqui.* Gall. *Costes.* Ital. *Coste.* Ger. Ein ripp. Belg. Een ribbe. Hisp. *Las costillas.* Pol. *Zebro.* Vng. *Oldal csont.* Ang. *The ribbes.*] Virg. lib. 3. Georg. Et pedibus subigit terram, fricat arbore costas.

Costŭs, fœminini generis, sive Costum neut. [κόστος. Dioscoridi, κόστος. Strabon. Gall. *Herbe nommee de quelques vns de Cost, vn de cost, & d'autres costarette.* Ital. *Costo herba.* Germ. Ein wurtz schmecke wurtz aus Arabia, India vnd Syria. Hisp. *El costo ò costa olorosa.* Pol. *Wonna korzonek z Arabij, z Indij, y z Syrij.*] Frutex est exiguus in Arabia, India, & Syria nascens, radicem ferens ex mili odoris, quam non secus ac thus dis suis adolebat antiquitas. Plin. libro 12. cap. 12: Radix costi gustu fervens, odore eximio, frutice aliàs inutili.

Cotaria, sive Cotoria. Vide COS.

Cōthurnŭs, m. f. [κόθορνος. Gall. *Vn certain brodequin ou bottine, sive ancienne.* Ital. *Borzachino, coturno.* Ger. Ein stifel oder bottin wider. Hisp. *Borzegui.* Pol. *Pol'botek, Tymia.* Vng. *Tsizma, papatsi.* Ang. *A kind of buskins wherein came over the calf the legge.*] Calciamenti genus erat subere sublevatum, quo Tragœdiarū actores in scena utebantur, ut proceriores viderentur. Erat autem calciamentum ἀμφοτερόδεξον: hoc est, tàm dextro, quàm sinistro pedi conveniens, & de suris solet religari. Vnde illud apud Virgil. 1. Aeneid. Purpureoque altè suras vincire cothurno. ¶ Potest etiam hoc nomine appellari hoc calceamenti genus subere suffultum, quo in Italia mulieres hodie utuntur, ut Heroidum illam proceritatem videantur referre, cujus meminit Iuvenal. - si breve parvi Sortita est lateris spatiū, brevitatq; videtur Virgine Pygmæa nullis adjuta cothurnis. ¶ Aliquando pro sublimiori dicendi genere. Virgil. Aegl. 8: Sola Sophocleo tua carmina digna cothurno.

Cōthūrnātŭs, ta, tum, adject. [ὁ κόθορνος, ἐμπεδοδέτης. Vngar. *Tsizmás, papatsos.*] Mart. Grāde cothurnati pone Maronis opus.

Coticula, Vide COS.

Cōtĭdĭē, Vide QVOTIDIE.

Cōtinŭs, pen. corr. κότινος, Oleastri genus, quo Olympionicæ coronabantur. Aristoteles Philostephanon appellat. ¶ Est & frutex hoc nomine in Apennino, ad liniamenta modò, conchylii colore insignis. Autore Plinio lib. 16. cap. 12.

Cōrōnĕā, neu., à Venetis dicta fuit herba quam Galli Halem appellant, similis cunilæ bubulæ, toto odorata, capitula habens thymi, dulcis alioqui, & sitim sedans. Vide Plin. lib. 21. cap. 7. ἀμφοτερόπρωρον.

Cōtōneum, nei, n. f. [κυδώνιον. Gall. *Pome de coing, vn coing.* Ital. *Pomo cotogno.* Germ. Quen. Hisp. *Membrillo.* Pol. *Pigwa.* Vng. *Birsalma.* Anglicè. *A quince peare.*] Mali genus, primùm è Cydone Cretæ urbe advectum: unde & Cydonium à Græcis appellatur: nam Cotoneorum nomen à Catone primùm profectū putatur. Ejus varia sunt genera. Quædā enim incisuris distinguuntur, colore ad aurum inclinato: unde & Chrysomela dicuntur. Alia candidiora, præstantissimi odoris, Nostrates cognominata. Sunt & Neapolitana, & minora ex eodem genere Struthea, serotini proventus, sed odoratiora. Sunt & præcocia, mustea: item sylvestria minora, sed à strutheis odoratissima. Hæc Plin. lib. 15. cap. 11.

Cottabus, bi. [κοτταβος. German. Der chen, widerklang, oder widerhall eines streichs.] Aenea phiala, quam peracto convivio mensæ imponere solebāt vino plenam: deinde in minora pocula ab alto miscentes, sonum edere: qui si illisū major ederetur, ab amasiis amari se augurabantur. ¶ Accipitur & pro ipso sono, qui hoc pacto edebatur. Vnde κοτταβίζειν verbum Græci usurparunt, pro eo quod est sonum hujusmodi edere: & κοτταβίσκος, pro hoc ludi genere: item κοτταβίσκια, præmia victori hujus ludi dari solita, quæ, teste Athenæo, fuerunt κυκλοτεμαχίαι: hoc est, triticeæ placentulæ & sesamineæ. Aristophanes quoque, qui hoc genere ludi se recreabant, μεθυκοτταβίζειν appellavit: quòd vix aliter, quàm vino madentes id agerent. Plaut. in Trin. Cottabum videtur appellare, sonum flagrorum, qui mittet verberandum redditur. Cavetis (inquit) ne cottabi bubuli crebri in te crepent.

Cottănā, κοτάνη, Ficus exigua, verùm jucundissimo sapore, Syriæ peculiares. Plin. lib. 14. cap. 5.

Cōtŭrnix, Avis advena, terrestris magis quàm sublimis: noti

ſtri Qualem dicunt. [ἰσῶν ſibilo v. ὄρνις. Gall. Vne caille. Ital. Starne, coturnice. Germ. Ein wachtel. Hiſp. Codornice. Pol. Przepiorka. Vng. Fürſ. Ang. A quale bird.] De hujus avis conſyderatione plurima cognitu dignitſima tradit Plin. lib. 10. cap. 23: Coturnices (inquit) ſemper antè veniunt, quàm grues: parva avis: & quum ad nos advolat, terreſtris magis, quàm ſublimis. Advolant non ſine periculo navigantium: quippe velis ſepè inſidēt, & hoc ſemper noctu, merguntq; navigia. Iter eſt his per hoſpitia certa: Auſtro non volant, humido ſcilicet & gravjore vento: aura tamen vehi volunt, propter pondus corporeum, viriſque parvas. Hinc volantium illa conqueſtio, labore expreſſa. Aquilone itaque maximè volant. Ortygometra duce Primam earum appropinquantem terræ accipiter rapit. Reliqua vide apud Plinium.

Cōtylē, lis, f. p. [κοτύλη. Vng. Itrce.] Menſure genus, quod alio nomine Hemina dicitur, continens dimidium ſextarii. ¶ In oſſibus item Cotylæ dicuntur, quæ & Cotyledones: hoc eſt, cavaquædam acetabula quibus aliorum oſſium capita inſeruntur: cujuſmodi ſunt in coxendicibus, oſſium femoris capitaeſque pinnia. ¶ Accipitur & pro concavi vaſis genere, cujuſmodi Diogenem uſum fuiſſe docet Laërtius antequam puerum ex concava manus vola bibentem vidiſſet. ¶ Accipitur & pro ludi genere, in quo quis reductas in tergū manus conjungebat, illingebatq; : alterq; impoſitis in eas genibus, tollebatque ſuis manibus oculos geſtantis obtegens. Ad hunc igitur modum geſtatus, ἐν κοτύλῃ geſtari dicebant.

Cōtyledōn, [κοτυλεδών. Gall. Herbe vulgairement appellee Vmbilicus Veneris. Ital. Cupperiuole. Germ. Nabetkraut. Hiſp. & Luſitan. Sudaire, ombilic. Pol. Pupienica. Ang. An herbe commonly called vmbilicus veneris.] Herbæ genus eſt, quæ teſte Ruelio Vmbilicus Veneris à Romanis dicitur: quod nomen etiam hodie invaſit Officinæ. Cotyledonem autem Græci putantur appellaſſe propter figuram folii in acetabuli formam tornati, & modicè concavi. ¶ Cotyledones item in mulieribus appellantur ora vaſorum in uterum deſinentia, per quæ ſanguinis menſtruantia ſingulis menſibus, ex omni corpore in uterum deveniunt, & per quæ ſemen alimentum ad ſe attrahit.

Cōvinus, m. i. [πολεμικὸν ἅρμα τεθωρακισμένον δρεπανηφόρον. Gall. Vn chariot de guerre armé & garni de grans trenchans & couſteaux pour mettre parmi ceux qu'il rencontre. Ital. Carretta, carro da guerra armato per rompere vn eſſercito. Germ. Ein Karch ab dem man ſtreitet/ Kriegswagen/ Hertwagen. Hiſp. Vn genero de carro de guerra. Pol. Wozownica, chariot, kiedyſ francuzowie bryali ſię. Vngar. Kaſzás ſzekér. Ang. A kind of warre chariot armed and garnished with pikes or ſuch like inſtruments.] Vehiculi falcati genus fuit, quo Britanni & Galli in prælijs utebātur. Pompon. Mela: Dimicant nō equorum modò aut pedite, verūm & bigis, & curribus Gallicè armati: Covinos vocant, quorum falcatis axibus utuntur. ¶ Inde Covinarius dicitur auriga, qui covinum regit, aut qui ex covino pugnat. ὁ τὸν πολεμικὸν ἁρματηλάτης, ὁ πολεμιστής. Tacitus in vita Agric. Media campi covinarius, & eques ſtrepitu ac diſcriminis complebat.

Cōvinni, ex maceratis & coactis frugibus potus, fortaſſe id quod vulgò hodie Cervisiam vocant.

Cōxa Græcè κόξα, Latinè Senio, numerus eſt in talo, Cani cōtentus, qui & Venus dicitur: quem qui jeciſſet, ſex lucrifaciebat: qui verò Canem, nummum unum addebat: unde etiam Damnoſa canicula à Poëtis vocatur.

Cōxē, & Cōxendix, pro eodem accipiuntur. [שוק ſhēk. ἰσχίον. Gall. La hanche ou la cuiſſe. Italicè, Coſcia. German. Hueſt Bein Lenden. Hiſpan. La pierna, à malga, à anca. Polon. Hudpen. Vngar. Tſipöſſent. Ang. The hippe or huck bone, the haunche.] Sunt enim Coxendices, ſive Coxæ, oſſa duo, ſacro oſſi unum, aliſta, cavaq; quædam habentia acetabula, quibus oſſium femoris capitula inſeruntur. Græcè ἰσχία appellantur: unde Iſchiadicus morbus, qui coxēdices infeſtat. Vnde Iſchiadici dicuntur è coxendicibus laborantes. Plin. lib. 25: Coxendicibus & articulis omnibus cum axungia utiliſſima. Cato in tranſtinentum docet ad ſanandas coxendices luxas: hoc eſt, luxatio motas. Suet. de Aug. Coxendice, & femore, & cture ſiniſtro non perinde valebat, ut ſæpè etiam inde claudicaret. Tit. in Epiſt. Hunc dum ſequitur colligitq; per læve & lubricū pavimentum, fallente veſtigio cecidit, coxamq; fregit: quę param apiè collocata, reluctante ætate, malè coit.

C ante R

C.R. In notis antiquorum, civis Romanus. C.R. Creticus, vel Cretiſpur. C.R. contractum. C.R.C. cujus rei cauſa. C.R.C.P. cujus rei cauſa promittit. C.S. communis. C.S.A. Cæſar Auguſtus. C.S.I.P. Cæſar imperator. C.S.S. cum ſuis ſervis. C.S.F.L. cum ſuis filiis. C.S.H. cum ſuis hæredibus. C.S.P.E. cum ſua pecunia eſt. C.S.I. controverſia.

Crabronēs, Inſecta volucria, veſpis ſimilia, ſed majora. [צרעה ſerāh. σφῆκες, σφῆκες. Gall. Freſlon, ou freſlon, fiolon. Ital. Calabrone. Germ. Ein Harnauſ. Belg. Hornſtien. Hiſpan. La horra o moſcardon. Pol. Szerſzenie. Vng. La darda. Ang. Hornetes or greas waſpes.] Degunt in ſylveſtrium arborum cavernis: vita bimatum non tranſeunt, cecantur ex equis. Vide Plin. lib. 11. cap. 22. & lib. 20. cap. 13. & lib. 29. cap. 4. Spicula crabronū, Ovid. 11. Metam. Aſper crabro, Virg. 4. Georg. Irritare crabrones, τὸν σφηκιᾶν ἐρεθίζειν. Id dictum eſt à Plauto in Amphytrione, in mulietis ingenijs: quibus ſi iratis repugnes, magis provoces, neque ſine tuo malo diſcedas.

Crāmbē, es, fœm. gener. [κράμβη. Gallicè. Vne eſpece de choux. Ital. Specie di cavolo. Germanicè. Köl/ Kappentöt. Hiſpan. Vn genero de lecca. Polon. Czerwd kapuſta. Vngar. Kapoſzta, ubaydocz kapoſzta. Ang. A kind of colewortes.] Braſſicæ ſpecies eſt apud Plin. libr. 20. cap. 9, amari ſaporis, tenuioribus foliis & ſimplicibus, non ingrato guſtu, ſed quæ recocta faſtidium pariat & nauſeam. Vnde profectum eſt proverbium: Crambe recocta mors eſt. Græcis tamen Crambe generale nomen eſt, ad ea omnia extenſum, quæ Latinis Braſſicæ appellatione continentur. Crambe dicta eſt (ut quidam putant) quaſi κραμβῶν, παρὰ τὸ τοὺς κόρας ἀμβλυώττειν: hoc eſt, ab eo quòd oculorum pupillas obtundat, hebetetq;. Vnde & κραμβῶν ab Atticis appellatur. Quanquam ſunt, qui vocis hujus etymon ad aliam ejus herbæ naturam malint referre, ut Crambe dicta ſit, quaſi κράμβη ἀκόρεστος, ſeu potiùs κόρεστος: hoc eſt, quaſi crapulæ occurrat, ſeu reſiſtat. Nam vino adverſatur, ut inimica vitibus: unde ſumpta in cibis, ebrietatem arcet, & crapulam jam contractam diſcutit.

Crambion, pityuſa, Dioſc. lib. 4. cap. 176.

Cranocolapta, Species phalangii à percutiendo, ſcalpendoq; cornu dicta: quā fama & Picum Martium Græci δενδροκόλαπτα appellarunt. Deſcribitur à Nicandro, phalenæ ſimilis, quæ locuſtarum ſit generis, quæ φαλάγγου ἢ φύσσης ſit dicta: hoc autem phalangium.

Cranium, [גלגלת glulgholeth. κρανίον. Gall. Le crane, le teſt. Ital. La calotta del capo. Germ. Hirnſchat. Hiſp. Calavera. Pol. L'ebumarl ego. Vngar. Agy koponya. Angl. The ſcull or bare ſcalpe of the head.] Eſt calva capitis, & poculi genus, calvæ figuram referens.

Crāpulā, Comeſſatio, ebrietas. [κραιπάλη. Gall. Yurongnerie, & les inconvenients & les maladies qui en viennent. Ita. Crapula. Ger. Das haupttwee vō dem Praſſen: item, Trunckenheit/ Frölſerey/ Füllerey. Hiſp. Embriaguez. Polon. Ob żarłtwo, bolenie głowy ſię przypisuje. Vngar. Részegés kedö, tobzódás. Ang. Surfetting a diſeaſe comming of dronkennoſſe.] Cicero 2. Philip. Edormi crapulam, & exhala. Plin. libr. 23. cap. 1: Novitium reſinatum nulli conducit, capitis dolorem & vertigines facit: ab hoc dicta Crapula eſt. Vbi hoc videtur innuere, Crapulam dici διὰ τὸ τὴν κεφαλὴν πάσχειν: hoc eſt, ab eo quòd caput vertigine concutiat. Ariſtoteles in Problemat. in ea diſtinguit Crapulam ab ebrietate, quòd ebrietas unà cum mente admit & ſenſum doloris: Crapula verò conſtante mente caput afflictet. ¶ Hinc Acræpala, ἀκρεπάλαι, à Græcis vocantur medicamenta, quæ crapulæ reſiſtunt: inter quæ numeratur & Braſſica.

Crāpulōr, aris, deponens, p. Eſt cibo & vino ſe ingurgitare. [סבא ſabā. κραιπαλᾶν. Gall. S'enyurer, manger ou boire trop. Ital. Troppa copperſi di mangiare ò bere. Ger. Sich faſten mit freſſen vnnd ſaufen. Hiſpan. Embriagarſe. Pol. Obżeram ſię. Vng. Részegſzik dōm tobzódom. Ang. To make hemſelfe dronken, or eat muche.]

Crās, adverbium temporis, idem ſignificat, quòd die proximè futuro: ſicut Heri, die proximè elapſo. [מחר machar. αὔριον. Gall. Demain. Ital. Domane, domani, domattina. German. Morgen/ morgens. Hiſpan. Mañana, atro dia. Pol. Iutro. Vngar. Holnap. Angl. To morrow.] Cicer. lib. 12. ad Attic. Scies igitur fortaſſe cras, ad ſummum perendie. Horat. Quid ſit futurum cras, fuge quærere. ¶ Accipitur interdum pro nomine ſubſtantivo, idemque ſignificat, quod dies craſtinus. Perſius: Iam cras heſternū conſumpſimus, ecce aliud cras. Martial. Cras te victurum, cras dicis Poſthume ſemper: Neſcio cras illud Poſthume quando venit. ¶ Nonnunquā ponitur indefinitè pro quovis tēpore futuro. Plaut. in Aulul. Quæ cras veniet, perendie feratur foras.

Craſtinūs, na, um, pen. cor. à Cras fit: [αὔριος. Gal. De demain. Ital. Coſa del giorno ſeguente. German. Morgderig. Hiſp. Coſa del dia ſiguiente. Pol. Iutrzny ſyn. Vng. Holnapi. Ang. Pertaynyng to the morrow.] ſicut ab Heri, Heſternus: ita, Dies craſtinus id eſt, proximè adveniens. Liv. libr. 1. ab Vrbe: Pero, craſtino die adeſte. Plaut. Men. Inde uſque ad diurnam ſtellam craſtinam porabimus. Hircius Ciceroni: Sed aliquid craſtinus dies ad cogitandum nobis daret. Virg. lib. 1. Georg. -nunquam te craſtina fallet Hora, nec inſidijs noctis capiere ſerenæ. Cic. libr. 2. de Orat. Poſt meridiem, ſi ita vobis eſt commodum, loquemur aliquid: niſi forte me in craſtinum differre vultis.

Craſtīno, adverb. idem quod Cras. [מחר machar. αὔριον. Pol. Iutro. Vngar. Holnap. Ang. To morrow.] Gell. Si dominus meſſium ad amicos rejecit, craſtino ſeges non meretur.

Crāſis, κρᾶσις, ut à Medicis accipitur, idem eſt quod temperamentum: hoc eſt, proportio quædam primarum qualitatum,

existentium in elementis, ex quibus corpus mistum est & conflatum. ¶ A' Grammaticis Crasis accipitur pro contractione duarũ syllabarum in unã coalescentium: ut πνεῦμα, pro πνεύματα. Dicta Crasis, ἀπὸ τοῦ κεράννυμι, quod est Misceo sive tempero.

Crāsamēn, Crassamentum. Crassescere. Vide CRASSVS.

Crāsiventum. Aceris arboris genus vilius, à venarum crassitudine dictum. Plin. lib. 16. cap. 15.

Crāsus, m. f. spissus, densus, pinguis ac ponderosus. [בריא *bri* שמן *sibamen* דשן *dasben* עב *hab.* παχύλος, πάχος. Gall. *Gras, espes & soarus, gras.* Italice. *Grasso, corpulento.* Germ. Dick/ groß/ fest. Belg. Vet. His. *Gruesso en espessa.* Pol. *Mięsisty, tłuszczy.* Vng. *Tomerdek zomok.* Ang. *Fat, fleshie thick, grosse.*] Terent. in Hecyr. Magnus, rubicũdus, crispus, crassus, cęsius. Cic. 1. Tusc. Crassus, & concretus aër. Plin. lib. 11. cap. 38. Animalium fortiora, quibus sanguis crassior. Plaut. in Pseud. Suram ubi aspicias, scias eum posse gerere crassas cõpedes. ¶ Crassa Minerva dicitur aliquid fieri, quod inconditius, simpliciusq; quasique indoctiùs fit, non aût exquisita arte, nec exactissima cura. Hor. 2. Serm. Rusticus, anoṡmis sapiens, crassaque Minerva.

Crāssāmēn, inis, n. t. à crassus, Crassitudo. [מעבה *mahabeh* עבי *habi.* πάχος, τὸ παχυμερές. Gall. *Espessour, vne matiere espesse, comme la lie de quelque chose ou le fondrille.* Ital. *Grossezza, materia grossa, come la mariegine di qualche cosa.* German. Ein dicke oder fuste matery. Hispan. *Grossura.* Polon. *Tłuszcz, mięsistość.* Vngar. *Tomerdekseg zomokoig.* Ang. *The thicknesse or grossnesse of a thing.*] Colum. libr. 12. cap. 25: Semper requieta aqua crassamen aliquod, in imo repositur.

Crassāmentum, n. t. Crassities. [מעבה *mahabeh* עבי *habi.* πάχος. Gall. *Espessour, ou grossour.* Ital. *spessezza, grossezza.* Ger. Dicke. Belg. Dicte. Hisp. *Grossura.* Pol. *Mięsistość.* Vng. *Tomerdekseg, zomokseg.* Ang. *The thicknesse or grossnesse of a thing.*] Gellius: Sutculi duo erant teretes, oblonguli, pari crassamẽto, ejusdẽ lõgitudinis, derasi, atq; ornati, similes. Sic Colum. Crassamentũ vini fæculenti dixit, & lib. 12. cap. 25: Crassamen, pro Sedimento.

Crāssitās, & Crassitudo, vulgò *profunditatem* vocant. [מעבה *mahabeh* עבי *habi.* πάχος, παχύτης. Vng. *Tomerdekseg, mizlyeg.* Ang. *Grossnesse, fatnesse.*] Plin. li. 11. cap. 39: Hippopotami corii crassitudo talis, ut inde tornentur hastæ. Cæsar 2. bell. Civil. Crassitudo parietum quinque pedum.

Crāssescō, n. t. Est Crassum fieri, pinguescere. [עבה *habah.* παχύνομαι. Gall. *Devenir gras & espes.* Ital. *Espessire, & ingrassare.* Ital. *Diventar grasso, ingrassare.* Ger. Dick oder fist werden. Belg. Dicti/ est vet werden. Hisp. *Engrossarse.* Pol. *Tłuszczeć, mięsiąć się.* Vn. *Tomerdekedni, meg lesz zomokodni.* Ang. *To waxe thick, grosse, fatt or fleshie.*] Col. lib. 9. de Turturibus: Nec quia tritico vel aliis frumentis minus crassescant, verùm quòd semine ejus maximè delectãtur Plin. lib. 2: Qui neq; in nebulam densetur, nec crassescat in nubes: id est, crassus fiat. Idem lib. 29. cap. 6.

Crāssē, adverbium. [παχέως. Gall. *Espessement, grossement, grossesment, lourdement.* Ital. *Spessamente, grossamente, lordamente.* Germ. Dick/ grobliche. Hisp. *Con grossura y espessura.* Pol. *Grubie mięsisto.* Vng. *Tomerdekben.* Ang. *Thickelie, grosselie, clubbishlie, brokenblie.*] Colum. lib. 12. cap. 43: Lata vasa in modum patinarum fieri jubebat, eaq; intrinsecus & extrinsecus crasse picari.

Crātægōnōn, sive Cratægonon. [κραταιγόνον. Germ. Bidbetraut: oder wie die Gelehrten meynen/ Brennkraut. Vngar. *Kaibor.*] Genus Saryri herbæ, semine lini majore, duræ radicis, cortice rubro, sapore subdulci, quod in montosis traditur inveniri. Vide Plin. lib. 27. cap. 8.

Crātēr, teris, pen. prod. m. t. [אגן *aghobain* גביע *ghabiah.* κρατήρ. Gal. *Vne Coupe ou tasse.* Ital. *Coppa.* Ger. Ein grosser vnd weiter becher/ eis trinckschat. Belg. Eenen groeten beker. Hisp. *Gran copa ò pila de vce el agua.* Pol. *Kredens wielky, czasza.* Vng. *Kupa, pohár tabian pohár.* Ang. *A cuppe, a peece to drink in.*] Vasis genus capacius, quo in libationibus, & solenniorìbus epulis uti solent. Virg. 9. Aen. Sed magnũ metuens se post cratera tegebat. Idẽ 6. Aeglog. Craterasque duos statuam tibi pinguis olivi. Idem 6. Aen. Crateras magnos statuunt, & vina coronant. ¶ Ab hujus vasis similitudine Crater in mõte Aetna appellatus est foramen illud per quod ignis evomitur. Ovid. Et pronos cuirus medio cratere recepit. ¶ Et Crater in fontibus dicit receptaculum, quod & Labrũ dicitur: id q' fistulis aqua decurrit. ¶ Velut in Cratere philotesio, ὥσπερ ἐν κρατῆρι φιλοτησίῳ, proverbialis collatio, qua significabimus, res antea turbulentas cõponi sedatasq; & priùs inter sese inimicos in gratiam redigi. Dicitur aût crater philotesius, quẽ in conviviis porrigũt alius alii, ceu amicitiæ symbolũ ac pignus. Vnde etiã eandem vim habebit adagiũ, si Crater philotesius, κρατὴρ φιλοτήσιος, dicas. ¶ Crater litium, sive malorũ, κρατὴρ κακῶν, De re permolesta, sive de homine litium autore. ¶ Item signum cœleste quod oritur decimo sexto calẽdas Martii, vespere. ¶ Item sinus in littore Campano à Miseno Athenęum usq; extensus, duobusq; penè coeuntibus promontoriis incurvatus: ut est autor Strab. lib. 5.

Crātērā, æ, f. p. penult. producta, idem quod Crater. Horat. in Sermon. Sive gravis veteri crateræ limus adhæsit.

Crātēritēs, Gemma est prædure naturæ, inter chrysolithi & electri colorem. Plin. lib. 37. cap. 10.

Crātērrĭs, ab antiquis dicta est, teste Nonio, quam nos *situlam* vocamus. [κύλικες, γαυλός. Polonice, *Wiadro.* Vngar. *Kapanya.* Angl. *A buckette to tak vp water.*] Cicero de Natur. deor. In medioque sinu fulgens craterra relucet. Loquitur de urna Aquarii, cœlestis syderis.

Crātēs, Est rara quędam lignorum, vel viminum, vel etiam sarmentorum connexio. [*πλέγμα.* Gall. *Claye, vne haie, vne haie.* Ital. *Graticcio.* German. Ein hurd/ oder gatter. Belg. Een heyn. Hisp. *El cerzo è cosa assi texida.* Pol. *Kratra.* Vng. *Rostely.* Ang. *Wattling of houses, hurdels.*] Plautus: Sub cratim ut jubeas iste supponi. Liv. 10. ab Vrbe: Ibi medius fere castris locus est consepsus cratibus, pluteisque & linteis contextus. Cæsar 7. bell. Gall. Proximam fossam cratibus contegunt.

Crātĭcŭlă, f. p. à Crates diminut. in quà cibi torrentur. [ἐσχάρα, κατάκλειστον, ἐσχάρετον. Gall. *Vn grill.* Italice, *La graticella, graticella.* Ger. Ein rost. Hispan. *Las parillas.* Polon. *Ruszt.* Vngar. *Rostélyostska.* Ang. *A gridiron to boyle meat on.*] Cato cap. 13: Carium unum, lucernas, craticulas duas. Martial. lib. 14: Parva tibi curva craticula sudet ofella.

Cratitius, a, um. Quod ex cratibus fit: [*πλεκτός.* Gall. *Fait en façon de clayes.* Ital. *Cosa fatta di graticcio.* Ger. Das auß burten oder gatter gemachet wird. His. *Cosa texida como caraz.* Pol. *Rzeszotny.* Vng. *Rostélyos.* Ang. *Made like hurdles or watling wise.*] ut Cratitii parietes, qui cratibus infertis fiebant, seu asseribus arrectis, transversisq; in modũ cratis. Alio nomine vocantur Intergemini, quòd vicinorum cœnacula iis dirimerentur. Vitruv. libr. 2: Cratitii parietes velim ne inventi quidem essent. Quantum enim celeritate & loci laxamento profunt, tantò majori & cõmuni sunt calamitati, quòd ad incendia, uti fasces, sint parati.

Crātĭo, tis, tire, Occo. [שדך *sidedeh.* κατάκλειστον. Gal. *Herser, ou mettre de clayes.* Ital. *Arpegare.* Germ. Eggen. Hisp. *Y gualar la tierra con cerzo.* Pol. *Zawlać orzaćmi.* Vng. *Barona lok.* Ang. *To harrow, to cover with hurdels.*] Plin. lib. 12. cap. 28: Vrbissimũ simul & herbę crate, deinde cratire, serere florem ex fœnilibus, atq; ex præsepibus fœno delapsum spargere, priusquam cratiantur.

Crātĭcŭlă. Vide CRATES.

Cratio, Vide CRATES.

Cratos, κράτος, Latinè potentia, imperium.

Crebenia, Vide CERBENIA.

Crebĕr, crebra, crebrum, Frequens, densus. [תמיד *tamidh* רב *rab.* πυκνός, ἐπιμονός. Gall. *Dru, frequent, souvent vsant.* Ital. *Frequente, spesso.* Germ. Embsig/ dick. Belg. Veel/ dick. Hisp. *Cosa espessa que muchas vezes se hazes.* Pol. *Częsty, gęsty.* Vngar. *Gyakor.* Ang. *Thicke, that cometh often.*] Plaut. in Amph. Crebri hostes cadunt. Idẽ in Asl. Crebro salicto oppletus locus. Cic. ad Att. li. 14: Et in scripto multò essem crebrior. Virg. 3. Georg. Non tàm creber agens hyemem, ruit æquore turbo.

Crēbrō, adverb. Frequenter. [תמיד *tamidh* ברוב *berob.* πυκνά. Gall. *Souvent, souventefois.* Italice, *Souvente, spesse fiate.* Germ. Oft/ embsigklich. Hispan. *Espessamente, muchas vezes.* Pol. *Często.* Vngar. *Gyakran.* Ang. *Often times.*] Plaut. in Trucul. In urbẽ crebrò convenio. Cic. Att. lib. 2: Velim obvias mihi literas omnibus de rebus crebrò mittas.

Crebrĭtĕr, pro Crebrò. [Pol. *Często.* Vng. *Gyakran.*] Diomedes Grammat. lib. 3: Cùm breviter pugnam iniret.

Crebritās, Frequẽtia & spissitudo. [תמיד *tamidh* רוב *rob.* πυκνότης. Gall. *Frequentation, abondance, multitude.* Ital. *Habondanza, spessezza.* German. Embsigkeit/ dicke. Hispanicè. *Abundancia espessura.* Polonicè. *Vilawiczność, częstokroć.* Vngar. *Gyakorság.* Ang. *Oftenness, thicknesse in growing or being together.*] Cicer. ad Att. libr. 13: Colloqui videbamur in Tusculano quum essem, tanta erat crebritas literarum. Concinnitas, crebritasq; sententiarum: apud eundem de Clar. Orat.

Crēbrĭsco, cis, brui, Celebrĕsco, & divulgor. [תמיד *tamidh* רב *rab.* πυκνοῦμαι, διαβοῦμαι. Gall. *Estre frequent.* Ital. *Essere fatto caldo, essere divulgato.* Germ. Zunemen/ bekandt werden. Hispan. *Ser publicado ò divulgato per fama.* Polon. *Stawam się częsty, rozgłaszam się.* Vngaricè, *Et barbadom, hirdõ nemsie lesek.* Anglicè, *To waxe common and often, the more it increaseth more and more.*] A' quo Percrebresco. Plin. Epist. 147: Ille non tollere oculos, non remittere stylum, sed obfirmare animum, auribusque prætenderetùm crebrescere fragor, adventare etiam. ¶ Optatæ aurę crebrescunt, Virgilius 3. Aeneidos. Sermonem crebrescere. Idem 12. Aeneidos.

Crebristurus, significat vallum crebris suris: hoc est, palis munitum. Fest.

Credentiarium, nominant barbari eum, qui fit à dapibus prægustandis, quem peculiari nomine Sueton. in vita Claudii vocat Prægustatorem, qui ad Principum mensas minutatim suo more edulia conscinduit, qui mos apud Italos ubique est vulgaris Structarũ nomine vocari posse censuit Isidorus.

Credo,

Credo, credis, credidi, creditum, Fidem habeo, fidem adhibeo, fidem tribuo. [מאמין heemin. πιστεύω. Gall. Croire, auoir foy. Ital. Credere, hauer fede. German. Glauben. Hispan. Creer y confiar de otro. Polon. Wierzy. Vng. Hiszek (auagy) hiszem. Ang. To believe.] ¶ Et ponitur vel absolutè. Cic. in Bruto: Audivi equidè illa de majoribus natu, sed nunquam fum adductus ut crederem. Vel cum accusativo. Cicer. ad Attic. libr. 7: Omnia faciliùs credere possum, quàm quod scribitis. Vel cũ accusativo & dativo. Idem Fam. 13: Hoc mihi ut testi velim credas. Vel cũ dativo solo. Idem Fam. 3: Non satis credidit homini prudẽti. Virg. Arglog. 2: Nimium ne crede colori. Vel cũ præpositione De. Cic. Fam. 3: Bis ad te scripsi, me purgans diligẽter, te leviter accusans, in eo quòd de me citò credidisses. ¶ Aliquando ponitur pro cõmittere, concredere, commendare & fidei alicujus tribuere. [המסיר hapikkidh. παραγγελλω. Gall. Commettre & fier à la foy d'aucun. Ital. Commettere alla fede d'alcuno. German. Befeelen, auf eines Treu vnd Glauben sich verlassen. Hispan. Cõfiar à uno, y encomendar à la fe de alguno. Pol. Zawierzam się. Vng. Kezbiczom. Ang. To give to keep, and to trust.] Plaut. in Aulul. Vbi is obiit mortem, qui mihi id aurũ credidit. Libro 4. ad Herenn. Nam quum canes funguntur officiis luporum, cuinam præsidio pecuaria credemus? ¶ Et non solùm tradere, sed etiam revelare, ac manifestare significat. Lactant. lib. 4: Iudæi quoque, quibus solis arcanum Dei creditum fuerat. ¶ Interdum Mandare. Colum. lib. 2: Vt jam perceſcamus, quot operis in aream perducantur ea, quæ terræ credimus. ¶ Quandoque mutuum dare. [Δανείζω. Gall. Prester. Ital. Dare in prestito. Germ. Auffleihen. Hisp. Prestar. Vngar. Kölczön adok. Ang. To lend.] Martialis: Dimidium donare Lino, quàm credere totũ. Qui mavult, mavult perdere dimidium. ¶ Cum accusativo mediante In, significat immittere, injicere. Virgil. libr. 2. Georg. Inque novos soleat audent se gramina tutò Credere. ¶ Interdum ponitur pro Puto. [חשב chasabh. λογιζομαι, νομιζω. Gall. Penser. Ital. Pensare. Germ. Meynen, darfür halten. Hisp. Pensar. Pol. Mniemam. Vng. Vélem. Ang. To judge or think.] & hoc vel absolutè. Cic. Famil. 6: Te enim ipse, qui & me, & alios prudentia vincis omnia credo vidisti, nihil omnino te fefellit. Vel sequente Quod, vel Quoniam, vel Quia. Idem Famil. 13: Quod ad te de decem legatis scripsi, parum intellexisti, credo: quia ἀλεξανδρινὰ scripseram. ¶ Inter Credere Deo, Credere Deũ, & Credere in Deũ, Ecclesiastici hoc interesse putant, quòd Credere Deũ, est Credere Deum esse. Credere Deo, est Fidem habere Deo, sive verbis eius: Credere in Deum, est fide bona se conjicere in Deum, & in eo spem omnem nostræ salutis repositam habere. ¶ Hujus verbi composita sunt Accredo, Concredo, quæ vide suis locis. ¶ Veteres Creduas, pro Credas dicebant. Plautus: Ipsus nec amat, nec tu creduas. ¶ Credere propriè is dicitur, qui ita rem alienat, ut dominium transferat: qui enim dominium retinet, alienat fidem non sequitur. Hinceque in creditum ire dicitur, nõ quia rem suam seu certam speciem vindicat, sed in personam agit, ut sibi satisfiat: unde & per prolepsin in creditum ire, simpliciter pro credere accipi plerunque constat. l. 2. §. mutui datio, eodem & alibi. Credendi appellatio, Celsus ait, generalis est. Nam cuicunque rei assentimur alienam fidem sequimur, mox receptum quid ex hoc contractu credere dicitur. Autem Vlpianus si certe petat. Credimus tamen etiam quibus nõ mutuo damus ut commodatario, depositario, & creditori pignoris. Instit. Quibus modis res contra obl. Glos. l. si venti. §. imberes. de Priv. cred.

Creditum, impersonale. Cicer. pro Sext. Rosc. Tamen non temere creditur, neque levi conjectura res penditur. Plaut. Menæch. Neque domi, neque apud amicam mihi jam quicquam creditur. Terent. in Adelph. Ignotum est tacitum, est. creditum est. Horat. 2. Sermon. Pratensibus optima fungis Natura est: aliis malè creditur.

Creditum, n. s. Quod quacunque de causa debetur. [חוב chob משה mesheh. δάνειον. Gall. Vne creance, ce qu'a baille vn creancier, ce qu'on luy doit. Ital. Credito. German. Ein schuld. Hisp. Deuda, prestado, ò deuda. Polon. Dług. Vngar. Hitelbe vala adás. Ang. Debte, any thing given to ones credence.] Ut, Publicum creditum, apud Quint. lib. 5. cap. 10. Sen. de benefic. lib. 2: Accipiam ergo tanquam creditum, non beneficium.

Creditor, oris, m. t. Cui aliquid quacunque de causa debetur. [בעל מלוה baal malveh. χρεώστης, δανειστής. Gall. Crediteur, creancier. Ital. Creditore. German. Dem man etwas zu thun schuldig ist, ein auffleyher. Hispan. Prestador. Polon. Ten ktoremu winien iestem, pożyczył. Vngar. Aki hitelbe valamit ád, hitelbe adó. Angl. A creditour, he that lendeth or troubleth.] Caius de verb. signif. Creditorum appellatione, non hi tantùm accipiuntur qui pecuniam crediderunt, sed omnes quibus ex qualibet causa debetur, sive ex empto vel ex locato, vel ex alio ullo contractu debetur, Cic. 6. Phil. Quod etiam videre potuistis, quotidie sponsores & creditores L. Trebellii convenire. Horat. 2. Serm. Integer est mentis Damasippi creditor esto.

Crēditrix, pen. cor. Verbale, fœmininum. [מלוה malveh. ἡ δανείσασα, δανείζουσα. Gall. Creancière, celle à qui on doit. Ital. Creditrice. German. Ein auffleyherin. Hispan. Credora. Polon. Ta ktorey wiesiem dl'ugen. Vngar. Hitelbe adó asszony. Ang. She to whome one ought.] Paul. in l. Claudius Felix. §. Aut contra. ff. Qui potior in pig. vel hypoth. Potent uti exceptione rei judicatæ adversus primam creditricem.

Crēdŭlus, a, um. Qui omnia facilè, vel temerè credit. [ἀπιστος, πιστευτικός. Gall. Qui croit de leger. Ital. Credulo, facile al credere. German. Leichtgläubig. Hisp. El que mucho y de ligero cree. Pol. Łatwo do wierzenia. Vng. Aki mindent hamar el hiszen. Ang. That believeth easilie.] Cic. de Amicit. Hæc etiam in fabulis stultissima persona est improvidorum & credulorum senum. ¶ Incredulus qui non facilè credit, ἀπιστος, ἀδιστακτος.

Credentia, est assertoria Epistola, quam vulgò Certificationem vocamus, quum superior magistratus fidem facit pro subdito, vel etiam pro alio.

Crēdŭlĭtās, f. t. Credendi facilitas. [πιστευτικότης. Gall. Legereté de croire. Ital. Credulità, la prestezza & facilità al credere. German. Leichtgläubigkeit etwas von stundan zu glauben. Hispan. Creencia de ligero. Polon. Łatwiość do wierzenia ledzymu. Vngar. Hamar való el hitel. Angl. Lightnesse of beleiff.] Plancus Ciceroni: Credulitas enim error magis, quàm culpa est: & tamen in optimi cujusque mentem facilè irrepit. Martial. lib. 5: Et tumidus Galla credulitate fruar.

Crēdĭbĭlis, le, Verisimilis, probabilis. [נאמן neemán. πιστὸς, πιθανὸς. Gall. Credible, croyable, aisé à croire, vray semblable. Ita. Credibile, credenole. Ger. Glaublich. Belg. Geloofbaer. Hisp. Cosa creible y verisimile. Pol. Podobny, wiary godny. Vng. Hiszekb, hinnetb. Ang. Credible, that may be believed or thought true.] Plaut. in Fœnul. Credibile ęcastor dicit: crede huic, mi pater. Cic. 4. Verr. Multa enim, quæ scio abs te esse commissa, quòd aut nimium turpia, aut parum credibilia sunt, prætermittam.

Crēdĭbĭlĭtĕr, adverb. Verisimiliter, probabiliter. [πιθανῶς. Gall. Croyablement. Ital. Credibilmente. Ger. Glaublich. Hisp. Creible y verisimilemente. Pol. Prawdopodobnie. Vngar. Hiberb képpen. Ang. With lyknesse to be true.] Cicer. pro Dejot. At quàm non modò non credibiliter, sed ne suspiciosè quidem.

Crēmastēres. [κρεμαστῆρες. Vng. Mony rök.] Nervi, in quibus testes dependent. Colum. lib. 7: Priusquam ferrum admoveas, duabus angustis ligneis regulis, veluti forcipibus apprehendere testium nervos, quos Græci κρεμαστῆρας ab eo appellant, quòd ex illis genitales partes dependeant.

Crementum, à Crescendo est, augmentum. αὔξημα.

Crēmĭum. [מקל mekkél. φρύγιον. Gall. Petites buches seches, ou petits bastons, comme pour allumer le feu. Ital. Legno facile da accendersi. German. Dürre schöffin / welche das feur schnell entpfaben. Hispan. El tizon ò trozo de leuna encendido. Polon. Podpałka. Vngar. Aszkó tsimere. Ang. Small pieces of timber to kendle fier.] Colum. libr. 12. cap. 19, rusticos dicit ita nominare surculos aridos & minutos: quanquam scriptum est gremia. Hermolaus in Plinium. Cremia cinnamomi. Plin. lib. 12. cap. 19. ¶ Est etiã cremium Caro fixa in frixorio, quæ quò magis torretur, eò magis virtus & humor evacuatur. [φρύγανον. Gal. Vne fricassée. Ital. Carne soffritta, fritta in la padella. Ger. Gebrätet / oder wei gebraten fleisch. Hisp. Carne frezida en la sarten. Pol. Mięsa zgrzewa mięsso. Vngar. Tsörtöb. Ang. Bieuf fried in a pan.] Vtitur hac voce Psalmorum interpres: Et ossa mea sicut cremium arserunt. ¶ Quidam Frixorium volunt esse: alii durum illud quod in frixorio remanet.

Crēmŏ, as, Comburo. [הוקיד hokidh בער baber. καίω. Gall. Brusler, faire ardre. Ital. Abbruciare, ardere. German. Brennen. Belg. Beebranden. Hispan. Quemar. Polon. Palić. Vngar. Meg égetöm. Ang. To burne, to set on fier.] Plin. libr. 17. cap. 1: Ad Neronis principis incendia, quibus cremavit urbem. Plin. de viris illustrib. Qui libri, quia leves quasdam sacrorum causas continebant, ex autoritate Patrum cremati sunt.

Crēmŏr, oris, (Hermolaus κρέμορος dici putat) apud Catonem accipitur pro lacte expresso ex grano aqua macerato. [Gall. Creme de lait ou ius exprimé de quelque grain trempé & pressé, comme orge mondé. Italicè. Succo spremuto di grano ò d'altre cose, come dorzo. Germanicè. Der saft / oder marck von gesotnen kernen / als gersten / ꝛc. Hispanicè. La leche que se sata del grano mojado. Polon. Maczka wieczysiona. Vngar. Asztatot magból ki nyomot tiy, (auagy) medneszö. Ang. Creame of milk.] Celsius: Cremor ptisanę sumendus est. Cato de Re rust. cap. 86.

Crēnæ. Sunt incisuræ, à quibus Crenata herbarum folia vocantur: hoc est, serrata, sectaque per ambitum. [γλυφίδες. Gall. Trous ou pertuis. Ital. Tagli, tagliature. Germ. Kerb / oder kerberung. Hisp. Rayas ò cortaduras. Pol. Karb. Vng. Kötöszög vale metszés, metszés szél, szöszök, rovátok. Ang. The dent or notche in a leafe about the brymmes.] Hodie quoque multis locis signa, quibus agrestes numerum aliquem in tenuia descriptum habent, Crenæ appellantur. [Vngar. Kanas. Angl. A tayle or score.] In sagitta

quoque partis extremæ sectio, in quam nervus inseritur. Crena diciur. [Vngar. Nel ży. Angl. The nocke of an arrowe.] Sed & in ipso arcu summa cornua crenas suas habent, in quibus collocatur, sedetque nervus. ¶ Crenæ item dicuntur asperitates quædam œsophagi in rubi modum denticulatæ. Plin. lib. 11. cap. 37. Postea arteria & stomachus denticulatus callo in modum rubi ad conficiendos cibos decrescentibus crenis, quidquid appropinquat venti.

Creo creabis, caro minutatim concisa cum sanguine & adipe, jusculentoque & dulciario liquore.

Crēo, creas, creare, Producere, gignere. [ברא bará, κτίζω, δημιουργῶ. Gall. Creer & donner estre à quelque chose, mettre en nature. Ital. Creare, produrre. Ger. Erschaffen. Hispan. Crear hacer, tener de nuevo ò engendrar. Polonice, Rodzyć, stworzyć. Vngar. Teremtek. Angl. To create, to give the first being.] Cic. lib. 3. de Finib. Etenim omnium rerum quas & creat natura, & tuetur, &c. Idē 1. Tusculan. Nam principium extinctum, nec ipsum ab alio renascetur, nec à se aliud creabit. ¶ Dicimus quoq; Creare fraudem alicui, commoditatem, cædes, lites, &c. Magistratus quoque creari dicuntur. Cæsar 7. bell. Gall. Quum singuli magistratus antiquitus creari, atq; regiam potestatem annum obtinere cōsuessent. Composita, Procreo, quod pro simplici ponitur. Recreo pro instauro, reficio, ἀναδημιουργῶ. Plin. Sic enim defecta longis ægritudinibus corpora recreantur.

Crēābĭlĭs, [κτιστός. Vng. Teremtető, teremtetik.] Apuleius in Hermetis Asclepio: Mundus materiæ creabilis est, tametsi creata non est.

Crēātŏr, m. t. Effector, genitor, conditor. [בורא borá, δημιουργός, κτίστης. Gall. Createur. Ital. Creatore. Ger. Ein schöpffer. Hisp. Creador. Pol. Stworzyciel. Vng. Teremtő. Ang. The creator or first maker.] Cic. pro Cornelio Balbo: Quod princeps ille creator hujus urbis Romulus, fœdere Sabino docuit. Idem 2. de Divinat. Nobis hęc portenta deūm dedit ipse creator.

Crēātĭō, onis, Creandi actus: [בריאה beriah, κτίσις, δημιουργία. Gall. Creation. Ital. Creazione. Ger. Schöpffung, erschaffung: item, erwöhlung. Hisp. Criança. Pol. Stworzenie. Vng. Teremtés. Ang. A creating or making.] ut, Creatio magistratuum. Cicer. 3. de Legib. ¶ Ponitur & pro composito Procreatio: ut, Creatio liberorum D. lib. 1. Tit. 7. lib. 15. in Adrogationibus cognitio veritur, num fortè minor sexaginta annis sit qui adrogat, quia magis liberorum creationi studere debet.

Crēātrīx, icis. [בריאה beriah, δημιουργός. Vng. Teremtő.] ut, Rerum creatrix natura, Lucret. lib. 2.

Crēātūrā. [בריאה beriah, κτίσις. Vngar. Teremtés allat. Ang. A creature.]

Crepax, acis. Vide CREPO.

Crēpæ, A principio capræ sunt appellatæ, quòd cruribus crepent. Festus.

Crēpĕrŭs, a, um, penult. corr. Dubius. [תלוי talúi, ἀμφίβολος. Gall. Douteux. Ital. Dubio. German. Vngewis, zweyffelhaffig. Hispan. Dudoso. Polon. Niepewny, wątpliwy. Vngar. Kétséges, bizonytalan. Ang. Doubtfull, uncertaine.] Vnde Creperum bellū, anceps & dubium. Lucret. lib. 5. Exequatq; sunt creperi certamina belli. Varro lib. 5. de Ling. Lat. creperas res dubias esse scribit, atq; inde dictum esse crepusculum, quod diēsne sit an nox dubitetur.

Crepusculum, Dicitur tempus medium inter diem & noctem, quòd dum creperat: hoc est, dubia lux sit.

Crēpī. Luperci dicti sunt, à crepitu pellicularum, quem faciunt verberantes. Mos enim erat Romanis, nudos discurrere in Lupercalibus, & obvias quasq; fœminas pellibus ferire. Festus.

Crēpĭdă, pen. corr. Ep. Tuscum calceamentum, teste Servio, quod corrigiis ligabatur. [κρηπίς. Gall. Pantoffle, qui n'auoyent anisoumenent qu'vne semelle par dessous, & par dessus des corroyes & brides, comme peu patins. Italicè, Pianella. German. Ein pantoffel. Hispan. Alcorque, ò chinela. Polon. Pantofla. Vngar. Pántofli fa(szy a(anagy) sarkantyú nélkül. Ang. A pantoffle or a slipper.] Apud Latinos poētas corripit primam, quanvis apud Græcos scribatur per vocalem longam e. Persius: Non hic qui in crepidis Graiorum ludere gestit. Ex quo Persii loco etiam apertè intelligitur non Tuscum, sed Graium calceamentum esse: id quod & Cornutus Persii interpres scribit in Satyr. 1. Dicitur autem à pedum crepitu, qui incedendo, dum subinde solea calcaneum ferit, excitatur.

Crēpĭdŭlă, diminutivum. [κρηπιδίον. Vng. Pántofiskа.] Gellius lib. 13. cap. 22. Omnia fermè id genus, quibus plantarum calces tantùm in fine teguntur, cætera propè nuda, & teretibus habenis juncta sunt, Soleas dixerunt, nonnunquam voce Græca crepidulas. Horatius in Serm. Chrysippus dicat, Sapiens crepidas sibi nunquam Aut soleas fecit. Quidam hoc nomen à crepitu: hoc est, à sono quem ambulando reddunt, dicunt appellatum. Certius tamen est ex Gellii & Persii autoritatibus, dicere vocem esse Græcam.

Crēpĭdārĭŭs, rii, Qui crepidas conficit. [κρηπιδοποιός. Gall. Cordonnier, qui fait ou vend telles pantoffles ou patins. Ital. Pianellaio, German. Pantoffelmacher. Hispan. Capatero de alcorques. Pol. Szewc, kroi pantofle z skóry, pantofiarz. Vngar. Pántofli(anagy) szabó, kinek pantofliai sarkantyú nélkül. Angl. He that maketh pantoffles or slippers.] Gellius libr. 13. cap. 20. Ejusque calceamenti sutores, crepidarios dixerunt.

Crēpĭdārĭŭs, ria, rium, Quod ad crepidas pertinetur, Crepidarius cultellus. Sempronius Asellio in lib. Rerum gestarum 14. Crepidarium, inquit, cultellum rogavit à crepidario sutore.

Crēpĭdātŭs, ta, tum, Crepidis indutus. [κρηπιδωτός. Gall. Empantoffé, chaussé de telles pantoffles. Ital. Che ha le pianelle. German. Der pantoffeln antregt. Hispan. El que tiene alcorques. Polon. Pantofle noszący. Vng. Pántofliban (anagy) járó, sarkantyú nélkül. Ang. That hath or weareth pantoffles.] Cicero in Pisonem: Is nocte intempesta crepidatus veste servili navim conscendit.

Crēpĭdo, dinis, pen. prod. Significat oram terræ, quam aqua alluit: ex hoc appellata, quòd ibi aqua alluens, crepitat quum currit, aut undas appellit. [κρηπῖς. Vng. Mélység. Ang. A creeke.] Columella libr. 9. Præjaciuntur in gyrum moles. Sic enim maris atrocitas objectu crepidinis frangitur, & in tranquillo confistens piscis, sedibus suis non exturbatur. ¶ Per translationem verò & putei extremam oram, quæ adspicit puteum respicit, quæ vulgò dicitur Os putei: & edimoris cujusque loci extremitatem solemus Crepidinem appellare: utaque apud Hieronymum: In crepidine viæ. Seneca: Quis crederet incentem super crepidinem Marium, aut fuisse, aut futurū Concentem super crepidinem Marium, aut fuisse, aut futurū Concentem? ¶ Vnde etiam pro abrupti saxi altitudine ponitur. Virgil. libro 10: Fortè ratis celsi conjuncta crepidine saxi Expositis stabat scalis, & ponte parato.

Crēpo, as, pui, pitum, Sono, percrepo. [המה hamáh, κτυπῶ. Gall. Bruire, craquer, craqueter, peter, faire bruit. Ital. Far scoppio, suonare. Germ. Thönen/rauschen/tratzen. Belg. Berstan/rammelen/cratten. Hispan. Hazer ruido la que sopiedra. Polon. Trzeszczyć, skwierczyć, chrobotać. Vng. Zörgök, zörgök. Ang. To make a noise, to rattle or ringe.] Plaut. in Menæch. Dic mihi, nunquam tibi intestina crepant? PENIC. Vbi satur sum, nulla crepant quando esurio, crepitant: id est, murmurant & sonant, quod intestinis inanibus accidere solet. Plaut. in Amph. Orationem compositam, crepuit foris. Terent. in Adelph. Sed quisnam crepuit foris? Ovidius: Et crepat ad medios aurus adusta focos. ¶ Per translationem ponitur pro dolere, queri, accusare. Horat. lib. 1. Carm. Quis post vina gravē pauperiem crepat? Hinc componuntur Cōcrepo: id est, personō, συμφωνῶ. Vnde Concrepat digitis, est digitis sonū edere. Cic. Offic. 3: Iraq; si vir bonus habeat hanc vim, ut si digitis concrepuerit, possit in locupletem testamenta nomē ejus irrepere. Increpo, quod est eiusdem vel sonum emitto. Item deprehendo, sed veluti cum crepitus est, verborum pedūmve strepitu. Tanser, reprendre avec esprit. Cicer. 4. Academ. Sed tamen illis versibus, increpant eorum arrogātiam, quasi irati. Percrepo, valdè crepo. Cic. in Verrem: Locum istum litoris percrepare totum mulierum vocibus cantuque symphoniæ. Et habent pen. corr.

Crēpĭto, as, pen. cor. Crepitum edo, frequenter crepito. [המה hamáh, ἠχέω. Gall. Craquer, faire bruit, peter, bruire souvent. Ital. Far strepito. Ger. Ein gerusch oder gethö machen. Hisp. Hazer ruido. Pol. Crobocze. Vng. Zörgök, sörgök. Ang. To make a rustling or ringing often, or more offten.] Plin. lib. 12. cap. 17. Myrrata reprehenduntur, crepitantque in igne.

Crēpĭtŭlum, Ornamentum capitis, quod in capitis motu crepitum facit. Festus.

Crēpĭtăcŭlum, Sistrum, ærum instrumentum, quo manibus percussum reddit sonum, in Isidis sacris solennē, teste Valer. lib. 4. cap. 29. [סכם sócheh, κύμβαλον, κρεμάστρα. Gall. Instrument pour faire bruit, comme une sonnette, ou clochette, crecerelle, & semblables choses. Italicè. Cembalo, campanello, sonaglio, & cose simili. German. Gibtzim oder andere erzne instrument / die wolche so man sonderlich ein thon gibt. Hispanicè, Cascabeles, sueny de metaus. Polonicè, Dzwonek. Vngar. Durcsó, csörgő, csengő. Angl. A sonning bell, instrument, as a drumme and such like.] Colum. lib. 9. cap. 12. Crepitaculis æreis, aut testarum plerunque vulgò incentium sonitu terreantur fugiens juventus. Quintil. lib. 9. cap. 4. Et sonantia edant puerilium crepitaculorum.

Crēpĭtăcŭlum, diminutivum à crepitaculo, κρεμαστήριον. Lucret. lib. 5: Nec crepitaculis opus est. Aliàs legitur, crepitacula eis.

Crēpāx, acis, à Crepando: sicut ab edendo, Edax. [Vngar. Szabó.] Vnde Crepacem malam, quodam in carmine dicit Mecœnas, referente Senec. Epist. 115.

Crēpĭtŭs, tus, m. g. Sonitus est qui ex cōcussione & impulsu resultat. [שאון sóaón, הומיה hamíah, ἠχός, κρεμαστήρ. Gall. Son qui resulte & saudain de quelque chose que ce soit. Ital. Strepito. German. Ein thon / rasch / tratsch. Belg. Ein tratsinge. Hispan. Sonido ò ruido de la que se quiebra. Pol. Trzask, chrzęst. Vng. Zörgés, zörgető. Anglicè, A bobbe and suddaine sound of something.]

¶ Vnde pedentis sonũ, Crepitum ventris dicimus, quem Stoici æquè liberum esse debere, atque ructum affirmabant. Plautus in Curc. Vbi quid sarripuêre, operto capitulo calidam bibunt: Tristes atque ebriosi incedunt. Eos ego si offendero, ex unoquoque eorum ejiciam crepitum polentarium. Et Crepitus plagarum dixit Cicer. in Ver. 7. Crepitus dentium, Cic. 4. Tuscul. Crepitus armorum, Plin. lib. 2. cap. 57. Crepitus fornium, Plaut. in Curc. Crepitus fræno rum, Varro lib. 2. cap. 7. Crepitus gladiorum, Hirc. lib. 6. Crepitus imbrium, Plin. libro 12. cap. 1. Crepitus pedum, Cic. in Top. ¶ Ne crepitu quidem digni dignus, οὐδὲ κρεπιτοῦ ἄξιος. De deridiculo, nullius quidem crepitu homine. Athenæus lib. 12. de Sardanapali epitaphio. Eris gestus & proverbium in hodiernum usque diem manet apud nostros, quum ajunt: Ne hujus quidem facio. ¶ Crepitu probabis, πλατυγῶ δοκιμάσεις. De iis qui ridiculè explorant alterius in sese animum. Suidas. ¶ Crepitus ventris. Quatuor ex vento veniunt in ventre retento, Spasmus, hydrops, colica & vertigo, hoc res probat ipsa. Hac de re extat lepidissimum Niceardi, ut πρόσθεν Epigramma:

Πορδὴ δοκεῖτον πάντες ἀδιφεῖτε ἄνεμον,
Πορδὴ δ' οὐχὶ πρωκτὸς πάντα μιλῶν.
Οὐκοῦν ἐ πείσῃ δοκεῖτον πάντα πορδὴ
Τοῦ βασιλέος ἐστὶν πρὸς ὑγιὲ ἀδιάκριτον: τοῦτ' ἔστι,
Interimit crepitus ventris detentus in alvo,
Eriperat blæsum dum canit ille melos.
Ergo si perimit crepitus, servatq; canendo,
Regibus imperium par habet hic crepitus.

Crĕpundĭă, orum, n. s. [πάντα τὰ κρεμαστὰ παιδικά. Gal. Toutes petites choses de quoy les enfans se jouent, comme poupées, anneaux, chaisnettes, & telles choses. Ital. Ornamenti bambini. Ger. Kletter ding so man den Kindern gibt, sich zu geschmücken, als Docken, Kläffchen, Schätzlein. Hispan. Las dijes o juguetes o pannales delos ninos. Polon. Lelki. Vngar. Gyermek iatzk, tsengerek. Angl. A laykin babie, trifle, gaudes, babies.] Dicuntur prima munuscula, quæ dantur puerulis: sunt fasciolæ, linteoli, vestes, bullæ, corallia, enseculi, crepitacula, & pastilla ornamenta hujusmodi, quibus pueri delectantur à crepando: id est, tinniendo dicta: quoniam infantes crepitacula maximè gaudent. Plaut. in Ruden. Sunt crepundia. D. Ecce, video qua facie sunt. Enseculus est aureolus: primum literatus. Post altrinsecus est securicula ancepsitem aurea, literata. Post ficula argenteola & duæ connexæ manicula: ille fecula, & bulla aurea est, pater quam dedit mihi natali die. Plin. lib. 11: Semestris loquutus est Cræsi filius in crepundiis, quo prodigio totum id concidit regnum.

Crĕpuscĭlum, Lux dubia, quæ fit ante Solis ortum, & ante occasum: [כשף nesheph. ἑσπέρα, ἀμφιλύκη. Gal. Le temps quand le jour faut, entre chien & loup, jour faillant. Item, le point du jour, quand la nuit faut. Ital. Luce dubia quando si fa sera overo giorno. German. Die zeit wann Tag vnnd Nacht scheidet / besonders am Abend. Hispan. Entre lobo, cioè entre dos luzes. Polon. Mrok, czyli ten kurzy, gdy ledwie nie pewnie poznaiesz matwiczyc. Vngar. Sötetbi, homaly vilagossag. Angl. The euening, or vncertaine light before the sun rise or go down, the twylight.] à Crepero: hoc est, subobscura tunc multis dubium est, dies sit jam, an nox. Plinius Oriente Sole, aut occidente matutini vespertinive cognomenti, prout alterutri eorum manè vel crepusculo contigit. Columel. lib. 7: Iuxta conseptum saxis & canalibus sal superjectus, ad quem saturæ pabulo libenter recurrunt, cum pastoralis signo quasi receptui canitur: nam id quoque semper crepusculo fieri debet. Lucanus: Longa repercusso nitiuêre crepuscula Phœbo.

Crĕpuscĭlĭ, apud Sabinos nominati, qui eo tempore erant nati. Et Sedonius horam vespertinam, Crepusculascentem dixit.

Crĕsco, is, crevi, cretum, Augeor. [גדל gadhal. רבה rabáh. αὐξάνομαι, πλεονάζω. Gal. Croistre, s'augmenter. Ital. Crescere, aumentare. German. Wachsen oder zunemen. Belg. Wassen. Hispan. Crecer. Polon. Rosse, przybieramnie. Vngar. Nevek, nevekszem. Ang. To grow or increase.] Iuven. Crescit amor numi, quantum ipsa pecunia crescit. Cic. 2. de Divin. Ostreisque & conchyliis omnibus contingere, ut cum luna pariter crescãt, pariterque decrescant. Idem pro lege Manil. Quum socii permansissent hostium opes, animique crevissent. Hujus composita sunt Accresco, Augeor, ἐπαύξομαι. Concresco, simul cresco, & conjungor, συναυξάνομαι. Vnde concretum, conglutinatum, συμπεφυκὸς. Decresco, diminuor. Excresco & increscо, valde cresco, unde Incrementum. Recresco, rursus cresco, ἀναφύομαι. Succresco, inferius vel paulatim cresco. Supercresco: quæ vide suis locis.

Crĕscĭtum, Pro augmento αὔξησις.

Crĕtĭn, pro additione hæreditatis, Vide in CERNO.

Crĕtĭ, f. p. Terra tenax: [κιμωλία γῆ. Gal. Creye ou craye, terre blanche de quoy on se sert pour marquer. Ital. Creta, terra tenace. German. Kreyde. Belg. Krijt. Hispan. La greda ò barro blanco. Polon. Kreda. Vngar. Kréta Ang. Chalke.] vel à Creta insula, in qua optima provenit: vel à crescendo: quoniam proprietas ejus est, ut macerando crescat, quod in primis cretæ Vmbricæ accidit, quam vocant saxum, quæ non nisi polendis vestibus adhibebatur, iisq; duntaxat candidis. Erant & Cimoliæ cretæ duo genera, candidum unum, & alterum ad purpurissum inclinans, utrunq; vestibus aptum. Hae medici adversum morbos utuntur. Laudatur & Creta Thessalica. Item quæ argentaria appellatur, ostorem argenteum reddens. Vilissima erat creta, qua pedes vænalium trans mare advectorum notare mos erat. Creta Asiatica, Cic. pro Flacco: Hæc quæ est à nobis prolata laudatio, obsignata erat creta illa Asiatica, quæ est ferè omnibus nota nobis. Tenax creta, Virg. 1. Georg. ¶ Creta notare, Pro approbare: sicut carbone notare, pro damnare, proverbiali figura legimus. Pers. Sat. 5.

Crĕtŭlă, diminutivum. [Vng. Kréták.] Cic. 6. Verr. Quũ Valentio ejus interpreti epistola Agrigenti allata esset, calu signum iste animadvertit in cretula.

Crĕtăcĕŭs, a, um, adjectivum. [ὁ ἐκ τῆς κιμωλίας γῆς. Gal. Qui est de creye. Ital. De creta. German. Von Kreiden gemacket. Hisp. Cosa de materia de greda. Pol. Kredowy. Vng. Kredás. Ang. Of chalke.] ut Cretacea silago, quæ crevit in loco cretoso. Plin. libro 18. cap. 9: Rufior illa, at Pisana candidior, ponderosior verò cretacea.

Crĕtărĭŭs, ta, tum, Quod est creta inspersum: [ὁ τῇ κιμωλίᾳ φυρόμενος. Gall. Blanchi ou marqué de craye. Ital. Cretato, incretato. Germanice. Mit Kreide gemenget. Hispan. Cosa vetada con greda. Pol. Kreta pobielanie. Vng. Kredával, kredás. Ang. Made white or marked with chalke.] unde Cretati pedes dicebantur, qui creta erant dealbati, quales solebant esse servorum pedes, qui trans mare venales advehebãtur. Vnde Plinius inter prodigia insolentis fortunæ commemorat, liberos aliquot Prætoris ornamentis decoratos rediisse eò, unde cretatis pedibus advenissent. Ad hoc alludit Iuvenalis, quum ait: Nuper in hanc urbem pedibus qui venerat albis.

Crĕtæfŏdĭnă, æ, Locus ubi creta eruitur. [Pol. Gora gdzie kreta kopia. Vng. Kréta bánya. An. A chalke pitte.] D. lib. 7. Tit. 1. l. 9: Sed si lapicidinas habeat, & lapidem cædere velit, vel Cretæfodinas habeat, &c. Alibi Cretifodina.

Crĕtōsŭs, a, um, Quod est creta plenũ. [ὁ τῆς κιμωλίας γῆς μεστός. Gal. Abondant en craye. Ital. Pieno di creta. German. Kreidechtig von Kreiden. Hispan. Lleno de greda. Polon. Pełno, kretis. Vng. Kretafui, kredás. Anglice, Full of chalke, chalkie.] Plin. lib. 15. c. 18: Cato de ficis ita memorat: Ficos mariscas in loco cretoso, aut aperto serito. Ovidius 7. Metamorphos. Cretosa rura, & Ager cretosus.

Crĕtĭnŏs, batis Plinio, (cui duplex batis marina, & hortensina, lib. 21. cap. 15. Herba est cujus folia sunt angustiora quàm portulacæ, sed crassiora.

Crĕtĭcŭs, substantivum. κρητικός. Genus pedis est, qui constat prima & tertia longis, & media brevi: ut, Sanitas. Alio nomine Amphimacrus.

Crĭbrum, n. s. Instrumentum ex pellibus suillis, utplurimum, crebris pertusum foraminibus, ad frumẽta purgãda. [כברה chebarah. מטה nephah. κόσκινον, ἐκμαγεῖον. Gal. Crible. Ital. Crivo, vaglio. Ger. Ein Sieb. Belg. Een sive. Hisp. El criba, ò cernada, ò cedaço. Pol. Przetak, rzyszto, rzyto. Vng. Rostá, szemrostá. Ang. A sive, a sieve.] Cic. 2. de Divinatione: Quasi verò quidquam interesse, mures diem ac noctem aliquid rodentes, sentia an cribra corrosserint. Ovid. 12. Metam. ut ve liquor tati sub pondere cribri. ¶ Cribro aquam haurire, vel gerere, ἐκμαγείῳ ὕδωρ κορεῖν, ἀντλεῖν. Proverbium in eos qui operã perdunt. Plaut. Pseud. Non pluris refert, quàm si imbrem in cribrum geras. ¶ Cribro crebrius, scilicet dictum est, nec sine proverbii schemate, pro eo quod erat, plurimis locis ac passim. ¶ Ad cribrum dicta, πρὸς τὸ κόσκινον. Quæ vera compertaq; vellent, ad hunc appellabant modum. Sumptum à divinationis genere, quod suspenso circumactoq; cribro peragebatur. Vnde natum aliud adagium: Cribro divinare, κοσκινομαντεύεσθαι: hoc est, conjectura sagacitem deprehendere: aut stultè de rebus occultis divinare. Lucian. in Pseudomante: κοσκινομαντεύεσθαι τὸν λόγον κρυπτόμενος. Id est, cribro, quod ajunt, divinans. ¶ Sunt & cribra quæ è fetis equorum, farinæ à furfuribus separandæ gratia, facta sunt, quæ Farinaria, Seracea, & Subcernicula dicũtur. Sunt & Excussoria è lino, & Pollinaria, à Polline, quæ à nonnullis ab incernando, Incernicula dicta sunt.

Cribro, as, act. p Purgo. [הבין hebiph. κοσκινεύω. Gal. Cribler. Ital. Crivellare, vagliare. Ger. Kreiten, rõden, sichten. Bel. Siften, sieveren. Hisp. Acernar, cernadar ò cernir. Pol. Przesiewać. Vng. Kiszitek, szemgyreldek. An. To sift or force.] Cribramus n. triticum & hujusmodi, ut à pulvere, & rebus immũdis secernatur. Colu. lib. 12. ca. 23. Nã omni fetore misso, facilius in pulverẽ resolvitur, atq; cribratur. Plin. lib. 25. cap. 5: Præterea mirum inventũ est, quòd incisum forticulos, ut dix mus, cribrant cortex remanet.

Cribrarius, ria, rium, Quod ad cribra pertinet. κοσκινικός. Plin. libro 18: Item cribraria, quæ simili modo in tertio remansit cribro.

Crimĕn. n. s. Delictum, peccatum, fraus, noxia, maleficium. [שמץ peschab פשע ghiddlaph, עון aun. Gal. Crime, ein, commen, blasme. Ital. Delitto, mancamento, colpa, difetto. Ger. Ein laster: Smod. Bel. Een lasteringe, misdaet, sonde Hif. Crimen, grande peccado. Polon. Wstydek, grzech, ſkodę. Vng. Vétek. An. A faulte, an offence blame.] Seneca: Vitam agens simplicem, rectam, sine crimine. Cicer. ad Marium: Sunt enim qui, quum meus interitus nihil fuerit Reip. profuturus, criminis loco putant esse quod vi. ā. Idem: Eodem ego te condemnabo crimine. ¶ Domesticum ac vernaculum crimen Cic. actio in Verrem. 5. appellat, quod intra parietes admissum, nondũ pervenit in publicum rumore. ¶ Ponitur aliquando pro criminatione & objectione, ἐγκλημα. Cicero in Phil. Hæreditatem mihi negasti obvenisse: utinam hoc tuum verum crimen esset. Et sic dicitur à Cerno, sicut à Discerno, Discrimen. Virgil. 7. Aeneid. Disjice compositam pacem, sere crimina belli: id est, contentiones, jurgia, ex quibus bellum oriatur. ¶ Aliquando ponitur pro falsa suspicione. Idem 11. Aeneid. formidine crimen accebat. Terent. Hecyr. Nam si compererit crimini tua se falsò uxor credidisse, Missam iram faciet. ¶ Iurisconsulti tamen inter crimen & delictum distinguunt perspicuitatis studio, ita ut Criminis nomine capitalis fraus intelligatur, veluti cædes, adulterium, &c. Delicti verò privata noxia, ut furtum, injuria. ¶ Crimen quandoque etiam pro criminatione ponitur, ut quum accusatores perseverare dicuntur in crimine: id est, in criminatione sive in criminando.

Crimĕn, Publica sunt crimina, & privata, publica capitalia, & non capitalia, privata aut cum infamia, aut sine infamia. Capitalia crimina publicis judiciis omnia cognoscebantur: non item publica judicia de capitalibus omnia criminibus fiebãt: nam, ut Instit. lib. 1111. traditum est, si quam infamiam irrogabant publica judicia cum damno pecuniario, publica quidẽ erant, non tamen capitalia, quod quidem si de causis publicis, in quibus cum detrimento rei familiaris famæ jactura cõjungeretur, verum est: multò magis de privatis, & hoc ipsum declarat Cicero satis apertè in epistola ad Pætum his verbis: Iudicia non solemus omnia tractare uno modo: privatas causas, & eas tenues agimus subtilius: capitis aut famę scilicet ornatius: sejunxit enim à causis capitalib. causas famę, sive publicas, sive privatas. sed ipse me in dubitationem revoco. Si causæ famæ capitales non sunt: cur Quinctii causam, quæ famæ est, capitalem Cicero significat? ait enim in exordio: Quid hoc iniquius, aut indignius, quàm me qui caput alterius, famam fortunasque defendam, priore loco causam dicere? & infrà: Clamabat Quinctius: sese iccirco nolle satisdare, ne videretur judicasse bona sua ex edicto possessa: sponsionem porrò si ejusmodi faceret, se, id quod nunc evenit, de capite suo priorem causam esse dicturum. & in extrema oratione: Horribile est, causam capitis dicere: horribilius, priore loco dicere, sanè non leviter aliquandiu hæc me loca, & alia hujusmodi in ea oratione perturbarunt: eoq; magis, quòd causa Quinctii ad recuperatõrem agitur. ex quo sequitur, ut privata sit: recuperatores enim, & centumviri, & arbitri, judices sunt (liceat hic arbitros inter judices, vocabulo minimẽ proprio, nominare) civilibus in controversiis ab urbano prætore dati, causam porrò capitalem ad recuperatorem agi ita mihi absurdum. ita non rationi consentaneum videbatur, ut persuaderi nullo modo posset: sed fortasse, ut sæpè distinctione veritas illucescit, idem hic quoque potest evenire: cogitavi, nunquid, causam esse capitalem, & agi de capite, sive capitis esse causam, idem sit: non enim dubito quin causæ capitales quæ vocantur, eædẽ causæ capitis vocari omnes possint: quæ verò capitis, fortasse non omnes item capitales: nam causa capitis Quinctiana dicitur: quàm tamen nullo modo capitalem fuisse concedo, quum in ea neque de libertate, neque de civitate adimenda, quæ capitalia fuisse judicia notum est, agatur: & causa Mancini, quem, ut Cicero & alii prodiderunt, à patre patrato ex S. C. Numantinis deditũ, Numantini non receperũt, causa quidem capitis est (agitur enim in ea de civitate, de libertate, de capite) capitalis tamẽ non est: in capitalibus enim quæritur de crimine, & damnatos diminutio capitis ex judicum sentẽtia sequitur: in aliis autem capitis causis agitur quidem de capite, non tamen quæritur de crimine: capitisq; diminutio vel nulla sequitur, ut in causa Quinctii, vel, si sequitur, ut in causa Mancini, non sequitur uti pœna à judicibus irrogata, sed ideo sequitur: quia is, qui jam deditus erat ex S. C. Numantinis, capite fuisse diminutus ostenditur: ita ut judex non judicaret, sit necne, capite minuendus: quod fit in causis capitalibus: sed fuerine antea, an non fuerit, capite diminutus: & status hominis nõ tunc mutatur, sed qualis sit, cognoscitur. itaque, quum de eo dixit Cicero libro de Oratore: Quã possumus reperire ex omnibus rebus civilibus causam, contentionemque majorem, quam de ordine, de civitate, de libertate, de capite hominis consularis? crimen nullum significavit, cujus criminis causa vocatus in judicium Mancinus, periculũ amittendæ civitatis, aut libertatis in eo judicio subiret, sed facultatẽ judicib. cognoscendi, ac statuendi datam intellexit, eâsne res equè Mãcinus possideret, atq; antea quàm à patre patrato esset deditus, an verò, quia deditus esset, amisisset, etiam si receptus à Numantinis non esset, quare capitalis causa non fuit: actum tamen esse de capite, ob eam, quam exposui, causam recte Cicero dixit: At, quod ad Mancini causam attinet, ferri potest: extat enim ratio, cur in ea de capite agi dicatur: in causa verò Quinctii, in qua nullo modo neque de civitate, neq; de libertate agebatur, mentio capitis unde ducta? an ex eo, quia caput pro existimatione usurpari posse videatur. repugnat vetus loquendi consuetudo: nec hujus generis exempla licet invenire. potiùs igitur, ex orationis licentia, ut dideram: ut exaggeretur res, ad invidiam, adversus Nevium ex ejus crudelitate, & misericordiam erga Quinctium ex ejus periculo quærendam: atque hoc eò magis constat, quòd Cicero nec in eo verè ac propriè loquitur, quum eam vocat accusationem, quæ sponsi causa est: nec, quum ait: Quem nunc interficere nefariè cupis: quandoquidem civibus Romanis eripi nullo crimine vita posset: causam verò non esse capitalem, propriis ipse verbis clarè demonstrat in eo loco: iudicium C. Aquilli, non de re pecuniaria, sed de fama, fortunisq; P. Quinctii vides. & quum dixit: Hortensius partes accusatoris obtinet: oratoriè loquitur. nec enim re vera accusabat Hortensius, sed accusare videbatur: nec est, nisi capitalibus in causis, accusator. Redeo unde diverti. Publicorum criminum alia capitalia, alia non capitalia: quodque notandum magis est, ne majestatis quidem judicium capitale semper fuit, quum tamen publicum semper esset: nam Claudiæ Vestalis, Appii Cæci filiæ, C. Fundanius, & Tit. Sempronius ædiles pleb. quod populo R. calamitatem esset imprecata, multam dixerunt aris gravis xxv. millia. quæ capitalis pœna non fuit: judicium autem illud & publicum fuisse, inde patet, quòd ad populum factum est, idq; etiã Ateius Capito propterea inter publica judicia retulit, & majestatis nomine notatum, Suetonius in Tiberio significat his verbis: Claudia novo more judicium majestatis apud populũ mulier subiit, quòd in conferta multitudine, ægrè procedente carpento, palãm optaverit, ut frater suus Pulcher reviviscere, atq; iterũm classem amittere, quòd minor turba Romæ foret. Publica verò capitalia crimina hæc erant, incestus, majestas, repetundæ, vis publica duplex, ea, quæ in rempub. ac magistratus inferebatur, de qua lex Lutatia lata, & ea, quæ in privatos cives, de qua Plotia, & alia legerunt, peculatus, de residuis, inter sicarios parricidium, veneficium, ambitus pecuniæ ob judicandum captæ, adulterium, de falsis, de plagiariis, de tutorum fraude, de famosis libellis, de furto, clandestina coitio: quibus de criminibus aut ad prætorem aut ad judicem quæstionis, aut ad populum notio pertinebat. de majestate perduellione excepto, de vi, de repetundis, de crimine inter sicarios, de ambitu prætor quærebat: de incestu, & perduellione populus, sed tribunis comitis de incestu, tribuno pl. populum per tribus in forum cogente, centuriatis autem de perduellione, quum in campum consul centuriatim populum advocasset, de veneficio autem & prætor, qui judex quæstionis idem dicebatur, & judex quæstionis, etiamsi prætor non esset, cognoscebat. Prætores, quæ cujusque futura esset quæstio, ante sortiebantur: ut deinde singulis de criminibus singuli, prout sors tulisset, eum consilio quærerem: unum excipio prætorem urb. qui nullo de crimine publico quærebat, itaque nec quæsitor dicebatur tantùm, civilibus controversiis ad eum delatis, jus dicebat: hoc est, judices, & judicii formulam, quam sequerentur, dabat: nec enim prætor ipse judicare solitus erat, sed, quum judices, ab ipso dati, de controversia cognovissent, ac judicassent, exequebatur: ideò in omnibus fermè edictis prætorum legitur, Iudicium dabo. in quo posteriores lapsi sunt. est igitur aliud, jus dicere, aliud, judicare: contrà quàm qui veterum jurisconsultorum libros ignorant: & quemadmodum civilibus in rebus prætor non cognoscit, neque judicat, sed jus dicit: sic, qui ab ipso judices dati sunt, non jus dicunt, sed cognoscunt, ac judicant. Verùm & hæc ipsa, & alia paulò plenius in dictione Prætor: de criminibus autem, quæ erant ejusmodi, ut cognitione digna viderentur, ea ferè diximus. singula autem crimina tractare, ut incestum, majestatem, repetundas, non videtur esse proprium hujus loci. Ex libro de Legibus Romanis.

Crimĭnālĕ, Quod est criminis. [ἐγκληματικός. Vn. Verken. Anig. Tharuberen o offence.] Jus Criminalis causa.

Criminālĭtĕr, ut Criminaliter agere, cui opponitur civiliter agere, apud Vlpianum D. lib. 47. Tit. I. ult. [Pol. [illegible]

[illegible] Vngar. [illegible] vrkessen.]

Criminosissimè. [Pol. [illegible] Vn. [illegible] vrkessin embdrete [illegible].] Suetonius in Tiberio: Ita ambsumptam criminosissimè infectatus est.

Crimĭnōsus, a, um, Suspiciosus, quod criminis suspicionem adfert. [רכיל rachil halich rachil. [illegible], [illegible]. Gal. Imposture de crimes & cas reprochables, grand accusur & blasmeur, grand calomniateur. Ital. Ingiurioso. German. Schmäher / der einem ein laster oder schmach zulegt. Hisp. Accusador. Polon. Tenkstori rad odrzucić [illegible], [illegible]. Vng. Vrkes. Ang. Readie to accuse, rebuke [illegible].] Cic pro Cluent. Hic Tribunus plebis, modestus, prudens, non modò non seditiosus, sed etiam seditiosis adversarius. Ille autem acerbus, criminosus, popularis homo, actuosus. ¶ Criminosum, quod in se crimen habet. Col. lib. 1: Criminosum tamen senatori fuit supra quinquaginta jugera possedisse.

Crimĭnōsissimus, superlat. [Polon. [illegible], [illegible]. Vngaricè, [illegible] vrkes, [illegible].] Sueton. in Cæsare: Aulique Cinnæ criminosissimo libro, & Pitholai carminib. maledicentissimis laceratam existimationem suã civili animo tulit.

Criminosè, adverbium, Suspiciosè. [רכיל rachil. [illegible]. Gal. En imposant crime & blasme, criminellement. Ital. Imponendo crimi & biasimo. Germ. Mit zulegung einer schandt oder lasters. Hispan. Criminalmente. Polon. Zołgenim, [illegible]. Vng. Vrkessim. An. Rebukefully, in the way of accusation.] Cicero pro Roscio Amerino: Quum enim aliquid habeat quod possit criminosè ac suspiciosè dicere, apertè ludificari & calumniari sciens non videratur.

Crimĭnōr, Est culpare, accusare, contumeliosè reprehendere. [רכל rachil halich שסן satan הוליא דבה hotsi dibbah. [illegible]. Gal. Blasmer & reprocher, accuser. Ital. Imputare, accusare, calunniare. German. Lestern / von eines laster oder schmach / bettagen. Belg. Schelden. Hisp. Acusar, culpar. Polon. Obwiniać, [illegible]. Vngar. Meg vrkesztetni, vádolni. Ang. To blame and rebuke, to accuse falsely.] Cicero ad Attic. Me tantùm comperisse omnia criminabatur. Et dicimus, Criminor te furti illi, vel apud illum. Terent. Hoc metui, ne me criminaretur tibi. Cicer. 3. Offic. C. Marius, Qui, Metellum apud populum Romanum criminatus est, bellum illud ducere. ¶ Criminat pro criminatur apud Ennium libro tertio Satyr. Nam is non breve vult tibi, qui falsò criminatur de re.

Crimĭnātio, f. t. Objectio, reprehensio, accusatio. [שסכה satan דבה dibbah. [illegible]. Gal. Blasme reproche, accusation. Ital. Calpa, biasimo. German. Lesterung / schmehung / zulegung [illegible]. Hisp. Aquella accusation de crimen. Pol. Obel [illegible], [illegible]. Vng. Vrkesztés, vádolás. An. Blaming, reproaching or accusing falsely.] Cic. pro lege Agrar. Nunquid est causæ, Quirites, quum illa criminatione, qua in me absentem usus est, non solùm meam, sed etiam vestram diligẽtiam, prudentiamq; despexerit.

Crinantemon, [[illegible]. Vng. Lilion.] Flos notissimus, quem Dioscorides [illegible], Romani lilium appellant.

Crinĕs, Capilli. [שער sahar לחיה tsimmah. [illegible]. Gal. Cheveux, perruque. Ital. Crini, capelli. Germ. Haar. Belg. Haer. Hispan. Cabelos. Polon. [illegible]. Vngar. Hay. Ang. The heare of the head. [illegible], hoc est, à discernẽdo dicti. Virg. 4. Aeneid. Et crines flavos. Cic. 5. Verr. Hæc civitas mulieri redimiculum præbebat, hæc in collum, hæc in crines. Tacitus de moribus Germ. Accisis crinibus nudatam, coram propinquis expellit domo maritus. ¶ Capere crines, Plautus in Mostell. dixit, pro arripere occasionem oblatam, & arreptam retinere. Crinis etiam piscium dicitur. Plin. lib. 9. cap. 30, de polypo pisce: Nang; & afflata terribili canes agebat, nũc extremis crinibus flagellatos, &c. ¶ Crinis etiam videtur esse genus vinculi ex crine equinæ caudæ confecto. Plin. lib. 17. cap. 21: Iugum fit pertica, aut arundine, aut crine, funiculóve, ut in Hispania bunluliq;.

Crĭnālis, le, adject. [[illegible]. Gallicè. Des cheveux, des apparemens des cheveux. Italice. Pertinens à capelli. German. Das zu dem Haar gehört. Hispan. Cosa pertenesciente à los cabellos. Polon. [illegible]. Vngaricè. Hajbeli, vala. Anglicè. That belongeth to heare.] Quod pertinet ad crines: ut, Vitta crinalis. Ovid. 9. Metam. Crinalem capiti vittam natæque sibique Detrahit.

Crinālē, substantivum, neut. gen. [[illegible]. Vngaricè. Hay fem. Angl. An heare leace, a caule.] Ovid. 5. Metam. ornabant sutata monilia collum, & madidos myrrha curvum crinale capillos.

Crinĭger, ra, rum, Qui multos habet crines. [[illegible]. Gal. Qui porte perruque, cheveln. Ital. Canigliato. German. Haarichtig / der viel haar hat. Hispan. Cosa que tiene ò trae cabellos. Pol. [illegible]. Vng. Hajas, hay [illegible]. Ang. That hath much heare.] Lucan. lib. 1: Et vos crinigeros bellis arcere Caicos Oppositi, petitis Romam.

Crinĭtē, Est crines emittere: [[illegible]. Gall. Mettre cheveux. Ital. Mettere capelli. German. Haar vbertommen. Hisp. Encabellecer ò criar cabellos. Polon. [illegible]. Vng. Meg hajasodni. Ang. To grow heavie.] quod verbum legitur apud Statium 4. Thebaid.: vatem cultu Parnassia monstrant Vellera, frondenti cinitur caffis oliva.

Crinĭtus, a, um, Quod crines habet. [צמיח tsammiah [illegible]. Gal. Cheveln. Ital. Crinato, che ha i capelli. German. Haarechtig. Hispan. Cosa de buenos cabellos. Pol. [illegible]. Vng. Hajas. Ang. Heavie, that hath heave.] Virgil. 1. Aeneid.: cithara crinitus Iopas Personat aurata. Crinita stella. Cic. 2. de Nat. deor. Tum stellis his quas Græci Cometas, nostri Crinitas vocant. Idẽ 6. Verr. Gorgonis os pulcherrimum, crinitum anguibus, revellit atq; abstulit. Galea crinita triplici juba, Virg. 1. Aen. Malè crinita mulier, Ovid. 3. de Arte.

Crinina, Vnguenti genus, valetudinis causa comparatum. Pomponius L. 21. de auro & arg. Vnguentis, inquit, non tantùm ea legata videntur, quibus ungimur voluptatis causa, sed ut valetudinis, qualia sunt commagena, glaucina, crinina, rhodina, &c.

Crinŏmĕnŏn [illegible] à Rhetorib. appellatur contentio quæ ex statu efficitur, & circa quod versatur certamen totius controversiæ: Latini Quæstionem vocant, teste Cicer. in Topic.

Crinŏn, [[illegible]. Pol. Polna roza. Vng. Beka lilium.] Plin. lib. 21. cap. 5: Lilium rubens appellat, quod alio nomine Cynorrhodon dicitur, in Antiochia, Laodicea, Syria & Phaselide laudatissimum proveniens. Dioscorides tamen Græciq; ferè omnes nullo discrimine [illegible] appellatione omnia lilii genera intelligunt. Theophrastus quatuor ponit liliorum genera, ex quibus quod Vere erumpit mox post violam albam, peculiari nomine [illegible] appellat.

Crinonia. [[illegible]. Vn. Lilium [illegible].] Frutex est lilii, teste Suidanam Lilium Græci [illegible] appellant.

Crios. [illegible]. Cicetis genus, quod Latini Arietinum appellant, ab arietini capitis figura: à qua & Græca appellatio fluxit. Nam illi arietem [illegible] appellant. ¶ Fuit etiam Crios [illegible] proprium nomen Athletæ cujusdam ex Aegina Insula, apud Græcos cantatissimi.

Κριοῦ μέτωπον, Id est, arietis frons, Cretæ insulæ promontorium est ad Occidentem, versus Cyrenas, ut scribit Rufus ex Dionysio: hic procul ingens inclinat rupes sese, obvia fluctibus altis. Et paulò post: ut ferus ora Est aries, ultroque minax petit obvia fronte. Vide Pomp. Melam lib. 2, in descriptione Cretæ insulæ: & Plin. lib. 4. cap. 12.

Crision. Buglossum magnum, Diosc. lib. 4. cap. 120.

Crisim, patiuntur omnes morbi habituales & chronici, ut podagra, chiragra, [illegible].

Crispina, lege OXYACANTHA.

Crisis. [דין din [illegible]. Vn. Iudec.] Iudicium, judicatio, sententia. Vnde Dies Critici dicti (sive ut Censorino placet) Crisimi, [illegible]: hoc est, judiciales & decretorii, de quibus infrà.

Crispus, a, um, adjectivum est. [[illegible]. Gal. Crespe, crespu, ondeyant, madré. Ital. Crespo, riccio, riccuto. Ger. Krauß Haar. Belgice. Gecroit haer. Hispan. Crespo. Pol. Kedyerzawy. Vng. Fodor. Ang. Curled, wrinckled, beside.] ut, Crispus capillus: id est, intortus. Plautus in Trucul. Compositos, crispos cincinnos tuos unguentatos. Crispum folium. Plin. lib. 12. cap. 15: Folium olivæ, verùm crispius & aculeatum. Crispissimum foliũ, apud Colum. libro 11. capite 3. Crispa abies. Cic. 3. Tusc. Crispioris elegantiæ materies: & ob id Persis gratissima, Plin. libro 13. cap. 9.

Crispŭlus, diminutivum à Crispus, [[illegible]. Polon. Kedyerka. Vng. Fodorska.] Martialis lib. 5: Crispulus iste quis est, uxori semper adhæret. Qui Mariane tuæ? crispulus iste quis est?

Crispo, as, are, act. p. Crispum reddere. [[illegible]. Gal. Faire crespe. Italice. Increspare. Germ. Krauß machen. Hisp. Crespar otra cosa. Polon. Kedyery czynić. Vngar. Meg fodoritom. Ang. To wrinckle and curle the heare.] Plinius libro 28. capite 8: Fimi cinere crispari capillum. ¶ Crispari terra herbis, dicitur per translationem. Colum. libro 10: Nunc apio viridi crispetur florida tellus.

Crispāns, tis. [Vngar. Fodorgatodó. Ang. Brandishing or shaking.] participium. Virgil. 1. Aeneid. Bina manu lato crispans hastilia ferro.

Crispātus, a, um. [Vngaricè. Fodoritatot. Anglicè. That is curled or wrinckled.] ut Buxus crispata cacumine, Claud. 2. de rap. Proserp.

Crispĭsŭlcans, adjectivum: ut, Crispisulcans fulmen. Cicero in Top. At quum in Ajacis navim crispisulcans igneum fulmen injectum est, inflammatur navis necessariò.

Crispāriē,

Crissāre, σιληρίζειν, & Cevere non nisi posito pudore exponi possunt. Est enim primùm mulierum aptè se motantium, dum in re venerea sunt luven. frictum crissantis adorat. Alterum masculorum dum pædicantur. Martial. Sed pędicatis, sed pulchrè Nævole ceves. Cevere etiam adulantium gestus significat. Persius: An Romule ceves?

Cristā, f. p. Dicitur conus ille in vertice galli, & aliarum quarundam avium. [λόφος. Gal. *Creste, pennache.* Ital. *Cresta, pennacchio.* German. Der Kam auff der Vögeln Haupt. Hisp. *La cresta de ave, el penacho ò cimera del yelmo.* Pol. *Grzebień nagłowie, pióro szyi.* Vng. *Czimetol.* Ang. *The cappe on a birdes heade, a combe.*] Plin. lib. 10. cap. 29: Vpupa obscœna aliàs pastu avis, crista, viscenda plicatili. ¶ Ad hujus similitudinem etiam Cristam, vocamus, conum galeæ. Virg. 12. Aeneid. Tum galeam Messapi habilē, cristisq; decoram Induit. ¶ Crista etiam herbæ species est, cujus meminit Plin. lib. 27. cap. 5: Alectorolophos, quæ apud nos *Crista* dicitur, folia habet similia gallinacei cristæ, plura, caulem tenuem, & semen nigrum in siliquis. Ruellius eādem esse credit cum ea quæ Gallice *Veruce* dicitur.

Cristūla, læ, diminut. [λοφίδιον. Vng. *Czimeretske, tollatska.* An. *A little combe or feathers on the crowne of birdes.*] Colu. lib. 8. cap. 2: Rectis, rutilisq; cristulis.

Cristātus, ta, tum, [λόφον ἔχων. Gal. *Qui a creste, qui est creste ou crestu.* Ital. *Che ha crista.* German. Das ein Kamb hat. Hispan. *Crestado, cresta con crista, penacho ò cimera.* Polon. *Grzebieniasty.* Vngar. *Czimeres, czimes.* Ang. *Copped, combed or crested.*] Qui cristas habet: ut, Cristatæ aves: estque periphrasis gallorum gallinaceorum. Martial. lib. 14: Cristatæque sonant undique lucis aves. Cristata galea, Livius.

Crītæ, κριταί, à Græcis dicuntur judices, qui musicis, agonicis & scenicis certaminibus præerant.

Critīcus, a, um, pen. cor. [κριτικός. Gal. *Iudicial, qui iuge, donne iugement.* Ital. *Giudiciale, che fa giudicio.* German. Vrtheilen / ein Vrtheil fellen. Hispan. *Iudicial, el que haze iuyzio.* Polon. *Wirokrynaczy, orzel wydawczy.* Vngar. *Itelő.* Ang. *Iudicial, that giueth iudgement or iudgeth.*] Idem quod judicialis, vel judicem agens, ἀπὸ τοῦ κρίνειν: hoc est, à judicando: unde & poëmatum censores, & judices alienorum operum, olim Critici dicti sunt: quales fuerunt Aristarchus & Aristophanes Grammatici: qui tantùm sibi in ipsum etiam Homerum permiserunt, ut plurimos etiam versus, tanquam nothos & subditivos, ex ejus operib. summoverint: Cicero ad Dolabellam lib. 9: Ego tanquam criticus antiquus judicaturus sum. Horat. 2. Epist. Ennius & sapiens & fortis & alter Homerus, Vt critici dicunt. ¶ Critici dies vocabatur, qui à medicis *judiciani* dicuntur, in quibus de ægritudinibus ratione ferri judicium potest: quos nostri *Decretorios* vocare possunt.

Crithe, [κριθή. Gal. *Vn orgeol.* Ital. *Orzolo.* Ger. Ein Wärtze so ob dem Haar des Augiedts wächst. Hispan. *Orzuelo que nace cerca del ojo.* Polon. *Iecznick.* Vng. *Arpa.* Angl. *A wart or such like thing in the eye lide.*] Tuberculum parvum est in palpebra super pilorum locum nata dictum à similitudine hordei: unde & Hordeolum à recentioribus quibusdam nominatur. Vide Celsum lib 7. cap. 7.

Crithasis, equorum morbus.

Critumon, Vide suprà BATIS.

Crōbylōs, κρόβυλος, Aureus vel argenteus corymbus, ex capillis pendens idque propriè in viris: nam in mulieribus potiùs Corymbum, & in pueris Scorpium vocamus.

Crobyllum, Aizonum minus, apud Dioscoridem libro 4. capite 91.

Crocallis, Gemma est cerasum repræsentans, teste Plin. libro 37. cap. 10.

Crōcarē, & Crocire, Verba fictitia à voce corvi, κρώζω. Autor Philomelā.

Crōcito, tas, frequentativum. [κρώζω ἢ κρυγὴ κρώζω. Gal. *Corbiner par plusieurs fois, crier souvent en corbeau.* Ital. *Gridare spesso come vn corvo.* German. Vfft vnnd offt graypen / oder wie ein Rapp schreyen. Hispan. *Graznar el cuervo.* Polon. *Krakam.* Vngaricè, *Kiskogeh, korrogek.* Angl. *To crie lik a raven, to croke often.*] Plaut. Simul radebat pedibus terram, & voce crocitabat sua.

Crōcitso, teste Festo, & Crocitus, tus, pen. prod. Ipsa vocis corvi prolatio. [κρωγμός. Pol. *Krakanie kākogāi, karregāi.* Ang. *A croking of a raven.*]

Crōcātus, ta, tum, Vide CROCVS.

Crocias, κροκίας, Gemmę species, à croci similitudine sic dicta. Autor Plin. lib. 37. cap. 11.

Crōcīnum unguentum, n. s. [κρόκινον μύρον, Quod exprimebatur ex aromatibus, & croco in oleo macerato: ut docet Dioscorides lib. 1, Propert. lib. 3: Et crocino nares murrheus ungat onyx. Vide Plin lib. 13. cap. item 13.

Crōcīnus. Vide CROCVS.

Crōcis, κροκίς, Herba est, cujus contactu phalangia emoriuntur, ut ex Apollodori sententia tradit Plin. libro 24. capite 17.

Crōcōdīlīnus. Vide CROCODILVS.

Crōcōdīlus, pen. prod. [ὁ τοῦ κροκοδείλου. Gal. *Vn crocodile.* Ital. *Crocodilo.* German. Ein Crocodill, ist ein Thier in Egypten. Hisp. *Crocodilo.* Pol. *Krokodil.* Vng. *Sárkány, krokodilus.* Ang. *A crocodile.*] Animal quadrupes, ex genere amphibiorum, tàm in terra, quàm in aqua vivens, figura lacertæ non admodum dissimile, incredibili magnitudine, armatum unguibus, soli Aegypto, & iis regionibus, quæ Nilo alluūtur, cognitum, cute usqueadeo dura, ut in nulla sui parte nisi in solo venter penetrari possit. Vnde etiam delphini, qui perpetuum cum crocodilo bellum gerunt, non ignorantes qua potissimùm parte hostis lædi possit, aquam subeunt, pinnaque, quam in dorso gerunt, illi alvum subsecant. Habet & alterum hostem Ichnevmonem, qui in apertas dormientis fauces teli in morem illāpsus, intestina ejus erodit. Nullum est animal quodā tam parvis initiis in tantam excrescat magnitudinem. Ponit siquidem ova anserinis non majora: sed hoc huic animali peculiare creditur, ut quandiu vivat, nullum crescendi faciat finem. Quatuor menses hyemales non comedit, & sola bellarum non habet linguam. Terribilis hæc bellua cōtra fugaces est, fugax contra insequentes. Oculos habet in aqua hebetes, extra acerrimi visus. Conspecto homine emittit lachrymas, mox appropinquantem devorat. Vnde factus est locus proverbio: Crocodili lachrymæ κροκοδείλου δάκρυα: quod de iis dici solet, qui sub specie pietatis alios fallunt. Ex eo dictum autumant, quod κρόκος δηλεῖ: id est, crocum fugit, ac ejus odorem reformidat, quod mellà conficientes in Aegypto, fertunt, ne mel absumant crocodili: quoniam mirum in modū eo delectantur. ¶ Est & alterum crocodili genus, quem Scincum vocat Dioscorid. lib. 2. superiori multò minus, in terra tantùm, nec nisi odoratissimis vivens floribus, cujus intestina jucundi nidoris fimo referta sunt, quo ad facici medicamenta, coloris q; conciliationem mulieres, & viri molliores, olim utebantur. Horatius in Epod. colorque Stercore fucatus crocodili.

Crocodilinus, na, num. Quod ad Crocodilum pertinet: [κροκοδείλινος. Polon. *Do krokodila należący.* Vng. *Sárkányhoz való.* Ang. *That belongeth to a crocodile.*] ut, Crocodilinæ ambiguitates, Quint. lib. 1. cap. 10.

Crōcōdīlēā, κροκοδείλεια, Fimus est crocodili terrestris, quo mulieres faciem illinebant ad coloris commendationem. ¶ Crocodilorum enim duo commemorantur genera: quorū alterum aquaticum est, Nilo tantùm familiare, & lacubus Nilo vicinis. Alterum terrestre, odoratis tantùm vescens herbis, quem Scincum σκίγγον Dioscorides appellat. Hujus excrementa in primis odorata sunt, mulierumque fucis expetita. Plin. lib. 28. cap. 8. ubi crocodili aquatici naturam multis explicat, statim subdit: Alter illi similis, multùm infra magnitudinem, in terra tantùm odoratissimis floribus vivit: ob id eius intestina diligentissimè exquiruntur, jucundo nidore farcta, Crocodilæam vocant.

Crōcōdīlīum, κροκοδείλιον, Herbæ species est, chamæleontis figura, radice longa, gustu nasturtii, semine rotundo, duplicis clypeoli forma. Plin. lib. 27. cap. 8: Crocodilion Chamæleontis herbæ nigræ figuram habet, radice longa, æqualiter crassa, odoris asperi.

Crōcōmagmā, atis, [κροκόμαγμα. An. *Dregges of the oyle ossfyen.*] Vnguenti crocini fæx, & retrimentum, quod superest crocino unguento ex croco, cæterisq; aromatis expresso. Nā in confectione crocini unguenti, oleum ante omnia quibusdam aromatibus solet spissari, posteaque crocum eō conjici, idq; post dies aliquot effundi: ex aromate & croco oleum post hæc exprimi solet, quodque reliquum erat, Crocomagma dicebatur: idque in pastillos conformati conficiebat, & multum in tempus asservari. Optimum est, quod gustatum salivam dentesque inficit. Vide Dioscor. lib. 1. & Plin. lib. 21. cap. 20.

Crocomerion, κροκομήριον, Herba, quæ alio nomine dicitur Leontopodium.

Crōcōpeplōs, κροκόπεπλος, Auroræ epitheton est, quasi croceam habens vestem: nam cum colorem imitatur, quum primùm incipit apparere. Postea enim, adveniente jam die tabescens, à roseo colore ῥοδόπεπλος appellatur.

Crōcōtā, [κροκωτή. Ger. Ein gli Frawittled bey den Alten gebraucht.] Vestis muliebris est, crocei coloris. Cicer. de Aruisp. resp. P. Clodius à crocota, à mitra, à muliebri soleis, purpureisque fasciolis, à strophio, à psaltrio, à flagitio, à stupro, est factus repentè popularis. ¶ Feli crocoton, γαλῆ κροκωτή. Subaudiendum das aut addis. Dici solitum, quotiès honos additur indignis, & quos haudquaquā decet: Aut quum datur quicquam iis, qui munere non norunt uti.

Crocotula diminutivum. κροκωτή, Plaut. in Epid. Indusiatam, patagiatam, caltulam, aut crocotulam.

Crocotulātus, Crocotarum vestium infector. Idem in Aul. Quum incedunt infectores crocotulatii.

Crocōtilum, n. s. Veteres Valde exile dicebant. Plautus: Extortis talis cum crocotilis crusculis. Festus.

Crocotitium, Genus operis pistorii.

Crocus, vel Crocum, [כרכם charchém κρόκος. Gal. Saffran. Ital. Zaffrano. Ger. Saffran. Belg. Saffraen Hispan. Acafran. Polon. Szafran. Vng. Sáfrány. An. Safran.] Flos est, qui Saffranum vulgò dicitur: à Croco puero (ut poëtæ fabulantur) dictus, qui quum Smilacem puellam tenerrimè deperiret, amoris impatientia versus est in florem sui nominis. Ovid. 4. Metam. Et crocon in parvos versum cum Smilace flores. Virg. 4. Georg. Et glaucas salices, casiamq; crocumq; rubentem. Salust. Passus nemore, in quo crocum gignitur. Præstantissimum nascitur circa Coricum Cilicię montem: proximum in Olympo Lyciæ monte: mox in Centuripino Siliciæ agro. Provenit & in Gallia Narbonensi, licet bonitate inferius.

Crocēus, a, um, [κρόκινος, κρόκεος. Gal. De couleur iaune ou vengeanse. Ital. Giallo. German. Saffranfarb. Hispan. Cosa de acafran. Pol. Zaffranowy. Vngar. Sáfrányos sárga szinű. Ang. Of or like safran.] pro colore: ut, Vestis crocea. Virg. 1. Aeneid. Et circumtexunt croceo velamen acantho. Plin. lib. 22. cap. 18: Mutat enim cum terra colores: hic niger, illic viridis, aliubi cyaneus, aliubi croceus.

Crocātus, ta, tum, Croco tinctus. [κροκοβαφής. Gal. Ensafrané, de couleur iaune. Ital. Tinto in giallo. German. Gefärbet. Hisp. Tenido de color de acafran. Pol. Vsafraniony. Vng. Sáfrányozott. Angl. Safranel, or like safran.] Plin. lib. 16. cap. 34: Alicui & semen nigrum, alii crocatum.

Crocinus, na, num, & Crocеus, Quod est lutei coloris. [κροκωνῖτις, κρόκινος. Gal. De saffran, de couleur de saffran. Ital. Di zaffrano, di color di zaffrano. Germ. Saffranfarb. Hispan. De acafran, de color de acafran. Polon. Zaffranowy. Vngar. Sáfrányos, sáfrány szinű. Angl. Yellow or saffron.] Plin. lib. 21. cap. 19: Semen his optimum crocinum, nec anniculo vetustius, & in umbra siccatum.

Crocuphantia, opinor esse ornamenta villosa, quæ sub reticulis contexta pereorum plagulas apparent, id enim origo vocabuli κροκοφάντων declarat. Vlpian. in l. 2. D. de auro & argen. legat. Ornamentorum hæc, inquit, vittæ, mitræ, semimitræ, reticula, crocuphantia. Alciatus autem & alii eruditi homines alio vocabulo conquirendo mirabiliter exercentur. Hæc ex Hotomani lexico.

Crocuta, f. p. Fera est, Aethiopiæ familiaris, ex hyæna & leæna Aethiopica nascens, quæ & ipsa hyænæ more humanas voces imitatur. Plin. li. 8. ca. 30, ubi hyænæ naturam multis explicat, statim subdit: Hujus generis coitu leæna Aethiopica parit crocutam, similiter voces imitantem hominum pecorumq;. Acies ei perpetua in utraque parte oris, nullis gingivis, dente continuo, qui ne contrario occursu hebetetur, capsarum modo includitur.

Corolla, pictilis, detractione secundæ literæ o, prò corolla: id est, parva corona, apud Plaut. in Bacchid.

Cronomion, alii Polydos vocant, Magi Caloboim, Romani Cyam.

Cromo, Magicæ conyzæ species tertia apud Dioscoridē lib. 3. cap. 137.

Crōtalia, κρόταλα, à Plin. lib. 9. cap. 35, dicuntur margaritæ, ita in ornamentis collocatæ, ut ex collisione sonum generent. Subeunt, inquit, luxuriæ ejus nomina, & tædia exquisita perdiscere portatu. Siquidem quum id fecēre, Crotalia appellāt, ceu sono quoq; gaudeant, & collisu ipso margaritarum.

Crōtalum, penult. corr. n. s. [κρόταλον. Gal. Vn instrument qu'on frappe en la main, semblable à la cymbale. Ital. Campanella, naccara. Germanicè. Ein Schellen oder Klöffin. Hispan. Chapas ò sonajas terrenas. Pol. Dzwonek, cymbal'. Vngar. Kelepló, zörgetyű. Ang. A rattle.] Crepitāculum ex ligno, ære, aliāve materia ita concinnatum, ut efficere sonum queat, siquis manu verset. Vnde & Aegyptiorum sacerdotum sistra, quibus in Isidis sacra utebantur, à nonnullis etiam Crotala appellantur: ἀπὸ τοῦ κρούειν: hoc est, à percutiendo. ¶ Quidam putant fuisse annulum æreum, qui ferreo baculo quateretur. Alii circulum ferreum interpretantur, multas habentem annexas laminulas, sive orbiculos mobiles, qui collisi sonum edebant: qualibus etiam hodie Lusitanos nautas in saltationibus suis uti videmus. Virgilius in Copa: Crispum sub crotallo docta movēre lacertos.

Crōtālus, [κρόταλος. Pol. Krasimowiec. Vn. Tsélf gy.] mascul. gen. dicitur, Qui lingua est expeditiore, & voce sonanti, ac propè tinnula, quiq; loquacitate sua neminem non obtundit. Ducta est metaphora à crotalo, crepitaculi genere, de quo egimus in dictione præcedenti.

Crōtaphitæ, κροταφῖται, Musculi sunt duo, os claudentes, quos & Latini Temporales appellāt, quòd tempora vestiant: unde etiam Græcum nomen traxerunt: nam κρόταφα illi appellant, quæ nos tempora.

Crōtōn, onis, [κρότων. Ger. Wundetbaum. Pol. Skorpek wielki, drzewodrzewo.] Frutex est ad magnitudinem parvæ ficus assurgens folio platani, sed læviore ac nigriore, ramis ac caudice arundinum modo concavis, semine uvarum, aspero, quod purgatum effigiem ricini animalis repræsentat: unde & nomen accepit: nam ricinum vermem Græci etiam κρότωνα appellant. Hoc semine exprimitur oleum, cibis quidem fœdum, sed lucernis & emplastris utile. Alio nomine hic frutex Ricinus appellatur, & Cicinunde etiam oleum ipsum Cicinum, & Riciminum appellatur.

Crucīatus, Cruciamentum, Crucio, Cruciabiliter, Crucifico, Vide CRVX. (lib. 33. cap. 6.

Crudaria, Argenti vena, quæ in summa fodina reperitur, Plin.

Crudus, a, um, Quod coctum non est. [חי chai אכל na. ὠμός. Gal. Cru, encor vert, qui n'est encor cuit, digeré ou meur. Ital. Crudo, non cotto. Ger. Raw/ungekocht. Belg. Rho. Hisp. Crudo, no cozido. Pol. Surowy, niedomarzony. Vng. Nyers. Ang. Raw, fresh, new made, undigested.] Vnde carnes crudæ dicuntur quæ neq; elixæ sunt, neq; assæ, neq; alio quovis modo esui aptę redditæ. Fructus item crudos appellamus, qui justam coctionem: hoc est, maturitatem non sunt assecuti. Cicer. de Senect. Poma quæ cruda sunt, vi avelluntur: quæ autem cocta, & matura, decidunt. ¶ Item crudi cibi dicuntur, qui nondum concocti sunt in ventriculo. Iuvenal. - & crudum pavonem in balnea portas. ¶ Crudum item hominem dicimus, cujus ventriculus probo coctionis officio non fungitur. Cic. 2. de Finibus: Asoti qui in mensam vomant, crudiq; postridie se rursus ingurgitent. Idem pro Cluentio: Dico illum, quum ad illud prandium crudior venisset, & sibi non pepercisset, ægrotasse. ¶ Crudum vulnus: hoc est, recens, & adhuc cruentum. Plin. Epist. 3: Vt enim crudum adhuc vulnus medentium manus reformidat, deinde patitur, atque ultrò requirit: sic recens animi dolor consolationes rejicit, ac refugit, mox desiderat, & clementer admodum acquiescit.

Crūditās, atis, f. t. Ventriculi vitium cibum ægrè concoquentis. [ἀπεψία. Gall. Crudité, maunaise digestion ou concection. Ital. Crudità di stomacho, indigestione. German. Böse dewung des Magens. Hisp. El abito dele no digerido. Pol. Surowość. Vn. Nyersség, mikor az gyomor nem emészt. An. Rawness evil digestion.] Cic. de Senect. Caret ergo etiam vinolentia & cruditate, & insomniis. Colu. lib. 7: Cruditatis signa sunt, crebri ructus, ac ventris sonitus, fastidia cibi.

Crūdēscēre, n. t. Est crudū vel crudus fieri, à Crudeo, es. [ὠμιάζειν. Gal. Devenir cruel et aspre. Ital. Incrudire, incrudelire. Ger. Raw werden. Hisp. Encrudecerse, hacerse crudo. Pol. Surowieć. Vn. Meg nyersülni. An. To waxe raw.] Virg. 3: Georg. Sin in progressu cœpit crudescere morbus. Idem 11. Aeneid. - dejecta crudescit pugna Camilla. ¶ Inde Incrudescere & Recrudescere, quasi renovari, & ad pristinam acerbitatem redire.

Crūdēlis, om. t. Immitis, asper, durus, inhumanus, ferreus. [אכזר achzár אכזרי achzari. ἀμός. Gal. Cruel et inhumain. Ita. Crudele, aspro. Ger. Grausam/rauh/wenig. Hisp. Cruel. Pol. Srogi, okrutny. Vng. Kegyetlen. Ang. Cruell.] Cic. pro Dejot. Crudelis Castor, ne dicam sceleratum & impium, qui nepos avum in discrimen capitis adduxerit. Virg. 2. Aegl. O' crudelis Alexi, nihil mea carmina curas. Quidam à Cruore dictum volunt, quem crudeles effundunt: ego malim à Cruditate derivare. Nam quemadmodum in pomis, quæ mitia non sunt, cruda dicuntur: ita & homines immites, Crudeles dicuntur. Virg. 6 Aeneid. Vidi & crudeles dantem Salmonea pœnas.

Crūdēlitās, tatis, f. t. Sævitia, inhumanitas, ferritas, acerbitas, atrocitas. [אכזריות achzrioth. ἀμότης. Gal. Cruauté. Ital. Crudeltà. Ger. Grausamkeit/grimmet. Hisp. Crueldad. Pol. Okrutność, srogość. Vng. Kegyetlenség. An. Cruelties.] Cic. pro Rosc. Am. Vestrum nemo est quin intelligat pop. Romanum, qui quōdam in hostes lenissimus existimabatur, hoc tempore domestica crudelitate laborare.

Crūdēlitēr, adverbium, Atrociter, durè, acerbè. [ὠμῶς. Gal. Cruellement. Ital. Crudelmente. Germ. Grausamlich/grimmiglich. Hispan. Cruelmente. Pol. Okrutnie. Vng. Kegyetlenül. Ang. Cruelly.] Cic. 1. Offic. De evertendis autem, diripiendisque urbibus valde considerandum est, nequid temerè, nequid crudeliter fiat.

Crūento, Cruentus, Vide CRVOR.

Crūmēnā, pen. prod. Loculus: [כיס chis βαλλάντιον. Gal. Bourse, ou gibeciere. Ital. Borsa. German. Ein Secklin/Beutel. Belg. Een Borse/teschie. Hispan. Bolsa para dineros. Polon. Woiek, mosek. Vn. Erszény. Ang. A purse, a bagge ofmoney.] à κρεμάω suspendo, quòd plerunque suspensa gestetur. Plaut. Epid. Ipse meo in collo tuus pater crumenam collocavit. Idem Trucul. - homo crumenam sibi de collo detrahit. Horat. 1. Epistol. Et mundus victus nō deficiente crumena. ¶ Genetrosus es ex crumena,

mena, [illegible] in cum jaciebatur, qui propter opulentiam generosus haberi voluisset, alioquin obscurus & humilis.

Cruenismos, Est torrentis modo cum strepitu & murmure demanante embrocatio. Vtitur eo vocabulo Paul. libro 2. capite 53.

Cruōr, oris, Sāguis è vulnere sparsus & fusus. [דם, dam כבח. *Sangue sparso d'vna piaga.* Gal. *Sang sortant d'vne playe.* Ital. *Sangue che vescisch. αἷμα, αἱμάτων.* Germ. Blut/der blutig schweiß auß einer Wund oder Wundt. Belgice. Bloet. Hispan. *sangre fuera de las venas.* Pol. *Krew poselska.* Vng. *Vér.* Ang. *The bloode issuing out of a wound.*] Virgil. 8. Aen. -tepidusq; cruor fumabat ad aras. Idem lib 4. usurpavit in numero plurali. -atque atros siccabat veste cruores. Quod Servius tanquam novè dictum annotavit, quum alioqui neque sanguines dicamus, neque cruores.

Cruēntus, a, um, Sanguinolentum, quod cum cruore est. [*αἱματόεις, αἱματώδης.* Gall. *Ensanglanté, sanglant, cruel.* Ital. *Sanguinoso, αἱματώδης.* Germ. Blutig/schwetzig. Hispan. *Sangriento.* Pol. *Krwawy.* Vng. *Vérös.* Ang. *Bloodie, cruel.*] ut Cruenta victoria: Salust. in Catil. Cavete ne multi animam amittatis, neu capti potitis, sicut pecora trucidemini, quàm virorum more pugnantes, cruentam, atque luctuosam victoriam hostibus relinquatis. ¶ Aliquando ponitur pro crudeli: ut, Cruenta vox, & cruenta oratio. ¶ Cujus contrarium est, incruentus à, um, [illegible] quod est sine sanguine. Idē: Neque tamen exercitus populi Romani lætam aut incruentam victoriā retulit.

Cruēntior, Comparativus à Cruentus. [Polon. *Krwawszy.* Vng. *Vérsebb, vérebb.*] Iustinus Histor. libro 3: Itaque tantis animis concussum est ut raro unquam cruentius prælium fuerit.

Cruēntē, adverbium. [Pol. *Krwawo.* Vng. *Vérbőssen.*] Iustinus Histor. lib. 23: Quamquam uxor diu, ne ab agro divelleretur, deprecata est, ne discessus suus adjungi nepotis parricidio posset, & tàm cruentè hæc deseruisse virum, quàm ille impugnasse virum videretur.

Cruēntātus, adverbium. [Pol. *Krwawiò.* Vng. *Vérbben.*] Seneca de Benefic. lib. 5. cap. 17: Cæteri arma cruentātus exercuerunt, sanati tamen aliquando abjecerunt.

Cruēnto, as, Cruore inficio, sanguine imbuo, funesto. [*αἱματόω, αἱματόω.* Gal. *Ensanglanter, meurtrir à sang, faire sanglant.* Ital. *Insanguinare.* German. Blutig machen/mit Blut besudlen. Belg. Bloeyen. Hispan. *Ensangrentar.* Pol. *Krwawiam.* Vn. *Meg vérösíthni.* An. *To imbrue or sprinkle with bloode.*] Cic. de Aruspic. respon. Secures suas cruentari scelere noluit. Idem 1. de Divin. Atq; etiam trucidare aliquem, & impiè cruentari. Idem 1. Philipp. Hæc te, si ullam partem habes sensus, lacerat, hæc cruentat oratio. ¶ Cruentati oculi. Plin. li. 28. cap. 7: Mulieris quoque salivam jejunæ potentem dijudicant oculis cruentatis.

Crupellarii, Quantum ex Cornelii Taciti lib. 3. possumus conjicere, milites erant armigestantes et continuo ferro, telis quidem impenetrabilia, sed eo pondere, ut in ferendis ictibus non essent idonea. [Pol. *Zolnierz, wkirasie.* Vngar. *Fegyverbe.*] Verba Taciti sunt hæc: Cæteri cum venabulis & cultris, quæque alia venantibus tela sunt, adduntur è servitiis gladiatoriæ destinati; quibus more gentico (continuum ferri tegmen (Crupellarios vocant) in ferendis ictibus inhabiles, accipiendis impenetrabiles.

Crus, cruris, Tota illa pars quæ à coxendicis cervice incipit, & ad extremos pedis digitos pertingit: [שוק, *shok.* [illegible]. Gal. *La iambe depuis le genouil insques en bas.* Ital. *Gamba.* Germ. Der Schencke/Schuhein. Belg. Dat been schene. Hisp. *Pierna.* Polon. *Golen.* Vn. *Szár.* An. *The legge from the knee downe.*] à currendo dictum nonnulli putant, quòd crurū ministerio in cursu utamur: sive (ut aliis placet) à Græco verbo κρύω, quòd inter ingrediendum huc atque illuc feriant. Sunt autem Crura à genibus usq; ad imum pedem. Cels. Crus ex duobus ossibus constat, ex tibia & fura.

Crūscēllum, n. s. diminut. [*κνημίδιον.* Gal. *Iambette, petite iambe.* Ital. *Gambetta.* German. Schenckelin/Schinbeinlin. Hispan. *Pequeña pierna.* Polon. *Golenka.* Vng. *Száratska.* Ang. *A little or small leg.*] Martial. Pectus cicadæ, crusculumq; formicæ.

Crusicrepidæ, arum, Plauto in Trinummo dicuntur, quibus crura crepuerunt ferro, ut dicit interpres.

Crustulus, quod Festo aliquis major elegans vocabulum dicit, reponendum idem putat apud Vlpianum, in l. argumento. de Auto & de argent. legat. nam pro eo vulgati codices habent fasciæ crinales. Crustules autem & pedules Vlpianus appellat à crustibus scilicet & pedibus vestiendis.

Crūsmā, atis, n. t. [סלסל, *sélsél.* κρόταφα, κρόταφος. Gal. *Vn sistre ou cloche.* Ital. *Cembalo.* German. Ein Cymbel/ein Instrument/mit welchem man vorzeiten den Weyberen zu tanz gemacht hat. Hisp. *Sonaja ò terranna.* Pol. *Cimbal' [illegible].* Vngar. *Dorombh.* Ang. *A rattle, a kind of rattling instrument.*] Propriè dicitur sistrum, & velut cymbalum quoddam tintinnabulis refertum, quo gestientes mulieres oblectabantur: dictum [illegible] hoc est, à pulsando, quòd sonum emittet dum pulsatur. Mart. lib. 6: Edere lascivos & Bætica crusmata gestus, Et Gaditanis ludere docta modis. Bætica autem vocat, quòd ita mulieres Hispanæ uti solerent: quemadmodū & hodie Veneræ puellæ: Vocāt autem sua lingua. *Vn cymbale.*

Crust. I. æ, f. p. significat id excrementum, quod vel ob pituitam, vel concretionem super alicujus rei superficie nascitur. [κρουστάλλιον, κρουστάλλος. Gal. *Croulle.* Ital. *Crosta.* Ger. Ein rindin oder rauffe. Bel. Die crosse/oft schale. Hisp. *Corteza dura de cosa.* Pol. *Skorka, brzeg, Pyana.* Vng. *Velaminek, ocsbria.* Ang. *The crust of bread.*] Virg. li. 4. Georg. Concrescunt subitæ currenti flumine crustæ. ¶ Item Crusta, qua quid integitur, ut Crusta locusta. Plin. lib 9. cap. 30: Locustæ crusta fragili munimur in eo genere quod carret sanguine. ¶ In parietibus itē, atq; in parimētis Crustę dicuntur tenuia marmoris, vitri, alterivve materię segmenta, quib. illa integebantur. Plin. li. 36. c. 6: Secādi marmora in crustas, nescio an Cariæ fuerit inventū. Et paulò post: Primùm Romæ parietes crusta marmoris operuisse totus domus suæ in Cælio monte Cornelius Nepos tradidit Mamurrā. Idem li. 36. c. 23: Lithostrota cœptavēre jam sub Sylla, parvulus certè crustis. ¶ In vasis item aureis argenteisve Crustæ dicebantur, quæ ex diversi generis materia illis illigabantur. Argenteis enim poculis, exempli gratia, laminæ aureę, vel emblemata innectebantur: quæ inde Crustata, [illegible] appellabant. Cic. lib. 5. in Verr. Vasis crustæ aut emblemata detrahebantur. ¶ Crustas item, [illegible], medici appellant, duos quosdam veluti cortices, quibus vulnera ulceráve obducuntur, medicamento aliquo causticò adusta. ¶ Crusta soli, gleba. [Pol. *Scal' [illegible].*] Alphenus D. l. 39. Tit. 2. l. 9: Si ex fundo tuo crusta lapsa sit in meum fundum.

Crūstŭlā, læ, f. p. diminut. à crusta. [κρουστάλλιον. Gal. *Croustelette, petite croulle.* Ital. *Crostetta.* Ger. Ein rauffte. Hispan. *Pequeña corteza.* Polon. *Skyrecka.* Vng. *Héjatska.* Ang. *A little crust.*] Apuleius: Parvas marmoreas crustulas parieti adjungens.

Crustārē, act. p. Crustam inducere, & materia aliqua dura integere. [קרם, *kalach.* κρουστάω. Gal. *Croustler, bailler ou donner croulle ou couverture à quelque chose.* Ital. *Incrostare.* German. Glasieren/oder rauffe oder rinden einem ding machen. Item, Etwas vberziehen. Belgice. Glasieren/marmeren. Hispan. *Sobrepuner corteza.* Pol. *Skorkę skorą, oczyszczać skorą.* Vngarice. *Be konni, be sebni, be bőjni.* Ang. *To bring a crust or hardnesse over a thing.*] Plinius libro 13. cap. 17: Mala verò generosissima eadem ratione crustam gypso vel cera.

Crūstātŭs, a, um, participium: ut Crustati parietes: id est, crusta marmoris tecti. [κεκρουσμένοι τοῖχοι. Pol. *Marmurowa sciana.* Vn. *Be borázott szatot.* An. *That hath a crust or hardnesse brought over it.*] Secabātur. n. marmora in laminas, & parieti apponebant. ¶ Primus apud Romanos Mamurra vir Equestris ordinis, præfectus fabrorum Cæsaris, Formiis natus, domus suæ, quæ in Cælio monte erant, parietes crusta marmoris traditur operuisse: ut ex Cornelii Nepotis sententia tradit Plin. lib 36. cap. 6. ¶ Item vasa argentea, quæ auro illigabantur, etiam Crustata dicebantur, quæ Græco nomine, [illegible] vocantur. ¶ Et Crustata animalia, crustis tecta. Plin. lib. 11. cap. 37: In maturis crustata & cartilaginea priores dentes habent.

Crūstārĭŭs, m. f. Qui incrustat. [κονιάστης. Vng. *Be borázó.* Ang. *A pargeter, a plaisterer.*] Plin. lib. 33. cap. 12: Habuit & Tectum crustarius formam.

Crūstārĭŭs, a, um, Quod ad crustas pertinet. [Vngarice, *Hibos, vaki.*] Vnde crustariæ tabernæ, in quibus crustata opera venduntur.

Crūstōsŭs, a, um, quod crustam habet. [κρουστώδης. Gallicè. *Croustueux, qui a la croulle fort grosse.* Italicè. *Che ha la scorza grossa.* German. Rindoch/ig/rauffechtig. Hispan. *Cosa llena de corteza.* Polon. *Skorzasty.* Vng. *Héjas.* Ang. *Crustie, that hath a thick crust.*] Plin. lib. 12. cap. 9: Facilius hoc & crustosius amaritudine & gummosum.

Crustŭlātŭs, tæ, f. p. Placentæ genus, quod & Crustulū. [Pol. *Ossiech.* Vng. *Héjas.* Ang. *A wafer or thinne cake.*] Spartianus: Pentapharmacum edulii genus est ex quinque confectum, quod reperisse dicitur Aelius Verus Romanorum Imperator: hoc est, lumen, phasianus, pavo, crustulata, & aprugna.

Crustum, n. t. Est Frustum eorum quæ comeduntur, sive sit pars panis, vel placentæ, vel alterius edulii. [חלה, *chalah.* [illegible]. Gal. *Vn gastheau, pain d'espice, ou tellet patissiere, ou pirce & morceau d'icelle.* Italice. *Pezzo di pane ò d'altra vivanda che si da à fanciulli.* German. Ein stuck einer dippen oder Spelt. Hisp. *La corteza de comer como torrenn.* Polon. *Kassik, kabal'ek, skibka, sluczka.* Vngarice. *Falat, darab.* Anglice. *A piece or morsell, a bunne.*] Virg. 7. Aeneid. -patulis nec parcere quadris Fatalis crusti. Vnde per diminutionem Crustulum. Horat. lib. 1. Epist. -pueris dant crustula blandi Doctores, elementa velint ut discere prima. Quod genus dulciaris esse putat Porphyrio. Varro de Ling.

de Ling. Lat. Crustulum à crusta pultis, eò quòd ut corium crustosus. Crusta dicta.

Crustuminiti, Pyra sunt ex parte tubentia, Glaciola nunc dicta à Crustumino agro, qui Tyberi fluvio à Vejenti dirimitur, sic appellata. De his Plinius libro 15. cap. 13. & lib. 23. cap. 7. Item Colum. lib. 3. cap. 10, & libro 12. cap. 20 Virgil. Crustumia pyra vocat, 2. Georg. Crustumis, Syriisq; pyris gravibusque volemis.

Crux, Cr. Tuscè, patibulum in quo damnati figuntur, dicta à κρίνειν, quod est Ferire pulsare. [Ψ bets. ranqer. Gal. Croix, gibet, tourment, affliction. Ital. Croce. Ger. Ein Creutz. Bel. Een Cruyß. Hispan. La cruz. Polon. Krzyż, słubienica. Vngar. Keresztfa, akasztofa. Ang. A cross, a gibbet or gallows, affliction.] Plaut. in Cur. Collum obstringe, abduce illum in malam crucem. Cicer. 7. Verr. Statim deinde jussu prætoris in crucem esse sublatum. ¶ Crux etiam dicitur quicquid nos cruciat, torquet & affligit. Terent. in Eunuch. Illis crucibus, quæ nos, nostramq; adolescentiam habent dispicatam. Hanc veteres Gabalum vocabant. Varro: Nos barbari, quòd innocentes in Gabalum suffigimus homines vos non barbari, quòd noxios absolvitis. ¶ Crucis Christi encomion lege apud D. Chrysostomum in Oratione contrà gentes, quòd Christus sit Deus, &c.

Crucio, as, n. p. Torqueo, affligo, excrucio. [המאיר himeir הדאיב hidiaeb. מיסה. Gal. Tourmenter, affliger. Ital. Affliggere, tormentare. German. Pouigen, martern. Hisp. Atormentar ò fatigar. Pol. Dręczyć. Vng. Kínozom, gyötröm. An. To torment, to afflict.] Plautus in Bacch. Vt ipsius se cruciat ægritudine. Terent. in Eunuch. Quæ nos semper omnibus cruciant modis. Cicer. de Arato: Dolore capitis cruciatur & consumitur.

Crucíatus, tus, m. q. Tormentum, afflictio. [דאבה deabah. מיסה. Gal. Tourment, affliction. Ital. Afflittione. Ger. Pein, pineg, martern. Hisp. Tormento. Pol. Dręczenie, męka. Vng. Kín, gyötrelem. Ang. Torment, affliction, paine.] Cic. Offic. 3: Dionysius maximis cruciatibus mortis ægri solitus est.

Crucíamentum, a, l. eiusdem significationis. [Polon. Vtrapienie. Vng. Kínzyelem. Ang. Torment, paine.] Cicer. Philip. 6: Nec graviora sunt tormenta carnificum, quàm cruciamenta morborum.

Crucíabilis, le, [βασανιστὸς, πικρὸς. Vngar. Kínzó.] Apul. de Asin. aur. libro 10. Sed illo cruciabili silentio diutissimè fatigata.

Crucíabiliter, tius, s. t. [βασανιστικῶς, πικρῶς. Gal. Tourment. Ital. & Hispan. Tormento. German. Pouigung / marter. Polon. Trapienie. Vng. Kínozás, kínlodás. Ang. Torment.] Plaut. Cist. Qui omnes homines supero, atque antideo cruciabiliter.

Crucíabiliter, adverbium. [βασανιστικῶς, πικρῶς. Gal. En grand tourment. Ital. Crudelmente, in gran tormento. German. Peinlich. Hispan. Con mucho tormento. Pol. Zutrapieniem. Vng. Kínozva, gyötrelemmel, kínzási képpen. Angl. With great torment.] Hirt. 4 belli Afric. Sic extra vallum deducti sunt, & cruciabiliter necati.

Crucíatus, a, um. [Vng. Kínzatott.] Cruce dignus, apud Apuleium de Asino aureo lib. 10.

Crucífigo, is, xi, ct. i, in crucem tollo. [תלה talah. מיסה. Gal. Crucifier, attacher contre une croix ou un gibet. Ital. Inchiodare in croce, crucifiggere. Ger. Creutzigen / oder an ein Creutz hefften. Hisp. Crucificar. Pol. Nakrzyżować, krzyżować. Vng. Meg feszíteni. An. To hang on a gibbet or gallows.] Suetop. in Domit. Autem summatum pridie quàm crucifigeret, in cubiculò vocari. Plin. lib. 8. cap. 16: Eaque de causa crucifixos vidisse se cum Scipione. Quint. li. 7. c. 2: Invenerunt ducem crucifixum. Suton. in Domit. cap. 10: Librariis etiam qui eas descripsissent crucifixis.

Cruciatus vinum, insuave, quod bibendo crucíat. Alii legunt apud Celsum cruciatum, pro acerbo & austero.

Crymedes, febris quæ pulmone sacris ignibus correpto, gignit.

Crypserthis, Est sensus testiculi, vel testiculorum.

Crypta, æ. [מערה meharah. κρυπτὴ. Gal. Vne fosse creuse, comme vne cauerne terre. Ital. Grotta. German. Ein Grub / ein Gewölb oder Ertz. Hispan. Gruta, fuerna soterranna. Pol. Gruba, jaskinia. Vngar. Pincze, verem, lyuk, pincze. Ang. An holow place or vaule under the earth.] Cavema, vel testudo subterranea, vel in monte excavata à κρύπτω, occulto. Iuven. Et solitus mediæ cryptam penetrare suburræ.

Crypticus, a, um. [κρυπτικὸς. Gal. Secret, occulte, fidele. Ital. Occulto, fidele. Ger. Der verborgen ist vnder der Erden. Hisp. Soterranno, encubrido, fiel. Pol. Skryty, pod ziemia. Vng. El rejtetett, el ásatott. Ang. Secret, hidde, faithfull.] Significat occultum & subterraneum. Sidonius: Poteus antiquitus crypticis arcubus fornicavit. Iulius Pomicus Crypticos homines appellat, secreta fideli taciturnitate custodientes.

Cryptopónicus, Nomen compositum ex Græco Latinoq;, & significat subterraneum porticum, cum amplis fenestris, qua refrigerandi gratia per æstatem utimur. [Pol. Chlodnik. Vn. Föld alat vala hűvös hely.] ¶ Potest etiam dici Porticus undique septa & quasi tegimento parietum abscondita, tanquàm subterranea. Plin. in Epist. Subest cryptoporticus subterraneæ similis, æstate incluso frigore riget contentaq; aere suo, nec desiderat auras, nec admittit.

Crystallus, fœm. gen. i. [נכומיה nechomiah. κρύσταλλος. Gal. Cristal. Ital. Crystallo. Germ. Ein Crystall. Hispan. Crystal. Pol. Krzyształ. Vn. Kristály. Ang. Christall.] & Crystallum, neutri, i. Gemma candida & pellucida, ita dicta παρὰ τὸ κρύος ἐστὶν τὰ κρύος: hoc est, ab eo quod gelu contrahatur. Plin. lib. 37 cap. 2: Contraria huic causa crystallum facit, gelu vehementiore cõcreto. Nec aliubi certè reperitur, quàm ubi maximè hybernæ nives rigent: glaciemq; esse certum est: unde & Græci nomen dedere. Hæc ille.

Crystallínus, a, um, pen. corr. Quod est ex crystallo. [κρυσταλλινὸς. Gal. Crystallin, qui est de cristal. Ital. Crystallino, che è di crystallo. Ger. Crystallin / von Crystall gemacht. Hisp. Crystallino, cosa de cristal. Pol. Krzyształowy. Vng. Kristályból valo. Ang. Of Cristall.] Iuvenalis: Grandia tolluntur crystallina, maxima rursus Murrhina, deinde adamas notissimus, & Berenices In digito factus pretiosior.

C ante T.

CT. In notis antiquorum, causa, vel caput, vel civitatis. CTR. M. citra mirum. A' TR. cæterum, vel civitatis Romanæ. CTO. contrarium, vel contractum. CTVOAB. civitas vitę omnia aufert bona. CTRAE. civitas Rom.

Ctenes, [κυνόδοντες. Germ. Die vier vorderstem Zeen / Schneffzeen oder Schauffeizeen. Pol. Przodnie zęby. Vng. Négy elöl ülő fog. An. The foure fore teeth.] Quatuor sunt dentes anteriores, à cibo concidendo dicti: unde & τμῆνες appellantur: Latini Primores appellant. Græci etiam γελανῖνες, quòd inter ridendum detegantur. Cæl. Rhod. lib. 4. cap. 1.

Crenisarii, [κτηνιατρικοί. German. Viehartzet. Vn. Barom gyógyító orvosok.] Sunt medici jumentorum & pecorum, quasi mulomedicos quis dixerit. κτῆνος enim Græci jumentũ appellant, nonnunquam etiam pecus immolationi aptum, πρὸς τὸ θύειν τὸ θυσίμον. Firmicus: Centauro oriente, qui natus fuerit, aut auriga erit, aut equorum nutritor, aut mulomedicus, aut equarius. Hunc Columella & Varro Veterinarium vocant: vulgus Marescalcum.

C ante V.

C. V. In notis antiquorum, Centum virũm: vel Classicus vir: vel, Casa virginum. C. V. clarissimo viro. CIV. cujus. CIIV. civitas. CVL. cultores. CVR. curiarum, vel curiorum, vel cursor. C. X. IN. ARG. cubitos decem invenies argentum. C. XX. IV. AVR. M. cubitos viginti invenies aurum mirabile.

Cubà, Sabinis vocatur, quam militares Lecticam: unde videtur derivatum esse Cubiculum. F. flus.

Cubatus, Cubiculare, Cubile, Vide CVBO.

Cubitus, ti, vel Cubitum, n. s. Curvatura brachii, ubi lacertus jungitur. [אמה ammah. πῆχυς, ἀγκών. Gal. Coude, ou coudet qui contient pie & demi. Ital. Gomito, braccio da misurare. Ger. Ellbogen. Hispan. Codo del braco, ò codo de medio. Polon. Łokieć. Vng. Könyök, kar. Ang. The elbowe, the arme from the elbowe forward, a cubite.] Plautus Stich. Cubitis depulsa de via. ¶ Inniti cubito, Virgilius 4. Aeneid. Ossa ingentia cubiti, Ovidius 12. Metamorphos. ¶ A' medicis tamen Cubitus vocatur os illud brachii, cui innitimur, quod ab ima manu ad brachii curvaturam extenditur. Sunt enim in ea parte brachii duo ossa, quorum inferius Cubitum, superius Radium vocant. ¶ Cubito emungens, ἀγκῶνι κνησάμενος. Proverbialis ironia in hominem sordidi quæstus & conditionis abjectæ, A' salsamentariis ducta, quibus mos est narium mucum cubito abstergere, nimirum manibus muria salsugine oppletis. ¶ Accipitur etiam pro mensura cubiti, quantum à cubito brachii usque ad extremam manum est. Plin. lib. 7. cap. 16: Invenimus in monumentis Salamiam Enthimenis filiam in tria cubita triennio adolevisse. Constat autem cubitum ex sex palmis: hoc est, digitis viginti quatuor: ut autor est Vitruv. li. 3: Sesquipes enim: hoc est, pes unus cum dimidio, facit cubitum. Pes est sexta pars altitudinis in corpore nostro: cubitus quarta. ¶ Est præterea Cubitus regius, qui major est communi cubito tribus digitis, sicut refert Herodotus lib. 1. ¶ Est & Cubitus geometricus, qui tantum valet, quantum sex nostra cubita, ut Origenes, Augustinusq; tradiderunt. ¶ Eodem cubito, ἀνὰ πῆχυν: hoc est, eadem regula, eadem mensura. ¶ Iuxta cubitum profecit, κατὰ πῆχυν ἐπιδίδωσι. De eo dicebatur, qui promotus esset ad meliora: sive quum quis ordine legitimo progreditur: sive quum magnis proficit accessionibus. ¶ Homo tredecim cubitorum, ἀνὴρ τριακαιδεκάπηχυς, de insigniter procero corpore, ignavo & inutili. Theocritus.

Cubitalis,

Cŭbĭtālis, & hoc cubitale, adjectivum, quod est longitudinis unius cubiti: [πηχυαῖος. Gal. D'vne coudee de haut. Italice, Alto vn cubito. German. Einbögig / eines Einbogens hoch. Hispan. Cosa de medida de vn codo. Polon. Nal'okiec mispeky. Vngar. Kar fingni. Ang. Of a cubite in measure or in lenghe.] ut, Herba cubitalis apud Plinium. Cavea cubitalis, apud Livium: id est, uno cubito alta.

Cŭbĭtāle, lis, per apocopen Cubital, Cubiti ornamentum. [ψελιόν.] Gal. De quoy on fouïlleint le coude. Ital. Cosa di vn cubito. Pol. Leto. Ger. Ein geyer d'der Einbogen. Hisp. Armadura del codo. Pol. Leto. Vng. Kar ekessig. Ang. A stone for the arme from the elbowe downward.] Horat. in Serm. ponas insignia morbi Fasciolas, cubital, focalia.

Cŭbo, as, bui, bitum (quamvis Cubatio, non Cubitio) cubare. [שכב shachab. κοιμᾶσθαι, ἀνακλίνεσθαι, κοιμᾶσθαι, κοιμᾶσθαι. Gal. Se coucher, estre couché. Ital. Giacere, essere ristesso, coricarsi. Ger. Liegen / schlafen. Belg. Rusten / schlapen. Hisp. Yacer. Pol. Spie lieze. Vng. Le fekszom. Ang. To lie down or be layed.] Sicut & ejus composita, quæ tàm primæ, quàm tertiæ conjugationis inveniuntur: ut, Accubo, as, & Accumbo, is: Decubo, as, & Decumbo, is: Incubo, as, & Incumbo, is: Recubo, as, & Recumbo, is: Occubo, as, & Occumbo, is. Virgilius: nec adhuc crudelibus occubat umbris: id est, jacet mortuus. Idem: Seu versare dolos, seu certæ occumbere morti. Secubo, as, & Seccumbo, is, quod est, seorsum & separatus cubo. Propert. Miles depositis annosus secubat armis. Livius libro 39: Per jocum adolescens vetat eam mirari, si per aliquot noctes secubuisset: religionis se causa, ut voto pro valetudine sua facto liberetur. Habet tamen Cumbo aliqua composita, quæ non habet Cubo, ut Discumbo, quod est cibi capiendi gratia jacco, non Discubo: Procumbo, non Procubo. Similiter Cubo habet aliqua composita, quæ non habet Cumbo: ut, Excubo, non Excumbo: Supercubo, non Supercumbo. Est autem Cubare, jacere: ut, Cubare in lecto, Plautus. Cubare in specu, Plinius. ¶ Cubare in faciem, est cubare supinum, apud Iuvenal. ¶ Et absolutè apud Cic. 5. in Verr. Quum iste etiam cubaret in cubiculum introductus. Sic, Ire cubitum, & Surgere cubitu, Cat. ¶ Dicitur & de ægrotis. Horat. cubat hic in valle Quirini: id est, ægrotat, sicut interpretes exponunt. Cicer. 2. Tuscul. Itaque narrabat eum graviter & copiosè, de hoc ipso, nihil esse bonum, nisi quod honestum esset, cubantem disputasse. Columel. libro 7. cubitorem bovem appellat, qui sæpè decumbit ex pertinaci contumacia: quod quidem vitium fame & siti tollendum esse censet, non igni alisve tormentis.

Cŭbĭto, as, n. p. frequentativum, Sæpè cubo. [κοιμᾶν. Gal. Se coucher ou estre couché souvent. Italice. Dormire ne letto. German. Stätig / oder oft ligen / schlafen. Hispan. Dormir en la lecho. Polon. Vilamitynie spie. Vngar. Fekdegeldom, gyakran le fekszom. Angl. To lie often.] Cicer. pro Cælio: Et propter nocturnos quosdam inanes metus, tecum semper pulio cum majore sorore cubitavit. Plaut. Pseud. Túne etiam cubitare solitus es in eunis puer?

Cŭbātus, us, m. q. Cubandi, sive dormiendi actus. [אשכב mischchab. κοίμησις. Gallice. Couchement, repos de nuict. Ital. Il giacere, il riposarsi. German. Das ligen / schlafen. Hispan. Yasija à estada en la camara. Polon. Leymie, spanie. Vngaricè, Fekuti. Ang. A lying or rething.] Idem libro 10. cap. 37: Medicina infame, & cubatus in fumo.

Cŭbīle, pen. prod. Lectus, quòd in eo cubetur. [מטה mittah. ערש hersch. κρόκη, ἄρκυς. Gal. Lit, lieu à se coucher ou dormir, nid, tanière. Ital. Letto. Germ. Ein Betth. Belg. Ein Bedde. Hisp. Lecho, à cubril propio lugar de las fieras. Pol. Łoże. Vng. Agyas hely, kamora. Ang. A bedde or couche.] Cic. 2. Tuscul. Abducet Patroclos, credo, ut collocet in cubili: ut vulnus obliget. Idem 5. Tusc. Terra cubile erat Anacharsi. ¶ Cubilia item dicuntur loca in quibus feræ cubant. Quint. lib. 2. cap. 16: Moliti cubilia feranum. Cic. de Nat. deor. Delitescunt cubilibus bestiæ. ¶ Dicitur & de structura. Plin. li. 35. cap. 14: Ea, inquit, maxima moles fuit, nec sedit in cubili. Vtitur hac voce & Vitruv. lib. 2. in eadem significatione. ¶ Cubile salutatorium dicitur, in quo simulacra deorum imponi solent: quod & Lararium alio nomine dicitur. Plin. lib. 15. cap. 11: Omnia jam & virorum salutatoriis cubilibus inclusa.

Cŭbīculum, n. s. Locus ubi cubile & lectus positus est. [חדר chedher. κοιμητήριον, κοιτών. Gal. Chambre à coucher ou dormir. Ital. Camera. Germ. Ein Schlaffkammer / ein ort da viel Betth stehen / auff welchen man schlafft. Hispan. Camera donde dormimos. Pol. Kamnata do spania. Vng. Kamorátska, agyas hágyatska. Ang. A chamber to lie and sleepe in.] Seneca ad Lucil. Quid prosunt multa cubiculá? in uno jacetis. Cicer. 5. in Verr. In cubiculum introductus.

Cŭbĭcŭlārĭus, Qui in cubiculo ministrat, Cubiculi minister. [κοιτωνίτης. Gall. Chamberlant, valet de chambre. Ital. Camerier. German. Ein Kämmerling / ein Diener so auff die Schlaffkammer wartet. Hisp. Camarero, guarda de la camara. Pol. Odźwyr. Vng. Kamorník. An. A groome of the chamber.] Cic. 5. in Ver. Hunc vestiri janitores, hunc cubicularii diligunt. Suet. in Domit. ca. 17: Et Saturius decurio cubiculariorum.

Cŭbĭcŭlāris, & hoc Cubiculare, Quod ad cubiculum pertinet. [κοιτωνίτης. Gal. De chambre. Ital. Di camera pertinente à camera. Germanicè. Das zu der Schlaffkammer gehört. Hispan. Cosa para camara. Polon. L'sypiecyi, do kamory przynależący. Vngar. Kamorahoz valo. Ang. Pertaining to a chamber.] ut, Vestis cubicularis, qua in cubiculis utimur: &, Cubicularis lectus, apud Cicer. 5. Tuscul. ¶ Cubicularis, pro cubiculario. Suet. in Nerone, cap. 38: Incendit urbem tàm palàm, ut plerique Consulares, cubicularesque ejus cum stuppa tædaque in prædiis suis deprehensos non attigerint. Quædam exemplaria legunt cubicularios.

Cŭbĭcŭlārĭus, aliud adjectivum. [κοιτωνίτης. Vng. Kamora beli.] ut, Cubicularia lucerna, Martial. lib. 14.

Cŭbĭcŭlārĭi, Qui cubiculo, vel ad limina assident. [Vng. Kamora brelik.] Alphenus hos numerat inter eos, quos usus sui causa paterfamilias habet, ad finem l. in lege censoria. ff. de verb. signific.

Cŭbĭtŏr, cubitoris, m. t. nomen. [κριοκλινής, κριοκτόνος, κριοκοίτης. Pol. Ospalca. Vn. Fekuß.] Colum. lib. 6: Cubitorem bovem appellat, qui sæpè decumbit ex pertinaci contumacia. Quod quidem vitium fame & siti tollendum esse censet, non igni alisve tormentis.

Cŭbŭs, m. s. [κύβος. Gal. Figure quarrée de tous costez quarrez. Ital. Ciò che ha la figura quadrata. Germ. Ein ding das an allen orten gleich geviert ist / auff ein Würffel. Hisp. Cosa quadrada, como el dado. Pol. Czworo graniasty. Vng. Négy szegű. Ang. A figure that is square on all partes as a dice.] Est figura ex omni latere quadrata, quales sunt tesseræ, quibus in alveolo luditur, quæ etiam κύβοι à Græcis sunt appellatæ. ¶ In numeris etiam Cubus dicitur, quum omne latus ejusdem numeri æqualiter in se sobritur: sicut fit quando ter terna dicuntur, atque idem ipse numerus triplicatur.

Cŭcŭbo, as, pen. corr. Proprium est vocis noctuæ. [ὑλάω. Gal. Hurler comme vn hibou ou chahuant. Ital. Gridare, come la civetta. Ger. Wigten oder heulen / schreyen wie ein Nachteul. Hisp. Cantar la lechuza. Pol. Puham. Vn. Hubúgatok, bubúgatok, hogolo madara hubugatok. Ang. To crie like an owle.] Vt in carmine de Philomela, quod falsò Ovidio ascribitur: Noctua lucifuga cucubat in tenebris.

Cŭcŭbŭ, Vide scopes.

Cŭcŭllĭo, Est (ut Capitolinus docet) genus pilei viatorii, quo capite obtecto, vagari nocte solent. [πῖλος νυκτερινός. Gal. Coquelochon, vn chapeau ou couverture de la teste pour la nuict. Ital. Capello è cappa portata in capo per la pioggia è altrimente. German. Ein Nachthaub die man braucht so man wandert. Hisp. El papahigo è capirote. Pol. Kapeur. Vn. Tsuklya, kápa. An. An hoode.] Cato de Re rust. ca. 2, videtur ostendere vestis rusticè genus fuisse, qua operæ adversus tempestatum injuriam tegebantur: Quum tempestates (inquit) pluviæve fuerint, videto quot dies, quæve opera per imbrem fieri potuerint, dolia lavari, picari, villam purgari, fines veteres farciri, novosq; fieri: centones cucullionesve familiam oportuisse sibi sarcire.

Cŭcŭlus, m. s. simplici c, & unico l scribendum est, & semper mediam producit, teste Erasmo in adagio, Cuculus. [κόκκυξ. Gal. Coccu ou coucou. Ital. Cuculio vccello. German. Ein Gudauch. Gückauch. Belgicè. Ein Cockoch. Hispan. Cuculio ave. Pol. Kukol'ka, gugol'ka. Vng. Kakuk, szuszy kakuk. Ang. A cuckow.] Horat. in Sermon. cui sæpè viator Cessisset, magna compellans voce cuculum. Martialis tamen penultimam corripuit: Quanvis per plures cuculus cantaverit annos. ¶ Est autem Cuculus avis notissima, quæ in aliarum avium nidis ova parit, quòd sciat se omnium avium generi esse odiosam, neque confidat pullos in suo nido turò futuros. Quare non video quid Gallis venerit in mentem, qui adulteræ maritum Cuculum vocant, cui multò rectiùs Curucæ nomen conveniat, quæ aliena ova pro suis fovet. Plautus certè in Asinar. Cuculum vocat adulterum, quòd scilicet ex alienis uxoribus liberos gignat, quos mariti pro suis educent. Plaut. Asin. At etiam cubat cuculus: surge amator, i domum. Et paulò post: Cano capite te cuculum ex lustris rapit. ¶ Cuculus etiam piscis est, κόκκυξ. Huic vocalitas tribuitur, ut lyræ Chalcidi & apro. Similis est mullo atque hirundini cui corpus rubrum excepto ventre candido: rostrum incurvum atque acutum: Felle caret. Vide Lucerna.

Cŭcŭllŭs, gemino l, Genus vestis est. [πῖλος νυκτερινός, ἢ κρόκυμνον. Gal. Coquelochon ou vne cape que les femmes portent pour se couurir durant la pluye. Ital. Vestie che ha il cappuzzino, stamaccio. German. Ein Kleid mit einem gugel oder kappen zu Kutten. Hisp. Capilla de vestidura, è cogulla, el papahigo, è capirote. Pol. Kapina. Vng.

Vng. Tsöklya, kápa. Ang. An hoode that women weare in tyme of rayne.] Iuven. Sat.6: Sumere nocturnos meretrix Augusta cucullos. Vnde constat monachos nostros malè uti hoc vocabulo Cuculla fœminini generis. Sunt qui accipiant pro nautico aut rustico tegmine, ad arcēdas pluvias. Colum. Cultum vestitumq; familiā magis utiliter, quàm delicatè habeat, munitam diligenter à vento pluviaque: quæ cuncta prohibentur pellibus manicatis, centonibus confectis, vel sagis, aut cucullis. Iuvenalis: Contentusq; illic Veneto duroque cucullo. ¶ Cucullus etiam pro tegimento papyraceo, quo pigmentarii utuntur, sumitur. Martial. lib. 5: Vel thuris piperisque sis cucullus.

Cūcŭllātŭs, a, um. Qui cucullo indutus est. [ὁ φορῶν κουκούλιον.] Pol. Trakcom kapijce noszy. Vngar. Tsöklyás, kápás. Ang. That weareth such an hoode.] Colum. lib. 11. cap. 1.

Cūcŭmă, pen. prod. f. p. Vas æneum calefaciendæ aquæ idoneum. [ΤΗ΄ ἀκλίν, ἢ κωνοειδὲς λέβητα.] Gal. Paellon. Ital. Cucuma di ferro i di rame. German. Ein Kessel. Belg. Een tetel. Hisp. Vaso de cobre, como caldera à sarten. Pol. Kociel, garniec miedziany. Vn. wil, vn fazek. Angl. A brasen pan to warme water in.] Persius. Arbiter in Satyr. Frangitur cervix cucumæ, ignemque valescentem restinguit. ¶ Cucuma item appellatur tuguriolum exiguum in quo pauperiores habitabant. Martial. lib. 10: Torquatus nitidas Pario de marmore thermas Extruxit, cucumam fecit Otacilius. ¶ Budæus scribit Cucumam esse genus baculi ferrati. Iurisconsul. ad legem Iuliam de sicariis: Sed & si clava percussent, aut cucuma in rixa: quamvis ferro percusserint, tamen non occidendi animo, leniendam ejus pœnam.

Cūcŭmĕllă, f. p. deminutivum. [Vng. Wödröke, vas fazekaiska.] Vasculi genus quod à forma cucumeris nomen suum invenit, ad eundem usum ad quem & labra & crateres paratum. Cornanus. Alphenus l. si quando. ff. si servi vendi. Et Sejus in eo fundum fecisset, neque non labra, crateras, cucumellas pro fundi haberet, &c.

Cūcŭmĕr, m. r. sive Cucumis, pen. prod. cucumeris, sive cucumis in genitivo, Herba est farmentis prælongis humi repentibus, & vix ramos vitis modo se diffundentibus, folio rotundo, cucurbitæ aliquanto minore, flore luteo, fructu oblongo, & ubi maturuerit, flavo maculis quibusdam distincto, qui & ipse herba fit cognominis est. [קשות kisibsibú. αἴκινος, ἢ σίκυος. Gal. Concombre. Ital. Cucumero. Ger. Cucumeren, ist ein Frucht gleich die Gurken. Belg. Een Concommere. Hisp. Cohombro. Pol. Ogurek. Vngar. Vgorka. Angl. A cucumer.] Varro lib. 4. de Lingua Latina, autor est, Cucumeres à Curvitate dictos, quasi curvimeres. Vode & Tortum Cucumerem vocat. Virgil. 4. Georg. tumuisq; perhibam Crescere in ventrem cucumis. ¶ Plinius tria enumerat cucumerum genera, Laconicum, Scytilium, & Bœoticum, vide ipsum lib. 19. cap. 5. ¶ Cucumis etiam piscis est digiti crassitudine & longitudine, tuberculis aliquot asperis, veluti in cucumere terrestri parvo. Partes intimas medicitatis habet, Plin. lib. 9. cap 2: Rerum quidem non solùm animalium simulacra esse licet intelligere intuentibus arcum, gladiū, ferras, cucumin verò & colore & odore similē. Videl. 32. cult. ¶ Cucumis marinus Græcis ψολίκιον piscis est ma nusalius à superiori & Colybdena, pressus aquâ ejaculat sy phonis modo: Similimus est cucumeri parvo figura solùm non odore nec colore oblongus est, quamvis angulis & superficiebus insignis, cujus digitalis crassitudo, longitudo minor digito, singuli anguli tuberculorum, ut in cucumeribus gemina serie exarātur. Color rufus est, corio tegit ut tethya.

Cūcŭmĭs anguinus, sive sylvestris, Herba est solo fructu à satiro cucumere distans, quem multò minorem habet, glandibusque longiusculis similem. [σίκυος ἄγριος.] Polon. Prasky egorki albo pasli egorki. Vngar. Mezei vgorka.] Officinæ Cucumerem asinum appellant. Succum ejus Elaterium vocant, ἀπὸ τοῦ ἐλαύνειν: hoc est, ab expellendo: siquidem & menses mulierum uteros expellit, & gravidis abortum facit. Vide Plin. lib. 20. capite 1.

Cūcŭmĕrārĭum, n. s. Locus cucumeribus consitus. [מקשה mikshá. מקשה. Gal. Le lieu où croissent les concombres. Ital. Luogo dove nascono cocomeri. Germ. Ein ort da viel Cucumeren gepflantzet ist. Hispan. El cohombral. Pol. Miesce ogerkami posiane. Vng. Vgorkás hely. An. A place planted with cucumers.] Cyprianus pro tugurio custodiarum posuit. Solet enim fieri tuguriolum, in quo custos vigilanter observat ne cucumeres auferantur ex cucumerario.

Cūcŭmĭs. Genus piscis ex genere concharum, cujus meminit Plin. lib. 35. cap. 11. Est etiam Cucumis ornamentum ex aurichalco, in modum lancis factum, quod habenis affigitur lorisve, quæ ex armis pendent, atque pectore equorum. Aliàs pro vase apud Martialem.

Cūcŭrbĭtă, æ, f. p. Herba hortensis est notissima, etiam hodie in Officinis nomen retinēs, fructus magnitudine omnes tùm herbarum, tùm arborum fœtus exuperans. [κολοκυνθίς. Gal. Vne courge. Ital. Zucca. Ger. Ein Kurbß. Belg. Een Cowerde. Hispan. Calabaza. Polon. Banie korbas. Vng. Tök. An. A gourde.] Plin. lib. 19. cap. 5, duo ejus facit genera, Plebeium, quod humi repit: & Camerarium, facili flexibilique ramorum curvitate tecta, pergulas & testudines operiens. Verba ejus sunt hæc: Cucurbitæ duo prima genera, Camerarium, & Plebeium quod humi repit. In priore mitè tenui pediculo libratur pondus immobile auræ. Hæc omni modo fastigiatur, vaginis maximè vitilibus, conjecta in eas, postquam defloruit. Crescit qua cogitur forma, plerunque & draconis intorti figura: libertate verò pensili concessa, jam visa est novem pedum longitudinis. Hæc ille. ¶ Aut cucurbitæ florem aut cucurbitam, κόκκινον, ἢ κολοκυνθίδιον. Id perinde valet quasi dicas, Aut mortē, aut vitam: Aut lucrum, aut damnum: Aut victoriam, aut contrā. Græci cucurbitæ florem κόκκινον appellant. Incertum autem utrum mox evanescat, an cucurbitam sit paritura. ¶ Cucurbitas lippitę, κολοκυνθίδας λαμπάς. In cæcutientes ac stupidos dicitur, præsertim in eos, qui ætatis vitio desipiscunt. ¶ Cucurbita sanior, κολοκυνθίας ὑγιαίνειν. Suidas & Zenodotus pro adagio referunt: citatur ab Athenæo lib. 3. Hinc ductum proverbium, quòd cucurbita undique turgeat integra, nec rimis hians, nec vermiculis obnoxia. ¶ A fructus hujus similitudine apud Celsum lib. 2. cap. 11: Cucurbitam, & per diminutionem Cucurbitulam, eam appellari legimus, quæ nunc vulgò Ventosa dicitur. Prima enim hujusmodi vascula ex cucurbitis fiebant. Ait enim, usus Cucurbitulæ præcipuus est, ubi non in toto corpore, sed in parte aliqua vitium est. Ibidem: Cucurbitularum duo sunt genera, Aeneum, & Corneum: ænea, altera parte patet, altera clausa est: cornea, altera parte æquè patens: altera foramen habet exiguum, &c. Iuvenalis Satyr. 14: vacuumq; cerebro Iam pridem caput hoc ventosa cucurbita quærit.

Cūcŭrbĭtŭlă, Vide CVCVRBITA.

Cūcŭrbĭtĭnŭs, adject. ut Cucurbitina pyra dicimus, & Cucurbitinas ficus, ob cucurbitæ similitudinem. [κολοκυνθίνος. Vn. Tök formájára vaio.] Cato de Re rustic. cap. 1.

Cūcŭrbĭtārĭum, rii, Locus in quo seruntur cucurbitæ. [κολοκυνθῶν. Vngar. Tök termö hely. Anglicè, A place wherein gourdes grow.]

Cūcŭrbĭtārĭŭs, Amator cucurbitarum. [φιλοκολοκυνθιστής. Vng. Tök szerelmö.]

Cucurĭo, ris, secunda longa, n. q. Gallorum proprium est. [κοκκύζω. Gal. Coquetter, comme quand le coq appelle les poules. Ital. Fare il verso del gallo. German. Kauteren oder gingern wie ein Han. Hisp. Cacarear el gallo. Pol. Piejye, krzyczye iako kur. Vng. Kukorikolek. Ang. To cock, or crie like a cock when he gatheretb the hennes.] Autor carminis de Philomela, quod falsò Ovidio ascribitur: Cucurire solet gallus, gallina gracillat.

Cūdo, is, cudi, act. t. non cuti (ut quibusdam videtur) supinum facit, cusum, unico s: ut Excudo, excudi, excusum: nam Excussum, est ab excutio. Virg. 1. Aen. Ac primùm silicis scintillam excudit Achates. Vbi Servius Excudit: id est, ferendo elicit: nam Cudere, ferire est: [לטר ithrésh. κόπτω, κολαφίζω, τυπτω, ἐκκρούω. Gal. Battre, frapper, forger, imprimer sur metail. Ital. Battere, stampare, coniare. German. Schlahen/schmiden. Belgicè. Slaen schmeden. Hispan. Herir, imprimir, cunar. Pol. Kuie. Vng. Verök: wö sök. An. To strike or smiteb: doe.] unde & Incus dicitur, quòd illic aliquid cudamus: id est, fertamus. ¶ Cudi pecunia dicitur, quum illi signum principis vel reipublicæ imprimitur. Terentius in Heavt. Argentum cudo, quod tibi dem. ¶ Passivum protulit idem Terentius in Eunucho: At enim in me isthæc cudetur faba, quod est, in me hoc malum recidet, in me hæc vindicabitur culpa. Metaphora ducta est ab area, in qua fabæ triturantur: hoc est, siliquis suis excutiuntur. Ibi enim, quamvis faba præcipuè cudatur, tamen omnes ictus in aream recidunt. Hujus composita sunt Accudo, Excudo, Incudo, Procudo, & Recudo, quod est itercū cudo. Varr. Vt hi solent, qui vera metalla recudunt. Habent autem hæc omnia penultimam productam.

Cudo, onis, masculini gen. Significat capitis tegumentum ex corio confectum, quo vice galeæ uti solent. [Vng. Bö-sisak. An. An hoode of leather.] Silius lib. 16: Scipio contorquens hastam, cudone comantes Disjecit crines.

Cūjās, cujatis, m. t. [πόθεν εἶ. Gal. De quel pays? Ital. Di qual patria? di qual nazione? di qual setta? German. Von wannen bist? welches Landes bist du? Hispan. De que tierra es? Polon. Zkadesz? Vng. Honnan vagy? mitsoda vagy? mitsoda nemzetz? Anglicè. Of what country?] Vode & non tantùm patriam, gentem, nationemq; innuit (ut apud Cicer. 5. Tuscul. Socrates quidem quum rogaretur, cujatem se esse diceret: Mundanum, inquit. Totius enim mundi se incolam & civem arbitratur) sed etiam partes & sectamur, Cujates philosophi vos estis: Stoicine, an Epicurei? Sic Nostras & Vestras. Cicero: Non solùm etiam ista vestra oratoria, sed & hæc etiam levia nostratia. ¶ Dicitur &

Cujatis communi genere: unde apud Plaut. frequenter legitur, Cujatis esset ed est, cujus patriæ & gentis. Accius Telepho, ut citat Nonius: Qui neque cujatis esset, unquam potuimus, multa rogantes scire.

Cujus, cujà, cujum, adjectivum est per tria genera declinabile: id est, cujus: [πόθεν ὤν;] Gal. *A qui est?* Ital. *Di chi?* German. Welches/ oder wes? Hispan. *Di quien?* Pol. Czyi? Vng. Kiè? Ang. *Whose, to whome belongethit?*] ut Meus, mea, meum. Refertur autem ad personam possessoris. Virgil. Aeglog. 3: Dic mihi Damœta, cujum pecus? an Meliboei? Terent. in And. Cujum puerum hic apposuisti? dic mihi. Idem in Eunucho: Quid virgo, cuja est? Plaut. in Curc. Cujam vocem audio? ¶ Pro eodem interrogatus per Cujus, genitivum à Quis, quæ, quod, vel quid: ad quem responderur etiam in eodem casu, præterquam in possessivis tàm pronominibus, quàm nominibus. Vt quum quæremus, Cujus est hæc vestis? respondemus mea, vel herilis. Cuja res est. Cic. 3. Verr. Vt optima conditione sit is, cuja res sit, cujum periculũ. ¶ Cuja interest. Cic. pro Muræn. Ea cædes potissimùm criminì datur, ei cuja interfuit, non ei cuja nihil interfuit. ¶ Antiquitus Quojus scribebatur: ut est videre in emendatis Plauti exemplaribus.

Cujusmodi. Vox est indeclinabilis, composita ex duobus genitivis, Cujus, à quis, & Modi, à modus. [πόσου τινός, ἐκ τοίου τινός. Gal. *De quelle sorte, ou de quelque sorte.* Ital. *Di qual maniera.* Ger. Auß welche gattung/ mancherley. Bel. Hoedanigh. Hisp. *De que en manera.* Polon. *Iakey.* Vng. *Minemu.* Ang. *Of what sort.*] Ponitur autem relativè, infinitè, interrogativè, & etiam admirativè. Plaut. in Men. Cujusmodi homines erunt? E. Ego, & Menæchmus, & parasitus ejus. Et aliter apud Cic. 2. de Invent. Quòd si hæc cùm summè inutilia, tùm multò turpissima sint, legem, cujusmodi sit, in præsentia conservari à judicibus: id est, *En la sorte qu'elle est.* ¶ Pro eodem dicimus, Cujusmodicunq; Cicer. pro Cluent. Nam illud me non præterit, cujusmodicunque mater sit, tamen in judicio filii de turpitudine parentis dici vix oportet: id est, *Qu'elle qu'elle soit.* Id Salustius divisim enuntiavit. Neque solùm cives, sed cujuscunq; modi genus hominum, quod modò bello usui foret, &c.

Culcitra. pen. corr. f. p. Non stragulum est, quo dormientes integimur, ut quidam perperam tradiderũt: sed potiùs id quod plumis, tomento, floccis, aliàve materia fultum, dormituris substernitur: pulvinus, lectulus. [ἐφάπτωμα, στρωμνή. Gal. *Coussi de lit, ou lit de plume, de bourre, ou de laine.* Ital. *Lette, coltra, materaz.* German. Ein Bett/ ein Pfoltzer oder Pfulmen mit Federn außgefüllt. Hisp. *Colcha, colchon, colcha.* Polon. *Pierzyk, materaz, floduia pierzyna.* Vngar. *Párna* (& quibusdam) *Paplan.* Ang. *The tike of a bed, a feather bed, a flock or wool bed.*] Nomen autem habet à calcando, sive inculcando, quòd calcibus: hoc est, pedibus inferciatur. Cic. 4. Tusc. Eripiamus huic ægritudinem, quo modo collocemus in culcitra plumea, psaltriam adducamus. Idem ad Attic. lib. 13: Nam Silius culcitras non habet. Iuven. Satyr. 5: Tertia ne vacuo cessaret culcitra lecto, Vna sumus, ait.

Culcitrulla, f. p. diminutivum. [στρωμνίδιον, στρωμνὴ σμικρά. Gall. *Vn petit coussi, ou petite lit de plume.* Ital. *Piccola coltra, ò materazzo.* German. Ein Bettlein/ ein Pfulmelin. Hispan. *Pequeña colchadea.* Pol. *Pierzyka.* Vng. *Párnácska, paplancska.* Ang. *A little tike or feather bed.*] Plautus Mostell. Ire me suam quidem pol oportet culcitrulam.

Culcitrulla, Fasciculus quidam ligneus in sacris dicebatur. Festus.

Culeolus. Sunt cortices nucum viridium, similitudine culeorũ quibus oleum, aut vinum continetur. Hæc Festus.

Cultus, pro cujas est, aut qualis est, veteres usurparunt. Plaut. in Amph. Condignum ædepol donum, cultus qui donum dedit. Ex Nonio.

Culeus, m. f. [σάκος, ἀσκός. Gal. *Vn sac ou vaisseau de cuir.* Ital. *Sacco.* Ger. Ein Sack/ ein Lederfack. Hisp. *Sacco, la odrina.* Pol. *Bawlwerzana, ti'mok.* Vng. *Sak.* An. *A sacke of leather.*] vel etiam Culeum, neutri generis, vel (ut alii scribunt) Culleum geminato l. Veter, sive saccus ex lino, vel cannabe, vel corio factus, ab occulendo id est, claudendo. Eo utimur ad portanda frumenta. Plin. lib. 7. cap. 20: Iunius valens metuit in prætorio divi Augusti centuno, vehicula cum culeis donec exinanirentur, sustinere solitus. ¶ Factus est etiam Culeus pœna parricidarũ. Nam parricidæ sanguineis virgis verberati, in culeo cum cane, simia, gallo, & serpenti inclusi mari injiciebantur. Vnde Iuvenalis: -quis tam Perditus ut dubiter Senecam præferre Neroni? Cujus supplicio non debuit una parari Simia, nec serpens unus, nec culeus unus. ¶ Vnde culeo dignum proverbialiter dicimus de homine enormiter scelerato. ¶ Est & Culeus nomen mensuræ viginti amphorarum capacis, vel quadraginta urnarum, ut est apud Plin. lib. 24. cap. 4. & Colum. lib. 3. cap. 3. ¶ Hinc Sesquiculeare dolium, apud Colum. est triginta amphorarum, quasi culeum & dimidiatum.

Culex, m. t. [κώνωψ. Gal. *Moustheron, tout petit ver ayant aisles.* Ital. Zanzara. Germanice. Ein Muck oder Bräm. Hispan. *Mosquito.* Polon. *Komar.* Vngar. Szúnyeg. Ang. *A gnat or flye.*] Vermiculus parvus, alatus: de cujus natura vide Plinium libro 11. cap. 2. Plaut. in Curc. Vt muscæ, culices, pedesq;, pulicesq; & cimices. Culicem Elephanti conferre, κώνωπα ἐλέφαντι παρεικάζειν, dicuntur, qui minima maximis comparant, Libanus ad Casilum.

Culligna, [κολλίγνη. Ger. Ein gattung eines Trinckgeschirrs. Vn. *Tzobon.*] Potoridum vas, teste Festo. Cato cap. 132. Iovi dapali culignam vini quantum vis polluceto. Idem alibi: Culignam in fœnogræco ponito, ut bene oleat.

Culinæ, locu quædam publica in suburbanis dicebantur, eopum destinata funeribus: ut ait Aggenus in libro de Limitibus agrorum.

Culinæ, pen. prod. f. p. ut Varro de vita populi Romani scribit, dicta est ab eo, quod ibi colebant ignem locupletiorem domus. [μαγειρεῖον. Gal. *Cuisine.* Ital. *Cucina.* Ger. Ein Kuche. Belg. Een Kueken. Hisp. *Cocina, lugar de cozinar.* Pol. *Kuchnia.* Vng. *Kohnya (avagy) konyha.* An. *A kitchin.*] Plaut. in Cas. Senex in culina clamat, hortatur coquos. Iuvenalis continens pro contento posuit, scilicet pro cibis coctis, quum inquit: sequuntur sua quenque culina.

Culinaritis, m. f. [μαγειρικός. Vn. *Szakáts.*] & Culinor, aris, quod est Culinam exerceo, μαγειρεύω.

Culmen, n. t. Vertex, fastigium. [גב *gheb* הראש *haroshi.* κορυφή. Gal. *Le faiste ou sommet d'vne maison, le haut, le comble, la poiture.* Ital. *Colmo, tetto, sommità d'alcuna cosa.* Ger. Ein Dach eines Hauses/ die First eines Strawdachs. Belg. Een strooi dak. Hispan. *Cumbre de cosa alta.* Pol. *Wierzch domu.* Vn. *Tetö, hócz, fedél.* An. *The toppe or hight of a thing, the ridge of an house.*] Ab antiquis culmina dicta sunt tecta: quia ædificia è culmo: id est, paleis è messibus collectis, contegebant. Virg. 1. Aeglog. Pauperis & tuguri congestum cespite culmen. Ibidem: Et jam summa procul villarum culmina fumant. Plaut. Trin. In Capitolio, quo in culmine astat summo. Plin. lib. 9. cap. 35: Principium ergo, culmenque omnium rerum pretii, margaritæ tenent. ¶ Culmen pro Culmo, sive stipula. Ovid. 4. Fast. Sanguis equi suffimen erit, vitulique favilla: Tertia res, duræ culmen inane fabæ.

Culmus, m. f. Frumenti calamus, à radice usque ad spicam dictus quod colatur: unde olim & Columus dicebatur, sicut & Columen primò, quod postea Culmen. Varro tamen culmũ dictũ putat tanquam culmen, quòd in summo campi nascitur culmi. [קנה *kaneh* אביב *abib.* καλάμη, κάλαμος, στάχυς. Gal. *Chaume, chalumeau, ou tuyau de blé ou d'autre ou de semblables.* Ital. *Gamba del frumento.* Ger. Ein halm oder stengel an dem Kornt, Gersten. Belg. Een stroe. His. *La canna del trigo.* Pol. *Zdyla.* Vn. *Gabona szára.* An. *The stemme or strawe of corne from the roote to the eare.*] Virgil. 1. Georg. ne gravidis procumbat culmus aristis. Ibidem: -culmumque levem stipulasque volantes. Vbi Servius: Culmus dicitur ipse calamus: stipulæ verò, folia quæ ambiunt culmum. ¶ In culmo arare, ἐπὶ καλάμης ἀρᾶν, dicuntur qui labore nunquam intermisso, vim mentis exhauriunt. Aut qui nunquam desinunt ab amicis petere quod dent. Sumpta metaphora à nimium avidis agricolis, qui segetem non patiũtur unquam interquiescere: sed assidua cultura succum omnem soli exhauriunt, statim à messe novam ingerentes segetem. Suidas citat ex Lysia.

Culpa, f. p. Causa, meritum, crimen. [אשם דבה *ashem dibbah.* αἰτία. Gal. *Faute, coulpe, offense, blasme.* Ital. *Colpa.* Ger. Die schuld einer mißhandlung. Hisp. *Culpa de alguna malhechor.* Pol. *Wiesepek, winna.* Vng. *Vétek, hibaa.* An. *An offence, fault, or blame.*] Plaut. in Epid. Mihi ut ignoscas, siquid imprudens culpa peccavi mea. Idem in Merc. Di sciunt, culpam meam istanc non esse ullam. Cic. 1. Offic. Ne major pœna, quàm culpa sit, cavendum. Iurisconsulti duo faciunt culparum genera, Latam, & Levem: Latam culpam appellantes dolum præsumptum: Levem verò negligentiam, quã scilicet quis eam diligentiã in rebus alienis non præstitit, quàm prudens pater familias solet. Culpæ nomen generale est, dolumq; comprehendit non quidem verum, sed præsumptum. Nam si in materia culparum, quam nemo diligentiùs tractavit doctissimo nostro Zasio, vero dolo locus esset, jam culpam nominare quid attineret? l. si idem. C. de codicil. vul.

Culpo, as, are. act. p. Culpæ do, culpæ alicujus tribuo, in culpa pono, reprehendo. [חיב *chaiab* גדף *ghiddiph.* μέμφομαι, κατηγορῶ. Gal. *Blasmer, reprendre.* Ital. *Incolpare.* Ger. Beschuldigen ein schuld. Hisp. *Culpar alguna malhechor.* Pol. *Ganie, winowac.* Vng. *Feddem, vétkezőtem.* Ang. *To blame, rebuke, or lay the faulte vpon.*] Plaut. in Bac. Illum laudabunt boni, hunc etiam ipsi culpabunt mali. Idem Asin. Neque quæ recte faciunt culpo, neque quæ delinquunt amo.

Culpatio, verbale, f. t. Reprehensio. [גדף *ghiddiph.* ἐγκλημα, κατηγορία.

ebiare. Gal. Blasme, reprehension, reproche. Ital. Biasmo, riprensione. Ger. Schultzigk. Hif. Culpa, reprehension. Pol. Ganiewa. Vng. Fellö, vitkösö. Ang. A blaming, rebuking.] Gell. lib. 10. cap. 12: Neque quoque culpationes hujusmodi mereantur.

Culpito, as, are, frequentativum. [συχνὰ αἰτιᾶσθαι. Gal. Blasmer souvent. Ital. Biasmare spesse. Germanicè. Offt schelten/oder bestrachten. Hispan. Culpar muchas veces. Polon. Vilamie, quie ganie. Vngar. Feddegetöm, gyakran vetkösöttöm, dorgalom. Anglice. To rebuke and keep the faults on one often.] Plaut. in Cistel. Verùm haud metuo ne jurejurandum nostrum quisquam culpitet.

Cultĕr, m. t. Dicitur omne instrumentũ quo aliquid scinditur. [חרב dicitur מאכלת machèleth סכין sachechin. μάχαιρα. Gal. Couteau. Ital. Coltello. Ger. Ein Messer. Bel. Een Mes. Hif. Cuchillo. Pol. Nożyk. Vng. Kés. Ang. A knife.] Plaut. Epid. -acutum cultrum habeo Qui seni exenterem marsupium. Vnde culter tonsorius, dicitur novacula, qua tonsores barbas radunt. Cicer. 2. Offic. de Dionysio superiori loquens: Qui cultros tonsorios metuent, sibi candente carbone adurebat capillum. ¶ Item Culter venatorius, dicitur Venabulum, vel potiùs ferramentum venabuli. ¶ Culter etiam dicitur vomer aratri, quo terra priusquam proscindatur, secatur, futurisq; sulcis vestigia præscribitur. Autor Plin. lib. 18. cap. 18. ¶ Veteres etiam in nominativo Cultrum dixerunt. Propert. Et canis nostros nimis expertà dolores, Quum fallenda meo pollice cultra forent. ¶ Sub cultro linqui, proverbiali figura dicitur, qui in præsentaneo periculo deseritur. Sumpta metaphora à victima, quæ jamjam ferienda, sub cultro esse dicitur.

Cultellus, diminut. [τὸ μαχαιρίδιον. Gal. Petit couteau, coutelet, ganif. Ital. Piccolo coltello. German. Ein Messertin. Hil. Pequeno cuchillo. Pol. Nożyk. Vng. Késtöke. Ang. A little knife.] Iuven. Saitamen spectans & chiromanta volanti Cultello. Purgare ungues cultello, Horat. 1. Epist.

Cultellatè, verbum antiquum fuit: de quo sic Frontinus in lib. de limitibus, Cultellandi ratio quæ sit, sæpè quæritur, cujus pramenti sub spatium consummamus, & illam clivorum inæqualitatem planàm esse cogimus, dum mensuræ lateribus inservimus. Cultellamus ergo agrum eminentiorem, & ad planiorem redigimus. Cultellatus etiam lapis dicitur, ut est apud Hygenum, qui pentagoni recipit rationem.

Cultellatus, a, um. Formam cultelli habens: [שכין schanàn. μαχαιροειδὴς. Gal. Aigu & tranchant en facon de couteau. Ital. Che ha forma di coltello. Hispan. Wie ein Messer gemacht. Hispan. La cortina forma de cuchillo. Polon. Podobni nożowy. Vngar. Kés fejhez formatu. An. Ezded lik a knyfe.] ut, Dorsum cultellatum, Plin. lib. 32. cap. 2.

Cultrātus, a, um. [μαχαιροειδὴς. Vng. Kés scabásu.] Idem: ut Cultratus mucro, qui scindit velut culter. Plin. lib. 13. cap. 4: Folia cultrato mucrone.

Cultrārius. Minister qui victimam cultro immolat: qui alio nomine dicitur Victimarius. Sueton. in Calig. Admota altaribus victima, succinctus poparum habitu, elato altè malleo cultrario mactavit.

Culto, Cultus, Cultura, Cultor, Cultrix. Vide COLO.

Cŭlŭllus. Calix fictilis quo in sacris utebantur Pontifices, & Vestales virgines, festibus Porphyrione & Acrone. [Pol. Glinany, gąbarek.] ¶ Accipitur & pro urceolo. Horat. in Arteq; Regis dicuntur multis urgere culullis, Et torquere mero, què perpetè laborant. Idem 1. Carm. Ode 31: Dives & aureis Mercatores exercet culullis Vina Syra rep. &c.

Cum, Præpositio copulativa, quæ ablativo solet conjungi nomen societatem & conjunctionem, Summa cum benevolentia, summa cũ hilaritate illum excepi. [עם him. σὺν, μετά, cũ genitivo. Gal. Avec. Ital. & Hisp. Con. Ger. Mit. Pol. Skiem. Vn. Vels (& cum affixis) Velem, velel, vele, (item) ol. Ang. With.] Cũ Socrate profectus sum. ¶ Aliquando accipitur pro contra, ἐπί, ut, Cum hoste pugno. ¶ In compositione verò postposita inveniuntur, Mecum, Tecum, Secum, Quicum, Quibuscum. ¶ Aliquando adverbium est, & accipitur pro Quando: [ὅτε, ἐπεί. Gal. Quand, veu que, faceut, comòcen que. Ital. Conciosia. German. Wann. Hispan. Quando. Polon. Kiedy. Vngar. Mikor.] Virg. 3. Aeglog. Quum faciam vitula pro frugibus, ipse venito. Cic. Nonnihil me consolatur, quum recordor quanta me complectens benevolentia. ¶ Iungitur modò indicativo: ut, Quum dico, Quum dicebam, Quum dixi, Quum dicam. Modo subjunctivo: ut, Quum dicerem. ¶ Interdum accipitur pro Dum, ἕως. Cic. Quum me in Africam contulissem. ¶ Interdum pro Quamvis, & exigit post se Tamen, jungituq; subjunctivo. Cic. pro Dejot. Quum in omnibus causis gravioribus dicendi commoveri soleam, tamen in hac multa ita me perturbant. ¶ Aliquando pro Quoniam ut causam denotet, & similiter subjunctivo jungitur: Quum inveniam Latinos proprio sermone hæc parum attigisse, conatus sum pro viribus. ¶ Iunguntur quandoque Cùm & Tùm, ἄμα, ἅμα: quæ licet idem ferè significent, diverso tamen modo ordinantur: nam in Cùm est quiddam minus, in Tùm quiddam majus: & hoc duobus modis fit: ut aut generale præcedat, & sequatur speciale: aut ambo sint specialia. Primo modo sic: Quintilianus: Quod cùm omnibus confitendum est, tùm nobis præcipuè, qui rationem dicendi à bono viro non separamus: id est, omnibus multùm, mihi autem maximè. Altero modo. Idem: Quod opus Marcelle victori tibi dicamus: quem cùm amicissimum nobis, tùm eximio literarum amore flagrantem, dignissimum hoc mutuæ in nos charitatis pignore judicamus: id est, multum propter amorem tuum in nos, plus tamen propter amorem literarum. ¶ Aliquando etiam Cùm & Tùm conjunctivo junguntur. Cicero Curioni lib. 2. Epist. Gravi teste privatus sum amoris erga te mei, patre tuo clarissimo viro: qui cùm suis virtutibus, tùm verò te filio superasset omniũ fortunas, si te antè vidisset, quàm è vita discederet. ¶ Quando autem fit sub duobus verbis, fieri debet sub eodem modo & tempore. Cic. Attic. li. 1: Itaque cùm meus me mœror quotidianus conficit, tùm verò hæc addita cura vix vitam mihi reliquam facit. Quanquam etiam interdum diversorum modorum & temporum verbis juncta inveniuntur. Idem eidem lib. 3: Quod cùm semper antea intelligerem, tùm verò proximè judicavi. Idem in principio lib. 1. de Nat. deorum: Cùm multæ res in Philosophia nequaquam satis adhuc sint explicatæ, tùm difficilis Brute (quod tu minimè ignoras) quæstio est de natura deorum. ¶ Ponitur quandoque Tùm sine Cùm, geminatum, vel triplicatum in rebus paribus. Quintil. Nec indignatur Herodotus æquari sibi Titum Livium, tùm in narrando miræ jucunditatis, clarissimique candoris, tùm in concionibus, suprà quàm enarrari potest, eloquentem: ita dicuntur omnia tùm rebus, tùm personis accommodata. ¶ Ponitur nonnunquam Tùm pro aliquando, τοτὲ μὲν, τοτὲ δὲ, & sic ferè geminatum. Cicero: Tùm hoc, tùm illud arguend est, modò hoc, modò illud. ¶ Quandoque pro Tunc, τότε. Virg. 8. Aeneid. Tùm primùm nostri Cacum videre trementem. ¶ Quandoque est adverbium ordinis, pro Deinde, ἔπειτα. Virg. 6. Aeneidos: -ipse atri velleris agnam Aeneas matri Eumenidum magnæque sorori Ense ferit, sterilemq; tibi Proserpina vaccam: Tùm Stygio regi nocturnas inchoat aras. ¶ Quandoque pro præterea. Terentius in prologo Eunuchi: Si quisquam est, qui se studeat placere bonis Quamplurimis, & minimè multos lædere, In his poëta nomen profitetur suũ. Tum siquis est qui dictum in se inclementiùs Existimet esse, &c. Sunt qui ita distinguunt, ut quando, præpositio est, cum c, scribi debeat: quando autem adverbium seu conjunctio, cũ q. Sed quum ratio non sit satis ponderosa, jam doctorum usus obtinuit, ut potiùs cum c, semper scribatur: quare unusquisq; prout voluerit scribat. Antiquitus, quum adverbium erat, Quom scribebatur. ¶ Cumalter, una particula, antiqui pro cum altero usurpabant, brevitatis gratia: ut annotavit Festus. ¶ Cum dicto, significat statim post verba, & vix dum finito sermone, ἅμα λόγῳ, σὺν τῷ λόγῳ. Apul. Et cum dicto sutili centunculo faciem suam jamdudum punicantem, præ pudore obtexit. ¶ Cum imperio esse, ἐν ἀρχῇ εἶναι, dicebatur, cui nominatim demandabatur à populo imperium. ¶ Cum potestate esse dicebatur, qui alicui negotio à populo vel Senatu præficiebatur: ut cui annonæ cura mandabatur, aut qui Imperatori legebatur. Itaque distinguuntur in l. 7. & 10. D. de vi public. ¶ Cum populo agere, est rogare quid populũ quod suffragiis suis aut jubeat, aut vetet. Concionem autem habere, est verba facere ad populum sine ulla rogatione. Gell. lib. 13. cap. 14. ¶ Cum facco adire, est postulare, ut sibi è vestigio atque eodem temporis puncto pecunia solvatur. Paul. de solut. Quod dicimus in eo hærede, qui fidejussori testatoris id, quod ante aditam hæreditatem ab eo solutum est, debere statim solvere cum aliquo scilicet temperamento temporis intelligendum est, nec enim cum facco adire debet. Ex Hotomano. ¶ Cum patribus agere, est ad Senatum referre. Bud. in Annotat. posterior. ¶ Quum justæ ætatis factus fuerit, Quum perfectæ ætatis fuerit, Quum adoleverit, de annis 14. completis intelliguntur. Alberic. locos indicat. ¶ Cummaximè, ἐν μεγίστῳ, vehementissimè, vehementiùs quàm aliàs unquam, Cic. pro Cluent. Mater, quæ multos jam annos, & nunc cummaximè filium interfectum cupit. Terent. Hecyr. Hanc Bacchidem amabat, ut cummaximè tùm Pamphilus, Cùm pater, uxorem ut ducat orare cœpit. ¶ Cùm partim, veteres dixêre, pro partim. Cato: Ibi pro scorto fuit in cubiculũ, surrectitavit è convivio quum partim illorum jam sæpè ad eundem modum erat. Vide ea, quæ ex Gellio annotavimus in dictione PARTIM. ¶ Complurimum una dictio pro adsummum. Sueton. in August. cap. 78: In lectum inde transgressus, nõ ampliùs complurimum, quàm septem horas dormiebat. ¶ Cumprimis. Significat in primis, ἐν τοῖς πρώτοις. Cic. 5. Verr. Homo domi suæ cumprimis locuples. Apul. Hic cumprimis

primis nobilis ac facundus. Cumprimè, olim diceb atur pro cumprimis. Qu. Quadrigarius: Nam M. Manlius, quem Capitolium servasse à Gallis nuper ostendi, cujusq; operam cum M. Furio Dictatore apud Gallos cumprimè fortem Respub. sensit, &c. ¶ Cum stomacho aliquid facere dicimus: hoc est, cum indignatione sive fastidio. ¶ Cum tempore, cum mora, & spatio temporis, ¶ Cum venia tua dicimus: hoc est, pace tua, & te permittente.

Cumatilis color, [Germ. Himmelblau. Vng. Kék. Ang. Darke blewe, skie colour.] à fluctuum similitudine appellatus, qui & Cæruleus alio nomine dicitur: nam Græci fluctus vocant. Plaut. Cumatilem togam, aut plumatilem. Hunc etiam colorem peraphrasticè designat Ovid. libro 3. suæ artis, quum ait: Hic undas imitatur: habet quoque nomen ab undis.

Cumerā. pen. corr. f. p. [Gal. Va vaisseau à garder le grain de froment. Ital. Bugnola. Germ. Ein Kornkast. Hisp. Parero de palma o esparto. Polon. Skrynia wkorzeń pro zbowania. Vng. Hazá ki egyeb gabona tartó kas fiskosak. An. A vessell to keep corne in.] Vas ingens viminеum, vel etiam fictile, quo frumenta condunturut inquit Acron. Festus verò autor est, Cumeras ex sparto, palmarumve foliis confici solere. Horat. lib. 1. Ser. Cur tua plus cumeris laudes granaria nostris? Idem 1. Epist. Fortè per angustam tenuis vulpecula rimam Repserat in cumeram frumenti.

Cumērum, antiqui vasis genus erat, quod opertum in nuptiis ferebatur, in quo erat nubentis supellex. Festus: Cumerū (inquit) vas nuptiale, à similitudine cumerarum, quæ fiunt palma vel sparto ad usum popularem sic appellatum.

Cūmīnum, sive Cyminum. pen. prod. [כמון Gal. Herbe nommée du cumin. Ital. Cumino. German. Kummel. Hispan. Cominos. Polon. Kmin. Vng. Kömény. Ang. An herbe named cummin.] Herba est notissima, folia fœniculo non dissimilis, radice subrotunda, semen ferens copiosum, & canaliculatum quod in vino epotum pallorem fertur generare. Vnde etiam ab Horat. lib. 1. Epist. exangue cuminum appellatur: quòd si Pallerem casu, biberent exangue cuminum. Pers. Sat. 5. pallētis grana cumini. ¶ Est item Cuminum agreste, sativo multò efficacius, in collibus ferè provenienis: de quo vide Diosc.

Cūmŭlus, pen. cor. m. f. Propriè dicitur majorum rerum veluti acervus quidam. [תל Gal. Monceau, comble, amas. Ital. Cumulo, monceho, massa. Germ. Ein hauff. Belg. Ein hoop. Hisp. Colmo o monton. Pol. Kupa. Vn. Rakás, gyuytés. An. An heap.] Liv. 10. ab Vrb. Consulis corpus eo die, quia obrutum superstratis Gallorum cumulis erat, inveniri non potuit. Virgil. Cumulum pro altitudine, & quasi magna aquæ mole posuit, 1. Aeneid. - insequitur cumulo præruptus aquæ mons. ¶ Cumulus item est, qui additur mensuræ plenæ, ut inquit Festus, Cumulatus omni laude orator, Cic. 1. de Orat.

Cūmŭlātim, adverb. pro acervatim. [Germ. Haufenweis. Hispan. Camel colmo. Polon. Wkopie. Vngar. Rakásonként. Ang. By heapes.] Varro de Re rust. libro 3. capite 15: Quibus in tenebris quum cumulatim positum est, in dolis fiunt pingues. [Vngaricè. Rakásonként.]

Cūmŭlātè, Abundanter. [Gal. Abondamment. Ital. Abondantemente. German. Mit hauffen, vberflüssig. Hisp. Abundamente. Polon. Hromie, dostatnie. Vng. Bőven. An. Abundantly, in great plenty.] Cic. 2. de Divin. Quæ ut benè, cumulateque perfecta, de divinatione ingressi sumus his libris scribere.

Cūnæ, arum, f. p. & Cunabula, orum, pro eodem accipiuntur: dicta quasi Cynæ & Cynabula. [Gal. Le berceau, la couchette d'un enfant. Ital. Cuna, culla. Ger. Die Wiegen oder Wagen der Kinderen. Bel. Wieghe. Hisp. A quel lugar de mamar los niños, y la cuna. Pol. Kolebka. Vng. Bölcső. An. A cradell.] Nam nidi Græci enitti dicunt, & parere. Latini autem suo more, vnu cōverunt. Sunt autē lectuli in quib. infantes solent jacere, vel loca in quib. nascuntur. Cicer. 1. Tusc. Iidem si puer parvus occidit, æquo animo ferendum putant: si verò in cunis, ne ferendum quidem. Dicuntur & incunabula: nam In perpositio, hoc loco nihil significat, sicut & in aliquot aliis dictionibus, ut Columis & incolumis. ¶ Sunt qui Cunabula & Incunabula à cunis distinguant, & ea propriè dici existimant quæ ad cunas instruendas & ornandas pertinent: Cunas verò, exiguum illud fulcrum ex ligno aliòve materia, in quo infantis lectulus sternitur. Plautus in Amph. Sed puer ille quem ego lavi, ut magnus est, & multum valet? Neque eum quisquā colligare quivit in cunabulis. Et in Truc. Fascis opus est pulvinis, cunis incunabulis. ¶ Per translationem. Idem in Pseudolo: Sed istic servus Carysto huc qui advenit, quid sapit? ecqui à cunabulis? id est, usque ab infantia, vel usque à puericia: hoc est, ab ea ætate, quæ in cunabulis agitur. Columella: Quum à primis cunabulis, si modò liberis parentib. est ornandus, audisse potuerit. Liv. lib. 4: Ab incunabulis imbutum odio Tribunorum. Virg. li. 3: Cunabula pro initiis posuit. Mons Idæus ubi & genus cunabula nostræ Centum urbes habitat. Similiter Cic. de Opt. gen. Or. Non fuit alienum de oratoribus quasi incunabulis dicere. Idem in Salust. An ulla alia putas rudimēta & incunabula virtutis? Vbi rudimenta pro initiis, & incunabula pro fomentis, sive augmentis posuit. ¶ Quandoque incunabula vocamus nutritionem puerilem: unde locum incunabulorum vocamus eum in quo ab ipsa statim infantia educati sumus, & in quo eam egimus, ætatem, qua in cunis vagire consuevimus. Sueton. in Vespas. Quare princeps quoque & locum incunabulorum assiduè frequentavit.

Cūnctī, m. f. Omnes, toti, universi, quasi conjuncti, autore Asconio. [Gal. Tous ensemble. Ital. Tutti. Germ. Allsampt, all miteinander. Hisp. Todos juntamente. Pol. Wszyscy, spolnie. Vng. Mindnyájan. An. All together.] Omnes verò etiam si sint disjuncti, & diversis locis. Cicero antequam iter ingressus. Quoniam laborem pro cunctis ferre consuevit. Virg. 1. Geor. Cuncta tibi Cererem pubes agrestis adoret. Idem lib. 1. Aeneidos: Cunctus ob Italiam terrarum clauditur orbis.

Cūnctŏr, ĕtaris, ĕtatus, cum c, antec. verbum deponens est. Moror, remoror, differo, procrastino. [Gal. Tarder ou targer, differer ce qui doit faire point, faire le lent. Ital. Indugiare, differire di di in di. Ger. Zaudern, feumig seyn. Bel. Vertrecken. Hisp. Tardar à otro. Pol. Zwłoka, przewłaczam. Vn. Kesim, molatozik. An. To tarie, to delay, to linger, to prolonge time.] Liv. lib. 1: Alii dum cunctantur in tepidis, inter pugnæ fugæque consilium oppressi. Virg. 4. Aeneid. Reginam thalamo cunctantem ad limina primi Pœnorum expectant. Cæsar 1. bel. Civ. Si cunctetur, atque agat levius, nec quicquam ejus auxilium, si postea velit, Senatum imploraturum. Suetonius de Aug. Cunctari se, ne si superesset, eriperet legibus reum. ¶ A Cunctor fiunt composita, Percunctor, & Recunctor, quod est iterum moror.

Cūnctātĭo, f. t. verbale, Tardatio, mora. [Gal. Targeance, lasseté. Ital. Indugio. Germ. Verzug, saumnuß. Hisp. Tardanca. Pol. Opiaszanie, bawienie. Vng. Kesedelem, molatszág, molatozás. An. Tarying, lingering.] Cicer. 1. Offic. Sed iis, qui habent à natura adjumenta rerum gerendarum, abjecta omni cunctatione, adipiscendi magistratus, & gerenda Respublica est. Sine cunctatione dicere, Cicer. in Vat.

Cūnctātŏr, m. t. Dilator procrastinator. [Gal. Faillard, delayeur, tardif et lang à faire quelque chose. Ital. Allungatore, che tiene in tipa. Ger. Ein verzicher, saumpfer. Hisp. Tardador. Pol. Odkładacz, opiekacz, niedbacz, zabawca. Vn. Kesedelmes, molatozó. An. A lingerer, a delayer, a prolonger of time.] Liv. 6. ab Vrbe: Cunctatorem ex acerrimo bellatore factum. Cælius Ciceroni: Nosti Marcellum, quàm tardus, & parum efficax sit: itemq; Servius quàm cunctator. Hoc cognomen ab æmulis Fabio Maximo inditum fuit, qui cunctabunda quadam prudentia vires Hannibalis fregit. Vnde illud Ennianum: Vnus homo nobis cunctando restituit rem.

Cūnctāns, cunctantior, cunctantissimus. [Pol. Dlugo myślący.

[illegible]. Vng. [illegible].] Liv. 10. bell. Pun. Sic ut dubitares, utrum ingenio cunctantior fuerit, an quia ita bello prospiceret quod tum gerebatur, aperte erat: sic nihil certius est, quàm unum hominem cunctando nobis rem restituisse.

Cunctabūndus. [מתמהמה *mithmahmeth*. [illegible], *judicque*. Gal. *Qui fait le long, & va comme ennuyé à quelque chose*. Ital. *Che è tardo, che va in longo, & va con dispiacere à qualche impressa*. Germ. Verzichend/langsam. Hispan. *Tardador, que mucho tarda*. Pol. [illegible]. Vng. *Kéttelmes, mulatozy*. Anglicè. *A lingerer, that goeth slowly*.] Liv. 6. ab Vrbe: Quòd ubi aciem jam instruēti Camillo Centuriones renuntiaverunt, turbatas militum mentes esse, & seguiter arma rapta, cunctabundosque & resistentes egressos castris esse, [illegible]. Tacit. lib. 1: Nusquam cunctabundus, nisi quum in senatu loqueretur.

Cūnctānter, adverbium. Cum mora. [[illegible]. Gallicè, *Lasche-ment, en delayant, tout bellement*. Italice, *Tardamente, senza fretta*. German. langsamlich/verzogenlich. Hispan. *Tardamente*. Pol. *Leniwie, pallemaian*. Vngar. *Kés deimessen, mulatozvá, gondolkodva*. Ang. *slowly, lingeringly*.] Liv. 1. ab Vrbe: Tum illum haud cunctanter discidisse cotem ferunt.

Cūnĕus, m. f. Instrumentū est ferreum, aut etiam ligneū, quo findunter ligna. [[illegible]. Gal. *Vn coing*. Ital. *Cuneo*. German. Ein Keil oder Bissen/damit man Holtz zerspaltet. Belg. Een beytel. Hispan. *Cuneo o cuña para hender*. Pol. *Klin*. Vngar. *Ék, ékszeg*. Ang. *A wedge*.] Hujus prima pars acutior est, ut quanvis tenuiam facilè intret, sequens autem latior & amplior. Virg. 1. Georg. Nam primi cuneis scindebant fissile lignum. Idem 2. Georg. & alicè Finditur in solidum cuneis via: deinde feraces Plantæ immittuntur. ¶ Per translationem sumitur pro peditum moleimdine, in cunei formam redacta, teste Vegetio lib. 2 quæ Græcis [illegible] dicitur: hoc est, quæ ita disposita est, ut ejus pars prima angustior, deinde latior procedat. Ab hujus etiam similitudine Cunei dicti sunt loca in theatro: id est, graduum ordines, in quibus vulgus spectatorum stabat inter sedes: ut subsellia Iuvenalis: cuneis an habent spectacula totis, Quod securas amet? Vitru. lib. 7: Cunei spectaculorum in theatro ita dividantur, ut angoli trigonorum, qui currunt circa curvaturam orientionis, dirigant ascensus, scalasque inter cuneos ad primam præcinctionem. Inde theatrum elegant epitheto à Virgilio Cuneatum dicitur. ¶ Excuneati, ab Apulio dicti sunt, quibus sedendi locus non fuit in cuneis conferti. ¶ Sed & constipatam turbam, Cuneos dicimus. Cyprian. Sopatus clientum cuneis. Virg. 2. Georg. hunc plausus hiantem Per cuneos (geminatus enim) populique patrumq; Comput.

Cūnĕŏlus, li, m. f. diminutivum à Cuneus: hoc est, clavus ligneus quo duo vel plura ligna cōnectuntur. [[illegible]. Gal. *Coignet, petit coing*. Ital. *Piccolo cuneo*. German. Ein Klammen oder Bentnagel. Hispan. *Pequeño cuño o cuña*. Polon. *Klamra*. Vngar. *Ékecske*. Angl. *A little wedge*.] Cicer. de Vniv. Cerbus quasi cuneolis injectis unū efficiebant ex omnibus corpus.

Cūnĕōrē, adv. p. Est cuneis adactis firmare. [[illegible]. Gal. *Coigner, faire en forme de coing, enfiler en coing*. Ital. *Cuneare, pontellare*. German. Verkeilen. Hispan. *Acuñar con cuñas*. Polon. *Zaklinować*. Vng. *Meg ékezni, ék szegekkel meg szegezni*. An. *To wedge, to fasten with a wedg, to make wedg-wise*.] Plin. lib. 16. cap. 40: Ab his proxima est cornus: quanquam non potest videri materies propter exilitatem, sed lignum non aliò penè, quàm ad radios rotatum utile, aut siquid cuneandum sit in ligno, clavisque figendum, ceu ferreis. ¶ Cuneari item est in cunei formā coarctari. Vnde Plin. lib. 3. scribit: Hispaniam angustius quibusdam cuneari.

Cūnĕātus, a, um. Quod est in formam cunei factum: hoc est, cujus prima pars acuta paulatim in latitudinem procedat. [[illegible]. Gal. *Fait en forme de coing, plus étroit d'vn bout que d'autre*. Ital. *Pontellato, più stretto da vn capo che dall'altro*. Germanicè, Wie ein Bissen oder Wecken gemacht. Hisp. *Cosa hecha à manera de cuña*. Polon. *Klinowáty*. Vngar. *Ékek szabása*. Ang. *That is made like a wedge*.] Vnde à Livio forma scuti Cuneatior appellatur, cujus summum latius, imum strictius erat. Item Cuneatus ager, apud Columellam lib. 5. cap. 2. in cunei formam factus, utputà, quum est longus pedes centum, latus ex altera parte pedes viginti ex altera pedes nō amplius decem. Ovid. 15. Metamor. Prominet in pontum cuneatus acumine longo Collis. Hinc sunt composita Excuneatus, & Discuneatus, de quibus infrà suis locis, & ea quæ annotavimus in dictione Cuneus.

Cūnĕātim, Per cuneos. [[illegible]. Gal. *Par bandes, en tel ordre qu'elles soyent estroites de front, & larges par derriere*. Ital. *Per piccole bande o compagnie*. German. Auff weiß vnd form der Wecken/oder von beyssen zu beyssen. Hisp. *De batalla en batalla*. Polon. *Wklin, wklin*. Vngaricè. *Szegenként*. Anglicè, *Wedge-wise*.] Ammian. Imperator cuneatim stipatus. Cæs. 7. bell. Gall. Hostes recenti perterriti, muro, turribusq; dejecti, in foro ac locis patentioribus cuneatim constiterunt.

Cūnĭculūs, m. f. Animal lepori simile, quod sub terra effossa latère solitum est. [שפן *shaphan*. [illegible]. Gal. *Connil*. Ital. *Coniglio*. German. Ein Kunigin. Belg. Een Konijnen. Hispan. *El conejo*. Pol. *Królik*. Vn. *Nyúl, bányúl*. Ang. *A conie or coinie*.] Matt. Gaudet in effossis habitare cuniculus antris. Varro 3. de Re rust. cap. 12: Tertii generis est, quod in Hispania nascitur simile nostro lepori, ex quadam parte, sed humile, quem Cuniculum appellant. Et paulò pòst: Cuniculi dicti ab eo, quòd sub terra cuniculos ipsi facere soleant, ubi lateant in agris. ¶ Est & Cuniculus, foramen sub terra occultum, ad suffodiendas urbes inventum. [[illegible]. Gall. *Mine ou creux sous terre, tassiere*. Ital. *Mina, cava sotto terra*. Germ. Ein Gang oder Höle vnder dem Erdtrich. Hispan. *La mina para minar fortaleza*. Pol. *Gawędy podziemnia, podkopanie*. Vngar. *Vdás, ásás, al verbum*. Ang. *An holow place vnder the earth to vnder mine walles*.] Plinius: Tentata per cuniculum fuga. Cæsar 7. bell. Gall. & agerem cuniculis subtrahebant. Hinc agere cuniculos. [[illegible]. Gal. *Miner sous terre*. Ital. *Far mine*. Ger. Ein heimlichen gang oder schlupff vnder der Erden machen. Hisp. *Minar ò hazer minas*. Vng. *Földalat vala ásást, vagyást ásnalni*. Ang. *To vndermine*.] Cæsar 8. bel. Gall. Eodem tempore tectos cuniculos agunt ad caput fontis. Cicer. 3. Offic. Quid si pater fana expilet, cuniculos agat ad ærarium: indicétne id magistratibus filius? ¶ Et, Cuniculis oppugnare, [illegible], per metaphoram dicitur, qui nō aperta vi, sed dissimulanter ac dolis rem gerit. Contrà, qui palàm agit quod agit, machinis agere dicitur. Plutarch. in vita C. Cæs. de Catu. Luctati, in Senatu dicente: [illegible]: id est, Cæsar non jam cuniculis, sed machinis tollit Rempublic. Cicer. pro L. Agraria: Quæ res apertè petebatur, ea nunc occultè cuniculis pugnatur. ¶ Cuniculus insuper pro canali accipitur. Plinius libro 9. capite 38: Singulis aquæ amphoris centenas atque quinquagenas medicaminis libras exæquari, ac modico vapore torreri, & ideò longinquæ fornacis cuniculo.

Cūnĭculātim, adverb. Cuniculi modo. [[illegible]. Gal. *En forme de tuyau ou par tuyau*. Ital. *A foggia di cugno*. Ger. Durch Teuchet/auff weiß vnd form in langen heimlichen löchern vnder der Erden. Hisp. *Minando*. Vng. *Al verbum, ásás mogyára*. Angl. *In fashion of a candite pipe*.] Plinius libro 9. cap. 33: Iam distinctione virgulata, crinata, crispa, cuniculatim, pectinatim, imbricatim undata.

Cūnĭculārĭus, rii, m. f. substantivum, qui sub terris cuniculos fodit. [[illegible]. Gal. *Pioniier, qui mine & cave sous terre*. Ital. *Canatore, chi fa mine*. Ger. Ein Aufhöler/der in dem Erdtrich Hölen oder heimliche Gäng grebt. Hisp. *Minador, que haze minas*. Polon. *Podkopywacz*. Vng. *Al verbum*. Ang. *That vnder mineth and holoweth in the earth*.] Vegetius libro 2. cap. 11: Hæc enim erat cura præcipua, ut quicquid exercitui necessarium videbatur, nunquam deesset in castris, usque eò ut etiam cunicularios haberent, qui ad morem Bessorum ducto sub terris cuniculo, muris que intra fundamenta perfossis, improvisi emergerent ad urbes hostium capiendas.

Cūnĭculōsus, a, um. Plenus cuniculis. [[illegible]. Gal. *Plein de creux, ou cauernes*. Ital. *Pieno di mine ò cauerne*. Ger. Voll schlupfflöcheren oder heimlicher Gäng. Hispan. *Lugar lleno de minas*. Pol. *Miejsce gdzie dziele taiemnich gaukow*. Vn. *Al verbum*. An. *Full of holow places*.] Catullus: Tu præter omnes ave de capillatis cuniculosæ Celtiberiæ fili Egnati, [illegible].

Cūnīlē, s. p. [illegible] Dioscoridi. [Gal. *Sarriette ou cendree sauuage, deux sortes d'herbe*. Ital. *Conyza*. Ger. Gedenck/tünd/saturen. Hisp. *Attadegua*. Pol. *Bazyneweczka*. Vng. *Balha fü*. An. *Sauory*.] Herba est quam vulgus à necandis pulicibus *Pulicariam* appellat. Latini etiam Cunilaginem: de quo paulò antè latiùs egimus in dictione CONYZA. Hujus verò herbæ multa sunt genera. Nam quædam Bubula appellatur, & semen pulegii habet, quod contra serpentes in vino bibitur. Quædā Gallinacea, à Græcis *Origanum Heracleoticum*. Tertia à Græcis *masfula*, à nostris *Cunilago*, odoris fœdi radicis lignosæ, foliis asperis: cujus manipulum siquis in domo posuerit, omnes è tota domo blattas ad eam tradunt convenire. Prodest adversus omnia venenata. Hæc Plin. lib. 29. cap. 16.

Cūnīlāgō, ĭnis. Tertium genus Cunilæ, quam Græci *masfulam* appellant, odore fœdo, radice lignosa, folio aspero: ad quam in ædibus abjectam omnes tota è domo blattæ convenire dicuntur. Autor Plin. lib. 20. cap. 16. Vide CVNILA.

Cūnīrē, (inquit Festus.) Est stercus facere. Dictum à cunis infantium quæ sæpè stercore fœdantur.

Cūnĭlingi, Dicebantur homines sordidissimi, à cunis lingendis.

Cūnnus, ni, m. f. duplici n, ([illegible]. Luc. [illegible]

nōn.) matura intercapedo, pars muliebris pudenda.

Cupyzamis, midis, κυπυζαμις, Herba quæ alio nomine cunilago dicitur. Autor Plin. lib. 19. cap. 8.

Cupĭ, sive (ut alii malunt) Cuppa, Vas vinarium amplum, in quo vinum in apotheca cōdirum servabatur. [ἀμφορεύς. Gal. Vne cuue ou cuuette à cuuer la vendange, ou vne coupe à boire. Ital. Botta, vaso da vendemia, copa. German. Weinzuber. Belgicè, Een Cuype. Hisp. Copa à cuba para guardar vino. Polon. Tui kuffa. Vng. Kupa, kouna. Ang. A tubbe, a great vatte to gather grapes.] Vlp. de Legat. 3. l. Cujus: Vasa (inquit) vinaria ad est, cupæ & dolia, quę in cella fixa sunt. ¶ Cupis etiam utebantur ad naves quæ tesficendæ erant sustinendas. Lucanus: Nanque ratem vacuæ sustentant undique cupæ.

Cupēdĭa, orum, n. t. cibi lautiores & suaviores: [ἡδύσματα, ὀψωνία. Gal. Friandise, viande friande. Italicè, Cibi delicatti. Germ. Schiuckebissige Speise. Belg. Lekspyse. Hisp. Golosinas. Polon. Lakomky. Vng. Fris ékek. Ang. A delicate or deinter dishe of meate.] sive à Cupedine Romano equite, cujus ædes solo æquatæ, arcā foro cupedinario extruendo præbuerunt: sive quòd delicatiores ejusmodi cibi rebus cupidinis alimenta præbeant. Plaut. in Sticho: Melius dicis, nihil moror cupedia.

Cupēdĭă, diæ, f. p. Idem. [ἡδυσμία, ὀψοφαγία. Vngar. Fris ékek. Ang. A deinter dishe.] Cic. 4. Tuscul. Aegrotationi autem talia quædam subjecta sunt, avaritia, ambitio, mulieriositas, pervicacia, ligurritio, temulentia, cupedia, & siqua sunt similia. Quo in loco cupediam videtur potuisse pro vitioso cupediorum appetitu.

Cupēdŭlă, læ, diminut. [Vng. Fris ékeke. Ang. Deinter fare.] Gel. lib. 6. cap. 13: Conjectabamus ad cœnulam non cupedulas ciborum, sed argutias quæstionum.

Cupēdĭnārĭum forum, & Cupedinis forum, In quo delicatiores epulæ costę vendebāturinta dictum à cupiditate, vel quòd ibi fuerit domus Cupedinis Romani equitis. [Pol. Rondek gáje pekarni peydamaia. Vng. Tsemege, nyslánkszág árulo piaczj (emagy) Fris ékök árulo piacz. Ang. A place where deinter meates ar solled.] Varro lib. 1. Rerum hum. Numerius Equitius Cupes, & Macellus Romanus singulari latrocinio multa loca habuerunt infesta. His in exilium actis, publicata sunt eorum bona, & ędes ubi habitarant, dirutæ. Itaque ædificatus est locus, in quo vendebantur ea, quæ vescendi causa in urbem erant allata. Itaque ab altero Macellum, ab altero forum Cupedinis appellatum est.

Cupēdĭnārĭus, Qui esculenta & poculenta delicatiora costa vendit. [ὀψοπώλης ζυμωτικός. Gal. Vn rotissieur, vn viuandier, celuy qui vend viuandes friandes. Ital. Viuandiere. Ger. Ein Brätter, der schte derbaffige Speisen feil hat / Pastetenmacher. Bel. Camerthouders. Hisp. Vendedor de golosinas. Pol. Pasztemok. Vn. Frisbékárus. An. A cooke that prepareth ar selleth deinter meates.] Ter. in Eun. Ad Macellum ubi venimus, Cōcurrunt lęti mi obviam cupedinarii, Cetarii, lanii, coqui, fartores, aucupes.

Cupēs, pis, adject. Quo antiqui utebantur pro eo quod est, cupedinis & liguritioni deditus. ὁ λιχνός, ὁ φιλόψος, ὁ ἡδυφάγος. Plaut. in Trinummo:

Blandiloquentulus, harpago, mendax, cupes, avarus,
Elegās dispoliator, latebricolarum hominum corruptor.

Cupēdo, dinis, f. t. Cupido, seu cupiditas, [ἐπιθυμία. Vng. Kívánság. An. Desire, coueteousnesse.] Lucret. lib. 3: Quanta tum, scindunt hominem cupedinis acres Solicitum curæ? & lib. 6: Et finem statuit cupedinis atque timoris.

Cupēncŭs, Lingua Sabinorum sacerdos appellatur.

Cupherion, fluxus sanguinis per nares: quod vitium equis proclive est, inquit Vegetius, si ultra vires agitētur ad cursum.

Cupĭo, is, cupivi, cupitū, act. q. Opto, desidero, aveo, exopto, expeto, appeto. [חמד chamadh אוה avvah אבה tsab חפץ chapheis. imjonal. Gal. Desirer, convoiter. Ital. Desiderare, disiare. German. Begeren. Hisp. Codiciar. Pol. Pożądam. Vng. Kívánom. Angl. To desire, to coueet.] Cic. 4. Verr. Quem igitur ab iis Equitibus Rom. qui istius causa cupiunt omnia qui ab eo benignissimè tractati sunt, condemnari necesse esset, &c. Idem de Orat. Neque verò nobis cupientibus atque optantibus fructus otii datus est. ¶ Cupere alicui, pro bene velle. Cesar. lib. 1. bell. Gall. Favere & cupere Helvetiis propter eam affinitatem. Cic. Qu. Frat. lib. 1: Quid ego Fundanio non cupio? non amicus sum? non misericordia movcor? nemo magis.

Cupĭrē, in quarta conjugatione apud antiquos legitur. Lucret. li. 1: -perfringere ut arcta Naturæ primus portarum claustra cupiret.

Cupĭens, nomē. Cupidus. [אוה avvah חמד chomadh חפץ chapheis. imjonal. Gal. Desirant, convoiteux. Ital. Auido, ingordo, bramoso. German. Begerend, wunschend. Hispan. Codiciosa. Pol. Pożądliwy. Vngar. Kívános. Ang. Desirous.] Plaut. in Mil. Hujus cupiens corporis est. ¶ Cupientissimus. Salust. Marius cupientissima plebe Consul factus.

Cupĭtŭs, penultima prod. participium, Exoptatus, expetitus. [חמד chamadh חמד chamadh אוה avvah חפץ chapheis. imjonal. Gal. Desiré, convoité. Ital. Bramato, desiato. German. Der begirt oder imm'as ist. Hisp. Codiciado. Pol. Tego kterego sobie życzymy. Vng. Kívánatos. Ang. Desired, long ed for.] Plautus Pœn. te complecti una fine, Te cupite, atque expectate. Ovid. 3. Fast. Mars videt hanc, visamq; cupit, potituraq; cupita.

Cupĭtŏr, oris, penultima producta, verbale, m. t. [מאוה meavveh חמד chapheis. imjonal. Gal. Desireur, convoiteur. Ital. Bramante, desiderante. German. Ein begerer. Hispan. Codiciador. Pol. Pożądający. Vng. Kívánó. An. One that desireth.] Tacit. libro 12: Neq; tamen repertus est, nisi unus, talis in matrimonii cupitor. Idem lib. 15: Nero, ut erat incredibilium cupitor.

Cupĭentĕr, adverbium, [ἐπιθυμητικῶς, ἐπιθυμητικῶν. Gal. Affectueusement, par affection. Ital. Con gran desio. Germ. Mit grosser begird. Hisp. Codiciosamente. Pol. Pożądliwie. Vng. Kívánatosan, kívánva. Ang. With great desire.] Plautus in Pseud. Quum quid cupientes dari Petimus nobis.

Cupĭdŭs, Avidus, studiosus, appetens, amans, observans. [אהב ohéb מתאוה mithaveveh. imjonás. Gal. Desireux, convoiteux. Ital. Auido, ingordo, bramoso. Germanice, Begerich. Belgicè, Begerich. Hispan. Codiciosa. Polon. Pożądliwy. Vngar. Kívánó. Ang. Desirous, greedie of any thing.] Ter. in Heeyt. Ejus videndi cupidus.

Cupĭdĭŏr, cupidissimus, comparativa & superlativa. [Vng. Kívánob. Anglicè, More desyrous or greedie.] Cicer. ad Att. lib. 4: Cupidissimus mei. Cupidissimus pacis, Asinius Pollio ad Cic. lib. 10. Epist.

Cupĭdē, adverb. Studiosè. [ἀσπαστῶς, φιλοτίμως. Gal. Affectueusement, avec, ou par grande affection. Ital. Affettuosamente, con gran desiderio. German. Begirlichen. Hispan. Codiciosamente. Polon. Chciwie. Vngar. Kívánsággal, kívánosson. Ang. With great desyre.] Cicer. pro Rosc. Ego verò cupidè & libenter mentur tua causa. Terent. in Adelph. Egomet conveniam ipsum, ut cupidè accipiat.

Cupĭdo, fœm. gen. t. pro cupiditate accipitur quanvis Cupiditas levior sit quàm cupido. [חמד chemedh אוה avvah. imjonás. Gal. Convoitise, desir, vouloir. Ital. Cupidità, cupidigine. German. Ein grosse begird. Hispan. Codicia. Polon. Wielka żądza. Vng. Kívánság. Angl. Desire, coueteousnesse, lust.] Lucilius lib. 19: Cupiditas ex homine, cupido ex stulto nunquam tollitur, quod cupiditas pars sit temperatior, defluens à cupidine. Est autem animi affectio à libidine & cupiditate proficiscens: qualis est avaritia, qua opes cupiuntur: qualis iracundia, qua ultionem appetimus, & similia. Virg. 6. Aeneid. -quæ lucis miseris tam dira cupido? Plaut. Pœn. Quanquam cupido versatur in corde, tamen, &c. Mortis cupido. Ovid. in Ibim. Quodque ferunt Broteam fecisse cupidine mortis. ¶ Invenitur etiam nonnunquam in masculino genere. Horat. 1. Carm. Ode 16: Nec leves somnos timor, aut cupido Sordidus aufert. Idem 1. Serm. Satyr. 1: At bona pars hominum decepta cupidine falso.

Cupĭdĭtās, atis, f. t. Aviditas, libido, desiderium, studiū, amor. [אוה avvah מאוה maavvah. imjonás. Gal. Convoitise, appetit, desir. Ital. Cupidità, cupidigine. Ger. Begirigkeit. Hisp. Codicia. Pol. Pożądliwość. Vng. Kívánság. Ang. Great, desire, greedie, lust, coueteousnesse.] ut, Cupiditas cibi, Cels. lib. 8. & Cic. 4. Acad. Seneca de Benef. lib. 2. cap. 27: Cupiditas se porrigit, & sæ licitatem suam non intelligit: quia non unde venenum rapiat, sed quò tendat. Cic. in Parad. Neque enim unquam expletur nec satiatur cupiditatis sitis. Cæca & temeraria dominatrix animi cupiditas, Cic. 1. de Invent. ¶ Cupiditas accipitur in bonam quoque partem. Suet. in Calig. cap. 24: Reliquas sorores nec cupiditate tanta, nec dignatione dilexit, ut quas sæpè exoletis suis prostitutionibus.

Cupressŭs, [κυπάριττος. Gal. Cypres. Ital. Cipresso. Germ. Ein Cypressbaum. Hisp. El ciprés. Polon. Cyprys. Vng. Czipruss. Ang. A cipre tree.] Arbor procera, caudice oblongo & recto, solo pini, sed carnosiore, molliorequ, neq; ita pungente, fronde indecidua, odore vehementi, ¶ Duo ejus sunt genera: Fœmina quæ sterilis est, ad metæ formam in fastigio convoluta: & Mas, latiùs spargens ramos, conosq; proferens pinęq; nucino absimiles, licet multò minores. Mira hujus est inter arbores fœcunditas: quippe quæ trifera est, fructusque habet & Ianuario, & Maio, & Septembri maturos, nulli tamen rei utiles, imò potiùs noxios, quemadmodum ipsa arbor, cujus etiam umbra noxia creditur: Græci κυπάρισσον vocant, à Cypariso puero in arborem hanc (ut poëtæ fabulantur) converso: sicet potiùs ἀπὸ τῆς κυπάρου τοῦ ὄρους: hoc est, ab eo, quod ex æquo & ramos & fructus creet. Numeratur cupressus inter arbores funestas: eò quòd & tardè crescat, & incisa non repullulet. Ideò funebri signo ante defunctorum ædes eam posuere majores. ¶ Legitur & Cupressus, sus, per quartā declinationem. Ovid. 3. Trist. Funeris ara mihi feralī cincta cupressu. Idem 1. Metamorph. Vallis erat piceis, & acuta densa cupressu.

Cupressētŭs,

Cupressinus, a, um, pen. cor. Quod ex cupressu confectum est. [κυπαρισσινος. Gall. De cypres. Ital. Di cipresso. Ger. Cypressin. Hispan. Cosa de cipres. Pol. Cyprysowy. Vng. Cipros fabol valo. Ang. Of a cipre tree.] Plin. lib. 23. cap. 4: Cupressinum oleum eosdem effectus habet, quos myrteum.

Cupressiteus, a, um. Quod ex cupressu cōfectum est. [κυπαρισσινος. Gal. Fait de cypres. Ital. Fatto di cipresso. German. Das auß Cypreß gemacht ist. Hispan. Hecho de cipres. Pol. Cyprysowy. Vng. Cipros fabol Qinálitatot. Ang. Made of a cipre tree.] Liv. 7. bel. Pun. Post eas duo signa cupressea tunonis reginæ portabantur.

Cupressetum, ti, penult. prod. Locus cupressis consitus. [κυπαρισσωνας. Gal. Lieu complanté de cypres. Ital. Luogo che ha molte cipressi. Germ. Ein ort da viel Cypreßbäum wachsen. Hispan. Lugar de muchos cipreses. Polon. Miejsce cypressom osiadzone. Vngar. Az, hol sokcipres fatorben. Ang. A place planted with cipre trees.] Cic. 1. de Legib. In cupressetis Gnosiorum.

Cupressifer, a, um. Ferens cupressos. [κυπαρισσοφορος. Gal. Qui porte cypres. Ital. Che produce cipressi. German. Das Cypreßbäum trägt. Hispan. Lugar que cria cipreses. Polon. Cyprysrodzący. Vngar. Cipros termö. Angl. That beareth or bringeth cipre tree.] Ovid. Epist. 9: Vt Tegeæus aper cupressifero Erimantho Incubat.

Cuprum, n. t. Genus quoddam æris, quod à Plinio Aes cypricum vocatur. [נחשת nechósset. κύπρος. Gal. Cuyure. Ital. Rame. Ger. Kupffer. Hisp. Cobre. Pol. Miedź. Vng. Réz. Ang. Copper metal.] Vnde apud Palladium Cuprini clavi dicuntur.

Cupreus, a, um. [Polon. Miedzyane naczynie. Vngar. Réczböl valo. Angl. Of copper.] ut, Cupreum vas. Plin. l. 23. cap. 3: Cogitur in cupreo vase ad crassitudinem mellis.

Cur, Interrogandi adverbium, idem significans quod Quare. [מדוע madduá. למה lamma, τίς. Gal. Pourquoy? Ital. Perche? perche cagione? German. Warumb? auß was ursach? Belg. Waerom. Hispan. Porque? Polon. Czemu bla czego? Vng. Miert, mire? Ang. Wherefore or why? for what cause?] Licet quidā Quur per ę scribendum putent, & à quare per syncopen atq; apocopen deductum, a & e literis detractis. Terent. in Andr. Cur me excrucio? cur me macero? cur meam senecturem hujus solicito amentia? ¶ Aliquando etiam relativè accipitur, vel infinitè. Cic. pro Rosc. Com. Non fuit causa cur tantum laborem caperes. ¶ Cur & quare Corn. Fronto ita distinguit, ut, Cur sit simplicis percontationis: Quare verò causam rationemq; desideret.

Cūrā, f. p. Solicitudo, anxietas, ita dicta quòd cor edat, & excruciet. [דאגה deaghab. חרדה charadhab. φροντίς. Gall. Cure, soin, souci, chagrin. Ital. Cura, pensiero, travaglio. German. Sorg. Hisp. Cura y congoxa. Polon. Starania, troska. Vng. Gond szorgalmatosság. Ang. Care, studie, labour, travell, solicitude, pensiveness.] Terent. in Phorm. Cura & sumptu absumitur. Ennius apud Cic. de Senect. O Tite, siquid ego adjuto, curámve levasso, Quæ nunc te coquit, & versat sub pectore fixa. Virg. 1. Aeneid. quando hæc te cura remordet. Atque ex his locis intelligitur id quod Corn. Fronto in lib. de diff. vocab. scribit: Curam animi esse, hominemq; anxium reddere, & tam in inhonestis rebus, quàm honestis versari. ¶ Quandoque pro munere, quo curator fungitur: Vulgò Curatela dicitur, Vlpian. l. Hæres absens. §. Siquis tutelam. ff. de judic. Siquis tutelam, vel curam, vel negotium, vel argentariam, vel quid aliud, unde obligatio oritur, certo loco administravit. Virgilius etiam apud inferos, inter monstra habitantia in faucibus inferorum ponit Curas, quasi deas aliquas: & ultrices posuēre cubilia Curæ. ¶ Quandoque ponitur pro studio & diligentia: ut, Salus tua est mihi curæ: id est, ad salutem tuam studium adhibeo. ¶ Quandoq; pro opere quod adhibita cura fit. Matt. Teq; piget curæ præmia ferre tuæ: id est, præmia operis abs te facti. ¶ Quandoq; pro amore. Virg. 4. Aeneid. At Regina gravi jamdudum saucia cura.

Curalia, ie. [Vngar. Gondoi.] Vt fasciæ curales pedulesq; apud Vlpianum D. lib. 34. Tit. 2. l. 25.

Curatiā, æ, idem quod Curatio, sive Cura. [Vn. Gond, gondoisági. An. A diligent dressing or trimming.] cui opponitur, Non curatio, incuria. Cic. ad Q. Frat. lib. 2: Quod me admones de nō curanda, suadesq; ut meminerim Iovis orationem.

Curiōsus, m. f. n. Nimium in inquirendo aut re aliqua agenda diligentia bonam & malam partem sumitur. [חרד charédh. φιλοπράγμων, περίεργος, πολυπράγμων. Gal. Curieux, soigneux. Ital. Curioso. German. Sorgfältig, geschäfftig. Belg. Te veel sorgende. Hispan. Curioso y diligente. Pol. Chciwy do poznania każdej rzeczy, bogaty. Vn. Nyughatatlan, álmódó, az, az, az mindennek vigyázó akar mén. Ang. Curious, busie, that laboureth in things co much.] Est igitur Curiosus qui multum, sive diligenter aliquid curat. Cicer. Appio Pulchro: Ita est homo, non modò prudens, verumetiā æquus vir, curiosus. Et pro Sestio: Etenim animus ejus vultu,

flagitia parietibus tegebantur. Sed hæc obstructio nec diuturna est, neque obducta ita, ut curiosis oculis perspici non possit. In bonam quoque partem. Colum. li. 5, usus est adverbio. Sin autem (inquit) ipsam vitem sternere voles, juxta radicem ita ne ipsam lædas, curiosè fodito, μετ' ἐπιμελείας. Similiter Incuriosè, ἀμελῶς, ἀφροντίστως. Gel. Siquis non incuriosè legat. Non est ergo curiosus, à parva tantum cura, uti Valla putavit, sed etiam à diligenti & optima. De derivatione quoque quum dicit: Curiosus non tàm à cura, quàm à curia videtur descendere, cujus compositum magis est in usu. Incuria, ἀμελεία: id est, negligentia. Etsi curia à cura dicatur, non ei assentio, neque de compositione, ut à curia componatur incuria: sed dico ita venire curiosus à cura, per adjectionem literæ i, quemadmodum & curia, nisi à curio sumere velimus. Similiter Incuria per adjectionem i, liquet non à curia, sed à cura cōponi, quod significatio eorum apertè declarat. Nam cura & incuria, sunt opposita, & ex contrario eorum significatione facilè monstratur incuria à cura componi: quoniam In, negativè stat: & alterius significatio, ex contrario alterius edocetur: eo quod sicut cura, diligentia est, ita incuria negligentia, ut Cic. in Lælio ostendit: Vituperanda est rei maximè necessariæ tanta incuria. Quod nō significaret, si à curia componeretur: nam esset locus à curia diversus: quoniam curia locus erat, ubi curas publicas gerebant, & ubi cura sacrorum publica. Nec adjectionem literæ i, in Curiosus, incuriosus, & incuria, nisi euphoniæ causa factum puto, quòd non rectè sonet curosus & incurosus & incura. Curia verò accepisse i, arbitror, ut aliā à cura significationem caperet, & nihilominus privati naturam semper oleret. ¶ Aliquando incuriosus capitur pro pingui, quod illi potissimùm qui omni prorsus cura sunt liberi, pinguescant. Vnde Apuleius in Florid. agnum egregiè obesum vocat incuriosum. Alciat. in Rub. C. de Curiosi. & statione lib. 12: Curiosi erant, qui passim delecta in re militari commissa nuntiabant. Scotus ad Theodosium, scribit in officio magistri officiorum, esse curiosum unum cursus publici, quales sunt magistri cursorum, Postmeister, vocabulo majoribus nostris ignoto, appellari. Nam hi nobis primùm sub Cæsare Maximiliano innotuerunt: Memoriam nanque patrum neglectam ejusmodi cursorum, quos & nos voce Gallica Postes vocamus, consuetudine Vicecomitum Mediolanensium Ducum familiæ renovantis.

Cūrīōsitās, f. t. Nimia cura, nimia diligentia. [חרדה charadhab. περιεργία, πολυπραγμοσύνη. Gal. Curiosité, soin. Ita. Curiosità diligenza. German. Sorgfältigkeit, geschäfftigkeit. Hispan. Curiosidad y diligencia. Polon. Pysznością, opatrznością. Vngarice, Fölöttöb vala szorgalmatosság. Ang. Curiosity, piked diligence.] Cicer. ad Attic. libro 2: Sum in curiositate ἀξύνετος: sed tamen facilè patior te id ad me, &c.

Cūrīōsē, adverb. Diligenter. [περιεργῶς. Gal. Curieusement, soigneusement. Ital. Diligentemente, curiosamente. German. Sorgfältiglich, geschäfftiglich. Hisp. Curiosa y diligentemente. Polon. Dbalie, dostatecznie. Vngarice, Fölöttöb szorgalmatosan. Angl. Curiously, with great pains and travell.] Cic. ad Attic. lib. 9: Quum de eo curiosè quæsisset servus noster Dionysius. Quintil. lib. 8. cap. 11: Quos curiosè potiùs loqui dixeris, quàm Latinè. Ab Incuria, Incuriosus, & incuriosè. Plin. Rebellat sæpè humor incuriosè datus.

Cūrĭā, f. p. Sedes ac templum publici consilii. [עדה hedhdh. βουλευτήριον, ἀγορά. Gal. La court, le lieu deputé à consulter des affaires publiques. Ita. Corte curia, luoco da consultare de cose publiche. Germ. Ein Rhathaus, oder Richthaus, ein ort da man sich vber vielerley Sachen zergemo oder bedencken annimpt. Belg. Dat Raethuys. Hisp. Corte, lugar donde está a el consejo. Pol. Ratusz, dom raduy. Vng. Vdvar tanacs hász. Ang. A counsel, le place a plais where matters are pleaded for.] Curia, inquit Festus, Locus est ubi publicas curas gerebāt. Cic. de Senect. Non curia vires meas desiderat, non rostra, nō amici, non clientes, non hospites. ¶ Curiæ etiam nominantur populi partes, quales fuerunt ex, in quas Romulus populum distribuit, numero triginta: quas quoniam tunc Reip. curam per earum partium sententiam expediebat, Curias appellavit. His postea additæ aliæ quinque fuēre, ita ut omnino triginta quinq; essent. ¶ Curia Calabra, à Calando: hoc est, à vocando dicta est: quòd calata: hoc est, vocata in eam plebe, Pontifices pronuntiare solent, quot dies à Calendis ad Nonas superessent. ¶ Curia Hostilia, quam primùm ædificavit Hostilius rex Romanorum. ¶ Cicero pro Milone curiam vocat templum sanctitatis, amplitudinis, mentis, consilii publici, caput urbis aram sociorum, portum omnium gentium, sedem ab universo populo concessam uni ordini.

Cūrĭālēs, m. t. dicuntur, qui sunt ejusdem curiæ, sicut Tribules, ejusdem tribus. [φυλέται, συμφυλετοι. Gal. Qui est d'une mesme curie. Ital. Della istessa curia. Germ. Rhatsfreunde: die von einem Gericht oder Rhat sind. Bel. Cheubroeders. Hisp. Cosa de misma corte. Pol. Radni panowie, ziomie raduy, dobrym posłobium. Vng. Vdvar-

beliek, εγγ νδωρ ἀδιῶν, (ναγ) τανάτιδος ναλοκ. An. *Ofibe fame tribe er warde.*] Curiales flamines, curiarum sacerdotes. Curiales mensæ, in quibus immolabatur Iunoni, quæ Curis est appellata. Plaut. in Aulul. Nam neque quisquam curialium Venit, neque magister quem dividere argentum oportuit. Cic. 2. Offic. Theophrastus quidem Cimonem Athenis etiam in suos curiales Laciadas hospitalem fuisse.¶ Curialis idem aliquando quòd Decurio: id est, qui in colonia vel municipio tanquam Senator est L. 12. C. de Episcop. & cler. ubi qui Curialis primùm, paulò pòst, Decurio appellatur.

Cūrĭālĭs, a, um, adject. [*φρατριακός, ὁ τοῦ φρατρίου.* Vngaricè. *Vduari.*] Iur. Curiata lex, à curiatis comitiis dicta. Cic. ad Attic. Qui se affuisse dicerent, quum lex curiata ferretur. Et curiata comitia, conventus qui curiatim per lictorem cogebantur. Gell. lib. 15. cap. 27: Curiata comitia erant, quæ curiatim per lictorem calabantur: id est, convocabantur: quorum erat pōtifices arbitri, teste Cicerone pro Domo sua. Idem pro lege Agraria: Nunc quia prima illa comitia tenetis centuriata & tributa centuriata auspiciorum causa remanserunt. De his vide plura in dictione COMITIVM.

Cūrĭātim, [*κατὰ φράτρας.* Vng. *Vduarenkènt.*] Homero: Gell. libro 15. cap. 27: Comitia curiata per lictorem curiatim calari: id est, convocari.

Cūrĭo, onis, m. t. Sacerdos curiæ. [*ὁ φρατριάρχης.* Gal. *Le maistre d'vne curie, leur sacrificateur.* Ital. *Curione prete.* Germ. *Der Oberist auff einem Rhathaus / oder ein Zunfftmeister auff einer Zunfft.* Hisp. *Cura.* Polonicè, *Nam γγν νωδοι pan, sprawca wspólkieytnosci, czyli komu iest marszałek vnat.* Vng. *Vduari pap.* Ang. *A curat, he that hath the spiritual charge of a market parishe.*] In curiis enim sacerdotes ita res divinas curabant, sicut Senatus res humanas in curia Hostilia curare solebat, ut scribit Varro. ¶ Non incptè fortassis etiam nostros hos sacerdotes, quos vulgus *Curatos* vocant, Curiones dixerimus, & Curionatum, quam *Curam* barbarè appellamus. ¶ Curio maximus, *ἀρχιφράτωρ*, dicebatur cujus autoritate curia, omnesq; curiones regebantur. ¶ Curiones quoque dicti sunt præcones. Iul. Capitolinus: Ille per curionem dici jussit, impostura fecit, & passus est. Euseb. lib. 4. Ecclesiast. hist. Misso curione ad populum, jubet voce maxima protestari Polycarpum, terriò confessum se esse Christianum. Plautus verò in Aulul. Agnum curionem appellat macilentum, tanquam ob curam maceratum confectumq; unde à contrario Apuleius in Florid. agnum opimum & pinguem dicere volens, appellavit Incuriosum. Item Curiones dicti sunt quidam Romani cives.

Cūrĭōnātŭs, us, Curionis dignitas.

Cūrĭōnĭă sacra, Quæ à Curionibus in curiis fiebant.

Cūrĭōnĭum, Dicebatur æs, quod dabatur Curioni ob sacerdotium Curionatus. Festi.

Cūro, as, are, act. p. Operam dare, in re aliqua elaborare, rei alicui studere, incumbere, diligentiam curamq; adhibere. [שקד *sheakédh* דאג *daigh* חרד *charédh. ἀνεδέχου.* Gal. *Soigner, avoir cure & soin.* Ital. *Hauer cura, por cura, affaticarsi.* Ger. *Sorgen / fleiß ankehren.* Hisp. *Tener cuydado.* Pol. *Staram się.* Vngar. *Gondot viselek, gondjai viselem.* Ang. *To give diligence, to travell and be about to do any thing.*] In qua significatione ponitur interdum absolutè. Terent. in Andria: Perterrefacias Davum, observes filium Quid agat, quid cum illo consilii capiat. 505. Sat est: curabo. Idem: Hanc fidem sibi me obsecravit, qui se sciret non deserturum, ut darem. D. A. Curabitur. Et hoc aliquando cum Vt. Cic. Fam. 16: Cura igitur nihil aliud, nisi ut tu valeas. ¶ Aliquando cum Ne. Idem Famil. 2: Vnū illud te præcipiè rogo, ut cures nequid mihi ad hoc negotii, aut oneris accedat, aut temporis. ¶ Interdum cum accusativo. Cic. Att. 8: Tu fasciculū, qui est M. Curioni descriptus, velim cures ad eum perferendū. Et Famil. 7: Mandatum tuum curabo diligenter: sed homo acutus ci mādasti potissimùm, cui expediret illud vænire quāplurimi. Idem Att. 1: Signa, quæ curasti, ea sunt ad Caietā exposita. Sic curare pecuniam significat pecuniam ad dissolvendum conficere, & comparare. *πορίζειν.* Idem: L. Cincio H. S. DCCC. pro signis Megaricis, ut tu ad me scripseras, curavi. ¶ Et Curare se, vel curare corpus, pro reficere. *φιλοσωμεῖν.* Plaut. Qui se, suamque ætatem bene curant, edunt, bibunt, scortantur, illi sunt alio ingenio atq; tu, qui neq; tibi esse patere, & illis, quibus est, invides. Cic. Famil. 10: Cura igitur te, & confirma. Virg. Corpora curamus, fessos sopor irrigat artus. ¶ Significat quoq; hoc verbum mederi, curationem adhibere. [NDV *ταφὸν, ἰᾶσθαι, θεραπεύειν.* Pol. *Leczyć.* Vng. *Gyogyitani.* An. *To cure, to make whole.*] Cic. de Senect. Adolescentes gravius ægrotant, & tristius curantur. Idem in Pison. Et quum isto fœtido tetenimam nobis popinam inhalasses, excusatione te uti valetudinis, quod diceres vinolentia te quibusdam medicaminib. solere curari. ¶ In passiva significatione sic usus est Cicero Tusc. 3: An quum corpora curari possint, animorū nulla medicina inveniri cum ablativo, addita præpositione Ab. Idem pro Cluent. Mulier exclamat se ab eo nullo modo curari velle, quo curante omnes suos perdidisset. Cic. Acad. lib. 2: Quis enim potest, quum existimes à deo se curari, non & dies & noctes divinum numen horrere? Hujus composita sunt Accuro: unde Accuratus, & adverbium Accuratè, Concuro, Procuro, Percuro, quæ vide suis locis. ¶ Aliquando Curare significat Colere, *θεραπεύειν*, ut Plin. Epist. lib. 1. de Regulo: Est enim locuples, curatur à multis, timetur à pluribus.

Cūrātŭs, participium, Cum diligentia & cura factus. [נרא *bhari. ἐπιμελῶς.* Gal. *Fait avec soin & cure.* Ital. *Fatto con cura & diligentia.* Ger. *Versorget / mit fleiß aufgerichtet / oder gemacht.* Hisp. *Hecho con mucho cuydado.* Pol. *Opatrzony.* Vng. *Gondol feöltetet.* Ang. *Done with care and diligence, fine ly.*] Bene curata cute nitidus, Horat. 1. Epist. Plin. lib. 18. cap. 6: Adduxit filiam validam atque bene curatam ac vestitam.

Cūrātē, adverbium, Accuratè. [*ἐπιμελῶς.* Gal. *Diligemment, soigneusement.* Ital. *Diligentemente, con attentione.* Germ. *Sorgfaltig.* Hisp. *Con mucho cuydado.* Polon. *Pilnie.* Vng. *Gondal, gyakorlásal.* Ang. *Diligently and well.*] Tacit. li. 2: Ejus negotii initium, ordinem, finem, curatiùs edisseram.

Cūrātŏr, m. t. procurator. [דאג חרד *dheig charédh* טקד *tekédh, ἐπιμελητής, κηδεμών, ἐπιτροπεύων, ἐπιμελούμενος, ἐπίτροπος.* Gal. *Curateur, qui a la charge & le soin de quelque chose.* Ital. *Curatore, tutore.* Ger. *Ein Versorger / Schaffner / Pfleger.* Bel. *Een voorsorgher.* Hi. *Curador.* Pol. *Doprzca, sprawca.* Vng. *Gond viselő.* An. *Curator, that hath the charge of any thing.*] Generali nomine dicitur præpositus alicui negotio: ut reficiendis muris curator Demosthenes fuit. Cic. de Optim. gener. orat. ¶ Curatores urbis, & annonæ ædiles, Idem 3. de Legib. Institut. de Curatoribus § 1. Masculi quidem puberes, & fœminæ viripotentes, utique ad vicesimum quintum annum completum curatores accipiunt: quia licet puberes sint, adhuc ejus ætatis sunt ut sua negotia tueri non possint. Festus scribit, Curatorem esse, qui pupillo loco tutoris datur, quasi qui pupillarū bonorum curā gerat. Ejus officium vocabatur Curatura aut Curatoria.

Cūrātĭō, onis, f. t. Cura, provincia alicui delegata, procuratio, munus. [דאגה דאגה *deaghah* טקדה *pekeddah, ἐπιμέλεια.* Gal. *Cure ou guarison.* Ital. *Cura, governo.* German. *Ein sorg oder vmmb ein ampt auffgelegt ist.* Belg. *Een sorginghe.* Hispan. *Curadoria, cuydado.* Polon. *Doprzyrzenie, opiekę.* Vngar. *Gond viselés.* Ang. *A curing or healing.*] Cic. ad Attic. lib. 15: Ego quod eram medicatus in via, suadere, ut uteretur curatione Aliatica frumenti: id esse jam reliqui quod ageremus, nisi ut salvi essemus. Idem 1. de Nat. deor. Ab omni curatione & administratione rerum vacent. ¶ Curatio item, sive curatela, est potestas administrandi bona ejus qui vel ob ætatem, vel ob mentis corporisve vitium suis rebus præesse non potest: in qua significatione Iurisconsultis usitatum. ¶ Curatio item pro medendi adhibetur. Cic. in Epist. De medico bene existimari scribis, sed ejus curationes non probo.

Cūrātūrĭ, Curatio. [*ἐπιμέλεια ἀλλοτρίου.* Vn. *Gondviselés.*] Term. Eun. Deducūt cibū. Tametsi bona est natura, reddūt curaturi.

Cūrātōrĭă, æ, f. p. Munus curatoris adulti. [*ἐπιτροπεία, ἐπιτροπικὴ, ἐπιτροπεία.* Gal. *Curatele, office & charge de curateur.* Ital. *Vfficio & carico di curatore.* German. *Das Amt eines vnmündigen Degts.* Hisp. *Curadoria, la officio del curador.* Polon. *Opieka.* Vng. *Vfiseö embernek gond viselése.* Ang. *The office of a curator.*] Ulpian. in l. j. ff. de Excusat. tutor. Conscribens librum (ut mihi videtur) utilissimum, quem excusationem tutelæ, & curatoriæ vocavit, huc tibi misi. Ibidem l. 2.

Cūrax, cis, adjectivum, Diligens, curæ & vigilantiæ plenus. [שקד *shekédh* חרד *charédh* דאג *daigh, ἐπιμελής, ἐπιμελητικός.* Gal. *Diligent, soigneux.* Ital. *Vigilante, diligente, vigilante.* Ger. *Sorgfeltig, gar sorgsam.* Hisp. *Vigilante con mucho cuydado.* Pol. *Pilny.* Vn. *Gondos, figyelmetes gondviselő.* An. *Diligent, busie.*] Caius l. Siquid venditor. ff. de Aedil. edic. Verbi gratia, si constaret aut laboriosum, aut curacē, aut vigilantē esse, aut ex frugalitate sua peculiū ægrotē affirmaverit, & ex diverso levis, gravis, desidiosus, somniculosus, tardus, comessor, inventus est.

Curculĭ, ōnis, f. p. Nautæ Curculias vocant funes illos, quos in tempestatibus obortis utuntur.

Curculĭo, pen. cor. hujus curculionis, masc. gen. Animal parvum, frumentum corrodens: quasi gurgulio, eò quòd nihil in eo penè aliud quàm guttur videatur. [*σιτοφάγος.* Gal. *Vn petit bestiole ou vermine qui ronge le froment, calandre, charançon.* Ital. *Tignuola.* Ger. *Wibkum oder Wurm der das Korn frisst vnd auffbeißt.* Belg. *Een coren maere.* Hispan. *Gorgojo.* Pol. *Robak kaszy, mol zboż.* Vng. *Moge.* Ang. *A little worme called a mite or weevell.*] Virgil. 1. Georg. -populatque ingentem farris acervum Curculio. Colum. lib. 1. cap. 6: Farra ab noxa curculionum & similium animalium commodissimè videtur frugis conditas defendere. ¶ Curculio translatè pro pene. Persius Satyr. 4: Quare dentosus curculio rodat. ¶ Est præterea Curculio, via patens, seu fistula colli extenuor. par

tiot, per quam spiritus attrahitur, atque emittitur. [illegible] Constat autem hæc ex cartilagine molli & flexibili, quasi ex annulis in catenæ modum compactis, sed imperfectis. ¶ Dicitur etiam spiritalis fistula, quæ semper patet, ut spiritus liberũ habeat exitum, qui ad pulmonem eumque defertur. *Trachiam arteriam* medici appellant: Plinius arteriam asperam: cujus operculum est epiglottis. Scribitur autem Curculio per c, non Gurgulio per g, ut constat ex argumento Plautinæ Comœdiæ quam Curculionem inscripsit: in qua primæ versuum literæ Curculionis nomen exprimunt.

Cũria, Curiales, Curiatus, Vide CVRA.

Cũrio, Curiosus, Vide CVRA.

Curis, Lingua Sabinorum hasta dicitur. [Pol. Κορυα. Vng. Κορυα.] Vnde Romulus Quirinus, qui eam ferebat, est dictus: & Romani à Quirino, Quirites dicuntur. Curitim Iunonẽ appellabãt: quia eadem ferre hastam putabant. Festus. Vide Macrobium lib. 1. Satur. cap. 9. & Servium in 1. lib. Aeneidos.

Cũrmi, Ex maceratis & coactis frugibus potus. [Pol. Piwo. Vngar. Borsor.] Vlp. l. si quis. ff. de Tritic. & Vin. leg. Igitur & zeam, inquit, quod vini numero paterfamilias habuit, & zythum & curmi, & cætera, quæ pro hominum affectione atque numero vini habebuntur.

Cũro, curas, Vide CVRA.

Curmundula, pyra erant gratissimi saporis, cortis tenerrimi, quapropter à multis nequaquam corio detracto edebantur.

Curotrophium. [κουροτροφεῖον. Pol. Dom si[illegible]. Vngar. Gyermek tartó hely. Ang. An house appointed for bringing up of children.] Domus alendis pueris destinata. κουρο enim puerum significat. Vnde Iustinianus in l. 16. C. de sacrosanct. eccles. dicit autem à [illegible], quòd in hoc infantes recentesq; natus aut exposit, aut parentibus egentibus nati alebantur: illo pum grandiusculi qui nondum labore suo victum sibi parare poterant. Ex Hotomano.

Curro, is, cucurri, cursum, n. f. cujus composita quandoq; geminant syllabam, quandoq; non. [רץ רוץ. Gall. Courir. Ital. Correre. Ger. lauffen. Belg. loopen. Hisp. Correr. Pol. Biegac. Vng. Futok. Ang. Terrere.] Virg. lib. 4: decurrere jugis, alii de parte patentis Transmittunt cursu campos. Cato contra Pisonẽ: Video hac tempestate concurrisse omnes adversarios. Terent. in Hecyr. Vna illarũ interea propeiè præcurrit. Est autẽ currere, celeriterire, gradum præcipitare, intenta celeritate viã quasi vocare. Cic. ad Att. 10: Præterit viliã meã Curio, jussitq; mihi nunciari máx se venturum: cucurrit Puteolos, ut ibi conveniret. Sic Currere cursum, Currere spatiũ dicimus. ¶ Interdum accipitur pro fluere, [illegible]. Virg. 3. Georg. Concrescunt subitæ centenis in flumine crustæ. Plin. lib. 11. cap. 51: Dolis etiam ianibus currit eadem, concavo vel recto parietum spatio. Sic & Cicero Currere orationem dixit 1. de Finib. ¶ Frustrà currit [illegible], pro eo quod est, Frustrà laborat. Vsus est D. Paulus complurbus locis. Sumptum ab iis qui in stadio cursu certant. Celebris est hic senarius, [illegible] [illegible] [illegible]

Cursus. Curfim, Curfito, Curfor, Curfura. Curfo. Vide CVRRO.

Cūrtus. ta, tum, Brevis, parvus, mutilus. [קצר katsar קצר katsar גדום gadhúah. κολοβός. Gall. Court, petit. Ital. Corto, breve. Ger. Kurtz/gekartzet Belg. Gecort. Hisp. Cosa mellada, menguada, escassa, ò corta. Pol. Krotko, krotsy. Vngar. Kurta, rövid. Ang. Short, little.] Horat. Nunc mihi curto Ire licet mulo, vel si libet, usq; Tarentum. Sic Curtum calicem dixit Martialis, pro fracto: & Persius Curtam supellectilem, pro exigua: & Cicero Curtam sententiam: hoc est, decurtatam. Celsus quoque lib. 7. cap. 9. in auribus, naribus, seu labris curta appellat, partium illarum deformitates, particulæ alicujus defectu provenientes.

Cūrto, as, diminuo. [קצר katsar. κολοβόω, ὀλ. Gall. Accourcir, appetisser, diminuer. Italicè, Accorciare, diminuire. German. Kurtzen/ kurtzer oder beschnitter machen. Hispan. Mallar, ò menguar, ò cortar. Polonicè, Vk. ascem, vrzynuc. Vngar. Meg kurtzitom, rövidztöm. Anglicè, To shorten, to abbridge.] Horat. 1. Serm. Satyr. 3. Quantulum enim summæ curtabit quisque dierum, &c. A' quo Decurto. κολοβόω.

Cūrvāmēn, Curvatura, Vide CVRVVS.

Cūrulis, & hoc curule, om. t. adjectivum est à curru formatū, abjecto altero r, ut Aedilis curulis, dignitas curulis: & apud Horatium, ebur curule: Cuilibet (inquit lib. 1. Epist.) hic fasces dabit, eripietq; curule, Cui volet importunus, ebur. Nam senatores qui curulem magistratum: hoc est, majorem honorem gerebant, honoris gratia in curiam vehi soliti erant curru, in quo sella erat eburnea, supra quàm considerent. Gell. libr. 3. cap. 18. ¶ Curulis etiam in fœminino genere accipitur pro ipsa sella: quia facile potest intelligi ejus substantivum. Lucan. lib. 3: Prætor adest vacuæq; loco cessere curules.

Curvus. a, um. Inflexus, tortus. [כפוף chapháph משח mashách. κυρτός, κεκαμμένος, κεκαμπύλος. Gall. Courbe. Ital. Torto, piegato. German. Krumb. Belg. Crumb. Hisp. Corvo, ò corcobado. Pol. Krzywy. Vng. Horgas. Ang. Bowed, crooked.] Virg. 2. Georg. Et curvæ rigidum falces conflantur in ensem. Tibul. Et properat celeri curva senecta pede. Virgil 3. Aen. -& littore curvo. A' quo incurvum, valde curvum. Terent. in Eunuch. Incurvus, tremulus, labiis demissis. Donat. Incurvus, valde curvus. κυρτός. Procurvus, idem. Virg. 2. Georg. -neque illa procurvam Expectant falcem. Recurvus, idem quod simplex curvus. Virg. 7. Aen. -cornuq; recurvo Tartaream intendit vocem.

Cūrvo, as, act. p. Flecto, vel curvum efficio. [כפף chapháph משח hishriah. κυρτόω, κάμπτω, κυρόω. Gall. Courber, faire courbe & panché. Ital. Piegare, torcere. Ger. Krümben/biegt. Belg. Crommen. Hisp. Encorvar ò corcobar à otro. Pol. Nakrywam, nachylam, naginam. Vng. Meg hergasitom. Ang. To bowe or crooke.] Virg. 2. Georg. -Iturræos taxi curvantur in arcus. Lactant. libr. 2: Quia curvant cœleste animal ad veneranda terrena. Plinius libro 16. cap. 42: Et palmæ arbor invalida: in diversum enim curvatur. ¶ Hujus composita sunt, Accurvo, quod est juxtà curvo. Colum. lib. 4: Nam fragilis est ea parte materia, qua torta & accurvata, quam deponeretur, cœperat vitium. Recurvo, & incurvo, vide suis locis.

Cūrvātus, participium, Flexus. [משח mashách. κεκυρτωμένος, κεκαμπύλος, ἀγκύλος. Gall. Courbé. Ital. Piegato, incarcato. Germ. Gebrumbt/gebogen. Hispan. Corcobado. Pol. Nakrywiony. Vng. Meg hergasitatt. Ang. Made crooked or bowed.] Stat. 5. Syl. Et simulant fessos curvata cacumina somnos.

Cūrvātio, verbale, Et. Flexio. [κυρτωμός. Gall. Courbement. Ital. Piegamento. German. Krümbe. Hispan. Encorvadura, corcoba. Polonicè, Nakrywienie. Vngar. Meg hergasitás. Ang. A crooking or bowing.] Plin. li. 17. cap. 25: In curvatione materiæ. Curvatio vitis, Columell. lib. 4. cap. 12.

Cūrvātūrā,ræ, f. p. Curvatio, flexio. [κυρτώματα. Gall. Courbure. Ital. Piegatura. Ger. Krümbung/biegung. Hisp. Encorvadura, corcoba. Polon. Nagiecie. Vng. Hergasság. Ang. A bowing, crookind.] Plin. lib. 17. cap. 19: Ne curvatura fugiat, Ovid. 2. Metamorph. -aurea summæ Curvatura rotæ.

Cūrvāmēn, n. t. Curvatio, sive curvitas. [κυρτωμός, κλίμαξ. Gall. Courvement, combure. Ital. Piegatura, curvatura. Ger. Krümbe/bud. Belg. Crome. Hisp. Encorvadura ò corcoba. Pol. Nachylenosci. Vng. Hergasság. Ang. Crookednesse.] Ovid. 2. Meta. Sectus in obliquum est lato curvamine limes. Gel. Sub alio atq; alio cœli curvamine.

Cūrvēsco, n. t. Curvus fio. [κυρτοῦμαι. Pol. Krywiem sysie staie. Vn. Meg hergasódam, hargasolok. Ang. To bowe down and waxe crooked.] Hujus compositum est Incurvesco: quo usus est Cicer. 3. Tusc. Ramos baccarum ubertate incurvescere.

Cūrvīpēs, Qui curvos pedes habet. [ἀγκυλόποδες. Pol. Tenkiery ma nogi krywe. Vngar. Hergas lábú.]

Cūrvifrons, qui frontem curvatam habet, ut pecudes. [Polon. Tenkiery ma czoło wiume cyale. Vng. Hergas homlokú.] Pacuvius apud Nonium: Tu curvifrontes pascere armenta soles.

Cūso, cūsas, Vide CVDO.

Cūspis, pidis, fœminini generis, Acuta pars gladii, hastæ, clavi, & hujusmodi. [דרבן darbán. ἐνιδάγκις, αἰχμή. Gall. Pointe, ou bout aigu & pointu. Ital. Punta. Ger. Ein spitz an einem schwert/ruef/nagel/rc. Hisp. Punta, ò agudeza de arma. Pol. Spinka, konciga nosa, rzyly miecza, &c. Vng. Valamiserk a'szíl, hegy. Angl. The poynt of a weapon, a speare or arrow head.] Martial. -Actola cuspide fixit Aprum. ¶ Cuspis longa, pro veru. Martial. lib. 14: Spumeus in longa cuspide sumet aper. ¶ Cuspides, pro tubulis fictilibus. Varr. 1. de Re rustic. cap. 8: Inde enim aliquot colligatas libris demittunt in tubulos fictiles cum fundo pertuso, quos Cuspides appellant, qua humor adventitius transire possit. ¶ Hinc componitur Tricuspis, adjectivum, τριγλώχιν, quod tres habet cuspides, qualis fingitur esse Neptuni tridens. ¶ Per hastæ cuspidem currere, δι' ἐξόνος δραμεῖν, dicebantur qui in re magnopere periculosa versarentur: ἐξόνα enim hastam sive hastæ cuspidem vocant.

Cūspīdo, as, n. p. Cuspidem rei alicui induco. [הגיב דרבן hiriíb darbán. ἐνιδαγκίζω. Gall. Bailler ou faire pointe, aiguiser ou pointe. Ital. Far la punta à qualche cosa. German. Etwan/spitz machen. Hispan. Agazar ò hazer punta. Pol. Zakonczam, postrzam. Vng. Meg eloszitom, hegyesitém. Ang. To make poynted or sharpe.] Quo verbo usus est Plin. lib. 11: Virorum cornibus Barbari Septentrionales potant, utriusq; binis capitis unius cornua implentur: alii præfixa his pira cuspidant.

Cūspīdātus, m. f. Qui cuspidem habet. [ἀκόνιος. Gall. Aguisé ou pointé, aiguisé ou pointé. Ital. Pontuto. Germ. Gespitzt. Hispan. Cosa con punta. Pol. Koncząsty. Vngar. Eles, hegyes. Ang. Pointed or sharpe like a poynte.] Plin. lib. 18. cap. 19: Purget vomerem subinde stimulus cuspidatus rulla.

Cūspīdātim, adverb. idem est quod acutè, & ad similitudinem cuspidis. [κατ' ἀκωνίδα. Gall. Par la pointe, par le fin bout. Ital. Acutamente, aguzzamente, in punta. German. Etwan spitz nach oben mit dem spitz. Hispan. De punta ò con punta. Polon. Szczyt, koncząwszy. Vng. Hegyessen. Ang. Poyntewise.] Plin. lib. 17. cap. 14: Donec cuspidatim decisus descendat in rimam calamus.

Custos, odis, com. t. Qui rem aliquam tuetur & curat. [שמר shamár. φύλαξ. Gall. Garde, gardien. Ital. Custode, guardiano. Ger. Ein hüter/oder hüterin. Belg. Een verwaerder. Hisp. Guardador. Pol. Stroż. Vng. Őrizö (avagy) őrizö. Ang. A keeper that keepeth any thing.] Terent. in Eunuch. Nùmnam tu hic relictus es custos, Nequis fortè interruntius clàm à milite ad istam curritet? Interdù etiam Custos significat prohibitorem: ut apud Virgil. de Priapo: Et custos furū atq; avium. Ibi enim custos furum non dicitur, qui eos custodit, sed qui eos arcet. Vnde custodē nō dicimus, qui curat nequis injustus ingrediatur. φύλαξ. Custos horti, qui prohibet aliquē in eum ingredi, vel damnū facere. κτιμφύλαξ. ¶ Custos sacrorum, Qui sacra ministrat atq; observat. θυμφύλαξ. Virgil. 8. Aen. At domus Herculei custos Pinaria sacri. ¶ Custos est diuturnitatis metus. Cicer. lib. 2. Offic. Malus enim custos est diuturnitatis metus. ¶ Custos etiā dicbus fuit in judicio, cui cure erat accusatorem observare ne à reo corrumperetur. Cic. in Divinat. in Verrem: Custodē, inquit, Tullio cur apponis. Quid? mihi quàm multis custodibus opus est, si ne semel ad capitis meæ admisero? qui nō solùm nequid eripiatur, sed etiam nequid auferas, custodiendus sis. Et paulò post: Etenim fides mea custodem repudiat, diligentia speculatorem reformidat. ¶ Custodes etiam in vitibus dicuntur novelli palmites, duarū vel trium nō amplius gemmarū, qui alio nomine reseces, aut præsidiari palmites vocantur. Plin. lib. 17. cap. 12.

Cūstōdīo, is, ivi, itum. act. q. Servo, observo, adservo, tueor, privata custodia contineo. [שמר shamár. τηρέω, φυλάττω. Gall. Garder. Ital. Custodire, guardare. German. Etwan hüten/behalten. Hispan. Guardar. Polon. Strzegę, chowam. Vng. Őrizem. Ang. To keepe.] Gellius libro 1: Parsimonia apud veteres Romanos, & victus, atque cœnarum tenuitas, non domestica solùm observatione ac disciplina, sed publica quoque animadversione, legumque complurium sanctione custodita est. Cicero Dolabellæ: Fac ut diligentissimè teipsum mi Dolabella custodias. Custodio, pro observo. Qu. Cicer. de Petit. Consul. Facitaque ut te ab te custodiri atque observari sciant. Cicer. 1. in Catil. Oculi & aures omnium te speculantur & custodiunt.

Cūstōdīā, stodiæ, f. p. Præsidium, vigiliæ, excubiæ. [משמרת mishmáreth משמר mishmár. φυλακή. Gall. Garde, le guet & garde, de qu'on fait sur aucuns. Ital. Guardia. German. Ein hut/wacht oder achthabung. Belg. Wacht. Hisp. La guarda. Pol. Straż, wacha. Vng. Őrizés, őrizet, vigyázás. Ang. A keeping or the watch.] Horat. libr. 1. Epistol. -ut piger annus Pupillis, quos dura premit custodia matrum. Celsus lib. 2 cap. 2: Qui ista nunquam sine custodia sui tuta habuit. ¶ Sæpè etiam positum invenimus pro ipso loco, in quo quis custoditur: hoc est, pro ipso carcere. [אשמורת ashmoreth. τὸ δεσμωτήριον. Gall. Le lieu où on est gardé & serré, comme une prison. Ital. Guardia, prigione. German. Ein gefängnuß/dan ort an welchem einer verhütet wird. Hispan. Carcel ò

[illegible] Polon. [illegible] Vng. [illegible] Ang. [illegible] Colum. libr. 1: Nam illa solennia [illegible] circumspectis, ut ergastuli mancipia recognoscant, ut explorent an diligenter vincta sint, an ipsæ sedes custodiæ satis tutæ munitæque sint. ¶ Quandoque etiam ponitur pro eo qui custodit. [illegible] Vngar. [illegible] Gallice. [illegible] Ital. [illegible] Germ. [illegible] Hispan. [illegible] Polon. [illegible] Vngar. [illegible] Angl. [illegible] Tibullus: Sed pretium si grande ferat, custodia victa est. ¶ Quandoque pro eo qui custodiunt. [illegible] Gall. [illegible] Italicè [illegible] Germanicè, [illegible] Hispan. [illegible] Suetonius in Domit. Nec nisi seorsim atque solus, plerasque custodias, receptis quidem in manu catenis audiebat. Et Digest. de reorum custodia scribitur: Nequis receptam custodiam sine causa dimittat. Et alibi: Et si custodia se interfecerit, vel præcipitaverit, militis culpæ adscribitur.

Custōdīrī. [Polon. [illegible] Vngar. [illegible]] Idem significare videtur quod vinculari: prior tamen vox non nisi publicam complectitur, posterior & publicam & privatam. l. vinculorum. de Verbor. signific. Magistratus autem ex qualibet levissima suspicione, eum quem nocentem arbitrabitur, in carcere detere potest. Bald. in l. nullus. C. de Exhib. reis. ¶ Accipitur etiam custodia pro Carcere in l. ad Commentariensem. C. de Custod. reor. quoniam in illum rei, non pœnæ causa, sed custodiendi mittuntur. Sed & custodia non rarò pro ipso in carcerem conjecto usurpatur.

Cūstōdītē, adverbium. [[illegible] Gallicè, [illegible] Italicè, [illegible] Germanicè, [illegible] Hispanicè, [illegible] Polonicè, [illegible] Vngar. [illegible] Angl. [illegible]] Plin. Epistol. 11: Quam hodiè, quàm intelligenter lectitabatur parcè, custoditeque audebat!

Cūstōdītĭō, Et opera ad aliquid custodiendū sumpta, [illegible].

Cūstōdītum, n. f. Quod cum custodia est. [[illegible] Vng. [illegible] Ang. [illegible]] In custoditum, Quod sine custodia est, [illegible]. Martial. Incustoditis & apertis Lesbia semper I. minibus peccas.

Cūstōdīā, à veteribus custodia dicebatur. Festus.

Cūtis. Pellis, sive corium. [[illegible] Gallicè, [illegible] Italicè, [illegible] German. [illegible] Belg. [illegible] Hispan. [illegible] Polon. [illegible] Vng. [illegible] Ang. [illegible]] Plinius libro 11. cap. 39: Ergo cum ipsa sensu caret, maximè in capite, ubicunque per se, ac sine cute est, vulnerata non coit, ut in bucca, cilioq;. Plaut. ad Cicer. libr. 10. Sed non possum non exhorrescere, siquid intra cutem subest vulneris, quod priùs nocere potest, quàm sciri, curariue possit. Iuven. Satyr. 6: Tres rugæ subeant, & se cum anda laxet. ¶ Ad cutem usque radere, [illegible], dicebatur qui nimium exactè videbatur agere cum aliquo. ¶ Intùs & in cute novus & modis omnibus cognitus. Persius.

Cūtĭcŭla, diminutivum. [[illegible] Gall. Petite peau. Ital. Pelle piccola. Germ. Ein hautlein oder fäll. Hisp. Pequenna pelleja. Pol. [illegible] Vng. [illegible] Ang. A little or thinne skinne.] Iuven. Sat. 11: Nudra hibat vernum contracta cuticula solem. Pers. -& assiduo cutata cuticula sole.

Cūtĭcŭlæ, [[illegible] Vngar. [illegible]] ut pori: id est, cuticulares meatus Plinio: invisibilia foramina Celso, Caulæ Lucretio multis locis.

C ante Y

Cȳmēl. f. p. [illegible], Gemma quæ fracta, fabæ similitudinem præfert. Plin. libr. 37. cap. 11: Cyanea nigra est, sed fracta ex se fabæ similitudinem parit.

Cȳmōs, [illegible], Herba est Aegypto peculiaris, latissimis foliis, quæ & Colocasia dicitur: & Faba Alexandrina. Plinius libro 21. cap. 15: In Aegypto nobilissima est colocasia, quam cyamen vocant aliqui. Vide plura in dictionibus COLOCASIA & CIROTIVM.

Cȳmŭs, m. f. [[illegible] Polon. [illegible] Vngar. [illegible]] Faba genus leguminis, à cujus esu Pythagoram religiosissimè ferunt abstinuisse.

Cȳnē, [illegible], Nympha Sicula fuit, quæ in fontem sui nominis commutata fertur, cujus transformationem describit Ovidius libro 5. Metamorph. Corripit autem hoc nomen tàm penultimam, quàm primam syllabam. Ovid. lib. 5. Metamorph. Inter Sicelides Cyane pulcherrima nymphas. Et paulò pòst: Venit & ad Cyanen. Nimis fœdè itaque lapsi sunt qui mediam indifferentem esse affirmant, freti corrupta Ovidii autoritate libr. 5. Metamorph. Vbi sic legunt: Cognita Cyane præstanti corpore nympha. Ibi enim germana lectio non habet Cyane, sed Cyanee per quatuor syllabas. Neque ibi Poëta de Cyane Siciliæ nympha loquitur, sed de Cyanee Mæandri fluminis filia, quæ à Milero compressa, Caunum & Byblida genuit. ¶ Fuit præterea Cyane quædam puella Syracusana, quæ à patre in tenebris vim passa, cùm postea ex anulo cognitum capillis adeptam pertraxit, illumque primùm, deinde seipsam interfecit. Vide latiùs infrà in dictione CYANIPPVS.

Cyānōs, [illegible], autore Plin. lib. 37. cap. 9: Gemma est ex jaspidum genere, colore cæruleo, Vnde quibusdam eadem esse creditur quæ hodie à Gallis, [Vne Turquoise: ab Italis Turchina vocatur: à Germanis Ein turcküs: ab Hispanis Turquesa: à Polonis Turkus.] Alii hoc nomine Lasuli lapidem malunt significari, qui contusus in pulverem præstantissimū pictoribus cæruleo coloris genus suppeditat. Quorum opinio idcircò mihi verisimilior videtur, quòd Plinius loco jam citato prodiderit, cyanum sæpè aureo pulvisculo intermicate: quod in lasuli lapide sæpè frequenter usuvenit, ut qui ferè in aurifodinis inveniatur: in ea verò gemma, quam vulgus Turchinam vocat, nos cranum esse credimus, id nunquam compertum est.

Cyāněus, adjectivum, idem significat quod cæruleus, quòd scilicet cyani gemmæ colorem refert. [[illegible]. Gall. Turquin, de couleur perse ou bleuë. Ital. Turchino. Germanicè, Blau wie ein türckis. Hispanicè, De color de Turquesa, turquesado. Polonicè, [illegible] Vngar. [illegible] Anglicè, Bright blewe.] Varro: Cyanea penula amictus grassatur. Cyanos etiam flos est cæruleo coloris in segetibus nascens, quem Galli, teste Ruellio, Blauveolem appellant. Plinius libro 21. capite 11: In Italia violis succedit rosa, huic intervenit lilium, rosam cyanus excipit, cyanum amaranthus.

Cȳāthus, m. f. [[illegible] Gall. Vn petit vaisseau à boire comme un gobelet. Ital. Bicchiere. German. Ein becher. Hisp. Vasso para beuer. Polon. Kubek. Vngar. Pohar. Anglicè, A cuppe, a goblet.] Calicis genus à [illegible], quod est fundere, dictum mutatione literæ aspiratæ in tenuem. Successit autem in simplici locum in conviviis, ut docet Varro. Plinius: Potui verò aqua pluvialis decocta, sed quæ per binos ternòive cyathos bibatur. Iuvenal. Satyr. 5: Cardiaco nunquam cyathum missurus amico. ¶ Inde translatus est ad mensuram, quorum duodecim sextarium complent. ¶ Ad cyathum stare, vel à cyathis esse, [illegible], dicebatur [illegible], qui potus mensuram Cyathis (id quod antiqui solebant) metiebatur. Apuleius pocillatorem dixit, alii pincernam. Plinius libro 22, scribit Cyathum per se pendere drachmas decem. ¶ Cyathus etiam fluvii nomen est in Aetolia, ad Arsinoën, apud Polybium, ut notat Cœlius Rhodig. Antiq. lect. lib. 15.

Cȳāthĭsō, as, act. p. Potum subministro. [[illegible]. Gall. Verser à boire dans vn gobelet. Ital. Porger da bere. Germ. Auß einem becher zu trincken dreiben / oder eynschenken. Hisp. Dar à beuer. Pol. Nalewam [illegible]. Vng. [illegible]. Ang. To power drink out into a gobelet.] Plautus: Non scis quis ego sim, qui tibi sæpissimè cyathisso, apud nos quando potas.

Cybistērēs, m. t. [illegible], Vrinatores dici possunt, qui [illegible]: hoc est, aquarū gurgites subeunt. [Germ. Gauckler / oder die da inffspringen thun. Pol. Nurkowie. Vng. [illegible]. Ang. Dowkers.] Quo nomine & saltatores quidam appellati sunt, qui in caput convolvi, manibus pedibusque adductis didicerant, à cubond est, tessera, verbo deducto, qui quum in alveolum jacitur, hoc modo convolvitur. Vnde

Cybistēmā, neutri generis, t. Illud genus saltationis & exercitii dicitur, à Luciano in cap. de gymnasiis. Bud. in Annot.

Cybĭum, n. f. [illegible], Piscis genus, quod ita scissum est, ut mediū æquè pateat in omnes partes ad similitudinem tesserarum. Plin. libro 32: Cybium est concisa pelami. Martial. lib. 5: Divisis cybium latebat ovis. Idem lib. 11: Et caudam cybii, brevesque mænas, & paulò pòst: Et duo frusta rogat cybii, tenuémve lacertum. ¶ Cybium scribit Bud. etiam appellari illud vas à Græcis, quod Latini quadrantal appellabant. Dictum ea ratione quæ superiùs posita est in Cybio pisce.

Cychramus, Avis quæ cornicibus trans mare redeuntibus comitatur: præstat. Plin. libr. 10. cap. 23: Semperque hinc abeuntes, cornices comitatum solicitant: abeuntque unà per sua signa glottis, otis & cychramus.

Cyclāmīnus, fœm. gen. & cyclaminū neutrius. [[illegible]. Germanicè, Ein traut / Scubrat genannt. Gall. Pain de pourceau. Ital. Pan porcino, ciclamino. German. Erdtschob. Hispan. Pan de puercos. Polon. Chleb świniny. Vngar. Porsi fu.] Herba est quam nostri ætatis rusticí Panem porcinum vocant, quòd ejus pabulum porcis in primis jucundum esse, bubulci experiantur. De hac Plinius libro 21. cap. 9: In vepribus, inquit, nascitur cyclaminum, de quo plura alibi. Flos ejus colostinus in coronas admittitur.

Cyclās, adis, f. t. [מעטפת mahataphath, [illegible]. Ger. Ein langer frawen mantel mit einem langen schwanz / oder ein rund kleid wie ein vnderrock. Vng. [illegible], [illegible]. Ang. A kirtle.] Vestis fœminea rotunda. Nam Græci [illegible], circulum, & [illegible] circundo dicunt. Iuvenal. Hæ sunt, qui tenui fudant ex cyclade. Proper. -& cyclade longa Verrit humū. Videtur aût esse vestis tenuissima, explica-

explicatilis & speciosa, qualem solent hodie Romanæ & Florentinæ, ac Senenses mulieres in Italia gestare.

Cycladātus, Cyclade veste indutus. [Vngar. Kellbi szekenyes.] Sueton in Calig. Armillatus in publicum processit, aliquando sericatus, cycladatus.

Cycnus. Vide CYGNVS.

Cygnus, m. t. vel potiùs Cycnus. [κύκνος. Gall. Cygne. Ital. Cigno. German. Ein Schwan. Belg. Een Schwaen. Hisp. Cisne. Pol. Łabędź. Vngar. Hattyú. Ang. A swanne.] Latinè olor, avis candida, anserem major, argutam vocem habens, præsertim imminente jam morte, tunc enim doloris magnitudine in querelam fertur erumpere, & sibi adhuc viva lugubre carmen canere. Cicero 1. Tuscul. Itaque cōmemorat ut cygni, qui nō sine causa Apollini dicati sunt: sed quòd ab eo divinationem habere videantur, qua providēres quid in morte boni sit, cum cantu & voluptate moriantur. Martial. libr. 13: Dulcia defecta modulatur carmina lingua Cantator cygnus funeris ipse fui. Rauci cygni. Virg. 11. Aen. Dant sonitum rauci per stagna loquacia cygni. ¶ Tunc canent cycni, quum tacebunt graculi. τότ' ἄδουσι κύκνοι ἐπὰν σιωπῶσι κορώνοι. Hoc est, tum loquentur eruditi, quum garrulis non erit loquendi locus: Aut, inter garrulos & obstreperos non est eruditis dicendi locus. Gregor. in Epistola. ¶ Fuit etiam Cygnus (ut poetæ fabulantur) Ligurum dux Phaethontis amator, qui post illius interitū diutino fletu in hanc alitem mutatus esse fertur. Hujus filium Cupavonem Virg. lib. 10. dicit habere cygni pennas in galea, ad formæ paternæ insignē monstrandum: Non ego te Ligurum ductor fortissime bello Transferim Cygne, & paucis comitare Cupavo, Cujus olorinæ surgunt de vertice pennæ. ¶ Fuit & alius Cygnus Neptuni filius, omni ex parte invulnerabilis, cum quo Achilles Trojani belli tempore congressus, quum frustra eum jaculis appetisset, tandem re intellecta, humi eum prostravit, genibusq; collo innixus, animam eripuit: quumq; cadaver spoliare vellet, arma vacua invenit, Cygnūq; in avem sui nominis vidit commutatum. Vide Ovid. 12. Metamorph. ¶ Fuit insuper Cygnus filius Martis, de quo Hesiodus in Aspide: οὐδ' ἔτι κύκνος μιν ὑπερφιάλου διὸς υἱὸς Κυκνείῳ μεμαὼς ἐπὶ δαΐφρονι χάλκεον ἔγχος: id est, ubi certè Cygnus quidem præpotentis Jovis filium occidere promptus scuto injecit æream hastam.

Cygnēus, a, um, media producta. [κύκνειος. Pol. Szyrtui bialy. Vng. Hattyú. Angl. Of a swanne.] ut, Vox cygnea, quæ est cygni. ¶ Cygnea cantio, κύκνειον ᾆσμα, Convenit in eos qui supremo vitæ tempore facundè disserunt, aut extrema senecta suaviloquentius scribunt. Cicero 3. de Orat. Illa tanquam cygnea fuit divini hominis vox & oratio, quam quasi spectantes, post ejus interitum veniebamus in curiam, ut vestigium illud ipsum, in quo ille postremum insistisset, contueremur. ¶ Quandoque cygneus dicitur candidus.

Cylindrus, m. f. Omne quod volubile est, qualis columna teres. [אבן הגלגלת. Gall. Cylindre, qui est une pierre longe & ronde qu'on roulait sur la terre pour l'applanir, aussi à forme roulier. Ital. Pietra longa e tonda. German. Ein walzen/ein tanzechter stein/ein stein/ein rund/als ein faut. Belg. Een cantder steen. Hispan. Cosa voltiza en luengo. Polon. Wyciągaka rzecz okrągła sakem. Kamienny allio drzewiany, walek. Vngar. Kerekdöd, az mi el hengerlik. Ang. A long round stone to break cloddes called a roller.] Columnula lapidea rotatilis, qua rei rusticæ scriptores aream æquari jubent. Virgilius secundo Georg. Area tum primùm ingenti est æquanda Cylindro. Cato de Re rustica, capite 129: Aream ubi frumentum teratur, sic facies: confodiatur minutè terra, amurca bene conspergatur, ut combibat plurimum: ubi bene comminuta terra fuerit, cylindro, aut pavicula coequato. Tractum nomen ἀπὸ τοῦ κυλίειν, id est, à volvendo. Neque verò solùm de hoc rustico instrumento cylindrus dicitur, verumetiam de omnibus rebus illis quæ figuram habent absolutè teretem, ita ut facilè volvi possint. Cicero de Fato: Sed revertitur ad cylindrum & turbinem suū, quæ moveri incipere, nisi pulsa, non possunt. Id autem quum accidit suapte natura, quod superest, & cylindrum volvi, & versari turbinem putat. ¶ In gemmarum quoque generibus cylindri dicuntur teretes, & columellæ formam imitantes, quos mulieres ex auribus solent suspendere. Iuvenal. Satyr. 2: -donant arcana cylindros. Plin. libro 37. cap. 5, de beryllis loquens: Ideo cylindros quidam ex his facere malunt quàm gemmas: quoniam est summa commendatio in longitudine. Ex quibus verbis colligitur cylindros oblongos esse, gemmas verò quadratas, angulosas, aut rotundas. Solinus similiter scribit: Indicos reges gemmas in longissimos cylindros fingere consuevisse.

Cylindrācēus, a, um, Quod habet formam cylindri. [κυλινδροειδής. Gall. Long & rond en façon d'une cylindre. Italice, Longo & tondo à foggia de cilindro. Germanice, Das also in die lange vmbsich rund ist. Hispanice, Luengo y rollizo en manera de cilindro. Polonice, Wdłuż okrągły, na kołowaty. Vngarice. Az mint kerekded formaia vagyon. Anglice, Long and round like a roller.] Plinius scribit siliquas pisi, quod genus leguminis est, cylindraceas esse. Anaximander item dixit terram esse formæ cylindraceæ.

Cylindrītēs, κυλινδρίτης, Lapis est oblongus & teres, ex genere pyritarum, colorem æris referens: ita dictus, quod cylindri figuram habeat.

Cylisma, n. t. κύλισμα, volutabrum, volutatio.

Cylix, m. t. κύλιξ, poculum, & calix Latinè dicitur.

Cyllastris, hordaceus panis.

Cyllo, cyllonis, m. t. Videtur idem significare quod mutilus, debilis, & cui crassa sunt genitalia: quod genus hominum mis Græci κυλλὸν vocant. Cicero in Salust. Quicquid impudicorum cyllonum, parricidarum, sacrilegorum, debitorum fuit in urbe, municipiis, coloniis, Italia tota, &c.

Cymā, f. p. [κύμα. Gall. La cime ou le tendron des choses vertes herbes. Ital. Cima. German. Ein kemle/das zart flänzte an den herwachsenden kreuteren. Hispan. Cima o el bretonn tendro delas yerbas. Polon. Płczek kapustny, albo pod' insych, które liść rozpuszcza, szpik' głębik nazel' ach. Vng. Cyma. Ang. The sheate and lifs of esiolemortes or such lik hearbes.] Tenerior delicatiorque cima aliarum herbarum, tùm præcipuè brassicæ cauliculus, quia prima germinatione in summa stirpe provenit. Nam quum vernum tempus appetit, primo quoque foliorum pullulat, præclusis adhuc florum calycibus, quidam quasi tunicis in herbis enascuntur, in quibus floris primùm, mox & seminis fœtus concluditur. Plin. libro 19. cap. 8: Cymas brassica à prima sectione præstat proximo Vere. Hic est quidā ipsorum caulium delicatior teneriorque cauliculus, Apicii luxuria, & per eum Druso Cæsari fastiditus, non sine castigatione Tiberii patris. Et deinde: Post cymam ex eadem brassica contingunt æstivi autumnalesque cauliculi, mox hyberni, iterumque cymæ, nullo æquè genere multifero. Idem libr. 20. cap. 9: Ex omnibus brassicæ generibus suavissima est cyma, etsi inutilis habetur, difficilis in coquēdo, & renibus contraria. Quo in loco nōnulli perperā existimatūt cymæ nomine à Plinio peculiare brassicæ quoddam genus intelligi. Neque enim hoc fecit Plinius, ex multis brassicæ generibus, cæteris suavitate præstare illud quod cymam vocant: sed hoc potiùs in omnibus brassicæ generibus partem plantæ totius suavissimam esse cymam. Celsus: Malis est succi brassica, magisque etiam cima ejus. Colum. Major pars ejus brassicā in cymam prosilit. ¶ Eadem etiam dicimus cyma, cymatis. Colum. lib. 10: Singulis caules, & Vericymata mittit.

Cymātilis, pen. cor. κυματίας. Vestis dicitur, quę undarū colorem refert, ab undis, & fluctibus dicta, quæ κύματα à Græcis nominātur. [Ger. Himmelblaw. Vn. Habet tudmelyszinet. An. Darkblewe.] Colorem hunc ἀστεροειδὲς ἐμφανοῦς designabat Ovid. lib. 3. de Arte: Hinc undas imitatur: habet quoq; nomē ab undis. Videtur itaq; color hic cæruleus esse, aut certè cæruleo proximus. ¶ Sunt tamen qui cymatilem vestem esse putant, quam nos undulatam vocamus, quòd undis quibusdam sit variegata. Si tamen Ovidii locum propiùs inspicias, facilè deprehendes eum loco jam citato de certo coloris genere sentire, quod & Thalassicus dicitur, non de texturæ variegatione, quæ crispitudine quadam undarum similitudinem refert.

Cymbā, f. p. Genus navis piscatoriæ. [עבורה. habarah, κυμβάς, κύμβη. Gall. Nacelle de pescheur où à pescher, vn bare ou bassine. Ital. Barca. German. Ein schesslin/weitling. Belg. Een schuyte. Hisp. La barca de pasaje. Pol. Czołn. Vng. Tsinak. Ang. A boate.] Cicero 3. Offic. Opiparè à Pythio apparatum convivium, cymbarum antè hortulos multitudo, quo se quoque quod ceperat afferebat. ¶ Est item cymba, ponticuli navicula, qua amnes aut lacus trajiciuntur: unde etiam Poetæ Charonti Cymbam assignatūt. Virg. 6. Aen. -gemuit sub pondere cymba. Iuvenalis: Atque una transire vadum tot millia cymbā. ¶ Vnde locus factus proverbio: Alterum pedem in cymba Charontis habere: τὴν ἑτέραν πόδα ἐν τῇ κυμβῇ ἔχειν. De extremæ decrepitæque senectæ hominibus dicitur, quo etiam hodie vulgò dicuntur, alterum pedem in sepulchro habere. Lucianus in Apologia.

Cymbŭlā, æ, f. p. diminut. [κυμβίον, τὸ μικρὸν κυμβίον. Gall. Petite nacelle, vn esquif. Ital. Picciola nacelle. Ger. Ein klein schesslin. Hisp. Pequeña barca. Pol. Czołnek. Vngar. Szemkerikes. Ang. A little boate.] Plin. in Epist. Sæpè majores minoribus, velut cymbulæ onerariis adhærescunt.

Cymbālum, n. s. f. [BB. cibbal. κύμβαλον. Gall. Cymbale, ou cymbales. Ital. Cimbalo. German. Ein cembel oder schelle. Belg. Een Cembel oft schell. Hisp. Campana. Pol. Cymbałek. Vng. Cymbalom. Ang. A musick instrument, a cymball.] Instrumentum musicum, quod in sacris Matris deūm cum tympanis habebatur. Cic. in Pison. Quos neq; hercule ego, neque supercilium tuum, neque collegæ tui cymbala, ac crotala fugit.

Cymbalissatē, n. p. Cymbala quatere. [κυμβαλίζειν. Gall. Sonner les cymbales. Ital. Giuocare con cimbali. Ger. Mit der schellen klingen. Hisp. Tanner las campanas. Pol. Dzwonkami brzękać. Vng. Cymbalomot verni. Ang. To playe on the cymballes.] Cassius Hemina lib. 4: Mulier cãtabat tibiis Phrygiis, & altera cymbalissabat.

Cymbalista, m. t. [κυμβαλιστής. Gall. Qui sonne des cymbales. Ital. Chi giuoca de cimbali. Ger. Ein schellentinger. Hisp. El que tanne las campanas. Pol. brzękacz. Vng. Cymbalmos. Ang. A player on the cymballes.] Qui pulsat cymbala: sicut tympanista, qui tympana pulsant. Apul. de Deo Socratis: Barbaro autem strepitu cymbalistarum, & tympanistarum, & chorautarum.

Cymbiōn, n. t. [κυμβίον. Gall. Vn certain vaisseau à boire, creux en façon de petite nacelle. Ital. Vaso da bere à foggia di naue. German. Ein trinckschin in der form eines schiffleins. Hisp. La barquilla. Pol. Kubek na kształt czółna. Vngar. Pohár, gerendaszig, talán pohár. Anglice. A drinking percebolom lik a boate.] Poculi genus est oblongum & angustum, teste Didymo, simile navigio quod κυμβίον vocant. Dionysius Samius, referente Athenæo, Idem putat esse Cymbion cum eo quod Homerus κυκεῶνα vocat: ita dictum (ut quidam putant) quòd ex cissi, hoc est, hederæ ligno confici solerat.

Cymindis, [κύμινδις. Vng. Eyel idre. Hym.] Accipitris genus, nocta tantùm volans, rarum etiam in sylvis, interdiu minus conens. Bellum internecinum gerit cum aquila, sæpeque deprehenduntur cohærentes. Autor Plin. lib. 10. cap. 8: Homerus νυκτιβόλα vocat, quasi νυκτιζόνος τοῦ ἡλίου.

Cyminum, pen. prod. n. t. [כמון chammin. κύμινον. Gallicè. Du cumin. Ital. Cumino. Ger. Kümmich. Belg. Comijn. Hisp. Comino. Pol. Kmin. Vng. Kömöny. Ang. Cumyn.] Herbæ genus, cum semine, eiusdem nominis, quod nos y in u verentes. Cuminum dicimus. Ejus duo sunt genera: quæ vide suprà in dictione CYMINVM. ¶ Cymini sector, κυμινοπρίστης, homo avarus, & sordidus dicitur, qui vel vilissimis ex rebus lucrum quærit, minutæque parsimonia rem augere satagit. Tractum est adagium à Cymini seminis vilitate simul & exilitate. Meminit & Aristot. lib. Mirab. 4.

Cyna, n. t. f. p. [Ger. Ein garung eines Arabischen baums, von welchem sie tinder machen.] Arbor est in Arabia, folio palmæ simili, ex quo Arabes vestes sibi cõficiunt. Autor est Plin. lib. 12. cap. 11. ¶ Cyna etiam, κύνη, pilei genus fuit, quo Lacedæmonii uti solent. Vide Baysium de Re vestiaria.

Cynacantha, f. p. κυνάκανθα, Arbuscula, quæ acinos veluti uvæ producit. Latini Caninam sentem, & vulgò Vvam spineam nominant.

Cynamolgus, Avis est Arabiæ peculiaris, ex cinnami surculis nidum conficiens, què deinde accolæ plumbatis sagittis dejiciunt. Autor Plin. lib. 10. cap. 33: Apud Aelianum hæc avis nõ Cynamolgus, sed Cinnamomus appellatur: & ita nonnulli etiam apud Plinium legendum suspicantur.

Cynanche, [κυνάγχη. Ger. Ein trancheit die einen würgt/ Halsfäule. Pol. Dusiemiec. Vng. Torok gyek. Ang. The quinsey, a difficulte of breathing.] Morbi genus est, spirationis difficultatem, & suffocationis periculum afferens, Latinè Angina appellatur. Propriè tamen cynanche dicitur, quum laryngis: hoc est, gutturis interiores musculi inflammantur. Nam quum exteriores risdem musculi inflammationè patiuntur, παρακυνάγχη appellatur. Est & ex anginarum genere Synanche, per Syn prima syllaba, κυνάγχη, qui peculiaris est Pharyngis, sive faucium morbus, quum scilicet illarum musculi interni inflammãtur, quemadmodum παρακυνάγχη, quum exteriores earundem musculi inflammatione fuerunt correpti. Hippocrates tamen hæc omnia genera, Cynances nomine complexus est.

Cynarcē. Apocynon apud Diosc. lib. 4. cap. 84.

Cynaras, (quod hic corruptè legebatur) vide CYNIRAS.

Cyneas. Lege CINEAS.

Cynēgētica. [κυνηγετικά. Vng. Vadászattal bíro könyv.] Dicuntur volumina de venatione conscripta. Nam κυνηγός, κυνηγέτης Græcis dicitur Venator. Extat hoc nomine Xenophontis liber & Graiani cujusdã fragmentum. Flavius quoq; Vopiscus refert Olympium Nemesianum scripsisse Cynegetica.

Cynips, cynyphis. [כנים chinnim. κυνίψ. Gall. Mouche de chien. Ital. Mosca canina. Ger. Ein hundemuck/ rossfliegen/ brõmen die vbel beissen. Belg. Een waterviegh. Hisp. Mosquito dolor que pican, ò mordeme dolor y que pica agramente. Pol. Bak, mucha, jęgnięcą konie albo psy. Vng. Ebegy. Ang. A dogge flie.] Musca minutissima longis cruribus, in capite habẽs rostrum, quo proferat cutem animalium. Nascitur ex humore, & juxta aquas abundat. Latini Muscam caninam vocant. ¶ Est etiam hoc nomine fluvius in Africa: à quo & regio eo nomine dicta est, in qua maximi sunt hirci. Hinc grex Cynipius: id est, grex hircorum: & Cynipia pellis, hircina. Martial. de Vdonibus: Non hos lana dedit, sed olentis barba mariti. Cynipio poterit planta latere sinu.

Cynocephalē, pen. prod. [κυνοκέφαλα. Ger. Kraut wie ein Pantaffel.] Herba est quæ ab Aegyptiis Osiritis appellatur, divina prorsus, & ad omnia venena efficax. Hac herba Appion Grammaticus Homeri manes se ab inferis evocasse gloriatus est, ad percontandum, qua patria, quibusque parentibus genitus esset: non tamen ausus profiteri quid sibi respondisset. Hæc Plin. lib. 13. cap. 2.

Cynocephalion, [κυνοκεφάλιον Dioscoridi. Gall. Vne certaine herbe qui ressemble vne teste de chien. Italicè, Ipsilio. German. Hundskopff ein kraut/ wird sunst genennt Grackenkraut. Hispanicè, Zarragatona, cabeça de perro. Ang. An herbe resembling the lik a dogges head.] Herba est quam Græci notiore nomine Ἰξύλιον, nos Pulicaria appellamus. Nomen ei dedit figura floris, qui canini capitis similitudinem refert.

Cynocrambe, Cynia herba apud Diosc. lib. 4. cap. 202.

Cynoctomon, apocynon, apud Dioscorid. libr. 4. cap. 84. Est & altera species Aconiti.

Cynōdontes, [κυνόδοντες. Pol. Ostre pokrzywiłe zęby. Vngar. Hegyes fogak.] Dentes, qui à nostris Canini appellantur: ita dicti, quòd acuminati sint in formam dentium canis. Hos tradit Plinius libro 11. capite 37, semel casu aliquo amissos nunquam renasci.

Cynoglossos, sive Cynoglossum. [κυνόγλωσσον Dioscoridi. Gall. Herbe nommee langue de chien. Ital. Lingua di cane. Germ. Hundszung/ spitzer wägerich. Hispanicè, Vmiebla, lengua de perro. Polon. Psi ięzyk. Vngaricè. Ebnyelv. Anglice, An herbe called the dogges tonng.] Herba est in locis sabulosis nascens, foliis latifoliæ plantagini similimis, angustioribus tamen minoribusq; & lanuginosis, sine caule, humi strata. Latinis Lingua canina dicitur, diversa tamen ab ea quam Officinæ Canis lingua vocant. Plin. lib. 25. cap. 8: Iungitur & cynoglossos, caninas imitans linguas, topiaris operibus gratissima.

Cynomazon, κυνόμαζον, Herba est eadem cum chamæleone nigro, quã & Cynozolon Plinius appellat. Dictum Cynomazon, quòd in offa vel in pulte datum canes enecet.

Cynomorion, κυνόμορον, Herba est, quæ alio nomine appellatur Orobanche, inimica eruis, cæterisq; leguminibus, cauliculum habens pinguem & rubentem, sine foliis. Nomen habet à similitudine genitali canis, teste Plin. lib. 22. cap. 25. Hodie, teste Ruellio, à Gallis Tonia vocatur.

Cynomyia, f. p. [κυνόμυια. Gall. Mouche de chien. Ital. Mosca canina. Germanicè, Ein hundsbrãmen die von den thieren das blut saugt. Belg. Een hondsvliegh. Hispanicè, Mosca de perro. Pol. Psia mucha. Vng. Eb legy. Ang. A horse flee, or dogge flie.] Musca canina, quæ sanguinem ab animalibus exugit. Hæc præcipuè canum aures infestat unde & nomen est sortita. ¶ Est & genus herbæ, quæ notioribus nominibus Ἰξύλιον & Pulicaria dicitur: de qua Plin. lib. 25. cap. 5.

Cynorrhodon. [κυνόροδον Pol. Polna roża. Vngar. Parlagi rosa (avagy) ebszke rosa.] Rubentis lilii flos est, teste Plinio libro 21. cap. 5: ita dictus, quòd à cane rabido morsis medeatur, quasi Rosam caninam dicas. Eadem & Rosa sylvestris appellatur, teste eodem Plin. lib. 25. cap. 2.

Cynosbatōn, n. t. [κυνόσβατον Gall. Eglantier. Ital. Rouo canino. Germ. Hundsbeer/ hundsrosen. Hispan. Carna rosal, carca perruna. Vngar. Szarka tövis, varon tövis.] Alii Cynosparton: frutex est, teste Dioscoride, multò amplior rubo, foliis longè, quàm myrti latioribus, aculeis circa virgas robustis, flore albo, fructu oblongo, simili nucleis olivarum, sed rubicundo. Columella Sentem canis vocat. Sunt qui existimant fruticem eum esse, qui vulgò Eglanterii nomine cognitus est.

Cynosorchis, f. t. κυνόσορχις. Herba quę & Orchis dicitur, foliis oleæ mollibus ternis, parvisq;, semipedis longitudine in terra stratis, radice bulbosa, oblonga: duplici ordine, superiore, quæ durior est: & inferiore, quæ mollior. Eduntur ut bulbi cocti, in vinetis fortè inventi. Plin. lib. 27. cap. 8. Officinæ Græcã vocem ad verbum exprimentes, Testiculum canis appellant.

Cynocematis, Conza apud Diosc. lib. 3. cap. 135.

Cynozolon, κυνόζολον, Herba est eadem cum chamæleonte nigro, ita dicta, quòd odoris foeditate ricinos vermes in Canum auribus necet. Alio nomine Vlophonum dicitur. Vide Plin. lib. 22. cap. 18.

Cynum, n. n. f. metallum.

Cyparissias, κυπαρισσίας, Tithymali species caulem emittens dodrantalem, ex quo germinant folia cupressi similitudine (unde & nomen accepit) teneriora tamen ac tenuiora. Autor Plin. lib. 26 cap 8.

Cyperos, [κύπερος. Gallicè. Vne espece de iunc appelee souchet, ayant les racines odoriferantes. Italicè, Cipero. German. Wilder Galgan. Hispan. Iuncia de olor, y iuncia auellana. Vngar. Szittyó, kákó.] Iunci genus est angulosum, juxta tectum candidum, in cacumine nigrum & pingue. Ejus descriptionem vide apud Plin. lib. 21. cap. 18. Ruellius à Gallis juncos hujusmodi Souchets vocari tradit, & minutim contusos ad cõcilationem odoris vestibus interponi. Legitur etiam in neutro genere Cypérium apud Varr. lib. 3. de Re rust. cap. 16.

Cyphi,

Cyphi, κῦφι, Thymiamatis compositio est, dicata diis, qua abunde Aegyptii sacerdotes utuntur. Constat (ut Plutarchus ait) ex melle, vino, uva passa, cypero, resina, seseli, aspaloto, myrrha, bitumine, junco, bryo, calamo, utroque juniperо, cardamomo, lapatho. Rationem componendi, vide apud Diosc. lib. 1. cap. 24.

Cypřrus, f. c. Herba est, folia habens ad iridis similitudinem mucronata, quæ à Latinis Gladiolus dicitur, radice bulbosa, odore vicino nardo: ξύφιον. ¶ Est & per se Indica herba quæ Cyperis vocatur, gingiberis effigie, commandücata croci vim reddens. Vide Plin. lib. 21. cap. 18.

Cyporon, genus palustris herbæ, lege Diosc. lib. 1.

Cyprinus, [κύπριος. Anglicè, A carpe.] Piscis est ex genere chombrorum: cujus meminit Plin. lib. 32. cap. 11.

Cyprium, æ, Vide CYPRVM.

Cypseli, m. t. [κύψελαι. Ger. Ein Spyr. Pol. Irjyskowie. Vngar. Fecske. Angl. A martinet.] Aves ex hirundinum genere, quæ & Apodes vocantur, ἀπὸ τῶν κυψέλων: hoc est, ab alveari, cò quòd nidũ specie alvearis ex luto fingant. Autor. Plin. lib. 10. cap. 39.

Cyrnea, æ, Vasis vinarii genus, teste Nonio. [Ang. A bottle, a great piece to drink in.] Plautus Amph. Cadus erat vini, inde implevi Cyrneam. ¶ Sunt qui Cyrneam scribant per i nostrum, ut κιρνῶ & κιρνᾶν: hoc est, à miscendo dictum velint.

Cyrrha. Vide CIRRHA.

Cystilithi, lapides qui spongiis innascuntur: sic dicti, quia vesiculæ medeantur.

Cyssis, & Cystis, vide CISSVS & CISTVS, perperam antea per i scribebantur hæ dictiones. Sunt enim Græcæ stirpium voces: κύστις enim hederam significat: κύστις verò fructus est medicis valde notus.

Cytinus, [κύτινος. Gall. La fleur d'vn grenadier. Ital. Primo fior de pomo granato. Germ. Granatapfel blust. Hisp. La granada quando sale de flor, ò flor de la granada. Polon. Kwiat od granatowego jabl. Vngar. Gonia gránát virága. Anglicè, The flowre of a pomegranate.] Flos mali Punicæ sativæ, ut balaustium sylvestris, ut est apud Dioscoridem. Plinius cytinum interpretatur primò pastum punicæ florere incipientis. Flores verò ipsos in Cytino crumpentes, Balaustia, natura astringentes. Soler tamen appellatio hæc & ad alia quoque genera congruere: unde Dioscorides Apollinaris herbæ flores Cytinos appellavit.

Cytisus, f. f. [κύτισος. Germanicè, Ein ticin blumlin / nit Rhamnus / vnnd hat bienen wie klee.] penultima correpta, Genus fruticis incani, ad similitudinem rhamni, cubitalibus ramis, foliis loti trifoliæ, quem Aristomachus Atheniensis minis laudibus prædicavit, eo præcipuè nomine, quòd lætissimum pecori pabulum præbeat, & lactis copiam augeat: quod etiã confirmat Plinius libro 13. cap. 24. Inventus est autem hic frutex primò in Cythno insula (unde & nomen accepit) & inde translatus in omnes Cycladas & urbes Græcas. Columella libro 13. capite 28: Cytisum quem Græci aut ξίνον, aut κρηνίδα, aut κυτίσῳ vocant) quam plurimum habere expedit, quod gallinis, apibus, ovibus, capris & omni generi pecudum utilissimus est. Idem alibi duas facit Cytisi species, sativam, & alteram suæ spontis.

D

LITERA, Est ex numero mutarum. Quingẽta in numeris significare putatur: sed non D, verùm duæ hæ notę IↃ quingenta significant, pro quibus imperiti, D, scripserunt. ¶ Quandoq; pro th aspirato ponitur, ut θεὸς, Deus. ¶ Quandoq; cõvertitur in b, ut quod olim Duellum, nos jam Bellum dicimus, & Duellona, Bellona. ¶ Quandoq; in l, ut à Sedeo, olim Sedda dicebatur, quæ nunc Sella. ¶ Quandoq; in r, ut Meridies, ab eo quod est medius dies. ¶ Interponitur nonnunquam in compositis hiatus prohibẽdi causa, ut Prodest, Redarguo, Redeo, Redintegro. ¶ Subtrahitur etiam nonnunquam, quando sequens syllaba ab s, cum alia consonante incipit, ut Ascendo, Aspicio. ¶ Quando autem convertatur in alias literas, dictum est in præpositione Ad. In fine cujusque dictionis corripitur, præterquam ubi est diphthongus, ut in haud. ¶ D. A. In notis antiquorũ vel A V G. Divus Augustus. D A. dona. D. AE. de ærario. D A T I. Dathico. D. A. M. S. A V. de avibus malè senserunt augures. D. A V G. Deo Augusto, vel Divo Augusto. D B. C. D. C D. E. diebus Cæsaris dictatoris causa dicata est. D. B. D D. de bonis dixerunt vel dederunt. D. B. S. F. de bonis suis fecit. D. B. N. de bonis nostris, vel de bene notatis. D. B. M. de bene merentibus. D. B. C. de bene consulentibus, vel de bono communi. D. B. I. de bono judicio. D. B. I N. de bonis incertis. D. B. I diis bene juvantibus. D B. Decius Brutus. D. C. N. N. B. D. de Cæsare nemo non bene dicat. D. C. C AE S. Divus Cæsar. D. C. A. Divus Cæsar Augustus. D. C. S. de consulum sententia, vel consulis vel consilii sententia. D. C. T. detractum. D. D. S. duo deferebantur. D. dedir, vel dies. D D. dandam. D. M. dedimus mercedem. D D. dandas. D. D. D. A. A. A. dedicarunt, dederunt, dono, aureo, argẽto, ære. D D. M. V. dies mali venerũt. D D. declinaverũt, vel dedicaverũt. D D C. dedicaverũt. D. D. N. M. P. dare de nuto mihi parat. D. B. V R G. de bonis virginis. D D E. H. L. I O. L I B. P R I. D N. M A R. P V. E T. L I. P. dedicatus est hic locus Iovi liberatori primũ, deinde Marti pugnatori & Libero patri. D. D Q. O. H. I. S. E. V. diis deabusq; omnibus hunc locũ sacrum esse voluerunt. D. divus vel Decius, vel diebus, vel devotus, vel diurnus, vel dedicavit. D. diva. D. dedicavit. D. D. dedicaverunt vel dedicarunt. D D. dedimus, dedicatio. D. D. deo dedicavit, vel dotis datio, vel dictio, vel dis dannbus, vel donantibus, vel dono dedit, vel ducum dux, vel duceduc, vel dono datum, vel deo domest. vel donavit, vel dono dicavit, vel ductio ducis, vel deus dedit, de donis, vel deinde, decreto dato. D. D. D. datus decreto decurionũ, vel dedit, vel dono decurionum dedit, vel dono dedit, dicavit, vel dono decuno dedit. D. D. D. dono dederunt, vel dedẽre. D. D. D. D. dignum Deo donum dicavit, vel decreto decuriones dederunt. D. D. I. M. dono dedit libero munere. D. D. N. N. domini nostri de tribus Imp. D. D Q. dedit donavitque. D. D. Q. S. diis deabusque sacrum. D. I. S. duabus sacris vel sacrum.

Dacrymas, autore Festo, Livius Andronicus appellabat, quæ nos lacrymas, Græcos sequutus, qui δακρύων vocant Lacrymari, & δάκρυα lactymas. Vnde etiam constat verbum Lachrymor, & nomen Lacryma meliùs sine aspiratione scribi, quemadmodum vox Græca, à qua originem trahunt.

Dactylus, penultima correpta, m. s. [אצבע tsibbaʿ δάκτυλος. Gallicè, Vn doigt. Italicè, Dito. German. Ein finger Hispan. Dedo. Polon. Palec. Vngar. Vy. Ang. A finger.] à Latinis dicitur digitus: unde Dactylotheca (quæ Græcis etiam Chirotheca) pro tegumento manus, vel digitorum sumitur. [Polon. Palcich.] ¶ Dactylus item vocatur pes metricus, quum syllabam longam duæ breves subsequuntur, Herous pes Cicero dictus, lib. 3. de Orat. quòd eo scribantur facta heroum & principum. ¶ Item Dactyli dicũtur fructus palmæ. Apicius: Ex cuci drachmæ singulæ dactylorum ossibus tortidis quinque. ¶ Dactylus præterea graminis genus est, de quo sic scribit Plin. libr. 24. cap. 19. Sunt qui & aculeatum gramen vocant tria genera, quum in cacumine aculei sunt plurimum quini (dactylon vocant) hos convolutos naribus inserunt, extrahunt que sanguinis ciendi gratia. ¶ Dactylus item piscis est è genere concharum. Plin. lib. 9. cap. 6: Concharum è genere sunt dactyli, ab humanorum unguium similitudine appellati. ¶ Dactylus Idæus, gemma. Plin. lib. 37. cap. 10: Idæi dactyli in Creta ferreo colore pollicem humanum exprimunt.

Dactylicus, a, um, [δακτυλικός. Vngar. Vyes.] Cicer. in Orator. Quod ille dactylicus numerus hexametrorum magniloquentiæ sit accommodatior.

Dactylion, [δακτύλιον, Græci annulũ dicũt, ἀπὸ τοῦ δακτύλου: hoc est, à digitis. Gall. Anneau. Ital. Anello. Ger. Ein fingerring. Hisp. Anillo. Pol. Pierscyen. Vng. Gyrũ rũ. Ang. A ringe.]

Dactyliotheca. [δακτυλιοθήκη. Polon. Skrzynka wkiorej chowają pierścienie. Vngar. Gyrũ rũ tok. Ang. A ringe case, or glove.] Annulorum capsula: δακτύλιος enim annulus est: θήκη capsula sive arcula ubi quid reponitur. Vlpianus l. 52. de legat. & fideicom. Idem Pomponius in dactylotheca legata tractat, & ait annulos quoque continere: non solùm thecam, quæ annulorum causa parata est. Malè autem hic antea scriptum erat dactylothecam pro gemma Plinio positam: quia locus Plin. lib. 37. cap. 1. omnino ostendit contrarium.

Dactylis, hujus dactylidis, fœmin. gen. [סבלת tabbaʿath δακτυλίς, ίδος. Gallicè, De la grossour d'vn doigt. Italicè, Longo vn dito. Germanicè, Eines fingers dick oder groß. Hispan. Longo vn dedo. Polon. Miaszy tako palec. Vng. Egy vyes. Ang. Of the thickness or length of a finger.] ut dactylides vites dictæ à gracilitate digitali: vel fortassis quod grana habeant dactylis similia: hoc est, fructui palmæ arboris. Plin. libr. 14. cap. 3. Has etiam dactylos vocat Col. lib. 3. cap. 2.

Dactylion, scammonia apud Diosc. lib. 4. cap. 182.

Dæmon, m. t. [שד shedh. δαίμων. Gallicè, Angelus ou mauvais. Italicè, Demonio. Germanicè, Ein wissenhafter geist / er sey gut oder böß. Hispanicè, Angel bueno o malo. Polon. Anyoł dobry albo ſ'i mſzyſtko wiedzący. Vngar. Io és gonosz angyal. Angl. An angel